

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΑΙ

ΤΩΝ ΕΝ ΤΟΙΣ ΓΡΑΜΜΑΣΙ ΔΙΑΔΑΜΨΑΝΤΩΝ
ΕΛΛΗΝΩΝ,

ΑΠΟ ΤΗΣ ΚΑΤΑΛΥΣΕΩΣ ΤΗΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑΣ
ΜΕΧΡΙ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΘΝΕΓΕΡΣΙΑΣ.

(1453—1821)

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ Ν. ΣΑΘΑ,

ΠΡΑΒΕΥΘΕΝ ΕΝ ΤΩ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΩ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΩ ΤΟΥ 1867.

« Τοιούτους δὴ τινὰς φιλοσοφίας καρποῦς, ἀθλίως
» καίτοι ἀπὸ τῆς ἀλώσεως ἐκβαρβαρωθεῖσα, ἐκ δια-
» λειμμάτων ἢ Ἑλλάδος ὥφθη φέρουσα· ἐφ' ὧν μὴδεὶς
» ἡμῖν τῶν ἀλλογενῶν νεμεσήσειεν ἐπικαυχόμενοις.
» Οὐδὲ γὰρ ὡς τινες τῶν ἀρτιπλοῦτων ἀγροίκως τοῖς
» παρούσιν ἡμεῖς ἐπιδεικτιῶμεν, ἀλλ' ὡς ἐκ πλου-
» τούντων ἤδη πενόμενοι, τοῖς περιλειφθεῖσιν ἐπα-
» γαλλόμεθα, ἅμα μὲν τῆς πάλαι ἀφθονίας τὴν
» μνήμην φέροντες, ἅμα δὲ καὶ τὴν πρώτην ἐπανε-
» λεύσεσθαι οὐκ ἀπελπίζοντες εὐετηρίαν, εἴποτε
» τοῖς καθ' ἡμᾶς εὐμενῶς ἢ πρόνοια ἐπιθλέψειεν ἢ.

(ΕΓΓΕΝΙΟΣ ΒΟΥΓΑΡΙΣ).

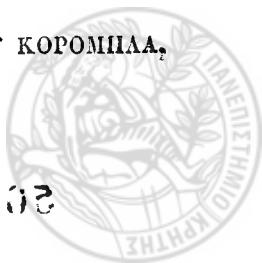
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ,

ΕΚ ΤΗΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ ΤΩΝ ΤΕΚΝΩΝ ΑΝΔΡΕΟΥ ΚΟΡΟΜΙΛΑ,

(Ὁδὸς Ἑρμοῦ, Ἄριθ. 291)

1868.

68802

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ ΚΡΗΤΗΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

50939

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.

Ἡ μετὰ τὴν ἀποφράδα ἡμέραν τῆς 29 Μαΐου 1453 πολιτικὴ καὶ φιλολογικὴ ἱστορία τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους δὲν ἤξιώθη παρ' ἡμῖν τῆς προσεκρούσης ἐρεύνης.

Περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρόντος αἰῶνος Γεώργιος Ζαβίρας ὁ Σιατιστεὺς συνέγραψε βίους τῶν ἀπὸ τῆς ἀλώσεως τοῦ Βυζαντίου ἀκμασάντων λογίων, μετὰ τὸν θάνατον ὅμως τοῦ ἀνδρὸς τὸ χειρόγραφον αὐτοῦ πολλὰς ὑποστάν περιπετείας ἐλιμενίσθη ἐπὶ τέλους ἐν τῇ Ἐθνικῇ Βιβλιοθήκῃ, καὶ ἐν αὐτῇ ἀνέκδοτον κατὰκειται.

Ἐν ἔτει 1812 ἡ Ἴόνιος Ἀκαδημία ἐπιθυμοῦσα νὰ μάθῃ περὶ τῆς καταστάσεως τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῶν γλώττων τῆς μαθήσεως εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τῆς πτώσεως τῆς ἀνατολικῆς μοναρχίας ἕχρι τοῦ καθ' ἡμᾶς χρόνου, ἐπρόβαλεν εἰς τοὺς περιηγητὰς καὶ πεπαιδευμένους, καὶ μάλιστα εἰς τοὺς τότε σοφοὺς καὶ πεπαιδευμένους Γραικοὺς τὰ ἀκόλουθα ζητήματα.

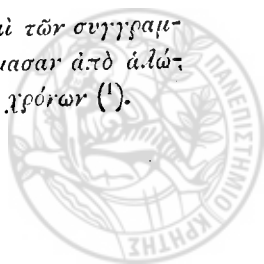
Α'. Ποῖα καὶ πόσα σχολεῖα, βιβλιοθήκαι καὶ ἄλλα τοιαῦτα πρὸς κοινὴν μάθησιν ἀποβλέποντα συνεστήθησαν εἰς τὰς διαφόρους ἐπαρχίας τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ ἀλώσεως Κωνσταντινουπόλεως, ἕως τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων;

Β'. Ποῖα σχολεῖα καὶ ἄλλα τοιαῦτα ἀποβλέποντα πρὸς παιδείαν καὶ μάθησιν τῶν ὁμογενῶν συνέστησαν οἱ Γραικοὶ ἔξω τῆς Ἑλλάδος;

Γ'. Ἐὰν γὰρ αἱ μόναι τυπογραφίαι τῆς Μοσχοπόλεως, τοῦ Ἰασίου, καὶ Βουκουρεστίου εἰσελθοῦναι ἐν τῇ Ἑλλάδι; Ἀληθεύει ἄρα ὅτι ὑπῆρχε τυπογραφία εἰς τὸ Φανάρι τῆς Κωνσταντινουπόλεως; Πόσον διήρκασεν ἐκείνη, ἥτις ὑπῆρχεν εἰς τὸ Πατριαρχεῖον τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐν καιρῷ τοῦ πολέμου μεταξὺ Γαλλίας καὶ Τουρκίας;

Δ'. Ζητεῖται ἡ Βιογραφικὴ εἰδήσις τῆς ζωῆς καὶ τῶν συγγραμμάτων ὄλων τῶν πεπαιδευμένων Γραικῶν, ὅσοι ἤκμασαν ἀπὸ ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἕως τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων (1).

(1) Λόγος Ἐρμῆς 1812, τ. 193—4.

Ἐπὶ τέλους δ' ἐν ἔτει 1865 τὸ Ἐθνικὸν Πανεπιστήμιον πρότεινεν ὡς θέμα τῆς Δ' περιόδου τοῦ ὑπὸ τοῦ φιλογενοῦς Κ. Θεοδ. Π. Ῥοδοκανάκη ιδρυθέντος φιλολογικοῦ διαγωνισμοῦ τὴν ἔρευναν τῆς ἱστορίας τῆς παρ' Ἑλλήσι παιδείας ἀπὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως μέχρι τοῦ 1821, ζήτησαν ἂν ἀνευρεθῶσι καὶ προσηκόντως βεβαιωθῶσι διὰ τῶν δυνατῶν μαρτυριῶν·

α) *Τίνα σχολεῖα ἑλληνικὰ ἐσώζοντο μετὰ τὴν ἀλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ τίνα νέα καὶ ποῦ κατεστάθησαν· τίνα τὰ ἐν αὐτοῖς διδασκόμενα, καὶ τίς ἢ τῆς διδασκαλίας μέθοδος.*

β) *Τίτες οἱ νέα σχολεῖα συστήσαντες, οἱ εἰς βιβλίων ἔκδοσιν γενναίως συνδραμόντες, ἢ καὶ ἄλλως τὰ γράμματα προστατεύσαντες.*

γ) *Τίτες οἱ κατὰ τὸ μακρὸν τοῦτο διάστημα ἀναγανέρτες ἐξοχώτεροι λόγιοι ἐν πάσῃ παιδείᾳ καὶ ποῦ ἐξεπαιδευθήσαν καὶ τίνα τὰ ὑπ' αὐτῶν ἐκπονηθέντα συγγράμματα.*

δ) *Τίτες αἱ δόξαι τούτων περὶ τῆς γραφομένης ἡμῶν γλώσσης. Ἐπὶ τούτοις ἐλητήθη ἔτι γὰ ἐξετασθῶσι.*

1) *Πότε καὶ ποῦ κατὰ πρῶτον εἰσῆχθη ἡ τυπογραφία καὶ τίνα τὰ πρῶτα τυπωθέντα βιβλία.*

2) *Ποῦ καὶ παρὰ τίνων ἐξεδόθησαν κατὰ πρῶτον ἑλληνικαὶ ἐφημερίδες, καὶ τελευταῖον·*

3) *Πόσον ἐπετηγήσαν πάντα ταῦτα εἰς τὴν ἠθικὴν ἀναγέννησιν τοῦ ἡμετέρου ἔθνους καὶ εἰς τὴν ἐπαράστασιν τοῦ 1821.*

Ἐπὶ πολλῶν φίλων προτραπείς ἀπεδύθην καὶ ἐγὼ εἰς τὸν ἀγῶνα, καίτοι γνωρίζων πάσας τὰς δυσχερείας τοῦ θέματος, ὅπερ, ὡς ὕστερον ὠμολόγησαν οἱ ἀγωνοδίκαι, ἐκτελεσθῆναι ἐν τῇ γούσει αὐτοῦ ἐγκειμένης μεγάλης δυσκολίας, διότι περιέχει στοιχεῖα οὐκ ὀλίγα, ὧν ἡ ἔρευνα συντελεῖ εἰς ἀκριβῆ διαφώτισιν τοῦ ὅλου, καθίσταται δι' αὐτὸ τοῦτο ἔτι ἐπιπονώτερον. Ὁμολογητέον ὅμως ὅτι αἱ δυσχερεῖαι αὐτοῦ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς δὲν ἦσαν πᾶσαι καταφανεῖς· διότι ἐκ τῶν προτέρων δὲν ἦτο δυνατόν γὰρ γνωσθῆναι ἀκριβῶς ἢ γούσις καὶ ἔκτασις αὐτοῦ ὅπως γινώσκεται νῦν, ὅτε αἱ γενόμεναι λύσεις, ὅσον ἀτελεῖς καὶ ἂν ὑποτεθῶσι, δεικνύουσιν ὅμως τὸ τε μέγεθος καὶ τὴν ἔκτασιν αὐτοῦ. Ἀληθῶς, ὅπως πρόκειται νῦν ἡ λύσις τοῦ θέματος τούτου, ἔπρεπε ἂν ἀναλυθῆναι εἰς πλείω τοῦ ἐνὸς θέματα.

Τῇ 7 Μαΐου 1867 ἐβραβεύθη τὸ ἡμέτερον ἔργον, ἐξ οὗ ἀφαιρέσας τὰ περὶ σχολείων, ὡς πραγματευθέντος τοῦ θέματος τούτου λίαν ἐπιτυχῶς

ὑπὸ τοῦ Κ. Μ. Παρανίκα, καὶ τὰ περὶ ἑλληνικῶν τυπογραφιῶν, ὡς ἐξαντληθείσης σχεδὸν πάσης τῆς πρὸς τοῦτο ὕλης ὑπὸ τοῦ Κ. Παύλου Λάμπρου, καὶ ἀναβάλλων ἐς ἄλλοτε τὴν δημοσίευσιν τῆς περὶ ἑλληνικῆς γλώσσης προτεταγμένης πολυσελίδου πραγματείας, ἐκδίδωμι τὸ βιογραφικὸν μέρος, ὅπερ ἀποτελεῖ τὴν βᾶσιν τῆς νεοελληνικῆς φιλολογίας, διότι, ὡς ἀποφαίνεται ἀνὴρ δυνάμενος ἀσφαλέστατα νὰ κρίνῃ περὶ τῶν τοιούτων, οἱ *Ἕλληνες συγγραφεῖς ἀπὸ τῆς ἀπαισίας ἐκείνης ἐποχῆς τῆς ὑπὸ Μωάμεθ τοῦ δευτέρου γενομένης δορυκτησίας μέχρι τῆς αἰσιωτάτης τῆς ἐπαναστάσεως, δὲν δύνανται νὰ χορηγήσωσιν ὕλην εἰς γραμματολογικὴν ἱστορίαν, ἀλλ' εἰς βιογραφίας λογίων ἀνδρῶν. Αἱ βιογραφίαι αὗται πρέπει νὰ διαταχθῶσιν ἢ κατὰ χρονολογικὴν τάξιν, ἢ κατὰ τὸ εἶδος τῶν σπουδασμάτων ἐκάστου, τὰ ὁποῖα ἀνάγονται εἰς τὰς τρεῖς γενικὰς διαιρέσεις, τῆς φαντασίας, τοῦ λόγου, τῆς μνήμης* (¹).

Μὲ ὄλην ὅμως τὴν πρωτοτυπίαν τοῦ ἔργου μου δὲν δύναμαι νὰ καυχῆθῶ ὅτι παρουσιάζω τέλειόν τι· τούναντίον μάλιστα θεωρῶ αὐτὸ ἀπλοῦν σχεδιάσμα πολλὰς δυνάμενον νὰ ὑποστῇ προσθαιρέσεις ὑπὸ διαφόρων (²), καὶ μάλιστα ὅταν ὡς λέγει ὁ αὐτὸς Μουστοξύδης, ἡ ἔθνικὴ κυβέρνησις εὐδοκῆσῃ νὰ ἐπιτρέψῃ τὸ ἔργον τοῦτο μετὰ τῆς προσηκούσης ἐνισχύσεως εἰς ἄνδρας ἔχοντας τὴν ἀπαιτουμένην ἰκαρότητα, οἷτινες νὰ συνάξωσιν ὥσπερ ναύαγια ἀπὸ τρικιμίας ὅσα μνημεῖα περὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης εὕρισκονται ἀφθονώτερον εἰς βιβλιοθήκας ἢ χαρτοφυλάκια τῆς Εὐρώπης, ἢ κατὰ τύχην ἀγαθὴν περιεσώθησαν εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ μετὰ τῶν βαθυτάτων δυστυχιῶν αἱ ὁποῖαι κατέβλησαν τὴν κοινὴν πατρίδα.

Ἐν Ἀθήναις, 40 Ἰουλίου 1867.

Κ. ΣΑΘΑΣ.

(¹) Μουστοξύδου, βίος Θ. Διπλοκατάταξη.

(²) Πρὸς ἀποφυγὴν μεγαλειτέρου ὄγκου τοῦ βιβλίου ἠναγκάσθην νὰ παραλείψω τὴν τύπωσιν τοῦ ἐν τέλει παραρτήματος περιέχοντος ἀπαριθμησιν συγχρόνων λογίων ὑπὸ Νεοφύτου Ῥοδινού, Δημητρίου Προκοπίου, Σεργίου Μακρταίου, καὶ Κωνσταντίου τοῦ ἀπὸ Σιναίου, ὡς καὶ ἀτελῶν τινων βιογραφιῶν ἐπιστήμων λογίων τοῦ 18' αἰῶνος, οἷον Γοθδελαῖ, Ψαλίδα, Δούγκια, Φιλιππίδου κλπ. προτρέπων τοὺς δυναμένους ἵνα ἐργασθῶσι πρὸς ἀναπλήρωσιν τοῦ κενοῦ.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΑΙ

τῶν ἐν τοῖς γράμμασι διαλαμψάντων Ἑλλήνων,
ἀπὸ τῆς καταλύσεως τῆς Βυζαντινῆς Αὐτο-
κρατορίας μέχρι τῆς ἐθνεγερσίας.

ΤΜΗΜΑ ΠΡΩΤΟΝ.

ΔΕΚΑΤΟΣ ΠΕΜΠΤΟΣ ΑΙΩΝ 1453—1500.

Γεώργιος Πλήθων.

Γεώργιος Γεμιστός, ὁ ἐπονομαζόμενος Πλήθων, ἐγεννήθη περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΔ' αἰῶνος ἐν Σπάρτῃ (1). Ἄγνοεῖται ὑπὸ τίνας διδασκάλους καὶ ποῦ ἐξεπαιδεύθη· ἐὰν δὲ πιστεύσωμεν τὸν Σχολάριον, ὁ Γεμιστός φυγὰς ἤλθεν εἰς Ἀδριανούπολιν, ἔδραν τότε τῶν Τούρκων, καὶ δεξιωθείς ὑπὸ τινος Ἰουδαίου Ἐλισσαίου, μέγα δυναμένου ἐν τῇ τῶν βαρβάρων αὐλῇ, ἐδιδάχθη παρὰ τούτου τὴν πολυθείαν, καὶ σὺν τοῖς ἄλλοις τὴν φιλοσοφίαν τοῦ Ζωροάστρου (2).

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἐλισσαίου, καέντος ζωντανοῦ, ὁ Γεμιστός ἐλθὼν εἰς Σπάρτην διέτριψε τὸ ὑπόλοιπον τοῦ μακροῦ βίου του, ἀσχολούμενος περὶ τὴν φιλοσοφίαν καὶ θεολογίαν, τὰς ὁποίας καὶ ἐδίδασκε.

(1) Ὁ Βησσαρίων (De nat. et arte) Βυζάντιον λέγει αὐτὸν « Plethon Constantinopolitanus ». — Ἐρμῶνυμος δὲ ὁ Σπαρτιάτης ἐν τῷ εἰς Πλήθωνα ἐπιταφίῳ λέγει: « Οὐκέτι λοιπὸν περιώνυμος Σπάρτη, οὐκέτι Λακεδαιμίων εὐδαίμων, οὐκέτι Πελοπόννησος ζηλουμένη »· καὶ ἀλλαγῆς « ὦ πατρίς ἐμὴ κακοδαίμων, ἢ τᾶλλα μὲν δυστυχῆς, ὡς πάντων ἄμοιρος οὔσα τῶν χρηστῶν, ἐνὶ δὲ τούτῳ μόνῃ ζηλουμένη τε πάσι καὶ ἀδομένη ». Καὶ Δούκας (Ἱστορ. κερ. 31). « Ὁ Γεμιστός ὁ ἐκ Λακεδαιμονίας ». Παράβληθῆτω καὶ ἡ ἐν σελ. 2 σημ. 1.

(2) « Τοῦτον (τὸν Ζωροάστρου) ἐγνώρισέ σοι πρόσθεν ἡγνοημένον ὁ τῷ δοκεῖν μὲν Ἰουδαῖος, πολὺθεος δὲ Ἐλισσαῖος· ᾧ μέγα δυναμένῳ τότε παρὰ τῇ τῶν βαρβάρων αὐλῇ παρεστώθῃ τὴν πατρίδα φυγὼν, ἵνα τὰ καλὰ παρ' ἐκείνῳ μύθῳ διδάγματα. (Σχολάριος περὶ τοῦ βιβλίου τοῦ Γεμιστοῦ κλπ.).

Ἐν πρώτοις συνέγραψε φιλοσοφικά τινὰ πονημάτια, ἐν οἷς ἐμφαίνεται ὑγιὲς διδασκαλία ἀσχετος τῶν παραδοξολογιῶν τοῦ γήρατός του· πρὸς δὲ ἱστορικά, γεωγραφικά, καὶ ἀστρονομικά, καταδεικνύοντα εὐρείαν μάθησιν, καὶ κοπιώδη μελέτην. Ἀφιερωθεὶς δ' εἶτα εἰς τὴν πολιτικὴν ἐξεπόνησέ τινὰ ἀγροῶντα ἰδίως τὴν ἐσωτερικὴν κατάστασιν τῆς Πελοποννήσου, προβάλλων καὶ σχέδια τολμηρὰ ἀναμορφώσεως, τῆς ὁποίας αὐτὸς ἐκηρύσσετο ἐκτελεστής.

Ἐν τοῖς συγγράμμασι τούτοις ὁ Γεμιστὸς ἀναντιρρήτως καταδεικνυται οὐ μόνον ὁ ἐξοχώτερος φιλόλογος καὶ φιλόσοφος τοῦ 11^{ου} αἰῶ-
νος, ἀλλὰ καὶ ὁ μᾶλλον πεπειραμένος πολιτικός. Ἡ φήμη του ὅση-
μέραι αὐξανομένη περιήρχετο τὴν Αὐτοκρατορίαν, θριαμβευτικῶς εἰσελ-
θοῦσα καὶ εἰς τὰ ἀνάκτορα. Οἱ δεσπότες τῆς Πελοποννήσου διαφορο-
τρόπως ἐξεδήλωσαν τὴν πρὸς τοῦτον ὑπόληψιν⁽¹⁾. Τῷ 1428 ὁ αὐ-
τοκράτωρ Ἰωάννης Παλαιολόγος⁽²⁾, περιοδεύων τὴν Χερσόνησον, συνεβουλεύθη τὸν θρυλλούμενον τῆς Σπάρτης σοφὸν ἐπὶ τοῦ σπουδαιο-
τέρου τῆς ἐποχῆς πολιτικοῦ ζητήματος, τῆς ἐνώσεως τῶν δύο ἐκ-
κλησιῶν, καὶ ἐν ἔτει 1437 ὁ Γεμιστὸς ἀπετέλει, ὡς συγκλητικός,
μέρος τῆς συνοδείας τοῦ αὐτοκράτορος διὰ τὴν ἐν Ἰταλίᾳ σύνοδον.

Ἐν τῇ συνόδῳ ἐκείνῃ ὁ Γεμιστὸς διωρίσθη μέλος τῆς ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἐκλεγθείσης ἐξαμελοῦς ἐπιτροπῆς πρὸς κατάρτησιν τῶν προπαρασκευαστικῶν ἐργασιῶν ἐκάστου τμήματος.

Ἐκτοτε ἄρχεται τὸ φιλοσοφικὸν στάδιον τοῦ Γεμιστοῦ. Ὁ νεοπλα-
τωνισμὸς ἀπ' αὐτῆς τῆς γεννήσεώς του κηρυχθεὶς τοῦ χριστιανισμοῦ
πολέμιος, συνεμάχησε τῷ ἔθνισμῳ, καὶ ἐνισχύσας τοὺς κατὰ τῶν χρι-
στιανῶν διωγμοὺς τῶν τελευταίων ἐθνικῶν αὐτοκρατόρων, ἐθριάμβευσε
πρὸς στιγμὴν ἐπὶ Ἰουλιανοῦ, εἶτα δ' ἐκπεσὼν ἐξηκολούθητε τὰς ὑπο-
κεκρυμμένας προσβολὰς του μέχρι τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ὅτ' ἐφάνη σβεν-
νύμενος ἐν τῇ ἐξορίᾳ καὶ τῇ σιγῇ. Κατὰ τὸν μεσαῖωνα μόνος ὁ Μελ-

(1) Κατὰ Νοέμβριον τοῦ 1427 Θεόδωρος ὁ δεσπότης δι' ἀργυροβούλλου ἔδωκε τι-
μᾶριον τῷ Γεμιστῷ τὰ ἐν Λακεδαίμονι Κάστρον καὶ χώραν Φαναρίου καὶ Βρύσειω·
κατὰ Ὀκτώβριον τοῦ 1428 ὁ αὐτοκράτωρ Ἰωάννης ἐπέκρινε τῷ Γεμιστῷ διὰ χρυ-
σοβούλλου τ' ἄνω κτήματα· δι' ἀργυροβούλλου δὲ Δημήτριος ὁ Παλαιολόγος ἐπέκρινε
κατὰ Ἰούλιον τοῦ 1430 ταῦτά κτήματα τῶς υἱοῖς τοῦ Γεμιστοῦ Δημητρίῳ καὶ
Ἀνδρονίκῳ (Miklosich, Acta et Diplomata, σελ. 173, καὶ 223).—

(2) Ἐν κώδικι τῆς Μόσχας εὑρεται ἐπιστολὴ τοῦ αὐτοκράτορος Ἰωάννου—Πρὸς
τὸν φιλόσοφον Γεμιστόν. (Matthaei, Catalogus. σελ. 168.)

λὸς θελήσας ν' ἀναζωπυρήσῃ τὸν ἐν τῇ τέφρᾳ τοῦ φαινομένου ναυαγίου ἐγκρυπτόμενον σπινθῆρα, ὑπεχρέωθη ἵνα συνθέσῃ ποίημα πρὸς διάλυσιν τῶν κατ' αὐτοῦ ὑπονοιῶν. Ἡ Χριστιανικὴ θρησκεία ἀντιμέτωπος παραταχθεῖσα κατὰ τοῦ ἐπικινδύνου τούτου ἐχθροῦ, ἐπάταξεν αὐτὸν μέχρις ἐξοντώσεως, καὶ τὴν Ἀριστοτελικὴν φιλοσοφίαν ἐνσωματισθεῖσα ἐπίσημον μετ' αὐτοῦ ἐποίησε τὸ διαζύγιον. Ἡ Σχολαστικὴ φιλοσοφία εἶχεν ἤδη ἐκθρονίσει τὴν Ἀκαδημαϊκὴν, καὶ οὐδεις λόγος πλέον περὶ Πλάτωνος ἐγένετο.

Ὁ Γεμιστὸς δυσανασχετῶν ἐπὶ τῇ ἐγκαταλείψει τῆς Πλατωνικῆς φιλοσοφίας, πρὸ πολλοῦ εἶχε συλλάβει τὸ παράτολμον σχέδιον οὐ μόνον τῆς ἐμφανίσεως, ἀλλὰ καὶ τῆς πρακτικῆς αὐτῆς ἐφαρμογῆς, διεβρύθμισμένης κατὰ τοὺς νεοπλατωνικοὺς, καὶ τὰς νέας αὐτοῦ δοξασίας. Ἀλλὰ κατὰ πρῶτον ἔπρεπε ν' ἀρθῶσιν αἱ κατὰ τῆς φιλοσοφίας αὐτῆς προλήψεις, ὑποστηριζόμεναι καὶ ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας, καὶ ἀφοῦ γίνῃ ἐν θεωρίᾳ γνωστὸς ὁ τέως ἀπόβλητος Πλάτων, νὰ ἐφαρμοσθῇ εἴτα σύστημα, τοῦ ὁποίου αἱ βάσεις ἦσαν πάντῃ ἀγνωστοί.

Ἐπὶ τὸν μέγαν τοῦτον ἀγῶνα ἀπεδύθη ὁ Γεμιστὸς.

Δεξιωθείς ἐν Φλωρεντία ὑπὸ Κόσμου τοῦ ἐκ Μεδίκων, ἤρξατο ν' ἀναπτύσῃ εἰς αὐτὸν καὶ ἄλλους τὴν τέως ἀγνωστον Πλατωνικὴν φιλοσοφίαν. Ὁ Κόσμος ἐπὶ τοσοῦτον εἶχεν ἐνθουσιασθῆ ἐκ τῶν διδασκαλιῶν τοῦ Γεμιστοῦ, ὥστε ὁ Πλατωνισμὸς ἠρίθμει ἤδη εἰς τὰς ἡραιωμένας τάξεις του ἕνα μέγαν καὶ ἐπίσημον πρόμαχον. Ἐκτοτε συνέλαβεν ὁ περιφανὴς ἐκεῖνος ἡγεμὼν τὸ ἀργότερον πραγματοποιηθὲν σχέδιον ιδρύσεως Πλατωνικῆς Ἀκαδημίας, συστήσας καὶ εἰς τὸν υἱὸν τοῦ περιλημένου ἱατροῦ του Μαρσίλιον Φικίνον τὴν μελέτην καὶ τὴν μετὰφρασιν τοῦ Πλάτωνος καὶ τῶν νεοπλατωνικῶν (1).

Κατὰ τὴν ἐν Ἰταλίᾳ διαμονὴν του ὁ Γεμιστὸς, τῇ αἰτήσῃ πολλῶν, καὶ πιθανῶς τοῦ Μεδίκου, συνέγραψε τὸ πονημάτιον « Περὶ ὧν Ἀριστοτέλης πρὸς Πλάτωνα διαφέρεται », χρησιμεῦσαν ὡς προανάκρουσμα τῆς ὕστερον μεταξὺ τῶν δύο φιλοσοφικῶν σχολῶν πάλης, καὶ τῆς παταγώδους ἐκείνης κινήσεως, ἧτις ἐν πρώτοις μὲν ἐσάλειψε ριζηδόν, εἴτα δ' ἐν θριάμβῳ κατέβριψε τὸ οἰκοδόμημα τῆς Σχολαστικῆς φιλοσοφίας.

(1) « Magnus Cosmus, philosophum Graecum nomine Gemistum, de mysteriis Platonicis disputantem frequenter audivit. Et cujus ore fervente sic afflatus est protinus, ut inde academiam quamdam alta mente conceperit, hanc opportuno primo tempore pariturus ». (Ficinus, Praef. Plotini).

Τότε πιθανῶς μετέτρεψε τὸ πρῶτον ὄνομά του ὁ Γεμιστὸς εἰς τὸ τοῦ Πλήθωνος, ὡς μᾶλλον ὁμοιάζον τῷ Πλάτῳ. Ἡ ἀλλαγὴ αὕτη τοῦ ὀνόματος ἐθεωρήθη ὑπὸ τῶν χριστιανῶν ὡς πρῶτον βήμα πρὸς τὸν ἐθνισμόν (1). Ὑπόνοιαι πρὸ πολλοῦ εἶχον ἐγερθῆ περὶ τῶν εἰδωλολατρικῶν φρονημάτων τοῦ Γεμιστοῦ, ἀφοῦ ἄλλως τε καὶ ἦτο γνωστὸν, ὅτι συνέγραφε βιβλίον προτιθέμενον τὴν ἀνατροπὴν τοῦ χριστιανισμοῦ καὶ τὴν ἐπάνοδον τῆς εἰδωλολατρείας. Ἐὰν πιστεύσωμεν τὸν παράφορον Τραπεζούντιον ἐν Φλωρεντία ἤδη ὁ Πλήθων διεκήρυξε τὸ τολμρὸν σχέδιόν του περὶ πολιορκώσεως τῶν θεῶν τῆς ἀρχαιότητος (2).

Μετὰ τὴν λήξιν τῆς συνόδου ὁ Πλήθων ἐπκνέστρεψεν εἰς Σπάρτην, ὅπου τὸν ἐπεσκέφθη τῷ 1441 ὁ περιφανὴς Φραγκίσκος Φίλελφος, γέροντα ἤδη καὶ περὶ τινα ἀρχὴν ἀπασχολημένον (3).

Ἐκεῖ ἐπεχειρήσθη τὸ περὶ Νόμων σύγγραμμά του, ὅπερ τῷ αὐτῷ ἔμελλε νὰ διεγείρῃ ταραχὴν, καὶ ἀνάξιον ὑποστῆ τύχην. Γεώργιος ὁ Σχολάριος προγινώσκων τὴν συγγραφὴν, καὶ ὡσεὶ θέλων ν' ἀναγκάσῃ τὸν Πλήθωνα νὰ ἐκφράσῃ δημοσίᾳ τὰς μυστηριωδῶς θρυλλουμένας ἰδέας του, ἔγραψε κατὰ τοῦ Πλάτωνος καὶ ὑπὲρ τοῦ Ἀριστοτέλους ὁ Πλήθων ἀπήντησε, καὶ σπουδαία συζήτησις ἠνοίχθη μεταξὺ τῶν προμάχων τῶν δύο διαμαχομένων φιλοσοφικῶν σχολῶν ἐπὶ τέλους ὁ Σχολάριος, ὡσεὶ θέλων νὰ προλάβῃ τὴν δημοσίευσιν τοῦ ἐπιφόβου ἐκείνου συγγράμματος, ἔγραψεν αὐτῷ ἀπειλητικῶς· « Ἄλλ' εἴ τινες νῦν τὰ σαπρὰ Ἑλλήνων ἀνανεοῖεν ληρήματα, τούτοις φασὶν ἐν ἀσυγγνώστῳ καλινδεῖσθαι τῷ ψεύδει. Μετὰ γὰρ τὴν λαμπρὰν τῆς μοναρχίας ἀπόδειξιν, ἣν ἐκεῖνοι μὲν, ταῖς εἰσαγωγαῖς τῶν ψευδωνύμων ἀναίρουντες θεῶν, τοῖς λόγοις μόνοις ἐτίμων, ὁ δὲ τοῦ Θεοῦ συμφυῆς καὶ οὐσιώ-

(1) «Plethonem quasi Platonem». Ficinus, αὐτ. — Ὁ Καμαριώτης λέγει, ὅτι ὑπὸ τῶν δαιμόνων ἐδιδάχθη ὁ Γεμιστὸς νὰ προσλάβῃ τὸ ἐθνικὸν ἐκεῖνο ὄνομα· «Ὑπ' ὧν, ὡς εἶκός, καὶ Πλήθων ἑλληνικώτερον ὄνομα ἐκ Γεμιστοῦ τὴν ἀρχὴν ὀνομασθῆναι δεδιδάχται». — Μανουῆλ δὲ ὁ ῥήτωρ «ὡς τῆ τοῦ Πλάτωνος λογικευθεῖς ἦδη ψυχῆ, καὶ ἀντὶ Γεμιστοῦ Πλήθωνος ἑαυτὸν κεκληκώς». Καὶ Γεώργιος Τραπεζούντιος. «Is vulgo Gemistus a se ipso Plethon est agnominatus. . . credo, ut se facile de coelo lapsus crederemus, et citius doctrinam et legem ejus susceperemus». (Comparatio Plat. et Aristot.).

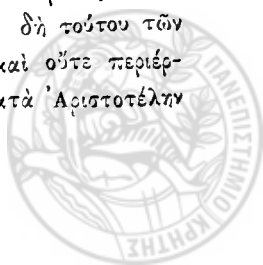
(2) «Audivi ego ipsum Florentiae asserentem unam eandemque religionem uno animo, una mente, una praedicatione, universum orbem paucis post annis esse suscepturum; Cumque rogassem, Christiane an Machumeti? Neutram, inquit, sed non a gentilitate differentem». (αὐτόθι).

(3) «Est enim admodum senex, quinque magistratum gerit».

δης λόγος μετὰ τῶν ἀνθρώπων γεγενημένος ἀναμφισβήτητος καὶ καθαρῶς πιστεῦειν ἐδίδαξε, ποῦ νῦν ὅσιον αὐθις θεοποιεῖν, καὶ τὴν ἀλόγιστον ἐκείνην θεοποιῖαν ἀναζωπυρεῖν ἀπεσβεσμένην πειραῖσθαι, καὶ θεῶν τινῶν ἀναγνωρισμοὺς ἐκ φιλοσοφίας ὑπὲρ τὴν ποιητῶν διάστροφον γνώμην, καὶ ἀγιστείας εὐσταλεῖς, ὡς αὐτοὶ φασι, καὶ νόμους ἡθῶν καὶ διαίτης ὑφ' ἡγεμόνι Ζωροάστρη καὶ Πλάτωνι καὶ τοῖς ἐκ στοᾶς, καὶ τοιαύτην τινα λόγων ὁμίχλην αὐθις συνάγειν; ἥς ταῖς τῆς ἱερᾶς διδασκαλίας ἀκτίσι θεῶς ἐσκεδασμένης, πρὸς τὰς τῆς ὑπερφυοῦς ἀληθείας αὐγάς ἢ τῶν ἀνθρώπων φύσις ἀνέλαμψεν. Ἐκεῖνα μὲν οὖν εἰ συμβαίη μοι ἐς χεῖρας πάντα ἔλθειν φλυαρίαν ὄντα δεῖξω μακρὰν, καὶ πολλοὶ δεῖξουσιν· ἀλλὰ γένοιτο κάμοι τοῦτον ἐνστήσασθαι τὸν ἀγῶνα, καὶ μὴ πῦρ, ἀλλὰ λόγους μᾶλλον ἀληθείας ἐπαφεῖναι τοῖς γράμμασιν, ὡς τοῖς γράψασι μᾶλλον πρέποντος τοῦ πυρός » (1).

Ὁ Πλήθων ἐν τῷ θρυλλουμένῳ συγγράμματί του συνέπτυξε τὰς ἰδέας τοῦ Πλάτωνος, μετὰ τῶν τοῦ Ζωροάστρου, τῶν Στωϊκῶν, τῶν νεοπλατωνικῶν καὶ ἄλλων, προσθεῖς καὶ ἰδίας. Βάσις τούτου εἶναι ἡ ἑλληνικὴ πολυθεΐα ὀλίγον διεῖρρυθμισμένη, καὶ πολιτικὴ καὶ κοινωνικὴ ἀναδιοργάνωσις. Συνέκειτο ἐκ τριῶν βιβλίων, ἀποτελουμένων ἐξ ἑκατὸν ἐνὸς κεφαλαίων. Προλογίζεται δ' ὡς ἐξῆς: « Τὰδε συγγέγραπται περὶ νόμων καὶ πολιτείας τῆς ἀρίστης, ἣ ἂν διανοούμενοι ἄνθρωποι καὶ ἄττ' ἂν καὶ ἰδίᾳ καὶ κοινῇ μετιόντες τε καὶ ἐπιτηδεύοντες, ὡς δυνατόν, ἀνθρώπων κάλλιστα τε καὶ ἀριστα βιωῶν, καὶ εἰς ὅσον οἶόν τε εὐδαιμονέστατα ». Ἐν ἀρχῇ δ' εὗρηται ἡ ἐξῆς συγκεκριλαίωσις: « Ἡ βίβλος ἥδε περιέχει, θεολογίαν μὲν τὴν κατὰ Ζωροάστρην τε καὶ Πλάτωνα, ὀνομαζομένων τῶν διὰ φιλοσοφίας ἀναγνωριζομένων θεῶν τοῖς πατρίοις τοῖς Ἑλλησι θεῶν ὀνόμασιν, ἐλκομένοις ἑκάστοις ἐκ τοῦ οὐ πάνυ τοι συνωδοῦ φιλοσοφία, διὰ τὰς ὑπὸ τῶν ποιητῶν διστροφάς, ἐπὶ τὸ ὡς μάλιστα δὴ φιλοσοφία συνωδόν. Ἠθικὰ κατὰ τε τοὺς αὐτοὺς σοφοὺς καὶ ἔτι μὴν τοὺς Στωϊκοὺς. Πολιτείαν δὲ Λακωνικὴν, ἀφηρημένου μὲν αὐτῆς τοῦ ἄγαν τῆς σκληραγωγίας καὶ τοῖς γε πολλοῖς οὐκ εὐπαραδέκτου, προστιθεμένης δὲ τῆς ἐν τοῖς ἄρχουσι μάλιστα φιλοσοφίας, τοῦ κρατίστου δὴ τούτου τῶν Πλατωνικῶν πολιτευμάτων. Ἀγιστείας εὐσταλεῖς, καὶ οὔτε περιέρχους, οὐδ' αὖ τοῦ δέοντος ἐκλιπεῖς. Φυσικὰ δὲ δὴ κατὰ Ἀριστοτέλην

(1) Πρὸς Πλήθωνα, κατὰ Ἑλλήνων.

τὰ πολλά. Ἄπτεται δὲ πως ἡ βίβλος καὶ λογικῶν ἀρχῶν, ἀρχαιο-
λογίας τε Ἑλληνικῆς, καὶ πῃ καὶ ὑγιεινῆς διαίτης ».

Τὸ αὐτόγραφον τοῦ Πλήθωνος ληφθὲν, μετὰ τὸν θάνατόν του,
ὑπὸ τῶν δεσποτῶν τῆς Πελοποννήσου παρεδόθη εἰς τὸν Σχολάριον,
τότε πατριάρχην, ὅστις ἀναγνοὺς καὶ θεωρήσας κινδυνώδη τὴν διά-
δοσιν, δὲν ἀνεσκεύασεν, ὡς προέγραφεν, αὐτὸ, ἀλλὰ τὸ παρέδωκεν
εἰς τὸ πῦρ δημοσίᾳ, ἐξορκίζων πάντας νὰ συντελέσωσι πρὸς κατα-
στροφὴν οἰουδήποτε ἀντιγράφου (¹).

Ἐνεκα τῆς πράξεως ταύτης ὁ Σχολάριος ἐπέσυρε τὴν κατακραυγὴν
πολλῶν καὶ ἀνώνυμὸς τις μαθητῆς τοῦ Πλήθωνος προσφωνεῖ τῇ σκιᾷ
τοῦ διδασκάλου. « Εἰ δὲ φθονερός τις καὶ ἀπαίδευτος ἔφθειρε τὸ σὸν
ἔργον, ὃ κατέλιπες, πάτερ, πρὸς ἐνδειξιν σοφίας καὶ μνήμης τῆς σῆς,
ἀλλὰ καὶ πρὸς ὠφέλειαν τῶν νῦν καὶ ὕστερον γενησομένων ἀνθρώπων,
τόγε μὴ σὸν κλέος, ὃ γενναῖε, ἔσται ἄτρεπτον, μὴ δειλιῶν βασκα-
νίαν . . . Καὶ γὰρ οἱ ἄριστοι τῶν νῦν Ἑλλήνων μισοῦσιν ἐκεῖνον ὡσπερ
ιερόσυλόν τινα, ἢ τυμβωρύχον, καὶ ἀλιτήριον ».

Δὲν ἀπωλέσθη ὁμῶς ὁλόκληρον τὸ σύγγραμμα τοῦ Πλήθωνος. Δημή-
τριος ὁ Ῥάλλης διέσωσεν ἀρκετὰ ἀποσπάσματα, τὰ ὅποια ἐδημοσίευσεν
ὁ Ἄρντιος, καὶ ἐπ' ἐσχάτων, ἐξ ἄλλων μεταγενεστέρων ἀντιγράφων
συμπληρώσας, ὁ C. Alexandre εἰσὶ δὲ ταῦτα, ἐκ μὲν τοῦ Α'. βιβλίου
τὰ κεφάλαια α', β', γ', δ', ε', κα' ἐκ τοῦ Β', κβ', κς', κζ' καὶ ἐκ
τοῦ Γ'. γ', ιδ', ιε', λά, λβ', λδ', λέ, λς', μγ'.

Ὁ Πλήθων ἀπεβίωσεν ἑκατονταέτης σχεδὸν ἐν Σπάρτῃ τὴν 26
Ἰουνίου, ἡμέρᾳ δευτέρα, καὶ ὥρα πρώτη τῆς ἡμέρας, ὡς σημειοῦται
εἰς τι χειρόγραφον τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Μονάρχου, παραλειπομένου ὁμῶς
τοῦ ἔτους, ὅπερ ὁ Alexandre ὀρίζει μετὰ τὸ 1450, καὶ 1456.

Πολλοὶ καὶ διάφοροι ἐξύμνησαν τὴν παιδείαν καὶ τὰς ἀρετὰς τοῦ
Πλήθωνος· πρὸ πάντων δὲ διὰ δύο μόνωδιῶν ὁ προσφιλέτης μαθητῆς
καὶ συμπολίτης αὐτοῦ Ἐρμώνυμος, δημοσιευθεῖσων ὑπὸ Ἀλεξάνδρου.

(¹) « Ἐπεὶ δὲ καὶ λίαν εἰκὸς ἄλλοθι ποῦ τὸ ἴσον ὑπάρχειν ὑπὸ τοῦ τῶν ἐκείνω
φαιτησάντων ἢ ζῶντος ἢ τελευτήσαντος ἐγγραφέν, παρακλειόμεθα πᾶσιν ὡς ἀπὸ
θεοῦ, εἴποτε καὶ ὑπουδήποτε εὐρίσκειτο ἢ ὅλον τὸ βιβλίον ἢ μέρος ἐγχεγραμμένον
ἐν τινι τῶν Χριστιανῶν, περὶ μὲν φθεῖρην αὐτὸν τὸν ἔχοντα, κρύπτοντα δὲ καὶ
ἐκλωκότα, μετὰ μίαν καὶ δευτέραν παραίνεσιν, εἰ μὴ παρῆρησιὰ βούλοιοτο κατεῖν.
εἴργειν τὸν τοιοῦτον ἀπάσης τῶν Χριστιανῶν κοινωνίας » (Γεννάδιος, πρὸς Ἰωσήφ τὸν
ἱερέγον).

Ἐν τῇ πρώτῃ ἀνακράζει μεθ' ὑπερβάλλοντος στόμου· « Οἴχεται νῦν τὸ κοινὸν φιλοτιμία, τὸ πολυτίμητον καὶ πολυζήλον τῆς φύσεως ἄγαλμα, ἡ μεγίστη καὶ θαυμασία τοῦ γένους φιλοτιμία· ὦ φορικτῆς ἐκείνης ἡμέρας, ἢ τοσοῦτον ἐπέιδε δεινόν! Ποῦ νῦν τὸ τῆς ὄντως σοφίας ἄπειρον πέλαγος; Ποῦ κάλλος, καὶ μέγεθος, καὶ ἡ ὑπὲρ ἀνθρωπῶν τῶν λόγων ἰσχύς καὶ λαμπρότης; Συσύληται νῦν ὁ κοινὸς θησαυρός. Ἐσβεσται λόγων δύναμις. Οἴχεται, φεῦ, ἐξ ἡμῶν τὸ πάντων τῶν καλῶν κάλλιστον, ἡ λαμπρὰ τοῦ γένους εὐδαιμονία, ὁ τῆς ὑψηλῆς σοφίας καθηγεμῶν, ὁ τῶν λόγων πατήρ, ἡ τῶν ἀρετῶν κωρωνίς, τὸ κοινὸν ἀπάντων ἐντρέφημά τε καὶ καύχημα, ὁ τῶν ἀπορρήτων καὶ θεῶν μυσταγωγός. Τῷ γὰρ ὄντι θείας οὔτος ἐπὶ γῆς ἔλαχε μοίρας τῷ πάντα εἰδέναι· κἄν τις καὶ τῆς προσηγορίας ἐκείνης αὐτὸν ἀξιῶσειεν, οὐκ ἂν οἶμαι τοῦ προσήκοντος ἀποπέσειεν. Ὅσα τε γὰρ ἐκείθεν παρήχθη θεῖά τε καὶ ἀνθρώπινα, καὶ ὅσα εἰς βουλήν, καὶ ὅσα εἰς πράξιν ἤκειν, ὅσα τε ἐν στρατιωτικοῖς, καὶ ὅσα ἐν πολιτικοῖς, φυσικοῖς τε καὶ πρακτικοῖς οὐδὲν αὐτὸς ἠγόνοι· πάντα δὲ ἤδει, πάντα διηρευνήσατο, καὶ τοὺς ἀπάντων λόγους ἐπίστατο· καὶ οὐδὲν οὔτως ἀπόρρητον, ὡς μὴ σαφὲς παραχρῆμα τῷδε γενέσθαι, εἰς νοῦν τινος ὄλως ἔλθόν. Τούτου τὴν σοφίαν Ἑλληνες ὁμοῦ τε καὶ βάρβαροι διὰ θαύματος ἤγον, οὐ καθένα τε καὶ δύο καὶ πλείους, ἀλλ' ἠλικία πᾶσα, καὶ πόλις, καὶ γένος, καὶ φύσις. Τούτων δὲ μάλιστα οἱ πρὸς ἐσπέραν οἰκοῦντες, καὶ τῆς τοῦ ἀνδρὸς σοφίας ἰκανῶς παραθέντες ». Καὶ ἐν τῷ δευτέρῳ ἀνακράζει. « Ἐδῦ, φεῦ, ὁ διαφανώτατος καὶ λαμπρότατος τῆς οἰκουμένης ἀστὴρ, ὁ πρότερον μὲν τῷ οἰκείῳ κάλλει κοσμῶν τὴν ὑφ' ἥλιον πᾶσαν, νῦν δ' ἀκοσμίαν πᾶσαν καὶ σκότος βαθῶ τῇ δύσει καταχεάμενος. . . Νῦν, οἴμοι, σιγῶσα κεῖται ἡ σάλπιγξ ἡ ἔνθεος, ἡ καλλικέλαδος χελιδὼν, ἡ τῶν χαρίτων ἐστία, ἡ φιλοτιμία τῆς φύσεως, ἡ θεσπεσία φύσις καὶ λαμπρότατη, ὁ τῶν δυστυχεστάτων Ἑλλήνων διαφανώτατος καὶ λαμπρότατος κόσμος, μᾶλλον δὲ τοῦ τῶν ἀνθρώπων γένους κοινῆ, ἡ θαυμασία τοῦ Θεοῦ πρὸς ἀνθρώπους εὐεργεσία, ὁ τῶν ἱερῶν ψυχῶν φωτισμός, ὁ πᾶσαν μὲν γινῶσιν, πᾶσαν δὲ σοφίαν, πᾶσαν δὲ ἐπιστήμην ὑπερφυῶς διελθὼν, καὶ διὰ τοῦτο κανὼν καὶ τύπος καὶ στάθμη πᾶσιν ἀναδειχθεὶς τῶν καλῶν καὶ τιμίων ἀπάντων, μᾶλλον δὲ ὅσῃ ὑπ' ἀγαθότητος ἡ τοῦ Θεοῦ σοφία πεποιήκειν ἢ παρήγαγε κτίσιν, νοητὴν τε καὶ αἰσθητὴν, ταύτην ὁ μέγας οὔτος ἐξητακῶς πᾶσαν μὲν μετὰ Θεοῦ καὶ ἀναλκῶν, ἐπιστήμην θείαν καὶ

ἀνθρώπινην μόνος συνείληφε, καὶ πάνθ' ὕσα πάντες ἤδεσαν ἐν τῷ μέρει συνειλοχῶς ὑπὲρ πάντας, ἔργον τι θεῖον καὶ τελεώτατον καὶ τῆς ἀπειροῦ τοῦ Θεοῦ σοφίας ἄξιον ἑαυτὸν ἀποδέδειχεν ».

Καὶ οὕτω μὲν βιαιωπέων μαθητῆς ἔκλαυσε πολυθρύλλητον καὶ ἀξιάγαστον διδάσκαλον. Βησσαρίων δὲ ὁ καρδιάλιος, ἀνὴρ μετριόφρων καὶ ἐν ἐπαίνοις καὶ ἐν ψόγοις, γράφει ταῦτα περὶ τοῦ πάλα ποτὲ διδασκάλου του· « Ἐγὼ μὲν οὖν χαίρω τοιοῦτω ὠμιληκῶς ἀνδρὶ, οὗ μετὰ Πλάτωνα (ἐξηρήσθω δὲ λόγου Ἀριστοτέλης) σοφώτερον οὐκ ἔφυσεν ἡ Ἑλλάς. Ὡστ' εἴ τις τοὺς περὶ τῆς ἀπειροῦ τῶν γε ψυχῶν ἀνόδου τε καὶ καθόδου Πυθαγορείων καὶ Πλάτωνος ἀποδέχεται λόγους, οὐκ ἂν ἀποκνήσω καὶ τοῦτο προσθεῖναι, ὡς ἄρα Πλάτωνος τὴν ψυχὴν, τοῖς τῆς εἰμαρμένης ἀρήρητοις θεσμοῖς δεῖσαν δουλεῦσαι καὶ τὴν ἀναγκαίαν ἀποδοῦναι περίοδον, ἐπὶ γῆς κατιούσαν τὸ Γεμιστοῦ σκῆνος καὶ τὸν ἐκείνου βίον ἐλέσθαι... Μέγα κλέος Ἑλλάδι πάση γέγονεν ἐκεῖνος ἀνὴρ, μέγας αὐτῇ κόσμος εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον ἐσεῖται. Τούτου κλέος οὐ ποτ' ὀλεῖται, ἀλλὰ οἱ τὸ ὄνομα καὶ ἡ φήμη μετ' εὐκλείας αἰδίου εἰς τὸν ἔσσει παραπεμφθήσεται χρόνον » (1).

Ὁ αὐτὸς δὲ πρὸς Νικόλαον τὸν Σεκουνδινὸν λέγει καὶ ταῦτα περὶ τοῦ Πλήθωνος· « Ἀνὴρ ἐκεῖνος φιλοσοφίας τῶντι καὶ παντοδαπῆς σοφίας εἰκὼν γέγονεν, οὐ τοῖς ἐν λόγοις μόνον, καὶ ὅτι περὶ τὴν τῶν ἄστρον φορὰν, καὶ περὶ ἀρμονικοὺς λόγους τὰς τε γεωμετρικὰς ἀναλογίας καὶ ἀριθμητικὰς μεσότητος καταγίνεται, οὐδ' ὅση μόνον Πλατωνική τε καὶ τῶν τὰ θεῖα ἐρευνησαμένων ἐκείνων ἀνδρῶν, ὅση τε περὶ τὴν τῶν φυσικῶν ἐρευναν καὶ τὰς τούτων αἰτίας τε καὶ ἀρχὰς τὴν πραγματείαν ποιεῖται, ἃ πάντα ὡς οὐδεὶς οὐδὲ ἐν, ἐξήσκησεν ἀκριβέστατα· ἀλλὰ καὶ ὅση περὶ πράξιν σχολάζουσα, τὰ ἦθη καὶ τοὺς τρόπους ἐκάστου κοσμοῦ· ἢ οὕτω τὸν ἴδιον ἐλάμπρυνε βίον, ὡς μηδὲ πρὸς αὐτὸν Διογένην καὶ τοὺς ὁμοίους, μηδὲ τοὺς Στωϊκοὺς ἐκείνους εἶναι. Τὴν γὰρ σεμνότητα καὶ τὸ κόσμιον, καὶ τὸ αὐταρκές αὐτῶν ἀσπασάμενος, τὴν ἀλαζονείαν τε καὶ οἴησιν, καὶ ἐπίδειξιν αὐτῶν ἐπαύσατο. Δι' ἃ πάντα τοῦτον αὐτὸν τεθαύμακα ὅσον, εἰρήσθω γὰρ τὸ ἀληθές, οὐδέπω οὐδένα ὦν ἐς δεῦρο εἰδόν τε καὶ ὠμίληκα. Οὔτε γὰρ ὅς περὶ ἐλάττονος ἐποιεῖτο τὰ παρόντα πάντα, οὐθ' ὅς μᾶλλον, τῆς σοφιστικῆς ἀπερχόμενος ἀδολεσχίας καὶ πάγης, τῆς περὶ τὰ ἐν φιλο-

(1) Ἐπιστολὴ πρὸς τοὺς παῖδας Γεμιστοῦ Δημήτριον καὶ Ἀνδρόνικον.

σοφία δόγματα ἀληθείας ἐρευνητικώτερός τε καὶ εὐρετικώτερος γέγονεν, οὐπω ἐνέτυχον οὐδενί, καίτοι πολλοῖς ἐντυχὼν ἀνδράσι σοφοῖς· ὧν ἕνεκα πολλὰ μὲν καὶ μεγάλα περὶ αὐτοῦ ἐν τοῖς βραχέσιν ἐκείνοις εἰρήκαμεν ῥήμασιν· οὐδέποτε δ' ἂν εἴποιμεν οὐδὲ μακροῖς λόγοις τὰ γε εἰκότα, ἀλλ' ἀρκεῖ, ὡς τινα τῶν ὑπὲρ ἡμῶν τε καὶ ἠρωϊκῶν ἐκείνων ἀνδρῶν, θαύματι καὶ σιγῇ μᾶλλον ἢ λόγῳ κοσμεῖν. »

Ὁ αὐτὸς Βησσαρίων ἐποίησε τῷ Πλήθωνι καὶ τὰ ἐξῆς δύο ἐπιγράμματα·

Γαῖαν σώματι, ψυχῇ δ' ἄστρα Γεώργιος ἔσχει,
Παντοίης σοφίης σεμνότατον τέμενος.

Πολλοὺς μὲν φῦσεν ἀνέρας θεοειδέας Ἑλλάς,
Προὔχοντας σοφίῃ, τῇ τε ἄλλῃ ἀρετῇ,
Ἄλλὰ Γεμιστὸς, ὅσον Φαέθων ἄστρον παραλλάσσει,
Τόσσον τῶν ἄλλων ἀμφοτέρων κρατεῖ.

Ἄλλ' ἐκτὸς τούτων, τοῦ Χαριάνδρου, Γυράλδου, Ἀλλατίου, καὶ ἄλλων, καὶ αὐτοὶ οἱ ἀμείλικτοι ἐχθροὶ του, Σχολάριος καὶ Τραπεζούντιος⁽¹⁾, ὁμολογοῦσι διαῤῥήδην τὴν ἐξοχὸν τοῦ Πλήθωνος παιδείαν· ὥστε οὐδόλως ἐσμὲν ὑπερβολικοὶ παραδεχόμενοι, ὅτι ὁ Πλήθων ἐγένετο ὁ πολυμαθέστερος τοῦ ΙΕ' αἰῶνος ἀνὴρ, ἐπίσημον κατέχων θέσιν μεταξὺ τῶν ἐπισημοτέρων Νεοπλατωνικῶν φιλοσόφων· ἐὰν δὲ ἡ δούλη Ἑλλάς δύναται νὰ ἐγκαυχηθῇ ἐπὶ σοφίᾳ, ὁ Γεμιστὸς εἶναι τὸ ἐπισημότερον τῆς τοιαύτης αἴγλης σημεῖον.

Σπουδαῖον τῶνόντι κίνδυνον διέτρεξεν ὁ χριστιανισμὸς ἔν τε Ἑλλάδι καὶ Ἰταλίᾳ· καὶ εἰ μὴ ἐπήρχοντο οἱ Τοῦρκοι, ὁ θάνατος τοῦ Πλήθωνος, καὶ ἡ διασπορὰ τῶν ὁπαδῶν του ἀναγκασθέντων εἰς ξένας χώρας νὰ ζητήσωσι τὸν ἄρτον, τὸν ὁποῖον ἢ κατάκτησις τοῖς ἀφήρσε, κύριος οἶδεν ὁποῖαν ράσιν ἤθελε λάβει ἡ Πληθωνικὴ ἀναμόρφωσις· ἐπανελθὼν ἐξ

(1) «Gemistus vir in omni scientiarum genere eminentissimus». Chariandrus.—«Est Pletho stylo accurato, eleganti, presso, Attici succi pleno, sententiis gravi, argumentis vehemento, eruditione vero etc.» Allatius—«Ille dico Gemistum, quem non solum Graecia, sed universus fere terrarum orbis ob variam atque multiplicem divinarum humanarumque rerum scientiam admiratus». Gyraldus—«Plethon habitus est in primis philosophus, et quidem excellentissimus» ὁ αὐτὸς—«Platonis æmulus et defensor». Βησσαρίων.—Σχολάριος «εὐφραδίας δ' ἐπεμελήθη μὲν καλῶς τῆς ἀρχαίας, ἀλλ' ἐν ἀσεβεστάτῳ καὶ ἀφρονεστάτῳ συγγράμματι.»—Καὶ Τραπεζούντιος «Nou minor elequentia Platone, non inferior illi.»—

Ἰταλίας ὁ Γεμιστός συνέστησεν εἰς Σπάρτην, ἐν εἶδει Ἐλευσινίων μυστηρίων, σχολήν, ἔνθα προνομιούχοι μαθηταὶ ἐδιδάσκοντο ὑπὸ τοῦ ἀναμορφωτοῦ τὴν νέαν θρησκείαν. Πολλοὶ ἐξ αὐτῶν ἐπὶ τοσοῦτον εἶχον διαφθορῇ, ὥστε ἐλάτρευον ἀγάλματα ἑλληνικῶν θεῶν, παρρησία διακηρύσσοντες τὰς ἐθνικὰς δοξασίας των ἢ πίστις καὶ αὐτοῦ τοῦ Βησσαρίωνος ὑποπτος φαίνεται. Ἄλλὰ καὶ ἡ ἐν Ἰταλίᾳ ὀλιγοχρόνιος διαμονή του εἶχε ρίψει τὰ πρῶτα τοῦ πολυθεισμοῦ σπέρματα. Πέτρος ὁ Καλαυρός, εἰς τῶν σοφωτέρων ἀνδρῶν τοῦ ΙΕ' αἰῶνος, μαθητῆς δὲ τοῦ Πλήθωνος χρηματίσας, παρίσταται ὡς ἀληθῆς πλεόνειδωλόατρης, εἰς τοσοῦτον προβάς θράσους, ὥστε οὐ μόνον ἐν Ῥώμῃ ἰδρύσατο Νεοπλατωνικὴν ἀκαδημίαν, ἀλλὰ καὶ ἐνώπιον τῶν παπῶν διεκήρυττεν ὅτι θὰ καταστρέψῃ τὸν χριστιανισμόν. Ἀναμφιβόλως ἐν τῇ Πλατωνικῇ Ἀκαδημίᾳ τῆς Φλωρεντίας μετὰξὺ τοῦ ἐπὶ τῶν βωμῶν τοῦ Πλάτωνος καιομένου ἐθνικοῦ λιθάνου ὀλίγοι κόκκοι ὑπῆρχον καὶ διὰ τὸν ἀνακαινιστὴν τῆς διδασκαλίας τοῦ μεγάλου φιλοσόφου· διότι, ἂν ὁ Πλάττων ἦτον ὁ θεὸς τῆς νέας θρησκείας, ὁ Πλήθων ἀναντιρρήτως ἦτο ὁ προφήτης.

Ἀφοῦ ὅμως ἡ νέα θρησκεία δὲν κατώρθωσε ν' ἀναδειξῇ νέον θεόν καὶ νέον προφήτην, ἀπέδωκεν ὅμως τιμὰς ἀγίου εἰς τὸν Γεμιστόν. Τῷ 1475 Σιγισμόνδος ὁ Μαλατέστας, ἄρχων τοῦ Ῥιμινίου, ἐξέθαψεν ἐκ Πελοποννήσου τὸ πτώμα τοῦ Πλήθωνος, καὶ ὡς ἅγια λείψανα παραλαβὼν μετένεγκεν εἰς τὴν Ἰταλίαν τὰ ὅσα τοῦ τελευταίου τῶν Ἑλλήνων φιλοσόφου (1).

Συγγράμματα.

—Ἐκ τῶν Διοδώρου καὶ Πλουτάρχου περὶ τῶν μετὰ τὴν ἐν Μαντινείᾳ μάχην ἐν κεφαλαίοις διάληψις. Venetiis 1503 (ὑπὸ "Ἀλδου σὺν Ξενοφῶντι), καὶ Basilicæ 1540, Rostochii 1575, Sipsiæ 1770.

—Περὶ Πελοποννησιακῶν λόγοι δύο· Antwerpiae 1575, μετὰ λατινικῆς μεταφράσεως Καντέρου, καὶ μετὰ γερμανικῆς ὑπὸ Ellissen, Analecten IV.

—Διαγραφὴ ἀπάσης Πελοποννήσου παραλίου τε καὶ μεσογείου.

—Ἱστορία τῆς τῶν Περσῶν μοναρχίας (μεταφρασθεῖσα ἰσπανιστὶ ἐτυπώθη ἐν Βαλλαδολίδῃ 1604).

(1) Πηγαί. C. Alexandre Notice préliminaire—Gass, Gennadius und Pletho, Breslau 1844.—Allatii de Georgiis (Bibliotheca Graeca, Tom. XII).—Ellissen, Analecten, IV.—Boivin (Mémoires de l'Académie Royale, 1736, Tom. II. σελ. 715)—Tiraboschi, Storia della letteratura italiana—Sieveking, Geschichte des Platonischen Academie in Floranz. Gottingen, 1812.

— Ἐπιτομὴ ἐξ Ἀππιανοῦ, Στράβωνος, Ἀριστοτέλους, Ξενοφώντος, Διονυσίου Ἀλικαρνασσεύς, Προδίκου κτλ.

— Περὶ τινων οὐκ ὀρθῶς κατὰ τὴν γεωγραφίαν Στράβωνος διορισθέντων.

— Χωρογραφία Θεσσαλίας.

— Περὶ ἀρετῶν. Antwerpiae 1552 καὶ Basiliae 1586.

— Περὶ ὧν Ἀριστοτέλης πρὸς Πλάτωνα διαφέρεται. Venetiis 1540. Basiliae 1574.

— Περὶ ἀρετῶν, προσιμίων ῥητορικῶν, Ἀριστοτελικῶν ζητημάτων.

— Ζωροαστείων καὶ Πλατωνικῶν δογμάτων συγκεφαλαίως (ἐξεδόθη ἐν Bibliotheca Graeca Fabricii).

— Νόμων συγγραφή· τὰ σωζόμενα par C. Alexandre, Paris 1838.

— Κεφάλαι' ἅττα λόγων μουσικῶν — (αὐτόθι).

— Περὶ σχήματος γῆς.

— Μέθοδος εὐρέσεως ἡλίου καὶ σελήνης, καὶ τῆς ἀστέρων ἐποχῆς ἀπὸ κανόνων εὐς αὐτὸς συνεστήσατο.

— Προθεωρία εἰς τὸν λόγον τοῦ βασιλέως Ἐμμανουὴλ τοῦ Παλαιολόγου ἐπιτάφιον εἰς τὸν αὐτοῦ ἀδελφόν.

— Προσφωνημάτιον εἰς τὸν δεσπότην Δημήτριον Παλαιολόγον.

— Πρὸς τὸ ὑπὲρ τοῦ λατινικοῦ δόγματος βιβλίον (1).

— Μονοθία ἐπὶ τῇ αἰοδίμῃ δεσποίνῃ Ὑπομονῇ (ἐξεδόθη ἐν Ἀνεκδότοις Μουστοξύδου).

— Ἐπιτάφιος εἰς Κλεώπην σύζυγον Θεοδώρου τοῦ δεσπότη (ὑπὸ Fülborn 1795).

— Ἐρμηνεία εἰς τὰς φωνὰς Πορφυρίου, καὶ εἰς τὰς δέκα κατηγορίας Ἀριστοτέλους.

— Πρὸς τὰς Σχολαρίου ὑπὲρ Ἀριστοτέλους ἀντιλήψεις (ἔδημ. ὑπὸ Gass καὶ Alexandre).

— Μηνῶν καὶ ἐτῶν τάξις καὶ ἡμερῶν ἀπαρίθμησις.

— Περὶ Θεοῦ φυσικαὶ ἀποδείξεις.

— Περὶ τοῦ ὄντος ἐπωνυμίας.

— Φιλοσοφικαὶ ἐπιστολαὶ πρὸς Βησσαρίωνα* ἔδημοσιεύθησαν ὑπὸ Ὁρελίου ἐν Ζυρίχῃ 1824.

— Κατὰ Ἰωάννου Ἀργυροπούλου περὶ τῶν λατινικῶν δογμάτων.

— Περὶ τῆς ἐνσαρκώσεως τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ.

— Περὶ τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ Ἀγίου πνεύματος (2).

(1) Ἐδημοσιεύθη ὑπὸ Δοσιθέου ἐν Τόμῳ Ἀγάπης σελ. 316.

(2) Ἐδημοσιεύθη ὑπὸ C. Alexandre. Εἰ καὶ κατὰ Λατίνων γραφῶν δὲν ἤρρεσε τῇ Ἀνατολικῇ ἐκκλησίᾳ διὸ Μανουὴλ ὁ Πελοποννήσιος γράφει· α" Ὅρα γάρ μοι τὸν ἀθεώτατον Γεμιστὸν ἐν τῷ σφετέρῳ τῷδε συγγράμματι κριτὴν καθεστῶτα ἑαυτὸν πράγμασιν, ὧν τῆς ἀκριβοῦς καταλήψεως ἐπίσης φαινόμενον ἐπιτυγχάνοντα. Ἀσληθότως δὲ τὴν μὲν Χριστιανικὴν σοφίαν διαγλευάζειν, τὴν δὲ Ἑλλήνων μικρὰν δογματίζειν θεοπλαστὴν περιώμενον· ὧν γὰρ αἱ δυνάμεις, φησί, διάφοροι, καὶ αὐτὰ αἰ

— Διασάφεις τῶν ἐν τοῖς Ζωοράστρου λογίοις ἀσαφέστερον εἰρημένων. (ἐξεδόθη ὑπὸ Ὀψοποιού).

— Εὐχὴ εἰς τὸν ἕνα Θεόν (ἐξεδόθη ὑπὸ Alexandre).

— Πρὸς τὰς παρὰ τοῦ Βησσαρίωνος ἀντιλήψεις (ὑπὸ Alexandre) (1).

— Προλεγόμενα ῥητορικῆς τέχνης.

— Σχόλια εἰς τὰ ἀναλυτικὰ τοῦ Ἀριστοτέλους.

— Ἐπικήδειος εἰς Θεοδώραν σύζυγον Θεοδώρου τοῦ Δεσπότου.

— Ἐπιτάφιος εἰς τοὺς ἐν Πελοποννήσῳ πεσόντας (2).

Γεώργιος Σχολάριος.

Γεώργιος Κουρτέσιος, ὁ ἐπιλεγόμενος Σχολάριος, ἐγεννήθη, ὡς πιθανολογεῖται, περὶ τὸ 1400 εἰς Κωνσταντινούπολιν ἢ Χίον. Ἠκροάσατο τῶν μαθημάτων τῶν ἐν Βυζαντίῳ διδασκάλων, καὶ ἰδίως Ματθαίου Καμαριώτου Θεσσαλονικέως, καὶ Μάρκου τοῦ Εὐγενικοῦ (3).

Μετ' ὀλίγον διωρίσθη διδάσκαλος τῆς ἐκεῖ Ἀκαδημίας, καὶ εἶτα γενικὸς βασιλικὸς κριτής, καὶ καθολικὸς σεκρετάριος τοῦ βασιλέως (4). Διάσημος νομολόγος, εὐγλωττος ῥήτωρ, ἔξοχος θεολόγος καὶ φιλόσοφος ὁ Γεώργιος ἀπελάμβανε μεγάλης φήμης καὶ ὑπολήψεως ἐν τῷ ἔσωτερικῷ καὶ ἐξωτερικῷ. Ἦτο τὰ μάλα οἰκείος τῷ μεγάλῳ δουκί

εἷη διάφορα ... ὁ δὲ ματαίωφρων Πλήθων μόνον δικαίως βουλόμενος τὰ ἡμέτερα, αὐτὴν τὴν τοῦ Εὐαγγελίου ῥῆσιν γυμνὴν λαμβάνων εἰς τὸναντίον οἶεται ἀπάγειν τὸν λόγον λυσσῶν ἀκρατῶς κατὰ τῆς ἡμῶν τῶν Χριστιανῶν θεοσοφίας· καὶ ἀπλῶς δὲ εἰπεῖν ὅλον τὸ ποιούτον σύγγραμμα καθ' ἡμῶν ὑπόουλως συντεταχὸς φαίνεται, ὅπερ ἡ σαθρότης τε καὶ παχύτης δῆλη παντὶ τῷ λογικῆς εὐμοιροῦντι παιδείας ἀμηγέτη καθέστηκε, τοῖς δὲ κατ' ἐκείνον, καὶ μάλιστα τοῖς ἐκείνου ἀλόγως τε καὶ κτηνωδῶς, μᾶλλον δὲ καὶ ἀνδραπωδῶς παρεπομένοις δόξετεν ἀντιλέγειν.»

(1) Ὁ Γυράλδος (de poetis sui temporis σελ. 549) λέγει, ὅτι ὁ Πλήθων ἔγραψε καὶ ποιήματα « Aliquando versibus lusit, dignis quidem tanto philosopho, sed paucis admodum ». Πιθανῶς δ' εἰσι ταῦτα οἱ πρὸς τοὺς θεοὺς εἰκασιν ἐπέτα ὕμνοι ἀποτελοῦντες τὸ 35ον κεφάλαιον τοῦ Γ'. βιβλίου περὶ Νόμων, δημοσιευθέντες ὑπὸ Ἀλεξάνδρου (σελ. 202—28).

(2) Miller, Catalogue des Manuscrits Grecs de l'Escurial. σελ. 359, 379, καὶ XIII.

(3) Ἐν τινι σημειώσει παρὰ Κρουσίῳ (Turcograecia σελ. 187) ἀναφέρεται ἡ παρὰ Καμαριώτη μνηστεισίς του.—Γράφων ὁ Σχολάριος πρὸς Μάρκον τὸν Εὐγενικόν, διδάσκαλόν του προσαγαρεῖαι τοῦτον· « ὡς γὰρ ἐκείνοι (οἱ γονεῖς) τῆς φύσεως, οὕτως αὐτὰ μοι λόγων τε καὶ ἡθῶν τὰ σπέρματα κατεβάλου. Κάκεινοι μὲν ἄπαξ, σὺ δὲ πολὺν ἡμᾶς ἐγεώργεις τὸν χρόνον· ὥστ' ἐπιγινώσκεις ἂν τὰ σαυτοῦ, τὰς ἐν ἡμῖν εἰκόνας τούτων γινώσκων. »

(4) Turcograecia, σελ. 107.—Δούκας κεφ. 31.—Alexandre, Pléthon, σελ. XXIII—IV.

Νοταρχῆ, Κωνσταντίνῳ Παλαιολόγῳ, τῷ ὕστερον αὐτοκράτορι, μεθ' ὧν διετήρει φιλικὴν ἀλληλογραφίαν, καὶ Θεοδώρῳ τῷ δεσπότη, εἰς ὃν ἐξεφώνησεν ἐπικήδειον λόγον. Ὁ περιφανὴς Φίλελφος⁽¹⁾, γαμβρὸς τοῦ Χρυσολωρᾶ συνεδέθη αὐτῷ φιλικώτατα· οὐχ ἦττον δὲ καὶ ἄλλοι τῶν ἐν Βυζαντίῳ καὶ Ἰταλίᾳ περιφανῶν σχετικοὶ ἦσαν αὐτῷ.

Ὁ αὐτοκράτωρ Ἰωάννης Παλαιολόγος βλέπων ὀσημέραι κινδυνεύουσαν τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἕνεκα τῆς προσεγγίσεως τῶν Τούρκων, ἠναγκάσθη ἵνα πραγματοποιήσῃ τὴν τοσοῦτον ποθουμένην ὑπὸ τῶν Λατίνων ἔνωσιν τῶν δύο ἐκκλησιῶν, εὐελπιζόμενος βοήθειαν ἀπὸ τῆς Δύσεως πρὸς ἀποτροπὴν τοῦ κινδύνου. Ὅθεν ἀπερχόμενος εἰς Ἰταλίαν, ἔνθα ἐπρόκειτο νὰ συγκροτηθῇ ἢ πρὸς συζήτησιν τῶν ὄρων τῆς ἐνώσεως σύνοδος παρέλαβε τοὺς ἐπίσημοτέρους τῆς αὐτοκρατορίας ἀνδράς, Γεώργιον Σχολάριον, Γεμιστόν, Ἀργυρόπουλον καὶ ἄλλους. Γενομένης τῆς συνόδου ἐν Φεβρουάριῳ καὶ Φλωρεντίᾳ, μετὰ πολλὰς συζητήσεις ὁ αὐτοκράτωρ συνήνεσεν εἰς τὴν παραδοχὴν τοῦ περιβοήτου ὄρου περὶ τῆς ἐκ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ ἐκπορεύσεως τοῦ Ἁγίου πνεύματος. Μάρκος ὁμῶς ὁ Εὐγενικός, ὁ Σχολάριος, καὶ ἄλλοι ἀρνηθέντες νὰ ὑπογράψωσιν ἀπῆλθον εἰς Βενετίαν. Ὁ δὲ Ἰωάννης ἐπαναστρέψας ἄπρακτος εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀνέβαλλεν ἐς ἄλλοτε τὴν ἐπικύρωσιν τῆς ψευδοσυνόδου· καὶ ὡσεὶ τηκόμενος ὑπὸ ἐσωτερικοῦ ἐλέγχου ἐξήνεσεν ἐλεεινῶς, παρὰ πάντων ἀποστρεφόμενος. Τὴν 31 Ὀκτωβρίου 1449 ἀπέβίωσε καὶ διάδοχος ἐξελέχθη ὁ ἀδελφός του Κωνσταντῖνος ὁ Δράγας, τέως δεσπότης τῆς Πελοποννήσου. Μόλις ἐφθασεν εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ἐστέφθη αὐτοκράτωρ, καὶ ὁ τότε πάπας Νικόλαος Β' ἔγραψεν αὐτῷ ἐξορκίζων τὴν ἐπίσπευσιν τῆς ἐνώσεως.

Ἡ θέσις τοῦ τελευταίου τῶν Ἑλλήνων αὐτοκράτορος οἰκτρὰ ἦτο κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην. Οἱ Τούρκοι ἐπλησίαζον· οἱ Ἑνετοὶ τὸν ἠνόχλουν διὰ φορτικῶν ἀπαιτήσεων, ὑποσχόμενοι βοήθειαν ἐὰν ἐνυμφεῖτο τὴν θυγατέρα τοῦ δόγη Φόσκαρη· καὶ ὁ Πάπας μόνον μετὰ τὴν τέλεσιν τῆς ἐνώσεως, τῷ ὑπέσχετο αὐτήν. Συναισθανόμενος, ὅτι ἦτο ἀνάγκη νὰ κολακεύσῃ τὴν Δύσιν, ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ἀποστολῆς ἐπικουριῶν, ἐφάνη ὀπωσοῦν ἐνδίδων εἰς τὰς περιστάσεις. Συνεκάλεσε σύνοδον ἐν τῇ Ἁγίᾳ Σοφίᾳ, καθ' ἣν ὁ Σχολάριος καὶ ἄλλοι συνεζήτησαν μετὰ τῶν ἐλθόντων Λατίνων καὶ κατέδειξαν τὸ ἐσφαλμένον τοῦ περιβοήτου

(1) Ἐν Κωνσταντινουπόλει· νέον γνωρίσκις ἀπηύθησε ποίημα.

τῆς ἐνώσεως ὄρου (1). Ὁ Αὐτοκράτωρ βλέπων τὰ ἀδύνατα ἠναγκάσθη νὰ γράψῃ εἰς τὸν πάπαν ἵνα στείλῃ ἀνθρώπους μᾶλλον περρωτισμένους πρὸς συζήτησιν τῆς ἐνώσεως.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην μεγάλως ἐφημίζετο ἐν τῇ Δύσει διὰ τὰς θεολογικὰς γνώσεις του Ἰσίδωρος, ὁ ἀρχιεπίσκοπος Κιέβου, ὅστις ἔλαβεν εἰς ἀντάλλαγμα τῆς ἐξωμοσίας πῖλον καρδιναλίου. Τοῦτον ὁ πάπας ἔπεμψεν ἐν 1452 εἰς Κωνσταντινούπολιν πρὸς συζήτησιν καὶ ἐπικύρωσιν τῆς ἐνώσεως. Πάντες σχεδὸν καθορῶντες τὸν ἐπικρεμάμενον κίνδυνον συνήνεσαν, πλὴν τοῦ Σχολαρίου, ὅστις τότε, φαίνεται, ἐνδυσθεὶς τὸ μοναχικὸν σχῆμα καὶ ἐκ Γεωργίου Γενναδίου μετονομασθεὶς, ἐμόναζεν ἐν τῇ Μονῇ τῆς Παμμακαρίστου. Πρὸ ὀλίγου γράψας ποίημα « Κατὰ τῆς Σιμωνιακῆς αἰρέσεως » ἔστειλεν αὐτὸ πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Κωνσταντῖνον ἵνα τὸν ἀποτρέψῃ τῆς ἐνώσεως. Ἐρωτώμενος δὲ ἤδη περὶ τῆς ἐνώσεως, ἐκλείσθη εἰς τὸ κελλεῖόν του καὶ λαβὼν χάρτην ἔγραψε τὴν γνώμην του ὡς ἐξῆς: « Ἄθλιοι Ῥωμαῖοι εἰς τί ἐπλανήθητε, καὶ ἀπεμακρύνετε ἐκ τῆς ἐλπίδος τοῦ Θεοῦ, καὶ ἠλίπισατε εἰς τὴν δύναμιν τῶν Φράγκων, καὶ σὺν τῇ πόλει ἐν ἧ μέλλει φθαρῆναι, ἐσχάσατε καὶ τὴν εὐσέβειάν σας; Ἰλεός μοι κύριε μαρτύρομαι ἐνώπιόν σου, ὅτι ἀθῶός εἰμι τοῦ τοιούτου πταίσματος. Γινώσκετε, ἄθλιοι πολῖται, τί ποιεῖτε; καὶ σὺν τῷ αἰγματοπισμῷ, θς μέλλει γενέσθαι εἰς ὑμᾶς, ἐσχάσατε καὶ τὸ πατροπαράδοτον, καὶ ὠμολογήσατε τὴν ἀσέβειαν; οὐαὶ ὑμῖν ἐν τῷ κρίνασθαι! » Ταῦτα γράψας καὶ προσηλώσας εἰς τὴν θύραν τοῦ κελλείου του ἐκλείσθη ἔνδον.

Ἡ προκήρυξις αὕτη τοῦ Γενναδίου μεγίστην ἀλλοίωσιν ἐπήνεγκεν εἰς τὰ πνεύματα· αἱ μοναχαὶ ἀνεθεματίσαν τὴν ἔνωσιν καὶ τοὺς αἰτίους· οἱ δὲ τοῦ ἀγοραίου λαοῦ διασπαρέντες εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ καπηλεῖα, ἐκράτουν φιάλας ἀκράτου, καὶ ἀναθεματίζοντες τοὺς ἐνωτικoὺς ἔπινον εἰς πρεσβείαν τῆς εἰκόνης τῆς θεομήτορος, παρακαλοῦντες ἵνα γίνῃ ἀρρώγος, καὶ ἀναβοῶντες, « Τὴν Λατίνων οὔτε βοήθειαν, οὔτε τὴν ἔνωσιν χρῆζομεν. Ἀπέστω ἀφ' ἡμῶν ἡ τῶν ἀζυμιτῶν λατρεία! »

Ἐνῶ ταῦτα διεδραματίζοντο, ὁ ἀτυχὴς αὐτοκράτωρ προσεπάθει ἵνα τελέσῃ τὴν ἐνωτικὴν λειτουργίαν. Πολλοὶ τῶν ἱερομονάχων, ἱερέων, ἡγουμένων καὶ λοιπῶν οὐ μόνον δὲν παρεδέχοντο νὰ συλλειτουργήσωσι

(1) Τὰ Πρακτικὰ τῆς Συνόδου ταύτης συνταχθέντα ὑπὸ Κωνσταντῖνου τοῦ Λαζκάρεως ἐδημοσιεύθησαν ὑπὸ Δοσιθέου ἐν Τόμῳ Καταλλαγῆς, σελ. 497 κ' ἐπ.

μετὰ τῶν ἐλθόντων Λατίνων, ἀλλὰ καὶ ἀπεχωρίζοντο ὡς ἀσεβῶν· ἄλλοι δὲ παρητήθησαν. Ἐν τέλει κατωρθώθη μετὰ μυρίας δυσχερείας ἵνα τελεσθῆ ἔν τῷ ναῷ τῆς Ἁγίας Σοφίας ἡ κοινὴ μυσταγωγία, καθ' ἣν ἐμνημονεύθη καὶ τὸ ὄνομα τοῦ πάπα Νικολάου. Ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ χάριν ἀβροφροσύνης πρὸς τὸν βασιλέα παρευρεθέντες, δὲν ἔλαβον προσφορὰν ἀντιδώρου, ὡς βδε. *Λυκτὴν θυσίαν τελεσθεῖσαν ἐν τῇ ἐνωτικῇ λειτουργίᾳ.*

Μετ' οὐ πολὺ ἐπῆλθε μέγα σχίσμα μεταξὺ τῶν κληρικῶν τῆς βασιλευσύτης, καὶ ἐγένετο ἡ ἔνωσις ἀληθῆς διαίρεσις. Τοσαύτη δὲ ὑπῆρχεν ἡ κατὰ τῶν ἐνωτικῶν καταφορὰ, ὥστε οἱ ἱερεῖς ἠροῦντο νὰ λειτουργήσωσιν ἢ ἐκπληρώσωσι τ' ἄλλα τοῦ ἐπαγγέλματός των. Ἐάν τις τῶν ἱερέων προσεκαλεῖτο εἰς κηδεῖαν νεκροῦ ἢ μνημόσυνον τεθνεῶτος, καὶ ἐφαίνετο ἐκεῖ πού τις ἱερεὺς ἐνωτικὸς παρευθὺς ὁ πρῶτος ἐκδυόμενος τὸ φελώνιον ἔφρυγε σπεύδων, ὡς ἀπὸ πυρός. Ἡ Ἁγία Σοφία ἐθεωρεῖτο βέβηλος, *καταφύγιον δαιμόνων καὶ βωμὸς ἑλληνικός*· τὰ πάντα ἐν αὐτῇ ἦσαν σκοτεινὰ· μῆτε κηρίον, μῆτε *λυχνάξια*· ἔρημον τὸ ἅγιον τέμενος ἐφαίνετο προσημαῖνον τὴν ἐρημίαν, ἣν ὑποστῆναι μέλλει διὰ τὰς παραβάσεις καὶ ἀνομίας τῶν κατοίκων.

Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ὁ Γεννάδιος ἔγκλειστος ἐδίδασκε τὰ πλήθη, προλέγων τὴν ἄλωσιν, καὶ ἐσφενδονίζων τοὺς κερανοῦς τοῦ ἀναθέματος κατὰ τῶν ἐνωτικῶν. Ἡ πολιορκία ἦτο ἐν τῇ ἀκμῇ καὶ ὁ τρομερὸς οὗτος δημαγωγὸς δὲν ἔπαυε διεγείρων τὸν λαόν, γράφων κατὰ τῶν ἐνωτικῶν, καὶ πλέκων συλλογισμοὺς καὶ ἀντιφάσεις.

Ὁ Μωάμεθ γενόμενος κύριος τῆς Κωνσταντινουπόλεως παρετήρησε μετ' ἐκπλήξεως τὴν ἐν τῇ τῶς βυζαντινῆ πρωτεύουσῃ λειψανδρίαν. Ἐκ τῶν κατοίκων οἱ μὲν ἔπεσαν μαχόμενοι παρὰ τὸ πλευρὸν τοῦ μάρτυρος βασιλέως, ἄλλοι ἔφυγον ἅμα ἰδόντες τὴν ἡμιτέληνον κυματίζουσαν ἐπὶ τῆς Ἁγίας Σοφίας, οἱ δ' ἐπιμείναντες ἐκρύφθησαν. Κατανοῶν ὁ ὀξύνους πορθητής, ὅτι μόνον ἐλαττήριον συγκεντρώσεως τῶν Ἑλλήνων ἐν τῇ ἐρημωθείσῃ Κωνσταντινουπόλει ἦτο τὸ Πατριαρχεῖον, ὥστε θρησκευτικὸν καὶ ἐθνικὸν κέντρον θεωρούμενον, εἰσηγήσει καὶ τῶν παρακολουθούντων αὐτῷ χριστιανῶν γραμματέων, προσεκάλεσε τοὺς ἀπάτριδας Ἑλληνας πρὸς ἐκλογὴν πατριάρχου τῆς ἀρεσκείας αὐτῶν, ὡς διαδόχου τοῦ κατὰ τὴν ἄλωσιν πεσόντος τελευταίου πατριάρχου τῆς βυζαντινῆς αυτοκρατορίας Ἀθανασίου τοῦ Β'. ὑποσχόμενος ἅμα

ἵνα καθιδρύσῃ τὸν νέον τῆς ὀρθοδοξίας ποιμενάρχην κατὰ τὰ βυζαντινὰ ἔθιμα.

Τὸ δέλεαρ ἐκεῖνο πλουσίαν παρήγαγεν ἄγρην· κληρικοί καὶ λαϊκοὶ ἀθρόοι ἐπαρουσιάσθησαν, ὡσεὶ λησμονήσαντες τὴν ἀλωθεῖσαν πατρίδα, ἀπέναντι τῆς πατρίου θρησκείας. Τὸ ὄνομα τοῦ Σχολαρίου ἑμοθύμως ἐπροτάθη, καὶ ἄνευ ἀντιλογίας παρεδέχθη. Ὁ δὲ μοναχὸς Γεννάδιος, ὑπὸ τὸ ράσον ἀρετὰς ἀναχωρητοῦ ἐξασκῶν, ἀπεποιήθη τὴν ἐξοχὸν ἐκείνην τιμὴν· μετὰ πολλὰς ὅμως παρακλήσεις συνήνεσεν ἴν' ἀναδεχθῆ τὸν φόρτον τοῦ μεγάλου ἐκείνου ἀξιώματος, θαρρῶν, ὅτι διὰ τῶν φώτων, τῆς εὐγλωττίας, καὶ τῆς ἀγωγῆς του μεσολαβῶν μεταξὺ τοῦ ξίφους τοῦ κατακτητοῦ καὶ τῆς δυστυχίας τῶν συμπατριωτῶν τοῦ ἐλαφρώτερα ἠδύνατο νὰ καταστήσῃ τὰ δουρικὰ δεσμὰ. Ἐν τῷ ναῷ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων ἐτελέσθη ἡ πρώτη μετὰ τὴν ἄλωσιν χριστιανικὴ λειτουργία· ὁ μητροπολίτης Ἡρακλείας, μετ' ἄλλων ἀρχιερέων, καὶ ἐνώπιον παντὸς τοῦ χριστιανικοῦ πληρώματος, ἐχειροτόνησε τὸν Γεννάδιον Ἰσχυρόν πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως καὶ Νέας Ῥώμης· αὐτὸς δὲ ὀλίγον ἀρραβώνιστος εἰς πομπῶδεις τίτλους, κενὸς σημασίας, ἠυτοκλήθη *Πατριάρχης τῶν τοῦ Χριστοῦ Περήτων* (1).

Μετὰ τὴν χειροτονίαν συνοδευόμενος ὑπὸ τῶν ἐξοχωτέρων κληρικῶν καὶ λαϊκῶν μετέβη παρὰ τῷ Σουλτάνῳ πρὸς προσκύνησιν. Ὁ Μωάμεθ ὑπεδέχθη τὸν ἀρχηγὸν τῆς ὀρθοδοξίας εὐμενέστατα· καὶ ἀφοῦ συνωμίλησαν περὶ διαφόρων ἀντικειμένων, τῷ ἐνεχείρισε, κατὰ τὸ ἐπὶ τῶν Βυζαντινῶν ἔθος, δεκανίκιον χρυσοῦν μετὰ λίθων πολυτίμων καὶ μαργαριτῶν ἐγκεκοσμημένον, ἐπειπὼν, « Πατριάρχευ ἐπ' εὐτυχία καὶ ἔχε τὴν φιλίαν ἡμῶν ἐν οἷς θέλεις, ἔχων πάντα τὰ σὰ πρόνομια, ὡς καὶ οἱ πρὸ σοῦ πατριάρχαι εἶχον ». Μετὰ τοῦτο κατήλθεν

(1) Δωρόθεος ὁ Μονεμβασίας ἐν τῷ Χρονογράφῳ (σελ. υς' ἔκδ. Βενετίας 1681) λέγει, ὅτι εἰς τὸ διάβημα τοῦτο προέβη ὁ Πορθητὴς μετὰ τὴν ἐν ἔτει 1462 ἄλωσιν τῆς Μιτυλήνης· « Ἐπῆρε ὁ Μωάμεθ τὴν Μιτυλήνην, ταῖς δύο Φώκαις χωρὶς πο-
» λέμου· ἔπειτα ἐπῆρε τὴν Καστάμονην, τὸ Σινόπι· καὶ ἤφερε τὸν λαὸν ὅλον εἰς
» τὴν Πόλιν, καὶ ἐρώτησε περὶ τοῦ πατριάρχου, καὶ εἶπαν δὲν ἔχου, καὶ ὤρισε νὰ
» κάμου τεχνηέντως διὰ νὰ γεμίσῃ ἡ Πόλις ἀνθρώπους· καὶ ἐσυνάχθησαν οἱ ἀργι-
» ρεῖς καὶ ὁλος ὁ λαὸς, καὶ ἔκαμαν στανικῶς τὸν σοφώτατον καὶ λογιώτατον κύριον
» Γεννάδιον τὸν Σχολάριον, ἄνθρωπον ἄγιον καὶ φρόνιμον ». Τοῦτο ὅμως φαίνεται
ἡμῖν ὅλως ἀνυπόστατον, διότι τῷ 1459 ὁ Γεννάδιος, μετὰ πενταετὴ πατριαρχίαν
παραιτηθεὶς, διεδέχθη ὑπὸ Ἰσιδώρου.

ἔως κάτω τῆς αὐλῆς συνοδεύων τὸν πατριάρχην, τὸν ὁποῖον καὶ ἀνεβίβασεν ἐπὶ ἠὺρπεπισμένου ἵππου, προστάζας ἵνα πάντες οἱ μεγίστανες τῆς αὐλῆς του ἐξέλθωσιν εἰς συνοδείαν τοῦ πατριάρχου. Ὁ Γεννάδιος παρακολουθούμενος ὑπὸ λαμπρᾶς συνοδίας περιῆλθε τὴν πόλιν εὐλογῶν.

Ὁ σουλτάνος ἐξέδωκε καὶ διάταγμα ἵνα μηδεὶς ἐνοχλήσῃ ἢ ἀντιτείνῃ τῷ πατριάρχῃ, ὅστις ἀφίετο ἀκαταζήτητος καὶ ἀδιάσειστος, ἐλεύθερος παντὸς τέλους καὶ δόσεως αὐτὸς τε καὶ οἱ ὑπ' αὐτὸν ἀρχιερεῖς, καὶ οἱ διάδοχοι πατριάρχαι. Δι' ἐτέρου δὲ διατάγματος ἀπηγόρευσε τὸν εἰς τσαμῖα μετασχηματισμὸν τῶν ἐκκλησιῶν, ὀρίσας ἵνα οἱ γάμοι, ἐνταφιασμοὶ, καὶ πᾶσαι αἱ ἄλλαι θρησκευτικαὶ τελεταὶ ἐκπληρῶνται ἀκωλύτως, κατὰ τὰ προϋπάρχοντα ἔθιμα τῆς Ἑλληνικῆς ἐκκλησίας· κατὰ δὲ τὴν πανήγυριν τοῦ Πάσχα αἱ θύραι τῶν ἐκκλησιῶν νὰ ᾧσιν ἀνοικταὶ τριήμερον.

Ἐπειδὴ ὁ ναὸς τῆς Ἀγίας Σοφίας εἶχε μεταβληθῆ εἰς τσαμίον, ὁ σουλτάνος ἐχορήγησε τὸν ναὸν τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων, ὡς πατριαρχεῖον· ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ, διὰ τὸ ἔρημον τῆς συνοικίας, ὁ πατριάρχης ἐζήτησε τὴν μονὴν τῆς Παμμακαρίστου, κειμένην ἐν τῇ χριστιανικῇ συνοικίᾳ, ἣτις καὶ τῷ ἐχορηγήθη, μεταβληθέντος τοῦ ναοῦ τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων εἰς τσαμίον.

Ὁ Μωάμεθ, ὀξύνους καὶ περίεργος, περιήρχετο συνεχῶς τὴν πόλιν ἀναθεωρῶν πολλὰ, καὶ ἐρωτῶν καὶ μανθάνων. Μιᾶ τῶν ἡμερῶν εἰσῆλθεν ἔνδον τῆς αὐλῆς τοῦ πατριαρχείου, καὶ ἀφιπεύσας εἰσέβη εἰς τὸν ναὸν, ἔνθα καταβάς ὁ πατριάρχης προσηγόρευσε καὶ προσεκύνησεν αὐτόν. Ἀφοῦ δὲ ἐκάθησεν ἐπὶ θρόνου ἐντὸς τῆς μικρᾶς ἐκκλησίας, ἀπηύθυνε διὰ διερμηνέως, πολλὰς ἐρωτήσεις πρὸς τὸν Σχολάριον περὶ τῆς πίστεως τῶν χριστιανῶν. Ὁ Γεννάδιος, εἰ καὶ ἀπροετοιμαστος, ἐξέθηκε μετὰ παρρησίας καὶ σαφηνείας τὰ κυριώτερα τῆς πίστεως τῶν χριστιανῶν κεφάλαια, τὰ ὁποῖα ὁ σουλτάνος οὐ μόνον ἀπεδέχθη εὐλαβῶς, ἀλλὰ καὶ κατευχαριστήθεις ἐπὶ τῇ σοφίᾳ τοῦ ἀνδρός, τὰ μέγιστα καὶ αὐτὸν καὶ τοὺς ὁμοδόξους ἔκτοτε ὑπερηγάπησεν. Ἀποχωρῶν δὲ παρήγγειλεν εἰς τὸν πατριάρχην ἵνα καὶ ἐγγράφως ἐκθέσῃ τὴν διάλεξιν, ἣτις μεταφρασθεῖσα ἀραβιστὶ ὑπὸ Ἀχμέτ κριτοῦ τῆς Βερρόιας ἐνεχειρίσθη αὐτῷ ἀναγνώσαντι μετὰ προσοχῆς καὶ εὐλαβείας.

Ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης ἔδειξεν ὁ Μωάμεθ ἀκατανόητον εὐνοίαν

πρὸς τὸν Γεννάδιον, πέμπων αὐτῷ συνεχῶς δῶρα, καὶ πᾶσαν παράκλησιν τοῦ προθύμως ἐκπληρῶν. « Καὶ ἐλέγετο περὶ τοῦ σουλτάνου, ὅτι ἐνωτισθεὶς καὶ πληροφορηθεὶς τὰ περὶ τῆς ἀληθοῦς πίστεως τῶν χριστιανῶν, ἐν ἀμφιβολίᾳ ἦν περὶ τῆς ἑαυτοῦ. »

Ὁ Σχολάριος εὐδοκίμως πατριαρχεύσας ἐπὶ πέντε ἔτη καὶ τινὰς μῆνας, συνεκάλεσε σύνοδον ἵνα ὑποβάλλῃ τὴν παραίτησίν του. Πάντες οἱ κληρικοὶ καὶ ὁ λαὸς παρεκάλεσαν αὐτὸν ἵνα διαμείνῃ. Ἄλλ' ὁ Γεννάδιος ἀπαυδήσας πλέον ἐπεθύμει ἵν' ἀπομακρυνθῇ τῆς τύβῃς τοῦ κόσμου, καὶ πρὸς οὐρανὸν ἀνατείνῃ τὸ πνεῦμά του· ἔγραψε τὴν παραίτησίν του εἰς τὸν κώδικα τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, καὶ ἀνεχώρησε διὰ τὴν ἐγγὺς τῶν Σερρῶν μονὴν τοῦ Προδρόμου ἐν τῷ ὄρει Μενοικέως, ὅπου μελετῶν, γράφων, καὶ προσευχόμενος, παρέδωκε τῷ Κυρίῳ τὸ πνεῦμα περὶ τὸ 1460 (1).

Ἡ Ἑλληνικὴ ἐκκλησία εἰσέτι δὲν ἀντήμειψε τὴν μνήμην τοῦ Σχολαρίου, ὅστις πρὸς οὐδὲν λογισάμενος σωτηρίαν καὶ πατρίδα ἔσωσε τὴν ὀρθοδοξίαν, ἐνῶ ἠδύνατο νὰ σώσῃ τὴν Κωνσταντινούπολιν· ὕστερον δ' ἐνώπιον τοῦ τρομεροῦ πορθητοῦ μετὰ καταπληκτικῆς παῖρησις τὰ δόγματα τῆς ἱερᾶς ἡμῶν πίστεως ἐκθέμενος, τὸν φανατισμὸν αὐτοῦ εἰς ἀγάπην καὶ σέβας μετέτρεψε. Διὰ περιπαθοῦς μονωδίας ἐθρήνησεν, ὡς ἄλλος Ἱερεμίας, τὴν καταστροφὴν τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἀνακράζων· « Ἦν σοφὸν τὸ γένος ἡμῶν, ἔνδοξον, γενναῖον, φρόνιμον, ἀνδρείον, πᾶσαν τὴν οἰκουμένην ὑποτάξαν εἰς μοναρχίαν· καὶ μὴν, καὶ τῇ κατ' ἀρετὴν σπουδῇ τε καὶ ἀγιωσύνῃ καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν ἀπομαζάμενον τὴν καθόλου ἀρετὴν, καθάπερ σπόγγος τὰ νάματα· ἀλλὰ νῦν, φεῦ τῶν κακῶν, ἀπώλετο πᾶν· ἑάλω γὰρ ἡ Κωνσταντινούπολις, ἧς μόνον ἐν τῷ μνηστῆναί ἐστιν ἐκρῆξαι φωνὴν μετὰ κραυγῆς καὶ ὀλολυγμοῦ, καὶ πνεῦσαι τὰ λείψια· ἀλούστis γὰρ, ἐμιάνθη θυσιαστήρια, κατεπατίθη τὰ ἱερά, χύσις αἵματος πολλὴ γέγονεν· ἐμιάνθησαν μονάστρια, ἐφθάρησαν παρθένοι, ἀπεκεφαλίσθησαν βρέφη· ἀπέθανον μαχαίραις τῶν ἀσεβῶν ἄρχοντες, ἱερεῖς, ἄνδρες, γυναῖκες, ἡλικία πᾶσα· οἴμοι τῷ ταλαιπώρῳ τε καὶ ἀθλίῳ· τίς ἱκανὸς ἐκτραγωδεῖσαι τὸ μέγα τοῦτο πάθος, καὶ τοῖς εἰς ἔπειτα ἀναγγεῖλαι

(1) Κ. Σάβα, Βίος Γενναίου (Χρυσ. φιλ. 67)—Παραβ.—Allatii, de Georgiis (Bibliotheca Fabricii, Tom. XII)—Renaudoti, Vita Gennadii—Gass, Gennadius und Pletho.—Μαλαξοῦ, Πατριαρχικὴ Ἱστορία—Μαθῆ, Κατάλογος Πατριαρχῶν.—Δούκας—Lebeau—Hammer κλπ.

τὴν συμφορὰν; φεῦ! ποῦ ἡ βασιλικὴ παράστασις, καὶ παράταξις; ποῦ ἡ τῶν παλατιῶν σύνταξις; ποῦ ὁ τοσοῦτος ἐσμὸς τῶν ἀρχόντων; ποῦ τὰ παιδευτήρια τῆς σοφίας; οἴμοι τῷ τάλανι! ποῦ ἡ πατριαρχικὴ διοίκησις; ποῦ ἡ τῆς τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας καλλονή; ποῦ ὁ τοιοῦτος καὶ τιλικουῦτος τοῦ ἀρχιερατικοῦ καὶ μοναχικοῦ τάγματος; κατεπόθησαν ὑπὸ τοῦ Μωάμεθ! Καὶ οὐκ ἐν τῇ βασιλευούσῃ καὶ μόνῃ τὰ κακὰ, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς μετ' αὐτὴν ἔτι πλείω καὶ χειρίστα. Ταῦτα δὲ πάντα διὰ τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν. "Ὅταν δὲ πρὸς ταῦτα ἀποβλέψω ἡ ψυχὴ μου ταραττεται, καὶ ἰλιγγιᾷ μου τὸ πνεῦμα" (¹).

Ὁ Σχολάριος ἀνεδείχθη εἰς τῶν σοφωτέρων καὶ πολυγραφοτέρων Ἑλλήνων τοῦ 15 αἰῶνος. Τὰ ὑπὸ τοῦ χαλκεντέρου ἐκείνου ἀνδρὸς συγγραφέντα εἰσὶ τὰ ἑξῆς:

— Λόγοι — Εἰς τὴν Ἁγίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μεταμόρφωσιν — Εἰς τὴν ἑορτὴν τῶν εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου — Εἰς τὴν κατὰ σάρκα γέννησιν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ — Ἐπὶ τῇ μεταστάσει τῆς ὑπεραγίας δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου — Περὶ τῆς δευτέρας παρουσίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν, καὶ περὶ τῆς τῶν σωμάτων ἀναστάσεως — Ἐπὶ τῇ παραβολῇ τοῦ Τελώνου καὶ Φαρισαίου — Ἐπὶ τῇ παραβολῇ τοῦ Ἀσώτου καὶ περὶ μετανοίας — Ὀμιλία ῥηθεῖσα τῇ ἀγίᾳ καὶ μεγάλῃ Παρασκευῇ ἐν τῷ Παλατίῳ — Θεωρία περὶ τῶν ἐν τῇ Εὐαγγελικῇ παραβολῇ ταλάντων — Ὀμιλίαι σχεδιασθεῖσαι ἵνα μετὰ τὰς ἀπὸ στόματος γενησομένας ὀμιλίαις τῷ λαῷ ἀναγινώσκωνται αὐταὶ ἐν ταῖς ἐκκλησίαις καθ' ἑκάστην κυριακὴν — Περὶ διαφορᾶς τῶν συγγνωστῶν καὶ θανάσιμων ἀμαρτημάτων — Περὶ τοῦ μὴ γίνεσθαι νῦν θαύματα ὡς πρότερον — Τῷ βασιλεῖ Κωνσταντίνῳ ἐπὶ τῇ κοιμήσει τῆς αἰοδίμου δεσποίνης τῆς αὐτοῦ μητρὸς παραμυθητικός — Ἐπιτάφιος Θεοδώρου δεσπότη — Μονωδία ἐπικήδειος ἐπὶ τῷ μακαριωτάτῳ πατρὶ καὶ διδασκάλῳ Κυρίῳ Μάρκῳ Ἐφίσου, κατὰ κόσμον Εὐγενικῷ — Ἐπιτάφιος τῷ μακαρίῳ Θεοδώρῳ τῷ Σοφιανῷ, ἐν τῇ ἱερᾷ μονῇ Βατοπαίδιου ταφέντι — "Ὅτε ἀνεχωρήθη τοῦ παλατιοῦ καὶ τῆς μονῆς τοῦ Παντοκράτορος, ἐν ἣ πρώτον ὄκει κοσμικός, καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὸ τοῦ Χαρδιανῆτου κοινόθιον, καὶ ἠτοιμάζετο πρὸς τὸ μοναχικὸν σχῆμα — Ἐπὶ τὴν δὲ ἐγκατάλειψιν Θεοῦ ματαίαν καὶ ἄλογον καὶ ἀσύνδετον καινοτομίαν τῆς πίστεως — Ὁρθητικὸς — Συμβουλευτικὸς ὃν ἀνέγνω ἐν τῷ Παντοκράτορι ἐνώπιον τοῦ αὐτοκράτορος καὶ ὅλης τῆς πόλεως, περὶ ἰλιώσεως τοῦ θείου καὶ τῆς οἰκοθεν παρασκευῆς — Λόγος πρὸς τὸν αὐτοκράτορα — Λόγοι ἐν τῇ Φλωρεντινῇ συνόδῳ — Μονωδία ἐπὶ τῇ ὑπὸ Τούρκων ἀλώσει — καὶ ἕτεροι τρεῖς ἀνεπίγραφοι.

— Γενναδίου μοναχοῦ καὶ πατριάρχου τῶν τοῦ Χριστοῦ πενήτων, περὶ τῆς μόνης ὁδοῦ πρὸς τὴν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων· ἐξεδόθη δὲ τῷ Σουλτάνῳ αἰτή.

(¹) Crusii, Turcoogracia, σελ. 100.

σαντι μετὰ τὰς ἐνώπιον αὐτοῦ διαλέξεις ἐν τῷ πατριαρχείῳ τότε γεγενημέ-
νας. (ἐξεδόθη μετὰ τῆς ἀραβικῆς μεταφράσεως τοῦ Ἄχμετ ἐν Turcograecia
lib. II. μεταφρασθὲν δὲ λατινιστὶ ὑπὸ Γρηγ. Σπαρτάνα, ἀνετυπώθη πολλακίς).

—Ἐλεγχος τῆς Ἰουδαϊκῆς πλάνης ἕκ τε τῆς γραφῆς καὶ τῶν πραγμάτων,
καὶ πρὸς τὴν Χριστιανικὴν ἀλήθειαν παράθεσις ἐν σχήματι διαλόγου.

—Ἐκ τῶν περὶ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ προφητειῶν αἱ σαφέστεραι.

—Κατὰ αὐτοματιστῶν καὶ Ἑλληνιστῶν, ἧτοι πολυθέων, καὶ ὅτι ὁ Θεὸς
εἰς ἐστὶ καὶ δημιουργὸς τοῦ παντός ἐν τριάδι ὑποστάσεων* (ἐξεδόθη ὑπὸ Gass
ἐν Gennad. und Pletho).

—Ἐρωτήσεις καὶ ἀποκρίσεις περὶ τῆς θεότητος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ
Χριστοῦ.

—Περὶ τῆς πρώτης τοῦ Θεοῦ λατρείας, ἡ νόμος Εὐαγγελικὸς ἐν ἐπιτομῇ.
(ἐτυπώθη πολλακίς).

—Περὶ τῆς θείας προνοίας καὶ προορισμοῦ.

—Περὶ προορισμοῦ δεύτερον* (ἐξεδόθη ὑπὸ Ἐσχελίου 1603* καὶ ἑλληνο-
γαλλιστὶ ὑπὸ Μορελλίου 1684).

—Περὶ τοῦ θείου προορισμοῦ τρίτον.

—Περὶ τοῦ θείου προορισμοῦ τέταρτον.

—Ὅπως ἡ θεία πρόνοια καὶ ὁ θεῖος προορισμὸς οὐκ ἀναίρει τὸ χρήσιμον
τῶν εὐχῶν.

—Περὶ τῆς ἐν τῷ δεσπότη ἡμῶν Χριστῷ ἀνθρωπότητος.

—Περὶ ἀναστάσεως.

—Περὶ τοῦ δεσποτικοῦ καὶ θείου αἵματος.

—Περὶ ἀγγέλων, πρὸς τὴν τοῦ Ἀργυροπούλου γνώμην ἀντιφερόμενον.

—Εἰς τὸ Ἀποστολικὸν ῥητόν: Ἐκένωσεν ἑαυτὸν μορφὴν δούλου λαβίων.

—Σύνταγμα ἐπιγραφόμενον ὀρθοδόξου καταφύγιον. (ἐξεδόθη ἐν Λονδίῳ).

—Λύσις διαφόρων εὐαγγελικῶν ἀποριῶν.

—Περὶ τῶν καρπῶν τοῦ πνεύματος.

—Ἐκφρασις τοῦ, Μάρτυρες στεφανίται.

—Ἐμμετροὶ εὐχαί.

—Περὶ τοῦ πῶς διακρίνονται αἱ θεῖαι ἐνέργειαι πρὸς ἀλλήλας καὶ τὴν
θεῖαν οὐσίαν ἧς εἰσὶν ἐνέργειαι.

—Περὶ τῶν φαῦλα πραττόντων, πότερον ἄκοντες πράττουσιν ἢ ἐκόντες.

—Ἕμνος μετὰ δεήσεως.

—Εὐχὴ εἰς τὸν ἕνα καὶ τρισυπόστατον Θεόν.

—Περὶ τοῦ καιροῦ καὶ τρόπου τῆς ὑπάρξεως τῶν νοερῶν καὶ ἀθανάτων ψυχῶν.

—Περὶ τῆς τοῦ Γρηγοῦρα ψευδογραφίας.

—Περὶ τῶν ψυχῶν μετὰ τὴν τῶν σωμάτων ἀνάλυσιν.

—Περὶ τῆς ῥήσεως Θεοδώρου τοῦ Γραπτοῦ, καὶ ὧν Ἀκινδυνισταὶ θορυβοῦσι
περὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος—Ἐκθεσις τῆς ὀρθῆς περὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος
ὑποστάσεως—Κατὰ τῆς προσθήκης, ἣν ἐν τῷ συμβόλῳ τῆς πίστεως προσέ-
θηκαν οἱ Λατῖνοι—Περὶ τῆς σιμωνιακῆς αἵρέσεως ἢ ἀπιστίας—Κατὰ τῆς
Λατίνων ἐν σαββάτῳ νηστείας—Περὶ τοῦ μὴ δεῖν ἐν τῇ τεσσαρακοστῇ λει-

τουργεῖν καθ' ἡμέραν—Περὶ τοῦ γάμου τῶν ἱερέων—Περὶ κουρᾶς γενεῶν.
(ἐδημοσιεύθησαν ταῦτα πάντα ὑπὸ Δοσιθέου ἐν Τόμῳ Ἀγάπης σελ. 239—316).

—Πρὸς τὸν πανιερώτατον Μηδείας κύριον Θεοφάνην περὶ τῆς λογικῆς καὶ ἀνθρωπίνης ψυχῆς δεύτερον. (ἐτυπώθη ὑπὸ Εὐγ. Βουλγάρειος μετὰ Βρουενίου).

—Περὶ τοῦ βιβλίου τοῦ Γεμιστοῦ, καὶ κατὰ τῆς Ἑλληνικῆς πολυθείας.
(ἐξεδόθη ὑπὸ Ἀλεξάνδρου).

—Ἀπάντησις πρὸς Πλήθωνα περὶ Ἀριστοτέλους.

—Ἀπάντησις εἰς τὸν αὐτὸν περὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

—Ἐπιστολὴ εἰς Ἰωσήφ ἔξαρχον, περὶ τοῦ Πληθωνικοῦ συγγράμματος.

—Κατὰ τῶν Πλήθωνος ἀποριῶν ἐπ' Ἀριστοτέλει. (τὸ Α'. μέρος ἐξεδόθη ὑπὸ Μητᾶ Μηνοῖδου ἐν Παρισίοις 1838).

—Περὶ τοῦ καθαρτηρίου πυρὸς λόγιο δύο.

—Κεφαλαϊκῶδης ἀπόκρισις πρὸς τοὺς παρὰ Λατίνων λόγους περὶ τοῦ αὐτοῦ Πουργατορίου.

—Πρὸς Ἰωάννην Θεσσαλονικέα, περὶ τοῦ αὐτοῦ.

—Σύντομον κατὰ τῆς δόξης τῶν Λατίνων.

—Περὶ ἐκπορεύσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος κατὰ Λατίνων, τόμοι δύο.

—Δεύτερος Τόμος κατὰ Λατίνων περὶ ἐκπορεύσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

—Διάλογος κατὰ Λατίνων περὶ τῆς ἐκπορεύσεως.

—Ἔτερος διάλογος περὶ τοῦ αὐτοῦ.

—Περὶ διαφόρων κεφαλαίων πρὸς Μιχαὴλ Σοφιανόν.

—Τὰ ἐν τῇ συνόδῳ πραχθέντα τῇ ὑγδῷ ἱστορικῶς.

—Ἱστορία τῶν ἐν Φεβρᾶρῳ καὶ Φλωρεντίᾳ.

—Περὶ ψυχῆς.

—Ἐξηγήσις εἰς τὸ βιβλίον τοῦ Πορφυρίου τὸ περὶ τῶν πέντε καθόλου.

—Εἰς τὸ περὶ εἰμαρμένης ἐξηγήσις.

—Περὶ ἀνθρωπίνης εὐδαιμονίας, Ἀριστοτέλους καὶ Πλωτίνου συμβιβαστικόν.

—Σύνοψις τῶν Ἀριστοτέλους Φυσικῶν μετὰ τῶν σχολίων τοῦ Σιμπλικίου.

—Πολλὰ ἐπιστολαὶ πρὸς διαφόρους.

—Περὶ Τοῦρκων. (μετεφράσθη λατινιστὶ ὑπὸ Ἑρμολάου Βαρβάρου: Genadii tractatus adversus Turcos).

—Ἐκ τῶν τοῦ Σιμπλικίου ἐξηγήσεων ἐπιτομὴ μετὰ σαφηνείας καὶ ἰδίως ἐπιστάσεως Γεωργίου τοῦ Σχολαρίου.

—Πρὸς τὸν βσιλεῖα Τραπεζοῦντος.

—Ἐπιχείρημα Γραικῶν.

—Εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα.

—Ἀπάντησις εἰς τὰ ἐρωτήματα τῶν Ἑλλήνων καὶ Λατίνων.

—Διάλογος Νεόφρων ἢ ἀερομυθία.

—Ἀπόκρισις πρὸς τὸ ἐρώτημα κυροῦ Ἰωσήφ τοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ (1).

Μετέφρασεν ἐκ τοῦ Λατινικοῦ εἰς τὸ Ἑλληνικὸν δύο συγγράμματα Θωμᾶ

(1) Miller, Catalogue des Manuscrits Grecs de l'Escorial, σελ. 389.

τοῦ ἐξ Ἀκυτανίας, πλουτήσας μεθ' ὑπομνημάτων καὶ σημειώσεων, καὶ—Ἐκ τῆς διαλεκτικῆς τοῦ μαγίστρου Πέτρου τοῦ Ἴσπανοῦ (¹).

Ἐγραψε προσέτι ὁ Σχολάριος καὶ τὰ ἐξῆς, ἐν οἷς σημειοῦται μὲ τὸ ἀρχικὸν ὄνομα αὐτοῦ Γεώργιος Κορτέσης.

—Περὶ στοιχείων ἤτοι γραμμάτων, προσφωδιῶν καὶ τῶν ὀκτώ τοῦ λόγου μερῶν, ἤτοι εἰς γραμματικὴν πρώτην εἰσαγωγή.

—Περὶ τῆς κλίσεως τῶν ἀρσενικῶν ὀνομάτων.

—Περὶ στοιχείων.

—Ἐπιστολαὶ 48 (²).

Λουκάς Νοταράς.

Ὁ οἶκος τοῦ Νοταρᾶ ἦτο ἐκ τῶν περιφανεστέρων τοῦ Βυζαντίου. Νικόλαος ὁ Νοταράς, τιμημένος ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Μανουὴλ τοῦ Παλαιολόγου τῷ ἀξιώματι τοῦ Μεγάλου Διερμηνευτοῦ, ἐγέννησε δύο υἱούς, ὧν νεώτερος ἦτο ὁ Λουκάς· ὁ πρεσβύτερος, ἀξίωματικὸς τοῦ ἡγεμονόπαιδος Ἰωάννου τοῦ ὕστερον βασιλεύσαντος, φιλοπόλεμος καὶ ῥιψοκίνδυνος νέος, ἐφρονεῦθη ὑπὸ τῶν Τούρκων, οἵτινες ἀποκόψαντες τὴν κεφαλὴν του ἀπέδωκαν ὕστερον ἀντὶ πολλῶν χρημάτων εἰς τὸν δυστυχῆ πατέρα πρὸς ταφήν.

Ὁ ἐπιζήσας Λουκάς ἐτιμήθη ὑπὸ τῶν τελευταίων αὐτοκρατόρων, Ἰωάννου καὶ Κωνσταντίνου, διὰ τῶν ἐξοχωτέρων ἀξιωμάτων. Κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1424 ἐστάλη μετὰ τοῦ Γεωργίου Φραντζῆ καὶ Μανουὴλ Μελαχρινοῦ πρὸς τὸν σουλτάνον Ἀμουράτην εἰς συνομολόγησιν τῆς εἰρήνης. Τὴν 24 Ἰουλίου 1441 συνώδευσεν, ὡς ναύαρχος, τὸν Κωνσταντῖνον Παλαιολόγον εἰς Λέσβον, πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ μετὰ τῆς θυγατρὸς τοῦ ἡγεμόνος τῆς νήσου συνοικεσίου. Ὑστερον δὲ προήχθη εἰς τ' ἀξιώματα συμβούλου (μεσάζοντος), καὶ μεγάλου δουκός.

Ὅταν ὁ πάπας Νικόλαος ἐπεμψεν εἰς Κωνσταντινούπολιν τὸν καρδινάλιον Ἰσίδωρον πρὸς ἐκπλήρωσιν τῆς ἐν τῇ Φλωρεντινῇ συνόδῳ συνομολογηθείσης ἐνώσεως, ὁ Νοταράς, ἔχων συνεργὸν καὶ τὸν Σχολάριον, ἐξανέστη κατὰ τῶν λατινοφρονούντων, διεγείρων κατ' αὐτῶν τὸν λαόν, καὶ πάντα λίθον κινῶν πρὸς ματαιώσιν τῆς ἐνώσεως· δεικνύων

(¹) Fabricii, Bibliotheca Græca XI, σελ. 369—79.

(²) Matthæi, Codices Mss. bibliothecarum Mosquensium (σελ. 24, 253, 299).

Ἡ εἰς τὰ συλλογιστικὰ κεφάλαια Μάρκου τοῦ Ἐφέσου ἀτελής ἀπάντησις, ἡ δὴθεν αἰτήσεσι τοῦ πρωτοσυγγέλλου Γεωργίου Μάμα (τοῦ ὕστερον πατριαρχεύσαντος) ὑπὸ Σχολαρίου γραφεῖσα, ἢ ἔπειτα ὑπὸ Βησσαρίωνος συντελεσθεῖσα, εἶνε πλάσμα λατινόφρονος τινος· ἢ ἄλλῃ δὲ τινι συνηγοροῦντα ὑπὲρ τῆς Φλωρεντινῆς συνόδου πονηρήματα δῆθεν τοῦ Γενναχίου, νόθα εἰσι, πλαστουργηθέντα ὑπὸ Ματθαίου Κυρσοφύλλη καὶ ἄλλων.

τοὺς πρὸ τῶν τειχῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως κατεστηνωμένους Τούρκους ἀνέκραζε μετὰ παραφορᾶς, « κρειττότερον ἐστὶν εἰδέναι ἐν μέσῃ » τῇ Πύλῃ φακιόλιον βασιλεῦον Τούρκου, ἢ καλύπτραν λατινικὴν! »

Κατὰ τὴν πολιορκίαν φρουρῶν πρὸς τὰ μέρη τοῦ Πετρίου μέχρι τῆς πύλης τῆς Ἁγίας Θεοδοσίας ἠγωνίσθη γενναίως κατὰ τῶν Τούρκων μετὰ δὲ τὴν ἄλωσιν αιχμαλωτισθεὶς ἤχθη ἐνώπιον τοῦ πορθητοῦ, ὅστις τὸν ὑπεδέχθη εὐμενῶς, ὑποσχόμενος ἵνα τὸν προάξῃ εἰς μεγαλείτερα ἀξιώματα. Ἐπισκεφθεὶς ὁμῶς ὁ ἀκόλαστος σουλτάνος τὴν οἰκογένειαν τοῦ μεγάλου δουκὸς, ἐτρώθη τὴν καρδίαν ἐκ τῆς καταπληκτικῆς καλλονῆς τοῦ νεανίου Ἰσαακίου Νοταρᾶ. Τὴν ἀκόλουθον τῆς ἀλώσεως ἡμέραν ὁ Μωάμεθ συμποσιάζων ἔστειλε τὸν ἀρχιευνοῦχον εἰς τὸν οἶκον τοῦ Λουκᾶ, ἵνα ζητήσῃ τὸν υἱὸν αὐτοῦ. Ὁ δυστυχὴς πατὴρ ἀπεκρίθη, ὅτι ζῶν δὲν ἠδύνατο νὰ συναινέσῃ εἰς τὸ ἀνοσιούργημα, ὃ δὲ σουλτάνος, ὡς ἀπόλυτος κύριος, ἠδύνατο νὰ διαθέσῃ τῆς ζωῆς αὐτοῦ, καὶ τῆς τιμῆς τοῦ παιδός. Ὁ ἀρχιευνοῦχος ματαίως προσπαθῆσας νὰ καταπέισῃ αὐτὸν ἐπανῆλθε καὶ ἀνήγγειλε τὰ διατρέξαντα εἰς τὸν Μωάμεθ, ὅστις ἐξαγριωθεὶς διέταξεν αὐτὸν νὰ ἐπαναστρέψῃ καὶ λάβῃ τὸ παιδίον, παρακολουθούμενος καὶ ὑπὸ τοῦ δημίου, διαταχθέντος ἵνα συλλάβῃ τὸν Νοταρὰν μετὰ τῶν ἄλλων υἱῶν του. Ὁ Λουκᾶς ἀσπασθεὶς τὴν σύζυγον καὶ τὰ τέκνα του ἠκολούθησε τὸν δῆμιον μετὰ τῶν δύο υἱῶν του, συνοδευόμενος καὶ ὑπὸ τοῦ γαμβροῦ του Καντακουζηνοῦ. Ὁ ἀρχιευνοῦχος παρέδωκε τὸ παιδίον εἰς τὸν σουλτάνον, ὅστις διέταξε τὴν ἀποκεφάλισιν τοῦ Νοταρᾶ καὶ τῶν δύο υἱῶν του. Ὁ δῆμιος παραλαβὼν τοὺς δυστυχεῖς ἵσταμένους πρὸ τῆς πύλης τῶν ἀνακτόρων διεκοίνωσεν αὐτοῖς τὴν ἀπόφασιν καὶ ἠτοιμάσθη πρὸς ἐκτέλεσιν. Τὰ παιδιά ἀκούσαντα τὴν ἀπάνθρωπον προσταγὴν ἤρρισαν νὰ κλαίωσιν, ὃ δὲ δυστυχὴς πατὴρ, κατὰ τὴν τρομερὰν ἐκείνην στιγμὴν, ἀξιομνημόνευτον δείξας καρτεροψυχίαν, ἐξώρκισε τοὺς παῖδας ἵνα μετὰ χριστιανικῆς ὑπομονῆς ὑποστῶσι τὸ μαρτύριον. Ὁ δῆμιος κατὰ παράκλησίν του ἀπέσφραξε πρῶτους τοὺς υἱούς, καὶ ἀφοῦ ὁ πολύτλας εἶδε τὰς κεφαλὰς τῶν πιπτούσας, ἐζήτησε τὴν ἄδειαν νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸν παρακείμενον ναὸν διὰ νὰ προσευχηθῇ. Μετὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ χριστιανικοῦ τούτου καθήκοντος ὁ Νοταρᾶς παρεδόθη εἰς τὸν σφαγέα, καὶ ἡ κεφαλὴ του ἐκυλίσθη ἐν μέσῳ τῶν ἔτι ἀσπαιρόντων πτωμάτων τῶν τέκνων αὐτοῦ. Ὁ δῆμιος λαβὼν τὰς κεφαλὰς εἰσῆλθεν εἰς τὸ συμπόσιον καὶ ἐπέδει

ξεν αὐτὰς εἰς τὸν σουλτάνον, ὅστις διέταξεν ἵνα γυμνὰ καὶ ἀταφὰ μείνωσι τὰ πτώματα τῶν Νοταράδων (¹).

Ἰωάννης ὁ Μόσχος, ἀνὴρ σύγχρονος, περιπαθέστατα περιγράφει τὴν τραγικὴν ἐκείνην σκηνήν. « Ὡς δὲ ὁ δῆμιος ἤδη παρὼν τὸ πρόσταγμα τοῦ βαρβάρου τυράννου ἐζήτει ποιεῖν, τό τε ξίφος ἔφερε τῇ χειρὶ, καὶ ἀνελεῖν ἔτοιμος ἦν αὐτὸν ἅμα καὶ τοὺς παῖδας, ἔχαιρέ τε καὶ ἠγαλλιάσατο (ὁ Νοταρὰς) ἀντὶ τούτου τοῦ ἐπικήρου βίου τὸν αἰδίδιον ἐκείνον μέλλων βιοῦν. Ὡς δ' ἕνα τούτων ἑώρα πρὸς τὸν θάνατον ἀποδειλιῶντα καὶ δέει, ὡσπερ εἰκὸς, κατεχόμενον, πρὸς μὲν τὸν δῆμιον — ὧ γενναιοτάτης ἐκείνης ψυχῆς! ὧ φρονήματος σταθερωτάτου καὶ μυριῶν ἐπαίνων καὶ θαυμάτων ἀξίου! — ἐπίσχευς, ἔφη, μικρόν· πρὸς δὲ τὸν ὀκνοῦντα καὶ δεδιότα υἱὸν, ποῦ σοι, ἔλεγεν, ὧ φίλτατε, ἢ πρὸς τὸν πατέρα αἰδώς; ποῦ ἡ στοργὴ καὶ διάθεσις; ποῦ αἱ πολλαὶ ὑποσχέσεις, ἃς ὑπέσχεο πολλάκις, ὑπὲρ ἐμοῦ προθύμως ἀποθανεῖν; ποῦ τὸ φίλτερον; ποῦ τίθης τὸ μαρτύριον τῶν ἀκουσάντων σου ταῦτα; Ἡ τοὺς ἀνθρώπους μόρον ὑπολαμβάνεις ἐκεῖνα ἀκηκοέναι, Θεὸν δὲ μὴ εἰδέναι, μηδὲ παρὰ σοῦ τὴν ὑπόσχεσιν, ἣν μοι πολλάκις ὑπέσχεο, ζητεῖν ἐν τῇ τῆς φρικτῆς αὐτοῦ παρουσίας ἡμέρᾳ; ποῦ πατρίς, τέκνον; ποῦ περιφάνεια γένους; ποῦ βασιλεία Ῥωμαίων; ποῦ ἠθῶν εὐκοσμία; καὶ σεμνότης καὶ εὐταξία; οὐχ ὀρᾷς ὡς ἀπόλωλε πάντα; Φρόνημα τοίνυν εὐσταθὲς καὶ γενναῖον καὶ σοὶ προσῆκον ἀναλαβὼν, φάνηθι θανάτου καταφρονῶν. Ἐγγὺς ὁ κοινὸς δεσπότης ἀμελεῖται σε δωρεαῖς ἀγαθαῖς, τὰς πρὸς ἐμέ σου τὸν πατέρα ὑποσχέσεις ἀποπληροῦντα. Τοιαῦτα εἰπὼν, καὶ τὸ τοῦ νέου φρόνημα νεανικὸν καὶ ἀπτότητον καταστήσας, τούτους, φησὶ τῷ δημίῳ, πρότερον ἀρελῶν, ὕστερον ἐμέ δράσεις ταῦτά. Ὡ Θεῖας καὶ μεγαλοπρεποῦς ἐκείνης ψυχῆς! ὧ γενναιότητος! ὧ φιλοτεχνίας! ὧ πατρικῆς διαθέσεως. Συνεφείλκετο καὶ τοὺς παῖδας ἀποθανεῖν, ἢ ζῶντας καταλιπεῖν καὶ ἀντὶ τῆς εὐσεβείας ἄλλο τι βουλευσασθαι, δεδιὼς, ὡς ἔοικε, μήπως φανῆ κἄν τῷ τέλει τοῦ βίου τῆς ἐκείνων κηδεμονίας ὀλιγωρεῖν. Ὡς οὖν ἐκείνους πρῶτους ἀνεῖλεν ὀρώντος ὁ δῆμιος, δόξα σοι, χαίρων εἶπε, Χριστὲ βασιλεῦ καὶ τὰς χεῖρας

(¹) Δούκα, Ἱστορία, σελ. 93, 196, 264, 293, 303—6. Φραντζῆ Χρονικὸν, σελ. 118, 193, 221—30, 234, 262—3, ζ 291. Σημειωτέον, ὅτι ὁ Φραντζῆς, ἕνεκα τῶν μετὰ τοῦ Νοταρᾶ διονέσεων, δὲν ἐκτίθησιν ἀμερολήπτως τὰ περὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ.

« ἀνατείνας μετὰ δακρύων, δέξαι μου, ἔλεγε, τὴν ψυχὴν καὶ δώρη-
 » σαί μοι τὸ μέγα σου ἔλεος, καὶ δεῖξόν με κληρονόμον τῶν σῶν
 » ἀγαθῶν, καὶ μέτοχον ἐκείνης τῆς μακαρίας ζωῆς. Εἶτα τῷ δη-
 » μῳ νεύσας τὸ μακάριον τέλος ἐδέξατο » (1).

Ἐκ τῶν τέκνων τοῦ Δουκᾶ Νοταρᾶ ἐπέζησεν ἡ Ἄννη, σταλεῖσα πρὸ τῆς ἀλώσεως μετὰ πολλοῦ πλούτου εἰς Ῥώμην (2), καὶ ὁ Ἰσαάκιος, ὅστις κατώρθωσε ν' ἀποδράσῃ ἐκ τῶν ἀνακτόρων τοῦ Μωάμεθ καὶ μεταβῆ εἰς Ῥώμην παρὰ τῆ ἀδελφῆ του (3).

Ἡ ταλαίπωρος σύζυγος τοῦ μεγάλου δουκὸς παραληφθεῖσα μετ' ἄλλων εὐγενῶν εἰς ἐπικήσμησιν τῆς θριαμβευτικῆς περιόδου τοῦ πορθητοῦ, ἀπέθανε καθ' ὁδὸν (18 Ἰουνίου 1453).

Ὁ Δουκᾶς Νοταρᾶς ἦτο οὐ μόνον ἔξοχος πολιτικὸς, ἀλλὰ καὶ τῶν μουσῶν τρόφιμος οὐκ εὐκαταφρόνητος· μαρτύρια δὲ τῆς παιδείας τοῦ ἀνδρὸς περιετώθησαν ἐπιστολαὶ αὐτοῦ πρὸς Θεόδωρον τὸν Καρυστηνὸν καὶ Γεώργιον τὸν Σχολάριον, δημοσιευθεῖσαι ὑπὸ Βουασονάδου (4).

Βησσαρίων.

Ἐγεννήθη περὶ τὸ 1389, κατὰ Νικέρωνα 1393, κατὰ δὲ Βανδί-
 νην καὶ Βαίρνερον τῷ 1395, ἐν Τραπεζοῦντι. Νεὸς ἦλθεν εἰς Βυζάν-
 τιον καὶ ἐνδυσθεὶς τὸ μοναχικὸν σχῆμα (30 Ἰανουαρίου 1425) ἐγένε-
 νετο ὑποτακτικὸς τοῦ ἀρχιεπισκόπου Δοσιθεοῦ Δωριέως, ἀνδρὸς ἐπὶ
 σοφίᾳ καὶ ἀρετῇ θρυλλομένου· αὐτὸς ἐδίδαξεν ἐνζήλωσ τὸν νεαρὸν
 Βησσαρίωνα, καὶ κατήρτισεν ἐπὶ τὴν μοναχικὴν πολιτείαν. Ὁ ἐνάρε-
 τος ἐκεῖνος Δωριεὺς βλέπων ἐπὶ τοῦ μετώπου τοῦ μαθητοῦ του κε-
 χαραγμένην τὴν σφραγίδα τῆς εὐφυΐας καὶ τῆς μαθήσεως, ἔστειλεν
 αὐτὸν πρὸς τὸν μητροπολίτην Σηλυβρίας, ὅστις ἐδίδαξε τὸν Βησσα-
 ρίωνα τὴν ῥητορικὴν καὶ τὴν φιλοσοφίαν (5). Ὑστερον δὲ μεταβάς

(1) Ἐδημοσιεύθη ὑπὸ Ἀλλατίου (De Perpetua Consensione lib. II), καὶ τοῦ Μου-
 στοξύδου (Ἐλληνογενήμων σελ. 388)· ὀλόκληρος δὲ ἡ μονοψῆξις τοῦ Μόσχου ἀποτεθη-
 σαύρισται ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Ἐσκουριάλε (Miller, Catalogue des Manuscrits
 Grecs de l'Escorial, σελ. 290).

(2) Πολιτικὴ Ἱστορία Κωνσταντινουπόλεως.

(3) Δούκα Ἱστορ. σελ. 314.

(4) Anecdota Græca, Tom. V. σελ. 117—158.

Σημ. Οἱ ἐν Κορινθίᾳ Νοταράδες ἀνάγουσι τὴν καταγωγὴν εἰς Δουκᾶν τὸν Νοταρᾶν.

(5) Christianam militiam secutus, Dositheo Archiepiscopo Doriensi (*), unici

(*) Κατὰ λάθος ὁ Alexandre (Notice prélim. sur Plethon, XI, not. 1) καλεῖ
 τὸν Δοσίθεον ἐπίσκοπον Σπάρτης.

εις Πελοπόννησον διήκουσεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη τοῦ περιλαλήτου Πλήθωνος, ὑφ' οὗ τακτικῶς ἐπαιδεύθη πάσας τὰς ἐπιστήμας, καὶ ἰδίως τὴν φιλοσοφίαν καὶ τὰ μαθηματικά (1).

Ἐν Πελοποννήσῳ ὁ Βησσαρίων ἐθαυμάζετο παρὰ πάντων καὶ διὰ τὸ σεμνὸν τῶν ἡθῶν, τὸ ἀπέριττον τοῦ βίου, καὶ ἰδίως τὰς γνώσεις καὶ τὴν στωμυλίαν. Ἐκήρυττεν ἐπ' ἐκκλησίας τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, καὶ τὰ πλήθη συνωθούμενα ἠκροῶντο τοῦ νεαροῦ μοναχοῦ. Ἡ φήμη προτρέχουσα διεσάλπιξε τὸ ὄνομα αὐτοῦ, καὶ μετ' οὐ πολὺ δύο αὐτοκράτορες, ὁ τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ὁ τῆς Τραπεζούντος, ἔστειλαν εἰς Πελοπόννησον πρεσβευτὰς ἐξαιτούμενοι παρ' αὐτοῖς τὸν περιθρυλλούμενον μοναχόν.

Ὁ Βησσαρίων μεταβὰς εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐδεξιώθη εὐμενῶς ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος· χειροτονηθεὶς δὲ τῷ 1437 ἀρχιεπίσκοπος Νικαίας (2), συνώδευσε κατὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος τὸν εἰς τὴν σύνοδον τῆς Φερράρας μεταβάντα πατριάρχην. Κατὰ τὰς συνεδριάσεις τῆς πρὸς ἔνωσιν τῶν δύο ἐκκλησιῶν συνόδου ἐκείνης διέπρεψαν ἰδίως Μάρκος ὁ Εὐγενικός, καὶ ὁ Βησσαρίων· ὁ μὲν διὰ τῆς δυνάμεως τῆς διαλεκτικῆς, ὁ δὲ διὰ τὰς χάριτας τῆς στωμυλίας. Ἀντίπαλοι ἐκείσε κατὰ τὰ προτερήματα ἀναδειχθέντες, ἐγένοντο ὕστερον πολέμιοι κατὰ τὰς ἀρχάς· καὶ ὁ μὲν Εὐγενικός ἀμείλικτος τῆς καινοτομίας ἐχθρὸς ἀπῆλθε καταψηφίζων καὶ ἀναθεματίζων τὴν ἔνωσιν· ὁ δὲ Βησσαρίων συνηγορῶν τῷ λατινισμῷ, διέψευσεν ἐκ προοιμίου τὴν περὶ αὐτοῦ ἀγαθὴν τῆς ἑλληνικῆς ἐκκλησίας ἰδέαν. Κηρυχθείσης τυπικῶς τῆς ψευδοένωσης ἐπανεστρεψε μετὰ τῶν ἄλλων καὶ ὁ Βησσαρίων εἰς Βυζάντιον (3), ἀλλὰ μὴ δυνάμενος παραμεῖναι διὰ τὰς κατ' αὐτοῦ εὐλόγους ὑπονοίας

exempli moribus et sanctitate viro, in primo tyroclnio, tante expeditionis duce usus est; cujus virtutem, religionem, doctrinam adeo imbibit, ut idem brevi factus videretur. Bessarionis ingenium, et mentem prope divinam ad cognitionem rerum occultarum et admirabilium vir sanctissimus contemplatus, adolescentem ipsum ad Archiepiscopum, Sylebriensem, virum optimum atque doctissimum, misit, unde et oratoriam artem, et philosophiam disceret . . . (Platinæ, Panegyricus in laudem Bessarionis).

(1) Ὁ Νικέριον, ἀθλον ποῦ στηριζόμενος, ἀντιλέγει τῷ Πλατίνῳ ἐπιλέγων ὅτι ἐν Κωνσταντινουπόλει ὁ Βησσαρίων διήκουσε τοῦ Πλήθωνος.

(2) Ἐν 1426 εἶχε χειροτονηθῆ διάκονος, καὶ τῷ 1431 πρεσβύτερος.

(3) Πολλοὶ παραδίδουσιν, ὅτι δὲν ἐπανεστρεψεν εἰς Κωνσταντινούπολιν· ἀλλ' ἐξ ἐπιστολῆς αὐτοῦ τούτου πρὸς Λάσκαριν Φιλανθρωπινὸν τὸναντιὸν πληροφοροῦμεθα. «Μετὰ τὴν γενομένην ἀγίαν σύνοδον, ἡ τὴν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἡμῶν ἐπάνοδον».

τῆς ἐκκλησίας, ἐπανεστρέψε μετ' οὐ πολὺ εἰς Ἰταλίαν, ἔνθα ἐπιστήμως κηρυχθεὶς ὑπὲρ τῆς Δυτικῆς ἐκκλησίας, ἔλαβεν εἰς ἀντάλλαγμα τῆς ἐξωμοσίας πορφύραν καρδινάλιου (1439).

Ἐπιδοθεὶς εἰς τὴν σπουδὴν τῆς λατινικῆς γλώσσης, ἐπὶ τοσοῦτον ἠδουκίμησεν, ὥστε ὁ Πλατίνος λέγει « ita brevi homo ingeniosus et acutus Latinorum mores et litteraturam imbibit, ut ex nostribus unus, et non alibi natus videretur. »

ὑπὸ πάπα Νικολάου Ε'. ἐπίσκοπος Σαβίνης καὶ εἶτα Τουσκούλων προχειρισθεὶς, ἐστάλη μετ' ἀπολύτου ἐξουσίας εἰς Βονωνίαν, σπαραττομένην τότε ὑπὸ ἐμφυλίων ἐρίδων, καὶ ὑπὸ ἐξωτερικῶν ἐπιδρομῶν ἀπειλουμένην. Κατὰ τὸ πενταετὲς διάστημα τῆς διοικήσεώς του ὁ Βησσαρίων ἀνεδείχθη ἔμπειρος πολιτικός, ἀτρόμητος στρατιωτικός, καὶ ἐνθερμος τῆς παιδείας προστάτης· κατέπαυσε τὰς ἐμφυλίους ἐρίδας, ὠχύρωσε καὶ ἐξησφάλισε τὴν πόλιν, ἀνήγειρε τὸ ἡμελημένον Γυμνάσιον, καὶ παρώτρυνε τοὺς νέους εἰς παιδείαν, βραβεύων τοὺς ἐπιμελεστέρους, καὶ ἐξεγείρων φιλοτίμως τὴν ἀμιλλαν τῶν ὀκνητῶν.

Οἱ Βονωνεῖς εὐγνωμονοῦντες ἐγράφαζαν ἐν δημοσίῳ τόπῳ ἐπιγραφὴν: Bessarioni episcopo Tusculano, cardinali Niceno, benefactori nostri, ἀνακηρύσσοντες, ὡς λέγει ὁ Πλατίνος, ὅτι δὲν ἐστάλη παρὰ τοῦ πάπα, παρ' ἀπὸ τοῦ Θεοῦ (1).

Ἀποθανόντος τοῦ Νικολάου Ε'. (1455) ὁ Βησσαρίων προσεκλήθη εἰς Ῥώμην ἵνα παρευρεθῆ εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ διαδόχου· προταθεὶς ὡς ὑποψήφιος πάπας παρ' ὀλίγον ἐπετύγχανεν, εἰ μὴ ἐφρύαττε κατ' αὐτοῦ ὁ καρδινάλιος Ἀλάνος, ἀρχιεπίσκοπος Ἀβινιῶνος, ὅστις ἐν τῷ ἀκαταλόγιστῳ φανατισμῷ του δὲν ἴκνῳει πῶς Ἕλληνα, πρῶτον σχισματικός, ἠδύνατο νὰ γίνῃ κεφαλὴ τοῦ καθολικοῦ κόσμου. Ὁ Βησσαρίων γενόμενος καρδινάλιος διετήρησε παρὰ τὰ κεκανονισμένα τὴν γενειάδα καὶ τὸν μύστακα, ὡς ἐθνικὴν ἴσως ἀνάμνησιν· ὁ δὲ Ἀλάνος ἔλαβεν ὡς ἐπιχείρημα τῶν κατ' αὐτοῦ Φιλιππικῶν τὴν τήρησιν τῶν σχισματικῶν ἐκείνων σημείων, ἀναβοῶν « Ergo ecclesiae Latinae Graecum pontificem dabimus, et in capiti libri neophytum collocabimus? Nondum barbam rasis Bessarion, et nostrum caput

(1) « Quem enim videbant justissimum, quem modestissimum, hunc tantam de coelo missum, ea praesertim tempestate, venerabantur, colebant, et observabant. » (Platina). « Ἐν ταύτῃ τε τῆς πόλεως ἐν στάσει ὡς τὰ πολλὰ γενομένης, καὶ τῶν στασιωτῶν ἐπὶ διαφρᾶν σφίσι ἀρκινουμένων, δοκίμοιόν τινα τῶν ἐν τῇ πόλει ἐπιφανῆσαι. » Χαλκικυρῶ. Ἱστορ. VI.

erit? En paupertas ecclesiae latinae, quae virum non reperit summo apostolatu dignum, nisi ad Graecos recurrat. Sed agite, patres, quod libet; ego, et qui mihi credent, in Graecum praesulem nunquam consentiemus » (1).

Πρὸς ἀποτυχίαν τοῦ Βησσαρίωνος συνετέλεσε καὶ ἡ πρόσφατος ἀνάμνησις ἐτέρου Ἑλληνοῦ πάπα, ψεύσαντός τὰς περὶ ἐνώσεως τῶν δύο ἐκκλησιῶν προσδοκίας τῆς ῥωμαϊκῆς αὐτῆς. Φίλαργος ὁ Κρῆς διεληθὼν τὴν νεότητά του ἐν ἄκρᾳ πενίᾳ, ἐξελέχθη πάπας ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἀλεξάνδρου Ε΄. (26 Ἰουνίου 1409) ἐπ' ἐλπίδι ὑπαγωγῆς τῆς Ἀνατολικῆς ἐκκλησίας· ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ ἀπέθανε δηλητηριασθεὶς, ὡς λέγεται, ὑπὸ τοῦ καρδινάλιου Κόσσα, διαδεχθέντος τὸν Ἑλληνα Φίλαργον ἐπὶ τοῦ θρόνου τοῦ Ἁγίου Πέτρου.

Ὁ ἐκλεχθεὶς πάπας Κάλλιστος Γ΄. διετέλεσε τιμῶν καὶ ἄκρως σεβόμενος τὸν Βησσαρίωνα, ὅστις καὶ τὸν κατέπεισε νὰ προκαλέσῃ σταυροφορίαν πρὸς ἀνάκτησιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἀποτυχοῦσαν ὅμως ἐνεκα τῶν ἐμφυλίων διενέξεων τῶν εἰς τοῦτο προσκληθέντων ἡγεμόνων. Ὁ Βησσαρίων σταλεὶς πρὸς Ἀλφόνσον βασιλέα τῆς Ἀρραγῶνος, ὑπεδέχθη ὑπὸ τούτου εὐμενέστατα· ὁ δὲ πάπας ἐτίμησεν αὐτὸν τῷ τίτλῳ προστάτου τοῦ τάγματος τῶν Ἐλασσόνων Ἀδελφῶν.

Ἀποθανόντος Καλλίστου (1458) ὁ Αἰνεῖας Σίλβιος ἐγένετο πάπας ὑπὸ τὸ ὄνομα Πίου Β΄. Καὶ πρότερον ἐργασθεὶς πρὸς συγκρότησιν σταυροφορίας κατὰ τῶν Τούρκων, ἅμα ἀνῆλθεν εἰς τὴν ὑψίστην ἐκείνην τοῦ καθολικισμοῦ περιωπῆν, συνεκάλεσε σύνοδον τῶν ἡγεμόνων εἰς Μαντουήν, καθ' ἣν ὁ τε πάπας καὶ ὁ ἐπιστήθιος φίλος τοῦ Βησσαρίων ἡγόρευσαν θαυμασιῶς, ἐξορκίζοντες τοὺς χριστιανοὺς ἡγεμόνας διὰ τὴν σταυροφορίαν, τὴν ὁποίαν καὶ αὔθις ἐματαίωσαν οἱ ἐν Γερμανίᾳ ἐμφύλιοι πόλεμοι. Ὁ Βησσαρίων ἐστάλη ὑπὸ τοῦ ποντίφικος εἰς Γερμανίαν, ἵνα ἐξορκίσῃ τοὺς διαπληκτιζομένους εἰς εἰρήνην, καὶ συνασπισμὸν διὰ τὸν κατὰ τῶν Τούρκων πόλεμον. Ὁ πυρετώδης καρδινάλιος ἐν πρώτοις ἐπορεύθη εἰς Βενετίαν, καὶ συνηγόρησε παρὰ τῇ δημοκρατίᾳ ὑπὲρ τῆς σταυροφορίας· ἐκείθεν, κατὰ Φεβρουάριον, πρὸς οὐδὲν λογιζόμενος παγετοὺς, καὶ βροχὰς, πλημμύρας καὶ τόσους ἄλλους κινδύνους, ὁ ἀκάματος πατριώτης ἐρρίφθη εἰς τὴν Γερμανίαν. Ἐκ Νυρεμβέργης ἀπέστειλεν ἐγκυκλίους προσκαλῶν τοὺς ἡγεμόνας εἰς συνέλευσιν· ἐν τῷ μεταξύ δὲ προσεπάθησε δι' ἐνθέρμων καὶ πολε-

(1) Gobellini, Commentar. Pii papae II, lib. I, σελ. 24.

μικῶν ἀγορεύσεων νὰ διεγείρῃ τὸν λαὸν ὑπὲρ τῆς σταυροφορίας. Συνελθόντων μετ' οὐ πολὺ διαφόρων ἡγεμόνων, ὁ Βησσαρίων ἠγόρευσε λαμπρότατα καὶ περιπαθέστατα συνιστῶν τὴν ὁμόνοιαν καὶ ἐξορμῶν πρὸς πόλεμον κατὰ τῶν ἀπίστων. Τὰ πάθη ὁμῶς εἶχον φθάσει εἰς τὸν κολοφῶνα, καὶ αἱ μεταξὺ τῶν ἡγεμόνων διενέξεις παρέλυσαν πᾶσαν ἐνέργειαν, σύμπνοιαν ἀπαιτοῦσαν, ἥτις δὲν ἠδύνατο νὰ εἰσχωρήσῃ εἰς καρδίας πεπρωμένους ὑπὸ τοῦ μίσους. Ὁ Ἕλλην καρδινάλιος ἰκετεύων, δακρυρροῶν, μάτην ἀνέμνησε τοῦ κινδύνου (*). Ἀποτυχῶν, πλὴν μὴ ἀπελπιζόμενος, ἦλθεν εἰς Βορματίαν, καὶ ἐξαπέστειλε πρεσβευτὰς πρὸς τοὺς πέριξ ἡγεμόνας διὰ τὸν αὐτὸν σκοπὸν· οὐδὲν δὲ κάκει κατορθώσας ἦλθεν εἰς Βιέννην, καὶ παρουσιασθεὶς τῷ αὐτοκράτορι ἐξήντηλσεν ὅλα τὰ ἐπιχειρήματα πυρετώδους εὐγλωττίας, ἀναζωπυρουμένης ὑπὸ ἀκραίφους πατριωτισμοῦ, ἵνα πείσῃ τὸν Φριδερικὸν Γ'. Εἰ καὶ ὅλα τὰ παρεμβληθέντα προσκόμματα ἀνυπόστατα κατέδειξε, δὲν ἠδυνήθη νὰ παρασύρῃ αὐτὸν ὑπὲρ ἀλλοτρίου πολέμου, ἀφοῦ τοσοῦτον ἦν ἀπασχολημένος περὶ τὰ ἐσωτερικά. Μετὰ διετῆ ἐν Γερμανία περιοδεῖαν ὁ Βησσαρίων σωματικῶς ἐξηντηλμένος, καὶ ψυχικῶς τετραγαγμένος ἐπανάστρεψεν εἰς Ῥώμην ἀπρακτος.

Ὁ καρτερόψυχος πάπας μὴ ἀποθάρρυνθεὶς ἐξώπλισε τὸν στόλον καὶ τὸν στρατὸν, καὶ μετ' ὀλίγον ἠτοιμάσθη ν' ἀναλάβῃ τὸν κατὰ τῶν Τούρκων πόλεμον. Ὡσεὶ δὲ βέβαιος περὶ τῆς ἐπιτυχίας ὠνόμασε τὸν Βησσαρίωνα ἀπὸ τοῦδε πατριάρχην τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ τὸν ἔστειλεν εἰς Βενετίαν ἵνα διευκολύνη τὰ κατὰ τὸν στόλον. Μετ' ὀλίγον δὲ ὁ μὲν Πίος διὰ ξηρᾶς, ὁ δὲ Βησσαρίων ἐκ Βενετίας, ἐπιβαίνων τριήρεως ἰδίᾳ δαπάνῃ ναυπηγηθείσας καὶ ἐξοπλισθείσας, διηυθύνοντο πρὸς τὸν Ἀγκῶνα ἵν' ἀναλάβωσι τὴν ἀρχηγίαν τοῦ ἐκεῖ συναθροισθέντος στόλου καὶ στρατοῦ, καὶ αὐτοπροσώπως ὀδηγήσωσι τὰς χριστιανικὰς σημαίας κατὰ τῶν Τούρκων.

Ὁ κατ' ἐκείνην ὁμῶς τὴν κρίσιμον ὥραν ἐπισυμβὰς θάνατος τοῦ πυρετώδους Πίου ἐματῶσε τόσα ὄνειρα, καὶ διέψευσε τόσας ἐλπίδας.

Μετὰ τὸν θάνατον Παύλου Β'. (1471), ὁ Βησσαρίων καὶ αὐθις ἐπροτάθη ὑποψήριος πάπας· περὶ τῆς ἐπιτυχίας του οὐδεμία πλέον

(*) «Tum Bessarrium, lacrymabundus, ac vicem christianæ reipublicæ gemens, breviter clades omnes, nostris illatas, commemorat, imminens periculum ostendit, pacem et concordiam proponit, quo liberius et tutius, conjunctis armis et copiis ire in hostem ferocem, et recenti victoria exultantem, liceat, κλπ. (Platina).

ὑπῆρχεν ἀμφισβόλια ἐν Ῥώμῃ, καὶ ἤδη διεθρυλλεῖτο ὡς πάπας· ἀλλ' ὀλίγον πρὸ τῆς ἐκλογῆς ὁ καρδινάλιος Ὀρσίνης τῷ προέτεινεν, ὅτι ἂν τῷ ὑπέσχετο, γενόμενος πάπας, ν' ἀναγνωρίσῃ καὶ ἐπικυρώσῃ οἰκογενειακὰ τινα προνόμια, τῷ ἔδιδον τὴν ψῆφον καὶ αὐτὸς καὶ οἱ φίλοι του· ἐπειδὴ δὲ ὁ Βησσαρίων δὲν κατεδέχθη νὰ ἐξευτελισθῇ ἀξαγοράζων ἀνοικεῖως ψήφους προπετῶν καρδινάλιων⁽¹⁾, ὁ Ὀρσίνης ὀργισθεὶς ἐχορήγησεν αὐτὰς εἰς Φραγκίσκον τῆς Ῥοβέρας, ὅστις τῷ ἐνεχείρισεν ἐνυπόγραφον χάρτην, ὅτι ἐκτὸς τῆς ζητουμένης ἐπικυρώσεως τῶν προνομίων, ἤθελε πράξει καὶ πλείοτερα ὑπὲρ αὐτοῦ. Καὶ μολαταῦτα, ἡ ἀποτυχία τοῦ Βησσαρίωνος, κατὰ Ἰόβιον, ὀφείλεται κυρίως εἰς πλαστογραφίαν τοῦ συνέδρου Νικολάου Περρότη, πρὸς ὃν, μετὰ τὴν ἐκλογὴν ἀνέκραξεν, « Αὐτὴ ἡ ἀπάτη, Νικόλαε, ἀφαιρεῖ ἀπὸ ἐμὲ τὴν τιάνην, ἀπὸ ἐσὲ δὲ τὰ κάτεργα »⁽²⁾!

Οὕτω δὴ ὁ Φραγκίσκος τῆς Ῥοβέρας, πρὸ μικροῦ ὑπὸ τοῦ Βησσαρίωνος χειροτονηθεὶς ἐπίσκοπος, καὶ ἀρχηγὸς τοῦ τάγματος τῶν Ἐλασσόνων Φραγκισκανῶν ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ διορισθεὶς, ἐξελέχθη παρ' ἐλπίδα πᾶσαν πάπας ὑπὸ τὸ ὄνομα Σίξτος Δ'.

Ἄλλὰ καὶ οὗτος διεγειρόμενος ὑπὸ τοῦ Ἑλληνος πατριώτου, ἀνέλαβε, κατὰ τὸ παράδειγμα τῶν πρὸ αὐτοῦ, τὴν κατὰ τῶν Τούρκων ζαυροφορίαν· ὅθεν ἀπέστειλε τὸν Βησσαρίωνα εἰς Γαλλίαν ἵνα συμβιβάσῃ τοὺς διαπληκτιζομένους Λουδοβίκον ΙΑ' καὶ Κάρολον Δοῦκα τῆς Βουργωνίας. Ὁ Λουδοβίκος, καθαρὸς καθολικὸς, ἅμα εἶδε τὸν Ἑλληνα καρδινάλιον, φέροντα, παρὰ τὰ ἔθιμα τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας, γενειάδα καὶ μύστακα, ὑπὸ τσαύτης κατελήφθη παραφορᾶς ὥστε λαβῶν τὴν γενειάδα ἀνέκραξε· « *Barbara Græca genus retinent, quod Barbara solebant* »⁽³⁾.

Ἀποτυχῶν ὁ Βησσαρίων ἀνεχώρησε περίλυπος ἐκ Γαλλίας, καὶ ἐν Ῥαβέννῃ φθάσας ἀπεβίωσε τὴν 19 Νοεμβρίου 1472.

Ὁ Βησσαρίων ἦν εἰς τὸ ἄκρον φιλελεθμων, καὶ μεγαλόδωρος· τὸ

(1) « Ille (Βησσαρίων) ut erat homo sanctissimus et intergerrimus severe admodum, et quasi jam pontificatum teneret, respondit, si ea ipsa privilegia majestatem pontificiam et honorem sanctæ fedis continerent, omnia facturum. Indignatus Orsinus etc. (Gyraldi, de poetis sui tempor. Tom. II).

(2) « Hæc tua, Nicolæ, intempestiva sedulitas et tiaram mihi, et tibi galeram eripuit! »

(3) Κατὰ Παπαδόπουλον Κομνηνὸν (Histor. Gymn. Patav.) ὁ Λουδοβίκος εἶπε « Græca per Ausonios fines sine lege vagantur ».

ἐπὶ τοῦ Κύριναλίου λόφου μέγαρόν του ἦτο γενικὸν καταφύγιον τῶν ἐπὶ παιδείᾳ διαπρεπόντων Ἑλλήνων καὶ Ἰταλῶν, καθημερινῶς περὶ σπουδαίων συζητούντων ἐνώπιον τοῦ πολυθρυλλήτου καρδινάλιου, πατριαρχικῶς ἐν μέσῳ καθήμενου, προσεκτικῶς ἀκροωμένου, καὶ ἀνασχευάζοντος ἢ ἐπικυροῦντος τὰ λεγόμενα (¹). Ἦτο φιλαναγνώστης μέχρι θανάτου, καὶ συγγραφεὺς χαλκέντερος, ἔχων καὶ πλουσιωτάτην βιβλιοθήκην, ἐκτιμωμένην περὶ τὰς 30,000 χρυσῶν νομισμάτων, ἣν ἐν ἔτει 1468 ἐδωρήσατο τῇ Ἑνετικῇ Γερουσίᾳ (²).

Ἰδίως δὲ διετέλεσεν ἔνθερμος ὑπερασπιστὴς τῶν ἐκπατρισθέντων ὁμοεθνῶν του, ἐξ ὧν οἱ πλείους ἰδίως αὐτοῦ ἀναλώμασιν ἐσπούδασαν εἰς διάφορα τῆς Ἰταλίας πανεπιστήμια. Ἰδοῦ τι ἔγραφε πρὸς Φιλανθρωπινὸν ὁ φιλόπατρις οὗτος Ἕλληνα. « Εἰσὶ παρ' αὐτοῖς (τοῖς Ἰταλοῖς) Ἀκαδημαῖαι πολυτελεῖς, καὶ μαθημάτων παντοίων ἐξαισία φροντιστήρια, ἐν οἷς οἱ καθ' ἡμᾶς, εἴπερ ἂν βούλοιντο, τὰ τῶν Λατίνων μαθεῖν, καί γε τῆς αὐτῶν γλώσσης μετασχεῖν, οὐ μὴν αὐτοὶ πρὸς τὸ κορυφαῖον τῆς τε Φιλοσοφίας καὶ Φιλολογίας ἀνήξουσιν, ἀλλὰ καὶ αὐτοῖς τοῖς Λατίνοις ἔσονται πρὸς τὰ τοιαῦτα ὁδηγοὶ πανυπέρτατοι. Καὶ δὴ ὁ τε Χρυσολωρᾶς καὶ Γαζῆς, καὶ ὁ δορυμὸς Τραπεζούντιος, ἐν

(¹) Bessarionis domus quasi nutrix quaedam fuit omnium, magnarum artium. Disputabant eruditi homines toto die maximis de rebus. Ipse, grandis natu, in utramque partem, cum refellendo, tum probando, respondebat. Nec enim tanta mens, nec tanta vis ingenii quotidianis questuunculis satiari poterat; legebat ipse multum, scribebat, meditabatur. (Coresii, Dialogus de hominibus doctis).

(²) Ἐπέγραψε δ' ἐπ' αὐτῆς « Τῶν ἐνταῦθα ἐκκειμένων λόγων οἱ μὲν, εἴτι νέφθοντι, καὶ ἄρτι πρώτης ἡμένης τῆς περὶ τὰ συγγράφειν γυμνασίας, ἐκδέδονται, μήτε πινά πω βαθμὴν ἱερωσύνης ἔχοντι, πᾶν τε τὴν ἡλικίαν ἀπαλῶ ἐπι μοὶ ὄντι, τῷ πρὶν μὲν τῆς Νικαιέων ἀρχιερεῖ γενομένῳ, νῦν δ' εἰς Καρδινάλιον τῆς ἀγίας Ῥωμαϊκῆς ἐκκλησίας τελούντι, τοῦνομα Βησσαρίωνι, τὸ γένος ἐκ Τραπεζούντος, ἐν Κωνσταντινουπόλει τραφέντι καὶ παιδευθέντι· οἱ δὲ καὶ ἐφεξῆς, τοῦ χρόνου προβαίνοντος ἐν τῷ τῆς χρείας ἐκάστοτε παρισταμένῳ, ὡς ὁ καιρὸς εἰδῶν, ὑπηρεροῦντα, οἱ μὲν ἐν ἱερέσσι τελούντός μου, εἰ δ' ἦδη καὶ γενομένου ἀρχιερέως· ὁ δὲ τελευταῖος περὶ τῆς τοῦ ἀγίου πνεύματος ἐκπορεύσεως, πρὸς τῇ μακρῇ εἰς Κωνσταντῖνον τὸν δεσπότην ἐπιστολῇ, ἦδη δὲ εἰς τὸ τῶν Καρδινάλιων ἀνηγμένου ἀξίωμα· οὗς, εἰ καὶ μὴ πολυλοῦ τινος ἄξιοι λόγου εἰσιν, ὡς οἰκεῖα ὅμως γεννήματα φιλιούντες, ἐν τούτῳ αὐτοῦς τῷ βιβλίῳ πρὸς ὑπόμνησιν ἡμῶν αὐτῶν μάλλον, ἢ ἐτέρων ὠφέλιαν ἐξεθέμεθα ». (Villoison, Anecdota Græca, Tom. II. pag. 246). Κατάλογον τῆς πολυτίμου ταύτης βιβλιοθήκης ἐδημοσίευσεν ὁ Montfaucon (Bibliotheca Bibliothecarum). Ὁ Villemain ἐν βίῳ Λασκάρως ἀναφέρει, ὅτι ὁ Βησσαρίων ἐδωρήσατο τὴν βιβλιοθήκην ἐπὶ τῇ ὑποχρεώσει ἀποδόσεως τῇ Ἑλλάδι· ἐλευθερωμένη ποτὲ· ἀλλὰ τούτο ὑπ' οὐδενὸς πιστούμενον, καὶ ἐν τῇ δωρητηρίῳ ἐπιστολῇ μὴ ἀναφερόμενον, πλάσμα μάλλον ἐστὶ.

Παταβίω διατρίψαντες ἀρκετῶς, οἱ σοφοὶ ἀπλῶς ἐν Ἰταλίᾳ νομίζον-
ται τε καὶ λέγονται. Πρὸς ὧν τὸ παράδειγμα ἡμεῖς παλινοστήσαντες
ἐν Ἑνεταίῃς, κατὰ τὸ δυνατόν ἐπεμελήθημεν τοὺς ἀνερχομένους εἰς
ἡμᾶς ἐκ τῆς Ἑλλάδος ἀνδρας σοφοὺς τε καὶ ἐπιστήμονας εἰς Πατά-
βιον, διὰ τὸ πλησίον, μεταπέμψαι, ἵνα τοῖς ἡμῶν ἀναλώμασι τὰ
τῶν Λατίνων μεμαθηκότες, οὐ μὴν τῶν ἐν ἡμῖν, ἀλλὰ καὶ τῶν Λα-
τίνων διδάσκαλοι γένωνται τὸ καθ' ἑξῆς ».

Τὸ σῶμά του μεταφερθὲν ἐκ Ῥαβέννης εἰς Ῥώμην ἐτάφη πομπω-
δῶς εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων· κατὰ τὴν κηδείαν
παρευρέθη καὶ ὁ πάπας, παράδειγμα οὗ ὅμοιον οὐδέποτε' ἐγένετο.
Κατετέθη δ' ἐντὸς μνημείου, ὕπερ ζῶν (1466) εἶχε κατασκευάσει
ἐπιγράψας·

Τοῦτ' ἔτι Βησσαρίων ζῶν ἤνυσα σώματι σῆμα,
Πνεῦμα δὲ φευκείται πρὸς Θεὸν ἀθάνατον.

Τὴν παιδείαν καὶ τὰς ἀρετὰς τοῦ Βησσαρίωνος διεκήρυξαν δι' ἰδίων
ἐγκωμίων ὁ Πλατίνας, καὶ ὁ Μιχαὴλ Ἀποστόλης· πολλοὶ δὲ ἄλλοι
δὲν ἔλειψαν νὰ ἐκθειάσωσι τὴν σοφίαν αὐτοῦ. Ἐπὶ τοῦ τάφου του
ἐχαράχθη καὶ τὸ ἐξῆς ἐπίγραμμα·

Graecia me genuit, fovit Italis ora; galero
Roma colit; vita sum Numa, et arte Plato.

Ὁ Βάλλας λέγει περὶ τῆς κατ' ἀμφοτέρας τὰς γλώσσας δεινότητος
τοῦ Βησσαρίωνος· « *Latinorum Graecissimus fuit, et Graecorum La-
tinissimus* »· καὶ Λαόνικος Χαλκοκονδύλης, ἐν μετριοπαθείᾳ πάντοτε
ἐπαινῶν καὶ ψέγων, λέγει « Περὶ μὲν οὖν Βησσαρίωνος τοσόνδε ἐπι-
στάμενος μνεῖαν ποιήσομαι, ὡς ξυνέσει τε τῇ ἀπὸ φύσεως, πολλῶν
δὴ ἐς τοῦτο εὐδοκίμουμένων Ἑλλήνων, μακρῷ γενόμενος καὶ κρίνειν τε
ἔφ' ὅτι ἂν γένοιτο κράτιστος δοκῶν γενέσθαι, τὰ δὲ ἐς σοφίαν τὴν
Ἑλλήνων τε καὶ Ῥωμαίων οὐδενὸς δεύτερος » (1).

Διετῆρει ἄπειρον σέβας πρὸς τὴν μνήμην τοῦ διδασκάλου του Γε-
μιστοῦ· ζῶντα τὸν ἐτίμησε διὰ τῶν σεβασμάτων του, ἀποθανόντα
δὲ τὸν ὑπερησπίσθη κατὰ τῶν προσβολῶν τῶν ἀντιπάλων του. Καὶ
ἐνόσω μὲν ἡ πάλη περιωρίζετο μεταξὺ Σχολαρίου καὶ Πλήθωνος, ὁ
Βησσαρίων, εἰ καὶ ἐνθερμὸς τῆς Πλατωνικῆς φιλοσοφίας θιασώτης,
ἀπέχετο τοῦ ἀγῶνος, θεωρῶν ἴσως τὸν διδάσκαλόν του ἱκανὸν πρὸς ἀν-
τιπαράταξιν. Μετὰ τὸν θάνατον ὅμως τοῦ Γεμιστοῦ, Θεόδωρος ὁ Γαζῆς

(1) Χαλκ. ἱστορ. κεφ. VI.

ὑπερασπιζόμενος τὴν Ἀριστοτελικὴν φιλοσοφίαν ἔγραψεν ἐν μετριοπαθείᾳ κατὰ Πλάτωνος καὶ Πλήθωνος. Ὁ Μιχαὴλ Ἀποστόλης, μαθητὴς καὶ φίλος τοῦ Βησσαρίωνος ἔγραψε κατὰ Γαζή καὶ Ἀριστοτέλους, ἐπισωρεύων ὀρθοῦς ὕβρεις κατὰ τοῦ πρώτου, καὶ τολμηρῶς ἀποφαινόμενος περὶ γεγονότων, ἅπερ σχεδὸν ἠγνόει. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Γαζῆς βλέπων τὴν ἔξαρσιν τῶν πνευμάτων ἀπεμακρύνθη τῆς πάλης, ὁ συμπολίτης τοῦ Ἀνδρόνικου Κάλλιστος, θεωρῶν μὲν τὴν φιλοσοφίαν τοῦ Ἀριστοτέλους ὑπερέραν, μὴν ἀπορρίπτων ὁμῶς καὶ τὴν τοῦ Πλάτωνος, ἀνεσκεύασε τὴν ἀπάντησιν τοῦ Ἀποστόλη ἐντίμως, διὰ λογικῶν καὶ φιλοσοφικῶν ἐπιχειρημάτων, καὶ ἔν ἀποδείξει ὅτι δὲν εἶχε πρόθεσιν νὰ προσβάλλῃ τὸν Βησσαρίωνα, κακηνυγμένον ὑπὲρ τοῦ πλατωνισμοῦ, ἔστειλε τὴν ἀπάντησιν τοῦ νεανίου μαθητοῦ του μετὰ τῆς ἀνασκευῆς, ὑποβαλλόμενος εἰς τὴν εὐθυκρισίαν τοῦ σοφοῦ καρδινάλιου, ὅστις ἀρῶν ἐπισταμένως ἀνέγνωσεν ἀμφοτέρω, κατεδίκασε τὸν μαθητὴν του, καὶ ἐπεδοκίμασε τὴν ἀπάντησιν τοῦ Ἀνδρόνικου.

Ἀρῶν ὁμῶς ὁ παράρρορος Γεώργιος Τραπεζούντιος ἀναδεχθεὶς τὴν ὑπὲρ τοῦ Ἀριστοτελισμοῦ πάλην, ἐδημοσίευσεν « Σύγκρισιν Πλάτωνος καὶ Ἀριστοτέλους », καὶ θρασέως δι' αὐτῆς ἀγωνιζόμενος ὑπὲρ ἀνορθώσεως τῆς Σχολαστικῆς φιλοσοφίας, ἐπεσώρευσεν ὕβρεις ἀμέτρους κατὰ τῶν πλατωνικῶν, καὶ ἰδίως τοῦ Πλήθωνος, μετὰ τοσαύτης χολῆς, ὥστε ἀδιστακτικῶς τοὺς διεκέρυττεν ἐνόχους παντὸς ἐγκλήματος, πᾶσαν δημοσίαν συμφορὰν ἀποδίδων εἰς τὴν διάδοσιν τοῦ πλατωνικοῦ συστήματος, ὁ Βησσαρίων ἀπεδύθη πλέον εἰς τὸν ἀγῶνα, καὶ δημοσιεύσας τὴν πολυθρόλλητον « Πρὸς τὸν συκοφαντοῦντα τὸν Πλάτωνα » ἀπάντησιν, προσεπάθησε ν' ἀποδείξῃ δι' ἀκαταμαχητῶν ἐπιχειρημάτων, ὅτι ἡ διδασκαλία τοῦ Πλάτωνος συνάδει πρὸς τὰ ἱερὰ βιβλία τῆς ἐκκλησίας. Ἡ εὐγλωττία τοῦ Βησσαρίωνος ἐπέβαλε σιωπὴν εἰς τοὺς ἀντιπάλους, καὶ δι' αὐτοῦ ὁ πλατωνισμὸς ἐκέρδησεν ἐντελεῆ νίκην⁽¹⁾.

Εἰ καὶ εἰς τὸ ἐν λόγῳ σύγγραμμα ὁ Βησσαρίων ἀπλῶς που μνημονεύει τοῦ Πλήθωνος, καταδεικνύεται ὁμῶς ἔκ τινος ἐπιστολῆς⁽²⁾ ὅτι εἶχεν ἀρκούντως ποτισθῆ τὰς πολυεῖστικὰς ιδέας τοῦ διδασκάλου

(1) Ῥόσκου, Βίος Ἀκυραντίου τοῦ ἐκ Μεθίκων (μετάφρ. Χ. Παρμενίδου) σελ. 22—3. —Κ. Σάθα, οἱ Νεοπλατωνικοὶ τοῦ 15^{ου} αἰῶνος (Χρυσῆλ. σελ. 67).

(2) Γράφων πρὸς τοὺς υἱοὺς τοῦ Γεμιστοῦ λέγει: Πέκυμαι τὸν κοινὸν πατέρα τε καὶ καθηγεμόνα, τὸ γεῶδες πᾶν ἀποθέμενον, ἐς οὐρανὸν καὶ τὸν ἀκραφνῆ μεταπιῆσαι: χῶρον, τὸν μουρικὸν τοῖς ὀλυμπίοις θεοῖς συγχορεύοντα ἰαχχον».

του, καὶ ἐπομένως ἀμφίβηλος καθίσταται ἢ εἰς τὸν χριστιανισμόν πίστις τοῦ περιδόξου καρδινάλιου (1).

Συγγράμματα.

α. Ἑλληνιστί.

- Λόγος περὶ ἐνώσεως.
- Δογματικὸς λόγος περὶ ἐνώσεως.
- Λόγος περὶ τῆς Φλωρεντινῆς συνόδου.
- Λόγος εἰς τὴν ἁγίαν κάραν τοῦ Ἀποστόλου Ἀνδρέου.
- Λόγος πρὸς Παῦλον Γ'.
- Πρακτικὰ τῆς ἐν Φεβρουάριᾳ συνόδου.
- Κατὰ συλλογιστικῶν κεφαλαίων Μάρκου Ἐφέσου.
- Ἀπολογία κατὰ Γρηγορίου Παλαμᾶ, καὶ ὑπὲρ Ἰωάννου Βέκκου.
- Πρὸς Ἀλέξιον Ἀσκαριν Φιλανθρωπινόν, περὶ τῆς ἐν Φλωρεντία συνόδου, καὶ περὶ ἐκπορεύσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.
- Ἐγκύκλιος πρὸς τοὺς Ἑλληνας.
- Ἐγκύκλιος ἐπιστολὴ περὶ Ἀζύμων.
- Κατὰ Μαξίμου Πλανούδη περὶ ἐκπορεύσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.
- Πρὸς Γεμιστόν περὶ τοῦ αὐθυποτάκτου, περὶ τοῦ μεθεκτοῦ καὶ ἀμεθέκτου, περὶ τῆς τῶν ὄντων συνωνυμίας ἢ ὁμωνυμίας, καὶ περὶ εἰμαρμένης.
- Φυσικαὶ ἀποδείξεις περὶ Θεοῦ.
- Ἐπιστολὴ πρὸς παιδαγωγὸν Θωμᾶ τοῦ Παλαιολόγου.
- Λόγος εἰς τὸν κατὰ Τούρκων στόλον.
- Ἀπαντήσεις πρὸς τοὺς πρέσβεις τῶν Γερμανῶν.
- Ἐπιστολὴ πρὸς Παῦλον Γ' περὶ τῆς ὑπ' αὐτοῦ μεταφράσεως τοῦ Ἀ' Φιλιππικοῦ τοῦ Δημωθένους.
- Ἐκθεσις Χριστιανικῆς πίστεως κατὰ πασῶν αἱρέσεων.
- Περὶ πρωτείου τοῦ πάπα.
- Μονωδία ἐπὶ τῇ θανῇ Μανουὴλ τοῦ Παλαιολόγου.
- Πρὸς τὰ Πλήθωνος πρὸς Ἀριστοτέλη περὶ οὐσίας.
- Περὶ τοῦ τῆς ἱερᾶς εὐχαριστίας μυστηρίου, καὶ ὡς τοῖς τοῦ Κυρίου ῥήμασι μάλιστα τελειοῦται.
- Ἐπιτομὴ ἱστοριῶν Ἀππιανοῦ, καὶ Διοδώρου.
- Παρασημειώσεις εἰς Θουκυδίδη, Ἡρόδοτον κλπ.
- Ἐπιστολὴ πρὸς Βενετούς περὶ ἀλώσεως Κωνσταντινουπόλεως.

(1) Πηγαί. Platinae Panegyricus in Bessarionem—Μιχαὴλ Ἀποστόλη Ἐγκώμιον Βησσαρίωνος—Bandini, vita Bessarionis—Niceroni, commentaria, Tom. XXI—Nicol. Papadopoli. Historia Gymnasii Patavini—Iovii, Elogia—Volaterrani commentaria—Βζοvii, Annal. Eccles. Tom. XVII—Gyraldi, dialog. poster. de poetis—Ciaconii, histor. pontif. et cardin. Tom. II—Hodii, de Græcis illustribus, lib. I, cap. V.—Boernerii, de Doctis Græcis—Bayle Dictionnaire—Brantôme, Vie des hommes illustres—Mabillon, itaqer, Italic.—Gobellinus. κλπ.

—Μονωβδία ἐπὶ τῇ βασιλείσῃ Κλεόπῃ. (Miller, Bibliothéque de PEs; curial σελ. 372).

—Ἐγκώμιον ὁσίου Βησσαρίωνος τοῦ ἐρημίτου.

—Ἐγκώμιον Τραπεζούντος.

—Ἐγκώμιον ἰσθμοῦ Πελοποννήσου.

—Παραμυθητικοὶ τρεῖς λόγοι πρὸς αὐτοκράτορα Κωνσταντινουπόλεως.

—Πρὸς Θεόδωρον Γαζήν, περὶ τοῦ κατὰ Πλάτωνος συγγράμματος τοῦ Τραπεζουντίου.

—Εἰ ἡ φύσις καὶ ἡ τέχνη βουλεύονται ἢ οὐ.

—Ἰαμβικὸν ἐπίγραμμα εἰς Θεοδώραν πρώτην σύζυγον Κωνσταντίνου Παλαιολόγου.

—Ὁμιλία ἐν τῇ κοιμήσει τοῦ ὁσίου Μακαρίου τοῦ Κορωνά.

—Περὶ τῶν ἐμφερομένων τῇ θεῷ εὐχῇ ῥημάτων.

—Ἐπιτελεύτιοι ὁμιλίας παρουσίας τῆς τῶν ὀρθοδόξων συνάξεως καὶ πολλῶν τῆς συγκλήτου καὶ πολιτείας.

—Διάφοροι ἐπιστολαὶ πρὸς—Γεώργιον Γεμιστόν—Φιλανθρωπινόν—Γεννάδιον Σχολάριον—Θεόδωρον Γαζήν—Παλαιολόγους—Μηχαῆλ Ἀποστόλην—Ἀνδρόνικον Κάλλιστον—Υἱὸς Γεμιστοῦ—Ἀμπερούζην—Θεόδωρον Πορφυρογέννητον—Παῦλον Σοφιανόν—Δημήτριον Πεπαγωμένον—Νικόλαον Σεκουδίνον—Νικηφόρον Χιλάν—Διονύσιον ἱερομόναχον—Ἰωάννην Νομοφύλακα τῶν Εὐγενικῶν—Ματθαίου καὶ Ἰσίδωρον ἱερομόναχους—Ἰωάννην Ἀργυρόπουλον—Γρηγόριον πρωτοσύγγελον κλπ.

6'. Λατινιστί.

—Adversus Calumniatorem Platonis libri V, et liber de natura et arte adversus Georgium Trapezuntium. Romæ 1469.

—Correctio librorum Platonis de Legibus Georgio Trapezuntio interpretæ. (ἐξεδόθησαν μετὰ τοῦ ἀνωτέρω παρ' Ἀλδῶν 1502).

—Declaratio aliquorum, quæ in oratione dogmatica continentur.

—De processione spiritus S. et de errore paschalis.

—In illud Ioannis: Si eum volo manere. (ἐξεδόθη ὑπὸ Βρασιλιάνου 1532).

—Latina versio Basilii Magni in illud: Attende tibi ipsi.

—Libri quatuor Xenophontis de dictis et factis Socratis. 1516.

—Aristotelis Metaphysicorum libri XIV (Parisiis 1516).

—Theophrasti Metaphysica.

—Epistolæ et orationes de bello Turcis inferendo. Parisiis 1474. (Μετὰφρασις ἰταλικῆ ἐτυπώθη ταῦτ' ἔτος).

—Ad dicta Plethonis in Aristotelis de substantia scriptum.

Ἐπιστολαὶ πρὸς Χριστόφορον Μόρον, Φραγκίσκου Βάρβαρον, Πάπαν Πίου, Μαρσίλιον Φικίνον, Ἀββάν Βησσαρίωνα (1), Γουλιέλμον Φιχέτον κλπ.

(1) Πρόσφυξ Κωνσταντινουπολίτης εἰς Νεάπολιν, προχριστιανικῆς ἀδελφῆς τοῦ τόγματος τῶν Βενεδικτίνων.

*

Ἰσίδωρος.

Ἐγεννήθη κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΕ'. αἰῶνος ἐν Πελοποννήσῳ ⁽¹⁾· περὶ τὸ 1435 ἔλθων εἰς Ῥώμην ἐδέχθη εὐμενῶς ὑπὸ τοῦ πάπα Εὐγενίου Δ', καὶ ὑπ' αὐτοῦ συστηθεὶς πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Ἰωάννην Παλαιολόγον, καὶ Ἰωσήφ πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως, ἐχειροτονήθη ἀρχιεπίσκοπος Κιέβου, καὶ μητροπολίτης τῆς Ῥωσικῆς ἐκκλησίας. Ὁ αὐτοκράτωρ διατεθειμένος ἵνα λάβῃ μέρος εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ πάπα προτεινομένην σύνοδον ἔστειλε τὸν Ἰσίδωρον εἰς Μόσχαν ὅπως συνοδεύσῃ τὸν μέγαν δούκα τῆς Ῥωσσίας, καὶ διαθέσῃ τὸν κλῆρον εἰς παραδοχὴν τῆς μελετωμένης ἐνώσεως. Δεχθεὶς εὐμενέστατα ὑπὸ Βασιλείου Δ' ἀνεχώρησε τὴν 8 Σεπτεμβρίου 1437 μετὰ πολλῶν Ῥώσων δι' Ἰταλίαν, καὶ τὴν 18 Αὐγούστου 1438 ἔφθασεν εἰς Φεβρᾶραν, ὅπου τόσον ἀνυπομόνως περιεμένετο ὑπὸ τοῦ πάπα καὶ τοῦ αὐτοκράτορος. Κατὰ τὰς ἐν τῇ ἀπουσίᾳ του γενομένας συνεδριάσεις εἶχεν ἀφεθῆ ἔδρα κενὴ δι' αὐτόν. Ὁ Ἰσίδωρος καὶ ὁ Βησσαρίων εἰρηγασθήσαν ἐνζήλωσ πρὸς ἔνωσιν τῶν δύο ἐκκλησιῶν καὶ ἅμα ὑπεγράφη τὸ τῆς ἐνώσεως ψήρισμα, ὃ Ἰσίδωρος ἔλαβεν εἰς ἀμοιβὴν τῶν πρὸς τὴν Ῥωμαϊκὴν αὐλὴν ἐκδουλεύσεών του πῖλον καρδιναλίου (6 Σεπτεμβρίου 1439). Μὲ τίτλον ἀποστολικῶ Ἀεγᾶτου ἀπῆλθεν ἐκ Φλωρεντίας ὁ Ἰσίδωρος, καὶ διελθὼν τὴν Δαλματίαν, Κροατίαν, ἔγραψεν ἐκ Βούδας πρὸς τοὺς ἐν Λιθουανίᾳ καὶ ἀλλαχοῦ ὀρθοδόξους ἀγγέλλων τὴν ἔνωσιν· σπεύδων μετέβη εἰς Κιέβον, καὶ τῷ 1440 φθὰς εἰς Μόσχαν ἐνεχείρισε τῷ μεγάλῳ δουκὶ τῆς Ῥωσσίας τὴν ἐπιστολὰς τοῦ πάπα· ἀλλ' ὁ Βασίλειος μετὰ τοῦ Ῥωσικοῦ κλήρου κατεδίκασε τὸ νόθον ἐκεῖνο ψήρισμα, καὶ ὁ Ἰσίδωρος συλληθηεὶς ἐγκαθειρέχθη εἰς μοναστήριον, μέχρις οὗ μετανοήσας ἀποκηρύξῃ τὴν Ῥωμαϊκὴν αὐλὴν· δραπετεύσας δ' ἐκεῖθεν κατέφυγεν εἰς Ῥώμην, καὶ ὁ Βασίλειος μετὰ τῶν Ῥώσων ἐπισκόπων ὠνόμασε τὸν Ἰωάνν μητροπολίτην τῆς Ῥωσικῆς ἐκκλησίας, πέμψας καὶ πρέσβυν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἵνα

(1) Τινὲς λέγουσιν ὅτι ὁ Ἰσίδωρος ἦτο Θεσσαλονικεὺς, καὶ ἄλλοι Βυζάντιος. Ὁ Ὀδῖος ὁμῶς, ἐπὶ τῇ βᾶσει συγγρόνων μαρτυριῶν ἰσχυρίζεται, ὅτι ἐγεννήθη ἐν Πελοποννήσῳ καὶ ἐμαθήτευσε μετὰ Βησσαρίωνος παρὰ τῷ κλεινῷ Πλήθωνι. « Fuisse » Græcum ex Peloponneso, fidem facit certissimam Io. Gobellinus, ejusdem » ἁγῖ scriptor, in Commentariis Pii II, nec dubium, quim æque ac Bessarione » Pléthonis schola Peloponnesia prodierit ». Hodii, De Græcis illustribus. Londini 1742, σελ. 178.

παρκαπονεθῆ εἰς τὸν αὐτοκράτορα διὰ τὸν διορισμὸν τοῦ λατινόφρονος Ἰσιδώρου.

Ἐπειδὴ δὲ μεγάλαι δυσχέρεια ἀνεβάνησαν ἐν Βυζαντίῳ πρὸς ἐπιτέλεισιν τῆς ἐνώσεως, ὁ Ἰσιδωρος, ρημιζόμενος τότε διὰ τὴν μάθησιν καὶ τὴν εὐγλωττίαν του, ἄμα φθὰς εἰς Ῥώμην ἐστάλη εἰς Κωνσταντινούπολιν (1451), ἵνα παραπέσῃ τὸν ἐξαναστάντα κληῖρον πρὸς παραδοχὴν τῆς ψευδοσυνόδου. Ἐλθὼν ὑπεδέχθη καλῶς ὑπὸ τοῦ ἀτυχοῦς Κωνσταντίνου Παλαιολόγου· οὐδὲν δὲ κατορθώσας διέμεινεν ἐκεῖ μέχρι τῆς ἀλώσεως, ὅτ' ἐνδύθει πενήγρὰ ἐνδύματα μετέβη εἰς Πέραν· ἀλλ' αἰχμαλωτισθεὶς ὑπὸ τῶν Τούρκων ἐπωλήθη ὡς δούλος, ἀντὶ πενήκοντα δουκάτων· ὕστερον μετέβη εἰς Ἀσίαν ἐπὶ τουρκικῆς γαλέρας, προσποιούμενος ὅτι ἐξίτηι πρὸς ἐξαγοράν τὰ κατὰ τὴν ἄλωσιν αἰχμαλωτισθέντα τέκνα του· ἐκεῖθεν δ' ἦλθεν εἰς Χίον, Πελοπόννησον, καὶ Κρήτην, ὅθεν μετὰ πολλὰς κακουχίας ἔφθασεν αἰσίως εἰς Ῥώμην (4). Πρὸς ἀμοιβὴν τῶν βασιάνων, καὶ τῶν εἰς τὴν Ῥωμαϊκὴν αὐλὴν ὑπερσειῶν του ὠνομάθη ὑπὸ τοῦ πάπα Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως. Ἀποβιώσας ἐξ ἀποπληξίας τῷ 1464 εἰς Ῥώμην, ἐτάφη ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἁγίου Πέτρου, « ἀφοῦ, ὡς λέγει ὁ Καραμζίνος, καθ' ὅλον τὸν βίον του ἐκλαυσε τὴν καταστροφὴν τῆς Ἑλληνικῆς αὐτοκρατορίας, τῆς προσφιλοῦς πατρίδος του, πρὸς σωτηρίαν τῆς ὁποίας ἐθυσίασε τὴν ἀγνότητά τῆς πίστεως τῶν πατέρων του » (5).

Ὁ Ἰσιδωρος ἔγραψε λατινιστὶ περιπαθεστάτην ἐγκύκλιον πρὸς ὅλους τοὺς ἡγεμόνας τῆς Δύσεως, ἐξορκίζων ἵνα ἐξοπλισθῶσι κατὰ τοῦ Μωάμεθ, προσδρόμου τοῦ ἀντιχριστοῦ, καὶ υἱοῦ τοῦ Σατανᾶ (6).

Θεόδωρος Γαζής.

Ἐγεννήθη εἰς Θεσσαλονίκην περὶ τὸ 1370· μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν

(1) Ὁ Αἰνεὶας Σίλβιος λέγει, ὅτι ὁ Ἰσιδωρος μετὰ τὴν ἄλωσιν, εὐρῶν μεταξὺ τῶν νεκρῶν ἀνθρώπων τοῦ αὐτοῦ ἀναστήματος ἐνέδυσεν αὐτὸν τὴν στολὴν τοῦ καρδινάλιου· τοῦτου δὲ οἱ Τούρκοι ἀποκόψαντες τὴν κεφαλὴν ἔγαγον ἐν θριάμβῳ κεκαλυμμένην διὰ τοῦ ἐρυθροῦ πύλου.

(2) Hodii, De Græcis illustribus.—Gregory, Vie d'Isidore (Supplément de la Biographie Universelle, Tom. 67. σελ. 376).—Karamsin, Histoire de l'Empire de Russie, trad. par Thomas. Paris, 1820. Tom. V. σελ. 438, καὶ 502.

(5) Ἐδημοσιεύθη ὑπὸ Rainald (Annales Eccles. Tom. XVIII N° 3)· ἀρχεται ὅτ' ὡς ἐξῆς: « Audite omnes gentes; auribus percipite, qui habitatis orbem . . . universi quoque reges et principes christocolæ ac universus domini populus cum religionis cunctis, audite! »

Τούρκων ἄλωσιν τῆς πατρίδος του (1429) ἦλθεν εἰς Ἴταλιαν, καὶ διδάχθεις τὴν λατινικὴν ὑπὸ Βικτωρίνου τοῦ ἐκ Φέλτρης, ἐχρημάτισεν ὁ μᾶλλον συντελέσας πρὸς διάδοσιν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων ἐν τῇ ἐσπερίᾳ Εὐρώπῃ, ὅπου ὀλίγα ἔτη πρὸ αὐτοῦ Ἐμμανουὴλ ὁ Χρυσολωρᾶς, εἶχε φυτεύσει τὰς πρώτας αὐτῶν ρίζας.

Ὁ Γαζῆς διδάξας τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα ἐν Σιέννῃ τῆς Τοσκάνης, προσεκλήθη εἰς Φερόβραν ὑπὸ τοῦ δουκὸς Ἡρακλέους, ὡς καθηγητῆς εἰς τὸ ἀρτισύστατον Γυμνάσιον τῆς πόλεως ταύτης· μετὰ τοσούτου δὲ χρότου καὶ ἐπιτυχίας ἐδίδασκεν, ὥστε, ὅτε ὕστερον ἀπῆλθεν, ἔθιμον κατέστη, ἵνα πᾶς πεπαιδευμένος διερχόμενος τῆς οἰκίας, ἐν ἧ κατώκει ὁ Ἕλληνας καθηγητῆς, ἀποκαλύπτῃ τὴν κεφαλὴν μετ' εὐλαβείας.

Ἐν ἔτει 1455 προσκληθεὶς εἰς Ῥώμην ὑπὸ πάπα Νικολάου Ε', ἡσχολήθη εἰς μεταφράσεις διαφόρων Ἑλλήνων συγγραφεῶν καὶ ἰδίως τοῦ Θεοφράστου καὶ τοῦ Ἀριστοτέλους. Ὁ ἐκεῖσε διατριβῶν Τραπεζούντιος εἶχε πρότερον μεταφράσει ἐπιπολαίως τὰ Προβλήματα τοῦ φιλοσόφου τῶν Σταγειρίων· ἀλλ' ἡ μετάφρασις τοῦ Γαζῆ κατέδειξε τὰς ἀσχημίας αὐτῆς, καὶ διήγειρε τὸ μῖσος τοῦ ὀξύχολου Τραπεζούντιου, ὅστις ἀδυνατῶν νὰ παλαίσῃ πρὸς μαχητὴν, ἔχοντα ἐκτὸς τοῦ δώρου συστηματικωτέρας παιδείας, καὶ τὸ προτέρημα μεγάλης εὐνοίας τοῦ πάπα καὶ τοῦ παντοδυνάμου Βησσαρίωνος, ἀνέβαλλεν εἰς ἄλλοτε τὸν κατὰ τοῦ Γαζῆ πόλεμον.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Νικολάου Ε'. ὁ Γαζῆς μετέβη μετὰ τοῦ Βησσαρίωνος παρ' Ἀλφόνσω βασιλεῖ τῆς Νεαπόλεως. Θανόντος δὲ καὶ αὐτοῦ, μετὰ δύο ἔτη ἐπέστρεψεν εἰς Ῥώμην, ἐνθα ὁ πάπας Σίξτος τῷ προσέφερεν ἡμερίαν τινα εἰς Καλαυρίαν, ἀποφέρουσαν ἰκανὸν εἰσόδημα· ἀλλ' ὁ Γαζῆς προτίμησε νὰ μείνῃ ἐν Ῥώμῃ μᾶλλον ἢ νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν ἡμερίαν του. Ἡναγκάσθη ὅμως μετ' οὐ πολὺ ν' ἀναχωρήσῃ καὶ ἐκ Ῥώμης, διὰ τὴν ἐξῆς αἰτίαν· μεταφράσας λατινιστὶ τὴν περὶ Ζώων ἱστορίαν τοῦ Ἀριστοτέλους μετὰ τοσαύτης γλαφυρότητος, ὅση ἐπεκράτει καὶ εἰς τὸ πρωτότυπον, καὶ χρυσοδέσας ἐν ἀντίγραφον αὐτῆς προσέφερε δῶρον μετ' ἀφιερωτικῆς ἐπιστολῆς πρὸς τὸν ῥηθέντα πάπαν, ἐλπίζων ὅτι καὶ ἐκεῖνος πλουσίως ἤθελε τὸν φιλοδωρήσει· ἀλλ' ὁ Σίξτος ἠρέσθη νὰ ἐρωτήσῃ μόνον πόσον ἐδάπανησεν ὅπως χρυσοδέσῃ αὐτὸ, καὶ τοῦ Γαζῆ ἀποκριθέντος τετρακάσια χρυσᾶ, ὁ πάπας διέταξε παραχρῆμα νὰ τῷ πληρωθῶσι κατ' ἄλλους δ' ἔλαβε μόνον πεντήκοντα χρυσοῦς, οὓς ἐβρίσκειν εἰς τὸν Τίβεριν.

Ἡ ἀγάριστος αὐτῆ γλισχρότης ἐξήρθεσε τὸν Γαζῆν, ὅστις εἶπε τότε, « Ἄς φύγωμεν ἐντεῦθεν, ἐπειδὴ καὶ ὁ ἄριστος σῖτος εἶναι ῥυπαρὸς εἰς τὰς ῥίνας τῶν παχέων ὄνων » (1).

Καὶ κατέλιπεν οὕτω τὴν Ῥώμην, εἰς τοσαύτην ὁμως ἔνδειαν, ὥστε ἤθελεν ἀποθάνει πραγματικῶς τῆς πείνης, εἰμὴ τὸν συνέτρεχεν ὁ ἡγεμὼν τῆς Φεβράριας Ἡρακλῆς ὁ ἐξ Ἑπτης, προσκαλῶν αὐτὸν ἐκεῖ.

Διατρίψας δ' αὖθις ἐπ' ὀλίγον εἰς τὴν πόλιν ταύτην μετέβη εἰς τὴν ἐφημερίαν αὐτοῦ ἐν Βρουτίοις, καὶ ἐκεῖ ἀπεβίωσεν ὑπερεκατονταέτης (1478, ἡ 1484) (2).

Τὸν Γαζῆν ἐπήνεσαν οἱ Φίλελφος, Κάρβων, Λαῖτος, Σκάλας, Βάρβαρος, Σαβέλλικος, Κρίντος, Παβράσιος, Ἄλδος, Ἐρασμος, Βουδαῖος, καὶ ἄλλοι τότε σοφοὶ τῆς Εὐρώπης (3).

Ἄγγελος δ' ἁ Πολιτιανὸς ἐποίησεν αὐτῷ τὸ ἐξῆς ἐπιτύμβιον

Κεῖτο μέγας ποτὶ ἀγῶν Γαζῆ Θεοδώροιο ἀμφὶ
Μούσαις τ' Αὐσονίαις, ἧδ' Ἑλικωνιάσι·
Ταῖς μὲν γὰρ γενεὴν, ταῖς δ' αὖ θρεπτήρι' ὤφειλεν,
Ἑλλὰς γὰρ τέκε τὸν γ', Αὐσονίη δ' ἔτραφεν,
Ἴσον δ' ἀμφοτέρων σοφίη, γλώττη τ' ἐκέκαστο.
Τόν, οὗτ' αὐτὸς ζῶν, οὗτ' ἄρ' ἔκρινε θανόν,
Ἄλλὰ καὶ Ἰταλίης μεγάλη ἔπι Ἑλλάδι· κεῖσθαι
Ἐΐλετο, ὄφρα κλέος ζυγὸν ᾗ ἀμφοτέραις (4).

Συγγράμματα.

—Γραμματικὴ Ἑλληνική. (ἐτυπώθη ἐν Παρίσις 1516, Φλωρεντία 1520, Βενετία 1525, Βασιλεῖα 1522, 1529, 1554, πλειστάκις ἐκδοθεῖσα ἐν Βενετία. Νεόφυτος ὁ Κουσοκαλυβίτης ἔγραψε χιλιοσέλιδον ὑπόμνημα εἰς ταύτην).

—Περὶ μηνῶν. (συνεξεδόθη τῇ γραμματικῇ καὶ ὕστερον ὑπὸ Πεταβίου ἐν Οὐρανολογίῳ, καὶ Γρονοβίου ἐν Θησαυρῷ Ἑλληνικῶν ἀρχαιοτήτων).

—Περὶ ἀρχαιογονίας Τούρκων. (συνεξεδόθη τῇ ἱστορίᾳ Χαλκοκονδύλου ἐν Βασιλεῖα 1556 μετὰ Λατινικῆς μεταφράσεως Καστελιόνου· καὶ τῷ 1653 ἐν Συμμίκοις μεθ' ἑτέρας Λατινικῆς μεταφράσεως Ἀλλατίου).

—Παράφρασις Βιτραχομουμαχίας Ὀμήρου. (ἐξεδόθη, ὑπὸ Φοντάνη).

(1) « Effugere hinc lubet, postquam optimæ segetes in olfactu præputi-
guibus asinis sordescunt ».

(2) Ἄλλοι λέγουσιν ὅτι ἀπέθανεν ἐν Ῥώμῃ πρὸ πάντων ὁμως ὁμολογεῖται, καὶ ἰδίᾳ τοῦ Πολιτιανοῦ, ὅτι ἐτάφη ἐν Καλαυρία.

(3) Iovii, Elogia—Hodius lib. I, cap. III.—Gyraldi, dialog. de prætis temp.
—Pier. Veleriani, de infelicitate litteratorum, 70.—Boernerus—Boissac-
pade (Biogr. Univ).

(4) Miscelanea cap. XC.

—Παράφρασις Ἰταλῶος Ὀμηρίου. (ἐξεδόθη ὑπὸ τοῦ Κυπρίου Νικολάου Θη-
σέως, Φλωρεντία 1812, παρὰ Νικ. Κάρλη).

—Περὶ Ἀριστοτέλους καὶ Πλάτωνος.

—Περὶ ἐκουσίου καὶ ἀκουσίου.

—Ἵπομνήματα εἰς Φιλίστρατον.

—Ἐπιστολαὶ πρὸς Δημήτριον Σγουρόπουλον—Ἀνδρόνικον τὸν Κάλλιστον—
Βησσαρίωνα—Φίλελφον—Ἀνδρόνικον καὶ Δημήτριον τοὺς ἀδελφοὺς του—
Παῦλον Κορτέστιν—Δημήτριον Χαλκοκονδύλῃν κλπ. (1).

—Habentur hoc volumine hæc, Theodoro Gaza interprete. Aristoteli-
telis de natura animalium lib. IX, fol. 4—56. Eiusdem de partibus ani-
malium libri III, 56—79. Eiusdem de generatione animalium lib. V.
79—108. Theophrasti de historia plantarum lib. IX, 109—156. et
decimi principium duntaxat. Eiusdem de causis plantarum lib. VI. 157
—204. Aristotelis problemata in duas de quatrugiuta sectiones etc.
205—256. Alexāndri Aphrodisiēsis problemata duobus libris nō un-
quā aīte īpressa eodē Theodoro Gazæ īterprete. 256—73). Vene-
tiis, mense Martio MDIII· εἰς φύλλον. (Ἐν τῇ ἐκδόσει ταύτῃ τῶν Λατι-
νικῶν μεταφράσεων τοῦ Γαζῆ εὔρηται καὶ τέσσαρα γλωσσάρια τῶν εἰς Ἀρι-
στοτέλη καὶ Θεόφραστον ἑλληνικῶν λέξεων ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ συνταχθέντα. Ἀνε-
τυπώθη παρὰ τῷ αὐτῷ Ἄλδῳ τῷ 1513, προταχθείσης καὶ μακρᾶς ἐπιστο-
λῆς Γαζῆ πρὸς τὸν πάπαν Νικόλαον Ε'. Πρώτερον ἐξεδόθη παρὰ τῷ Ἄλδῳ
ἐν 1498 ἡ Λατινικὴ μετάφρασις ἐξ βιβλίων τῆς ἱστορίας τῶν Φυτῶν τοῦ
Θεοφράστου, καὶ ἡ τῶν προβλημάτων Ἀλεξάνδρου τοῦ Ἀφροδισέως 1499).

—Aeliani de instrumentis aciebus librum.

—Dionysii Halicarnassei, de oratione nuptiali, et natalitia præcepta.

—Chrysostomi de incomprehensibus dei natura homiliae V.

—Aphorismi Hippocratis.

Μετάφρασεν ἀπὸ τοῦ Λατινικοῦ εἰς τὸ Ἑλληνικόν—Κιέρωνος Κάτωνα
Πρεσβύτερον ἢ περὶ Γήρων, τυπωθέντα ἐν Φλωρεντία 1507, Ἐνετίῃσιν 1549
καὶ 1523, ἐν Βασιλεῖα 1520, 1524, καὶ 1525, ἐν Λουγδούνῳ 1536, 1540,
1549, ἐν Παρισίοις 1566, ἐν Ἰγγολστάδῃ 1596. Εἰς τὸν Γαζῆν δὲ κατὰ
λάθος ἀπεδόθη ἡ ὑπὸ Μαξίμου Πλανούδη μετάφρασις τοῦ Ὀνείρου τοῦ Σκη-
πίωνος συνεκδοθεῖσα τῷ ἀνωτέρῳ, ὡς μετάφρασις τοῦ Γαζῆ—Προσέτι μετέ-
φρασε τὴν πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Κωνσταντῖνον ἐπιστολὴν τοῦ Πάπα
Νικολάου Ε', καὶ τὰ περὶ λουτρῶν τῆς Ἰταλίας δύο βιβλία τοῦ Σαβοναρόλα (2).

(1) Ἐκ τούτων ἐδημοσίευσέ τινας ὁ Βουασονάδος, Anecdota Græca, Tom. V,
σελ. 402—19.

(2) Ὁ Γαζῆς φαίνεται λατινοφρονῶν « Ἐγὼ, ἔγραφε πρὸς τοὺς ἐν Κωνσταντι-
νουπόλει ἀδελφοὺς του Ἀνδρόνικον καὶ Δημήτριον, θαυμάζω τί δὴ παθόντες οἱ ἡμέ-
τεροι σώζειν μὲν τὰς ἑαυτῶν πόλεις ἀπρονοήτως ἔχουσι, θεολογοῦντες δὲ καὶ δια-
φερόμενοι Ἰταλοῖς πάντα τὸν χρόνον διατελοῦσι, καὶ ταῦτα ὑπὲρ δόγματος, οὐ χάρ-
ριν ἄμφω συνελθόντα τὰ μέρη καὶ διαλεξάμενα ἰκανῶς διατάξαντο ὅτι χρὴ λέγειν
καὶ δοξάζειν. »

Γεώργιος Τραπεζούντιος.

Ἐγεννήθη τῷ 1396 εἰς Χάνδακα τῆς Κρήτης ἐκ γονέων Τραπεζούντιων. Ἐλθὼν εἰς Ἰταλίαν (1430), προσκλήσει τοῦ περιφανοῦς γερουσιαστοῦ Φραγκίσκου Βαρβάρου, ἐδιδάχθη τὴν Λατινικὴν ὑπὸ Βικτωρίνου τοῦ ἐκ Φέλτρης καὶ τοῦ Βερωναίου Γουαρίνη. Διδάξας ἐπ' ὀλίγον τὴν Ἑλληνικὴν ἐν Βικεντία, μετέβη ὕστερον εἰς Βενετίαν, προσκληθεὶς ὡς καθηγητὴς τῆς Ἑλληνικῆς εἰς διαδοχὴν τοῦ Φιλέλφου. Ἐδίδαξε μετὰ μεγάλῃς σφήκας, καὶ τὸ ὄνομά του ἐθρυλλήθη καθ' ὅλην τὴν Ἰταλίαν. Ὁ πάπας Εὐγένιος προσεκάλεσεν αὐτὸν εἰς Ῥώμην, καὶ τὸν διώρισεν γραμματέα του. Ἐδίδαξε δὲ κακεῖ τὴν φιλολογίαν καὶ φιλοσοφίαν⁽¹⁾. Ἰταλοὶ, Γάλλοι, Γερμανοὶ, Ἰσπανοὶ συνέβησαν πρὸς ἀκρόασιν, καὶ ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἡ σφῆκὴ τοῦ Τραπεζούντιου, ὡς καθηγητοῦ καὶ συγγραφέως, ὀσμύρακι ἐμεγεθύνετο. Ἀποθανόντος τοῦ Εὐγενίου ἀπῆλθεν ὁ Γεώργιος τῆς αὐτῆς εὐνοίας καὶ παρὰ τῷ διαδόχῳ πάπῃ Νικολᾷ Ε', ὅστις τῷ ἀνέθεσε τὴν εἰς τὸ Λατινικὸν μετάφρασιν τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων. Περὶ τὸ 1450 ὁ Βάλλας ἀνέλαβε δημοσίᾳ τὴν υπεράσπισιν τοῦ Κιντιλιανοῦ, τὸν ὁποῖον ὁ Τραπεζούντιος ἀδίκως διέσυρεν ἢ φιλολογικῆ διένεξις ἐρθασεν εἰς τοιοῦτον βαθμὸν, ὥστε ὁ Γεώργιος ἠναγκάσθη νὰ παύσῃ τὰς δημοσίους παραδόσεις. Ἐκτοτε ἡ σφῆκὴ του ἤρξατο ἐκπίπτουσα, καὶ ἡ ἐπίθεσις τοῦ Γαζῆ συνετέλεσε πρὸς παντελεῆ καταστροφὴν αὐτῆς. Ταύτοχρόνως δὲ παρετηρήθη, ὅτι ὁ Τραπεζούντιος, πρὸς ὄν, ὡς ἔβλεθη, ὁ πάπας εἶχεν ἀναθέσει τὴν μετάφρασιν τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων, δὲν ἀνταπεκρίνετο εἰς τὴν ἐμπιστοσύνην αὐτοῦ μεταφράζων ἐπιπολαίως παρέλειπεν ὀλοκλήρους σελίδας, καὶ πολλὰς βιβλία ἢ δὲ ἀμέλειαν αὐτῇ ἀπεδίδοτο εἰς ὑπερβολικὴν βίαν, καὶ ἡ βία εἰς ζῆλον, ἥκιστα ἐντιμον, ταχέως ἀποπερατώσεως τῆς μεταφράσεως πρὸς πληρωμὴν τῆς ταχθείσης ἀμοιβῆς. Οὕτως ἐπιπολαίως μετέφρασε τὴν Εὐαγγελικὴν Παρασκευὴν τοῦ Εὐσεβίου, ὥστε ὁ Βίγερὸς λέγει « ὅτι ὁ Τραπεζούντιος ἐκλεψε τὸν Εὐσεβίον ἀπὸ τοῦ Εὐσεβίου, καὶ ἐν τῇ μεταφράσει μᾶλλον ἔχομεν τὸν Τραπεζούντιον, ἢ τὸν Εὐσεβίον »⁽²⁾. Ἡ μετά-

(1) « G. Trapezuntius, bonus sane rhetor, aliquot annos populo Romano utilissimam operam praebeat, et docuit cum multos, tum etiam multa scripsit de artificio dicendi. » (Cortesius, Dialog. de doctis homin.).

(2) « Georgium suo ex sensu vultum Eusebio, speciemque finxisse, ut ab eo Trapezuntius vixit, quam Eusebium haberemus. »

φρασις τοῦ θησαυροῦ τοῦ Κυρίλλου πληροῦται κενῶν, μεταθέσεων, καὶ παντοειδῶν σφαλμάτων, ὡς τὸ ἀπέδειξεν ὁ ὕστερον ἐργασθεὶς ἐπὶ τοῦ πατρὸς τούτου Βουλκάνιος· καὶ ὁ Βησσαρίων εἶπε περὶ τῆς μεταφράσεως τῶν Νόμων τοῦ Πλάτωνος « Ἐάν τις εἶχε καιρὸν νὰ συγκρίνη τὴν μετάφρασιν τῷ πρωτοτύπῳ, θὰ εὑρίσκε τόσα λάθη, ὅσαι καὶ αἱ λέξεις ».

Ἡ δυσαρέσκεια τοῦ πάπα ὑπῆρξε τοιαύτη, ὥστε ὁ Γεώργιος ὑπεχρέωθη ν' ἀπομακρυνθῆ τῆς Ῥώμης (1453). Κατέφυγεν εἰς Νεάπολιν μετὰ τῆς συζύγου καὶ τῶν τέκνων του, ἐνθ' ἀθλίως καὶ ἐν καθημεριναῖς στερήσεσιν ἔζη, ὡς ὁ ἴδιος ὁμολογεῖ (*). Φραγκίσκος Φίλελφος, φίλος τοῦ Τραπεζούντιου ἰδὼν τὴν δυστυχίαν του, ἐπιστρέψας εἰς Ῥώμην ἐμεσίτευσε παρὰ τῷ πάπα ὑπὲρ τοῦ ἀθλίου ἐκείνου, ὅστις ἀνακληθεὶς ἀνέλαβε τὴν προτέραν θέσιν του (**).

Ἐν ἔτει 1464 ὁ Τραπεζούντιος μετέβη εἰς Κρήτην, καὶ ἐκεῖθεν εἰς Βυζάντιον· κατὰ τὸν πλοῦν δὲ παθὼν ὑπὸ κληδῶνος, καὶ ἐπιστρέψας εἰς Ῥώμην ἔγραψε τὸ μαρτύριον Ἀγίου Ἀνδρέου τοῦ Χίου, τῇ ἀντιλήψει τοῦ ὁποίου ἐσώθη.

Ἀπέθανεν ἐν Ῥώμῃ τῷ 1486, ἢ τῷ 1485, κατὰ Πετάβιον, Λαμβέκιον, κλπ. Ἐπὶ τοῦ τάφου του ἐχαράχθη τὸ ἐξῆς ἐπιτύμβιον·

Haec urna Trapezuntii quiescunt
Georgii ossa, parum Diis amici,
Quod acri, et nimium procaci lingua
Platomem, superis parem, petivit.

Ἐγκατέλιπεν υἱὸν, Ἀνδρέαν, γράψαντα τὰ προλεγόμενα τῆς ἐν Βενετία τῷ 1528 ἐκδόσεως τῆς ὑπὸ τοῦ πατρὸς του γενομένης μεταφράσεως τοῦ Πτολεμαίου (**).

(*) « Senex, ægrotus, magno laborum numero et paupertate opressus.— Sed si autoritate non persuasero, Græcus a Græcis, Cretensis a Thracibus aut a Scythis, voluptatis inimicus a voluptatis amicis, veritatis filius a falsitatis parentibus, tenuis a locupletibus amicis, privatus a summa dignitate, notatus, oppugnatus ». Compar. Plat. et Aristot. Lib. III, cap. 18, 19.

(**) Rosmini, Vita di Francesco Filelfo, Tom. III, σελ. 128.

(*) Εἶχε καὶ ἀδελφὸν, ὅστις ἐλθὼν εἰς Ἰταλίαν ἵνα γίνῃ μοναχός, ἐν μεγάλῃ πενίᾳ ἐτελεύτησε· περὶ τούτου λέγει ὁ Γεώργιος ἰπαντῶν πρὸς Γουαρίνον. « Fratrem habuisse me multi sciunt; is clericorum spe illectus a Creta abiit invito patre, ut Romam iret; venit ad me priusquam Romam isset, hoc quoque multi. Discedendi pecunias tenuis ego conferre ad iter non potui; fraterna charitate motus nonnullos codices græcos dedi, quos ut venderet Ferrariam

Ὁ Τραπεζούντιος ἐπηνέθη ὑπὸ τῶν συγχρόνων του διὰ τὴν μεγάλην παιδείαν του· καὶ τῶντι ἐγένετο πολυμαθὴς καὶ ἀκάματος συγγραφεὺς, ἀναγκαζόμενος ὁμως ἔνεκα τῶν μεγάλων ἀναγκῶν τῆς οἰκογενείας του νὰ μὴ δίδῃ εἰς πάσας τὰς συγγραφάς του τὴν δέουσαν προσοχὴν. Κατηγορεῖται πρὸ πάντων διὰ τὸ πρὸς τοὺς ἀντιπάλους του τραχὺ καὶ λοιδορὸν ὕφος· διὸ καὶ ἐπέσυρε τὴν κατάκρισιν τῶν συγχρόνων, καὶ ἐπὶ πολὺ διετέλεσεν ὑβρίζων καὶ ἀνθυβριζόμενος. Πικρῶς δ' ἐπέπεσε κατ' αὐτοῦ ἀνώνυμός τις (πιθανῶς ὁ Μιχαὴλ Ἀποστόλης) ἐπικρίνας δριμύτως τὰ εἰς Πτολεμαῖον ὑπομνήματα τοῦ Τραπεζούντιου ἢ πρὸς τὴν ὑβριστικὴν ταύτην ἐπιστολὴν ἀπάντησις του φαίνεται ὀπωσοῦν μετριωτέρα καὶ κατὰ τὰς λοιδορίας μὴ ἰσοσταθμίζουσα (*).

Ἐκτὸς τῶν Πλατωνικῶν, τοῦ Γαζῆ, καὶ Βάλλα, ὁ Τραπεζούντιος περιεπλέχθη καὶ εἰς σπουδαίας ἐριδας πρὸς Γουαρίνον τὸν Βερωναῖον. Εἰς τὸ προοίμιον τῆς ῥητορικῆς του ἐπετέθη κατ' αὐτοῦ, ὅστις μετ' ὀλίγον ὑπὸ τὸ πλαστώνυμον τοῦ Ἀνδρέου Ἀγαζόνη ἀπήντησεν· ὁ Τραπεζούντιος ἀνταπήντησε μετὰ τῆς συνήθους πικρίας (**), καὶ ὁ δυστυχὴς Γουαρίνης ἀδυνατῶν ἵνα παλαίσῃ πρὸς τόσον ἀθυρόστομον ἀντίπαλον ἐζήτησε συνδιαλλαγὴν (**).

iter faciens venit ad Guarinum qui minimo pretio adolescenti libros eripuit, ad ideo mendicare per alienas urbes putae eum, qui eodem ipso anno diem suum obiit». (Rosmini, Vita di Guarino Veronese).

Ἡ θυγάτηρ τοῦ Ἀνδρέου ἔλαβε σύζυγον τὸν Ῥωμαῖον ποιητὴν Φαῦστον Μαγδαληνῆν, φονευθέντα ὑπὸ τῶν στρατευμάτων τοῦ Καρόλου.

(*) Fabricii, Bibliotheca, XII, σελ. 177—8.

(**) Χάριν παριεργείας παρετιθέμεθα τὴν ἐξῆς περικοπήν, ἐν ἣ μετὰ ἀκατανόμαστου στόμφου περιαιτολογεῖ ὁ Τραπεζούντιος. «*Si audisse me, Guarine, aut si saltem ab iis qui audierunt quærere voluisses (dicum aperte non ut me laudem, sed ut injuria circumvectum defendum tam vocem, quam spiritum, quam latinatam laudares, nec me in Græcia ortum, sed Romæ, nec his temporibus, sed Ciceronis ætate prædicares. Nam suavitate compositionis permulsus, verborum gravitate contusus, sententiarum oppressus pondere, pronuntiatione attritus, vi denique argumentorum perterritus, etiam si tacere cuperes, tremore tamen genuum, trepidatione vocis et vultus confusione, quid sentires animo, spiritu, stentore conclamantius exclamare*».

(*) Πηγαί. Cortessii, de doctis hominibus σελ. 23.—Volaterrani, Commentar. lib. XXI, σελ. 775.—Reganati, vita Poggii, σελ. 23.—Iovii, Elogia, σελ. 46.—Allatii, de Georgiis—Hodius lib. I, cap. 5.—Papadopoli, Histor. Gymnas. Patav. II, σελ. 180.—Boissardi, icones vir. illustr.—Lambecii, Comment. in Biblioth. Vindobonæ, lib. VI—Rosmini Vita di Vittorino da Feltrè—Biographie universelle, Tom. XVII.

Συγγράμματα.

Α. Λατινιστί.

- Rhetorica, libr. V. Venetiis 1478: Lugdun. 1527.
 - De octo partibus orationis ex Prisciano compendium. Mediol. 1470. August. 1537.
 - Dialectica. (ἐδημοσιεύθη τὸ πρῶτον ἐν Στρασβούργῳ τῷ 1509, δεκάκις ἀνατυπωθεῖσα μέχρι τοῦ ἔτους 1536).
 - Acta beati Andreae Chii. (ἐτυπώθη ὑπὸ Σουρίου ἐν De probatis Sanctorum vitis, 1618, καὶ ὑπὸ Βολλάνδου εἰς Acta Sanctorum Tom. VII).
 - Comparatio Platonis et Aristotelis. Venetiis 1516.
 - De antisciiis, in quorum rationem fata sua rejicit; cur astrologorum judicia plerumque falluntur. Venetiis 1525.
 - Expositio illius loci Evangelii Ioannis: si eum volo manere donec veniam. Basilæ 1543. Ἀνετυπώθη ἐν Βασιλείᾳ τῷ 1555 καὶ 1566 εἰς Orthodoxographa, καὶ ἐν Παρισίῳ τῷ 1576 εἰς Biblioth. Patraram, Tom. VI.
 - Quatenus credendum sit astrologis. ἐν Κολωνίᾳ 1544.
 - In Claudii Ptolemæi centum sententias, seu centiloquium commentarius. (ἐξεδόθη ὑπὸ Ποντάνου).
 - Commentaria in plerasque Ciceronis orationis et præcipue Philipicas. Parisiis.
 - De artificio Ciceroniane orationis pro Q. Ligario. Venetiis, 1477, καὶ 1522.
 - Oratio in funeris Michælis Veneti, ad Turcarum Imperatorem.
 - Exhortatio de recuperanda terra sancta.
 - Contra Theodorum Gazam.
 - Ad Leonardum Estensem, et responsio in invectivam Guarini.
 - Oratio pro Q. Ligario. Venetiis 1522.
 - Dialogus de Fide.
 - De divina substantia secundum Aristotelis.
 - De veritate fidei christianæ
 - Epistolæ in Psalsum 44.
 - Carmina—Orationes—Epistolæ.
- Β. Λατινικὰ μεταφράσεις.
- Cyrilli commentaria in Evangelium Ioannis. Paris. 1520.
 - Cyrilli Thesaurus Parisiis 1514.
 - Homiliæ Chrysostomi super Matthæum (ἐν τῇ ἐκδ. τοῦ Χρυσοστόμου).
 - Gregorii Nysseni, vita Moysis. Viennæ 1527.
 - Basili Magni contra Eunomium. Antwerpiae 1570.
 - Chrysostomi, de laudibus et excellentia Sancti Pauli (Λειψία 1520).
 - Eusebii, de præparatione evangelica libros 14. Venetiis 1470, καὶ 1473.

- Rhetorica Aristotelis. Venetiis 1523. Parisiis 1530, & Basilisæ 1538.
- Historia Sanctorum Barlaam et Iosaphat. (ἐτυπώθη μετὰ τῶν ἔργων τοῦ Δαμασκηνοῦ ἐν Βασιλείᾳ 1548).
- Almagesti Ptolemæi libros XIII. Venetiis 1515, καὶ 1517.
- Cyrilli in Evangelium Ioannis. Parisiis 1508.
- Aristotelis, de anima. Physica. De generatione et corruptione. De animalibus. Problemata.
- Basiliæ adversus apologiam Eunomii Antirrheticus. Basilisæ.
- Gregorii Nysseni, de perfecto homine.
- Basiliæ (sic) de laudibus Basiliæ magni.
- Platonis, de Legibus—Parmenides.
- Interpretatio librorum quorum Diodori Siculi.

γ. Ἑλληνιστί.

- Ἐπιστολὴ πρὸς Ἀμυράν τὸν κατακτητήν. (ἐδῆμ. ἐν Συμμίκοις Ἀλ-λατίου. bib. VI καὶ VIII).
- Ἐπιστολὴ πρὸς Ἰωάννην Παλαιολόγον. (ἑλληνο-λατινιστὶ τῷ 1640).
- Ἐισαγωγὴ εἰς τὴν μεγάλην τοῦ Πτολεμαίου σύνταξιν.
- Ἐπιστολὴ πρὸς Ἡσαίαν μοναχόν, εἰ φύσις βουλεύεται. (μεταφράσας λατινιστὶ ἐξέδωκεν ὁ Βησσαρίων).
- Ἀντιβόρητικός.
- Πολεμικὴ καὶ παραινετικὴ θεολογία.
- Περὶ ἐλεημοσύνης.
- Πρὸς Ἰωάννην τὸν Κουδουκλέσιον, κατὰ Γραικῶν. (ἐξέδ. ὑπὸ Ἀλλατίου ἐν Orthodoxa Græca Tom. I. σελ. 469—536).
- Ἐπιστολὴ πρὸς τοὺς ἐν Κρήτῃ ἱερομονάχους καὶ ἱερέας περὶ τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καὶ περὶ τῆς μιᾶς ἁγίας καὶ καθολικῆς ἐκκλησίας. (αὐτόθι· σελ. 537—82).
- Περὶ τῆς ἀληθείας τῆς τῶν Χριστιανῶν πίστεως.
- Περὶ ἐκπορεύσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος πρὸς Ἰωάννην Παλαιολόγον, (ἐδῆμοσεύθη μετὰ λατινικῆς μεταφράσεως τοῦ Ποντάνου ἐν Ἰγγολσταάτῳ 1604).
- Περὶ εἰρήνης Χριστιανῶν.
- Ἑλληνικὴ γραμματικὴ.
- Περὶ Μανουὴλ βασιλέως.
- Πρὸς Ἰάκωβον Ἀντώνιον Μαρκέλλον (!).

Ἰωάννης Ἀργυρόπουλος.

Ἐγεννήθη ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐξ εὐγενῶν, περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 16^{ου} αἰῶνος· τῷ 1434 ἐλθὼν εἰς Ἰταλίαν, ἐμαθήτευσε δαπάνῃ τοῦ Βησσαρίωνος εἰς τὸ Γυμνάσιον τοῦ Παταβίου· ὀλίγα δ' ἔτη πρὸ τῆς ἀλώσεως

(¹) Fabricii, Bibliotheca Græca XII σελ. 70—84. Κατὰ λάθος μετὰ τῶν ἑλληνογραμματῶν τοῦ Γεωργίου καταλέγεται καὶ τὸ ἐν Ἰατίῳ τυπωθὲν Ἐορτολόγιον Σεβαστοῦ τοῦ Τραπεζουντίου.—Biographie Universelle Tom II.

ἐπαναστρέψας εἰς Βυζάντιον ἔμεινεν ἐκεῖ μέχρι τῆς ἀποφράδος ἐλευθέρου ἡμέρας.

Μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως τὰ διασπαρέντα τέκνα τῆς δυστυχοῦς Ἑλλάδος μετέβησαν εἰς Ἰταλίαν, καὶ λαμπρῶς ἐν Φλωρεντία ἐδεξιώθησαν ὑπὸ τῶν Μεδίκων. Μεταξὺ τῶν προσφύγων τούτων καὶ τῶν Ἰταλῶν καθηγητῶν ἀνεφύη πνεῦμα ἀμίλλης, πρόξενον ἀγαθῶν προϊόντων εἰς τὴν πολιτείαν τῶν γραμμάτων. Δημόσια σχολεῖα συνεστήθησαν πρὸς σπουδὴν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, καὶ ἡ εὐκολία τῆς διαδόσεως τῶν φιλοσπονημάτων δια τῆς νεωστὶ ἐφευρημένης τυπογραφίας παρεκίνηει τοὺς λογίους εἰς νέους πόνους, καὶ εἰς ὀλίγους ἐνιαυτοὺς αἱ πόλεις τῆς Ἰταλίας ἠμιλλῶντο εἰς τὴν διὰ τῆς τυπογραφίας ἐκδοσιν συγγραμμάτων κατὰ τε τὸν ἀριθμὸν καὶ τὴν κομψότητα τῆς ἐκδόσεως.

Ἐν Φλωρεντία ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα ἐδιδάσκετο ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ὑπὸ Ἑλλήνων προστατευομένων καὶ γενναίως ἀμειβομένων ὑπὸ τοῦ μεγαλοπρεποῦς Λαυρεντίου τοῦ ἐκ Μεδίκων, ὅστις πρῶτος καθίδρυσε τὴν ἐκεῖσε Ἀκαδημίαν, ἐξ ἧς, ὡς ἐκ τοῦ Δουριῦ ἵππου, ἐξετινάχθησαν τοσοῦτοι ἐνδοξοὶ ἀγωνισταί, καὶ ἡ γλῶσσα ἡ Ἑλληνικὴ διεδόθη οὐ μόνον κατὰ πᾶσαν τὴν Ἰταλίαν, ἀλλὰ μετέβη καὶ εἰς τὴν Γαλλίαν καὶ εἰς τὴν Ἰσπανίαν, καὶ εἰς τὴν Γερμανίαν καὶ εἰς τὴν Ἀγγλίαν. Ἐξ ὅλων δὲ τούτων τῶν χωρῶν πολυάριθμοι σπουδασταὶ συνέρρον εἰς Φλωρεντίαν, καὶ ἐντεῦθεν μετέδιδον τὰ φῶτα τῆς παιδείας εἰς τὴν λοιπὴν Εὐρώπην.

Τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ τούτου καθιδρύματος πρῶτος δημόσιος καθηγητῆς ὑπῆρξεν ὁ Ἰωάννης Ἀργυρόπουλος, ὅστις διατελέσας ἐπὶ πολλὰ ἔτη προστατευόμενος καὶ τιμώμενος παρὰ τῷ Κόσμῳ καὶ Πέτρῳ τοῖς Μεδίκοις, καὶ συντελέσας τὰ μέγιστα εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν τοῦ Λαυρεντίου, ἐξελέχθη παρ' αὐτοῦ ὡς ὁ καταλληλότερος διδάσκαλος τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης.

Μετὰ τοσοῦτου δὲ χρότου καὶ τηλικαύτης ἐπιτυχίας ἐδίδαξεν ὁ Ἀργυρόπουλος, ὥστε ἀνὴρ τῶν περιφανῶν συγχρόνων, καὶ μαθητεύσας παρ' αὐτῷ, ὁ Ἀκαζούβλης, λέγει, ὅτι « ὅποτεν ἐδίδασκειν, οἱ καιροὶ τῶν ἀρχαίων φιλοσόφων ἐφαίνοντο ἀναγεννώμενοι ».

Ἀφοῦ ἐνέσκηψεν ἡ πανώλης ἐν Φλωρεντία, ὁ Ἀργυρόπουλος κατέφυγεν εἰς Ῥώμην (1471), καὶ ἐδίδαξε τὴν Ἀριστοτελικὴν φιλοσοφίαν ἀπεβίωσε δ' ἐνταῦθα περὶ τὸ 1486.

Ὁ Ἀργυρόπουλος κατὰ τὴν μακρὰν ἐν Ἰταλίᾳ διαμονὴν του προσεκτίησατο ἐκτεταμένῃ γνῶσιν τῆς λατινικῆς γλώσσης. Μεταξὺ τῶν μαθητῶν του ἀριθμοῦνται ὁ Δονάτος Ἀκαζούλης, Πανόνιος, Ματθαῖος Παλμέριος, Κεστερβέργιος, ὁ Γερμανὸς ἐπίσκοπος Ῥευχλίνος (1), καὶ ὁ Ἄγγελος Πολιτιανός· ὁ τελευταῖος, εἰ οὐχὶ ὁ ἐπιμελέστερος, ὑπῆρξεν ὅμως ὁ εὐμαθέστερος τῶν ὁμιλητῶν του. Λουσθεῖς τὰνάματα τῆς παιδείας ἐκ τοιαύτης πηγῆς, ἐδείκνυεν ἰδιαιτέραν προτίμησιν εἰς ταύτην, καὶ τὰ συγγράμματά του φέρουσι πολυάριθμα μαρτύρια σεβασμοῦ καὶ ἀγάπης εἰς τὸν ἄνδρα, ὅστις πρῶτος ἦνοιξεν αὐτῷ τοὺς θησαυροὺς τῆς Ἑλληνικῆς φιλολογίας. Τοῦ ἀπεριορίστου ὅμως ἐπαίνου τοῦ μαθητοῦ πρὸς τὸν διδάσκαλον μία ὑπάρχει ἐξαίρεσις· ὁ Ἀργυρόπουλος δὲν διέκειτο εὐνοϊκῶς πρὸς τὴν φήμην τοῦ Κικέρωνος, διότι ἐθεώρει αὐτὸν ἡμιμαθῆ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, καὶ μὴ κατανοοῦντα τὰ δόγματα τῶν διαφόρων φιλοσοφικῶν σχολῶν περὶ ὧν πολλὰ ἔγραψεν. Ἡ βαθύνοια τοῦ Ἀργυροπούλου καὶ ἡ ἐπιρροή τοῦ σοφοῦ λόγου αὐτοῦ κατεδίδασεν εἰς τὸ πνεῦμα τῶν ὁμιλητῶν τὸν χαρακτῆρα τοῦ Ῥωμαίου ῥήτορος, καὶ ὁ Πολιτιανὸς προβεβηκῶς ἤδη τὴν ἡλικίαν φρίσσει ἀναπολῶν τὴν ἐποχὴν, καθ' ἣν ἡ ἀμάθεια τοῦ Κικέρωνος ἐθεωρεῖτο ὡς πρᾶγμα εὐπρόσδεκτον καὶ παρ' αὐτοῦ, καὶ παρὰ τῶν συμμαθητῶν του.

Τὸν Ἀργυρόπουλον ἐπήνεσαν οἱ Φίλελφος, Κορτέσιος, Ἀλυκύνιος, Πολιτιανὸς κλπ.

Εἶχε δύο υἱοὺς τὸν ὁμώνυμον αὐτῷ Ἰωάννην, οὗ μέμνηται Γέσνερος ἐν Βιβλιοθήκῃ, καὶ τὸν Βαρθολομαῖον ἐκπαιδευόμενον ἐν Ῥώμῃ ὑπὸ Βησσαρίωνος, καὶ ἐκεῖ τελευτήσαντα.

Δημήτριος δὲ Ἀργυρόπουλος, πιθανῶς ἀδελφὸς τοῦ Ἰωάννου, ἀναφέρεται ἐν ἔτει 1451 εἰς ἐπιστολὴν Φιλέλφου πρὸς Ἀνδρέαν Ἀλεμάνον.

Συγγράμματα.

- Εἰσαγωγή καὶ σχόλια εἰς Πορφύριον καὶ Ἀριστοτέλους ὄργανον.
- Ἐκκλησιαστικὰ ποιήματα.
- Περὶ συλλογισμοῦ.
- Παρμυθητικὸς πρὸς τὸν βασιλέα Κωνσταντῖνον ἐπὶ τῷ θανάτῳ τῆς αὐτοῦ μητρὸς.

(1) Λέγεται, ὅτι ἐν τῇ πρώτῃ μετὰ τοῦ διασπῆμου τούτου ἑλληνιστοῦ συνεντεύξει, ὁ Ἀργυρόπουλος τενάξας ἀνέκραξε « Eheu, postero exilio resolvanit Alpes ».

—Περὶ Ἀριστοτελικῆς φιλοσοφίας.

—Παραμυθητικὸς ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ λαμπροτάτου υἱοῦ τοῦ μεσάζοντος τοῦ Καντακουζηνοῦ. (Βιβλιοθήκη Ἐσκουριάε Μίλλερ σελ. 84).

—Περὶ ἐκπορεύσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος πρὸς τὸν μέγαν δοῦκα Λουκᾶν Νοταράν. (ἐξεδόθη ἑλληνολατινιστὶ ὑπὸ Ἀλλατίου Orthodoxa Græca σελ. 400—48).

—Μονωδία εἰς τὸν βασιλέα Ἰωάννην.

—Περὶ βασιλείας πρὸς Κωνσταντῖνον τὸν αὐτοκράτορα.

—Λόγος περὶ Φλωρεντινῆς συνόδου.

—Μονωδία ἐπὶ τῷ θανάτῳ Ἰωάννου Παλαιολόγου, καὶ παραμυθητικὸς πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Κωνσταντῖνον.

—Λύσεις φιλοσοφο-ιατρικαὶ πρὸς τοὺς ἐν Κύπρῳ προτείναντας.

—Ἐπιστολαὶ πρὸς Νικόλαον Ε'. Τραγχεδῖνον καὶ Βησσαρίωνα.

Μετέφρασεν ἐκ τοῦ ἑλληνικοῦ εἰς τὸ λατινικόν: Aristotelis de moribus. De interpretatione. Acroases Physicæ. De Cælo. De Generatione. Meteorologia. De anima. De sensu et sensatu. De memoria et reminiscencia. De somno et vigilia. De longitudine et brevitate vitæ. ἐκδοθέντα ἐν Αὐγούστη (Aug. Vindelicorum 1518—20).

—Aristotelis predicamenta posteriorum analyticorum libros II. De naturali auscultatione lib. VIII. Ethicorum Nicomachorum libr. X. τυπωθέντα ἐν Βασιλείᾳ.

—Basilii Magnii in Hexæmeron homiliae. Basilicæ 1565.

Συνέγραψε λατινιστὶ ὁ Ἀργυρόπουλος — Commentaria in Ethica Nicomachea, τυπωθέντα ἐν Φλωρεντίᾳ καὶ Παρισίοις 1541 καὶ τινες ἐπιστολαί, ὧς πρὸς τὸν καρδινάλιον Ῥοδόριον κλπ. (1).

Κωνσταντῖνος Λάσκαρις.

Καταγόμενος ἐκ περιφρανοῦς οἴκου τοῦ Βυζαντίου, μετὰ τὴν ἀλωσιν ἐζήτησεν οἰκογενειακῶς ἄσυλον εἰς Ἰταλίαν, ὅπου εὐμενῶς ἐδεξιώθη ὑπὸ Φραγκίσκου Σφόρτζα, δουκὸς τοῦ Μιλάνου, ἀναθεμένου αὐτῷ τὴν ἐκπαίδευσιν τῆς θυγατρὸς του Ἰππολύτης, συζευχθείσης ὕστερον (1465) τῷ βασιλεὶ τῆς Νεαπόλεως. Μετὰ ἐξεστῆ ἐν Μιλάνῳ γόνιμον διδασκαλίαν μετέβη εἰς Ῥώμην (2), καὶ διετέλεσεν ἐπὶ τινα χρόνον οἰκεῖος τῷ καρδινάλιῳ Βησσαρίωνι. Ἐκεῖθεν ἦλθεν

(1) Hodii, de Græcis illustribus, lib. II, cap. I.—Iovii, Elogia—Papadopoli Historia Gymnasii Patavini, σελ. 179—Fabricii, Bibliotheca Græca, ἔκδ. Charles, tom. XI, σελ. 60—64.—Boernerii, de Doctis Græcis, σελ. 137—151.—Biographie Universelle, ἔκδ. Michaud, tom. I.—Ῥόσκου βίος Λαυρεντίου τοῦ ἐκ Μεδίκων (μετάφρ. Χ. Παρμενίδου, σελ. 26, 240—2).

(2) Ὁ Ῥεύνας λέγει, ὅτι προσκλήσει Λαυρεντίου τοῦ ἐκ Μεδίκων μεταθὰς ἐδίδαξεν εἰς Φλωρεντίαν· ὁ δὲ Ῥαγούζης καὶ ἄλλοι, ὡς πιθανώτερον, εἰς Ῥώμην.

εἰς Νεάπολιν, προσκλήσει τοῦ βασιλέως Φερδινάνδου Α', ἵνα διδάξῃ τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν, καὶ τὴν Ῥητορικὴν ⁽¹⁾. Δυσχεραίων δ' ὡς φαίνεται, ἐπὶ τῇ μετὰ φανατικῶν ἑτεροδόξων ἐπικοινωνίᾳ, ἀπεφάσι-
σεν ἵνα μεταβῇ καὶ τελειώσῃ τὰς ἡμέρας του εἰς τινὰ Ἑλληνικὴν νῆ-
σον· ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ πλοῖον προσέπλευσεν εἰς Μεσσήνην, οἱ προὔχοντες
παρεκάλεσαν αὐτὸν θερμῶς ἵνα διδάξῃ ἐκεῖσε τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσ-
σαν (1465). Ἡ φήμη τοῦ μεγάλου τούτου διδασκάλου προσεῖλκυσε
πανταχόθεν πολλοὺς μαθητὰς, μεταξύ τῶν ὁποίων κριθμοῦντο Πέτρος
Βέμβος ὁ ὕστερον καρδινάλιος, Μαυρόλοκος, Ἀγγελοῦ Γαβριήλ, Βολ-
ζάνιος καὶ ἄλλοι τῶν ὕστερον ἐπιφανῶν. Ἐκεῖ δὲ καὶ ἀπεβίωσε περὶ
τὸ 1493, δωρησάμενος διὰ διαθήκης εἰς τὴν κοινότητα τὴν βιβλιο-
θήκην αὐτοῦ σμυσταμένην ἐκ πολυτίμων χειρογράφων, μετενεχθέντων
ὕστερον εἰς Ἰσπανίαν καὶ κατατεθέντων ἐν Ἐσκουριάλῃ.

Μαυράριος τάρως ἀνηγέρθη αὐτῷ ὑπὸ τῆς πόλεως, ὅστις κατα-
στραφεῖς ὕστερον δὲν ἀνεκαινίσθη.

Ὁ Λάσκαρις ἀναντιρρόπως ὑπῆρξεν εἰς τῶν περιφανεστέρων γραμ-
ματικῶν, καὶ πολυμαθεστέρων Ἑλληγιστῶν τοῦ ΙΕ' αἰῶνος. Ἡ Μεσ-
σήνη ἐκλήθη, ὡς λέγει Ἀλδος, ἕνεκα τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ Νεαί
Ἀθῆναι· ὑπῆρξε δὲ ἀνὴρ ἀγνῶν κήλων, λιτοῦ βίου, ὡς λέγει ὁ Βέμβος,
« omnino nihil illo senē humanius, nihil sanctius », ταῦτά καὶ
τοῦ Μαυρολόκου ἐπιλέγοντος ⁽²⁾.

Συγγράμματα.

—Erotemata cū interpretatione latina. De Iris græcis ac diphthōgis
et quē-admodū ad nos veniāt. Abreviationes quibus frequentissime græci
utuntur. Oratio dominica et duplex salutatio Beatæ Virginis. Symbol-
lum Apostolorum. Evangelium Divi Joannis Evangelistæ. Carmina au-
rea Pythagoræ. Phocylidis viri sapientissimi moralia. Omnia suprascri-
pta habent e regione interpretationē latinā de verbe adverbū. Εἰς 4,
φύλ. 166. (Ἡ Γραμματικὴ αὕτη τοῦ Λασκάρειος γραφεῖσα διὰ τὴν μαθη-
τριάν του Ἰππολύτην, προστυπώθη τῷ 1476 ⁽³⁾ ἐν Μεδιολάνοις, ἐπιστασίᾳ Δη-
μητρίου Δούκα τοῦ Κρητός· ἀλλ' ἐντελεστερά ἐστὶν ἡ ἀνωτέρω ἔκδοσις γενο-

(1) Τὰς ἐπιστολάς τοῦ Φερδινάνδου, δι' ὧν προσεκλήθη ὁ Λάσκαρις εἰς Νεάπολιν, ἐδημοσίευσεν ὁ Ρεῦνας.

(2) Πηγαί. Hieronymi Ragusæ, Lascaris—Placidi Reynæ, Urbis Messanae notitia historica—Hodii de Græcis illustribus—Bœrnerus, σελ. 170—80—Fabricii, Biblioth. græc. XI—Weiss (Biographie Universelle).

(3) Ἀνετυπώθη αὐτὴ τῷ 1480 ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν—Compendium de octo par-
tium orationis cum versionis Ioanni Crestoni· καὶ ἐν Βικεντίᾳ τῷ 1489.

μένη, κατὰ τὴν μαρτυρίαν Μαρτίνου τοῦ Κρουσίου, ἐπιστάσις καὶ διορθώσις αὐτοῦ τοῦ Λασκάρειος. Εἶναι δὲ τὸ πρῶτον βιβλίον τὸ ἐκ τῶν πιεστηρίων τοῦ περιφρανοῦς "Αλδου Μανουτίου ἐκδοθὲν, καὶ ἐτυπώθη κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1494, ὡς ἐν τέλει ἀναγινώσκεται: « Impressum est Venetiis sūmo studio litteris ac impensis Aldi Manucii Romani anno ab incarnatione Domini nostri Jesu Christi MCCCCLXXXIII, Ultimo Februarii »· περιέχει δύο προλόγους λατινιστὶ τοῦ σοφοῦ τυπογράφου, καὶ περιγράφεται λεπτομερέστερα ὑπὸ 'Ρενουάρδου (Annales de l'Imprimerie des Aldes tom. I). — 'Ανετυπώθη τῷ 1509 ἐν 'Ρώμῃ, ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ "Αλδου 1545, ἐν Λοβανίᾳ 1546, Παρισίως 1535, Βενετία 1521, 1540, καὶ 1557· μετὰ νέας δὲ λατινικῆς μεταφράσεως τοῦ Τρικαιλλίου ἐν Φεβρῶν 1540, καὶ πολλάκις μετέπειτα ἐν Βενετία καὶ ἀλλαχοῦ).

— Περὶ τῶν ὀκτὼ τοῦ λόγου μερῶν. (συνεκδοθὲν τῇ γραμματικῇ ἐτυπώθη ἰδίᾳ παρ' 'Αλδω ἄνευ ἔτους, ἐν Βασιλείᾳ 1547, ἐν Βενετία 1539, 1555, καὶ ὑπὸ 'Ιω. Πατούσα 1714).

— Vitae illustrium philosophorum Siculorum et Calabrorum. MCCCCXCIX. (προσφρανοῦνται ὑπὸ Λασκάρειος τῷ δὸν Φερδινάνδῳ δὲ Κουνίῳ· ἀνετυπώθησαν τῷ 1562 ὑπὸ Μαυροῦκου· ὑπὸ τοῦ 'Αββᾶ Ζαχαρία (Bibliotheca di storia litteraria), καὶ Φαβρικίου (Bibliotheca Graeca)· ἰδίᾳ δ' ἐξεδόθησαν οἱ βίοι τῶν Σικελῶν ὑπὸ 'Ραγούζα (Elogia Siculorum. Avignon. 1690), καὶ ὑπὸ 'Αμίκου (Memor. Letter. di Sicilia, 1756).

— Παρεκβολὴ περὶ 'Ορφείως. (ἐτυπώθη εἰς τὸν Α'. τόμον τῶν Ταυρινιαῶν Μαρμάρων).

— 'Επισημειώσεις εἰς τὴν γραμματικὴν.

— Περὶ προσφθίας ῥημάτων.

— Ἐπιτομὴ 'Ηρωδιανοῦ μεγάλης προσφθίας.

— Σημειώματα ἐκ τοῦ πρώτου τοῦ Μοσχοπούλου.

— Περὶ βαρυτόνων καὶ περισπωμένων.

— Προλεγόμενα ῥητορικῆς.

— Ἐπιτομὴ ῥητορικῆς Ἑρμογένους.

— Περὶ τόνων τῶν ὀνομάτων.

— Μῆνες Ἀθηναίων, Β.θυνῶν, Κυπρίων, Καππαδόκων, μετὰ λεξικοῦ καὶ σημειώσεων.

— Τὶ ὀρθογραφία καὶ πόσα μέρη αὐτῆς.

— Ἐτυμολογία.

— Περὶ ὑπογραφομένων φωνηέντων, καὶ ἀντωνυμιῶν. (Συνεξεδόθησαν τῇ

Γραμματικῇ ἐν Βενετία 1550).

— Ὀρθογραφικά.

— Προσίμιον εἰς Γραμματικὴν.

— Περὶ τόνων εἰδικῶς τῶν ὀκτὼ τοῦ λόγου μερῶν.

— Περὶ προσγεγραμμένων φωνηέντων.

— Περὶ σχηματισμοῦ ῥημάτων.

— Βίος Ἁγίου Δημητρίου.

— Προλεγόμενα εἰς Ὅρφικὰ καὶ περὶ ποιητοῦ.

— Σύνοψις ἐκ Πλουτάρχου, Σκυδα, Ἀθηναίου, Διογένηος Λαερτίου, Ἀνθολογίας, κλπ.

— Περὶ ὄρφικίου καὶ ὄρφικιαλίου.

— Περὶ εἰδῶν καὶ νονῶν καὶ καλειδῶν.

— Σύνοψις ἱστοριῶν.

— Ἐπίτομος ἔκθεσις αὐτοκρατόρων ἀπὸ Θεοδώρου τοῦ Ἀσκαρέως μέχρι Κωνσταντίνου τοῦ Παλαιολόγου.

— Ἐπιγράμματα ἐπιχίθια εἰς Φανούριον Ἰέρακα Ῥόδιον, Γεώργιον Ῥάλην, Ἰωάννην Ἰνφάντην Ἰσπανίας, Φερδινάνδον Κούνην, καὶ Θεόδωρον Γαζήν.

— Ἐκθεσις Χοσρόη τοῦ Περσῶν βασιλέως περὶ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ κράτους.

— Τρία ἐπιγράμματα εἰς Καλλιμάχον.

— Ἐπιστολαὶ πρὸς Βησσαρίωνα, Γαζήν, Ἰάνον Λάσκαρην, Ἰωάννην Πάρδον, Ἀνδρέαν Κρεμονέα, Ἀθανάσιον ἐπίσκοπον Λοκρῶν, Γεώργιον Βάλλαν, Γάτον ἐπίσκοπον Κατάνης (!).

Μετέφρασε δ' ἐκ τοῦ ἑλληνικοῦ εἰς τὸ λατινικόν.—B. V. Mariæ ad Messinenses epistola.

— Acta SS. Apostolorum Petri et Pauli. (ἔδημοσιεύθη ὑπὸ Φαβρικού!).

— Vita S. Agathæ Virginis et martyris.

— Sergii Patriarchæ hymni in laudem B. V. Mariæ.

Σημ. Ἐγράφη δὲ πρὸ τῆς εἰς Ἰταλίαν ἐλευσεώς του—Πρακτικὰ τῆς ἐν Ἁγίᾳ Σοφίᾳ ὑστάτης συνόδου, μετὰ τὴν τελευταίην Ἰωάννου Παλαιολόγου, δημοσιευθέντα ὑπὸ Δοσιθέου ἐν τόμῳ Καταλλαγῆς.

Λαόνικος Χαλκοκονδύλης (!).

Νικόλαος τὸ πρῶν, μετωνομάσθη κατ' ἀναγραμματισμὸν Λαόνικος. Ὁ πατὴρ του εὐπατρίδης Ἀθηναῖος, συγγενεῶν τῇ χήρᾳ Ἀντωνίου Ἀκαϊόλη δουκὸς τῶν Ἀθηνῶν, ἐστάλη ὑπ' αὐτῆς πρὸς Ἀμουρέτην Β' ἵνα μεσιτεῦση ὑπὲρ τῆς ἀρχῆς. Κατὰ τὴν ἀπουσίαν αὐτοῦ οἱ λοιποὶ προὔχοντες τῶν Ἀθηνῶν καταλαβόντες δι' ἀπάτης τὴν ἀκρόπολιν ἐξεδίωξαν τὴν τε χήραν τοῦ ἡγεμόνος καὶ τοὺς συγγενεῖς αὐτῆς καὶ τοῦ Χαλκοκονδύλου, καὶ κατέλαβον τὴν ἀρχήν. Ὁ Χαλκοκονδύλης ἀγνοῶν τὰ διατρέχοντα ἤλθε παρὰ τῷ σουλτάνῳ καὶ συλληφθεὶς

(!) Iriarte, Codices Græci MS. Bibliothecæ Matritensis tom. I. Ἐν τῷ τόμῳ τούτῳ ἀπαριθμοῦνται καὶ τὰ ἐν Μαδρίτῃ περιτωζόμενα χειρόγραφα τοῦ Ἀσκαρέως.

(2) Περὶ τοῦ ὀνόματος ὑπάρχουσι πολλὰ διαφωνία· διότι χειρόγραφα ἄλλα μὲν Χαλκονδύλην, ἄλλα Χαλκοκονδύλαν, καὶ ἄλλα Χαλκοκονδύλην σημειοῦσι· τὸ βέβαιον, ὅτι Χαλκοκονδύλης ὀρθώτερον, ὡς ἐν τῇ σειρᾷ τῆς ἱστορίας του ὁ αὐτὸς γράφει τὸ οἰκογενιακὸν του ὄνομα· τὸ Χαλκοκονδύλης οὐδὲν ἕτερον ἐστίν ἢ τὸ αὐτὸ ὄνομα, συμπύζει τῶν δύο συλλαβῶν κο, παραλειφθέντος τοῦ σημείου τῆς συμπύξεως εἰς χειρόγραφα τινα, δι' ἀγνοίαν τοῦ ἀντιγράφους.

ἐρρίφθη εἰς τὰ δεσμὰ, κελευόμενος ἵνα παραδώσῃ τὰς Ἀθήνας. Ἀποδράς δὲ καὶ πορευόμενος εἰς Πελοπόννησον συνελήφθη ὑπὸ τῶν Τούρκων, καὶ δέσμιος ἐστάλη πρὸς τὸν σουλτάνον, ὅστις τὸν συνεχώρησεν. Ὑστερον σταλεῖς ὑπὸ Κωνσταντίνου Δράγαση, δεσπότη τῆς Πελοποννήσου, τοῦ ὕστερον αὐτοκράτορος, ὡς πρέσβυς πρὸς τὸν σουλτάνον, διαμένοντα εἰς Φεβρᾶς, συνελήφθη αὐθις καὶ ἐφυλακίσθη.

Ὁ ἐν λόγῳ υἱὸς του κατέφυγε μετὰ τὴν ἄλωσιν εἰς Ἰταλίαν, ἔνθα ἤκμαζε περὶ τῷ 1470, κατὰ Φαβρίκιον, καὶ τῷ 1490 κατὰ Βόσσιον. Ἐκεῖ δ' ἔγραψε τὴν ἱστορίαν τῆς εἰς Εὐρώπην εἰσβολῆς τῶν Τούρκων εἰς δέκα βιβλία ἐν ἐπιτετηδευμένῃ ἰωνικῇ διαλέκτῳ, ἀρχόμενος, κατὰ τὸ Θουκυδίδειον « Λαονίκῳ Ἀθηναίῳ τῶν κατὰ τὸν βίον οἱ ἐς θεὰν τε καὶ ἀκοὴν ἀφιγμένων ἐς ἱστορίαν ξεγγέγραπται τάδε, ὥστε δὴ τοῦτο χρεῶν ἐκτινύουσι τῇ φύσει, ἅμα οἰόμενοι καὶ μηδὲν αὐτῶν ἀλλεῶς ἔχειν ἐς τοὺς ἐπιγιγνομένους, ζυνενεχθέντων, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, οὐδαμῶ ἑλασσόνων τῶν κατὰ τὴν οἰκουμένην ποτὲ γενομένων μνήμης ἀξίων τῆς τε Ἑλλήνων φημι τελευτῆς τὰ ἐς τὴν ἀρχὴν αὐτῶν ἐπισεσυμβηκότα, καὶ Τούρκων ἐπὶ μέγα δυνάμει καὶ ἐπὶ μέγιστον τῶν πώποτε ἤδη ἀφικομένων ἀφ' ὧν δὴ τὴν τοῦδε τοῦ βίου εὐδαιμονίαν ἐπὶ τάναντία φερομένην ἐπιλεγόμενος ἴσχειν αὐτῇ καὶ ἄλλοτε ἄλλως, θέμις ἡγοῦμαι εἶναι περὶ ἀμφοῖν τούτων μνήμην ποιῆσθαι οὐκ ἀεικῆ ».

Ἐν τῇ συγγραφῇ ταύτῃ ἀπεθησαύρισεν ὁ Καλκοκονδύλης πολυτίμους εἰδήσεις περὶ τῆς ὑπὸ τῶν Τούρκων κυριεύσεως τῆς Στερεᾶς ἰδίας καὶ τῆς Πελοποννήσου. Ὁ Μαρβίλιος (*Miscellanea historico-litteraria*, tom. III) ἐκφράζεται οὕτω περὶ τῆς ἱστορίας τοῦ Λαονίκου « *Comme on a joint Calcondyle, qui a traité l'histoire des Turcs, aux Auteurs de la Byzantine, on peut assurer qu'il ne les deshonorera pas de se trouver à leur suite; il a le don de reveiller notre attention, en nous donnant de la curiosité, et de nous pas laisser dormir sur son livre* ».

Ἡ ἱστορία τοῦ Καλκοκονδύλη μεταφρασθεῖσα λατινιστὶ ὑπὸ Κονράδου Καυσέρου ἐτυπώθη ἐν Βασιλείᾳ 1556 καὶ γαλλιστὶ ὑπὸ Βλασίου Βιγανερίου, ἐν Παρισίοις 1577.

Τὸ Ἑλληνικὸν κείμενον μετὰ τῆς ἀνω λατινικῆς μεταφράσεως ἐτυπώθη τὸ πρῶτον ἐν Γενεύῃ 1615, εἶτα δ' ἐν Παρισίοις 1650, καὶ ἐπ' ἐσχάτων ἐν Βόννῃ 1843.

Μανουήλ Μοσχόπουλος.

Ἄνεψιός τοῦ ὁμωνύμου Κρητῶς ⁽¹⁾, ἐγεννήθη εἰς Κωνσταντινούπολιν, μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς ὁποίας προσφυγὼν εἰς Ἰταλίαν ἔγραψε:

— Συλλογὴν Ἀττικῶν ὀνομάτων. (ἔξεδόθη μετ' ἄλλων ὑπὸ Φραγ. Ἀζουλάνου ἐν Βενετίᾳ 1524 παρ' Ἄλδω, καὶ ὑπὸ Μιχαὴλ Βασκολάνου ἐν Παρισίοις 1532. Ὁ Δουκαγγίος ἀναφέρει τὸ ἐν λόγῳ πόνημα χειρόγραφον ἐν τῇ Παρισιανῇ βιβλιοθήκῃ, ἐπιγραφόμενον· «Τοῦ σοφωτάτου Κυρίου Μανουήλ τοῦ Μοσχόπουλου Βυζαντίου (τοῦ Κρητῶς ἀνεψιοῦ) ἐκλογὴ κατὰ στοιχεῖον ὀνομάτων Ἀττικῆς, οἷς οἱ δοκιμώτατοι χρῶνται τῶν παλαιῶν »).

— Περὶ ἰδιωμάτων, ἢ ἀττικῆς διαλέκτου.

— Γραμματικὴν.

— Ἀττικὰς φωνάς.

— Ἀττικισμούς. (ἐκδοθέντας κατὰ λάθος ἐπ' ὀνόματι Θεωμᾶ τοῦ Μαγίστρου).

— Γραμματικὴν ἐξήγησιν εἰς τὰς δύο πρώτας βραψύδας τῆς Ἰλιάδος. Ἐν Οὐτρέχτῃ 1712 ⁽²⁾.

Νικόλαος Σεκουνδινός.

Ἐγεννήθη ἐν Εὐβοίᾳ περὶ τὰ τέλη τοῦ 11^{ου} αἰῶνος, καὶ ἐξεπαιδεύθη πιθανῶς εἰς τὰ ἐν Κωνσταντινουπόλει σχολεῖα. Ὅταν ὁ αὐτοκράτωρ Ἰωάννης Παλαιολόγος μετέβη εἰς Ἰταλίαν πρὸς συγκρότησιν τῆς περὶ ἐνώσεως τῶν δύο ἐκκλησιῶν συνόδου παρέλαβεν ἐν τῇ ἀκολουθείᾳ καὶ τὸν Εὐβοεὶ Σεκουνδινόν, γιγνώσκοντα τὴν λατινικὴν γλῶσσαν ἄριστα. Ἐπίσημος διεκμηνευτῆς τῆς συνόδου διορισθεὶς ὁ Νικόλαος ἐδικαίωσε καθ' ὀλοκληρίαν τὴν ἐκλογὴν τοῦ αὐτοκράτορος. Ἡ πρὸς μετάρραξιν ἐκ τοῦ προχείρου καταπληκτικὴ εὐχέρεια τοῦ ἀνδρὸς ἐθαυμάσθη ὑπὸ τῶν ἀλλοθινῶν, καὶ ἄνδρες ἐπίσημοι ἐπλεξαν τὸν στέφανον τοῦ Εὐβοεὸς. Ὁ πάππας Πίος λέγει ταῦτα περὶ τοῦ Σεκουνδινού· «vir Graecae et latinae historiae peritissimus.»

(1) Ὁ Κρητὴς Μανουήλ Μοσχόπουλος ἔγραψε περὶ τὰ τέλη τοῦ 11^{ου} αἰῶνος ἐπὶ Μανουήλ Παλαιολόγου, καὶ ὄχι ἐπὶ Ἀνδρόνικου τοῦ πρεσβυτέρου, ὡς Δουκαγγίος, καὶ Φαβρίκιος, τὸν ὁποῖον ὁ Ἀρλέσιος δὲν εὐώρθεσε (Weiss. Biographie Universelle).

(2) Ἐνεκα τῆς ταύτωνομιᾶς τοῦ τε θεῖου καὶ ἀνεψιοῦ μεγάλης ἐπικρατεῖ σύγχυσις περὶ τὴν ἀπόδοσιν τῶν συγγραμμάτων· τὰ σχόλια εἰς Ἠσίοδου Ἔργα καὶ Ἡμέρας, ἅπαντα ὁ Τριγγαβέλλης ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ ἡμετέρου Βυζαντίου ἐδημοσίευσεν, κατὰ χειρόγραφον τῆς Μαδρίτης ἀποδίδονται εἰς τὸν Κρητῆ. Τὰ ἐξῆς ἀποδίδονται εἰς ἀμφοτέρους—Σύνοψις βίου Εὐριπίδου—Περὶ εἰδώλου—Σχόλια εἰς Πινδαροῦ Ὀλύμπια—Περὶ Πνευμάτων—Περὶ σολοικισμοῦ, καὶ παροιμιῶν—Σχόλια εἰς τ' ἄρραγια ἐπιγράμματα—Ἀνύγματα—Ἀριθμητικὴ, κλπ. (Fabricii Bibliotheca Graeca VI, σελ. 324).

καὶ ἀλλαχοῦ « *interpres Saguntinus utraque linguæ disertissimus*
 » *illustre nomen adeptus est* ». Καὶ ὁ Ματθαῖος Παλμέριος « *Ni-*
 » *colaus Euboicus latinæ et græcæ linguæ atque elegantiaë*
 » *princeps laudatissimus habetur* » (').

Ἰστέρον ἐλθὼν ὁ Νικόλαος εἰς Βενετίαν διωρίσθη δουκικὸς γραμματεὺς. Ἀναχωρήσας δ' ἔπειτα διὰ τὴν πατρίδα του ἔλαβε τὸ δυστύχημα καὶ ἔδῃ τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα καταποντιζόμενα μεθ' ἀπάσης τῆς περιουσίας του. Ἀπαρηγόρητος ἐπὶ τῇ συμφορᾷ ἐπανεστρέφεν εἰς Βενετίαν, καὶ ἡ Δημοκρατία ἐδωρήσατο αὐτῷ ἑξακόσια δουκάτα.

Τῷ 1453 διέτριβεν ἐν Νεαπόλει, ὅθεν χρονολογεῖται ἡ πρὸς Ματθαῖον Ἀσάνην ἐπιστολή του. Τὴν 7 Μαΐου 1469 εὐρισκόμενος εἰς Παδοῦν μετέφρασε λατινιστὶ τὸν Ὀνησάνδρον, τὸν ὁποῖον προσεφώνησεν εἰς τὸν βασιλέα τῆς Νεαπόλεως, ὑφ' οὗ, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, εἶχεν εὐεργετηθῆ. Μεταβὰς ἐπὶ τέλους εἰς Ῥώμην προσελήφθη εἰς ὑπηρεσίαν τοῦ πάπα Πίου Β'. καὶ ἐνταῦθα ἀπεβίωσε τὴν 26 Μαρτίου 1463.

Συνέγραψεν ὁ Σεκουνδινὸς ἑλληνιστὶ μὲν—Γενεαλογίαν τῶν Τούρκων σουλτάνων, τυπωθεῖσαν ἐν Βασιλείᾳ τῷ 1556—Περὶ χρησμοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος πρὸς διατρούπην τοῦ Ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου—Ἐπιστολὰς πρὸς Ἀνδρόνικον Κάλλιστον, καὶ Ματθαῖον Ἀσάνην· λατινιστὶ δέ—*Gubernaculani Consilium*—καὶ 44 ἐπιστολὰς πρὸς διαφόρους.

Πρὸς τούτους δὲ μετέφρασεν ἀπὸ μὲν τοῦ ἑλληνικοῦ εἰς τὸ λατινικόν—Ὀνησάνδρου Σρατηγικόν—Ἀρρίανου Ἀνάβασιν Ἀλεξάνδρου—καὶ τὰ πολιτικά του Πλουτάρχου, τυπωθέντα ἐν Βριξίᾳ τῇ 1485· ἀπὸ δὲ τοῦ λατινικοῦ μετέφραξεν εἰς τὸ ἑλληνικόν—Ζητήματα Ἰουλιανοῦ καρδινάλιου, τυπωθέντα ἐν Φλωρεντίᾳ τῷ 1762. (*).

Γεώργιος Φραντζής.

Ἐγεννήθη ἐν Κωνσταντινουπόλει τὴν 30 Αὐγούστου 1401 ἐξ ἐπιφανῶν γονέων, ἀναδεχθεὶς ἐν τῷ βαπτίσματι ὑπὸ τῆς ὀσίας Θωμαΐδος. Νεὸς ἀπελάμβανε τῆς εὐνοίας τῶν αὐτοκρατόρων Μανουὴλ καὶ Ἰωάννου τῶν Παλαιολόγων. Τῷ 1427 συνοδεύσας τὸν Ἰωάννην εἰς Πελοπόννησον παρέμεινε παρὰ Κωσταντίνῳ Δραγάσῃ, δεσπότη τῆς

(') *Hodii, de Græcis illustribus, lib I, cap. VI.*—Καὶ ἐν τοῖς πρακτικοῖς τῆς συνόδου σημειοῦνται ταῦτα περὶ τοῦ Σεκουνδινοῦ, « ἀνὴρ ἄριστος, καὶ ἀξιολογώτατος, καὶ ἄκρως μὲν ἐν τῇ τῶν λατίνων γλώσσῃ ἐξησκημένος, καλῶς δὲ ἴαν » καὶ τὴν ἡμετέραν ἐπιστάμενος. »

(*) *Hodius—Feller, Biographie Universele, tom. XI, σελ. 203—Fabricii, Bibliotheca Græca, tom. XI, σελ. 273, καὶ 705.*

Πελοποννήσου, ἐπ' ὀνόματι τοῦ ὁποίου κατέλαβε τὰ παραδουθέντα φρούρια τῆς Σπάρτης καὶ Κυλλήνης· εἶτα συστρατεύων τῷ Κωνσταντίνῳ κατὰ τῶν Πατρῶν ἐγένετο αἷτιος τῆς σωτηρίας αὐτοῦ· διότι πληγωθέντος τοῦ ἔππου του, καὶ πεσόντος χαμαί, ὁ Φρατζῆς προκινδυνεύσας ἐλύτρωσεν αὐτόν· πληγωθεὶς καὶ αἰχμαλωτισθεὶς ὑπὸ τῶν Πατρῶν καθείροχθη εἰς τινα πύργον, ἐνθ' ἄρκετάς ὑπέστη κακουχίας καὶ στερήσεις⁽¹⁾. Διέμεινεν αἰχμάλωτος ἐπὶ ἡμέρας τεσσαράκοντα· εἶτα δὲ λυτρωθεὶς ἀντεμείφθη ἐπαξίως ὑπὸ Κωνσταντίνου, ὅστις τὸν ἀπέστειλε πρὸς σουλτάνον Ἀμουράτην Β'. πρὸς διεξαγωγὴν ἐκρημῶν τινῶν ζητημάτων. Τῷ 1430 ἐστάλη εἰς Ἀκαρνανίαν ἵνα συμπιλώτῃ τοὺς διαπληκτιζομένους υἱοὺς Καρόλου Τόκου τοῦ ἡγεμόνος· ἐπιστρέφων δὲ συνελήφθη περὶ τὰ νησιδῖα τῆς Λευκάδος ὑπὸ Καταλάνων πειρατῶν, καὶ ἀπχθελὶς εἰς Κυλλήνην ἐπωλήθη μετὰ τῶν συναιχμαλωτισθέντων ἀντὶ πέντε χιλιάδων χρυσῶν νομισμάτων.

Κατὰ Σεπτέμβριον 1431 διωρίσθη διοικητὴς Πατρῶν, καὶ κατὰ Ἰανουάριον 1432 ἐστάλη πρέσβυς πρὸς τὸν σουλτάνον καὶ τὸν αὐτοκράτορα Ἰωάννην, παρ' οὗ καὶ ἐτιμήθη τῷ ὀφρικίῳ τοῦ πρωτοβεστιαρίου. Ἐπαναστρέψας εἰς Πελοπόννησον ἐστάλη ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Κωνσταντίνου πρὸς Ἀντώνιον Ἀκαϊόλην, τὸν αὐθέντην τῶν Ἀθηνῶν, καὶ ὕστερον ἐπρέσβευσεν αἰθὶς παρὰ τῷ σουλτάνῳ καὶ Ἰωάννῃ τῷ αὐτοκράτορι. Ἀποθανόντος τοῦ δουκὸς τῶν Ἀθηνῶν, ἡ χήρα του Μαρία Μελισσηνὴ ἐζήτησάτο παρὰ Κωνσταντίνου ἵν' ἀνταλλάξῃ τὴν ἡγεμονίαν τῶν Ἀθηνῶν καὶ Θηβῶν ἀντὶ ἄλλων ἐν Πελοποννήσῳ χωρῶν· πρὸς συνομολόγησιν τοῦ ἀνταλλακτοῦ ἐστάλη ὁ Φρατζῆς τῷ 1435· ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ Ὀθωμανὸς στρατάρχης Τουραχάνης προλαβὼν κατέλαβε τὰς Θήβας, διετάχθη ἵνα μεταβῇ παρὰ τούτῳ καὶ διαπραγματευθῇ τὸ ζήτημα. Εὐμενῶς δεξιωθείς ὑπὸ Τουραχάνου, γνωρίμου ὄντος, ἐπανέστρεψεν ἄπρακτος, διότι ὑπὸ διαφόρους προφάσεις ὁ Ὀθωμανὸς ἀπέφυγε πᾶσαν διαπραγματεύσιν. Ἐκ Θηβῶν ἀναχωρήσας ἐπορεύετο εἰς Εὐβοίαν, ἀλλ' ἀρθείσας τῆς γαστρικῆς, διενυκτέρευσεν εἰς τὸ ἀντίπεραν, ἐκτεθειμένος εἰς ὑπερβολικὸν ψῦχος,

(1) « Καὶ ἀπαγαγόντες με ἐμβλήσαν εἰς τὸν πύργον, ἐν οἴκῳ φκοτεινῷ, ἐνθα ἦσαν μύρμηκας καὶ σιτόφιφες καὶ μύες, διὰ τὸ εἶναι ποτε οἴκου ἀποθήκη, καὶ χειροπέδας σιδηρᾶς περιέβησαν τοῖς ποσὶ μου καὶ σερῶν λίην βαρῆ τήτην καὶ στερᾶν μετὰ σκόλοπος μεγάλου κατὰ γῆς πεπηγότες· ἐνθα κακῶς ἐκοιμήματι πικρῶ· διερχαγῶν ἀπὸ τοῦ τῶν πληγῶν καὶ τῶν βραμιῶν, καὶ τῶν ἄλλων. »

καὶ εἰς τὰς ἐπιδρομὰς τῶν ληστῶν, καὶ τῶν Τούρκων. Τὴν 23 Σεπτεμβρίου 1436 ἀναχωρήσας εἰς Εὐβοίαν ἐφθάσεν εἰς Βυζάντιον, ἔνθα τὴν 26 Ἰανουαρίου 1438 ἐνυμφεύθη τὴν Ἑλένην, θυγατέρα τοῦ ἐπὶ κανικλείου Ἀλεξίου Παλαιολόγου τοῦ Ἐξαμπλάκωνος, στεφθεὶς ὑπὸ αὐτοῦ τοῦ Κωνσταντίνου. Ἐκ ταύτης ἐγέννησεν Ἰωάννην, Θάμαρ, ἀναδεχθέντας ἐν τῷ βαπτίσματι ὑπὸ τοῦ ἰδίου Δραγάση, καὶ Ἀλέξιον, καὶ Ἀνδρόνικον.

Τὴν 6 Δεκεμβρίου 1441 σταλὲς εἰς Λέσβον, διεπραγματεύθη τὸ συνοικέσιον Κωνσταντίνου μετὰ Αἰκατερίνης θυγατρὸς τοῦ κυρίου τῆς νήσου Κατελουζίου, τελέσας καὶ τὴν τοῦ γάμου μνηστείαν· τῷ 1442 ἦλθεν εἰς Πελοπόννησον μετὰ τοῦ δεσπότη, καὶ τὴν 20 Ὀκτωβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐστάλη πρέσβυς πρὸς σουλτάνον, καὶ Δημήτριον τὸν δεσπότην. Τὴν 1 Νοεμβρίου 1443 ἐπέμψθη διοικητὴς Σηλυβρίας, τὴν ὁποίαν κατὰ Μάρτιον 1444 παρέδωκεν εἰς Θεόδωρον, κατὰ τὰς μεταξὺ τῶν ἀδελφῶν συνομολογήσεις· ὕστερον ἀπεστάλη πρεσβευτὴς πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Οὐγγαρίας, τὸν αὐτοκράτορα Ἰωάννην, καὶ τὸν σουλτάνον. Τῷ 1437 εἰς ἀμοιβὴν τῶν ἐξειδιασμένων ὑπηρεσιῶν του ὀνομάσθη ἡγεμῶν τῆς Σπάρτης καὶ πάντων τῶν περὶ ὑπὸ Κωνσταντίνου εἰπόντος « ἕνεκα τῆς σῆς χρηστῆς δουλοσύνης καὶ τῆς ἐμῆς πρὸς σὲ ἀναδοχῆς καὶ ἀγάπης εὐηργετήσασμέν σοι τὴν τῆς Σπάρτης διοίκησιν, καὶ οὕτω θέλω εἶναι καὶ αὕτη ὡς τῆς Κορίνθου καὶ Πάτρας, ὧν τὴν μὲν ἔχει ὁ Καντακουζηνὸς Ἰωάννης, τὴν δὲ Ἀλέξιος ὁ Λάσκαρις ».

Κατ' Αὐγούστον τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐστάλη πρέσβυς εἰς Κωνσταντινούπολιν περὶ πολλῶν ὑποθέσεων, καὶ ἰδίως δευτέρου συνοικεσίου τοῦ Κωνσταντίνου, χηρέσαντος ἤδη.

Ὁ Κωνσταντῖνος γενόμενος αὐτοκράτωρ ἐξηκολούθησε τιμῶν τὸν Φραντζῆν διὰ σπουδαίων πρεσβειῶν. Ἀποσταλὲς δ' εἰς Τραπεζοῦντα καὶ Ἀρμενίαν, μετὰ διετῆ ἀπουσίαν, ἐπανερχόμενος ἐναυάγησε περὶ τὴν Ἀμισόν.

Ἀλούσης τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ ἡρωϊκῶς πεσόντος τοῦ προστάτου του, ὁ Φραντζῆς συνελήφθη ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ πάντα τὰ δυσχερῆ καὶ κακὰ τῆς αἰχμαλωσίας ὑπενεγκῶν ἐξηγοράσθη κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1454, καὶ κατέφυγεν εἰς Σπάρτην· τὰ τέκνα του κρατηθέντα ὑπὸ τοῦ σουλτάνου ἐχρησίμευσαν εἰς ἐκπλήρωσιν σοδομίας.

Τὸν Δεκέμβριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐλθὼν εἰς Λεοντάριον εἰσῆλθαν

εις τὴν ὑπερσίαν Θωμᾶ τοῦ δεσπότη, δωρησαμένω αὐτῷ δι' ἀργυροβούλλου τὴν Κερτέζην. Εἶτα διορισθεὶς πρέσβυς εἰς Σερβίαν, ἕνεκα τῆς τότε συγχύσεως τῶν ἐν Πελοποννήσῳ καὶ Σερβίᾳ, δὲν ἐξετέλεσε τὴν ἀποστολὴν του.

Κατὰ Σεπτέμβριον 1455 μετέβη εἰς Ἀδριανούπολιν παρὰ τῶ σουλτάνῳ ἵνα ἐξαγοράσῃ τὴν οἰκογένειάν του· ὁ υἱὸς του Ἰωάννης, λίαν εὐειδής, εἶχε σφαγῆ ὑπὸ τοῦ σουλτάνου μὴ ἐνδίδων εἰς τὰς ἀκολάστους αὐτοῦ ὀρέξεις· ἐξαγοράσας μόνον τὴν σύζυγόν του βαρυαλγῶν ἐπανέστρεψεν εἰς Πελοπόννησον. Τῇ 25 Ὀκτωβρίου 1456 ἐστάλη πρέσβυς εἰς Βενετίαν, καὶ εὐμενῶς δεξιωθεὶς ἐπανῆλθε τὴν 6 Ἀπριλίου 1457.

Οἰκτρά ἦτο κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ἡ κατάστασις τῆς Πελοποννήσου. Ὁ Τουρκικὸς χεῖμαρρος ἀπροσκόπτως ἐπῆρχετο παρασύρων αὐτοκρατορίας καὶ βασιλείας, οἱ δὲ μικρόψυχοι ἡγεμονίσκοι τῆς δυστυχούς ἐκείνης τοῦ καταρρέοντος ἑλληνισμοῦ χώρας εὗρον πρόσφορον τὴν ὥραν νὰ διεκδικήσωσι παλαιὰ μίση, ἀντὶ συσσωματούμενοι περὶ μεγάλων νὰ βουλευθῶσιν. Ὁ προκάτοχός των εἶχε τοῦλάχιστον τὸ θάρρος νὰ πέσῃ νεκρὸς ἐπὶ αὐτοκρατορικῆς πορφύρας. Ὁ Θωμᾶς Παλαιολόγος, ἀδελφὸς τοῦ πεσόντος αὐτοκράτορος, καὶ τελευταῖος τῆς Πελοποννήσου δεσπότης, αἰσχυρῶς ἐγκαταλιπὼν τὸ κράτος τοῦ ἀπῆλθεν εἰς Ῥώμην, ἔχων μεθ' αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν τοῦ Ἀποστόλου Ἀνδρέου⁽¹⁾ μετ' ὀλίγον δὲ καὶ ὁ Φραντζῆς συνοδεύων τὴν οἰκογένειαν τοῦ δραπετοῦ ἡγεμονίδου, ἦλθεν εἰς Ῥώμην, ὅθεν ἀναχωρήσας κατέ-

(1) Ἀπεβίωσεν ἐν Ῥώμῃ 1466. Τῶν υἱῶν τούτου ὁ μὲν Ἀνδρέας συνοικήσας μετὰ γαμικῆτιλου προστάδος κατέστρεψεν ἐν Ῥώμῃ τὸν ἔθρονον βίον (1502)· ὁ δὲ Μανουὴλ βαρέως φέρων τὴν ἐν Ῥώμῃ διατριβὴν κατέφυγε πρὸς αὐτὸν τὸν Μωάμεθ καὶ ὑπ' αὐτοῦ καὶ τοῦ Βαγιαζίτου διατέλεσε πάντα τὸν χρόνον τιμώμενος, ἂν καὶ ἀπατραπέτως ἐρύλαζε τῶν πατέρων αὐτοῦ τὴν ἀμώμητον πίστιν. Ἐκεῖ ἐτέκνωσε τὸν ἔτι νῆπιον ἀποδιώσαντα Ἰωάννην, καὶ τὸν Ἀνδρέαν, ὅστις ὑπὸ Σελίμ εἰς τὰ βασιλικὸν στρατόπεδον μετακομισθεὶς, ἐμυῖθη τῶν Ἀγερηνῶν τὴν πίστιν καὶ τὸ ὄνομα εἰς τὸ Μωάμεθ μετέβαλεν. Εὐμενεστέρᾳ ὑπῆρξε τῶν θυγατέρων τοῦ Θωμᾶ ἡ τύχη, ὅτι ἡ μὲν Ἑλένη συνεζεύχθη μετὰ Λαζάρου τοῦ δεσπότη τῆς Σερβίας (1460), ἡ δὲ Ζωή, εἶτε Σοφία κατ' ἄλλους, πανουργοτάτῃ γυνῇ, ἀρμοσθεῖσα τῷ τσάρῳ τῆς Μοσχοβίας Ἰωάννῃ τῷ Βασιλίδῃ, ἔφερον αὐτῷ πρῶτα τὴν σημαίαν τοῦ διεφάλου αἵτου καὶ ἴσως τὰς περὶ ἀνακτίσεως τῆς βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας ἀμύσεις. Δημήτριος δὲ ὁ ἀδελφὸς τοῦ Θωμᾶ παρεγώρησεν ἑκουσίως τῷ Μωάμεθ καὶ τὸ κράτος καὶ τὴν μονογενῆ αὐτοῦ θυγατέρα (1460), καὶ ἐν Ἀδριανουπόλει μετενόμισμένος τὸ μοναχικὸν σχῆμα καὶ εἰς τὸ Δαυὶδ μεταλλάξας τὸ ὄνομα μετέλλαξε καὶ τὸν βίον (1471). Μωστοφείδου, Ἑλληνομνήμων, σελ. 395.

πλευσεν εἰς Κέρκυραν (5 Σεπτεμβρίου 1457)· τὸ δ' ἐπόμενον ἔτος,¹ προσκλήθει τῆς βασιλείας Ἑλένης πενθερᾶς τοῦ δεσπότη Λεονάρδου Τόκου, ἦλθεν εἰς Λευκάδα.

Πάσχων ἐκ δεινοῦ ρευματισμοῦ ὁ ἀτυχὴς πρωτοβεστιάριος, ἀνέτεινε πλέον πρὸς οὐρανὸν τὴν ψυχὴν, ἀφοῦ κακὴ μοῖρα εἶχεν ἐκκενώσει εἰς τὴν καρδίαν του μέχρις ὑποστάσεως τὸ ποτήριον τῶν κοσμικῶν πικριῶν. Ὄθεν ὑπενδυθεὶς τὸ μοναχικὸν τριδώνιον μετωνομάσθη Γρηγόριος· τὸ δὲ παράδειγμά του ἀκολουθοῦσα καὶ ἡ συμμέτοχος τῶν θλίψεων ἀνάρετος σύζυγός του Ἑλένη, μετωνομάσθη Εὐπραξία.

Τὴν 1 Σεπτεμβρίου 1465 προσεβλήθη δεινῶς ὑπὸ τοῦ ρευματισμοῦ εἰς τε τὴν κεφαλὴν καὶ τὰ γόνατα· τὴν δὲ προσβολὴν ἐκείνην, καὶ τὴν πενίαν, ἐν ἧ εὐρίσκετο ὁ τέως εὐδαίμων Φραντζῆς, περιγράφει ὁ ἴδιος ὡς ἐξῆς: « Καὶ ἐξῆλθέ μου τοῦ στόματος καὶ ῥινός καὶ ὠτίων τοσοῦτος χυμὸς, ὥστε ἀπελπίσθην παρὰ πάντων, καὶ τρις τῶν ἀχράντων μυστηρίων μετέλαβον· ὅπερ καὶ εἶθε μοι ἐπῆλθεν ὁ θάνατος, ἡ θεραπεία πάντων τῶν ἐμοὶ δυσχερῶν, γήρους τε καὶ ἀσθενείας, καὶ τῆς ἐνδείας· οὐ μόνον γὰρ τῶν πολλῶν καλῶν καὶ συνήθων τῶν ἐκ νεότητος ὑστερημένος ἤμην, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν δὴ τῶν ἀναγκαίων τῆς καθημερινῆς τροφῆς· ὅμως λυτρωθεὶς τοῦ θανάτου κωρὸς ἐναπέμεινα ἐκ τῆς τοιαύτης ἀσθενείας μέχρι πολλοῦ, ὡς οὐδὲ τὰ πλησίον μου σωματικὰ ἤκουον ».

Τὸ ἐπόμενον ἔτος διατρίβων ἐν Κερκύρα ἔγραψεν, αἰτήσας τινῶν εὐγενῶν τῆς νήσου, τὸ Χρονικὸν περαιωθὲν τὴν 29 Μαρτίου 1466· ἐκεῖ δὲ πιθανῶς μετ' οὐ πολὺ παρέδωκε τὸ πνεῦμα.

Τὸν Φραντζῆν ἐπήνεσεν ὁ Ποντάνος λέγων « *Vir fuit agendarum scientissimus, de tribus autem imperatoribus ita meruit, ut nemo magis* ».

Τὸ Χρονικὸν τοῦ Φραντζῆ ἐξεδόθη τὸ πρῶτον μετὰ λατινικῆς μεταφράσεως ὑπὸ Ποντάνου σὺν τῷ Σιμοκάττῃ ἐν Ἰγγολστάδῃ 1604, καὶ ἐπ' ἐσχάτων ὑπὸ Ἐμμανουὴλ Βεγκέρου ἐν Βόννῃ 1838. Μόνον δὲ τὸ Ἑλληνικὸν κείμενον ἐξέδοτο ὁ Κάρολος Ἀλτερ ἐν Βιέννῃ 1796.

Γρηγόριος Μάμας (').

Ἐγεννήθη ἐν Κρήτῃ καὶ ἐξεπαιδεύθη ἐν Κωνσταντινουπόλει· τὸν

(1) Ἐπωνομάσθη οὕτως ἀπὸ τοῦ ἐπαγγέλματος τῆς μητρὸς του, μάλιστα οὕτως, εἰς ὃ δὲ ῥῆσιον αὐτοῦ ὄνομα ἦν Μελισσηνός καὶ Στρατηγόπουλος.

μοναχικὸν ἀσπασθεὶς βίον διωρίσθη πνευματικὸς τοῦ αὐτοκράτορος Ἰωάννου τοῦ Παλαιολόγου, ὑπὸ τοῦ ὁποίου καὶ ἀπεστάλη ἐν ἔτει 1437 ὡς πρέσβυς πρὸς τοὺς ἐν Πελοποννήτῳ ἡγεμονεύοντας ἀδελφοὺς του (1). Τὸ κατ' ἀρχὰς ὁ Γρηγόριος ἀνεδείχθη θερμὸς τῆς ὀρθοδοξίας ὑπερασπιστὴς, εἴτ' ἐκ πεποιθήσεως ἢ καὶ ὑποκρινόμενος παρευρεθεὶς ὁμως εἰς τὴν ἐν Φλωρεντία σύνοδον ἐκλήρύχθη φανατικὸς τοῦ παπισμοῦ θιασώτης, παραπειθῶν μὲν τότε καὶ ἄλλους δολίως, ἀπροκαλύπτως δὲ καὶ ὕστερον ὑπηρετῶν τὰ συμφέροντα τῆς Ῥώμης. Ἐπανελθὼν εἰς Βυζάντιον προεδιβάσθη οἰκουμενικὸς πατριάρχης (1445). Ὀλίγον μετὰ τὸν θάνατον Ἰωάννου τοῦ Παλαιολόγου καὶ τὴν στέψιν τοῦ διαδόχου Κωνσταντίνου τοῦ Δράγαση συνεκροτήθη ἐν Ἀγία Σοφίᾳ σύνοδος πρὸς συζήτησιν τῶν ἐν τῇ Φλωρεντινῇ Συνόδῳ ἀποφασισθέντων (1450). Εἰς τὴν σύνοδον ταύτην παρῆσαν οἱ τρεῖς πατριάρχαι, Ἀλεξανδρείας, Ἱεροσολύμων, καὶ Ἀντιοχείας, καὶ ἄλλοι πολλοὶ ἀρχιερεῖς καὶ κληρικοὶ, οἵτινες καὶ ἀποστείλαντες πρὸς τὸν Μάμαν τὸν οἰκονόμον Μιχαὴλ καὶ τὸν μέγαν ῥήτορα Θεόδωρον Ἀγαλλιανὸν ἐζήτησαν ἐπισήμως τὴν παρουσίαν του. Ἐλθόντες οἱ ἀπεσταλμένοι ἐξέθηκάν αὐτῷ, ὅτι ἡ συγκαροτηθεῖσα Σύνοδος ἀξιοὶ καὶ παρακαλεῖ ὕπως παρεσόμενος τῇ συνόδῳ γνωμοδοτήσῃ περὶ τῶν ἐν τῇ Φλωρεντινῇ συναγωγῇ δεδογμένων. Ὁ δὲ λατινῶρων Γρηγόριος ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὡς ἑξῆς: Ἐγὼ συνεθέμην ταῖς ὑπογραφαῖς ἡγησάμενος μηδὲν ἐκείνην τὴν σύνοδον τῶν προγεγενημένων οἰκουμενικῶν συνόδων διαφέρειν, μηδὲ τοὺς Ἱταλοὺς τῶν Γραικῶν οὐσιωδῶς διαφέρειν κατὰ τὰ δόγματα· Χριστιανοὺς γὰρ ὀρθοδόξους εἶναι ἄμφω... γράιτε τὸν αὐτὸν ἐμὲ τῷ πάπα τῆς δόξης σκοπὸν δεικνύειν καὶ μηδὲν ἀποδῶν τῇ συνόδῳ ἐννοεῖν.

Ὅπως ἀπαντήσας τοῖς ἀπεσταλμένοις ἔπεμψεν ἀνθ' αὐτοῦ τὸν δυτικὸν φράττερ Λεονάρδον, λαβόντα μέρος εἰς τὰς ἐγερθείσας συζητήσεις.

Τότε οἱ ἐν Ἀγία Σοφίᾳ συνθηροισμένοι ἀπεκήρυξαν τὸν Μάμαν, ὡς ολόμορον τὸν Φλωρεντινὸν σύλλογον οἰκουμενικὸν εἶναι καὶ μηδὲν τῶν προγεγενημένων οἰκουμενικῶν συνόδων διενηροχέται, ἀνακράζοντες: Ἐκβαλλέσθω τοῦ θρόνου Γρηγόριος καὶ ἀρτεπαχθήτω Ἀθαράσιος.

Τότε δὲ καὶ οἱ ἐκ τῆς συνόδου ταχθέντες εἰς ἐκλογὴν τοῦ νέου πατ

(1) Φραντζή Χρον. σελ. 162. ἐκδ. Βένιτης.

τριάρχου, Μακάριος ὁ Νικομηδείης, Νεόφυτος ὁ Νικαίας, καὶ Παρθένιος ὁ Κυζίκου διεκήρυξαν, *Καθείλομεν ὀλιγορητέον Γρηγόριον, τὸν ὀλιγοροῦντα τοῦ ἀνατολικοῦ δόγματος καὶ ἀντεισηξάμεν τὸν συνῶδον τῇ εὐσεβείᾳ κύριον Ἀθανάσιον, ὃς παρέσται ἤδη τῇ συνόδῳ* (1).

Ὁ Γρηγόριος μετὰ τὴν καθάρεισιν διατρίψας ἐπὶ ὀλίγον ἐν Βυζαντίῳ, ἀνεχώρησε τῷ 1452 ὡς φυγὰς (2), καὶ ἐλθὼν εἰς Ῥώμην ὑπεδέχθη εὐμενῶς ὑπὸ τοῦ πάπα τοῦ ὁποίου τὰ συμφέροντα φανατικῶς εἶχεν ὑποστηρίζει. Ἐνταῦθα δὲ ἀπεβίωσεν ὀλίγον μετὰ τὴν ἐπελθούσαν ἄλωσιν τοῦ Βυζαντίου.

Συγγράμματα.

— Πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Τραπεζοῦντος περὶ τῶν ἱερῶν δογμάτων. — Ἀντιβ-
ρητικὸς εἰς τὴν ἐπιστολὴν Μάρκου τοῦ Ἐφέσου. (ἐξεδόθη ὑπὸ Καρουφύλλη).

— Ἀπολογία πρὸς τὴν Μάρκου Ἐφέσου ὁμολογίαν.

— Ἀνατροπὴ τῶν συλλογιστικῶν κεφαλαίων Μάρκου Ἐφέσου κατὰ Λατίνων.

— Ἐκθεσις πίστεως.

— Ἀπολογία περὶ τῶν πέντε κεφαλαίων τῆς ἐν Φλωρεντίᾳ συνόδου (3).

Ματθαῖος Καμαριώτης.

Ἐγεννήθη ἐν Θεσσαλονίκῃ περὶ τὰ τέλη τῆς 14^{τῆς} ἑκατονταστηρίδος ἐκ πατρὸς ἱερέως, πανοικί μεταναστεύσαντος εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐπὶ τῶν τελευταίων Παλαιολόγων. Ἐνταῦθα ἐδίδαξεν εὐδοκίμως τὴν φιλοσοφίαν εἰς πολλοὺς, μεταξὺ τῶν ὁποίων καταλέγεται καὶ ὁ ὕστερον πατριαρχεύσας Γεννάδιος ὁ Σχολάριος (4). Αὐτόπτης τῆς μετ' ὀλίγον ὑπὸ τῶν Τούρκων ἀλωθείσης πρωτευούσης τῆς Ἑλληνικῆς αὐτοκρατορίας ἐθρήνησε περιπαλιέστατα τὴν ὑποδούλωσιν τοῦ γένους, καὶ τὴν ἀπώλειαν πάντων τῶν συγγενῶν. Περὶ τοῦ πατρὸς του, σφαγέντος ἢ ἐξανδραποδισθέντος, λέγει ταῦτα ἔν τινι ὑπὸ Κρουσίου δημοσιευθείσῃ ἐπιστολῇ: « Οὐ θρηνήσω μου τὸν πατέρα· τῆς γὰρ τελευτῆς ἡγοῦμαι τε καὶ ὀνομάζω μακάριον· ἐθρήνησα δ' ἂν αὐτὸν καὶ μάλα εὐλόγως, εἰ τοῖς βαρβάροις, τῆς πατριδος ἐκπολιορκηθείσης, ζῆν τε περιελέλειπτο, καὶ γεγεννημένος αἰχμάλωτος, τοῖς λοιποῖς εἴλετο παραπλησίως τῶν πολιτῶν, ἐκεῖνα ὄραν τε καὶ ὑπομένειν ἀναγκαζόμενος, ἅτινα οὐκ ἂν, καὶ λιθίνην ἔχοντα ψυχὴν, ἀνέ-

(1) Πρακτικὰ τῆς ἐν Ἀγίᾳ Σοφίᾳ Συνόδου, δημοσιευθέντα ὑπὸ Δασκίθεου ἐν τόμῳ Καταλλαγῆς.

(2) Φραντζῆς, σελ. 217.

(3) Fabricii, Bibliotheca Graeca, tom. XI. σελ. 393—4.

(4) Crusii, Turco-Græcia, σελ. 177. .

παιθεν' ἴδιον μυρίους καὶ χαλεπωτάτους αἰρεῖσθαι θανάτους ἢ ζῆν οὕτως ἀτίμως καὶ δυστυχῶς· εἰ δὲ μαχαίρας ἔργον γεγένηται, καὶ σφαγείς ὄχλητο, καὶ τοῖς πεσοῦσι συνηριθμήθη, οὕτω τοῦτο σφόδρα δεινόν, ἀλλ' ἐκεῖνο καὶ πάνδεινον, τὸ ζῆν! . . Ἐμαυτὸν δὲ ἀποδύρομαι μὴ κακοινωνηκότα τῆς τελευτῆς τῷ πατρὶ, μηδὲ ἄξιον κριθέντα παρακλησίως ἐκείνω τοῦ ζῆν ἔξω γενέσθαι . . »

Ἐκτός τοῦ πατρὸς ὁ Ματθαῖος ἀπώλεσε τὴν μητέρα, τὴν ἀδελφὴν καὶ τρεῖς τῶν ἐξ ἀδελφοῦ ἀνεψιῶν του· καὶ ἄλλοι δὲ τῶν συγγενῶν του ἐρονεύθησαν ἢ ἐξηνδραποδίσθησαν κατὰ τὴν ἄλωσιν· « Ἐπιτείνει δέ μοι τὸ πάθος καὶ τὸ ἐπὶ τοῖς οἰκείοις καὶ συγγενέσι γεγεννημένον· ἄλλος γὰρ ἄλλη οὐκ οἶδ' ὅπη γῆς διεσπάρησαν ἕκαστος ».

Συστηθείσης ὕστερον ὑπὸ τοῦ Σχολαρίου τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Πατριαρχικῆς σχολῆς πρῶτος αὐτῆς διδάσκαλος ἀνεδείχθη ὁ Ματθαῖος, διδάξας τὴν φιλοσοφίαν καὶ τὰ γραμματικὰ εἰς πολλοὺς καὶ διαφόρους, μεταξὺ τῶν ὁποίων μνημονεύεται ὁ ὕστερον διαδεχθείς αὐτὸν ἐν τῇ σχολαρχίᾳ Μανουὴλ ὁ Κορίνθιος.

Ἐξέμετρησε τὸ ζῆν ὁ Καμαριώτης ὀλίγα μετὰ τὴν ἄλωσιν ἔτη⁽¹⁾.

Συγγράμματα.

—Συνοπτικὴ παράδοσις τῆς ῥητορικῆς. (ἔξεδόθη τῷ 1597 ἐν Αὐγούστῃ ὑπὸ Δαβὶδ Ἐσχηλίου).

—Σύνοψις ἐκ τῆς ῥητορικῆς Ἐρμογένους. (ἐδημοσιεύθη μετὰ λατινικῆς μεταφράσεως καὶ σημειώσεων τοῦ Ἰωάννου Σχάφφερ εἰς τὸ Liber Lectionum Academicarum ἐν Ἀμβούργῳ 1675).

—Λόγοι δύο πρὸς Πλήθωνα περὶ Εἰμαρμένους. (ἐδημοσιεύθη μετὰ λατινικῆς μεταφράσεως ὑπὸ Ράιμαρ ἐν Δεσὺῃ 1724).

—Ἐξήγησις εἰς τὰς ἐπιστολάς Συνεσίου.

—Ῥητορικὰ Γομνάσματα.

—Ἐγκώμιον εἰς τοὺς τρεῖς ἱεράρχας.

—Ἐξήγησις τοῦ συμβόλου τῆς πίστεως.

—Στίχοι ἱαμβικοί.

—Ἐπιστολαί. (Μίαν τούτων περιγράφουσαν τὰ κατὰ τὴν ἄλωσιν ἐπισυμβάντα αὐτῷ δυστυχήματα ἔστειλεν ὁ Θεολόγος Ζυγομαλάς πρὸς Μαρτίνον τὸν Κρούσιον δημοσιεύσαντα ἐν τῇ Τουρκογραφικῇ σελ. 76—83) ⁽²⁾.

(1) Μάξιμος ὁ Μαργουῖνος γράφων τῷ Ἐσχηλίῳ λέγει ταῦτα περὶ Καμαριώτου, « ἀνδρὸς τὰ τε ἄλλα εὐσεβοῦς καὶ περὶ λόγους οὐκ ἀγενοῦς· προσπεριποιημένα· δὲ τούτῳ πρὸς τοὺς ἄλλους καὶ Γεννάδιος ὁ Σχολάριος, ὁ μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως τῆς αὐτῆς τοῦς οἰακὸς καταπιστευθείς, ἀκμασάσθη μὲν πρὸ τῆς ἀλώσεως, ὀλίγον δὲ ὕστερον ἀπολαίπνοντι τὸν βίον ».

(2) Ῥάιμαρου πρόλογος εἰς τοὺς κατὰ Πλήθωνος δύο λόγους τοῦ Καμαριώτου. Εἰς

Γεώργιος Ἀμιρούτζης.

Ἐγεννήθη περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΕ΄ αἰῶνος ἐν Τραπεζοῦντι, καὶ ἐκπαιδευθεὶς εἰς τὰ σχολεῖα τῆς πατρίδος του καὶ τοῦ Βυζαντίου κατέγινεν ἰδίως εἰς φιλοσοφικὰς μελέτας, ἐπονομασθεὶς διὰ τοῦτο καὶ φιλόσοφος. Παρσευρέθη εἰς τὴν ἐν Φλωρεντία σύνοδον ὡς καὶ εἰς τὴν ὕστερον ἐν Ἀγία Σοφίᾳ συγκροτηθεῖσαν, ἀναδειχθεὶς ἐν ἀμφοτέροις εἰς τῶν ἐπισημοτέρων προμάχων τῆς ὀρθοδοξίας. Μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐλθὼν εἰς τὴν πατρίδα του ἐδεξιώθη ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Δαυὶδ τοῦ Κομνηνοῦ, ὑφ' οὗ καὶ ἐτιμήθη τῷ ἀξιώματι τοῦ πρωτοβεστιαρίου. Κατὰ Δωρόθεον τὸν Μονεμβασίας⁽¹⁾ ὁ Ἀμιρούτζης ἀγνωμονῶν τῷ εὐεργέτῃ ἐγένετο αἷτιος τῆς τε ὑποδουλώσεως τῆς πατρίδος του καὶ τῆς καταστροφῆς τῶν ἐν αὐτῇ βασιλευόντων Κομνηνῶν μετὰ τὴν ὑπὸ Μωάμεθ Β΄. κατάλυσιν τῆς ἐν Τραπεζοῦντι αὐτοκρατορίας (1461) ὁ Γεώργιος αἰχμαλωτισθεὶς μετὰ τοῦ μεγάλου μεσάζοντος Ἀλταμουρίου καὶ ἄλλων ἤχθη εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ὁμολογήσας μετὰ τῶν τέκνων τὸν μωαμεθανισμόν, εἰς ἀντάλλαγμα τῆς ἐξωμοσίας, ἐτιμήθη μεγάλως ὑπὸ τοῦ σουλτάνου. Ἀπεβίωσε τῷ 1475.

Κατὰ τὸν αὐτὸν Δωρόθεον ὁ Ἀμιρούτζης ἦτο ἐγγονὸς τοῦ Ἰάγαρη ἐκ θυγατρὸς καὶ πρωτεξάδελφος τοῦ Μαχμούτ πασᾶ, πεπονηρευμένος, εὐμορφος, ἐπιτήδειος, ὑψηλός, καὶ εἰς τὸ δοξάρι θαυμαστός⁽²⁾.

Συγγράμματα.

—Περὶ τῶν ἐν Φλωρεντίᾳ συμβεβηκότων πρὸς τὸν ἡγεμόνα Ναυπλίου Δημήτριον.

—Διάλογος περὶ τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως μετὰ τοῦ βασιλέως τῶν Τούρκων.

—Περὶ πολιορκίας καὶ ἀλώσεως Τραπεζοῦντος ἐπιστολὴ πρὸς τὸν καρδινάλιον Βησσαρίωνα. (ἐδημοσιεύθη εἰς Boissonade Anecdota Græca tom. V. σελ. 389—401).

Ὁ υἱὸς τοῦ Ἀμιρούτζη ἐξωμόσας ἐλήρθη ἐν τῇ ἀκολουθίᾳ τοῦ σουλτάνου, παρὰ τῷ ὁποίῳ μεγάλως ἴσχυεν. Ἡ Πατριαρχικὴ ἱστορία⁽²⁾ λέγει περὶ αὐτοῦ τὰ ἐξῆς: «λογιώτατος καὶ σοφώτατος εἰς

bricii, Bibliotheca Græca tom. VI, σελ. 118—20. Sax, Onomasticon Litterarium—Miller Catalogue des Manuscrits Grecs de l'Escuriel, σελ. 342, 343, 445. M. Παρὰνικα, Σχεδιάσμα, σελ. 15.

(1) Χρονογράφος, σελ. 409—10, ἔκδ. Βενετίας 1681.

(2) Allatii de consensu, σελ. 379—Biographie Générale tom. 20, σελ. 126.

τὸ Ἑλληνικὸν μᾶθημα καὶ τὸ ἀραβικόν· τόσον γὰρ ἦτο σοφώτατος, ὅτι τὰ βιβλία τὰ ἰδικά μας τῶν χριστιανῶν τὰ ἐμεταγλώττισεν εἰς τὴν ἀραβικὴν γλῶσσαν διὰ ὀρισμοῦ τοῦ σουλτάνου· ὁ γὰρ σουλτάνος δὲν ἔπαυε ποτὲ νὰ μὴ δὲν ἐρωτᾷ τὸν υἱὸν τοῦ Ἀμιρούτζη ὡς σοφὸν ἄνθρωπον. . . »⁽¹⁾. Ὁρμητικὸς καὶ βίαιος τὸν χαρακτηῖρα ὁ υἱὸς τοῦ Ἀμιρούτζη κατεπύκρυνε τοὺς τότε πατριάρχας διὰ τῶν παραλόγων ἀπαιτήσεών του, ἐπὶ τέλους δ' ἐξ ἀποπληξίας προσέβληθεις ἐλεεινῶς κατέστρεψε τὸν βίον⁽²⁾.

Δημήτριος Χαλκοκονδύλης.

Ἐγεννήθη περὶ τὸ 1424 ἐν Ἀθήναις, καὶ οὐχὶ ἐν Βυζαντίῳ ὡς ἔγραψεν ὁ Βουσαρδὸς καὶ ἄλλοι, καὶ ἦτο κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἀδελφὸς τοῦ Λαονίκου. Ἐγένετο μαθητὴς Θεοδώρου τοῦ Γαζῆ, τῆ συστάσει τοῦ ὁποῦ Λαυρέντιος ὁ ἐκ Μεδίκων προτεκέλευσεν αὐτὸν εἰς Φλωρεντίαν ὡς διάδοχον τοῦ Ἀργυροπούλου. Διδάσκων ὁ Δημήτριος ἐπέσυρε τὸν φθόνον τοῦ Ἀγγέλου Πολιτιανοῦ, παραδιδόντος ὁμοίως τὴν Ἑλληνικὴν⁽³⁾· ὁ Λαυρέντιος ἐπεμβὰς διέλυσε τὰ σκάνδαλα διαμοιράσας ἐξ ἴσου τοὺς ἀκροατάς. Προσκήληται τοῦ ἡγεμόνος Λουδοβίκου Σρορτίου ὁ Χαλκοκονδύλης ἦλθεν εἰς Μιλάνον, ἐνθα ἐδίδαξε τὴν Ἑλληνικὴν μέχρι τέλους. Μετὰ τὴν ἐκ Τοσκάνης ἀπέλευσίν του προσεκλήθη ἐπανειλημμένως, καὶ ὁ Πολιτιανὸς ἵνα τὸν ἀνγκάστη πρὸς ἐπάνοδον, ἔγραψε τὸ ἐξῆς ὠραῖον ὑπὲρ αὐτοῦ ἐπίγραμμα·

ἐξ οὗ δὲ Θεόδωρος οὐρανόνδε
βῆ, καὶ ὡς γε χελιδόνος νεοσσός,
ματρὸς χερσὶ βρεφυλλίου θανούσας,
ἀπτήνας λίπεν ὧδ' ὑπὲρ καλιᾶς·
μάψ δὲν μάστακα τοῦδε προσδοκούντας,
ὦ Δημήτριε, πάντες ἄθλιοί γε
νῦν γουνοόμεθα· σὸ δὲ πρῶος ἔλθῶν
πεινώσιν σοφίης ἐδητὸν ἡμῖν
δός· σὺ νῦν μόνος εἶ γλυκὺς τιθηνός⁽⁴⁾.

(1) Ἐκδοσις Βόννης σελ. 379.

(2) Χρονογράφος σελ. 410.

(3) Sed mansit Demetrio honestus gratiæ locus Laurentium, vel infesto et oblique semper incessente Politiano, qui, cum neminem e Latinis sibi parem pateretur, Græcis ipse eruditior existimari volebat. Dividit munera Laurentius et æmulationes lites derimaret, et filii, præceptorem contentione, ad discendum a cederentur. (Iovii, Elogia, σελ. 56).

(4) Hædii, de Græcis illustribus lib. I.

Ὁ Χαλκοκονδύλης ἀπεβίωσεν ἐν Μιλάνῳ τῷ 1511 ἄγων τὸ 87 ἔτος τῆς ἡλικίας.

Νυμφευθεὶς ἐν Φλωρεντία ἀπέκτησε θυγατέρα ἣν ἠρμόσατο Ἰωάννη τῷ Παρράσιῳ. Οἱ γεννηθέντες, τρεῖς ἐγγονοὶ τοῦ Χαλκοκονδύλου Θεόφιλος, Βασίλειος, καὶ Σέλευκος, προώρως ἐξεμέτρησαν τὸ ζῆν' ὁ πρῶτος παῖς τέθνηκεν, ὁ τρίτος ἐπνίγη εἰς τὸν Τίκινον, καὶ ὁ δεύτερος Βασίλειος μαθητεύων εἰς τὸ ἐν Ῥώμῃ ὑπὸ Λέοντος Ι'. ἰδρυθὲν Ἑλληνικὸν γυμνάσιον προώρως ἐτελεύτησε.

Μεταξὺ τῶν πολυαριθμῶν μαθητῶν τοῦ Δημητρίου ἀναφέρονται οἱ ἐπιφανεῖς Λαόνικος Τομαῖος, Βενέδικτος Ἰόβιος, Στέφανος Νίγρος, Ἰωάννης ὁ Τρισσίνιος, καὶ οἱ Βρεττανοὶ Θωμὰς Λίναγερ καὶ Γουλιέλμος Γρόκινος, πρῶτοι μετενεγκόντες τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν εἰς Ἀγγλίαν, ἐξ ὧν ὁ εἰς εὐδοκίμως τὴν ἐδίδαξεν ἐν τῇ Ὀξωνίῳ Ἀκαδημίᾳ.

Ὁ Τρισσίνιος σεβόμενος τὴν μνήμην τοῦ διδασκάλου του ἤγειρεν αὐτῷ μνημεῖον ἐν τῷ ναῷ τῶν Παθῶν ἐπιγράφας

P. M.

Demetrio Chalcondylæ Atheniensi
in studiis litterarum Græcarum
eminentissimo,
qui vixit annos LXXVII Mens. V.
et obiit anno Christi MDXI,
Ioannes Trissinus Gasp. filius
præceptori optimo et sanctissimo
posuit.

Ὁ Ἄλδος προσφωνήσας τῷ Χαλκοκονδύλῃ τὴν ἐν 1503 ἔκδοσιν τοῦ Εὐριπίδου λέγει περὶ αὐτοῦ, « Græcorum ætatis suæ facile principem, et doctrina sua Athenas veteres solum cum representasse ». Ὁ Γυράλδος « vir profecto in interpretandis auctoribus celeberrimus », καὶ ὁ Ἀλκύνιος « Atticæ eloquentiæ facile princeps ». Ὁ Ἰόβιος ἐπαινεῖ σὺν τοῖς ἄλλοις τὸ σεμνὸν τῶν ἡθῶν του, καὶ ὁ Νίγρος τὴν λιτότητα, τὸ ἀπέριπτον, καὶ τὴν ἀγνότητα τοῦ βίου τοῦ Χαλκοκονδύλου ἐκθειάζει.

Ὁ Zeltnerus (Theat. corect. typogr. erudit. σελ. 155) λέγει, ὅτι ὁ Χαλκοκονδύλης διαμείνας εἰς Βενετίαν ἐχρημάτισε διορθωτῆς τῶν ὑπὸ Ἄλδου ἐκδιδομένων Ἑλλήνων συγγραφέων πλὴν τοῦτο μὴ εἰκότως ἀποδεικνύμενον ἀμφίβολον καθίσταται. Ὁ Montfaucon. (Palæogr. Græc. σελ. 98) καταλέγει μεταξὺ τῶν καλλιγράφων

τῶν Χαλκοκονδύλων. Ἡ εἰκὼν τοῦ σοφοῦ Ἀθηναίου ἐδημοσιεύθη ὑπὸ Βαιρνέρου (1).

Συγγράμματα.

—Γραμματικὴ ἢ ἐρωτήματα συνοπτικὰ τῶν ὁκτώ τοῦ λόγου μερῶν μετὰ τινων χρησίμων κανόνων. (Ἐνευ τόπου καὶ χρόνου ἐξεδόθη τὸ πρῶτον κατὰ Μαιτταίρον, *Annales Typogr.* IV. σελ. 753, ἐν Μεδιολάνοις τῷ 1493, ἀνατυπωθεῖσα ἐν Παρίσι τοῦ 1525, ἐν Βασιλείᾳ 1546.

—Περὶ σχηματισμοῦ τῶν χρόνων. (συνεξεδόθη τοῖς ἐρωτήμασι Χρυσολωρᾶ παρ' Ἀλδῶ 1512, καὶ ἐν Φλωρεντίᾳ τῷ 1516.)

—Ἐπίγραμμα εἰς Θεόδωρον Γαζῆν.

Ἐ Χαλκοκονδύλης τιμᾶται ὡς πρῶτος κριτικὸς ἐκδότης τῶν ἐξῆς:

—Ὀμήρου Ἰλιάς, Ὀδύσσεια, Βατραχομομαχία, ὕμνοι. Ἐν Φλωρεντίᾳ 1488. (Εἰς τὴν πρώτην καὶ πολυτελεῆ ταύτην ἐκδόσιν τοῦ Ὀμήρου ὁ Χαλκοκονδύλης παρέβαλλε τὰ κείμενα διαφόρων χειρογράφων, καὶ πρὸς τὰς Παρακβολὰς Εὐσταθίου, προτάξας καὶ προλεγόμενα. Ἐγένετο δ' ἐπιστάσις Δημητρίου τοῦ Κρητὸς ὡς ἐν τέλει ἀναγνώσκειται « Ἡ τοῦ Ὀμήρου ποιήσις ἅπασα ἐντυπωθεῖσα πέρας εἴληφεν ἤδη σὺν Θεῷ ἐν Φλωρεντίᾳ, ἀναλώμασι μὲν τῶν εὐγενῶν καὶ ἀγαθῶν ἀνδρῶν, καὶ περὶ λόγους ἑλληνικοὺς σπουδαίων, Βερνάρδου καὶ Νηρίου Ταναΐδος τοῦ Νεριλίου, Φλωρεντινοῦ· πόνῳ δὲ καὶ δεξιότητι Δημητρίου Μεδιολανέως Κρητὸς τῶν λογίων ἀνδρῶν χάριν καὶ λόγων ἑλληνικῶν ἐφιεμένων· ἔτει τῷ ἀπὸ τῆς Χριστοῦ γεννήσεως χιλιοστῷ τετρακοσιοστῷ ὀγδοχοστῷ ὀγδοῦ, μηνὶ (sic) Δεκεμβρίου ἐνάτῃ ». Τὴν ἐκδόσιν ταύτην ἐπαινεῖ τὰ μᾶλα ὁ Μαιτταίρος διὰ τὴν πολυτέλειαν, καὶ τὴν κομψότητα. Ὁ Βερνάρδος Νέρλιος, εἰς τῶν καταβαλόντων τὸ ἀνάλωμα ἀδελφῶν ἐν τῇ πρὸς Πέτρον Μεδίκον προσφωνητικῇ λέγει: τὰδε περὶ τοῦ διδασκάλου τοῦ Χαλκοκονδύλου, καὶ τῆς ἐν λόγῳ ἐκδόσεως. « *Id in primis mihi opportunum fuit, maximeque optatum, quod ad hanc rem Demetrium Chalcondylem Atheniensem, nactus eram, virum profecto tempestate nostra doctissimum, praeceptoremque meum, a quo eiusmodi opus accurantissime recognosci posset. Itaque ex illius consilio, Homerum, ut vetustate primum, ita etiam divino quodam ingenio summum poëtam, ac litterarum fontem elegi: qui quidem ob incuriam atque negligentiam libroriarum ita sui perveteri, integer agnosceretur. Quam ob rem erudissimi sane viri opera qualem Demetrium nactus est, summo opere indigebat, qui, et amore, quo me non mediocri prosequitur, et communis utilitatis gratia maxime aductus, ipsa Homeri opera, singulari diligentia, summoque studio, cum Eustathii commentariis conferens, examinavit atque ementavit: Cujus quidem viri diligentiam aut nihil arbitror praeteriisse, aut si qua praeteriisse videbuntur, ea certe vel*

(1) Hodii, *De Graecis illustribus*—Boernerii, *de doctis Graecis*—Boissonade (Biographie Universelle tom. VII)—Fabricii, *Bibliotheca Graeca*, XI, σελ. 407.

dubia quædam sunt, vel eiusmodi, ut ea in tali tantoque opere justis acquisque rerum æstimator non magni faciat ».

— Ἰσοκράτους λόγιοι, ἐπιμελεῖα Δημητρίου Χαλκοκονδύλου. Mediolani, per Henricum Germanum. M. CCCC. L. XXXXIII (¹). Ἐν τέλει τῆς πρώτης ταύτης τοῦ Ἰσοκράτους ἐκδόσεως ἀναγινώσκειται· « Ἐτελειώθη σὺν Θεῷ τὸ παρὸν βιβλίον Ἰσοκράτους, ἐν Μεδιολάνοις, διορθώσει μὲν ὑπὸ Δημητρίου τοῦ Χαλκοκονδύλου, τυπωθὲν δὲ καὶ συντεθὲν ὑπὸ Ἐρρίκου τοῦ Γερμανοῦ καὶ Σεβαστιανοῦ τοῦ Ἐκποντρεμούλου (sic). Τὸ δ' ἀνάλωμα πεποιήκασιν οἱ τοῦ λαμπροτάτου ἡγεμόνος Μεδιολάνου γραμματεῖς, Βαρθολομαῖος Σκύασος, Βικέντιος Ἀλίπρανος, Βαρθολομαῖος Ρόζωνος. Ἐτεῖ ἀπὸ τῆς Χριστοῦ γεννήσεως χιλιοστῶ τετρακοσιοστῶ ἔννενηκοστῶ τρίτῳ, μηνὸς Ἰανουαρίου εἰκοστῆ τετάρτῃ ».

— Σουίδα λεξικόν. Ἐπιμελεῖα καὶ διορθώσει Δημητρίου Χαλκοκονδύλου. Τετύπωται ὑπὸ Βενεδίκτου Μάζου καὶ Ἰωάννου Βισέλου (²). Ἐν τέλει σημειοῦται: Anno ab incarnationem M. CCCC. LXXXVIII die XV novembris. Impressum Mediolani, impensa et dexteritate D. Demetrii Chalcondyli, Ioannis Bissoli, Benedicti Mangii, Carpensium. Εὔρηγνται δὲ στίχοι λατινικοὶ Ἰω. Σαλάνδου πρὸς Χαλκοκονδύλην καὶ ἀναγνώστην. Περὶ τῆς ἐκδόσεως ταύτης ὁ Ἰωάννης Καταναῖος λέγει ἐν τῇ προσφωνηματικῇ ἐπιστολῇ. « *Latēbat in tenebris paucorum factus tam pretiosus auctor, et ad omnibus in dies desiderabatur. Nullus opem ferebat, nec poterat. Tandem ad hanc provinciam reservatus vir Atticæ fecundia princeps, non ut cæteri Græcorum studiosis tantam felicitatem invidit, sed ducem se constituens, egregias hujus artis et industrios artifices, Ioannem Bisolum, et Benedictum Mangium, Carpenses, accersivit, et, præter conditionem et ætatem suam, pluribus multoties collatis, et renovandum Suidam aggreditur, tanto studio, et diligentia usus, ut obscura detexerit, inversa correxit, manca suppleverit, et, ut demum, quod sentio dicam, in illo explicando auctorem ipsum superavit* ». Καὶ τῶ ὄντι ἡ ὑπὸ Χαλκοκονδύλου φιλοπονηθεῖσα πρώτη αὕτη ἔκδοσις τοῦ Σουίδα ἐστὶν ἡ ἀρίστη· καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Δημήτριος σημειοῖ ἐν τέλει τὰς ἐπ' αὐτοῦ κοπιώδεις ἐργασίας του, λέγων· « ὁ δὲ τὴν διόρθωσιν τοῦ βιβλίου πεποιηκὼς Δημήτριος ἐστὶν ὁ Χαλκοκονδύλης, ὃς πλείοσιν ἀντιγράφοις χρῆσάμενος κἂν τοῦτοις πᾶσιν οὐ μικρ' ἄττα ἀμαρτήματα εὗρηκὼς, ὧν τὰ πλείω ἐν ἅσασιν ὠσαύτως ἐτύγγανεν ὄντα, πολλὰ μὲν φιλοπονήσας καὶ διασκεψάμενος, ἐπανόρθωσεν· ἔστι δ' ὧν οὐχ οἶός τ' ἐγένετο τῆς προσηκούσης διορθώσεως τετυχηκέαι· ἀλλὰ τὴν μὲν τῆς λέξεως ἐρμηνείαν διὰ σπουδῆς ἔσχε διαφυλάξει· τὴν μὲντοι παρεισαγομένην ῥῆσιν πρὸς σαφήνειαν τῆς λέξεως ἡμαρτημένην οὔσαν, ὡς

(¹) Κατὰ λάθος σημειοῦται παρὰ Παπαδοπούλου (Νεοελλ. Φιλολογία Β'. ἀρ. 5) ἐν τίτλῳ καὶ τὸ ἔτος MCCCCLXXXIV.

(²) Ἀγνωστον πῶς ὁ Κ. Παπαδόπουλος (αὐτόθι· ἀρ. 11) προσέθηκεν ἐν τίτλῳ ἢ πρὸς τὸ τέλος σημειούμενον ἔτος, ὡς καὶ τόπον τυπώσεως.

ἔχεν, ἀφῆκεν· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ λέξεις ἐνίας αἴτινες τὸ παράπαν οὐχ ὑπῆρχον ἐν Σουΐδα, ἄλλοθεν ποθεν συλλέξας προσέθηκεν, ὡς ἂν οἱ ζητοῦντες τὸ σηματιζόμενον αὐτῶν ἔχοιεν ἀπινώτερόν τε καὶ ἐτοιμώτερον ἐντεῦθεν πορίζεσθαι· καὶ λέξεις δὲ τινὰς ἀνεσημνεύτους, ἔνθα ἐνεχώρει, ἐπιμελὲς αὐτῷ γέγονε σαφηνίσει·».

Ὁ τὴν λατινικὴν διδάξας τὸν Χαλκοκονδύλιν Ἀντώνιος Μόττας προσέθηκεν ἐπὶ κεφαλίδος τῆς ἐκδόσεως τοὺς ἐξῆς ἐπαινετικούς στίχους.

Demetri, aeternus debet tibi mundus honores,

Quod dignum, quod tam nobile tradis opus.

Debet Motta magis, cari cui tanta resultat

Gloria discipulo, te duce quanta datur.

Δύο ἐπιστολαὶ τοῦ Χαλκοκονδύλου ἐκ Μεδιολάνων χρονολογούμεναι 1491, ἡ μὲν ἑλληνιστὶ, ἡ δὲ λατινιστὶ, πρὸς τὸν μαθητὴν του Ἰω. Φευχλῖνον, κατεχωρήθησαν ἐν τῇ συλλογῇ τῶν πρὸς τοῦτον ἐπιστολῶν, τῇ τυπωθείσῃ τῷ 1549.

Ἑρμώνυμος ὁ Σπαρτιάτης.

Γεώργιος Ἑρμώνυμος, ἢ Χαριτώνυμος (*), ἐγεννήθη ἐν Σπάρτῃ, καὶ ἐμαθητεύσεν ὑπὸ τὸν Πλήθωνα (**). Ἐλθὼν εἰς Ἰταλίαν καὶ ἐπ' ὀλίγον διδάξας μετέβη εἰς Γαλλίαν, βασιλεύοντος Λουδοβίκου ΙΑ', καὶ πρῶτος ἐδίδαξεν ἐν Παρισίοις συστηματικῶς τὰ Ἑλληνικά, τὰ ὁποῖα ἀκροθιγῶς ὀλίγον πρότερον εἶχε παραδώσει Γρηγόριος ὁ Τιρέρνας (**).

(*) Ἐνεκα τοῦ τότε ἐπικρατοῦντος συρμοῦ τῆς μετωνυμίας, ὁ Γεώργιος διαφοροτρόπως μετέτρεψε τὸ ἐπώνυμον αὐτοῦ αὐτοκαλούμενος Ἑρῶνυμος, Ἑρμώνυμος, Χαριτώνυμος, καὶ Χριστώνυμος.

(**) Ἐγραψε δύο μονοδίας ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ διδασκάλου του· ἐκ τῆς δευτέρας ἀποσπῶμεν τὴν ἐξῆς περικοπήν: «Ἄλλ' ὦ τῆς κοινῆς δυστυχίας, μᾶλλον δὲ ἰδίας ἐμῆς, ὦ πικρᾶς ὄρφανίας, ὦ βασικάνου τύχης καὶ πονηρᾶς! Ὦν ἐτόγγαρον ἔχων ἡμόντην ψυχαγωγίαν, μόντην ἐν ἀλλοδαπῇ διατρίβων παρσημβίαν, ὄφθαλμον νοητῶν, ἢ φῶς τῆς ἐμῆς ἀθλίας ψυχῆς, καθηγεμόνα βιωτάτων, μᾶλλον δὲ προστάτην καὶ κηδεμόνα, ἐφ' ᾧ καὶ μόνῳ τὰς τῆς ἐμῆς ἐσάλειον ὠφελείας ἐλπίδας, οὗ ταῖς χρυσείας πτέρυξι τῆς σοφίας ὡς νεοττὸς ἐπετάμην, καὶ τοῖς ἀδαμαντίνις λόγοις ἐκείνου, μᾶλλον δὲ οὐρανίοις καθοπλιζόμενος, τοῖς τῶν ἄλλων σοφιστῶν λόγοις μηδέποτε περιτραπήσεσθαι πεποισῶς, τοῦμόν ἐγκαλλώπισμα, τὴν εὐδαιμονίαν, τὸ κλέος, τοῦτον, φεῦ, ἀφῆρημαι παρ' ἐλπίδα . . .»

(3) Γρηγόριος Τιρέρνας ἐκ τῶν περιφανῶν ἑλληνιστῶν καὶ λατινιστῶν τῆς ΙΕ' ἑκατοντητηίδος, ἐγεννήθη τῷ 1415 ἐν Τιρέρῳ τῆς Οὐμβρίας, καὶ ἀπέθανεν ἐν Γενετιᾷ περὶ τὸ 1466· ἐδίδαξε τὰ ἑλληνικὰ εἰς τὴν πατρίδα του, Νεάπολιν, Μιλάνον, καὶ ἐπὶ τέλους εἰς Παρισίους. Ὁ Νωδαῖος Ἑλληνα τοῦτον θεωρῶν λέγει, «primus Græcorum ab expugnatâ Constantinopoli Lutetiam venit, et sistens se coram rectore academiam dixit». Ὁ Weiss ὁμοῦς (Biographie Universelle tom. 46) δὲν παρσιέχεται, ὅτι εἰς τὸν Τιρέρναν ἐδόθη ἔδρα τῆς ἑλληνικῆς ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ τῶν Παρισίων. Κατὰ λάθος ὁ Matthæus (Historia Ludovici XI, lib. XI) καὶ

Ἐν ἔτει 1472 ὁ ἐπίσκοπος τῆς Ἰόρκης ἐρόρήθη εἰς τὰ δεσμᾶ, διαταγῇ Ἐδουάρδου Δ' ὁ πάπας Σίξτος Δ'. γιγνώσκων τὴν ἐξειδικασμένην ἰκανότητα, καὶ στομυλίαν τοῦ Ἐρμωνύμου, ἀπέστειλεν αὐτὸν εἰς Ἀγγλίαν ἵνα κατορθώσῃ τὴν ἀπελευθέρωσιν ἐκείνου⁽¹⁾. Κατὰ Ἰούνιον τοῦ 1476 ὁ Σπαρτιάτης ἐπανελθὼν ἐξ Ἀγγλίας ἐπορεύθη εἰς Ῥώμην, καὶ ἔλαβεν οὐχὶ ἀνάλογον τῶν κόπων τοῦ ἀμοιβῆναι μετ' ὀλίγον δὲ διὰ χρέος ἐρόρήθη εἰς τὰς φυλακὰς. Ἀνδρόνικος ὁ Κάλλιστος γράφων πρὸς Γεώργιον Παλαιολόγον τὸν Διτύπατον⁽²⁾, ἵνα μεσιτεύσῃ πρὸς ἀπελευθέρωσιν αὐτοῦ, ἐκτίθησιν οὕτω τὰ κατὰ τὴν φυλάκισίν του· « Γεώργιος Ἐρμωνύμης, ἀνὴρ εὖ ἔχων καὶ παι-
 » δείας καὶ ἀρετῆς, καὶ φίλος ἐμὸς καὶ σαυτοῦ τὰ μάλιστα, ἀφίκετό
 » μὲν Ῥώμης πεμφθεὶς ὑπὸ μεγίστου ἀρχιερέως ἐπ' ἐλευθερίᾳ τοῦ ἀρ-
 » χιεπισκόπου τῆς Ἰόρκης, σπουδάσας δὲ πολλὰ καὶ κινδυνεύσας οὐ
 » μικρὰ, καὶ κατωρθωκῶς πράξιν τοιαύτην, οἶκν οὐδεὶς ἄλλος ἤλ-
 » πισεν ἂν κατορθώσῃν, καὶ ἐλευθερώσας τὸν ἀρχιεπίσκοπον, ἔτυχε
 » μὲν δώρων ἰκανῶν παρὰ τοῦ ἀρχιεπισκόπου, οὐ μὴν ἀξίων τε τοιαύ-
 » τῆς τε καὶ τοσαύτης πράξεως, καὶ τῶν κινδύνων οὓς ὑπέστη· τέ-
 » λος δὲ καιροῦ προϊόντος κατηγορηθεὶς ὑπὸ τῶν ἐνταῦθα ἰταλικῶν
 » ἐμπόρων διὰ τὸ πεπομφέναι γράμματα πρὸς σὲ τὸν Γεώργιον καὶ
 » ἐξαγγεῖλαι τὰ ὑπ' αὐτῶν πραττόμενα κατὰ σοῦ, καὶ ἅμα οἰομέ-
 » νων τῶν ἐμπόρων καὶ τὰς ἄλλας αὐτῶν πράξεις γράμμασι μηνύειν
 » πρὸς σὲ τὸν Γεώργιον, ὥστε ῥαδίως ὑπὸ σοῦ κατ' αὐτῶν συμπλέ-
 » κεσθαι μηχανὰς καὶ ἐνέδρας, καὶ συλλαμβάνειν αὐτούς· ἐμβληθεὶς
 » οὖν διὰ ταῦτα εἰς δεσμοτήριον ἐπὶ τιμῆματι χιλίων λιτρῶν, καὶ
 » καταναλώσας πάντα ὅσα τε παρὰ τοῦ ἀρχιεπισκόπου ἔλαβε καὶ
 » ὅσα ἤνεγκεν ἐκ Ῥώμης, καὶ γενόμενος ὀφειλέτης χρυσίου πολλοῦ,
 » μόλις ἐλευθερωθεὶς τοῦ δεσμοτηρίου, μὴ δυνάμενος ἀποδοῦναι τὸ
 » χρέος, ἐμοῦ γενομένου ἐγγυητοῦ, ἔρχεται ἤδη πρὸς σὲ θαρρῶν εἰς

ἐξ αὐτοῦ ἄλλοι παραλαβόντες ἀναφέρουσιν, ὅτι ὁ Τιφέρνας ἐχρημάτισε μαθητῆς Μανουὴλ Χρυσολωρᾶ, ὅστις τὸ αὐτὸ τῆς γεννήσεως τούτου ἔτος εἶχεν ἀποθάνει.

(1) Ἐν ἰδιογράφῳ κώδικι ἀναγιγνώσκειται ἡ σημείωσις· « Ἐτελειώθη τὸ παρὸν βίβ-
 » βλίον ποιήσιν περιέχον Κοίντου Καλαβροῦ ἐπιστρέψαντός μοι ἐξ Ἀλβιώνης τῆς
 » Βρεττανικῆς νήσου ἐν πόλει τοῦ Παρισίου ἐν τῇ Γαλλίᾳ, χειρὶ Γεωργίου Ἐρμωνύμου
 » τοῦ Σπαρτιάτου, πεμφθέντος ὑπὸ τοῦ μεγίστου ἀρχιερέως Σίξτου τετάρτου ἐπ' ἐλευ-
 » θερίᾳ τοῦ ἀρχιεπισκόπου τῆς Ἰόρκης, ἔτει ἀπὸ Χριστοῦ γεννήσεως αὐτοῦ· τρίτη
 » φθίνουτος ἑκατομῆσιαιῶνος μηνὸς κατὰ Ἀθηναίους, ὃν Ἰούνιον Ῥωμαῖσι καλοῦσι ».

(2) Στρατηγός Λουδοβίκου ΙΔ'. Βλέπε Ducange, Familiae Byzantinae, σελ. 236;

« σὲ μετὰ Θεόν, καὶ διὰ σοῦ εἰς τὸν γαληνότατον βασιλεῖα τῶν
 ρ Φράγκων (1). »

Ἐκ τῆς φυλακῆς ὁ Ἐρμώνυμος ἔγραψεν ἰκετευτικὴν ἐπιστολὴν πρὸς
 Βησσαρίωνα, ἐξαιτούμενος τὴν βοήθειαν τοῦ παντοδυνάμου καρδινά-
 λίου, μεθ' οὗ ὡς φαίνεται δὲν διέκειτο πρότερον εἰς φιλικὰς σχέ-
 σεις. Ἐπὶ τριμηνίαν δὲ σιδηροδέσμιος μείνας, πολλὰς ὑπέστη τα-
 λαιπωρίας « ἐν τῇ φρικτῇ εἰρκτῇ ταύτῃ, καὶ τῷ φοβερῷ τῷδε
 » τάφῳ καὶ ἄθῃ, καὶ λιμῷ, καὶ δυσωδίᾳ καὶ πάσῃ ταλαιπωρίᾳ καὶ
 » κακοπαθείᾳ παλαιῶν, καὶ ὑπὸ ἀπειρῶν ρθειρῶν καὶ κορέων τὰς
 » πλευρὰς ὀρυττόμενος, καὶ σπανιώτατα γενόμενος ὕπνου (2). » Εἰς
 ἀπελευθέρωσιν αὐτοῦ, ὡς φαίνεται, συνετέλεσε καὶ ὁ Βησσαρίων, πρὸς
 ὃν καὶ λόγον ἐγκωμιστικὸν ἔγραψεν ὁ εὐγνωμονῶν Σπαρτιάτης.

Μετ' ὀλίγον ὁ Ἐρμώνυμος τὸν μοναχικὸν ἀσπασθεὶς βίον μετωνο-
 μάσθη Γρηγόριος, τότε δὲ πράγματι κατέστη πολυώνυμος.

Ἄδελφον τότε ἀπεβίωσεν τῷ 1478 ὅμως ἔζη ἐν Παρισίοις, ὅθεν
 ἔγραψε δύο ἐπιστολάς, τὴν μὲν ἑλληνιστί, τὴν δὲ λατινιστί, πρὸς
 Ῥευχλίνον.

Μαθητὰί τοῦ Ἐρμώνυμου ἐγένοντο πολλοὶ τῶν ὕστερον ἐπιφανῶν,
 ὡς Φίλιππος Μελάγγθων, Ῥευχλίνος, καὶ Γουλιέλμος Βουδαῖος.

Τὸν Σπαρτιάτην Γεώργιον πολλοὶ καὶ διάφοροι ἐπῆρσαν καὶ διὰ
 τὴν ἔξοχον παιδείαν, καὶ τὴν ἐν Γαλλίᾳ γόνιμον διδασκαλίαν τῆς Ἑλ-
 ληνικῆς γλώσσης. Ὁ Ῥέγιος λέγει ταῦτα « *Hic quia solus in Gal-*
lia ea tempestate graece scire videbatur, initio fuit nostris
hominibus summae admirationi ». Ὁ αὐτὸς ἀναφέρων, ὅτι ὁ
 περίφημος Βουδαῖος ἐδιδάχθη ὑπὸ τοῦ Ἐρμώνυμου, ἐπιφέρει περὶ τοῦ
 αὐτοῦ καὶ τὰ ἑξῆς: « *Neque enim praeceptor ille plura docere,*
quam sciret, poterat, et graecas litteras catenus noverat, quod
convenit sermoni litterato cum vulgari; et nisi quod legere
optime, et e more doctorum pronuntiare videbatur, experse-
rat omnis eruditionis; et qui pingendis litteris Graecis victum
quaerere tantumodo nosset » (3).

(1) Boissouade, *Anecdota Graeca*, tom. V, σελ. 420—26.

(2) Αὐτ. σελ. 427—34. Ἐν ταύτῃ ἀναφέρει ὅτι καὶ πρότερον ἐφυλακίσθη ἐν
 Φλωρεντίᾳ, καὶ Μεθώνῃ.

(3) Hodii, *de Graecis illustribus*, lib. II cap. 3—Boernerii *de doctis Graecis*,
 σελ. 192—8.—Regii, *Vita Gulielmi Budaei—Bulaei*, *Histor. Univers. Parisi-*

Συγγράμματα.

—Γερωνόμου Χαριτωνόμου, Ὑμνωδία τῷ σφωτάτῳ διδασκάλῳ κυρίῳ Γεωργίῳ τῷ Γεμιστῷ.

—Γρηγορίου μοναχοῦ, μονωδία τῷ σφῷ διδασκάλῳ Γεωργίῳ τῷ Γεμιστῷ⁽¹⁾.

—Ἐπιστολὴ πρὸς Βησσαρίωνα.

—Λόγος ἐπικήδειος εἰς Παλαιολόγου.

—Λόγος ἐγκωμιστικὸς εἰς Βησσαρίωνα⁽²⁾.

—Ὅκτὰ κεφάλαια σὺν ἄλλοις τισὶν ἀποδεικνύοντα, ὡς ὁ Χριστὸς ἐστὶν υἱὸς τοῦ Θεοῦ, καὶ Θεὸς ἀναντιρρήτως καὶ ἀναμφιβόλως καὶ ἄλως ἀδύνατον. (ἐξεδόθη μετ' ἄλλων ἐν Αὐγούστῃ 1608).

—Βίος Μωάμεθ. Basilicæ 1544.

—Ἐπιστολαὶ λατινιστὶ καὶ ἑλληνιστὶ.

Πρὸς τούτους ὁ Ἑρμώνυμος μετέφρασεν ἐκ τοῦ ἑλληνικοῦ εἰς τὸ λατινικὸν τὸ περὶ Σωτηρίας σύγγραμμα Γεναδίου τοῦ Σχολαρίου. Vita salutis hominum. Basilicæ 1656.

Μιχαῆλος Ἀποστόλης⁽³⁾.

Ἐγεννήθη εἰς Βυζάντιον μετὰ τὴν ἄλωσιν μεταβάς εἰς Ῥώμην ἐδεξιώθη ὑπὸ τοῦ Βησσαρίωνος, νέος ἦδη, καὶ δαπάνη τούτου συνεπλήρωσεν εἰς Ἰταλίαν τὰς σπουδὰς του, ἐκμαθὼν καὶ τὴν λατινικὴν. Ἐν Βυζαντίῳ διαμένων εἶχεν ἀρκούντως ποτισθῆ τὰ δόγματα τῆς Πληθωνικῆς φιλοσοφίας· ἐκεῖ δὲ κατορθώσας ὑπεξήρσε δύο λόγους τοῦ Σχολαρίου κατὰ τοῦ Πλήθωνος, οὓς ἀπέστειλεν αὐτῷ προσεπιλεγών· «Ὅτι μὲν εἰμι σὸς, καὶ θανεῖν ἥδιστα ἂν αἰροίμην ὑπὲρ σαυτοῦ, εἴ τι ἂν οὐκ ἀξίῳ σου ἀκούοιμι, ἔργοις μᾶλλον, οὐ λόγοις δίκαιον ἂν τὸ τοιοῦτο φαίνεσθαι ἐγνωκῶς, ἐατέον μοι φάναι ἐν τῷ παρόντι οἴομαι δὴ. Τὴν δ' αἰτίαν ἣ μὲ σοι γράψειν μάλιστα ἐπεπεικεῖ, νῦν εἰπεῖν, ὡς οἶόν τε, ἔρχομαι. Ἐμοὶ τὴν καρδίαν εἰσέδου Θείου Πλάτωνος ἔρω, εἴτε τοῦτο παθόντι τῷ τιμᾶσθαι τοῖς ἀρίστοις τὸν ἄνδρα, εἴτε τῷ τάκείνου μετρίως διδάσκεισθαι· καὶ ἦν ἂν ἐκείνου δόξαν οὐκ ὀρθῶς τισι κρινομένην ἀκούοιμι, οὐχ ὅσον ἂν βουλοίμην ὑπεραπολογεῖσθαι δυνα-

ensis—Naudæi, add. Histor. Ludovici—Fabricii, Bibliotheca Græca tom XI, σελ. 593, 635. XII, σελ. 102—3.

(1) Ἀμφότεροι οἱ λόγοι οὗτοι ἐξεδόθησαν ὑπὸ Alexandre ἐν παραρτήματι τῆς ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοθείσης τῷ 1838 συγγραφῆς τοῦ Πλήθωνος περὶ Νόμων σελ. 373—403.

(2) Ἡ πρὸς Βησσαρίωνα ἐπιστολὴ, ὡς καὶ ὁ ἐγκωμιστικὸς λόγος ἐξεδόθησαν ὑπὸ Βουασονάδου, Anecdota Græca V, σελ. 427—61.

(3) Εἰς χειρόγραφά τινα γράφεται Μιχαῆλ Ἀποστόλιος· ἐπροσημίσαμεν ὅμως τὴν ἔνω γραφὴν, ἐπει οὕτω σημεῖοι τὸ ὄνομα αὐτοῦ ὁ υἱὸς τοῦ Ἀριστοβούλου εἰς τὰ ἐν τῇ Παρισίῳ βιβλιοθήκῃ αὐτόγραφά του.

μενος, ἔγκαλυψάμενος ἄπειμι. Σὺ δ' εἰ Πλάτωνος κήδη, καὶ οἷς ἂ ἐκείνω ὀρθὰ ἐφάνη ἀρέσκει, τούτων ὄντα με καὶ αὐτὸν ταχέως μετὰ-
 πειψον, ὡς ἂν δυνηθεῖν τε ὑπεραπολογεῖσθαι τάνδρος, καὶ ἦ ἂν ἐγὼ
 κρίνω εὐδαιμονία. "Ἄλλοις μὲν οὖν ἄλλα νομιζέσθην εὐδαιμονία· ἐμοὶ
 δὲ, καὶ οἷς ἂ ἐμοὶ δοκεῖ, σέ τε ἰδεῖν καὶ ἐμφορηθεῖναι τῶν σῶν".

"Ὅταν ὁ Γαζῆς ἔγραψε κατὰ τοῦ Πλάτωνος καὶ Πλήθωνος, ὁ Ἀπο-
 στόλης ἀπαντῶν ἐπετέθη βαναύσως κατ' αὐτοῦ· Ἀνδρόνικος ὁ Κάλλι-
 στος ἀνέτρεψε τὴν ἀπάντησιν τοῦ Ἀποστόλη, καὶ στείλας ἀμφοτέρα
 εἰς Βησσαρίωνα ὑπεβάλλετο εἰς τὴν εὐθυκρισίαν τοῦ σοφοῦ καρδινα-
 λίου, ὅστις ἔγραψεν ἐπιτιμητικὴν τῷ Μιχαήλῳ ἐκ Βιτέρβου (9 Μαΐου
 1462). "Ἀρίκετο ὡς ἡμᾶς ἂ κατὰ Θεόδωρου τοῦ Γαζῆ Πλήθωνι
 συνιστάμενος συνέγραψας· τὴν μὲν οὖν ὁρμὴν σου, καὶ ὅτι Πλάτωνί τε
 καὶ τοῖς περὶ ἐκεῖνον εὐνοϊκῶς ἔχεις, ἠγάσθημεν, τὸν δὲ τῆς συνηγορίας
 τρόπον οὐκ ἐπηνέσαμεν· οὐ γὰρ λοιδορίαὶς τοῦ ἀντιδίκου, ἀλλ' ἀπο-
 δεῖξαι καὶ λογικαῖς ἀνάγκαις τῷ τε φίλῳ συνηγορητέον, τὸν τ' ἐχθρὸν
 ἀμυντέον· ὥστε καὶ εἴ τι Πλήθων Ἀριστοτέλει προσεπηλάκισεν, εἴτε
 τι Θεόδωρος Πλήθωνα, εἴτε σὺ Θεόδωρον κακῶς εἶρηκας, πάντα ἡμῶν
 παρὰ τὸ δέον τε καὶ εἰκὸς εἰρημένα δοκεῖ· οὔτε γὰρ Ἀριστοτέλης
 οἷος λοιδορεῖσθαι, τοσοῦτων ἡμῶν ἀγαθῶν ὑπάρξας, οὔτε Πλήθων,
 σοφός τε καὶ μέγας τῶντι εὐφροίας ἀνὴρ, εἴ μὴ πού τις εἴποι τὰ
 λοιδοριῶν ἀρξαι, καὶ τοῖς ἀμυνομένοις συγγνώμην τινα παρασχεῖν·
 Θεόδωρός τε τῶν νῦν Ἑλλήνων ἐν τοῖς πρώτοις ὢν, ἥμιστα κακῶς
 ἀκούειν παρὰ σοῦ ἄξιος, καὶ ταῦτα νέου τε ἔτι ὄντος, ἤδη πρεσβύτης,
 καὶ μήπω λογικῶν ἀποδείξεων καὶ ἐπιστημῶν κατὰ τρόπον ἡμιμένου,
 διὰ πάσης ἥκων σοφίας τε καὶ ἐπιστήμης ἀνὴρ . . . Ἀνδρόνικῳ τε τὰς
 πρὸς τὰς σὰς ἀντιρρήσεις σὺν νῷ τιθέμενος καὶ καθεστηκότη φρονή-
 ματι ἐπιῶν, τὴν τε τῶν λόγων ἀλήθειαν αὐτοῦ αἰδέσθητι, καὶ κατ'
 ἐκεῖνον περὶ γραμματικὴν καὶ ὀρθογραφίαν καὶ κυριολογίαν τῶν λέ-
 ξεων, περὶ τε ῥητορικὴν καὶ τὸ εἰδέναι ὀρθῶς τε καὶ μετὰ κάλλους
 συντιθέναι πρῶτα σχολάσας ἱκανῶς, εἴθ' οὕτω καὶ τῶν μειζόνων,
 ἐπίβαινε καὶ τῆς σοφίας αὐτῆς. Εὖ πράττοις καὶ φιλοῦντος παραίνε-
 σιν τὰ εἰρημένα ἠγκάμενος ἔποιο τῇ συμβουλῇ".

Μετὰ ταῦτα ὁ Μιχαήλος, ἕνεκα τοῦ ἀνηρέμου χαρακτήρος του
 ἐκπεσὼν τῆς εἰνοίας τοῦ Βησσαρίωνος, μὴ δυνάμενος νὰ ζήσει εἰς Ἱτα-
 λίαν ἀνεχώρησε διὰ Κωνσταντινούπολιν, καὶ ἐκεῖθεν μεταβὰς ἐγκα-
 τίστη εἰς Κρήτην, ἐνθα νυμφευθεὶς, συνεστήσατο σχολεῖον πρὸς πα-

ρισμὸν τῶν βιωτικῶν, ἀντιγράφων καὶ χειρογράφα πρὸς πώλησιν· Τοσαύτη δὲ πενία συνέζη, ὥστε εἰς πολλὰ τῶν χειρογράφων ὑπεγράφετο « βασιλεὺς τῶν πενήτων » (¹). Εἰς τὴν ἐξῆς πρὸς τὸν διδάσκαλόν του Ἰωάννην Ἀργυρόπουλον ἐπιστολὴν περιγράφει τὰ κατ' αὐτὸν μετὰ τὴν ἐξ Ἰταλίας ἀναχώρησιν. « Ἐσπέρας, ὅτε δὴ συνεσκόταζεν, ἄραντες ἐκ Βυζαντίου, τὸ τῆς Προποντίδος διεπλόμεν πέλαγος, γαληνιαῖον ἡμῖν ἄνεμον τοῦ Ποσειδῶνος ἐμπνεύσαντος, ἅτε νέον αὐτὸν ἐγνωκόσι καὶ τὸν αὐτοῦ γε πατέρα, μηδὲν τι τοιοῦτον, νῆ Δία, πρῶτον ἰδοῦσιν, ὅτε τούτων ἡμεν ἐν ἀγνωσίᾳ. Καὶ πρὶν τέτταρας ἡμέρας ἐκτελεσθῆναι, μηδενὸς του τῶν ἐν τῇ θαλάττῃ πειραθέντες δεινῶν, ἦν Μίνως Διὸς παῖς ἐκόσμει τῇ εὐνομίᾳ, κατήρκαμεν, πάντ' ἄνω καὶ κάτω τὰ τῆς πόλεως εὐρηκότες, πόλεμόν τε κακόν, καὶ ἀφορίαν τῆς Δήμητρος, ταῦτα δὴ τὰ γινόμενα, αἷς δὴ, καὶ οὐ ἔνεκεν ἐγεγόνειμεν, ἀπωλέσαμεν. Οὐδὲ γὰρ οὐδ' εἰσὶν οἱ παρ' ἐμὲ φοιτῶντες τῶν τεττάρων ἐπέκεινα, τοῖς τε ἄλλοις ἃ ἡμῖν προκατείλεται, καὶ μάλιστα ὅτι τὰ Ῥωμαίων εἰώθασιν ἐκπαιδεύεσθαι· οἱ δὲ γε ἡμῖν ὄντες, μόλις ἂν ἀκοῖεν, ἃ πίνομεν, ὕδατι. Κακόν οὖν φυγόντες εὐρομεν ἄμεινον, τὸ τοῦ λόγου, εἰ δὴ κακόν ἐκάεινο κλητέον πρὸς τόδε παρατιθέμενον. Καὶ εἰ μὲν παρόντες ἡμῖν ἐτύγχανον, Ἀπόλλωνος καὶ Διὸς μεγάλου τὸ δῶρον. Ἀλλὰ καὶ Πολυδεύκης σὺν Ἀλκινόῳ. Οὐδὲν ἂν τὸ κωλύον εἰς τὸ σύννομον ἄστρον ἡμᾶς ἀφικέσθαι, ἢ τάχα που καὶ εἰς γυναικὸς βίον ἐλεύσεσθαι. Ἀλλὰ ταῦτ' ἂν ἀνευ Θεῶν ἡμῖν ὠμαρτήκει, μή τις τῶν θυραίων ἀγαθῶν ἀπολελαυκότες, τάχιστα τς ἐντεῦθεν ἀπίωμεν πρὶν τὸν ἱερόν τοῦ Διὸς σηκὸν κατιδεῖν, καὶ τῶν ἄλλων Θεῶν ἀσπάσασθαι τὰ ἀγάλματα. Πάντα μὲν οὖν ἡμῖν ὑποιστέα, τούτους ἔχουσι τε συμμάχους, καὶ οὐσπερ ἔφημεν γράφουσιν. Οὐδὲ γὰρ μεταβαίημεν ἂν, ἔστ' ἂν διδοίη Θεὸς ἃ ἂν βουλώμεθα διανύσαι. Εἰτ' αὖθις δεισίθεος ἡμᾶς διαδέξεται Πλήθων, σοὶ καὶ τούτ' εἰ δεαοῖα ».

Ἐκ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης καὶ ἄλλων καταδείκνυται, ὅτι ὁ Ἀποστόλης ἐπὶ τοσαῦτον εἶχεν ἐνστερνωσθῆ τὰς πληθωνικὰς δοξασίας, ὥστε ἐγένετο ἀληθῆς Ἕλληνας λατρεύων τὰ ἀγάλματα, καὶ ἐπικαλούμενος τοὺς θεοὺς τοῦ Πλάτωνος εἰς ἀντίληψιν (²). Ἐπὶ τῷ θεα-

(¹) Ἐν ἄλλοις χειρογράφοις σημειοῖ, « Μηχαῆλος Ἀποστόλης Βυζάντιος, μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς πατρίδος πενία ζῶν, καὶ τὴν δε βίβλου μαθῶν ἐν Κρήτῃ ἐξέγραψε ».

(²) « Ζεὺς, ᾧ πάντα δουλεύει, θεοὶ καὶ δαίμονες καὶ ψυχαὶ, καὶ ἃ θεῶν ἔργα, ἢ θεῖος ἢ Πλάτων διακελεύεται, Ἐρμῆς τε, ᾧ λόγον ἐνέταξεν ὁ καὶ τῶν ἄλλων ἐκάστη ».

Θῆναι δ' ἐν μὲν Ἰταλίᾳ προσεποιεῖτο τὸν δυτικόν, ἐν δὲ Ἑλλάδι τὸν ὀρθόδοξον. Ἀλλὰ καὶ πρὸ τῆς ἀλώσεως ἐραίνετο ἐπαυφοτερίζων. Ὁ Σμύθιος παραδίδει, ὅτι εἰς τὸν ἐν ἔτει 1410 προσφωνηματικόν του πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Φριδερικὸν ὠμολόγει ὁ Μηχαῆλος τὴν ἐκ τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ ἐκπάρουσιν τοῦ ἁγίου πνεύματος, πέμπων συγχρόνως πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Κωνσταντῖνον τὸν Παλαιολόγον ὁμολογίαν πίστεως, κατὰ τὰς παραδόσεις τῆς Ἀνατολικῆς ἐκκλησίας. Μετὰ τὴν ἐξ Ἰταλίας ἀναχώρησίν του ὅμως ἔγραψε δριμύως κατὰ τῶν Λατίνων καὶ ὑπὲρ τῶν ὀρθοδόξων.

Ἄδελφος ὁ χρόνος τοῦ θανάτου του. Ἐγκατέλιπε δὲ υἱόν, ἐπίσης λόγιον, Ἀριστόβουλον, τὸν καὶ ὕστερον Ἀρσένιον ψευδο-Μονεμβασίας (*).

Συγγράμματα.

- Μενέξενος, ἢ περὶ Ἁγίας Τριάδος, διάλογος.
- Πρὸς τὰς ὑπὲρ Ἀριστοτέλους περὶ οὐσίας κατὰ Πλήθωνος Θεοδώρου τοῦ Γαζῆ ἀντιλήψεις.
- Προσφώνημα εἰς τὸν διδάσκαλον Ἰωάννην τὸν Ἀργυρόπουλον, ὅτι ἤρξατο διδάσκειν ἐν τῇ τοῦ ξενῶνος μουσίῳ.
- Λόγος συμβουλευτικὸς πρὸς τὸν αὐτοῦ κηδεστὴν, μνηυθέντα ὅτι εἰς δευτέρους ἀφίκετο γάμους.
- Λόγος συμβουλευτικὸς πρὸς Ἀμιρνούτζην Φιλόσοφον.
- Λόγος παραινετικὸς πρὸς Ἰταλοῦς.
- Ἐπιειρόθωσις τῶν ποιητικῶν τρόπων.
- Μονωδία τῷ σοφῷ Βησσαρίωνι. (ἐδημοσιεύθη ὑπὸ Fülleborn).
- Ἐπικτήθειον Γαλατινοῦ.
- Ἐπιτάφιον Καλοταρᾶ.
- Μονωδία ἐπικτήθειος εἰς Ἀνδρέαν Καλέργην.
- Προσφώνημα εἰς Βησσαρίωνα. (μνημονεύεται ὑπὸ Ἀλλατίου ἐν Συμμίτικῳ Lib. V, καὶ VII).
- Στίχοι ἰαμβικοί.
- Συλλογὴ Ἑλληνικῶν παροιμιῶν ἐν Βασιλείᾳ 1538. (ἡ πρώτη αὕτη

τάξεις τε αἰδίου καὶ ἐνεργείας διανεμηάμενος, καὶ οἱ τοῦ γένους ἡμῶν εἰλήχασαι κήρῃσθαι, καὶ τῆς ἐμῆς, εἰ οἶόν τ' εἰπεῖν, σωτηρίας καὶ ὠφελείας ἀντιποιούμενοι, εἰς τὸ ἶρδν τέμενος τοῦ Διὸς, ὃ Μίνως ἐκόσμηε τε καὶ Ῥαδάμανθυς, κατηνέγκασαν ἀφικέσθαι. Δῆμψ γὰρ παλαιῶν ἐντετυχηκῶς φιλοσόφων, Θεόν τε ἔγνων τὸν τοῦ παντός ποιητὴν καὶ, ὅτε δεῖ, προνοοῦμενον, οἷς τε λόγοις κυβερνᾶται τὸ πᾶν, καὶ ἕως γένος ἀνθρώπων δικιτᾶται τε καὶ δεδιήτητα: η. (Ἐτέρα ἐπιστολὴ πρὸς Ἰω. Ἀργυρόπουλον).

(*) Boernerii, de Doctis Graecis, σελ. 152—163.—Hodii de Graecis illustr.—Fabricii, Bibliotheca graeca, XI. σελ. 189—91.—Fülleborn, κλπ.

ἔκδοσις ἐστὶν ἐπιτομὴ τοῦ Ἑλληνικοῦ πρωτοτύπου, ὕπερ ἐξεδόθη τῷ 1619 μετὰ λατινικῆς μεταφράσεως ὑπὸ τὸν τίτλον. — *Apostolii paremiæ nunc demum, post epitomen Basiliensem, integræ cum P. Pantini versione, ejusque et doctor. notis in lucem editæ. Lugd. Batavorum Elzevir. 1619.* ἀνετυπώθησαν δ' ἐν 1653).

— Περὶ ῥητορικῆς. (ἐξεδόθη ὑπὸ Ἀλλατίου μετ' ἄλλων ἐν Ῥώμῃ 1643).

— Μονωδία ἐπὶ θανάτῳ Ἰωάννου Παλαιολόγου τοῦ αὐτοκράτορος.

— Στίχοι ἠρωϊκοὶ, καὶ ἱαμβικοὶ, καὶ ἐλεγειακοὶ εἰς διαφόρους ἑορτάς.

— Πολιτικοὶ στίχοι ἐγκωμιαστικοὶ Βατραχομουμαχίας.

— Περὶ ἔκπορεύσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, κατὰ Λατίνων.

— Προσφώνημα εἰς τὸν αὐτοκράτορα Κωνσταντῖνον.

— Ὁμολογία τῆς αὐτοῦ πίστεως ὑποπτεουμένης.

— Ἐπιστολαὶ πρὸς Μανουὴλ Χρυσολωρὰν, Πλήθωνα, Βητσαρίωνα, Μανουῆλον, Ἰωάννην Ἀργυρόπουλον, Μάρκον Μουσοῦρον, Ἄγγελον, Ἀμιρούτζην, Μιχαὴλ Μάρουλλον, Ἡσαΐαν, Δαρεῖον, Γαβριὴλ, Πατρίκιον, Λαόνικον Χαλκοκονδύλην, Ἰωάννην Χρυσολωρὰν, Πέτρον Καλέργην, Παχώμιον, Νικόλαον, Κυρίνον, Θωμάν, Ἀνδρόνικον, καὶ ἄλλους (¹).

— *Disceptatio adversus eos qui occidentales orientalibus superiores esse, contendebant, quod philosophiam et in declarando modo generationis Christi.*

Πρὸς δ' ἔγραψε — Συλλογὴν ἀποφθεγμάτων, ὡς λέγει ὁ υἱὸς τοῦ Ἀριστοβουλος· « Ἐφ' ἣν (τὴν Ἰωνιάν) πολλὴν σπουδὴν ὁ ἐμὸς πατὴρ κατεβάλλετο· τὰς γὰρ διατριβάς ἐν Ῥώμῃ πάσαι ποιούμενος Γασπάρει τῷ αἰδεσιμωτάτῳ ἐπισκόπῳ τοῦ Ὄσμου συναγωγὴν παροιμιῶν συνῆναι ὑπέσχετο. Ἀρξάμενος δὲ τῶν παροιμιῶν συνεπεμνήσθη καὶ γνωμῶν, ἀποφθεγμάτων τε καὶ ὑποθηκῶν ἀρχαιοτάτων καὶ σοφωτάτων ἀνδρῶν· ἀδελφὰ γὰρ ἀλλήλοις εἰσι παροιμῖαι, καὶ γνῶμαι, καὶ ἀποφθέγματα ».

Ἀνδρόνικος Κάλλιστος.

Γεννηθεὶς ἐν Θεσσαλονίκῃ, ἀνετράφη ἐν Βυζαντίῳ (²)· μετὰ τὴν ἄλωσιν προσφυγὼν εἰς Ἰταλίαν ἐδίδαξε τὰ Ἑλληνικὰ κατὰ πρῶτον ἐν Βολωνίᾳ (1464), ὕστερον ἐν Ῥώμῃ (1469)· ἐντεῦθεν μεταβάς εἰς Φλωρεντίαν (³) ἐδίδαξεν ἐπιτυχῶς ἐπὶ τινα ἔτη κατ' ἰδίαν εἰς πολυαριθ-

(¹) Miller, Catalogue de l'Escorial, σελ. 71—2.

(²) Ὁ Βολατερράνος (Comment. Urban. XXI, σελ. 773) τὸν λέγει ῥητῶς Θεσσαλονικεῖα· ὁ δὲ Φίλελος Βυζάντιον· ἀλλ' ὁ αὐτὸς γράφων τῷ Γαζῆ λέγει ἐκεῖνον συγγενῆ (necessarium) τούτου· τὸ πιθανώτερον, ὡς παραδέχεται ὁ Βαϊρνερος, εἶνε ὅτι γεννηθεὶς ἐν Θεσσαλονίκῃ ἀνετράφη ἐν Βυζαντίῳ. Ὁ Κάλλιστος συγγέεται ὑπὸ Νωδαίου, Μορερίου, Ρουλαίου καὶ ἄλλων πρὸς Ἀνδρόνικον τὸν Δαλματῶν.

(³) Ὁ Φραγγίσκος Βαρχιένσιος καταλέγει τὸν Κάλλιστον μεταξὺ τῶν ἐν Φλωρεντίᾳ δημοσίᾳ διδασκάντων.

μούς μαθητάς. Μετά τὸν θάνατον Ἐρμωνίου τοῦ Σπαρτιάτου προσελθὼν ὁ Ἀνδρόνικος εἰς Παρισίους, καὶ ἀνέλαβε τὴν διδασκαλίαν τῶν Ἑλληνικῶν μετὰ τσαύτης δ' ἐπιτυχίας ἐδίδαξεν ἐκείσε, ὥστε ὁ Κλαβιέρος λέγει, ὅτι εἰς τοῦτον ὤφειλε τὸ πανεπιστήμιον τῆς Γαλλικῆς μητροπόλεως τὴν ἀποκατάστασιν συστηματικῆς σπουδῆς τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης. Ἐκεῖ δὲ ὑπέργηρος ἀπεβίωσε (1486)(¹).

Τοῦ Ἀνδρονίκου ἡ μάθησις ἐπαινεῖται ὑπὸ πολλῶν συγχρόνων ὁ Βολατεράνος λέγει « unus omnes græci sermonis evolberat auctores, ac scientiam, quam cyclicam vocant, collepat; præter ea vero etiam Aristotelicam omnem disciplinam probe tenebat »: καὶ ὁ αὐτὸς ἀλλαχοῦ « fuisse eum alioquim pronuntiatione ineptum, et qui, præter studium litterarum, nihil omnino rerum gerebat ». Καὶ Φίλελφος γράφων ἐκ Μεδιολάνων (21 Ἰανουαρίου 1469) πρὸς Θεόδωρον Γαζῆν « Gaudeo equidem, plurimum, eruditissimum virum, mihique amicissimum, Andronicum Kallistum, necessarium tuum, apud vos agere, id est, in musarum et sapientiæ domicilio; quem ut meis verbis salvere jubeas, meque τοῖς περὶ Βησσαρίωνα τὸν δεσπότην, quem diligentissime commenda »: ὁ αὐτὸς ἀλλαχοῦ « eloquentissimum » καλεῖ τὸν Κάλλιστον.

Μεταξὺ τῶν μαθητῶν τοῦ Ἀνδρονίκου ἀριθμοῦνται καὶ οἱ ἐπιφανεῖς Πολιτιανὸς, Πανόνιος, Βάλλας, κλπ(²).

Συγγράμματα.

- Μονωδία ἐπὶ τῇ ἀλώσει τῆς Κωνσταντινουπόλεως.
- Ἀντιρήτικὸς πρὸς Μιχαῆλον Ἀποστόλην.
- Ἐπίγραμμα εἰς αἶνον Βησσαρίωνος.
- Περὶ παθῶν. (ἐξεδόθη ὑπὸ Δαυὶδ Ἐσχελίου ἐν Αὐγούστη τῷ 1593, ἀνατυπωθὲν τῷ 1617 καὶ 1679 εἰς ἐπίμετρον τῶν Ἰθικῶν Νικομαχείων).
- Περὶ ἀρετῶν καὶ κακιῶν. (ἐξεδόθη ὑπὸ Δαυὶδ Ἐσχελίου).
- Περὶ ποιήσεως.
- Σχόλια εἰς Ὅμηρον.
- Ἐπιστολαὶ πρὸς Βησσαρίωνα, Σκουρδινόν, Γρηγόριον Παλαιολόγον καὶ Θεόδωρον Δημητρίου.
- Λόγος ἐγκωμιστικὸς εἰς Γρηγόριον Παλαιολόγον.

(¹) Κατὰ τινες ὁ Κάλλιστος ὀλίγα ἔτη πρὸ τοῦ θανάτου του ἐπανέστρεψεν εἰς τὴν πατρίδα του, καὶ ἐκεῖ ἐξεμέτρησε τὸ ζῆν.

(²) Hødius, lib. II, cap. 3 — Bernerus, σελ. 164—9. — Fabricius, XI, σελ. 463, καὶ 361. — Biographie Universelle, tom. 2. — Biogr. Nouvelle, Vie de Callistos.

— Ἐπιστολή περὶ Ἐρωινώμου πρὸς Γεώργιον Παλαιολόγον τὸν Δισύπατον (ἐδημοσιεύθη ἐν τοῖς Ἑλληνικοῖς Ἀνεκδότοις τοῦ Βεκρονάου, τομ. 5 σελ. 420—6).

— Περὶ ψυχῆς.

— Περὶ τύχης.

Μετέφρασε λατινικῶς — Aristotelis de generatione et corruptione libri duo.

Ὁ Βερούνιος ἐν προομίῳ τῆς ἐν ἔτει 1509 ἐκδόσεως τῶν Ἐρωτημάτων τοῦ Γουαρίνου καταλέγει μεταξὺ τῶν γραψάντων κανόνας περὶ ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ τὸν Κάλλιστον.

Ῥάλλης.

Δημήτριος Ῥάλλης, ὁ ἐπιλεγόμενος Καβάκης, ἐγεννήθη ἐν Σπάρτῃ καὶ κατήγετο ἐκ τοῦ ὀμωνύμου περιφανοῦς οἴκου⁽¹⁾. Μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν Τούρκων κατάκτησιν τῆς Πελοποννήσου προσφυγὼν εἰς Ἰταλίαν ὑπηρέτησε διαφόρους ἡγεμόνας ὡς ἀρχηγὸς τῶν Ἑλλήνων ἱππέων. Ἐνενηκονταέτης δ' ἀπεβίωσεν ἐν Ῥώμῃ καὶ ἐτάφη εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Ἀποστόλου. Ὁ υἱὸς αὐτοῦ Μανίλιος ἐχάραξεν ἐπὶ τοῦ τάφου τὸ ἑξῆς λατινικὸν ἐπίγραμμα.

Demetrio Cabacio Rhallo

equiti Spartano

qui nullum corporis incommodum expertus

nonagesimum aetatis annum menses II diem

XXI superavit, Manilius ex Thomaide

Theodori Bochali filia suspectus parenti

sanctissimo ac B. M. sibi que posuit⁽²⁾.

Ὁ Δημήτριος, ἐκτὸς τῆς στρατιωτικῆς δεξιότητος, ἐκοσμεῖτο καὶ διὰ μαθήσεως οὐκ εὐκαταρρονήτου. Εἰς τοῦτον ὀφείλεται ἡ διάσωσις τοῦ περὶ Νόμων περικαλλήτου συγγράμματος τοῦ Πλήθωνος. Τὸ δὲ ἀνήκον εἰς τοῦτον χειρόγραφον ἀποτεθησαυρισμένον ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Μοναχοῦ, κοσμεῖται καὶ δι' ἰδιογράφων σημειώσεων, καταδεικνυσῶν τὴν πολυμάθειαν τοῦ ἀνδρός⁽³⁾. Κατὰ πᾶσαν δὲ πιθανό-

(1) Ὁ Φρατζῆς μνημονεύει Γεωργίου Ῥάλλη σταλέντος ἐν ἔτει 1461 ὑπὸ Θωμᾶ τοῦ Παλαιολόγου πρὸς τὸν ἐν Βεῤῥοῖα τότε διακρίβοντα σουλτάνον, καὶ μετὰ τῆς ἀκολουθίας του βίφθέντος εἰς τὰ δεσμά καὶ Μιχαῆλ Ῥάλλη, τοῦ ἐπιλεγομένου Ἰση, ὅστις μετὰ τὴν κατάκτησιν τῆς Πελοποννήσου, συμμαχῶν τοῖς Ἐνετοῖς ἐξεστράτευσεν κατὰ τῶν Πατρῶν, ἀλλὰ συλληφθεὶς ὑπὸ τοῦ Ὁμᾶρ ὑπέστη τὸν δι' ἀνασκολοπισμῶν μαρτυρικὸν θάνατον. (Περὶ τοῦ τελευταίου βλέπε καὶ Spandugini Commentari).

(2) Hódii, de Græcis illustrigus, σελ. 292.

(3) Πλήθωνος Νόμοι, ἑκδ. Ἀλεξάνδρου, σελ. 2, στήμ. 1. καὶ σελ. 136—7, στήμ. 4.

τητα ὁ ἐν λόγῳ Ῥάλλης ἐστὶν ὁ ποιήσας τέσσαρα ὥραϊα ἐπιγράμματα εἰς Ἀθιέραν ἀδελφῶν Λεονάρδου Β'. Τόκου τοῦ δουκὸς Λευκάδος καὶ Ἀκαρνανίας, ἐξ ὧν ἐπισυνάπτομεν τὸ πρῶτον ἠρωσελεγεῖον.

Τεῖρεα παμφανῶν καὶ ἡελίου ἀκάμαντον
φῶς, Ἐκάτας θ' ἱερὸν φέγγος ἀπ' οὐρανόθεν,
οὔρεα βουνοὶ τε σκιέντες καὶ νάπαι ἱρῶν,
σμήνεα νυμφῶν ἤδ' ἑ τε Νηϊάδων,
ἔθνεα Μουσῶν Χαρίτων τε Θεαίνων, κλύετε,
ἔλθετε θοῆρόν τ' αἰμωγῆν τοῦ θανάτου
στησάμεν', Αἰθιέρας ἕνεκεν πάιδος βασιλῆρος,
ὃς ῥά ποτ' ἔρχεν Ἀκαρνανῶν ὑπερφύων,
Καὶ κασιγνήτης δεσπότου οὔσης τοῦ Λεονάρδου.
Δεῦρ' ἔτ' ἀοιδῶν φύλ' ἱερὰ Καλλιόπης,
ἀμύμονες μύσται πολυίστορες ἠρώων τε
καὶ ἠρωίδων ὑμνηταὶ στήτ' ἄρ' ἅμα
πάντες κύκλω, τὴν λύραν Ἑρμείου πλήττοντες,
χρηστά τε πολλ' ἐπαιέδοντες καὶ ἀρετῆς,
ἔργα τε εὐσεβίης καὶ παρθενίης ἑρατεινῆς,
σωφροσύνης τε πρῆξιας καὶ εὐφροσύνης (1).

Νυμφευθεὶς ὁ Δημήτριος τὴν Θεομαίδα, θυγατέρα τοῦ ὀπλαρχηγοῦ Θεοδώρου Μπόχαλη, ἐγέννησε δύο υἱούς, ἐξ ὧν ὁ πρῶτος Νικόλαος θεραπεύων τῷ Ἄρει ἀνεδείχθη εἰς τῶν ἐπισήμων στρατιωτικῶν ὁ δ' ἕτερος Μανίλιος, τρόφιμος τῶν Μουσῶν, κατατάσσεται ὑπὸ τοῦ Γυράλδου, Ἰοβίου, καὶ Πολιτιανοῦ μεταξὺ τῶν τότε πρωτεύοντων λατινιστῶν (2). Ἐπὶ Λέοντος Ι'. ἀρχιεπίσκοπος Μονεμβασίας προχειρισθεὶς ὁ Μανίλιος Ῥάλλης ἀπέβησε τῷ 1517, διαδεχθεὶς ἐν τῷ ἀζιώματι ὑπὸ Μάρκου τοῦ Μουσούρου (3). Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα υἱὸς τοῦ ἄνω Νικολάου ἦτο Κωνσταντῖνος ὁ Ῥάλλης, τρόφιμος τοῦ ἐν Ῥώμῃ Ἑλληνικοῦ γυμνασίου.

Μιχαὴλ Μάρουλος ὁ Ταρχανιώτης.

Ἐγεννήθη ἐκ Μανιλίου Μαρούλου καὶ Εὐφροσύνης Ταρχανιώτου, εὐγενῶν τοῦ Βυζαντιοῦ προσφυγόντων μετὰ τὴν κατάλυσιν τῆς αὐτοκρατορίας εἰς Ἰταλίαν σταλεῖς εἰς Βενετίαν παρὰ τῷ συγγενεῖ του Ζα-

(1) Miller, Catalogue des Manuscrits de l'Escurial, σελ. 84—6.

(2) Manilius Rallus Graecus homo, sed latinis litteris adprime excultus», λέγει ὁ Πολιτιανός. Κατὰ Ἰβόδιον ὁ Μανίλιος ἐποίησε λατινιστὶ διάφορα κομψὰ ἐπιγράμματα.

(3) Hodius, lib. II, cap. 6.

χαρία Σκορδύλη τῷ Κρητί, ἐδιδάχθη παρὰ μὲν τούτου τὴν Ἑλληνικὴν νικὴν, παρὰ δὲ τῷ περιφανεῖ Σαβελλίκῳ τὴν λατινικὴν πεμφθεὶς ὕστερον εἰς Πατάβιον, ἀναλώμασι τοῦ Βησσαρίωνος, ἐσπούδασε τὴν φιλοσοφίαν. Ὡραῖος τὴν μορφήν, καὶ ἵπποτικὸς τὸν χαρακτῆρα, ὁ Μιχαὴλ, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ προστάτου του καρδινάλιου, διῆγε πλάνητα βίον, καταγραφεὶς ἐπὶ τέλους μεταξὺ τῶν ὑπὸ τὸν Σπαρτιάτην ὀπλαρχηγὸν Νικόλαον Ῥάλλην μισθοφόρων Ἑλλήνων ἀλλὰ καὶ ἐν μέσῳ τῶν περιπετειῶν τοῦ στρατιωτικοῦ βίου ὁ Μάρουλος δὲν ἔπαυσε θεραπεύων ταῖς Μούσαις· τότε συνέγραψεν εἰς τὴν λατινικὴν γλῶσσαν, τὴν ὁποίαν θαυμασίως κατεῖχε, τὰ τέσσαρα βιβλία τῶν Ἐπιγραμμάτων, καὶ τὰ τρία τῶν ὕμνων του.

Παραιτηθεὶς μετ' οὐ πολὺ τῆς στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας ἦλθεν εἰς Φλωρεντίαν καὶ ἐδεξιώθη εὐμενέστατα ὑπὸ Λαυρεντίου τοῦ ἐκ Μεδίκων.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐν Ἰταλίᾳ ἡ σπουδὴ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης εἶχε φθάσει εἰς τὸν κολοφῶνα· εἰς ταύτην δὲ, παρὰ τοὺς ἄνδρας, ἐπεδόθησαν καὶ γυναῖκες εὐγενοῦς καταγωγῆς καὶ ἐξόχων προσωπικῶν πλεονεκτημάτων· μεταξὺ τούτων διεκρίνετο ἡ Ἀλεξάνδρα, θυγάτηρ τοῦ Βαρθολομαίου Σκάλα γραμματέως τῆς Φλωρεντινῆς Δημοκρατίας, τὴν προσωπικὴν τῆς ὁποίας ὠραιότητα ὑπερέβαινον τὰ δῶρα τοῦ πνεύματος· νέα ἔτι ἐγίνωσκεν οὐ μόνον τὴν λατινικὴν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, σπουδάσασα ταύτην ὑπὸ τὸν Ἰάκωνον Λάσκαριν, καὶ Δημήτριον Χαλκοκονδύλην, καὶ γράψασα Ἑλληνικά τινα ποιήματα. Τοιαύτη ἔνωσις δῶρων εἶχεν ἐφεκλύσει τὴν προσοχὴν διαφόρων, καὶ ἰδίως τοῦ Ἀγγέλου Πολιτιανοῦ γράψαντος πολλὰκις ἐρωτικούς στίχους πρὸς τὴν ὠραίαν Ἀλεξάνδραν, ἧτις ἐπὶ τέλους ἔδωκε τὴν χεῖρα εἰς τὸν ὠραῖον Ἑλληνα ἱππότην. Ἐντεῦθεν διηγέρθησαν μεταξὺ Πολιτιανοῦ καὶ Μαρούλου διενέξεις καὶ ἀντεγκλήσεις, μνημονούμεναι εἰς τὰ συγγράμματά των.

Περὶ τὰ τέλη τοῦ ἔτους 1499 ὁ Ταρχανιώτης ἐπανερχόμενος ἔφιππος ἐκ Βολττέρας, ἔνθα εἶχε μεταβῆ εἰς ἐπίσκεψιν φίλου του, ἔπεσεν εἰς τὸν Κεκινὰν ποταμὸν καὶ ἐπνίγη· μετὰ δ' ἕξ ἔτη ἀπέβιωσεν ἐν Φλωρεντίᾳ καὶ ἡ σύζυγός του Ἀλεξάνδρα.

Ὁ Μάρουλος ἐπαινεῖται ὑπὸ τῶν συγχρόνων καὶ μεταγενεστέρων ὡς εἷς τῶν μᾶλλον πεπαιδευμένων Ἑλλήνων τοῦ 15. αἰῶνος, ἀμιγλῶμενος διὰ τὸν γλαφυρὸν λατινισμόν του καὶ πρὸς αὐτοὺς τοὺς τότε ἐξέχοντας Ἰταλοὺς. Ἀνήκειν εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τοῦ Ποντάνου καὶ

συνεδέετο σφικτῶς μετὰ τοῦ Σανναζάρου, ὅστις τὸν ὑπερησπίσθη κατὰ τὴν μετὰ τοῦ Πολιτιανοῦ διαμάχην.

Ἐνεκα τῶν πρὸς τοὺς Ἑλληνικοὺς Θεοὺς Ὑμνων τοῦ ὁ Μάρουλος θεωρήθη ὑπὸ τινων, καὶ ἰδίως τοῦ Ἐράσμου⁽¹⁾, πράγματι εἰδωλολάτρης· ἢ πρὸς τὴν κλασικὴν ἀρχαιότητα λατρεία του ἴσως ἰνάγκατεν αὐτὸν νὰ γράψῃ, μιμούμενος ἀπλῶς ἐκείνους, τὰ τοιαῦτα ποιήματα· οὐδαμῶς ὁμοῦ τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ διαφαίνεται ἀντιχριστιανικὴ τις ἰδέα δυναμένη ἐπ' ἐλάχιστον νὰ δικαιολογήσῃ τὴν περὶ τῶν ἐθνικῶν φρονιμάτων τοῦ Ἑλληνοποιητοῦ γνώμην.

Τὰ ἐπιγράμματα τοῦ Μαρούλου ἀποτελοῦνται ἐκ μικρῶν ποιημάτων γεγραμμένων ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ κατὰ τὸ εἶδος τοῦ Μαρσιάλου· εἰς ἓν ἐκ τούτων, τὸ μεγαλείτερον πάντων, ἐπιγραφόμενον Ἐλεγεία εἰς Νέαιραν, ἐξιστορεῖ ὁ ποιητὴς τινὰς τῶν περιπετειῶν καὶ δυστυχημάτων του. Οἱ Ὑμνοι, ἐπονομάζονται Φυσικοὶ, διότι ἐν αὐτοῖς ἐξυμνεῖται ἡ φύσις καὶ οἱ Ἑλληνικοὶ Θεοί· εἰς τὸν ἐπιστημώτερον τούτων ἀποτείνόμενον Πρὸς τὸν Ἥλιον, ὁ Μάρουλος ἀνεδείχθη ἐράμιλλος τοῦ Λουκρετίου.

Συγγράμματα.

—Epigrammata, Roma 1493. (μνημονεύεται καὶ προγενεστέρα ἔκδοσις τοῦ 1490).

—Hymni Naturales. (ἐδημοσιεύθησαν τὸ πρῶτον ἐν Φλωρεντίᾳ τῷ 1497 μετὰ τῶν ἐπιγραμμάτων. Τῆς ἐκδόσεως ταύτης ἐδημοσιεύθη τῷ 1545 ἐν Φάινφ παράρτημα—Maruli Neniae; ejusdem epigrammata nunquam alias impressa. Ἀνεδημοσιεύθησαν ἐν Βολωνίᾳ τῷ 1504, ἐν Στρασβούργῳ τῷ 1509, καὶ ἐν Παρισίοις τῷ 1529).

Πληρεστέρα τῶν ἐκδόσεων τῶν ποιημάτων τοῦ Μαρούλου θεωρεῖται ἡ ἐν Βριξία γενομένη τῷ 1532, (Epigrammatum libri quatuor. Hymnorum libri quatuor, Neniae quinque et alia quaedam epigrammata), ἀνατυπωθεῖσα ἐν Παρισίοις τῷ 1564.

Ἐκτὸς τῶν ἄνω ἔγραψεν ὁ Τραχανιώτης καὶ—De Principum Institutione⁽²⁾.

(1) Ὁ Ἐράσμος λέγει περὶ τῶν ποιήσεων τούτου «Marulli pauca legi forelabilia, si minus haberent paganitatis».

(2) Iovii, Elogia—Hodii, De Graecis illustribus lib. II, cap. 6.—Papadopoli, Historia Gymnasii Patavini. σελ. 184.—Ρόσκου, βίος Λαυρεντίου ἐκ Μεδίκων, μετάφρ. Χ. Παρμενίδου, σελ. 249.—Michaud, Biographie Universelle, tom. 44.—Didot, Biographie Générale, tom. 34.

Μάρκος Μουσοῦρος.

Ἐγεννήθη περὶ τὸ 1470 εἰς Ῥέθυμνον τῆς Κρήτης κομιδῆ νέος ἤχθη εἰς Ἰταλίαν ὑπὸ τοῦ πατρὸς του, πλουσίου ἐμπόρου, καὶ ἐτέθη ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν Ἰάνου τοῦ Λασκάρως, παρ' ᾧ ταχέως προώδυσεν εἰς κατάληψιν τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων⁽¹⁾. Εἶτα σταλεις εἰς Πατάβιον πρὸς τελειοτέραν κατάρτισιν, ἐπανεστρεψεν εἰς Βενετίαν, ἔνθα ἡ φήμη προδραμοῦσα εἶχε διασαλπίζει τὴν παιδείαν τοῦ νεαροῦ Ἑλληνοσ, ὅστις ἐκτὸς τῆς Ἑλληνικῆς ἐγίνωσκε καὶ τὴν λατινικὴν μέχρι θαύματος⁽²⁾. Ὁ περιφανὴς Ἄλδος Μανούτιος ἐμισθώσατο αὐτὸν πρὸς ἐπιδιόρθωσιν τῶν ἐκ τῶν πιεστηρίων του ἐξερχομένων Ἑλλήνων συγγραφέων ἀπετέλει δὲ καὶ μέλος τῶν ἐν τοῖς ἐργοστασίοις τοῦ περιφήμου ἐκείνου τυπογράφου συνεργομένης ἀκαδημίας. Ἰννομάσθη ὑπὸ τῆς Δημοκρατίας καθηγητῆς τῶν Ἑλληνικῶν εἰς Πατάβιον, καὶ ἡ φήμη του εἴλκυσε ἐκεῖ πλῆθος ἀκροατῶν πανταχόθεν τῆς Εὐρώπης. Μετὰ τοσαύτης δ' εὐσυνειδησίας ἐξεπλήρου τὸ καθῆκον τῆς διδασκαλίας, ὥστε μὴλίς τέσσαρας ἡμέρας καθ' ὅλον τὸν ἑνιαυτὸν δὲν παρέδιδε⁽³⁾. Ἡ ἐν Ἰταλίᾳ εἰσβολὴ τῶν Γάλλων ἠνάγκασε τὸν Μουσοῦρον νὰ ἐγκαταλίπη τὸ Πατάβιον, καὶ ἐπιστρέψῃ εἰς Βενετίαν (1509), ἔνθα ἐδίδαξε μετὰ τοσοῦτου κρότου τὴν Ἑλληνικὴν, ὥστε παμπληθεῖς συνέδρρον ἐκεῖσε ἀκροαταί, καὶ ἡ Βενετία, ἕνεκα τῆς γονίμου καὶ παταγώδους διδασκαλίας του, ἐπωνομάσθη Νέαι Ἀθῆναι⁽⁴⁾.

(1) Αὐτὸς ὁ Μουσοῦρος εἰς τὸ πρὸς Πλάτωνα ποίημά του ἀναφέρει, ὅτι ἐδιδάχθη ὑπὸ Λασκάρως:

Λασκαρέων γενεῆς ἐρυκιδέως ἄκρον ἄυτον,
 Καὶ τριπροσωποφανοῦς ὄνομ' ἔχοντος θεοῦ
 Ὅς μ' ἔτι τυτθὸν ἐόντα πατῆρ, ἄτε φίλτατον υἱὸν
 Στεργόμενος περὶ δὴ στέρξεν ἀπὸ καρδίας,
 Καὶ μοι στείνοσ ὁδοῦ πρὸς Ἀχαιίδα μοῦσαν ἀγούσης
 Δεῖξεν ἀριγνώτως μῦθος ἐπιστάμενος.

Καὶ Ἄλδος Μανούτιος προσφωνῶν τῷ Ἰάνῳ Λασκάρει τὸν Σοφοκλέα « **Marcus Musurus noster est tui studiosissimus et perquam gratus discipulus nam, quantum bonis litteris moribusque proferit autem plurimum, id omne tibi acceptum refert** ».

(2) « *Latinae linguae usque ad miraculum doctum eum fuisse, quod vix illi Graeco contigerit, praeter Theod. Gazam, et Io. Lascarem (Erasmii epistola III).* »

(3) « *Totio anno vix quatuor intermittebat dies, quin publice profiteretur* » (Iovinus).

(4) Ὁ Ἄλδος γράφει ἐν προλόγῳ τῆς ἐν 1512 ἐκδόσεως τῶν ἐρωτημάτων τοῦ Χρυσ

Τῷ 1516 μετέβη εἰς Ῥώμην⁽¹⁾, καὶ περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἐπομέ-
νου ἔτους προχειρίσθη ἐπίσκοπος Μονεμβασίας, εἰς διαδοχὴν τοῦ
ἀποθανόντος Μανιλίου Ῥάλλη. Ἐξαισία δ' ἐπικρατεῖ σύγχυσις με-
ταξὺ τῶν περὶ αὐτοῦ γραφάντων, διότι οἱ μὲν Ἰόβιος, Ἐρασμος, καὶ
Βάυλος γράφουσιν, ὅτι Μονεμβασίας ἀρχιεπίσκοπος ἐξελέχθη ὁ Μου-
σοῦρος, οἱ δὲ Βαριλλάσιος, καὶ Νικόλαος Παπαδόπουλος ὁ Κομνηνός,
ὅτι οὐχὶ Μονεμβασίας ἀλλ' Ἐπιδάμνου τῆς Δαλματίας. Πᾶσαι ὅμως
αἱ ἀντιφάσεις αὗται διαλύονται σήμερον. Ἐν τῇ Δημοσίᾳ Βιβλιοθήκῃ
τῶν Ἀθηνῶν εὑρήνται δύο ἀνέκδοτοι περγαμνῆαι περὶ τοῦ Μουσούρου,
ὡς ἀρχιεπισκόπου Μονεμβασίας καὶ τῆς ἐν Κρήτῃ Ἱεραπέτρας, δωρη-
θεῖσαι ὑπὸ τοῦ Κ. Παύλου Λάμπρου, ἐξ ὧν ἀντιγράψαντες τὴν μίαν
παρεντιθέμεθα.

In Nomine Domini Amen. Per hoc presens publicum instrumentum
cunctis evidenter pateat et sit notum, quod anno Nativitate domini
Millesimo Quingentesimo decimo septimo, indictione quinta, die vero
secunda mensis Februarii, Pontificatus sanctissimi in Christo patris et
domini nostri domini Leonis divina providentia Pape decimi anno
quarto; in mei Notarii publici testiumque infrascriptorum ad hec spe-
cialiter vocatorum et rogatorum presentia, personaliter Constitutus
Reverendissimus in Cristo pater et dominus Marchus Musurus electus
Monembasiensis et Episcopus Hierapetrensis principalis principaliter
pro se ipso, extra tamen quorum cumque procuratorum suorum per
eum hactenus quomodolibet constitutorum revocationem, omnibus me-
lioribus modo via jure causa et forma, quibus melius et efficacius de
jure potuit et debuit, fecit, constituit, creavit, nominavit, et solenniter
deputavit suum verum certum legitimum et indubitatum procuratorem
actorem, factorem, negotiorumque suorum infrascriptorum gestorem
ac nuncium specialem et generalem, itaque specialitas generalitati non
deroget, nec e contra videlicet, venerabilem et egregium virum domi-
num Manussum, saschellarium Cretensem, ejusdem domini constitu-

σλωρᾶ « Marcus Musurus, vir doctissimus nunc publice profiteretur Venetiis,
frequenti semper ac gravi auditorio litteras Græcas ». Ὁ αὐτὸς εἰς τὴν ἐν 1514
ἔκδοσιν τοῦ Πινδάρου « Venetias, alteras hoc tempore possumus dicere Athenas,
cum propter alios plurimos singulari doctrina præditos viros, tum propter
Musurum nostrum ». Καὶ Φραγκίσκος Φαζέολος γράφων τῷ 1513 « Venetiæ hoc
tempore Athenæ alteræ vere dici possunt, propter litteras Græcas, quarum
studiosi undique concurrunt, quemtu publico stipendio conducentum curasti,
cuique faves plurimum ». Ταῦτά καὶ πρὸς Ἰωάννην Ευρθεσίμου ἐπαναλαμβάνει
ὁ Ἄλλος τῷ 1514, καὶ Αἴλιος Γυράλλος.

(1) Ὁ Βάυλος λέγει, ὅτι ἐδίδασκεν ἐν Ῥώμῃ τὰ Ἑλληνικά· ὁ δ' Ἐρασμος « Mu-
surum fortuna retraxit a Musis, Leonis favore Romam accitum. (Ciceronianus).

entis ex sorore nepotem, absentem tanquam presentem, solum et insolidum specialiter et expresse ad ipsius domini constituentis nomine et pro eo, quamdam gratiam reserve in tota insula Cretensium et Cypro existen . . . sibi per sanctissimum dominum nostrum Leonem papam decimum concessisse, prout in eadem reserva in forma brevis expedita ac processus desuper fulminata omnibus et singulis personis, quibus opus fuerit presentandum intimandum et notificandum et quecumque beneficia ecclesiastica sub dicta gratia reserve vacantia acceptandum, nec non corporalem realem et actualem possessionem quoruncumque beneficiorum vacantium capiendum intrandum apprehendendum et manutenendum, ac possessionem sibi conferri petendum et oblitendum, necnon quoscunque fructus redditus et proventus quoruncumque beneficiorum petendum levandum exigendum et recuperandum ac de illis habitis et receptis quietandum et quietantiam seu quietantias faciendum cum soleanni pacto de re habita ulterius non petendo, necnon attendandum locandumque seu ad firmam vel annum pensionem dandum et concedendum, ac illis beneficiis laudabilite in divinis deserviendum et deserviri faciendum. Et si necesse fuerit pro premissis omnibus et singulis in quocunque foro sive iudicio coram quibuscunque iudicibus et commissariis tam ordinariis quam extraordinariis comparendum et agendum ac ipsum dominum constituentem et ejus jura defendendum, libellum seu libellos et quascunque petitiones summarias dandum et recipiendum darique et recipi videndum; litem seu lites contentandum et contestari videndum; calumnie et quocunque alterius generis licitum et honestum juramentum in animam ipsius domini constituentis ac ipsius nomine prestandum et ex adverso prestari videndum ponendum et articulandum ponique et articulari videndum, ac eos tenendum et observandum; sententiam seu sententias tam interlocutorias quam diffinitivas ferri petendum et audiendum, et ab ea vel eis et a quocunque alio gravamine ipsi domini constituendi illato vel inferendo provocandum et appellandum, appellatosque semel et pluries debita cum instantia petendum et obtinendum, appellationemque et appellationes hujusmodi intimandum et prosequendum, ipsasque ad Romanam curiam, si opus fuerit, deducendum et amoliri faciendum, expensas, damna et interesse, taxandum et taxari petendum et faciendum, ac super ipsis, si necesse fuerit, jurandum; unum quoque vel plures procuratorem seu procuratores loco ipsius cum simili aut limitata potestate substituendum, eumque vel eos revocandum et onus procurationis hujusmodi in se reassumendum totiens quotiens opus fuerit et sibi videbitur expedire, presenti procuratorio nichilominus in suo robore duraturo; et generaliter omnia alia et singula faciendum dicendum gerendum exercendum et procurandum que in premissis et circa ea necessaria fuerint, seu quomodolibet oportuna et

que ipse dominus constituens faceret et facere posset, si premissis omnibus præsens et personaliter interesset, etiam si talia forent que mandatum exigent magis specialem quam presentibus est expressum, promittens insuper idem dominus Constituens sibi a me notario publico infrascripto tanquam publice et auctentive persone solenniter stipulans et recipiens vice ac nomine omnium et singulorum quorum interest intererit aut interesse poterit quomodolibet in futurum se ratum gratum atque firmum perpetuo habiturum totum id et quicquid perdictum procuratorem constitutum ac substituendum ab eo actum dictum gestum vel procuratum fuerit in premissis seu quomodolibet premissorum, relevans nichilominus ex nunc et relevare volens eundem procuratorem ab omni onere satis dandi ac iudicio sisti et iudicatum solvi cum omnibus et singulis ejus necessariis et opportunis, sub hypotheca et obligatione omnium honorum suorum mobilium et immobilium presentium et futurorum et qualibet alia juris et facti renunciatione ad hoc necessaria pariter et cautela. Super quibus omnibus et singulis premissis idem dominus constituens sibi a me Notario publico infrascripti unam vel plura publicum seu publica fieri petiit atque confici instrumentum et instrumenta. Acta fuerunt hec Rome in demo habitationis ejusdem domini Constituendis sub anno indictione die mense et pontificatu quibus supra, presentibus ibidem domino Leonillo Leonus catolico Paduus et Aloysio Vallo catolico, Græco natione, testibus ad premissa vocatis atque rogatis.

† Ιῶς Ego Ioannes Theobaldus Clericus Lingonensis publicus apostolica et imperiali auctoritatibus Notarius ac in officio Archivii Romane Curie descriptus et annotatus, quia premissis omnibus interfui eaque omnia sic fieri vidi, ideo hoc præsens instrumentum suscripsi signoque meo signavi in fidem omnium premissorum rogatus et requisitus.

Io. Theobaldus Notarius (1).

Διὰ τῆς συμβολαιογραφικῆς ταύτης πράξεως ὁ Μουσούρος (electus Menembasiensis et episcopus Hierapetrensis) διορίζει γενικὸν καὶ εἰδικὸν ἐπίτροπον καὶ πληρεξούσιον ἐπὶ τῶν ἐν Κρήτῃ καὶ Κύπρῳ δωρηθέντων αὐτῷ κτημάτων τὸν ἐπ' ἀδελφῇ ἀνεψιόν του Μανουῶρον τὸν Κοῦττα. Ἡ δ' ἑτέρα περιγραμνὴ ἐστὶν αὐτὸ τὸ δωρητήριον τῶν ἄνω κτημάτων, ἐκδοθὲν ὑπὸ πάπα Λέοντος Ι'. τὴν 20 Ἰανουαρίου 1517, καὶ ὄρον τὴν ἐπιγραφὴν « Dilecto filio Marcho Musuro electo Monembasiensis (2) ».

(1) Ἐτηρήθη ἡ ὁμογραφία τοῦ ἀρχαιτύπου, ἀναπληρωθεῖσάν μόνον τῶν συγκεκριμένων λέξεων.

(2) Δὲν καταχωροῦμεν καὶ τοῦτο, ὡς λίαν σχοινοτενές, καὶ διότι, ἐνεκα τῆς ἐσχισμῆτος διφθέρας, ἔλλειπουν ἐλλόγηται περίοδοι.

Ἐκ τούτων ἄρα πειθόμεθα, ὅτι ὁ Μουσοῦρος Μονεμβασίας καὶ οὐχὶ Ἐπιδάμνου ἀρχιεπίσκοπος προσχειρίσθη.

Δὲν μετέβη ὁμοίως εἰς τὴν θέσιν του, διότι ὁ θάνατος προλαβὼν ἔκοψε τὸ νῆμα τοῦ βίου του. Ἀσθενήσας ἐξ ὑδρωπος (1), ἀπέθανε κατὰ φθινόπωρον τοῦ 1517 ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς ἡλικίας, καὶ ἐτάφη εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς Ἁγίας Μαρίας De la Pace. Ἐπὶ τοῦ τάφου του ὁ Ἀντώνιος Ἀμιτέρνος ἔγραψε·

Musure, o mansure parum, properata tulisti
Præmia; namque cito tradita, rapta cito.

Antonius Amiternus

Marco Musuro Cretensi
exactæ diligentia grammatico
et raræ felicitatis poetæ
posuit.

Καὶ ὁ Λατόρνος·

Arma Pelasgicas quaterent dum Turcica terras,
inveherent culto barbariemque solo.

Qui fecerunt Musæ? fugere Helicone relicto;

Phocim et Ascræum deserveere nemus.

Regna latina petunt, et erat Musurus in illis.

Hospicio ictuntur hospitis ante sui.

Nunc etiam bustum, grata pietate sepulti,

Officii quamvis sedulitate colunt.

Thespiacas frontes circum et Parnassida laurum,

Ex sacro spargunt ex Helicone thymum:

Castalias nymphas aliae, et cape munera dicunt,

Musure Ionii factus Apollo chori.

Ὁ Μουσοῦρος θαυμάζεται ὑπὸ τῶν συγχρόνων καὶ τῶν μεταγενεστέρων ὡς ποιητῆς ὑψιπέτης, Ἑλληνιστῆς καὶ Λατινιστῆς ἄριστος, καὶ χριστικὸς διάσημος. Ὁ Ἐρασμος λέγει περὶ αὐτοῦ «*totiæ philosophiæ studiosissimum, virumque summis rebus natum . . . eruditione græcissimum . . . virum eruditum in omni disciplina-*

(1) Παῦλος ὁ Ἰόβιος ἀνφέρει, ὅτι ὁ Μουσοῦρος δυσαναχαχῶν διότι δὲν συμπεριελήφθη τοῖς τότ' ἐκλεχθεῖσι τριάκοντα Καρδινάλιοις ἀσθενήσας τέθνηκεν· ἀλλὰ ταῦτ' ἀνυπόστατα καταδείκνυνται ὑπὸ Βαιρνέρου ἐπικαλουμένου τὰς μαρτυρίας πολλῶν πρὸς ἀπόδειξιν τῆς ἐξειδικασμένης μετριοφροσύνης τοῦ διασήμου Ἑλληνοῦ, περὶ οὗ σὺν τοῖς ἄλλοις ὁ Βαλεριανὸς λέγει· «*Non dignitatem ullam aut beneficii commodum in eo vitæ colore duxerit, qui hominum opinione judicatur amplissimus, sed sibi, summa in libertate versari solito, summam deformitatem, et miseriam arbitratus sit*».

Ἐς γὰν ψυχοφῶν εἰραγῆ πτερούγων,
 Καὶ λάξου τόδε τεύχος, ἢ Σωκρατικὴν ὀαριστῶν
 Ἄμφις ἔχει, καὶ σῆς κεδνὰ γένεθλα φρενός.
 Ὡ ἐνὶ κοσμοτέχνης, ὀκτὼ πτωχὰς Οὐλύμποιο
 Ἐξ ἰδίων ἔλκων ἀρχέτυπον πραπίδων,
 Δείματο καρπαλίμως ὑπάτην σελέσασιν ἀπείροις
 Δαιδάλλων, τὴν περ κλειόμεν ἀπλανέα.
 Τὰς δ' ἄρ' ἐφεξείης μονοφεγγίαις ἐξετόρευσεν,
 Αὐτόθεν ἀκροτάτης ἀντία κινυμένας·
 Ἡ σφείας ἀρπάζουσα παλιμπλάγκτωιο κελεύθου
 Σύρει ἀναγκαίῃ· ταὶ δὲ βιηζόμεναι
 Οὐκ ἀέκουσαι ἔπονται· ὁμῶς ἐὼν οἶμον ἐκάστη.
 Ἐμπαλιν ἐξανύει βάρδιον ἢ τάχιον.
 Ὡ ἐνὶ κυδρός Ἐρωσ ἀπὸ γαίης ὑψὸς αἰείρων
 Ἰμέρω ἄμμε φλέγει κάλλεος οὐρανόυ·
 Ὡ ἐνὶ σὺ ψυχᾶς φύσιν ἄφθορον, οὐδ' ἀμενηνοῦ
 Σκῆνευς ὄλλυμένου, δεῖξας ἀπολλυμένην·
 Ἄλλοτε διογενῶν πόλιν οὐρανογείτονα φωτῶν
 Κτίσεις, οἷσι μέλει πόντα Δικαιοσύνη,
 Ἡδὲ καὶ Εὐνομίη κουροτρόφος· οὐδ' ἀπ' ἐκείνου
 Νόσφιν ἀπετραπέτην ἄστεος ἄσπε πάλιν,
 Αἰδῶς καὶ Νέμεσις· Τίς ἕκαστά κε μυθολογεῖαι
 Ὅσα θεσπνεύστοις ταῖςδ' ἐνέθου σελίσι·
 Τὰς γε λαθῶν ἀφίκοιο πόλιν βασιληῖδα πασέων,
 Ὅσας οὐρανόθεν δέρκεται ἡἷλιος,
 Ἐώμην ἐπτάλοφον, γαίης κράτος αἰὲν ἔχουσαν·
 Ἡ δὲ διὰ μεσσατίης Θύμβρις ἐλισσόμενος
 Κοίρανος Ἐσπερίων ποταμῶν κερατιφόρος εἶσιν,
 Οὐβάρ πιαίνων βρύλακος Αὐσωνίης·
 Ἐλθῶν δ' οὐ Σικελῶν ὀλοδφρονα κείθε τύραννον
 Ὡμοφάγον Σκόλλης λευγαλέης τρόφιμον,
 Ὑδριστὴν Μουσέων Διωνύσιον, ἀλλά γε δήεις,
 Ὡ τὸθ' ὅμοιον ἰδεῖν φῶτα μάττη ἐπόθεις.
 (Ἀμφοτέρον σοφίης τε πρόμαν καὶ παιμένα λαῶν,
 Ὅπποτοι Εὐρώπην ναιετάουσιν ὄλην).
 Λαυριάδην ἐρατῆς Φλωρεντίδος ἀστέρα πάτρης
 Λαμπρόν· ἀτὰρ Μεδίχων τῶν ὀνομαστοτάτων
 Τηλοθόσε καλὸν ἔρνος, ἀειθαλές, ἀγλαόκαρπον·
 Τὸ πρὶν Ἰωάννην, νῦν δ' ἄρ' ἀπειρεσίων
 Γαϊάων ἐσσηνα Λέοντα, κράτιστον Ὀλύμπου
 Κλειδοῦχον, τοῦ νεῦμ' ὡς Δίος ἀζόμεθα·
 Πᾶς ὄν ἀναξ σέβεται γουνοῦμενος, οὐδέ τις αὐτῶ
 Τολμᾷ σκηπτούχων ἀντιφειρέζεμεναι.

Εἰσβάς δ' ὀλιόδοξιμον ἀνάκτορον, εὐθύς ἐραστὰς
 Σεῖο, Πλάτων, πολλοὺς ὄψεαι ἐν μεγάροις,
 Παντοιαῖς ἀρεταῖσι μεμηλότας, ἧδ' ὀαριστὰς
 Τερπνοὺς καὶ κινυτοὺς Ζηνὸς ἐπιχθονίου.
 Πάντοθεν οὖν αὐτὸς μετεπέμψατο, καὶ σφίσι· χαίρει,
 Τιμηέντα διδοὺς καὶ πολλοῖσθα γέρα.
 Ἔβραχε δ' αὖ περὶ κῆρι φιλεῖ δύο· τὸν μὲν ἀφ' ἱρῆς
 Ἑλλάδος οὐχ ἓνα τῶν οἱ πελόμεσθα τανῦν,
 Ῥωμαῖοι Γραικοὶ τε καλούμενοι, ἀλλὰ παλαιοῖς
 Ἀθίδος ἢ Σπάρτης εἴκελον ἡμιθέοις·
 Ἀσκαρέων γενεῆς ἐρικυδέος ἄκρον ἄωτον,
 Καὶ τριπροσωποφανοῦς οὐνομ' ἔχοντα Θεοῦ·
 Ὅς μ' ἔτι τυτθὸν ἔοντα, πατὴρ ἄτε φίλατον υἱὸν
 Στεργόμενος, περὶ δὴ στέρξεν ἀπὸ καρδίας,
 Καί μοι στείνος ὁδοῦ πρὸς Ἀχαιίδα μουσαν ἀγούσης
 Δείξεν ἀριγνώτως, μόνος ἐπιστάμενος.
 Τὸν δ' ἕτερον τριπλαῖσι κεκασμένον εὐεπίησι,
 Καὶ πλασθέντα τριῶν χερσὶ σοφοῖς χαρίτων,
 Βεμβιάδην ἦρωα· πατὴρ δὲ συνίστορα πάντων
 Θῆκεν ἀπορρήτων οὐατα τοῦδε μέγας,
 Πάντα οἱ ἐξαυδῶν μελεδήματα πορφύροντος
 Θυμοῦ, ἀναπτύσσων τ' ἦτορ ἐνεργθὲν ὄλον.
 Κεῖνοι δὲ σ' εἰδόντες ἀγνήσουσιν ἐς ὧπα
 Πατρός· ὁ δ' ἀσπασίως δέξεται· ἀλλὰ σύ περ,
 Ἥ θέμις, ἀχράντου δράξαι ποδός· ἴλαθι, λέξας,
 Ὡ πάτερ, ὦ ποιμᾶν, ἴλαθι σαῖς ἀγέλαις·
 Δέχνησο δ' εὐμενείως δῶρον, τόπερ Ἄλδος ἀμύμων,
 Δεψήταις ἐρίφων γραπτὸν ἐν ἀρνακίσι,
 Πρόφρων σοι προΐησι, διοτρεφίς· αὐτὰρ ἀμοιβὴν
 Τῆς δ' εὐεργεσίας ἦτεε κείνος ἀντήρ,
 Οὐχ ἓνα οἱ χρυσόν τε καὶ ἄργυρον, οὐδ' ἓνα πέμψης·
 Ἐμπλείην ῥηγίων λάρνακα πορφυρέων,
 Ἄλλ' ἓν ἀποσβέσσης μαλερὸν πῦρ ἀλλοπροσάλλου
 Ἄρης· τῷ νῦν πάντ' ἀμαθινόμιστα
 Ὀλλυται. Οὐκ αἰεὶς ὡς Εὐγενεῖς ἐν ἀρούραϊς,
 Πάντα πλέω λύθρου πάντα πλέω νεκυῶν·
 Πιζίδων δ' οἰμωγῆν καὶ θηλυτερῶν ὀλολυγῆν
 Ὄκτισε μὲν Κύκλωψ, ὄκτισε δ' Ἀντιφάτης.
 Φλόξ δ' ὀλοή τεμένην τε Θεῶν, οἴκους τε πολιτῶν
 Δαοδάπτει, μογερῶν τε ἀγρονόμων καμμάτων,
 Ὅσων δ' αὖθ' ἤφαιστος ἐφέλαστο, ταῦτ' ἀλκιπάξει·
 Βίβοθαρος, οὐ στοργῆν οὐδ' ἔλεπτόν ἔχωι.
 Παῦσον, ἔναξ, χάρμησιν ἐμῶν λουῖ· ἔθροο σεῖο.

Υἱάσιν εἰρήνην καὶ φιλότιγα, πάτερ,
 Σχέτλιος ἦν τεταγών Ἄρης πολυθενθές ἐς ἄντρον,
 Ὡσε, λίθοις φράξας πῶμα κατωρυχέσιν·
 Ἄλλὰ σὺ μιν μοχλοῖσιν ἀνέλικυσον, ἤδ' ἐ Δόγιοι
 Δείξον ἰδεῖν Θείου λάτρισιν, ἀρτεμεῖα
 Εἰρήνην, πολύκαρπον, εὐφρονα, βοτρυέδωρον,
 Εἰρήνην κόσμῳ παντὶ ποθεινοτάτην.
 Αὐτὰρ ἀριθμηθέντας ἐπιπροΐαφον ἅπαντας,
 Τουρκογενῶν ἀνόμοις ἔθνεσιν αἰνολύκων,
 Οἳ χθόνα δουλώσαντες Ἀχαΐδα νῦν μεμακάσι
 Νεῶσι διεκπεραὰ γῆν ἐς Ἴηπυγίην,
 Ζεῦγλαν ἀπειλοῦντες δούλειον ἐπ' αὐχένι θήσειν
 Ἄμμιν, αἰετώσειν δ' οὖνομα θειοτόκου.
 Ἄλλὰ σὺ δὴ πρότερος τεῦξον σφίσιν αἰπὺν ἄλεθρον,
 Πέμφας εἰς Ἀσίης μυρία φῦλα πέδον
 Χαλκεοθωρήκων Κελτάων Οοῦριν ἐνωῶ
 Ἴππους κεντώντων πρῶσιν εἰδομένους,
 Αἰθῶνων μετέπειτα σακίσπαλον ἔθνος Ἰθήρων,
 Καὶ μέλαν Ἐλβετίας πεζομάχοιο νέφος,
 Γερμανῶν τε φάλαγγας ἀπείρονας ἀνδρογιγάντων,
 Τοῖς δ' ἐπὶ Βρεττανῶν λαὸν ἀρηϊφίλων,
 Πάσης τ' Ἰταλίας ὅσ' ἀλευάτο λείψανα πότιμον,
 Οὐδὲ διεβραίσθη δούρεσιν ἀλλοθροῶν·
 Ἄλλοι μὲν τραφερῆς δολιχῆς ἀναμετρήσαντες
 Ἄτραπετοῦς, ἀν' ὄρη καὶ διὰ μεσσόγεων,
 Καὶ ποταμῶν διαθάντες ἀικελάδοντα ῥέεθρα,
 Δυσμενέεσι γένου· κῆρα φέροισιν ἐμοῦ·
 Θωρηχθέντες ὁμοῦ σὺν Πάιοσιν ἀγκυλοτόξοις,
 Τοῖς θαμὰ Τουρκάων αἵματι δευομένοις.
 Αὐτὰρ χελιδόνας Βενέτων ἄλδος ἀρχιμεδόντων
 Οὐλαμὸς, ὠκυάλους ὀλκάσι μαρνάμενος,
 Καὶ νέες Ἰσπανῶν μεγακῆτεες οὔρεσιν ἴσαι,
 Λ' ἰορυφὰς ἰστών ἐντὸς ἔχουσι νεφῶν,
 Εὐθὺς ἐς Ἑλλήσποντον (ὑπὲρ καρχῆσια δὲ σφίωμ
 Αἰὲν ἀειρέσθω σταυρὸς ἀλεξίκακος)
 Ὀρμάσθων· ἦν γάρ τε πόλει Βυζαντιδίῳ πρώτη
 Νόστιμον ἀστράψῃ φέγγος ἐλευθερίας,
 Λύτην κεν θάλασσης ἀμαιμακέτοιο δράκοντος
 Συντρίψας κεφαλῆν· τᾶλλα δὲ τοιο μέλη
 Ῥεῖ ἄλαπαδὰ γένοιτο· λέως ὅτι θάρσος αἰέρας
 Γραικός, ὁ δουλεῖα νῦν κατατρυχόμενος,
 Ἀρχαίης ἀρετῆς, ἵν' ἐλεύθερον ἤμαρ ἴδῃται,
 Μνήσεται, οὐτάζων δῆτιον ἐνθουμάχως·

Αὐτὰρ ἐπεὶ κτείνωσιν ἀλαστόρας, ἧ πέραν Ἴνδῶν
 Φεύγοντας κρατερῆ γ' ἐξελάσσει βίη,
 Αὐτῆμαρ σὺ θεοῖς ἐπινίκιον ὕμνον αἰδῶν,
 Καὶ μεγάλως χαίρειν εἴνεκα καμμονίης,
 Ἄνδράσι νικηταῖς στεφανηφόρα κρατ' ἔχουσιν,
 Ἄσίδος ἀφνειῆς πλοῦτον ἀπειρίσιον,
 Τουρκῶν ἀφένος τε, ῥηφηνίαν τε καὶ ὄλβον,
 Ἐξηκονταετής ὄν συνέλεξε χρόνος,
 Χερσὶ τροπαιοῦχοις διαδόσσεια ἀνδρακάς· οἳ δ' αὖ,
 Σκυλοχαρεῖς, πάτρης μνησάμενοι σφετέρης
 Μέλπονται· καθ' ὁδὸν Παιτήονα καὶ πρόβην ὄπλοις
 Ὀρχίζονται, ὄλα ψυχῇ ἀγαλλόμενοι·
 Καὶ τότε δὴ ποτὶ γαῖαν, ἀπ' οὐρανοῦ εὐρυδῆσαν,
 Πτήσεται Ἀστραίου κρίσβα εἰκη θυγάτηρ,
 Μηκέτι μνηύουσα βροτοῖς· ἐπεὶ οὐκ ἔτ' ἀλιτρὸν,
 Ἄλλ' ἔσται χρουσοῦν, πᾶν γένος ἡμερίων,
 Σεῖο θεμιστεύοντος ὄλα χθονί, καὶ μετ' ὄλεθρον
 Δυσσεβίων, οὔσης πανταχοῦ ἡρεμίας·
 Καὶ τὰ μὲν εἶθε γένοιτο· μαθήμασι δὲ νῦν παλαιῶν
 Ἑλλήνων, ὧ ἴναξ, ἄρκεσον οἰχομένους.
 Θάρσυνον δ' Ἐκάτοιο φιλαγρύπνους ὑποφίτας,
 Δωροῖς μελίσσων καὶ γεράεσσι Θεῶν
 Παντοδαπούς τε, πάτερ, ξυνεγείρων ἡμῖν Ἀχαιῶν,
 Ἡδὲ πολυσπερέων υἱέας Ἑσπερίων,
 Πρωθήβας, καὶ μήτε φρενῶν ἐπιδευέας ἐσθλῶν,
 Μήτε φυῆς, μήτε σὺν αἵματος εὐγενέος,
 Ἐν Ῥώμῃ κατάνασσον· ἐπιστήσας σφίσιν ἄνδρας
 Οἳ σώζουσι λόγων ζώπυρον ὠγυγίων·
 Ναίοιεν δ' ἀπάνευθε πολυτεκνέριμμο κυδοιμοῦ,
 Νηϊδῶν προχοαῖς γειτονέοντα ὄμοιο·
 Τῷ δ' Ἐκτῆρμείης ὄνομ' εἶη κυδιανείρης,
 Ζήλω τῷ προτέρῳ, ἦν ποτ' ἐγὼ νεμόμην
 Κούροισι εὐφύιεσσι πισταμένως δαρίζων,
 Τούς γ' ἀναμνησκῶν ὧν πάρος αὐτοὶ ἴσαν.
 Ἄλλ' ἧ μὲν δὴ ὄλωλε· σὺ δ' ἦν καινὴν ἀνατήνης,
 Ἐνθεν ἄρ' εὐμαθίης πυρρὸς ἀναπτόμενος
 Βατοῦ ἀπὸ σπινθῆρος, ἀναπλήσει μάλα πολλῶν
 Ψυχὰς ἡθῆων φωτὸς ἀκρατείου·
 Ἐν Ῥώμῃ δὲ κεν αὖθις ἀναθήσειαν Ἀθῆναι,
 Ἄντι τοι Ἰλισσοῦ Θύμβριν ἀμειψάμεναι.
 Ταῦτά τοι ἐκτελέσαντι κλέος, πάτερ, οὐρανόμηκες
 Ἐσχατίας ἤξει μέσφ' ἐς Ὑπερβορέων.
 Ποῖα γάρ ποτε γλῶσσα τίην ποῖον στόμα φήμην

Ἦ ἀγορητάων, ἢ καὶ ἀοιδοπόλων,
 Οὐκ ἂν ἐφουμνήσειεν; ἀμαυρώσει δέ τις αἰὼν
 Τηλεφανῆ τοίης πρῆξιος ἀγλαίην;
 Ταῦτα τεοῦ γεννητῆρος ἀοίδημον, ἠλὲ προπάππων
 Πάντας ἐπ' ἀνθρώποις οὐνομα θῆκαν, ἀναξ.
 Τῶν δὲ σέθεν προτέρων βάξις κακῆ ἀρχιερέων
 Κακκέχεται, ἅτε δὴ πάμπαν ἀρειμανέων,
 Καὶ τε φίλη δοῦντων ἀνδροκτασίαις ἀλεγειναίς,
 Καὶ κεραϊζομένοις ἄστυσι τερπομένων.
 Τοῖα σὺ παρφάμενος, πείσεις σπεύδοντα παρορμέων,
 Θεῖτε Πλάτων' ἐπεὶ οἱ πάτριόν ἐστιν ἔθος
 Εἰρήνην φιλέειν, ἐκάς Αὔσονος ὠθέμεν αἴτης,
 Ῥίμφα ταλαύρινον βαρβαρόφωνον Ἄρη'
 Ἦδ' Ἐλικωνιάδων Ἑλληνικὸν ἄλσος ὀφέλλειν,
 Ὀρπήκεσσι φυτῶν ἄρτι κυῖσκοιμένων
 Ναὶ μὰν, εὐμεγέθους σέο μορφῆς εὐπρεπὲς εἶδος,
 Καὶ τε θεοῖς ἱκέλην ἀθανάτοισι φυτῶν,
 Καὶ γεγαροῦς ὤμους, βαθυχαιτήντά τε κόσμον
 Παλλεύκου κορυφᾶς, κείνος ἀγασσάμενος,
 Αἰδέσθεις τε σέβας πολιῶν, καὶ σεμνὰ γένηαι,
 Οὐ νηκουστήσει σῶν ὑποθημοσυνῶν,
 Πειθοῖ θελξινόφω κηλούμενος. Ἄλλὰ τοι ὥρα
 Πτηγὸν ἐῶν τι θεῶν ἄρμα καθιπτάμεναι.

Ἐκδόσεις Μουσούρου.

Καὶ ἐν Παταβίῳ καὶ ἐν Βενετίᾳ διαμένων ὁ Μουσούρος πολὺ ἐβοήθησε τὸν λόγιον τῆς Βενετίας τυπογράφον, κριτικῶς ἐπιθεωρῶν τὰ χειρόγραφα, ἐξ ὧν ἐγένοντο αἱ περίφημοι Ἄλδιαναὶ ἐκδόσεις, καὶ σημειῶν τὰς καλλιτέρας γραφάς. Ἀπὸ τοῦ 1503, ὡς εἰκάζει ὁ Renouard ⁽¹⁾ συνωδᾷ τῷ Μαιτταίρῳ, ὁ Μουσούρος ἐπεφορτίσθη, διαταγῇ καὶ μισθώματι τῆς Ἑνετικῆς Δημοκρατίας, τὴν λογοκρισίαν τῶν ἐκ τῶν πιεστηρίων τοῦ Ἄλδου ἀπολουομένων συγγραμμάτων.

—Aristophanes comœdiæ novem. Plutus, Nebulæ, Ranæ, Equites, Acharnes, Vespæ, Aves, Pax, Contionantes. Venetiis apud Aldum MIII. idibus Quintilis. (ἐν τῇ πρώτῃ ταύτῃ τοῦ Ἀριστοφάνους ἐκδόσει, ἦν μετὰ σχολίων καὶ προλεγομένων ἐπλούτησεν ὁ Μουσούρος, λαλεῖ περὶ τῆς ἀνάγκης τῆς σπουδῆς τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης).

—Ἐπιστολαὶ Βασιλείου τοῦ Μεγάλου, Λιβανίου τοῦ Σοφίστου· Χίλωνος τοῦ Πλατωνικοῦ· Αἰσχίνου καὶ Ἰσοκράτους τῶν ῥητόρων· Φαλαρίδος τοῦ τυράννου· Βρούτου Ῥωμαίου· Ἀπολλωνίου τοῦ Τυανέως· Ἰουλιανοῦ τοῦ Παραβάτου. Venetiis apud Aldum, mense Martio MID. (ἐν τέλει σημειοῦται ὡς ἐξῆς ἡ ἀπαρίθμησις τῶν φύλλων· « ἅπαντά ἐστι τετράδια πλὴν τοῦ α. β. γ. δ. ε. ς. ἑξαδίου, καὶ θ. πενταδίου, καὶ ττ. τριαδίου, καὶ Δ δυαδίου. » Περὶ τῆς

ἐκδόσεώς του ταύτης λέγει ὁ Μουσοῦρος. « Εἰ δέ τις τῶν ἀκριβῶς τοῖς τῶν πέλας ἠλλείμμασιν ἐπεξιόντων, ἀηδῶς ἔχει πρὸς τὴν ἔκκεινται τάξιν αἱ παρ' ἡμῶν ἐπιστολαί, ἐνθυμείσθω καὶ ἡμᾶς οὐκ ἂν οὕτως αὐτὰς ἀγνοήσαντας διαθέσθαι, ὡς ὁ χρόνος ἀπῆται καθ' ὃν τῶν ἐπιστειλάντων ἕκαστος ἤνθηκεν, εἶγε πασῶν ὑπόρουθεν ἐπιχειρήσαντες ὀλίγαις οὐσαις, τὰς ἐκάστοτε μνηστευμένας ἡμῖν, ὁποιασοῦν ἀξιῶται προειλόμεθα λήξεως, ἢ τὴν ἐκ τούτων ὠφέλειαν ἀφελίσθαι τοὺς φιλολόγους. "Ἐτι κακείνο πάντας εἰδέναι βουλόμεθα, μάλιστα μὲν ἡμῖν τῆς ἄριστα διορθώσεως τὴν πραγματείαν εἶναι μελήσαν, εἰ δέ τι που παρεδεδράμαμεν, ἢ διεστραμμένον εἶναι γράμμα, ἢ τι τοιοῦτον, οἷον οὐδὲ τοῖς ἀκριφ φασι δακτύλῳ τῆς ἑλληνικῆς γευσταμένοις φωνῆς, ἐμποδῶν ἂν πρὸς τὴν ἔννοικαν τοῦ κειμένου γενέσθαι. "Ἐν μέντοι ταῖς Ἀλκιφρονος ἐστὶν οὐ τὰ τῆς οὐσίας διημαρτησθαι, μηδὲν ἡμῶν παρὰ τὰ ἐν ἀντιγράφοις ἀνηκέστως, οὐσι διεφθαρμένοις, ῥιψοκινδύνως καινοτομεῖν τολμησάντων. "Ἄθεν οὐδ' ἐκεῖνό γ' ἂν, εἰ καὶ μάλα φορτικὸν εἶπεν ὑποστειλαίμην, μηδένα τῶν καθ' ἡμᾶς τὰ τοιαῦτα μεταχειριζομένων, ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς οἷς ἡμεῖς ἐνεύχομεν ἀντιγράφοις, ὑγιέστερον ἂν ταύτην ἐπανορθῶσαι τὴν βίβλον· εἰ δ' ὁμοίως ἡμῖν οὐ φθονῶ ὥστε τὸν ἐφ' ἅπασι σκωμμάτων εὐποροῦντα μῶμον, ἐνταῦθα μηδὲν ἔχειν μωμῆσασθαι τέλεον, ὃ δικαίως ἂν ἡμῖν προστριβείτ, ἐκτὸς εἰμὴ τυχόν, αὐτὰ γε ταῦτα τὰ κατὰ τὴν κωρονίδα δυσχεραίνει· στωμίλα ».

— "Ἀπάντα τὰ τοῦ Πλάτωνος. Venetiis, mense Septembri MDXIII. (εἰς φύλλον διήρηται εἰς δύο μέρη, ἐξ ὧν τὸ μὲν Α' ἀπαρτίζεται ἐκ σελίδων 502, τὸ δὲ Β' ἐκ 439 Ἡ πρώτη αὕτη τοῦ Πλάτωνος ἔκδοσις προσφωνεῖται εἰς Πάπαν Λεόντα Γ', ὑπὲρ οὗ συνέθετο ὁ Μουσοῦρος καὶ τὸ συνεκδιδόμενον ποίημα εἰς Πλάτωνα).

— "Ψυχίου λεξικόν. Venetiis in aedibus Aldi et Andreae Soceri MDXIV. εἰς φύλλον. (Α'. ἔκδοσις).

— Gregorii Nazianzeni Theologi Orationes lectissimæ XVI. Venetiis, mense Aprili, MDXVI. 8ον· (εὗρηται καὶ ἐπιστολὴ Μουσοῦρου).

— Πausανίου, περιήγησις τῆς Ἑλλάδος. Venetiis, mense Iulio, MDXVI. εἰς φύλλον (Α'. ἔκδοσις μετὰ προλεγόμενον Μουσοῦρου).

— Oppiani de natura seu venatione piscium. Florentiæ, apud Iuntam, 4515. 8ον.

Πρὸς δ' ἐπεμελήθη καὶ παρέβαλε τὰ κείμενα τῶν ὑπὸ "Ἀλδου ἐκδόσεων Ἀλεξάνδρου Ἀφροδισιεύς (1) (1543), καὶ Ἀθηνάϊου (1544).

Ἀποθανόντος τὴν 8 Φεβρουαρίου 1545 Ἀλδου τοῦ Μανουτίου ὁ Μουσοῦρος ἐξέδωκε τὴν ὑπ' ἐκείνου συνταχθεῖσαν ἑλληνικὴν γραμματικὴν, προτάξας πρόλογον λατινικῶς πρὸς Ἰωάννην Γρόλιον, ὃν ὀλόκληρον ὁ Renouard μετατόπισε (σελ. 473—5).

Ἐκτὸς τούτων ἐξέδωκεν ὁ Μουσοῦρος ἐν Ρώμῃ τῷ 1547—Δημητρίου Πεπαγωμένου συνταγμάτων περὶ ποδᾶγρας, μετὰ λατινικῆς μεταφράσεως, ὅπερ ἀνετόπισεν Ἑρρίκος ὁ Στέφανος (Medicæ artis principes 4507).

(1) "Ἄλδος γράφει ἐν προλεγόμενοις « Musurus noster eos cum antiquis conferens exemplaribus accuratissime recognovit ».

Τοῦ Μουσούρου εὑρηγται ἐπιγράμματα εἰς τὸ ὑπὸ "Ἀλδου Dictionarium Graecum 1497—εἰς τὸ ὑπὸ Καλλέργη Μέγα ἐτομολογικόν—δύο εἰς τιμὴν τῆς Ἡρώδης καὶ Ἀσάνδρου, καὶ τοῦ ποιητοῦ ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Μουσαίου (1517) (1). Ἐπιστολὴ δὲ ἰταλιστὶ ἐδημοσιεύθη ἐν τῇ Συλλογῇ τοῦ Πίνου.

Ὁ Παῦλος Ἰόβιος ἔγραψεν ἔπαινον τοῦ Μουσούρου δημοσιευθέντα σὺν τῇ εἰκόνι αὐτοῦ (2).

Νικόλαος (3) Τομαῖος.

Ἐγεννήθη τῷ 1456 ἐν Βενετία ἐκ γονέων Ἡπειρωτῶν. Μετὰ τὴν ἐν Βενετία ἐκπαίδευσίν του μετέβη εἰς Φλωρεντίαν πρὸς τελειοτέραν κατάρτισιν. Γινόμενος μαθητὴς Δημητρίου Καλκοκονδύλου, κατέγινεν ἰδίως εἰς ἐμβριθεῖς μελέτας τῶν συγγραμμάτων τῶν φιλοσόφων τῆς ἀρχαιότητος, καὶ νέος ἤδη ἐξέδωκε τὴν πρώτην λατινικὴν μετάφρασιν τοῦ τε Ἀριστοτέλους καὶ τοῦ Πλάτωνος. Πεπροικισμένος μὲ νοῦν γόνιμον καὶ εὐρείας γνώσεις, φιλοσοφικὰς τε καὶ φιλολογικὰς, προσεκλήθη ὡς καθηγητὴς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τοῦ Παταβίου. Ἐδίδασκεν ἐκεῖ πλέον τῶν τριάκοντα ἐτῶν, καὶ ἐμόρφωσε πλῆθος ἐπιφανῶν ὁμιλητῶν διαχύσας ἐφ' ὅλων διὰ τε τῶν παραδόσεων καὶ τῆς ἐφαρμογῆς ὅλους τοὺς θυσαυροὺς τῆς ἀρχαιότητος. Ἔσχεν ὁμοίως τὴν δόξαν πρῶτος νὰ καταδείξῃ τὸν Ἀριστοτέλη ἐν ὄλῳ τῷ παρθενικῷ αὐτοῦ μεγαλείῳ, ἀποβαλὼν πᾶν τὸ ἐν αὐτῷ ὀνηεῖον τῶν Ἀράβων καὶ σχολαστικῶν ὑπομνηματιστῶν, χωρὶς ὅμως νὰ διχασῆ καὶ τὸν Πλάτωνα ἀντὶ νὰ δείξῃ ἀποκλειστικὴν συμπάθειαν, ὡς τότε ἦτο συρμός, πρὸς ἕνα τῶν δύο μεγάλων φιλοσόφων, ὁ Τομαῖος ἐκτιμῶν ἐξ ἴσου ἀμφοτέρους, συνεκέρασε πᾶν τὸ ἐν αὐτοῖς καλόν, καταδεικνύων καὶ διὰ κριτικῆς ὑψηλῆς τὰς ἐν αὐτοῖς ἀληθείας, τὰς ὁποίας οἱ προγενέστεροι σχολιασταὶ ἐκ πνεύματος μονομεροῦς συμπαθείας τερατωδῶς εἶχον παραμυρρῶσει.

Ἡ διαγωγὴ τοῦ σοφοῦ Ἡπειρώτου ὑπῆρξεν ἀπαρעγκλίτως ἐπαξία τῆς ἐπιστήμης του, τὰ δὲ ἤθη αὐτοῦ ἤθη ἀληθοῦς φιλοσόφου.

(1) Κατὰ Νικόλαον Παπαδόπουλον (Histor. Gymnas. Patavini, σελ. 250) Μιχαὴλ ὁ Μαργούνιος ἐξέδοτο ἐν Συμμίκοις συλλογὴν τῶν ἐπιγραμμάτων καὶ ποιημάτων τοῦ Μουσούρου.

(2) Πηγαί. Iovii Elogium Musuri—Papadopoli, Histor. Gym. Patav. lib. III—Hodius—Boernerus—Zeltner, Theatr. vir. erudit.—Bayle—Reusner—Weiss, Biogr. Univer. tom. XXX.—Phil. Munckerus, Vita Musuri—Gyraldis de poetis sui temperis tom. II—Erasmii, Ciceronianus.

(3) Κατ' ἀναγκραματισμὸν Ἀζόνικος.

Ἄγαπῶν τὴν φιλομαθῆ τοῦ σπουδαστηρίου ἡτυχιάν, οὐδέποτε ἀνεμίχθη εἰς πολιτικὰς καὶ φιλολογικὰς διαμάχας· ἀρκούμενος δ' εἰς τὸν μέτριον καρπὸν τῆς φιλοπονίας του, διῆγε λιτότατα, καὶ μείνας ἄγαμος, ἔζησε καὶ ἀπέθανε φιλοσοφῶν. Ἡ κηδεία του ἐγένετο ἐν Παταβίῳ μετὰ πομπῆς πρωτοφανοῦς.

Ὁ διάστημα καρδινάλιος Πέτρος Βέμβος ἐγράψεν ἐπὶ τοῦ τάφου του ἐπίγραμμα λατινιστί, ἐν τέλει τοῦ ὁποίου προσετέθη καὶ τὸ ἐξῆς δίστιχον ποιηθὲν ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Τομαίου, ζῶντος ἤδη.

Nūn ὄντως ἀδείης καὶ ἀελπις ὑπὸ πλακί τῆδε
ὑπνον ἐκοιμήτην πᾶσιν ὀφειλόμενον.

Οἱ Ἐρασμος, Σαδολέτος, Ἰόβιος, Βέμβος καὶ πολλοὶ ἄλλοι ὠμίλησαν περὶ τοῦ Τομαίου ἐνθουσιωδῶς. Ὁ Ἰόβιος ἀναφέρει, ὅτι μίᾳ τῶν ἀθῶων διασκεδάσεων αὐτοῦ ἦτο καὶ ἡ διατροφή γεράνου, τὸν ὁποῖον ἐπὶ τεσσαράκοντα ἔτη ἰδίᾳ χειρὶ ἔτρεφεν· ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ πτηνὸν ὑπέικον εἰς τὴν ἡλικίαν ἐπλήρωσε τὸν εἰς τὴν φύσιν ὀφειλόμενον φόρον, ὁ γέρων φιλόσοφος θεώρησε τὸν θάνατόν του, ὡς προάγγελμα τοῦ ἐδικοῦ του· εἰ καὶ καλῶς ἔχων προσέειπεν, ὅτι δὲν ἤθελεν ἐπιζῆσαι τοῦ προσφιλοῦς του πτηνοῦ· καὶ τῶντι μετ' ὀλίγον ἐν ἄκρᾳ ψυχικῆ γαλήνῃ, καὶ μετὰ φιλοσοφικῆς καρτερίας παρέδωκε τὸ πνεῦμα, κατὰ Μάρτιον τοῦ 1531, ζήσας ἔτη 75, 1 μῆνα, καὶ 27 ἡμέρας.

Ὁ Ἐρασμος λέγει περὶ Τομαίου « *vir non minus integris moribus quam eruditione reconditā* ». Ὁ Βέμβος « *filosofō rarissimo et dotissimo nelle latine e nelle greche lettere.* » Καὶ ὁ Νικόλαος Παπαδόπουλος, κατὰ τὰς μαρτυρίας τῶν συγχρόνων λέγει περὶ τούτου. « *Primus ordinariam philosophiam, peripateticam apud nos, docuit, eamdemque horis promeridianis domi privatim explicavit, et uberius, et suavius, plerunque etiam non latine tantum, sed et græce; vir, ut a Iovio et aliis describitur, modestus, assabilis, comis, qui procula contentione et ambitu, in moderato cultu, mediocri censu, mole ac studiosum otium transegit* ».

Κατὰ Γαδδῖον ἐγράφη περὶ Τομαίου λατινιστί ποίημα ἐγκωμιαστικόν, οὗτινος ἡ ἀρχή.

Hic sophismata vana barbarorum
Chimæras Arabumque ineptientum
A veræ sophiæ scholis fugata
Abiecit ad otiosiores.

Συγγράμματα.

—Commentaria in Aristotelis Naturalia parva, et Quæstiones Naturales, et Amatoria Problemata.

—Aristotelis historia animalium et alia opuscula. Florent. 427.

—De morbo Galico.

—De varia Historia. Venetiis 1521, καὶ 1531. (opus, λέγει ὁ Ποπαδόπουλος erudissimum et eloquentissimum),

—De Alica farre noto, et inde alimento.

—De Astragalo, seu significationibus variis vocis hujus.

—Dialogi nunc primum lucem editi. Venetiis 1524, καὶ Λουγδούνη 1532. (Οἱ διάλογοι οὔτοι, δέκα τὸν ἀριθμὸν, ἐγράφησαν κατὰ τὸν τρόπον τῶν ἀκαδημαϊκῶν, περὶ σπουδαίων καὶ περιέργων θεαμάτων, ὡς de devinatione, de nominum inventione, de ludotalatio, de precibus, de animorum immortalitate etc. Σύγγραμμα ὄντως πολύτιμον καὶ περιζήτητον, ὡς καὶ τὸ κατωτέρω).

—Opuscula. Parisiis 1530.

Ὁ Τομαῖος ἐν ὥραις σχολῆς ἔγραψε καὶ ποιήματα, ἐξ ὧν τινὰ κατεχωρήθησαν εἰς Rime di diversi poeti.

Ἄλλων συγγραμμάτων τοῦ Τομαῖου οἱ τίτλοι κατεγράφησαν ὑπὸ Γεσνέρου, καὶ Φαβρικίου. (Bibliotheca mediæ latinitatis)(¹).

Γεώργιος Ἀλεξάνδρου.

Ἐκ κώμης Κοριλιάνης τῆς Κρήτης χειροτονηθεὶς ἱερεὺς ἤδη ἔγγαμος ὢν καὶ χηρέυσας μετὰ τινὰ χρόνον ἦλθεν εἰς Ἰταλίαν (²). Περὶ τὸ 1490 μεταβὰς εἰς Ῥώμην διωρίσθη καθηγητής. Εἷτα ὁ πάπας ἀνέδειξεν αὐτὸν ἐπίσκοπον, εἴτε πρὸς μόνην τιμὴν, εἴτε καὶ ἐπίσκοπῳ νὰ τὸν συγκατατάξῃ μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν, διότι, κατὰ τινὰς ἐπιστήμους ἑορτὰς, ὁ Γεώργιος συνετέλει τὰ τῆς ἀκολουθίας μετὰ τοῦ πάπα, ὡς ἐπίσκοπος τῆν Κρητικῆς Ἀρκαδίας, καὶ ἀνεγίνωσκε τὸ Εὐαγγέλιον Ἑλληνιστί.

Ἐγραψεν ὁ Γεώργιος—Περὶ Μετανοίας—Περὶ Φιλίας, ἅτινα ἐτυπώθησαν μετὰ τῆς ἐξῆς μεταφράσεως: « Γεωργίου ἀπὸ κώμης Κοριλιάνης Ἑρμηνεία

(¹) Iovii Elogia — Tiraboschi Storia della Litter. Italian. — Bayle Dictionnaire — Papadopoli, Histor. Gymnas. Patav. σελ. 301—2. Fabricii bibliotheca mediæ latinitatis — Daru, Histoire de Venise — Blondeau, Biogr. Univers. Suppl. tom. LXXXIV.

(²) Ὁ Μουστοξύδης λέγει, ὅτι ἐξ Ἑλλάδος ἀφίχθη ὁ Γεώργιος τὸ πρῶτον εἰς Ῥώμην περὶ τὸ 1490· ἀλλὰ πολλὰ πείθουσιν, ὅτι πρότερον ἐν Ἰταλίᾳ εἶχε μεταβῆ. Ἐν τῇ Λαυρεντινῇ Βιβλιοθήκῃ εὑρηται χειρόγραφον ἔχον τὴν ἐπιγραφὴν « αὐθ' Ἐτελειώθη ἡ Ἰλιάς τοῦ Ὀμήρου παρ' ἐμοῦ Γεωργίου ἱερέως τοῦ Ἀλεξάνδρου »· πρὸς δὲ ὁ υἱὸς τοῦ 1486 ἦν ἀποκαταστημένος ἐν Βενετίᾳ.

ἐκ τῆς Λατινικῆς διαλέκτου εἰς τὴν τῶν Γραικῶν Γοτθόνος (sic) δὲ Μόντε Ροκέν. Περὶ Φόβου, θείων κριμάτων ». (Τὴν τελευταίαν μετάφρασιν ὁ συμπολίτης καὶ σύνοικός του Φραγκίσκος Ὀλιβέριος Κορελιανός, *medicus non incelebris*, εἶχεν ἐπιδιορθώσει πρὸς τύπωσιν. Προσφωνεῖται δ' ὑπὸ Γεωργίου « Τῷ αἰδεσιμωτάτῳ ἱερεὶ Ἀντωνίῳ ἀπὸ χώρας Μελεπινιανῆς »)

— Χωρογραφίαν Κρήτης. (*Volaterranus Commentaria lib. IX.*—*Cornelli, Creta Sacra. I, 67, καὶ II, 131, 454*).

Ἀλέξανδρος Γεωργίου.

Υἱὸς τοῦ προφρήθεντος μετῆρχετο ἐν Βενετία τὴν τέχνην τοῦ τυπογράφου, τυπώσας τὴν 15 Νοεμβρίου 1486 τὸ Ψαλτήριον⁽²⁾ φέρων ἐν τέλει τὴν σημείωσιν, « Σύνθεσις ἐμοῦ Ἀλεξάνδρου τοῦ ἀπὸ Χάνδακος τῆς Κρήτης, υἱοῦ δὲ τοῦ σοφωτάτου καὶ λογιωτάτου κυροῦ Γεωργίου ἱερέως τοῦ Ἀλεξάνδρου ».

Ἰωάννης Μόσχος.

Ἐγεννήθη εἰς Λακεδαιμόνα, καὶ διδάξας ἐν Ἰταλία τὰ ἑλληνικὰ γράμματα πολλοὺς ἀνέδειξε τῶν ὁμιλητῶν αὐτοῦ ἐπιστήμους ἄνδρας, οἵτινες ἐκλείσαν ἔπειτα τὰς ἰδίας πατρίδας. Κατὰ τὸν Κράσσον ἔχων πολλὴν ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τὴν εὐφράδειαν, καὶ πολλὴν ἐν τῇ ποιήσει τὴν γονιμότητα, ἐποίκιλλεν ἀμφοτέρωτα ταῦτα, καὶ προσεκόσμηε ἀπὸ τοῦ πλοῦτου τῶν ἐπιστημῶν τὰς ὁποίας κατεῖχεν. Ἄλλ' ἐνῷ ποθούμενος ὑπὸ τῶν περιφανεστάτων ἀκαδημιῶν, ἔσπευδε ν' ἀνταποδώσῃ πρὸς τὴν κοινὴν ἀγάπην ἴσῃ φιλοφροσύνην, ἀνηρπᾶσθη ὑπὸ τοῦ θανάτου, συντεμῶν, ὡς ἡ φήμη ἐκήρυττε, τὸν βίον αὐτοῦ ἐκ τῆς ὑπερμέτρου μελέτης.

Μάρκος ὁ Ἀντίμαχος, μαθητὴς τοῦ Μόσχου χρηματίσας λέγει παρὰ Γυράλδῳ « ὑπῆρξεν ὁ Ἰωάννης Μόσχος, ἀνὴρ εἰς πᾶσαν καὶ ἀρετὴν καὶ ἐπιστήμην, ὄχι μόνον κατὰ τὴν γνώμην ἐμοῦ, ἀλλὰ καὶ πάσης ἐν γένει τῆς Ἑλλάδος, ἀληθῶς διαπρέψας, παρ' ᾧ καὶ πενταετίαν διέτριψα μαθητεύων. Οὕτω δὲ περὶ ἐμὲ διαφερόντως ἐσπούδασεν, ὥστε πατὴρ μᾶλλον ἐφαίνετο ἢ διδάσκαλος. Ἄλλ' ὅτε διὰ τὸ ἐξοχοῦ τῆς παιδείας καὶ τὸν ἐν πεζῷ καὶ ἐμμέτρῳ λόγῳ γλαφυρόν αὐτοῦ

(1) Ἑλληνομνήμων, φyll. Ε'.—Fabricii, *Bibl. Gr.* XII. σελ. 114, 136.

(2) Μετὰ τὴν ἐφεύρεσιν τῆς τυπογραφίας πρῶτον Ἑλληνικὸν βιβλίον ἐτυπώθη ἡ Γραμματικὴ τοῦ Λασκάρους (1476)· εἶτα οἱ Ἀλώπειοι Μῦθοι (1490)· τὸ Λεξικὸν Ἰωάννου Χρυσολοῦρα· καὶ τὸ Ψαλτήριον (1491)· τὰ ἐρωτήματα Ἐμμανουὴλ Χρυσολοῦρα (1484)· καὶ πέμπτον ἢ ἐν λόγῳ ἔκδοσις τοῦ Γεωργίου.

χαρκτηῖρα, προσκληθεὶς παρὰ τῶν Θεσσαλονικέων ἵνα τὴν πολυάνθ' ἄθρων ἐκείνην καὶ πλουσιωτάτην πόλιν ἐκπαιδεύσῃ ἐπὶ μισθῷ ἀπὸ τοῦ δημοσίου, παρεσκευάζετο πρὸς ὁδοιπορίαν, καὶ ἐγὼ ἐμελλον νὰ συναποδημήσω μετ' αὐτοῦ, ἵνα καὶ πλείονα ἔτι ἐκμάθω καὶ ἐπισκεφθῶ τὰς ἐν τῷ Ἑλληνισμῷ βιβλιοθήκας, καταληφθεὶς ὑπ' ὄψιν τῆς νόσου, ἐτελεύτησε πενθούμενος ὑπὸ πάντων, τῇ πέμπτῃ ἀπὸ τῆς ἀσθενείας αὐτοῦ (1)».

Ἀπέθανε δὲ ὁ Μόσχος, ὡς εἰκάζεται, περὶ τὰ μέσα τῆς τελευταίας δεκάδος τοῦ ΙΕ' αἰῶνος, ἐγκαταλιπὼν δύο υἱούς, Γεώργιον καὶ Δημήτριον ὁμοίως ἐν τοῖς γράμματι διαπρέψαντας (2).

Συγγράμματα.

— Ἐπιτάφιος λόγος ἐπὶ τῷ ἐνδοξοτάτῳ καὶ ἐκλαμπροτάτῳ μακαρίτῳ μετ' ἀλάφῳ δουκὶ Λουκᾷ τῷ Νοταρᾷ

— Ἀπάντησις πρὸς τοὺς ἐκ πατρὸς (3).

Μάξιμος Πελοποννήσιος.

Ἐγεννήθη ἐν Πελοποννήσῳ καὶ ἐκαλεῖτο Μανουὴλ ἐν τοῖς κοσμικοῖς. Ἐπὶ Ἰωάνσῳ Α' τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως ἐτετίμητο τῷ ἀξιώματι τοῦ ἐκκλησιάρχου· ἀπαρεγκλίτως δ' ἐμμένων εἰς τοὺς κανόνας τῆς ἐκκλησίας, ἐκινδύνευσε τὴν ζωὴν του· διότι μὴ θελήσας νὰ συναίνεσῃ εἰς παράλογον ἀπαίτησιν Τραπεζουντίου τινος ἄρχοντος, μέγα ἰσχύοντος παρὰ τῷ σουλτάνῳ, ἐπροτίμησε μᾶλλον νὰ ὑποστῇ καταδιωγμὸς καὶ βασάνους· τότε, διαταγῇ τοῦ σουλτάνου, ἐσχίσθη ἡ ρίς τοῦ γενναίου ἐκκλησιάρχου εἰς τὰ δύο πλάγια

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατριάρχου Ῥαφαήλ, κοινῇ γνώμῃ τῆς συνόδου ἐψηφίσθη πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως ὁ Μανουὴλ, καὶ τότε τὸν μοναχικὸν βίον ἀσπασθεὶς Μάξιμος μετωνομάσθη· ὁ γράψας τὴν πατριαρχικὴν ἱστορίαν λέγει τὰ ἐξῆς περὶ τούτου. « Πατριαρχεύοντος τοῦ κυροῦ Μαξίμου τοῦ λογιῶ ὅλα τὰ τῆς ἐκκλησίας ἐπερνοῦσαν εἰρηνικὰ καὶ ἀσκανδάλιστα· ἐποίμαινε γὰρ τὸ ποίμνιον αὐτοῦ ἐν παιδείᾳ καὶ νοθεσίᾳ κυρίου, καὶ δὲν ἔπαυε καθ' ἐκάστην κυριακὴν νὰ διδάσκῃ ἐπὶ ἁμβωνος τὸν λαὸν τοῦ Χριστοῦ, ὅτι ἦτον λογιώτατος καὶ γλυκὺς εἰς τοὺς λόγους του, ὅπου ἐδίδασκε καὶ ὠμίλιε· εἶχε δὲ γλωτταν θαυμαστὴν, καὶ ἀπλωνε τοὺς λόγους του μετὰ πολλὰ παρα-

(1) Gyraldi, de poetis sui tempor.

(2) Ἑλληνομνήμων, σελ. 385—7.

(3) Miller, Catalogue des Manuscrits Grecs de l'Escorial, σελ. 290.

δείγματα τῆς θείας γραφῆς εὐμορφώτατα, ὅπου ἐκατηνύγετον πᾶσα φυγὴ ἀνθρώπου· ὅπου τινὰς ἄλλος σοφώτατος τοῦ καιροῦ ἐκείνου δὲν ἔσωσεν αὐτὸν εἰς τὰς χάριτας· τόσος γὰρ μέγας ἦτον εἰς τὴν θεολογίαν, ὅτι τὸ ὄνομά του καὶ ἡ εὐχὴ του ἀκούσθη εἰς τὸν σουλτάνου καὶ ἐν τῷ ἅμα ἔστειλε πρὸς αὐτὸν ὅπως νὰ τοῦ γράψῃ τὴν ἐξήγησιν τοῦ ἀγίου συμβόλου τῆς πίστεως ἡμῶν· λοιπὸν ὁ πατριάρχης ἔκαμει τὴν ἐξήγησιν, καὶ ἔγραψεν αὐτὴν θεολογικὰ καὶ τεχνικὰ ὡς σοφώτατος ὅπου ἦτον, καὶ τὴν ἀπέστειλε τοῦ σουλτάνου, καὶ ὡς τὴν ἔλαβεν, ἐχάρη πολλά (1) ».

Ὁ Μάξιμος πατριαρχεύσας ἐπὶ ἐξ ἔτη (1482—88) παρέδωκε τῷ Κυρίῳ τὸ πνεῦμα, διαδεχθεὶς ὑπὸ Νήφωνος τοῦ Πελοποννησίου.

Συνέγραψεν ἐκτὸς τῆς Ἑρμηνείας τοῦ Συμβόλου, καὶ,

—Κατὰ τοῦ Πληθωνικοῦ συγγράμματος.

—Περὶ Μάρκου Ἐφέσου, Φλωρεντινῆς συνόδου, Γεμιστοῦ ἢ Βησσαρίωνος (2).

Νήφων ὁ Πελοποννήσιος.

Γεννηθεὶς ἐν Πελοποννήσῳ ἐξ εὐγενῶν, καὶ τὴν μοναχικὴν ποθήσας πολιτείαν μετέβη εἰς Ἀθήνα καὶ ἐκουρεύθη μοναχὸς ἐν τῇ μονῇ τοῦ Ἁγίου Διονυσίου· χειροτονήσας ἱερεὺς ἐν τῇ μονῇ τοῦ Παντοκράτορος ἀπεσύρθη ὕστερον εἰς Βατοπαίδιον. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ μητροπολίτου Θεσσαλονίκης, οἱ κάτοικοι ἀποστείλαντες πρεσβείαν προσέφερον τὸ ἀξίωμα εἰς τὸν Νήφωνα, τοῦ ὁποίου ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ σοφία περιλάλητος εἶχε καταστῆ. Ἐνδίδων εἰς τὰς θερμὰς τῶν Θεσσαλονικέων παρακλήσεις ἐχειροτονήθη μετροπολίτης· ἐν δ' ἔτει 1498 ἐκδημήσαντος πρὸς Κύριον Μαξίμου Β' συνοδικῶς ἐψηφίσθη οἰκουμενικὸς πατριάρχης ὁ Νήφων.

Εἰς τὴν ὑφίστην τῆς ὀρθοδοξίας περιωπὴν ἀνελθὼν ἐπέδωκε μετὰ ζήλου εἰς διόρθωσιν τῶν κακῶς κειμένων κηρύττων ἐπ' ἐκκλησίας προτεκάλει τὸ χριστεπώνυμον ποιῆμιον εἰς θεοσέβειαν, ἐλέγχων ἅμα καὶ τὰς καταχρήσεις τῶν κληρικῶν. Διαβληθεὶς ὑπὸ τοῦ ἐξωμότη Ἀμιρούτζη, διὰ θεσπίσματος τοῦ σουλτάνου Βαϊζίτου Β' ἐξώσθη τοῦ θρόνου καὶ ἐξωρίσθη εἰς τι νησίδιον τοῦ Εὐζείνου Πόντου ἀντι-

(1) Πατριαρχικὴ ἱστορία σελ. 116—7.

(2) Fabricii, Bibliotheca Graeca XI, 669. Ὁ Φαβρίκιος συγγένην τὸν Μάξιμον Μανουὴλ Ὀλοβόλφ ἀγκάσαντι ἐπὶ Μιχαὴλ Παλαιολόγου, καὶ Μανουὴλ Κοριθίου, περὶ οὗ ἐν τοῖς ἐπομένοις καταριθμῆται ἐπ' ὀνόματι τοῦ δευτέρου τὰ πνεύματα καὶ τῶν τριῶν.

κρὺ τῆς Σωζοπόλεως· ἀναζητηθεὶς μετ' οὐ πολὺ ὑπὸ τῆς Συνόδου ἀνεκλήθη καὶ ἀνέλαβε τὸν πατριαρχικὸν θρόνον· ὑποπεσὼν ὁμως καὶ αὐθις εἰς δυσμένειαν τοῦ σουλτάνου ἐξεβλήθη (1490) καὶ καταδικασθεὶς εἰς ισόβιον εἰρκτὴν ἐξωρίσθη εἰς Ἀδριανούπολιν.

Ἡ φήμη τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς μελιρρύτου διδασκαλίας τοῦ σοφοῦ Νήφωνος ἐθρυλλεῖτο καθ' ὅλην τὴν Ἀνατολήν· ὁ ἡγεμὼν τῆς Βλαχίας Ῥαδούλος Α', ὁ ἐπιλεγόμενος Μέγας, διερχόμενος ἐξ Ἀδριανουπόλεως ἐπεθύμησε νὰ ἴδῃ προσωπικῶς τὸν περιλάλητον ποιμενάρχην· ὅθεν φιλοδωρήσας τοὺς φύλακας καὶ εἰσελθὼν εἰς τὴν εἰρκτὴν προσεκύνησε τὸν δεσμώτην πατριάρχην.

Ἐλθὼν εἰς Κωνσταντινούπολιν ὁ Ῥαδούλος κατώρθωσε καὶ ἔλαβε τὴν ἀδειαν ἵνα συμπαραλάβῃ τὸν Νήφωνα εἰς Βλαχίαν. Μεταβάς ἐκεῖ καὶ ἰδὼν τὰ τῆς ἐκκλησίας κακῶς ἔχοντα συνεκρότησε συνέλευσιν ἐκ κληρικῶν καὶ λαϊκῶν, καὶ ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ ἡγεμόνος ἤρξατο νὰ διδάσκῃ τοὺς θείους νόμους καὶ ἐντολάς, νοουθετῶν πολυτρόπως καὶ προτρέπων τοὺς πάντας εἰς εὐσέβειαν· ἐκανόνισε πρῶτος τὰ τοῦ κλήρου, καὶ ἐχειροτόνησε τοὺς δύο ἐπισκόπους Ῥιμνίκου καὶ Μπουζαίου⁽¹⁾· ὠδήγησε τὸν ἡγεμόνα ἵνα διαθέσῃ τὰ ἡγεμονικὰ ἀξιώματα, κατὰ τὴν τάξιν τῶν αὐτοκρατόρων τοῦ Βυζαντίου, ὀνομάσας καὶ τοὺς μέχρις ἐσχάτων περισωθέντας τίτλους τοῦ Σπαθάρη, Βεσιάρη, Λογοθέτου κλπ.

Μὴ θελήσας ν' ἀναγνωρίσῃ παράνομον συνοικέσιον τῆς ἀδελφῆς τοῦ ἡγεμόνος ὑπέπεσεν εἰς τὴν δυσμένειαν αὐτοῦ. Ἐπιπληχθεὶς ὑπὸ τοῦ Ῥαδούλου καὶ ἀπειληθεὶς ἔδραμεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ συνάξας τὸν λαὸν ἐνεδύθη τὴν πατριαρχικὴν στολὴν, ἐδίδαξε καὶ ἐνουθέτησε πάντας, καὶ ἐν τέλει ἀφορίσας τὸν γαμβρὸν τοῦ ἡγεμόνος καὶ προλέγων δυστυχήματα, ἐξεδύθη τὴν στολὴν καὶ καταθέμενος αὐτὴν ἐπὶ τῆς ἀγίας τραπέζης ἐξῆλθε τῆς ἐκκλησίας. Ὁ ἡγεμὼν μαθὼν ταῦτα διέταξεν ἵνα μηδεὶς τιμᾶ καὶ εὐλαβῆται αὐτὸν, νὰ τῷ κλεισθῶσιν αἱ οἰκίαι καὶ τῷ ἀρνηθῇ ὁ ἄρτος, ἀπειλήσας θάνατον εἰς τὸν παραβάτην.

Ὁ Νήφων ἀπομακρυνθεὶς εἰς ἔρημόν τινα καλύβην ἐν χριστιανικῇ καρτεροθυμίᾳ ὑπέμεινε τὴν ἀδικὸν καταδίκην. Ὁ Ῥαδούλος φοβούμενος τὴν κατακραυγὴν τοῦ λαοῦ προσεκάλεσε τὸν Νήφωνα, καὶ διὰ λόγων κολακευτικῶν, ὑποσχέσεων, καὶ δώρων προσεπάθησε νὰ καταπέσῃ τὸν

(1) Περὶ τῆς ὑπὸ Νήφωνος εἰσαχθείσης ἐν Βλαχίᾳ κληρικῆς διατάξεως, βλέπε ἱστορίαν τῆς Βλαχίας Πολιτικὴν καὶ Γεωγραφικὴν ἐκδόθεισαν ἐν Βιέννῃ τῷ 1805 ἀπάνη τῶν ἀδελφῶν Τουνουσιῆ, Κερὰλ, Ζ'.

γέροντα ἵνα συγχωρήσῃ τὸν γαμβρὸν του, τοῦ ὑποίου τὸ συνοικέσιον ἄλλως τε καὶ ἡ Μεγάλη Ἐκκλησία εἶχεν ἀναγνωρίσει. Ὁ Νήφων εἰς ἀπάντησιν τῷ εἶπε τοὺς ἐξῆς ἀξιωματημονεῦτους λόγους.

« Ῥάδουλε! Ῥάδουλε! οὔτε ἀνάγκην καμμίαν ἔχω, οὔτε τῶν χρη-
 » μάτων σου ἔχω χρεῖαν, οὔτε τὰ δῶρά σου μοὶ χρησιμεύουν, ἀλλ'
 » οὔτε καμμίαν τιμὴν θέλω ἀπὸ σέ' μὴ μοι γένοιτο, Κύριε! ἐνθυμοῦ
 » ὅμως ὁποῖους τρόπους μετέλλθης εἰς τὸ νὰ μὲ φέρῃς ἐδῶ διὰ νὰ
 » διδάξω τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ' ἂν ἐδίδαξα τὰ ἐναντία τῆς πίστεως
 » καὶ τοῦ νόμου ἀπόδειξον' ἂν κακῶς ἐδῆγησα μαρτύρησον' ἐγὼ
 » παρὰ Θεοῦ δικαίωσθην ν' ἀποφεύγω τ' ἄνομα, καὶ ἤδη νὰ ὑποπέσαι
 » εἰς τὸ παράνομον; μὴ γένοιτο νὰ συμμαθεῖξω ἐγὼ τοῦ κακοῦ, καθό-
 » τι οὐδεὶς νόμος μὲ ἐπιτρέπει. Σὺ μόνος μ' ἔρρες ἐνταῦθα, καὶ σὺ
 » μὲ δικάεις ἐντεῦθεν' ἐγὼ λοιπὸν ἀπέρχομαι, ἀλλὰ καὶ σὺ ἤξευρες,
 » ὅτι μὲ πολλὰς θλίψεις καὶ πόνους θέλεις ἀποθάνει ἐν ἀπιστίᾳ'
 » ἀναριθμητὰ κακὰ θέλουν ἐπιπέσει εἰς τὸ κράτος σου, καὶ τότε θέ-
 » λεις μὲ ἀναζητήσει, χωρὶς νὰ μᾶθῃς ποῶς ποῦ εὑρίσκομαι ».

Ταῦτα εἰπὼν ἀνεχώρησε, καὶ λαβὼν μετ' ἑαυτοῦ δύο τῶν μαθητῶν
 του ἦλθεν εἰς Μακεδονίαν, ἀποστολικῶς διερχόμενος τὰς κώμας καὶ
 κηρύττων τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ. Φθάσας δ' ἐπὶ τέλους εἰς Ἄθωνα ἐπα-
 ρουσιάσθη ἀγνώριστος εἰς τοὺς μοναχοὺς τοῦ Ἁγίου Διονυσίου, καὶ
 δικαίωσθη ἐπιστάτης τῶν ζώων τῆς μονῆς' γνωρισθεὶς ὅμως μετ' οὐ
 πολὺ ἔτυχε τοῦ δικαίου σεβασμοῦ, καὶ τῆς προσηκούσης περι-
 ποιήσεως.

Μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Νήφωνος, ξηρασία καὶ λιμὸς ἐράστιζον
 τὴν Βλαχίαν' ὁ Ῥάδουλος προσέληθεις ἐκ τρομερῆς λέπρας, καὶ θεωρῶν
 ὡς μόνην αἰτίαν τῶν κακῶν τὴν πρὸς τὸν Νήφωνα κακότροπον δια-
 γωγὴν του ἔστειλε πανταχοῦ ἀνθρώπους πρὸς ἀναζήτησιν⁽¹⁾.

Ἡ μνήμη τοῦ σοφοῦ κληρικῶ ἐπέζησεν ἐν Ἄθωνι, καὶ τὰ ἐν τῇ Μονῇ
 τοῦ Ἁγίου Διονυσίου φυλαττόμενα λείψανά του σέβονται ἄχρι τοῦδε
 ὡς λείψανα ἁγίου. Ἐκ τῶν πολλῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἦσαν καὶ ὁ ὅσιο-
 μάρτυς Ἰάκωβος ὁ ἐκ Καστορίας μαρτυρήσας τῷ 1520, ὁ ὅσιος Μα-
 κάριος μαρτυρήσας τῷ 1527, καὶ ὁ Ἰωάσαρ μαρτυρήσας τῷ 1536.

(1) Κατὰ Φωτεινὸν (Ἱστορία τῆς πάλαι Λακίης. Τόμ. Β'. 61—73) ὁ Νήφων ἐξε-
 ἔμησεν εἰς Κύριον πρὸ τοῦ 1308, ὅτε ὁ εἰς ἀναζήτησιν του πέμψας Ῥάδουλος ἀπε-
 εώσσε. Κατὰ τὸ Νέον ὅμως Μαρτυρολόγιον (Βίαι Μακαρίου καὶ Ἰωάσαρ) φαίνεται,
 ὅτι οὗτος ἐτελεύτησεν ὄλιγον πρὸ τοῦ ἔτους 1336.

Ἄγνωστον δ' ἐν ὁ σοφὸς Νήφων ἐγκατέλιπεν ἐκτὸς τῆς φήμης καὶ ἄλλα μνημεῖα τῆς παιδείας αὐτοῦ.

Λεονάρδος Χῖος.

Ἀσπασθεὶς ἐν τῇ γεννηθλίῳ νήσῳ τὸν μοναστικὸν βίον, μετέβη εἰς Πατάβιον πρὸς ἐκπαίδευσιν, δαπάνῃ τῶν δεσποζόντων τῆς Χίου Ἰουστινιανῶν, τῶν ὁποίων προσέλαβε καὶ τὸ ὄνομα, εἴτε πρὸς εὐγνωμοσύνην, εἴτε διὰ νὰ θαυμαστώσῃ τὸ πενιχρὸν τῆς καταγωγῆς του. Μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν σπουδῶν του, διδάξας ἐπ' ὀλίγον ἐν τῷ αὐτῷ Πανεπιστημίῳ τὴν Θεολογίαν, ἐπανέστρεψεν εἰς Χίον, προχειρισθεὶς τῷ 1444 ἀρχιεπίσκοπος Μιτυλήνης εἰς διαδοχὴν τοῦ ἀποθανόντος Δωροθέου. Τὴν 12 Δεκεμβρίου 1452 ἦλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν μετὰ τοῦ καρδινάλιου Ἰσιδώρου πρὸς ἐπιτελέσειν τῆς ἐν Φλωρεντία ψηφισθείσης ἐνώσεως τῶν δύο ἐκκλησιῶν. Μετὰ τὴν ἄλωσιν, ἧς μάρτυς αὐτόπτης ἐγένετο, ἐπιστρέψας εἰς τὴν πατρίδα του περιέγραψε τὰ κατ' αὐτήν. Ἀλωθείσης ὑπὸ τῶν Τούρκων τῆς Λέσθου, ὁ Λεονάρδος αἰχμαλωτισθεὶς μετ' ἄλλων ἀπήχθη εἰς Κωνσταντινούπολιν· λυτρωθεὶς δὲ τῷ 1463, ἀπεβίωσεν ἐν ἔτει 1482 ἐν Χίῳ ἢ Ἰταλίᾳ.

Ὁ Λεονάρδος ἦν ἐκ τῶν φανατικῶν καθολικῶν, καὶ ἐν τοῖς συγγράμμασιν αὐτοῦ λυσσᾶ φρυάττων κατὰ τῶν σχισματικῶν.

Συγγράμματα.

—Sermo dum esset lector Ianuensis conventus prædicatorum.

—Historia Cp. a Turco expugnata. Nyrenbergæ 1514 (').

—Tractatus Apologeticus de vera nobilitate adversus Carolum Pogium Eugenii IV secretarium. Avellino 1658.

—De Lesbo a Turcis capta epistola Pio papæ II missa. Reginonti 1866. (ἐξεδόθη ὑπὸ τοῦ διασήμευ μεσαιωνοδίφου Καρόλου Χοπφίου, προτάξαντος καὶ βιογραφίαν τοῦ Λεονάρδου, ἐξ ἧς ἠρανίσθημεν τὰ ἐκτεθέντα).

Διονύσιος ὁ ἐξ Ἀγρᾶφων.

Ἱερομόναχος καὶ ζωγράφος, τὰς διατριβὰς ἐν Ἀθῶνι ποιούμενος. Συνέγραψεν ἐκεῖ τῷ 1458 πραγματεῖαν περὶ Ἀγιογραφίας, μνημεῖον ὄντως πολυτίμον διὰ τε τὴν ἐν τῷ μεσαιῶνι Ἑλληνικὴν καλλιτεχνεῖαν, καὶ τὴν κατάστασιν τῆς τότε λαλουμένης νεοελληνικῆς γλώσσης.

Πρῶτος ὁ Γάλλος Διδρῶν ἐδημοσίευσεν γαλλιστὶ μετάφρασιν τοῦ συγγράμματος τοῦ Διονυσίου (Manuel d'Iconographie Chretienne

(') Ἐδημοσιεύθη πολυτελῶς καὶ ἐν Παρισίοις τῷ 1823 εἰς 25 μόνον ἀντίτυπα ὑπὸ τοῦ λόρδου Stuard de Rothsay.

(Grecque et Latine, Paris 1845), μετὰ δὲ ὀκτὼ ἔτη ἐδημοσιεύθη αὐτὸ τὸ πρωτότυπον, ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν

—Εἰρηναῖα τῶν Ζωγράφων ὡς πρὸς τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Ζωγραφίαν, ὑπὸ Διονυσίου τοῦ Ἱερομονάχου καὶ Ζωγράφου, τοῦ ἐκ Φουρνᾶς τῶν Ἀγράφων (συγγραφεῖσα ἐν Ἀθῶνι τῷ 4438)· νῦν τὸ πρῶτον τύποις ἐκδοθεῖσα δαπάνῃ τῆς ἡμετέρας τυπογραφίας καὶ Ἀθανασίου Γ. Ζωσιμᾶ. Ἀθήνησι τύποις Φ. Καραμπίνη, καὶ Κ. Βίφα 1853. 8^ο, σελ. 4—266.

Ἰουστίνος Δεκάδουος.

Κερκυραῖος, ἐπίσημος μελωδός. Ἐλθὼν κατὰ πρόσκλησιν τοῦ Ἀλδου εἰς Βενετίαν ἵνα ἐπιστατήσῃ εἰς τὴν διόρθωσιν τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἐκδιδομένων Ἑλλήνων συγγραφέων, ἐδημοσίευσεν περὶ τὸ 1495 τὸ Ψαλτήριον τοῦ Δαυὶδ μετὰ προοιμίου, ἐν ᾧ λέγει, ὅτι ὅσον οὐπω ἐκδώσει καὶ τὸ Τριώδιον, τὸ Πεντηκοστάριον, καὶ τὴν Παρακλητικὴν. Ἐν τέλει τοῦ Ψαλτηρίου ὑπάρχει ἐπίγραμμα τοῦ Δεκαδούου εἰς Δαυὶδ. Ἦτο μέλος τῆς Ἀλδιανῆς Ἀκαδημίας, καὶ ἀπεβίωσε μετὰ τὸ ἔτος 1526.

Συνέγραψεν—Ἀκολουθίαν τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Νεομάρτυρος τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων μαρτυρήσαντος τῷ 1526, τυπωθεῖσάν εἰς τὸ ἐν Βενετίᾳ ἐκδοθὲν Ἀνθολόγιον τῷ 1792.

—Ἀκολουθίαν τοῦ ἁγίου Νικολάου τοῦ ἐκ Μιτζόβου.

—Κανονικὴν ἔκθεσιν.

—Ἐπιστολὰς πρὸς Δημήτριον Φωτεινὸν, Ἀμφιλόχιον, Τιμόθεον καὶ Ἐμμανουὴλ τὸν Ῥήτορα.

Πρὸς τὸν Δεκάδουον διεσπένεται ἐπιστολὴ Ἐρμολάου Βαρβάρου δημοσιευθεῖσα ὑπὸ Πολιτιανοῦ (*).

Ἐμμανουὴλ Γεωργιάδης.

Ἐγεννήθη ἐν Ῥόδῳ· νέος ἔγραψε διὰ στίχων Βίον τοῦ Βελισαρίου ὕστερον δ' ἐθρήνησε τὴν ἐπισυμβᾶσαν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, προτρέπων τοὺς Χριστιανούς ἡγεμένους ἵνα ἁπομονήσαντες συγκροτήσωσι νέαν σταυροφορίαν πρὸς διωγμὸν τοῦ ἀσεβοῦς σκυλοτοῦρκοι, ἐπιλέγων αὐτοῖς,

Τὸν Τοῦρκον ἂν ἀφήσετε τὴν Πόλιν νὰ κρατήσῃ,
θέλει γὰρ πάλιν τὸ θεριὸν καὶ θέλει δυναμώσει,
καὶ θέλει καταπιεῖ πολλοὺς ὁ σκύλος ὡσὰν δράκος.
Λοιπὸν, πανοψιλότατοι αὐθεντες μου ῥηγάδες,
ἀγάπην ὅλοι κάμειτε νὰ πάτε στοὺς ἐχθρούς σας·
Καὶ τὸν σταυρὸν σκιάσατε σημάδι στ' ἄρματα σας.

(*) Ἑλληνικὸν. βολ. Δ'.—Fabricii, Biblioth. Gr. XI, 664.

γάνον εμπρός και πίσω σας σημάδι στὰ κορμιά σας
 Νὰ βγάλλετε τοὺς ἀσθεεῖς ἀπὸ τὰ γονικά σας,
 μέσα ἀπὸ τὰ σπίτια σας, κ' ἀπὸ τὰ γονικά σας . . .

Μετὰ παρέλευσιν ἀρκετοῦ χρόνου ὁ Ῥόδιος στιχουργὸς ἐθρήνησε τὴν ἐπισυμβᾶσαν ἐν ἔτει 1498 εἰς τὴν πατρίδα του συμφορὰν διὰ τὴν ἐνσκήψασαν πανώλη. Πολλοὶ τῶν οἰκείων τοῦ Γεωργιᾶ ἐγένοντο θύματα τῆς θεομηνίας ἐκείνης, καὶ ἐπὶ τῇ στερήσει ἰδίως αὐτῶν ὁ ποιητὴς ἀνακράζει βαρυπενθῶν,

Αἰ, πικραμὸς, αἰ συμφορὰ, πόσονε τὸ κακό μου!
 ἀφῆκέ με τὸν Γεωργιᾶν, καὶ Γεώργι τὸν υἱόν μου.
 κ' ἔπινον, πίνω, καὶ νὰ πῶ ὀλονῶν ταῖς πικράδαις
 καὶ δύο καὶ τρεῖς ὄρφανὰ ἀπὸ κύρην καὶ μανάδες.
 παιδιὰ ἀπὸ τὰ μέλη μου, καὶ ἀπ' ταῖς ἀδελφάδες.
 Καὶ κλαίω πῶς ἐγδέχονται μῆνες καὶ ἐβδομάδες.
 Γέτιαις ταῖς δὲν θέλουν ναδιοῦν ἀλλ' οὐδὲ νὰ γευθοῦσι,
 διότι ὥστε νὰ λυπηθοῦν, πολλὰ νὰ πικραθοῦσι (1).

Συγγράμματα.

— Διήγησις εἰς τὰς πράξεις τοῦ περιβοήτου στρατηγοῦ τῶν Ῥωμαίων μετὰ γάλου Βελισαρίου (ἐξεδόθη ἐν Βενετία τῷ 1554 ὑπὸ Φραγγίσκου Ῥαμπασέτου εἰς 4).

— Θρῆνος τῆς Κωνσταντινουπόλεως. (ἐδημοσιεύθη ὑπὸ Ἑλλιστεν Analekten vol. III).

— Τὸ θανατικὸν τῆς Ῥόδου αὐτῆ' (ἀνέκδοτον ἐν τῇ Παρισιανῇ βιβλιοθήκῃ).

Δούκας.

Ἐγεννήθη, ὡς πιθανολογεῖται, εἰς Λέσβον ἢ Φώκαιαν (2) ἐξ ἐπιφανῶν γονέων, καὶ διετέλεσεν, ὡς φαίνεται, γραμματεὺς τοῦ διοικητοῦ Φωκαίας Ἰωάννου Ἀδούρνου τοῦ Γενουηνοῦ (3).

Μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἰσῆλθεν εἰς ὑπηρεσίαν τοῦ κυρίου τῆς Λέσβου Δορίνου Γατελουζίου, ὑφ' οὗ ἐστάλη τῷ 1455 μετὰ δώρων εἰς ὑποδοχὴν τοῦ ἐν τῇ νήσῳ καταπλεύσαντος Ὀθωμανοῦ ναυάρχου Χαμουζᾶ (4).

Ἀποθανόντος τοῦ Δορίνου (30 Ἰουνίου 1455) παρέμεινεν ὁ Δούκας καὶ παρὰ τῷ διαδόχῳ Δομενίκῳ Γατελουζίῳ, ὑφ' οὗ ἐστάλη κατ'

(1) Κοραῆ Ἐτακτα Β', προλεγ. καὶ σελ. 20.

(2) «Ἐν ἧ καὶ ὄλησιν κεκτημαι». Ἱστορ. κεφ. 25.

(3) «Γραφὰς τὰς ἐγὼ γέγραφα» αὐτ.

(4) Κεφ. 42, καὶ 43.

Αύγουστον εἰς Ἀδριανούπολιν κομίζων τῷ σουλτάνῳ τὸν νενομισμένον τῆς νήσου φόρον (¹).

Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἐπέμφθη εἰς Κωνσταντινούπολιν ἵνα διαλύσῃ τὰς ἐπὶ τῆς Δέσβου αἰτιάσεις τῶν Τούρκων, καὶ κατ' Αὐγουστον τοῦ ἐπιόντος ἔτους (1456) ἐκόμισεν αὐθὶς εἰς Ἀδριανούπολιν τὸν ἐτήσιον φόρον.

Ἐγραψεν Ἱστορίαν, ἐν ἣ ἀπεθησαύρισε πλείστου λόγου γεγονότα, ὧν ἐγένετο ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον αὐτόπτης, συνεχδοθεῖσαν τῇ σειρᾷ τῆς Βυζαντίδος.

Γεώργιος Κωδινός (²).

Πιθανῶς Βυζάντιος, ἐπιζήσας τῇ ἀλώσει. Ἐγραψε

— Περὶ πατρίων τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

— Περὶ σχηματογραφίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

— Περὶ ἀγαμάτων, στηλῶν, καὶ θεαμάτων.

— Περὶ κτισμάτων.

— Περὶ οἰκοδομῆς τοῦ ναοῦ τῆς ἁγίας Σοφίας.

— Περὶ τῶν βασιλευσάντων ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει μέχρι τῆς παρὰ τῶν

Ἀγαρηῶν ταύτης ἀλώσεως.

— Περὶ τῆς τάξεως τῶν ἀξιωματῶν καὶ ὄφφικίων τοῦ παλατίου, καὶ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας.

Ἐκ τούτων τὸ μὲν 4, 5, 7, καὶ ἡ ἀρχὴ τοῦ τρίτου ποντήματος ἐξεδόθησαν ὑπὸ Γεωργίου Δούζα, Φραγγίσκου Ἰουνίου, καὶ Ἰακώβου Γρετζέρου· τὰ δὲ ὑπόλοιπα ὑπὸ Λαμπεκίου· καὶ ἐπ' ἐσχάτων ἅπαντα ἐν τῇ σειρᾷ τῆς Βυζαντίδος ὑπὸ Ἐμμανουὴλ Βεγκιέρου.

Δανιὴλ Ἐφέσου.

Δανιὴλ μητροπολίτης Ἐφέσου, καὶ εἶτα Σμύρνης. Ἀποσταλεὶς ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Μαξίμου τοῦ Πελοποννησίου (1482—88) εἰς τὰ τρία τῆς Ἀνατολῆς πατριαρχεῖα, διήλθε διὰ τῆς Ἀσίας, καὶ Φρυγίας, καὶ ἀπέπλευσεν ἐκεῖθεν εἰς Πεντάπολιν τῆς Αἰγύπτου ἀνελθὼν διὰ τοῦ Νεῖλου εἰς Κάϊρον, καὶ ἐντεύθεν ὁδοιπορήσας ἐπὶ καμήλων δεκατέσσαρας ἡμέρας δι' ἐρήμου καὶ ἀνύδρου χώρας, ἀνέβη εἰς τὸ Σίναιον ὄρος καὶ τὸ Χωρήβ· ἀπὸ τῶν ἄκρων δὲ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης ἐπανέστρεψεν εἰς Αἴγυπτον. Ἐξελθὼν αὐθὶς διὰ τῆς πόλεως Γάζης ἀνέβη μετὰ δεκαεξ ἡμερῶν ὁδοιπορίαν εἰς Ἱερουσαλήμ,

(¹) Κεφ. 44.

(²) Τὸ ἐπώνυμον Κουροκαλάτης σημειοῦται μόνον εἰς τὸ περὶ ὄφφικίων σύγγραμμά του· περὶ δὲ τούτου ὁ Λαμβέκιος λέγει «*facilius multo credam impositum ei fuisse curopalata cognomen, quia de officiis palatii scripsit, quam quod ipse curopalata dignitatem obtinuerit*».

καὶ ἐκεῖθεν εἰς Βηθλεέμ, καὶ τὰ περίχωρα, καὶ ἐπισκεφθεὶς τὸν Ἰορᾶ δάφνην, τὴν Ἱερικὴν, καὶ τὴν Νεκρὰν Θάλασσαν, κατέβη εἰς Καισάρειαν, καὶ Ἰόππην, ἕως οὗ ἐκεῖθεν ἐπιβὰς εἰς πλοῖον ἦλθε διὰ Κύπρου, Ἀμωρίου, Σίδης, καὶ τῶν τοιούτων εἰς Ἀττάλειαν, ὑπομείνας πολλοὺς κινδύνους, καὶ μυρίους φόβους ληστῶν, καὶ ζημίας ἐν τῇ ὁδοιπορίᾳ ταύτῃ.

Ἐπὶ τούτου λέγει ἡ Πατριαρχικὴ ἱστορία· « ἦτον δὲ τῷ καιρῷ ἐκείνῳ (1488) ἀρχιερεὺς χρησιμώτατος ὁ Ἐφέσου, κύριος Δανιὴλ, ὁ ὁποῖος ἦτον πολλὰ λογιώτατος ».

Συνέγραψε—Διήγησιν καὶ περιήγησιν τῶν ἁγίων τόπων, ἐκδοθεῖσαν ὑπὸ Μιχαηλῆ ἐν Καταλόγῳ τῶν Νανιανῶν Κωδίκων (σελ. 282—97) (1).

Ἀντώνιος Πυρόπουλος.

Ἐκ Κορώνης· διατρίψας, ὡς φαίνεται, καὶ ἐκπαιδευθεὶς ἐν Ἰταλίᾳ, εἶτα δὲ μοναχὸς γενόμενος παρέμεινεν εἰς Ἄθωνα (1494) ἐν τῇ Μονῇ τῆς Θεοτόκου, καὶ τοῦ Βατοπαιδίου.

Συγγράμματα.

— Περὶ τοῦ βήχα.

— Συναγωγή τῶν θεοφύλλων βημάτων καὶ διδασκαλιῶν τῶν θεοφύλων πατέρων, ἀπὸ πάσης γραφῆς θεοπνεύστου συναθροισθεῖσα καὶ οἰκείως καὶ προσφύτως ἐκτεθεῖσα εἰς ὠφέλειαν τῶν ἐντυγχανόντων παρὰ Ἀντωνίου Πυροπούλου τοῦ δσιωτάτου μοναχοῦ καὶ κτήτορος μονῆς τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου τῆς Εὐσεργετίδος (2) ».

Πρὸς τὸν Πυρόπουλον εὐρηται· ἐπιστολὴ τοῦ περιφανοῦς Ἐρμούλου Βαρβάρου.

Ἰλαρίων Μοναχός.

Ἄγνωστον ποῦ ἐγεννήθη καὶ ἐξεπαιδεύθη ὁ Ἕλληγ οὗτος, ἀκμάζων μέχρι τοῦ 1494. Παρευρεθεὶς εἰς τὴν ἐν Φλωρεντία σύνοδον, καὶ πρὸς τὸν λατινισμὸν κλίνας ἔγραψε κατὰ τῆς θρησκείας τῶν πατέρων του.

Συγγράμματα.

— Δόγος Διαλεκτικὸς περὶ Ἀζύμων. (ἐξεδόθη μετὰ λατινικῆς μεταφράσεως Ἰωάννου Μεσουρίου ἐν Λουγδούνῳ 1649).

— Περὶ ἀκπορεύσεως τοῦ ἁγίου πνεύματος.

— Ἐπίμετρον εἰς τοὺς ἐν ἔτει 1494 ἐκδοθέντας βίους τῶν ἁγίων. (λατινιστί).

(1) Ἑλληνομνήμων φυλ. Γ'.

(2) Matthæi, Codices MSS. bibliothecarum Mosquensium σελ. 24, 25, 27. Εὐρηται· τούτου δύο ἀντίγραφα χειρογράφων ἐν Μόσχᾳ· ἐπὶ ἐνὸς τούτων σημειοῦται· « Τοῦτο τὸ βιβλίον ἡ Φυσικὴ Ἀκρόασις τοῦ Ἀριστοτέλους ὑπάρχει ἐμοῦ τοῦ ἀδιδάχτου καὶ εὐτελοῦς, καὶ ἀμαρτωλοῦ Ἀντωνίου τοῦ Πυροπούλου· καὶ ἀφιερῶθη εἰς τὴν εὐσεβιμιωτάτην, ἁγιωτάτην, καὶ βασιλικωτάτην μονῆν τοῦ Βατοπαιδίου· ἔτος 56' ».

Πρὸς τοὺς τοὺς ὁ Παρίων μετέφρασεν ἐκ τοῦ ἑλληνικοῦ—Dialecticam S. Io. Damasceni—Doctrinas XXIV Dorothei archimandritæ. (ἐτυπώθησαν ἀμφότερα ἐν Παρίσις 1579 εἰς τὴν Βιβλιοθήκην τῶν Πατέρων τομ. Α' καὶ Β').—Compendium Rhetoricæ Hermogenicæ.—Vitam S. Symeonis.

Ὁ Ἀρμελίος (Bibliotheca Benedicto-Cassinensi I, σελ. 223) ἀποδίδωσιν εἰς τοῦτον καὶ τὰς ἐξῆς δύο μεταφράσεις—De translatione S Georgii—De translatione brachii ejusdem Sancti ὁ Μάρφριος ὁμοῦς, ἄγνωστον πῶς στριζόμενος, ἀποδίδωσι ταῦτα εἰς τὸν ἐκ Μεδιολάνων Ἀββᾶν Ἰσίδωρον (*).

Θεοφάνης Μηδείας.

Μέγας ῥήτωρ τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας, εἶτα δὲ μητροπολίτης Μηδείας προχειρισθείς. Ἦτο σύγχρονος καὶ οἰκεῖος Γενναδίου τῷ Σχολαστίῳ, μεθ' οὗ διατίθει ἐπιστημονικὴν ἀλληλογραφίαν.

Συγγράμματα.

—Δόγος ἀποδεικνύων ὅτι τοῦ ἀνθρωπείου σπέρματος ἀψύχου καταβλήθεις, τῇ δὲ πραγματικῇ αὐτοῦ δυνάμει συμπέζαντος ἐν τῇ μήτρῃ τὸ ἔμβρυον ἐνίησιν αὐτῷ τὴν ψυχὴν. (Συνεξεδόθη τῇ λογικῇ τοῦ Βλεμμύδου ἐν Λειψία τῷ 1781 ὑπὸ Παναγιώτου Χατζῆ-Νίκου).

—Πρὸς τὸν πανευγενέστατον κύριον Γεώργιον Ῥαοῦλ ἀποβαλόντα τὸν καμφιλτατὸν υἱὸν αὐτοῦ Μιχαήλ.

—Πρὸς τὸν αὐτὸν Ῥαοῦλ περὶ φιλοπτωχίας.

—Ἐπιστολαὶ πρὸς διαφόρους (*).

Νικόλαος Ἀκτιακός.

Ἐγεννήθη ἐν Λευκάδι, καὶ μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν Τούρκων ἄλωσιν τῆς νήσου καὶ τὸν ὄλεθρον πάντων τῶν συγγενῶν αὐτοῦ, κατέφυγεν εἰς Ἰταλίαν καὶ πρῶτον μὲν διέτριβεν ἐν Φλωρεντίᾳ, εἶτα δ' ἐν Φεβράρια, ὅπου καὶ ἀπέθανεν ἐκτικὸς, ταφείς ἐν τῷ περιβόλῳ τοῦ Ἁγίου Δομενίκου. Ποντικὸς ὁ Βερούσιος, ἐπίσκοπος πολλῶν Ἑλληνικῶν καὶ Λατινικῶν ποιημάτων συγγραφεὺς, μαθητὴς τοῦ Ἀκτιακοῦ διατελέσας, ἀποστρέφεται πρὸς τὸν διδάσκαλόν του διὰ τῆς ἐξῆς ἐπιστολῆς ἀποστροφῆς (**):

« Φεῦ, διδάσκαλε ποθεινότετε, σὲ μὲν αἰεὶ Μοῦσαι πενήθουσιν,
 » ἐμὲ δὲ ἀπ' Ἠλυσιῶν, ἧ ἀπὸ κύκλου Σελήνης πρόσβλεψον, ὡς τῆν
 » σουτοῦ μνήμην οὐ παύσομαι περιάδων (**).

(*) Fabricii, Bibliotheca Græca, XII, σελ. 222.

(**) Fabricii, XII, σελ. 222. Lambecii Commentaria Biblioth. Vindobonnæ.

(*) Μουστοξύδου, Ἑλληνομνήμων. σελ. 380.

(**) «Utu præceptor clarissime, Musæ semper te lugebunt. Aspice me ex Elysiis vel orbe Lunæ, quæ tuam memoriam non cesso prædicare. (Declat. σελ. 167).

Ἀντώνιος Δαμιλάς.

Ἐγεννήθη ἐν Κρήτῃ, καὶ μετὰ τὴν ἄλωσιν τοῦ Βυζαντίου εἰς Ἴταλίαν προσφυγὼν, διέτριβεν ἰδίως ἐν Μεδιολάνοις, ὅθεν καὶ ἐπωνομάσθη Μεδιολανεύς. Διέπρεψεν ὡς καλλιγράφος ἔξοχος, καὶ λόγιος οὐχὶ τῶν εὐκαταφρονήτων, συγγράψας Σχόλια εἰς Θουκυδίδην.

Ἀντέγραψε διάφορα Ἑλληνικὰ χειρόγραφα, οἷον τὴν Ἰλιάδα τοῦ Ὀμήρου, προσθεὶς ἐν τέλει, « Ἀντώνιος Δαμιλάς, Κρῆς τὸ ἔθνος, καὶ τοῦτο ἐξέγραφα, οὐκ ἄνευ μέντοιγε μισθοῦ, συνδρομῆ καὶ ἀναλώμασι, καὶ τῇ ἄλλῃ ἐπιμελείᾳ μαγίστρου Λαυρεντίου τοῦ καὶ ἐκ Φλωρεντίας ». Εἰς ἕτερον κώδικα περιέχοντα τὸ Ἱεροκλέους ὑπόμνημα ἀναγινώσκονται « Τέλος εἴληφε τὰ παρόντα γράμματα χειρὶ ἐμοῦ Ἀντωνίου Μεδιολανεύος, ἔτι καὶ Κρητὸς τὸ ἔθνος δυναμένου λέγεσθαι διὰ τὸ τῶν γονέων πρότερον οἰκητόρων ἐν Κρήτῃ γενομένων, καὶ αὐτὸν ἐν ταύτῃ γεννηθῆναι καὶ τραφῆναι καὶ ἀνδρωθῆναι, καὶ τῶν παρ' αὐτῆς δωρεῶν οὐκ ἔλαττον ἢ τοὺς ἄλλους Κρητὰς ἀπολαῦσαι, ἄνευ τοῦ ψεύστην εἶναι (1) ».

Τῷ 1489—95 διατρίβων ἐν Κρήτῃ ἀντέγραψε διάφορα χειρόγραφα ἀποτεθησαυρισμένα ἐν Ἑσκουριάτῃ (2).

Λουκάς Σπαντιωνῆς.

Ἐγεννήθη ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ἀπεβίωσεν ἐν Θεσσαλονίκῃ τὴν 1 Ἰανουαρίου 1481. Ἐπὶ τοῦ τάφου αὐτοῦ κεχάρακται τὸ ἐξῆς ὕμνου ἡ ἀρετὰς τοῦ ἀνδρὸς ἐπίγραμμα·

Λύχημα δειχθεὶς τοῦ τῶν Ἑλλήνων γένους,
 τῷ προτόντι τοῦ τῶν ἀρετῶν κύκλου,
 καὶ τὴν πατρίδα ἀποβεβληκῶς, οἶμοι,
 τῆς βαρβαρικῆς οὐ μετέσχεσ κηλίδος.
 Τῶν γὰρ πατρίων ἀρετῶν ἐξημμένος,
 χρυσὸς ὡςπερ τις ἢ ἀστήρ ἐωσφόρος
 ἔλαμψας λαμπρῶς τῷ τῶν ἀρετῶν κάλλει.
 Σωφροσύνην γὰρ καὶ ἀνδρείαν ἀσκήσας,
 τὴν τε φρόνησιν, καὶ τὴν ἰσονομίαν,
 ἄς βάθρον ἔθου ἀρετῶν τῶν ἐνθέων,
 ἄγαλμα θεῖον τοῖς πᾶσιν ἀνεδείχθης.
 Θέλων δὴ πάντας τῇ τῶν λόγων σειρῇ,

(1) Σ. Οἰκονόμος. Πανδιόρα φυλ. 298.

(2) Miller, Catalogue des Manuscrits de l'Escorial σελ. 93, 94, 187 κτλ.

καὶ τῆ γλαφυρᾷ τοῦ κάλλους ἀγλαΐα,
καὶ τοῖς γενναίοις τῶν ἔργων καταπλουτῶν,
ἐν τῇ ἀκμῇ, φεῦ, τῶν μεγίστων ἐλπίδων
οἶχῃ μοι, τὸ φῶς καὶ κλέος τῆς ζωῆς μου,
τὸ κοινὸν κλέος, ἢ σειρά τοῦ χρόνου, ἐν οἷς
ἡ τῆς φύσεως λαμπρὰ φιλοτιμία.
Αἶ, αἶ, τῆς ἐμῆς καὶ κοινῆς δυστυχίας!
Οἶα ὑπέστην (σοῦ πέρι)· φεῦ τοῦ πάθους,
Φίλη κεφαλῇ, ἐλπίς, ζωὴ, φῶς, τέρψις,
τοῦ Βυζαντίου καὶ τῶν Ἑλλήνων ὕρπηξ.

Ἐκοιμήθη ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ Λουκάς ὁ Σπαντωνῆς ἐν ἔτει αὐτά, μηνὸς Ἰανουαρίου » (1).

Μαρίνος Βαρλέτας.

Ἐγεννήθη ἐν Σκόδρα τῆς Ἀλβανίας, μετὰ δὲ τὴν ὑποδούλωσιν τῆς Ἠπείρου προσέφυγεν εἰς Νεάπολιν καὶ Ῥώμην. Συνέγραψε τὰ ἑξῆς.

—De vita et laudibus Scanderbergii, sive Georgii Castriotæ Epirotarum principis, libri XIII. Argentorati 1537. (Μετεφράσθη γερμανιστῶ, ἰταλιστῶ, καὶ πορτογαλιστῶ!).

—De expugnatione Scodrensi a Turcis libri tres. Venetiis 1504. Ἀνετυπώθη ἐν Βασιλείᾳ τῷ 1556, μεταφρασθὲν δὲ ἰταλιστῶ ἐξεδόθη ὑπὸ Σανσοβίνου (Storia dell'origine et imperio de Turchi), καὶ γαλλιστῶ ἐν Φραγκοφόρτῃ 1575.

—Chronicum Turcicum. Francoforti 1578. 3 τόμοι.

Εἰς τὸν Βαρλέταν ἀποδίδεται καὶ ἱστορία τῶν παπῶν μέχρι Μαρτίλλου Β' τυπωθεῖσα ἐν Ῥώμῃ τῷ 1555(2).

Θεόδωρος Ἀγαλλιανός.

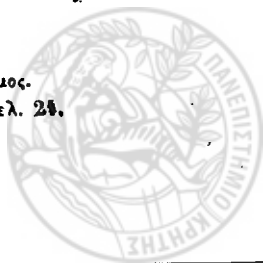
Διάκονος καὶ ἱερομνήμων, εἶτα δὲ μέγας ρήτωρ τῆς Μεγάλῃς Ἐκκλησίας· ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ἐν Ἀγίᾳ Σοφίᾳ σύνοδον, καθ' ἣν κατεπόλεμησε μετὰ Μάρκου Εὐγενικοῦ, Πλήθωνος, Σχολαρίου, Ἀμιφούτζη καὶ ἄλλων τὰς καινοτομίας τῆς Ῥωμαϊκῆς αὐλῆς.

Ἐγένετο μάρτυς τῆς ἐπελθούσης ἀλώσεως, καὶ ἔγραψε *Χρονικὸν σημεῖωμα περὶ τῶν ὑπὸ τῶν Τούρκων ἐπετεχθέντων κακῶν, καὶ Κατὰ Λατίνων*. (Τὸ τελευταῖον ἐδημοσιεύθη ὑπὸ Δοσιθέου ἐν Τόμῳ Κεταλλαγῆς). Πρὸς τούτοις διαφόρους ἐκκλησιαστικοὺς ὕμνους, καὶ περὶ ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς (3).

(1) Paul Lucas Voyage en Grèce.—φιλολογικὸς Συνέκδημος.

(2) Rodoth, Istoria del rito greco in Italia tom. III, σελ. 24.

(3) Miller, Catalogue de l'Escurial, σελ. 115.

Ἰωάννης Γρηγορόπουλος.

Ἐγεννήθη ἐν Κρήτῃ καὶ προσφυγὼν εἰς Ἰταλίαν ἔγραψεν ἑλληνιστὶ ἐπίγραμμα εἰς τὴν ὑπὸ Ζαχαρίου Καλλιέργου τῷ 1499 γενομένην ἔκδοσιν τοῦ Μεγάλου Ἐτυμολογικοῦ, καὶ ἕτερον σωζόμενον ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Μόσχας⁽¹⁾. Ἀπετέλει μέλος τῆς Ἀλδιανῆς Ἀκαδημίας, τῆς ὁποίας καὶ τὸν κανονισμὸν συνέταξε μετὰ Σηπηίωνος τοῦ Καρτερομάχου. Εὔρηται ἐπιστολὴ Μουσούρου πρὸς τὸν λόγιον τοῦτον συμπατριώτην του⁽²⁾.

Θεόδωρος Σπανδουγίνος.

Καταγόμενος ἐκ τοῦ περιφανοῦς οἴκου τῶν Καντακουζηνῶν, προσέφυγε καὶ οὗτος μετὰ τὴν ἄλωσιν τοῦ Βυζαντίου εἰς Ἰταλίαν, καὶ ἔγραψεν ἀπομνημονεύματα περὶ τῶν Τούρκων, (*I Commentari di Theodoro Spandugino Cantacusino, gentiluomo Constantinopolitano, dell'origine de prencipi Turchi, et de costumi di quella natione. Firenze 1551*), καὶ *Χροικὸν τῆς Ἡπείρου*, ἐκδιδόμενον ὅσον οὔπω ὑπὸ τοῦ φίλου Hopf.

Ἰωσήφ Θεσσαλονικεύς. Ἀκριχῶν μετὰ τὴν ἄλωσιν, ἐτετίμητο τῷ ἀξιώματι πατριαρχικοῦ ἐξάρχου ἐπὶ Γενναδίου Σχολαρίου, μεθ' οὗ διετήρει ἐπιστημονικὴν ἀλληλογραφίαν. Ἐν τῇ περὶ πυρπολήσεως τοῦ συγγράμματος τοῦ Πλήθωνος πατριαρχικῇ ἐγκυκλίῳ ἀποτεινόμενος πρὸς τὸν Ἰωσήφ ὁ Σχολάριος προσεπιλέγει « Σοὶ δὲ εὐσεβῆς καὶ λογία ψυχὴ, καὶ ἡμῖν πλείστου ἀξία εὐχόμεθα καὶ παρὰ Θεοῦ εὐζωίαν μὲν ἐνταῦθα, εὐδαιμονίαν δὲ μετὰ ταῦτα, πρὸς ἣν τὸν βίον » συντείνεις πάντα σοφῶς ».

Θεόδωρος ὁ Καρυστηνός³ παρευρέθη μετὰ Ἰωάννου Παλαιολόγου εἰς τὴν ἐν Φλωρεντίᾳ σύνοδον, ἐπὶ δὲ τῆς πολιορκίας τοῦ Βυζαντίου ταχθεὶς ἵνα φρουρῇ εἰς τὰ Καλυγάρια ἐφονεύθη πιθανῶς κατὰ τὴν ἄλωσιν. Κατὰ τὸν Φραντζῆν ὁ Καρυστηνός ἦτο ἀνὴρ πολεμιστῆς,

(1) Matthæi, Codices Biblioth. Mosqu.

(2) Cicogna, Inscrizioni Veneziane tom III, σελ. 43. Ὁ Ρενουάρδ (*Annales de l'imprimerie des Aldes tom I*) ἀναφέρει Δημήτριον Γρηγορόπουλον, πιθανῶς ἀδελφὸν τοῦ Ἰωάννου, διατελέσαντα διορθωτὴν τῶν ὑπὸ Ἀλδου ἐκδιδομένων Ἑλληνικῶν συγγραμμάτων. Γρηγόριος δὲ Γρηγορόπουλος καταγράφεται ὑπὸ Τορριάνου μεταξὺ τῶν καλλιγράφων τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος. (Müller, Catalogue des Manuscrits de l'Escurial, XXIV).

καὶ δραστήριος, καὶ τοξότης ἠσκημένος ὑπὲρ ἀνθρώπων⁽¹⁾. Ἐκ τῶν πρὸς αὐτὸν περιωζομένων ἐπιστολῶν Λουκά τοῦ Νοταρᾶ φαίνεται, ὅτι οὐχὶ τῶν εὐκαταφρονήτων λογίων ἦτο ὁ Θεόδωρος.

Ἰωάννης Μουζάκης καταγόμενος ἐκ τῶν ἐν τῇ ἄνω Ἀλβανίᾳ ὁμωνύμων ἡγεμόνων κατέφυγε, μετὰ τὴν ὑποδούλωσιν τῆς Ἡπείρου, εἰς Ἰταλίαν, καὶ ἀποθανὼν ἐτάφη εἰς τὴν ἐν Νεαπόλει Ἑλληρικὴν ἐκκλησίαν. Ἐγράφη — Breve memoria della nostra casa Musachi, δημοσιευόμενον μετ' οὐ πολὺ ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου φίλου Κ. Χόφφ.

Γερμανὸς Αἰτωλὸς ἱερομόναχος συνέγραψεν ἐν ἔτει 1480 Ἱστορίαν τῆς τότε ἀνευρεθείσης εἰκόνης τῆς Παναγίας τῆς Χρυσοβίτζης, δημοσιευθεῖσαν μετὰ προσθηκῶν ἐν Βενετίᾳ 1794.

Ἀνάγνωμος Κρής (Creticus), διδάξας εὐδοκίμως τὴν Ἑλληνικὴν ἐν Παταβίῳ. Ὁ Σαβέλλικος γράφει περὶ τούτου πρὸς τὸν Τριβιζάνον « Audio hic pro collegio sapientum de salario et mercede Cretico augenda agitaris philosophatur is Græce et Latini, multa celebritate nominis in isto clarissimo gymnasio. Πρὸς τὸν Κρητὰ τοῦτον εὔρηται ἐλεγείον Σαβέλλικου καὶ ἐπιγράμματα Στρότζα καὶ Βίγου⁽²⁾ ».

Ἀνδρόνικος Κορτοβλάκας ἐδίδαξε τὴν Ἑλληνικὴν ἐν Βασιλείᾳ. Τοῦ λογίου τούτου Ἕλληνας εὔρηται λατινιστὶ ἐπιστολὴ πρὸς Ἰωάννην Ῥευχλίνον (1478)⁽³⁾.

Ἰωάννης Πόλος ἐξ Ἀλπεκάστρου (Albo-Castro?) ἐδίδαξε τὰ ἑλληνικὰ γράμματα ἐν Γερμανίᾳ, μεταξὺ δὲ τῶν μαθητῶν του καταλέγεται καὶ ὁ Ἰωάννης Δαρβούργιος ἐπίσκοπος Βορματίας. Τούτου εὔρηται ἐπιστολὴ καταχωρηθεῖσα εἰς τὴν ἐν Βασιλείᾳ τῷ 1556 ἐκδοθεῖσαν Αἰρεσιολογίαν⁽⁴⁾.

Ἀγαπητὸς Κασσιανός ἐγεννήθη ἐν Ῥύδιῳ καὶ διετέλεσε διὰ βίου ἱερακοτρόφος τῶν μεγάλων μαγίστρων τοῦ ἐν τῇ πατρίδι του ἐγκαταστημένου τάγματος Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Ἱεροσολυμίτου. Ἐγράψεν ἀξιόλογον πραγματείαν περὶ Ἱερακοτροφίας (Ἱερακοσόφιον), ἐπὶ τῇ βίᾳ τῆς ὁποίας ὁ φίλος αὐτοῦ Jean de Francières (1469) συνέ-

(1) Χρονικὸν σελ. 254.

(2) Hodii de Græcis illustribus, lib. II, cap. 8.

(3) Αὐτόθι: σελ. 232.

(4) Ὁμοίως.

ταξε τὸ περὶ τοῦ αὐτοῦ ἀντικειμένου ἀνέκδοτον πόνημά του (*Traité de fauconnerie*)⁽¹⁾.

Ἰωάννης Καραβούτζης ὁ Μάγιστρος τοῦ Αἰγαιοπελαγίτου τούτου λογίου εὔρηται ἀνέκδοτος πραγματεία Περὶ Αἴνου καὶ Σαμοθράκης καὶ τῶν Τρωϊκῶν θεῶν. Ἀνάλυσιν τοῦ τελευταίου χειρογράφου ἐδημοσίευσεν ὁ βαρόνος Σαίν-Κρουά⁽²⁾.

Ἐμμανουὴλ Ἀδραμυττηνός Κρήσις ἐγένετο διδάσκαλος Ἰωάννου Πίκου ἡγεμόνος τῆς Μιρανδόλης, καὶ οἰκειὸς τοῦ Ἄλδου⁽³⁾.

Γρηγόριος Χίος διάκονος καὶ εἶτα ἱερεὺς ἔγραψεν—Ἱστορικὸν ὑπομνημάτιον τοῦ ἔτους 1456, δημοσιευθὲν ὑπὸ Λουδοβίκου Ῥορσίου, καὶ ἐπ' ἐσχάτων μετὰ πολλῶν σημειώσεων ἐν Πανδώρα ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου φίλου Ἰω. Σακελλίωνος. Τινὰ τῶν εἰς τὸν λόγιον τοῦτον ἀνηκόντων χειρογράφων ἀποτεθησαύρηνται ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς ἐν Πάτρῳ μονῆς Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου.

Δημήτριος Φράγγος ὀρμώμενος ἐξ Ἠπείρου προσέφυγε μετὰ τὴν Τουρκικὴν εἰσβολὴν εἰς Ἰταλίαν, καὶ ἔγραψε λατινιστὶ Πολέμους Γεωργίου τοῦ Καστριώτου. Τὸ σύγγραμμά του τυπωθὲν ἐν Βενετίᾳ τῷ 1541 ἀνεδημοσιεύθη πολλάκις⁽⁴⁾.

Στέφανος Σαχλήκης Κρήσις φυλακισθεὶς ἔγραψεν ἐν τῷ δεσμοτηρίῳ δύο στιχουργήματα ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν—*Γραφαί, καὶ στίχοι, καὶ Ἑρμηνεῖαι, εἶτι καὶ ἀφηγήσεις* καὶ ἐν μὲν τῷ πρώτῳ θρηνεῖ ὅσα κακὰ ἔπαθεν εἰς τὴν φυλακὴν, παραπονεῖται διὰ τὴν ἀπιστίαν τῶν φίλων του, καὶ στηλιτεύει τὰς ἐταίρας τῆς Κρητικῆς Κυδωνίας· διὰ δὲ τοῦ δευτέρου νουθετεῖ τὸν υἱὸν φίλου του, ὀνομαζόμενον Φραντζεσκὴν⁽⁵⁾.

Μιχαὴλ Χρυσολωρᾶς ὁ ἐπιλεγόμενος Δρομοκάτης, συγγενὴς τοῦ ὁμωνύμου Μανουὴλ μετὰ τὴν ἄλωσιν τοῦ Βυζαντίου προσφυγὼν εἰς Ἰταλίαν ἐδεξιώθη ὑπὸ Φιλέλφου, καὶ συνεστήθη ὑπὸ τούτου μετ' ἄλλων ἐπιφανῶν, ὡς Δημητρίου καὶ Μιχαὴλ Ἀσάνη, Ἀνδρονίκου Τριχᾶ

(1) Mas Latrie, Histoire de Chypre, tom. III, σελ. 93.

(2) Notices et Extraits des manuscrits de la Bibliothèque du Roi, tom I, σελ. 538—41.

(3) Hodius σελ. 315—6.

(4) Rodotà, Storia del rito Greco, tom. III, σελ. 24. Ἄλλοτε ἀνώνυμος Ἀλβανός ἔγραψε ὁμοίως λατινιστὶ τὰ κατὰ τὸν Καστριώτην, τυπωθέντα Ἐνετῆσι 1480. αὐτ. σελ. 26.

(5) Κοραῆ Ἐπιτομὴ Β' προλεγ.

Σπανδωνῆ, καὶ Γεωργίου Δούκα εἰς Λουδοβίκον μαρκήσιον τῆς Μαν-
τούης (¹).

Ἰωάννης Κουβουκλίσιος σύγχρονος Γεωργίῳ τῷ Τραπεζούντιῳ,
ἔγραψε κατὰ Παπαδόπουλον (Prænot-Mystagogicæ) λόγον περὶ ἐκ-
πορεύσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος.

Δανιὴλ Κουβουκλίσιος ἔγραψε κατὰ τὸν αὐτὸν Παπαδόπουλον
λόγον εἰς τοὺς ἁγίους Ἀποστόλους.

Βαρθολομαῖος Ἀβράμιος Κρής μετέφρασε Λατινιστὶ τὰ ὑπὸ Βησ-
σαρίωνος συνταχθέντα πρακτικὰ τῆς ἐν Φεβρουάριᾳ συνόδου (²).

Ἡλίας μοναχὸς ἐκ Χάνδακος τῆς Κρήτης ἔγραψε Περὶ τῶν ἐν
τοῖς στίχοις παθῶν, Περὶ διαφόρων μέτρων, καὶ Ἀνθολόγιον (³).

Ἰωάσαφ Χιλίας, πιθχνῶς Πελοποννήσιος· συνέθετο—Μονωδιὰν ἐπὶ
τῇ βασιλίῳσῃ Κλεώπῃ (⁴).

Ἰωάννης Ῥῶσος, πρεσβύτερος, ὁ Κρής· ἐπὶ τεσσαράκοντα ἐτὴ
τὸν καλλιγράφον ἐπαγγελλόμενος (1455—99) διέτριψεν ἐν Ῥώμῃ,
Βενετία, Φλωρεντία, Βονωνία, καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Ἰταλίας· οἱ δὲ ὑπ' αὐ-
τοῦ ἀντιγραφέντες ἀπειροπληθεῖς συγγραφεῖς κατακοσμοῦσι τὰς Εὐ-
ρωπαϊκὰς βιβλιοθήκας (⁵). Τῷ 1501 ἐν Βενετία διαμένων ὁ Ῥῶσος
συμπεριελήφθη εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τοῦ Ἄλδου, ἧς καὶ διωρίσθη ὁ
καλλιγράφος.

Παῦλος Σχορδύλιος Κρής· ἐδίδαξεν ἐν Φεβρουάριᾳ τὴν ἑλληνικὴν,
καὶ συνέγραψε συνέχειαν τῆς ἱστορίας τῆς ἐκκλησίας τῆς Ῥαβέννης.

Κωνσταντῖνος Ῥεσινὸς Κορίνθιος, ἔγραψε—Διδασκαλίαν καὶ ἐξή-
γησιν εἰς τὴν ἑξαήμερον κτίσιν τοῦ Θεοῦ, καὶ εἰς βιβλίον καλουμέ-
νῃ Ὀδηγόν, καὶ ἑτέρους λόγους, σωζομένους ἀνεκδότους ἐν τῇ Δημο-
σίᾳ βιβλιοθήκῃ Ἀθηνῶν.

Μιχαὴλ Κριτόπουλος Ἰμβριος· γραμματεὺς τοῦ Σουλτάνου Μωά-
μεθ Β' (1453—68), γράψας Χρονογραφίαν περὶ τῶν πράξεων τοῦ
Πορθητοῦ (⁶).

Κύριλλος Χίος· ἱερομόναχος καὶ ζωγράφος, μαθητὴς τοῦ ἐξ Ἀγρά-

(¹) Philolphi, Epistol. lib. XII.—Boernerus, σελ. 20.

(²) Fabricius VI, σελ. 338.

(³) Λύτθε, XI, σελ. 423.

(⁴) Miller, Catalogue de l'Escurial, σελ. 372.

(⁵) Πικώρα, φυλ. 298.

(⁶) Πατρικὰ Σχεδίασμα, σελ. 12, σελ. 1.

φων Διονυσίου, μεθ' οὗ συνειργάσθη εἰς συγγραφὴν τοῦ περὶ Ζωγραφικῆς συγγράμματος.

Ἀλέξανδρος Ζήνος πρεσβύτερος· ἐδίδαξεν ἐπὶ τέσσαρα ἔτη τὰ ἑλληνικὰ ἐν Φεβρᾶρια μετὰ Δημήτριον τὸν Χαλκοκονδύλην.

Ἰωάννης Μουσουῆρος, πιθανῶς ἀδελφὸς τοῦ Μάρκου· περὶ τὰ τέλη τοῦ 15^{ου} αἰῶνος διατρίβων ἐν Βενετία ἀπετέλει μέλος τῆς Ἀλδιανῆς Ἀκαδημίας.

Ἰωάννης Σοφianos· μετὰ τὴν ἄλωσιν προσφυγὼν εἰς Ἰταλίαν ἐξε-
παυδεύθη ἐν Ῥώμῃ, καὶ ἔγραψε De machinis bellicis.

Δημήτριος Καρτακουζηνὸς Βυζάντιος· ἔγραψεν Excerpta ex Herodoti. Τῇ χειρὶ τοῦτου εὗρηται ἀντιγεγραμμένα διάφορα χειρόγραφα ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις τῆς Εὐρώπης⁽¹⁾.

Λαόνικος Κρής· τὰς διατριβὰς ἐν Βενετία ποιούμενος ἐξέδοτο τῇ 22 Ἀπριλίου 1486 τὴν Βατραχομουμαχίαν τοῦ Ὀμήρου μετὰ γλωσσμάτων ἐν τοῖς μεσοστιχίοις.

Νικηφόρος ἱερομόναχος, γεννηθεὶς ἐν Εὐβοίᾳ ἐκ πατρὸς Ἀθηναίου· μνημονεύεται μετὰ τῶν καλλιγράφων τοῦ 15^{ου} αἰῶνος (1486)⁽²⁾.

Ἰωάννης Χῖος· ἐδίδαξεν ἐν Μεσσήνῃ τὰ ἑλληνικὰ⁽³⁾.

Δεπάκολος Κύπριος· rector scholarum τοῦ ἐν Φλωρεντία Πανεπιστημίου (1480)⁽⁴⁾.

Κυπριανὸς Κύπριος (1493)· juristarum rector τοῦ αὐτοῦ Πανεπιστημίου.

Μάρκος Κρήτης· καθηγητὴς τοῦ ἐν Φεβρᾶρια Πανεπιστημίου.

Γεώργιος Καρρέριος Κύπριος· promotor ad medica examina τοῦ ἐν Παταβίῳ Πανεπιστημίου.

Ἐμμανουὴλ Κύπριος (1489), rector τοῦ αὐτοῦ Πανεπιστημίου⁽⁵⁾.

Νικόλαος Βλαστός Κρής· λόγιος καὶ καλλιγράφος (1484). Πιθανῶς ὁ αὐτός ἐστιν ὁ εἰς ἕκδοσιν διαφόρων συγγραφέων γενναίως καταβαλὼν.

Δημήτριος Δεντάρης (1475).

Δημήτριος Σέρβος (1475)⁽⁶⁾.

(1) Fabricii XI, σελ. 407.

(2) Miller, Catalogue de l'Escorial, σελ. 215.

(3) Βλαστοῦ Χ. καὶ Β'.

(4) Ἑλληνομνήμων σελ. 384, σημ. 3.

(5) Facciolati, Fasti Gymnasii Patavini.

(6) Fabricii, Bibliotheca graeca.

ΤΜΗΜΑ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

ΔΕΚΑΤΟΣ ΕΚΤΟΣ ΑΙΩΝ.

1500—1600.

Ίάνος Λάσκαρις

Ἐπονομαζόμενος ἀπὸ τῆς πατρίδος καὶ Ῥυνδακηνός⁽¹⁾, ἦν ἀδελφὸς τοῦ γραμματικοῦ Κωνσταντίνου, καταγόμενος ὡσαύτως ἐκ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ οἴκου τῶν Λασκάρων⁽²⁾. Μετὰ τὴν ἄλωσιν τοῦ Βυζαντίου Θεόδωρος, ὁ πατὴρ τοῦ Ἰάνου, κατέφυγε μετὰ τοῦ νεαροῦ υἱοῦ του εἰς Πελοπόννησον· ἐκεῖθεν δὲ Θωμᾶς Κέλσος, ὁ τῶν Ἑνετῶν ναύαρχος, μετήγαγεν αὐτοὺς εἰς Κρήτην, ὅθεν, προσκλήσει τοῦ Βησσαρίωνος, μετέβησαν εἰς Βενετίαν.

Ὁ Ἰάνος, ἀναλώμασι τοῦ φιλογενοῦς καρδιναλίου, εἰς Πατάβιον σταλεῖς, ἐξεπαιδεύθη τὴν λατινικὴν, διδάξας ἅμα καὶ τὴν ἑλληνικὴν. Μετὰ τὴν τελευταίαν τοῦ προστάτου του, ἦλθεν εἰς Φλωρεντίαν, καὶ εὐμενῶς ἐδεξιώθη ὑπὸ Λαυρεντίου τοῦ πάνυ, ὅστις φλεγόμενος ὑπὸ τοῦ πόθου τοῦ νὰ πλουτήσῃ ἐξ ἑλληνικῶν χειρογράφων τὴν βιβλιοθήκην, ἐπέμψε τὸν Λάσκαριν εἰς τὴν Ἀνατολὴν μετὰ συστατικῶν ἐπιστολῶν πρὸς τὸν σουλτάνον Βαϊαζήττην· λαβὼν δὲ Ἰάνος τὴν ἄδειαν παρὰ τῆς Τουρκικῆς κυβερνήσεως περιῆλθε τὴν Ἑλλάδα, καὶ τὰ λοιπὰ τῆς Ἀνατολῆς μέρη συλλέγων πολὺτιμα καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἄγνωστα χειρόγραφα, ἅτινα ἐπιστρέψας παρέδωκεν εἰς τὸν Λαυρέντιον⁽³⁾.

Δεύτερον ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἀποσταλεῖς, ἔφερον ἐπιστρέψας περὶ τὰ διακόσια χειρόγραφα, ἐξ ὧν τὰ πλεῖστα παρέλαβεν ἐκ τῶν βιβλιοθη-

(1) Ἐκ Ῥύνδακος, πόλεως μεταξὺ Ἑλλησπόντου καὶ Φρυγίας.

(2) Ὁ ἄλλος εἰς τὴν πρὸς Λάσκαριν προσηφνητικὴν τῆς ἐκδόσεως τῶν Ἑλλήνων φητέρων, λέγει. «Es enim tu, non solum ex antiqua illa Græcia, ingeniorum, doctrinarumque omnium parente, oriundus, sed etiam ex stirpe nobilissima et imperatoria Lascarorum».

(3) «Miserat enim ipsum (Λάσκαριν) Laurentius ille Medicus in Græciam, adim quirendus simul, et quantumvis emendos pretio, bonos libros: unde Florentiam et cum iis ipsis orationibus, et cum aliis, tum raris, tum pretiosis voluminibus rediit.» (Aldus).

κῶν τοῦ Ἄθωνος· ἀλλ' ὅμως οἱ θησαυροὶ οὗτοι ἔφθασαν μετὰ θάνατον τοῦ Λαυρεντίου, ὅστις ἐν ταῖς τελευταίαις στιγμαῖς ἐξέφρασεν εἰς τὸν Πολιτιανὸν καὶ τὸν Πίκον τὴν λύπην του ὅτι ἀπέθνησκε χωρὶς τῆς συμπληρώσεως συλλογῆς, τὴν ὁποίαν ἐγκαρδίως ἐπεθύμει⁽¹⁾.

Ὁ θάνατος τοῦ Λαυρεντίου καὶ αἱ ἐν Φλωρεντίᾳ διεγερθεῖσαι ταραχαὶ ἠνάγκασαν τὸν Λάσκαριν ν' ἀπέλθῃ ἐκεῖθεν δεχόμενος τὰς προτάσεις τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας Καρόλου Η'. Τῷ 1495 ἦτο εἰς Παρισίους, καὶ αὐτὸς ἐδίδαξε τὴν Ἑλληνικὴν εἰς τὸν Βουδαῖον καὶ ἄλλους περιφανεῖς. Λουδοβίκος ὁ ΙΒ'. ἔστειλε τὸν Λάσκαριν τῷ 1503 πρεσβευτὴν εἰς Βενετίαν, καὶ ὁ σοφὸς Ἕλλην ἐξέπλήρωσε τὴν ἀποστολὴν του μετὰ θαυμαστῆς δεξιότητος πεπειραμένου πολιτικοῦ⁽²⁾. Ἐνεκα τῆς ἐπελθούσης ρήξεως μεταξὺ τῶν δύο κρατῶν, ὁ Ἰάνος ἐπαυστρέψας εἰς Παρισίους, ἀνέλαβε τὴν διδασκαλίαν τῶν Ἑλληνικῶν.

Ἄμα ὁ υἱὸς τοῦ μεγαλοπρεποῦς Λαυρεντίου τοῦ ἐκ Μεδίκων ἀνέλαβε τὴν παπικὴν ἐξουσίαν, μετονομασθεὶς Λέων Ι'. διασώζων ἐτι τὴν ἀρχαίαν φιλίαν ἐκάλεσε τὸν Λάσκαριν εἰς Ῥώμην, ὅστις ἐλθὼν ἐπροσπάθησε νὰ συστήθῃ γυμνάσιον πρὸς διατροφήν καὶ ἐκπαιδεύσιν γενναίων καὶ εὐφυῶν νεανίσκων ἐκ διαφόρων τῆς Ἑλλάδος μερῶν, ὑπὸ τὴν διδασκαλίαν ἀνδρῶν εἰδημόνων τῶν ἑλληνικῶν καὶ λατινικῶν γραμμάτων. Τὸ εὐγενὲς τοῦτο σχέδιον ἔλαβε καὶ εὐτυχῆ τὴν ἐκβασι, διότι ὁ Λέων, ὡς εἶνε τοῖς πᾶσι γνωστὸν, ἐκληρονόμησεν ἐκτὸς τῶν ἄλλων πατρικῶν ἀρετῶν καὶ τὴν πρὸς τοὺς Ἕλληνας ἀγάπην. Οὕτω δὲ ἠγέρθη τὸ Ἑλληνικὸν γυμνάσιον εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Κυρίνου λόφου. Διὰ ταῦτα καὶ ὁ πάπας καὶ ὁ Λάσκαρις ἤξιώθησαν τῶν ἐπαίνων τῶν συγχρόνων, καὶ μάλιστα Ἱερωνύμου τοῦ Βίδα, καὶ τοῦ Κρητοῦ Μάρκου Μουσούρου⁽³⁾.

(1) Ῥόσκου, Βίος Λαυρεντίου τοῦ ἐκ Μεδίκων, σελ. 232, καὶ 438.

(2) Ὁ Wisquefort ἰσχυρίζεται, ὅτι ὁ Λάσκαρις δὲν ἤρμοζεν εἰς ἀποστολὴν ἀπαιτούσαν πρὸ πάντων βαθεῖαν γνώσιν τῶν ἡγεμονικῶν συμφερόντων, καὶ πλῆθος ἄλλων πολιτικῶν καὶ κοινωνικῶν διατυπώσεων, βεβαίως, ὅτι καὶ οἱ Βενετοὶ δυσανασχετοῦντες ἐπὶ τοιαύτῃ ἀποστολῇ παρεπονέθησαν εἰς τὸν Βασιλέα τῆς Γαλλίας, ἀποστελλαντος ἀντὶ πρίσβεως, ἕνα διδάσκαλον· πλὴν ταῦτα πάντα ἀναιροῦνται καὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν περὶ τούτου πραγματευθέντων Γάλλων ἱστορικῶν καὶ βιογράφων.

(3) Προσφωνῶν εἰς τὸν Λάσκαριν ὁ Μουσούρος τὴν ἐν ἔτει 1516 ἐκδοσιν τοῦ Παισαίου ἀποτείνει πρὸς αὐτὸν τοὺς ἐπισημένους λόγους· « Καὶ νῦν ἐν Ῥώμῃ διατρέβων, τιμωμένός τε καὶ θαυμαζόμενος ὑπὸ τῶν ἐκεῖ, πρόξενος ὡς ἀληθῶς γέγονας τῶν Ἑλλήνων, τοῖς μὲν ἀφικνουμένοις, πολλάκις ὑπὲρ δύναμιν δωρούμενος, τῶν δ' ἀπόντων ἐπιμελούμενος, τοὺς δὲ φιλάτους τοῖς περὶ τὸν κρατοῦντα συνιστάς. Θαυμαστά μὲν

Ἐκ τοῦ ἐν Ῥώμῃ ὑπὸ τὴν ἐπιστᾶσιαν τοῦ Λασκάρεως Ἑλληνικοῦ Γυμνασίου, εἰς ὃ καὶ ἀλλοθενεῖς ἐφοίτων χάριν μαθήσεως, ἐξήλθον ἐπίσημοι ἄνδρες, οἵτινες ὄχι περὶ θεολογικὰς ἀμφισβητήσεις, ἀλλὰ περὶ τὴν μελέτην διέτράβον τῶν δοκίμων συγγραφεῶν. Διὸ καὶ τὸ Γυμνάσιον, ὡς περ ἀπαρχὴν τῶν παιδευμάτων τούτων ἐξέδωκε « Σχόλια παλαιὰ τῶν πάντων δοκίμων εἰς τὴν Ὀμήρου Ἰλιάδα (1517) — Σχόλια παλαιὰ τῶν πάντων δοκίμων εἰς τὰς σωζόμενας τῶν Σοφοκλέους Τραγωδιῶν (1518) — Πορφυρίου φιλοσόφου Ὀμηρικὰ ζητήματα, καὶ περὶ τοῦ ἐν Ὀδυσσεΐα τῶν νυμφῶν ἄντρου (1518) ». Φέρουσι δὲ ταῦτα ὡς τόπον ἐκδόσεως τὸ Γυμνάσιον, καὶ εἰς τὸ τεῦχος τὸ περιέχον τὰ Σχόλια εἰς τὴν Ἰλιάδα προσετέθη καὶ τὸ πρόνομιον τοῦ Λέοντος (7 Σεπτεμβρίου 1517), ὁ ὁποῖος « πρὸς ὠφέλειαν τῶν ἀγαπητῶν αὐτοῦ τέκνων τῶν ἐν τῷ γυμνασίῳ παιδευομένων » τάσσει ἀφοριστικὰς καὶ χρηματικὰς ποινὰς εἰς τὸν ὅστις ἤθελε μετατυπώσαι καὶ πωλήσει, πρὶν ἢ παρέλθωσι δέκα ἔτη, τὰς εἰρημένας ἐκδόσεις, ἄνευ ἀδείας τοῦ γυμνασίου ἢ τῶν κηδεμόνων αὐτοῦ⁽¹⁾.

Ὁ Λέων Γ' ἐπεφόρτισε τὸν Λάσκαριν τῷ 1517 ἀποστολὴν παρὰ Φραγκίσκῳ Α' βασιλεῖ τῶν Γάλλων· καὶ ὁ μέγας ἐκεῖνος ἡγεμὼν θελχθεὶς ἐκ τῆς συμπεριφορᾶς καὶ τῶν γνώσεών του παντοιοτρόπως προσεπάθησε νὰ τὸν κρατήσῃ παρ' αὐτῷ. Ὁ Λάσκαρις ἐν τούτοις ἐπανήλθεν εἰς Ῥώμην κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος, ἀλλ' ἐπανέστρεψε κατὰ

οὐκ καὶ ταῦτα σημεῖα δόξειεν ἂν τῆς σῆς πρὸς τοὺς Ἕλληνας εὐνοίας, ὃ δ' ἐρεῖν μέλλω πᾶσαν ὑπερέβληκε καλοκάγαθιας εὐφημίαν. Ὅρων γὰρ ἐνίοις τῶν ἡμεδαπῶν διὰ τὴν πολυετῆ δουλείαν οὕτω μὲν ἐκλαδομένους ἑαυτῶν, ὡς μηδέποτε ἀνατρεῖν καὶ μηδεμίαν ὄλωσ τῶν προγόνων ἔχειν ἔννοιαν, ἀλλ' ἐθελοκακούντας πολιτικοῦ βίου, παιδεύσεώς τε καὶ ἀγωγῆς ὀλιγώρως ἔχειν ὅστω δὲ κακοδαιμονῶν, ὡς αὐτοὺς μὲν ἀπαιδεύσι σὺζῆν καὶ τετυπῶσθαι... τοῖς δὲ παιδείας ἐρασταῖς φθονεῖν, ἐκ τῶν προφανοῦς τῶν ποιηταῖς ἢ φιλοσόφοις ἐνασχολουμένων εἶθος καταγινώσκοντας πολυθεῖαν, ταισῶτο τι πρὸς τὴν θεήλατον τῆς τῆς ἡμῶν μεμηγάνησι συμφορᾶν. Ὡς γὰρ μὴ παντάσῃ ἀποσεσθῆ τὸ σωζόμενον ἐπὶ τῶν Ἑλληνικῶν λόγων, οὐκ ὀλίγως ἔκ τε Κρήτης ἔκ τε Κερκύρας καὶ τῶν παραθαλασσίων τῆς Πελοποννήσου μετεπέμψω νεανίσκους τῶν μῆτε φύσιν ἀγεννῶν, μῆθ' ὑπὸ χάσματος καὶ γωθρότητος ἐκνεαρκωμένων, ἀλλ' ἀγγινοῖσ τε περιστήμων καὶ τὸ ταλαίπωρον ἐχόντων ἐν τῷ ψυχῇ οἱ νῦν ἐν Ῥώμῃ μῆτε στέγης, μῆθ' ἰματισμοῦ, μῆτε τροφῆς ἀποροῦντες, μῆτε σοφιστῶν ἐστερημένοι τῶν διδάσκειν καὶ βουλομένων, καὶ εἰδότων, ὁμαστῶν ὅσον περὶ ἄμω προκόπτουσι τῷ λόγῳ, τοῦ πάντ' ἀρίστου καὶ μεγίστου Ῥώμης ἀρχιερέως Λέοντος δεκίτου χρηγοῦντος. Ἄλλ' ἐκεῖνοι μὲν αὐξήθεις καὶ παιδευθέντες, εἰ μὴ μέλλαιεν δίκην ἀγνωμοσύνης ὑφάλασιν, τὴν ἐπίδειξιν ὧν ἐμμελετήκοτες ἔσονται λόγων ἐκ τῶν ἐγκωμίων ἐνστήσονται τῶν κατὰ σοῦ».

(1) Ἑλληνομνημόνων, σελ. 231—33.

τὸ ἐπόμενον (1518), καὶ ἐπεφορτίσθη μετὰ τοῦ φίλου καὶ μαθητοῦ του Βουδαίου τὸν καταρτισμὸν τῆς Βασιλικῆς βιβλιοθήκης τοῦ Φονταϊνελῶ.

Μετὰ τὴν ἐκ Ῥώμης ἀποχώρησιν τοῦ Λάσκαρεως, καὶ τὸν θάνατον τοῦ πάπα Λέοντος (1521) φαίνεται, ὅτι τὸ Ἑλληνικὸν Γυμνάσιον δὲν διήρκεσεν ἐπὶ πλὸν⁽¹⁾.

Λουδοβίκος ὁ Π' ὠνόμασε τὸν Λάσκαριν πρέσβυν τῆς Γαλλίας παρὰ τῇ Ἑνετικῇ Δημοκρασίᾳ· ἔμεινε δ' ἐν Βενετίᾳ ὡς τοιοῦτος ἐπὶ πενταετίαν, ὅτε ὁ πάπας Παῦλος ἐξέφρασεν αὐτῷ ἐπανειληγμένως ἄκραν ἐπιθυμίαν ἵνα τὸν ἴδῃ ἐν Ῥώμῃ. Εἰ καὶ πάσχω ἐκ ποδάγρας ὁ Λάσκαρις, ὑπακούσας εἰς τὰς παρακλήσεις τοῦ Ῥωμαϊκοῦ ποντίφηκος, ἀπεφάσισεν ἵνα μεταβῇ· ἀλλ' οἱ κόποι τῆς ὁδοπορίας ἐπνήξησαν τοὺς πόνους του, καὶ ἀπέθανε ὀλίγους μῆνας μετὰ τὴν εἰς Ῥώμην ἀφίξιν του ἐν ἡλικίᾳ ἐννεήκοντα ἐτῶν (1535).

Ἐπὶ τοῦ τάφου του ἐγεργθέντος ἐν τῷ γοτθικῷ ναῷ τῆς Ἀγίας Ἀγάθης, ἐχαράχθη τὸ ἐξῆς ἐπίγραμμα, ποιηθὲν ὑπὸ τοῦ ἰδίου, ἐν τῇ ζωῇ ἦδη ὄντος, καὶ ἀποπνεόντος τὸ ἱερὸν μῦρον ἀκραϊφνοῦς πατριωτισμοῦ·

Λάσκαρις ἀλλοδαπῇ γαίῃ ἐπικάθεται, γαίην

οὔτε λίην ξεινήν, ὧ ξένη μεμφόμενος.

Εὐρετο μελιχίην· ἀλλ' ἄχθεται, εἴπερ Ἀχαιοῖς

οὐδ' ἔτι χροῦν χεῦει πατρίς ἐλευθέριον.

Ὁ Λάσκαρις διέπρεψε καὶ ὡς φιλολόγος ἄριστος, καὶ ὡς πολιτικὸς ἐξοχος, καὶ ὡς προηγουμένως ὑψιπέτης, θαυμαζόμενος ὡς τοιοῦτος ὑπὸ Ἑράσμου, Βουδαίου, Μουσούρου, Τουζάνου, Ἰοβίου, Παρράσιου, καὶ λοιπῶν ἦν δὲ ἄγαν φιλόπατρις, οὐ μόνον δαψιλῶς χορηγῶν τοῖς δεομένοις τῶν συμπατριωτῶν του, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῆς πατρίδος πολλὰ ἐνεργήσας, καὶ ἐνώπιον τῶν ἡγεμόνων διακαῶς συνηγορήσας. Κατὰ τὰς

(1) Ἀρσένιος ὁ Μονεμβασιῆς γράφων τῷ 1531 πρὸς Λάσκαριν λέγει σὺν τοῖς ἑλλοις καὶ τὰ ἐξῆς. «Ἐπὶ Λέοντος τοῦ ἄκρω ἀρχιερέως αἴτιος ἐγένου τοῖς πῶν Ἑλλήνων βουλομένοις, μὴ δυναμένοις δὲ τῇ κενίᾳ τῆς περὶ τοὺς ἑλλημκούς λόγους σπουδῆς, πείσας τὸν ἀρχιεπίσκοπον Γυμνάσιον ἐν Ῥώμῃ ἀναδεῖξαι ἑξο καὶ δέκα μερικῶν ἑλληνικῶν, ὃ δὴ καὶ ἀνέδειξε σοῦ καταβαλόντος τὰ σπέρματα· ὃ δὲ τὰ σπέρματα καταβαλὼν, ὡς ὁ καλὸς φησι ῥήτωροῦτος τῶν φύτων αἴτιος. Μέχρι μὲν οὖν ἐκεῖνος διετέλει τοῖς ζωσι συναριθμούμενος, καὶ αὐτὸς παρὼν ἐτύγγανεν ὃ τὰ καλὰ σπέρματα τοῖς ἐκεῖνου ὑποσπείρων ὄσιν, ἐπίδοσις οὐ μετρία τῷ γυμνασίῳ ἐγένετο· ἀπαιχομένου δ' ἐκεῖνου, κακοδαμονίᾳ τῇ ἡμετέρῃ συναπέσθη καὶ τὸ Γυμνάσιον. Ἀλλ' ὃ θεῖοτατο ἐπερίστασο καὶ αὐθις τοῦ γένους, ἐν σοὶ γὰρ μόνῃ τὸ τῶν Ἑλλήνων γένος ἐξῆρται».

εἰς Ἀνατολήν ὑπὸ Δαυρεντίου τοῦ ἐκ Μεδίκων φιλολογικῆς ἀποστο-
 λας του, ὁ Λάσκαρις ἐμβραθεὶς ἐζήτησε καὶ διηρένησε τὴν κατὰ-
 στασιν τῶν τε Τούρκων καὶ Χριστιανῶν, συνεννοηθεὶς μετὰ πολλῶν
 πατριωτῶν πρὸς ἀποτίναξιν τοῦ ζυγοῦ. Κατὰ τὸν Μάρτιον τοῦ 1489,
 παραδοθέντος ὑπὸ τοῦ μεγάλου μαγίστρου τῆς Ῥόδου τοῦ Ζιζίμ,
 ἀποβλήτου ἀδελφοῦ τοῦ σουλτάνου πρὸς τὸν πάπαν Ἰννοκέντιον Η΄,
 ὁ Λάσκαρις μεταβὰς εἰς Ῥώμην ἐξώρκισε τὸν πάπαν ἵνα κινήσῃ τὸν
 κατὰ τῆς Τουρκίας πόλεμον. Ὅταν ὁ Κάρολος Η΄. εἰσέβαλλεν εἰς τὴν
 Ἰταλίαν, ὁ Λάσκαρις λαβῶν συνέντευξιν ὠμίλησεν αὐτῷ διὰ μακρῶν
 περὶ τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Ἑλλάδος. Ἀποθανόντος δὲ τούτου, δὲν
 ἔπαυσε νὰ συνηγορῇ τῷ Λουδοβίκῳ ΙΒ΄. ὑπὲρ τῆς δυστυχοῦς πατρί-
 δος του. Διερχομένου ἐκ Παρισίων τοῦ Ἀρχιδουκῆ τῆς Αὐστρίας,
 Φιλίππου τοῦ Ἰσραίου, ὁ Ἕλλην παρουσιασθεὶς ὠμίλησε θερμῶς περὶ
 τοῦ αὐτοῦ ἀντικειμένου. Τῷ 1508 πυρετωδῶς ἐλάλησε Φερδινάνδῳ
 τῷ βασιλεῖ τῆς Ἀρράγωνος ἐπὶ τέλους ἐξώρκισε τοὺς πάπας Ἰού-
 λιον Β΄. καὶ Λέοντα Ι΄. ἵν' ἀναλάβωσι τὸν κατὰ τῶν Τούρκων πόλε-
 μον. Ὁ τελευταῖος τὸν ἀπέστειλεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἵνα σπου-
 δάσῃ ἐκ νέου τὴν κατὰστασιν τοῦ τόπου.

Ἄμα ὁ αὐτοκράτωρ Κάρολος Ε΄. κερδήσας τὴν ἐν Παταξίῳ μάχην
 (1525) καθ' ἣν ἠγματούσθη ὁ βασιλεὺς τῆς Γαλλίας Φραγκίσκος Α΄,
 ὁ Λάσκαρις, τιμηκόμενος ἐπιστῆμῃ ἀποστολῇ τοῦ πάπα Κλήμεντος Ζ΄,
 μετέβη πρὸς τῷ νικητῇ, καὶ ἐξεφώνησε λατινιστὶ λαμπρότατον πα-
 νυγηρικὸν ὑπὲρ τοῦ χρυσοῦ ὀνείρου τοῦ βίου του. Ἐκ τοῦ λόγου
 τούτου ἀποσπῶντες παρεντιθέμεθα τὸ ἐξῆς τεμάχιον ἐξεικονίζον τὰ
 αἰσθήματα ὑπ' ὧν ἐκαίετο ἡ ἱερὰ τοῦ Λασκάρους ψυχὴ.

« Ὅχι μόνον ὁ Πάπας, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀρχαία Ἑλλάς, Μεγαλειότατε,
 με στέλλει ἐνταῦθα, διὰ νὰ σᾶς καθικτεύσω καὶ λάβητε ἔλεος ὑπὲρ
 αὐτῆς. Λέγων ἀρχαίαν Ἑλλάδα, ἐνοῶ τοὺς μεγάλους ἐκείνους ἄν-
 δρας, τοὺς ὁποίους ἡ γῆ αὐτὴ παρήγαγε, καὶ οἵτινες καθωρᾶσαν καὶ
 ἐδίδαξαν εἰς τὸν κόσμον πᾶσαν ἀρετὴν, καὶ πολιτισμὸν. Τοιοῦτοι
 εἶναι οἱ ἥρωες Ἡρακλῆς, Θησεύς, Ἰάσων, καὶ ἄλλοι ὅμοιοι τούτοις
 οἱ νομοθέται Μίνως, Λυκοῦργος καὶ Σόλων οἱ μεγάλοι στρατηγοὶ καὶ
 πολῖται Θεμιστοκλῆς, Ἀριστείδης, Ἐπαμινώνδας οἱ βασιλεῖς Ἀγη-
 σίλαος, Φίλιππος καὶ Ἀλέξανδρος οἱ πρῶτοι δημιουργοὶ τῆς ἀνθρω-
 πίνου ἐπιστήμης, ποιηταί, καὶ ἱστορικοί, Ὀμηρος, Πίνδαρος, Ἡσίοδος,
 Ξενοφῶν, Θουκυδίδης, Πλούταρχος οἱ ἐρευνῆται τῆς φύσεως καὶ πα-

ρχωγοὶ τῶν θείων καὶ ἀνθρωπίνων γνώσεων, Πυθαγόρας, Πλάτων; Ἀριστοτέλης, καὶ ἕτεροι· οἱ μαθηματικοὶ καὶ γεωγράφοι Στράβων, Πτόλεμαῖος· οἱ κληροδοτήσαντες εἰς τὸν κόσμον τὴν ὑγίαν Ἱπποκράτης καὶ Γαληνός· ὁ χορὸς τῶν Θεολόγων, καὶ πλῆθος ἄλλων περιφανῶν εἰς πάντα κλάδον τῶν ἐπιστημῶν. Οἱ Ἕλληνες ἐφεύρον καὶ ἐδίδαξαν τὰς ἐπιστήμας εἰς ὅλα τὰ ἔθνη τῆς γῆς, καὶ ἰδίως τοὺς κατοίκους τῆς Εὐρώπης, ὡς τοὺς Ἰταλοὺς, Γερμανοὺς, Ἰσπανοὺς, Γάλλους, καὶ ἄλλους. Οἱ Ἕλληνες οὗτοι ἐδωρήσαντο τῷ κόσμῳ τοὺς νόμους, τὴν θρησκείαν, καὶ τὰ τελειοποιῦντα τοὺς ἀνθρώπους ἦθη.

» Ὅθεν δύνασθε, Μεγαλειότατε, νὰ λάβητε ὑπ' ὄψιν πόσας ὑποχρεώσεις ἔχουσιν ὅλοι οἱ λαοὶ οὗτοι πρὸς τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος, οἷτινες ὄφειλον ν' ἀναγνωρίζωσι τὴν Ἑλλάδα ὡς μητέρα των, καὶ τοὺς Ἕλληνας ὡς κυρίους καὶ προστάτας των.

» Πάντες οὗτοι μὲ στέλλουσιν εἰς τὴν Καισαρικὴν σας Μεγαλειότητα. Μὴ νομίζατε, Μεγαλειότατε, ὅτι εἶναι ὄνειρον.

» Ὅλοι οὗτοι οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες, περιϋπτάμενοι ἐδῶ εἰς τὸν ἀέρα, δηλαδὴ τὰ πνεύματά των, σὰς παρακαλοῦσι καὶ σὰς καθικετεύουσι, Μεγαλειότατε, νὰ ἐλευθερώσῃτε τὴν Ἑλλάδα! . . . »

Ἀλλὰ τόσαι προσπάθειαι εἰς οὐδὲν κατέληξαν· καὶ ὁ Λάσκαρις κατερχόμενος εἰς τὸν τάφον ἔγραψε τὸ ἄνω ἐπίγραμμα ἐξεικονίζον τὴν πικρὰν ἀπελπισίαν τῆς μεγάλης ἐκείνης ψυχῆς δυσφορούσης ἐπὶ τῇ μετ' ἀναλήτων Χριστιανῶν συμβίώσει.

Συγγράμματα.

—De veris Græcarum litterarum formis et causis apud antiquos. Parisiis 1536.

—Epistola critica de Moria Erasmi.

—Orationes. Francoforti, 1537.

—Epigrammata Græco-Latina, edente Jac. Tusano. In Calcographico Iod. Badii Ascensii, in Parisiorum academia, ad cal. Jul. 1537. (Τὰ ἐπιγράμματα ταῦτα τοῦ Λασκάρειος ἀνετυπώθησαν αὐτόθι 1544. Τινὰ τούτων ὁ Ἄντιοιος θεωρεῖ *duriuscula et obscura*) .»

Ὁ Λάσκαρις ἦτο καὶ τοῦ κανονικοῦ ἀρχαίου ἐγκρατέστατος, (*vir jure Græco consultissimus*, ὡς λέγει Φαβρίκιος), καὶ εἰς τὴν πάτριον θρησκείαν ἀπαρχκλιτῶς ἀμμεΐνας ἔγραψε πολλὰ περὶ τούτου, ἐξ ὧν ἀναφέρονται: τὰ ἑξῆς·

—Defensio rituum Græcorum.

—De dignitate sacerdotum.

—De ordinatione Græcorum.

—De sacramento Græcorum.

- De jure Græco et Latino.
- Collectanea juris Græci.
- In Nili synopsis canonum commentaria.
- Explanatio canonum Apostolicorum.
- Notæ ad synodales sententias.
- Explanatio regularum Nicephori Cpolitani.
- Expositio Liturgiæ.
- Notæ ad prochiron Harmenopuli.
- De LXX interpretibus.

Ὁ Λάσκαρις ἔγραψε τὴν λατινικὴν μετὰ τῶσαύτης εὐκολίας ὅσης καὶ κομψότητος. Μετέφρασε δὲ τὸ ἐξῆς—Polybii de castramentione, Basilie 1537.

Ἐξέδοτο δ' ἐκτὸς τῶν ἐκ τῶν πισιστηρίων τοῦ ἐν Ῥώμῃ ἑλληνικοῦ Γυμνασίου, ἐπιστολαὶ αὐτοῦ ἀπολυθέντων, ἃ ἀνωτέρω ἀναφέρομεν, καὶ τὰ ἐξῆς.

—Ὁκτώηχον, ἐν Ῥώμῃ 1520.

—Anthologia Epigrammatum Græcorum, cura Io. Lascaris. Impresum Florentiæ in ædibus Francisci de Alopa III idibus augusti MCCCCLXXXIII. —(Ἡ πρώτη αὕτη καὶ σπανιωτάτη ἔκδοσις τῆς ἑλληνικῆς Ἀνθολογίας ἐγένετο διὰ κεφαλαιωδῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων πρῶτον τότε ὑπὸ Λασκάρως ἐφευρεθέντων. Ἐν τῇ πρὸς Πέτρον τὸν ἐκ Μεδίκων προσφωνητικῇ ὁ Ἰάνος ἐκτίθησι τὰ κατὰ τὴν ἐπινόησιν ταύτην, γενομένην κατὰ μίμησιν τῶν ἐπὶ ἀρχαίων νομισμάτων ἐπιγραφῶν).

—Callimachi hymni cum scholiis Græcis. Florentiæ 1492. (Καὶ ἡ πρώτη αὕτη ἔκδοσις τοῦ Καλλιμάχου ἐτυπώθη διὰ τῶν αὐτῶν κεφαλαιωδῶν γραμμάτων).

Ἐκτὸς τούτων ὁ Λάσκαρις ἐξέδωκε—Ἀρροναυτικὰ Ἀπολλωνίου, ἐν Φλωρεντίᾳ παρ' Ἀλόπα 1496.—Ἀδικένναν ἐν Λουγδούνῳ 1498, εἰς τόμους 3.—Εὐριπίδην, Φλωρεντίᾳ 1496.

Εὐρηναὶ διάφορα ἐπιγράμματα τούτου εἰς Σοφοκλέα, εἰς Πορφυρίου ζητήματα, εἰς τὸν Ὅμηρον, καὶ τοὺς Σχολιαστὰς αὐτοῦ, εἰς Καλλιμάχον, εἰς τὸ ὑπὸ Φαβιωρίου ἐκδοθὲν Μέγα Ἑτυμολογικὸν κλπ. Πρὸς δ' ἐπιστολαὶ πρὸς διαφόρους ἑλληνιστὰς καὶ λατινιστὰς.

Ὁ Ἄλδος προσεφώνησεν αὐτῷ τοὺς ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοθέντας Ἑλληνας Ῥήτορας (1508—9), καὶ τὰς Τραγωδίας τοῦ Σοφοκλέους (1502).

Πολλοὶ καὶ διάφοροι ἐνεκωμίασαν τὴν εὐρυμάθειαν, τὴν πολιτικὴν περνοίαν καὶ τὰς ἀρετὰς τοῦ Λασκάρως. Ὁ περιφανὴς Βουδαῖος γράφων πρὸς τὸν Φορεστάνον λέγει « λασκαρίζειν τοίνυν ἐστὶν ἐν λόγοις μὲν καὶ φράσει τὸ δεινῶς λέγειν καὶ κομψῶς τὸ δὲ ἦθος λασκαρίζειν ἐστὶ τὸ ἐπιεικῆ καὶ χρηστὰ καὶ εὐαρεστούμενα φροναῖν (*).

(*) Hodius de Græcis illustribus — Bernerus — Fabricius, Bibl. Gr. XI, 616—8.—Weiss, Biographie Universelle, tom. XXIII.

Ἄγγελος Λάσκαρις, υἱὸς τοῦ Ἰάνου ἐλευθερίως ζήσας, καὶ κατὰ Παπαδόπουλον ἐπιβαρύνας τὴν οικογένειαν δι' ἀσκόπων καὶ νεανικῶν παρεκτροπῶν, ἐγένετο οὐχ ἥττον λόγιος καὶ ἐξέδοτο ἐν Παρισίοις παρ' Ἰακώβῳ Ὀπωρινῷ Συλλογὴν τῶν ἑλληνικῶν καὶ λατινικῶν ἐπιγραμμάτων τοῦ πατρὸς του (1537) καὶ τὴν λατινικὴν μετάφρασιν κεφαλαίων τινῶν τοῦ Πολυβίου (Περὶ τῆς τῶν ὀπλιτῶν καταστάσεως). Ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν ἐπιγραμμάτων εὑρίηται ἐπιστολὴ Ἰακώβου Τουζάνου μαθητοῦ τοῦ Ἰάνου πρὸς τὸν ἐν λόγῳ Ἄγγελον.

Ἰωάννης Λάσκαρις, ἀνεψιὸς τοῦ Ἰάνου, καὶ τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων τρόφιμος. Κατὰ Παπαδόπουλον ἔγραψεν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν καρδινάλιον Ἀβραάμιον περὶ τῆς οικογενείας καὶ τοῦ πατρὸς του.

Φραγκίσκος Λάσκαρις, υἱὸς ἢ ἐγγονὸς τοῦ Ἰάνου, ἐπίσης λόγιος ἔγραψε σημειώσεις εἰς Ἠλιοδώρον, ἐκδοθείσας ἐν Βασιλείᾳ τῷ 1534 (1).

Ζαχαρίας Καλλιέργης.

Κρῆς τὴν πατρίδα διατρίβων ποτὲ μὲν ἐν Βενετίᾳ, ποτὲ δ' ἐν Ῥώμῃ, καὶ τιμηθεὶς μεγάλως ὄχι μόνον διὰ τὴν παιδείαν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν λαμπρότητα τοῦ γένους του.

Ἐν ἔτει 1499 ἐξέδωκεν εἰς μέγα φύλλον ἐκ σελίδων 233, τὸ Μέγα Ἑτυμολογικόν, φέρον ἐν τέλει τὴν ἐξῆς σημείωσιν. « Τὸ Μέγα Ἑτυμολογικόν ἐντυπωθὲν πέρας εἴληφεν ἤδη σὺν Θεῷ ἀναλώμασι μὲν τοῦ εὐγενοῦς καὶ δοκίμου ἀνδρὸς κυρίου Νικολάου τοῦ Κρητός, παραινέσει δὲ τῆς λαμπροτάτης καὶ σωφρονεστάτης κυρίας Ἄννης θυγατρὸς τοῦ πανσεβάστου καὶ ἐνδοξοτάτου κυρίου Λουκᾶ Νοταρᾶ ποτὲ μεγάλου δουκὸς τῆς Κωνσταντινουπόλεως, πόνῳ δὲ καὶ δεξιότητι Ζαχαρίου Καλλιέργου τοῦ Κρητός ». Προλεγόμενα τοῦ κειμένου τῆς ἐκδόσεως ταύτης εὑρίηται Μάρκου τοῦ Μουσούρου ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν « Τοῖς ἐν Παταβίῳ σχολαστικοῖς », ὡσαύτως καὶ δύο ἐπιγράμματα τὸ μὲν τοῦ αὐτοῦ Μουσούρου, τὸ δ' ἑτέρου Κρητός, Ἰωάννου Γρηγοροπούλου.

Ἐν τοῖς προλεγομένοις ἀναγινώσκονται τὰ ἐξῆς περὶ Καλλιέργου. « Φιλοπόνως τὰ περὶ τὴν τέχνην, εἶπερ τις ἄλλος ἐκμελετήσας, οὕτω τραχειᾶν τινα καὶ μεστὴν ἰδρωτός ὠδοιπόρησεν, ὡς πολλοὺς ὑπάρξει ποτε τοὺς ἐλπίσαντας ἐκ μέσης αὐτὸν ἀναστρέψειν καμόντα, ἀλλ' ὅμως ἦνυσε καὶ πρὸς τὸ τέρμα χαίρων ἀφίηται, καὶ μονοῦ παρὰ τοῖς πλείοσιν ἡμῶν ἀνηγόρευται στεφανίτης ἰλέγω δὲ δι' οὗς ἐξεπέ-

(1) Hodus, lib II, cap. 5.

ήσθε τύπους, μηδενῶς κατ' ἔχνη χιορήσαι τολμήσας, δέει τῆς παρανόμων γραφῆς· ἐπὶ δὴ τούτοις οὐ κατεβράθυμηνεν, ἀλλὰ χρυσέας ὑπορήσας κατὰ Πίνδαρον, εὐτυχεῖ θαλάμῳ κίονας τοὺς χαρακτηῖρας ὑπήχθη καὶ θεητὸν πῆσαι τάχιστα μέγαρον· ἀρχὴν δὲ πασῶν ἐπικαιροτάτην ἐποίησε, καὶ πρὸς ἣν τὰ ἐκάστοτε τυπωθησόμενα καθιστάμενος ἤκιστα ἀν' ἀμάρτοι· ἐκείνης γὰρ τῆς βίβλου κατήρξατο, ἥτις παρὰ τὰ προπύλαια τῆς ἀληθινῆς ἐστῶσα παιδείας, ἵνα τι καὶ κερθίσω, τοῖς μαθητιῶσι τῷ χεῖρε φιλορρόνως προτείνει εἰς ὑποδοχὴν ».

Ἔτι δὲ μᾶλλον ἐπαινεῖται τοῦ Ζαχαρίου ἡ ἐπιστάσια ἐν τοῖς ἐπομένοις· « Ἢ διόρθωσις περὶ ἧς οὐ χεῖρον οὐδὲ τοῦ λόγου πάρεργον εἶπειν, ἐργώδης ὑπῆρξε καὶ χαλεπὴ διενεγεκεῖν, κατ' ἔνδειαν ὑγιῶς ἐφ' ἅπασιν ἔχοντος ἀντιγράφου· ὧν γὰρ ἦν εὐπορία, ταῦτ' εἰ καὶ ἄλλως παλαιὰ καὶ ἀξιόπιστα, ἀλλ' οὖν σαφῆ καὶ γρίφων ἀνάμυστα, καὶ διὰ τοῦτό τινος εἰκαστοῦ, Οἰδίποδι παραπλησίου δεόμενα ».

Τὸ ἐξῆς ἐπίγραμμα παρατίθεμεν ἐνταῦθα ὄχι μόνον διὰ τὰ ἐν αὐτῷ εὐρυῆ νοήματα, καὶ δι' ὃν ἀποπνεεῖ πάτριον ἔρωτα, ἀλλὰ καὶ ὡς συμβάλλον εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς τυπογραφίας, καὶ τῶν καθ' ἃ οἱ Κρήτες καὶ ὕλικῶς συνήργησαν ἀσκούντες τὴν τέχνην, δι' ἧς ἡ παιδεία ἡ Ἑλληνικὴ ἐπλατύνθη ἐν τῇ Ἰταλίᾳ.

Ἐκ ποθεν ἀφράστοιο φανείς, φυγὰδ' ἔτραπεν ἄφνω
αἰετὸς οἰωνῶν ὑψιπέτης ἀγέλην.

Τεθρίππων ἐπιβάς, σέλας ἡμάλδυνεν ὀμαίμου
ἤλιος, ἡ δ' ἄστρον φροῦδον ἔθηκε φάος·

Τῶς δὲ χαρακτηῖρων ἀπεχάσσατο τῶνδε τὰ πρόσθεν
γράμματα, καὶ βίνης ἔχονα καὶ δονάκων

Θυεῦμαι γλυφανῆς πῶς τις σμίλης κοπίδεσσι
ξέσει περιπλέκτων ὄρχατον ὡδε τύπων,

Πῶς δὲ μεταξὺ τόνους γραμμῶν στήριξεν ἀάπτους
ἰθυστάτων, φθόγγους πάντα ἐπικρεμάσας·

Ἄλλὰ τί θαυμάζω Κρητῶν φρένας, οὐς ποτ' ἐφετμαῖς
πατρὸς Ἀθηναίῃ δαίδαλα πολλὰ δέεν.

Κρῆς γὰρ ὁ τορνεύσας, τὰ δὲ χαλκία Κρῆς ὁ συναίρας,
Κρῆς ὁ καθ' ἑν στίξας, Κρῆς ὁ μολυβδοχύτης,

Κρῆς δαπανᾷ νίκης ὁ φερώνυμος· αὐτὸς ὁ κλείων
Κρῆς τάδε, Κρησὶν ὁ Κρῆς ἦπιος αἰγίοχος·

Τοὶ γὰρ ἄμ' εὐχόμεθα, πέλοι γενετῆρα χορηγοῦ
μὴ δίχα μαντοσύνης εὐνομα παιδοῖ θέμεν.

Νικᾷ δ' ἀντιπάλους· νεῦσε Ζεὺς· οἱ γὰρ ἀφ' ἱρῆς
Ἑλλάδος Ἑλλάνων παῖοι· πρόπουσι τύποι.

Δαπάνη τοῦ ἐπαινουμένου τούτου Νικολάου (Βλάστου) ἐδημοσίευσεν ὁ Καλλιέργης ἐν Βενετία δύο ἄλλας ἐκδόσεις, τὴν μὲν τῇ 20 Ὀκτωβρίου 1499 εἰς φύλλον ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν « Ὑπόμνημα εἰς τὰς δέκα κατηγορίας τοῦ Ἀριστοτέλους, » τὴν δὲ τῷ ἐχομένῳ ἔτει 1500 εἰς φύλλον ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν « Ὑπομνήματα εἰς τὰς πέντε φωνὰς ἀπὸ φωνῆς Ἀμμωνίου μικροῦ τοῦ Ἑρμείου, » μετὰ ἐρυθρῶν, καὶ ἔν τινι τῶν ἀντιτύπων, μετὰ χρυσοῦν ἀνθεμίων. Εἶναι δὲ ἀμφότεραι αἱ ἐκδόσεις πρωτότυποι, καὶ συνίστανται ἡ μὲν ἐξ 170, ἡ δὲ ἐκ 36 φύλων.

Ἡ ἀρχιερωσύνη τοῦ δεκάτου Λέοντος, ἣτις τόσον ἐχαρίζετο πρὸς τὰς Ἑλληνίδας μούσας, ἴσως δὲ καὶ ἡ ἐν ἐκείνῃ τῇ πρωτευούσῃ παρκοικία τοῦ Λασκάρως καὶ ἡ καθίδρυσις τοῦ Ἑλληνικοῦ γυμνασίου, παρεκίνησαν τὸν Καλλιέργην νὰ μεταβῆ εἰς Ῥώμην. Ἐκεῖ δ' ἐδημοσίευσεν τὰ ἐξῆς, ὧν ἕνια φέρουσιν ὡς σύμβολα τὸ κηρύκιον μετὰ ἀστέρου ἀνωθεν, καὶ τὸν δικέφαλον ἀετὸν ἐστεμμένον καὶ φέροντα ἐπὶ τοῦ στήθους τ' ἀρκτικά τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ γράμματα Z K.

— Ἀγαπητοῦ διακόνου παραινεντικά κεφάλαια πρὸς Ἰουστινιανόν. 1509 (1).

— Ὡμῶ τοῦ Μαγίστρου, κατ' ἀλφάβητον Ἀττίδος (sic) διαλέκτου ἐκλογαί, αἷς οἱ δοκιμώτατοι χρῶνται τῶν παλαιῶν, καὶ τινες αὐτῆς παρασημειώσεις καὶ διαφοραί. 1515 (2).

— Πινδάρου Ὀλύμπια, Νέμεα, Πύθια, Ἴσθμια, μετὰ ἐξηγήσεως παλαιᾶς πάνυ ὠφελίμου καὶ σχολίων ὁμοίων. 1515. Αὐγούστου 13 (3).

— Θεόκριτον, 1516, Ἰανουαρίου 15. (Ἡ ἐν Μεδιολάνοις πρώτη ἐκδοσις (1484) τοῦ Θεοκρίτου, δὲν περιείχεν εἰμῆ δεκαοκτὼ εἰδύλλια, καὶ ἡ τοῦ Ἄλδου (1495) τριάνκτ' ὃ δὲ Καλλιέργης προσέθηκεν ἕτερα ἕξ τὰ ἀπὸ τοῦ εἰκοστοῦ τετάρτου μέχρι τοῦ εἰκοστοῦ ἑνάτου ἐμπεριεκτικῶς, καὶ τὰς ὑποθέσεις, καὶ προσέτι δεκαεννέα ἐπιγράμματα, καὶ τὴν σύριγγα, τὸν πέλεκυν, τὰ πετρύγια καὶ τὸν βωμὸν, ἂν καὶ εἰς τὸν Σιμιλίαν ἀνήκωσι ταῦτα, καὶ οὐχὶ εἰς τὸν Συρακούσιον).

— Ἀποφθέγματα φιλοσόφων, συλλεχθέντα ὑπὸ Ἀρσενίῳ Μονεμβασίας. (1515).

— Μέγα καὶ πάνυ ὠφελίμον λεξικόν, ὅπερ Γαρίνος ὁ Φαβωρίνος Κάμηρος ὁ Νικαιρίας ἐπίσκοπος ἐκ πολλῶν καὶ διαφόρων βιβλίων κατὰ στοιχεῖον συνελέξατο (1523).

Ὀκτώηχον, διορθώσει Ἰάνου τοῦ Λασκάρως. 1520.

Ὁ Καλλιέργης ἐπαινεῖται ὑπὸ Ἐράστμου ὡς λίαν πεπαιδευμένος,

(1) Clavier, Biographie Universelle, tom. Ier. Agapetus.

(2) Maittaire, Annal. Typogr. II, σελ. 308.

(3) Λεπτομερέστερον περιγράφεται ἡ ἐκδοσις αὕτη ὑπὸ I. Σκελιώνοιο Παντ. ἑώρα φυλ. 354.

ποιήσας, κατὰ Κράσσον, ὠδὰς, ἐπιγράμματα, καὶ ἄλλα τῆς φαντασίας συνθέματα. Ἐκτὸς τούτων ἀναφέρεται ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἐν λόγῳ Ζαχαρίου ἐπιτομή τις γραμματικῆς, ἄγνωστον ἢ ἐκδοθεῖσα, ἢ συγγραφεῖσα ὑπ' αὐτοῦ.

Τὰ ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Θεοκρίτου σχόλια δὲν ἐγράφησαν ὑπ' αὐτοῦ; ἀλλὰ συνελέχθησαν, ὡς ὁ αὐτὸς ἐν τοῖς προλεγομένοις λέγει « ἐν πολλοῖς διεσπαρμένα εὐρῶν ἀντιγράφοις πόνῳ πολλῷ εἰς ἓν συνήγαγον ». Κατὰ λάθος δ' ἐπ' ὀνόματι τοῦ Καλλιέργου ἐτυπώθησαν πολυλάκις, ὡς ὠρελιμώτατα· ἐκ τούτου δὲ λαθῶν ἀφορμὴν ὁ Κράσσος διεκήρυξεν ὅτι ὁ Ζαχαρίας, « ἦτο καλὸς τῶν Ἑλλήνων ποιητῶν ἐρμητευτής, καὶ ὅτι ὁσημέραι ἀναγινώσκονται ὑπὸ τῶν φιλολόγων τὰ πλήρη πολυμαθείας σχόλια αὐτοῦ εἰς τε τὸν Πίνδαρον καὶ τὸν Θεοκρίτον, καὶ ὅτι ἄλλα εἰς ἄλλους ποιητὰς ἀπωλέσθησαν ».

Ὡς ποιητὴν δὲ τὸν Καλλιέργην, ἢ ἐκδότην τῶν ποιητῶν, ἀνώνυμός τις ἐπήνεσε διὰ τῶν ἐξῆς στίχων·

Hic ita Parnassi pertingit labra bicornis
 Fonte, et sic sumptas inde ministrat aquas
 Gloria; quod cantus non solum fertur ad ipsum,
 Illa sed Vatum caetera turba nitet (*).

Μανουὴλ ὁ Κορινθίος.

Ἐγένετο μαθητὴς Ματθαίου τοῦ Καμαριώτου, διδάξας μετὰ τὸν θάνατον ἐκείνου ἐπὶ πολὺ ἐν τῇ πατριαρχικῇ σχολῇ ἑρημάτις μέγας ῥήτωρ καὶ χαρτοφύλαξ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας ἐπὶ τῶν πατριαρχῶν Παχωμίου Α', Θεολήπτου, καὶ Ἱερεμίου Α'. (1505—21) (2). Τοῦτον ἡ Πατριαρχικὴ ἱστορία καλεῖ σοφώτατον καὶ θεολογικώτατον.

(1) Ἑλληνομν. σελ. 328. Αἱ ὑπὸ Καλλιέργου ἐκδόσεις τοῦ Ἀγαπήτου καὶ Θωμῆ Μαγίστου εἶχον διαφύγει τὰς ἐρεῦνας τοῦ πολυμαθοῦς συντάκτου τοῦ Ἑλληνομνημονος. Καὶ ὁ Μορέλλιος ἀποδίδει εἰς τὸν Ζαχαρίαν Καλλιέργην τὴν περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος ἐν Βενετίῃ ἢ Ῥώμῃ γενομένην ἐκδοσιν τῶν ἐρωτημάτων τοῦ Κρουσολωρᾶ (Fabr. Bibl. Gr. VI, σελ. 227).

(2) « Ματθαῖος Καμαριώτης ἔζη ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις τῆς ἀλώσεως καὶ ἑρημάτις διδάσκαλος Μανουὴλ Κορινθίου, τοῦ ἐπὶ τῇ πατριαρχείᾳ τοῦ πάλαι πατριαρχοῦ Θεολήπτου, καὶ Ἱερεμίου τοῦ μετὰ τούτου, ἔχοντος τὸ ὄφφικιον τοῦ μεγάλου ῥήτορος· οὗτος δὲ ἐδίδαξεν Ἀντώνιον Καρμαλίκτην ἐπιλεγόμενον, καὶ Ἀρσένιον οὗτος τὸν Μονεμβασίας· οὗτος δὲ τὸν ἐμὸν πατέρα Ἰωάννην ». (Θεοδοσίας Ζυγομαλάς ἐν Γεωγραφικῇ σελ. 90).

Ὁ Φαβρίκιος⁽¹⁾ συγγέων τοῦτον πρὸς Μανουὴλ τὸν Ὀλόβολον, καὶ Μάξιμον τὸν πατριάρχην, καταριθμεῖ ἐπ' ὀνόματι τοῦ πρώτου καὶ τῶν τριῶν τὰ συγγράμματα. Ἀπεβίωσε τῷ 1551, καὶ ἔγραψε·

— Ἀπολογία πρὸς τὰ ἐρωτήματα Φραγκίσκου τινος ἐκ τοῦ τάγματος τῶν Κηρύκων, (ἐδημοσιεύθη ἑλληνολατινιστὶ μετὰ τῶν δέκα ἐρωτημάτων τοῦ Φραγκίσκου, ὑπὸ Le Moynes, *Varia Sacra*, tom. I).

— Ἀκολουθίας στιχηρῶν καὶ κανόνων.

— Ἀκολουθίαν Μάρκου τοῦ Εὐγενικοῦ.

— Κατὰ δύο συλλογισμῶν τῶν λατίνων περὶ ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος.

— Πρὸς τὸν φράτρε Φραγκίσκον ἐπιστολὴ, ἐν ἣ περὶ τῶν τριῶν καινοτομιῶν τῆς Ῥωμαϊκῆς αὐτῆς.

— Περὶ ματαιότητος κόσμου, ἢ πρὸς Γεράσιμον ἱερομόναχον κατὰ Λατίνων.

— Περὶ τοῦ ἱεραρχικοῦ πνεύματος, καὶ πότε τεθεῖται ἢ τοῦ Κυρίου σάρξ.

— Περὶ τοῦ θεαρχικοῦ πνεύματος⁽²⁾.

— Μανουήλου ἱεροδιακόνου καὶ μεγάλου χροτοφύλακος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας ἔκθεσις ἀπλουτέρα τε καὶ συντομωτέρα, συνθεθεῖσα παρ' ἡμῶν ἀρτίως καὶ ἐκδοθεῖσα ὀρισμῶ τοῦ παναγιωτάτου ἡμῶν δεσπότου καὶ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου κυρίου Ἱερεμίου. (συνυξεδόθη τῇ ὑπὸ Ζαχαρίου Σκορδουλίου τῷ 1563 ἐκδόσει τοῦ Ὁρολογίου)⁽³⁾.

— Ὡδὴ πρὸς Θεοτόκον.

Πρὸς τὸν Μανουὴλ τοῦτον φέρεται ἐπιστολὴ Ἰουστίνου Δεκαδύου ἀνέκδοτος ἐν τῇ Ἀμβροσιανῇ βιβλιοθήκῃ.

Μάξιμος ὁ Ἀγιορίτης.

Ἐγενήθη ἐν Ἄρτῃ καὶ ἐκπαιδευθεὶς ἐν Παρισίοις, Φλωρεντία, καὶ Βενετία ἐπεσκέφθη πολλὰς τῆς Εὐρώπης πόλεις πρὸς ἐντελεστέραν κατάρτισιν. Εἰδήμων ἤδη πολλῶν γλωσσῶν, καὶ τῆς κοσμικῆς τέχνης τὸν μονήρη βίον προελόμενος, ἐλθὼν ἐμόναζεν ἐν τῇ κατὰ τὸν Ἄθωνα μονῇ τοῦ Βατοπαιδίου. Βασιλεὺς Ἰβάνοβιτς, ὁ ἐπιλεγόμενος Μέγας, αἰμ' ἀναγορευθεὶς ἡγεμὼν τῆς Ῥωσσίας (1505), ἔγραψε πρὸς τὸν πατριάρχην τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐξαιτούμενος τὴν ἀποστολὴν ἀνδρὸς γινώσκοντος ἐκτὸς τῆς Ἑλληνικῆς καὶ τὴν Σλαβωνικὴν γλῶσσαν. Μετὰ πολλὰς ἐρεῦνας εὐρέθησαν ἐν τῷ Ἄθωνι δύο ἱερομόναχοι, Σάββας, καὶ ὁ ἐν λόγῳ Μάξιμος, γινώσκοντες καλῶς τὴν ἐπι-ἀμόρφωτον ἐκείνην διάλεκτον· καὶ ὁ μὲν πρῶτος, ὑπέργηρος ἤδη ὢν,

(1) *Bibliotheca Græca*, XI, σελ. 269.

(2) Παρανίκα σχεδίασμα σελ. 17. σημ.

(3) Ἑλληνομνήμων σελ. 311—Κατὰ λάθος ὁ Μουστοξύδης δέχεται τὸν Ἱερεμίαν τοῦτον ὡς Β'. ἀντὶ Α', ἐκτὸς εἰ ἕτερός τις ἐστὶν ὁ ἐν λόγῳ Μανουήλ.

δὲν ἠδύνατο νὰ ἐπιχειρήσῃ τόσον μακρὰν καὶ ἐπίπονον ὁδοιπορίαν ὁ δὲ Μάξιμος ἐδέχθη τὴν αἴτησιν τοῦ ἡγεμόνος· καὶ ἐλθὼν εἰς Μόσχαν (1518) ὑπεδέχθη ὑπὸ τοῦ Βασιλείου εὐμενέστατα. Ἐμπιστευθεὶς αὐτῷ τῆς ἐκεῖ σωζομένης πολυτίμου καὶ πολυτόμου βιβλιοθήκης, ἤρξατο τὴν τακτικὴν καταγραφὴν τῶν χειρογράφων. Μετέφρασεν ἐκ τοῦ Ἑλληνικοῦ εἰς τὸ Ῥωσικὸν τὴν ἐρμηνείαν τοῦ Ψαλτηρίου, καὶ ἡ μετάφρασις αὕτη ἐπικυρωθεῖσα ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου Βαρλαάμ, διεδόθη καθ' ὅλον τὸ κράτος, καὶ ἐφήμισε τὸ ὄνομα τοῦ Μαξίμου. Τόσον δὲ ἠγαπήθη ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος, ὥστε οὐδέποτε οὗτος συνήνεσε νὰ τὸν ἀφήσῃ καὶ ἀπέλθῃ εἰς τὴν πατρίδα του. Ὁ σοφὸς Ἕλληνας δὲν ἔπαυσε καθικετεύων ἵνα τῷ συγχωρήσωσι τὴν εἰς τὸ ἐρημητήριόν του ἐπάνοδον, λέγων πρὸς τὸν Βασίλειον. « Ἐκεῖ θὰ δοξολογῶ τὸ ὄνομά σου· καὶ θὰ διακυρῶ τῶν εἰς τοὺς συμπατριώτας μου, ὅτι ὑπάρχει ἀκόμη ἐπὶ τῆς γῆς χριστιανὸς μονάρχης τόσον μεγαλοπρεπὴς καὶ ἰσχυρὸς, ὥστε νὰ μᾶς ἐλευθερώσῃ, Θεοῦ ἐκδοκοῦντος, ἀπὸ τῆς τυραννίας τῶν ἀπίστων ». Ἄλλ' ὁ ἡγεμὼν τῷ ἀπεκρίνετο διὰ νέων ἐνδείξεων εὐνοίας, καὶ ἐπὶ ἐννέα ἔτη ἐκράτησεν αὐτὸν εἰς Μόσχαν.

Εἶτα ρηογηθεὶς ὑπὸ τῶν Ῥώσων διεβλήθη παρὰ τῷ Βασιλεῖ· ὡς αἰρετικὸς, καὶ ἐχθρὸς τῆς δυναστείας του· ἐκπεσὼν δὲ τῆς εὐνοίας ἐφυλακίσθη εἰς τι μοναστήριον.

Ὁ Μάξιμος μετέφρασεν εἰς τὴν Σλαβωνικὴν γλῶσσαν πολλὰ βιβλία, διώρθωσε τὰ εἰς χειρογράφα τινα λάθη, καὶ συνέγραψε πάμπόλλα, θεολογικῆς πρὸ πάντων ὕλης, ἐξ ὧν ἑκατὸν τριάκοντα τέσσαρα εὑρίσκονται εἰς τὸ ἐν Ῥωσσίᾳ μοναστήριον τῆς Ἁγίας Τριάδος (*).

Διάσχυμος Ῥώσος λέγει, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, καὶ τὰ ἐξῆς περὶ τοῦ Μαξίμου. « Ἡ ὀρθόδοξος Ἑλλάς ἐν τῷ προσώπῳ αὐτοῦ παρέσχε τῇ

(*) Karamsin, Histoire de l'Empire de Russie, trad. par Thomas et Jauffret. Paris 1820. tom. VII, σελ. 221—26, καὶ 384.

Ἐπὶ τῆς ἡγεμονείας τοῦ αὐτοῦ Βασιλείου εὑρίσκετο ἐν Μόσχᾳ καὶ ἕτερος Ἕλληνας, ὁ ἱατρὸς Μάρκος, ἀπολαμβάνων μεγάλης φήμης. Ἡ σύζυγος καὶ τὰ τέκνα του ἤμενον ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ ὁ Σουλτάνος τιμῶν ἐξ ἴσου τὴν περὶ τὸ θεραπεύειν ἱκανότητα τοῦ Μάρκου ἔγραψεν ἀπειτῶν αὐτὸν παρὰ τοῦ Βασιλείου, ὅστις ἀπαντῶν ἔλεγε « Πρὸ πολλοῦ ὁ Μάρκος μὲ ὑπηρετεῖ εὐχαριστημένος· ἐπὶ τοῦ παρόντος θεραπεύει τὸν ἐν Νοβογρόδη τοποτηρητήν μου. Στείλατε τὴν γυναῖκά καὶ τὰ τέκνα του ». Μεγάλῃ βεβαίως θὴ ἦτο ἡ ἐπιστημονικὴ ἱκανότης τοῦ Ἕλληνος, ἀφοῦ προσημᾶτο τῶν ἐν τῇ αὐτῇ τοῦ Βασιλείου κατ' ἐκείνην εἰς ἐποχὴν εὑρισκομένων δύο βιασῆμων Γερμανῶν ἱατρῶν, τοῦ Δουερ, καὶ τοῦ ἐκ Δυβέκης Θεοφίλου. (Αὐτόθι. σελ. 252—3).

ἡμετέρα ἐκκλησία τὴν κυριωτέραν σύμπραξιν πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς πίστεως, ἣν παρέδωκε μὲν ἡμῖν, ἀλλ' ἦτις ἐν τοῖς χαλεποῖς τούτοις καιροῖς ἤρξατο καθυποβαλλομένη ὑπὸ ταιούτους κινδύνους· ὁ Ἕλληνας Μάξιμος ἦν ὁ σταθερώτατος καὶ θερμότατος ζηλωτὴς τῆς ὀρθοδόξου Ἑλληνοανατολικῆς πίστεως. Ὑπερασπίζετο τὴν Ῥωσικὴν ἐκκλησίαν κατὰ τῶν ἀξιώσεων τῆς Ῥωμαϊκῆς . . . Ἐγραψε κατὰ τῶν ὀρθολογιστικῶν διδασκαλιῶν τῆς δυτικῆς Μεταρρυθμίσεως, κατὰ τῶν Ἰουδαίων, τῶν Ἐθνικῶν, καὶ Μωαμεθανῶν· διώρθου τὰ ἱερουργικὰ βιβλία, διεσάφει τὰς ἐκκλησιαστικὰς ἐθιμοταξίας, ἀνσκεύαζε διαφόρους ψευδεῖς καὶ δεισιδαίμονας ἐρμηνείας περιφερομένας ἐν τῷ λαῷ, ἐνουθέτει τὰς ἀληθείας τῆς πίστεως καὶ τῆς ἠθικῆς . . . οὕτω δὲ ἐνεργῶν ἐμόρφωσε πολλοὺς ἀνδρας, οἵτινες τὸ παρ' αὐτοῦ ἀρξάμενον μέγα ἔργον τοῦ πνευματικοῦ φωτισμοῦ τῆς Ῥωσσίας ἠδύνατο μετὰ θάνατον αὐτοῦ νὰ ἐξακολουθήσωσι » (1).

Ἀρσένιος (2) Ἀποστόλης.

Υἱὸς τοῦ κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα ἀκμάσαντος Μιχαὴλ Ἀποστόλη· ἐγένετο μαθητὴς, κατὰ Θεοδόσιον Ζυγομαλάν, Ἀντωνίου Καρμαλική· ἐκ τῆς γενεθλίου νήσου (Κρήτης) μεταβάς περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς ΙΣΤ' ἑκατονταετηρίδος εἰς Ῥώμην καὶ τὸν καθολικισμὸν ὁμολογῆσας, ἔζη ἀπὸ τὰ ἐλέη, ἃ ὁ φιλέλληνας πάπας Λέων Ι'. ἐχορήγει τῷ ὀχληρῷ τούτῳ, ὅστις αἰείποτε τὴν πενίαν ἐν στόματι ἔχων οὐδένα ἀφινεν ἀφορολόγητον, ἐπάξιον ὄντως υἱὸς ἀναδεχθεὶς τοῦ « βασιλέως τῶν τῆδε πενήτων » αὐτοκληθέντος (3). Ἐπὶ τῆς δευτέρας πατριαρχείας Παχωμίου Α', ὁ δραπετίδης οὗτος τῆς Ἀνατολικῆς ἐκκλησίας ἐλθὼν εἰς τὴν ὑπὸ τοὺς Ἑνετοὺς τελοῦσαν Μονεμβασίαν ἐξωθεὶ βιαίως τὸν ἀπ' ἀρχῆς νόμιμον καὶ ὀρθόδοξον αὐτῆς ποιμένα, καὶ αὐτοχειροτονεῖται Μητροπολίτης Μονεμβασίας. Ἡ Πατριαρχικὴ ἱστορία διηγεῖται ὡς ἐξῆς τὴν παράμωνον τοῦ Ἀρσενίου ἐπίβασιν.

« Ἐπὶ τῆς πατριαρχείας τούτου (1506—11) ἦτον καὶ ὁ παρ' αὐ-

(1) Παρανίκια Σχεδιάσμα, σελ. 178, σημ.

(2) Ἐκαλεῖτο τὸ κατ' ἀρχὰς Ἀριστόβουλος· ἀθλοῦν δὲ πότε ὀριστικῶς μετωνομάσθη Ἀρσένιος.

(3) Κατ' Ἀντωνίου Φρακίνου ἐδίδαξεν ὁ Ἀρσένιος τὰ ἑλληνικὰ εἰς τοὺς ὑποτρόφους Ἑλληνας Λέοντος Ι'. » *Is Florentiæ adoloscetulos illos, quos Leo Pont. Max. ad reparandam Græce linguæ jacturam, ex mediâ Græciâ accorsiverat, iustituit* ».

νομῶς Ἀρσένιος, τὸ γένος Ἀποστόλης, ὁ ὁποῖος ἔλαβε τὸν θρόνον τῆς ἀγιωτάτης μητροπόλεως Μονεμβασίας παρανόμως καὶ ἐξω κανόνων... τοῦτος λέγω ὁ Ἀρσένιος, ἦτον διάκονος, καὶ ἦλθεν ἀπὸ τὴν Βενετίαν εἰς τὴν Μονεμβασίαν μετὰ μεγάλης δυνάμεως, τῶν Βενετικῶν δηλονότι τῆς ἀβιεντίας, ἔσοντας ὅπου ὠρίζαν αὐτὴν τότε· καὶ εἶχε θέλημα παρ' αὐτῶν, καὶ παρὰ τοῦ λεγάτου τοῦ πάπα, ὅτι, ἀφοῦ γένε ἀρχιερεῖς, νὰ ἔχη τὸν θρόνον τῆς Μονεμβασίας ἀνεμποδίστως, καὶ ὁποῖος τῶν ἱερωμένων ἢ τῶν κοσμικῶν φανῆ αὐτοῦ ἐναντίος καὶ ἀπειθῆς, νὰ παιδεύεται μεγάλως καὶ νὰ ἐξορίζεται ἀπὸ τὸν τόπον ἐκεῖνον ἕως ὅλης τῆς ζωῆς αὐτοῦ· ὁμοῦς ἦλθεν εἰς Μονεμβασίαν, ἔδειξε τοὺς ὀρισμούς τῆς ἀβιεντίας τῶν Βενετικῶν πρὸς τὸν ἀβιεντῆν τοῦ τόπου καὶ πρὸς τοὺς ἄρχοντας καὶ πρὸς τὸν λαόν· ὡς δὲ εἶδαν οἱ Μονεμβασιῶται τοὺς ὀρισμούς, ἐπροσκύνησαν αὐτὸν καὶ ἐτίμων μεγάλως καὶ εὐλαβοῦντο, ὅτι ἦτον καὶ σοφώτατος μέγας· λοιπὸν τοῦτος ὁ Ἀρσένιος, ὡς ὑπῆγεν ἐκεῖ διάκων, ἔστειλε καὶ ἐπροσκάλεσε τὸν ἐπίσκοπον τοῦ Ἑλους· καὶ ἐχειροτόνησεν αὐτὸν πρεσβύτερον· τότε συμβούλιον ἔκαμαν, ὅπως νὰ χειροτονηθῆ ὁ αὐτὸς Ἀρσένιος μητροπολίτης Μονεμβασίας· καὶ οὕτως ἔκαμαν τὸν Ἑλους τὸν ἐπίσκοπον εἰς τόπον τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου, καὶ δύο ἱερεῖς ἔβαλαν εἰς δύο μητροπολιτῶν, τοῦ Λακεδαιμονίας καὶ τοῦ Χριστιανουπόλεως· καὶ οὕτως ἔκαμαν αὐτοὶ τοὺς ψήφους, καὶ ἔδωκαν αὐτοῦ τὸ μικρὸν μήνυμα, καὶ τὸ μέγα μετὰ τὸ ἑσπερινόν· καὶ ἐπὶ τὴν αὔριον λειτουργίας γενομένης ἐχειροτόνησαν αὐτὸν μητροπολίτην Μονεμβασίας, καὶ ἐνδυσαν αὐτὸν μετὰ τῶν ἱερῶν ἐνδυμάτων τῶν ἀρχιερατικῶν, τοῦ τε πολυτίμου σάκκου, καὶ ὠμοφορίου, καὶ τῶν ἐπιλοιπῶν ὡς τῆς παρανομίας, ὡς τῆς κολακίας τῶν ἐλεεινῶν· ὁ γνήσιος μητροπολίτης Μονεμβασίας, ὁ νομίμως χειροτονηθεὶς παρὰ τῆς ἀγιωτάτης τοῦ Χριστοῦ μεγάλης ἐκκλησίας, εὐρίσκετον ὑγιῆς· καὶ διὰ νὰ ἀφενδεύουν οἱ Βενετικοὶ τὸν θρόνον αὐτοῦ, ἀπεδίωξαν αὐτὸν καὶ τοὺς προτητέρους ἀπ' αὐτόν· καὶ αὐτὸς μὴ ἔχων ποῦ νὰ καθίσῃ, νὰ κάμῃ θρόνον, ὑπῆγεν εἰς μίαν ἐπισκοπὴν αὐτοῦ, ἢ ὁποῖα ἦτον ἡ Κορώνης, καὶ ἐκεῖ ἔκαμε θρόνον, ὅτι τότε ἡ αὐτὴ Κορώνη εἶχε πλῆθος λαοῦ, ἄρχοντας μεγάλους καὶ ἄλλους χρησίμους ἀνδρας καὶ πλῆθος πολὺ τοῦ λαοῦ· καὶ αὐτὸς ὁ παρανομώτατος Ἀρσένιος, ζῶντος αὐτοῦ τοῦ γνήσιου ἀρχιερέως, ἔλαβε τὸν θρόνον αὐτοῦ μετὰ δυνάμεως τῶν Λατίνων, καὶ ἐμοίχευσε τὴν ἐκκλησίαν Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ.

« Ὅμως καθὼς ἔλαβεν ὁ αὐτὸς Ἀρσένιος τὸν θρόνον τῆς Μονεμβασίας ἔξω κανόνων, ὡς εἶπομεν, ἐλειτούργει μετὰ τοῦ ἱεροῦ συνθρόνου ὡς μητροπολίτης, καὶ χειροτονίας ἔκαμνε, ἀναγνώσττας, ὑποδιακόνους διακόνους καὶ ἱερεῖς, καὶ πάντα ὅλα τὰ ἀρχιερατικά· καὶ μαθὼν τοῦτο ἡ μητέρα τῶν ἐκκλησιῶν ἡ καθολικὴ καὶ μεγάλη, ἀπέστειλε πρὸς αὐτὸν τίμιον πατριαρχικὸν γράμμα ἵνα παύσῃ τῆς ἀρχιερατικῆς ὑπηρεσίας ὡς παρανόμως ὅπου ἐχειροτονήθη, καὶ μοιχεύει πνευματικῶς, καὶ αὐτὸς χειροτονία δὲν ἔλαβεν οὐδὲ χάριν τοῦ παναγίου πνεύματος...

» Λοιπὸν ὁ αὐτὸς Ἀρσένιος, ὡς ἐδέξατο τὸ τίμιον καὶ προσκυνητὸν γράμμα τὸ πατριαρχικόν, ἀντὶ οὐδενὸς ἐλογίσατο αὐτό· ἀμὴ ἀντέγραφε πρὸς τὴν καθολικὴν μεγάλην ἐκκλησίαν εἰς πλάτος ὑβρίζοντα τὸν πατριάρχην καὶ τοὺς τιμιωτάτους κληρικούς, καὶ ἀτιμίας πολλὰς ἐφλυάρει ὁ τετυφωμένος, καὶ δὲν ἐπρόσδραμεν εἰς τὸν ἰατρὸν, νὰ λάβῃ θεραπείαν καὶ ἰατρείαν, εἰς τὸν κοινὸν αὐθέντην καὶ δεσπότην, τὸν οἰκουμενικὸν πατριάρχην, τὴν ἐμφύχον εἰκόνα Χριστοῦ, τοῦ ἰατροῦ τῶν ψυχῶν καὶ τῶν σωμάτων· ἀμὴ ἔσοντας νὰ ἐπαρθῆ ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ἀπ' αὐτοῦ καὶ νὰ τότε κυριεύσῃ ὁ διάβολος, ἔπεσεν εἰς ἀπόγνωσιν, καὶ ἐδιαφεύδουεν εἰς τὸν ἑαυτὸν του ὅτι καλῶς ἔκαμε.

» Ὡς δὲ εἶδεν ὁ πατριάρχης μετὰ τῆς ἱεράς αὐτοῦ συνόδου τὴν ἀναισχυντίαν αὐτοῦ καὶ τὴν παρακοὴν καὶ τὸ ἀπειθεῖς, ἔπεμψαν γράμμα τίμιον πατριαρχικόν εἰς τὴν Μονεμβασίαν, καὶ ἐκάθηραν αὐτόν.

» Ὅμως ὁ πατριάρχης δὲν ἔγραψε μόνον ταύτην τὴν καθαίρεσιν τοῦ Ἀρσενίου· ἀμὴ καὶ εἰς τὴν Κρήτην καὶ εἰς τὴν Κυθηρία καὶ εἰς ἄλλους τόπους τῶν Βενετικῶν, ὅπου ἦσαν ὀρθόδοξοι, ἔγραψε καθαίρειν εἰς τοὺς ἱερεῖς ὅπου ἔχειροτόνησε, καὶ ὅσοι ἔχουν αὐτὸν διὰ ἀρχιερέαν, νὰ ἦναι ἀφωρισμένοι· ἔδιδε γὰρ ἄδειαν τῶν χειροτονηθέντων ἱερέων καὶ διακόνων νὰ ὑπάγουν εἰς ἄλλους ἀρχιερεῖς νομίμους νὰ χειροτονήσουν αὐτοὺς δευτέραν φορὰν κατὰ νόμους, ἐπειδὴ καὶ ἡ πρώτη δὲν ἦτον χειροτονία διὰ τὸ εἶναι ἔξω κανόνων.

» Λοιπὸν ὡς ἔμαθε τοῦτος ὁ παραβάτης ὅτι τοιοῦτα γράμματα ἀπέστειλεν ὁ πατριάρχης κατ' αὐτοῦ, δὲν ἐδυνήθη ἀπὸ τὴν ἐντροπήν του νὰ σταματήσῃ πλέον εἰς τὴν Μονεμβασίαν· ἀμὴ ἐμίσησεν ἀπ' ἐκεῖ ἐν τῷ ἅμα καὶ ἐπῆγεν εἰς τὸν πάπαν, καὶ ἀνέφερεν εἰς αὐτὸν λόγους σκληροῦς καὶ φοβεροῦς, καὶ εἰς τοὺς καρδινάλιους, καὶ ὅτι οἱ Ῥωμαῖοι τὸν πάπαν τὸν ἔχουν διὰ αἰρετικόν, καὶ τοὺς καρδινάλιους· ἀκούσας δὲ τοῦτο ὁ πάπας, ἤξεύροντα ὅτι αὐτὸς ὁ Ἀρσένιος εἶναι

πολλά σοφώτατος και μέλος τῆς ἐκκλησίας τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, ἔγραψε πολλά πρὸς τὴν αὐθεντιάν τῆς Βενετίας κατὰ τῶν Ῥωμαίων τῶν Χριστιανῶν· και ἔλαβεν αὐτὴν ὁ αὐτὸς Ἀρσένιος και τὴν ἔφερεν εἰς τὴν αὐθεντιάν· και ἐγένετο πολλὴ σύγχυσις και ταραχὴ εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῶν Ῥωμαίων εἰς τὸν μέγαν Γεώργιον, και ἐκινδύνευσαν πολλοὶ τῶν Ῥωμαίων νὰ θανατωθοῦν ἀπὸ ἀναγκασίας τοῦ αὐτοῦ Ἀρσενίου ἀμτ, ὡς ἐλόγιαζε, δὲν ἐπέτυχε· και ἀπὸ τὸ πικρὸν του ἀπέθανεν ἀμετανόητος εἰς τὸν ἀρροισμὸν· και ὑπῆγεν ἡ ψυχὴ αὐτοῦ ὁποῦ τοῦ Νεστορίου τοῦ αἰρετικοῦ και τῶν ἐπιλοιπῶν· και εὐρέθη μετὰ καιρὸν τὸ ἐλεεινὸν αὐτοῦ κορμὶ μαῦρον, τυμπανιαῖον· και ἦτον ῥόβος και τρόμος νὰ τὸ ἰδῆ ἄνθρωπος * (1).

Ἀπέθανεν ἐν Βενετία τῷ 1535.

Ὁ Ἀρσένιος ἦν ἐκ τῶν διασημοτέρων ἐλληνιστῶν τοῦ 15^{του} αἰῶνος.

Ὁ Ἀντώνιος Φραγκίνος εἰς τὴν ἐν Φλωρεντία ἐκδοσιν τῶν σχολίων τοῦ Ἀριστοφάνους λέγει περὶ αὐτοῦ « *Recognovimus Aristophanis Comœdias ad hoc Arsenii Cretensis, archiepiscopi Monembasiæ, magna eruditione viri, acerrimo iudicio usi . . .* »

Συνέγραψε δὲ, ἢ μᾶλλον συνέβραψε :

— Ἀποφθέγματα φιλοσόφων και στρατηγῶν, ῥητόρων τε και ποιητῶν, συλλεγέμενα παρὰ Ἀρσενίου Ἀρχιεπισκόπου Μονεμβασίας, και ἀφιερωθέντα τῷ Παναγωγιάτῳ και Μακαριωτάτῳ Πατρὶ και Κυρίῳ ἡμετέρῳ Κυρίῳ Λέοντι τῷ δεκάτῳ, τῆς τοῦ Θεοῦ Ῥωμαϊκῆς και Καθολικῆς Ἐκκλησίας ἀκρῶ Ἀρχιερεὶ. Ἐν Ῥώμῃ, παρὰ Ζαχαρίᾳ Καλλιέργῃ τῷ Κρητί (1515).

— Σχόλια εἰς Ἀριστοφάνην. Ἐν Φλωρεντία 1525.

— Σχόλια τῶν πάνυ εὐδοκίμων εἰς ἐπτὰ τραγωδίας τοῦ Εὐριπίδου συλλεγέμενα ἐκ διαφόρων παλαιῶν βιβλίων και συναρμολογηθέντα παρὰ Ἀρσενίου Ἀρχιεπισκόπου Μονεμβασίας. Basilisæ, 1544· εἰς 8ον. σελ. 580. Προετυπώθησαν τὰ σχόλια ταῦτα συλλεχθέντα ἐκ διαφόρων παλαιῶν σχολιαστῶν εὐρισκομένων ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις Κρήτης, Ἐνετίας και Φλωρεντίας ἐν ἔτει 1534. Προσφωνοῦνται δ' εἰς πάπαν Παῦλον Γ'.

— Ἀλκίνοῦ λόγος διδασκαλικὸς τῶν τοῦ Πλάτωνος δογμάτων. Ἐνετίησιν, παρὰ Στεφάνῳ τῷ Σαβιέτῳ, α φ λ έ. εἰς 8ον. (ὁ Ἀρσένιος προσφωνεὶ τὴν ἐκδοσιν ταύτην εἰς Πῶλον Ῥινάλδον).

— Σύνταγμα Λογικὸν, ἐκ Μιχαὴλ Ψελλοῦ, Νικηφόρου Βλεμμύδου, και Γεωργίου Παχυμέρη. Ἐν Παρισίοις 1540.

— Συλλογὴ ἐκ τῶν τοῦ Ψελλοῦ. (Προσφωνῶν τῇ καρδιναλίῳ Ῥεδούλῳ λέγει σὺν τοῖς ἄλλοις και τὰ ἐξῆς· « Πλὴν ἐν τοσοῦτ' ἀπειρῶ ἔχω τοῦ ὄθον βίω-

(1) Crusii, Turcogræciæ, σελ. 116—131.

σαιμι· ἐπεὶ μοι καὶ τὰ ἐφόδια, ἃ ἔτυχον κοιμισάμενος, ἐφ' ᾧ τρέφειν λιτῶς τοῦτ' ἐτὶ τὸ σωματίον, δύο μικρωτάτω γυναιῶ, ποδάγρα λέγω καὶ πενία κατεδηδόκασι· ἀλλ' οὖν αἱ τρώτασαι δήπου με, καὶ παρεμυθήσαντο, διδασκάλω καὶ γὰρ ἐστὸν, ἡ μὲν κατατολμᾶν τῶν πόνων, ἡ δὲ καρτερεῖν αὐτοὺς ἐπιδιδάσκουσα· συμμιγεῖσαι γάρ μοι ἐν φιλοτήτι, ἀηδεστάτω περ οὔσαι, οὐχ ὑπηνέμια καὶ οὔρια, καθάπερ τὸν τοῦ μύθου πᾶνα ἡ Πηνελόπη, μιγεῖσα ἀπαξάπαι τοῖς ἑαυτῆς μνηστῆρσιν, ἀλλ' ἐς ἄκρον ὠραία δύο θυγάτριά μοι ἀπέτεκον, γάμου ὦραν ἤδη ἐπίκαιρον ἔχοντα· ταῦτ' ἐμοὶ λέγουσαι τὰ θυγάτριά ἐν γήρα γηροβοσκήσουσιν, εἴ γε περ περιφανεστάτοις ἀνδράσιν ἐς γάμον ἐκδώσειας· ἢ οὐκ οἶσθ' ὅτι σὺν μυρίοις τάχαθ' ἀγίγεται πόνοις, τὰ καλὰ δὲ τοῖς σοφοῖς εὐπρόσιτα. Ἐθέμην δ' οὖνομα τῇ μὲν Ἰωνιᾶν, τῇ δ' ἑτέρα Ἀσκητικὸν Λειμωνάριον· γνώμαις γὰρ καὶ ὑποθήκαις καὶ παραγγέλμασιν ἐπὶ διαφόροις ὑποθέσεσιν, ἡ μὲν τῶν ἔξω, ἡ δὲ τῶν σῶν κωμῶσι σοφῶν. Ἄλλ' ἑπειδὴ καὶ ἄλλην παιδα εἶχον ἐπίκτητον, κτήμα τοῦτο καὶ μόνον ὑπόλοιπον πατρικόν, ὠραίαν μὲν, ἔξωρον δὲ, προειλόμην εἰκότως προεκθέσθαι ταύτην ἐκείνων· καὶ ταῦτα τῷ ταύτης πατρί, εἶτε Ψελλὸς ἦν, ὡς τοῖς πλείοσι δοκεῖ, εἶτε Εὐθύμιος, χαριζόμενος ·.

Ἐκ τῶν ἐν τῇ ἄνω ἐπιστολῇ μνημονευομένων Συλλογῶν τοῦ Ἀρσενίου (Ἰωνιάς, Ἀσκητικοῦ Λειμωναρίου), ἡ Ἰωνιά ἐξεδόθη τῷ 1832, ὑπὸ Walz ἐν Στουτγάρδῃ.

Ἐγραψε πρὸς τοῦτοις διαφόρους ἐπιστολάς, ἐξ ὧν τινες ἐδημοσιεύθησαν ἐν Πανδώρα (τόμ. ΣΤ'. σελ. 493), καὶ

—Σχόλια εἰς Πίνδαρον.

Ὁ αὐτὸς Ἀρσένιος, ὑπὸ τὸ ἀρχικὸν ὄνομά του Ἀριστοβούλος, ἔγραψε καὶ τὰ ἑξῆς.

—Ἐπίγραμμα εἰς Κῆπον Ἀδώνιδος, ἐκδοθέντα ἐν Βενετίᾳ τῷ 1496.

—Προλεγόμενα εἰς Γαλεομουμαχίαν.

Πολλοὶ κώδικες τῇ χειρὶ τοῦ Ἀριστοβούλου τούτου γεγραμμένοι εὑρηνται ἐν ταῖς Βιβλιοθήκαις τῶν Παρισίων, Ἐσκουριάλης, Βυρτεμβέργης κλπ. (βλ. Boerner, σελ. 155. Monfaucon, Paekographia Graeca. Miller).

Ὁ Φαβρίκιος ἀναφέρει καὶ τὰ ἑξῆς τοῦ Ἀρσενίου πονήματα·

—Ἐπίγραμμα εἰς Ἰερώνυμον Δονάτον, διοικητὴν Κρήτης.

—Περὶ ποιητικῆς.

—Προλεγόμενα εἰς τὴν τοῦ πατρὸς του Συλλογὴν Πηρομιῶν.

—Ἐπίγραμμα ἑλληνολατινιστὶ εἰς τὰ τέσσαρα Εὐαγγέλια.

—Λεξικὸν φιλολογικόν. (Bibliotheca Graeca. XI, σελ. 189, 580, κλπ.).

Εἰς τὴν ἐν Βιέννῃ βιβλιοθήκῃ εὑρηται ἀνωνόμου—Βίος καὶ θάνατος Ἀρσενίου Μονεμβασίας.

Δημήτριος Μόσχος,

Υἱὸς Ἰωάννου, περὶ οὗ προλαβόντως ἐλαλήσαμεν. Ἐλθὼν εἰς Ἐνετίαν, ἤδη ὑπὸ τοῦ πατρὸς πεπαιδευμένος, ἐδίδαξε καὶ ἐνταῦθα καὶ ἐν Φερ-

βάρβα, καὶ εἰς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ προσαριθμητέοι εἶναι ἕως καὶ οἱ Ῥαγγῶνοι, ἐξ ἐπιφανοῦς τῆς Μοδένης οἴκου, οἵτινες τὰ γράμματα καὶ τὰς ἐπιστήμας ἐπαγγελλλόμενοι ἀξιώθησαν μεγίστων ἐπαίνων, καὶ ταῦτα πάλιν προάγοντες καὶ περιθάλλοντες φιλοτίμως, ἀπέδεδξαν ἐλευθεριότητα πρὸς ἡγεμονικὴν ἀντερίζουσαν μεγαλοδωρίαν. Εἰς δὲ τὴν Μάντουαν μετέβη ὁ Δημήτριος πρὸ τοῦ 1478, ὁπότε καὶ ἐτελεύτησεν ὁ ἀπὸ τοῦ 1444 ἡγεμονεύσας αὐτῆς Δουδοβίκος Γονζάγας, διότι εἰς τεῦτον προσεφώνησεν ἐν τῶν ἰδίων αὐτοῦ ποιημάτων. Εἶναι δὲ πιθανὸν ὅτι ἐν Φερράρα ἐγένετο γνῶριμος εἰς Ἰωάννην τὸν Πίκου, ἡγεμόνα τῆς Μιρανδύλης, εἰμὴ καὶ οὗτος προσλογιστός εἰς τοὺς ἄλλους αὐτοῦ μαθητὰς. Ὅπως δὲ ποτε ἐκ Φερράρας μετέβη ἔπειτα εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Πίκου, ἐνθα ὅμως ἐπὶ βραχὺν χρόνον διέμενεν ἀναμφισβόλως, διότι ὁ ἡγεμὼν οὗτος γονιμώτατος εἰς παντοίαν ὕλην συγγραφεύς, καὶ ἄρχων ἅμα, συνάπτων τὴν μὲν δύναμιν μετὰ τοῦ λόγου, τὴν δὲ θρησκείαν μετὰ τῶν ὄπλων, εὐρυστάθειαν δὲ μετὰ τῆς ἀόκνου περὶ τὰ κοινὰ ἐπιμελείας, διετέλεσε πάντα τὸν βίον, ὡς ἂν ὑπὸ μαίρας τινος, ἐν μέσῳ ἀστασιῶν καὶ θορύβων, ἀπελευνόμενος πολλάκις καὶ τοῦ ἰδίου κράτους ὑπὸ τῶν ἐξ αἵματος αὐτοῦ συγγενῶν, ὅρ' ὧν καὶ ἐσφάγη τελευταῖον, ἐνῷ ἔκλινε γόνυ ἐνώπιον τοῦ ἐσταυρωμένου.

Ὁ Δημήτριος Μόσχος ἔγραψεν

— Ὑπομνημάτιον εἰς τὸ περὶ λίθων ποίημα τοῦ Ὀρφείου.

— Δημητρίου Μόσχου τοῦ Λάκωνος τὰ καθ' Ἑλληνικὰ καὶ Ἀλεξάνδρου. (ἐξεδόθη τὸ πρῶτον μετὰ λατινικῆς μεταφράσεως Ποντικῆ Βιβουλίου περὶ τὸ 1508 ⁽¹⁾, μετατυπωθὲν τῷ 1823 ὑπὸ Βεκκέρου (Miscellanea in maxima pars partem Critica), καὶ τῷ 1833 ἐν Βιέννῃ ὑπὸ Ἀναστασοῦ Λευκίου).

Πρὸς τούτοις ἐποίησεν ὁ Δημήτριος, κατὰ Γυράλδου, ἐλεγείας, ἐπιγράμματα, καὶ κωμωδίας. Καὶ τῶν μὲν ἐλεγείων οὐδεμία διεσώθη, τῶν δ' ἐπιγραμμῶν εἴκοσι κείνται ἀνέκδοτα ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Περούσιαις, ἐνὸς ἐξ αὐτῶν (εἰς γαλιγιώσαν θάλασσαν) δημοσιευθέντος ὑπὸ Βεκκέρου. Ἐκ τῶν κωμωδιῶν δὲ μία μόνη (ἡ Νέαιρα) ἐδημοσιεύθη ὑπὸ Μουστοξύδου, μετατυπωθεῖσα ὑπὸ Ellisson ἐν Ἀνοβέρῳ 1859.

Ἐπαινεῖται τοῦ Μόσχου ἡ περὶ τὴν γλῶσσαν δεινότης καὶ ἡ τέχνη αἴμα, δι' ἧς τῶν ἀρχαίων ποιητῶν τὰς φράσεις καὶ τοὺς τρόπους, ὡσπερ ἰδίους μίτους ἐπιτηδεύως συγκρίκων ἐξυφαίνει τὸν ἑαυτοῦ ἴστον ⁽²⁾. Ἀλλὰ καὶ ὡς γραμματικὸς καὶ ῥήτωρ ἐπαινεῖται ὑπὸ Φαβρικίου ⁽³⁾.

⁽¹⁾ Διὰ μακρῶν ἐκπίθησι: τὰ περὶ τῆς σπανίας ταύτης ἐκδόσεως, ὁ κλεινὸς Μουστοξύδης Ἑλληνομν. σελ. 392—400.

⁽²⁾ Ἑλληνομν. αὐτόθι.

⁽³⁾ «Grammaticus, orator et poeta non contempnendus». Μὴ ὁ Μόσχος ἐστὶν

Ὁ Βιρόνιος λέγει, ὅτι ἔγραψε—Κανόνας περὶ Ἑλληνικῆς γλώσσης.

Εἶχε δὲ ὁ Δημήτριος καὶ ἀδελφόν, Γεώργιον ὀνομαζόμενον, ὅστις κατὰ Γυράλδον, ἐχρημάτισεν ἐν Κερκύρα καθηγητὴς τῆς ἰατρικῆς καὶ ῥητορικῆς.

Θωμᾶς Διπλοβατάτζης.

Υἱὸς Γεωργίου καὶ Μαρίας, ἐκ τῶν ἐπιφανῶν προσφύγων τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐγεννήθη ἐν Κερκύρα τῇ 25 Μαΐου 1468. Ὁ πατὴρ του ἀπελθὼν εἰς Νεάπολιν ἵνα ζητήσῃ βοήθειαν παρὰ τοῦ βασιλέως, καὶ ἐκεῖθεν ἔπειτα εἰς Ῥώμην ἵνα ἐπικαλεσθῇ τὴν ἀντίληψιν τοῦ πάπα, τυχὼν ἐπικουρίας μὴ ἀναλόγου πρὸς τὴν χρεῖαν, κατέλιπε τὴν Ἰταλικὴν χώραν καὶ μετέβη εἰς Ἰσπανίαν εἰσαχθεὶς ἐνταῦθα δ' εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ μονάρχου, ἔπασεν ὕστερον κατὰ τὸν ἐν Γρενάδα πρὸς τοὺς Μαυρητανοὺς πόλεμον.

Ἄμα ἤκουσε τὴν λυπηρὰν ἀγγελίαν Κωνσταντίνος ὁ Λάσκαρις, ἐξ ἀδελφός τῆς συζύγου τοῦ φονευθέντος, μετέβη εἰς Νεάπολιν, καὶ ἠθέλησε νὰ παραλάβῃ μεθ' ἑαυτοῦ τὸν ἀνεψιὸν του Θωμᾶν ἀλλ' ἢ φιλόστοργος μήτηρ δὲν ἠδυνήθη νὰ συγκατανεύσῃ, καὶ τὸ παιδίον παρέμεινε μαθητεῶν ἐν Νεαπόλει. Κατὰ μὲν τὴν γραμματικὴν λοιπὸν διήκουσεν ὁ Θωμᾶς Καρόλου τοῦ Συρρέντινου, περὶ δὲ τὴν λογικὴν ἐσπούδασεν ἐν Σαλέρνῳ, καὶ δωδεκάετης ἤδη ὑπεδύσατο δημοσίᾳ φιλοσοφικοὺς ἀγῶνας.

Διὰ τε τὴν δυστυχίαν τῆς ἰδίας οἰκογενείας, καὶ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ μεγαλοφυΐαν, εὐνοούμενος ἤδη ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος τοῦ Σαλέρνου, παρεκινήθη ὑπ' αὐτοῦ νὰ ἐνασχοληθῇ εἰς τὰς νομικὰς μελέτας. Ἐπιδοθεὶς δ' ἐν Νεαπόλει εἰς τὴν σπουδὴν ταύτην μετέβη τῷ 1486 εἰς Πατάβιον, ἐνθα ἐπὶ τριετίαν ἠκροάσθη τοὺς ἐπίσημοτέρους νομοδιδασκάλους. Ἡ δούκισσα Καμίλλη Σφορτίου, ἡγεμονεύουσα τότε ἐν Πισαύρφῳ, ἐκάλεσε τὸν Θωμᾶν ἐκεῖ, καὶ ἀνεδείξε τοποτηρητὴν ἐπὶ τῶν ἐκκλησίων (appellazioni) καὶ τῶν τελωνείων. Μόλις δ' ἐπιβὰς τοῦ εικοστοῦ τῆς ἡλικίας ἔτους ἐστάλη ὑπὸ τῆς αὐτῆς δουκῆσσης εἰς Περουσίαν (1489) ἵνα ἀκροασθῇ καὶ τοὺς ἐκεῖ φημιζομένους καθηγητάς· ὕστερον, παρκιτηθείσης τῆς Καμίλλης ὑπὲρ τοῦ προγόνου αὐτῆς Ἰωάννου, ὁ νεανίας Θωμᾶς ἀνεδείχθη αὐλικὸς αὐτοῦ, καὶ λαβὼν ἐν Φερρᾶρα (1490) τὸ δίπλωμα διωρίσθη τῷ 1492, ἀντὶ τοῦ θανάτου περιφήμου νομοδι-

ὁ αὐτὸς Δημήτριος Σπαρτιάτης, ὅστις κατὰ Maittaire (Annal. Typog. II, part. I) ἐχρημάτισε διδάσκαλος Φραγκίσκου τοῦ Τισσέρδου;

Δασκάλου Ἀλμερίκου, αὐλικὸς συνήγορος τοῦ ταμείου, νυμφευθεὶς τότε πρὸς τὴν Αἰκατερίνην Δελλακόρτε, θετὴν θυγατέρα Φραγκίσκου Βεγκίου, αὐτάρχου τοῦ ἡγεμόνα, καὶ προεβίβασθαι εἰς ἀνώτερα ἀξιώματα.

Καίσαρ ὁ Βόργιας κυριεύσας τῷ 1500 τὸ Πίσαυρον κατέστησε τὸν Διπλοβατάτζην δημόσιον συνήγορον πάσης τῆς Ῥωμανίας περὶ ἧς εἶτα εἰς δυσμένειαν τοῦ θηριώδους ἐκείνου τυράννου παρητήθη τῆς δικηγορίας (1505).

Πεμθεὶς ὑπὸ τῶν ἐν Πισαύρῳ πρεσβευτῆς πρὸς τὸν πάπαν Ἰούλιον Β', καὶ εὐνοηθεὶς ὑπ' αὐτοῦ, ἀνεδείχθη τοποτηρητὴς ἐν Γουβίῳ, ἀποσταλθεὶς τῷ 1511 ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ πάπα εἰς τὴν ἐν Πίζῃ τότε συγχροτουμένην σύνοδον περὶ ἐκκλησιαστικῆς μεταρρυθμίσεως.

Τῷ 1515 ὁ Θωμᾶς διωρίσθη ὑπὸ τοῦ νέου ἡγεμόνα τοῦ Πισαύρου, δουκὸς Οὐρβίνου, εἰς τῶν ἀναμορφωτῶν τῆς νομοθεσίας, καὶ μετ' ὀλίγον εἰς τῶν τριῶν τοῦ ὑπερτάτου συμβουλίου, εἰς τὸ ὅποιον ἔκειτο πᾶσα ἡ κυβέρνησις τῆς χώρας ἐκείνης. Ἐνεκα τῶν ὕστερον ἀναφεισῶν κατὰ τὰς χώρας ἐκείνας παραγῶν ὁ Διπλοβατάτζης ἤλθον εἰς Βενετίαν, ἔνθα μετέρχετο τὸν δικηγόρον παρ' ἐκκλησιαστικῶ δικαστηρίῳ, ἀπαπειθεὶς τὴν ὑπὸ τῆς Δημοκρατείας προσφερθεῖσαν ἑδραν καθηγητοῦ ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Παταβίου.

Μετὰ τὴν εἰρήνευσιν ὁ Θωμᾶς ἐπανῆλθεν εἰς Πίσαυρον (1532), ἀναλαβὼν ἐν ἔτει 1538 τὸ ἀξίωμα τοῦ πολιτάρχου, ἀνατεθείσης αὐτῷ καὶ τῆς μεταρρυθμίσεως τῆς νομοθεσίας.

Ἐν Πισαύρῳ δὲ ἀπεβίωσεν ἑβδομήκοντα τριῶν ἐτῶν τὴν ἡλικίαν (1541).

Ἐπὶ τοῦ τάφου του ἐγράφη ὑπὸ τῆς πόλεως τὸ ἐξῆς ἐπίγραμμα.

D. O. M. Thomae Diplovatatio philosopho, theologo, J. U. doctori, magistratib. legationib. claro Reipubl. Venetæ, Pisauri ducis Sfortiae ac Rovereis dilecto P. P. P. P.

Ἀναντιρρήτως ὁ Θωμᾶς Διπλοβατάτζης ἐγένετο εἰς τῶν ἐπισημοτέρων νομοδιδασκάλων τοῦ 15 αἰῶνος, δικαίως ὑπὸ ὁμοεθνῶν καὶ ἀλλογενῶν ἐγκωμισθεὶς. Ἐκ τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ τὸ ἐπισημότερον ἦτο « Περὶ νομοδιδασκάλων Ἑλλήνων καὶ Ῥωμαίων (De praestantia doctorum), » ὅπερ τῷ 1508 ἦτο σχεδὸν συντετελεσμένον, ὡς ἐξάγεται ἐξ ἐπιστολῆς Γαθαόρδου πρὸς Διπλοβατάτζην ἐν τῇ λατινικῇ μεταφράσει τῆς Ἀρρύανου Ἀναβάσεως Ἀλεξάνδρου, ἐκδοθείσης ἐν Πισαύρῳ τῷ 1508. Συνέκειτο δὲ, κατὰ Μιχαὴλ Νέκυνδρον, ἐκ δώδεκα

δεκα μεγάλων βιβλίων, ἐξ ὧν μόνον τὸ Θ' περιωθὲν ἀνέκδοτον τηρεῖται ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Βονωνίας, περιέχον πεντακοσίους βίους νομοθετῶν καὶ Ἑρμηνέων νόμων ἀπὸ Μωϋσέως Φορωνέως, Μίνως, μέχρι Ἰωάννου Βαπτιστοῦ τοῦ Νοβαμάλλου ἀκμάσαντος τῷ 1453. Εὐχῆς δ' ἔργον ἤθελεν εἶσθαι εἰ τις τῶν ἡμετέρων ἀναδιπρῶν ἐξεύρισκεν ὀλόκληρον καὶ ἐδημοσίευσεν τὸ περισπούδαστον τοῦτο σύγγραμμα τοῦ Ἑλλήνος νομοδιδασκάλου, ἢ τουλάχιστον τὸ περιωθὲν ἑννατον βιβλίον, καθότι καὶ διὰ τούτου κτησόμεθα συνεχῆ βιογραφίαν πάντων τῶν Βυζαντινῶν νομοδιδασκάλων ἀπὸ τοῦ πρώτου μέχρι τοῦ τελευταίου.

Συγγράμματα.

Ἀνέκδοτα.

—De Jure Græcorum.

—In controversiam Græcorum.

—Notæ ad sententias synodales.

—Ectesis canonum Apostolorum.

—Explicatio regularum Nicephori Cpol. et notæ ad epistolam orthodoxam Bessarionis.

—Ἀνάλεκτα μετὰ σχολίων εἰς τὸν Τυπόικτον καὶ Γρηγόριον Πατσὸν νομοδιδασκάλους Ἑλλήνας.

—Ἀποσπάσματα καὶ σημειώσεις εἰς Πολύβιον.

—Ἐπιτομή τῶν βίων τοῦ Πλουτάρχου (ἑλληνολατινιστί).

—Σχόλια εἰς τὴν ὑπὸ Πλήθωνος περιγραφὴν τῆς Πελοποννήσου.

—Ἑλληνικαὶ διατριβαὶ δύο (περὶ Πλάτωνος, καὶ Ἀριστοτέλους).

—Σημειώσεις εἰς πάσας τὰς ἐπιγραφὰς τῶν διαταγμάτων Ἰννοκεντίου.

—De præstantia doctorum, seu de claris jurisconsultis.

—Περὶ τῶν κοσμικῶν τοποτηρητῶν τοῦ πάπα καὶ τοῦ αὐτοκράτορος.

—Περὶ τῆς ἐλευθερίας καὶ τῶν προνομίων τῶν Ἑνετῶν. (1).

—Χρονικὰ Πισαύρου (2).

Ζῶν ὁ Διπλοβατάτζης ἐξέδωκε τὰ συγγράμματα τοῦ ἐξόχου νομοδιδασκάλου Βαρτόλου, κοσμήσας ταῦτα διὰ σχολίων καὶ διορθώσεων· προέταξε δὲ

(1) Ὁ ἀναφέρων τοῦτο Πίναξ λέγει, ὅτι ἀπὸ τοῦ Διπλοβατάτζης τὸ ἐπαρουσίασεν εἰς τὴν Ἑνετικὴν σύγκλητον, ἢ μεγαλοβωρία αὐτῆς, διὰ ψηφίσματος τῆς 2 Δεκεμβρίου 1524, ἀπένευμεν εἰς τὸν δευτερότοκον αὐτοῦ υἱὸν τὴν προσδοκίαν ἐπεταίου εἰσοδήματος 150 δουκάτων· ἀλλ' ἐπειδὴ ἄωρος θάνατος ἀφήρπασεν τὸν προσδοκῶντα, ἡ γὰρ εἰς ἐτελειώθη τῷ 1581 ὑπὲρ τοῦ Βαλερίου ἐγγονοῦ τοῦ Θωμᾶ.

(2) Τὸ πῶνθημα τοῦτο ἐστὶν ἐναργέστατον τεκμήριον τῆς ἀπεράντου μελέτης καὶ τῆς ἀκαμάτου αὐτοῦ ὑπομονῆς περὶ τὴν ἔρευναν συγγραφέων, χρονικῶν, καὶ ἰδιωτικῶν χειρογράφων. Ἀνιχνεύων ὁ Διπλοβατάτζης τὴν ἀρχεγονίαν τῶν ἐν Πισαύρῳ ἔγγινε αὐτὴν εἰς τοὺς ἐκ Πελοποννήσου Σικελιώτας.

καὶ λαμπρὰν βιογραφίαν τοῦ συγγραφέως, μετατυπωθεῖσαν εἰς τὴν ἐν Βενε-
τία τῷ 1572 δευτέραν, καὶ τὴν ἐν Κολωνίᾳ τῷ 1596 τρίτην ἔκδοσιν τοῦ
Βαρτόλου· ἰδίᾳ δ' ἐτυπώθη ὁ ὑπὸ Διπλοβατάτζη συγγραφεὶς βίος τοῦ Βαρτό-
λου ὑπὸ Φαβρικίου ἐν Ἀμβούργῳ τῷ 1724, καταχωρηθεὶς ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ
καὶ ἐν τῇ Ἑλληνικῇ του βιβλιοθήκῃ.

Μετὰ θάνατον δ' ἐξεδόθησαν τὰ ἑξῆς ποινύματά του.

—Βίος Ἀγγελου τοῦ Ἀρρετίνου (ἐπισυναφθεὶς τῇ πραγματείᾳ τούτου de
malesiciis) Βενετία 1554.

—Βίος Ἰννοκεντίου Δ'. Βενετία 1552.

—Βίος Παύλου Δακάστρου. Κολωνία 1596.

—Commentaria in lecturam Alexandri Tartagni, super Cod. et Dig.
Lugd. 1553.

—Tractatus de tertibus. Coloniae 1556.

—Sulle raggioni (*).

Νικόλαος Λουκάνης.

Ἐγεννήθη ἐν Ζακύνθῳ καὶ ἀκμάσας περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 15. αἰώ-
νος, μετέφρασεν, ἢ μᾶλλον συνοπτικῶς μετέβαλε, τὴν Ἰλιάδα τοῦ
Ὁμήρου εἰς τὸ ἀπλοσληνικὸν διὰ στίχων ὀκτωσυλλάβων ἀνομοιο-
καταλήκτων. Πότε δὲ ἀπεβίωσεν ὁ Λουκάνης, μὲ τίνας τῶν λογίων
συνεσχετίζετο ἢ ἐὰν συνέγραψεν ἕτερόν τι, ἀγνοοῦμεν.

Ἐξεδόθη τὸ πρῶτον ἢ ἐν λόγῳ μετάφρασις τῆς Ἰλιάδος ὑπὸ τὸν ἑξῆς τίτλον·

—«Ὁμήρου Ἰλιάς μεταβληθεῖσα πάλαι εἰς κοινὴν γλῶσσαν, νῦν δὲ διορ-
θωθεῖσα καὶ διατυπωθεῖσα συντόμως καὶ κατὰ βιβλία, καθὼς ἔχει ἢ τοῦ
Ὁμήρου Βίβλος παρὰ Νικολάου τοῦ Λουκάνου. Ἔστι μὲν ἡ βίβλος πάνυ
ὠφέλιμος καὶ ὠραία τοῖς ἀναγνοσσομένοις. Καὶ ἐπειδὴ εἰσιν ἐν τῇδε τῇ βίβλῳ
πολλὰι λέξεις δειναὶ, ἤγουν ὀμηρικαὶ, ἐγένετο καὶ πῖναξ, ἐν τῷ πῖνακι εὐρή-
σεις ταύτας τὰς ὀμηρικὰς λέξεις ἀπλῶς ἐξηγημένας· λάβετε τοιχαροῦν πάν-
τες τὴν βίβλον ἵνα εἰδῆτε τὰ ποικίλα κατορθώματα τοῦ Ὁμήρου. Stampata
in Venetia per Maestro Stefano da Sabbio ad instantia di Misser Da-
mian di Santa Maria da Spici MDXXVI. (μετατυπώθη ἐν Βενετίᾳ 1640).

Ἐν τῇ ἐκδόσει ταύτῃ εὕρηται καὶ ξυλογραφαί, παριστώσαι ἡγελοῖους
ἀναχρονισμοὺς· ὀτλ. τὸν ἱερέα Χρῆστον ἐνδεδουμένον, ὡς δυτικὸν ἱερέα κλπ.
Ἐν τέλει προσῆρτηται «Ἐπαροις τῆς Τροίας» στιχοῦργημα τοῦ αὐτοῦ
Λουκάνου.

Τῷ 1836 ὁ Κύριος Κ. Ἀσώπιος προεκήρυξε τὴν μετατύπωσιν τῆς στι-
χοουργίας ταύτης τοῦ Λουκάνου μετὰ σχολίων καὶ προλεγομένων (*).

(*) Ἑλληνομνήμονος, σελ. 96 — 114 — Tiraboschi, Storia della letteratura
Italiana, tom. VII, lib. II.

(*) Π. Νικίτου, Ἱστορικὰ Ἀπομνημονεύματα Ζακύνθου, Β. σελ. 350—4.

Φραγκίσκος Μαυρόλυκος.

Ὁ περιφημότερος μαθηματικὸς τοῦ 15^{ου} αἰῶνος, ἐγεννήθη ἐν Μεσσήνῃ τὴν 16 Σεπτεμβρίου 1494 ἐκ γονέων Ἑλλήνων προσφυγόντων ἐκεῖσε μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἀφοῦ ἐτελείωσε τὰς πρώτας σπουδὰς του ἐνηγκαλίσθη τὸ ἐκκλησιαστικὸν στάδιον, καὶ ἀποβαλὼν τὴν φιλολογοίαν, ἣτις τέως ὑπῆρχεν ἡ μόνη τέρψις του, ἐπεδόθη ὅλως εἰς τὰ μαθηματικά, μόνον διδάσκαλον ἔχων τὸν πατέρα του· ἡ νυκθήμερὸν μελέτη ἐπήνεγκεν ἀπθένειαν κλονήσασαν τὴν ὑγίαν του· ἀλλὰ μόλις ἀναρρώσας ἐπανελάβε τὰς σπουδὰς του, μετὰ πλείονος ζήλου ἐξακολούθησας αὐτάς· ἡ καρτερικὴ ἐκείνη ὑπομονὴ ἐστέρφη μετ' οὐ πολὺ διὰ τῆς λαμπροτάτης ἐπιτυχίας. Ἡ φήμη διεκωδώνισε τὸ ὄνομά του καθ' ὅλην τὴν Σικελίαν, καὶ ὁ Μαυρόλυκος, εἰ καὶ προτιμῶν τὸν ἐν τῷ σπουδαστηρίῳ του βίον, ἠναγκάσθη νὰ ἐνδώσῃ εἰς τὰς ἀλλεπαλλήλους παρακλήσεις τοῦ ἀντιβασιλέως Ἰωάννου Βέργια καλοῦντος αὐτὸν ἐν τῇ αὐλῇ του. Ἐλθὼν ὁ Φραγκίσκος ἐπεφορτίσθη νὰ διδάξῃ τὸν γεωμετρίαν εἰς τὸν πρωτότοκον υἱὸν τοῦ ἀντιβασιλέως, συντρέγων καὶ συγκατοικῶν, ἐνόσφ διεμένεν εἰς Παλέρμον. Μεταξὺ τῶν ἐν αὐλῇ τοῦ ἀντιβασιλέως μεγιστάνων διέπρεπεν ὁ μαρκήσιος Γεράκης καὶ διὰ τοὺς εὐμενεῖς τρόπους, καὶ τὴν πρὸς τὰς ἐπιστήμας ἀγάπην. Οὗτος συνέλαβε πρὸς τὸν Μαυρόλυκον τοιαύτην κλίσιν, ὥστε ἀδύνατον μετ' ὀλίγον κατέστη ὁ διαχωρισμός· καὶ ἐπειδὴ τὸ αἶσθημα τῆς φιλίας ἦτον ἀμοιβαῖον, ὁ Μαυρόλυκος συνώδευσε τὸν μαρκήσιον εἰς τὰς ἐν Νεαπόλει καὶ Ῥώμῃ περιουσίας, ἔνθα ὁ περιφανὴς γεωμέτρης ἐδεξιώθη εὐμενεστάτα παρὰ τοῦ καρδινάλιου Ἀλεξάνδρου Φαρνεσίου. Ὁ Γεράκης φοβούμενος μὴ ὁ Μαυρόλυκος δελεαζόμενος ἐκ τῶν ἐν Ῥώμῃ προτάσεων ἀποχωρισθῇ αὐτοῦ, ἔσπευσε νὰ τὸν ἐπαναφέρῃ εἰς Σικελίαν· καὶ ἵνα τὸν ἀποζημιώσῃ διὰ τὴν θυσίαν, τῷ ἐδώρησατο τὸ πλούσιον μοναστήριον τῆς Ἁγίας Μαρίας τοῦ Πάρτου, καὶ σύνταξιν ἰσθμίων διακοσίων χρυσῶν σκούδων, μετὰ τὴν υποχρέωσιν ἵνα παραδίδῃ τὰ μαθηματικά εἰς τὸ Λύκειον τῆς Μεσσήνης. Πάντες οἱ ἐκεῖ ἐρχόμενοι ξένοι ἔσπευδον νὰ τὸν ἐπισκεφθῶσιν· οἱ πλείονες δ' ἤρχοντο ἐπίτηδες ἵνα ἴδωσιν ἢ συμβουλευθῶσιν τὸν θρυλλούμενον μαθηματικόν. Οἱ μεγαλειότεροι τῆς Ἰταλίας ἐπιστήμονες προσέτρεχον εἰς τὰ πόσά του, καὶ οὐδέποτε μάτην συνεβουλεύθησαν αὐτόν. Ὁ Μαυρόλυκος, ὡσεὶ πλέων ἐντὸς τῶν τιμῶν, καὶ τοῦ δημοῦ

αίου θαυμασμοῦ, ἔρθεσαν εἰς ἄκρον γῆρας. Ὁ θάνατος τοῦ μακροβίου Γεράκη ἦν ἡ πρώτη λύπη, τὴν ὁποίαν ζωηρῶς ἠσθάνθη ἀπεμακρύνθη εἰς τινὰ ἔπαυλιν ἵνα παρασκευασθῆ διὰ τῆς μελέτης καὶ τῆς προσευχῆς εἰς τὸ ἐγγίζον τέλος του. Διεπέρανε δὲ τὸ μακρὸν καὶ ἔντιμον στάδιον τοῦ βίου του τὴν 21 Ἰουλίου 1575. Τὸ λείψανόν του μετακομισθὲν εἰς τὴν ἐν Μεσσήνῃ ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου κατετέθη ἐντὸς μνημείου, ἐφ' οὗ λαμπρὰ ἐπιγραφή ἐξόμνει τὴν σοφίαν καὶ τὰς ἀρετὰς του.

Ὁ Μαυρόλυκος ἐρεῦρε νέαν θεωρίαν τῶν κωνικῶν τομῶν, ἐτελειοποίησε τοὺς γνώμονας, καὶ ἐπλούτισε τὰς μαθηματικὰς θεωρίας. Ἐγράψε περὶ ἀστρονομίας, περὶ φύσεως στοιχείων, καὶ περὶ πολλῶν ἄλλων φυσικομαθηματικῶν ἀντικειμένων. Προσεπάθησε ἂν ἀναπληρώσῃ τὸ κέμπτον βιβλίον τοῦ μαθηματικοῦ Ἀπολλωνίου, κατὰ τὰς ἐνδείξεις τοῦ Πάππου· εἰ καὶ ἡ τολμικὰ αὕτη ἐπιχείρησις δὲν ἐστέφη ὑπὸ πλήρους ἐπιτυχίας, πᾶς τις ὅμως ἀναγνωρίζει, ὅτι τὸ ἔργον τοῦτο μόνον ὑπὸ μεγάλου γεωμέτρου ἠδύνατο νὰ φαντασθῆ.

Μετέφρασε λατινιστὶ τὰ συγγράμματα τοῦ Θεοδοσίου, Μαικλάου, Αὐτολύκου, Εὐκλείδου, Ἀπολλωνίου καὶ ἄλλων, συνοδεύσας μετὰ σοφῶν παρεκβολῶν, αἵτινες πολὺ ὠφέλησαν τοὺς μεταγενεστέρους ἐκδότας.

Ἐκτὸς δὲ τούτων ὁ Μαυρόλυκος ἔγραψε περὶ Ἱστορίας, καὶ διάφορα ποιήματα.

Συγγράμματα.

—Cosmographia de formâ, situ, numeroque cœlorum et elementorum. Venetiis 1543.

—Rime. 1552.

—Theoremata de Lumine et umbrâ ad perspectivam radiorum incidentium. Venetiis 1575.

—Admirandi Archimedis monumenta omnia mathematica quæ extant, ex traditione D. Francisci Maurolyci, opus præclarissimum, non prius typis commisum. Panormi 1685⁽¹⁾.

Ἐκτὸς τούτων συνέγραψεν ὁ Μαυρόλυκος καὶ ἄλλα πολλὰ καταγραφόμενα ὑπὸ Νικέωνος (Memoires tom. XXXVII). Κατάλογον δὲ τῶν χειρογράφων διατριβῶν του ἐδημοσίευσεν ὁ Μογγιτόρης (Bibliotheca Sicula), καὶ ὁ Κράσσος (Elogi d'uomini illustri⁽²⁾).

(1) Κατὰ λάθος ὁ Scheell (Histoire de la Litterature Grecque, tom. III, σελ. 362) ὡς ἐλληνικὴν ἔκδοσιν τοῦ Ἀρχιμήδους ἀναφέρει τὴν λατινικὴν ταύτην μετάφρασιν τοῦ Μαυρόλυκου.

(2) Vita di Francesco Maurolyco. Messina 1613—Teissier, El ges des hom-

Ἰάκωβος Τριβώλης.

Κερκυραῖος τούτου ὁ Σοφιανὸς λέγει « ἰλαρώτατον καὶ χαριέστατον ποιητήν. » Πονήματα αὐτοῦ εἶνε δύο χυδαίωφραστα συνθέματα εἰς στίχους ὁμοιοκαταλήκτους, τὰ ὅποια πρὸς μεγαλειέραν αὐτοῦ δόξαν κάλλιον ἦτο ἐὰν εἶχον ἀπολεσθῆ καὶ μόνον περιεσώζοντο τὰ ἐπίθετα δι' ὧν τὸ ὄνομα τοῦ ἀνδρὸς παρὰ τοῦ συμπολίτου του Σοφιανοῦ ὑπὲρ ἀξίαν κατηγλαίσθη. Τὸ πρῶτον τῶν συνθεμάτων τούτων εἶνε « ἡ ἱστορία τοῦ Ταγιαπιέρα, » καὶ τὸ δευτέρον « Ἡ ἱστορία τοῦ βῆ τῆς Σκοτζίας μὲ τὴν Ῥήγισσα τῆς Ἑγγλιτέρας. » Ἐτυπώθησαν δὲ ἀμφοτέρα τῷ 1528 τὸ μὲν ὑπὸ Στεφάνου Σαβίου, τὸ δὲ ὑπὸ Ἀντωνίου Πινέλλου, ἐκδοθέντα αὔθις τῷ 1577, 1779, 1782, 1795, καὶ 1813.

Ἡ ἱστορία τοῦ Ταγιαπιέρα ἐξυμνεῖ τ' ἀνδραγαθήματα Ἐνετοῦ τινος τριηράρχου ἀριστεύσαντος ἀπέναντι τοῦ Δυρράχιου, ὅστις

Δὲν ψηφάζει ταις σαίταις,
Σὰν ὁ φούρναρης ταις πῆτταις,
Ἄλλὰ οὐδὲ τὰ σκουτάρια,
Μουσουλμάνων τὰ κοντάρια.

Ἡ δ' ἑτέρα λαμβάνει τὴν ὑπόθεσιν ἐκ τινος μυθικοῦ διηγήματος ἀναγινωσκομένου ἐν τῷ Δεκαημέρῳ τοῦ Βοκκακίου, ἐν ᾧ ὁ Λουδοβίκος ἀποκαλύπτει εἰς τὴν Βεατρίκην τὸν πρὸς αὐτὴν ἔρωτά του. Τὴν ἱστορίαν ταύτην φαίνεται ὅτι συνέταξεν ἐκ νέου ἐν Βενετία, ὡς ἐξάγεται ἐκ τοῦ τέλους.

Καὶ ὅπου θελήσῃ νὰ ἰδῇ ποῖος εἶναι ὁ γραφέας,
Τριβώλης ὁ Ἰάκωβος υἱὸς τῆς Καλογραίας.
Εἰς χιλίους πεντακόσιους καὶ ἀρχὴ μὲ τοὺς σαράντα,
Ἐ τὴν Βενετιὰν τὴν φουμιστὴν, ὅπου νὰ στέκῃ πάντα.

mes illustres.—Weiss, Biographie Universelle, tom. XXVII—Biographie Générale, tom. 34.

Σίλβεστρος Μαυρόλυκος, ἀνεψιὸς τοῦ Φραγγίσκου, κομιδῆ νέος μεταβὰς εἰς Ἰσπανίαν διαπίσθη τῷ 1583 ὑπάλληλος τῆς βιβλιοθήκης τῆς Ἐσκουριάης ἐστάλη ὑπὸ Φιλίππου Β' πρὸς συλλογὴν χειρογράφων, καὶ ἔλαβεν εἰς ἀμοιβὴν τῶν ὑπηρεσιῶν του ἐν μοναστήριον τῷ 1588 ὠνομάσθη ἐλεοδότης τοῦ βασιλέως. Ἐπανελθὼν μετ' ὀλίγον εἰς Σικελίαν ἔλαβεν ἐν ἔτει 1592 τὸ μοναστήριον τῆς Ἁγίας Μαρίας (de Roccamatore), ὅπερ ἀνενέωσε καὶ καθωρράισεν. Ἀγνοεῖται τὸ ἔτος τοῦ θανάτου του. Ἐγραψε πολλὰ ἐξ ὧν ἐδημοσιεύθη,

Istoria sagra intitolata Mare Oceano di tutte le religioni del Mondo. Messina 1613.

Ὁ υἱὸς τοῦ Ἰακώβου Καντίνος κοσμεῖται ὑπὸ τοῦ Σοφριανοῦ διὰ τῶν ἐπιθέτων τοῦ σώφρονος καὶ σπουδαιοτάτου * (*).

Γεώργιος Κορίνθιος.

Ἐγεννήθη ἐν Μονεμβασίᾳ καὶ ἦν ἀνεψιὸς Ἀρσενίου Ἀποστόλη, ὑπ' οὗ καὶ ἐπροπαιδεύθη, διατελέσας ὕστερον μαθητῆς Ἰωάννου Λασκάρως. Ἐφερε τὸν τίτλον τοῦ κόμητος, καὶ ἦν ἀνὴρ λίαν φιλόπατρις, καὶ ὄντως πεπαιδευμένος, τηρῶν ἐπιστολικὴν κοινολογίαν μετὰ τῶν τότε σοφῶν. Μαρτύριον δὲ τῆς ἀληθινῆς αὐτοῦ σοφίας εἶνε ἡ οὐδεμία σπουδῆ περὶ τὴν κτῆσιν τῆς ἐπὶ πολυμαθεῖα φήμης, εἴτε διὰ συνθέσεως εἴτε δι' ἐκδόσεως βιβλίων· καὶ εἰκότως ἐκάλυπεν ὁ Σοφριανὸς αὐτὸν σεμνὸν καὶ μέγα, ὡς τὸν ἀνακηρύττει ἡ σύμφωνος τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν ἀλλοεθνῶν μαρτυρία.

Πρὸς τοῦτον διευθυνόμεναι σώζονται τέσσαρες ἐπιστολαί, δύο Μιχαὴλ Παραστάτου, καὶ ἀνὰ μία Γεωργίου Βαλσαμῶνος καὶ Παύλου Μανουτίου, δημοσιευθεῖσαι ὑπὸ Λαμίου, καὶ Μουστοξίδου.

Ἐκ τῶν πρὸς αὐτὸν ἐπιστολῶν Μιχαὴλ Παραστάτου καὶ Παύλου Μανουτίου ἀποσπῶμεν τὰ ἐξῆς μαρτυροῦντα τὴν σοφίαν καὶ τὴν μετριοφροσύνην τοῦ ἀνδρός.

« Οὕτω τοίνυν ἐγώ γε, φίλτατε, γνώμης ἔχων διατελῶ, ἐπαινεῖν αἰεὶ καὶ ἐγνωμιάζειν τὰς περὶ ἀρετὴν μελέτας σου καὶ ἰδρῶτας πολλοὺς, μηδέποτε ὀλιγωρήσειν, εἰ καὶ ἐνδεῶς ἑμαυτὸν ἔχοντα πρὸς τοῦτο αἰσθάνομαι, δεῖν καὶ ἄλλως οἰόμενος ἐπαινεῖν μὲν τοὺς ἀγαθοὺς, τοὺς δὲ σχολιοὺς ψέγειν, ὡπερ διηνεκῶς ἀρδεύων τὴν ἄρουραν, ἀποδείξειν οἴμαί σοι οὐκ εἰς μακρὰν παντοδαπῶν λειμῶνα καρπῶν καὶ κηπόν· Ἀδώνιδος ταῖς τῶν λόγων σου ζωηραῖς καὶ φωτιστικαῖς ἀκτίσιν ὅθεν ἐμοί γε πρῶτον, ὡς τῆς καλῆς ταύτης ἐργασίας προκατάρξοντι, μεταλαβεῖν ἐξέσται καὶ τοῖς περὶ τοὺς λόγους τῶν ἡμετέρων σπουδάζουσι μεταδοῦναι οὐκ ἔλαττον. Ἔσται δὲ τοῦτο πῶς, εἴ γε τῶν ἀμοιβαίων μὴ ἀξιώσης ἡμᾶς γραμμάτων καθωραϊσμένων τῇ πολυτρόπῳ ποικιλίᾳ τοῦ ὑγιῶς σου ἑλληνισμοῦ, ἐριμῆμονες τὰ μέγιστα καὶ ἰδεῖν ἐπιμελῶς καὶ προσπύξασθαι εὐλαβῶς, ὡς ἱερὸν ἀποκύημα ἀνδρός ἱεροῦ καὶ πάντ' ἀρίστου καὶ τῶν ἱερῶν Πιερίδων τροφίμου; Τότε γάρ τότε ἔσται ἡμῖν τὴν περὶ τοὺς λόγους σπουδῆν σου ἀνακηρύττειν λαμπρότερον, οἷ σε κλεινὸν καὶ ἀρίδῆλον τοῖς πᾶσι δεικνύουσι

(*) Ἑλληνομαθῆμονες, σελ. 321—2.

νάει γὰρ μέριμναι σὺν πόνοις ἐλίσσόμεναι κλέος, κατὰ τὸν εἰπόντα εὐρίσκουσι· λάμπει δὲ χρόνῳ ἔργον μετ' αἰθέρα λαμπετόωντα. Ἄλλ', ὦ βέλτιστε, ἐν εὐμενείᾳ ταῖς ἐπιστολαῖς ταύταις τὴν εὐκταίαν ἡμῖν ἀντηχῶν ὠδὴν τῇ παναρμονίῳ λύρα τῶν λόγων σου, εἴ σοι τὰ ἡμέτερα ἐν ἀριθμῷ καὶ οὐχ ὡς τὰ τῶν μεγάλων καθέστηκεν, εὐτυχοῖς . . . ».

Καὶ ὁ Μανούτιος ὡσεὶ ἐλέγχων τὴν ἀδράνειαν τοῦ κόμητος ἀναφωνεῖ « Τί γὰρ βουλόμενος ὁ πάντ' ἄριστος ἐκεῖνος σὸς θεῖος, ὁ Μανευμβασίας ἐπίσκοπος, φύσιν οὕτω δεξιᾶν καὶ εὐγενῆ παραλαβὼν ἐπαίδευσεν καὶ τοῖς καλλίστοις τῶν μαθημάτων ἐπήσκησεν ἄρα ποθ' ἵνα ἐν σχολῇ ἀφανεῖ βίον ἀνώνυμον διάγων καταγηράσκης, ἢ πολὺ μᾶλλον, ὃ καὶ πιθανώτερόν ἐστιν, ἵνα ἐς ἄκρον παιδοτριβηθῆις, τὴν αὐτὴν ἐκείνων τοῖς θείοις ἀνδράσι, τῷ Βησσαρίωνι, καὶ Θεοδώρῳ, καὶ Γεμιστῷ, δόξαν διὰ καλῶν ἀγῶνων σαυτῷ περιάπτῃς; Ὁ δύνασαι μὲν, εἰ βούλει, ῥαδίως . . . Τόλμα, Κορίνθιε, τόλμα, θαυμάσιε ἅπαντα προχωροῦσι τὰς ἐπιστήμας ἔχεις ἐν τῇ ψυχῇ, τὴν σεμνολογίαν ἐν τῷ στόματι, τὴν ἀξίαν ἐν τῷ εἶδει ».

Καὶ μ' ὅλας ὅμως τὰς ἐνθέρους προτροπὰς τούτων ὁ Κορίνθιος οὐδόλως ἐξῆλθε τοῦ ἐν μελέτῃ ἀπλῶς περιστρεφομένου κύκλου τοῦ ἢ εὐρυμάθειά του ἐτάφη σὺν αὐτῷ, καὶ εἰμὴ ἐσώζοντο αἱ πρὸς αὐτὸν ἐπιστολαὶ ἤθελε τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος ἀπολέσει καὶ αὐτὴν τὴν μνησίαν ἐνὸς ὄντως πεπαιδευμένου.

Τοῦ Κορινθίου οὐδὲν ἕτερον σώζεται, ἐκτὸς μιᾶς ἐπιστολῆς πρὸς Ἐρμόδωρον χρονολογουμένης ἐκ Φορτύνης τῷ 1539, καὶ δημοσιευθείσης ὑπὸ Μουστοξύδου⁽¹⁾.

Φόρτιοι.

Α'. Ἄγγελος Φόρτιος· διατριβὼν ἐν Ἰταλίᾳ ἀνεδείχθη, ὡς λέγει ὁ Σοφιανὸς « ἄριστος καὶ διασημώτατος ἰατρός, καὶ ὄντως ἄλλος Ἰπποκράτης ».

Β'. Λεονάρδος· σύγχρονος καὶ πιθανῶς συγγενὴς τοῦ Ἀγγέλου· ἔγραψεν εἰς στίχους τῆς καθομιλουμένης περὶ στρατιωτικῆς, ἐκδοθῆν ὑπὸ τὸν τίτλον—Ποίημα νέον, πάνυ ὠραῖον καὶ ὠφέλιμον τοῖς ἀναγνωσκομένοις περὶ στρατιωτικῆς πραγματείας, συνθεμένον παρὰ Λεονάρδου Φορτίου, Ῥωμαίου, Κόμητος Παλατίνου. Venetia 1531.

Γ'. Ἀλέξανδρος Φόρτιος, Κερκυραῖος. Τούτου ἔχομεν πέντε ἑλλη-

(1) Ἑλληνομνήμων σελ. 336—46.

νικά ἐπιγράμματα, καὶ δύο δεκατετράστιχα ἰταλικά μελόδρια δημοσευθέντα ἐν τῷ συγγράμματι Tempio della Divina Signora Giovanna d' Aragona fabricato da tutti i più gentili spiriti. Venezia, 1555.

Ἐκτὸς δὲ τούτων ἔγραψεν ὁ Ἀλέξανδρος — Σχόλια εἰς Πίνδαρον, δημοσευθέντα ὑπὸ Σακκελίωνος⁽¹⁾.

Φαίνεται ὅτι ὁ Φόρτιος διέτριψε καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἔνθα ἦλθεν εἰς διενέξεις μετὰ τῶν ἐν τῷ Πατριαρχείῳ, καθ' ὧν ἔγραψε πικρὰν σάτυραν, ἧς ὁ πρόλογος εὐρυτα: ἐν χειρογράφῳ παρὰ τῷ σοφῷ φίλῳ Συφοκλεῖ Οἰκονόμῳ ἐπιγράφεται δὲ οὕτω:

— Κωμωδοδίαλογος ὁ ἐπικληθεὶς φιλαλήθης, ὃν ξυνέγραψε κατὰ τοῖν δυοῖν ἀθίον καὶ μιαιρωτάτων ἀνδρῶν, εἰ θέμις τοιούτων ἀνδρῶν καλεῖν, μηδεμίαν ἀνδρὸς ἐμφέρεϊαν ἔχόντων, τοῦ τε πατραλοῦ καὶ μητραλοῦ Θεοδοσίου Ζυγομαλῆ τοῦ παρὰ τὴν ἀξίαν τὴν τοῦ πρωτονοταρίου τῆς μεγάλης ἐκκλησίας κλησιν λαχόντος, οἶμοι, καὶ Μανουήλου τοῦ Ἐξ Ἀλβανῶν Ἐλκοντος τὸ γένος, τοῦ παιδείας καὶ ἐπιστήμης γραμμάτων τὸ παράπαν ἀμετόχου, οἱ ποτε φθῶν βληθέντες καὶ τὸν ἐξ Αἰτωλίας γραψάμενοι Γεώργιον, κατεφύσαντο ἐκείνου ἀτεχνῶς, ὅς δείκνυσι καὶ τίνες μὲν τῶν μητροπολιτῶν βίον βίῳσι σεμνόν, καὶ τοὺς ξένους ξενίζουσι γνώμῃ φιλοδικαίῳ, τίνες δ' αὖ τούτους τῇ φειδωλίᾳ προστηγόντες ὑπὸ πάντων μισοῦνται. Ὁ ἐκ Κερκύρας Ἀλέξανδρος Φόρτιος ρ.

Νικόλαος Σοφιανός.

Γεννηθεὶς ἐν Κερκύρᾳ ἐξεπαιδεύθη εἰς τὸ ἐν Ῥώμῃ Ἑλληνικῶν Γυμνασίων, ἔνθα εὐδοκίμησας προσεῖλκυσε τὴν εὐνοίαν τοῦ καρδινάλιου Νικολάου τοῦ Ῥοδολφίου, οὗτινος ὁ οἶκος ἠδύνατο δικαίως νὰ ὀνομασθῆ ἑνδιαιτήμα σοφίας· διότι ποικίλης μαθήτεως ἄνδρες εἶχον ἐκεῖ τὴν διατριβὴν των, ἐν οἷς μετὰ τοῦ Σοφιανοῦ καὶ ἕτεροι Ἕλληνες συνετέλουν αὐτόθι, ὡς Κωνσταντῖνος ὁ Ῥάλλης, Χριστόφορος ὁ Κοντολέας, καὶ Ματθαῖος ὁ Δεβάρης.

Ὁ Σοφιανὸς διατριβὼν ἔτι ἐν Ῥώμῃ παρίσταται κατὰ πρῶτον, ὡς ἀντιγραφεὺς Ἑλληνικῶν χειρογράφων· καὶ ὄχι ὀλίγα ἰδιόχειρα αὐτοῦ ἀντίγραφα σώζονται ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῶν Παρισίων φέροντα περίπου τὸ ἔτος 1534.

Τότε δὲ συνέγραψε — Περὶ κατασκευῆς καὶ χρήσεως κρικωτοῦ ἀστρολάβου, τυπωθὲν ἄγνωστον κατὰ ποῖον ἔτος (ὀλίγον ὅμως μετὰ τὸ 1539), καὶ προσφωνηθὲν τῷ πάπᾳ Παύλῳ Γ'. φιλοπονήσας καὶ τοῦς

(1) Πανδύρα, σφλλ. 331.

ἐν ἔτει 1540 τυπωθέντας πίνακας τῆς Ἑλλάδος, προσθεῖς παρά τ' ἀρχαῖα καὶ τὰ σύστοιχα τῆς νέας Ἑλλάδος (1).

Καὶ τῷντι πολὺ ἀξιεπίαιος εἶνε ὁ Σοφιανός, διότι πρῶτος συνέλαβε τὴν ἰδίαν νὰ συναΐψῃ, οὕτως εἰπεῖν, μετὰ τῶν νέων, διὰ τῆς ἀναπολητικῆς τῶν ἀρχαίων ὀνομάτων δυνάμεως, τὴν μνήμην τῆς παλαιᾶς δόξης.

Ἐκ Ῥώμης ὁ Σοφιανός μετέβη εἰς Βενετιάν, ὅπου τῷ 1543 γνωρίσας αὐτὸν ὁ Ἰσπανός Ἰάκωβος Μενδόζας ἀπέστειλεν εἰς Ἀθῶνα πρὸς συλλογὴν ἑλληνικῶν χειρογράφων. Ἐν τῇ περιουσίᾳ ἐκεῖνη ὁ Νικόλαος πύτύχησε ν' ἀνεύρῃ σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ χειρόγραφον τοῦ Ἰσοκράτους πληρέστερον τοῦ τυπωμένου.

Βλέπων τὴν Ἑλλάδα βεδυθισμένην εἰς παχυλὴν ἀμάθειαν, ἕνεκα τῆς ἑλλείψεως καταλλήλων πρὸς διδασχὴν τοῦ λαοῦ βιβλίων, ὁ Σοφιανός συνέλαβε τὴν ἀξιεπίαιον ἰδέαν ἵνα περιγράψῃ καὶ τυπώσῃ σειράν βιβλίων εἰς δημοτικὴν γλῶσσαν. Συνέταξεν ὅθεν Εἰσαγωγὴν Γραμματικῆς, ἐπαγγελλόμενος νὰ συγγράψῃ ῥητορικὴν, λογικὴν, γεωμετρίαν, ἀστρονομίαν, καὶ τ' ἄλλα τῆς φιλοσοφίας μέρη, ὡς καὶ ἀπλοῦς ἑλληνικὸν λεξικόν.

Πρὸς τὸν σκοπὸν δὲ τοῦτον μετέφρασεν εἰς τὴν καθομιλουμένην τὸ—Περὶ παιδῶν ἀγωγῆς τοῦ Πλουτάρχου, καὶ ἐτύπωσε αὐτὸ « ἐν οἰκίᾳ Βαρθολομαίου τοῦ Καλλιγράφου ἀφμδ', μηνὶ Ἰανουαρίου 6' ». Προσφωνεῖ δὲ τὴν μετάφρασίν του ταύτην ὁ Σοφιανός εἰς Διονύσιον ἐπίσκοπον Χερρόννησου καὶ Μυλοποτάμου, λέγων ἐν τῇ ἀφιερωτικῇ ἐπιστολῇ, ὅτι ἂν ὑπεδέχετο εὐμενῶς τὸ ἐν λόγῳ, ἤθελεν ἐκδώσει καὶ τὰ ἐπίλοιπα βιβλία τοῦ Πλουτάρχου, τοὺς διαλόγους τοῦ Λουκιανοῦ, καὶ ἄλλα τῆς ἱερᾶς Θεολογίας, πάντα εἰς τὴν καθομιλουμένην.

Ὁ Σοφιανός ἐπὶ σκοπῷ νὰ διαδώσῃ εὐχερέστερον ὅσα ὑπὲρ τῆς στοιχειώδους παιδείσεως προϋτίθετο νὰ δημοσιεύσῃ, συνέστησεν ἐν Βενετία τυπογραφεῖον, ἐκ τοῦ ὁποίου ἐν μόνον γνωρίζεται τυπωθὲν, τὸ Ὁρολόγιον (1545 μηνὶ Μαΐῳ 6) (2).

Ἐγραψεν ὁ Σοφιανός καὶ—σημειώσεις εἰς Πτολεμαίου Γεωγραφίαν, ἀνεκ-

(1) Ὁ Γερβέλιος γράψας εἰσαγωγὴν καὶ λατινικὴν ἐξήγησιν τῶν πινάκων τοῦ Σοφιανοῦ εἰς τὴν ἐν Βασιλεῖᾳ τῷ 1545 γενομένην ἀνατύπωσιν, ἐγκωμιάζει τὸν Σοφιανὸν διὰ τὸ φιλοπόνημά του. Οἱ Πίνακες οὗτοι πολλακίς ὕστερον ἐπὶ τὸ κομψότερον ἀνετυπώθησαν.

(2) Τὸ Ὁρολόγιον ἐξεκοθή πρότερον μὲν τῷ 1535, εἶτα δ' ἐν 1563, καὶ 1568.

δότους (1). Ἐπεμελήθη, δὲ μετὰ τῶν ἄλλων τροφίμων τὰς ὑπὸ τοῦ ἐν Ῥώμῃ ἑλληνικοῦ Γυμνασίου γενομένας ἐκδόσεις.

Λήσταρχος.

Μιχαὴλ τὸ πρότερον ὀνομαζόμενος, μετεκλήθη εἴτα Ἐρμόδωρος νέος δὲ μεταβάς ἐκ τῆς γενεθλίου νήσου (Ζακύνθου) εἰς Ἰταλίαν ἐγένετο ὑπότροφος τοῦ ἐν Ῥώμῃ ἑλληνικοῦ Γυμνασίου. Ἐκεῖθεν μετέβη εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Φεβέρρας, καὶ διήκουσε Μάρκου τοῦ Ἀντιμάχου. Ἐκπαιδευθεὶς ἐκεῖ τὴν ἰατρικὴν ὁ Λήσταρχος μετέβη εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ ἐν Χίῳ μετήρχετο τὸν ἰατρὸν. Ἐνταῦθα διατρίβων συνέγραψεν ἐπιστολάς πρὸς Βουδαῖον, Μαθηαῖον Δεβάρην, Λάζαρον Βοναμίκον, Γεώργιον Κορίνθιον, Ἰωάννην Ζυγομαλάν, καὶ Θεοφάνη Ἐλεαθούλκον, δημοσιευθείσας ὑπὸ Κρουσίου, Λαμίου, καὶ Μουστοξύδου.

Ἐν Χίῳ διατρίβων ὁ Λήσταρχος ἐπαίδευσεν νεανίσκους. Μεταβάς δὲ πάλιν εἰς Ἰταλίαν διωρίσθη καθηγητὴς ἐν Φεβέρρα (1546—7), ὅθεν κατὰ πρόσκλησιν τοῦ πατριάρχου Διονυσίου ἐπαναστρέψας ἐδίδασκεν εἰς τὸ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἰδρυθέν Ἑλληνικὸν σχολεῖον, γράψας ἐκεῖ κατὰ Θεοδόσιον Ζυγομαλάν, Προτρεπτικὸν τοῖς σπουδάζουσι νέοις.

Ἐπανακάμψας εἰς Χίον ἐνμμεύθη ἐκεῖ, μετερχόμενος τὸν ἰατρὸν, καὶ διδάσκων τοὺς παῖδας μέχρι τοῦ 1560. Ἐν τῇ νήσῳ δὲ ταύτῃ πιθανῶς καὶ ἀπεβίωσε.

Συνέγραψεν ὁ Ἐρμόδωρος, κατὰ Κράτσον, καὶ ποιήματα ἐν ἀμοιτέροις ταῖς γλώσσαις, καὶ κατὰ τινὰς, παρατηρήσεις εἰς τὰ τοῦ Δημοσθένους (2).

Ὁ Λήσταρχος ἦν εἰς τῶν ἐπιφανῶν λογίων τοῦ 17. αἰῶνος. Παχώμιος ὁ Ῥουσάνος λέγει «Καὶ οὐκ ἔστι χώρα εἰς ἣν τις ἀφικόμενος οὐκ ἀκούει Ἐρμόδωρον ἐπὶ σοφίᾳ τε καὶ ἐπιεικείᾳ θρυλλούμενόν τε καὶ ὑπερθειαζόμενον».

Τῶν παρ' αὐτῷ μαθητευσάντων τέσσαρες μὲν κληθροῦντο ἐν Χίῳ περὶ τῷ 1580· δέκα δὲ ἀλλαχοῦ (3) μεταξὺ τούτων ἦτο καὶ τις Δημήτριος χρηματίσας νοτάριος τοῦ ἡγεμόνος τῆς Μολδαβίας, «συμφοιτήσαντος τῷ Ἐρμόδωρῳ παρὰ Ἰωάννη τῷ Λασκάρει».

Πρὸς τοῦτον ἀπευθύνονται διάφοροι ἐπιστολαὶ Ἐλεαθούλκου, Ῥου-

(1) Ἑλληνομν. φολ. 4, καὶ 5.

(2) Ἑλληνομν. φολ. 10.—Π. Χιώτη, Ἱστορ. Ζακύνθου τόμ. Β.

(3) Θεοδ. Ζυγομαλᾶς ἐν Γυρογαγία.

σάνου, Διονυσίου πατριάρχου, Ματθαίου Αεβάρη, Γεωργίου Κορινθίου, Λασκάρω; κλπ.

Ὁ Λήπταρχος διεσύρθη πικρῶς, δι' ἄγνωστον ἡμῖν αἴτιον, παρὰ Θωμᾶ Ἐλεαβούλου.

Ἐλεαβούλος.

Θωμᾶς Ἐλεαβούλος, ὁ Νοταρᾶς, ἐγεννήθη περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς ΙΓ' ἑκατοσταετηρίδος ἐν Κορώνῃ τῆς Πελοποννήσου. Ὁ πατὴρ αὐτοῦ Νικόλαος τὸ πρὶν καλούμενος, μετὰ τὴν ἐν 1500 ἄλωσιν τῆς πατρίδος του αἰχμαλωτισθεὶς ὑπὸ τῶν Τούρκων ἀπήχθη μετ' ἄλλων εἰς Βέρροϊαν τῆς Μακεδονίας, καὶ τὸν μοναχικὸν βίον ἀσπασθεὶς μετωνομάσθη Νεῖλος. Ὁ υἱὸς του Θωμᾶς ὁμοίως τὸ μοναχικὸν ὑπενδυθεὶς τριβῶνιον μετεκλήθη Θεοφάνης. Ἐχρημάτισεν ἱεροκήρυξ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, καὶ περίφημος διδάσκαλος. Περὶ αὐτοῦ Δωρόθεος ὁ Μονεμβασίας διεσώσατο ἡμῖν τὰ ἑξῆς. « Τότε (ἐπὶ τοῦ πατριάρχου Διονυσίου 1543-51) ἦτον καὶ ὁ πολὺς καὶ μέγας ἄνθρωπος ὁ κύρ Θεοφάνης, ὁ μέγας ῥήτωρ, καὶ ἐκαθέζετο εἰς τὴν Χρυσοπηγὴν, καὶ ἐδίδασκε καθ' ἑκάστην κυριακὴν τὸν λαὸν τοῦ Θεοῦ, καὶ ἔβγαλε μαθητὰς πολλοὺς καὶ θαυμαστοὺς, Θεωνὰν τὸν Θεσσαλονίκης, Ἀρσένιον Τορνόβου, Δαμασκηνὸν τὸν Ναυπάκτου καὶ Ἄρτης, Μεθόδιον τὸν Μελενίκου, Ἱερόθεον τὸν Μονεμβασίας ἦτον καὶ ὁ Σίλβεστρος Ἀλεξανδρείας, καὶ ὁ Κυζίκου Ἰωάσαφ, καὶ Λακεδαιμονίας Δωρόθεος, καὶ ἄλλοι πολλοὶ⁽¹⁾. Ὁ Θεωνᾶς, ὁ Ἀρσένιος, ὁ Δαμασκηνός, ὁ Μεθόδιος, ὁ Ἱερόθεος ἦσαν πολλὰ καλοὶ, λόγιοι, καὶ προκομμένοι· οἱ δὲ ἄλλοι, καὶ μάλιστα ὁ Ἀλεξανδρείας, ἐνάρετοι καὶ νηστευταί, καὶ πολλὰ καλογηρικοί· τότε γοῦν ἔπεσαν οἱ ἄρχοντες μετὰ τὸν κύρ Θεοφάνην καὶ ἔγινε πάλιν Σύνοδος. . . τότε γοῦν ἡ Σύνοδος τῶν ἀρχιερέων εἶπαν, ὅτι ἄς εἶναι συχωρημένος ὁ κύρ Διονύσιος διὰ τὸ γράμμα ὅπου ἔκαμε, καὶ τοῦ κύρ Θεοφάνη εἶπαν πλέον νὰ μὴ λαλῇ καὶ ὑπῆγεν εἰς τὸ Ἅγιον ὄρος, εἰς τῶν Ἰσθίων τὴν Μονὴν, ὅτι ἐκεῖ ἦτον κουρεμένος, καὶ ἐκεῖ ἄφηκε καὶ τὰ βιβλία του· καὶ μετὰ ταῦτα ὑπῆγεν εἰς τὴν Βέρροϊαν, καὶ ἐκεῖ ἐκοιμήθη, καὶ ἔθαψάν τὸν οἱ Βέρροϊῶται ἐντίμως, διότι καὶ ὁ κύρ Θεοφάνης Βέρροϊώτης ἦτον ἐκ μητρὸς⁽²⁾ ».

Ἐγραψεν ὁ Θεοφάνης—Διαίρεσιν μετὰ συλλογισμῶν κατὰ τὴν θεοπαράδο-

(1) Θεοδόσιος Ζυγομαλάς γράφων πρὸς Κρούσιον λέγει « εἰς Θεοφάνους μαθητὰ ἱερομόναχοι καὶ μοναχοὶ 30 ».

(2) Δωροθέου Χρονογράφου σελ. 441—2 (ἐκδ. 1681).

τον ἡμῶν θεοσοφίαν τῆς πίστεως, καθὼςπερ οἱ τῆς ἡμετέρας ἐκκλησίας πνευματοφόροι διδάσκαλοι παρέδωκαν, συντεθέντα παρὰ Θωμᾶ Ἐλεαθούρκου (1).

Πρὸς δὲ καὶ πέντε ἐπιστολάς πρὸς Ἐρμούδιον Λήταρχον, Ἰγνάτιον, καὶ Μητροφάνην τὸν μητροπολίτην (2).

Ἰωάννης Ταρχανιώτης.

Ἐγεννήθη περὶ τὰ τέλη τοῦ 15 αἰῶνος εἰς Γαέταν ἐξ ἐπισήμων γονέων, συγγενεούτων τοῖς Παλαιολόγοις, καὶ μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ Βυζαντίου εἰς Νεάπολιν προσφυγόντων. Πενόμενος καὶ δυστυχῶν ὁ Ἰωάννης ἠναγκάσθη ἀπὸ μόνων τῶν πνευματικῶν του κεφαλαίων νὰ προσπορισθῇ τὸν ἐπιούσιον ἄρτον. Ἐπεχειρίσθη πολλὰς περιηγήσεις πρὸς ἀπόκτησιν νέων γνώσεων· διέτρεξε τὸ βασίλειον τῆς Νεαπόλεως, τὴν Σικελίαν, μέγα μέρος τῆς Ἰταλίας, διατρίψας ἐπὶ τινα χρόνον ἐν Βενετίᾳ. Ἐκεῖθεν μετέβη εἰς Φλωρεντίαν, ὅπου τὸ ὄνομά του δὲν ἦτο ἄγνωστον, κλεισθὲν ὑπὸ τοῦ συγγενοῦς του Μαρούλου τοῦ Ταρχανιώτου. Εὐμενῶς δὲ δεξιωθεὶς ὑπ' ἐνὸς τῶν γραμματέων Κόσμου τοῦ ἐκ Μεδίκων ἐζήλωθη μετ' οὐ πολὺ τῆς ἡγεμονικῆς μεγαλοδωρίας πρὸς ἐνθάρρουνσιν τῶν ἐρευνῶν του· διότι πρὸ πολλοῦ εἶχε συλλάβει σχέδιον, ὄντως τολμηρὸν διὰ τὰς ἀτελείας τῆς ἐποχῆς, νὰ συναθροίσῃ δηλονότι καὶ ἐκδώσῃ πάντα τὰ διασπαρμμένα μνημεία τῆς ἱστορίας ὅλων τῶν λαῶν. Μεγάλῃ βεβαίως ἦτο ἡ τοιαύτη ἐπιχείρησις, καὶ τῆς ὀπίστας τὸ τεράστιον εὐδύνατο νὰ δειλιάσῃ πάντα ἄλλον, ἐκτὸς τοῦ ἐπιχειρηματικοῦ Ἑλλήνος· κατὰ τὸ πρῶτον ἡμισυ τοῦ 15 αἰῶνος αἱ ἱστορικαὶ ἐρευναι ἦσαν τόσον ἀτελεῖς, καὶ τὰ μετὰ τόσον ὀλίγα, ὥστε νοῦς ἔκτακτος εὐδύνατο νὰ συλλάβῃ τὴν ἰδίαν συγγραφῆς τῆς Παγκοσμίου ἱστορίας· ὅθεν ἀξιώπανος ἐθεωρήθη ὁ Ταρχανιώτης διὰ τὴν πρωτοβουλίαν ταύτην, εἰ καὶ τὸ σύγγραμμά του περιέχει ὅλα τὰ κενὰ τῆς πρωτοτυπίας.

Ὁ Ταρχανιώτης ἀπεβίωσεν ἐν Ἀγκῶνι τῷ 1566· ἐθαυμάσθη ζῶν καὶ ἐγκωμιάσθη μετὰ θάνατον διὰ τὴν εὐρυμάθειάν του.

Συγγράμματα.

—L'Adone. Venezia 1550. (συλλογὴ ποιήσεων).

—Del sito e lodi della città di Napoli, con una breve istoria de' re suoi, e delle cose più degne altrone ne' medesimi tempi avvenute. Napoli 1566.

(1) Fabricii Bibliotheca Graeca XI, σελ. 719.

(2) Ἑλληνοφρονήμων, φολ. 10.

—Dell' Istorie del mondo, le quali con tutte quelle particolarità che bisognano, contengono quanto dal principio del mondo fin à tempi nostri e successo. Venetia 1562. 4 vol. (Ἀνετυπώθη τῷ 1573, 1585, 1592, 1598, 1606.

Μεταφράσεις ἐκ τοῦ ἑλληνικοῦ.

Alcuni opuscoletti delle cose morali di Plutarco. Venetia 1543, 2 vol. (Πολλάκις ἀνετυπώθη).

—A che guisa si possano e conoscere e curare la infermità dell' animo. Venetia 1549.

—De mezzi che si possono tenere per conservare la sanità. Venetia 1519. (Ἀμφότερά εἰσι μεταφράσεις ἐκ τῶν τοῦ Γαληνοῦ).

Μετέφρασε καὶ τὰ ἐξῆς τοῦ Βιόνδου.

—Roma ristaurata, ed Italia illustrata. Venetia 1542.

—Roma trionfante. Ven. 1548 (').

Ἰωάννης Μαυρομμάτης:

Κερκυραῖος, ἐν Βενετία καὶ Νεαπόλει ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ζήσας. Διετέλεσε βιβλιοθηκᾶριος τῆς Βιβλιοθήκης τῆς Νεαπόλεως, γράψας καὶ κατάλογον τῶν ἐν αὐτῇ ἐντύπων καὶ χειρογράφων. Ἐπὶ κώδικος περιέχοντος διάφορα τοῦ Μαυρομμάτου ἀνέκδοτα πονημάτια ἀναγινώσκεται: « Τέλος εἴληφε τὸ παρὸν βιβλίον διὰ χειρὸς ἐμοῦ Ἰωάννου Μαυρομμάτου τοῦ ἐκ Κερκύρας, κατὰ μῆνα Δεκέμβριον ἀφνε', ἀπὸ Χριστοῦ γεννήσεως ». Προλογίζεται δὲ οὕτω. « Ἔδει μὲν, ὦ ἄνδρες φιλομαθεῖς καὶ φιλέλληνες, πρὸ πολλοῦ τὴν τῶν ἐνταῦθα ἑλληνικῶν βιβλίων τάξιν ὑμᾶς ζητῆσαι, τοῦτο ὅσημέραι δηλαδὴ χρῆζοντας ἵνα ῥαδίως ὦν ἂν ἀείποτε δεόμενοι τυγχάνοιτε εὐρόντες, πλείστην ὄσση ἀρυσάμενοι τὴν ὠφέλειαν, ὡς ἂν ἀπὸ ἀειθαλλοῦς λειμῶνος τὰ κάλλιστα τῶν ἀνθέων δρεψάμενοι ἀπέλθοιτε. Ἄλλ' ἐπεὶ οὐδεὶς τῶν πάλαι οὐδέπω καὶ νῦν τῆς οὕτως ἄγαν κοινῆς ὠφελείας τοῖς σπουδαίοις ἐφρόντισε, Παῦλος ὁ τρίτος ἀρχιερεὺς, θεῖος τὴν φύσιν καὶ τῶν ὄντι φιλόανθρωπος, καὶ πάσης ἀρετῆς πατήρ, διὰ Μιχαὴλ τοῦ Ῥωσαίτου (²), Ἕλληνας ἀνδρὸς καὶ αὐτῷ οἰκείου, τὰ συγκεχυμένα ταῦτα

(¹) Tafuri, Scrittori Napoletani, tom. III — Angelis, Biographie Universelle, tom. XLIV.

(²) Τὸν Ῥωσαῖτον τοῦτον « γλυκὺν καὶ σπουδαῖον » κηρύττει Νικόλαος ὁ Σοφιστὸς. Πιθανῶς δ' ἦν Κορωναῖος τὴν πατρίδα, υἱὸς Ἰωάννου Ῥωσαίτου, μετὰ τὴν ἔλθειν τῆς πατρίδος εἰς Νεάπολιν καταφυγόντος κακεῖ θάνοντος· ἐπὶ τοῦ μνημείου αὐτοῦ ἐχαραχθῆ ἡ ἐξῆς ἐπιγραφή. « Ἰωάννη Ῥωσαίτῳ εὐπατρίδῃ Κορωναίῳ ἀγαθῷ

καὶ ἄτακτα βιβλία εἰς τάξιν μετένεγκε, δαίγμα μὲν τῆς ἐκυτοῦ καλοκίθαβιας, τοῖς δ' ἐντευζομένοις τὴν εἰς αἰεὶ χρόνον ὑφέλειαν ἐβρῶσθε. • ἀμέσως δ' ἐπεταί, « Πίναξ σὺν Θεῷ πάντων τῶν Ἑλληνικῶν βιβλίων τοῦ παλατίου κατὰ Ἀλφάβητον » (1).

Ἰωαννίκιος Καρτάνος.

Κερκυραῖος, ἱερομόναχος καὶ μέγας πρωτοσύγκελος, ὡς αὐτοσημίζεται. Ἐν Βενετίᾳ διατρίβων ἐφυλακίσθη, τῇ ἐνεργείᾳ Ἀρσενίου Ἀποστόλη (2) ἐν δὲ τῇ φυλακῇ, ὡς ὁ ἴδιος λέγει, « διὰ ν' ἀπερνώγη ὁ λογισμὸς του, εὗραλεν ἀπὸ τὴν Παλαιὰν διαθήκην τὸ ἀναγκαῖον αὐτῆς » καὶ συνέγραψεν ἐν τῇ καθομιλουμένῃ διαλέκτῳ « Τὸ ἄνθος » βιβλίον, πλήρες βλασφημιῶν, καὶ ὅπερ, κατὰ Ῥουσάνον « κατεῖχον πολλοὶ ὡς Εὐαγγέλιον εἰ καὶ τι περισσότερον, οὐ μόνον τοῦ λαοῦ, ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ δήπου τοῦ βήματος, καὶ οὐ μόνον τῶν κοσμικῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν μοναχῶν ».

Ὁ Καρτάνος ἀπολυθεὶς τῆς φυλακῆς δὲν ὑψαριστήθη νὰ ἠσυχάσῃ, ἀλλ' ἐλθὼν εἰς τὴν μεγάλην Ἐκκλησίαν ἐζήτηε ν' ἀνταμειφθῇ διὰ τὸ πόνημά του, μὲ προβιβασμὸν εἰς ἀρχιερατικὸν θρόνον, ὅμως ἀπεκρούσθη ἀπὸ τὸν Πατριάρχην, ἑτερόδοξος κριθεὶς καὶ ἀνάξιος τοῦ προϊστάσθαι χριστιανικοῦ ποιμνίου καὶ ἐντεῦθεν « ἐντραπίεις πρὸς τοὺς ὁμόφρονας » αὐτοῦ ἔδραμε, καὶ τὴν ἀπευκαταίαν οὕτω καὶ οὐλομένην ἐκράτυνε « μῆνιν κατὰ τὸ ἐγχωροῦν αὐτῶν καὶ ὅθεν πλείστοι τῶν χριστιανῶν » διεφθάρησαν καὶ ἔτι ἐν διασθορᾷ τὰ τούτων κείται ». Ταῦτα ὁ Ῥουσάνος, ὅστις καὶ συμβουλεύει τὸν Ναυπάκτου μητροπολίτην Ἀθανάσιον, ἐπειδὴ τότε ὁ Καρτάνος διέτριβεν εἰς τὴν ἐπαρχίαν ἐκεῖνου,

τὰ μέγιστα περὶ τὴν πατρίδα ἐσκουδακίσι, οἱ καὶ τότε αὐτοῦ δακρυφόροντες τόνον τὸν τάφον εὐσεβείας ἔνεκεν κατεσκευάσαν. ἀποδ' ». (Ἑλληνισμ. σελ. 187, § 205).

(1) Catalogus MSS. Graec. Biblioth. Bourbonicae.

Πολλοὶ κώδικες ἀντιγραφέντες ὑπὸ Μαυρομαμάτου (1542—48) σώζονται ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Ἑσκουριάλης. (Miller Catalogue des MSS. σελ. XX).

(2) Ὁ Κρούσιος λέγει τὰ ἐξῆς μεταφράζων ἐκ πρλόγου τῆς πρώτης ἐκδόσεως τοῦ ἄνθους » Ab hoc Arsenio in Venetorum carcerem conjectum se fuisse, non propter aliquot peccatum, sed ob studium pietatis et veritatis ». (Turcograec. σελ. 199). Ἄλλ' ὁ Ῥουσάνος ἀναιρῶν τὰ ὑπὸ Καρτάνου γραφόμενα τῆς φυλακίσσεως του τὰ αἰτία λέγει « Καρτάνος δὲ ἔμποριον εἰς Ἀκυληίαν σπελλόμενος, κηρύττω εἰς αἰσχρομύτικα ἔμπεσῶν ἐνεβλήθη εἰς φυλακὴν, ὅπου συντάξας βιβλίον τινα κηκῆ, καὶ τὴν φράσιν βάρβαρον, καὶ τὰ πολλὰ ἀσεβῆ, καὶ αὐτὸς διὰ σφοδρῆσαν ἠγάπησεν οὕτως ἐπιπέσει ».

νά δηλώσῃ καὶ διαμαρτυρηθῆ εἰς τοὺς ὑπ' αὐτὸν ἐπισκόπους καὶ ἱερεῖς, καὶ « τῆρῃ καλῶς ὅπως μή τις ἀλώσιμος τοῖς τούτου παγίοις γένοιτο ».

Αἱ αἵρέσεις τοῦ Καρτάνου καὶ τῶν ὑπ' αὐτοῦ ὀνομασθέντων ὀπαδῶν, καταριθμοῦνται ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Ῥουσάνου ὡς ἐξῆς :

» Καρτανῖται, οἱ καὶ Ἰωαννικιανοὶ οὗτοι, τῷ θρόνῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως δοκοῦσιν ὑποκείσθαι, δέχονται δὲ οἱ μὲν λαθραίως, οἱ δὲ καὶ φανερώς τὰ τοῦ Ἰωαννικίου τοῦ Καρτάνου συγγράμματα, ἐξ οὗ καὶ τὴν ἐπωνυμίαν ἔσχον· ὅς ἐκ Κερκύρας μὲν ὄρμητο, ἐδογματίσθη δὲ πλεῖστα τῶν τε προδιεσθαρμένων αἱρέσεων καὶ τῶν μηδέπω ἐξευρημένων. Καὶ γὰρ τὸν Θεὸν χάριν ὀνομάζει· φησὶ δὲ τὸν Θεὸν καταρχὰς πεποιθῆναι ὕλην τινὰ παχεῖαν μὲν, ἀτύπωτον δὲ καὶ ἄστατον, ἐξ ἧς ἀνθρώπον καὶ τὰ λοιπὰ ἐδημιούργησεν ἐν τύπῳ τοῖς τέσσαρσι στοιχείοις κρατούμενα, κατὰ δὲ τὴν πλείω ἐπικράτειαν ἐκάστου στοιχείου, τὸ μὲν τῶν ζώων εἶναι μέλαν, τὸ δὲ λευκὸν, καὶ τὸ μὲν μείζον, τὸ δὲ ἔλαττον, καὶ τὸ μὲν θυμῶδες, τὸ δὲ πρᾶον. Πανταχοῦ δὲ ἀντὶ δημιουργίας τὴν προσηγορίαν γεννήσεως λαμβάνει, κἀντεῦθεν ὁμοία τῷ ποιήσαντι εἶναι τὰ ποιήματα ἀποφαίνεται. Ἀνθρωπὸν τε καὶ ψυχὴν ἐξ οὐδενὸς ἐν ἑτέρῳ κεφαλαίῳ φησὶ τὸν Θεὸν πεποιθῆναι· πῶς δὲ τοῦτο διασαφηνίζων, φησὶν· ὅτι διὰ τοῦ ἀγγελικοῦ λόγου συνέλαβε τὸν Θεὸν ἡ Παρθένος, καὶ ἐποίησε τοῦτον Θεὸν καὶ ἀνθρώπον, ἔργου φύσεως ἄνευ, καὶ τοῦτο εἶναι ἐκείνον τὸν αἰώνιον καὶ ἀναρχον καὶ ἀτελεύτητον ἀνθρώπον. Ἔτι φησὶν, ὅτι διωχθέντες ὑπὸ Θεοῦ οἱ ἀμαρτήσαντες ἄγγελοι, ἤλθον εἰς τὴν ἄβυσσον, ἐφ' οἷς καὶ ἔβρεχε διὰ τὴν αὐτῶν αὐθάδειαν ἡμερόνυχτα ἐννέα, καὶ τοῦτο, φησὶν, ἐστὶν ὃ λέγει ἡ γραφὴ καὶ διεχώρησεν ὁ Θεὸς ἀναμέσον τοῦ φωτός καὶ ἀνὰ μέσον τοῦ σκότους· ἦτοι τοὺς καλοὺς ἀγγέλους ἀπὸ τῶν κακῶν. Ἔτι φησὶν ὅτι ζῶον ἅπαν συλλογίζεται, καὶ τὸ παράδειγμα ἐκ τοῦ μύρμηκος· πᾶν δὲ πρᾶγμα, ἦτοι δένδρον, πέτραι, λάχανα, ὕδωρ, πῦρ, γῆ, μιμούμενα καὶ μεταφυτευόμενα αὖξει, ἐπεὶ καὶ ἐμψυχα. Ἔτι φησὶ κατὰ τινὰς ἐν τῷ οὐρανῷ πλασθῆναι τὸν Ἀδὰμ, καθ' ἑτέρους δὲ φησὶν, εἰς τὰ μέρη τῆς Αἰγύπτου, ἐν τῷ πεδίῳ τῆς Δαματκοῦ, κακείθεν μετατεθεῖναι εἰς τὴν Ἰνδίαν, ὅπου καὶ ὁ παράδεισος. Ἔτι φησὶν, ὅτι ὁ διάβολος γέγονεν ὄφις ἔχων ἀνθρώπου πρόσωπον, καὶ οὕτως ἠπάτησε τοὺς προπάτορας· καὶ ὅτι, ὡσπερ ὁ διάβολος γέγονεν ἀνθρώπος καὶ ἠπάτησε τὴν Εὐάν, οὕτω καὶ ὁ Θεὸς γέγονεν ἀνθρώπος ἐκ γυναικείας μητρός

καὶ ἔσωσεν ἡμᾶς ἅπαντας· ἔτι φησὶν ὅτι μετὰ τὴν ἐκ τοῦ παραδείσου ἐξορίαν, βουληθέντες οἱ πρωτόπλαστοι ὑπὲρ τῆς ἰδίας ἀμαρτίας νηστεῦσαι, ἐπειράθησαν ὑπὸ τοῦ διαβόλου· ἐρωτηθεὶς δὲ ὁ διάβολος ὑπὸ τοῦ Ἀδάμ τίνας χάριν πειράζει αὐτούς, ἀπελογήσατο, ὅτι σοῦ πλασθέντος ὑπὸ Θεοῦ, προσετάχθησαν παρ' αὐτοῦ πάντες οἱ ἄγγελοι μετὰ τοῦ Μιχαήλ, ἔμπροσθέν σου στήναι εἰς προσευχὴν καὶ προσκυνῆσαι σε ὡς εἰκόνα αὐτοῦ, ὃ καὶ ἐποίησαν. Προσταχθέντος δὲ κάμου τοῦτο ποιῆσαι μετὰ τῶν σὺν ἐμοὶ καὶ μὴ ποιήσαντος, ἀλλὰ τοῦναντίον ζητήσαντος τὴν παρὰ σοῦ προσκύνησιν, ἐπεὶ καὶ πρότερός σου ἐγεννήτην, καὶ ὁμοίος γενέσθαι Θεῷ καυχησάμενος, ἐδιώχτην παρὰ Θεοῦ διὰ τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ ἐκ προσώπου τῆς γῆς εἰς τὸν ἄδην.

Ἔτι φησὶν ὅτι ἀποσταλεὶς ὁ Μιχαήλ μετὰ ἄρματος ἐξ ἀνέμου, οὗ οἱ τροχοὶ πύρινοι, ἔλαβε τὸν Ἀδάμ ἐπ' αὐτοῦ εἰς τὸν παράδεισον ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, οὗ τὸ πρόσωπον λίαν ἀνήπτετο.

Ἔτι φησὶν ὅτι τῷ Χριστῷ γεννηθέντι κατέβη οὐρανὸν ἱμάτιον, καὶ τοῦτο, φησὶν ἐστὶν ὃ λέγει ὁ εὐαγγελιστὴς *χιτῶνα ἄρραγον*, ἐρ' οὗ καὶ ἡ τοῦ Θεοῦ δύναμις ἔπεσεν· ἔτι φησὶν ὅτι ἔσω τοῦ φαινομένου οὐρανοῦ εἰσιν αἱ δυνάμεις τοῦ οὐρανοῦ, καὶ αἱ ψυχαὶ τῶν δικαίων· εἰς τὸν ἀραγὴ δὲ μόνον εἰσελθεῖν τὸν Χριστόν.

Ἔτι φησὶν ὅτι ἐκ τινων βιβλίων τῶν ἐν τῷ δεσποτάτῳ τῆς Ῥωμανίας παρὰ τινων πεφυλαγμένων, ἐχόντων τὰς γενεαλογίας ἀπάντων, ἔλαβον οἱ εὐαγγελισταὶ τὴν γενεαλογίαν τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ· ἔτι φησὶν ὅτι ὁ ἄγγελος εἶπε πρὸς τὴν Παρθένον, γίνωσκε ὅτι τὸ ἅγιον Πνεῦμα ἔνε μετὰ σοῦ, καὶ αὐτὸ σαρκωθήσεται ἐν σοὶ, καὶ γεννησεται ἄνθρωπος, καὶ καλέσεις αὐτὸν Ἐμμανουήλ, καὶ σώσει τὸ γένος τῶν χριστιανῶν ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ διαβόλου· καὶ ὅτι ὅλη ἡ ἁγία Τριάς ἐσαρκώθη διὰ τὸ ὅμοιον τῶν τριῶν καὶ ἀχώριστον.

Ἔτι φησὶν ὅτι οἱ ἐξ Ἀνατολῆς ἐλθόντες μάγοι εἰς προσκύνησιν τοῦ Χριστοῦ, ὁ μὲν ἐθέασατο αὐτὸν ὡς νήπιον ἐνιαυτοῦ, ὁ δὲ ὡς ἄνδρα τριακονταετῆ, ὁ δὲ ὡς γέροντα πεπαλαιωμένον· καὶ ὅτι, ἔτι παιδίον ὦν ὁ Κύριος, σημεῖα ἐποίησε, νεκρὸν γὰρ ἀνέστησε, καὶ ἐπάνω τῶν ἀκτίνων ἐπωχεῖτο τοῦ ἡλίου, καὶ ἐπὶ τοῦ ἱματίου ὕδωρ προσέφερε τῇ μητρὶ, καὶ ξύλον τανύσας, μείζον ἐποίησε, χρεῖας οὔσης, καὶ στρουθία ἐμψυχα ἐκ πληθῶς κατεσκεύασεν.

Ἄλλὰ τίς ἂν ἕκαστα τὰ τοῦ Καρτάνου καταλέγοι βλάσφημα; σχεδὸν γὰρ οὐδὲν ὀρθὸν ἐν τῇ λαοπλανεῖ αὐτοῦ βίβλῳ φέρεται.

Ἐξέβηθ' ἀπὸ τοῦ πρώτου τοῦ ὑπὸ Καρτάνου συνειρηθέντος Ἀποστόλου καὶ ἀναγῆ

καὶ τῆς παλαιᾶς τε καὶ νέας διαθήκης Ἐνετίῃσι 4536 παρὰ Ζανετίῳ μεταπωθὲν αὐτόθι ἐπιδιωρθωμένον τῷ 4567.

Ἐκτὸς τούτου ἔγραψεν ὁ Καρτάνος—Λόγους συνεκδοθέντας τῷ Ἄνθι καὶ μεταπωθέντας μετὰ τοῦ Θησαυροῦ Δαμασκηνοῦ (Ἐνετίῃσι 1628).

—Ἐκθεσιν τοῦ θεοῦ καθήκοντος.

—Ἰατροσόφιον συνταχθὲν καὶ ἐκλεχθὲν ἀπὸ τῶν τριῶν ἰατρῶν Ἰποκράτους, Γαληνοῦ, καὶ Μελετίου (1).

Παχώμιος Ῥουσάνος.

Ἐγεννήθη ἐν Ζακύνθῳ (2), καὶ ἐκουρεύθη μοναχὸς ἐν τῇ μονῇ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τῶν Κρημνῶν. Ἐξελθὼν τῆς πατρίδας του, περιηγήθη πολλὰς τῆς Ἑλλάδος χώρας, μετέβη εἰς τὸν Ἄθωνα, καὶ ἐπροσκύνησε τοὺς Ἁγίους τόπους. Εἶτα δ' ἐπεσκέφη τὴν Βενετίαν καὶ συνεσχέτισθη μετὰ πολλῶν ὀρθοδόξων ἀρχιερέων, ιερέων, μοναχῶν, καὶ προύχόντων.

Αὐτῶς ἀποζῶν ὁ Παχώμιος, ὁ καὶ *βακενδύτης* ἐπονομαζόμενος ἐγένετο οὐ μόνον ἔνθερμος τῶν πατρῶων δογματῶν ζηλωτῆς, ἀλλὰ καὶ γόνιμος καὶ φιλόπονος συγγραφεὺς, θεράπων ὄχι εὐκαταφρόνητος τῆς ἰδίας γλώσσης, ἐπαγγελλούμενος γραμματικὴν καὶ τὸ διδασκαλικὸν ἔργον μετερχόμενος· καὶ δὲν εἶναι ἀμφιβολία, ὡς λέγει ὁ Φιλιππῆς, ὅτι κατὰ σύγκρισιν ἔχει τὸν πρῶτον τόπον μετὰ τῶν λαγίων Ἑλλήνων, ὅσοι κατὰ τὸ πρῶτον ἡμισυ τῆς ΙΣΤ' ἑκατονταετηρίδος ἐπαιδεύθησαν ἐντὸς τῆς Ἑλλάδος καὶ ἔζων ἐντὸς αὐτῆς.

Ἰδίᾳ ὁ Ῥουσάνος ἠγέρθη δρμυὺς ἐπιτιμητῆς τοῦ Καρτάνου, πολλὰ γράψας καὶ ἐνεργήσας πρὸς καταστροφήν τῶν ὑπὸ τοῦ ἀθλίου ἐκείνου αἰρεσιάρχου ἐνσπειρομένων ζιζανίων.

Πρὸς τούτοις δὲ εἰς τὸν Ῥουσάνον ἀνήκει ἡ πρωτοβουλία τῆς συγκριτικῆς διερευνήσεως τῶν κατὰ τόπους ἰδιωμάτων τῆς καθομιλουμένης γλώσσης, ὑπὸ τοῦ Κοραῆ ἐπ' ἐσχάτων διὰ μακρῶν ἀναπτυχθείσης.

Ὁ Παχώμιος ἀπεβίωσεν, ἀγνοουμένου τοῦ ἔτους, ἐν Ζακύνθῳ ἐν τῇ μονῇ τῶν Κρημνῶν, ἔνθα κατετέθησαν καὶ τὰ πολυάριθμα αὐτοῦ συγγράμματα, ὕστερον μεταχθέντα εἰς Βενετίαν.

(1) Φιλιππῆ, Παρέργων φυλ. Α'.—Ἑλληνομν. σελ. 442, καὶ 449.

(2) Ἡ οἰκογένεια τοῦ Ῥουσάνου περισωθεῖσα μέχρι τοῦ 1688 παντελῶς ἐξέλιπε κατὰ τὸν ἐν Ζακύνθῳ ἐνοσχέψαντα τρομερὸν λοιμὸν τῆς 24 Νοεμβρίου, ὡς λέγει ὁ Μάτσης ἐν τῷ ἡμερολογίῳ του: «Ἠγροικήθη ἡ πανοῦκλα ἐπὶ τὸν Ζάκυνθο, καὶ ἐξέκληρσε ὁ Ῥουσάνος καὶ ὁ Κουρεμάλης». Βλ. Κ. Σάθα Ἑλληνικά Ἀνέκδοτα, τόμ. Δ'. σελ. 217.

Συγγράμματα.

- Πρὸς τοὺς ἀγροίκους τὴν θεῖαν γραφὴν διασύροντας.
- Πρὸς τοὺς ἐλλογιζομένους καὶ τοὺς τὰ θεῖα μυστήρια βεβηλοῦντας, καὶ οὐδὲ προτέχειν τοῖς πολλοῖς ἀσεβείαι, ἀλλὰ τοῖς εὐσεβεῖσι κἂν ὀλίγοι ᾧσι.
- Περὶ τῆς ἐκ τῶν γραφῶν ὠφελείας, καὶ ὅτι οὐκ αἵτιοι οἱ ταύτας συγγραφήμενοι τῆς ἀσφαλείας, ἀλλ' ἡ ἡμετέρα ἀμάθεια καὶ ἀμέλεια, καὶ περὶ διδασκάλων.

Λόγοι δογματικοί.

- Ὅτι ἐστὶ Θεός.
- Περὶ τῆς θείας δημιουργίας.
- Περὶ τῶν μετὰ τὴν παράδρασιν.
- Περὶ τῆς τοῦ Θεοῦ λόγου ἐνσάρκου οικονομίας.
- Ἐπιπερὶ τῆς τοῦ Κυρίου ἐνσάρκου οικονομίας.
- Παραλειπόμενον τῷ αὐτῷ λόγῳ.
- Πρὸς Διονύσιον ἱερομόναχον τὸν ἀναχωρητὴν.
- Περὶ τῆς τῶν ὀρθοδόξων καὶ τῶν Σαρράκητῶν πίστεως πρὸς τὸν Λέσβιον.
- Κατὰ μονοφυσιτῶν.
- Περὶ Καρτανιῶν αἰρετικῶν.
- Περὶ τῆς τῶν Καρτανιῶν αἵρέσεως.
- Πρὸς Λατίνους, ἀρμόσειε δ' ἂν καὶ κατὰ Ἀριανῶν καὶ Σαρράκητῶν βλασφημούντων περὶ τὴν υἰότητα.
- Ἀπολογία διαλεκτικὴ πρὸς τοὺς Λατίνους.
- Κατὰ ἀγιοκατηγόρων ἦτοι τῶν κωλύοντων τοὺς ἀπερχομένους εἰς προσκύνησιν τῶν σεβασμίων καὶ ἱερῶν τόπων, καὶ κατὰ τοῦ Φρᾶ Μαρτί Λούτερη.
- Περὶ εἰκόνων καὶ τοῦ κατ' εἰκόνα· ἔτι κατὰ Ἀριανῶν καὶ Νεστοριανῶν.
- Λόγος ὑπεραπολογητικὸς τε καὶ ἠθικὸς πρὸς τοὺς δυσσυνασχετοῦντας πρὸς τὰς ἐκ τῶν ἔθνῶν ἐπαγομένης ἡμῖν θλίψεις, καὶ τὴν θεῖαν πρόνοιαν λοιδοροῦντας.
- Ἐπιστολὴ πρὸς Διονύσιον ἱερομόναχον τὸν ἀναχωρητὴν.
- Ὀμιλία λεχθεῖσα εἰς τινας τῶν ἀδελφῶν κηδεῖαν, προτροπὴ τοῦ ἀββῆ.
- Ὑπόμνημα εἰς τὸ γενόμενον θαῦμα παρὰ τῆς σεβασμίας καὶ προσκυνητῆς εἰκόνης τῆς ὑπεραγίας δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου τῆς Κασσιοπαίας.
- Ὀμιλία εἰς τινα τῶν ῥητῶν τοῦ κατὰ Ματθαῖον εὐαγγελίου.
- Περὶ τῶν ἐν τῷ θεῷ βαπτίσματι τιθεμένων ὀνομάτων, καὶ τῶν μὴ τοιούτων.
- Λύσεις.
- Κεφάλαιά τινα περὶ ἱερωσύνης.
- Ἐρωτήματα μερικὰ μετὰ τινῶν σχολίων.
- Κανόνες κατ' ἕχρον.
- Ἐγκώμιον εἰς τὸν ἐν ἀγίῳ Βησσαρίωνα Λαρίστῃς.
- Ἑρμηνεία σύντομος εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς μουσικὴν.
- Ἐπιστολαὶ πρὸς Ἀθανάσιον Ναυπάκτου, Παΐσιον Δρόμας, τοὺς ἐν Ἐφέ-

τις χαλκογραφείς, Μακάριον τὸν ποτὲ Θεσσαλονίκης, Ἰγνάτιον Ἀντίσσης, Μιχαὴλ τὸν καὶ Ἐρμόδωρον τὸν φιλόσοφον, Μανουὴλ ἄρχοντα, Δοσίθεον Ξανθίας καὶ Περθεωρίου, Κυριακὸν πρεσβύτερον, Φίλιππον καλλιγράφον, Λαυρέντιον Ἀθηῶν, Κάλλιστον νεωστὶ χειροτονηθέντα Ἀθηῶν, τοὺς ἐν τῇ μονῇ τοῦ ἁγίου Μελετίου, τοὺς ἐν τῇ μονῇ τοῦ Σταυρονικήτα.

— Ἀκολουθία εἰς Βησσαρίωνα Λαρίσσης.

— Κανὼν εἰς τοὺς ἁγίους Ἀθανάσιον καὶ Κύριλλον Ἀλεξανδρείας.

— Κανὼν εἰς τὸν ἅγιον Παχώμιον, καὶ ἕτεροι πέντε εἰς ἑτέρους ἁγίους.

— Ἐκ τῶν Πτολεμαϊκῶν Ἀχαΐας θέσις.

— Εἰ ἐκ τοῦ Θεοῦ θάνατος, καὶ πῶς εἰσῆλθε.

— Συναγωγὴ διαφόρων κεφαλαίων, ὅτι δεῖ τοὺς ἐν τῇ αὐτῇ μονῇ μοναχοὺς βιοῦν κατὰ πάντα καὶ ἀρκεῖσθαι τοῖς ἀναγκαίαις.

— Προθεωρία εἰς τὴν Γραμματικὴν.

— Σχόλια Γραμματικῆς.

— Γραμματικὰ ἐρμηνεία.

— Μαρτύριον καὶ ἀκολουθία τῶν ἐν Στροφάσις ὑπὸ τῶν Τούρκων φονευθέντων μοναχῶν.

— Σχόλια εἰς Ὅμηρον, Πίνδαρον κλπ. (1).

Δαμασκηγὸς Στουδίτης.

Θεσσαλονικεὺς τὴν πατρίδα καταλέγεται ὑπὸ Δωροθέου μεταξὺ τῶν θαυμαστῶν μαθητῶν τοῦ Ἐλεαθούλου χειροτονηθεὶς ὑποδιάκονος (2), προχειρίσθη εἶτα ἐπίσκοπος Λιτῆς καὶ Ῥενδίνης (3), καὶ βρυχύτερον μητροπολίτης Ναυπάκτου καὶ Ἄρτης. Ἐνταῦθα δ' ἐτελεύτησε ὡς μαρτυρεῖται ἐκ τοῦ ἐξῆς ἐπιγράμματος Συμεῶν τοῦ Καβάσιλα.

Τὸν πάρος εἶκελον Ἀθανάτοις γράψαντα τὰ δ' ἄνδρα,
Φεῦ κόνις Αἰτωλῶν κρῦψεν ἄθληλον ἄλις·

(1) Ἐλλημνήμων, φυλ. 10—11.—Φιλιτᾶ, Φιλαλ. Πάρεργα Α'.—Π. Χιώτῳ ἱστορία Ζακύνθου, Β'.—Κ. Οἰκονόμου, περὶ τῶν Ὁ Ἐρμηνευτῶν, Δ' σελ. 797.

Τῶν ἀπαριθμηθέντων τοῦ Ῥουσάνου συγγραμμάτων, ἐδημοσιεύθησαν: τὸ ὑπόμνημα εἰς τὸ θαῦμα τῆς Θεοτόκου Κασσιοπαίας, ἐν Βενετίᾳ 1679 μετ' ἄλλων ἀκούλουθ. β. τῶν πολυούχων τῆς Κερκύρας ἁγίων, καὶ ἐν 1717 μετὰ τῆς ἀκολουθίας τοῦ ἁγίου Σπυρίδωνος· τὰ δὲ—Περὶ τῆς ἐκ τῶν γραφῶν ὠφελείας—Περὶ Καρτανιτῶν αἰρετικῶν καὶ περὶ τῆς τῶν Καρτανιτῶν αἵρέσεων, καὶ προθεωρία εἰς τὴν γραμματικὴν, ἐδημοσιεύθησαν ὑπὸ Μιγαρέλη (Codices Naniani), ἀνατυπωθέντα ὑπὸ Μουστοξύδου, δημοσιεύσαντος καὶ πάσας τὰς ἐπιστολάς τοῦ Ῥουσάνου. (Ἐλληνομν. σελ. 631—712).

Εἰς τὸν Παχώμιον ἀποδίδεται ἢ παράφρασις σχιχρὰ τῶν χρησμῶν Λέοντος τοῦ Σοφοῦ.

(2) Ὑποδιάκονος ὁ Δαμασκηγὸς συνέγραψε τὸν Θησαυρὸν, ἐκδοθέντα τῷ 1827.

(3) Ὡς Λιτῆς καὶ Ῥενδίνης ἐπίσκοπος γράφει ἐπιστολὴν πρὸς τὸν πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως καταχωρηθεῖσαν ἐν Τουρκογραφίᾳ, ὑπογραφόμενος ὡς τοιοῦτος καὶ ἐν τῇ ἐν 1364 καθαιρέσει τοῦ πατριάρχου Ἰωάσαφ' πρὸς δ' εἰς τὸ ἐν 1367 σιγγίλιον περὶ τῆς διαφορᾶς τῶν Σιμοπετριτῶν, καὶ ἐν ἔτει 1373, εἰς τὸ σημειωτάριον Στεφ. φάνου Γεραλαίου. (Turcoogræc. σελ. 174).

Ἑλλήνων μὲν τὴν σοφίαν βαρὺς ὤλεσεν αἰὼν.

Ὅς δὲ φιλέλληνας πάντας ἀπωρφάνισεν.

Ὁ Στουδίτης ἐγένετο εἰς τῶν λογιωτέρων καὶ ἐναρετωτέρων κληρικῶν τοῦ καιροῦ του, πολὺ ὠρελήσας τὴν πατρίδα διὰ τῶν συγγραμμάτων του, καὶ τὰς καταχρήσεις τοῦ κλήρου ἐξελέγξας.

Ὁ Lequien (Oriens Christianus II, σελ 97—98) διχοτέμνει τὸν Στουδίτην τοῦτο δὲ ποιεῖ καὶ Φαβρίκιος· καὶ ἐκ τούτων παραλαβὼν ὁ Μισαήλ Ἀποστολίδης (Εὐαγγελ. Κήρυξ).

Συγγράμματα.

—Βιβλίον ἀνομαζόμενον Θησαυρὸς, ὅπερ συνεγράψατο ὁ ἐν Μοναχοῖς Δαμασκηνὸς ὁ ὑποδιάκονος καὶ Στουδίτης ὁ Θεσσαλονικεὺς. (ἐτυπώθη ἐν Βενετίᾳ 1528, 1603, 1648, 1628, καὶ πολλάκις μέχρι τοῦ 1844).

—Ἐξήγησις τοῦ Πάτερ ἡμῶν. (συνεξεδόθη τῷ Θησαυρῷ).

—Παραίνεσις πρὸς τοὺς θύλοντας σωθῆναι μοναχοὺς ὡς ἐν συνόπτῳ τοῦ ἐπισκόπου λογιωτάτου κυρίου Δαμασκηνοῦ Λιτῆς καὶ Ῥενδίνης καὶ προέδρου Πολυανῆς.

—Δαμασκηνοῦ Ἀρχιερέως Στουδίτου συνδρομικαὶ ἀπὸ τῶν βιβλίων τῶν παλαιῶν φιλοσόφων, ὅσα εἶπον περὶ τῶν πεπειθῶν, ἀνέμων καὶ τῶν χειραίων ζώων, καὶ περὶ τῶν θαλασσίων, καὶ μετέφρασις ἐπὶ τὸ κοινότερον. (Κατ' Ἀλλάγειον τὴν συλλογὴν ταύτην ἐπεμψεν ὁ Δαμασκηνὸς δῶρον πρὸς Μιχαὴλ Καντακουζηνὸν μέγαν δομέστικον, ἀπαγχονισθέντα τῷ 1574 διὰ προσταγῆς Σουλτάνου Ἀμουράτου. (συνεξεδόθη τῷ Εἰρημολογίῳ).

—Λόγος περὶ τῆς φράσεως εἰς τὸν δεκάλογον τοῦ Μωυσέως. (συνεξεδόθη τοῖς Μαργαρίταις ἐν Βενετίᾳ 1630).

—Προγνωστικὰ σημεῖα περὶ βροχῆς, ἀνέμου, ἐκ τῶν ἀστέρων, καὶ ἐκ τῆς σελήνης ἐκ διαφόρων ποιητῶν καὶ διδασκάλων, ποίημα κυροῦ Δαμασκηνοῦ Μητροπολίτου Ναυπλίου καὶ Ἄρτης, περιέχον καὶ ἄλλα τινά.

—Στίχοι Ἑρωειλεγμοὶ εἰς τὴν Κοίμησιν τῆς ὑπερευλογημένης Θεοτόκου Μαρίας ἐν εἰδῆ διηγήσεως. (συνεξεδόθησαν τῷ Θησαυρῷ).

—Κωμωδοδύλογος Δαμασκηνοῦ Ῥενδίνης κατὰ Ἀρχιερέων. (ἔχει πρόσωπα δύο Δαμασκηνὸν καὶ Γαβριὴλ τὸν τῆς ἀγίας Ἀναστασίας ἰχούμενον· προλογίζει δὲ ὁ Γαβριὴλ).

—Κατάλογος χρονολογικὸς τῶν πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως μέχρις Ἰερεμίου. (1573).

Ἄγγελος Βεργίκιος (*).

Κρής ἐπὶ τῆς βασιλείας Φραγκίσκου Α' ἐλλήνων ἀποκατέστη εἰς Γαλλίαν, καὶ ἐπορίζετο τὰ πρὸς ζωάρχαιαν ἀντιγράφων κώδικας τῆς

(*) Τὸ ὄνομα τοῦ Βεργίκιου διαφοροτρόπως παραλλάξεν φέρεται. Ὁ ὕψανδρος Ῥουμπιέζιος, Βεργέριον, ὁ Βαῦλος Βεργίκιον, ἡ Γραφικὴ Ἀποθήκη καὶ ὁ Νούκιος Βεργίκιον, καὶ ἄλλοι Βεργίκιον ὀνομάζουσι τὸν Βεργίκιον.

δὲ θαυμάσιος καλλιγράφος, καὶ ἡ γραφὴ αὐτοῦ ἐθαυμάσθη ὑφ' ὅλων τῶν τότε λογίων· ἡ φήμη του κατέστη Εὐρωπαϊκὴ, καὶ ἐθεωρεῖτο εἰς τὸ εἶδος τοῦτο ὁ ἄριστος μεταξὺ τῶν συγχρόνων του· ὁ περίφημος Ἄγγλος καλλιγράφος Ἐρρίκος Στέφενς συγκατηριθμεῖτο μεταξὺ τῶν μαθητῶν τοῦ Βεργικίου, τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα κατήντησε μετ' οὗ πολὺ νὰ ἐκφράζη τὴν ιδέαν τῆς καλλιγραφικῆς τελειότητος, ἐντεῦθεν προκυψάσης τῆς παρὰ Γάλλοις συνήθους φράσεως « *Ecire comme un Ange* » (1). Ὁ βασιλεὺς Φραγκίσκος διώρισε αὐτὸν ἐπιθεωρητὴν τῶν ἀποτεθησαυρισμένων Ἑλληνικῶν βιβλίων ἐπὶ ἀδρῶ μισθῷ. Ὁ Βεργίκιος ἤτο οὐ μόνον καλλιγράφος ἄριστος, ἀλλὰ καὶ φιλολόγος δόκιμος. Ἀντέγραφέ τινα τῶν ἐν Γαλλίᾳ ὑπὸ τοῦ χρόνου, ἢ τῆς κακῆς χρήσεως βλαβέντων χειρογράφων, προσαπέκτησε νέα, καὶ ἐνέπνευσε εἰς τὸν Φραγκίσκον τὸν εὐγενῆ ζῆλον τῆς διὰ τύπου ἐκδόσεως πολλῶν ἐξ αὐτῶν. Εἰς τὸν Ἄγγελον ὀρεῖται ἡ πρώτη διὰ τοῦ τύπου διάδοσις τῶν Ἑλληνικῶν, Λατινικῶν, καὶ αὐτῶν τῶν Ἑβραϊκῶν βιβλίων ἐν Γαλλίᾳ, αὐτοῦ ἐπίτυχέστατα χαράξαντος τὰ πρῶτα τυπογραφικὰ στοιχεῖα.

Ἀξιόλογα τοῦ Βεργικίου καλλιγραφήματα γραφέντα ἀπὸ τοῦ 1535 — 1566 κοσμοῦσι τὰς βιβλιοθήκας τῆς Γαλλίας, Ἰταλίας, καὶ ἄλλων μερῶν.

Μετέφρασεν ὁ Ἄγγελος Λατινιστὶ τὸ « *Περὶ ποταμῶν καὶ ὄρων ἐπωνυμίας* » τοῦ Πλουτάρχου (2).

Νίκανδρος ὁ Νούκιος γνωρίσας αὐτοπροσώπως τὸν Βεργίκιον λέγει περὶ αὐτοῦ ταῦτα· « Ἄλλὰ δὴ καὶ Ἄγγελον ἐκεῖνον τὸν Βεργίκιον (sic) καλούμενον, Κρήτηθεν ἀρικόμενον, ἐπιμελητὴν τῶν Ἑλληνικῶν βιβλίων ἐφέστηκε, σιτηρέσιόν τε δοὺς αὐτῷ ἐνιαύσιον, ἐπάξιον τῆς αὐτοῦ ἐπιμελείας καὶ ἐπιστήμης· καὶ γὰρ οὐ μόνον τὰ ὑπὸ τοῦ χρόνου καὶ ἀμελείας τῶν πρώην κατεχόντων διεσθαρῶτα τῶν βιβλίων ἀνακτᾶται καὶ ἀντιγράφει, ἀλλὰ δὴ καὶ τὸν βασιλέα πρὸς ζῆλον οὐ τὸν τυχόντα ἠρέθισεν, ὡς καὶ πάμπολλα ἐκ τούτων ἐκτυπῶσαι καὶ χαλκογραφεῖν κατασκευάσαι. Καὶ τὰ δυσπόριστα καὶ σπάνια τῶν Ἑλληνικῶν καὶ Λατινικῶν, ἀλλὰ καὶ Ἑβραϊκῶν, εὐπόριστα καὶ εὐωνα τοῖς ἀνὰ τὴν οἰκουμένην καταστῆσαι· ἔνθεν τοι καὶ χαρακτῆρα γραμμάτων Ἑλληνικῶν αὐτὸς συνεγράψατο, ἄριστα συνδεδεμένον καὶ κάλλιστα

(1) *Magasin Pittoresque*, 1840, σελ. 104.

(2) Σ. Οἰκονόμου, Πανδώρα, φυλλ. 398.

σύνηρμοσμένον, ὡς ὄρᾳν ἔξεστιν, εἰς κάλλος δὲ γράφειν μελετήσας, ἄριστος τῶν καθ' ἡμᾶς, ὡς ἡμεῖς ἴσμεν, ἐν Λευτεκία (sic) τῶν Παρισίων ἄριστος ἐντάττεται. »

Καὶ ὁ υἱὸς δὲ τοῦ Ἀγγέλου Νικόλαος, τῷ 1540 ἐκ Κρήτης εἰς Γαλλίαν ἀποδημήσας, ἦν τῶν γραμμάτων θεράπων, γράψας στίχους εἰς Ἀνδριανὸν τὸν Τούρνεβον.

Συγγενὴς δὲ αὐτοῦ φαίνεται ὢν καὶ Ἰωάννης Βεργίκιος ὁ Κρῆς, γράψας Ἰταλιστὶ ἱστορίαν τῆς νήσου ἐν βιβλίοις δέκα ἐπτὰ ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τοῦ 1597⁽¹⁾.

Ἄλλὰ καὶ Γεώργιος Βεργίκιος συγγενὴς πιθανῶς ἦν τῶν ἄνω τούτου δ' εὔρηται τὸ ἐξῆς χειρόγραφον ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ Δουβλίνου « Μιχαὴλ τοῦ Λυγίζου ἐξήγησις κατὰ πλάτος εἰς τὸν Θουκυδίδην κατὰ λέξιν καὶ κατὰ νοῦν, παρὰ τοῦ ἐντίμου Γεωργίου τοῦ Βερικίου (sic) »⁽²⁾.

Νίκανδρος Νούκιος⁽³⁾.

Κερκυραῖος. Καταλιπὼν τὴν πατρίδα ἕνεκα πλείστων δυστυχημάτων, διέτριβεν ἐν Βενετίᾳ, ἔνθα ἐξέδωκε τῷ 1545 τὸ Τυπικὸν τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἀκολουθίας, δι' ἐξόδων Δαμιανοῦ φιλοχρίστου τινος ἀνδρός. Ἐν τοῖς προλεγομένοις τῆς ἐκδόσεως ταύτης, πρώτης θεωρουμένης, ὁ Νούκιος ὑπογράφεται μὲ τὸ πρωτόθετον ὄνομά του Ἀνδρόνικος, ὅπερ μετ' οὐ πολὺ κατ' ἀναγκραμμτισμὸν εἰς Νίκανδρος ἐπὶ τὸ ἑλληνικώτερον, κατὰ τὴν τότε συνήθειαν τῶν λογίων, μετέτρεψε.

Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἀφίχθη ἐν Βενετίᾳ ὁ Γεράρδος Βελτουρύκος, ἀνὴρ εἰδήμων τῶν Ἀνατολικῶν γλωσσῶν, πεμπόμενος ὑπὸ Πεβροντότου τοῦ ἐκ Γραμβίλλης, πρωθυπουργοῦ Καρόλου Ε' ὡς πρέσβυς εἰς Κωνσταντινούπολιν ἵνα συνομολογήσῃ ἀνάκωχὴν μετὰ τοῦ Σουλτάνου Σουλεϊμάνου.

Γνωστὸς γενόμενος ὁ Νούκιος εἰς τὸν Γεράρδον ἐξενάγκησεν αὐτὸν

(1) Δὲτέθ.

(2) Fabricii Bibliotheca Graeca.

(3) Τὸ ἀληθὲς αὐτοῦ ὄνομα ἦν Νούντζιος, ὅπερ ἐν ἔτει 1542 ἐξελλήνησεν εἰς Νούκιος. Τῷ 1541—43 διατρίβων ἐν Βενετίᾳ ἀνέγραψε, κατὰ παραγγελίαν τοῦ Μενδόζα διαφόρους κώδικας χειρογράφων σωζομένων ἐν Ἐσκουριάῃ. Ἐφ' ἐνὸς τούτων ἀναγιώσκειται « Ἀνδρόνικος Νούντζιος Κερκυραῖος μετὰ τὴν παρπότησιν καὶ λαφυραγωγίαν τῆς ἐκείνου πατρίδος ὑπὸ τῶν ἀσθεῶν Ἐνετίησι διατρίβων καὶ πενίᾳ σωζὼν μισθῷ καὶ ταύτην τὴν βίβλον ἐξέγραψε ». Miller, Catalogue des Manuscrits de l'Escurial, σελ. 110, 111, 116, 150.

ένόσω διέμεινεν ἐν Βενετία, καὶ ἐπρότεινε νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν. Δεχθέντος τοῦ πρέσβεως τὴν πρότασιν, ἐπορεύθη ὁ Ἕλλην ἐν τῇ συνοδίᾳ αὐτοῦ διὰ τῆς Ἰλλυρίας καὶ τῆς Θράκης.

Ὁ Νίκανδρος ὠρελούμενος τῆς εὐκαιρίας ἀνέλαβε τὸ ἀξιέπαινον σχέδιον τῆς συγγραφῆς τοῦ Ὀδοιπορικοῦ του, ὅπερ Ἀποδημίας ἐπιγράφει. Προτιθέμενος νὰ γράψῃ διὰ μόνους τοὺς ἰδίους ὁμογενεῖς, ἀρκούντως γινώσκοντας τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ τοὺς Τούρκους, ἐπιτροχάδην περιγράφει τὴν πρὸς τὸν Βόσπορον ὀδοιπορίαν του καὶ τὴν εἰς Βενετίαν ἐπάνοδον. Διὰ τούτους ὁμῶς τοὺς ὁμογενεῖς αὐτοῦ, ἀγνοῦντας τὴν κατάστασιν τῶν χωρῶν τῆς Δύσεως, ἄρχεται ἀπὸ Ἑνετίας τὸ περιγραφικὸν μέρος τῆς περιηγήσεως αὐτοῦ, καὶ διερχόμενος διὰ Παταβίου, Φεβέρρας, Μαντόνης, καὶ Βερόνας, καὶ σημειώσας ὀλίγα τινα περὶ τῶν πόλεων τούτων, περὶ τοῦ Πάδου, καὶ τοῦ ρεύματος αὐτοῦ, παραγίνεται ἐν Τριδέντῳ, ἔνθα εὕρισκει συγκεκροτημένην τὴν περιφήμον σύνοδον. Διαβάς δ' ἔπειτα τὰς Ἀλπεις διὰ τῆς Βρεννερίου διόδου κατέρχεται εἰς τὴν Γερμανίαν ἀριχθέντος δὲ αὐτοῦ εἰς Αὐγούσταν ἐφελκύνει τὴν προσοχὴν του ἢ νέᾳ θρησκείᾳ, ἢ διαδιδομένη ὑπὸ Μαρτίνου τοῦ Λουθήρου καὶ Φιλίππου τοῦ Μελάγχθωνος. Ἐκθέτει μετὰ ταῦτα συντόμως, τὴν λατρείαν, τὰ ἔθιμα τῶν Εὐαγγελικῶν, προχωρῶν δὲ διὰ τῆς Οὐλμης λαμβάνει ἀφορμὴν ὅπως περιγράψῃ τὸν ῥῶν τοῦ Δουνάβεως. Ἐκεῖθεν περάσας τὰς πεδιάδας τῆς Σοηθίας, διέρχεται ἀλληλοδιαδόχως τὰς πόλεις Σπίρας, Βορματίας, Μαγουντίας, Κοβλεντίας καὶ Κολωνίας, ὧν ἐκάστην ἰδίως περιγράφει, μάλιστα δὲ τὴν τελευταίαν καὶ τὰ ἐν αὐτῇ πολυάριθμα λείψανα. Εἷς τινα τῶν παρεκβάσεων αὐτοῦ ὁμιλεῖ περὶ τῶν Ἀναβαπτιστῶν, καὶ περὶ Ἰωάννου τοῦ ἐκ Μύνστερ, ἀρχηγοῦ αὐτῶν, περὶ τῶν δοξασιῶν καὶ τῶν νόμων αὐτοῦ, περὶ τοῦ θαυμασμοῦ ὃν διήγειρε καὶ τοῦ θανάτου ὃν ὑπέστη. Ἐκ Κολωνίας μεταβαίνει ὁ Νίκανδρος εἰς Ἀκουίτγρανον, καὶ τοῦτο καὶ τὴν ἐν αὐτῷ γενομένην στέψιν τῶν Αὐτοκρατόρων περιγράφει κατ' ἕκτασιν ἐντεῦθεν δὲ ἀπελθὼν εἰς Λουάνιον, περὶ τοῦ ἐν αὐτῇ περιφήμου καὶ ἀκμάζοντος Πανεπιστημίου ἀναφέρει, περαιούται δὲ τέλος εἰς Βρυξέλλας, ἔνθα Κάρολος ὁ Ε' διέτριβε μετὰ τῆς ἰδίας Αὐλῆς. Ἐνταῦθα ὁ Γεράρδος τὴν ἕκτασιν τῆς ἰδίας ἀποστολῆς ἐκτίθησι τῷ αὐτοκράτορι, καὶ ὁ Νίκανδρος συνοδεύει αὐτὸν εἰς τὰς πρὸς ὑψηλῆς περιωπῆς ἄτομα ἐπισκέψεις, ἐξαιρέτως δὲ πρὸς Μαρίαν ἀδελφὴν Καρόλου τοῦ Ε', καὶ γηρεύσαν ἄνακταν τῆς Οὐγγρίας. Ὁ Αὐτοκρά-

τωρ ἀπέρχεται· καὶ περιοδεύει τὴν Βραβαντίαν καὶ τὴν Φλάνδραν, καὶ ἐξακολουθεῖ τὴν πορείαν αὐτοῦ διὰ Μεκλίνου καὶ Ἀντβερπίας. Καὶ ὁ Γεράρδος συνοδεύει τὸν αὐτοκράτορα, ὁ δὲ Νούκιος τὸν Γεράρδον. Εἶνε δὲ σπουδαία ἡ ὑπὸ τοῦ Κερκυραίου περιηγητοῦ γινομένη περιγραφή τῆς Ἀντβερπίας, τὴν ἐμπορίαν τῆς ὁποίας δὲν διστάζει νὰ ἐκτιμῆσῃ ὡς ἀνωτέραν τῆς ἐμπορίας πάσης ἄλλης πόλεως. Ἐκεῖθεν μεταβαίνει μετὰ τῆς αὐλῆς εἰς Γάνδανον, ἐπαναστὰν ἤδη κατὰ Καρόλου, δαμασθὲν δὲ ὑπὸ τούτου, ἐναλλάξ τὴν αὐστηρότητα καὶ τὴν ἠπιότητα μεταχειρισθέντος. Ἀπολείπων δὲ τὴν Φλάνδραν καὶ τὴν Βραβαντίαν, εἰσέρχεται εἰς τὴν Ὀλλανδίαν, καὶ ἐπισκεπτόμενος τὸ Ῥοτερδάμον δὲν παραλείπει νὰ ἀναμνήσῃ, ὅτι ἡ πόλις ἐκείνη ἔγινε περιφανὴς ὡς πατρίς τοῦ Ἐράσμου, καὶ τούτου ὑπερυψοῖ τὴν σοφίαν, καὶ δίδει βιογραφικὰς τινὰς εἰδήσεις. Διατρέξας τὴν Ὀλλανδίαν ἐπιστρέφει εἰς Βρυξέλλας, πεμφθέντος δ' ἐντεῦθεν τοῦ Γεράρδου εἰς Λεόδιον, ἕνεκα ὑποθέσεων τοῦ κράτους, ὁ συνοδοιπόρος αὐτοῦ ἐκπεπληγμένος ἐκ τῆς θέας τῶν γαιανθρακωρυχείων, περιγράφει ἡμῖν ταῦτα περιέργως. Ἐντεῦθεν βλέπει αὖθις τὴν Ἀμβέργην· διαταγέντος δὲ τοῦ προστάτου αὐτοῦ ν' ἀπέλθῃ πρεσβευτὴς ἐν Ἀγγλίᾳ ὁ Νούκιος διὰ Βρουγῶν, Δουγκέρκης καὶ Καλαὶ ἔπεται αὐτῷ.

Καὶ ἐνταῦθα λήγει τὸ πρῶτον βιβλίον τῶν Ἀποδημιῶν.

Τὸ δεύτερον βιβλίον περιέχει τὰ ἐξῆς κεφάλαια—Ὅσα οἱ μοναχοὶ δι' ἰδίαν αἰσχροκέρδειαν εἰργάζοντο—Περὶ τῆς θαυματοποιοῦ γραβῆς—Δημηγορία Ἐνρίκου βασιλέως κατὰ τῶν μοναχῶν—Περὶ τῆς τῶν Ἀγγλῶν ἀποστασίας ἐκ τοῦ τῆς Ῥώμης ἀρχιερέως—Περὶ τῆς Ἐνρίκου, πρὸς τὸν βασιλέα Γαλλίας Φραγκίσκου μάχης—Περὶ τῆς ἐν Πικαρδία πόλεως Βολωνίας—Περὶ τοῦ πρεσβευτοῦ Γεράρδου—Περὶ τῆς μεγίστης νῆος—Περὶ τοῦ στρατηγοῦ Θωμᾶ.—Δημηγορία Θωμᾶ πρὸς τοὺς στρατιώτας—Καμέρακον πόλις ἐπίσημος.

Καὶ τὸ τρίτον βιβλίον τῶν Ἀποδημιῶν τοῦ Νουκίου περιέχον τὴν ἐν Γαλλίᾳ καὶ Ἰταλίᾳ περιήγησίν του, καὶ τινὰ ἱστορικὰ ἐν Ἑλλάδι καὶ Ἰταλίᾳ συμβεβηκότα περιλαμβάνει τὰ ἐξῆς κεφάλαια—Περὶ τῆς βασιλίδος Πανονίας Μαρίας—Περὶ Λευτεκίας τῶν Παρισίων—Περὶ τῆς Γαλλίας κατὰ μέρος—Περὶ τῶν ποταμῶν Γαλλίας—Περὶ τῶν καλουμένων βαρόνων—Περὶ τοῦ βασιλέως τῶν Γάλλων Φραγκίσκου—Φραγκίσκου πρὸς Μεδιολάνων ἐκστρατεία—Περὶ τῆς τοῦ βασιλέως Φραγκίσκου ἀλώσεως—Περὶ τῆς ἐπανόδου Φραγκίσκου καὶ τοῦ γάμου—Περὶ τῆς ἀλώσεως τῆς Ῥωμαίας πόλεως ὑπὸ Βορβῶνου—Ὅσα οἱ στρατιῶται τοῖς Ῥωμαίοις κακὰ ἐνεδείξαντο—Πολιορκία Νεαπόλεως—Περὶ Χαϊρατίνεω τοῦ καὶ Βαρβαρώσσα—Περὶ Τύνητος πόλεως ἐν Λιβύῃ—Περὶ τοῦ Ἀνδρέου δ' Ἀπούρια—Περὶ τῆς λυτρώσεως τῶν αἰχμαλώτων εἰς Τύνητα—Περὶ τῆς ἐν Πελοποννήσῳ πόλεως Κορώνης—Περὶ τῆς Πάτρης πόλεως

ληλασίας—Περὶ τῆς Φραγκίσκου καὶ Σουλεϊμάνεω φιλίας—Περὶ τῆς ἀλώσεως Ἰανούζη ἐκ τῶν Χυμάρης—Περὶ τῆς μάχης Σουλεϊμάνεω κατὰ τῶν Οὐνετῶν—Περὶ τῆς ἐν Κερκύρα πολιορκίας Τούρκων—Ἔσα ὑπὸ τῶν ἐν τῇ πόλει μισθοφόρων ἐπράχθη κακά—Ληλασία τῆς Κερκυραίων νήσου—Περὶ τοῦ ὀφθέντος ἐν Κερκύρα τέρατος—Περὶ τῆς ἐν Πελοποννήσῳ Ναυπλίας πολιορκίας—Περὶ τῆς Οὐνετῶν καὶ Σουλεϊμάνεω συμβάσεως—Περὶ τῆς πρὸς Ἀργίερην αὐτοκρατοροῦ ἀφίξεως—Περὶ τοῦ συμβάντος ναυαγίου ἐν τῷ αὐτοκρατορικῷ στόλῳ—Περὶ τῶν καλουμένων Γουέλφων καὶ Γιβελλίνων—Περὶ τῆς Διπαρέων νήσου ληλασίας—Ἐκφρασις τῆς ἐν Γαλλίᾳ καλιβρόου πιγῆς—Περὶ Ἀγγέλου Βεργηγίου ἐκ Κρήτης—Περὶ τοῦ εἴδους ἡλικίας Φραγκίσκου βασιλέως—Λούδοῦνον πόλις ἐν Γαλλίᾳ ἐπίσημος—Περὶ τῆς Ταυρίνης πόλεως διαστήμου—Περὶ τῆς μεγίστης πόλεως Μεδιολάνων—Περὶ Βονωνίας πόλεως ἐπιστήμου—Περὶ τῆς Φλωρεντίας πόλεως περιφανοῦς—Περὶ Σιένης πόλεως ἐπιστήμου—Περὶ Οὐιτέρβου πόλεως.

Περὶ τῆς συγγραφῆς ταύτης τοῦ Νουκίου, ὁ κ. Μουστοξύδης: ἐξ οὗ μεταγράφωμεν τὰ περὶ τοῦ συμπολίτου του λεγθέντα, λέγει οὕτω « Ῥέον καὶ σαφὲς κρίνει δικαίως ὁ Κράμερ τὸ ὕφος τοῦ Νικάνδρου. Καὶ τῷ ὄντι ἡ ἀνάγνωσις τῶν Ἀποδημιῶν αὐτοῦ ἀποδεικνύει, ὅτι τὴν ἐν τῇ Ἑλληνίδι φωνῇ πείραν ἀπέκτησε κυρίως οὐχὶ ὡς συνίθιζον οἱ πλείστοι ἐκ τῆς μελέτης τῆς ἐκκλησιαστικῆς γλώσσης, ἀλλὰ ποτισθεὶς τοὺς κομφοτέρους τρόπους τῶν δοκίμων τῆς Ἑλλάδος συγγραφέων » (1).

Τὸ Α' καὶ Β' βιβλίον τῶν Ἀποδημιῶν τοῦ Νουκίου ἀποτεθησαύριται ἐν τῇ Βοδλεϊνῇ Βιβλιοθήκῃ, τὸ δὲ τρίτον μετὰ μέρους τοῦ Β' ἐν τῇ Ἀμβροσιανῇ.

Τούτων τὸ μὲν Β' ἐδημοσιεύθη μετ' Ἀγγλικῆς μεταφράσεως καὶ ἱστορικῶν σημειώσεων ὑπὸ I. Κράμερ (The second Book of the travels of Nicander Nucius of Coreyra, London 1841)· παραλειφθέντων τῶν τριῶν τελευταίων κεφαλαίων, ἐν οἷς λόγος γίεται περὶ τοῦ ἐκ Πελοποννήσου στρατηγοῦ Θωμᾶ μετὰ τάγματος ἀνδρείων Ἑλλήνων μισθοφοροῦντος τότε τῷ βασιλεῖ τῶν Ἀγγλων, καὶ περὶ Καμεράκου, ἅτινα ὁ Μουστοξύδης συμπληρωτικῶς ἐδημοσίευσεν (2).

Ἐκ δὲ τοῦ Γ' βιβλίου ἐξεδόθησαν ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Μουστοξύδου τὸ πρῶτον καὶ τριακοστὸν τρίτον κεφάλαιον (3)· ἐπ' ἐσχάτων δ' ἐξ ἀντιγράφου τοῦ πατρὸς τοῦ Ὀ. Μιχαήλ Α. Μουστοξύδης ἐξέδωκε τὰ κεφάλαια ΟΗ'—ΠΓ' τοῦ Γ' λόγου, ἐν Κερκύρα 1865.

Ματθαῖος Δεβάρης.

Ἐγεννήθη ἐν Κερκύρα, καὶ ὀκταέτης κατετάχθη ὑπότροπος τοῦ ἐν Ῥώμῃ ὑπὸ Λέοντος Ι' ἰδρυθέντος Ἑλληνικοῦ Γυμνασίου. Ἐκεῖ δ' ἐδι-

(1) Πανδώρα, τόμ. Ζ', φολ. 154.

(2) Ἀυτοῦ, σελ. 221—24.

(3) Ἀυτ. σελ. 224.

δάχθη ὑπὸ Ἰάνου Λασκάρως (1), καὶ ἀνεδείχθη εἰς τῶν ἐπιμελεστέρων τροφίμων τοῦ Ῥωμαϊκοῦ διδασκτηρίου. Μετὰ τὴν διάλυσιν τοῦ Γυμνασίου προσελήφθη μετ' ἄλλων Ἑλληνοπαίδων ὑπὸ τοῦ φιλέλληνος καρδινάλιου Νικολάου Ῥουδολφίου, ὁ οἶκος τοῦ ὁποίου ἦτο γενικὸν ἐντευκτήριον τῶν τότε λογίων. Ὁ πάπας Παῦλος Γ' διώρισε τὸν Δεβάρην διορθωτὴν τῶν κωδίκων τῆς Βατικανῆς χορηγήσας καὶ ἰσόβιον σύνταξιν. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ προστάτου τοῦ Ῥουδολφίου, ὁ Κάμιλλος Κολούμνας παρέδωκε τῷ Ματθαίῳ τὸν υἱὸν τοῦ Ἀντωνίου, ὕστερον καρδινάλιον, πρὸς διδασκαλίαν τῶν ἑλληνικῶν, οὗτος δὲ συνώδευσε αὐτὸν εἰς τὰ ἐν Πίζῃ καὶ Παταβίῳ πανεπιστήμια. Ἐπανελθὼν εἰς Ῥώμην ἐδεξιώθη ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ φιλομούσου καρδινάλιου Ἀλεξάνδρου Φαρνεζίου.

Ἀπέθανεν ὁ Δεβάρης ἐν Ῥώμῃ ἐβδομηκονταέτης ὀλίγον πρὸ τοῦ 1588.

Μαθητεύων ἐν τῷ Ἑλληνικῷ Γυμνασίῳ ὁ Ματθαῖος ἐπεμελήθη μετὰ τῶν ἄλλων συμφοιτητῶν του τὰ ὑπὸ τοῦ Γυμνασίου ἐκδοθέντα σχόλια τοῦ Ὀμήρου καὶ τοῦ Σοφοκλέους (1517—8).

Συνέγραψε διεξοδικὸν καὶ πολυμαθῆ πῖνακα τῶν εἰς Ὀμηρον παρεκβολῶν τοῦ Εὐσταθίου τυπωθέντα ἐν Ῥώμῃ τῷ 1550 σὺν τῇ ὑπὸ τοῦ Μαγιοράνου ἐκδόσει τοῦ σοφοῦ σχολιαστοῦ, καὶ ἀνατυπωθέντα ἐν Βερολίῳ τῷ 1765, καὶ μετὰ τῆς ὑπὸ Σταλθάουμ ἐκδόσεως τοῦ Εὐσταθίου ἐν Λειψίᾳ 1830. Τὸν πῖνακα τοῦτον τοῦ Δεβάρη λέγει πληρέστατον ὁ Φαβρίκιος (« Index completissimus » Biblioth. Gr. VI, σελ. 673).

Ἐποίησε πολλὰ κομψὰ ἐπιγράμματα (epigrammata Græca quam multa, quam eleganter ornateque conscripsit) ».

Τὸ σπουδαιότερον ὅμως τῶν ἔργων τοῦ λογίου Κερκυραίου εἶνε τὸ περὶ μορίων τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης (Liber de Græcæ linguæ particulis), ὅπερ μετὰ θάνατον τοῦ συγγραφέως ἐξέδωκεν ὁ ἀνεψιὸς του Πέτρος Δεβάρης ἐν Ῥώμῃ 1588 προτάξας λατινιστὶ προσφωνηματικὴν εἰς τὸν καρδινάλιον Φαρνέσιον, ἐν ἣ διέσωσεν ἡμῖν τὰς ἄνω βιογραφικὰς περὶ τοῦ θείου του εἰδήσεις. Ἡ Ῥωμαϊκὴ ἔκδοσις ἀνετυπώθη ἐν Νυρεμβέργῃ, Ἀμστελοδάμῳ, Λονδίῳ 1657, καὶ τελευταῖον ἐν Λειψίᾳ τῷ 1775 μετὰ σημειώσεων ὑπὸ Ῥεουσμάνου.

Κατὰ τὸν ἀνεψιὸν του συνέγραψεν ὁ Ματθαῖος καὶ πολλὰ ἕτερα (multos quidem libros reliquit, octo ac viginti annis a se conscriptos).

(1) « Ibi igitur Devarius a tanto Doctore, summa docentis atque discipuli cura litteris Græcis eruditus, obscura quæque ac recondita ejus linguæ mysteria ita celeriter arripuit, ut ipse deinde per se ex veteribus Græcis oratoribus, historicis, poetis, philosophis, tanquam ex fontibus, omnem haberet non modo linguæ cognitionem atque verborum, verum etiam rerum scientiam pulcherrimarum ». Præfatio in tractatum de particulis.

Ἐπιταγῇ Πίου Ε' καὶ τοῦ διαδεξαμένου Γρηγορίου ΙΓ' ὁ Δεβάρης μετέφρασεν ἀπὸ τοῦ λατινικοῦ εἰς τὸ Ἑλληνικὸν τοὺς Κανόνας τῆς ἐν Τριδέντῳ Συνόδου, καὶ ἐτύπωσε τὴν μετάφρασιν ἐν Ῥώμῃ ἐπὶ σκοπῷ προσηλυτισμοῦ, ὡς λέγει ἐν προλόγῳ καὶ ἐπιλόγῳ ἀποτενιόμενος πρὸς τοὺς συμπατριώτας του « Ἐκείνο τοίνυν ἐνθυμηθέντες, ὡς ἀφ' οὗ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐκκλησίας ἀπεσχίσθητε, παντοίως κακοῖς, ὡς μήποτ' ὄφειλε, περιεπέσετε· οἷς καὶ νῦν ἔτι τὸ πλείστον τοῦ γένους ἡμῶν ἐλεεινῶς συνέχεται. Σύνετε ὃν, ὦ ἄνδρες, καὶ φρονήσατε ποτὲ, καὶ τὴν σκληροκαρδίαν ἀποθέμενοι ἐπάντιτε ὅθεν ἀποκεχωρήκατε, καὶ μὴ περαιτέρω τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ τοῦ τὴν ὑμετέραν ἐπιστροφὴν μακροθύμως περιμένοντος παραπικραίνετε ».

—Κανόνες καὶ δόγματα τῆς ἱερᾶς καὶ ἁγίας οἰκουμενικῆς ἐν Τριδέντῳ γενομένης συνόδου ἐπὶ Παύλου τρίτου, Ἰουλίου τρίτου, καὶ Πέτρου τετάρτου, ἄκρων ἀρχιερέων, ἐκ τῆς Λατίνων φωνῆς εἰς τὴν τῶν Γραικῶν μεταφρασθέντα ἐκδοθέντα τε, προστάξαντος τοῦ σοφωτάτου κυρίου ἡμῶν Γρηγορίου ΙΓ' ἄκρου ἀρχιερέως. Ἐν Ῥώμῃ διὰ Φραγκίσκου τοῦ Ζανέτου ἀφγγ' (εἰς 4, σελ. 143, μετὰ προλεγομένων, ἐκ σελίδων 4, ἀνευ ἀριθμήσεως (1)).

Κατὰ τὸν ἀνεψιὸν του, ὁ Ματθαῖος ἐπιταγῇ τοῦ αὐτοῦ πάπα Πίου Ε' μετέφρασεν ὁμοίως εἰς τὸ Ἑλληνικὸν τὴν Κατήχησιν (Catechismum), μὴ ἐκδοθείσαν, καὶ ἐπεμελήθη τὴν ἐν Ῥώμῃ πρώτην ἔκδοσιν τοῦ ἑλληνικοῦ κειμένου τῶν Πρακτικῶν τῆς ἐν Φλωρεντίᾳ Συνόδου.

Ὁ Δεβάρης διετήρει ἀλληλογραφίαν μετὰ πολλῶν σοφῶν Ἑλλήνων καὶ Λατίνων, καὶ διάφοροι ἐπιστολαὶ του εὔρηνται ἐκδεδομέναι ἢ μὴ.

Ἄντωνιος Ἐπαρχος.

Ἐγεννήθη περὶ τὸ 1491 ἐν Κερκύρᾳ ἐκ Γεωργίου Ἐπαρχου, ἀνδρὸς ἑλλογιμοῦ καὶ ἐπισήμου, καὶ τῆς θυγατρὸς Ἰωάννου Μόσχου τοῦ Λάκωνος.

Ἐν ἔτι 1536 ὁ Ἄντωνιος ἐπέμφθη μετὰ Ἰωάννου Καρτάνου παρὰ τῶν Κερκυραίων πρεσβευτῆς εἰς Ἑνετίαν, ἔνθα ἔτυχε πλείστων ὑπὲρ τῶν ἑαυτοῦ συμπολιτῶν προνομίων. Ἐπανακάμψας δ' ἠναγκάσθη, ἕνεκα τῆς κατὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος ἐκστρατείας τοῦ σουλτάνου Σουλεϊμάνου, νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς Δημοκρατίας, ὡς φυγὰς καὶ πλάνος. Ἐκεῖ συνέστησε διδακτήριον ἑλληνικῶν γραμμάτων ἵνα πορίζηται τὰ πρὸς τὸ ζῆν. Τὸ Συμβούλιον τῶν δέκα ἐκτιμῶν τὰς γνώσεις καὶ τὰ δεινοπαθήματα τοῦ διακεκριμένου Κερκυραίου ἐξέδοτο ὑπὲρ αὐτοῦ τὸ ἐξῆς ψήφισμα. « Ἐνεκα τῆς πίστεως, τῆς ἐξαιρέτου παιδείας, καὶ τῶν πρὸς τὸ ἡμέτερον κράτος εὐργετημάτων τοῦ ἐξόχου

(1) Κατὰ λάθος ὁ Βρετὰς (Κατάλογος Νεοελλ. Φιλολ. Α', ἀριθ. 19) λέγει μεταφραστὴν τῶν κανόνων τούτων τὸν κατὰ τὸν ἐπόμενον αἰῶνα ἀκμάσαντα Ματθαῖον Καρμυφύλλην, ἀφοῦ καὶ ἐν προλεγομένοις προτάσσεται τὸ ὄνομα τοῦ Δεβάρη.

» Ἀντωνίου Ἐπαρχοῦ πιστοῦ πολίτου τῆς ἡμετέρας πόλεως Κερκύ-
 » ρας, τῇ ἐξουσίᾳ τοῦ Συμβουλίου τούτου χορηγοῦνται ἐκ τοῦ ἰδιαι-
 » τέρου τοῦ Συμβουλίου ταμείου δουκᾶτα ὀκτώ κατὰ μῆνα, μέχρι
 » οὗ λαθῶν ἀνακούφισίν τινα ἐκ τῆς ζημίας καὶ βλάβης, ἣν ὑπέ-
 » στησαν τὰ ἑαυτοῦ κτήματα, φθαρέντα παντάπασι καὶ ἀφανισθέντα
 » κατὰ τὴν οἰκτρὰν λεηλασίαν τῆς νήσου, ἐπανακάμψῃ εἰς τὴν πατρίδα,
 » ἐφ' ὅρα ὅμως νὰ διδάσκῃ ἐν τοσοῦτῳ κατὰ τὴν ἐνταῦθα αὐτοῦ δια-
 » τριθὴν δημοσίᾳ καθ' ἑκάστην τὰ ἑλληνικὰ γράμματα, ἐν τόπῳ ὑπὸ
 » τοῦ Συμβουλίου ὀρισθησομένῳ ».

Κατὰ τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1537 ἐν Βενετίᾳ διαμένων ὁ Ἐπαρχος
 ἔγραψεν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν διάσημον καρδινάλιον Βέμβον ἐν ᾧ λίαν
 ζωηρῶς περιγράφων τὴν πενίαν αὐτοῦ καὶ λέγων ὅτι « οὐκ ἔχει ὀπό-
 » θεν διατρέψαι τὰ παιδάριά » καταφεύγει εἰς τὴν ἐλευθεριότητα τοῦ
 λογίου καὶ ἐλεήμονος καρδινάλιου, ὅστις θαυμαστῆς ὢν καὶ φίλος τοῦ
 Ἐπαρχοῦ ἔγραψεν ἐκ Ῥώμης ὑπὲρ αὐτοῦ Ἰταλιστὶ πρὸς τὸν καρδινά-
 λιον Φαρνέσιον τῇ 7 Ὀκτωβρίου τοῦ 1540 συνιστῶν αὐτὸν θερμώτατα.

Ἐνετίηθεν ἔγραψε, πιθανῶς κατὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος (1538), καὶ
 ἄλλην ἐπιστολὴν πρὸς Ἀρσένιον τὸν ψευδο-Μονεμβασίας.

Ταλαιπωρηθεὶς ὑπὸ τῆς τύχης ὁ Ἐπαρχος ἐβιάσθη νὰ πωλήσῃ
 ἑκατὸν κώδικας χειρογράφων, οὓς εἶχε, καὶ ὢν τὸν κατάλογον μετέ-
 » δωκαν ἡμῖν οἱ Λεμοῖνος, Βανδούρης, καὶ Φαβρίκιος. Πιθανῶς δ' ἕνεκα
 » πενίας ἀντέγραψε καὶ διάφορα πονήματα, διότι συγκαταριθμεῖται
 ὑπὸ Μονφωκὸν μεταξὺ τῶν ταχυγράφων. Τοὺς ὑπὸ τοῦ Ἐπαρχοῦ
 πωλουμένους κώδικας ἐπεθύμησε ν' ἀγοράσῃ Κάρολος ὁ Β', ἵνα δι'
 αὐτῶν πλουτήσῃ τὴν Καισαρικὴν βιβλιοθήκην, ἀλλ' ὕστερον, εἴτε
 διὰ τὴν ἀπορίαν τοῦ ταμείου, εἴτε δι' ἄλλους λόγους μετέβαλε γνώ-
 μην, καὶ ἠγοράσθησαν ὑπὸ τοῦ ἀντιπάλου αὐτοῦ Φραγκίσκου τοῦ Α'.
 Ἀντίγραφα τινὰ ἠγόρασε παρὰ τοῦ Ἀντωνίου καὶ ἡ βιβλιοθήκη τῆς
 Αὐγούστης ἀντὶ ὀκτακοσίων δουκᾶτων, καὶ Μάρκελος ὁ Β' καὶ Πίος
 ὁ Δ' οἱ ποντίφηκες, ἐπεφόρτισαν αὐτὸν ἵνα συλλέξῃ ἐν Ἑλλάδι καὶ
 Ἀνατολῇ Ἑλληνικὰ ἀντίγραφα, κοσμήσαντα οὐχὶ τὴν Βατικανὴν βι-
 βλιοθήκην, ἀλλὰ τὴν τῆς Φλωρεντίας, ἕνεκα τῶν πρὸς τοῦτο γενομέ-
 » νων παρὰ τοῦ μεγάλου Δουκὸς Κόσμου παρακλήσεων πρὸς τὸν καρ-
 » δινάλιον Σιρόλετον.

Ἡ χρηματικὴ βοήθεια ἐχορηγεῖτο τῷ Ἐπαρχῷ μέχρι τοῦ 1541,
 ὅτε παρὰ τῆς Ἐνετικῆς Δημοκρατίας ἔλαβε καὶ ἄλλην ἀπόδειξιν

τιμῆς καὶ μεγαλοδωρίας. Μεταξὺ τῶν τιμαρίων, εἰς ἃ οἱ δορυκτῆτορες Ἀνδηγαυοὶ διήρσαν τὴν νῆσον Κέρκυραν, ὑπῆρχε καὶ τὸ λεγόμενον τῶν Ἀθιγγάνων, διότι πάντες οἱ ἀνήκοντες εἰς τὴν φυλὴν ἐκείνην καὶ ἐν Κερκύρα, Πάργῃ, Βαστίᾳ, Βουθρωτῷ, Συβότοις, καὶ Χιμάρᾳ κατοικοῦντες ὑπήγοντο εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ βαρόνου τοῦ τιμαρίου ἐκείνου. Τελευτήσαντος τοῦ τελευταίου τιμαριούχου, ὁ Ἐπαρχος ἐζήτησε τὸ τιμᾶριον τοῦτο. Ὅθεν τῇ 15 Ἰανουαρίου 1541 διὰ δόγματος τοῦ Συμβουλίου τῶν Δέκα ἐχορηγήθη αὐτὸ εἰς τὸν διάσημον Κερκυραῖον ἕνεκα τῆς ἐξαιρέτου πίστεως, παιδείας, καὶ τῶν εὐεργετημάτων αὐτοῦ.

Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἔγραψεν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν καρδινάλιον Γάσπαριν Κονταρηνόν, καὶ τῷ 1543 πρὸς Φίλιππον τὸν Μελάγχθωνα. Κατὰ δὲ τὸ ἐπιόν (1544) ἐδημοσίευσεν τὸν θρῆνον εἰς τὴν Ἑλλάδος καταστροφὴν μετὰ τῶν ἄνω δύο ἐπιστολῶν καὶ τρίτης πρὸς Ἀντώνιον τὸν Ἀντίμαχον.

Τὸν Ἐπαρχον διατρέβοντα ἐν Ἑνετίᾳ εἶδεν ἐν ἔτει 1545 ὁ Γεσνέρος, ὅστις συγκατατάσσει τὸν λόγιον ἄνδρα μεταξὺ ἐκείνων, οὔτινες ἐχορήγησαν αὐτῷ εἰδήσεις. Ἀλλὰ καὶ ἐν ἔτει 1548 διέτριβεν εἰσέτι ἐν τῇ μητροπόλει τῆς Δημοκρατίας, γράψας καὶ ἐπιστολὴν πρὸς τὸν οἰκουμενικὸν πατριάρχην Διονύσιον, ἣτις προετάχθη ὡς πρόλογος τῆς τότε ὑπὸ Σπινέλλου γενομένης ἐκδόσεως τῶν Μηναιῶν.

Τῷ 1550, ἀναγκαζόμενος νὰ ἐκδώσῃ εἰς γάμον θυγατέριον ὠραῖον ἀπεφάσισε νὰ πωλήσῃ πεντήκοντα ἀρχαιότατα χειρόγραφα, καὶ γράφει ἐπὶ τούτῳ ἐξ Ἑνετίας ἐπιστολὴν πρὸς Ἀντώνιον Πινερότον, σύμβουλον τοῦ Αὐτοκράτορος, ἐν ἣ θρηνῶν τὴν δουλείαν τῆς Ἑλλάδος, παρακινεῖ τὸν ἄνδρα ἵνα μεσιτεύσῃ πρὸς ἀπελευθέρωσιν αὐτῆς. Μετὰ ταῦτα ἐπανῆλθεν, ὡς φαίνεται, ἐπ' ὀλίγον εἰς τὴν πατρίδα του, διότι ἐν μηνὶ Νοεμβρίῳ τοῦ 1551 ἐπέμφθη ἐκ νέου εἰς τὴν πρωτεύουσιν ὡς πρέσβυς τῶν Κερκυραίων ἵνα τύχῃ προνομίων τινῶν. Ἐν ἔτει 1564 ὁ Ἐπαρχος ἦτο ἐν Κερκύρα ἄλλὰ κηδόμενος τὰ μέγιστα περὶ τῆς ἐντελοῦς ἐκπαιδεύσεως τῶν δύο αὐτοῦ ἀρρένων τέκνων, καὶ μὴ δυνάμενος νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν ἀξιεπάριν αὐτοῦ ἐπιθυμίαν, ἀπεφάσισε καὶ πάλιν νὰ μεταναστεύσῃ. Ὅθεν ἐν ἔτει 1565 ἰκέτευσεν τὸν πάπαν Πίον Δ' ἵνα πρὸς τοῦτο βοηθήσῃ αὐτὸν χρηματικῶς. Οὗτος δὲ οὐ μόνον ἔπεμφεν αὐτῷ ἱκανὰ ἀργύρια, ἀλλὰ καὶ μηνιαίαν σύνταξιν ὥρισεν ἐκ δέκα χρυσίνων. Ἐπὶ τούτοις πεποιθὼς ὁ Ἐπαρχος ἀνεχώρησε

ρησεν ἐκ τῆς πατρίδος τῷ 1566, ἀγαγὼν μεθ' ἑαυτοῦ τοὺς δύο υἱοὺς ἵνα παιδευθῶσιν ἐν Παταβίῳ, καὶ πλεῖστα κομισάμενος ἑλληνικὰ ἀντίγραφα. Ἐπειδὴ δὲ ἐλθὼν εἰς Ἰταλίαν εὔρε τὸν πάπαν ἀποθανόντα, ἐδήλωσε τὸ πρᾶγμα πρὸς τὸν διάδοχον αὐτοῦ Πίον τὸν Ε΄. Οὐδεμίαν ὁμῶς λαβὼν ἀπάντησιν καὶ καταπονούμενος ὑπὸ τῶν χρεῶν, καὶ τόκων καὶ τῆς δαπάνης, ἠναγκάσθη νὰ καθικετεύσῃ δι' ἐπανειλημμένων ἐπιστολῶν τοὺς καρδινάλιους Φαρνέσιον, Σιρλέτον, καὶ Τράνης, ἵνα μεσιτεύσωσι παρὰ τῷ ποντίφηκι, ὅπως τύχῃ τῆς πρώην ὑπὸ Πίου Δ' ὀρισθείσης αὐτῷ τοσοῦτον ἀναγκαίας συντάξεως.

Ἐξ ἐπιστολῆς τοῦ Ἐπαρχοῦ, γραφείσης ἐν ἔτει 1568, ἐξάγεται, ὅτι ἦγε τότε τὸ ἑβδομηκοστὸν ἑβδομον ἔτος, πιεζόμενος ὑπὸ ποδάγρας. Ἐπειτα οὐδεμίαν ἔχομεν περὶ αὐτοῦ εἰδήσιν. Κατέλιπε μίαν θυγατέρα καὶ δύο υἱοὺς, ὧν ὁ πρεσβύτερος ἐκαλεῖτο Νικηφόρος.

Ὁ Ἐπαρχος ἦν ἐκ τῶν διασημοτέρων Ἑλληνιστῶν τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος, γράψας διαφόρους ἐπιστολάς δημοσιευθείσας ὑπὸ Κρουσίου, Λαμίου, Μαυροφρείδου, Μουστοξύδου.

Ὁ Γυράλδος συναριθμεῖ αὐτὸν μεταξὺ τῶν περιφανῶν ποιητῶν τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ. Περὶ τούτου δὲ καὶ περὶ τῆς πατρίου αὐτοῦ ἀγάπης τεκμήριον ἔχομεν τὸν θρῆνον εἰς τὴν τῆς Ἑλλάδος καταστροφὴν, ἣν ἀσμένως ἐπισυνάπτομεν (1).

*Θρῆνος εἰς τὴν Ἑλλάδος καταστροφὴν
'Αρτωρίου τοῦ Ἐπαρχοῦ.*

Νῦν ὀλοφυνδῆς, Πιερίδες, νῦν ἄρχετ' αἰοιδῆς,

Δάκρυα νῦν Ἑλικῶν λείβ' ἄμοτον γοῶν.

Νῦν χάριτες τρισαῖ Ζηγὸς περικαλλία τέκνα,

Ἑλλάδος οὐλομένην συντυχίην κλάετε.

Ἄγχει θῆρ ὀλοὸς γναμπτοῖς ὀνύχασσι κιχίτας

Πρόρριζον Δαναῶν ἡμερόεντα δόμον.

Δεινὸν ἐπιθρωμᾶται δ' ἄλλοις αἰὲν ὀρούων,

Οὐδέποτε ἀφρικτὶ δέρκεται ὄν κεν ἴδοι.

Ἄθρει, Ζεῦ, περίσημον, ἄθρει, γένος οἶον ὀλείται.

Μύρεο σὴν, Ἑλλάς, μύρεο δυσμορίην.

Ἄλκειδην κιχλήσκω, ποῦ νῦν παῖς ἀγέρωχος

Ἄλκμήνης· ἧ γὰρ τοῦδ' ἀποθεν προσιδῶν

(1) Μιχαὴλ Μουστοξύδου, Ἀντώνιος Ἐπαρχος ἐν Πανδώρα φολ. 407, 409, 410, 411.

Εἰς τὸν Ἐπαρχον ἀποδίδεται λατινικὴ μετάφρασις βιβλίων τινῶν τοῦ Πολυβίου (Weiss, Biographie Universelle, tom. 63. — Fabricius XI, 566).

Οὐκ ἂν μείνεν, ἐπισκύνιον καὶ χεῖρα βαρεῖαν,
 Θῆρ ὁ τόδ' ὑβρίζων ἔθνος ὑπερφιάλως.
 Ἄλλ' ἀστοῖσιν φάνηθι ἀνήμερα φῶλ' ἀπελαύνω·
 Ἀμφιτρωϊαῶδῃ σοῖσιν ἀπ' οὐρανόθεν.
 Καδμητῆς γὰρ Θήβῃ κενὴ σείο τιθήνη,
 Ῥίγιον ἔνδον ἔχει γηρυόνοιο κύνα.
 Τίρυνθος περιβάτου δέδμηται μέγα δ' ἄστῳ,
 Δούλειον τ' ἤμαρ δίψιον Ἄργος ἴδεν.
 Οἱ δὲ Μυκῆνας καὶ Πέλοπος χθόνα πάσαν ἐπέιχον,
 Αἶ, αἶ βαρβαρικά νῦν ζυγόδεσμ' ἔλαβον.
 Ἄρχετε, Πιερίδες, γοερῆς νῦν ἄρχετ' αἰοιδῆς,
 Δακρυχέων δ' Ἑλικῶν αἴλινα νῦν στονάχει.
 Ἔργω ταρταρίων ποτὲ κευθμώνων ἀπο Θησεῦ,
 Ὅμμασι μυδαλέοις Κεκροπίην δ' ἔσιδε
 Μυρίον αὔθις πέμπουσαν κρατερᾶς ὑπ' ἀνάγκης
 Οὐχ ἔνεκ' Ἀνδρόγεω δασμὸν ἀπ' ἠϊθέων.
 Δέρκεο δ' ἐξ Οὐλύμπου σὺν Πολυδεύκει Κάστορ
 Ἄλγεα δουλοσύνης, οἷα Λάκωνας ἔλον.
 Ἄλκαθόιο βίη νῦν ἄλλον βάλλε λέοντα,
 Ὅς λόφον ἀστερίου Μεσσαπίοιο ἔχει.
 Οὐ ταύροισιν ἀναιδέα θυμὸν ἰέντα μόνοισιν,
 Ἄλλὰ βροτῶν σαρκῖν φεῦ! ἐπιμαινόμενον.
 Ὅρος', Ἀχιλλεῦ, δεῦρ' ἐπάμμονον σοῖσι Πελασγοῖς
 Τειρομένοις ὀλοῶν ἔγχει δυσμενέων.
 Λαμβανε δ' ὅμοις τὰ κλυτοτέχνης κυλλοποδίω
 Ἔνεκα Πατρόκλου ἔντεα τεύξατό σοι.
 Ἦριπε νῦν προθέλυμνον Φθίης, ἦριπεν ἄστῳ·
 Αἶ, αἶ, Θετταλίη δ' ἄλγεα πολλὰ φέρει.
 Ἄρχετε, Πιερίδες γοερῆς νῦν ἄρχετ' αἰοιδῆς,
 Δακρυχέων δ' Ἑλικῶν αἴλινα νῦν στονάχει.
 Ἦδη κλεινὸν ἀπάσας ὕβρισθ' Ἑλλάδος οὐδας,
 Ἐκποθεν ἄλλ' οὐ τις φαίνεται ἀμυνόμενος.
 Οὔτις ἀπὸ χθονός, οὔτις Ὀλύμπου ἀπ' ἀστερόεντος,
 Δύσμορε νῦν Ἑλλάς, σείο δέδορκε τύχας.
 Φύτλην εὐόρκων γὰρ θυῶρις ἐβρόχθισεν Ἄρης,
 Λοιπὰ δὲ μοῦν ἐν γῆ πῆματα ἐλέγχεά τε.
 Τῶν αἰδώς εἰν ὀφθαλμοῖς, οὔτ' ἄλλο τέθηλε
 Σύμβολον εὐσεβέων, Ζεὺς γὰρ ἀφείλε πρόφρων.
 Οὐ γάρ τοι Ζηγὸς μέλλει ἀέκητι τάδ' εἶναι,
 Φύλον ὄφρ' ἐσθλῶν μὴ κῆρυμα γένοιτο κακοῖς.
 Τίς ναιμέστητε βροτὸς, τίς τοσσάδ' ἐχώσατο δαίμων,
 Παισὶν ὅς ἡμιθέων τοῖον ἔοργε κακόν.
 Βάτκιανος ἦν δήπου ὅς τις ποτ' ἄρ' ἐπλεθ' ὁ βλάπτων

Νύχθ' ὅς ἀμορβαίην Ἀουίην δ' ἄγαγεν.
 Ἴλαθι δῆμοισι, Ζεῦ, Ἴλαθ' ἀποφθινύθουσι,
 Πολλὰς ἐπάρκει νῦν οἶον ὑπέσχεό που.
 Ἀφραδίην ἄπο πέμπε μελάθρων, ὧ πολιοῦχε
 Μητέρα δυσπραγίης αἰὲν ἱαπτομένην.
 Ἄρχετε, Πιερίδες, γοερῆς νῦν ἄρχετ' αἰοιδῆς,
 Δακρυχέων δ' Ἑλικῶν αἶλινα νῦν στονάχει.
 Τίς πραπίδεςι κακὰς Δαναῶν ἄπο κῆρας ἀλάλκων,
 Οἷα Λεωνίδεω δεξιτερῆν ὀπλίσει.
 Μειλίχια φρονέων δέ τις ἀγορμένους ἀγορεύσει,
 Οἷα Θεμιστοκλέης οὐ κτεάνων ἀλέγων.
 Τίς δ' οἴσει ψῆφον σαοσίμβροτον οἷα Περικλῆς
 Ἐξ ἀπόροιο πόρον πλῆθεσιν εὐράμενος.
 Πηγαί μὲν παύσαντο φρενῶν, φεῦ! καὶ βαθάμιγγες
 Ἑλλάδος ἐν θαπέδῳ θαίμονος ἐξέλιπον.
 Πάντα δ' ἔρημ' ἠύφρονος ἀνδρὸς ἐγερτινόιο,
 Ἀγλαίης προτέρης ἕχετο πᾶσα χάρις.
 Δευκαλίων, λάας νῦν ἤδη βάλλεο ἄλλους,
 Λήθη γὰρ κωφῇ Ἑλλάδα πᾶσαν ἔχει.
 Ἄρχετε, Πιερίδες, γοερῆς νῦν ἄρχετ' αἰοιδῆς,
 Δακρυχέων δ' Ἑλικῶν αἶλινα νῦν στονάχει.
 Θρέπτειραι ψυχῶν νοδὸς ἡγεμονῆες ἄτρεστοι
 Μοῦσαι Μνημοσύνης ἔκγονα καλλικόμου,
 Εἶπατε λυσοσμένῳ μοι ποῦ αὐλὶ' ἔθεσθε,
 Κασταλίης γὰρ τοι γνῶριμον οὐδ' ὄνομα.
 Μῶν ἔχεθ' Ἑσπερίην; ἢ καὶ κρυμώδεας Ἄλπεις
 Πάμπαν ὑπερβάμεναι χαίρετε Λευκετῆ;
 Φεῦ! ὧς ἠλλάχθη πάντ', ἢ καὶ Παλλὰς Ἀθήνη
 Κεκροπιδῶν ἄστῳ προὔλιπ' ἀποιχομένη.
 Καὶ μάκαρες τὰ εἴων ἀέκοντες προὔλιπον ἄλλοι,
 Ἄχθος ἀναινόμενοι βαρβαρικῶν θορύβων.
 Μοῦνος ἀν' Ἑλλάδα λυσιμέριμος νῦν ὑπόλοιπος,
 Καὶ Μῶμος τρισὶ σὺν ταρταρίαισι Κόραις.
 Ἄρχετε, Πιερίδες, γοερῆς νῦν ἄρχετ' αἰοιδῆς,
 Δακρυχέων δ' Ἑλικῶν αἶλινα νῦν στονάχει.
 Διστὰ φάει κόσμου τρίτατον φάος ἄλλο βροτοῖσι·
 Δεῦτ' ἀποπαυόμενον λοίσθιον εἰσίδετε.
 Αἰγλήν δ' ὑμετέρην σκιεροῖς κρύψαντα νέφεσσι
 Πένθημα δυσμορίην οὐρανόθεν στένετε.
 Εἶπατε δ' Ἠλιάδεσσι ὀδυρομέναις Φαέθοντα,
 Ἠλέκτροιο πάλιν δάκρυα βαλλέμεναι.
 Ἥ γὰρ ἀπειρέσιον φέγγος ψυχαῖσιν ἰάλλων,
 Ἄλλος νῦν ἀστὴρ ὤλετο παμφανόων.

Ἕπειροι τόνδ' ὠδύραντο, ξὺν δ' ἅμα τῆσιν,
 Εἰνάλια νῆσοι νωλεμέως ἴαχον.
 Τέμπεα δ' ἦρθοντ' ἄλγεος, οὐρέα τ' ἠνεκμέντα,
 Καὶ λειμῶνας ὁμοῦ πένθος ἐπεσκέπασε.
 Κρυψίδρομοί τε κρῆναι καὶ ποταμοὶ γούονται·
 ὦμοι! τοῖον Ζεῦ, κάλλος ἀπολλύμενον!
 Ἄρχετε, Πιερίδες, γοερῆς ἄρχετ' αἰοιδῆς,
 Δακρυχέων δ' Ἑλικῶν αἴλινα νῦν στονάχει.
 Ἄστεα πάνθ' ὅποσα πρὸς ἔω καὶ ὄσ' ἔσπερον ἀγνόν,
 Ὅσα τε πρὸς Βορέην καὶ Νότον οἰκί' ἔχει,
 Ὑμετέρης μύρεσθε τιθήνης αἰπὺν ὄλεθρον,
 Κειράμενα πλοκάμους, ὡς ἐπέοικε, κάρης.
 Οἴσαστε δὲ στεφάνους στυγνῶ, πλεκτούς ὑακίνθω·
 Οἴσαστε μητέρι νῦν δῶρον ὀφειλόμενον.
 Μελιχίη γὰρ ἀπάντων χεῖλεσι μαζὸν ἐνήκεν,
 Ἴδύπνοα ψυχαῖς σπέρματ' ἐρευγόμενον.
 Πρώτη δ' ἀμφίχει σοφίης Ζηγὸς παρέδροιο
 Ἐγχεῖ, ἀμαθίης αἴσχος ἀπεσκέδασε.
 Δολοῖσι θνητοῖσι δ' ἄλωομένοις κατὰ βένθος
 Νυκτὸς ἀπειρεσίης λαμπρὸν ἔδειξε φῶος.
 Ὑψιφόρητον ἀταρπὸν δ' ἀθανάτων ἐπέδωκε,
 Στέλλεσθ' ἀστροθέτοις βήμασιν εὐνομίης.
 Φαύλων τ' ἀνδρῶν πρῶτον ἐπαυνάζειν μέγα κῦμα
 Κᾶτα δὲ μάρνασθαι μήσατ' ἐπισταμένους
 Τίς κεν μυθήσαιοτο εὐφρονέους ὅσα μήτηρ
 Παισὶ φίλοισι διδοῖ εὐμενὴ φύσεως;
 Ἄρχετε, Πιερίδες, γοερῆς νῦν ἄρχετ' αἰοιδῆς,
 Δακρυχέων δ' Ἑλικῶν αἴλινα νῦν στονάχει.
 Καίται δὲθ' Ἑλλάς μὴ θαύμαϊν' οἶον ἐτύχθη·
 Πάντα κάτω βάλλει αἴψα διχοστασίη.
 Τὴν δὲ Ζεὺς ἐφίησι μακρὸν τοῖς ἄν κοτέσοιτο,
 Τεύξουσαν θνητοῖς πῆματ' ὀλεθρογόνα.
 Ἄλλ' ἠπείρων ὦ βασιλῆς ὑπέρτατοι ἄλλων,
 Ἦδη κλύεθ' ἄπερ θυμὸς ἄνωγε λέγειν.
 Μοῦσαι γάρ μ' ἐδίδαξαν ἀληθέα πάντ' ἀγορεύειν
 Αἰγιόχοιο Κόραι Ζηγὸς ἐριθρεμέτα.
 Θῆρ ὀλοφάτοις αὖθις ἐπασσύτερον ποσὶν ἔρπων.
 Αἰεὶ τοῦ πρόθευ μείζον' ὄλεθρον ἄγει.
 Φράζω Ἰταλίη, καὶ Γερμανῶν ἀγέρωχον
 Φῦλον, φράζέ μοι Παννονίων δάπεδον.
 Φραζέσθω Κέλτης μεγαθύμων τ' ἔθνος Ἰσθέρων,
 Ὅτι μεταστρέφεται πάντα διχοστασίη.
 Οὔτε πόλις, ναὶ μὰ Ζῆν', οὔτ' ἔθνος, οὔδ' ἐμὲν οἶκος,

Ἄρδην ἐκ θεμέθλων ἤριπε τῆσδε δίχα.
 Λίγεται, Πιερίδες, γοερῆς νῦν λήγεται ἀοιδῆς·
 Κέκλαυται γὰρ ἄδην πῆματα Κεκροπίης.
 Ὅσα μὲν Αὔσονίων ἀρειμανέων ἔθνεα ἀνδρῶν,
 Ὅσσα δὲ Γερμανῶν, ὄσσα τε Παννονίων,
 Φύλα τε Κελτῶν, ἧρ' ἔτ' Ἰθέρων βόσκειτ' ἐπ' αἶαν,
 Οἶκον ἓνα φράζει πᾶς θεράπων σοφίης.
 Παῦλον δ' οἴκου τοῦδ' αὔθις πατέρ' εὐμενέοντα,
 Χαῖρε Φράγκισκόν τ', ἠδὲ κάρην Κάρολον.
 Οὐνετεῶν βαθυόλβων δῆμον ἐμῶν δ' αὖ ἀνάκτων,
 Πᾶς ἰθὺ φρονέων οἶδ' ἔμναι ταμίην.
 Πλαος ἀυγάζου, Ζεῦ, οἶκον τηλεθόοντα,
 Ξύμφωνα δ' ἐνναέταις πάντεσι νοῦν παρέχου.
 Παῦε δ' ἐπισταμένως ἀμφοῖν μέγα νεῖκος ἀνάκτοιιν,
 Ἄχλυν ἐκάς θυμοῦ μήνιδος ἐκσκεδάσας.
 Σαῖς δ' ὑποθυμοσύναις δὸς βουλὴν ἧτις ἐρύκαι,
 Ῥιγεδανοῦ Δακέτου ἐξ ὀνύχων μέλαθρον.
 Παννονίην δὲ γὰρ αὔθις ὀροῦσαν θῆρ' ὄδ' ἀπηνής,
 Οἴκῳ παντὶ φέρει κῆρα τανηλεγέα.
 Νῦν θηρὸς, Κάρολ', ἄντα πελώριον ἔγχρος ἄειρε,
 Βάλλε δράκοντ' ὀλοὸν πνεύμωνα βάλλε μέσον.
 Μῆδ' ἐντόσθιον ἔχθος ἔχων, ὃν ἔοικε σαώζειν,
 Οἶκον ἀπ' ἐκ βάρθρων σκάπτειο ληθόμενος.
 Λάξεο καὶ σὺ, Φραγκίσκ' ἀπίδος ὀμφαλοίστη·
 Ἐδρανα ρυόμενος, θῆρα βάλ' αἰμοχαρῆ.
 Μὴ παίδων κάτα χειρὶ τινάξαις ὄμβριμον ἔγχρος,
 Καίνων οὓς εἰκὸς ρυέμεναι θανάτου.
 Ἀμφοτέροισι, λέγω, μὴ μέσσης ὥπερ ἀήτης,
 Πνεῖτε νέφος κεφαλῆ σπώμενοι ὑμετέρη.
 Μὴ Κάδομοιο ἕκαστος νίκης κάρτ' ἐφιέσθω,
 Ἄλλὰ μάλ' ἀμφὶς ὄρωϊν, τόξον ἐπαντινέτω.
 Μουσάων ἱεραῖς νῦν εἴκετε ἐννεσίησιν,
 Ὅφριγόνων ἀνδρῶν μῶμον ἀλευόμενοι.
 Ἴστρος ὄδῳ δεικνύει, καὶ πλοῦς πόντον ἐφ' Ἑλλης,
 Νίκης αὐτοκράτορ σφῶν μάλ' ἐριπρεπέος.
 Οὔτις μνήσῃτ' ὑμῶν, οὐδὲ λόγῳ βασιλῆας
 Οὔτ' ἔργοισιν ἐρεῖ, ἄλλον ἰδὼν πόλεμον.
 Οὔτις ἀοιδῶν εὐκλείεται γένος, οὔτε τοι ἔργα,
 Φόρμιγγ' ἀμφὶ χέρας μελιχόγηγυον ἔχων.
 Τύμβος δ' ἀράσιμος μερόπεσσι μετεστοιμένοισι,
 Ζεὺς δ' ἄρ' ἀνάριστος αὖ κἄν φοιμένοις ἔσεται.
 Οὔνεχ' ἐοῖο ἐφεσμιῶν οὐκ' ἀλέγοντες ἔλεσθε
 Ἐγχρος ἐπ' ἀλλήλους λυγρὸν ἐνακλίου.

Ἀμφαδίην τεύχοντες νίκην ἀλλοφύλω,
 Αἵμασιν ὑμετέροις, αἰδέομαι δὲ λέγειν.
 Ἄλλ' ἐρέω μούσαισι πιθήσας ἀρτισπέλαις,
 Οὐδέτερος νίκην ἡμερόισσαν ἀρεῖ.
 Τρίττατος ἀμφοτέρω γὰρ καίπερ ἀγῶνα δ' ἰόντων
 Νίκης λαμπρὰ γέρα ληψόμενος τροχάει.
 Κλυτέ μεν, ὦ βασιλῆες· ἐμὸς λόγος ἐν φρεσὶ δ' ἔστω,
 Μηδ' ἄνεμος φορέει πᾶν ὅ,τι περ λελάκω.
 Μάντις ἐτώσια βάζων ὑμῖν εἴθε γενοίμην,
 Πνεύμασιν ἀρπαχθεῖς, ἢ κορυθαντιῶν!
 Ἄλλὰ δέδορκ' ἀποθεν, φεῦ! Λυγκεῦς, οἶα περ ἄλλος,
 Ἰχνεσι λαιψηροῖς πῦρ ἐπινωσσομένον.
 Λήγεται Πιερίδες γοερῆς νῦν λήγεται αἰοῖδης,
 Κέκλαυται γὰρ ἄθην πῆματα Κεκροπίης.
 Ζεῦ πάλιν ἴλαθι δὴ σοῖσι προτέροισιν ἐδέθλοισι,
 Οὐχ ἕτερον γὰρ ἔγνω κηδόμενον χθονίων.
 Νῦν ἱερῆς ποτὲ χώρης μνήσασθ' οὐρανίωνες,
 Καὶ λύσατε κακῶν ἄστα' ἀπειρεσίων.
 Σώφρονα νεῦν τε δότ' ἀστοῖς, χρῆμα βροτοῖσιν ἄριστον,
 Νύκτα δ' ἀπο δυοφερῆν Ἑλλάδος ἐξέλετε.
 Ἰσχεο μηνυθμοῖο δίκη παλιδερκέα γλήτην,
 Ἰμερόεν δὲ δίδου τέρμα κακοπραγίης (*).

Στυλιανὸς Ῥίκης.

Κερκυραῖος. Σπουδάσας ἐν Ἰταλίᾳ διέτριψεν ἐκεῖσε, ἐξ ἀντιγραφῆς Ἑλληνικῶν κωδίκων ἀποζῶν. Συνέγραψεν

Ἀκολουθίαν τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Στυλιανοῦ τοῦ Παφλαγόνος, ἐκδοθεῖσαν τὴν πρῶτον ὑπὸ Θεοδώρου Προσαλέντου, τῷ δὲ 1690 ἀνατυπωθεῖσαν δι' ἐπιμελείας καὶ δαπάνης Θ. Προσαλέντου, ὁμωνύμου καὶ δισεγγόνου τοῦ πρώτου, ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν,

— Ἀκολουθία τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Στυλιανοῦ τοῦ Παφλαγόνος ψαλλομένη τῇ κς' τοῦ Νοεμβρίου μηνός, ἐν ἣ τελεῖται ἡ αὐτοῦ μνήμη, πρὶν μὲν συνθεθεῖσα παρὰ τοῦ ποτὲ ἐλλογιμωτάτου κυρίου Στυλιανοῦ Ῥίκης, καὶ ἐκδοθεῖσα σπουδῇ καὶ δαπάνῃ τοῦ ποτὲ εὐγενεστάτου κυρίου Θεοδώρου Προσαλέντη· νεοῖσι δὲ δι' ἐπιμελείας καὶ ἀναλωμάτων τοῦ νῦν ἐκλαμπροτάτου κυρίου Θεοδώρου Προσαλέντη, τοῦ αὐτοῦ δισεγγόνου, χάριν εὐλαθείας μετατυπωθεῖσα. Ἐνετίησιν, αχλ'. Παρὰ Μιχαὴλ Ἀγγέλου τῷ Βαρβωνίῳ. 8ον. σελ. 23.

Εἰς τὴν βιβλιοθήκην τοῦ ἐν Τουρίνῳ βασιλικοῦ Ἀθηναίου σώζεται χειρόγραφον ἀνήκον πάλαι εἰς Γαβριὴλ τὸν Σεβῆρον, καὶ περιέχον μετ' ἄλλων τῆς

(*) Ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν: « Ἀντωνίου Ἐπάρχου τοῦ Κερκυραίου, εἰς τὴν Ἑλλάδος καταστροφὴν ὀρθῶς. Τοῦ αὐτοῦ ἐπιστολαὶ τινες πρὸς ὁμόνοιαν συντείνουσαι τῆς χριστιανῶν πολιτείας. Venetiis 1544 ».

ἐκκλησίας ἡμῶν κανόνων, καὶ τὴν περὶ συγγενείας βηθμῶν συνοπτικὴν συλλογὴν Ζαχαρίου τοῦ Σκορδουλίου· φέρει δ' ἐν τέλει « Συνεγράφη (ἴσως ἀντεγράφη) παρ' ἐμοῦ Στυλιανοῦ Ῥίκη τοῦ Κερκυραίου ἐν ἔτει ἀφλή ὀκτωβρίῳ ιγ' ». Εἰς τὸ χειρόγραφον τοῦτο ὑπάρχουσιν ἑπτὰ ζεύγη ἐκτετηρίων πρὸς τὸν Ἰησοῦν στίχων, πιθανῶς ποιηθέντων ὑπὸ τοῦ Ῥίκη.

Θεοφάνης καὶ Νεκτάριος οἱ Ἀφραάδες.

Οἱ αὐτάδελφοι οὗτοι ἱερομόναχοι, ἐξ Ἰωαννίνων καταγόμενοι, ἤκμασαν κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΓ' αἰῶνος· τὸν ἀσκητικὸν ποθοῦντες βίον, ἀπηλλαγμένον τῆς τύρβης καὶ ματαιότητος τῶν κοσμικῶν, κατέφυγον εἰς τοὺς ἀποκρήμους βράχους τῶν ἐν Θεσσαλίᾳ Μετεώρων, καὶ ἔκτισαν τὴν ἀπρόσιτον μονὴν τοῦ Βαρλαάμ, ἐν ἣ σχεδὸν ὑπερκόσμιος τὸν βίον κατέλυσαν. Καὶ ὁ μὲν Θεοφάνης ἀπεβίωσε τὴν 17 Μαΐου 1544, ὁ δὲ Νεκτάριος τὴν 7 Ἀπριλίου 1550. Ἡ μνήμη αὐτῶν πανηγυρίζεται ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας.

Ἐγγραψαν αὐτοβιογραφίαν συμπεριληφθεῖσαν εἰς τὴν ὑπὸ Ματθαίου μητροπολίτου Μύρων ποιηθεῖσαν ἀκολουθίαν αὐτῶν.

— Ἀκολουθία τῶν ἁγίων καὶ θεοφόρων πατέρων ἡμῶν καὶ αὐταδέλφων Νεκταρίου καὶ Θεοφάνους τῶν κητόρων τῆς Σεβασμίας καὶ Βασιλικῆς Μονῆς τοῦ Βαρλαάμ τῆς ἐν τῷ Μετεώρῳ, τῶν ἐξ Ἰωαννίνων, τὸ γένος Ἀφραάδες. Νῦν πρῶτον τύποις ἐκδοθεῖσα καὶ μετ' ἐπιμελείας διορθωθεῖσα, φιλοτίμῳ δαπάνῃ τοῦ θεοφιλεστάτου Ἐπισκόπου Ἁγίου Σταγῶν Κυρίου Γαβριὴλ τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων, ἐκ χωρίου Μοζέτι, εἰς μνημόσυνον αὐτοῦ, καὶ ἵνα δωρεὰν τοῖς εὐσεβέσι διανεμηταί. Ἐν Βενετίᾳ, παρὰ Νικολάῳ Γλυκεῖ τῷ ἐξ Ἰωαννίνων 1815 (ἰον. σελ. 39).

Φραγκίσκος Πόρτος.

Εἰς τῶν ἐπιφανεστέρων κριτικῶν τοῦ ΙΓ' αἰῶνος· ἐγεννήθη ἐν Ρεθύμνῳ τῆς Κρήτης, καὶ ἐσπούδασε τὰ πρῶτα τῶν μαθημάτων αὐτοῦ ἐν Πελοποννήσῳ. Ὀρφανισθέντα τῶν γονέων συνήγαγον αὐτὸν εἰς προσήκοντες τῷ γένει, καὶ ὕστερον ὁ συμπολίτης αὐτοῦ Γεώργιος Καλλιέργης ἀπελθὼν εἰς Βενετίαν συμπαρέλαβε χάριν ἐλέους τὸν Φραγκίσκον, ὄντα ἤδη περὶ τὸ δέκατον ἔκτον τῆς ἡλικίας του ἔτος, καὶ ἔπεμψεν ὕστερον εἰς Πατάβιον, ἔνθα ἐφ' ὅλην σχεδὸν πενταετίαν ἐπαίδευσεν τὰ ἐγκύκλια μαθήματα, καὶ ἐδιδάχθη προσέτι καὶ τὴν φιλοσοφίαν. Ἐπαναπαύσας δ' εἰς Κρήτην τοῦ προστάτου του, ὁ Πόρτος γενόμενος ἐν ἀπορίᾳ τῶν ἀναγκαίων ἐπέστρεψεν εἰς Βενετίαν, ἔνθα ζῶν ἀπὸ τῆς ἐλευθεριότητος τῶν Ἑλλήνων ἐμπόρων, καὶ ἀσχολούμενος εἰς τὰ γράμματα, ἐν διαστήματι τριῶν ἐτῶν πόσῃ ἐδείξε προ-

κοπήν, ὥστε καὶ διωρίσθη καὶ ἀρχιδιδάσκαλος καὶ πρωτοκαθηγητῆς τῶν Ἑλλήνων ἐκλεχθεὶς δὲ καὶ τοῦ ἑλληνικοῦ Γυμνασίου διευθυντῆς, ἅμα διελθόντος τοῦ πρώτου ἑνιαυτοῦ, ἀπεψηφίσθη παρὰ πᾶσαν αὐτοῦ προσπάθειαν καὶ καθηρέθη· διότι λάλος ὢν καὶ φιλοσκώμμων ἐνέβαλλεν εἰς γέλωτα, καὶ δεισιδαίμονας ἀπεκάλει τοὺς ὁμοεθνεῖς αὐτοῦ, διὰ τὰς νηστείας καὶ τὰς ἐνώπιον τῶν ἀγίων εἰκόνων μετανοίας, καὶ οὐδὲ τᾶλλα διῆγε σεμνὸν καὶ πρὸς τὴν δικαίαν τοῦ κοινου ἐπιθυμίαν ῥυθμιζόμενον βίον.

Ἐκλιπὼν δὲ τὴν πρωτεύουσαν τῶν Ἑνετῶν, ἐπὶ σκοπῷ νὰ μεταβῆ εἰς Γαλλίαν, πενόμενος καὶ θυροκοπῶν, ἀνεγνωρίσθη ἐν ᾧ διήρχετο τὴν Φερράριαν ὑπὸ τινος τῶν μαθητῶν του, ὅστις δεξιωθεὶς καὶ ξενίσας τὸν Πόρτον, εἰσήγαγεν ἔπειτα αὐτὸν εἰς τὴν αὐλὴν τῆς συζύγου τοῦ δουκός. Ἐξῆ δὲ τότε κατ' ἐκείνην τὴν πόλιν ἐνάρετός τις πολίτης, ἰατρὸς τὸ ἐπάγγελμα, ὀνόματι Γριλενζόνιος, ὅστις διὰ τῶν ἀγῶνων αὐτοῦ κατώρθωσε νὰ εἰσαχθῆ εἰς τὴν πατρίδα του ἡ σπουδὴ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, ἥτις προτοῦ ὄχι μόνον δὲν ἐνοεῖτο ἢ ἐμελετᾶτο, ἀλλ' οὐδὲ ὠνομάζετο. Καὶ ἐπειδὴ ἡ τύχη ὠδήγησεν ἐκεῖ Κροτωνιάτην τινα, Μάρκον Ἀντώνιον, ἔχοντα ὀπωσοῦν βαφὴν Ἑλληνικῆς παιδείας, συνέταξεν αὐτῷ μισθὸν μέρος μὲν ἐξ ἰδίων, μέρος δὲ καὶ ἐξ ἀλλοτρίων κατὰ πρόσκλησιν αὐτοῦ. Ἐδίδαξεν ὁ Κροτωνιάτης ὀλίγους μῆνας τὰ στοιχειώδη μαθήματα, ἀλλ' ἀντὶ νὰ θεραπεύσῃ ἀνεφλέξεν ἐπὶ μᾶλλον τὴν ἐπιθυμίαν τῆς γλώσσης ἐκείνης, ὥστε ὁ Γριλενζόνιος, συνεργοῦντος καὶ Λουδοβίκου τοῦ Καστελβέτρου, ἀγγινουστάτου καὶ πολυμαθοῦς γραμματολόγου καὶ συμπολίτου αὐτοῦ, κατώρθωσε περὶ τὸ 1537 νὰ δοθῆ ἀπὸ τοῦ δημοσίου μισθὸς εἰς τὸν Πόρτον, ὡς ἀνδρα καὶ τῆς ἰδίας καὶ τῆς λατινικῆς γλώσσης ἐγκρατέστατον.

Καὶ ἰδίᾳ λοιπὸν καὶ δημοσίᾳ ἐν τῷ ἀρχαίῳ τῆς κοινότητος ἐδίδασκεν ὁ Φραγκίσκος, καὶ τοσοῦτον εὐδοκίμει, ὥστε ὄχι μόνον παμπληθεῖς συνέρρεον περὶ αὐτὸν οἱ νέοι τῆς πόλεως, ἀλλὰ καὶ ξένοι ὄχι εὐάριθμοι προσήρχοντο πολλαχόθεν.

Συνέστη κατ' ἐκείνον τὸν χρόνον ἐν Μοδένῃ σύλλογος ἐκ τριάκοντα ἀνδρῶν καὶ φιλομαθῶν νέων, ὅστις ἐκαλεῖτο Ἀκαδημία. Μέλος δὲ ταύτης ἐγένετο καὶ ὁ Πόρτος. Διέτριβον δ' ἐκεῖ περὶ τὴν ἔρευναν τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν καὶ λατινικῶν συγγραμμάτων, καὶ συνεζήτουν ἐπιστημονικὰς ἀληθείας ἐξασκούμενοι πρὸ πάντων καὶ κατὰ παντοίους τρόπους περὶ τὴν κριτικὴν τῆς γραμματολογίας.

Κατὰ τὴν ἐν Μοδένῃ διαμονὴν αὐτοῦ ἐπολιτογραφήθη ὁ Πόρτος καὶ ἐνυμφεύθη.

Ὁ τότε δούξ Ἡρακλῆς Β'. θέλων ν' ἀναστήσῃ τὴν πεσοῦσαν δόξαν τοῦ πανεπιστημίου τῆς Φεβέρρας, πρωτευούσης τοῦ κράτους αὐτοῦ, ἐπλούτισε τὸ καθίδρυμα τοῦτο ἐπιστήμων ἀνδρῶν, καὶ εἰς τὸν χρόνον τούτων συγκατέλεξε καὶ τὸν Πόρτον, τὸν ὁποῖον ἐκάλεσε ἐπὶ μισθῷ ἀδροτάτῳ εἰς τὴν καθηγεσίαν τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων.

Ἐγκαταλιπὼν ὁ Φραγκίσκος τὴν ἐν Μοδένῃ ἔδραν, ἀφ' ἧς πολλοὺς ἐμύησε τὴν ἑλληνικὴν παιδείαν, ἦλθεν εἰς Φεβέρραν, καὶ ἔτυχεν εὐμενεστάτης δεξιώσεως παρὰ τῇ δουκίσσῃ Εἰρηναίᾳ, θυγατρὶ Λουδοβίκου ΙΔ' βασιλέως τῆς Γαλλίας, καὶ γυναικὶ ἀκμαίου νοδῶ, πολλῆς παιδείας, καὶ ἐπαινουμένη μάλιστα ὡς ἐμπειροτάτῃ τῶν ἀρχαίων γλωσσῶν, τὰς ὁποίας θέλουσα νὰ παιδευθῶσιν αἱ δύο αὐτῆς θυγατέρες ἐπέτρεψεν εἰς τὸν Πόρτον τὴν διδασκαλίαν τῆς Ἑλληνίδος. Ὁθεν ταχέως εἰς μεγίστην ὑπόληψιν ἔλθων, προσεγράφη καὶ εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τῶν Φιλαρέτων, συγκροτουμένην ἐκ τῶν μάλιστα εὐδοκίμων.

Ὑστερον ἀποδημήσας ἐκ Φεβέρρας μετέβη εἰς Βενετίαν, Ῥώμην, καὶ Φριούλιον, καὶ ἐκεῖθεν σκοπεύων νὰ μεταβῇ εἰς Παρισίους, ἔνεκεν ἰδίων ὑποθέσεων, διευθύνετο εἰς Λούγγδουνον· ἀλλ' ὅτ' ἔφθασεν εἰς Γενεύην παρακληθεὶς ὑπὸ τῆς πόλεως ἵνα καταμείνῃ ὡς δημόσιος τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων καθηγητῆς, ἀπεδέχθη τὴν προσφορὰν, καὶ κατόκησεν ἐνταῦθα μετὰ πάσης αὐτοῦ τῆς οἰκογενείας (1562).

Ἐνταῦθα καὶ ἀπέθανεν ὁ Πόρτος ὑπὸ τετραημέρου πλευριτίδος τῇ 7 Ἰουνίου 1581, σχεδὸν ἐβδομηκοντοῦτης.

Ὁ περικλεῆς Θεόδωρος Βέζας, ἐξύμνησε τὸν Πόρτον ἀποθανόντα διὰ τῶν ἐξῆς ἐπιταφίων ἐπῶν.

Cretensem patria Portum, non moribus oras
Traxerat in Venetas quem pietatis amor :
Nec satis in Venetis nactum feliciter oris,
Quærere suadebat quod pietatis amor ;
Hospitio profugum excepit fovitque Geneba.
Exulibus portus tutus, et ora piis
Nec solum excepit, sed et illum hinc inde secutas
Et porti assiduas Pieridas comites.
Exuvias ejus matura ætate sepulti
Hoc portu manibus composuere suis
Pars autem melior portu meliore potita
Quæ pietas illum quærere jussit, abet.

Μαθηταὶ τοῦ Πόρτου ὑπῆρξαν διάσημοι, ὡς ὁ Σιγόνιος διαδεχθεὶς αὐτὸν εἰς τὴν ἐν Μοδένῃ διδασκαλίαν τῶν Ἑλληνικῶν, ὁ Πίγγας ποιήσας λατινικὴν ὠδὴν εἰς τιμὴν τοῦ διδασκάλου του, καὶ ἄλλοι πάντων ὅμως προεξάρχει ὁ υἱὸς του Αἰμίλιος, περὶ οὗ κατατέρω.

Συγγράμματα.

—Responsio ad P. Carpentarii epistolam plenam calumniis in viros bonos (!).

—Commentarii in Pindari Olympia, Pythia, Nemea, Isthmia. Geneva, 1583.

—Commentarius in varia Xenophontis opuscula, et in Thucydidem. Morgiis 1586. (Ἀνετυπώθη ἐν Γενεύῃ τῷ 1594 εἰς φύλλον).

—In omnis Sophoclis Tragœdias prolegomena. Vita Sophoclis. De Tragœdia, ejusque origine. Sophoclis et Euripidis collatio. Morgiis 1598.

—Apollonii Dyscoli de constructione libri IV, a F. Porto correcti et suppleti. Lat. redd. et illustr. Francofurti 1598 (εἰς μέγα 4ον).

—Λεξικὸν Ἑλληνικόν, τυπωθὲν ἐν Γενεύῃ τῷ 1562 εἰς τόμους δύο, καὶ ἀνετυπώθην τῷ 1592.

—Σημειώσεις εἰς Ἐπιστολάς Συναεσίου, τυπωθεῖσαι τῷ 1605 ἐν Παρισίοις ὑπὸ Φριδ. Μοραλλίου.

—Λατινικὴ μετάφρασις τῶν δέκα τοῦ Συναεσίου ὕμνων, καὶ τινῶν Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου ὠδῶν, δημοσιευθεῖσα ἐν Παρισίοις τῷ 1568 ὑπὸ Ἐρρίκου Στεφάνου.

—Ἐπιστολαὶ πρὸς Παῦλον Μανούτιον, καὶ Μαρτίνον Κρούσιον.

—Ἐπιγράμματα εἰς διάφορα τότ' ἐκδοθέντα συγγράμματα.

Ἐξέδωκε τὸν Ἑρμογένη, Ἀφθόνιον καὶ Λογγίνον, μετὰ σημειώσεων, ἐν Γενεύῃ 1569.

Ἐκτὸς δὲ τούτων ἔγραψεν ὁ Πόρτος καὶ τὰ ἐξῆς μὴ ἐκδοθέντα.

—Λόγον ἐπαινετικὸν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης.

—Υπομνήματα εἰς τοὺς Ὀλυμπιακοὺς, τοὺς Φιλιππικοὺς καὶ ἄλλους τοῦ Δημοσθένους λόγους, καὶ εἰς δύο τῶν Σοφοκλέους τραγωδιῶν.

—Σχόλια εἰς Ὅμηρον, Εὐριπίδην, Ἀριστοτέλους Ῥητορικὰ καὶ Ποιητικὰ, Ἑρμογένην καὶ εἰς τὰ τρία τῆς Ἀνθολογίας βιβλία (!).

Ἰωάννης Ἀλβάνης.

Ἰωάννης Ἰερώνυμος, ἐκ τοῦ παριφανοῦς οἴκου τῶν Ἀλβανῶν, μετα-

(!) Ὁ Πέτρος Καρπεντάριος, ἄλλοτε συγκαθηγητὴς τοῦ Πόρτου ἐν Γενεύῃ, καὶ παραδίδων τὰ νομικὰ, ἀπελθὼν ἐκεῖθεν ἔγραψε μετὰ τινα χρόνον ἐπιστολὴν πρὸς τοῦτον, δι' ἧς ἐξύβριζε τοὺς Καθελιστάς. Ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Καρπενταρίου ἢ ἡ ἀνω ἀπάντησις τοῦ Πόρτου γαλλιστὶ μεταφρασθεῖσαι ἐξεδόθησαν ἐν Mémoires de l'Etat de France sous Charles IX, tom I. σελ. 600.

(?) Ἑλληνομνήμων, σελ. 364—84.

ναστευσάντων ἐξ Ἠπείρου κατὰ τὸν ΙΕ' αἰῶνα εἰς Ἰταλίαν, ἕνεκα τῆς Ὀθωμανικῆς τυραννίας, ἐγεννήθη τῷ 1504 ἀπὸ τὸν κόμητα Φραγκίσκον Ἀλβάνην. Προωρίσθη ἅμα γεννηθεὶς διὰ τὸ στρατιωτικὸν στάδιον· ἀλλ' ὁ πατὴρ του, ἀνὴρ φιλομαθῆς, ἐπεμελήθη νὰ διδαχθῇ ὁ Ἰωάννης σὺν τοῖς ἄλλοις, καὶ τὰς ὠραίας τέχνας, ὡς καὶ τὸ ἀστυκὸν καὶ κανονικὸν δίκαιον. Διαπρέπων ἤδη κατ' ἀμφοτέρα τὰ δίκαια, κατετάχθη εἰς τὸ στρατιωτικόν, εἰ καὶ ἀρεσκόμενος εἰς μόνα τὰ γράμματα. Ὑπηρέτησεν ὡς τοιοῦτος ὑπὸ τὰς σημαίας τοῦ Ἁγίου Μάρκου, καὶ εἰς τὴν Βενετικὴν δημοκρατείαν προσήνεγκεν ἐξειδικασμένας ὑπηρεσίας, ἀνταμιφθεῖσας διὰ τοῦ διορισμοῦ του ἐν τῇ ὑψηλοτέρᾳ τῆς Βεργάμου ἀρχῇ, ἣν ἐντίμως διεχειρίσθη. Νυμφευθεὶς ἐκεῖ ἀπώλεσεν ὕστερον τὴν συζυγὸν του, ἀφήσασαν αὐτῷ πολλὰ τέκνα. Ὁ καρδινάλιος Ἀλεξανδρίνης, ἱερεξεταστῆς τότε ἐν Βενετία, ὠκειώθη μετὰ τοῦ Ἀλβάνη, καὶ ἐξετίμησε δεόντως τὰς περὶ τὸ δίκαιον βαθεῖας γνώσεις του, καὶ τὸν πρὸς τὴν θρησκείαν ζῆλον, ἀνεδειχθέντα τρανώτατα εἰς περιστάσιν δύσκολον, καθ' ἣν ὁ ἀμερόληπτος Ἰωάννης καταπνίξας τὴν φωνὴν τοῦ ἰδίου αἵματος ἤκουσε μόνον τὴν τοῦ καθήκοντος· διότι εἰς τῶν ἐγγυτέρων συγγενῶν του κατηγορήθη ὡς αἰρετικὸς, καὶ ὁ Ἰωάννης δὲν ἐδίστασε νὰ ἐφαρμόσῃ κατ' αὐτοῦ ὅλην τὴν αὐστηρότητα τοῦ νόμου.

Ὅταν ὁ Ἀλεξανδρίνης ἐξελέχθη πάπας (1566) ὑπὸ τὸ ὄνομα Πίου Ε' προσεκάλεσεν εἰς Ῥώμην τὸν Ἀλβάνην, καὶ ἐπεδαψίλευσεν αὐτῷ τρανὰ καὶ διαρκῆ δειγμάτων ἐξειδικασμένης φιλίας καὶ ὑπολήψεως. Τῷ 1583, μετὰ τὸν θάνατον Γρηγορίου ΙΓ' ὁμόθυμος εὐχὴ ἐκάλει τὸν Ἀλβάνην ὡς διάδοχόν του· ἀλλὰ τὰ περικυκλοῦντα τὸν ὑποψήφιον πάπην τέκνα ἐναυάγησαν τὴν κλήν τῶν ἐκλογῶν προαίρεσιν.

Ἀπεβίωσε τὴν 23 Ἀπριλίου 1591.

Ὁ Ἀλβάνης ἔγραψε πολλὰ, ἐξ ὧν τὰ κυριώτερα περὶ κανονικοῦ δικαίου πραγματευόμενα, εἰσὶ τὰ ἐξῆς.

—De immunitate ecclesiarum. 1553.

—De potestate Papæ et consilii. Lugduni, 1558. Venetiis 1561.

—De cardinalibus. De donatione Constantini, 1584 (1).

Διονύσιος Ζαννετίνος.

Κρῆς τὴν πατρίδα, λατινόφωνον τὸ θρήσκευμα. Ἀναφέρεται κατὰ πρῶτον ὡς δυτικὸς ἐπίσκοπος τῶν ἠνωμένων ἐκκλησιῶν Κέου καὶ Κύ.

(1) Monteloux—La-Villeneuve, Biographie Universelle, tom, I, σελ. 388.

θου (*Zianensis Firmensi unitis ecclesiis episcopus*). Παραιτησάμενος δὲ τὰς δύο ταύτας ἐκκλησιαστικὰς διοικήσεις ἀνέλαβεν ἄλλας δύο ἐν Κρήτῃ (1538), καὶ ταύτας ἠνωμένους ἐπισκοπὰς, τὴν Χερρόνησου καὶ τὴν Μυλοποτάμου.

Διέπρεπεν ὁ Διονύσιος διὰ τὴν ἔξοχον αὐτοῦ περὶ τοὺς ἱερούς λόγους πολυμάθειαν. Παρευρέθη ἐν τῇ Τριδεντινῇ συνόδῳ, εἰς τὰ πρακτικὰ τῆς ὁποίας ὑποσημειούμενος δὲν ἐλησμόνει νὰ προσυπογράψῃ μετὰ τοῦ κυρίου καὶ τὸ ἐθνικὸν αὐτοῦ ὄνομα *Gtæcus* (Ἑλλην). Ὁ ἱστορῆσας τὰ κατὰ τὴν σύνοδον ταύτην Παλλαβιτζίνος σημειώνει πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τῆς Ἑλληνικῆς αὐτοῦ ψυχῆς τὸ παράστημα. Τὴν δὲ περὶ τὰ Θεολογικὰ αὐτοῦ ἰκανότητα ἐπέδειξεν ὁ Διονύσιος τότε ἀγωνιζόμενος ν' ἀνασκευάσῃ δόξας τινὰς περὶ τῆς ἀσεβῶν δικαιοσύνης, καὶ ἐξ ἐπιστήμης διαλεγόμενος περὶ τῶν ἐκτάκτων τῶν ἐπισκοπῶν εἰσοδημάτων. Πολὺς δὲ καὶ μέγας ἐγένετο κατ' ἐκείνην τὴν συνέλευσιν τῆς εὐαγγελικῆς αὐτοῦ μαθήσεως ὁ ἔπαινος· διότι ὁ Καθῆνσιος ἐπίσκοπος, ἀντιδοξῶν τῷ Διονυσίῳ, καὶ εὐρῶν αὐτὸν μετ' ἄλλων ἐπισκόπων περὶ τῶν ἀμφισβητουμένων διαλεγόμενον, ἀναφλεχθεὶς ὑπὸ σφοδρᾶς καὶ αἰφνιδίου ὀργῆς, ἐπέβαλε χεῖρας εἰς τὸν πώγωνα τοῦ Κρητῆ, καὶ κατασπᾶσας παρέτιλε πολλὰς τρίχας. Οἱ πρεσβυταὶ καὶ πατέρες ἐταράχθησαν πρὸς τὸ ἀσεβὲς ἐκεῖνο καὶ ἀπροσδόκητον ἔργον· καὶ ὁ ὕβριστὴς μὲν ἐτιμωρήθη κατ' ἀξίαν, ὁ δὲ Διονύσιος γονυπετῆς ἐμεσίτευσεν ὑπὲρ ἐκείνου, πληθούσης ἤδη καὶ συγκαθημένης τῆς συνόδου.

Ἀποθέμενος δὲ τὴν μὲν Χερρόνησου ἐπισκοπὴν τῷ 1549, τὴν δὲ Μυλοποτάμου τῷ 1555, ἀνεχώρησεν εἰς Βενετιάν, ὅπου καὶ ἐτελεύτησε τῷ 1566.

Ὁ Νικόλαος Σοφριανὸς προσφωνῶν τῷ Διονυσίῳ τὴν μετάφρασιν τοῦ περὶ Παίδων Ἀγωγῆς τοῦ Πλουτάρχου, πλέκει ὡς ἐξῆς δίκαιον ἔπαινον τοῦ ἐναρέτου καὶ πεπαιδευμένου ἐκείνου ἀνδρός. « Εἶχα πέσει εἰς μεγάλην ἀπορίαν πῶς ἔναι δυνατὸν νὰ πιστεύσουν οἱ πολλοὶ τὰ λόγια τοῦ Παιδαγωγοῦ, ἂν καὶ δὲν ἔχουσι καὶ παράδειγμα τὸ ποίας λογῆς πρέπει νὰ ἔναι ὁ πεπαιδευμένος ἄνθρωπος, ἂν οὐδὲν τοὺς παραστήσωμεν τὸν βίον καὶ τὴν διαγωγὴν τῆς ἀρχιερωσύνης σου, καὶ ὅλοι ὁμοῦ νὰ σπουδάζουσι νὰ μιμῶνται τὴν μεγαλοψυχίαν, τὴν ἐλευθεριότητα ὅπου δείχνεις καθ' ἐκάστην εἰς ὅλους, κοντολογία τὰς ἄλλας ἀρετὰς, ὅπου στολιζουσι τὴν ἱεράν σου καὶ γενναίαν ψυχὴν, ὅπου οὐδὲ αὐτὸς ὁ Πλούταρχος μετὰ εὐκολίας τὰς ἠθέληεν ἀφηγηθῆ· ἂν

γένη τοῦτο καὶ ὅλοι, ἢ οἱ περισσότεροὶ πιάσσουσι τοῦτον τὸν δρόμον, εὐκόλα καὶ ἀπὸ τὴν δουλοσύνην καὶ ἀπὸ ἄλλα πολλὰ πάθη, ὅπου ἕναι χειρότερα καὶ ἀπὸ αὐτὴν τὴν δουλοσύνην, ἤθελαν λυτρωθῆ. . »

Τοῦ Διονυσίου ἐκτὸς τῶν ἐν τοῖς Πρακτικῆς τῆς Τριδεντινῆς συνόδου μνημονευομένων λόγων, οὐδὲν ἄλλο πόνημα γνωρίζομεν ⁽¹⁾.

Γεώργιος Καλύβας.

Ῥόδιος τὴν πατρίδα, παρευρεθεὶς κατὰ τὴν ὑπὸ Σουλεϊμάνου ἄλωσιν τῆς νήσου (1522), τὴν ὁποίαν καὶ περιέγραψε.

Ἐκτὸς τῆς πολιορκίας καὶ ἀλώσεως τοῦ Ῥόδου, ἔγραψεν ὁ Καλύβας—Λόγον εἰς τὴν Μεταμόρφωσιν τοῦ Χριστοῦ.—Ἐρωταποκρίσεις πεντήκοντα περὶ διαφόρων θεολογικῶν ζητημάτων.—Σύμμικτα—Ἐπιστολὰς δέκα ἐπτὰ πρὸς διαφόρους. (Ἄπαντα περιεσώθησαν ἀνέκδοτα μέχρι τοῦδε ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ τῆς Βιέννης ⁽²⁾).

Πρὸς τοῦτον δ' εὐρηνται ἐξ ἐπιστολαὶ ἀπευθυνόμεναι πρὸς αὐτὸν ὑπὸ Ἰωάννου Ἀβραμίου, Ἀντωνίου, Ἐξάρχου, Ἰωάννου Ναθαναήλ, Νικολάου, καὶ Μαθουσάλα τοῦ μοναχοῦ ⁽³⁾.

Ἀντώνιος Καλλιέργης.

Ἐπαινεῖ τὸν Κρήτα τοῦτον ὁ Σοφιανὸς εἰς τὴν πρὸς Διονύσιον προσφωνητικὴν τοῦ περὶ Παίδων ἀγωγῆς τοῦ Πλουτάρχου, ὀνομάζων *ἐνδοξότατον καὶ δοχεῖον τῶν ἀρετῶν*. Καὶ ὁ Γυράλδος, ὡς ἐκ στόματος Φραγκίσκου Πόρτου, ἐπιφέρει « ὑπάρχει ἐν τοῖς ἡμετέροις Κρη- » σὶν ὁ εὐγενέστατος τῶν Καλλιεργῶν οἶκος, ὧν καὶ ἄλλοι ἤκμασαν » κράτιστοι ἄνδρες καὶ νῦν ὁ περιφανῆς Ἀντώνιος πᾶσαν ἀρετὴν τῆ » εὐγενείᾳ συνάπτων καὶ ὑπὸ τῆς γαληνοτάτης τῶν Ἑνετῶν πολι- » τείας τὰ μάλιστα εὐνοούμενος ».

Τὸ χωρίον τοῦ Γυράλδος παραθέτων καὶ Λαυρέντιος ὁ Κράσσος ἐπαινεῖ πρῶτον τὸν Ἀντώνιον, ὡς ἄνδρα ποικίλης μαθήσεως, ποιητὴν ἀνθηρὸν τὴν λέξιν, εὐστοχὸν τῶν ἀρχαίων λυρικῶν μιμητὴν, καὶ θαυμασίως συζεύξαντα μετὰ μὲν τῆς γλυκύτητος τῆς ποιήσεως τὴν γλυκύτητα τοῦ ἤθους, μετὰ δὲ τῆς παιδείας τὴν φρόνησιν.

Ἐγραψεν ὁ Ἀντώνιος ἱστορίαν τῆς Κρήτης μέχρι τοῦ 1303, τὴν ὁποίαν ὡς

⁽¹⁾ Ἑλληνομν. σελ. 225—6.—Cornelii, Creta Sacra, tom. II.

⁽²⁾ Fabricii, Bibliotheca Græca, XI, σελ. 627 καὶ XII, σελ. 134.

⁽³⁾ Τοῦ Μαθουσάλα τούτου φέρονται, ἐκτὸς τῆς πρὸς Καλύβαν ἐπιστολῆς, καὶ ταῦτα—Ἐπίγραμμα εἰς Ἰωάννου Γεωμετρίαν. —Ἐπικήδειον εἰς Γεώργιον Κρητοπούλον. (αὐτόθι: XI, σελ. 679).

περιέχουσιν εἰδήσεις καὶ ὑπομνήματα πολλοῦ λόγου, ἀναφέρουσιν οἱ Ἐνετοὶ ἱστοριογράφοι, καὶ μάλιστα Βίκτωρ ὁ Σάνδος ἐν τῇ πολιτικῇ αὐτοῦ ἱστορίᾳ (1).

Ἰωάννης Ζυγομαλάς.

Κατήγετο ἐξ οἰκογενείας μεταναστευσάσης ἐξ Ἄργους εἰς Ναύπλιον, καὶ κειθὲν εἰς Κωνσταντινούπολιν. Τὰ περὶ τούτου ἐκτίθησιν ὁ υἱὸς αὐτοῦ Θεοδόσιος, γράφων τῷ 1581 πρὸς Κρούσιον

« Ὡς ἐν τοῖς εὐεργετικοῖς ἀρχοντικοῖς γράμμασι τὸ γένος ἡμῶν
 » ὄρω, πρὸ τριακοσίων ἤδη ἐνιαυτῶν ὅτε Γουιδῶν τις Ντεβὶν λεγόμενος
 » Γάλλος, καὶ ὁ μετὰ τοῦτον Ἰάκωβος Ντὲ λα Ρόκας, ἡσάν ποτε
 » κύριοι Ἀθηνῶν, καὶ ἐνωτίζοντο, ὅτι ἡ νέων Ῥωμαίων, εἴτε
 » Γραικῶν βασιλεία, ἀσθενεῖν ἄρχεται, καὶ εἰς Ἄργος μετόκησαν τό-
 » τε Μιχαὴλ Καγομαλᾶν θυσσαυροφύλακα εἶχον· καὶ πᾶν ὅτι ζυγῶ
 » διεδίδετο ἦν ἐπ' ἀδείας αὐτῶ· ὅθεν, ὡς οἶμαι, καὶ τὸ Ζυγομαλάς
 » ὠνομάσθη, ζυγοστατεῖν ὠρισμένος, καὶ τὰ μέτρα τῆς ἀρχῆς διευθε-
 » τεῖν· καὶ μετὰ Μιχαῆλον Ἰωάννης Ζυγομαλάς, ὃς καὶ μετόκησεν
 » εἰς Ναύπλιον· Ἀργεῖοι γὰρ τὸ ἀνέκαθεν ἡμεῖς· καὶ μετὰ Ἰωάννην
 » Εὐστάθιος ὁ ἐμὸς πάππος· εἶτα πατὴρ Ἰωάννης ὁ ἐμὸς, καὶ ἐγὼ
 » σὺν Θεῷ, ἔχων ἀδελφὸν ἓνα καὶ ἀδελφὰς δύο, μετοικήσαντες αὔθις
 » ἀπὸ Ναυπλίου πρὸ κς' ἐτῶν ἐνταῦθα, αἰτίου ὄντος καὶ ἀξιώσαν-
 » τος τοῦ ἀγιωτάτου πατριάρχου κυροῦ Ἰωάσαφ, τῶν μαθημάτων
 » ἕνεκα, ἵνα μεταδῶ ταῦτα· οὐδεὶς γὰρ ἦν τότε ὁ διδάσκων γράμ-
 » ματα· καὶ ἐδίδασκε τὴν Ἑλληνικὴν φωνὴν καὶ τέχνην εἰς μαθητὰς
 » ἰε' ἐξ ὧν εἰσιν οἱ πλείους. . . Εὐχὴν Σολομώντιον εἶχε καὶ ἔχει τὸ
 » γένος ὑμῶν οὔτε πλοῦτον, οὔτε πενίαν, ἀλλὰ τὰ δέοντα, καὶ οὔτε
 » τῶν περιδλέπτων οὔτε τῶν ἀφανῶν, μούσαις συνόντων καὶ ὑπηρε-
 » τούντων αὐταῖς καὶ τῇ μεταδόσει τούτων, καὶ ταῖς ἐπιστήμασι
 » βοηθούμενοι καὶ τρεφόμενοι (2) ».

Ὁ Ἰωάννης παιδευθεὶς ὑπὸ Ἀρσενίου Ἀποστόλη (3), μετέβη ὡς διδάσκαλος ἐν Κωνσταντινουπόλει, προσκλήσει, τοῦ μαθητοῦ του (4) πατριάρχου Ἰωάσαφ Β', κατὰ τὸν τέταρτον χρόνον τῆς πατριαρχείας αὐτοῦ (1555). Τιμηθεὶς τῷ ὀρφικίῳ τοῦ ῥήτορος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, ἐδίδαξε τὴν τε Ἑλληνικὴν καὶ Λατινικὴν εἰς πολλοὺς μαθητὰς,

(1) Ἑλληνομν. σελ. 327.

(2) Turcogræcis, σελ. 92.

(3) Ἐπιθ. Βίον Μανουὴλ Κορινθίου, σελ. 123. σημ. 1.

(4) Δωροθέου Χρονογράφος.

ἐξ ὧν δεκαπέντε ἔζων τῷ 1581, καὶ δέκα ἐν αὐτῇ τῇ Κωνσταντινουπόλει (1).

Τοῦ λογιῶν τούτου μνημονεύονται περισωθέντα τὰ ἐξῆς συνταγματικά.

— Ἐγχειρίδιον Γραμματικῆς γραφὸν τῷ 1544. (ἐν τέλει ὑπάρχει τοῦ αὐτοῦ Ζυγομαλά λατινιστὴ ἐπιστολὴ πρὸς Ἰω. Φορέστην, καὶ Φρ. Βαδοάριον. Ἀνέκδοτον ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Τουρίνου) (2).

— Σημειώσεις εἰς Δημοσθένην.

— Λόγος εἰς ἔπαινον Λουκά Μιχαὴλ διοικητοῦ Κύδωνος (3).

— Ἐπίγραμμα εἰς αἶνον τῆς λαμπροτάτης ἢ ὑψηλοτάτης Βουλῆς τῶν Δέκα.

— Ἐπιστολαὶ διάφοροι, ἐξ ὧν τινες ἐδημοσιεύθησαν ὑπὸ Κρουσίου ἐν Τουρκογραφίᾳ.

Μιχαὴλ Σοφιανός.

Χίος, σπουδάσας καὶ διδάξας ἐν Παταβίῳ. Ἐπαναστρέψας δ' εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἐπανῆλθεν εἶτα περὶ τὰ μέσα τῆς ἕκτης δεκάδος τοῦ 17 αἰῶνος εἰς Ἰταλίαν διὰ τὴν ἐξῆς αἰτίαν. Τῷ 1563 ὁ Σουλτάνος Σουλεϊμάνης Β' ἀποφασίσας ν' ἀφαιρέσῃ τὴν νῆσον Κύπρον ἀπὸ τῶν Ἑνετῶν, μεθ' ὧν συνθῆκαι εἰρήνης τὸν συνέδεον, ὑπέβαλε τὸ βούλευμα εἰς τὸ συμβούλιον, πρὸς εὔρεσιν ἀποχρώσεως προφάσεως· οἱ σύμβουλοι τῷ προέτειναν ἵνα ὅπωςδήποτε λάβῃ τὰ ἐπὶ τῆς νήσου δικαιώματα τοῦ Σαβοϊκοῦ οἴκου· ὅθεν ἐπεφορτίσθη ὁ μέγας βεζύρης Σουλεϊμάν-πασὰς ἵνα προσκαλέσῃ εἰς τὴν πρωτεύουσαν τὸν Νικόλαον Πετροκόκκινον, εὐπατρίδην Χίου, καὶ ἀντιπρόσωπον τότε τοῦ βασιλέως τῆς Πορτογαλλίας· παρὰ τοῦ Χίου τούτου ἔμαθεν ὁ μέγας βεζύρης λεπτομερῶς τὰς ἐπὶ τῆς Κύπρου ἀξιώσεις τοῦ οἴκου ἐκείνου.

Ὁ Πετροκόκκινος ἐπιφορτισθεὶς ὑπὸ τῆς Πύλης τὴν διαπραγματεύσειν τῆς μεταβιβάσεως τῶν δικαιωμάτων, ἦλθε τὴν 20 Φεβρουαρίου 1564 εἰς Νίκαιαν, ὅθεν μεταβάς εἰς Πεδεμόντιον διεκοίνωσεν εἰς τὸν δούκα τῆς Σαβοΐας τὸ αἴτιον τῆς ἀποστολῆς του· μετὰ πολλὰς ὅμως συζητήσεις ἀπεφασίσθη ν' ἀναβληθῇ ἡ διαπραγματεύσεις.

Ἄλλὰ μετ' οὗ πολὺ ὁ δούξ, ἵνα μᾶλλον φωτισθῇ περὶ τῆς θέσεως τῶν ἐν τῇ ἀνατολῇ πραγμάτων, προσέλαβε, συστάσει πιθανῶς τοῦ Πετροκοκκίνου, τὸν Μιχαὴλ Σοφιανόν, ἐξάδελφον τούτου, ἀναθέμενος αὐτῷ τὴν ἐκπαίδευσιν τοῦ υἱοῦ του. Ἐνεργητικῆ ἕκτοτε ἀλληλογραφία ἐτηρήθη μεταξὺ τοῦ δουκὸς καὶ τῆς Πύλης, διὰ μέσου τοῦ Σοφια-

(1) Ὁ αὐτὸς Θεοδόσιος ἀλλαχοῦ τῆς Τουρκογραφίας.

(2) Fabricii Bibliotheca Graeca XI, σελ. 655.

(3) Αὐτόθι σελ. 274.

νοῦ καὶ τοῦ τότε πανισχύρου Ἑβραίου Ἰωσήφ Νάζη, εὐνοοῦμένου τοῦ σουλτάνου Σελίμη. Εἰς τὴν ὑπόθεσιν ταύτην ἐνεργὸν μέρος ἔλαβε καὶ ὁ Χίος Νικόλαος Ἰουστινιάνης, ἀντὶ τοῦ Πετροκοκκίνου, σταλέντος ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Πορτογαλλίας ὡς διοικητοῦ τῶν ἐν τῇ Ἰνδικῇ κτήσεων· οὐδὲν ὅμως τέλος παρήχθη, διότι μετ' οὐ πολὺ ἡ Κύπρος ἐγένετο Ὀθωμανικὴ ἐπαρχία, ὁ δὲ δούξ τῆς Σαβοΐας, ὡσεὶ ἀντεκδικούμενος, ἔλαβε μέρος εἰς τὴν κατὰ τῶν Τούρκων φοβερὰν ἐκείνην συμμαχίαν, ἣτις ἐπήνεγκε τὴν ἐν Ναυπάκτῳ καταστροφὴν τῶν Μουσουλμάνων (1).

Ὁ Σοφιανὸς ἀπεβίωσεν ἐν ἀνθηρᾷ ἡλικίᾳ, ὡς δεῖκνυται ἐκ τοῦ ἐξῆς ἐπιγράμματος, ὅπερ ὁ Οὐόλφιος ἐξυμνῶν τὴν παιδείαν του ἐποίησε.

Τὸν σοφὸν αἶσα βαρεῖα ὑφείζετο, αἴ! Σοφιανόν,

Ἄνθουθ' ἡλικίῃ, σώματι, φρεσσί, τύχῃ.

Πενθείτω δὲ τὸν ἄνδρα Χίος, σύμπασά θ' Ἑλλάς,

Ἦν πάλιν ἐξ Ἀΐδου φῶς προσέηκεν ἰδεῖν.

Πενθούντων χάριτες, Μοῦσαι, Κυθέρια, Ἀπόλλων.

Πενθούντων ἀρετῆς οἷς σοφίης τε μέλει,

Καὶ σὺ μάλιστα φίλη Σειρῆν, μέγ' ὀδύρει τ' ἄνδρι,

Θ' ἤμισυ τῆς βιοτῆς συγκαταθαπτομένη.

Ὁ Σοφιανὸς ἐξέδωκε, τῷ 1570, Σχόλια εἰς τὸν Αἰσχύλον, καὶ μετέφρασε λατινιστὶ τὸ περὶ ψυχῆς τοῦ Ἀριστοτέλους, τυπωθὲν ἐν Λειψίᾳ 1569 (2).

Πρὸς τούτοις ἔγραψε καὶ τὰδε.

— Ὑπομνήματα εἰς Ἀριστοτέλη.

— Ἐπιστολαὶ περὶ Ἀριστοτέλους.

— Διάφορα ἐπιγράμματα (3).

— Ἐπίγραμμα εἰς τὸν ἐν Βενετίᾳ ναὸν τοῦ μεγαλομάρτυρος Γεωργίου (4).

Τινὰ τῶν χειρογράφων τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Μιχαὴλ μετακομίσθησαν τῷ 1606 εἰς τὴν Ἀμβροσιανὴν ὑπὸ Ἐμμανουὴλ Σοφιανοῦ, πιθανῶς ἀπογόνου αὐτοῦ (5).

Ἐλευθέριος Ῥόδιος.

Μοναχὸς ἀκμάζων κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς πατρίδος του (1522), καὶ ἀποθανὼν τῷ 1545. Ἐγραψεν ἱστορίαν τῆς Ῥόδου κατὰ τοὺς μεσαιωνικοὺς χρόνους, ἄγνωστον δ' εἰ περισωζομένην τανῦν. Τῷ 1825

(1) Mas-Latrie, Histoire de l'île de Chypre, tom. III, σελ. 557—8.

(2) Βλαστοῦ Χιτσάκ Β'.

(3) Fabricii, Bibliotheca Græca, XI, σελ. 714.

(4) Κατεχωρήθη εἰς τὸ περὶ Συνοικισίων σύγγραμμα Ζαχαρίου Σκορδουλίου.

(5) Ἑλληνομν. σελ. 263. Τοῦ Μανουὴλ τούτου ἀφίζεται ἐν τοῖς χαρτοφυλακείοις Μεσιολάνων ἐπιστολὴ ἑλληνιστὶ πρὸς τὸν δούκα τῆς αὐτῆς πόλεως.

Ἦ συνταγματάρχης Ῥοττιέρος ἰδὼν τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἐλευθερίου ἐν Ῥόδῳ εἰς χεῖρας Παπαευθυμίου τινος, περιγράφει ὡς ἐξῆς τὸ χειρόγραφον.

« Ἦτο χειρόγραφον μικροῦ τετάρτου σχήματος ἐκ σελίδων 80, εὐαναγνώστου γραφῆς, περιέχον τὴν ἱστορίαν τῆς Ῥόδου εἰς τὴν καθομιλουμένην τῶν Ἑλλήνων γλῶσσαν. Τὸ χειρόγραφον ὅπερ εἶδον εἶνε μεταγενέστερον ἀντίγραφον ἐκ παλαιότερου χειρογράφου, ἀντιγραφὲν τῷ 1676 ὑπὸ ἑτέρου Ῥοδίου, Λαζάρου Χρυσοπούλου ὀνομαζομένου. Ὁ κάτοχος μοὶ εἶπεν ὅτι ὑπῆρχον εἰς τὴν νῆσον δύο ἕτερα ἀντίγραφα, ἐξ ὧν τὸ ἐν πιθανῶς ἦτο τὸ πρωτότυπον » (1).

Ὁ Lacroix πολὺ ἐρευνήσας πρὸς εὐρεσιν τῆς ἱστορίας τοῦ Ἐλευθερίου, οὐδὲν ἠδυνήθη νὰ μάθῃ (2).

Ἰάκωβος Βασιλικός.

Ἐγεννήθη κατὰ τινὰς εἰς Κρήτην, κατ' ἄλλους εἰς Σάμον, καὶ κατ' ἄλλους εἰς Κερασσοῦντα. Γραμματεὺς χρηματίσας Ἰακώβου τινος Ἡρακλείδου, τιτλοφορομένου δεσπότης Σάμου, Πάρου, καὶ ἄλλων νήσων τοῦ Αἰγαίου, ὑπεξήρесе, ἐκείνου θανόντος, διάφορα χρυσόβουλλα, πλείστην ὅσῃν τὴν ὑπόνοιαν δολιότητος παρέχοντα, καὶ προσελθὼν εἰς Κάρολον Ε' τὸν αὐτοκράτορα τῆς Γερμανίας, παρέστη ὡς ἐξ οἴκου αὐτοκρατορικοῦ καταγόμενος· ὁ δὲ μονάρχης ἀπατηθεὶς ἐπεκύρωσεν εἰς τὸν Βασιλικὸν τὸν τίτλον δεσπότης τῆς Σάμου καὶ Πάρου, ἐν ᾧ πρὸς τοῦτο οὐδεμίαν ἐκέκτητο ἀρμοδιότητα, τῷ ἔδωκε τὴν ἐξουσίαν νὰ ὀνομάζῃ δόκτορας, πρωτονοταρίους, καὶ ἐστεμμένους ποιητὰς, καὶ τῷ ἀπένευμε πολλοὺς τίτλους δι' ὧν ἐκεῖνος πομπηδῶς ἐκοσμεῖτο γραφόμενος « Μαρκέτιος, Δεσπότης Σάμου καὶ Πάρου, ἱππεὺς τοῦ » ἄνωτάτου Καίσαρος καὶ κόμης Παλατίνος. » Διὰ τῆς Πολωνίας εἰσῆλθεν ὁ Ἰάκωβος εἰς Μολδαβίαν, ἔνθα κατὰ πρῶτον μὲν παρέστη ὡς συγγενὴς Ῥοξάνδρας συζύγου τοῦ τότε ἡγεμονεύοντος Ἀλεξάνδρου τοῦ Λεπουσιανίου, βραδύτερον δὲ δι' ὑποθετικῆς γενεαλογίας παρέστη ὡς ἀπόγονος τῆς ἀρχαίας Μολδαβικῆς ἡγεμονικῆς οἰκογενείας τῶν Ἡρακλειδῶν. Ἀναγκασθεὶς νὰ φύγῃ εἰς Τρανσυλβανίαν, μετέβη ἐκεῖθεν εἰς Πολωνίαν καὶ ἐζήτησεν ἄσυλον παρ' Ἀλβέρτῳ, παλατίνῳ τῆς Σιραδίας, ὅστις τῷ ἐδάνεισε καὶ δεκαχισχίλια δουκάτα ὅπως

(1) Rottiers, Monuments de Rhodes, σελ. 359.

(2) Iles de la Grèce, σελ. 158.

στρατολογήσῃ· καὶ κατὰ πρῶτον μὲν εἰς τὰς πολεμικὰς αὐτοῦ ἐπιχειρήσεις ὁ Βασιλικὸς ὑπῆρξεν ἀτυχὴς, ἀλλὰ τῇ συνδρομῇ Φερδινάνδου τοῦ ἀρχιδουκὸς τῆς Αὐστρίας καὶ τῆς Οὐγγρικῆς Βασιλείας, συναγαγὼν χιλίους ἵππους, κατεπολέμησεν ἐπιτυχῶς τὴν 10 Νοεμβρίου 1562 τὸν ἡγεμόνα τῆς Μολδαβίας, καὶ ἠνάγκασεν αὐτὸν νὰ φύγῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν· ὁ τότε μέγας βεζίρης σφοδρῶς ἐπέπληξε τὸν παρὰ τῷ Σουλτάνῳ πρέσβυν τοῦ ἀρχιδουκὸς Φερδινάνδου, διὰ τὴν πρὸς τὸν Βασιλικὸν χορηγηθεῖσαν συνδρομὴν, καὶ αὐτὸς ὁ Σουλτάνος παρεπονέθη εἰς τὸν ἀρχιδουκὰ δι' ἐπιστολῆς· ἀλλ' ὁ Βασιλικὸς πέμψας πρέσβυν εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ἐπαυξήσας κατὰ δεκακισχίλια δουκάτα τὸν ἐτήσιον τῆς Μολδαβίας φόρον, ἐπέτυχεν νὰ διασκεδάσῃ τὴν ἐπὶ τοῖς πεπραγμένοις ὀργὴν τῆς Πύλης, καὶ ἀπεσταλμένος ἐκ Κωνσταντινουπόλεως τῷ ἐκόμησεν τὴν κούραν, καὶ τ' ἄλλα τῆς ἡγεμονικῆς ἀξίας ἐν Μολδαβίᾳ σύμβολα.

Ἄλλ' ὅμως ἡ διοίκησις τοῦ ἐπιβάτου, τυραννικοῦ καὶ λίαν φιλαργύρου ἀναδειχθέντος, δὲν ἔλειψεν ἐντὸς μικροῦ νὰ τῷ παρασκευάσῃ πολυαριθμοὺς ἐχθρούς. Ἦρπασεν τὰ χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ σκεύη τῶν ναῶν, καὶ ἔκοψεν ἴδια νομίσματα, ἐπέβαλε φόρον ἐνὸς δουκάτου εἰς ἕκαστον ἄνθρωπον, ἐπέθηκε πονὴν θανάτου εἰς τὴν διγαμίαν, προσεκάλεσεν ὡς διδασκάλους τοὺς Γερμανοὺς Σόμμερον καὶ Πευκῆρον, καὶ δι' ὀπαδῶν του ἐκήρυξεν ὅτι τὴν πρῶϊαν τῶν Χριστουγέννων τῷ ἐφάνησαν τρεῖς ἄγγελοι κρατοῦντες τρεῖς χρυσᾶ στέμματα, ὡς σύμβολα τῆς μελλούσης κυριαρχίας του ἐπὶ τῶν τριῶν κρατῶν, Μολδαβίας, Βλαχίας, καὶ Τρανσυλθανίας, καὶ αὐτὸς δὲ ὁ ἴδιος ἐφάνη φορῶν χρυσοῦν στέμμα, μεταλλάξας συνάμα τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰάκωβος εἰς τὸ προσφιλὲς τοῖς Μολδαβοῖς Ἰβάν. Ἐν τούτοις οἱ εὐγενεῖς τῆς Μολδαβίας συναμόσαντες κατ' αὐτοῦ, προσεκάλεσαν εἰς βοήθειαν ἀξιωματικόν τινα, καλούμενον Τόμπαν, πρὸς ὃν προσέφερον καὶ τὴν ἀξίαν τοῦ ἡγεμόνος. Κλεισθεὶς λοιπὸν ὁ Βασιλικὸς ἐν τῇ μονῇ τῆς Σουτζάβας, ὑπέστη τριμνηνον πολιορκίαν· ἀλλ' ἀναγκασθεὶς ἐπὶ τέλους νὰ ἐξέλθῃ κατέφυγεν πρὸς τὸν Τόμπαν, ὅστις τὸν ἐρόνευσε πατάξας διὰ σιδηρᾶς ράβδου. Καὶ ἡ μὲν σύζυγος αὐτοῦ κατεκλείσθη εἰς ἓν μοναστήριον, τοῦ δὲ υἱοῦ του Δημητρίου ἐφείσαντο μὲν τῆς ζωῆς, ἀπέταμον δὲ, κατὰ τὸ τότε παρὰ τοῖς Μολδαβοῖς ἔθος, τὸν δεξιὸν βῶθωνα, ὡς σημεῖον τοῦ ὅτι πᾶσα ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς Μολδαβίας ἀξίωσις ἐναυάγησε πλέον.

Ὁ Βασιλικὸς εὐπαιδευτὸς ὢν, ἰδρύσατο τὸ πανεπιστήμιον καὶ τῇ

βιβλιοθήκην τοῦ Κοτνάρ, συνέδρασε ἀλληλογραφίαν πρὸς τὸν περι-
κλετῆ Φίλιππον Μελάγχθωνα, καὶ δυνάμει τῆς ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος
Καρόλου ἀπονεμηθείσης αὐτῷ ἐξουσίας ἔστεψε καὶ δύο ποιητάς.

— Ἐγραψε λατινιστὶ καὶ ἐξέδοτο ἐν Βυρτεμβέργῃ σύγγραμμά τι περὶ
ἱστορίας (*).

Ζαχαρίας Σκορδύλιος.

Ὁ ἐπιλεγόμενος Μαραφραῆς, ἐκ Κύδωνος τῆς Κρήτης σπουδάσας
ἐν Παταβίῳ διέτριβεν ἐν Βενετίᾳ (**). Εἰς κώδικα τῆς ἐν Παρισίοις
Βιβλιοθήκης, περιέχοντα ἐξηγήσεις τοῦ Ζωναρᾶ εἰς τοὺς κανόνας, ἀνα-
γινώσκεται:

« Θεοῦ τὸ δῶρον, καὶ Ζαχαρίου ἱερέως πόνος τοῦ Κρητὸς τοῦ κατὰ
κόσμον Σκορδυλίου, τὸ δὲ παρεπίκλιν Μαραφραῆ.

- » Ῥίζα φεῦ τοῦ φόνου φθόνος,
- » Καὶ καρπὸς τοῦ φθόνου πόνος.
- » ἀφξβ', Ἐνετίησιν ».

Ἐπεμελήθη καὶ διώρθωθεν ἐν ἔτει 1563 τὸ ἐκδοθὲν Ὁρολόγιον, ἐφ' οὗ ἀνα-
γινώσκονται. « Τὸ παρὸν Ὁρολόγιον ἐτυπώθη ἐν Ἐνετίαις ἐν οἰκίᾳ Ἀνδρέου
» τοῦ Σπινέλου, Μονεταρίου τῆς ἐκλαμπροτάτης τῶν Ἐνετῶν, ἐπιμελεία τε
» καὶ διορθώται Ζαχαρίου ἱερέως Σκορδυλίου Κρητὸς τοῦ ἐπιλεγομένου Μαρα-
» φραῆ, καὶ ἐπιτρόπου τοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου
» κυρίου Ἰωάσαφ. Ἔτει τῇ ἀπὸ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν
» Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἀφξγ' ». Ἐν τῇ ἐκδόσει ταύτῃ πρόκειται ἐκάστου μηνὸς ξυλο-
γραφία παριστώσα τὰ προσπίπτοντα κατ' αὐτὸν ἀγροτικὰ καὶ οἰκονομικὰ
ἔργα, καὶ δίστιχον ἐπίγραμμα αἰνιττόμενον αὐτά.

Ἐν τέλει προσήρτηται τοῦ αὐτοῦ Ζαχαρίου, Σύνταγμα ἐκ τῶν θείων καὶ
ἱερῶν κανόνων καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν παραδόσεων τῶν ἁγίων πατέρων καὶ
περὶ τῶν Τεσσαρακοστῶν καὶ Νηστειῶν τοῦ ἐνιαυτοῦ, καὶ τίνα ἔνοιαν ἐκά-
στη ἔχει.

Τῷ 1588 ἐξέδωκεν ἐν Βενετίᾳ ἐν τῇ οἰκίᾳ Πέτρου Τζανέτου καὶ ἐπιμελείᾳ
Γεωργίου ἱερέως Βλαστοῦ Κρητὸς, τοῦ ἐπονομαζομένου Πουμιαλέτου—Περὶ
συγγενείας βαθμῶν ἢ συνοικειῶν. Εἰς τὸ προμετώπιον τῆς ἐκδόσεως, κάτω τοῦ
ὀνόματος τοῦ Ζαχαρίου, εὔρηται τὸ ἐξῆς δίστιχον:

Χαρτοφύλαξ πάρος ἀγχιστειῶν πείσματα λῦσον

Ἐρμείη τέχνη, νῦν δ' ἱερεὺς ἀλιτρός.

Εἰς δὲ τὴν ἀκόλουθον σελίδα ὁ ἐξῆς τίτλος. « Περὶ τῶν τῆς συγγενείας
» βαθμῶν συνοπτικὴ συλλογὴ ἐκ δισφόρων συντεθείσα παρὰ Ζαχαρίου ἱερέως

(*) Autonii Mariæ Gratiani, de Ioanne Heraclide Despote Valacorum—
Köhne, Revue d'Archeologie—Hammer, Histoire de l'Empire Ottoman—Eugel,
Histoire de Moldavie—Σταματιάδου, Σαμακὰ τόμ. Β'.—Crusii, Turcogræcia.

(**) Inscrizioni della Università di Padova.

» Σκορδύλιου Κρητός, τοῦ ἐπονομαζομένου Μαραφαρᾶ, καὶ ἐπιτρόπου τοῦ
 » τῆς Κωνσταντινουπόλεως οἰκουμενικοῦ πατριάρχου κυρίου Ἰωάσαφ, σὺν τοῖς
 » ἄλλοις κατεστρώθη Μανουήλου ἱεροδιακόνου καὶ μεγάλου χαρτοφύλακος τῆς
 » μεγάλης ἐκκλησίας ἔκθεσις ἀπλουστέρα τε καὶ συντομωτέρα, συντεθεῖσα
 » παρ' ἡμῶν ἀρτίως καὶ ἐκδοθεῖσα ὀρισμῶ τοῦ παναγιωτάτου δεσπότη τοῦ
 » οἰκουμενικοῦ πατριάρχου κυρίου Ἱερεμίου ».

Ἐν τέλει καταχωροῦνται — Σχόλιον διασαφητικὸν « περὶ τῶν τοῦ θεοῦ
 » βαπτίσματος Βαλσαμῶν (γρ. βαθμῶν) τοῦ αὐτοῦ Ζαχαρίου ἱερέως — Στίχοι
 » λαμβηκοὶ εἰς τὴν ὑπεραγίαν Θεοτόκον, καὶ ἕτεροι εἰς τὴν ἀφιέρωσιν τοῦ Ἐνε-
 » τήσι ναοῦ τοῦ μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τῶν Γραικῶν ».

Εἰς τὸν Σκορδύλιον ἀποδίδονται — « Ἀνταποκρίσεις τῶν Ἑλλήνων πρὸς τὰς
 » ἐρωτήσεις ἰδ' τοῦ Κλαυδίου (γρ. Καρόλου) τῆς Γουίτης, καρδιάλεως
 » Λουθηραγγίας », δημοσιευθεῖσαι ὑπὸ Λαμίου ἐν Φλωρεντίᾳ 1738 (Deliciae
 Eruditorum).

Μετ' ἐπαίνου ἀναφέρει τὸν Ζαχαρίαν ὁ Φραγκίσκος πρεσβύτερος ὁ Τουρ-
 ριανὸς εἰς τὰ ἑλληνικὰ προλεγόμενα τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοθέντων ἐν Βενετίᾳ τῷ
 1563 διαταγῶν τῶν Ἀποστόλων λέγων, « Ζαχαρίας ἱερεὺς Κρῆς ὁ Σκορδύλιος,
 » ἀνὴρ πεπαιδευμένος καὶ λόγου ἔμπειρος ».

Εἰς τὴν ἔκδοσιν ταύτην τοῦ Τουρριανοῦ εὐρηται ἠρωσελεγεῖον ἐπίγραμμα τοῦ
 Ζαχαρίου δωδεκάστιχον (*).

Λεόντιος Εὐστράτιος.

Ἐγεννήθη εἰς Κοιλάνον τῆς Κύπρου, καὶ ἐχρημάτισεν ἄξιος μαθη-
 τῆς Μαξίμου τοῦ Μαργουίνου. Διέτριψεν ἐπ' ὀλίγον εἰς Κωνσταντι-
 νούπολιν, προσκολληθεὶς εἶτα τῷ μητροπολίτῃ Θεσσαλονίκης Ματ-
 θαιῷ. Ἐπεσκέφθη, χάριν ἴσως διδασκαλίας τὴν Κέρκυραν καὶ Ζάκυν-
 θον, ὅθεν ἔγραψεν ἐπιστολὴν πρὸς Μαργουίνον. Ἱεροδιάκονος ἤδη ἐπα-
 νέστρεψεν εἰς τὴν πατρίδα του, καὶ ἐδίδαξεν ἐπ' ὀλίγον τὰ ἑλληνικὰ
 ἀπειθίωσεν ἠγούμενος τῆς ἐν Λευκωσίᾳ μονῆς τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου
 τοῦ Πίπῃ ἐν ἡλικίᾳ τριάκοντα πέντε ἐτῶν. Ὁ μαθητὴς καὶ συμπο-
 λίτης αὐτοῦ Νεόφυτος Ῥοδινὸς λέγει περὶ τούτου « σοφὸς ἄνθρωπος,
 διδακτὴς καλοπίχερως, διδάσκαλός μου· εὐρίσκονται κάποιαι ἐπιστο-
 λαὶ του τυπωμέναις ».

Ἀλέξανδρος Νερούλης.

Ἐγεννήθη ἐν Ζακύνθῳ περὶ τὸ 1520· ἐσπούδασεν ἐν Παταβίῳ, καὶ
 εἶτα μεταβὰς εἰς Ῥώμην ἀνηγορεύθη διδάκτωρ τῆς φιλοσοφίας καὶ
 τῶν Ἑλληνικῶν καὶ Λατινικῶν γραμμάτων. Ἐπιστρέψας εἰς τὴν πα-
 τρίδα του ἐχειροτονήθη ἱερεὺς, καὶ ἐξεπαίδευσεν τοὺς νέους, πρὸς χρῆ-

(*) Ἑλληνισμ. σελ. 306—29.

εἰν τῶν ὁποίων καὶ συνέγραψε Λεξικὸν Ἑλληνογραικικόν, Γυμνασίας Γραμματικῆς, καὶ Ἐπιστολάριον.

Προσκληθεὶς εἰς Πατάβιον ὡς καθηγητῆς, ἐδίδαξεν ἐκεῖ τὴν Ἑλληνικὴν, καὶ συνέγραψε:

- Χρονογραφίαν μερικὴν.
 - Μεθοδὸν τοῦ εὐρίσκειν τὴν ἀρχὴν ἐκάστου μηνός.
 - Εἰδήσεις πῶς εὐρίσκεται τὸ νομικὸν Φάσκα τῶν Ἑβραίων.
 - Πασχάλιον.
 - Συλλογὴν τῶν ἀπαστολικῶν κανόνων.
 - Κεφάλαια διάφορα περὶ ἱερωνύμων.
 - Πραγματείας περὶ μοιχείας.
 - Σκέψεις περὶ θεολογίας καὶ περὶ τὰ παλαιὰ ἱστορικά.
 - Πόσα ἀριθμοῦνται τὰ πταίσματα τοῦ Κάιν.
 - Ἐκθεσὶν τῆς ἐν 1534 ἀλώσεως τῆς Κορώνης.
 - Μικρὸν χρονικὸν περὶ Ἀλιτζέρης.
 - Περὶ τοῦ βασιλέως Κωνσταντίου πῶς ἔκτισε ναοὺς ἐξ.
 - Κανόνας περὶ παρθενίας.
 - Περὶ δισυλλάβων, τρισυλλάβων, τετρασυλλάβων, πεντασυλλάβων καὶ ἑξασυλλάβων πολλῶν μετρική.
 - Προόμιον εἰς Ῥητορικὰ γυμνάσματα.
 - Ἐξήγησιν Σικελικῆς σημαίας.
 - Ἀποφθέγματα καὶ νοθεσίας.
 - Σημειώσεις ἐξ Ἀλεξάνδρου Τραλλιανοῦ, καὶ Γαλινοῦ.
- Ὁ Νερούλης διετίθει ἀλληλογραφίαν μετὰ Λησotάρχου, Δεκαδούου, Δεβέρη, καὶ Ἰωάννου Ζυγομαλά.

Κατάκεινται δὲ τὰ χειρόγραφα τοῦ ἀνέκδοτα ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Ταυρίνου (*).

Θεοδόσιος Ζυγομαλάς.

Ἐγεννήθη τῷ 1544 ἐν Ναυπλίῳ ἀπὸ Ἰωάννην, περὶ οὗ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν λόγος ἐγένετο. Ἀφίχθεις μετὰ τοῦ πατρὸς του εἰς Κωνσταντινούπολιν τῷ 1555, διωρίσθη μετ' οὗ πολὺ πρωτονοτάριος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας. Κατὰ μῆνα Ὀκτώβριον τοῦ 1576 ἐστάλη ὑπὸ Ἱερεμίου Β', ὡς πατριαρχικὸς ἐξάρχος, εἰς τὴν Ἀνατολὴν, καὶ τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου πρὸς εἰσπραξίν τῆς ζητείας μισίας ταλαιπωρίας ὑποστὰς ἐν τῷ ταξιδίῳ προσωρμίσθη, ἕνεκα τρικυμιῶν εἰς Τήνον, ὑποκειμένην τότε τοῖς Ἑνετοῖς, καὶ ῥαδιουργία τοῦ ἐκεῖ λατίνου ἐπισκόπου συνελήφθη. Μετὰ εἴκοσι μηνῶν ἀπουσίαν ἐπανῆλθεν εἰς Βυζάντιον, ὅπου καὶ ἐνυμφεύθη τὴν Εἰρήνην Μοσχίνην (1578).

(*) Π. Χιώτου, Πανδώρα 1Α', σελ. 407.

Ἦν δι' ἐπιστολογραφίας συνήθης Μαρτίνω τῷ Κρουσίω, πρὸς ὃν ἔπεμψε διαφόρους ἐπιστολάς, σπουδαίας διὰ τὴν τότε κατάστασιν τῆς γλώσσης, καὶ τὴν ἄλλην τοῦ ἡμετέρου ἔθνους ζώην.

Συγγράμματα.

- Περὶ ἐπισήμων πόλεων καὶ μητροπόλεων ἔκθεσις.
- Περιοδεία εἰς τὸ Αἰγαῖον.
- Θέματα.
- Ἱστορικὸν νέον.
- Παραινετικὸν πρὸς τοὺς νέους.
- Περὶ τοῦ ὄρου Σινᾶ, καὶ τοῦ Ἄθωνος, καὶ περὶ τῆς καταστάσεως τῶν Ἀνατολικῶν ἐκκλησιῶν.
- Ἐπιτάφιον εἰς τὴν μητέρα του Γρατζιόλαν.
- Περὶ τῶν πολιρκειῶν καὶ τῆς παρὰ τῶν Ὀθωμανῶν ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῆς τωρεσινῆς καταστάσεως τῆς Ἑλλάδος.
- Βίος Διονυσίου Ἀρειοπαγίτου.
- Ἀπόκρισις εἰς τὰς ἐρωτήσεις τῶν ἐν Τυβίγγῃ Θεολόγων, γραφεῖσα κελεύσει τοῦ πατριάρχου Ἱερεμίου.
- Ἐπιστολαί.

Ἐκ τῶν πονημάτων τοῦ Ζυγομαᾶ τὰ μὲν πλείω ἐξεδόθησαν ὑπὸ Κρουσίου, καὶ Δαβίδ Χυτραίου, τὰ δ' ἀνέκδοτα περισώζονται ἐν Τυβίγγῃ καὶ ἀλλαγῷ τῆς Γερμανίας. Τὸ δὲ κατ' Αἰγαῖον ὁδοιπορικόν του ὁ Δουκάγγελος παραλαβὼν ἐκ τῆς βιβλιοθήκης Οὐλρίκου Ὀδρέχτ, μνημονεύει ἐν τῷ Γλωσσάρῳ.

Μαλαξοί.

Νικόλαος Μαλαξός. Ἐγεννήθη ἐν Ναυπλίῳ καὶ ἐξεπαιδεύθη, πιθανῶς ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὑπὸ τὸν σοφὸν Ἀντώνιον τὸν Μέγαν Ῥήτορα. Νυμφευθεὶς μετὰ τῆς θυγατρὸς ἱερῆς τινος καὶ σακελίωτος τοῦ κλήρου Ναυπλίου ἐχειροτονήθη ἱερεὺς καὶ ἐτιμήθη ὕστερον τῷ ἀξιώματι τοῦ πρωτοπαπᾶ Ναυπλίου.

Κατὰ τὴν ἐν ἔτει 1533 ἐνσκήψασαν εἰς Ναύπλιον πανώλη ὁ Μαλαξὸς ἀπώλεσε δύο υἱούς, καὶ προσβλήθεις ἐκ τοῦ μολύσματος διὰ θαύματος διέφυγε τὸν θάνατον.

Μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν Τούρκων ἄλωσιν τῆς πατρίδος του ὁ Νικόλαος μετόπισε πανοικεῖ εἰς Βενετιάν κινδυνεύσας κατὰ τὸν πλοῦν ἐκ λαίλαπος.

Ἐὐστερον ἦλθεν εἰς Κρήτην, καὶ ἐνταῦθα, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, ἐξεμέτρησε τὸ ζῆν.

Συνέγραψεν ὁ Νικόλαος κατὰ πλάτος τὸ μαρτύριον τοῦ ἀγίου Ἰωάννου τοῦ

ἐξ Ἰωαννίνων, μαρτυρήσαντος τὴν 18 Ἀπριλίου 1526 (1), διὰ τῶν λειψάνων τοῦ ὁποίου ὁ εὐσεβὴς πρωτοπαπᾶς ἐθεράπευσε πολλὰς νόσους. (2).

Ἐκτὸς τούτου μνημονεύονται ἔτι τὰ ἐξῆς συγγράμματα τοῦ ἐν λόγῳ Μαλαξοῦ.

— Ἀκολουθεῖ εἰς διαφόρους ἀγίους, ὅταν οὐκ ἔστι μνηαῖον ψαλλόμενον εἰς τὴν τάξιν αὐτοῦ εἰς ἓνα ἢ εἰς πολλούς. Εἰς τὸ ὑποσέλιδον τοῦ χειρογράφου κεῖνται δύο αὐτοῦ Ἰαμβικὰ βυθμικὰ ἐπιγράμματα, τὰ ἐξῆς.

Ἀποστόλοισιν ὑποφῆταις τ' ἐνθείαις
καὶ ἱερομάρτυσι καὶ ἀσκουμένοις
δοσιάθλοισ γυναιξὶ καὶ ἀσκητρίαις
ὁ Πρωτοπαπᾶς τόδ' ἀνωνύμως φέ.ει.

Μάρτυσι θείοις σὺν σοφοῖς ἀρχιούταις
σὺν ὀσιομάρτυσι τοῖς ἀθληφόροις
θύτης Μαλαξὸς Νικόλαος νῦν μέλπει.

Καὶ τὴν αὐτὴν δὴ ταύτην μετρικὴν εὐφυῖαν δὲν λείπει νὰ βάλῃ εἰς ἐνέργειαν καὶ εἰς τοὺς κανόνας τῶν ἀκολουθιῶν του, διεξάγων πάντοτε αὐτοὺς μὲ ἔμμετρόν τινα ἀκροστιχίδα τελευτῶσαν εἰς τὸ ὄνομά του.

Ἐκτὸς δὲ τῶν ἀκολουθιῶν τούτων, εἰς εἴκοσιν ἀριθμουμένων, ἐφιλοπόνησεν ὁ Νικόλαος—Ἀκολουθίαν Μητροφάνους ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως* καθὼς καὶ τροπάρια ἰδιόμελα, εἰρημὸς κτλ. συχνάκις παρένειρεν εἰς τὰ Μηναῖα καὶ τὸ Πεντηχοστᾶριον.

Πρὸς δὲ—Περὶ σημασίας τῶν δακτύλων τῆς χειρὸς τοῦ ἱερέως ἐν τῷ εὐλογεῖν τὸν χριστεπώνυμον λαόν. (συνεξεδόθη τῷ Εἰρημολογίῳ).—Κινὸνα ἱκετήριον, μνημονευόμενον ὑπὸ Φαβρικίου (in lactuosissimum ab urbe Naulio discessum), καὶ—Διήγησιν περὶ τοῦ γεγονότος θαύματος ἐν τῇ νήσῳ Χίῳ ὑπὸ τῶν ἀγίων καὶ ἐνδόξων τοῦ Χριστοῦ Μαρτύρων Εὐστρατίου, Αὐξεντίου, Εὐγενίου, Μαρδαρίου, καὶ Ὁρέστου, δημοσιευθεῖσαν ὑπὸ Νικηφόρου τοῦ Χίου ἐν τῷ Κτιτορικῷ τῆς ἐν Χίῳ Νέας Μονῆς (σελ. 113—47).

Μαρουήλ Μαλαξίς. Ἐγενήθη καὶ οὗτος ἐν Ναυπλίῳ ἐκ Δημητρίου Μαλαξοῦ, ἱερέως καὶ οἰκονόμου τῆς μητροπόλεως Ναυπλίου καὶ Ἄργους, καὶ ἦτο, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, ἀδελφὸς τοῦ προῤῥηθέντος Νικολάου.

Ἐν ἔτει 1563 ὦν νοτάριος τῆς μητροπόλεως Θηβῶν τῆς Βοιωτίας, συνέλεξεν ἐκ διαφόρων καὶ μετέφρασεν εἰς τὴν καθομιλουμένην τὸν Νομοκάνονα, τῷ δὲ 1577 εὗρισκόμενος ἐν Κωνσταντινουπόλει ἔγραψεν, ἢ μᾶλλον μετέφρασεν εἰς τὴν ἀπλοελληνικὴν τὴν Πατριαρχικὴν Ἱστορίαν.

(1) Ἐκ τοῦ συγγράμματος τούτου συνωψίσθη ὁ ἐν τῷ Νέῳ Μαρτυρολογίῳ βίος τοῦ αὐτοῦ ἀγίου, τοῦ ὁποίου ἀκολουθίαν, ὡς προεῤῥέθη, ἔγραψεν Ἰουστίνος ὁ Δεκάδους, καὶ Ἀντώνιος ὁ μέγας Ῥήτωρ διδάσκαλος τοῦ Μαλαξοῦ.

(2) Μαρτύριον ἀγίου Ἰωάννου ἐν Νέῳ Μαρτυρολογίῳ—Φιλητᾶς ἐν Πανόδωρῳ φυλ. 162.

Συγγράμματα.

— Νόμιμον συλλεχθὲν ἐκ διαφόρων ἀναγκαίων κανόνων τῶν θείων καὶ ἱερῶν Ἀποστόλων, καὶ τῶν ἀγίων οἰκουμενικῶν Συνόδων τῶν θεοφόρων πατέρων καὶ ἐτέρων ἀγιωτάτων ἀρχιερέων, καὶ τινων Νεαρῶν βασιλικῶν Νόμων καὶ ἄλλων τινῶν μεταφρασθὲν εἰς κοινὴν φράσιν παρὰ Μανουὴλ Μαλαξοῦ τοῦ Ναυπλίου ἐκ τῆς Πελοποννήσου. (Ἐν τοῖς προλεγομένοις γράφει τὰ ἐξῆς α Ἦνυσται αὕτη ἡ βίβλος ἐν τῇ περιφήμῃ ἀγιωτάτῃ Μητροπόλει Θηβῶν τῆς Ἑπταπόλου, ἣτις ἐστὶν ὁ ναὸς τοῦ αὐτοῦ ἐνδόξου Ἀποστόλου καὶ πρωτομάρτυρος Στεφάνου, ἐπὶ τοῦ καλῶς καὶ θεαρέστως ταύτην ἀρχιερατεύοντος τοῦ Πανιερωτάτου καὶ θεοκοσμήτου Μητροπολίτου ὑπερίτιμου καὶ ἐξάρχου πάσης Βοιωτίας, καὶ τὸν τόπον ἀπέχοντος τοῦ Σίδης, κυρίου Ἰωάσαφ, οὗ οἱ γεννήτορες, θεοφιλεῖς, ἐλεήμονες, καὶ ἱερεῖς τίμιοι καὶ θεοσεβεῖς Μακρεῖς αὐτῶ τὸ ἐπίκλην, καὶ ἡ πατρίς αὐτῶν ἡ θεοφύλακτος νῆσος Ζακύνθου, παρ' ἐμοῦ τοῦ εὐτελοῦς καὶ ἐλαχίστου δούλου αὐτοῦ Μανουὴλ νοταρίου τοῦ Μαλαξοῦ τοῦ ἐκ Ναυπλίου τῆς Πελοποννήσου, ἐν ἔτει Ἰωά. Ἰνδ. ς' ἀπὸ κτίσεως κόσμου, ἀπὸ δὲ τοῦ Κυρίου ἡμῶν καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος Χριστοῦ τῆς κατὰ σάρκα γεννήσεως αὐτοῦ ἀφ' ἑβ' Ἀπριλίῳ 12 ν. Μετὰ τοῦ Νομοκάνονος συνέχεται καὶ Κοσμικὴ χρονογραφία συνεχιζομένη μέχρι τῆς ἀλώσεως τῆς Ῥόδου (1522) καὶ τῆς ὑπὸ τῶν Βενετῶν παραχωρήσεως εἰς Σουλεϊμάνην Β' τοῦ Ναυπλίου καὶ τῆς Μονεμβασίας (1529), γραφεῖσα πιθανῶς ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Μαλαξοῦ).

— Πατριαρχικὴ Ἱστορία Κωνσταντινουπόλεως ἀπὸ τοῦ 1454 μέχρι τοῦ 1578. (ἔδημοσιεύθη μετὰ λατινικῆς μεταφράσεως Μαρτίνου τοῦ Κρουσίου ἐν τῇ Τουρκογραφίᾳ (σελ. 107—184), καὶ ἐπ' ἐσχάτων (1849) μετετυπώθη ὑπὸ Ἐμμανουὴλ Βεγκέρου ἐν τῇ Συλλογῇ τῶν Βυζαντινῶν τῆς Βόννης.

— Βιβλίον γνομικόν.

— Στιχηρὰ ιδιώματα.

— Πελοποννησιακά (1).

Γρηγόριος Μαλαξὸς, Ναυπλιεὺς καὶ οὗτος συγγενεὺς τοῖς ἄνω, ἔγραψε — Κανόνα εἰς τὴν ἀγίαν ὁμοουσίον, ἀδιαίρετον, καὶ ζωοποιὸν Τριάδα, οὗ ἡ ἀκροστοχίς,

Τὸ τρισήλιον τῆς θεότητος φάος
 οὐν ἀρχαγγέλοις ἀσιγήτως δοξάζω
 Γρηγόριος ὁ Μαλαξὸς κατὰ πόθον.

Ἱερεμίας Β'.

Ἐξ Ἀγγιάλου, ὁ ἐπονομαζόμενος Τρανός. Ἐξεπαιδεύθη πρῶτον παρ' Ἱεροθέῳ Μονεμβασίας, Ἀρσενίῳ Τορνόβου, καὶ Δαμασκηνοῦ Ναυπάκτου, εἶτα δὲ καὶ παρὰ Ματθαίῳ Κρητικῷ, μαθητῇ τοῦ Ἀρσενίου (2).

(1) Fabricii Biblioth. Graeca, XI, σελ. 668—Φιλητᾶς ἐν Πανδώρα φυλ. 162 & 193.

(2) Δωροθέου, Σύνοψις Ἱστοριῶν.

Προχειρισθείς Μητροπολίτης Λαρίσσης, προσεκλήθη εἴτα εἰς τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον, ὡς διάδοχος τοῦ Μητροφάνους Γ' (1572). Μεγαλοπρεπῆς φύσει, καὶ τῆς ὀρθοδοξίας ὑπέρμαχος, ἄμ' ἀνεληθὼν εἰς τὴν ὑψίστην ταύτην τῆς ὀρθοδοξίας περιωπὴν, συνεκάλεσε σύνοδον, « καὶ » ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ κριτηρίου καθίσας ὡς κοινὸς δεσπότης ὅλης τῆς οἰκουμένης, φορῶν τὸ ἱερόν μανδύον μετὰ τῶν ποταμῶν, καὶ τὸ πατριαρχικὸν δεκανίκιον ἐπὶ χειρας ἔχων », ἀπεφάσισε μετ' αὐτῆς τὴν ἀπαρεγκλίτως τήρησιν τῶν κανόνων, οἵτινες πρότερον δὲν ἐφηρμόζοντο δεόντως· ὅθεν ἀπηγορεύθη, ἐπὶ ποιῆ καθαιρέσεως, ἡ διὰ χρημάτων χειροτονία, καὶ τὰ διδόμενα ἐμβατικά. Ἠυπρέτισε δὲ καὶ καθωράισε τὸ πατριαρχεῖον δι' οἰκοδομῶν μεγαλοπρεπῶν, καὶ πολυτελῶν ἀνακαινισμῶν, ἐσωτερικῶν τε καὶ ἐξωτερικῶν.

Ἐπὶ τῆς πατριαρχείας τοῦ Ἱερεμίου οἱ ἐν Τυβίγγῃ θεολόγοι ἔπεμψαν τρεῖς ἐπιστολάς μετὰ τῶν λουθηρανικῶν δογμάτων ἐξαιτούμενοι ἀποκρίσεις παρὰ τῆς Ἀνατολικῆς ἐκκλησίας· ἀπαντῶν ὁ πατριάρχης ἐξήλεγξε τὰς περὶ τὴν εὐσέβειαν καινοτομίας τῶν Ἀναμορφωτῶν, νοθετῶν ἅμα καὶ εὐαγγελικώτατα.

Μετὰ ἑπτὰ ἐτῶν καὶ ἕξ μηνῶν πατριαρχείαν, ῥαδιουργία τῶν ὀπαδῶν τοῦ προκατόχου, ἐκβάλλεται, καὶ ἐπανέρχεται ὁ Μητροφάνης, ὅστις μόλις ἑννέα μῆνας προστὰς ἀποθνήσκει.

Εἰς διχδοχὴν αὐτοῦ προσεκλήθη τὸ δεύτερον εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον ὁ Ἱερεμίας (1580).

Ἄλλ' ὁ ἐπ' ἀδελφῶ ἀνεψιὸς τοῦ Μητροφάνους, Θεόληπτος μητροπολίτης Φιλιππουπόλεως, ἐποφθαλμῶν εἰς τὸν θρόνον, ἐφ' οὗ δις εἶχε καθήσει ὁ θεῖός του, μετὰ φατρίας δυσηρεστημένων κληρικῶν δὲν ἔπαυσε πάντα κινῶν λίθον, καὶ διαβάλλων καὶ συκοφαντῶν τὸν Ἱερεμίαν « πῶς ἔκαμε Γενιτζάρους καλογέρους, καὶ Τούρκισσαις Χριστιαναῖς, καὶ » πῶς στέλνει γραφαῖς εἰς τὸν πάπαν κατὰ τῶν Τούρκων ». Καθ' ἑκάστην ὁ αἰδιδίμος ἐκεῖνος ἱεράρχης, προσκαλούμενος ὑπὸ τῶν κρατούντων εἰς ἀπολογία, διέλυε τὰς κατ' αὐτοῦ μυσαρὰς συκοφαντίας τῶν περὶ τὸν Θεόληπτον, οἵτινες ἐν τέλει δωροδοκῆσαντες ἀρνησάμενοι τινὰ Λέσβιον, ἰσχύοντα παρὰ τῇ Πύλῃ, κατῴρθωσαν ἵνα συλληφθῆς ὁ Ἱερεμίας ῥιφθῆ εἰς τὰ δεσμὰ. Πανταχοῦ διεδίδετο ἡ ἀπαισία φήμη, ὅτι δὲν ὑπῆρχε πλέον ἐν τῇ ζωῇ, πνιγῆς εἰς τὴν εἰρκτῆν, καὶ ὁ Θεόληπτος ἔσπευδεν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἵνα ἐνεργήσῃ διὰ δωροδοκιῶν τὴν ἐπίβασιν. Οἱ ἀρχιερεῖς διετέλουν ἐν ἀδημονίᾳ, καὶ ἐπὶ

κεφαλῆς ἔχοντες Ἱερόθεον τὸν Μονεμβασίας, ἐκίνουν πάντα λίθον καὶ ἔκρουον πᾶσαν θύραν ὀρθοδόξων καὶ δυτικῶν, ἐξαιτούμενοι τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ ποιμενάρχου· μετ' οὐ πολὺ δὲ κατώρθωσαν, τῇ βοηθείᾳ καὶ τοῦ πρέσβεως τῆς Γαλλίας, ἐν ἀπαλλαγῇ τῶν δεσμῶν.

Ἄλλὰ μόλις ἠλευθέρωθη, καὶ ἕτερος θρασύτερος ἐπαρουσιάσθη ὑπόψῃφιος τοῦ θρόνου. Παχώμιος τις ἱερομόναχος, Πατέστας τὸ ἐπίκλην, Λέσβιος τὴν πατρίδα, ταμεῖον πάσης κακοηθείας καὶ φαυλότητος, πρὸ πολλοῦ ἐζήτει τὴν ἀρχιεπισκοπὴν Τορνόβου· ὁ ἐξωμότης συμπατριώτης αὐτοῦ, μάτην ἐκοπίασεν ἵνα ἐπιτύχῃ τοῦ ποθουμένου ὁ Παχώμιος· διότι ὁ Ἱερεμίας οὐ μόνον ἐκώφευσε εἰς τοὺς κρωγμοὺς τῶν φαυλοβίων τούτων διορίσας Τορνόβου ἀρχιεπίσκοπον τὸν Διονύσιον Ῥάλλην, ἀλλὰ καὶ κατώρθωσεν ἵνα ἐκδοθῇ διάταγμα ἐξορίας τοῦ Πατέστου. Μετ' οὐ πολὺ ὅμως ὁ Παχώμιος μετημριζόμενος εἰς κοσμικὸν ἔρχεται εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ ὑποστηριζόμενος ὑπὸ τῆς μερίδος τοῦ Θεολήπτου, καὶ τῶν ἐν Πύλῃ, πρὸς οὓς ἀφειδῶς διενεμήθησαν ὑποσχέσεις λαφύρων, κατώρθωσεν ἵνα ὀνομασθῇ διάδοχος τοῦ Ἱερεμίου· « καὶ » φέρουν τον μὲ τὸ θέλημα τοῦ Βασιλέως εἰς τὸ πατριαρχεῖον, καὶ » τζακίζουν τὰ κελλία, καὶ βαίνουν τον μέσα, καὶ ἐλεηλάτησαν τὰ » ὑπάρχοντα τοῦ κύρ Ἱερεμίου, καὶ τῶν ἄλλων. . καὶ ὁ Παχώμιος » ἐκάθισε χωρὶς θέλημά τινος καὶ Πατριάρχης καὶ ἐξουσιαστής, καὶ » συναθροίζει τοὺς ἀρχιερεῖς νὰ τὸν χειροτονήσουν· καὶ οἱ Κληρικοί, » ἄλλοι ἦσαν βοηθοί, καὶ ἄλλοι ἐναντίοι εἰς τὸ φαινόμενον· τότε » γοῦν ὁ Μονεμβασίας Ἱερόθεος ἐλάλησε θαυμαστά καὶ ἐναντιώθη, » καὶ ὕβρισέ τον, καὶ εἶπέ τον παράνομον καὶ κατεγνωσμένον, καὶ » πῶς χωρὶς θέλημα Θεοῦ κάθεται. » Ὁ Ἱερόθεος μετ' ἄλλων ἀρχιερέων καὶ προϋχόντων ἐκόπτοντο βοῶντες κατὰ τοῦ ἀχρείου Παχωμίου, καθ' οὗ καὶ ἐξεδόθη πράξις καθαιρέσεως, ἐν ἣ ἀπρηθμοῦντο τ' ἀνομήματά του (1). Ἐν τῷ μεταξὺ ἔφθασεν ἐκ Φιλιππουπόλεως ὁ Θεόληπτος, ὅστις διὰ τῶν ἰσχυρῶν φίλων του κατώρθωσεν ἵνα ὁ μὲν Ἱερεμίας ἐξορισθῇ εἰς Ῥόδον, αὐτὸς δὲ διορισθῇ πατριάρχης ἀντὶ τοῦ Παχωμίου, πατριαρχεύσαντος ἐπὶ ἐν ἔτος (1584), καὶ θέαμα οἰκτρὸν εἶτα γενομένου, διότι « τὸν ἐδέσμευσαν μὲ δύο ἀλυσίδας, καὶ ἐμαζώχθη » ὁ κόσμος, καὶ τὸν εἶχαν παίγνιον καὶ γέλοιον. »

Ἄλλὰ καὶ ὁ Θεόληπτος ἐπὶ πολὺ δὲν ἔμεινε ἐν τῇ ἀξίᾳ· διότι

(1) Ἡ καθαιρέσις τοῦ Πατέστου, μετ' ἄλλων πατριαρχικῶν ἐγγράφων ἀφορώντων τὸν Ἱερεμῖαν ἐδημοσιεύθη ὑφ' ἡμῶν ἐν Χρυσολίθῳ φυλ. 83—4.

οἱ ὄπαδοι τοῦ Ἱερεμίου, ὠρμηθέντες τῆς εἰς Βλαχίαν περιοδείας ἐκείνου, κατώρθωσαν ἵνα ἐκδοθῇ βασιλικὸν διάταγμα ἀπολύον αὐτόν (1585). Ὅθεν παρεκλήθη ἐκ τῆς ἐξορίας ὁ Ἱερεμίας, καὶ τρίτον ἤδη ἐκόσμησε τὸν τότε καταφρονηθέντα καὶ πολλοὺς κλονισμοὺς ὑποστάντα οἰκουμενικὸν θρόνον.

Ἐλθεινὴν εὗρε τότε τὴν ἐκκλησίαν. Καὶ «ἐκαταφρονήθη, λέγει ὁ Χρυσόγραφος, τὸ γένος τῶν χριστιανῶν πολλὰ καὶ ἀτιμιάσθησαν ἀπὸ ὅλα τὰ ἔθνη, πλὴν δικαία ἡ κρίσις σου, Κύριε· διότι καμμία δικαιοσύνη ἐκεῖ μέσα δὲν ἦτον, μόνον συμφωνιακὰ, θεοκάπηλοι, ἀδικίαι, πλεονεξίαι, καὶ ἄλλα μυρία ἀτοπήματα... καὶ ἦν ὁ κύρ Ἱερεμίας τὴν ἐκκλησίαν σμαγίδι, καὶ ἔκλαυσε πολλὰ, καὶ ἐὰν τὸ ἤξευρε δὲν ἤρχετο».

Τὸν θρόνον εὐρῶν βεβαρυμένον μὲ χρέη τῶν προκατόχων του ἀφόρητα, ἀνέπτυξεν ἀπερίγραφτον δραστηριότητα, ἐξοικονομῶν, καὶ ἐπαίτων τὰ ἔλεη τῶν χριστιανῶν.

Τῷ 1588 ὁ Ἱερεμίας συνοδευόμενος ὑπὸ Ἱεροθέου Μονεμβασίας καὶ Ἀρσενίου Ἐλασσῶνος ἦλθεν εἰς Μόσχαν καὶ ἐχειροτόνησε πρῶτον πατριάρχην τῆς ἐν Ῥωσσίᾳ ὀρθοδόξου ἐκκλησίας τὸν Ἰώβ (1). Ἐπιστρέψας δ' εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ ἐπὶ ὀκτῶ ἔτη ποιμάνας θεαρέστως, ἐξεδήμευσεν εἰς Κύριον (1594).

Ὁ Ἱερεμίας ἦν ἐκ τῶν μᾶλλον πεπαιδευμένων, καὶ ὡς τοιοῦτος ἐγκωμιάζεται ὑπὸ Μελετίου, Προκοπίου, καὶ ἄλλων. Ὁ Μαλαξὸς λέγει ταῦτα· «νύκτα καὶ ἡμέραν ἐσπουδάζε καὶ σπουδάζει θεολογικά, φιλοσοφικά, καὶ ἄλλα πολλὰ μαθήματα, καὶ ἐκκλησιαστικά· καὶ ὡς οἰκουμενικὸς πατὴρ καὶ διδάσκαλος δὲν ἔπαυσεν οὐδὲ παύει νὰ διδάσκη καὶ νὰ κηρύττῃ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ πρὸς πάντας τοὺς σέβεις διὰ τὴν σωτηρίαν αὐτοῦ, καθὼς ἔκχυναν οἱ σοφώτατοι πατριάρχαι» (2).

Διετῆρει τακτικὴν ἀλληλογραφίαν μετὰ τῶν τότε περιφανῶν τοῦ ἔθνους λογίων, Μαργουνίου, Σεβήρου. κλπ.

Ὁ Μαργούνιος προσφωνῶν τῷ Ἱερεμίᾳ τὴν μετάφρασιν Ἰωάννου τῆς Κλίμακος, ἐποίησεν ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ τὸ ἐξῆς ἐπίγραμμα·

(1) Βλέπε τὰ περὶ τούτου εἰς Ζαμπελίου Καθίδρυσιν Πατριαγείου ἐν Ῥωσσίᾳ.

(2) Δωροθέου, Σύνοψις ἱστοριῶν—Πατριαρχικὴ ἱστορία—Μελετίου Ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας—Κατάλογος τῶν Πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως.

Νεκταρέης πίδακος προχῶς μάκαρ οὐρανολαμπεῖς
 Δέχνησο, θεσπεσίων δράγματα μυστοπόλων
 Δαιτυμόνες τὰ κράτιστοι ἀπίτμαγον ἐκ παραδείσου
 Τερπνῆς φυταλικῆς, δῶρον εὐφρόδουνον.
 Τοῖς δ' ἄρα γηπονίης μεληδήματα ἔνθεο σεῖο,
 Καρπὸν ὅπως προφέρῃ ἐργατίναις τρόφιμον.
 Ναὶ πάτερ, ἦδ' ἀρότροιο τεχνήμονος ἀμετέρας γὰς
 Αὐλακα ἐκτέμνοις νέυσεσιν ὄξυδρόμοις.
 Ἐνσπείροις δὲ σίτοιο καλὸν σπόρον, ὄφρ' ἀποθήκαις
 Εὐσταχον οὐρανίαις σὸν κάματον πορίσῃς.

Ἔγραψεν ὁ Ἱερεμίας—Ἐθεσιν περὶ ἑλληνικῶν ἐθίμων, ἣν ἐπαινεῖ ὁ Ν. Παπαδόπουλος (Prenof. Mystag.) ὡς πολυμαθῆ—Ἐκθεσιν δογματῶν τῆς ἐκκλησίας—Παραίνεσιν πρὸς Γερμανοὺς περὶ τοῦ μυστηρίου τῆς εὐχαριστίας.—Κρίσιν τοῦ Γρηγοριανοῦ καλενδαρίου—Διαφόρους ἐπιστολάς πρὸς τοὺς Γερμανοὺς θεολόγους, καὶ ἄλλους (').

Δανιὴλ Φουρλάνος.

Ἐγεννήθη εἰς Ῥέθυμνον τῆς Κρήτης ἐπὶ ὀκτατεῖαν σπουδάσας τὴν φιλοσοφίαν, νομικὴν, καὶ ἰατρικὴν εἰς Πατάβιον, ἔλαβε καὶ ἀπὸ τῶν τριῶν σχολῶν τὴν δάφνην τοῦ διδάκτορος. Ἐπαναστρέψας εἰς τὴν πατρίδα του, ἐπανῆλθεν ἕνεκα λόγων πολιτικῶν εἰς Βενετίαν, καὶ ἐδίδαξε τὴν φιλοσοφίαν εἰς διαφόρους εὐγενεῖς· εἶτα διορισθεὶς καθηγητῆς εἰς Πατάβιον, ἀπέθανε τῷ 1596.

Ὁ Φουρλάνος ἦν ἐκ τῶν τότε ἐν τοῖς γράμμασι διαπρεπόντων· ὁ Μαργούνιος γράφων περὶ τὸ 1598 πρὸς Δαβὶδ Ἐσχέλιον λέγει· « Δανιὴλ ὁ Φουρλάνος Κρήτης ἦν ἀνὴρ, εἰς ἄκρον παιδείας ἐλληλακῶς, ἀλλὰ φεῦ κακῆ τύχῃ μετέλλαξε τὸν βίον ἀπαραμύθητον θρῆνον τοῖς ξυνήθεσι καταλιπὼν ». Ὁ αὐτὸς ἐποίησεν εἰς τὰ ὑπὸ Φουρλάνου ὑπομνήματα τοῦ Ἀριστοτέλους, τὸ ἐξῆς ἐπίγραμμα.

Ἡ πάρος ἀγλαίῃσι κεκαθμένη Ἑλλάς,
 ἐξ ἧς παντοδαπῆς βλάστε γένος σοφίης,
 ἦπερ ἀπειρεσίησιν αἰεὶ θαλέθους ἀρεταῖσι
 μουσῶν τροφίμους ἦεν αἰδομένη,
 φεῦ ὑπὸ μηχανίῃσι φθόνου ἀμειψαμένη,
 καὶ νῦν ἀργαλέης ὑπὸ μοίρης σφόδρα δαμῖσα
 βαρβαρικῆς μεθέπει ὄργι' αἰδμοσύνης (*).

Ἔγραψεν ὁ Φουρλάνος ἑλληνολατινιστῆ, ὑπομνήματα εἰς Ἀριστοτέλους

(') Fabricii, Biblioth. Gr. XI, σελ. 630—1.

(*) Turcogræcia, σελ. 338.

περὶ ζώων μορίων, τοὺς ἀφορισμοὺς τοῦ Ἰπποκράτους, — De judiciis, καὶ ἄλλα, ἐξ ὧν τινὰ ἐξεδόθησαν ἐν Παταβίῳ (1).

Ἐκ τῆς πρὸς Ἐσχέλιον ἀνωτέρω ἐπιστολῆς τοῦ Μαργουνίου μανθάνομεν, ὅτι καὶ ὑπόμνημα εἰς τὰ τοῦ Θεοφράστου ἔγραψεν ὁ Δανιήλ.

Σωζόμενοι.

Α'. Ἰωάννης Σωζόμενος Κύπριος. Ἐπὶ κεφαλῆς τεσσάρων χιλιάδων ὑπερασπίσθη τὴν Λευκοσίαν κατὰ τῶν Τούρκων· ἱστορεῖται δὲ περὶ αὐτοῦ πρὸς τοῖς ἄλλοις ὅτι ἄγων ἱππικάτινα, καὶ πεζὰ τάγματα καὶ βλέπων τὴν πόλιν πανταχόθεν στενοχωρουμένην, ἐπενόησεν ἀνθρωποκτόνον μηχανήμα, ὑπολαβὼν τοῦτο θεμιτὸν ὡς ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῆς πατρίδος γενόμενον· ἔρριψε λοιπὸν εἰς τὰ φρέατα, ἐξ ὧν οἱ Τούρκοι ὑδρεύοντο σάκκους τινὰς φαρμακώδους μίγματος· ἀλλὰ τὸ σόφισμα ἐματαιώθη, διότι οἱ ἐχθροὶ ἐγκαίρως εἰδοποιηθέντες ὠρυξαν νέα φρέατα. Κυριευθείσης δὲ καὶ λεηλατηθείσης τῆς Λευκοσίας, τῶν σωθέντων ἀπὸ τῆς ἀπανθρώπου σφαγῆς ἦτο καὶ ὁ Ἰωάννης. Ὁ Μουσταφὰς Πασάς, ὅστις εἶχε τὸ πᾶν κράτος τῆς ἀποστολῆς ἐκείνης, συλλαβὼν ἀπήγαγεν αὐτὸν αἰχμάλωτον εἰς Ἀμμόχωστον· καὶ ἐπειδὴ ὁ σατράπης οὗτος δὲν ἤθελε νὰ περιπλεχθῆ εἰς νέους κινδύνους δυναμένους ἴσως ν' ἀμαυρώσωσι τὴν δόξαν, τὴν ὁποίαν εἶχεν ἤδη ἀποκτήσει πορθήτας τὴν Λευκοσίαν, καὶ προτιμῶν τὴν διὰ συνθηκῶν μᾶλλον ἢ τὴν διὰ πολέμου κυρίευσιν τῆς πόλεως, ἔπεμψεν ἐπὶ τούτῳ τὸν Ἰωάννην, ὡς ἄνδρα ἔχοντα ἱκανὴν ἐπιρροὴν ἐπὶ τοὺς πολιορκουμένους, ὑπὸ τὸ πρόσχημα ὅτι ἐζήτηι δῆθεν χρήματα πρὸς ἰδίαν ἑαυτοῦ ἀπολύτρωσιν.

Τοιουτρόπως ἀναλαβὼν τότε ἢ ἔπειτα τὴν ἐλευθερίαν αὐτοῦ, ἐνῶ ἡ Κύπρος ἦτο ἤδη ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ Σελίμ, εὔρε καὶ περίθαλψιν εἰς τὴν τῶν Ἐνετῶν πολιτείαν. Ἐκεῖ δὲ τὰ πράγματα ὄσων ἐγένετο αὐτόπτης ἢ αὐτήκοος καὶ ὅσα προσέτι ἔπαθεν ἰδίως συνέγραψεν, ὡς αὐτὸς ὁμολογεῖ, εἰς γλῶσσαν ὄλως ἀνεξέργαστον, καὶ τὸ βιβλίον αὐτοῦ μεταποιηθὲν ἐπὶ τὸ βέλτιον ὑπὸ Φραγκίσκου τοῦ Ἀλταμίρου, ἐτυπώθη ἐν Βονωνίᾳ τῷ 1576 εἰς 4^{ον} μετ' ἐπιγραφῆς—*Narratione della guerra di Nicosia fatta nel regno di Cipro da' Turchi l'anno 1570.*

Ἐν τῷ ποιήματι τούτῳ θρηνεῖ ὁ Ἰωάννης τὸν θάνατον ἀνηλίκου αὐτοῦ θηγατρὸς γενομένης ὑποχειρίου τῶν πολεμίων, καὶ ἄλλης πρε-

(1) Papadopoli, *Histor. Gymnasii Patavini*, σελ. 324—5.

σθυτέρα, καίσης ἔν τινι κατέργω. Παρέχει δὲ καὶ εἰδήσεις περὶ ἄλλων τινῶν Σωζόμενων κατ' ἐκεῖνον τὸν πόλεμον ἀπολεσθέντων.

Β'. *Ίάσων Σωζόμενος*, πιθανῶς ἐγγονὸς τοῦ προρρήθέντος, περὶ οὗ λέγει ὁ συμπολίτης καὶ μαθητὴς του Νεόφυτος 'Ροδινός· « φιλόσοφος » καὶ διδάσκαλος εἰς τὴν θεολογίαν· ῥήτορας ἄριστος· ἐδίδαξε ῥητορικὴν εἰς τὸ ἐν 'Ρώμῃ 'Ελληνικὸν φροντιστήριον, καὶ ἄλλα μαθήματα· ἔγραψεν ἐξήγησιν εἰς τὴν ποιητικὴν τοῦ Ἀριστοτέλους, λόγους ἐγκωμιστικούς· καὶ ἄλλα· ἔγινεν ὕστερα Θησαυροφύλαξ εἰς τὴν ἀρχιεπισκοπὴν Κερκύρας » (1).

Γ'. *Ίωάννης Σωζόμενος*, ἐκ τῆς αὐτῆς οἰκογενείας· παιδίον ἔτι προσέφυγεν ἐκ Κύπρου εἰς 'Ενετίαν, ὁπόθεν μεταβάς εἰς 'Ρώμην εἰσήχθη τρόφιμος εἰς τὸ ἐκεῖ 'Ελληνικὸν Γυμνάσιον, καὶ τόσον ἐπιμελῶς καὶ φιλοπόνως ἐσπούδασε περὶ τὴν ἐθνικὴν γλῶσσαν, ὥστε οὐδεὶς ἄλλος τότε, κατ' ἐκείνην τὴν πόλιν, οὔτε προχειρότερον, οὔτε μετὰ πλείονος ἐπιτυχίας ἠρμήνευε καὶ ἐμιμείτο τοὺς 'Ελληνας συγγραφεῖς· οὗτος λοιπὸν καὶ ἐπετράπη τὴν ἐν τῷ Γυμνασίῳ τῆς 'Ελληνίδος διδασκαλίαν, καὶ συνέταξε γραμματικὴν, ἐξ ἧς λέγεται, πολλὰ ἐρασιθεῖς μετένεγκεν ὁ Γρέτζερος εἰς τὰ τέσσαρα αὐτοῦ βιβλία τῶν *institutionum Graecae linguae*.

Διατρίψας ἔτη τινα εἰς 'Ρώμην ἐπανῆλθεν εἰς 'Ενετίαν διδάκτωρ ἐπὶ φιλοσοφίᾳ, ὡς λέγει ὁ Παπαδόπουλος, καὶ πέντε περίπου ἔτη ἐσχόλασεν εἰς τὰ νομικὰ ἐν τῷ Παταβινῷ πανεπιστημίῳ, καὶ ἔλαβε τὸν στέφανον τῷ 1596. Κατόκησεν ἔπειτα ἐν 'Ενετίᾳ καὶ ἐπορίζετο τὰ πρὸς τὸ ζῆν διδάσκων τὴν 'Ελληνικὴν γλῶσσαν, καὶ δικηγορῶν ἐπὶ Συγκλήτου (2).

Ὁ Ίωάννης ἔλαβε γυναῖκα κόρην τινα Τρεβιζιανὴν τῆς ὁποίας τὴν προῖκα σοφὸς ὦν καὶ ἐραστὴς τῶν περὶ τοὺς λόγους διατριβῶν, παρεῖδε πρὸς ἀποφυγὴν τῶν δικομαχῶν, καὶ διετέλει διδάσκων τὴν 'Ελληνικὴν γλῶσσαν. Ὅθεν εὐδοξῶν ἤδη καὶ εὐνοούμενος ἅμα ὑπὸ τῶν εὐπατριδῶν τῆς πολιτείας, μάλιστα δὲ Ἀνδρέα τοῦ Μοροζίνου, ιστοριογράφου καὶ τῆς παιδειονόμου τριανδρίας ἐνόος, καὶ ὑπὸ Ἀλουσίου τοῦ Ἐνετοκρῆτος, ἀνεδείχθη ἐπιστάτης τῆς Μαρκιανῆς βιβλιοθήκης.

(1) Περὶ Ἠρώων, στρατηγῶν, φιλοσόφων κλπ. σελ. 150.

(2) Ὁ 'Ροδινός γράφει, ὅτι ὁ Ίωάννης Σωζόμενος, ἴσως ἕτερος ὁμώνυμος, « ἐστάθη » ἓνας ἀπὸ τοὺς ὀνομαστοὺς ἱατροὺς τῆς θεοσώστου πόλεως Βενετίας, καὶ ὁ Παπαδόπουλος συγγέει τὸν υἱὸν καὶ ἱατρὸν μετὰ τοῦ πατρὸς, πιθανῶς Ἰουλίῳ, τοῦ ἐπ' ἀμφοτέροις τοῖς δίκαιοις διδάκτορος.

Συνέταξε καθ' ὕλην τὸν κατάλογον τῶν βιβλίων, ἀρξάμενος ἀπὸ τῶν δωρηθέντων ὑπὸ Βησσαρίωνος χειρογράφων, καὶ συμπεριλαβῶν τελευταίων καὶ τὰ διὰ τύπου ἐκδομένα. Ὁ κατάλογος οὗτος εἶνε, κατὰ πιθανὸν λόγον, ὁ ἐν Ἑνετίᾳ ἄνευ τόπου καὶ χρόνου δημοσιευθείς. Διωρίσθη προσέτι λογοκριτὴς τῶν ἐν τῇ πρωτεύουσῃ ἐκδομένων βιβλίων, καὶ καθηγητὴς τῶν Ἠθικῶν τοῦ Ἀριστοτέλους.

Ὁ Ἰωάννης ἀφαιρέσας τὸ σχοινοτενὲς καὶ δυσπερίληπτον τοῦ διαλόγου μετέβαλεν εἰς συνεχῆ καὶ εὐσύνοπτον λατινικὸν λόγον, καὶ διὰ σχολίων καὶ σημειώσεων διεφώτισε τὰ δέκα τῆς Πολιτείας τοῦ Πλάτωνος βιβλία, καὶ προσεφώνησε τὸ σύνταγμα, ἐκδοθὲν ἐν Βενετίᾳ τῷ 1626, πρὸς τὸν δούκα Κορνήλιον καὶ τὴν Σύγκλητον, εἰς τεκμήριον εὐγνωμοσύνης, διότι οἱ πατέρας αὐτοῦ εὔρον ἐν Ἑνετίᾳ καταφυγὴν καὶ προστασίαν. Μετέφρασε λατινιστὶ τὰ δύο τοῦ Γαληνοῦ ὑπομνήματα εἰς τὸ περὶ Ἐπιδημιῶν τοῦ Ἰποκράτους, ἐκδοθέντα τῷ 1617, Ἑνετίῃσι, καὶ ἔγραψεν ὑπομνήματα εἰς τὸ περὶ ὕψους τοῦ Λογγίνου, ἐν οἷς καὶ πολυμάθεια ἱκανὴ καὶ ὠφέλεια ἴτη.

Ἀπεβίωσε δὲ περὶ τὸ 1626 ⁽¹⁾.

Δ'. Κλαύδιος Σωζόμενος, υἱὸς τοῦ πρώτου Ἰωάννου προχειρισθείς τῷ 1583 ἐπίσκοπος Πάλης, παρητήθη τῷ 1605, καὶ ἕτερος Σωζόμενος, ὀνόματι Κλαύδιος, ἐκάθησε ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἑδρας. Τοῦ πρώτου Κλαυδίου φέρεται ἡ ἐξῆς λατινικὴ ἐπιγραφή εἰς τὸν πρῶτον Ἰωάννην, καὶ τοὺς ἀπογόνους αὐτοῦ, ὧν εἰς ἦτο καὶ ὁ Κλαύδιος.

D. O. M. Iōanni Sozomeno Equiti Feudatio Regni Cypri, in expugnatione Nicosiae capto et redempto bene de Republica merito, et Iulio filio I. U. D. et Equiti, cum tribus filiolis, Claudius Sozomenus Polae episcopus parenti optimo, fratri dilectissimo, nepotibus ac posteris hoc Monumentum posuit, Altare crexit atque dotavit, anno jubilei MDC ⁽²⁾.

Φιλοθέη Βενιζέλου.

Φιλοθέη θυγάτηρ Ἀγγέλου Βενιζέλου, ἐγεννήθη ἐν Ἀθήναις κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρόντος αἰῶνος. Ὅσον ἐλεήμων, τόσον καὶ πεπαιδευμένη, θεαρέστως βιώσασα ἐτελεύτησεν ἐν κακουχίαις τῇ 19 Φεβρουαρίου 1589· αἱ μὲν ἀρεταὶ αὐτῆς ἀνεγνωρίσθησαν ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας,

(1) Ἑλληνομν. σελ. 439—41. Παραβλ. Papadopoli, Histor. Gymn. Patav. σελ. 121—2.

(2) Αὐτόθι.

συγκαταριθμησάσης ἐν χορῶ τῶν ὁσίων τὴν Φιλοθέην, τῆς δὲ μαθη-
σεως αὐτῆς ἀρχοῦν μνημεῖον ἔστω ἡ ἐξῆς γλαφυρὰ ἐπιστολή, κατοπ-
τρίζουσα καὶ τὴν τότε κατάστασιν τῶν κατοίκων τῆς νῦν πρωτευού-
σης τοῦ Ἑλληνικοῦ βασιλείου, καὶ ἦν ὡς ἀνέκδοτον παρεντιθέμεθα.

Ἐπιστολὴ Φιλοθέης Μοναχῆς πρὸς Ἱεράκα τὸν μέγαν λογοθέτην.

Σωρὸς ἀγαθῶν ὤφθης ἡμῖν, καθά που παροιμία φησιν· ἦδη γὰρ ἐνιαυτὸς
ἦν, ὅτ' ἤλυθες εἰς πόλιν τοῦ Κέκροπος ἐκ τῆς βασιλευούσης· τότε δὴ κατ' ἐμοῦ
σφόδρα ἐλύττησαν Ἀττικοί, μάτην σπουδάσαντες· εὖς ἐξουδένωσας ὡς εὐθήεις,
καὶ ὄνηλάτας καὶ πρὸς κέντρα λακτίζοντας· τό τε φρύαγμα αὐτῶν ἀνδρείως κα-
τέβαλες, ὡς ὁ Δαδιδ τὸν ἀλλόφυλον, ὡς δὲ κωνθάρους ἐρράπισας τῇ πτέρυγι τοῦ
λόγου, καὶ φυγάδες ὤχοντο ἐκ τῆς θεάς σου, λογιώτατε· εἶπας γὰρ, εἶπας δίκην
ἐμὴν· ἐβούλοντο γὰρ οἱ μάταιοι τὸν ἀριστον νικῆσαι, μὴ εἰδότες ἐκεῖνο τὸ
παροιμιῶδες ῥητὸν, ἄε τὸς ἐν νεφέλαις ἱπτάμενος· εἶπω σοι παροιμίαν,
θεσπέσιε· δικάζεσθαι Βίαντος κρείστων, καὶ δικαιότερος τρυτάνης· πρὸς δὲ
τοσοῦτοις καλοῖς, ποία σοι ἀμοιβὴ πρὸς ἐμοῦ ἀξία γενήσεται; εὐχὴ μοι ἐστὶν
ἐκτενῆς πρὸς Θεὸν ὑπὲρ σοῦ, καίπερ ἀναξία οὔσῃ, ἔν' ὑγαίνης τῷ ἔσω ἀν-
θρώπῳ· σὺν τῷ ἔξω, τῆς θείας του χάριτος αἰεὶ ἐνεργούσης, καὶ ἅπαν ἀβούλη-
τον τιθεμένης ἀτέλεστον· χαίρω μὲν ἐπὶ τῇ σῇ ἀγάπῃ, ἧς οὐδὲν ἂν ἐν ἐμοὶ
γένοιτο ἱερώτερον· λυπούμαι δὲ λίαν, ὅτι ἐπὶ μακρὸν ἦδη καιρὸν στεροῦμαι
τῆς χρυσῆς σου ψυχῆς, καὶ τῶν ἀδόλων ἠθῶν· ἀλλ' εὐχομαι τυχεῖν τοῦ πο-
θουμένου, ὃ δοίῃ ποτὲ Χριστὸς, καὶ ἴδοίμι σε, καὶ καταπολεύσασαι τῆς ἡδί-
στης σου ὀμιλίας καὶ τερψιθύμου, καὶ ἐμοὶ δηλώσῃς τινὰ κρύφια καὶ μυστη-
ριώδη ἐκ τῆς θείας Γραφῆς, ἃ ποθῶ ἐρωτῆσαι τὴν σὴν ἀγχινοίαν.

Ἀβουλῆα φερόμενοι Ἀττικοὶ οὐκ οἶδασι διάκρισιν καλοῦ τε καὶ κακοῦ· διδ-
τὰς μὲν ἀρετὰς μισοῦσι, τὰς δὲ κακίας φιλοῦσι· τοῖς γὰρ ἀνοήτοις ἐπί-
μειμπα καλὰ, φησὶ πού τις τῶν σοφῶν· διὰ τοῦτο οὖν καὶ αὐτὴ σιωπῶ
πολλὰς ὕβρεις ἀκούουσα, ὡς ἤχους θαλάττης κλύδωνι μαινομένης· ἀλλ' ἔγωγε
τὸν ἄνω δέχομαι Κριτὴν, ὅστις οἶδε τὰ φαῦλα ἐντελῆ ἀποδώσειν· οὐχ' ὡς
νομίζουσιν οὗτοι, αὐτοὶ ἐσμέν, ἀλλ' ὡς οἶδεν ὁ τῶν κρυπτῶν γνώστης Κύριος,
καὶ ὁ ἀλάθητος αὐτοῦ καὶ παντέφορος ὀφθαλμὸς· γὰρ μὰ τὸν ἀμετέρα
ψυχῆ παραδόντα τετρακτὺν παγὰν ἀεννάου φωτός· εἰ δὲ καὶ
μαρτύρων χρεῖα, οὐκ Ἀθηναῖοι στήσονται, ἀγοραῖον γένος, ἀχρεῖον, καὶ ἄτι-
μον· τοῦτο δὲ τὸ γένος ἀβούλευτον, ἀνόσιον, ἀναίσχυντον, βδελυρὸν, ἀπονουη-
μένον, τὸ στόμα εὐλυτον ἔχον πρὸς λοιδορίαν, μεμψίμοιρον, καὶ καρδαμογλύ-
φον, βαρβαρόφωνον, φιλαίτιον, φιλοτράχον, μικρολόγον, μικροψυχον, στωμύλον,
ὑπερφίαλον, ἀθέμιστον, δολερὸν, περίεργον, ἄγρυπνον ἐπὶ συμφοραῖς ἐτέρων·
καὶ γὰρ τί ἄλλο εἰπεῖν, ἐξ αὐτῆς τῆς νεότητος διῶκον ἡμίονους, καὶ αὐτῶν
ἐπιμελούμενον, κατὰ τὸν Ἰδομαῖον Δωῆκ, ὃν ἀράται Δαδιδ ἐν να' ψαλμῶ·
Πῶς δὲ οὔτοι ὀρθὰ νοήσουσιν; ὧν γὰρ τὸ ἔργον βάρβαρον τούτων καὶ ἡ γνώμη
βάρβαρος· οὐδαμῶς οὔτοι τῆς δίκης μάρτυρες στήσονται, ἀλλ' ἔντιμοι ἄνδρες,
ἢ ἐλλόγμοι, συνιέντες ἀλήθειαν. Νηλέες ἄνωθεν Ἀττικοί, οἱ τοὺς ἀρίστους
ἀπόλεσαν. Σωκράτης ἀδίκως ἀπέθανε συκοφαντηθεὶς ὑπ' αὐτῶν, καὶ Θεμισ-

στοκλής ὁ τὴν Ἑλλάδα ἐλευθερώσας ἐξηλάθη, καὶ Μιλτιάδης γέρον ὢν ἐν δεσποτηρίῳ ἀπέθανε. Τοιοῦτοι πολλάκις Ἀττικοί.

Τὴν πρὸς ἐμέ σου εὐσπλαγχνίαν τεθεαμένην, θαρρήσασα ἔγραψα ὡς φιλάτατ' μοι πατρὶ κατὰ τῶν ἀλαζόνων.

Βοήθει τοῖς ἐξ ἡμῶν αὐτόθι παραγενομένοις κοινοῖς φίλοις σοί τε κάμοι.

Μαίτου Ἰσταμίνου.

Φιλόθεος μοναχῆ⁽¹⁾.

Ἰάκωβος Παλαιολόγος.

Ἐγεννήθη περὶ τὸ 1520 εἰς Χίον, ἐκ γονέων σεμνυνομένων ἐπὶ τῇ ἐκ τῶν ὁμωνύμων αὐτοκρατόρων τοῦ Βυζαντίου καταγωγῆ. Ἐλθὼν εἰς Ἰταλίαν πρὸς τελειότεραν παιδείαν, ἐνηγκαλίσθη τὰς τότε ἐπικρατούσας νέας θρησκευτικὰς ἰδέας, καὶ θεωρῶν ἐπικίνδυνον τὴν ἐκεῖ διαμονήν, κατέφυγεν εἰς Γερμανίαν, εὐελπιζόμενος ὅτι ἐνταῦθα ἤθελεν εὔρει ἐλευθερίαν συνειδήτως. Ἀφοῦ ἐπὶ τινα χρόνον διήγαγε πλάνητα βίον, ἀποκατέστη εἰς Τρανσυλθανίαν, διαδεχθεὶς τῷ 1569 τὸν Ἰωάννην Σόμμερ εἰς τὴν θέσιν ἐφόρου τοῦ γυμνασίου τοῦ Κλαουζεμβούργου.

Κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ἤκμαζεν ὁ Σίμων Βουδναῖος, περιφημὸς αἰρεσιάρχης, ὅστις ἀναπτύξας τὰς ἀρχὰς τοῦ Λαιλίου Σοκίνου μέχρι τῶν τελευταίων συνεπειῶν, ἐθεωρεῖτο ἀρχηγὸς τῶν ἡμεβραϊζόντων τῆς Λιθουανίας· ὁ Βουδναῖος μετέβαλλε τὴν τάξιν τῶν ἐν τοῖς εὐαγγελίοις ἱστορουμένων, ἠλλοίωσε, διέφθειρε, καὶ ἐξήλειψε διάφορα τῆς Νέας Διαθήκης μέρη, πρὸς τὸν σκοπὸν ἵνα τὰ πάντα συνηγορήσωσιν ὑπὲρ τοῦ συστήματός του. Μὴ περιορισθεὶς, ὡς οἱ Σοκιανοί, εἰς τὴν ἀρνήσιν τῆς θεότητος τοῦ Ἰησοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ὑπεστήριξεν ὅτι ὁ Χριστὸς δὲν ἔπρεπε νὰ λατρευῆται, μῆτε νὰ ἐπικαληῖται τὸ ὄνομά του εἰς τὰς προσευχάς. Εὐόροια λόγου θαυμάσιος συνετέλεσεν ἵνα ὁ Βουδναῖος προσηλυτίσῃ πολλοὺς ἐν Λιθουανίᾳ, Πολωνίᾳ, Πρωσσίᾳ, καὶ ἀλλαχοῦ.

Μεταξὺ τῶν ὁπαδῶν τοῦ Βουδναίου ἐνθερμότερος καὶ ἐπικινδυνώδστερος ἐγένετο ὁ Παλαιολόγος, ὅστις ἐφάμιλλος τῷ αἰρεσιάρχῃ καὶ τὴν παιδείαν καὶ τὴν εὐγλωττίαν κατετάραξε πᾶσαν τὴν Εὐρώπην. Τόσον δὲ αἱ συνέπειαι τῆς πυρετώδους διδασκαλίας τοῦ Ἑλλήνος ἐκλόνησαν τὴν κοινὴν ἡσυχίαν, ὥστε ὁ Σοκίνος, ὃν ἡ νέα αἵρεσις ἐθεώρει ἀρχηγόν, ἠναγκάσθη ν' ἀποκηρύξῃ τὰ διδασκόμενα. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἐξουσία δὲν ἐβράδυνε ν' ἀρῇ ἐκ μέσου τὸν Παλαιολόγον, ὅστις

(1) Ἐχορηγήθη φιλοκάλως ὑπὸ τοῦ Κ. Σοφ. Οἰκονόμου. Ἡ ἀκολουθία τῆς ἀγίας Φιλότης ἐν Βενετίᾳ τῷ 1773 ἐκδόθησιν, ἀνετυπώθη Ἀθήνῃσι.

κρατηθείς ὠδηγήθη εἰς Πάπαν Γρηγόριον ΙΓ', πρὸ πολλοῦ αἰτήσαντά τὴν σύλληψίν του. Ἀρχεὶς εἰς Ῥώμην παρεδόθη εἰς τὸ ἱεροδικεῖον, ὅπερ κατεδίκασεν αὐτὸν ἵνα κατῆ ζῶν. Ὁ Παλαιολόγος ὠδηγήθη εἰς τὸν τόπον τῆς καταδίκης τὴν 22 Μαρτίου 1585. Ὁ δὲ Κιάππης⁽¹⁾ ἀναφέρει, ὅτι εἰς τὴν θέαν τῆς παρσκευασμένης πυρᾶς ὁ Ἰάκωβος ἐκθύρξεν μετόνοιαν διὰ τὰ ὑπὸ τῶν συγγραμμάτων καὶ τῆς διδασκαλίας του προξενηθέντα κακὰ, ζητήσας καὶ προθεσμίαν εἰς σκέψιν· καὶ ὅτι οἱ ἱεροδικασταὶ βεβαιωθέντες περὶ τῆς εἰλικρινείας τὸν ἐπανάφερον εἰς τὴν φυλακὴν, ἔνθα συνέγραψεν ἔργα τινὰ ἀποπνέοντα εὐλάβειαν ἱκανὴν καὶ σοφίαν ἴσην. Ἄλλ' οἱ λόγοι τοῦ Κιάππη μὴ ὑποστηριζόμενοι καὶ ὑπὸ ἄλλων θεωροῦνται αὐτόχρημα μῦθος⁽²⁾.

Τὸ σπουδαιότερον τῶν συγγραμμάτων τοῦ Παλαιολόγου εἶναι—*De magistratu politico*, τυπωθὲν ἐπιμελείᾳ τοῦ Σίμωνος Βουδναίου ἐν Λόσκη τῆς Λιθουανίας 1573. Εἰς τὸ σύγγραμμα τοῦτο ὁ Ἰάκωβος ἰσχυρίζεται, ὅτι ὁ Χριστὸς δὲν κατήργησε τὴν πολιτικὴν διοίκησιν, καὶ ἐπομένως ἐπιτρέπεται εἰς πάντα χριστιανὸν ἡ ἐκπλήρωσις πολιτικοῦ ὑπουργήματος. Ὁ Γρηγόριος Παύλης ἀπήντησεν ἐν ὀνόματι τῆς συνόδου τῆς Ῥακοβίας, καὶ ὁ Παλαιολόγος ἀνταπήντησεν ἐμμένων εἰς τὰς ἰδέας του. Τὴν ἀνταπάντησιν ταύτην ἀνέστρεψεν ὁ Σοκίνος ἐν ὀνόματι τῆς συνόδου, γράψας—*Responsionem ad Iacobi Palaeologi librum*. Ὁ Παλαιολόγος ἔγραψεν ἀναιρετικὴν τῆς ἀνατροπῆς τοῦ Σοκίνου—*Defensionem verae sententiae de magistratu politico*. Losci, 1580⁽³⁾.

Στέφανος Λουζινιάνος.

Ἐγεννήθη ἐν Λευκοσίᾳ Κύπρου τῷ 1537. Νεὸς εἰσελθὼν εἰς τὸ τάγμα τοῦ Ἁγίου Δομνίκου μετέλλαξε τὸ βαπτιστικὸν του ὄνομα Ἰάκωβος εἰς Στέφανος. Ἐσπούδασεν ἐν τῇ πατρίδι του ὑπὸ Ἰουλιανὸν τινὰ Ἀρμένιον ἐπίσκοπον, καὶ μόλις τριακονταέτης ἐξελέχθη βικάριος τῆς ἐν Κύπρῳ Δυτικῆς Ἀρχιεπισκοπῆς. Μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς νήσου μετέβη εἰς Ἰταλίαν καὶ διέτρεξε πολλοὺς τόπους ἐξαιτούμενος λύτρα εἰς ἐξαγορὰν τῶν αἰχμαλωτισθέντων συγγενῶν του. Εἰς Ῥώμην οἰκειωθείς τῷ πρεσβευτῇ τῆς Γαλλίας ἐστάλη εἰς Παρισίους (1577) ἔνθα ἐπορίζετο τὰ πρὸς τὸ ζῆν διὰ τῆς διδασκαλίας. Ἐπαυελθὼν εἰς Ῥώμην, ἀπεβίωσε τῷ 1590⁽⁴⁾.

(1) *Compendio della vita di papa Gregorio*.

(2) Ἐπίσης ἀπορρίπτει καθίστανται καὶ οἱ λόγοι τοῦ Ῥιχέμου, ἢ Ῥαῦνῶδου, ὅτι ἔβηεν ὁ Παλαιολόγος νέος εἶχεν ἐνδύθῃ τὸ μοναχικὸν τριβῶνιον τῶν Δομνικανῶν.

(3) Weiss, *Biog. Univ.* tom. XXII—Βλαστοῦ, *Χιακὰ Β.* 73.—*Biogr. Nouv.* 39.

(4) Ὁ Φοντάνος (*Theatr. Dominic*), λέγει, ὅτι ἐπὶ Σίξτου Ε' (1585—90) ἐπαγορεύθη ἐπίσκοπος Λεμητσῶν.

Συγγράμματα.

—Corografia e breve istoria Uniyersalle dell'isola di Cipro principiando al tempo di Noe per irsino al 1572. (Τὸ σύγγραμμα τοῦτο ἐκδοθὲν ἐν Βονωνίᾳ μετεφράσθη καὶ ἐξεδόθη γαλλιστὶ ὑπὸ τὸν τίτλον, Description abrégée de l'île de Chypre, depuis le temps de Noé, jusqu'en 1572. Paris 1580. Εἰ καὶ περιέχον πολλὰ ἀπίθανα καὶ ἀνύπαρκα τῆς ἀρχαίας ιστορίας, ὡς τότε ἐγράφοντο πᾶσαι αἱ ἀρχαῖαι ιστορίαι, περιλαμβάνει ὁμως λίαν ἐνδιαφέροντα γεγονότα περὶ τῶν τελευταίων ἐν Κύπρῳ πολέμων).

—Corone. Padova. 1577. (Περιέχονται πέντε λόγοι ἰταλιστὶ περὶ τῶν καθηκόντων τῶν ἡγεμόνων, προσφωνούμενοι πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας Ἐρρίκον Γ').

—Histoire générale des royaumes de Hierusalem, Cypre, Arménie, et lieux convoisins etc. depuis le déluge universel, jusqu'en l'an 1572. Paris 1579.

—Genealogie de la Royale maison des Bourbons. Paris 1580. (Ἐν πίναξιν εἰς φύλλον).

—Genealogie de soixante-sept maisons très-nobles partie de France, partie étrangères, issues de Mérovée fils de Theodoric II, roi d'Austrasie, avec armoiries. Paris 1586.

—Βασιλικὸν Φυλακτήριον. (Τὸ ἑλληνιστὶ γραφὲν τοῦτο πῶνθημα περιέχει μακρὰν ἀπαρίθμησην ἐπισήμων προσώπων ἀμφοτέρων τῶν φύλων, ἀσπασθέντων τὸν μοναχικὸν βίον. Εἶνε δὲ τοῦτο τὸ δεύτερον μέρος τριμεροῦς συγγράμματος τοῦ Λουζινιάνου γραφέντος πρὸς ἀπόδειξιν τῆς ἀνάγκης καὶ τοῦ ἐξόχου τοῦ μοναχικοῦ βίου· τὸ τρίτον μέρος περιέχει ἀπαρίθμησην μονασάντων ἡγεμόνων. (De imperatoribus, Regibusque, qui in familias religiosorum adsciti sunt).

Ὁ Παπαδόπουλος ἀναφέρει καὶ τὰ ἐφεξῆς φιλοπονήματα τοῦ Στεφάνου.

—Catalogus virorum illustrium veteris et novi Testamenti.

—Arbor Lusignanæ familiæ.

—Genealogia Valesiorum, et Lusignanorum.

—Arbor machinæ mundi.

—Affinitates fere omnium principum Christianorum (1).

Ἰάσων Δενόρες.

Ἐγεννήθη ἐν Λευκωσίᾳ Κύπρου, καὶ σπουδάσας τὴν φιλοσοφίαν εἰς Πατάβιον, μετὰ τὴν διδασκαρικὴν ἀναγόρευσιν ἐπανέστρεψεν εἰς τὴν πατρίδα του· μετὰ τὴν ἀλωσιν τῆς νήσου ἐλθὼν εἰς Βενετίαν, ἐχηρημάτισε διδάσκαλος, καὶ τῷ 1577 διωρίσθη καθηγητὴς τῆς φιλοσοφίας εἰς Πατάβιον(2). Τὴν θέσιν ταύτην διετήρησε μέχρι τοῦ θανάτου του συμβάντος τῷ 1590 ἐξ ὑπερβολικῆς λύπης· διότι ὁ μονογενὴς

(1) Adolphe Duplessis, Biographie Universelle. tom. XXV.

(2) Papadopoli, Histor. Gymn. Patav.

υιός του φονεύσας ἐν μονομαχίᾳ εὐγενῆ Ἐνετὸν ἐξωρίσθη. Κατέστησε κληρονόμον τὸν ἀδελφόν του Λίβιον ἐπίσης ἐν Παταβίᾳ παιδευθέντα, καὶ ἐν τοῖς γράμμασι διαπρέποντα (1).

Συγγράμματα.

- Institutio in Philosophiam Ciceronis.
- Epitome præceptorum de arte dicendi ex Ciceronis.
- Librum de constitutione partium humane, et civilis philosophiæ.
- Institutio Reipublicæ optimæ.
- Oratio ad ducem Venetiarum.
- De principiis causis et incrementis quæ comœdia, tragœdia, et carmen heroicum sibi conciliant, ex morali philosophiæ et civili.
- De sphaera, cum dissertatione de Geographia.
- De mundo, ejusque partibus, tum simplicibus, tum mistis.
- Isagoge in III libros Aristotelis Rhetoricorum.
- Pœtica.

Ἐν τῷ τελευταίῳ περὶ Ποιητικῆς συντάγματι ὁ Δονόρος ἐπετέθη ὀριμῶς κατὰ τῶν ποιμενικῶν τραγικοκωμωδιῶν, ἃς καλεῖ τερατώδη ἐξαμβλώματα ἀνθρώπων μηδεμίαν τῆς ἀρχαιότητος γνῶσιν ἐχόντων. Ὁ Γουαρίνης πεπεισμένος, ὅτι ταῦτα γράφας ὁ Ἰάσων προσέβαλε τὸν πιστὸν ποιμένα (pastor fido), ἐδημοσίευσεν πρὸς ὑπεράσπισιν τοῦ ποιήματος του, Il Verato. Ὁ Δονόρος ἀπαντῶν ἔγραψε Apologia contra l'autore del Verato τυπωθεῖσαν ὀλίγον πρὸ τοῦ θανάτου του, ἐπελθόντος καθ' ἣν στιγμήν ὁ Γουαρίνης συνέγραψε il Verato secundo, τάσον δηκτικὴν σάτυραν, λέγει ὁ Βάλυος, ὥστε ἡ ἀνάγνωσις αὐτῆς καὶ μόνης ἤθελε θανατώσει τὸν ἐπικριτὴν τῶν ποιμενικῶν.

Καὶ ὁ υἱός τοῦ Ἰάσωνος, Πέτρος Δονόρος, ἦν ὁμοίως ἀνὴρ γραμματέων· διετέλεσε γραμματεὺς διαφόρων καρδινάλιων, καὶ ἀποθανὼν ἐγκατέλιπε πολλὰ ποιήματα χειρόγραφα, μετὰ τῶν ὁποίων διαμνημονεύεται ὁ βίος Παύλου Δ'.

Ἰωάννης Μορζήνος (2).

Κρῆς τὴν πατρίδα· πρῶτος αὐτὸς διετέλεσε διδάκκαλος τῆς ἐν Χάνδακι Συναϊτικῆς σχολῆς (3). Πρὸς τὸν λόγιον τοῦτον γράφων τῷ 1582 Μαρτίνος ὁ Κρούσιος λέγει. « Συχνά μοι καλὰ περὶ σοῦ διηγήσατο γλυκῶς κύριος Σαλομών ὁ Σκυπικὸς, ἐπανελθὼν δεῦρο τῆς ἐμοῦ ἔναγχος νασμβρίου εὐτυχῶς. Διὰ τούτα νῦν ἀνεπτερώθη

(1) Papadopoli, Histor. Gymn. Patavin. σελ. 332—3.—Beuchot, Biographie Universelle, tom. XXXI.

(2) Πιθανῶς συγγενὴς τούτου ἦν ὁ Μάρκος Μορζίνος, οὗτινος δύο ἐπιστολάς πρὸς Κατηλιανὸν ἐδημοσίευσεν ὁ Λάμιος (Deliciæ Eruditorum).

(3) Κωνστατίου, περὶ τῆς Πατριαρχικῆς σχολῆς.

ἢ προσφωνεῖν σε, τίμιε Μορζήνε, καὶ ποιεῖν σε φίλον μοι, εἰ καὶ ἀνά-
 » ξιος ἔγωγε· ὅμως γε μὴν φιλῶ τὸ Ἑλληνικὸν παιδιόθεν, τὴν φω-
 » νὴν ταύτην καὶ παιδεῖαν ἐν τῇ ὑψηλῇ Τυβίγγης Ἀκαδημίᾳ, κατὰ
 » τὸ ὀλιγοδύναμόν μου, διδάσκων Γερμανὸς τοὺς Γερμανούς. Δέομαι
 » τοίνυν σου εὐνοϊκῶς τὸ παρὸν ἐμοῦ νῦν πραττόμενον δέχεσθαι, κάμοι
 » τὰ φιλικὰ ἀντεπιστέλλειν. Καταγράφοις δὲ τὴν λαμπρὰν σου πα-
 » τριδα, καὶ ὄλην τὴν Κρήτην, καὶ τὰς αὐτόθι νήσους, κάμοι τὴν
 » περιήγησιν πέμπεις, ὅτι αὐτὴν ἐνθήτομαι τῇ σήμερον Ἑλλάδος, ἢ
 » ζυγγράφω ἱστορίαν, μετὰ τιμῆς τοῦ ὀνοματός σου, ὥσπερ καὶ παρὶ
 » ἄλλων Ἑλλήνων εἰς τοῦτο βοηθοῦμαι. •. » (1).

Ἄγνοοῦμεν εἰ ὁ Μορζήνος ἔπεμψε τῷ Κρουσίῳ τὴν ζητουμένην
 περιήγησιν.

Ἀνδρέας Εὐδαιμονογιάννης.

Ἐγεννήθη εἰς Κύδωνα τῆς Κρήτης ἐκ γονέων σεμνονομένων ἐπὶ τῇ
 ἐκ Παλαιολόγων καταγωγῇ, καὶ μετὰ τὴν ἄλωσιν τοῦ Βυζαντίου ἐκεῖ
 προσφυγόντων. Περαιώσας ἐν τῇ πατρίδι τὰ ἐγκύκλια μαθήματα,
 ἦλθεν εἰς Πατάβιον, μετὰ τοῦ συμπατριώτου του Κωνσταντίνου Πα-
 λαιόκαπα, καὶ ἠκροάσθη τὴν ῥητορικὴν καὶ φιλοσοφίαν. Μετὰ τὸν
 θάνατον τοῦ Κωνσταντίνου (1574) ἦλθεν εἰς Ῥώμην μετὰ τοῦ ἐπι-
 ζήσαντος ἀδελφοῦ τοῦ Παλαιόκαπα, καὶ τὸν καθολικισμὸν ὁμολογή-
 σας, κατετάχθη εἰς τὸ τάγμα τοῦ Ἰησοῦ.

Ἀπεβίωσε ἐν Ῥώμῃ ἐβδομηκοντούτης, μὴ παραθάσας νὰ φέρῃ τὴν
 δι' αὐτὸν προορισθεῖσαν πορφύραν καρδινάλιου.

Συγγράμματα.

—Castigatio Lamberti Danecci Calviniani ministri pro Card. Bellar-
mini controversis.

—De antichristo libri III.

—Epistola monitoria ad Ioannem Balchium.

—Apologia pro R. P. Henrico Garneto.

—Confutatio Anticotoni

—Castigatio Apocalypsis.

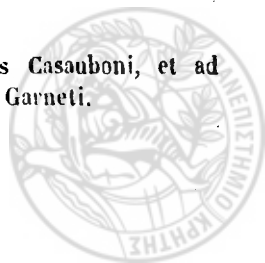
—Parallelum torti et tortoris.

—Responsio ad epistolam Isaaci Casauboni.

—Responsio ad caput IV primæ exercitationis Casauboni, et ad
Antilogiam Roberti abbati adversus apologiam P. Garneti.

—Refutatio exercitationum Casauboni.

(1) Tucogracia, σελ. 532.

—Epistola ad amicum Gallum super dissertatione politica Leid-gresseri.

—Ἐπιστολαὶ πρὸς διαφόρους ἑλληνιστὶ καὶ λατινιστὶ.

Ὁ Νικόλαος Παπαδόπουλος (1), ἐξ οὗ ἐρανιζόμενα τὰ περὶ Εὐδαιμονογιάννη, λέγει, ὅτι κατεγίνετο οὗτος εἰς συγγραφὴν διεξοδικοῦ πονήματος ἑλληνιστὶ κατὰ τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας, ἐξ οὗ εἶδεν αὐτὸς εἰς Ῥώμην τρεῖς τόμους.

Συμειὼν Καθάσιλας.

Ἐξ Ἀκαρνανίας σπουδάσας εἰς Πατάβιον, μετέβη εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἔνθα ἱεροδιάκονος χειροτονηθεὶς διέμενεν εἰς τὸ πατριαρχεῖον, διδάσκων καὶ τοῖς βουλομένοις. Ἦτοχολεῖτο ἰδίως εἰς τὰς φυσικομαθηματικὰς ἐπιστήμας. «Τοιοῦτος γὰρ ἔρωσ ταύτης (τῆς ἀστρο-λογίας) μὲ κκατεπείγει ὥστε τὴν ἐμὴν ψυχὴν, τὸν Ἀριστοτέλην φημί, πολλάκις καταλιμπάνειν, κὰν τοῖς ἐκείνοις ἀσχολούμενον ἐφευρήμασιν, ἐφ' οἷς οὐδέτερον τῶν τοῦ Πτολεμαίου κανονίων ἀσχάλλει». Πρὸς Κρούσιον δὲ συχνῶς ἐπέστελλε τὴν λύσιν διαφύρων τοιαύτης φύσεως ζητημάτων.

Περὶ Καθάσιλα γράφει πρὸς Κρούσιον ὁ Γερλάχιος «Antea Patavii D. » Suartzii conturbernalis, nunc Constantinopolin pueros rudimenta » Graecae linguae docet. Bonus et modestus est, nec eruditione Graeco-» ruin prostremus ».

Τούτου φέρονται ἐπιστολαὶ δύο ἐκ Παταβίου (1582) πρὸς Γαβριὴλ Σεβήρον, ἐκδοθεῖσαι ὑπὸ Λαμίου καὶ ἕτεραι τέσσαρες ἐκ Κωνσταντινουπόλεως πρὸς Κρούσιον καὶ Γερλάχιον, δημοσιευθεῖσαι ἐν τῇ Τουρκογραικῇ. Ἐν μιᾷ τούτων περιγράφει τὴν τότε κατάστασιν τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν, τῶν κατοίκων καὶ τῆς γλώσσης αὐτῶν.

Μετέφρασεν εἰς τὴν ἀπλοελληνικὴν τὸ εἰς Ἰωάννην Νίγρον ἐπιθαλάμιον τοῦ Κρουσίου δημοσιευθὲν ἐν Τουρκογραικῇ (lib. VI).

Κατεγίνετο, ὡς γράφει πρὸς Κρούσιον, εἰς τὴν μετάφρασιν τῶν Αἰσωπείων μύθων, καὶ τινων λόγων τοῦ Ἰσοκράτους, εἰς τὴν ἀπλοελληνικὴν καὶ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἢ ἐν Βενετίᾳ πολλάκις δημοσιευθεῖσα ἀπλοελληνικὴ μετάφρασις τῶν Αἰσωπείων Μύθων, ἐστὶν ἢ τοῦ Καθάσιλα.

Πρὸς τούτοις ἔγραψε δύο ἐπιγράμματα εἰς Δαμσκοκηνὸν Ναυπάκτου, Γεώργιον Πηγάν, καὶ μίαν ἐπιστολὴν πρὸς Μάξιμον Μαργούνιον, χρηματίσαντα διδάσκαλόν του.

Πρὸς τὸν Καθάσιλαν ἀπευθύνεται ἐπιστολὴ Φραγκίσκου Κόκκου, περιλαμβανομένη εἰς τὸ ἐπιστολάριον τοῦ Κορυθαλλέως.

(1) Patav. Gymnas. 281—2. Παράβαλλε καὶ Cornelli, Creta Sacra, I, σελ. 262—4, II, σελ. 139. Ὁ Κορνήλιος μνημονεύει ἐγκυκλίον ἐπιστολῆς τοῦ Εὐδαιμονογιάννη πρὸς τοὺς Κρητας.

Κορέσιοι.

Α'. *Ἰωάννης Κορέσης* Χίος ἰατρός, περὶ οὗ λέγει ὁ Κρούσιος ⁽¹⁾, « *doctissimus Chii medicus erudite scribit, et litteras bene pingit* ». Ἀναφέρεται ὡς μάρτυς εἰς διαθήκην συνταχθεῖσαν ἐν Χίῳ τῇ 10 Νοεμβρίου 1550.

Τούτου φέρονται δύο ἐπιστολαὶ ἐκ Χίου πρὸς Θεοδόσιον Ζυγομαλάν, δημοσιευθεῖσαι ἐν Τουρκογραφικῇ ⁽²⁾. Ἐπιστολὴ δὲ τοῦ Μαργουνίου ἀπευθύνεται πρὸς τοῦτον.

Β'. *Μιχαὴλ Κορέσης* Χίος ἰατρός καὶ αὐτός, καὶ πιθανῶς ἀδελφὸς τοῦ προῤῥηθέντος· εὑρῆνται καὶ τούτου δύο ἐπιστολαὶ ἐκ Χίου πρὸς τὸν αὐτὸν Ζυγομαλάν, καὶ τὸν οἰκουμενικὸν πατριάρχην Μητροφάνην, δημοσιευθεῖσαι ὁμοίως ὑπὸ Κρουσίου ⁽³⁾.

Γ'. *Νικόλαος* δὲ, *Ἀντώνιος*, καὶ *Λουκάς Κορέση*, καὶ οἱ τρεῖς ἐκ τῆς αὐτῆς οἰκογενείας, ὑπογράφονται εἰς ἀναφορὰν ἐκ Χίου πρὸς τὸν πατριάρχην Μητροφάνην 15 Αὐγούστου 1590.

Μινδόνιοι.

Α'. *Λεονάρδος Μινδόνιος*, ἢ *Μεντόνιος*, ἢ *Μεντώνης*, Χίος καὶ αὐτός ἰατρός. Τῷ 1576 διέτριβεν ἐν Ἀγγιάλῳ, ὅθεν ἐπιστέλλει πρὸς Θεοδόσιον Ζυγομαλάν· τῇ δὲ 1580 εὑρίσκετο εἰς τὴν πατρίδα του, διότι εἰς διαθήκην γενομένην ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ τὴν 10 Νοεμβρίου 1580, ὑπογράφεται καὶ « *Λεονάρδος Μεντώνιος* ».

Πρὸς τὸν λόγιον τοῦτον φέρεται ἐπιστολὴ Κρουσίου τῷ 1578 καὶ ἑτέρα Μαξίμου Μαργουνίου.

Κατὰ Κρούσιον ὁ Λεονάρδος εἰρμήνευσε *commentaria Ammonia in organon Aristotelis, Rhetoricam Hermogenis* ⁽⁴⁾.

Β'. *Ἰωάννης Μινδόνιος*, ἀδελφὸς ἢ συγγενὴς τοῦ Λεονάρδου· τοῦ λογίου τούτου εὑρῆται ὠραῖον ἠρωλεγεῖον ἐπίγραμμα τῷ πατριάρχῃ Διονυσίῳ, εἰς τὴν ὑπὸ Γλυζωνίου γενομένην τῷ 1595 ἑκδοσιν τοῦ Μηναίου τοῦ Αὐγούστου.

Σολομὸν Ῥοδινός.

Ἐγεννήθη περὶ τὸ 1516 εἰς Πλαταμῶνα τῆς Κύπρου, καὶ ἐσπούδασεν εἰς Ἀμμόχωστον· αὐτόπτης τῆς ἀλώσεως τῆς πατρίδος του

(1) Turcogræcia σελ. 308.

(2) Αὐτόθι σελ. 307, 314.

(3) Ὅμ. 238.

(4) Turcogræcia σελ. 203, 309, 313, 479.

ἔγραψεν ἡμερολόγιον ἀπὸ τῆς ἐμφάνισεως τοῦ Τουρκικοῦ στόλου μέχρι τῆς κατακτῆσεως τῆς νήσου, προσθεῖς καὶ περιγραφὴν τῶν γενομένων σεισμῶν, βροχῶν, ἀκρίδων, λοιμοῦ, καὶ ἄλλων θανατικῶν. Ἐν τῷ ἡμερολογίῳ του ἐθρήνησε τὴν ἀπώλειαν τῆς πατρίδος του διὰ στίχων καὶ εἰς πεζὸν λόγον. Ἀπέθανε τῷ 1586, ἐξομοικονταέτης τὴν ἡλικίαν (4).

Ἦτο πατὴρ Νεοφύτου τοῦ Ῥοδινοῦ, περὶ οὗ ἐν τοῖς ἐπομένοις.

Ἰέραξ.

Ἐγεννήθη ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀπὸ τὸν πρεσβύτερον Θεόδωρον, χρηματίσαντα μέγαν οἰκονόμον τοῦ πατριαρχείου. Πεπειραμένος τὸ κανονικὸν δίκαιον, ἐχρημάτισε ὁ Ἰέραξ πρωτοκανονάρχος ἐπὶ Διονυσίου, καὶ μέγας λογοθέτης ἐπὶ Μητροφάνους καὶ Ἰερεμίου. Ἐνυμφύθη εὐγενῆ τινα Καντακουζηνὴν, ἐξ ἧς ἐγέννησεν υἱόν, Ἀλέξανδρον, ἐφάμιλλον αὐτοῦ κατὰ τὴν παιδείαν καὶ τὰς θεολογικὰς γνώσεις.

Ἐγράψε χρονικὸν Βυζαντινῶν περὶ τῆ φράσει, ἀναμίξας καὶ ἔμμετρά τινα πολιτικῶ τῷ στίχῳ. Κατὰ τὸν Κ. Παρανίκαν εὑρηται τοῦτου—Συλλογὴ ἐκ διαφόρων πατέρων ἐδαφίων ἀφορώντων ζητήματα Θεολογικὰ καὶ ἄλλων 282 τὸν ἀριθμὸν καὶ—Ἐξακολούθησις τῶν Συλλογῶν. (Σχεδίασμα σελ. 18 σημ.).

Τὰ ὑπ' αὐτοῦ συντεθέντα πατριαρχικὰ σιγίλλια ὁ υἱὸς του Ἀλέξανδρος συνῆψεν ἐπιγράψας—Σημειώματα πατριαρχικῶν γραμμάτων συντεθέντων ὑπὸ τοῦ ποτὲ μεγάλου Λογοθέτου Ἰέρακος, καὶ καταστρωθέντα ἰδίᾳ χειρὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἀλεξάνδρου Λογοθέτου, καὶ ἕτερα παλαιγενῆ ὑπομνήματα. (χειρόγραφον παρὰ Σοφ. Οἰκονόμῳ).

Ὁ Ἰέραξ μνημονεύεται ὑπὸ Νεκταρίου (2), Δοσιθέου (3), καὶ ἐν τῇ Τουρκογραφικῇ (4). Ἦν φίλος Στεφάνου Γεραχίου, χάριν τοῦ ὁποῦ ὑπογράφεται εἰς τὸν ἐν Τουρκογραφικῇ δημοσιευθέντα κατάλογον « Ἰέραξ ὁ μέγας Λογοθέτης τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, ἀξιώθεις παρὰ τοῦ σοφωτάτου κυρίου Στεφάνου, » φιλίας ἔνεκα σημειώσασθαι ἐνταῦθα τὸ ἐμὸν ὄνομα ἀκολούθως τοῖς προγεγραφοῖσιν, ἔτει ζπέ, μηνὶ σепτεμβρίῳ ἰνδικτιῶνος ε' ».

Πρὸς τοῦτον ἀπευθύνονται τέσσαρες ἐπιστολαὶ Κρουσίου, Φιλοθέης Ἀθηναίας, Λεοντίας μοναχῆς, καὶ Κυρίλλου Λουκάρεως.

Ἀλούσιος Λολλίνος.

Ἐγεννήθη εἰς Γόρτυνα τῆς Κρήτης τῷ 1557. Μεταναστευσάσης τῆς οἰκὸγενείας του εἰς Βενετίαν, ὁ Ἀλούσιος, νέος ἤδη, ἦτο ἐγκρατῆς

(4) Ν. Ῥοδινοῦ, περὶ ἠρώων, στρατηγῶν, φιλοσόφων Κύπρου. σελ. 154.

(2) Ἱεροκοσμικὴ ἱστορία Γ' σελ. 216.

(3) Δωδεκάβιβλος, σελ. 1153.

(4) Σελ. 332. Εἰς σιγίλλον περὶ τῆς ἐπισκοπῆς Ἀνδρούτης, κατὰ Μάϊον 1570, ὑπογράφεται: « Ἰέραξ ὁ μέγας λογοθέτης, καὶ ἐπίτροπος τοῦ πατριάρχου Ἱεροσολύμων ».

τῆς ἑλληνικῆς καὶ λατινικῆς γλώσσης φλεγόμενος ὑπὸ τοῦ πρὸς τὴν πατρίδα ἔρωτος, ἀπεφάσισε νὰ ἐπαναστρέψῃ εἰς Κρήτην, ἀλλ' ἰδὼν οἰκτρὰν τότε τῆς νήσου τὴν κατάστασιν ἠναγκάσθη νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Βενετιάν, ἐνθ' ἂν πλέον ἐπεδόθη εἰς τὰ γράμματα· μεταβάς εἰς τὸ Γυμνάσιον τοῦ Παταβίου πρὸς ἐντελεστέραν ἐκπαίδευσιν, διήκουσε τὰς φυσικομαθηματικὰς ἐπιστήμας, ἐκμαθὼν καὶ τὴν Χαλδαϊκὴν καὶ Ἑβραϊκὴν γλῶσσαν. Εἶτα κατέγινεν εἰς τὴν σπουδὴν τῶν νόμων καὶ ἀνηγορεύθη διδάκτωρ. Ἀπολαμβάνων τῆς τιμῆς καὶ ὑπολήψεως τῶν συγχρόνων, καὶ τῆς φήμης ἀνδρὸς σοφοῦ, ἀπεβίωσεν ἐβδομηκονταέτης τῷ 1626.

Ὁ πρὸς τὴν πατρίδα ἔρος τοῦ Λολλίνου ἔχει τι ἐξαιρετικόν· καὶ τὸ ὄνομα αὐτῆς πολλάκις διασυρθὲν, ὁ Ἀλούσιος ἐνθέρμως ὑπερασπίσθη. « *Inter egregia, λέγει ὁ Κορνήλιος, ingenii sui monumenta, enumerantur plurima, quae in Cretensium laudem cadunt, satisque indicant, in pio humanissimi viri animo delectionem patriae insulae ex diuturna absentia nullo modo imminutam fuisse* ».

Ἐγραψεν ὁ Λολλίνος—*Vitam Andreae Mauroceni*, τυπωθεῖσαν εἰς τὴν ἔ. Βενετία (1623) ἐκδόσιν τῆς ἱστορίας τοῦ Μαυροκρηνοῦ.

—Ἐπιστολὰς πρὸς διαφόρους (1).

—*Vario Musarum numero apud antiquos etc. Bononiae, 1640* (*).

Ἐκ τῶν ὑπὲρ Κρήτης γραφέντων ὁ Κορνήλιος ἀναφέρει τὰ ἐξῆς—*Apologeticus, seu adversus coloniae Cretensis calumniatores — Epimenides redivivus—Elucubratio de Creta* (2).

Γεώργιος κόμης Παλαιόκαπας.

Κρήτ' σπουδάσας ἐν Ἰταλίᾳ, διωρίσθη ἔφορος τοῦ Παταβικοῦ Γυμνασίου (1544)· ἐπιστρέψας εἶτα εἰς τὴν πατρίδα του καὶ τὸν μοναχικὸν ἀσπασθεὶς βίον, μετωνομάσθη Γεράσιμος, καὶ ἐχρημάτισεν ἡγούμενος τῆς μονῆς Ἀγγαράθου· χειροτονηθεὶς ὕστερον ἐπίσκοπος Κισσάμου διέθετο τὴν περιουσίαν του ὑπὲρ τῆς ἐπισκοπῆς μὲ τὴν ὑποχρέωσιν ἵνα πέμπῃ κατ' ἔτος εἴκοσι τέσσαρας Ἑλληνας, ἐξ ὧν τοὺς δεκαεὶς Κρήτας, εἰς Ἰταλίαν πρὸς ἐκπαίδευσιν. Ἀπέθανε τῷ 1590.

« *Vir, λέγει ὁ Παπαδόπουλος, sanctimonia vitae, prudentia, doctrina, et in rebus agendis dexteritate apud indigenes maximi habitus, et ex eadem carus Reipublicae Venetae* ».

(1) Papadopoli, *Histor. Gymn. Pat.* σελ. 122—3.

(2) Saxii, *Onomasticon litterarium IV*, σελ. 111.

(3) Cornelii, *Creta Siera II*, σελ. 441—2.

Μετὰ τὸν θάνατόν του, ἡ Ἑνετικὴ Δημοκρατεία παρεμβάσα διέταξεν, ἵνα δαπάνη τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Κισσάμου στέλλωνται δώδεκα μόνον νέοι, πρῶτον μὲν εἰς Ῥώμην, εἶτα δὲ εἰς Πατάβιον, πρὸ ἐκπαίδευσιν⁽¹⁾.

Ἐμμανουὴλ Γλυζώνιος.

Χῖος διατρίψας ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐν Βενετία, ἔνθα καὶ ἐν βαθυτάτῳ γῆρα ἀπεβίωσε (1596). Ἐπεφορτίσθη ὑπὸ Καρόλου τῆς Ἰσπανίας τὴν συλλογὴν ἑλληνικῶν χειρογράφων, τὰ ὅποια ἐγκατέλιπεν ἀποθνήσκων διὰ διαθήκης, μετὰ τῆς ἄλλης βιβλιοθήκης του συνισταμένης ἐξ ἑλληνικῶν καὶ λατινικῶν ἐκδόσεων καὶ χειρογράφων εἰς τὴν ἐν Βενετία, ἑλληνικὴν κοινότητα, μετὰ τὴν παραγγελίαν ἵνα παραδοθῶσιν εἰς τὸν Φίλιππον, διάδοχον τοῦ Καρόλου. Ἐχρημάτισε φίλος Μαργουνίου, Σεβήρου, καὶ ἄλλων τότε διαπρεπόντων ἐπὶ παιδείᾳ Ἑλλήνων.

Συνέγραψε καὶ ἐξέδωκε τῷ 1568 « Βιβλίον πρόχειρον τοῖς πᾶσι περιέχον » τὴν τε πρακτικὴν ἀριθμητικὴν, καὶ περὶ τοῦ πῶς εὐρίσκειν ἕκαστος τὸ ἄγιον » πάσχα, καὶ τέλειον πασχάλιον αἰὶ καὶ πάντοτε, καὶ περὶ εὐρέσεως σελήνης » ἐν ποίᾳ ἡμέρᾳ γίνεται ἡ γέννα αὐτῆς ».

Τὸ συνταγμάτιον τοῦτο ἐπὶ πλεόντων τῶν δύο ἑκατονταετηρίδων συνεχῶς ἀνεπτυγόμενον ὑπῆρχε τὸ μόνον βοήθημα διὰ τοὺς θέλοντας λαβεῖν ἰδέαν ἀριθμητικῆς⁽²⁾. Ἐν τοῖς προλεγομένοις ὁ Γλυζώνιος ἀναφέρει καὶ ταῦτα. « Νῦν » δὲ ἐπειδὴ τὸ πᾶν τῆς σοφίας ζημιωθέντες, εἰς τοσοῦτον ἀπαιδεύσεως προήχθημεν, ἅμα μὲν τῆς βασιλείας στερηθέντες, ἅμα δὲ πάσης σοφίας τε καὶ » ἐπιστήμης γυμνωθέντες (οἷς κρίμασι Κύριος οἶδε), δεῖν ἔγνω μὴ παρῖδειν, » ἀλλὰ κἂν ἐκείνων, ἅπερ τῶν ἀναγκαίων ἐστί, καὶ ἐπὶ ταῖς ἡμῶν ἐμπορίαις » χρώμενα, πᾶσι δωρὸν τι κοινὸν καὶ ἐπωφελεὲς ἐκτυπώσας χρήσασθαι ».

Τῷ 1588 ἐξέδοτο τὸ Εὐαγγέλιον, ἐν ᾧ προσήρτηται,

« Εὐαγγελιστάριον περιέχον τὴν τῶν Εὐαγγελιστῶν διαδοχὴν, πόθεν ἄρχον- » ται καὶ ποῦ καταλήγουσιν, ἔτι δὲ καὶ κανόνας λέ, οἷς εὐρίσκεται αἰείποτε » τὸ Εὐαγγέλιον τῶν Κυριακῶν τοῦ ὅλου ἑνιαυτοῦ, ὁμοίως καὶ τὸ ἑωθινόν, » καὶ ποῖος ἤχος ψάλλεται ἐν ἑκάστη Κυριακῇ, καὶ ἕτερα ἀναγκαῖα περὶ τοῦ » εἰρεῖν τὴν ἡμέραν τοῦ ἁγίου Πασχα, καὶ Πασχάλιον διημερῆς, συντεθὲν καὶ » ἐκδοθὲν παρ' ἐμοῦ Ἐμμανουὴλ τοῦ Γλυζωνίου, ἔτι ἀπὸ τῆς ἐνσάρχου οἰκονο- » μίας καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. In Venezia, apresso di Missier » Manoli Glinzoni, MDLXXXVIII⁽³⁾ ».

(1) *Histor. Gymn. Patav. I, σελ. 39.*

(2) Ὁ Θεσσαλὸς Ἑλλάδιος λέγει περὶ τοῦ εὐμεθοδου τῆς ἀριθμητικῆς ταύτης « *Simplici quadam arti absque ulla difficultate resolvat* ». (*Status praesens Ecclesiae Graecae*).

(3) Ἀνετυπώθη τὸ Εὐαγγελιστάριον τοῦ Γλυζωνίου ἐν 1671 παρὰ Ν. Γλυκῆ,

Τίπτε ἀτασθαλίῃσι μεμιγμένα ῥήματα βάζεις;
 Τίπτε τε τωσατίη εὐχε' ἐπ' ἀφροσύνη;
 Ἐσθλὰ λέγειν ἐπέοικεν οἰήσιμα τοῖς ἀγαθοῖσιν,
 Αὐτὸς δ' οὐδ' ἦ χρὴ φαῦλα λαλεῖν ἐδάης.
 Ἡρέμα γραμματίοισι διδάσκειο κάμμορε μίμνειν
 σοῖσιν, καὶ κενεοῖς τέρπεο δοξαρίοις,
 Μὴ τις σῆ θρασύτητι κινούμενος ἄγχι παραστάς
 δεῖξῃ σ' ἀμφοδὸν μηδὲν ἐπιστάμενον.
 Εἰ δὴ τὸδ' οὐκ ἐθέλησθα, ἐτώσιζ μίτ' ἀγόρευε
 ῥήματα, ἰδ' Ἑλλήνων φείδες εὐγενίης.
 Φράζεο μὴ σ' ἀλάθῃτος ἐπὶ ψόγος ὦκα κιχείη,
 εὐ τε ψευδοσύνης μέμφε' ἐμὴν γενετήν.
 Ταῦτά γε παιδαρίων ἔνι παίγνια, εἰ δὴ σὺ βούλει
 ἀτρεκέειν μαθεῖν, ἡμετέροις μέτιθι.
 Τόγρᾳ γὰρ εἰ νοεῖς λέγουσιν, ἃ τοῦμπαλιν εἴση
 μᾶλλον ψευδοσύνη τῆδ' ἐσ' ἐνισχόμενον.
 Ἡρόδοτος μούσησιν ἐν ἐννέα ἦ ῥα τωσαῦτα
 Ψεύδε' ἐνιστορέει; Ἡρόδοτον νοεοῖς;
 Οὐ μὰ τὸν ἀτρεκίησιν ἐφήμενον, οὔτε γ' ἐκεῖνος
 Ψεύδεται, οὔτε τεὸς νοῦς ὑγιῆς τελέθει.
 Κρῆτες ἐφημερίους μετὰ πᾶσαν ψεύδεα τείχειν
 οἶδας; τεθναῖην εἰ νοεῖς ἃ λέγεις.
 Εἰ δὴ τὰδ' οὐ νοεῖν μεμάθηκας, δεῦρο διδάσκειο
 Πῶς νοεῖν σε, εἴ γ' ἐθέλεις τι λέγειν.

Ἄρσένιος Ἐλασσῶνος.

Ὁ λόγιος οὗτος ἀρχιεπίσκοπος συνοδεύσας τῷ πατριάρχῃ Ἱερε-
 μίῃ τῷ 1580 εἰς Ῥωσσίαν διὰ τὴν ἐνεῖσε καθίδρυσιν πατριαρχείου,
 συντάξεν ἐκτεταμένην εἰς δεκαπεντασύλλαβον στίχον περιγραφὴν τῆς
 ὁδοπορίας καὶ τῆς ἐν Μόσχᾳ διατριβῆς, ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν— « Κό-
 » ποι καὶ διατριβὴ τοῦ ταπεινοῦ ἀρχιεπισκόπου Ἄρσενίου, γράφει καὶ
 » τὴν προβίβασιν τοῦ πατριάρχου Μοσκοβίας ».

Τὸ τόσο πολύτιμον διὰ τὴν Ῥωσικὴν Ἱστορίαν ποιημάτιον τοῦτο, ἐδημο-
 σιεύθη τὸ πρῶτον (1749) μετὰ λατινικῆς μεταφράσεως ὑπὸ τῶν συνταξάντων
 τὸν κατάλογόν τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Ταυρίνου, Παζίνη, Ῥιβοτέλλα, ἔ Βίρτα (1).

Ἡ λατινικὴ μετάφρασις ἐξεδόθη κατὰ μέρος τῷ 1809 ὑπὸ τοῦ Βέκμαν,
 καθ' ὁλοκληρίαν δὲ μετέπειτα ὑπὸ τοῦ Βίχμαν, καὶ τοῦ Σταρτζέβσκη. Ὁ
 παπολάτρης Ῥῶσσοσ πρίγκηψ Αὐγουστίνος Γαλιταίνος ἐδημοσίευσεν τῷ 1857
 καὶ μετάφρασιν γαλλικὴν.

Τοῦ ἑλληνικοῦ κειμένου ἡ ἔκδοσις ἐγένετο ἀθλία, καὶ πλήρης πλείστον

(1) Codices manuscripti Bibliothecæ Taurinensis Athenai I, σελ. 433.

ἔσων ἐλαττωμάτων· οἱ ἐκδίδται τοῦ καταλόγου τῆς Ταυριανῆς βιβλιοθήκης ἐκλαβόντες αὐτὸ ὡς σύγγραμμα πεζόν, καὶ εἰς σχῆμα πεζοῦ συγγράμματος ἐπεσύναψαν αὐτὸ εἰς τὸν κατάλογον, ἀντὶ νὰ διαιρέσωσι τὴν διήγησιν κατὰ τοὺς δεκαπεντασυλλάβους στίχους, ἐν οἷς ὁ λόγος συνετέθη. Τῷ 1859 ὁ Κ. Σπυρίδων Ζαμπέλιος, διορθώσας καὶ στιχθδὸν διατάξας ἐδημοσίευσε τὸ ποίημα τοῦ Ἀρσενίου, ὅπερ θεωρητέον « οὐχὶ βέβαια ὡς δείγμα ποιητικῆς εὐφυΐας » ἢ τεκμήριον τέχνης διηγηματικῆς, ἀλλὰ μᾶλλον ὡς μνημεῖον σπουδαίου ἄμα » δὲ καὶ δυσεύρετον, διαφέρον τὰ τε χρονικὰ τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας καὶ » τὴν ἱστορίαν τῆς νεωτέρας γραμματολογίας μας » (1).

Κατὰ πρόσκλησιν τοῦ Ῥώσσου ἐπισκόπου Γεδεών καὶ προτροπῆν τοῦ πατριάρχου Ἱερεμίου ἐπανελθὼν ὁ Ἀρσένιος ἀνέλαβε τὴν διδασκαλίαν τῶν ἑλληνικῶν ἐν τῇ νέα σχολῇ τῆς Λθόβης, καὶ ἐδίδαξεν ἐπὶ δύο ἔτη (2). Ὑστερον διωρίσθη ἐπίσκοπος Σουδοβόλιας (3). Ἄγνωστον ἂν μέχρι τέλους τοῦ βίου παρέμεινεν ἐν Ῥωσίᾳ ὁ λόγιος Ἕλλην.

Ἱερόθεος Μονεμβασίας.

Ἐχρημάτισε μαθητὴς Θεοφάνους Ἐλεαβούλου, καὶ διδάσκαλος τοῦ πατριάρχου Ἱερεμίου Β'. ὑπὲρ οὗ θαυμασιῶς εἰργάσθη καὶ συνηγόρησεν ἐν τοῖς δεινοῖς τοῦ διωγμοῦ χρόνοις· ὅταν ὁ Θεόκλητος, ἐξορίσας τὸν Ἱερεμίαν, ἐπέβη τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου, ὁ Ἱερόθεος ἐξάνεστη κατὰ τῆς ἀνομίας, καὶ διήγειρε τὰ πλήθη· ὁ ἐπιβάτης, φοβηθεὶς τὴν κατὰ τῆς κεφαλῆς του προετοιμαζομένην θύελλαν ἐνήργησεν ἵνα ἐξορισθῇ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὁ Μονεμβασίας, ὅστις διὰ συνδρομῆς τῶν φίλων τοῦ Ἱερεμίου ἐπανῆλθε μετ' οὐ πολὺ.

Ὁ Χρονογράφος γράφει οὕτως περὶ Ἱεροθέου· « αὐτὸς ἦτον πνευματικὸς τοῦ Γαλατᾶ καὶ τῆς πόλεως, καὶ ἐλάλει καθ' ἐκάστην Κυριακὴν ἐπὶ ἄμβωνα, καὶ ἐκ βάθρων ἀνέκτισε τὴν ἐκκλησίαν του τὴν Καστελιότισσαν, καὶ ἦτον λόγιος καὶ προκομμένος παρὰ ὅλους τοὺς τότε Ἀρχιερεῖς, καὶ ἤκουσέ του ὁ λαὸς πολλὰ, καὶ διὰ νὰ μὴν κάμῃ σύγχυσιν τὸν ἐδίωξαν, καὶ εἶπάν του πολλάκις νὰ τὸν κάμνουν Πατριάρχην καὶ αὐτὸς εἶπε, καὶ ὁ Χρυσόστομος ἐὰν γένη, παράνομος εἶναι, ἐὰν δὲν κάμῃ παραίτησιν ὁ Ἱερεμίας ».

Ὁ Ἱερόθεος συνώδευσε τῷ Ἱερεμίᾳ ἀπελθόντι εἰς Ῥωσίαν πρὸς καθίδρυσιν πέμπτου ἐκεῖ πατριαρχείου· ὁ δὲ Ἀρσένιος ὀνομάζει πολυλαχοῦ τῆς διηγότηεὸς του αὐτὸν « σοφὸν, θεῖον, ἔμπειρον σοφίας, ἀρχιούτην μέγιστον τῆς Πελοποννήσου ».

(1) Ζαμπελίου, Κεθίδρυσις Πατριαρχείου ἐν Ῥωσίᾳ.

(2) Πικρανίκα, σελ. 181.

(3) Καραμζίνου Ἱστορικὰ Ῥωσσίας, τόμ. 10, β:6. Γ'.

Συγγράμματα τοῦ Ἱεροθέου, συγκεχυμένοις ὀνόμασιν, ἀναφέρει ὁ Χρονογράφος, θαυμασθέντα καὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν Τούρκων.

Μελέτιος Πηγάς.

Ἐγεννήθη ἐν Κρήτῃ μεταξὺ τοῦ 1535 καὶ 1540 ἐξ ἐπισήμων γονέων καὶ ἐκπαιδευθεὶς ἐν τῇ ἰδίᾳ πατρίδι τὰ τε ἑλληνικὰ καὶ λατινικὰ παρὰ τῷ ἱερομονάχῳ Βλαστῷ μετέβη εἰς Πατάβιον πρὸς ἐντελεστέραν ἐκπαίδευσιν. Περαιώσας δὲ καὶ ἐνταῦθα τὰς σπουδὰς ἐπανάκαμψεν ἐν τῇ ἰδίᾳ πατρίδι, καὶ τὸ μοναχικὸν ὑποδυθεὶς σχῆμα κατετάχθη εἰς τὴν ἐπίσημον καὶ ἀρχαίαν μονὴν τοῦ Ἀγγαράθου, ἡγουμενεύοντος τότε Σιλδέστρου τοῦ μετέπειτα πατριάρχου Ἀλεξανδρείας· ἐκεῖθεν μετ' οὐ πολὺ ἐξελθὼν ἐκήρυττεν ἀνὰ πᾶσαν τὴν νῆσον τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ· οἱ δὲ Κρήτες ἐκτιμῶντες τὰς χριστιανικὰς ἀρετὰς καὶ τὴν εὐρείαν μάθησιν τοῦ συμπατριώτου των παρεκάλεσαν τὸν Μελέτιον νὰ διδάξῃ εἰς τὸ σχολεῖον· ἀκολούθως μεταβὰς παρὰ τῷ πατριάρχῃ Ἀλεξανδρείας Σωφρονίῳ προήχθη εἰς τὸ τοῦ πρωτοσυγγέλου ἀξίωμα.

Ἐπειδὴ κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους ἀνεφάνη ἡ περὶ τὸ καθιερωμένον Ἰουλιανὸν ἡμερολόγιον καινοτομία τοῦ πάπα Γρηγορίου, ὁ Μελέτιος, κατὰ προτροπὴν τοῦ Σιλδέστρου, συνέγραψε περὶ τοῦ πάσχα, καὶ ἕτερον Ἀλεξανδρινὸν τόμον ἐπονομάσας πρὸς ἀντιδιαστολὴν τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει περὶ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως ἐκδοθέντος, ἀπέστειλεν ἀμφοτέρω πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα τῆς Ῥωσσίας Θεόδωρον μετὰ προτεταγμένης λατινιστὶ ἐπιστολῆς.

Ἐν ἔτει 1585—6, ἐπειδὴ ὁ οἰκουμενικὸς θρόνος ἔπαυσε τὰ πάνδεινα, ὁ Μελέτιος, κατὰ πρόσκλησιν τοῦ ἐπιβάτου πατριάρχου Θεολήπτου, μετέβη εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἔνθα διέμεινε τρία ἔτη διδάσκων κατ' οἶκον μὲν τινὰς τῶν φίλων τὴν ἕξω σοφίαν, ἐπ' ἐκκλησίας δὲ κηρύττων τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ.

Ὁ πατριάρχης Σιλδέστρος εἰς βαθὺν φθῆν γῆρας προσεκάλεσεν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως τὸν Μελέτιον ἵνα τὸν ὀρίσῃ διάδοχον ἐν τῷ πατριαρχεῖῳ. Ὁ Πηγάς ἠρνήθη, πλὴν ἀλλ' ὅμως αἰ μέχρι δακρύων παρακλήσεις τοῦ ἐναρέτου γέροντος ἔπεισαν αὐτὸν ἵν' ἀναδεχθῇ τὸ βαρὺ φορτίον, καὶ τὴν 5 Ἰουλίου 1590, ἀποθανόντος τοῦ Σιλδέστρου, χειροτονήθη ὁ Μελέτιος πατριάρχης Ἀλεξανδρείας.

Τῷ 1597, ἐποθανόντος τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Θεοφάνους τοῦ ἀπ' Ἀθηνῶν, οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀρχιερεῖς προσεκάλεσαν

ἐδὼν Μελέτιον ἵνα δεχθῆ τὸν θρόνον· ὁ Πηγᾶς ἔγραψεν ἐξ Ἀλεξανδρείας πρὸς τοὺς ἐν Ἑνετίᾳ Γαβριὴλ Σεβῆρον, καὶ Μάξιμον Μαργουίνιον ἵνα δεχθῶσιν αὐτ' αὐτοῦ τὴν πατριαρχικὴν ἀξίαν, μὴ λαβῶν δ' ἀπάντησιν ἐφαίνετο μὴ στέργων νὰ δεχθῆ τὴν πατριαρχεῖαν· τῆς δὲ ἀμφιβολίας ταύτης ὠφελούμενος Καρύκης τις παρανόμως ἐπέβη τὸν θρόνον γράφων τῷ Μελετίῳ « Σοὶ μὲν, μκαριώτατε πάτερ, ἡδέως » ὑπαναχωρῶ καὶ παρακαλῶ δέξασθαί σε τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον, » ἐτέρου γὰρ ὅπως τῶν ἀπάντων οὐκ' εἰμι ἀναξιώτερος ».

Ὁ Πηγᾶς καθ' ὅρων τὴν ἐλευσινὴν τῆς ἐκκλησίας κατάστασιν, ἐδέχθη τὸ ἀξίωμα, ἐπιτηρητῆς τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου σεμνοπρεπῶς ἐπιγραφόμενος.

Τῷ 1593 παραιτηθεὶς ἀντικατέστη ὑπὸ Ματθαίου Β', καὶ ἐπανελθὼν εἰς Αἴγυπτον παρέδωκε τὸ πνεῦμα τῷ κυρίῳ ἐν 1602, ἐγκαταλιπὼν παρὰ πᾶσι μνήμην ἀγίου (1).

Ὁ Μελέτιος Πηγᾶς ὑπῆρξεν ἐνάρετος, ζηλωτὴς τῶν πατρίων παρακαρδόσεων, καὶ ἐνθερμος πρόμαχος τῆς ὀρθοδοξίας, ὑπὲρ ἧς εὐθαρσῶς ἠγωνίσθη. « Ἐγὼ μὲν, ἔγραφε πρὸς τὸν διαδεχθέντα Λούκαριν, ἐγὼ » μὲν καὶ καμάτοις καὶ πόνοις, καὶ κινδύνοις καὶ φροντίσι καὶ τῆ » κεδόσιν ἀντλούμενος, καὶ νοσῶν ἤδη νόσον ἄπαυστον, θνήσκω πάνυ » ἡδέως, τέλος ταῖς ἐμαῖς θέμενος ἀμαρτίαις καὶ τῇ καματώδει βιο » τῇ· ἐν δὲ συνεισφέρω, τὸν πολύτιμον θησαυρὸν τῆς ὀρθοδόξου πί » στωεως, μεθ' ἧς ἐλπίζω παριστάμενος τῷ Χριστοῦ βήματι μετὰ » τῶν Πατέρων ἔλεος εὑρεῖν καὶ βοήθειαν. Τοῦτό σοι παραινῶ, ἀγω » νίζου τὴν πίστιν τηρῆσαι. Ἡ Ἀνατολικὴ ἐκκλησία πρώτη μετέσχε, » πρώτη μετέδωκε τοῦ θείου φωτός· ταύτης ἡμᾶς παῖδας εἶναι ἡθέ » λησεν ὁ Θεός· ταύτης οἱ πατέρες τὰ δόγματα κυρώσαντες παρα » δεδώκασι· μὴ ἀποστατήσωμεν τῶν δικαιωμάτων τοῦ Θεοῦ ». Τὸν

(1) Γερμανοῦ Γρηγοῦρᾶ, Βίος Μελετίου Πηγᾶ, ἐν Πανδώρα, Θ' σελ. 255.—Νεοφύτου Κουσκοκαλυβίτου, Βίος τοῦ αὐτοῦ, ἐν τῇ ἐκδόσει τῆς ὀρθοδόξου ὁμολογίας—Paradopolis, Histor. Gymn. Patav. I, σελ. 279—80.—Fabricii, Biblioth. Graeca, XI, σελ. 475—78.—Κ. Οἰκονόμου, περὶ τῶν Ὁ' Ἑρμηνευτῶν, Δ' σελ. 803.

Πιθανῶς ἀδελφὸς τοῦ Μελετίου ἦν ὁ Γεώργιος Πηγᾶς, ἀποβιώσας ἐν Βενετίᾳ (?). Συμφωνῶν ὁ Καθάσιλας ἐποίησε τὸ ἐξῆς ἐπίγραμμα ὅπερ ἐπέστειλε Μαξιμῷ τῷ Μαργουνίῳ, λέγων « φροντίσαις ἂν ἐπιγραφῆναι τῷ τάφῳ, φιλίας τῆς πρὸς ἡμᾶς ».

Θεσμὸν ἀριπρεπέος φιλίης Πηγᾶ συνόλεσσας,
 Τοίος γὰρ Πηγᾶς ἔην φιλίης ἀκρέμων,
 Ὡστε μιν ἀθανάτους μετ' ἀμόμονας ἦγαγεν Οἰτῆ·
 φεῦ, τοῖον φιλίης ἔρνος ἀποιόμενον.

πρὸς τὴν ὀρθοδοξίαν ζήλον καὶ αὐτὸς ὁ φανατικῶς λατινοφρονῶν Ἀλ-
λάτιος ἐπαινεῖ. Ἐκτὸς τῶν ἄλλων ἀρετῶν καὶ προτερημάτων ὁ Πη-
γὰς εἶχε καὶ τὸ πλεονέκτημα εὐρυμαθείας, καὶ γνώσεως τῆς τε ἑλ-
ληνικῆς καὶ λατινικῆς ἀξιομνημονεύτου. Ὁ Εὐγένιος ἐν τῇ Δογικῇ
λέγει « οὗ τὸ περὶ τὴν ἔσω καὶ ἔξω μάθησιν κλέος οὐχ ὅπως τὸ
καθ' ἡμᾶς, ἀλλὰ τῶν ἀν' Εὐρώπην ἐθνῶν καὶ τὰ πορρωτάτω διήλθεν
διαπεφοιτηκός ».

Συγγράμματα.

—Εὐαγγελικῆς διδασκαλίας περίοδος. (Συλλογὴ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει
ἐκφωνηθέντων λόγων).

—Περὶ τῶν ἀχράντων μυστηρίων. (Ἐπιστολαὶ πρὸς Κυριακὸν Φωτεινὸν
ιατρὸν καὶ Γαβριὴλ Σεβῆρον, ἐκδοθεῖσαι ἐν Παρισίοις τῷ 1709 ὑπὸ Ῥενα-
ουδότη μετ' ἄλλων).

—Περὶ Πάπα. (Πρὸς Σιγισμὸνδον βασιλέα τῆς Πολωνίας).

—Κατὰ Ἰουδαίων. (ἐξεδόθη ἑλληνορωσιστὶ ἐν Λεσπόλει 1739).

—Κατήχησις ἐν εἰδεί διαλόγου, Πανδοχεὺς ἐπιλεγομένου.

—'Ορθόδοξος χριστιανός' ἐν Βίλνα 1596· ἀνετυπώθη, δαπάνῃ Ἐφραίμ
Ἱεροσολύμων, ὑπὸ Νεοφύτου Καυσοκαλυβίτου τῷ 1769 ἐν Ἰασίῳ.

—Ἐγχειρίδιον.

—Στρωματεῖς.

—Ἐπιστολαὶ πρὸς διαφόρους πλέον τῶν τριακοσίων, ἐξ ὧν τινες ἐξεδόθησαν.

Πρὸς Μελέτιον Πηγὰν ἤδη πρωτοσύγγελον ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, διευθύνεται τῷ
1582 ἐπιστολὴ δημοσιευθεῖσα ἐν Τουρκογραφικῇ.

Ἰακώβος Διασωρίνος.

Ἄθλητον ποῦ τῆς Ἑλλάδος ἐγεννήθη, καθὼς καὶ διὰ τίνα λόγον
ἐτιτλοφορεῖτο κύριος τῆς Δωρίδος. Ἐν ἔτει 1555 διατρίβων μετὰ
Ἰακώβου τοῦ Βασιλικοῦ ἐν Βρυξέλλαις ἔγραψεν ἐπιστολὴν πρὸς Φί-
λιππον τὸν Μελάχθωνα, ἐν ᾗ προσεπιλέγει,

« Ἐκ τῆς πάλαι εὐτυχούς καὶ μακαρίας Ἑλλάδος, νῦν δὲ ἀθλίας,
» βιβλίων τῶν δυσευρέτων πέμψαι σοι βούλομαι, ἵν' αὐτὰ ποτε διερ-
» χόμενος τοῦ τῆς Δωρίδος κυρίου μνησθείης, Ἕλληνας ἀνδρὸς καὶ
» φίλου εὐσεβέσιν ». Ἐξ ὀνόματος τοῦ Μελάχθωνος ἀπαντήσας Ἰω-
σῆφ ὁ Καμεράριος λέγει σὺν τοῖς ἄλλοις περὶ τοῦ Διασωρίνου καὶ
ταῦτα « τὰς ἐπιστολάς ἀναγνοὺς τό τε τῆς λέξεως καθαρὸν ἐθαύμασα,
» καὶ ἠγάπησα τὸ φιλοφρονητικὸν τῆς διανοίας (1) ».

Ὁ Διασωρίνος ἦν οὐχὶ ἐκ τῶν εὐκαταφρονήτων λογίων τοῦ Ἑλλη-

(1) Crusii, Turcogæcia, σελ. 53.

νικῶ ἔθνοισ, πρὸς τούτοις ποιητὴς εὐφάνταστος, καὶ πατριώτης ἐν-
θερμος· ἀντιγράφας διαφόρους κώδικας ἑλληνικῶν χειρογράφων προσ-
ήνεγκεν εἰς τὸν βασιλεῖα τῆς Ἰσπανίας Φίλιππον Β', προτάξας καὶ
ῥαῖα τινα ἐπιγραμματικὰ ποιημάτια, δι' ὧν προσεκάλει τὸν Ἰσπα-
νὸν μονάρχην πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος. Ἐπὶ κώδικος περιέ-
χοντος τὰ τοῦ Αἰλιανοῦ ἀναγινώσκονται οἱ ἐξῆς στίχοι τοῦ Ἰακώβου.

Αἰλιανὸς βέλλος εἰμὶ πολύστονα ἔργματ' Ἀρῆος
κεύθουσ' Ἑλλήνων πρόχην ἀπολλυμένων.

"Ἦδη Ἑσπερίηνδε λιποῦσ' ἐναγῆ βασιλῆα
ῥηλυθὸν ἐς πιστοῦ δώματα ἡγεμόνος.

Οὔτε διδάζομένη στίχας ἔρχομαι ἡγεμονίῃ,
πολυπλόκους τε τρόπους Ἄρεος αἰμοδόρου,

Οὔτε φαλάγγων δῆνεα, πολλὰ γὰρ ἦρανος οἶδεν
εἶδη τῶν πατρικῶν δαιμαλέων πολέμων,

Ἄλλὰ μιν ἐξερέουσα πολύστονα πῆματα θυμοῦ,
Τοῦρκος ἄπερ δρᾷνει υἱέσιν εὐσεβέων.

"Ἄνδρες μὲν καίνουσ' βαθυζώνους δὲ γυναῖκας,
τέκνα δὲ τουρκίζει, πόμνια πάντα δ' ἄγει.

Τῶνδε μνήσθητ' ὄναξ, καὶ τάσδε στίχας ἀνδρῶν
ὠγουγίαν ἀθρῶν, μνώσο Κεκρωπίης.

Καὶ γὰρ ἅπασα Φίλιππε, Μακεδονικὴ σε Φιλίππου
γῆ καλεῖται θαμινῶς Φίλιππον εὐσεβέα.

"Ἦκ' ἄ γὰρ τούτων, μοιρηγενὲς ὀλβιόδαιμον
καὶ σύ με τὴν ξείνην δέχυσσο εὐμενέως.

Καὶ εἰς κώδικα περιέχοντα τὰ Πολυαῖνος Στρατηγήματα*

Ἑλλαδικῶν χαρίτων τὸ κλέος ὤλεσεν αἰὼν,
βαρβαρικῆς ἐφόδου συχνὰ ἐπερχομένης.

"Ἐμπης ἐν βιβλίῳσι κεῖται πάνθ' ὅσσα ἔρεξαν

Ῥωμαίων υἱεῖς καὶ Δαναοὶ μάκαρες"

Πάντα δὲ ἐν ταύτῃ τῇ δέλτῳ ὀλβις δῆεις

"Ἐργματα Ῥωμαίων καὶ Δαναῶν καμάτους (1).

Θεωνάς.

"Ἀδῆλον ποῦ γεννηθεῖς, ἐγένετο μαθητὴς τοῦ ὁσιομάρτυρος Ἰακώβου,
κατὰ σύστασιν τοῦ ὁποίου διωρίσθη ἐν ἔτει 1520 ἡγούμενος τῆς ἐν
Τρεκεβίστη τῆς Μακεδονίας μονῆς. Μετὰ τὸ μαρτυρικὸν τέλος τοῦ
ὁσιομάρτυρος ὁ Θεωνάς μετὰ τῶν ὑπολειφθέντων συμμαθητῶν ἀνε-
χώρησεν ἐκ τῆς ἐν Τρεκεβίστη μονῆς καὶ ἐλθὼν εἰς Ἀθῶνα κατόκησε
πλησίον ἐνὸς μετοχίου τῆς μονῆς Σιοπέτρας. Ἐκεῖθεν μετέβη εἰς

(1) Miller Catalogue de l'Escorial, σελ. 96, 132, 133, 467, 491, 493.

τὸ πλησίον τῆς Θεσσαλονίκης χωρίον Γαλατίσταν καὶ εὐρῶν ἐκεῖ μονιδριόν τι πεπαλαιωμένον, ἐπ' ὀνόματι τῆς Ἁγίας Ἀναστασίας τῆς Φαρμακολυτρίας, ἀνεκαίνισε καὶ κατέκτισεν ἐν αὐτῷ μετὰ τῶν συμμαθητῶν του. Μετ' ὀλίγον συνήχθησαν ἐκεῖ μέχρις ἑκατὸν πεντήκοντα μοναχοί, οἵτινες ἐξέλεξαν τούτον ἡγούμενον⁽¹⁾.

Ἵστερον μαθητῆς καὶ Θεοφάνους τοῦ Ἐλεαβούλκου ὁ Θεωνὰς γενόμενος προεχειρίσθη ἀρχιεπίσκοπος Παροναξίας, καὶ ὡς τοιοῦτος ἔγραψεν ἐπιστολὴν δημοσιευθεῖσαν ὑπὸ Κρουσίου ἐν τῇ Τουρκογραφίᾳ. Τῷ 1560 ὠνομάσθη πατριάρχικὸς ἔξαρχος, καὶ ὡς τοιοῦτος ἔγραψε τὸ εἰς τὰς διδασχὰς τοῦ Ἐρτοῦρου προοίμιον. Ἵστερον προεβιβάσθη μητροπολίτης Θεσσαλονίκης, καὶ ὡς τοιοῦτος ὑπογράφεται εἰς τὴν ἐν ἔτει 1565 καθαίρεσιν τοῦ πατριάρχου Ἰωάσαφ.

Κατὰ τὸ Νέον μαρτυρολόγιον μετὰ θάνατον ὁ Θεωνὰς κατελέχθη ἐν τῇ χορείᾳ τῶν ἁγίων

Ἐγραψε προοίμιον εἰς τὰς ἐν ἔτει 1560 τυπωθείσας ἐν Βενετίᾳ διδασχὰς τοῦ Ἐρτοῦρου, κλπ.

Ὁ Δωρόθεος ἐν τῷ Χρονογράφῳ καταλέγει τὸν Θεωνὰν μεταξὺ τῶν θαυμαστῶν μαθητῶν τοῦ Θεοφάνους· Δημήτριος δὲ ὁ Θεσσαλονικεὺς γράφων ἐν ἔτει 1560 πρὸς τὸν πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως καλεῖ αὐτὸν ἄνδρα σοφὸν, καὶ τάληθές κρῖναι δυνάμενον⁽²⁾.

Μάξιμος Μοργούνιος.

Ἐμμανουὴλ⁽³⁾ πρὸ τῆς μοναχικῆς μετωνυμίας καλούμενος, ἐγεννήθη ἐν Κρήτῃ⁽⁴⁾ τῷ 1530, ἐκ πατρὸς ἐμπόρου, ὅστις ἀπελθὼν εἰς Βενετιάν πρὸς ἐξάσκησιν τοῦ ἐπαγγέλματος παρέλαβε καὶ τὸν υἱὸν του, κομιδῇ νέον, καὶ ἀπέστειλεν εἰς Πατάβιον πρὸς ἐκπαίδευσιν. Ἐπὶ τετραετείᾳ διακούσας φιλολογίαν καὶ νομικά, ἔλαβε τὸν στέ-

(1) Νέον Μαρτυρολόγιον, "Ἀθλητὸς ὁσιμαρτύρος Ἰακώβου.

(2) Turcogracia.

(3) Κατὰ λάθος ὁ συμπολίτης του Παπαδόπουλος (Histor Gymn. Patav. I, σελ. 264) λέγει αὐτὸν Μιχαὴλ ἐν τοῖς κοσμικοῖς· αὐτὸς δὲ Μοργούνιος, πρὸ τῆς μετωνυμίας, εἰς τὰς ἐκ Παταβίου ἐπιστολάς του πρὸς Ῥινάλδον Μονελέτον (1569) καὶ Ἰερεμίαν τὸν πατριάρχην (1574), ὡς καὶ ἐν τῷ εἰς Φουρλάνον ἐπιγράμματι Ἐμμανουὴλ ὀνομάζεται. Καὶ Κρούσιος δὲ γράφων τῷ 1582 πρὸς τὸν ἐν Κρήτῃ Μορζήνον «ἀσπάξου δ' ἔτι, λέγει, τὸν κύριον Ἐμμανουὴλ Μοργούνιον». Ἐμμανουὴλ δὲ καὶ ἐν σελ. 527 τῆς Τουρκογραφικῆς ὁμοίως ὁστος καλεῖται.

(4) Ὁ Φαβρίκιος (Biblioth. Gr. X, σελ. 538) συγγέων τὴν πατρίδα μετὰ τῆς ἐπισκοπῆς, Κυθήριον καλεῖ τὸν Μοργούνιον, ὅστις εἰς τὴν πρὸς Δαβὶδ Ἐσχελίον ἐπιστολὴν ὑπογράφεται «Μάξιμος ταπεινὸς ἐπίσκοπος Κυθήρων ὁ Κρής».

φανον τοῦ νομοδιδασκάλου καὶ ἐπανῆλθεν εἰς Βενετιάν (1551). Ἀποθανόντος τοῦ πατρός του, ἔμεινεν ἐνταῦθα καὶ συνεστήσατο Ἑλληνικὴν τυπογραφίαν ἐγγὺς τῷ μοναστηρίῳ τοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου, ἐξ ἧς ἀπελύθησαν πολλὰ βιβλία πυρποληθέντος μετ' οὐ πολὺ τοῦ τυπογραφείου, ἀνεχώρησεν εἰς τὴν πατρίδα του, ἐπ' ἐλπίδι ὅτι ἤθελε τύχει βοηθημάτων πρὸς ἀνανέωσιν αὐτοῦ. Χειροτονηθεὶς δ' ἐνταῦθα μοναχὸς μετωνομάσθη Μάξιμος. Ἐπαναστρέψας εἰς Βενετιάν κατεγίνετο περὶ τὴν ἔκδοσιν διαφόρων συγγραμμάτων, καὶ τῷ 1585 προεχειρίσθη ὑπὸ τοῦ πατριαρχείου ἐπίσκοπος Κυθῆρων (1). Ῥαδιουργία τῶν Λατίνων ἐπέβητε ψυχρότης μεταξὺ Μαξίμου καὶ Γαβριὴλ Σεβήρου, τέως φίλων, καὶ ἀμοιτέρων ἐξ Ἰσου προμάχων τῆς ὀρθοδοξίας καὶ ἀμειλικτων ἐπικριτῶν τῶν λατινικῶν καινοτομιῶν. Ὁ Μαργούνιος προτραπείσκει ὑπὸ τοῦ αἰδιίμου πατριάρχου Ἱερεμίου ἐζήτησε τὴν μετὰ τοῦ Σεβήρου συμφιλίωσιν, καὶ δι' ἐπιστολῶν, καὶ ἐν αὐτῇ τῇ οἰκίᾳ τοῦ Γαβριὴλ αὐτοπροσώπως μεταβάς, καὶ ἐν τέλει ἐντὸς αὐτοῦ τοῦ θυσιαστηρίου. Οἱ περὶ τὸν Σεβῆρον εἶχον διαβάλλει τὸν Μαργούνιον ἐπὶ ἑτεροδοξίᾳ· οὗτος δὲ συνειδὼς τὴν ἀθωότητά του προσεκάλεσε τὴν ἔκδοσιν πατριαρχικοῦ ἀφορισμοῦ κατὰ τῶν κρυφίως συκοφαντούντων αὐτὸν, καὶ πρὸς Διονύσιον πρωτοσύγγελον τοῦ πατριαρχείου γράφων τῷ 1591, ἐπιφωνεῖ « Ἀπαιτεῖσθω μοι ὁ τῆς πίστεως λίβελλος, συγκρα- » τηθήτω σύνοδος, πᾶν ὅ,τι οὖν διαπραττέσθω, καὶ εἰ μὲν ὑπεύθυνος » ἀποφανθεῖται ἐγὼ, εἰσπραττέσθωσαν παρ' ἐμοῦ αἱ δίκαι, γενέσθω τις » ἐμοῦ καὶ ἀποκέρυξις, καὶ εἴ τι ἄλλο ἢ σύνοδος ἐπικυρώσει ».

Ἔθεν συνέστη ἐν Κωνσταντινουπόλει ἡ προκληθεῖσα σύνοδος (1592), πρὸς ἣν ὁ Μαργούνιος ἀπολογούμενος, καὶ διὰ μακρῶν ἀναιρῶν τὴν

(1) Ὁ Παπαδόπουλος Κομνηνός, ἀμειλικτος τοῦ Μαργουνίου ἐχθρὸς, γράφει, ὅτι οὗτος δυσχεραίνων ἐπὶ τῇ μονοτονίᾳ τοῦ μοναστικοῦ βίου, μετέβη εἰς Ῥώμην φέρων διάφορα πονήματά του περὶ τῶν διαχωριζόντων τὰς δύο ἐκκλησίας ἔρων, ὑποσχόμενος καὶ σύμπραξιν πρὸς ἐπιτέλειαν τῆς ἐνώσεως. Τὰ συγγράμματά του ὑπεβλήθησαν εἰς τὸν Ἰνδῆκα, καὶ τῶν κριτῶν εὐνοϊκῶς ἐκφρασθέντων, ὠνομάσθη ὁ Μαργούνιος ὑπὸ τοῦ πάπα ἐπίσκοπος Κυθῆρων, λαβὼν καὶ παρὰ Γρηγορίου ΙΓ' σημαντικὴν σύνταξιν. Σίξτος ὁ Ε', συλλαβῶν ὑπονοίας περὶ τῆς εἰλικρινείας τοῦ Κρητῶς, προσεκάλεσεν αὐτὸν ἵνα προσαγάγῃ τὴν ὁμολογίαν τῆς πίστεως· ὁ δὲ Μαργούνιος κρυφά φυγὼν ἦλθεν εἰς Βενετιάν καὶ ἐπιβάς τοῦ πρώτου διὰ τὴν Ἀνατολὴν πλοίου μετεκοιμήθη εἰς Κωνσταντινουπόλιν, ἐνθα διαμείνας ἐπὶ τινα χρόνον ἡσυχολήθη εἰς ἀναζήτησιν ἀρχαίων χειρογράφων, ἅτινα ἔπεμπε πρὸς τὸν φίλον του Ἐσχαλίαν. Καὶ ταῦτα ὁ ριαντικὸς θεραπευτὴς πλάττων ἐξιστορεῖ, οὐδεμίαν φέρων ἀπόδειξιν εἰς βεβαίωσιν.

συκοφαντίαν, ἐπιλέγει, « Μάρτυς δέ μοι τούτων τὸ παντέφορον ὄμμα,
 » τὸ καρδίας ἐτάζον καὶ νεφροῦς· καὶ συμμαρτυρεῖ μοι τὸ συνειδὸς,
 » καὶ αὐτὰ σχεδὸν φωνὴν ἀφιέντα τὰ πράγματα, τὰ περὶ ταύτης
 » μοι τῆς ὑποθέσεως ἐπὶ προβεβαιώσει τοῦ καθ' ἡμᾶς δόγματος πονη-
 » θέντα συγγράμματα, ὁ πρὸς πολλοὺς καὶ κατὰ στόμα, καὶ διὰ
 » γραμμάτων ἀγὼν, καὶ σκοπὸν ἔχων πάντοτε τὴν ἀλήθειαν, ἧς οὐ-
 » δὲν τοῖς γε κατὰ Χριστὸν βιοῦσι γένοιτ' ἂν προτιμότερον, ἢ πρὸς
 » Νικόλαον τὸν τῆς τάξεως τῶν Σταυροφόρων, μετὰ δὲ ταῦτα Μηλο-
 » ποτάμου ἐπίσκοπον, ἢ πρὸς Πέτρον τὸν Ντάβιλαν τὸν τῆς τάξεως
 » τῶν Φραγκισκάνων, νῦν δὲ ἐπίσκοπον Μηθύμνης ἀπολογία, καὶ ἡ
 » ἐκ Ῥώμης μοι παρὰ Σπυρίδωνος τοῦ Βρούδου πεμφθεῖσα ἐπιστολή,
 » ἢ πρὸς Ἀντώνιον τὸν Τεμώνιον ἰατρὸν Χίον, τινῶν ἐξ ἡμῶν πα-
 » ρασχόντων τὰς ἀφορμὰς, μετὰ ταῦτα ἀπόκρισις ».

Ἡ σύνοδος τῶντι ἀνεκέρυξε τὴν ἀθωότητα τοῦ διαβληθέντος
 Μαργουίνου, καὶ ὁ Ἱερεμίας γράφων κατὰ μῆνα Ἰούνιον τοῦ 1594
 πρὸς τὴν Ἑνετικὴν δημοκρατείαν, διεκάρυττε τὴν πρὸς τὴν ὀρθοδο-
 ξίαν ἀκράδαντον πίστιν αὐτοῦ.

Μετ' ὀλίγον δ' ἐπῆλθε, προτροπῇ ἐπανειλημμένη τοῦ πατριαρχείου,
 ἢ μεταξὺ Σεβάρου καὶ Μαργουίνου συμφιλίωσις· ὁ δὲ τελευταῖος
 ἐποίησεν ἐπὶ τῇ ἐνώσει καὶ ὁμιλίαν ἐπ' ἄμβωνος, ἀρχομένην « Εὐ-
 » φρανέσθωσαν οἱ οὐρανοὶ, καὶ ἀγαλλιάσθω ἡ γῆ· σκιρτησάσθωσαν
 » τὰ ὄρη, ὅσοι τε θεοειδεῖς νόες, καὶ οὐράνιοι, καὶ ὅσοι ἐπίγειοι, καὶ
 » τούτων ὅσοι αἰθέριον καὶ μακάριον τὸ ἐνδιαίτημα ἔχουσι, καὶ τῶν
 » χαμερπῶν τούτων τῶ προσεγγισμῶ τῶ πρὸς τὸ θεῖον ἀνώτεροί τε
 » καὶ ὑψηλότεροι καθεστήκασιν »· καὶ τελευτῶσαν· « Τί γὰρ τοῦ πει-
 » ρασμοῦ τηλικούτου καθ' ἡμῶν ἀνήψας τὸ πῦρ, ὧ πολέμει; τί δε-
 » σμούς ἱερᾶς ἀγάπης διασπάσας ἀποτετόλμηκας; τί πατέρα φιλό-
 » στοργον, καὶ τέκνον οὐκ ἄνισον ἀποδιδόν τὸ πρὸς αὐτὸν φίλτρον
 » ἀλλήλους ἐκπολεμῶσαι ἀπρηυθείας; διατί γὰρ ἄλλο; ἢ τοῦθ' ὅτι
 » ἡμῶν περθόνηκας τῶ ἡμετέρῳ τῆς καταστάσεως; ἔνθεν ται τὸ τῆς
 » εἰρήνης καλὸν μυσαστόμενος, τοὺς τῆς ἔχθρας ὑπανακαίειν σπινθήρας
 » ἀναιδῶς παρεσκεύασας· ἀλλὰ γὰρ ἀπέσβεσται σου τὸ πῦρ, καὶ οἱ
 » σπινθήρες ἀπεμαράνθησαν, καὶ ὁ τῆς ἀγάπης πυρσὸς λαμπρότερος
 » ἤδη διέλαμψε τε καὶ ἀναπέφηνε, καὶ διελύθη ἡ ἔχθρα, καὶ ἀσθε-
 » νή; σου, τοῦθ' ὅπερ ἐστὶ, περῶραται ἡ ἐπήρεια, καὶ ἠνώμεθα μὲν
 » ἡμεῖς ἀλλήλοις σφοδρότερον, συνήκωνται δὲ οὐ ἡμᾶς καὶ ἄλλοι τῇ

» ὁμονοία καὶ ὁμοφροσύνη, καὶ τῇ συμπνοίᾳ τοῦ Θεαρέστου θελή-
 » ματος ».

Μετὰ τὸ 1600, ἔλθων εἰς Κρήτην, ἐμόνασεν εἰς τὸ ἐκεῖσε Σιναι-
 τικὸν μετόχιον, διδάσκων, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, ἐν τῇ σχολῇ
 αὐτοῦ. Ἐκεῖ δὲ καὶ ἀπέθανε τῷ 1602 ὀγδοακοντούτης σχεδόν.

Ἐθανάσιος Σκληρὸς ὁ ἐκ Πικριδίων ἐποίησεν αὐτῷ τὸ ἐξῆς τετρα-
 στιχον ἐπιτύμβιον

Οὐ μαργὸς ἐνθάδ' ὕστατον δρέπει,
 Ἄνῆρ δὲ θεῖος, σωφροσύνης ἔμπειρος,
 Καὶ προστάτης ἄριστος τῆς πρὸς Μαλέα
 Νήσου Κυθήρων, Μάξιμος Μαργούνιος,
 Ἐὼν θεοπνεύστων μέγα Μουσάων κλέος,
 Γόνος δὲ Κρητῶν, ἧρ' εἶλαρ τῆς πίστεως (1).

Ὁ Μαργούνιος ἐγένετο εἰς τῶν εὐρυμαθεστέρων καὶ πολυγραφικω-
 τέρων τοῦ αἰῶνος τούτου Ἑλλήνων ἡ περὶ τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσ-
 σαν δεινότης αὐτοῦ ἐθαυμάσθη, καὶ Εὐγένιος ἐν Λογικῇ λέγει, « Μαρ-
 » γούνιος ὁ τὸν Ἑλληνα λόγον ἐπιτηδεύσας τῶν παλαιῶν οὐ πάνυ
 » τι ἀποδέοντα ». Αἱ ἐπιστολαὶ αὐτοῦ θεωροῦνται πρότυπα καλλι-
 πείας καὶ ἔνια τῶν ποιημάτων ἀμιλλῶνται πρὸς τὰ τῆς ἀρχαιότητος.
 Ἡ περὶ τὸ κηρύττειν εὐγλωττία αὐτοῦ τὸν ἀνέδειξεν ἐφάμιλλον τῶν
 περιφανεστέρων ἱεροκηρύκων, καὶ τις τῶν Γάλλων παραβάλλει τοῦτον
 πρὸς τὸν Massillon ἡ πρὸς τὴν ὀρθοδοξίαν ἀφοσίωσις, ἠρέθισε τὸν λα-
 τινόφρονα συμπατριώτην του Παπαδόπουλον, ὅστις ἔγραψεν ὀγκῶδες
 σύγγραμμα (Praenotiones Mystagogicae) πρὸς ἀναίρεσιν ἰδίως τῶν
 ὑπὸ Μαργουνίου γραφέντων κατὰ τῆς Δυτικῆς ἐκκλησίας, ὕστερον δ' ἐν
 ἑτέρῳ συγγράμματι του (Histor. Gymnas. Patavin) ἐπενόησε παχυλὰ
 ψεύδη πρὸς κλονισμόν τῆς ὀρθοδοξίας τοῦ Μαξίμου. Ὁ Κορνήλιος
 ὁμοως, εἰ καὶ ἐκ συστήματος ἐχθρὸς τῆς ὀρθοδοξίας, δὲν λείπει νὰ
 ὁμολογήσῃ τὴν ἔξοχον τοῦ Μαργουνίου πολυμαθεῖαν, καὶ τὴν περὶ τὰ

(1) Papadopoli, Histor. Gymn. Patavini.

Καὶ Κωνσταντῖνος Λούκαρις, ἐποίησε τὸ ἐξῆς ἐπίγραμμα εἰς Μαργούνιον, καὶ τὴν
 ὑπ' αὐτοῦ μετάφρασιν Ἰωάννου τῆς Κλίμακος

Ὁρθοτάτην πορέην κλίμακος νοεῶς ἀναβαίνειν

Μάξιμος ὀρθοβάτης προὔθετο εὐθυβάταις

Ἄλλους θ' εὐσεβέας τὴν βήμενα ἠδὲ γ' ὀδεῦσαι

Ὅτρυνεῖ, βίβλον τὴν δε χαριζόμενος.

Ἦς πρόγραμμα Κλίμαξ, προσθήσω δ' ὅτι καὶ Ἰερὰ,

Ἠρμήνευσεν γὰρ Μάξιμος ἱερότατος.

θεολογικὰ σπουδαιότητα λέγων « Vir fuit graece et latino doctus,
» prosa et versu valens, scripturae sacrae, et historiae ecclesia-
» sticae peritus » (4).

Συγγράμματα.

—Τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου καθηγουμένου τῶν ἐν τῷ Σινᾷ ὄρει Μοναχῶν, Κλίμαξ τοῦ Παραδείσου, ἢ λόγοι ἀσκητικοὶ μὲ τοὺς ὁποίους διδάσκειται κάθε εἰς χριστιανὸς πῶς χρεωπτεῖ νὰ πολιτευέται διὰ νὰ ἀνέβῃ εἰς τὴν τελειότητα τῆς μοναχικῆς καὶ χριστιανικῆς ζωῆς, νῦν πρῶτον εἰς ὠφέλειαν τοῦ χριστιανώμου λαοῦ ἐκ τῆς ἑλληνικῆς εἰς κοινὴν φράσιν μεταγλωττισθέντες παρὰ Μαξίμου τοῦ Μαργουίνου. In Venezia apresso Francesco de Giuliani ad instantia del Reverendissimo vescovo di Cerigo, e di Misier Glinzoni, 1590. εἰς 8ον. (Προτέτακται ἐπιστολὴ Μαργουίνου πρὸς Ἰβρημίαν τὸν πατριάρχην ἐξ Ἑνετίας ἐδ' πσανεψιδῶνος· ἐπίγραμμα τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτόν· ὅμοιον Κωνσταντίνου Δουκάρως εἰς Μαργουίνου· προλεγόμενα τοῖς κατὰ Θεὸν πολιτευομένοις καὶ εὐσεβέσι χριστιανοῖς. Βίος ἐν ἐπιτομῇ τοῦ μακαρίου Ἰωάννου τοῦ καθηγουμένου τοῦ ἁγίου ὄρους Σινᾶ, τοῦ λεγομένου σχολαστικοῦ, τοῦ καὶ συγγραφεύου τὰς πνευματικὰς ταύτας πλάκας ἔχον τὴν ἁγίαν Κλίμακα, συγγραφεὶς παρὰ Δανιὴλ Ταπεινοῦ μοναχοῦ Ραιθοῦ (σελ. 4—46 ἀνευ ἀριθμῆσεως). Εἶτα τὸ κείμενον σελ. τμέ. ἐν τέλει πίναξ τῶν περιεχομένων, μαρτυριῶν τῆς ἁγίας Γραφῆς, καὶ διορθώσεως παροραμάτων ἀνευ σελιδαριθμῆσεως).

—Panegyricus in Ioannis Cantacuzeni.

—Κζνόνες Ἀποστόλων, συνόδων, καὶ πατέρων, μετὰ σχολίων.

—Ἀντιβήρητικὸς ὑπὲρ Μάρκου Ἐφέσου.

—Ἑλληνικαὶ παροιμίαι.

—Μηνολόγιον. Ἑνετίησι 1529.

—Συνοδικὴ ἱστορία.

—Μαξίμου τοῦ Μαργουίνου ἐπισκόπου Κυθῆρων, ὕμνοι Ἀνακρεόντιος· cum interpretatione latina Conradi Ritterbusii, Augustae 1601. (Ἐν τῇ ἐκδόσει ταύτῃ περιέχονται δύο ἐπιστολαὶ Μαργουίνου εἰς Ῥιττερχούσιον ἐξ Ἑνετίας 1599, καὶ 1600· καὶ ἑννέα ὕμνοι, ἐξ ὧν δύο πρὸς Θεὸν, εἰς πρὸς τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν, τρεῖς πρὸς ἑαυτόν, εἰς πρὸς Ναθαναῆλον ἱεροδιάκονον, καὶ εἰς εἰς τὴν ἁγίαν Τριάδα· ἀνετυπώθησαν ἐν Corpus veterum poetarum Graec. II. ἐξεδόθησαν τὸ πρῶτον 1592 ἐν Λουγδούνῳ ὑπὸ Ἐσχαλίου).

—Πεντηκαστάριον.

—Ὁμιλίαι σύντομος γενομένη ἐπὶ τῇ διαλλαγῇ Γαβριὴλ τοῦ πανιερωτάτου Φιλαδέλφειας ἀρχιεπισκόπου καὶ Μαξίμου ἐπισκόπου Κυθῆρων.

—Λόγος εἰς τὴν Χριστοῦ γέννησιν.

—Εἰς τὴν ἑορτὴν τῶν ἐπιφανίων τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ λόγοι ἐγκωμιαστικοί.

—Εἰσι ἁγίων, μεταφρασθέντες εἰς τὴν καθομιλουμένην. Ἑνετίησι 1620.

—Κατὰ τῶν εἰομένων μὴ ἀν σωθήσονται τοὺς μὴ τῇ τῶν εὐαγγελικῶν

(4) Cornelii, Creta Sacra, I, σελ. 233.

προσταγμάτων ἐκπληρώσει, καὶ τὰς εὐαγγελικὰς συνεκπληροῦντας βουλὰς καὶ εὐαγγελικὰ προσταγμάτων συγχέοντας καὶ ταυτίζοντας.

— Δύο λόγοι ἐπιτάφιοι εἰς Μελέτιον Πηγᾶν, ὀλίγον προτελευταῖαντα.

— Ἐπιγράμματα.

— Ἐπιστολαὶ διάφοροι. Χειρόγραφον περιέχον τὰς ἐπιστολάς Μαργουίνου εὔρηται παρὰ Σοφ. Οἰκονόμῳ ἀπευθύνονται δ' ἐκ τούτων, εἴκοσι μία πρὸς Ἱερεμίαν Κωνσταντινουπόλεως (1584—91)· ἐξ Μελετίῳ Ἀλεξανδρείας (1590—7)· Τῷ σοφωτάτῳ ἐν ἰατροῖς κυρίῳ Λεονάρδῳ τῷ Μεντονίῳ· Ρινάλδῳ τῷ Μολινέτῳ· ἐξ Θεοφάνει Φιλίππουπόλεως τῷ Καρούκῃ (1590)· Τῷ Φιλαδελφείας Γαβριήλ τῷ Σεθήρῳ (6)· Τῷ λογιωτάτῳ μητροπολίτῃ Ἀθηνῶν κυρίῳ Νεοφύτῳ Μονεμβασίαι· Ἱεροθέῳ· Χίου Ἰπολύτῳ· Ἡρακλείας Διονυσίῳ (2). Δουνοσίῳ μεγάλῳ πρωτοσυγγέλῳ πατριαρχεῖου (12)· Θεωνᾷ καθηγουμένῳ· — Ἀρσενίῳ καθηγουμένῳ· Μητροφάνει Γρηγοροπούλῳ καθηγουμένῳ Βαλαμονέρου· Πνευματινῷ Ἰωάσαφ Δοριανῷ (3)· Γερασίμῳ τῷ οἰκονόμῳ, ἢ Ἰωάσαφ τῷ Δοριανῷ· Νικολάῳ Ροδίῳ, Δοριανῷ, καὶ Ἰωάννῃ τῷ Μουρζίνῳ· Λαυρεντίῳ (4)· Μελετίῳ τῷ Βλαστῷ (4)· Τοῖς ὑπὸ τὴν ἀγιωτάτην ἐπισκοπὴν (Κυθήρων) διάγουσιν ὀσιωτάτοις πνευματικοῖς, καὶ εὐλαβεστάτοις ἱερεῦσι· Σαμουήλῳ τῷ Πριμπέτῳ ἱερομονάχῳ (3)· Ἀρσενίῳ τῷ Μαρίτζῃ· Ματθαίῳ Χαλικοπούλῳ (6)· Ναθαναήλῳ ἱερομονάχῳ· Νικηφόρῳ Ροδίῳ (2)· ἱερεὶ Ἰωάννῃ Μουρζίκῳ (3)· ἱερεὶ Ἰωάννῃ Ἀρμάκῃ (2)· Νικολάῳ Ροδίῳ (6)· Νικολάῳ τῷ Κοσμᾷ· ἀρχιδιάκονῳ Νικηφόρῳ· Ναθαναήλῳ Ἐμπόρῳ ἱεροδιακόνῳ (2)· Προχώρῳ ἱεροδιακόνῳ· Σωφρονίῳ Παπαδοπούλῳ τῷ μοναχῷ· Δαβίδῃ Ἐσχελίῳ (29)· Ἀνδρέᾳ τῷ Σχότῳ· Φιλίππῳ τῷ Σιμινέλλῳ (3)· Γεωργίῳ Μαξίμῳ (4)· Ἀνακίῳ Περσίῳ (3)· Μητροφάνει τῷ ἀδελφῷ· Λεοντίῳ Εὐστρατίῳ· Φριδερικῳ Σιλπουργίῳ (3)· Ἰωάννῃ Κορέσῃ (3)· Κωνσταντίνῳ Λουκάρει (2)· Πέτρῳ τῷ Πιγγρῆ (2)· Γεωργίῳ Ξένῳ λογοθέτῃ τῆς Μεγάλῃς Ἐκκλησίας· Ἀλουζίῳ Λολίνῳ· Μανουήλῳ Μοσχέτῃ· Κωνσταντίνῳ Σέρβῳ ἱατρῷ· Σωφρονίῳ ἱεροσολύμων· Θεολήπτῳ Κωνσταντινουπόλεως (1591) (1).

— Ἐπιστολὴ τῇ κατὰ Κωνσταντινούπολιν ἐν Χριστῷ συναθροισθείσῃ ἱερᾷ συνόδῳ, πατρᾷσι παναιδεσιμωτάτοις, καὶ κυρίοις ἐντιμωτάτοις.

Ὁ Μαργουίνος μετέφρασεν ἐκ τοῦ λατινικοῦ τὸ πόνημα Λαυρεντίου Καπουκίνου περὶ τῶν ἐν τῇ ἀγίᾳ γραφῇ ἀριθμῶν (2).

Ἐν τινι τῶν πρὸς Ἐσχέλιον (Hoeschel) ἐπ' στολῶν, λέγει, ὅτι προϋτίθετο τὴν ἔκδοσιν Συναγωγῆς ὑπὲρ τῶν διακοσίων θεολογικῶν διαφορῶν παλαιῶν ἢ νεωτέρων διδασκάλων εἰς τὰς κατ' ἐνιαυτὸν ἀγομένας δεσποτικὰς τε καὶ θεαμητορικὰς ἐορτάς.

Πρὸς τοῦτοις ἔγραψεν ἐπίγραμμα καὶ προλεγόμενα εἰς τὴν ὑπὸ Ἐσχελίου ἔκδοσιν τοῦ Φωτίου.

(1) Τὰς ἐπιστολάς ταύτας κατέλεξε πάσας, ὡς μνημονευσούσας ὀνομάτων λογίων, περὶ ὧν μνήμην ἰδίᾳ ὁδὸν ποιῶμεν, ὡς οὐδὲν περὶ τούτων γινώσκοντες· αἱ πλείους αὐτῶν εἰσὶν ἀνέκδοτοι, τινὲς δ' ἐδημοσιεύθησαν ὑπὸ Λαμίου (Deliciae Eruditorum, V. καὶ VI).

(2) Fab. Bibl. G. XI, 693—7.

Ὁ ὑπὸ Πετριτζοπούλου (¹) ἀναφερόμενος τίτλος ἀγνώστου τινος συγγράμματος τοῦ Μαργουνίου (Ἐιδήσεων Ἑνωσις), εἶναι πλάσμα τῆς φαντασίας τοῦ τερατολόγου Λευκαδίου.

Γαβριήλ Σεβήρος.

Ἐγεννήθη εἰς Μονεμβασίαν, ἐν Βενετίᾳ δὲ διατρίβων ἐψηφίσθη τῷ 1573 ἐφημέριος τῆς ἐκεῖ ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ἀπελθὼν δ' εἶτα εἰς Κωνσταντινούπολιν προεχειρίσθη τὴν 18 Ἰουλίου 1577 ἀρχιεπίσκοπος τῆς ἐν Λυδία Φιλαδελφείας. Ἐπαναστρέψας εἰς Βενετίαν διέμεινεν ἐκεῖ, μάτην ὑπὸ τοῦ ποιμνίου του ζητούμενος, καὶ προτρεπόμενος ὑπὸ τοῦ πατριάρχου ἵνα μεταβῇ εἰς τὴν ἔδραν του. Μετὰ πολλὰς διενέξεις, ἀπεφασίσθη ἵνα ἡ ἔδρα τοῦ Φιλαδελφείας μετατεθῇ εἰς Βενετίαν, καὶ χάριν τῶν ἐκεῖσε διαμενόντων πολυαριθμῶν Ἑλλήνων, καὶ διὰ τὴν ἐκ τοῦ σύγγγυς ἀπόκρουσιν τῶν κατὰ τῆς ὀρθοδόξιας συνεχῶν προσβολῶν τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐκκλησίας.

Ὁ Σεβήρος ἀνεδείχθη εἰς τῶν λογιωτέρων Ἑλλήνων τοῦ αἰῶνός του, καὶ τετριμμένος περὶ τὰς γραφὰς καὶ τὴν ἔξω σοφίαν ὡς μητροπολίτης διώκησε θεαρέστως, καὶ διὰ τῶν συγγραμμάτων του ἐτίμησε τὸ Ἑλληνικὸν ὄνομα. Τῷ 1616 μεταβὰς εἰς ἐπίσκεψιν τῶν ἐν Δαλματία ὀρθοδόξων, ἀπεβίωσεν ἐν Δεζίνῃ ἐν τῷ μοναστηρίῳ τῆς ἁγίας Παρασκευῆς, ἐβδομήκοντα πέντε ἤδη ἐτῶν γεγονώς. Οἱ ἐν Βενετίᾳ Ἕλληνες ἐξύμνησαν τὰς ἀρετὰς τοῦ ποιμενάρχου τῶν διὰ τοῦ ἐξῆς ἐπιτυμβίου ποιηθέντος ὑπὸ τοῦ Κυπρίου Ἀλεξάνδρου Συγκλητικῆς.

Τῷ ἐν ἀρεταῖς ἀπάταις εὐδοκίμησαντι
διὰ βίου παντός, περὶ μέντοι τὰ θεῖα εὐθεβείᾳ,
πρὸς δὴ τὴν γαλτηνοτάτην τῶν Ἑνετῶν ἀρχὴν πιστοσύνη.
Εὐσπλαγγίαν δὲ τοῖς πέντησι ὑπερφυῶς ὑποδείξαντι,
Γαβριήλῳ Μητροπολίτῃ Φιλαδελφείας τῷ Σεβήρῳ
Οἱ τῶν Ἑλλήνων ἔνοικοί τε καὶ ἔποικοι.

Συγγράμματα.

- Κατὰ τῶν Ε' κεφαλαίων τῆς ἐν Φλωρεντίᾳ συνόδου.
- Διαφοραὶ τῶν δύο ἐκκλησιῶν (²).
- Περὶ πρωτείου τοῦ πάπα.
- Περὶ καθαρτηρίου πυρός.
- Περὶ ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου πνεύματος.

(¹) Saggio Storico sull' età di Leucadia, σελ. 24, not. 29.

(²) Τὸ περὶ διαφορῶν, ἐπέκρινεν ὁ Κορέσιος λέγων « ἀνέγνων Σεβήρου τὰς διαφορὰς, πολλὰ λέγει, τὰ πλεῖστα φορῶναι, οὐδὲν δ' ἀποδείκνυσιν ».

— Περὶ Μυστηρίων. Ἐνετίησι 1600. (προσφωνεῖ τοῦτο διὰ πατριωτικοῦ προλόγου τῇ πατρίδι του Μονεμβασία).

— Κατὰ τῶν λεγόντων τοὺς ὀρθοδόξους τῆς Ἀνατολικῆς ἐκκλησίας υἱοὺς Χρ.

— Περὶ κολύβων.

— Περὶ τοῦ μυστηρίου τῆς θείας λειτουργίας. (ἐξεδόθη μετὰ τινων ἐκ τῶν ἔνω ὑπὸ Ῥιχάρδου Σίμωνος 1674) (1).

Ὁ Σεβῆρος διετέλεσεν εἰς συνεχῆ ἐπιστολιμαίαν κοινολογίαν Μαρτίνῳ τῷ Κρουσίῳ, κατὰ παράκλησιν τοῦ ὁποίου καὶ συνέγραψε Γλωσσάριον τῆς καθομιλουμένης ἑλληνικῆς κατ' ἀντιπαραβολὴν πρὸς τὰς ἀρχαίας λέξεις (2).

Διάφοροι ἐπιστολαὶ τοῦ Σεβῆρου ἐδημοσιεύθησαν ὑπὸ Λαμίου, καὶ Κρουσίου.

Ἰωάννης Φωκάς.

Περίφημος θαλασσοπόρος, γεννηθεὶς περὶ τὰ μέσα τοῦ 17' αἰῶνος ἐν Κεφαλληνίᾳ· κατὰ πρῶτον ὑπηρέτησεν εἰς τὸν στόλον τοῦ βασιλέως τῆς Ἰσπανίας διορισθεὶς μετ' οὐ πολὺ, καὶ ναυηγὸς (piloto) τῆς ναυτικῆς δυνάμεως τῶν δυτικῶν Ἰνδιῶν· εἰς τὸ ἐπάγγελμα τοῦτο διετέλεσεν ὑπὲρ τὰ 40 ἔτη, ἀποκτήσας καὶ μεγάλην περιουσίαν, τὴν ὁποίαν ἀπώλεσε ληστευθεὶς περὶ τὰς Φιλιππίνας νήσους ὑπὸ τοῦ Ἀγγλικοῦ στόλου.

Κατὰ τὸ 1500 ὁ διάσημος θαλασσοπόρος Κορτερεάλ πρῶτος ἐπρωχώρησεν εἰς τὰ βορειοδυτικὰ παράλια τῆς Ἀμερικῆς, καὶ φθὰς μέχρι τοῦ ποταμοῦ τοῦ Ἁγίου Λαυρεντίου περιέπλευσε τὴν παρακειμένην ἥπειρον, ἐπονομάσας αὐτὴν γῆν τῶν Γεωργῶν (terra de Labrador)· προσεγγίσας δὲ καὶ εἰς τὸ στενὸν τοῦ Οὐδσωνος, καὶ ὑποθέσας, ὅτι τοῦτο ἦτο ἡ ζητούμενη διάβασις ἢ ἐνούσα τὸν Εἰρηνικὸν καὶ Ἀτλαντικὸν Ὠκεανόν, ὠνόμασε στενὸν τοῦ Ἀνιάν. Ἐπιστρέφων ὁμοῦς εἰς Πορτογαλίαν διὰ νὰ φέρῃ τὴν χαροποιὸν εἶδησιν τῆς ἀνακαλύψεως ἐπνίγη καθ' ὁδόν.

Ἡ διαδοθεῖσα φήμη, ὅτι τὸ στενὸν ἐκεῖνο ἦτο ἡ θρυλλομένη ἐπιθυμητὴ διάβασις, ἢ ἀνοίγουσα εἰς τοὺς κερδοσκοποὺς τοὺς τέως ἀγνώστους θησαυροὺς τῆς Ἀρκτικῆς Ἀμερικῆς, ἤναψεν ἐπὶ μᾶλλον τὴν ἐπιθυμίαν τῆς ἐρεύνης. Ὁ ἀντιβασιλεὺς τοῦ Μεξικοῦ γνωρίζων τὸ ἱψοκίνδυνον τοῦ Ἑλλήνος θαλασσοπόρου, ἀνέθηκεν αὐτῷ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ταξειδίου ἐκεῖνου. Ὁ Φωκάς εὐτόλμως ἀποδεξάμενος τὴν πράξασιν ἔλαβε τρία πλοῖα καὶ ἀνεχώρησεν· ἡ ἀναξιώτης ὁμοῦς τῶν πλα-

(1) Fabricii, Biblioth. Græc. XI, 523—6.

(2) Turcogræcia τ.λ. 684.

άρχων, καὶ ὁ πανικὸς φόβος τῶν ναυτῶν ἠνάγκασαν τοῦτον ἄκοντα νὰ ἐπαναστρέψῃ· λαβῶν δὲ καὶ πάλιν, διαταγῇ τοῦ ἀντιβασιλέως, δύο πλοῖα μὲ ἐπιτηδειότερους καὶ εὐπειθεστέρους ναύτας, ἀνεχώρησε κατὰ τὸ 1592 ἐκ τοῦ λιμένος τοῦ Ἀκαλπούκου, καὶ ποντοπορῶν ἀφρόδως ἐπροχώρησε μέχρι τῆς 47 καὶ 48 μοίρας βορείου πλάτους· θαρράλεις δ' εἰσελθὼν εἰς τὸ ἄγνωστον στενὸν ἐταξείδευσε ἐντὸς ὑπὲρ τὰς εἴκοσιν ἡμέρας, περιεργασθεὶς λεπτομερέστατα τοῦτο ἑξακολουθῶν τὸ ταξείδιον ἔφθασεν μέχρι τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὠκεανοῦ, καὶ ἀνετώτερον τότε ἐξηρεύνησε τὸν πολυθρύλλητον πορθμὸν.

Ὅθεν ἐκπληρώσας τὸν σκοπὸν τοῦ ἐπέστρεψεν αἰσιῶς εἰς Ἀκαλπούκον. Παρ' ἐλπίδα ὅμως μηδεμιᾶς τυχῶν παρὰ τοῦ ἀντιβασιλέως ἀμοιβῆς ἦλθεν εἰς Ἰσπανίαν, ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα ἐψεύσθησαν αἱ ἐλπίδες του.

Προβεβηκῶς ἤδη τὴν ἡλικίαν ὁ Φωκάς, καὶ δυσανασχετῶν ἐπὶ τῇ ἀχαριστίᾳ, ἀπεφάσισε ἵνα ἐπανακάμψῃ εἰς τοὺς κόλπους τῆς περιημένης πατρίδος του, καὶ πρὸς τοῦτο διηυθύνθη εἰς Φλωρεντίαν· ἐνταῦθα ἐγνωρίσθη μετὰ τινος Ἀγγλου, Δούγλα ὀνομαζομένου, καὶ κατέβη μετ' αὐτοῦ εἰς Βενετίαν, ἐνθα ὤκειώθη, διὰ τούτου, τῷ Μιχαὴλ Λοκκίῳ, προξένῳ τῆς Ἀγγλίας ἐν Ἀλεπίῳ χρηματίσαντι, καὶ τότε ἐκεῖ διατρίβοντι.

Εἰς τὸν Λόκκιον ὁ Φωκάς ἐξέθηκε τὰ τοῦ ταξειδίου του, καὶ δείξας καὶ τοὺς ὑπ' αὐτοῦ κατασκευασθέντας χάρτας τῶν μερῶν ἐκείνων, προσεφέρθη ἵνα ἐπ' ὀνόματι τῆς Ἀγγλικῆς κυβερνήσεως ἐξακολουθήτῃ τὰς θλασσίους ἐκδρομὰς του· ὑπέσχετο δὲ, ὅτι ἐὰν τῷ ἐχορηγεῖτο ἐν μόνον πλοῖον τεσσαράκοντα τόνων, καὶ ἕτερον μικροτέρας χωρητικότητος, ἠδύνατο νὰ διαπλεύσῃ ἐντὸς τριάκοντα ἡμερῶν ἀπὸ τοῦ ἐνός μέχρι τοῦ ἄλλου ἄκρου τοῦ στενοῦ.

Μετὰ χαρᾶς ἀνεκφράστου ἀκούσας ὁ Λόκκιος τὰς προτάσεις τοῦ Ἑλλήνου ποντοπόρου, ἔγραψεν ἀνευ ἀναβολῆς περὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης πρὸς τὸν μέγαν ἠθσαυροφύλακα Βουρλεϊγγ, καὶ τὸν κοσμογράφον Χάκλουτ, παριστάμενος πόσον ἐπωφελὲς εἰς τὴν Ἀγγλίαν ἦτο νὰ ἐγκολπωθῇ τὸν Φωκᾶν, ὑπὲρ οὗ ἐζήτει ἑκατὸν λίρας στερλίνας πρὸς πληρωμὴν τῶν μέχρις Ἀγγλίας ὁδοιπορικῶν ἐξόδων.

Ἡ ὑπόθεσις εὐμενῶς προσεδέχθη· ἀλλ' ἕνεκα τῶν τότε ἀπασχολουμένων τὴν Ἀγγλικὴν κυβέρνησιν θρησκευτικῶν ἐρίδων ἐβραδύνεν ἡ ἀπάντησις, καὶ ὁ Φωκάς μὴ δυνάμενος ἐπὶ πολὺ νὰ περιμένῃ, ἀνε-

χώρησε διὰ Κεφαλληνίαν, ὅθεν διετῆρει συνεχῆ πρὸς τὸν Λόκκιον ἀλληλογραφίαν, ἐκφράζων τὴν προθυμίαν του εἰς ἐκπλήρωσιν τῆς υποσχέσεώς του, καὶ τὴν ἀνυπομονησίαν μεθ' ἧς ἀνέμενε τὴν ἐξ Ἀγγλίας πρόσκλησιν.

Τῷ 1602 ὁ Λόκκιος λαβὼν τὴν ἀπάντησιν τῆς κυβερνήσεώς του ἀνεχώρησε διὰ τὴν Ἐπτάνησον πρὸς παραλαβὴν τοῦ Φωκᾶ φθὰς ὁμως εἰς Ζάκυνθον ἔμαθε τὸ ἐτοιμοθάνατον αὐτοῦ, καὶ δυσφορῶν ἐπὶ τῇ δυσμενείᾳ τῆς τύχης, περίλυπος ἀνεχώρησε καὶ μεταβάς εἰς Ἀγγλίαν ἐξέδωκεν ἀμέσως διὰ τοῦ τύπου τὴν ἔκθεσιν τοῦ περιωνύμου ταξιδίου, καὶ τῶν ἀνακαλύψεων τοῦ διασήμεου Ἑλληνοσ.

Ἡ διήγησις τοῦ Φωκᾶ, εἰ καὶ ἔχουσα ἐνιαχοῦ τὸ τερατώδες, ἀνεδημοσιεύθη ὕστερον ὑπὸ Πούρχα¹ πολλοὶ δὲ διάσημοι γεωγράφοι, ὡς ὁ Delisle, Buache, Darymple, καὶ ἄλλοι, ἐσημείωσαν διὰ σχημάτων εἰς τοὺς γεωγραφικοὺς τῶν πίνακας τὰς ἀνακαλύψεις τοῦ Κεφαλλήνου θαλασσοπόρου, ἐπιγράψαντες τὸ παρ' αὐτοῦ ἀνακαλυφθὲν στενὸν Θάλασσαν τοῦ Φωκᾶ, καὶ Στενὸν τοῦ Φωκᾶ⁽¹⁾.

Ἐκτὸς τῆς ὑπὸ Λοκκίου δημοσιευθείσης περιηγήσεώς του οὐδὲν ἕτερον ἔγραψεν ὁ Φωκᾶς.

Κατὰ λάθος εἰς τὸν ὑπὸ τοῦ Κ. Βρετοῦ συνταχθέντα κατάλογον τῆς Νεοελληνικῆς Φιλολογίας (Μέρ. Β', ἀρ. 65) σημειοῦται ὡς συγγραφεὺς τῆς περιληπτικῆς περιγραφῆς τῶν κάστρων καὶ πόλεων ἀπ' Ἀντιοχείας μέχρι τῶν Ἱεροσολύμων κλπ. ὁ ἐν λόγῳ Κεφαλλῆν Ἰωάννης Φωκᾶς, ἐνῷ πραγματικῶς τοιοῦτος εἶνε ἕτερος ὁμώνυμος, Κρῆς τὴν πατρίδα, ἀκμάσας κατὰ τὸν ἸΓ' αἰῶνα, τοῦ ὁποίου τὸ σύγγραμμα ἐκδοθὲν κατὰ πρῶτον ὑπὸ Ἀλλατίου (Oruscula) ἀνετυπώθη τῷ 1680 ἐν Ἀντιβέρπῃ.

Αἰμίλιος Πόρτος.

Ἐγεννήθη περὶ τὸ 1550 ἐν Φερρᾶρα ὑπὸ Φραγκίσκου Πόρτου τοῦ Κρητός, περὶ οὗ ἀνωτέρω λόγος ἐγένετο. Παιδευθεὶς ὑπὸ μόνου τοῦ πατρὸς τὴν ἑλληνικὴν καὶ λατινικὴν γλῶσσαν καὶ φιλολογίαν ἠκολούθησεν εἰς τὰ ἴχνη ἐκείνου, καὶ μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐγκαταλιπὼν τὴν Γενεύην, διωρίσθη καθηγητὴς τῶν Ἑλληνικῶν ἐν Λαυράνῃ (1581) ἐνταῦθα ἔμεινε διδάσκων ἐπὶ δέκα ἔτη, ἀφιερῶν τὰς ὥρας σχολῆς πρὸς παρασκευὴν νέων ἐκδόσεων τῶν κλασικῶν Ἑλλήνων, ἃς ἐπιλόυθησε μὲ σημειώσεις καὶ ὑπομνήματα. Ἡ φήμη τοῦ ὀνόματός του ἐκδήϊσε τὸν περιφανῆ Ἑλληνα, προσκληθέντα τῷ 1592 εἰς Ἐι-

(1) Ἀνθίμου Μαζαράκη, Βιογραφίαι τῶν ἐπιστῆμων Κεφαλλήνων.

δελθέρην ὡς καθηγητὴν ἐν τῇ ἀκαδημίᾳ τὴν δ' ἔδραν ταύτην διετήρησε μέχρι θανάτου συμβάντος τῷ 1610.

Ὁ Κρούσιος νέον ἤδη τὸν Αἰμίλιον ἐκάλεσε « καλλίστου δένδρου » καλλίστον κλάδον ». Καὶ ζῶν δὲ καὶ ἀποθανὼν ὁ Πόρτος ἐκλείσθη ὑπὸ τῶν συγχρόνων ὡς κριτικὸς ἄριστος, καὶ ἑλληνοστῆς οὐδενὸς τῶν τότε δεύτερος.

Ὁ Αἰμίλιος ἐξέδωκε μετὰ κριτικῶν σημειώσεων καὶ διαφωτίσεων τὴν Ἰλιάδα τοῦ Ὁμήρου (Lugduni 1595) τὸν Θουκυδίδην (1597) τὸν Εὐριπίδην (Heidelbergæ) Πίνδαρον Ἀριστοφάνην Ξενοφῶνα Ἀριστοτέλους Ῥητορικὴν Ὀνήσανδρον.

Μετέφρασεν ἐκ τοῦ ἑλληνικοῦ εἰς τὴν λατινικὴν, Πρόκλου περὶ Πλάτωνος Θεολογίας, Σουίδα λεξικὸν, Θουκυδίδην, καὶ τὴν Ῥωμαϊκὴν Ἀρχαιολογίαν Διονυσίου Ἀλικαρνασέως.

Ἐγραψε δὲ—Orationem de variarum linguarum usu, necessitate, præstantiaque etc. Cassel, 1614.

—Dictionarium Ionicum Græco-latinum, quod indicem in omnes Herodoti libros continet. Francofurti 1603. (ἀνετυπώθη ἐν Ὁξφόρδῃ 1815, ἐν Λονδίῳ 1823, καὶ ἐν Λειψίᾳ 1825).

—Dictionarium doricum Græco-latinum quod Theocriti, Moschi, Bionis, et Simmiæ Rhodii variorum opusculorum interpretationem continet. Francofurti 1603, (ἀνετυπώθη Hanoniæ 1606).

—Pindaricum Lexicon, in quo non solum dorismi Pindaro peculiares sed etiam verba, phrasesque non vulgares, et in aliis Lexicis omissæ declarentur. (Hanoniæ 1604, καὶ 1606).

—De prisca Græcorum computatione. Heidelbergi, 1604.

—De nihili antiquitate et multiplici potestate. Cassel 1609.

Διάφοροι ἐπιστολαὶ τοῦ Πόρτου πρὸς Κρούσιον (1580) κατεχωρήθησαν ἐν Τουρκογραφίᾳ (*).

Δωρόθεος Μονεμβασίας.

Μαθητὴς Θεοφάνους Ἐλεαθούλκου, προχειρισθεὶς τὸ πρῶτον Λακεδαιμονίας, εἶτα δὲ Μονεμβασίας μητροπολίτης ἔλθων εἰς Μολδαβίαν, ἐδεξιώθη εὐμενῶς ὑπὸ Πέτρου Πέρκλου τοῦ ἡγεμόνος, καὶ τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ Ἰωάννου Ζώτου, τὸ ἐπίκλην Τζιγαρά, νέου χρηστοῦ καὶ φιλογενοῦς, ἐξ Ἰωαννίνων ἔλκοντος τὸ γένος, καὶ διὰ τὴν σωφροσύνην καὶ εὐφυίαν ἀξιωθέντος τῆς χειρὸς τῆς περιζήτητου ἡγεμονίδος (1589). Κελεύσει τοῦ ἡγεμόνος Πέτρου συνέγραψεν ὁ Δωρόθεος τὸν πασίγνω-

(*) Weiss, Biographie Unirerselle, tom. XXXV—Fabricii, Bibliotheca Græca, VI, σελ. 193, 674, καὶ VII σελ. 553—Turcogræcia, σελ. 516—24.—Ἐλληνομνημῶν σελ. 380.

στον Χρονογράφον, ἀρχόμενον ἀπὸ κτίσεως κόσμου, καὶ τελευτῶντα τῷ 1629, μέχρι τῆς θανῆς Ἰωάννου Κορνάρου δουκὸς τῶν Ἑνετῶν.

Ἡ συγγραφὴ τοῦ Δωροθέου εἰς ἀπλοῦν ἐκτεθειμένη ὕφος ἐχρησίμειυσεν ἐπὶ διακόσια ἔτη ὡς τὸ μόνον ἱστορικὸν βιβλίον εἰς χεῖρας τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ· διὸ καὶ πολλὰκις ἀνετυπώθη μετὰ μεταγενεστέρων προσθηκῶν· ἐκ δὲ τῆς ἀπροσεξίας τῶν κατὰ καιροῦ ἐκδοτῶν ἐπῆλθεν ἑξαεὶςά τῶντι σύγχυσις.

Τὸ βιβλίον ἐξεδόθη τὸ πρῶτον περὶ τὰ 1630· ὁ τίτλος τῆς πρώτης ἐκδόσεως διαφεύγει ἡμᾶς· ἐκ τῶν πολλῶν δ' αὐτοῦ ἀνατυπώσεων ἔχομεν ὑπ' ὄψιν τὴν ἐξῆς·

—Βιβλίον ἱστορικόν, περιέχον ἐν συνόψει διαφόρους καὶ ἐξόχους ἱστορίας, ἀρχόμενον ἀπὸ κτίσεως κόσμου μέχρι τῆς ἀλώσεως Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἐπέκεινα· συλλεχθὲν μὲν ἐκ διαφόρων ἀκριβῶν ἱστοριῶν, καὶ εἰς τὴν κοινὴν γλῶσσαν μεταγλωττισθὲν παρὰ τοῦ ἱερωτάτου Μητροπολίτου Μονεμβασίας κυρίου Δωροθέου· ἔτι δὲ καὶ περὶ τῶν νῦν γεγονότων πολέμων, καὶ βασιλέων καὶ πριγγίπων τῶν παρὰ τοῖς ἄλλοις μὴ ὄντων, σύντομος διήγησις αὐτῶν προστεθεῖσα· περιέχον καὶ πίνακα πλουσιώτατον πάντων τῶν ἀξιωμαθημευέτων πραγμάτων· νεωστὶ μετὰ πλείστης ἐπιμελείας διορθωθὲν, καὶ μετατυπωθὲν καὶ ἀφιερωθὲν. Ἑνετίησιν, 1684. Παρὰ Νικολάῳ τῷ Σάρῳ ἀρχπ.

Ἡ ἐκδοσις αὕτη γενομένη οὐχὶ μετὰ τῆς δευτέρας ἐπιστασίας γέμει παραρμάτων ἀλλοιούντων τὴν ἔννοιαν, καὶ ἔστιν ὅτε ἀκατάληπτον καθιστῶντα τὴν σειρὰν τοῦ λόγου· περιέχει δὲ σελίδας φμζ', σχήματος ὀγδόου, καὶ ἐτέρας 42 περιλαμβανούσας βραχεῖάν τινα εἰδήσιν τοῦ ἐκδότου, τὴν εἰκόνα τοῦ Ζώτου, καὶ ἀλφαριθμητικὸν πίνακα τῶν περιεχομένων.

Ἐν τῇ ἐκδόσει ταύτῃ ἡ διήγησις τοῦ Δωροθέου τελευτᾷ ἐν σελίδι φλδ', εἰς τὸν θάνατον τοῦ ἐννενηκостоῦ ἐνάτου δόγη Ἰωάννου Κορνάρου· ἀπὸ δὲ τῆς σελίδος ταύτης μέχρι τῆς φλθ' ἐπισυνάπτεται συνέχεια τῶν δουκῶν τῆς Βενετίας, μέχρι Μάρκου Ἀντωνίου Ἰουστινιάνου, γραφεῖσα ὑπὸ συγχρόνου, μιμουμένου τὸ ἀπλοῖκόν τῆς διηγήσεως ὕφος τοῦ Δωροθέου. Ἄλλ' ἐνῶ ἡ ἐκδοσις φέρει ἐν τῷ προμετωπίῳ ὡς χρόνον τυπώσεως τὸ ἔτος 1684, περιέχονται παραδόξως ἐν ταύτῃ μεταγενέστερα ἱστορικὰ γεγονότα, ὡς ἡ ἐν ἔτει 1685 ἄλωσις τῆς Λευκάδος καὶ Πρεβέζης ὑπὸ τῶν Ἑνετῶν κλπ. τὸ δὲ περιεργότερον εἶναι ὅτι ἐν σελ. φμς' σημειοῦται «κατὰ τὸν παρόντα χρόνον ἀχλζ'» καὶ ἐν σελ. φμζ' «εἰς τὸν ἐρχόμενον χρόνον ὅπου εἶναι ἀχλῆ'».

Ἐκ τούτων δ' ἐξάγεται ὅτι ὁ χρονογράφος τοῦ Δωροθέου ἐκδοθεὶς τὸ πρῶτον, δαπάνῃ Ζώτου Τσιγαρᾶ, τῷ 1629—30, ἀνετυπώθη μετὰ τινων προσθηκῶν τῷ 1637· καὶ τῷ 1684 μετὰ νέων προσθηκῶν ὑπὸ Σάρου ἐκ' ὀθει, ἀνετυπώθη τῷ 1685 παρὰ τῷ αὐτῷ· ἡ δὲ ἐκδοσις, ἧς ἄνω ὁ τίτλος, δὲν εἶναι τοῦ 1684, ὡς σημειοῦται, ἀλλὰ τοῦ 1685, κατὰ λάθος ἢ ἐπίτηδες, μὴ διορθωθέντος τοῦ ἔτους τῆς προγενεστερας παρὰ τῷ αὐτῷ τυπογράφῳ ἐκδόσεως (1).

(1) Φίλος τις μοί ἐχορήγησε καὶ τὸν ἐξῆς τίτλον ἄλλης τινος ἐκδόσεως τοῦ Δωροθέου, ἐξ οὗ λείπει τὸ ἔτος, ὅπερ εἰκάζομεν 1670—80. «Ὁ Χρονογράφος τούτέστι βιβλίον ἱστορικὸν συνοπτικόν, ὅπερ συλλεχθὲν παρὰ τοῦ ἀειμνήστου μητροπολίτου

Τὸ σύγγραμμα τοῦ Δωροθέου, πολύτιμον ὑπὸ τε ἱστορικὴν καὶ γλωσσικὴν ἔποψιν θεωρούμενον διέφυγε τὴν προσοχὴν τῶν περὶ ταῦτα ἀσχολουμένων ἡμετέρων, οὐχὶ δὲ καὶ τῶν ξένων, οἵτινες θεόντως ἐξετίμησαν αὐτὸ, καὶ ὀλόκληρα κεφάλαια ἀνεδημοσίευσαν, ὡς ὁ Buchon μεταγράψας ἐξ αὐτοῦ τ' ἀφορῶντα τὴν ἐν Πελοποννήσῳ φραγγοκρατείαν.

Μανουὴλ Πελοποννήσιος.

Μαθητὴς Μελετίου Πηγᾶ' εἰς ἀναφορὰν ἐκ Χίου τῆς 5 Αὐγούστου 1590 ὑπογράφεται καὶ οὗτος, πρωτοσύγγελος τῆς μητροπόλεως Χίου ἤδη ὢν. Ἦν περὶ τὰς γραφὰς τετριμμένος, καὶ ἀμφοτέρων τῶν γλωσσῶν ἀρκετὰ εἰδήμων.

Ἐγράψεν ἐγχειρίδιον κατὰ τοῦ σχίσματος τῶν παπιστῶν, τυπωθὲν ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Δοσιθέου ἐν Βουκουρεστίῳ τῷ 1690 ἐπὶ τὸ διαδίδοσθαι δωρεὰν τοῖς εὐσεβέσι. Τὸ σύγγραμμα τοῦτο μετὰ πολλῆς γεγραμμένον πολυμαθείας καὶ ὀρθότητος ἐγράφη εἰς τὴν ἀπλοελληνικὴν πρὸς εὐχερἔστεραν τῶν πολλῶν κατάληψιν.

Μετέφρασε τοὺς ἀσκητικούς λόγους τοῦ Μεγάλου Βασιλείου συνεκδοθέντας τῷ Κατηχητικῷ τοῦ Στουδίτου.

Ἀνέκδοτα δὲ τοῦ Μανουὴλ ὑπάρχουσιν—Ὁμιλῖαι εἰς πάσας τὰς Κυριακάς τοῦ ἑνιαυτοῦ, καὶ — Συλλογὴ χρήσεων πολλῶν ἐκ τῆς Παλαιᾶς Γραφῆς μαρτυρουσῶν τὴν ἔνσαρκον τοῦ Σωτῆρος οἰκονομίαν (').

Θεοσκόπολις.

Κυριακὸς (Domenicus), διάστημα ζωγράφος, γλύπτης, καὶ ἀρχιτέκτων, ἐγεννήθη ἐν Ἑλλάδι τῷ 1548. Ἐλθὼν εἰς Βενετίαν εἰσῆχθη εἰς τὸ σχολεῖον τοῦ Τιτιανῶ, καὶ ὑπὸ τοῦ ἀριστοτέχνου τούτου διδασκόμενος προώδευσε θαυμασίως εἰς τὴν ζωγραφικὴν ἀλλὰ καταγινόμενος ἐνταυτῷ καὶ εἰς τὴν ξυλογραφίαν, ἀκμάζουσας τότε καὶ εὐδοκίμοῦσας τὰ μέγιστα, τοσοῦτον ἐπέδωκεν, ὥστε ὁ Τιτιανὸς ἐπέτρεψεν αὐτῷ τὴν χάραξιν πολλῶν τῆς γραφικῆς ἰδιοχειρῶν του ἔργων.

Μονεμβασίας κυρίου Δωροθέου ἐκ πολλῶν καὶ διαφόρων ἐλληνικῶν ἱστοριῶν, εἰς κοινὴν ἐπεξεύθη γλῶσσαν παρ' αὐτοῦ τοῦ πανιερωτάτου. Καλεῖται Χρονογράφος, διότι γράφει τοὺς χρόνους καταλεπτῶς καὶ καιροῦς πασῶν τῶν παρελθουσῶν ἱστοριῶν ἀπὸ δημιουργίας τοῦ κόσμου μέχρι τῆς αἰχμαλωσίας Κωνσταντινουπόλεως καὶ πλέον ἐπέκεινα' ἐτυπώθη μὲν ἦδη ἐκ πολλῶν ἀλλὰ χωρὶς τινος ἐπανορθώσεως καὶ ἐπιμελείας ὡς ἔθος· νῦν δ' ἀκριβῶς διορθωθὲν παρὰ τοῦ σοφωτάτου κυρίου Ἀμβροσίου τοῦ Γραδενίγου Ἀδβᾶ καὶ βιβλιοφύλακος τῆς τῶν Ἑνετῶν Γαληνοτάτης Ἀριστοκρατείας, ἐκδίδονται ἐξ ὑπαρχῆς παρ' ἐμοῦ Ἀνδρέου Ἰουλιανῶ φιλέλληνος τοῦ τυπογράφου ἰδίῳ τῷ μόχθῳ καὶ δαπάνῃ καὶ εὐλαβῶς ἀφιερῶται. Ἑνετίησιν, ἔτει χριστογονίας... Παρὰ Ἀνδρέα τῷ Ἰουλιανῷ ».

(') Προκόπιος Μεσσηπολίτης—Δοσιθεὸς—Οἰκονόμος περὶ τῶν Ὁ' Ἑρμηνευτῶν, Δ'.

ἑτέρα δὲ ἀπόδειξις τῆς μεγάλης τοῦ Θεοσκοπόλιδος ἰκανότητος περὶ τὸ εἶδος τοῦτο τῆς ἐργασίας, εἶνε ἡ ξυλογραφία ἢ ἐπὶ δώδεκα μεγάλων φύλλων παριστώσα τὸν ἐν τῇ Ἐρυθρᾷ θαλάσῃ καταποντισμὸν τοῦ Φαραώ.

Ὁ Κυριακὸς κατὰ τὸ τριακοστὸν πέμπτον περίηρον τῆς ἡλικίας του ἔτος ἐξ Ἰταλίας μεταβάς εἰς Ἰσπανίαν παρέμεινεν ἐκεῖ μέχρι τέλους, ἐργασθεὶς πολλοὺς πίνακας, ἐξ ὧν ἀναφέρονται οἱ ἑξῆς:

1. Ἐν Ἐσκουριάῃ. Ἐν τῷ τεμένει τῆς Παρθένου, πινακίσκος παριστῶν τὴν Δευτέραν Παρουσίαν.

2. Ἐν Μαδρίτῃ. Ἐν τῷ φροντιστηρίῳ τῆς Δεσποίνης, διάφοροι ζωγραφίαι.

3. Ἐν Τολέδῳ. Ἐν τῷ σκευοφυλακείῳ τῆς μητροπόλεως, ὁ περιβόητος πίναξ τῆς Σταυρώσεως, καὶ τῶν Ἀποστόλων.

4. Ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Θωμᾶ ἢ κηδεῖα τοῦ ἐκ Τολέδου Orgaz Dou Gonzalo Ruiz.

5. Ἐν τῷ οἴκῳ τῆς Ἐπαγγελίας τῶν Ἰησοῦιτῶν, διάφοροι πίνακες.

6. Ἐν τῷ μοναστηρίῳ τῶν Ἱεροσολυμιτῶν, ὁ Χριστὸς καὶ δύο ἀπεικασματα, τὸ μὲν κληρικῶν, τὸ δὲ λαϊκῶν τινος.

7. Ἐν τῷ σκευοφυλακείῳ τοῦ ναοῦ τῆς Θεοτόκου τῆς Ἀλόχης, ἡ Ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ ἐν φυσικῷ μεγέθει.

8. Ἐν τῷ μοναστηρίῳ τῆς Σιόλας καὶ ἐν τῷ νοσοκομείῳ τῆς Ἀττίρας, πολλαὶ ζωγραφίαι.

9. Παρὰ τῇ μεγάλῃ κλίμακί τοῦ ἀρχιεῖου τῆς κοινότητος, μέγας πίναξ παριστῶν τὸ Τολέδον καὶ τὰ περίχωρα αὐτοῦ.

10. Ἐν Ἰλλέσκῃ. Ἡ κορυφὴ τοῦ ναοῦ τῆς Θεοτόκου τῆς Ἐλεήμονος, τινὲς ἀλληγορικαὶ ζωγραφίαι τῆς Παρθένου, καὶ ἀξιοθαύμαστος πίναξ τοῦ ἁγίου Ἰλδεφόντου.

11. Ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῶν Φραγκισκανῶν ὠραία εἰκὼν τῆς Θεομήτορος.

12. Ἐν Βατιόνη. Ἐν τῇ μητροπόλει, ἡ Μαγδαληνὴ ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου (1).

13. Ὁ ἅγιος Φραγκίσκος d'Assisi, ἐν Ῥώμῃ.

Ὁ Θεοσκοπόλις ἦτο καὶ ἕξοχος ἀρχιτέκτων, καὶ ἐκκοδόμησεν ἐν Μαδρίτῃ τὸ φροντιστήριον τῆς Δεσποίνης, σύμμετρον κτίριον ἄνευ ἐπικοσμημάτων. Ἐν Τολέδῳ κατεσκεύασε τὸν ναὸν καὶ τὸ μοναστήριον τῶν Δομηνικανῶν καλογραϊῶν, καὶ τὸν οἶκον τοῦ δημοτικοῦ Συμβουλίου. Ὁ ναὸς προσέτι καὶ τὸ νοσοκομεῖον τοῦ Ἑλέου ἐν Ἰλλέσκῃ εἶνε εὐρεσις τοῦ Θεοσκοπόλιδος, ἔνθα βλέπει τις ὠραίαν καὶ

(1) Ἐν καὶ ἐν γένει τοῦ Θεοσκοπόλιδος αἱ ζωγραφίαι ἐξητοῦντο πολλαχῶς καὶ ἐπομένως ἐπωλοῦντο βαρυντικῶς, τοσοῦτον ὑπὲρ πάσας τὰς ἄλλας ἐφημίση ἡ Μαγδαληνὴ, ὥστε ὁ καρδιανάλιος Πορτεκαρρέρος ἵνα λάβῃ αὐτὴν ἐπρόσφερον ἀντάλλαγμα μίαν εἰκόνα Λουκᾶ τοῦ Ἰορδάνου, ὅχι ὑποδεστέρου ζωγράφου, καὶ πέντε χιλιάδας σκούδων.

μεγαλοπρεπή σειράν. Ἐγλυψε προσέτι ὁ Θεοσκοπόλις καὶ ἴδρυσεν ἐν τῷ ναῷ τούτῳ δύο προφητῶν ἀγάλματα. Ἐν τῇ τῶν Φραγκισκανῶν ἐκκλησίᾳ φαίνονται δύο μνημεῖα, ἔργα καὶ ταῦτα τοῦ Θεοσκοπόλιδος, ἐγεγρήντα εἰς τιμὴν Γεδεῶν τοῦ Κινοζόζα καὶ Αἰκατερίνης Βελάσκου, συζύγων καὶ κτιτόρων τοῦ μοναστηρίου. Καὶ τὰ μὲν ἄλλα εἶνε συνήθη πάρεργα μετωπίων καὶ ὀρθοστατῶν, οἱ δὲ ἀδριάντες τῶν κτιτόρων, οἵτινες παρίστανται ἐν φυσικῷ μεγέθει καὶ γονυπετεῖς, εἶνε μαρμαρίνοι καὶ θαυμασίως ἐξεργασμένοι.

Ἄλλὰ τῶν φιλοπονημάτων αὐτοῦ τὸ μέγιστον εἶνε ἡ ἐκκλησία καὶ τὸ μοναστήριον τῶν καλογραϊῶν τοῦ Ἁγίου Δομηνίκου τοῦ Σίλου. Πάντα ἐκεῖ εἶνε ἔργα τοῦ Θεοσκοπόλιδος, καὶ ἀρχιτεκτονικῆ, καὶ γλυπτικῆ, καὶ ζωγραφία.

Ἐτελεύτησεν ὁ Κυριακὸς Θεοσκοπόλις τῷ 1625, διαβιώσας τὰ πάντα ἑπτὰ καὶ ἑβδομήκοντα ἔτη. Εἰς τοῦτον ὀφείλει ἡ Ἰσπανία πέντε ἐπισήμους τεχνίτας μαθητὰς αὐτοῦ, τὸν Μάϋνον, τὸν Τριστάνον, τὸν Πιζάρρον, τὸν Λοάρτην, καὶ τὸν Κιρίνον. Οἱ δὲ ζωγράφοι τῆς Ἰσπανίας ὁμολογοῦσιν ἀπείρους πρὸς τὸν Ἑλληνα καλλιτέχνην τὰς χάριτας διότι, ἐν ᾧ πρότερον ὑπέκειντο, ὡς οἱ ἀσκούντες βάνανσον τέχνην, εἰς ἀπαγωγὴν φόρου τινος ἀπὸ τῆς τιμῆς τῶν πωλουμένων ἔργων, ὁ Θεοσκοπόλις ἠρνήθη τὴν ἀπότισιν τῆς ἐπιβολῆς ταύτης, καὶ ἵνα μὴ βιασθῆ, ἀφῆκεν ἀπόλητα τὰ ἔργα αὐτοῦ, ἅτινα καὶ ἐνστησάμενος δίκην πρὸς τὸν ἐν Ἰλλέσκῃ ἀποδέκτην, ἐνεχύρασε θαρρόντως πρὸς ἀπαίτησιν τῶν δικαστικῶν ἐξόδων, ἕως οὗ κρατήσας καὶ νικητὴς ἐξελθὼν τοῦ ἀγῶνος, ἐτίμησεν ἑαυτὸν καὶ τὴν τέχνην, εἰς τὴν ὁποίαν, ὡς ἐλευθέριον, ἀπέδωκεν οὕτω διηνεκῆ τὴν ἀτέλειαν.

Συνέγραψεν ὁ Θεοσκοπόλις πόνημα περὶ ἀρχιτεκτονικῆς, γλυπτικῆς καὶ ζωγραφίας, ἐν ᾧ μετὰ πολλῆς καὶ ὀρθότητος καὶ ἀκριβείας φιλοσοφῶν καταδεικνύει τὰ καλὰ τῶν τριῶν ἀδελφῶν τεχνῶν (*).

Τζάνες Κορωναῖος, ἐγεννήθη ἐν Ζακύνθῳ. Τῷ 1519 διατρίβων ἐν Βενετίᾳ ἔγραψεν ἐποποιίαν εἰς τὸ νεοελληνικὸν ὁμοιοκατάληκτον ἰδίωμα, ἐν ᾗ ἐζυμνεῖ τὰ στρατιωτικὰ κατορθώματα τοῦ Ἡπειρώτου ἡγεμονίδου Μποῦα Γρίβα, διαπρέψαντος ὡς ἀρχηγῷ μισθοφόρων Ἑλλήνων ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ διαφόρων ἡγεμόνων τῆς Εὐρώπης. Τὸ αὐτόγραφον τοῦ Ζακυνθίου στιχοῦργου ἀποτεθησαυρισμένον ἐν τῇ βιβλιο-

(*) Ἑλληνομύμον. φyll. Ε'.

θήκη τοῦ βασιλέως τῆς Ἰταλίας διεκοινώθη ἡμῖν καὶ ἀντιγραφὴν ἐδημοσιεύθη μετὰ πολλῶν σημειώσεων καὶ δύο χρωματογραφιῶν ἐν τῷ πρώτῳ τόμῳ τῶν Ἑλληνικῶν Ἀνεκδότων.

Λουδοβίκος Ποδοκάταρος, ἐγεννήθη περὶ τὸ 1430 ἐν Κύπρῳ ἐξ εὐγενῶν, καὶ ἐξεπαιδεύθη εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Παταβίου, τοῦ ὁποίου ὕστερον ἐχρημάτισε καὶ πρότασις (rector). Ἐλθὼν εἰς Ῥώμην καὶ ὁμολογήσας τὸν καθολικισμόν ἐχειροτονήθη ἐπίσκοπος Καπύης, εἶτα δὲ προήχθη καρδινάλιος. Ἀπεβίωσεν ἐν ἔτει 1505 (1).

Δημήτριος Δούκας, ἐγεννήθη ἐν Κρήτῃ, καὶ περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΕ' αἰῶνος μεταβὰς εἰς Ἰταλίαν, προσεκληθὴ περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρόντος ὑπὸ Ἄλδου εἰς Βενετίαν, ἔνθα ἐξέδωκε τὰ Ἠθικά τοῦ Πλουτάρχου (1509), καὶ τοὺς Δέκα Ῥήτορας. Κατὰ πρόσκλησιν τοῦ καρδινάλιου Ξιμένους ἐλθὼν μετὰ τοῦ φίλου του Νικῆτα Φαύστου (2), καὶ ἄλλων λογίων εἰς Ἰσπανίαν ἐπεστάτησεν εἰς τὴν ἐκτύπωσιν τῆς πολυγλώττου Διαθήκης (Biblia Comptutensis). Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἀπεβίωσεν ἐν Μαδρίτῃ.

Γεώργιος Βάλαμος, Ζακύνθιος τὴν πατρίδα, καὶ ἐξ ἐπιφανοῦς οἴκου. Ἐσπούδασεν εἰς τὸ ἐν Ῥώμῃ ἑλληνικὸν Γυμνάσιον, καὶ δοκιμώτατος ἐγένετο ἑλληνιστῆς καὶ λατινιστῆς. Πρὶθμείτο μεταξὺ τῶν οἰκείων τοῦ καρδινάλιου Σαλβιάτη μέχρις ἀποθιώσεως, καὶ ἔγραψεν, κατὰ Γυράλδον, διάφορα εἰς ἕμμετρον καὶ πεζὸν λόγον, ἐξ ὧν, ὡς λέγει ὁ Κράσσος, δύναται τις νὰ κατανοήσῃ ὅσῃν εἶχεν ὁ ἀνὴρ ἰκανότητα εἰς τὴν ῥητορικὴν καὶ τὴν ποίησιν. Σῶζεται μόνον ἐπιστολὴ αὐτοῦ πρὸς Γεώργιον Κορίνθιον δημοσιευθεῖσα ὑπὸ Λαμίου καὶ Μουστοζύδου (3).

Δημήτριος Θεσσαλονικεὺς, διέτριβεν ἐπὶ τοῦ πατριάρχου Ἰωάσαφ Β' εἰς Μέμφιν τῆς Αἰγύπτου· περιηγηθεὶς ὕστερον τὴν Γερμανίαν συνέδεσε σχέσεις μετὰ τοῦ περιφανοῦς Μελάγχθωνος, ὅστις γράφων πρὸς Κρακόβιον λέγει περὶ τοῦ ἐν λόγῳ Δημητρίου, "οὐ κρίνομεν τὸν ἀνδρα ἀνεμώλιον" ἔστι γὰρ χρηστοθήης καὶ περὶ τὰς διδασκαλίας τῆς ἐκκλησίας εὐσεβῶς λαλεῖ". Τούτου εὑρηται ἐπιστολὴ πρὸς Μελάγχθωνα (4).

(1) Papadopoli, *Histor, Gymnas. Patavini*, σελ. 323.

(2) Κατὰ λάθος ὁ "Ὀδῖος καταγράφει μετὰ τῶν Ἑλλήνων τὸν Ἑνετὸν τοῦτον ἀπατηθεὶς ἐκ τῆς ἐξελληνίσεως τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ (Vettore Fausto). Οὗτος ἐξέδωκεν ἐν Βενετίᾳ τῷ 1522, δαπάνῃ Ἀνδρέου Κουνάδου, τὴν Παρακλητικὴν.

(3) Ἑλληνισμ. σελ. 341. Tiraboschi, *Storia della letteratura Italiana libro 3*.

(4) *Crusii Turcogræcia*.

Ἡσαίας καὶ Σωφρόνιος οἱ Μεγαλοσπηλαιῶται, συμμονάζοντες ἐν τῇ μονῇ τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου ἔγραψαν ἐν ἔτει 1510 κτιτορικὸν τῆς Πελοποννησιακῆς ταύτης μονῆς, ὅπερ εἰς τὴν ἀπλοελληνικὴν μετέφερον ὁ Λακεδαιμονίας Θεοδώρητος, καὶ μετὰ τοῦτον ὁ Ἀθηναῖος Ἀργυρὸς Βερναρδῆς, κόμης καὶ ἱππεὺς τῆς Ἑνετικῆς δημοκρατείας, ὅστις καὶ ἐτύπωσεν αὐτὸ Ἑνετίῃσι τῷ 1705⁽¹⁾.

Ἄγγελος Καλεπιαρὸς, Κύπριος μοναχὸς· σύγχρονος τῇ ὑπὸ τῶν Τούρκων ἀλώσει τῆς πατρίδος του ἔγραψεν ἑλληνιστὶ τὰ κατ' αὐτὴν εἰς δύο ἐκθῆσεις, τὰς ὁποίας μεταφράσας ἰταλιστὶ ὁ συμπατριώτης του Λουζινιάνος ἐξέδωκε μετὰ τῆς ὑπ' αὐτοῦ γραφείσης ἱστορίας τῆς Κύπρου.

Μιχαὴλ Παραστάτης, Κερκυραῖος. Τοῦ λογίου τούτου σώζονται δύο ἐπιστολαὶ πρὸς Γεώργιον τὸν Κορίνθιον καταδεικνύουσαι αὐτὸν λίαν τριβῶνα περὶ τὸν Ἑλληνα λόγον· ἐν μιᾷ τούτων ἀναφέρει, ὅτι μεταβαίνων εἰς Ἰταλίαν συνελήφθη ἐν τῷ Ἀμβρακικῷ κόλπῳ ὑπὸ πειρατῶν καὶ ἀπεγυμνώθη μετὰ τῶν συμπλεόντων⁽²⁾.

Νικόλαος Νησιώτης, Χῖος. Ἐσπούδασε τὴν φιλοσοφίαν καὶ τὴν λατινικὴν γλῶσσαν εἰς τὰ γυμνάσια τῆς Ἰταλίας, καὶ ἔγραψε, κατὰ Κράσσον, μετὰ πολυμαθεῖς ποιήματα εἰς τε τὴν ἑλληνικὴν καὶ λατινικὴν, δεῖξας ἅμα καὶ εὐμήχανόν τινα ἀγγίνοιαν εἰς τὰ ἔργα του⁽³⁾.

Νικόλαος Σοφιαρὸς, ἕτερος τοῦ προμνημονευθέντος ὁμωνύμου Κερκυραίου, Κρής, ὡς λέγει ὁ Μουστοξύδης, τὴν πατρίδα. Μετέρχετο ἐν Ἰσπανίᾳ τὸν ἰατρὸν. Τούτου ὑπάρχει ἐπιστολὴ αὐτόγραφος ἐκ Μαδρίτης (28 Σεπτεμβρίου 1585) πρὸς Ἰωάννην Βικέντιον Πινέλλον, ἀνέκδοτος ἐν τῇ Ἀμβροσιανῇ βιβλιοθήκῃ⁽⁴⁾.

Ἰωάννης Γεμιστὸς, πιθανῶς ἐγγονὸς τοῦ Πλήθωνος. Διέτριβε περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρόντος αἰῶνος εἰς Ἰταλίαν καὶ ἔγραψε λατινιστὶ ποιημάτων—*Protrepticum et pronosticon ad Leonem X pontificem maximum*, τυπωθὲν ἐν Ἀγκῶνι τῷ 1516, εἰς 4⁽⁵⁾.

Μιχαὴλ Σοφιαρὸς, ἤκμαζε τῷ 1550 ἐν Ἰταλίᾳ, ἐνθα καὶ ἐδίδα-

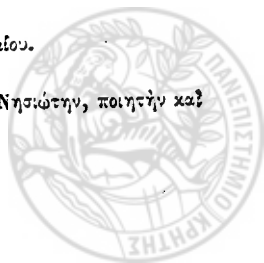
(1) Κ. Οἰκονόμου Κτιτορικὸν τῆς μονῆς τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου.

(2) Ἑλληνομνήμ. φυλ. Ε'.

(3) Αὐτόθι. Ὁ Βλαστὸς (Χιακῆ, τόμ. Β') ἀναφέρει Μιχαὴλ Νησιώτην, ποιητὴν καὶ αὐτόν.

(4) Ἑλληνομν. σελ. 263.

(5) Brunet, Manuel du Libraire.

ξεν εὐδοκίμως· διετήρει ἀλληλογραφίαν μετὰ Παύλου τοῦ Μανουτίου, καὶ ἐπαινεῖται ὑπὸ Γουάλδου (Vita del Pinelli) (1).

Νικόλαος Πέτρος, Κερκυραῖος· διέτριβεν ἐν Βενετία καὶ μνημονεύεται ὑπὸ Γαυρίκου ἐν προλεγομένοις τοῦ Πτολεμαίου (1528). Ὁ Ὀδῖος λέγει περὶ αὐτοῦ « Vir latinis graecisque litteris eruditissimus » (2).

Πέτρος Σόντιος Κερκυραῖος· παρετήρησε καὶ περιέγραψε τὸν κατὰ τὸ 1532 ἀπὸ τῆς 22 Σεπτεμβ. μέχρι τῆς 4 Δεκεμβρ. ἀναφανέντα κομήτην. Ἦτο φίλος τοῦ περιβοήτου Ἱερωνύμου Φρακκαστόρου (3).

Ἀνδρέας Κουνάδης ἐκ Πατρῶν. Διατρίβων ἐν Βενετία ὁ λόγιος οὗτος Πελοποννήσιος, ἐδαπάνησε πρὸς ἔκδοσιν τῆς Παρακλητικῆς (1522), Θησέως καὶ Αἰμιλίας γάμων (1529), διδακτικῶν λόγων (1543), Ἐνθους χαρίτων (1546), Τριωδίου (1565), τοῦ Ἐνθους τοῦ Καρτάβου (1566) κλπ. Ὡς φαίνεται ὁ Κουνάδης συνέστησε καὶ ἴδιον Ἑλληνικὸν τυπογραφεῖον πρὸς ἔκδοσιν πρὸ πάντων τῶν ἐκκλησιαστικῶν βιβλίων.

Ἀλέξιος Παρτοῦρος, Κερκυραῖος ἱερεὺς, χρηματίσας καὶ χαρτοφύλαξ τῆς μητροπόλεως τῆς πατρίδος του καὶ ἱεροκήρυξ. Ἐγράψεν ἑλληνιστὶ διδχὰς μετενεχθείσας ὕστερον εἰς τὸ ἀπλοῦν ἰδίωμα καὶ τυπωθείσας ἐν Βενετία τῷ 1560.

Ἰωάννης Βροντόπουλος, ἀρχίατρος Κερκύρας, ἔγραψεν — εὐχὴν ἦν ὀφείλει ὁ χριστιανὸς εὐχαρίστως ποιεῖν ἐν ὅσῃ νοσήματι ὑποπεσῶν, δημοσιευθεῖσαν ἐν τέλει τῶν διδαχῶν τοῦ Παρτοῦρου.

Ἀντώνιος Μέγας Ρήτωρ, τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, καὶ πιθανῶς πρῶτος τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει πατριαρχικῆς σχολῆς. Συνέγραψεν ἀκολουθίαν τοῦ νεομάρτυρος Ἰωάννου τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων. Ὁ Νικόλαος Μαλαζῆς ἦτο μαθητὴς του (4).

Θεοφάνης ὁ Θεσσαλονίκη, διδάσκαλος τοῦ νεομάρτυρος Μιχαὴλ Μαυροῦδῃ μαρτυρήσαντος τῷ 1544. Ὁ Θεοφάνης συνέγραψε τὸ μαρτύριον τοῦ μαθητοῦ του (5).

Ἰωάννης Κασιμάτης, ἀνεψιὸς Φραγκίσκου τοῦ Πόρτου· τοῦτον ὁ

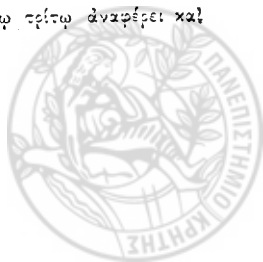
(1) Tiraboschi, tom. VII, σελ. 396. Ὁ αὐτὸς ἐν βιβλίῳ τρίτῳ ἀναφέρει καὶ ἕτερον λόγιον Σοφικὸν Ἰωάννην.

(2) Hodii, de graecis illustribus, σελ. 323.

(3) Μουσταφίδου περὶ τῶν ἐν Κερκύρα Ἀκαδημαίων.

(4) Νέον Μαρτυρολόγιον.

(5) Δύτιβι.

Τριακόσκης καταλέγων μεταξὺ τῶν λογίων Ἑλλήνων λέγει *gionanè di grandi speranza* (1).

Ἀλέξανδρος Ἰουστινιάνης Χίος, ἐξέδοτο ἐν Βενετία τῷ 1560 σχόλια Φιλοπόνου εἰς τ' Ἀναλυτικὰ τοῦ Ἀριστοτέλους (2).

Κωνσταντῖνος Τέμερος Κρής, ἐστιχοῦργησεν ἢ μᾶλλον μετέφρασεν ἐν ἔτει 1500 τὰ κατὰ τὸν ἐν Τύρῳ Ἀπολλώνιον, (Ῥιμάδα Ἀπολλωνίου τοῦ ἐν Τύρῳ), πολλάκις τυπωθέντα.

Ἀντώνιος Καλοσύνας, ἰατρός· διατρίβων τῷ 1586 ἐν Τοῦδῳ ἀντέγραφε κώδικας κατατεθέντας ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Ἐσκουριάλης· ἔγραψεν ἑλληνιστὶ βίον Χαλκοκονδύλου, καὶ μετέφρασε λατινιστὶ τὸ εὐχολόγιον (3).

Βασίλειος Βάλερις Κερκυραῖος, ἀκμάζων περὶ τὰ μέσα τοῦ 15^{οῦ} αἰῶνος, ἔγραψε — Πασχάλιον τοῦ ὀγδόου αἰῶνος, περιέχον τὰ ἀπὸ κτίσεως ἔτη, τὴν ἰνδικτιῶνα, τὸν κύκλον τοῦ ἡλίου, τὸν κύκλον τῆς σελήνης, καὶ τὸ θεμέλιον αὐτῆς, τὴν παραμονὴν τῶν Χριστοῦ γεννῶν, τὴν κρεωφαγίαν, τὸ τριῶδιον πότε ἀρχεται, κλπ. (Συνεξεδόθη τῇ ὑπὸ Νουκίου πρώτῃ ἐκδόσει τοῦ Τυπικοῦ).

Ἰωάννης Βογαρές Κύπριος· τούτου εὑρηνται δύο ἐπιστολαί, ἡ μὲν ἐκ Πατατίου πρὸς Γαβριὴλ Σεβῆρον, ἡ δὲ ἐκ Πατρῶν πρὸς Θεοδόσιον Ζυγομαλάν (3 Ἰανουαρίου 1556) (4).

Γεώργιος Δευτερεῦος ἱερομόναχος καὶ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας ἱερομνήμων, ἐκ Κύδωνος τῆς Κρήτης, ἤκμαζε τῷ 1583. Τούτου μνημονεύονται ὑπὸ Φαβρικίου (5) τὰ ἐξῆς—Ποίημα τοῦ εὐτελοῦς καὶ ἀρχαίου ἱερομνήμονος Γεωργίου πνευματικοῦ πατρὸς ἡμῶν τοῦ Δευτερεῦος, λόγοι διάφοροι. ἰ.ε.—Εἰς τὰ βαθμῶν συγγενείας διαγράμματα—Διάφοροι ἐπιστολαί.

Γεώργιος Σχορδάλιος Κρής, ἔγραψε—Σχόλιον εἰς ἐπίγραμμα Ἰωάννου Γεωμέτρου, συνεκδοθὲν ἐν Παρισίοις 1595.

Χριστόφορος Καμπάνης Χίος, κανονάρχης, ἔγραψε Συλλογὴν καὶ ὑπομνήματα εἰς τοὺς ἀποστολικούς κανόνας (6).

Κωνσταντῖνος Παλαιώκαπας Κρής, διέπρεψεν ἐν Πατατίῳ ἐν τοῖς

(1) Storia della Letter. Italiana, libro III.

(2) Hødius, σελ. 325.

(3) Miller, Catalogue de l'Escorial, σελ. 52 κλπ.

(4) Turcegræcia, σελ. 270.

(5) Bibliotheca Græca, VII. 113.

(6) Αἰεθ. σελ. 208.

γράμμασι καὶ τῇ τῶν ὠραίων τεχνῶν ἐπιμελείᾳ, ὡς καὶ ὁ ἀδελφός του Τσελεπής. Τοῦ Κωνσταντίνου ἀναφέρεται συλλογὴ τις ἀνέκδοτος⁽¹⁾.

Ἀνδρέας Δημητρίου, ἔγραψε βελγιστὶ Ἑλληνικὴν ἱστορίαν μέχρι μεγάλου Ἀλεξάνδρου, *Der Grieccken organck en oderganck. Dordraci 1599*, καὶ τὸ ἐξῆς μὴ τυπωθὲν—*Andreae Demetrii, de praemiis concinnandis rhetoris* ⁽²⁾.

Ἀρτῶνιος Ἀρκούδιος, Κερκυραῖος, δυτικὸς ἐπίσκοπος Σολέτου ἐξέδοτο—Νέον Ἀνθολόγιον πληρέστατόν τε καὶ ἀκριβέστατον εἰς τὰς νυκθήμερους κανονικὰς ὥρας τε καὶ δεῖξεις, συντεθὲν καὶ συλλεχθὲν, κατὰ τὴν τάξιν τοῦ παλαιοῦ καὶ καθολικοῦ τυπικοῦ τῆς παραδόσεως τῶν ἁγίων Πατέρων, τοῦ τε ἁγίου Σάββα καὶ τοῦ Στουδίτου, καὶ τὸ πλεῖστον τοῦ ἁγίου Ὁρους, οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ μέρος τῆς παραδόσεως τοῦ ὀσιωτάτου πατρὸς ἡμῶν Ἰωσήφ. τῆς μονῆς τοῦ ἁγίου Νικολάου τῶν Κασούλων, ἐτυπώθη ἐν Ῥώμῃ, ἀφῆλῃ ἐκ τῆς Βατικανῆς Τυπογραφίας. Τοῦ Πέτρου τούτου εὑρηται ἐπιστολὴ πρὸς Σεβῆρον (*Lamii, Deliciae eruditorum*).

Ναθαναήλ Χύχας, Ἀθηναῖος, διατρίβων περὶ τὰ τέλη τοῦ παρόντος αἰῶνος εἰς Κέρκυραν ἐν τῷ προαστείῳ Ποταμῷ, ἔνθα καὶ ἐτελεύτησεν· ἐνταῦθα ἔγραψεν εἰς ἀπλοελληνικὴν—Κατὰ Λατίνων πεντήκοντα καὶ τρεῖς· ὁ δυτικὸς μοναχὸς Αἰγίδιος a Cesaro ἀνεσκεύασεν αὐτὰς διὰ τοῦ ἐξῆς τριγλώσσου πονήματός του—Ἀπολογίαί φρὰ Αἰγιδίου τοῦ ἐκ Καίσαροῦ ἐκ τῆς τάξεως τῶν λεγομένων Μινώρων τοῦ ἁγίου Φραγκίσκου εἰς τὸ κατὰ Λατίνων Ναθαναήλ Χύχα Ἀθηναίου. *Venetis 1678* ⁽³⁾.

Ἰωάννης Ναθαναήλ, μέγας οἰκονόμος Κρήτης, περὶ τὰ τέλη τοῦ παρόντος αἰῶνος· ἔγραψεν ἀπάντησιν πρὸς τὰ ζητήματα Βιβιαννοῦ, Οὐρβινάτου κλπ. Ἐπιστολὴ τούτου ἐκ Ῥώμης 1572 πρὸς Γαβριὴλ Σεβῆρον ἐξεδόθη ὑπὸ Λαμίου⁽⁴⁾.

Γεώργιος Αἰτωλὸς, διατρίβων ἐν Κωνσταντινουπόλει παρὰ τῷ πατριαρχείῳ· τοῦτον Ἰωάννης ὁ Βοναφεῦς «σοφὸν καὶ ἐλλόγιμον» καλεῖ⁽⁵⁾.

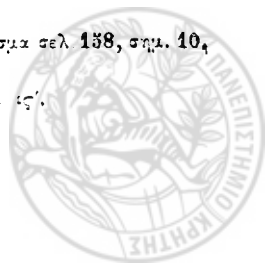
(1) Papadopoli, *Histor. Gymn. Patav*—Περὶ κτλ. Σχολίασμα σελ. 138, σημ. 10.

(2) Fabricius XI, 406.

(3) Φιλητῆ, ὑπεράσπισις τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας σελ. 157.

(4) Fabricius, XI, 618.

(5) *Turcoφραεία*, σελ. 270.

Χριστόφορος Κορτολέος, ἴσως Κυθήριος, ὑπότροφος καὶ οὗτος τοῦ ὑπὸ Λέοντος Γ' ἰδρυθέντος Ἑλληνικοῦ Γυμνασίου, καὶ διὰ τὴν παιδείαν αὐτοῦ συναζιωθείς μετὰ τῶν ἄλλων ἐπιστήμων ἀνδρῶν τῆς οἰκειότητος τοῦ καρδινάλιου Ῥοδολφίου. Ἐγραψε λατινιστὶ περὶ ψυχῆς (1).

Κωνσταντῖνος Πάλλης, Σπαρτιατῆς ἔπαιδείθη ἐν τῷ αὐτῷ Γυμνασίῳ, καὶ τῶν οἰκείων ἐγένετο τοῦ Ῥοδολφίου. « Καλὸς καὶ συνετώτατος » λέγεται ὑπὸ Σοφικανοῦ τοῦ Κερκυραίου, καὶ εἶνε αὐτὸς ὁ παρὰ Γυράλδῳ καλούμενος Κωνσταντῖνος Ἑλλήν. Συνεπώνυμοι καὶ σύγχρονοι τούτῳ καὶ τρεῖς ἄλλοι, περὶ ὧν ἐλέχθησαν τὰ δέοντα ἐν τοῖς πρόσθεν (2).

Φράγκος Τελούντας, « μεγαλοπρεπέστατος καὶ πολιτικώτατος ῥήτωρ » ὡς λέγει ὁ Σοφικανός. Ἴσως ἐδικηγόρευεν ἐν Βενετία, καὶ ἐκτῆσατο φέμην, ἥτις μετὰ τῶν λόγων καὶ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ συναπέπτη (2).

Νεῖλος Χίος, ἔγραψεν ἐγκώμιον τῆς συμπολιτιδὸς τοῦ Ἁγίας Ματρώνης.

Θεοφάνης Λογαράς Κύπριος. Ἐπεμελήθη τὴν ἐν Βενετία τῷ 1575 παρὰ Χριστοφόρῳ Τζανέτῳ ἔκδοσιν τοῦ Εὐαγγελίου, ἐν τέλει τοῦ ὁποίου ἀναγινώσκεται: « Τὸ παρὸν εὐαγγέλιον, ἐτυπώθη νεωστὶ, Ἐνετίησιν παρὰ Χριστοφόρῳ τῷ Ζανέτῳ, ἐπιμελεία δὲ πολλῇ Θεοφάνους ἱερομονάχου Λογαρά τοῦ Κυπρίου, ἔτει τῷ ἀπὸ τῆς ἐνσάρχου οἰκονομίας τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰῶ Χϋ, αφοέ ».

Μητροφάνης Ἱερομόναχος Ἐπτανήσιος, μονάζων ἐν Κεφαλληνίᾳ τοῦ λογίου τούτου γνωστὰ εἰσι δύο ἐπιστολαὶ ἐκ Ζακύνθου καὶ Κεφαλληνίας (1596) ἐν αἷς ὑπογράφεται « Μητροφάνης ὁ τῶν ῥακενδυτῶν καὶ μελανειμόνων οἰκτρός ». (Lamii, Deliciae Eruditorum).

Μελέτιος Βλαστός ἐκ Ῥεθύμνου Κρήτης, ἱερομόναχος τούτου φέρεται ἐπιστολῇ πρὸς Μαργούνιον (1590) φαίνεται δ' ὅτι ὁ Μελέτιος διατρίβων ἐν τῇ πατρίδι ἐδίδασκε τοὺς ἐκεῖ παῖδας.

Μανουὴλ Βλαστός, συγγενὴς ἴσως τοῦ ἀνωτέρω. Τῷ 1592 ἐσπούδαζεν ἐν Παταβίῳ, ὅθεν μεταθὰς εἰς Βενετίαν τὰς διατριβάς ἐκεῖ ὡς ἐπὶ τῷ πολὺ ἐποιεῖτο φέρονται παρὰ Λαμίου τοῦ Μανουὴλ τούτου ἐπιστολαὶ πρὸς Διονύσιον Κατηλιανόν, ἱερομόναχον Παχτοῦρην, ἐπί-

(1) Ἑλληνισμ. σελ. 291—2.

(2) Ἑλλήν. 292—Παρανίκα, σελ. 133. Βλέπε καὶ σελ. 76—77 τοῦ παρόντος.

(3) Allatii, de consensu, σελ. 874, καὶ Βλαστοῦ Νικητῆ, Β'.

σκοπον Μονεμβασίας κλπ. Πρὸς τοῦτον δὲ γράφουσι Λεόντιος ὁ Κύπριος, καὶ ὁ Κατηλιανός.

Γεώργιος Βλαστός, ὁ ἐπιλεγόμενος Πουνιαλέτος, Κρής καὶ οὗτος ἐν Βενετία διατρίβων ἐπεμελήθη τὰ ὑπὸ Χριστοφόρου Τζανέτου ἐκδοθέντα Μηγαῖα τοῦ Σεπτεμβρίου, Ὀκτωβρίου, Νοεμβρίου, Ἰανουαρίου καὶ Φεβρουαρίου (1592—96).

Διονύσιος ἱερομόναχος, διαμένων ἐν Κωνσταντινουπόλει ⁽¹⁾ φίλος τοῦ Μαργουίνου, καὶ πιθανῶς μαθητής· κατεγίνετο ἰδίως περὶ φυσικομαθηματικὰς καὶ θεολογικὰς μελέτας, καὶ ἦν οἰκεῖος τῷ δικαιοφύλακι Ζυγομαλά. Ἐπιστολὴ τούτου εὑρηται πρὸς Μαργουίνιον ἐκ Γαλατᾶ (βοηδρομιῶνος τετάρτη ἐπὶ εἰκάδι, ἀρ' α').

Ἄνδρέας Σπίρας Κρής, νομοδιδάσκαλος.

Νικόλαος Σπίρας, πρωτοπαπᾶς Κερκύρας τῷ 1576.

Ἰωσήφ Λούμπινας Κρής, (1580), σχετικὸς Μαργουίνου καὶ Σεβήρου.

Νικόδημος Μεταξᾶς, ἐπίσκοπος Κεφαλληνίας καὶ Ζακύνθου. ⁽²⁾

Καῖσαρ Σάμιος ἰατροφιλόσοφος, καθηγητὴς τοῦ ἐν Φεζράρα πανεπιστημίου (1588).

Θεόδωρος Ῥένδης Χίος, εὐκλεῶς διδάξας διὰ πολλὰ ἔτη τὴν ἑλληνικὴν πρῶτον εἰς Τουρῖνον, ἔπειτα εἰς Ῥώμην, ὅπου καὶ ἐτελεύτησε.

Φίλιππος Μορέτος Χίος· μοναχὸς καὶ θεολόγος πολυμαθής.

Καὶ οἱ ἐξῆς Χῖοι ἦσαν ἄνδρες πεπαιδευμένοι σπουδάσαντες ἢ διδάξαντες εἰς τὸ ἐν Ῥώμῃ Γυμνάσιον τοῦ ἀγίου Ἀθανασίου. Γεώργιος Μορέτος· Γεώργιος Σέρβας· Φραγκίσκος Ῥόκας· Σίμων Πόρτιος· Ἄνδρέας Σταυρινός· Ἰωσήφ Μαϊνέριος· Δομένικος Καστέλης· Βαβεστρέλος· Βαλσαρίνης· Τθὶν Δομένικος ⁽³⁾.

Μακάριος Τσεγούλης ἱερομόναχος διδάσκων ἐν Ἰωαννίνοις μέχρι τοῦ 1543.

Μαγασσῆς Π.Ἰεσσας διδάσκιων ὁμοίως ἐν Ἰωαννίνοις μέχρι τοῦ 1555 ⁽⁴⁾.

Νικόλαος Λάσκαρις διδάσκιων ἐν Βενετία (1593) ⁽⁵⁾.

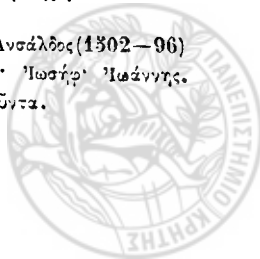
(1) Πρωτοσύγκελος καὶ ἔξαρχος Γαλατᾶ ὑπογράφεται παρὰ Γερλαχίφ.

(2) Lamii, Deliciae Eruditorum

(3) Βλαστοῦ Σιακῶν Β'. Καὶ οἱ ἐξῆς Χιογενεῖς Ἰουστινιάντι. Ἀυσάλδος (1502—96) Τιμόθεος· Βικέντιος· Ἄγγελος· Μιχαήλ· Ἀντώνιος· Βενεδέτος· Ἰωσήφ· Ἰωάννης. Περὶ τῶν λογίων ταύτων βλέπε Βλαστόν κατὰ πλάτος βιογραφουῦντα.

(4) Παρανίκα Σχεδίτσμα, σελ. 62.

(5) Veludo, Colonia Graeca di Venetia.

- Ἰωάσαφ Δορυναῖος* Κρής, διδάσκαλος Μαργουνίου (1550).
Νικόλαος Ῥόδιος, διδάσκων ἐν τῇ πατρίδι του.
Γεώργιος Ῥόδιος, ὁμοίως διδάσκαλος.
Σίμων Σιμωνίδης διδάσκαλος τῆς ἑλληνικῆς ἐν Ῥωσσίᾳ (1595).
Ἡλίας Ἀνδρέου Κρής, διατρίβων ἐν Παρισίοις μετέφρασε τῷ
 1556 τὸν Ἀνακρέοντα ⁽¹⁾.
Κωνσταντῖνος Ζερβός Κρής· διατρίβων ἐν Παταβίῳ ⁽²⁾.
Ἀνδρέας Γεωργίου Δαρμάριος, Ἐπιδαύριος καλλιγράφος « d'une fécondité surprenante, et l'on trouve des manuscrits de sa main dans beaucoup des bibliothèques » λέγει ὁ Μίλλερ. Τριάκοντα πέντε κώδικες ἀντιγεγραμμένοι ὑπ' αὐτοῦ εὑρηνται ἐν Ἐσκουριάλῃ ⁽³⁾.
Νικόλαος Τορριάτος (de la Torre) Κρής, καλλιγράφος διάσημος. Ἐπὶ Φιλίππου Β' διωρίσθη βασιλικὸς ἀντιγραφεὺς (escriptor de la real libreria), ἐπιφορτισθεὶς καὶ τὴν σύνταξιν τοῦ καταλόγου τῶν ἐν Ἐσκουριάλῃ χειρογράφων, ὃν ἐδημοσίευσεν ὁ Κ. Μίλλερ ⁽⁴⁾.
Μιχαὴλ Κρής ἐκ Κυθωνίας καλλιγράφος (1567).
Νικόλαος Μάρκος Γαετάρως Ἐπιδαύριος καλλιγράφος (1541—43).
Νικόλαος Μόρμουρης Νευπλιεὺς (1542).
Πέτρος Καριαβάκης ἐκ Μορεμβασίας (1542—46)
Κορηλῖος Μόρμουρης (1548—59).
Θεόκλητος Μοναχός (1562—64).
Σοφιανός Μελισσηνός Κρής (1569—85).
Βενέδικτος Ἐπισκοπόπουλος Κρής (1571).
Ἰωάννης Δαλασσηνός.
Γεώργιος Σπηλαιώτης.
Γρηγόριος Σπηλαιώτης.
Βαλεριανός, καλλιγράφος ἐν Ἰσπανίᾳ
Κωνσταντῖνος Αἰσδύλιος Κρής ⁽⁵⁾.
 Ἐν καταλόγῳ Στεφάνου Γερλαχίου, δημοσιευθέντι ἐν Τουρκογραφίᾳ (σελ. 506—7), φέρονται καὶ οἱ ἐξῆς λόγιοι (docti et clari viri hodiernæ Græciæ) ἀκμάζοντες τῷ 1575—78.

⁽¹⁾ Παρηνίαις, σελ. 133, 171, 179, 194.

⁽²⁾ Crusii Turcogræcia.

⁽³⁾ Catalogue de l'Escurial σελ. XIX.

⁽⁴⁾ αὐτόθι.

⁽⁵⁾ Περὶ τῶν λόγιων τούτων καλλιγράφων βλ. Millet Catalogue de l'Escurial, σελ. XX, κλπ.

Σίλβεστρος πάπας καὶ πατριάρχης Ἀλεξανδρείας.
 Κύριλλος Νικαίας.—Σωφρόνιος Φιλαδελφείας.
 Γαβριήλ ιεροδιάκονος καὶ διδάσκαλος τοῦ εὐαγγελίου τῆς μεγάλης
 ἐκκλησίας.

Πορφύριος ιερομόναχος καὶ ἐφημέριος τοῦ πατριαρχείου.

Φωκὰς λαμπαδάριος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας.

Κωνσταντῖνος ὁ πρωτοαποστολάρχιος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας.

Ὁ Ἐφέσου Σωφρόνιος.—Ὁ Σμύρνης Γαβριήλ.

Ὁ Περιθεωρίου Γρηγόριος.

Ὁ Αἰνίου Ματθαῖος.

Ὁ Δαυλίας καὶ Ταλαντίου Σωφρόνιος.

Ὁ Ἀμασειᾶς Ἰωάσαφ.

Ὁ Σοφίας Παχώμιος.

Ὁ Ἀδριανουπόλεως Ἰερεμίας.

Ἀθανάσιος Σηλυβρίας.

Νεόφυτος Δράμας.

Σισίνιος Νικομηδείας.

Ἰωάσαφ Νευροκόπου.

Ἰερεὺς Ἰωάννης Ἡρακλειανὸς καὶ νομοθέτης Χίου.

Παπᾶ-Ἰωάννης οἰκονόμος Μιτυλήνης.

Μανουήλ ὁ νοτάριος Μιτυλήνης.

Γεώργιος λογοθέτης τῶν Ἀθηνῶν.

Κωνσταντῖνος νοτάριος.

Ἰσχάνιου Ἰωάσαφ.

Κύριλλος ὁ Θαυμακοῦ.

Ὁ Λυκέων Νεόφυτος.

Ὁ Παλαιῶν Πατρῶν Ἀρσένιος.

Δημήτριος ὁ Λαρίσσης.

Ὁ Βερόιας Μητροφάνης.

Ὁ Μεζῶν Προκόπιος.

Διονύσιος ὁ Βιζύης.

Ὁ Γάνου Παχώμιος.

Κάλλιστος Ἰόδου.

Καρπάθου Μακάριος.

Κῶ Νίκανδρος.

Χίου Ἰππόλυτος.

Μιτυλήνης Γρηγόριος.

Νεόφυτος Μηθύμνης.

Ὁ Λήμνου Ἰωάσαφ.

Θεόδωρος δομέστικος Λήμνου.

Ὁ Παροναζίας Ἀθανάσιος.

Ἰωακείμ ὁ Ἰμβρου.

Ὁ Ἄνδρου Ἀρσένιος.

Ὁ Λέρου Κάλλιστος.

Μακάριος ἱερομόναχος καὶ ἡγούμενος Πάτμου.

Κάλλιστος σύγγελοῦ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας.

Μεθόδιος Αἰτωλὸς ἱερομόναχος καὶ ἐφημέριος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας.

Ἄλλος Μεθόδιος ἱερομόναχος.

Ἰωάσαφ ὁ Θεσσαλονίκης. (εἰς τὸ ὄνομα τούτου ὁ Γερλάχιος προστίθησι καὶ ταῦτα. Non sua, sed Calogeri manu; quia post cladem Turcarum ad Echinades navalem, a Calogero quodam delatus fuerat: tanquam Christianos litteris contra Turcas excitasset, et quanquam apud Mehemetem Bassam, a Michæle Cantacuzeno defensus esset: tamen 2 millia Ducatorum dare coactus erat Monacho, ad triremes propter sycophantiam damnato ».

Πρὸς τούτοις καταλεχτέοι καὶ οἱ ἐξῆς, διδάξαντες ἢ ἀπλῶς φοιτήσαντες (1572—1600) εἰς τὸ τότε κλειζόμενον πανεπιστήμιον τοῦ Παταβίου, ὧν τὰ ὀνόματα εὔρηνται ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς τοῦ πανεπιστημίου (1).

Νικόλαος Σαγγινάτιος Κρής, νομικὸς καὶ θεολόγος.

Ἰωάννης Κλάδιος Κρής, ἐπὶ διατείαν « rector medicinae benemeritus ».

Βαρθολομαῖος Βότζας Κρής ἱππεὺς καὶ juristarum rector.

Ἰωάννης Κόμης Παλαιόκαπας Κρής διδάκτωρ ἐπ' ἀμφοτέροις τοῖς δικαίοις (doctor juris utriusque).

Πέτρος Δάβιλας Κύπριος, συγκλητικὸς τοῦ πανεπιστημίου.

Ἀδριανὸς Σπιέρης Κρής.

Θεόδωρος Εὐδαιμονογιάννης Κρής.

Ἰωάννης Κλόδιος.

Γεώργιος Καπίσκαξ.

Ἰωάννης Λομβάρδος, ἱππεὺς καὶ rector.

(1) Cenni ed iscrizioni della università di Padova. 1841.

Ἄντωνιος Βλαστός, Κρής· διδάκτωρ ἀμειψτέρων τῶν δικαίων, ἱπ-
πεύς, καὶ rector meritissimus.

Ἀλέξανδρος Συγκλητικός, Κύπριος, σύνδικος τοῦ πανεπιστημίου,
καὶ κατὰ Παπαδόπουλον (Gymn. Pat. σελ. 12) καθηγητὴς τοῦ κα-
νονικοῦ δικαίου.

Νικόλαος Σκορδύλιος, Κρής, σύνδικος τοῦ πανεπιστημίου.

Γεώργιος Μαυρίκιος.

Προκόπιος Μουσοῦρος.

Ἀνδρέας Καλαφάτης.

Ἰωάννης Λίμας.

Μιχαὴλ Λίλιμος.

Φίλιππος Τάνδης, σύνδικος Πανεπ.

} Κρήτες.

Ἐν τῷ Β'. τμήματι τῶν ἐπιγραφῶν.

Πέτρος Πατίχας ἐκ Λευκωσίας Κύπρου.

Βενέδικτος Φλαγγίνης, Κύπριος.

Φραγκίσκος Βασίχιος Κρής.

Ἡρακλῆς Κασσιμάτης Κρής.

Ἰωάννης Καρυοφύλλης (Βυζάντιος;).

Ἰάκωβος Σαβογιάνος ἐκ Ναυπλίου τῆς Πελοποννήσου· κατὰ Πα-
παδόπουλον ὁ Σαβογιάνος (Gymn. Patav. σελ. 26) σπουδάζων τὴν
ιατρικὴν, διέπρεψεν εἰς τὰς δημοσίας ἐξετάσεις (1586).

Ἰερώνυμος Λομβάρδος Κρής.

Γεώργιος Μάξιμος Χίος.

Εὐστάθιος Πατελλάρος Κρής.

Πέτρος Κατάνης Κρής.

Θεόφιλος Ἐπαρχος, Κερκυραῖος.

Ἐμμανουὴλ Μοσχέτης Κρής.

Νικόλαος Κουϊρίνος "

Ἐκτωρ Ἀγαπητὸς Κύπριος.

Φλωριανὸς Κλόδιος Κρής.

Ἰάκωβος Σαλομών "

Μάρκος Βάλσαμος "

ΤΜΗΜΑ ΤΡΙΤΟΝ.

ΔΕΚΑΤΟΣ ΕΒΔΟΜΟΣ ΑΙΩΝ.

1600—1700.

Κύριλλος Λούκαρις.

Κωνσταντῖνος Λούκαρις ἐγεννήθη τῷ 1572 εἰς Χάνδακα τῆς Κρήτης ἐξ οἰκογενείας πάλαι ἐξ Ἠπείρου μεταναστασάσης ἐν τῇ νήσω⁽¹⁾ τὰ ἐγκύκλια μαθήματα ἐν τῇ πατρίδι παιδευθεὶς, ἀπῆλθεν εἰς Βενετίαν καὶ Πατάβιον πρὸς τελειότεραν μάθησιν. Ἐγένετο μαθητὴς τοῦ συντοπίτου τοῦ Μαξίμου τοῦ Μαργουνίου, καὶ ἄλλων τῆς Ἰταλίας περιφανῶν, ἐν οἷς καὶ Παύλου Σάρπα, τοῦ φοβεροῦ τῶν παπῶν ἀντιπάλου. Ἐπισκεφθεὶς τὴν Γενεύην, Ὀλλανδίαν, καὶ Γερμανίαν, ἐπανῆλθεν εἰς τὴν πατρίδα, ὅθεν μεταβάς παρὰ τῷ συγγενεῖ Μελετίῳ Πηγᾷ, πατριάρχῃ Ἀλεξανδρείας, ἐχειροτονήθη μοναχὸς, Κύριλλος μετονομασθεὶς, καὶ μετ' ὀλίγον προήχθη εἰς τὸ τοῦ ἀρχιμανδρίτου ἀξίωμα.

Τῷ 1595 μεταβάντος τοῦ Μελετίου εἰς Κωνσταντινούπολιν εἰς ἀναλαβὴν τῆς προσωρινῆς διοικήσεως τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου, ἠκολούθησεν αὐτῷ καὶ ὁ Κύριλλος, καὶ ἐγνωρίσθη αὐτόθι καὶ ἐθαυμάσθη ὡς ἱεροκήρυξ ἐν τῷ πατριαρχικῷ ναῷ.

Μετὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἡ μεταρρύθμισις τοῦ Λουθήρου ἀκατασχέτως προοδεύουσα ἐν Εὐρώπῃ, ἀφῆρσεν ἤδη ἀπὸ τοῦ παπισμοῦ τὸ ἡμισυ τῆς Εὐρώπης. Ἡ Ῥωμαϊκὴ αὐλὴ συνειδυῖα τὸν ἐπαπειλοῦντα κίνδυνον, ὠπλίσθη ἐπὶ τὸν μέγαν ἐκείνον ἀγῶνα, πᾶν ὅσιον καὶ ἀνόσιον ἐκμεταλλευσμένη. Ἰνα δὲ καιριώτερον κατὰ τῆς αἰρέσεως ἐπιφέρῃ κτύπημα, ἀνευδότης ἤρξατο ἐργαζομένη πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ προαιωνίου πόθου, τῆς συγχωνεύσεως τῆς Ἑλληνικῆς ἐκκλησίας. Εἰς τοὺς Ἰησοῦιτας ἀνετέθη ἡ ἐκτέλεσις τοῦ μεγάλου ἐπιχειρήματος· οὗτοι, ἀντὶ νὰ ἐπιτεθῶσι κατὰ τῆς κεφαλῆς τῆς Ἀνατολικῆς ἐκκλησίας, ἔφερον εἰς μέσον σχέδιον πολὺ ἐπιτηδεϊότερον καὶ τοῦ ὀνόματος αὐ-

(1) Papadopoli, Historia Gymn. Patav.

τῶν ἀξιώτερον. Ὁ βασιλεὺς τῆς Πολωνίας Σιγισμόνδος, ὑποτεταγμένος ἄλλοτε εἰς τὰ νεύματα τῶν Ἰησοῦιτῶν, ἐφαίνετο πρόθυμος ἵνα συμπράξῃ πρὸς ὑποταγὴν εἰς τὸν ζυγὸν τῆς Ῥώμης τῶν ὀρθοδόξων ὑπηκόων του. Ἡ Ἀνατολικὴ ἐκκλησία προβλέπουσα τὸν κίνδυνον ἔστειλεν εἰς Πολωνίαν τὸν Νικηφόρον, ὡς ἔξαρχον τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου, καὶ Κύριλλον τὸν Λούκαριν, ὡς ἔξαρχον τοῦ Ἀλεξανδρείας. Ἐλθόντες οὗτοι εὔρον τὸ καταχθόνιον τῶν Ἰησοῦιτῶν σχέδιον ἐφηρμοσμένον. Σύνοδος συγκροτηθεῖσα τῷ 1595 ἐν Λιθουανίᾳ ὑπὸ Λατίνων καὶ τινων ὀρθοδόξων ἐπισκόπων εἶχε πρὸ μικροῦ ἀνακηρύξει τὴν ἔνωσιν τῶν δύο ἐκκλησιῶν ἐπὶ τῶν βάσεων τῆς Φλωρεντινῆς Συνόδου· Ἰγνάτιος δὲ καὶ Κύριλλος, δύο ἀποστάται τῆς Ἑλληνορῥωσικῆς ἐκκλησίας ἐπίσκοποι εἶχον ἀποσταλῆ εἰς Ῥώμην ἵνα καταθέσωσιν εἰς τοὺς πόδας Κλήμεντος Η΄. τὴν διαβεβαίωσιν τῆς εὐλαβείας τῶν νέων αὐτοῦ ὑπηκόων. Ἀλλὰ πρὸ τῆς ἐπανόδου αὐτῶν, οἱ ὀρθόδοξοι ἐπίσκοποι διεμαρτυρήθησαν κατὰ τῶν πράξεων τῆς συνόδου ἐκείνης, ἀποφηνάμενοι αὐτὴν ἔργον βίας καὶ ἀπάτης. Νέα Σύνοδος συνήλθε τὸ ἐπόμενον ἔτος ἐκ πλειοτέρων ἢ ἡ προηγουμένη ἐπισκόπων εἰς τὴν συνέλευσιν ταύτην παρέστησαν οἱ δύο πατριαρχικοὶ ἔξαρχοι Νικηφόρος καὶ Κύριλλος, ζητοῦντες ἵνα παρακαθήσωσιν ὡς ἐπίτροποι τῶν πρεσβυτέρων τῆς ὀρθοδόξου πίστεως ἐκκλησιῶν. Ἡ Σύνοδος διηρέθη ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς παραδοχῆς αὐτῶν, καὶ μετὰ πολλὰς ἔριδας οἱ μὲν ὀρθόδοξοι ἐπίσκοποι συνελθόντες ἰδίᾳ ἀνεθεμάτισαν τοὺς ἀποστάτας, οἱ δὲ Λατίνοι ἀφ' ἑτέρου καὶ οἱ εὐάριθμοι τῶν Λατινοφρονούντων ὀρθοδόξων ἐπικυρώσαντες τὰς πράξεις τῆς προηγουμένης συνόδου ἀνταπέδωκαν εἰς τοὺς ἀντιπάλους αὐτῶν τὸ ἀνάθεμα ὥστε ἡ Ἑλληνορῥωσικὴ ἐκκλησία διηρέθη τοιοῦτοτρόπως εἰς δύο ἀντίθετα στρατόπεδα, τοὺς ἡνωμένους (Οὐνίτας), καὶ τοὺς ὀρθοδόξους.

Ὁ ἀγὼν δὲν ἦτον ἴσος· διότι οἱ πρῶτοι εἶχον ὑπὲρ ἑαυτῶν τὴν δύναμιν κυβερνήσεως ἐκ παντὸς τρόπου ἐπιδιωκούσης τὸν σκοπὸν αὐτῆς, καὶ παρεκτὸς τῆς ὕλικῆς δυνάμεως, τὴν μεγαλοφυίαν τῶν Ἰησοῦιτῶν. Πάντες οἱ μὴ στερῆξαντες εἰς τὴν ἔνωσιν ἐστερήθησαν τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων· οἱ ναοὶ ἀφροῦντο διὰ τῆς βίας ἀπὸ τῶν ὀρθοδόξων ἢ ἀποδοθῶσιν εἰς τοὺς Οὐνίτας, καὶ ἀπηγορεύθη ἡ προχείρισις τῶν τεθνεώτων τοῦ Ἑλληνικοῦ δόγματος ἐπισκόπων. Ὁ Σιγισμόνδος φοβούμενος ν' ἀνάψῃ διὰ περαιτέρω διωγμῶν θρησκευτικὸν πόλεμον, ἐδοκίμασε νὰ προσοικειωθῇ τὸν Λούκαριν, καὶ γινώσκων οἷας

υπόληψεως ἐτύγγχανεν ὁ νέος ἔξαρχος παρὰ τῷ πατριάρχῃ Ἀλεξανδρείας, παρέδωκεν αὐτῷ ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Μελέτιον, δι' ἧς ἐζήτην νὰ προσαγάγῃ τοῦτον εἰς τὴν ἑνωσιν. Ἀλλ' ὁ Κύριλλος ἐκώφευσε εἰς τὰς προτάσεις τοῦ βασιλέως, καὶ ἀπῆλθεν εἰς Βίλναν, ὅπου οἱ ὀρθόδοξοι ἀρχιερεῖς καὶ εὐπατρίδαι συνήρχοντο ἵνα βουλευθῶσι πῶς ἤθελον ἀντιστῆ εἰς τὴν καταδρομὴν. Ἐν Βίλνᾳ ὁ Λούκαρις, τιμηθεὶς ὑπὸ τῆς ἐκεῖ Ῥωσικῆς ἀκαδημίας τῷ τίτλῳ τοῦ βέκτορος, ἐδημοσίευσεν, ἰδίᾳ δαπάνῃ καὶ ἐπιμελείᾳ τὸν Ὀρθόδοξον Χριστιανὸν Διάλογον Μελετίου τοῦ Πηγᾶ (1596).

Οἱ διαμαρτυρόμενοι τῆς Πολωνίας κατεδιώκοντο ἀπηνέστερον καὶ αὐτῶν τῶν ὀρθοδόξων ὑπὸ τοῦ ὄργανου τῶν Ἰησοῦϊτῶν, Σιγισμόνδου τοῦ βασιλέως, ὅστις τιμωρῶν ἐκείνους διὰ τὴν ἀπώλειαν τοῦ στέμματος τῆς Σουηδίας, ἄσπονδον πόλεμον εἶχε κηρύξει κατὰ τούτων. Καὶ δὴ, ἅμα παρετήρησε τὰ κατ' αὐτοῦ σωρευόμενα νέφη, δὲν ἔδωκεν εἰς αὐτὰ καιρὸν νὰ σχηματίσωσι καταγίδια, ἀλλὰ προσέλαβε διὰ τῆς βίας τοὺς ἀντιπάλους. Καὶ οἱ μὲν ὑπὲρ τῆς ὀρθοδοξίας ἄραντες τὰ ὄπλα Κοζάκοι κατετροπώθησαν, οἱ δὲ ἀρχηγοὶ αὐτῶν δισσφενδονίσθησαν ἐν Βαρσοβίᾳ· καὶ ὁ μὲν Νικηφόρος, ὁ τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου ἔξαρχος, συλληφθεὶς ἀπηγγονίσθη, ὁ δὲ συναδέλφος αὐτοῦ Λούκαρις διὰ τῆς φυγῆς δισσώθη.

Ἡ ἐπιτηδεύτης, ἣν ἠδειξεν ὁ Κύριλλος κατὰ τὴν ἐν Πολωνίᾳ ἀποστολὴν του, καὶ οἱ κίνδυνοι οὓς αὐτόθι διέτρεξεν, ἠῤῥησαν ἀναγκαιῶς τὴν πρὸς αὐτὸν ὑπόληψιν τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ Χριστιανῶν τῆς Ἀνατολῆς· ὥστε, μικρὸν μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν του ἀποθανόντος τοῦ γέροντος Μελετίου, προεχειρίσθη τῷ 1602 ὁ Λούκαρις πατριάρχης Ἀλεξανδρείας. Καθαίρεθέντος τῷ 1614 τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Νεοφύτου, τοῦ πρώην Ἀθηνῶν μητροπολίτου, καὶ ταραχῆς καὶ συγχύσεως ἐν τῇ πρωτεύουσῃ ἐπικρατούσης, προσελλήθη ἐξ Ἀλεξανδρείας καὶ ἀνεδείχθη τοποτηρητῆς τοῦ θρόνου, μέχρι τῆς ἀναγορεύσεως Τιμοθέου Α΄ τοῦ Παλαιῶν Πατρῶν μητροπολίτου ἀπελθῶν ὁ Κύριλλος ἐκ Βυζαντίου, μετὰ μικρὰν διαμονὴν εἰς Βλαχίαν, καὶ εἰς τοῦ ἀγιωνύμου ὄρους τὰς μονὰς, ἐπέστρεψεν εἰς Κάϊρον, ὅπου ἦν τότε ἡ ἑδρα τοῦ πατριαρχείου Ἀλεξανδρείας. Μετ' ὀλίγον γενομένης ἐν Κωνσταντινουπόλει συνόδου, παρευρέθη καὶ ὁ Λούκαρις μετὰ τῶν πατριαρχῶν Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων, πρὸς καθάρεισιν Λαυρεντίου τοῦ Σιναίου Ὁρους ἐπισκόπου.

Ἀποθανόντος δ' εἶτα τοῦ πατριάρχου Τιμοθέου Α', ἀνεδείχθη ὁμοψήφως τὴν 5 Νοεμβρίου 1621 οἰκουμενικὸς πατριάρχης ὁ Λούκαρις, ἐπὶ δεκαεννέα ἔτη κασμήσας τὸν Ἀλεξανδρείας θρόνον. Οἱ Ἰησουῖται μεγάλως ἐταράχθησαν ἐπὶ τῇ προαγωγῇ εἰς τὴν ὑψίστην τῆς ὀρθοδόξιας περιωπὴν τοῦ ἀσπόνδου ἐχθροῦ των· ὅθεν διωροδοκῆσαντες τὸν μέγαν βεζίρην Χουσεῖν, ἐπέτυχον τὴν καθαίρεσιν τοῦ Λουκάρως, καὶ τὸν ἀντ' αὐτοῦ διορισμὸν τοῦ παπολάτρου Γρηγορίου τοῦ Ἀμασσίας, ὅστις συνεργοὺς ἔχων δύο καθηρημένους ἀρχιερεῖς, τὸν Ἀχριδῶν Μητροφάνην, καὶ τὸν Σεβέρων Ἰωάσαφ, δὲν ἔπαυε καταφλυαρῶν καὶ διαβάλλων πρὸς τοὺς Τούρκους τὸν Κύριλλον, ὡς φίλον τῶν Εὐρωπαίων, καὶ προδότην τῶν συμφερόντων τῆς αὐτοκρατορίας. Οὐδεὶς ὅμως τῶν ἐπισκόπων ἠθέλησε νὰ παρασταθῇ εἰς τὴν χειροτονίαν τοῦ Γρηγορίου, ὁμολογήσαντες ἤδη τὴν πρὸς τὸν πάπαν ὑποταγὴν· ἵνα δὲ τηρηθῇ πρόσχημά τι νομιμότητος συνεκλήθησαν ἐπίσκοποι, ἄλλοτε ἐπὶ κακῇ διαγωγῇ καθαιρεθέντες, καὶ κατωρθώθη οὕτως ἡ παράνομος ἐκλογὴ τοῦ ἐπιβάτου Γρηγορίου, Στραβοαμασσίας ἐπονομαζομένου διὰ τὸ μόνόφθαλμον.

Ἄλλ' ὁ Κύριλλος δὲν ἐπτοίγη, καὶ ἐν συνοδείᾳ τεσσάρων ἀρχιεπισκόπων καὶ τῆς πλειοψηφίας τοῦ κλήρου, προσελθὼν ἐτόλμησε ν' ἀφορίσῃ τὸν ἐπιβάτην τῆς πατριαρχείας, ὑποψήριον τῶν Ἰησουιτῶν καὶ τοῦ μεγάλου βεζίρου, ὅστις μετὰ τρίμηνον ἀθλίαν διοίκησιν, καθαιρεῖται καὶ σιδηροδέσμιος ἐξορίζεται εἰς Ῥόδον. Ὁ Λούκαρις ἐφαίνετο ἔτοιμος ν' ἀναλάβῃ τὸν θρόνον· ἀλλ' οἱ Ἰησουῖται ὑποστηριζόμενοι καὶ ὑπὸ τοῦ πρέσβευος τῆς Γαλλίας δεινὴν ἐπλεξαν κατ' αὐτοῦ συκοφαντίαν, καταπίσαντες τὴν Τουρκικὴν κυβέρνησιν, ὅτι ὁ Κύριλλος συνώμοτε μετὰ τῶν Φλωρεντινῶν πρὸς παράδοσιν μιᾶς τῶν ἐν Αἰγαίῳ νήσων. Τὴν συκοφαντίαν ἐνίσχυσε καὶ δῶρον 20,000 ταλλήρων προσφερθὲν εἰς τὸν ἀπληστον μέγαν βεζίρην· ὅθεν ὁ ἀτυχὴς Κρῆς συλληφθεὶς αἰφνης ἀπάγεται εἰς ἐξορίαν ἀναπολόγητος.

Ἄλλ' ὁ κλῆρος, καίτοι στερηθεὶς τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτοῦ, ἐπέμεινε μὴ θέλων νὰ ἐκλέξῃ ἕτερον, ἐπὶ τῷ ὀρθοτάτῳ λόγῳ, ὅτι ὁ θρόνος δὲν εἶχε χρεύσει. Ἄλλ' ἐπὶ τέλους, διὰ πολλῶν μέσων, προεχειρίσθη πατριάρχης Ἀνθιμος ὁ Β'. πρῶην Ἀδριανουπόλεως μητροπολίτης· ὁ δὲ ἑλληνικὸς κλῆρος ἠναγκάσθη νὰ ὑποταχθῇ πρὸς ἀποφυγὴν μειζόνων κακῶν.

Ἡ Ῥωμαϊκὴ αὐλὴ οὐ μόνον ἐπολέμει τὸν Λούκαριν, ὡς ἀντιπα-

χθέντα εὐθαρσῶς εἰς τὴν τεκταινομένην ὑποδούλωσιν τῆς ἑλληνικῆς ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ διότι ἐφαντάζετο αὐτὸν, ὡς κλίνοντα πρὸς τὴν Μεταρρύθμισιν, ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι οὗτος νέος ὢν, χάριν σπουδῆς καὶ μελέτης, εἶχεν ἐπισκεφθῆ τὰς χώρας ἐν αἷς τὸ θρησκευμα τοῦ Λουθέρου πλήρῃ, εἶχεν ἐνεργήσει τὴν κατάρκτησιν.

Ὅθεν μέγα ἐθεωρήθη τὸ κατόρθωμα τῆς καθαιρέσεως αὐτοῦ. Ταχυδρόμος ἐπίτηδες ἐκ Βυζαντίου σταλείς ἀνήγγειλεν εἰς Ῥώμην τὸ ἀποτέλεσμα τῆς Ἰησουϊτικῆς ῥαδιουργίας· καὶ ὁ πάπας Οὐρβανὸς χαιρεκακῶν ἀνήγγειλε τὴν χαρὰν τοῦ πρὸς τὸν πρέσβυν τῆς Γαλλίας, εὐχαριστῶν διὰ τὰ γενόμενα, καὶ προτρέπων εἰς ἐπαγρύπνησιν.

Ἀλλὰ καὶ ὁ Ἄνθιμος, γνήσιον τέκνον τῆς ὀρθοδοξίας ἀναδειχθεὶς, διέψευσε τὰς ἐλπίδας τῶν Ἰησουϊτῶν. Σύνοδος ἀθροισθεῖσα ἐν Κωνσταντινουπόλει καθήρесе καὶ ἀφώρισε τὸν προεπιδόντα Γρηγόριον· καὶ αὐτὸς δὲ μετὰ πεντηκονθήμερον πατριαρχεῖαν, βλέπων τὴν ἀθλίαν τῶν ἐκκλησιαστικῶν κατάστασιν, παρητήθη καὶ ἀπελθὼν εἰς Ἀθῶνα ἡσύχασε. Πάντα λίθον ἐκίνησεν ὁ πρέσβυς τῆς Γαλλίας πρὸς ἀναστολὴν τῆς παραιτήσεως τοῦ Ἄνθιμου, ὡς καὶ οἱ Ἰησουῖται· εἰς μάτην ὅμως· ὁ κλῆρος θωρακισθεὶς διὰ τῆς πίστεως ἀντέστη εἰς τὰ μηχανορραφήματα αὐτῶν, καὶ στάσις τῶν γιαντιζάρων ἐκρήμισε τὸν μέγαν βεζίρην Κουσεῖν, προσφορώτατον τῆς Ῥωμαϊκῆς αὐλῆς ὄργανον.

Ὅθεν ὁ Λούκαρις μετακληθεὶς ἐκ τῆς ἐξορίας, προχειρίζεται κατὰ μῆνα Σεπτέμβριον 1623, τὸ δεῦτερον οἰκουμενικὸς πατριάρχης. Ἐταράχθη εἰς τὸ ἄκουσμα τοῦτο ὁ καθολικὸς κόσμος· Ἕλλην μοναχὸς ἐστάλη ἀμέσως ἀπὸ τῆς ἐν Ῥώμῃ προπαγάνδας ἕν' ἀναγγέλιῃ ὅτι εἴκοσι χιλιάδες ταλλήρων ἦσαν εἰς τὴν διάθεσιν τῶν Ἰησουϊτῶν, ἐὰν κατώρθουν τὴν καθαίρεσιν τοῦ Λουκάρεως.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην στόλος Κοζάκων εἰσελθὼν εἰς τὸν Βόσπορον ἐληλάτησε τὴν Εὐρωπαϊκὴν παραλίαν, καὶ παρέδωκεν εἰς τὰς φλόγας διάφορα τῆς Κωνσταντινουπόλεως προάστεια, μετὰ δὲ τὸ κατόρθωμα ἀπῆλθεν ἐν θριάμβῳ, ἐνσπείρας τρόμον ἀπερίγραπτον. Οἱ Ἰησουῖται συνέλαβον πρόσφορον συκοφαντίας ἐπιχειρήμα· καὶ ἐκμεταλλευθέντες τὸν φόβον τῶν Τούρκων παρέστησαν εἰς τὴν Πύλν, ὅτι προσκλήσει τοῦ Κυρίλλου οἱ Κοζάκοι εἶχον ἔλθει· ἀλλ' ἡ καταχθόνιος ἐκείνη συκοφαντία, ὑπὸ τῶν πραγμάτων διαψευθεῖσα, ἀπέτυχε.

Τοσαῦται ἀπόπειραι ναυαγήσασαι, τηλικαῦται προσβολαὶ ἀποκρουσθεῖσαι, κατέστησαν σεβαστὸν τὸν Δούκαριν εἰς τοὺς Ἰησουῖτας, οἵτις

Νέες ἐννόησαν ἐπὶ τέλους, ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος δὲν ἦτο ἐκ τῶν ἐφημέρων ἐκείνων πατριαρχῶν, οὓς ἡ Γαλλικὴ πρεσβεία ἠδύνατο, κατὰ τὸ δοκοῦν, ν' ἀνατρέπη· ὅθεν ἡ αὐτὴ τῆς Ῥώμης μὴ δυναμένη νὰ τὸν καταβάλλῃ ἀπεφάσισε νὰ τὸν προσοικειωθῇ· καὶ στείλασα τὸν ἐκ Ναυπλίου Κονάκιον Ῥόσην μὲ ὁδηγίαν πρὸς τὸν Κύριλλον ὑπογεγραμμένης ὑπὸ τοῦ καρδινάλιου Βανδίνη, ἔλεγεν, ὅτι τὰ περὶ αὐτοῦ θρυλλήματα ὡς λουθηροκαθίνου ἠδύνατο νὰ διαλύσῃ πέμπων εἰς Ῥώμην ὁμολογίαν τῆς πίστεώς του· ἀνωμολόγει δ' ἐν αὐταῖς ἡ Ῥωμαϊκὴ ἐκκλησία τὸν Λούκαριν ὡς τὸν πρῶτον, μετὰ τὸν πάπαν, πατριάρχην τῆς χριστιανοσύνης, καὶ ὑπέσχετο τὴν συνδρομὴν τῆς δύσεως εἰς τὸ ἔργον τῆς ἀναγεννήσεως τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους· ἀλλ' ὁ Κύριλλος ἐννοῶν κατὰ βῆθος τὸ πνεῦμα τῆς ἀλωπεκώδους ἐκείνης πολιτικῆς εἶπεν εἰς τὸν ἀπεσταλμένον, ὅτι οὐδεμίαν ἀπόκρισιν καὶ ἐξήγησιν εἶχε νὰ δώσῃ.

Μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς ἀποστολῆς τοῦ Ῥόση, ἡ Ῥωμαϊκὴ αὐτὴ ἐνεδύθη τὴν λεοντὴν, ἀντὶ τῆς στιγμιαίως περιβληθείσης ἀλωπεκῆς. Οἱ Ἰησοῦται διαμένοντες εἰς τὸν Γαλατᾶν καὶ τὸ Σταυροδρόμιον, καὶ σχολεῖα συστήσαντες ἐδίδασκον τοὺς ἑλληνόπαιδας δωρεάν, καὶ τοὺς πτωχοὺς αὐτῶν γονεῖς ἔτρεπον, ἀγοράζοντες διὰ τῆς τοιαύτης εὐεργεσίας τὰς ἀπλοϊκὰς καὶ ἀθῶας ψυχὰς, εἰς τὰς ὁποίας διέσπειρον ἡρέμα τὰς παπικὰς καινοτομίας. Νέαν ἐπενόησαν καὶ τότε κατὰ τοῦ Λουκάρως συκοφαντίαν, ὅστις ἐθεώρησε φρόνιμον ν' ἀποχωρήσῃ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐπὶ μικρὸν, μέχρις οὗ παρέλθῃ ἡ τρικυμία· καὶ τῶντι μετὰ τινος ἡμέρας ἐπανήρχετο εἰς τὴν πρωτεύουσαν ἰσχυρότερος παρά ποτε.

Ὁ Κύριλλος ἐξ ἀνάγκης δεχθεὶς τὴν προστασίαν τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει πρέσβειων τῶν διαμαρτυρομένων δυνάμεων, ἐστηρίζετο ἐπὶ τοῦ θρόνου, πρὸς μεγίστην ἀγανάκτησιν τῶν καθολικῶν. Ἴνα δὲ καιριώτερον τραῦμα ἐπιφέρῃ πρὸς τὰς ἐν τῇ Ἀνατολῇ προσηλυτίσεις τῶν Αὐτικῶν, συνέστησεν ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλληνικὴν τυπογραφίαν, διὰ τοῦ ἐκ Κεφαλληνίας Νικοδήμου τοῦ Μεταξᾶ, ἐξ ἧς ἀπελύοντο καὶ μετεδίδοντο καθ' ὅλην τὴν Ἀνατολὴν βιβλία ὑπὸ ὀρθοδόξων γραφέντα, καὶ τὰς παπικὰς καινοτομίας ἐλέγχοντα. Τότε πλέον μαριώδεις οἱ Ἰησοῦται ἐκίνησαν πάντα λίθον, καὶ πᾶσαν μουσάρην συκοφαντίαν ἐπενόησαν, πρὸς ματαιώσιν τοῦ ἔργου τούτου· ἐπὶ τέλους δ' ἔλαβον τ' ἀντίποινα, σιδηροδέσμιοι ἀποδιωχθέντες τοῦ Τουρκικοῦ κράτους.

Ἄλλ' ἐνῷ ὁ Κύριλλος ἐνόμιζεν ἐκυτὸν ἀπαλλαγέντα τῶν δεινοτέρων

ρων αὐτοῦ ἐχθρῶν, εἶδεν ἀπερχόμενον ἐκ Κωνσταντινουπόλεως τὸν ἰσχυρότερον τῶν προστατῶν του, τὸν Θωμᾶν Ῥούην, πρέσβυν τῆς Ἀγγλίας, ἧτις δὲν ἐδειξε τὴν αὐτὴν, ὡς πρότερον, πρὸς τὸ θῦμα τοῦτο τοῦ Ἰησοῦτισμοῦ ὑπεράσπισιν. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην, προσκλήσει τοῦ πρέσβεως τῆς Ὀλλανδίας Κορνηλίου Ἄγα, ἀπεστάλη ἐκ Γενεύης ὁ ἱερεὺς Ἀντώνιος Λήγηρ, τὸ γένος Πεδεμόντιος, ὅστις κατασταθεὶς εἰς Κωνσταντινούπολιν τῷ 1628 προσηλώθη ἔκτοτε εἰς τὸν Κύριλλον ὡς κακὸς τις αὐτοῦ δαίμων. Ὁ Ἄγας καὶ ὁ Λήγηρ καταχρῶμενοι τῆς ἐμπιστοσύνης τοῦ Λουκάρεως, ἐθεώρουν ἤδη ἑαυτοὺς κυρίους τῆς ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ ἐπεχείρησαν νὰ προσοικειωθῶσι καὶ τὴν τῆς Ἀλεξανδρείας ὅθεν ἔγραψαν πρὸς τὸν τότε πατριάρχην Γεράσιμον τὸν Σπαρταλιώτην, προτείνοντες τὴν δαπάναις τῆς Ὀλλανδίας ἱδρυσιν σχολῶν καὶ τυπογραφείων ἐν Αἰγύπτῳ, καὶ τὴν εἰς τὴν καθομιλουμένην γλῶσσαν δημοσιεύειν τῆς τε Βίβλου καὶ τῶν ἀγίων πατέρων, ἐπὶ μόνῳ ἰῷ ὄρω τῆς παραδοχῆς τῶν καλβινιστῶν εἰς τὴν κοινωνίαν τῆς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἐκκλησίας ἄλλ' ὁ Γεράσιμος ἀπήντησεν, ὅτι ἡ ἐνότις τῆς πίστεως εἶναι μὲν χρῆμα σωτήριον καὶ οὐράνιον, ἀλλὰ δέον πρὸ πάντων νὰ ᾖ εὐαγγελικόν.

Τότε συνετάχθη ὑπὸ τῶν διαμαρτυρομένων ἢ εἰς Λούκαριν ἀποδοθεῖσα ὁμολογία τῆς πίστεως (1629), δημοσιευθεῖσα εἰς Γενεύην καὶ προσφωνηθεῖσα Κορνηλίῳ τῷ Ἄγα. Ἡ ἐμφάνισις τοῦ βιβλίου τούτου ἐπροξένησε τρομερὸν ἐν Εὐρώπῃ θόρυβον.

Ἡ Ῥωμαϊκὴ αὐλὴ καὶ θεοὺς καὶ δαίμονας ἐπικαλεσθεῖσα πλέον ἐπέδιωξε λυσσῶδῶς τὴν καταστροφὴν τοῦ ἐπιρόβου τούτου ἐχθροῦ, ὅπσθεν τοῦ ὁποίου ἐνήργουν οἱ λουθηροκαλβίνοι καταχρῶμενοι τῆς εὐγνωμοσύνης, ἣν ὁ Κύριλλος ἐδείκνυε πρὸς αὐτοὺς, διὰ τὴν ὑπεράσπισιν κατὰ τῆς φανερᾶς ἀντιδράσεως τῶν καθολικῶν. Κύριλλος ὁ Κονταρῆς ἐκ Βερόιας, ἐκπαιδευθεὶς εἰς τὸ ἐν Γαλατᾷ σχολεῖον τῶν Ἰησοῦτῶν, καὶ ὄργανον δεξιώτατον καὶ φανατικὸν ἀναδειχθεὶς τῆς Ῥωμαϊκῆς θρησκείας, παρέστη ὡς ἀντίπαλος τοῦ Λουκάρεως, καὶ πᾶσαν δολοπλοκὴν μετήλθε πρὸς κατάληψιν τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου, τῇ ὑποστηρίξει καὶ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Γαλλικῆς πρεσβείας ὅθεν ἐν ἔτει 1632, καθαιρεθέντος τοῦ Λουκάρεως, ἐπιβαίνει τῆς πατριαρχείας ὁ Κονταρῆς, ὅστις ἐξ μόνον ἡμέρας διοικήσας (5—11 ὁκτωβρίου), ἐξωθεῖται βιαίως ὑπὸ τῆς Τουρκικῆς ἐξουσίας, καὶ ἐξορίζεται εἰς Τένεδον. Μετακληθεὶς δὲ ὁ κλεινὸς Λούκαρις τὸ τρίτον ἀναγορεύε-

ταί οίκουμενικός πατριάρχης, καὶ ἐπὶ ἐν ἔτος καὶ μῆνας ἐξ διακοσμήσας τὸν θρόνον, καθαιρεῖται καὶ πάλιν, καὶ ἀντ' αὐτοῦ προχειρίζεται ὁ συμπατριώτης τοῦ Ἀθανάσιος Πατελλάριος (1633).

Ἡ μερίς τῶν Ἰησουϊτῶν θεωροῦσα, ὅτι αἱ συνεχεῖς ἐκεῖναι καθαιρέσεις εἰς οὐδὲν ἄλλο ἔφερον εἰμὴ εἰς τὸ νὰ πολυπλασιαζῶσι τοὺς θριάμβους τοῦ Κυρίλλου, εἶχε προνοήσει περὶ ἀσφαλεστέρας τινὸς ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου ἀπαλλαγῆς. Διωργάνισε δηλονότι τὴν σύλληψιν τοῦ Λουκάρως, ἐν Χίῳ τότε ἐξορισθέντος, ὑπὸ τινος τῶν κατὰ τὸ Αἰγαῖον πολυαριθμῶν πειρατῶν καὶ τὴν διὰ βίου φυλάκισιν αὐτοῦ εἰς τι τῶν γαλλικῶν ἢ παπικῶν φρουρίων. Ἀλλ' ὁ Κύριλλος εἶχε προῖδει τὸν κίνδυνον, ὁ δὲ ἀντιναύαρχος Βεκίρ-πασάς, κατ' αἰτησίην του, ἐπέτρεψεν ἵνα μεταβῆ εἰς Ῥόδον, ἐνθα διέτριβεν ἐν ἀσφαλείᾳ ἀπὸ τῶν πειρατῶν.

Ὁ Ἀθανάσιος, μετὰ τεσσαρακονθήμερον πατριαρχεῖαν ἐκπίπτει τοῦ θρόνου, καὶ ὁ Λούκαρις μετακληθεὶς ἀναγορεύεται ἐν πομπῇ τὸ τέταρτον (1633). Μετὰ ἐνὸς ὁμῶς ἔτους καὶ μηνῶν δύο διοίκησιν, ῥαδιουργία τῶν Ἰησουϊτῶν, ἐκβάλλεται αὖθις ὁ Κύριλλος, διαδεχθεὶς ὑπὸ τοῦ προκατόχου Ἀθανασίου (1634) ἀλλὰ καὶ οὗτος μὴ δεχθεὶς ὄργανον τῶν Ἰησουϊτῶν, μετὰ ἐνιαύσιον πατριαρχεῖαν καθαιρεθεὶς, διαδέχεται ὑπὸ τοῦ παπολάτρου Κυρίλλου τοῦ Κονταρῆ, ὅστις μετὰ ἐνὸς ἔτους καὶ ἐξ μηνῶν ἄδοξον καὶ οἰκτρὰν διοίκησιν, κρημισθεὶς ἐξορίζεται εἰς Ῥόδον. Τὸν Κονταρῆν διεδέχθη Νεόφυτος Γ'. ὁ πρῶτον Ἰρακλείας· ἀλλὰ καὶ αὐτὸς μὴ δυνάμενος ν' ἀντέχῃ πρὸς τὰς γενομένας ταραχάς, οἰκειοθελῶς παραιτεῖται, καὶ ὁ Λούκαρις τὸ πέμπτον προσκαλεῖται ἐκ τῆς ἐξορίας εἰς τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον (1637).

Οἱ Ἰησουῖται δὲν ἀπηύδων ἐργαζόμενοι κατὰ παντὸς μὴ ὁμολογούντος τὴν Λατινικὴν θρησκείαν πατριάρχου, πολλῶ δὲ μᾶλλον κατὰ τοῦ κεκηρυγμένου αὐτῶν ἐχθροῦ Λουκάρως. Ἐξαναστάντες διὰ τὸ κατ' αὐτῶν πέμπτον ἤδη κτύπημα τοῦ ὀρθοδόξου κλήρου, ἐπενόησαν φρικτὴν κατηγορίαν κατὰ τοῦ πολυπαθοῦς καὶ ἀπροστατεύτου Ἑλλήνου. Ὅθεν παρέστησαν εἰς τὸν μέγαν βεζίρην Βαϊράμ-πασάν, ὅτι εἰσηγήσει δῆθεν τοῦ Κυρίλλου οἱ Κοζάκοι ἐκυρίευσαν τὴν πόλιν Ἀζόφ, κατ' ὅτι, ἅμα ἐμφανιζομένων αὐτῶν εἰς τὰ πρόθυρα τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἡ πατριάρχης ἔμελλε νὰ δώσῃ τὸ σύνθημα τῆς ἐπαναστάσεως εἰς τοὺς ἐμοθρήσκους αὐτοῦ· ἡ κατηγορία αὕτη τὸ δευτερον ἤδη ἐπινοηθεῖσα τσαυτὴν ἐντύπωσιν ἐπροξένησεν εἰς τοὺς Τούρκους, ὥστε

ὁ Βαϊράμ-πασὰς ἔπεμψε κατεσπευσμένως πρὸς τὸν Σουλτάνον, ἐκστρατεύοντα τότε κατὰ τῆς Περσίας, ἐξαιτούμενος τὸ διάταγμα τοῦ θανάτου τοῦ Λουκάρως· ὁ ταχυδρόμος ἐπανέστρεψε κομίζων τὸ τραμερὸν φιομάνιον.

Οἱ Τούρκοι μὴ τολμήσαντες νὰ τὸν ἀπαγχονίσωσι δημοσίᾳ, συνέλαβον αὐτὸν καὶ ἐπεβίβασαν εἰς πλοιάριον, ὡς ἂν ἐπρόκειτο νὰ σταλῇ εἰς ἐξορίαν· ἅμα δὲ μακρυνθέντες ἀπὸ τῆς στερεᾶς εἶπον αὐτῷ οἱ γιαντισάροι ὅτι δέον ν' ἀποθάνῃ. Τότε ὁ μάρτυς γονυπετήσας προσπυχήθη ἐνθέρμως, καὶ εἶτα παρέδωκε τοῖς δημίσι τὸν τράχηλον, τὸν ἐπὶ τριάκοντα πέντε ἔτη βαστάσαντα τὴν ὀρθοδοξίαν, καὶ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ διασώσαντα ἀπὸ παντὸς ρύπου αἰρέσεως, καὶ παντὸς ἀντιχριστιανικοῦ μολύσματος. Ἡ ἐκτέλεσις ἐγένετο τὴν 27 Ἰουνίου 1638. Τὸ σῶμα τοῦ Λουκάρως ἐρρίφθη εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἀνευρεθὲν ὑπὸ ἀλιέων ἐνσταφιάσθη. Ἀλλ' ἡ μανία τῶν ἐχθρῶν του οὐτ' ἐν τῷ τάφῳ ἀφῆκεν αὐτὸν ἡσυχόν· ἐκθάψαντες τὸν νεκρὸν ἐρρίψαν πάλιν εἰς τὴν θάλασσαν, ἧς τὰ κύματα φιλανθρωπότερα ἀναδειχθέντα, ἐπέδωκαν τὸ πτώμα εἰς χεῖρας φιλίας, δι' ἐπιμελείας τῶν ὁποίων εὔρεν ἐν τέλει τὴν ἀνάπαυσιν τοῦ τάφου εἰς τὴν παραλίαν μιᾶς τῶν νήσων τοῦ κόλπου τῆς Νικομηδείας. Καὶ ἡ ἱστορία, πρὸς αἶσχος τοῦ καθολικισμοῦ, ἀπεμνημόνευσε καὶ τῆς τιμῆς τοῦ αἵματος τοῦ μάρτυρος τῆς ὀρθοδοξίας, πληρωθείσης μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν εἰς τοὺς Τούρκους ὑπὸ τῆς Ῥωμαιοῦ αὐλῆς, καὶ τὴν ὁποίαν ὁ μὲν Rycaut εἰς 50,000 κορώνας ἀναβιβάζει, ὁ δὲ Σαγρέδος εἰς 40,000 σκούδων⁽¹⁾.

Ἡ εἰς τὸν Λούκαριν ὑπὸ τῶν παπιστῶν καὶ τῶν λουθηροκαθρίνων ἀποδοθεῖσα μομφή, εἶναι πλάσμα οἰκτρὸν, τῶν μὲν ἵνα δικαιολογήσωσι τὸν κατὰ τοῦ φαεινοῦ τούτου τῆς ὀρθοδοξίας ἀστέρως καταχθόνιον πόλεμον, τῶν δὲ ἵνα προσλάβῃ ἡ αἵρεσις τίτλον τινα ἐπισημότητος, ὑπὸ τῆς πρεσβυτέρας τῶν ἐκκλησιῶν δῆθεν ἀναγνωριζομένη. Θεοφάνης ὁ πατριάρχης Ἱεροσολύμων ἀνεσκεύασεν ἐν Ῥωσσίᾳ τῷ 1630 εἰς δεκαεξὶ κεφάλαια τὰς κατὰ Λουκάρως συκοφαντίας, διακηρύττων ὅτι « ὁ οὖν σοφώτατος πατριάρχης Κύριλλος, ὡς ἔπος εἶπειν, τοσοῦτον ἀπέχει αἵρέσεως, ὥστε καὶ θαρρύντως τολμαῖν λέγειν ὡς αὐτός » ἐστὶν ὁ κατὰ ἀλήθειαν ἀρχιερεὺς ἐν τοῖς νῦν, κατὰ Παῦλον, ὅσιος, » ἄκακος, ἐλεήμων, εὐσεβὴς, διδάσκαλος, καὶ τοῦ κατ' εὐσέβειαν

(1) Μάρκου Ῥενιέρη, βίος Κυρίλλου Λουκάρως—Παρ. Μελετίου, Ἑκκλ. ἱστορία,

« πιστοῦ λόγου ἀντεχόμενος ⁽¹⁾. » Σύνοδος ἐν Κωνσταντινουπόλει συστάσα τῷ 1635 ἀνεθεμάτισε τὴν ψευδωνύμως ἐπ' ὀνόματι τοῦ Λουκάρως ὑπὸ τῶν λουθηροκαλθίνων ἐκδηθεῖσαν Ὁμολογίαν τῆς Πίστews. Ταύτην δὲ καὶ δι' ἄλλης Συνόδου, ἐν Ἰασιῶ συγκροτηθείσης, ἐπεκύρωσεν ὕστερον καὶ Παρθένιος ὁ Γέρων. Ἀλλὰ καὶ τρίτη Σύνοδος ἐν Ἱεροσολύμοις ἐπὶ Δοσιθέου συγκροτηθεῖσα (1672) ἀνεθεμάτισε τὸ ῥηθὲν κακόδοξον βιβλίον καὶ τὸν ἐπ' αὐτοῦ φαινόμενον ψευδοκύριλλον, συνάγουσα διὰ τρανῶν ἀποδείξεων, ὅτι δὲν ὑπῆρξεν αὐτὸς ὁ τοῦ δυσσεβοῦς συντάγματος πατὴρ, καὶ διακηρύττουσα ὅτι « Κύριλλον » τοιοῦτον, Καλθινόφρονα, οὐδέποτε ἔγνώρισεν ἡ ἐκκλησία ». Φέρει δὲ ἡ Σύνοδος αὕτη ὡς πειστήρια τῆς ὀρθοδοξίας τοῦ Λουκάρως τεσσαράκοντα περικοπὰς ἐκ τῶν ἐτι τότε σωζομένων ἰδιογράφων αὐτοῦ διδασκῶν, δι' ὧν ὁ μακάριος Κύριλλος ἐκήρυττεν, ὡς ἀναγκαῖα πρὸς σωτηρίαν, πάντα τὰ παρὰ τοῦ Καλθίνου ἀθετούμενα κεφάλαια τῆς εὐσεβείας ⁽²⁾.

Πρὸς τούτοις καὶ ἀνὴρ, ἄκρος τῆς ὀρθοδοξίας ἀγωνιστής, Εὐγένιος ὁ Αἰτωλὸς συνέγραψε βίον καὶ ἀκολουθίαν τοῦ Λουκάρως, ὡς ἀγίου.

Ἀλλ' ἴσως τινὲς ἀντιτάξωσι τὴν σιωπὴν τοῦ Λουκάρως ἐπὶ βιβλίου φέροντος τὸ ἴδιον ὄνομα· ἀλλὰ καὶ τὸ σόφισμα τοῦτο λύεται, λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν, ὅτι καθ' ἣν ὥραν ἐξεδίδετο τὸ βιβλίον, ὁ Κύριλλος κατεπολεμεῖτο ὑπὸ τῶν πανισχύρων Ἰησουϊτῶν, καὶ ἐκ μόνων τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει λουθηροκαλθίνων πρέσβειων ἤλπιζεν ἀρρωγὴν ἐν ἀντιταχθῆ πρὸς τόσον ἐπιφόβους ἐχθρούς· ὅθεν ἵνα μὴ παροργίσῃ καὶ τούτους, καὶ διακινδυνεύσῃ μετὰ τῆς ἰδίας ὑπάρξεως καὶ τὴν κυμαινομένην ὀρθοδοξίαν, ἐσιώπησεν ἀναβαλὼν εἰς καιροὺς αἰσιωτέρους τὴν διαμαρτύρησιν.

Ἐγραψεν ὁ Λούκαρις ἐπίγραμμα εἰς τὴν ὑπὸ Μαργουνίου μετάφρασιν Ἰωάννου τοῦ Κλίμακος, ἐπιστολάς, ἐξ ὧν τινες ἐδημοσιεῦθησαν ἐν Ἐπιστολαρίῳ Κορυθαλλέως, λόγους κλπ.

Γεώργιος Κορέσιος.

Ἐγεννήθη ἐν Χίῳ καὶ ἐξεπαιδεύθη ἐν Πίζῃ τῆς Ἰταλίας, ἔνθα καὶ ἀπὸ

(1) Δοσιθέου προλεγόμενα εἰς Μογίλα ὁμολογίαν.

(2) Δοσιθέου, περὶ Καλθινικῆς φρενοβλαθείας — Ζ. Μαθᾶ, Κατάλογος πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως.

Καὶ πατριάρχης Ἀλεξανδρείας ὁ Λούκαρις ἐπετίμησε τὴν λουθηροκαλθινικὴν ἀφῆρσιν, ἐν τῇ πρὸς τὸν Βέλγον Βυτενγογάριον ἐπιστολῇ του.

τῆς ἑδρας ἐδίδαξε τὴν ἑλληνικὴν, διαδεχθεὶς τὸν Κρήτα Μοσχέτην. Ἐπα-
νελθὼν ἐν τῇ πατρίδι μετήρχετο τὸν ἱατρὸν. Ἠγωνίσθη εὐκλεῶς ὑπὲρ
τῆς ὀρθοδόξου πίστεως ὑπερέχων δὲ μάλιστα κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν
σοφίαν, ἐτιμᾶτο τόσον ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας, ὥστε καθ' ἣν ἐποχὴν ἐδιώ-
κετο συκοφαντούμενος ὁ Λούκαρις, προσεκλήθη ἐκ Χίου ὁ Κορέσιος
διὰ τὴν ἀδιαλεχθῆ πρὸς τὸν Λουθηρανὸν Λήγηρ. Κατὰ τὸν Ἱεροσολύ-
μων Νεκτάριον ὁ Γεώργιος ἔγραψε τοὺς κατὰ Λήγηρ λόγους του, καὶ
παραδούς εἰς τὴν ἱερὰν σύνοδον, ὡς ὄπλον ὑπερασπίσεως, ἐπανέστρε-
ψεν εἰς Χίον, ἔνθα διδάσκων καὶ θεραπεύων ἀπεβίωσεν ὑπέργηρος
καὶ ἄγαμος (1).

Ὁ Κορέσιος ἐγένετο εἰς τῶν ἐπισήμων τῆς ὀρθοδοξίας ἀγωνιστῶν,
ἐλέγξας τὰς Ῥωμαϊκὰς καινοτομίας διὰ τοῦτο λάβρως ἐπετέθησαν
κατ' αὐτοῦ οἱ λατινόφωνοι Καρυοφύλλης καὶ Ἀλλάτιος. Ὁ πρῶτος διὰ
τοῦ ἐξῆς ἐπιγράμματος ἐμυκτήρισε τὸν Κορέσιον μετὰ τῶν ἄλλων
λατινομαστῖγων, ὧν τὰ συγγράμματα ἐδημοσιεύθησαν ὑπὸ Νικοδήμου
τοῦ Μεταξῆ.

Χείρων Βαρλαάμ Βαλαάμ μαντισκόπου
Ἀνθρωποφώνου Βαρλαάμ χείρων ὄνου.
Νεῖλος Παλαμᾶς, πηλαμᾶς ἰλὺς νόου.
Σχολάριος δ' αὖ εἰς σχολὴν εἶρει λόγους.
Πρόσθεσι Σεβῆρον, τὸν Σαβουραδελφέα.
Πηγῆ κακίστων Πηγαδᾶς ἦν ναμάτων.
Νοῦς μάργος ἦ νοῦ εἰργὸς ἦν Μαργούνιος.
Κορέσιος ζῶν ἐν κάρῳ σείει λόγους,
Λαλῶν ἄ μὴ γνοῦς ἱατρὸς ψυχοφόρος.
Μία ξυωρίς, ὀγδοῶς λαοπλάνω,
Σκότους ὁδηγοί, σχισμάτων διδάσκαλοι.

Ὁ αὐτὸς Καρυοφύλλης εἰς τὴν ἀνατροπὴν τῆς κατηχῆσεως τοῦ
Γεργάνου λέγει καὶ ταῦτα περὶ Κορέσιου. « Τρίτον ἄτοπον, ὅτι ἀπὸ
» τούτου οἱ τολμηρότεροι, οὐχὶ μόνον ἔχουσι γνώμαις ἀλλόκοταις, οὔτε
» μόνον παρομιλοῦσιν ἄκαιρον καὶ ἀνόητα, ἀλλὰ βᾶλλονται καὶ γρά-
» φουσιν ὡσεὶ σεσορισμένοι, ἀγαπῶντας ταῖς πρωτοκαθεδρίαις, καὶ τὰ
» κράζωνται ῥαβδί· καὶ τὸ κακὸν τοῦτο ἐπλήθυνε τόσον εἰς τὸν καιρὸν
» μας, ὅτι εἶδαμεν γραψίματα τινῶν, οἱ ὅποιοι ἔχοντας ἐπάγγελμα
» ἱατροῦ, ἀπὸ ἱατροῦ ἔγιναν αὐτοχειροτόνητοι θεολόγοι, καὶ χρεω-
» στῶντας τὰ θεραπεύουσι τὰ σωματικὰ, φρονέουσι ταῖς ψυχαῖς, καὶ

(1) Βλαστου, Νεακὴ Β', σελ. 88.

» τὰ γραψίματά τους εἶναι τόσον ἀσύστατα, ὅπου μὲ ἀληθοσύνην
 » ἤμπορεῖ τινὰς νὰ εἰπῇ, πῶς καὶ αὐτοὶ ὅπου τὰ ἐσύνθεσαν εἶναι
 » ἀδύνατον νὰ τὰ γρυκοῦσιν ».

Ὁ συμπολίτης του Ἀλλάτιος λέγει τὰ ἐξῆς περὶ τοῦ Γεωργίου. « *pie-
 » tate amphibius, religione ex schismate, improbus, cum schis-
 » matis venina evomat* (1) ». Ὁ αὐτὸς δ' ἀλλαχοῦ πλάττει, ὅτι ὁ
 Κορέσιος ἐπὶ τέλους ἀναγνωρίσας τὴν ἀλήθειαν, ἐγένετο φίλος τῶν
 Λατίνων (2).

Καὶ ὁ Κομνηνὸς Παπαδόπουλος λέγει, ὅτι ὁ Κορέσιος ἐγένετο
 « *Latinorum calumniator egregius* (3). »

Ὁ Γοάριος ἐν προλεγομένοις τοῦ ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοθέντος Ἑλληνικοῦ
 Ἐυχολογίου μετ' ἐπαίνων μνημονεύει τοῦ Κορεσίου.

Ἐκ τῶν πολλῶν αὐτοῦ μαθητῶν μνημονεύονται οἱ Γρηγόριος Χῖος,
 πρωτοσύγγελος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, Κλήμης, Λαυρέντιος ἱερομό-
 ναχος, καὶ Νικόλαος ἱερεὺς, διαπρέψαντες ἐπὶ παιδείᾳ (4).

Συγγράμματα.

— Διήγησις τοῦ λαμπροῦ ἀγῶνος τῶν Φλωρεντίνων. Βενετία 1614, παρὰ
 Πινέλφ. (Ἡ διήγησις αὕτη γέγραπται δι' ἑλληνικῶν στίχων).

— Περιγραφή Ἀθῶνος. (ἐκ τῆς περιγραφῆς ταύτης πολλὰ ἠρύσθη ὁ Ἰω.
 Κομνηνός).

— Μετεωρολογικὰ, καὶ διάφορα ζητήματα καὶ λύσεις.

— Σχόλια εἰς τὴν σύνοψιν τῶν κανόνων Νεΐλου τοῦ Χίου.

— Ἀντιβήρητικὸς πρὸς Βελλαρμίνον.

— Ἐξήγησις τοῦ συμβόλου τῆς πίστεως.

— Θεολογίας Σύνταγμα.

— Περὶ ἁγίας Τριάδος.

— Περὶ μυτηρίων, ἢ κατὰ Λατίνων βιβλίον Β'.

— Ἀπάντησις κατὰ τῆς Τάργας (1)

— Περὶ εὐχαριστίας. Διάλεξις μετὰ τινῶν τῶν φράρων. (ἐτυπώθη ἐν Λου-
 δίνφ μετ' ἄλλων ὑπὸ Ν. Μεταξῆ).

— Περὶ ἀνθρωπίνων ἔργων.

— Ἀπάντησις εἰς Πανοπλίαν.

— Περὶ τεθνεώτων.

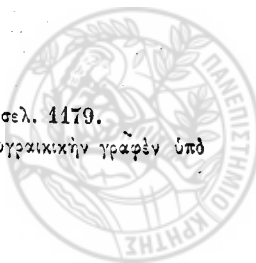
(1) Allatii, de Georgiis.

(2) Allatii, de consensione. σελ. 1113.

(3) Prænotiones Mystagogicæ, σελ. 117.

(4) Δοσιθέου, περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις πατριαρχευσάντων, σελ. 1179.

(5) Ἡ Τάργα τῆς Ῥωμαϊκῆς πίστεως σύγγραμμα εἰς χυδογρακικὴν γράφην ὑπὸ
 τοῦ Ἱησοῦ τοῦ Ῥιχάρδου Φραγκίτσκου.

- Περὶ διωγμῶν τῆς ἐκκλησίας.
- Διαλέξεις ἐξ περὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος.
- Περὶ ἀρχῆς τοῦ πάπα.
- Περὶ τοῦ ἐν δόξῃ καθαρτηρίου πυρός.
- Περὶ ἀπολαύσεως τῶν ἁγίων.
- Συντομία τῶν ἰταλικῶν ἁμαρτημάτων.
- Ἐγχειρίδιον περὶ ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου πνεύματος. (ἐξεδόθη ὑπὸ Δοσιθέου ἐν τόμῳ Καταλλαγῆς).
- Διαλέξεις πρὸς Λήγην.
- Περὶ προορισμοῦ, χάριτος, καὶ αὐτεξουσίου.
- Περὶ ἐλληνικῶν ἔθιμων.
- Περὶ ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου πνεύματος, πρὸς Λεονάρδον τὸν Χίον.
- Ἀκολουθία ἀσματικὴ τοῦ ἁγίου μάρτυρος Θεοφίλου τοῦ Ζακύνθου, μαρτυρήσαντος ἐν Χίῳ. (ἐξεδόθη ἐν Ζακύνθῳ τῷ 1856 ὑπὸ Σεργίου Χ. Ραφτάνη).
- Ἐπιγράμματα καὶ ποιήματα ἐλληνιστὶ καὶ λατινιστὶ.
- Ἐπιστολαὶ πρὸς Γοάριον, Κορυδαλλέα κλπ.

Ἔγραψεν ὁ Κορέσιος καὶ λατινιστὶ—*Libellum de impietatis*, καὶ ἰταλίστι, *Contra le galliciani del Galileo*. Ὁ Παπαδόπουλος ἀναφέρει ἕτερον σύγγραμμα τοῦ Κορέσιου κατὰ Λατίνων, ἐν Ῥώμῃ ἐπὶ Οὐρβανοῦ Η' τῷ περὶ παραδοθέν. (Prænot. Mystag. σελ. 14).

Θεόφιλος Κορυδαλλεύς.

Γεννηθεὶς εἰς Ἀθήνας ἐσπούδασεν ἐν Ῥώμῃ καὶ Παταβίῳ τὴν ἱατρικὴν καὶ φιλοσοφίαν· ἐλθὼν εἰς Ζάκυνθον ἐξήσκει τὴν ἐπιστήμην, διορισθεὶς καὶ σχολάρχης τοῦ ἐκεῖ σχολείου· ἐντεῦθεν ἔγραψε πρὸς Κύριλλον τὸν Λούκαριν τῷ 1624 συγχαίρομενος ἐπὶ τῇ δευτέρᾳ πατριαρχείᾳ. Ἐκ τοῦ γράμματος τούτου ἀφορμὴν δραξάμενος ὁ πατριάρχης, ὅστις ἐκ φήμης προεγνώριζε τὴν παιδείαν τοῦ Κορυδαλλεύου καὶ τὴν περὶ τὴν Ἀριστοτελικὴν φιλοσοφίαν πολλὴν αὐτοῦ ἀκρίβειαν, διὰ γραμμάτων προσεκάλεσεν αὐτὸν εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ ἐλθόντα καθίστησι σχολάρχην τῷ 1626 ἐν τῇ τότε ἰδρυθείσῃ πατριαρχικῇ σχολῇ, δούς εἰς ζώαρχειαν τὴν ἐν τῷ Κοντοσκαλίῳ ἐκκλησίαν. Ἐνδυσθεὶς τότε τὸ μοναχικὸν σχῆμα, μετωνομάσθη Θεοδόσιος. Ἄνθρωπος ἀνθρώπου καὶ ἀστάτου φρονήματος ὁ Κορυδαλλεύς, ἀποβαλὼν τὸ μοναχικὸν τριβῶνιον ἐπανάλαβε τὸ κοσμικὸν ὄνομα Θεόφιλος, καὶ ἐκ Βυζαντίου ἀπελθὼν ἦλθεν εἰς Βενετίαν, ἔνθα ἐδίδασκε τοῖς βουλομένοις.

Ὀλίγον πρὸ τῆς πατριαρχείας Παρθενίου τοῦ Γέροντος εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐπαναστρέψας, ἐδέχθη εὐμενῶς ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας, ἥτις ἐκτιμῶσα τὰς γνώσεις ἐλησμώνησε τὴν θρασυτητα τοῦ πρώην μοναχοῦ. Οἱ λουθηροκαλίται θέλοντες ἵνα εὐρωσι καὶ μεταξὺ τῶν

Ελλήνων συνήγορον τῆς αἰρέσεώς των, ἧτις πανταχόθεν ἀπεκηρύσσεται, καὶ εὐθαρσῶς ἐπατάσseto, εὖρον πρόσφορον ὄργανον τὸν ἄστατον Κορυθαλλέα, ὅστις κρύφα μετὰ τῆς διδασκαλίας ἐπέρριπτεν εἰς τὰς καρδίας τῶν ἀπλοϊκωτέρων τὸ δηλητήριο τῆς αἰρέσεως. Καθ' ἣν δὲ ἡμέραν ἐνεθρονίσθη ὁ Παρθένιος, ὁ Κορυθαλλεύς ἀναβάς ἐπὶ τοῦ ἄμβωνος ἐξεφώνησε πανηγυρικόν, ἐν ᾧ κακοβούλως ἀνέμιξε καὶ αἰρετικὰς δοξασίας, διακηρύξας ἐν τέλει, ὅτι τὰ ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ψευδοκυρίλλου φερόμενα καθδινικὰ κεφάλαια, ἦσαν ἡ εἰλικρινῆς τῆς Ἀνατολικῆς ἐκκλησίας ὁμολογία. Ἡ θρασύτης αὕτη ἐπὶ τοσοῦτον διηρέθισε τὸν κλῆρον, ὥστε ἐντολῇ τοῦ πατριαρχείου ὁ ἱεροκέρυξ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, Μελέτιος ὁ Συρίγος, ἀπὸ τοῦ ἄμβωνος ἐκεραυνοβόλησε τὰ αἰρετικά τοῦ Κορυθαλλέως δόγματα. Ἐκ τοῦ λόγου τούτου μεταγράφωμεν τὴν ἐξῆς περικοπήν.

« Κάποιος φιλόσοφος Θεόφιλος μὲν πρότερον ὀνομαζόμενος, ὕστερον » δὲ διὰ τοῦ ἀγγελικοῦ σχήματος Θεοδόσιος, καὶ πάλιν τοῦ σχήματος ἀποστατήσας, Θεόφιλος μείνας, ἡ μᾶλλον εἰπεῖν μισόθεος, ἀνέ- » θηκεν ἐδῶ ἐπάνω εἰς τὸν ἴδιον ἄμβωνα τοῦ πατριαρχείου, τὴν » ἡμέραν ὅπου ἐνεθρονίσθη ὁ παρῶν πατριάρχης Παρθένιος πρῶην » Ἀδριανουπόλεως, καὶ εἶπε πῶς τὰ τοῦ Κυρίλλου κεφάλαια εἶναι » στήλη τῆς εὐσεβείας, καὶ ὅτι ἡ ἐκκλησία μας εἰς αὐτὰ θεμελιούται, » καὶ ὅποιος δὲν τὰ ὁμολογεῖ εἶναι ἀσεβής· καὶ μάλιστα ἀπὸ ὅλα » διακρατῶν τὸ ἰζ'. κεφάλαιον τὸ ἀρνούμενον τὴν ἀληθῆ παρουσίαν » τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐν τοῖς θείοις μυστηρίοις, σπέρνει » ζιζάνια εἰς τὸ ποίμνιον τοῦ Χριστοῦ, φιλονεικεῖ μαζῇ μὲ τοὺς μα- » θητάς του παντοιοτρόπως νὰ ἀρπάσῃ τὴν τροφήν ὅπου ἄφηκεν ὁ » καλὸς ποιμὴν ἀπὸ τὰ πρόβατά του, μὲ λογισμοὺς ἀνθρωπίνους, » προσθεῖς καὶ τοῦτο, ὅτι αὐτῷ μᾶλλον πειστέον, φιλοσόφῳ ὄντι, ἢ » ἄλλῳ τινὶ τῶν μὴ ἴσα τούτῳ τὴν φιλοσοφίαν πεπαιδευμένων· περὶ » τῶν τοιούτων φημι τὸν Παῦλον εἰρηκέναι, βλέπετε μὴ τις ὑμῖν » ἔσται ὁ συλαγωγῶν διὰ τῆς φιλοσοφίας· ἡ πίστις ἡμῶν οὐχὶ ὑπὸ » φιλοσόφων ἐκηρύχθη, ἀλλ' ἐν δυνάμει Θεοῦ· μάλιστα τὴν λέγω » ἐναντιωτάτην εἰς ἄμετρα πράγματα μὲ τὴν θεολογίαν· ποῦ γὰρ » τὰ κατὰ φύσιν τοῖς ὑπὲρ φύσιν ἀρμόσουσιν; ὅθεν οὐκ ἀκολουθεῖν » δεῖ ὑμᾶς αὐτῷ πειθεσθαι, πολλὴν τριβὴν περὶ τὴν φιλοσοφίαν ἔχοντι· » ἥδη γὰρ ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς θεολογίᾳ καὶ τοῖς μυστηρίοις τῆς πίστεως » πολλὴν ἔχει τὴν ἀπειρίαν καὶ ἀπιστίαν, κατὰ Πορφύριον βλασφη-

» μῶν τὸν Χριστιανισμόν, καὶ κατὰ Συμπλίκιον, καὶ κατὰ Ἰωάννην
 » τὸν Γραμματικόν, ἀποστατήσας τῆς καθ' ἡμᾶς εὐσεβοῦς πίστεως·
 » μάλιστα δὲ πάντων αὐτῶ οὐ πειστέον διὰ τὰς ἀντιθέσεις, ἃς ἑαυτῷ
 » ποιεῖ· τότε γὰρ εἶρηκεν ὅτι τὰ κεφάλαια ταῦτα διορθώσεώς τινος
 » δέονται, καὶ αὐτὸς ἀντίρρησιν τινα ἐποίησε κατὰ τὸν καιρὸν τοῦ ἐκ
 » Βεζζορίας, εἰς σύνεσιν τούτου· λοιπὸν οὔτε αὐτὸς ὁ ἴδιος τὰ ἔχει
 » καθαρὰ ὅλως αἰρέσεως· διατί λοιπὸν νὰ τὰ συγχωροῦμεν τῶν ἀκκά-
 » κων καὶ ἀπλῶν ἀνθρώπων νὰ τὰ διαβάζουσιν ὅπου εἶναι κίνδυνος
 » νὰ φαρμακευθοῦσιν; ἓνα μόνον νὰ ἦτο κακὸν δὲν εἶνε χρεῖα νὰ διαβά-
 » ζονται, διατί ἀπλοῦν θέλει τὸ ἀγαθὸν ἢ πίστις καὶ ὄχι ἐπίμικτον.

« Ὅταν ὁ φιλόσοφος αὐτὸς ἀνέβη ἐπ' ἄμβωνος τούτου καὶ ἐκύρωσε
 » τὰ κεφάλαια τοῦ Κυρίλλου, δὲν ἤξευρεν ὁ Παναγιώτατος οὔτε ἡ
 » Σύνοδος τί θέλει νὰ εἰπῇ· καὶ ὡπὴν τὰ ἤκουσαν, μὲ πολλήν τους
 » ἀηδίαν καὶ σύγχυσιν καὶ ταραχήν τὰ ἤκουσαν· μὰ δὲν τὸν ἐφίμωσαν
 » νὰ τὸν καταβάσουσι κάτω βλάσφημα λαλοῦντα; διατί ἦτον ἡ ἡμέρα,
 » καθ' ἣν ἐνεθρονίσθη ὁ Παναγιώτατος· καὶ τῷ πάθει τῆς βίας βε-
 » βλημένος ἦν ὡς ἄφρωνος νεύων εἰς ἑαυτὸν, καὶ διατί ἤλιπεν ὕστερον
 » νουτετηθεὶς νὰ ἐπιστρέψῃ αὐτὸς ὁ φιλόσοφος· μὰ ἐπειδὴ καὶ αὐτὸς
 » μετὰ πρώτην καὶ δευτέραν νουθεσίαν εἰς τὰ αὐτὰ μένει· ἰδοὺ ἐκ
 » στόματος τοῦ Παναγιωτάτου καὶ πάσης τῆς Συνόδου προσταχθεὶς
 » ἐγὼ φανερόνως τὴν βουλήν τῆς ἐκκλησίας ἢ ὅποια εἶναι, τὰ κεφά-
 » λαια ταῦτα τοῦ Κυρίλλου νὰ μὴ διαβάζονται οὔτε νὰ πιστεύωνται
 » ὀρθόδοξα, διότι εἶνε μακρὰν τῆς ἡμετέρας ἐκκλησίας καὶ εὐσεβείας·
 » καὶ ὅποιος τὰ διαβάζει καὶ ἔχει τα εὐσεβῆ ἢ προστατεῖ αὐτὰ, νὰ
 » εἶνε ἔξω τῆς τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας . . » (1).

Ὁ Κορυδαλλεὺς παρὼν ἐν τῷ πατριαρχεῖῳ ἐζητήθη ἵνα κατασπα-
 ραχθῇ ὑπὸ τοῦ πλήθους, καὶ φεύγων ἐκρύβη εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἀρχον-
 τος Δημητρίου Ἰουλιανοῦ, παρ' ᾧ καταλύων ἤρχισε μετ' οὐ πολὺ δι-
 δάσκων ἐν μὲν τῇ φιλοσοφίᾳ, ὡς λέγει ὁ Δοσίθεος, τὸν ἀθεῖσμόν, ἐν δὲ τῇ
 θεολογίᾳ τὸν καλβινισμόν. Ἵππουλος δὲ φύσει προσῆλθεν εἶτα εἰς τὴν Με-
 γάλην Ἐκκλησίαν ὁμολογῶν μετάνοιαν, καὶ συγχωρηθεὶς ὑπεδύθη αὐθις
 τὸ μοναχικὸν τριβῶνιον Θεοδοσίας μετονομασθεὶς. Τὴν 14 Νοεμβρίου
 1640 (2) ἐχειροτονήθη μητροπολίτης Ναυπάκτου καὶ Ἄρτης, ἐκβαλὼν

(1) Ἐκ τῶν ἀνεκδότων λόγων Συρίγου. Ἐξεφωνήθη δ' οὗτος τῇ 27 ὁκτωβρίου 1639.

(2) Οὕτω γράφει Συρίγος, σημειῶν καὶ τὴν ἡμέραν τῆς χειροτονίας τοῦ Σάββατον· ἐπομένως λαμβάνεται Κωνσταντῖος ὁ πατριάρχης ὀρίζων τὸ ἔτος 1639.

αυτοῦ θρόνου τὸν πρῶτον Βελλᾶς· ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ ἐγένετο ἔκπτωτος ὑπὸ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας τῆς ἀρχιερωσύνης, διότι ἀπεδείχθη ἐπαμφοτερίζων τοῖς δόγμασιν. Εἰς ἐσχάτην περιπεσὼν πενίαν περιήρχετο τῆδε κακεῖσε τὴν ἰατρικὴν μετερχόμενος, καὶ τὰ πρὸς λιτὸν βίον συντελοῦντα μόλις πορίζομενος. Ἐλθὼν δ' ἐπὶ τέλους εἰς Ἀθήνας ἠσύχασε διδάσκων τοὺς προσερχομένους, μεταξὺ τῶν ὁποίων μνημονεύεται καὶ Νεκτάριος ὁ Σιναΐτης, ὅστις τὴν Πελοπόννησον καὶ Ἀττικὴν περιερχόμενος, χάριν ὑποθέσεων τοῦ Σινᾶ, ἠκροάτατο ἐν Ἀθήναις τῶν φιλοσοφικῶν μαθημάτων παρὰ Κορδαλλεῖ (1645). Ὁ Θεόφιλος ληστευθεὶς ὕστερον ὑπὸ κακούργων καὶ πάντων ἀπεκδυθεὶς, ἐκ λύπης ἀκατασχέτου ὑποπεσὼν εἰς δεινὴν μελαγχολίαν ἐξεμέτρησε τὸ ζῆν μετὰ τὸ 1645⁽¹⁾.

Ὁ Κορδαλλεὺς, ἀσχέτως τῶν θρησκευτικῶν φρονημάτων αὐτοῦ, ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος εἰσαγαγὼν ἐν Ἑλλάδι τὰς νεωτέρας φιλοσοφικὰς ἐρεῦνας, καὶ πολὺ ὠφέλησε διὰ τῆς διδασκαλίας τὴν πατρίδα· ὅθεν δικαίως ἐπέσυρε τὸν ἔπαινον πολλῶν, καὶ ἰδίᾳ Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρως λέγοντος περὶ αὐτοῦ ἐν τῇ Δογικῇ, « οὐκ ἀμυδρὸν φιλοσοφίας » φῶς ἐν τοῖς ἡμετέροις ἀπέστειλε. » Ταῦτ' ἐπαναλαμβάνει καὶ ὁ συμπατριώτης του Κοδρικᾶς ἐν τῇ περὶ Γλώσσης Μελέτῃ, πρὸς δὲ καὶ Προκόπιος ὁ Μοσχοπολίτης ἐγκωμιάζει τὸν Κορδαλλεῖα.

Μαθηταὶ αὐτοῦ ἐγένοντο πολλοὶ τῶν τότε περιφανῶν, ἐν οἷς μνημονεύονται Μελέτιος Συρίγος, Διονύσιος μητροπολίτης Ναυπλίου, Νεκτάριος ὁ πατριάρχης Ἱεροσολύμων, Ἰωάννης ὁ Καρυοφύλλης, Γερμανὸς ὁ Λοκρός, καὶ Θεοφάνης Ξενάκιος ὁ μητροπολίτης Φιλαδελφείας.

Ἐγραψε πολλὰ ἐξ ὧν τινὰ μὲν τύποις ἐξεδόθησαν, ἄλλα δὲ ἀνέκδοτα παρὰ διαφόροις κατάκεινται.

—Περὶ ἐπιστολικῶν τύπων. (Τὸ συνταγμάτιον τοῦτο ἐπὶ δύο αἰῶνας ἐχρησίμειυσεν ὡς κανὼν ἐπιστολογραφίας, αἱ δ' ἐν αὐτῷ ἐπιστολαὶ, κατὰ τὰς ἐκδόσεις αὐξομειούμεναι, ὡς ὑπόδειγμα ἐπιστολικῆς κοινολογίας. Ἐξεδόθη τὸ πρῶτον ἐν Λονδίῳ τῷ 1624 ὑπὸ Νικοδήμου Μεταξᾶ, προσφωνήσαντος τὴν ἔκδοσιν τῷ συγγραφεῖ· ἀνετυπώθη δ' ὕστερον ἐν Μοσχοπόλει, καὶ πολλάκις ἐν Βενετίᾳ καὶ ἀλλαχοῦ. Ἐξ αὐτοφίας γνωρίζω τὴν ἐν ἔτει 1786 ὑπὸ Κυπριανοῦ τοῦ Κυπρίου ἐν Βενετίᾳ γενομένην, ἣτις περιέχει τὰς ἐξῆς ἐπιστολάς. α) Θεοφίλου τοῦ Κορδαλλεῖως πέντε ἐξ Ἀθηνῶν καὶ Ζακύνθου (1646—24)

(¹) Δοσιθέου, περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις πατριαρχευσάντων, σελ. 1471—2.—Κωνσταντινου, ὑπόμνημα περὶ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει πατριαρχικῆς σχολῆς.—Pardopoli, Histor. Gymn. Patavini.—Ὁ τελευταῖος ἡμαρτημένως τίθησιν ἐν ἔτει 1626 τὴν τελευταίην τοῦ Κορδαλλεῖως, ὅν κατὰ λάθος Νικηφόρον ὀνομάζει.

πρὸς Κύριλλον Λούκαριν, Νικόδημον Μεταξάν, Σοφιανόν, καὶ Διονύσιον Μαζκρὴν δύο· β') Μαξίμου Μαργουνίου (1590—1600) πρὸς Ἱερεμίαν τὸν πατριάρχην, καὶ Σαμουήλον ἀνὰ μία, πρὸς Δαβὶδ Ἐσχέλιον τέσσαρες, καὶ Κάρολον Ῥιττερούσιον δύο· γ') Κυρίλλου Λουκάρεως δύο ἐπιστολαὶ πρὸς Ἐσχέλιον· δ') Λεοντίου Εὐστρατίου, Κυπρίου, μία πρὸς Ἐσχέλιον· ε') Μαξίμου ἱερομονάχου τοῦ Πελοποννησίου, (1602) ὀκτώ πρὸς Ματθαῖον, Ναθαναήλ, καὶ Ἀββακοῦμ ἱερομονάχους· Γεώργιον οἰκονόμον Ῥόδου· Ἀρσένιον καὶ Ἀνθιμον ἱερομονάχους· Μιχαὴλ Κράλην· καὶ ς') Νικηφόρου καθηγουμένου Πάτμου, ἐκ Πάτμου (17 Μαρτίου 1607) πρὸς Μάξιμον ἱερομόναχον τὸν Πελοποννήσιον).

—Ἐκθεσις Ῥητορικῆς. (συνεξεδόθη τοῖς ἐπιστολικοῖς τύποις).

—Εἰς ἄσασαν τὴν λογικὴν τοῦ Ἀριστοτέλους ὑπομνήματα καὶ ζητήματα. (ἐξεδόθησαν ἐν Βενετίᾳ τῷ 1729 παρὰ Νικολάῳ Γλυκεῖ, ἐπιμελεῖα Ἀλεξ. Καγκελλαρίου).

—Εἰσοδος Φυσικῆς ἀκροάσεως κατ' Ἀριστοτέλην. (ἐξεδόθη εἰς δύο τόμους ἐν Βενετίᾳ παρὰ Γλυκεῖ 1779—80, δι' ἐπιμελείας Κυπριανοῦ ἀρχιμανδρίτου τοῦ Κυπρίου).

—Ἀντίρρησις εἰς τὰ κεφάλαια Κυρίλλου τοῦ Λουκάρεως (μνημονεῦει ταύτης Μελέτιος ὁ Συρίγος).

—Ἐκθεσις κατ' ἐπιτομὴν τῆς λογικῆς πραγματείας.

—Ἐπιστολὴ δογματικὴ πρὸς Σωφρόνιον Ποιχάζσην, πρῶην τῆς ἐν Κιαιθίῳ σχολῆς, τότε δὲ ἐν Γισαίῳ τῆς Μολδαβίας ἡγουμενεύοντα. (ἐξεδόθη τῷ 1797 ὑπὸ Εὐγενίου Βουλγάρεως ἐν Β' τόμῳ Ζορνικαβίου).

—Γεωγραφικά. (χειρόγραφον παρὰ Σ. Κρίνω).

Νικόλαος Κούρσουλας.

Ἐγεννήθη ἐν Ζακύνθῳ ἐκ γονέων εὐπατριδῶν, πάλαι ἐκ τῆς ὁμωνύμου Δαλματικῆς νήσου μεταναστευσάντων. Προπαιδευθεὶς ἐν τῇ πατριδί ἐστάλη εἰς Ἰταλίαν καὶ ἐγένετο τρόφιμος τοῦ ἐν Ῥώμῃ σπουδαστηρίου τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου· ἐπιδοθεὶς εἰς τὰς θεολογικὰς καὶ φιλοσοφικὰς σπουδὰς ὑπέστη τὰς διδακτορικὰς ἐξετάσεις, καὶ ἀνηγορεύθη διδάκτωρ τῆς θεολογίας καὶ φιλολογίας (1625). Ἡ διδακτορικὴ αὐτοῦ ἀναγόρευσις καὶ ἐπίδοσις τοῦ διπλώματος ἐγένετο ἐπὶ παρουσίᾳ καὶ λογίων Ἑλλήνων διατριβόντων τότε ἐν Ῥώμῃ σπουδῆς χάριν, καὶ τοιοῦτοι μνημονεύονται ἐν τῷ πτυχίῳ ὁ Νικόλαος Μαρμάτουλος Ἀθηναῖος, Μάρκος Λίμας Ῥεθύμνιος, Νικόλαος Μαρτελάος Ζακύνθιος, Ἰάκωβος Μένδικος Σπαρτιάτης, Μιχαὴλ Κορέσιος Κρής.

Ἐκ Ῥώμης μετέβη ὁ Κούρσουλας εἰς Πατάβιον, παροτρυνόμενος, ὡς λέγει ὁ Παπαδόπουλος, ὑπὸ τῶν γονέων ἵνα ἐπιδοθῇ εἰς τὴν μάθησιν τῶν νομικῶν. Ὡς δὲ σημειοῦται ἐν τοῖς πρακτικοῖς τοῦ πανεπιστημίου διωρίσθη δις ὑπὸ τῆς Ἑνετικῆς δημοκρατείας σύμβουλος

τῶν ἔργων τῆς γυμναστικῆς καὶ ταμίας τῶν ὑπερθαλασσίων ἐθνῶν Ἐπανελθὼν εἰς Ζακύνθον μετέβη μετ' οὐ πολὺ εἰς τὸ μοναστήριον τῶν Στροφάδων καὶ τὸν μοναχικὸν ἀσπασάμενος βίον διετέλεσε πολιτευόμενος ἀμέμπτως, καὶ τὰ θεῖα μελετῶν, μακρὰν τῆς τύρβης τῶν κοσμικῶν ματαιοτήτων. Εἶτα ἐχειροτονήθη ἱερεὺς ἐν Κεφαλληνίᾳ, καὶ ὁ τότε ἀρχιεπίσκοπος Μεταξᾶς ἐκτιμῶν τὴν τε παιδεῖαν καὶ σεμνότητα τοῦ ἀνδρὸς κατέστησεν αὐτὸν ἀρχιερατικὸν ἐπίτροπον ἐν Ζακύνθῳ (1630). Ἀλλὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος (3 Σεπτεμβρίου 1631) οἱ σύνδικοι τῆς Ζακύνθου κατήργησαν τὸ ἀξίωμα τοῦ Κουρσούλα, ὅστις ἠναγκάσθη ν' ἀποδημῆσῃ εἰς Ἀλεξάνδρειαν. Κατὰ τὸν Παπαδόπουλον, ὁ λόγιος Ζακύνθιος λίαν ὠφέλησε διὰ τοῦ κηρύγματος τοὺς ἐν Αἰγύπτῳ παροικοῦντας Ἕλληνας, διδάσκων αὐτοῖς τὴν ὀρθοδοξίαν καὶ τὸν Ἕλληνα λόγον ἐρμηνεύων ἐν τοῖς σχολείοις αὐτῶν. Κατὰ δὲ τὸν Ἀλλάτιον οἱ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ χάριν ἐμπορείας παρεπιδημοῦντες Ὀλλανδοὶ προσήνεγκον τῷ Κουρσούλᾳ τὸν πατριαρχικὸν θρόνον ἐὰν ἐξομῶν τὰ πάτρια δόγματα ὠμολόγῃ τὸν Καλδινισμόν. Αὐτὸς δὲ οὐ μόνον ἀπέρριψε τὴν προσφορὰν, ἀλλὰ καὶ φοβούμενος τὰς ἐπιβουλάς τιν ἐπανῆλθεν εἰς τὴν πατρίδα του, καὶ ἐπεδόθη εἰς μελέτην καὶ συγγραφὴν θεολογικῶν πραγματειῶν. Ἐν ἔτει 1646 ἀποθανόντος τοῦ Νικοδήμου Μεταξᾶ ἐπαρουσιάσθη μετὰ τῶν ὑποψηφίων τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Κεφαλληνίας καὶ ὁ Κούρσουλας, λαβὼν δώδεκα μὲν ψήφους καταφατικὰς, καὶ 198 ἀρνητικὰς (1). Ἀκολούθως μεταβὰς εἰς Ἀθῶνα καὶ ὁσίως βιώσας ἀπεβίωσεν ἐν ἔτει 1652.

Συγγράμματα.

—Σύνοψις τῆς ἱερᾶς θεολογίας φιλοπονηθεῖσα εἰς ὠφέλειαν τῶν ὀρθοδόξων φιλομαθῶν. (ἐξεδόθη ἐν Ζακύνθῳ τῷ 1864 ὑπὸ τοῦ Ἡπειρώτου Σεργίου Ῥαφτάνη εἰς τόμους δύο).

—Ὑπομνήματα καὶ ζητήματα εἰς τὸ περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς τοῦ Ἀριστοτέλους.

—Ὑπομνήματα καὶ ζητήματα εἰς τὸ Ἀριστοτέλους Α' καὶ Β'.

—Ῥητορικὴ μετὰ τὴν τοῦ Ἀριστοτέλους (2).

Μελέτιος Συρίγος.

Ἐγεννήθη περὶ τὸ 1586 (3) εἰς Χάνδακα τῆς Κρήτης, καὶ ὠνομά-

(1) Βλ. Βιογραφίαν Νικοδήμου Μεταξᾶ.

(2) Π. Χιώτου, βίος Κουρσούλα ἐν Α' τόμῳ τῆς ἱερᾶς θεολογίας.

(3) Ἡμιαρτημένως ὁ Παπαδόπουλος τάσσει τὴν γέννησιν τοῦ Συρίγου τῷ 1624.

ζετο Μάρκος ἐν τοῖς κοσμικοῖς. Παιδευθεὶς τὴν ἐγκύκλιον μάθησιν παρὰ τῷ συμπατριώτῃ Μελετίῳ ἱερομονάχῳ τῷ Βλαστῷ, ἀπεδήμησεν εἰς Ἰταλίαν πρὸς τελειοτέραν μάθησιν. Ἐδιδάχθη ἐν Βενετία τὴν λατινικὴν καὶ ἰταλικὴν, ἀκροασάμενος καὶ τὴν λογικὴν παρὰ Θεοφίλω Κορυθαλλεῖ. Ἐντεῦθεν μεταβὰς εἰς Πατάβιον διήκουσε τὴν ρητορικὴν καὶ τὰς φυσικομαθηματικὰς ἐπιστήμας ἐν τῷ περικλειῇ τῆς πόλεως ταύτης Γυμνασίῳ (*). Κατηρτισμένος ἤδη μὲ ἀρκετὴν εὐρυμάθειαν ἐπανέστρεψεν εἰς Ἑλλάδα, καὶ ἐκουρεύθη ἐν Κυθήροις ἱερομόναχος, Μελέτιος μετονομασθεὶς. Μεταβὰς εἰς Χάνδακα ἤρξατο διδάσκειν ἐπὶ ἐκκλησίας τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ ἄλλὰ συκοφαντηθεὶς παρὰ τῷ Ἐνετῷ διοικητῇ, ὡς παραξίας διεγείρων τὸ ἐθνικὸν τῶν συμπατριωτῶν τοῦ φρονήμα, κατεδικάσθη ἐρήμην εἰς θάνατον. Ὁ Μελέτιος μαθὼν τ' ἀποφασισθέντα ἀπέδρα εἰς Ἀλεξάνδρειαν, ὅθεν, προσκλήσει τοῦ συμπατριώτου του Κυρίλλου τοῦ Λουκάρεως, μετέβη εἰς Βυζάντιον (1630). Διορισθεὶς ἱεροκλήρυξ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, συνεστήσατο καὶ σχολὴν ἐν ἣ ἐδίδασκε τοῖς βουλομένοις τὰ γραμματικὰ καὶ τὰς ἐπιστήμας.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην μεγάλως ἐτάραττον τὴν ἐκκλησίαν τὰ ὑπὸ τῶν Λουθηροκαλβίνων ἐπ' ὀνόματι Κυρίλλου τοῦ Λουκάρεως ἐκδοθέντα κεφάλαια, ἅτινα διαμαρτυρούμενοι καὶ καθολικοὶ ἀφειδῶς διένειμον καθ' ὅλην τὴν Ἀνατολήν, οἱ μὲν ἵνα προσηλυτίσωσιν, οἱ δὲ ἵνα διαβάλλωσι τὸ πατριαρχεῖον ὡς καλβινίζον. Μεγάλην ἰδίως ταραχὴν καὶ σύγχυσιν ἐπήνεγκεν ἡ διασπορὰ τοῦ δυσσεβοῦς τούτου συντάγματος ἐν Ῥωσίᾳ πρὸ πάντων, ἔνθα Ἰησοῦται καὶ ἄλλοι τῆς παπικῆς αὐλῆς ῥασοφοροῦντες κατὰ λεγεῶνας συρρέοντες ἐβόων καὶ κατεξανίσταντο κατὰ τοῦ αἰρετικοῦ πατριαρχείου. Προσῆλυτοι οὐκ ὀλίγοι ἐκ τῶν ἀπλοῖκωτέρων ἐνέπεσαν εἰς τὰ δίκτυα τῆς Ἰησοῦτικῆς ῥαδιουργίας. Πέτρος ὁ Μογίλας τῷ 1620 μητροπολίτης Κιέβου καὶ Ἀλικίας ὑπὸ Θεοφάνους Ἱεροσολύμων χειροτονηθεὶς, θαρράλως ἀντεπάλας κατὰ τῶν Ἰησοῦτῶν καὶ τῶν Λουθηροκαλβίνων, ἀγωνιζόμενος τὸν καλὸν ὑπὲρ τῆς ὀρθοδοξίας ἀγῶνα. Συνέγραψε κατὰ τῶν ἄνω Καλβινικῶν κεφαλαίων ὁμολογίαν τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας, ἣν μετρηγόμενοι οἱ ὀρθόδοξοι Ῥῶσοι ἐστηρίζοντο ἐν τῇ πίστει· ἀλλ' ἐπειδὴ πάλιν τινες λαλοῦντες διστραμμένα κατεδίκάζόν τινα τῆς Ὁμολο-

(*) Ὁ Παπαδόπουλος ἀναφέρει, ὅτι ὁ συμπατριώτης του οὗτος μετὰ τετραετῆ ἐν Παταβίῳ ἀπουδίᾳ ἀνηγορεύθη διδάκτωρ τῆς ἱατρικῆς, τὴν ὁποίαν καὶ ἐν τῇ πατρίδι ἐξήτησε.

γίας, καὶ οὕτω πάλιν ἐλάβανον οἱ ἀντικείμενοι ἰσχύιν τινα κατὰ τῶν ἑρθοδόξων, ὁ Μογίλας παρεκάλεσε τὸν τότε ἡγεμονεύοντα Μολδαβίας Βασίλειον ἵνα ἐνεργήσῃ καὶ συνέλθωσιν εἰς Ἱάσιον ἀπεσταλμένοι ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας τῆς Μικρᾶς Ῥωσσίας καὶ τινες λόγιοι ἐκ Κωνσταντινουπόλεως πρὸς συγκρότησιν συνόδου εἰς διευκρίνησιν τοῦ ζητήματος. Λεχθεὶς τὴν πρότασιν ὁ Βασίλειος ἐμεσίτευσε παρὰ τῷ Κράλῃ καὶ τοῖς ἄρχουσι τῆς Λεχίας, καὶ ἐπέμφθησαν κληρικοὶ τινες σοφοὶ καὶ ἐνάρετοι καὶ ἤλθον εἰς Ἱάσιον· ὁ αὐτὸς ἔγραψε περὶ τούτου καὶ εἰς Κωνσταντινούπολιν· ἡ δὲ τότε ἱερά συνόδος θεωροῦσα καταλληλότατον τὸν Συρίγον, ἀπέστειλεν αὐτὸν μετ' ἄλλων ἀρχιερέων καὶ κληρικῶν. Συγκροτηθείσης ἐν Ἱασίῳ τοπικῆς συνόδου ἐθεωρήθη ἀκριβῶς καὶ διῦλισθη ἡ ὑπὸ Μογίλα ἐκτεθεισα ὁμολογία· καὶ ἄλλα μὲν ἀφαιρέσαντες, ἕτερα δὲ προσθέσαντες ἀνεκάθηραν αὐτὴν πάσης μέρψεως, καὶ ὤρισαν ἕνα ἢ καὶ λέγεται ὁμολογία τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας. Συναθροισθείσης δὲ μετὰ ταῦτα μεγάλης ἐν Κωνσταντινουπόλει Συνόδου, παρόντων καὶ τῶν τεσσάρων πατριαρχῶν, ἐπεκυρώθη αὕτη ὡς πάντη ὀρθόδοξος, καὶ ἐξεδόθη ὑπὸ Συρίγου⁽¹⁾.

Ἐκτὸς τῆς ὑπ' αὐτοῦ μεταφρασθείσης Ὁμολογίας, ὁ Συρίγος ἔγραψεν καὶ ἴδιον σύγγραμμα κατὰ τῶν καλβινικῶν κεφαλαίων, ὅπερ ἐξέδωκεν ἑλληνιστὶ ὁ Δοσιθέος, μετέφρασε δὲ γαλλιστὶ ὁ Ῥιχάρδος Σίμων (Créance de l' Eglise Orientale), καὶ ὁ Ῥεναουδότος ἐν ταῖς Ὁμιλίαις τοῦ Γενναδίου.

Ὀλίγον μετὰ τὴν ἐξ Ἱασίου ἐπιστροφὴν ὁ Συρίγος πεσὼν εἰς δυσμένειαν τοῦ πατριάρχου Παρθενίου τοῦ Νέου, ἔφυγεν (1 Ιουνίου 1645) εἰς Μολδαβίαν καὶ Κὼν, ὅθεν μετὰ τὴν καθάρσειν ἐκείνου (1646) ἀνεκλήθη εἰς Κωνσταντινούπολιν· μετὰ δὲ τὴν ἐγκαθίδρυσιν τοῦ αὐτοῦ πατριάρχου (1648) ἐξωρίσθη εἰς Τρύγλιαν τῆς Βιθυνίας⁽²⁾ μέχρι τοῦ 1650, ὅτε ἀπαχχονισθέντος τοῦ Παρθενίου, ἐπανῆλθεν εἰς Βυζάντιον. Ὁσίως δὲ καὶ θεαρέστως ἐπὶ πλέον βιώσας ὁ μακάριος Μελέτιος ἀπεβίωσεν ἐν Γαλατᾷ τὴν 17 Ἀπριλίου 1664, γεγονὼς ἐτῶν 74

(1) Ἡ Ὁμολογία τοῦ Μογίλα ἀνετυπώθη τῷ 1688 ἐν Βελγίῳ, διὰ δαπάνης Παναγιώτου Νικουσίου, καὶ τῷ 1699 ὑπὸ Δοσιθέου ἐν Ἱασίῳ. (βλ. βίον Νικουσίου).

(2) Οὕτω γράφει Δοσιθέος· Προῦσαν δὲ ὁ Συρίγος αὐτὸς ἐν σημειώματι εὐρισκομένῳ ἐν τῷ πῖνακι τῶν λόγων αὐτοῦ, ἔχοντι οὕτω· » λόγος ὅτε ἐνεθρονίσθη ὁ κύριος Παρθένιος ὁ Νέος, ἐκβαλὼν τὸν Γέροντα, καὶ ὕστερον ἡμᾶς ἐξορίσας, Ἰουνίου α. αἰ. » ἐξωρίσθη δὲ καὶ αὐτὸς αἰ. » Νοεμβρίου α. ἀποφυγὼν δὲ τῆς ἐξορίας πάλιν ἤλθεν εἰς τὸν θρόνον αἰ. » Οκτ. 28, καὶ εὐθὺς ἐξώρισεν ἡμᾶς εἰς Προῦσαν τὸ δεύτερον, καὶ τρίτον εἰς Νοεμβρίου α. Ἀπεκτάθη τῇ ις'. Μαΐου αἰ.»

Ὁ Συρίγος ἦν ἐκ τῶν ὀλίγων πεπαιδευμένων τοῦ ἔθνους, τρίβων περὶ τὴν θεολογίαν, τὴν φιλοσοφίαν, καὶ τὰς ἄλλας ἐπιστήμας, καὶ εἰδήμων πολλῶν γλωσσῶν, ἀνὴρ δὲ χριστιανικῶν ἐθνῶν ὁ Δοσίθεος λέγει, « εἴ τις βούλεται τὴν ζωὴν αὐτοῦ γνῶναι ὅποια τις ἦν, συγκρίνας » αὐτὴν μεθ' ὅτου ἂν βούλοιο τῶν ἁγίων ἱεραρχῶν, ἴσῃν αὐτῇ, καὶ » εἰς οὐδὲν ἔλαττον γεγενημένην εὐρήσει ».

Μαθηταὶ αὐτοῦ ἐγένοντο πολλοὶ ἐν διαφόροις ἀξιώμασι διαπρέψαντες, ὡς Παναγιώτης Νικουσίος ὁ μέγας διερμηνεὺς, Εὐγένιος Αἰτωλὸς, Ἀρσένιος Ἱερομόναχος, πνευματικὸς τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει εὐγενῶν, καὶ Ἰωαννάκης Πορφυρίτης, πρῶτος διερμηνεὺς τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Γερμανικῆς πρεσβείας (1).

Συγγράμματα.

— Ἑρμηνεία τῆς ἁγίας γραφῆς, εἰς τόμους τρεῖς.

— Μαρτύρια πολλῶν μαρτυρησάντων ἐν τοῖς κατ' ἐκείνον χρόνοις.

— Περὶ τοῦ μυστηρίου τῆς εὐχαριστίας. (ἐξεδόθη ὑπὸ Ῥεναουδότου μετ' ἄλλων ἐν Παρίσις 1709).

— Κατὰ τῶν Καλδαικῶν κεφαλαίων ἡ ἐρωτήσεων Κυρίλλου τοῦ Λουκάρεως. (ἐξεδόθη τῷ 1690 κατὰ μῆνα Σεπτέμβριον ἐν Ἰασιῶν ὑπὸ Δοσιθέου εἰς φύλλον, ἐκ σελ. 163. Ἐν τῇ ἐκδόσει ταύτῃ πρόκεινται ἐπιγράμματα Χρυσάνθου Νοταρᾶ Ἱερομόναχου καὶ ἀρχιμανδρίτου τοῦ ἱεροῦ τάφου εἰς Κωνσταντῖνον Μπασαράμπαν καὶ εἰς Μελέτιον Συρίγον, καὶ ἕτερον πρὸς τὸν αὐτὸν ὑπὸ Σπαντωνῆ δικαιοφύλακος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας καὶ διδασκάλου τῶν ἐπιστημῶν τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει σχολῆς).

— Λόγοι ἐκκλησιαστικοὶ, ἀριθμούμενοι ὡς ἐξῆς:

1. Εἰς τὸ, Ἐγὼ εἰμι ἡ θύρα, δι' ἐμοῦ ἂν τις κλπ.
2. — Βίβλος γενέσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ.
3. — Ἐγὼ εἰμι ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς.
4. — Ἐὰν ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα.
5. — Ἐπιστρέψατε πρὸς ἐμὲ ἐξ ὅλης τῆς καρδίας.
6. — Ἄγουσιν οἱ Γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι γυναῖκα.
7. — Ἀνέβη ὁ Ἰησοῦς εἰς Ἱερουσόλυμα.
8. — Ἔρχεται ὁ Ἰησοῦς εἰς πόλιν Σαμαρίας.
9. — Ἐλέησόν με ὁ Θεὸς κατὰ τὸ μέγα ἔλεός σου.
10. — Ὁμοιωθὴ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν οἰκοδεσπότη.
11. — Εἰς δὲ τῶν κρεμασθέντων κακούργων.
12. — Ὡσπερ γὰρ ἄνθρωπος ἀποδημῶν.
13. — Μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν.
14. — Ποιήσατε οὖν καρποὺς τῆς μετανοίας.

(1) Δοσιθέου βίος Συρίγου, ἐν προομιῇ τῶν Ἀντιρήσεων.—Papadopoli, *Histos Gymn. Patañini*, σελ. 309.—*Biographie Universelle* tom. XXVIII.

45. Εἰς τὸ Ἀνθρωπὸς τις ἦν οἰκοδεσπότης, ὅστις ἐφύτευσε.
 46. — Καθὼς θέλετε νὰ ποιῶσιν ἡμῖν οἱ ἄνθρωποι.
 47. — Ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπείραι τὸν σπόρον.
 48. — Ἐξελθόντι τῷ Ἰησοῦ ἐπὶ τὴν γῆν.
 49. — Καὶ ἰδοὺ ἦλθεν ἄνθρωπος, ὃ ὄνομα Ἰάειρος.
 20. — Πάντα μοι παρεδόθη ὑπὸ τοῦ πατρός μου.
 21. — Εἰσερχομένου τοῦ Ἰησοῦ εἰς τινα κώμην.
 22. — Ὑμεῖς ἐστέ τὸ φῶς τοῦ κόσμου.
 23. — Ἦκουσεν ὁ βασιλεὺς Ἡρώδης.
 24. — Εἰσῆλθεν ὁ Ἰησοῦς εἰς κώμην τινα.
 25. — Ὡμοιώθη ἡ βασιλεία τοῦ οὐρανοῦ ἀνδρὶ.
 26. — Διδάσκαλε ποία ἐντολὴ μεγάλη ἐν τῷ κόσμῳ;
 27. — Ταῦτα ἐντέλλομαι ὑμῖν.
 28. — Ἀνθρωπὸς τις κατέβαινεν ἀπὸ Ἱερουσαλήμ.
 29. — Ὅστις θέλει ὀπίσω μου ἔλθειν ἀρνησάσθω.
 30. — Προοίμιον εἰς τὴν Χριστοῦ γέννησιν.
 31. — Ἀναπλήρωσις τῶν διδαχῶν τοῦ ποιμένου.
 32. — Αἱ ἐπτὰ εὐσπλαγχίαι τοῦ Κυρίου.
 33. — Τῇ πρώτῃ κυριακῇ τῶν νηστειῶν, περὶ εἰκόνων.
 34. — Τί σημαίνει ἡ ἀντίτυπος φωνή.
 35. — Περὶ μετανοίας.
 36. — Ὅτι θυσία ἀληθῶς ἔστι κυρίως τὸ ἐν τῇ ἱερᾷ μυσταγωγίᾳ προσφε-
 ρόμενον.
 37. — Ποῦ ἀναφέρεται τὸ ὄνομα τοῦ λειτουργοῦ.
 38. — Εἰς τὸν ἱερὸν νιπτῆρα.
 39. — Ἐπιτάφιος εἰς Καντακουζηνήν.
 40. — Προοίμιον εἰς τὸν ἐκ Βεβροίας μετὰ τὸν ἐμπρησμόν τοῦ Γαλατᾶ.
 41. — Κατὰ Κορυθαλλεῶς φιλοσόφου ἀρνούμενου τὸ σῶμα καὶ αἷμα τοῦ
 Κυρίου ἐν τοῖς θεοῖς μυστηρίοις.
 42. — Προοίμιον εἰς τὸν παναγιώτατον Παρθένιον τὸν Γέροντα.
 43. — Σημειώσεις εἰς τὸ «ὅστις θέλει ὀπίσω μου ἔλθειν».
 44. — Εἰς τὴν εἴσοδον τῆς μεγάλης τεσσαρακοστῆς.
 45. — Περὶ γυναικὸς ἀγαθῆς.
 46. — Προοίμιον εἰς τὴν πρώτην λειτουργίαν τοῦ κυρ Παρθενίου τοῦ Νέου.
 47. — Εἰς τὴν Πέτρου ἄρνησιν.
 48. — Εἰς τὴν ἀνάληψιν τοῦ Κυρίου.
 49. — Οὐδεὶς ἀναβέβηκεν εἰς τὸν οὐρανόν.
 50. — Ὅτε ἐνεθρονίσθη ὁ Κύρ Παρθένιος ὁ Νέος ἐκβαλὼν τὸν Γέροντα,
 καὶ ὑστερον ἡμᾶς ἐξορίσας.
 51. — Κατὰ πόσους τοὺς τρόπους τὰ ἁμαρτήματα.
 52. — Περὶ τοῦ Ζακχαίου.
 53. — Προοίμιον εἰς τὴν Χριστοῦ γέννησιν.
 Ἐκτὸς τῶν λόγων τούτων ἀπαγγελθέντων ἐν τῷ πατριαρχείῳ εἰς ἀπλῆν

φράσιν, διὰ τὸ εὐληπτον τῶν ἐκκλησιαζομένων (1), ἔγραψεν ὁ Συρίγος καὶ ταῦτα:

— Σημειώσεις εἰς ἐπιταφίους λόγους.

— Σημειώσεις περὶ θλίψεων.

— Τὰ τῶν Ἀρχιερέων ὀνόματα.

— Σημειώσεις εἰς τὰ Πανάρια, καὶ ὅτι ἡ κόλασις αἰώνιος.

— Ἐπιστολὴ Ἰπποκράτους περὶ ματαιότητος ἐκ στόματος Δημοκρίτου.

Μετέφρασεν ἀπὸ τῶν λατινικῶν εἰς τὸ ἀπλοελληνικόν.

— Ἐρμηνείαν Ὠριγένους τῆς πρὸς Ῥωμαίους ἐπιστολῆς.

Καὶ ἀπὸ τῆς ἀρχαίας ἐλληνίδος εἰς τὴν τότε λαλουμένην.

— Ἰωάννου Καντακουζηνοῦ κατὰ Μωαμεθανῶν.

— Ἰνστιτούτα Ἰουστινιανοῦ.

— Νομικὴν ἐπιτομὴν Λέοντος καὶ Κωνσταντίνου τῶν βασιλέων. (τὴν Ἐπιτομὴν ταύτην μετένεγκεν ὁ Συρίγος εἰς τὴν ἀπλοελληνικὴν, προτροπῇ Κωνσταντίνου Βασαράβα τοῦ βοεβόνδα).

Πέτρος Ἀρκούδιος.

Ἡ Ῥωμαϊκὴ αὐλὴ παντοῖα ἔτεχνάσθη πρὸς ὑποταγὴν τῶν ἀτιθάσων σχισματικῶν τῆς Ἀνατολῆς, οἵτινες ἀντὶ νὰ προσκυνῶσι τὰ πέλδιλα ἐνὸς θνητοῦ, ἐλάτρευον τὸ ἰδανικὸν θεότητος, ἥτις ἐνανθρωπισθεῖσα δὲν ἀνυψώθη ἐπὶ θρόνου, ἀλλ' ἐξήπλωσε τὰς χεῖρας ἐπὶ τοῦ σταυροῦ, καὶ ἐξέπλυε τὸν ῥύπον τῶν ἀνομημάτων τοῦ ἀνθρώπου. Καταχρωμένη τῆς ἰσχύος, ἦν κοσμικὴ καὶ πνευματικὴ ἐξουσία τῇ ἔδιδε, θρασεῖα ἐπέπεσε κατ' ἀδελφῶν, οἵτινες ἀντὶ τοῦ ξίφους τὸν σταυρὸν εἶχον ὡς μόνον ὄπλον· πολλακίς ἐκδικουμένη ἐκλόνησε καὶ εἰς τὸ χεῖλος ἔφερε τῆς καταστροφῆς τὴν δυστυχῆ τῶν Ἑλλήνων αὐτοκρατορίαν, καθ' ἧς ἀπὸ τοῦ Θ' μετὰ Χριστὸν αἰῶνος εἶχον συνωμῶσει ὅλα τοῦ καθολικισμοῦ τὰ βασίλεια ἐπὶ κεφαλῆς ἔχοντα τοὺς διαδόχους τῶν ἀλιέων, οἵτινες ἀντὶ τοῦ πνευματικοῦ δικτύου ἔφερον ἀνὰ χεῖρας ὄπλα κακοῦργα, τὰ ὅποια λεγεῶνες ῥασοφόρων καθ' ἑκάστην ἐφεύρισκον ἐν τῇ σκοτίᾳ τῶν κατακομβῶν τῆς Νέας Βαβυλώνος. Ἀντιμέτωπος ἐπάλαυεν ἡ ὀρθοδοξία, τὸν θυμὸν τῆς πίστεως περὶζωσμένη, καὶ ἀπὸ τῆς θεότητος, ὑπὲρ ἧς ἐπρομάχει, μυστηριωδῶς βοηθουμένη. Ἀπεκρούσθησαν θαυμασίως αἱ ἀλλεπάλληλοι τῆς Ῥωμαϊκῆς αὐλῆς ληστρικαὶ ἐπιδρομαί, διελύθησαν στρατοὶ ἀπειροπληθεῖς, καὶ συνετρίβησαν τὰ ξίφη τῶν ἐπιδρομῶν ἀπέναντι τῆς λάμψεως τοῦ φωτὸς τῆς Ἀνατολῆς, καὶ τῆς ἀθώου βακτηρίας τοῦ ποι-

(1) Οἱ λόγοι οὗτοι φέροντες χρονολογίαν ἐκφωνήσεως 2 Δεκεμβρίου 1633—27 Δεκεμβρίου 1639, εὐρηγται ἀνέκδοτοι μετὰ τῶν κατωτέρω, εἰς τὸ ἐν Κωνσταντινουπόλει Μετόχιον τοῦ Ἁγίου Τάφου, ὅθεν ἀντεγράφησαν ὑπὸ τοῦ Κυρ. Σοφ. Οἰκονόμου.

μενάρχου τῆς ὀρθοδοξίας. Ἄλλ' οἱ κλονισμοὶ ἐκεῖνοι, εἰ καὶ πρὸς οὐδὲν βλάβαντες τὴν θρησκείαν, διέρρηξαν ὅμως τὰ ράμματα τοῦ κοσμικοῦ κράτους, ἐν ᾧ αὕτη ἐξήσκειτο. Ἡ αὐτοκρατορία ἔπεσεν, ἀλλ' ἡ ὀρθοδοξία ἀνεδείχθη νικήτρια. Ὁ ποιμενάρχης τῆς ὀρθοδοξίας εἶχε τὴν κεφαλὴν εἰς τὸν οὐρανόν, τὰς χεῖρας ἐφ' ὅλης τῆς Ἀνατολῆς, καὶ τοὺς πόδας εἰς τὸ Βυζάντιον· δύναμιν ἐν τῷ κόσμῳ δὲν εἶχεν, εὐχὰς ὅμως διένειμεν ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ εἰς τὸ ποίμνιόν του, ὅπερ προπηλακίζομενον ἀντεῖχε, διωκόμενον ἠνδροῦτο, καὶ θυσιαζόμενον ἐσυγχώρει. Καὶ ἡ Δύσις τότε κατεῖδε τὴν ἀδυναμίαν τῆς· σκότος παχυλὸν ἐκεῖ ἐβασίλευε, καὶ τὰ συντρίμματα τῆς πεσοῦσης αὐτοκρατορίας ἐλθόντα διέλυσαν αὐτό. Τὴν βίαν διεδέχθη ἡ ἀλωπεκὴ περιέθαλψαν τὰ θύματα τῶν ὑπὸ τὸν μονομερῆ σκοπὸν τοῦ προσηλυτισμοῦ. Σχολεῖα ἐν Ῥώμῃ συνεστήθησαν πρὸς ἐκπαίδευσιν τῶν δυστυχῶν τῆς Ἀνατολῆς *σχισματικῶν*. Τὸ πρῶτον ἐλληνικὸν Γυμνάσιον συστηθὲν καὶ διοικούμενον ὑπὸ Ἑλληνοσ ἀπαρεγκλίτως ἐμμένοντος εἰς τὴν θρησκείαν τῶν πατέρων του, καὶ σεβομένου ἐν τε Ἀνατολῇ καὶ Δύσει, διὰ τὸ ἐνδοξὸν τῆς καταγωγῆς, καὶ τὸ θαυμάσιον τῆ εὐρυμαθείας, ὀλίγην ἔφερε τὴν ἄγραν εἰς τὸ δίκτυον τοῦ ἀλιεύς. Ἰάνος ὁ Λάσκαρις, ἡ ψυχὴ τοῦ Γυμνασίου, ἀπῆλθεν ἐκ Ῥώμης, καὶ ὀπισθεν ἐκεῖνου ἐκλείσθησαν αἱ θύραι καὶ τούτου. Ἡ λεοντὴ καὶ πάλιν ἀνεφάνη φοβερὰ εἰς τὰς ἐλληνικὰς κτήσεις τῆς Δύσεως· ὁ ἀριθμὸς τῶν μαρτύρων τῆς ὀρθοδοξίας ἐπῆύξησεν. Ἡ ἀλωπεκὴ καὶ πάλιν ἐκ Ῥώμης ἐξεληθούσα περιώδευσε τὴν ἀνατολὴν, χύνουσα δάκρυα πικρὰ ἐπὶ τῇ δουλείᾳ τῆς *τλήμονος Ἑλλάδος*, τῆς ὁποίας τὰ δυστυχῆ τέκνα υἰοθέτει, ἀνοίγουσα εἰς αὐτὰ τὰς θύρας τῆς ἀδαπάνου μαθήσεως. Τῷ 1581 συνεστήθη ἐν Ῥώμῃ ὑπὸ πάπα Γρηγορίου ΙΓ' τὸ ἐλληνικὸν Γυμνάσιον τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου. Κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην, ἐπειδὴ τὸ δίκτυον ἦτον χρυσόπλεκτον, καὶ τὰ ἄγκυστρα ἀπεκαλύπτοντο διὰ λαμπροῦ δελέατος, ἐξήχθη πλουσιωτέρα ἄγρα, οὐχὶ ὅμως καὶ βεβαία διὰ τὸ ὀλισθηρὸν τῶν ἀγρευθέντων. Μεταξὺ τῶν πολυμαθεστέρων τροφίμων τοῦ Γυμνασίου καὶ τῶν φανατικωτέρων λατινοφρόνων, ἔχει τὰ πρωτεῖα ὁ δραπετίδης Πέτρος ὁ Ἀρχοῦδιος.

Γεννηθεὶς ἐν Κερκύρᾳ περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος, ἐπαιδεύθη ἐν τῷ Γυμνασίῳ τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου, καὶ ἀνηγορεύθη διδάκτωρ τῆς φιλοσοφίας καὶ θεολογίας· ἀσπασθεὶς τὸν καθολικισμόν ἐγένετο πρεσβύτερος, καὶ ἀρωσιώθη ψυχῇ καὶ σώματι εἰς τὰ συμφέροντα τοῦ

νέου θρησκευματος. Οἱ κατὰ καιροὺς πάπαι ἐκτιμῶντες τὴν εὐρυμάθειαν τοῦ Κερκυραίου ἐξωμότου, καὶ τὸν ἔνθερμον αὐτοῦ ζῆλον, τῷ ἀνέθηκαν λεπτὰς θρησκευτικὰς ἀποστολάς, τὰς ὁποίας μὲ ἀγγίνοιαν καλοῦ διπλωμάτου, καὶ φανατικοῦ καθολικοῦ διεξήγαγε θαυμασίως. Ὁ Γρηγόριος ΙΔ', καὶ Κλήμης Ζ' ἀνέθηκαν εἰς τὸν Ἀρκουδίον τὴν εἰς Πολωνίαν ἀποστολήν, πρὸς ῥύθμισιν τῶν Ῥωμαϊκῶν συμφερόντων, καὶ ἀπόκρουσιν τοῦ ἀναβράζοντος κρατῆρος τῆς λουθηροκαθολικῆς μεταρρυθμίσεως. Ἐπὶ εἰκοσατεταίῃ διατρίψας ἐκεῖ ἐπανῆλθεν εἰς Ῥώμην, καὶ ἐτιμήθη μεγάλως διὰ τοὺς καταβληθέντας κόπους. Εἶτα προσεκολλήθη εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ καρδινάλιου Βοργέζη, ἀνεψιοῦ τοῦ πάπα Παύλου Ε'· ἀλλ' ἐπὶ τέλους ἀποβαλὼν πᾶσαν ἐλπίδα ἐπιτυχίας τῶν προσδοκωμένων ἀξιοματίων, ἀπεσύρθη εἰς τὸ ἑλληνικὸν Γυμνάσιον, καὶ ἐκεῖ ἀπεβίωσε τῷ 1634 ταρεῖς εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου. Ἐκληροδότησε τὴν βιβλιοθήκην καὶ τὰ χειρόγραφα του εἰς τὸ Γυμνάσιον.

Ὁ Ἀρκουδῖος ἦν τῶν ἐκ τῶν ὀλίγων πεπαιδευμένων τῆς ἐποχῆς του ὠφέλησε πολὺ τὴν Ῥωμαϊκὴν αὐλὴν διὰ τοῦ ἐνζήλου προσηλυτισμοῦ, καὶ ἀνεδείχθη ὄντως Ἑλληνομαστίξ, κατακριθεὶς διὰ τοῦτο καὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν δυτικῶν. Παρευντίθημι τὰς περὶ τούτου μαρτυρίας διαφόρων δυτικῶν. Ὁ Ῥοδοτὰς⁽¹⁾ ἀνακράζει μετὰ στόμφου περὶ αὐτοῦ. « *Glorioso nome, eccelente teologo, zelante propagatore della* » *fede* ». Παΐσιος ὁ Λιγαριδῆς, Χίος, λατινοφρονῶν τότε, λέγει τάδε περὶ τοῦ διδασκάλου του ἐν τῇ πρὸς πάπαν Οὐρβανὸν Η'. προσφωνήσει τοῦ Καθαρτηρίου Πυρός· « *Τοιούτῳ ἄρα κάγῳ νόμῳ πειθόμενος, χεῖρα* » *βοηθείας ὀρέξαι τῷ πεπτωκότι Πέτρῳ Ἀρκουδῆ οὐκ ὤκησα, ἐμῷ* » *συνῆθαι καὶ χρηστῷ διδασκάλῳ, ἀλλὰ τὴν ταχίστην καὶ μετὰ θά-* » *νατον ἀρωγὴν, καὶ ξυνέμπορον παλάμην οἱ ἀποδοῦναι διέκρινα, τῷ* » *πολλοὺς πολλακίς χειραγωγήσαντι ἐς τὰ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐκκλησίας* » *σεβάσμα θέατρα, καὶ στεφανῶσαι τὴν ἐκείνου στεφανώτιδα δεξιάν,* » *ὑπὲρ τῆς πίστεως μυριάκις πονήσασαν, καὶ οὐκ ὀλίγα τῷ συ-* » *τάξασαν, πᾶσαν ἐπιβουλήν σχισματικῶν, καὶ προσβολὴν αἰρετικῶν,* » *μάλα ῥαδίως ἀναχαιτίζουσαν* ». Ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ συγγράμματός τούτου τοῦ Ἀρκουδίου ὁ Λιγαριδῆς καταχωρεῖ καὶ τρία ἐπιγράμματα του, ὧν τὰ μὲν δύο εἰς Οὐρβανὸν, καὶ τὰς Οὐρβανίτιδας μελίττας, τὸ δὲ τρίτον ἐλεγεῖον πρὸς τὸν Πέτρον, ἔχον οὕτω·

(1) Storia del Rito Greco, III.

"Ηριπες, ὦ Πέτρος πεπετρωμένε πίστει Πέτρου,

"Ηριπες ἀρραγέος, Πέτρε, θεολογίης.

"Αρκυσι δεσμεύεις Ἀρκούδιος, αἰὲν ἀφύκτοις,

"Αρκυσι μοιριδίαις, καὶ σταλίκεσσι μόρου.

Νῦν παλάμας κροτέουσιν ἄλιτροὶ σχισματολάτραι,

Σεῖο ἀποφθιμένου βιβλοθεοτριβέος.

Αἰρέσεων πρόπολοι πατρώια καινοτομοῦντες

Δόγματα, ὀρχεῦνται ποσσὶν ὑπηνεμίαις,

"Οτι ἀπεσθέσθη Ῥώμης λύχνος, ἄστρον Ἑώας.

Φαιτήκων κρύφθη παμφανόνων Φαέθων,

Πίστιος ἰθύνων ἀπλανῆ λόγον, ἱερομύστης

"Ιχνα εἰσθαίνων εὐαγέων πατέρων.

Ἄλλὰ θανῶν λαλεῖ συγγράμμασι, τεύχεα τούτου

Μυρία, ὡς γλῶσσαι πᾶσι μενοῦσι λάλαι.

"Υμμι ματαιολόγοις ἐκφθέγγεται, οὔποτε λήξει

Ἄντεπιχειρήσωνφ αυλεπιραυλοτάτοις.

Ἄδράσι δ' εὐσεβέεσσι γεννήσεται ἄλλος ἀπ' ἄστρον

Ἄρκτουρος σοφίης, πίστιος ἀρκτοφύλαξ.

Ὁ Εὐσέβιος Ῥεναυδότης, εὐτυνειδήτως διακηρύττει, ὅτι ἅπαντες οἱ λατινοφρονήσαντες Ἕλληνες ἀκρίτως διέσυραν καὶ κατελοιδόρησαν τῆς θρησκείας τῶν πατέρων των, ἐν ἐλλείψει ἐπιχειρημάτων πρὸς δικαιολόγησιν τοῦ φανατισμοῦ των ὀνομάζων δὲ τούτους Ἑλληνομάστιγας διακρίνει μεταξὺ τούτων τὸν Ἀρκούδιον ὑπερβάντα πάντας εἰς τὸ στάδιον τῶν ὕβρεων. « *Nemo catholicus, et si Allatii, Arcudii, Caryophili et aliorum, bene de ecclesia meritorum memoriam cum caritate complectatur, in eorum verba jurandum sibi arbitratum, aut nihil in eorum scriptis desiderat. Imo qui se in græcas litteras abdiderunt, codicesque ipsos serio tractaverunt, desiderant illorum diligentiam et prudentiam, nec raro candoram et bonam fidem. Testes tot catholicorum libri editi ab annis triginta, in quibus Arcudius vapulat tamquam perpetuus ecclesiæ Græciæ calumniator, Allatio non parcitur, Caryophilus et alii Hellenomastiges sæpe refelluntur* » (1).

Συγγράμματα.

—De Concordia occidentalis et Orientalis in septem sacramentorum administratione libri VII. Parisiis 1649 (2). (Σκοπεῖ διὰ τούτου ὁ Ἀρκού-

(1) Notae ad Gennadii Homiliam de Eucharistia. σελ. 39.

(2) Τὸ σύγγραμμα τοῦτο, κατὰ Σάξιον (onomasticon lib. IV σελ. 277) προσεβέβηθ' ἐν Ῥώμῃ. Προσφωνεῖται δ' εἰς Σιγισμύονδον Γ' τὸν βασιλέα τῆς Πολωνίας.

διος ὡς ἀποδείξη, ὅτι αἱ δύο ἐκκλησίαι ἐξ ὑπαρχῆς ἦσαν σύμφωνοι οὐ μόνον κατὰ τὴν διδασκαλίαν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἑπτὰ μυστηρίων. « Τὸ » σύγγραμμα τοῦτο, λέγει ὁ Tabaraud, εἶναι ἀξιοσημείωτον διὰ τὰ ὑπὸ τοῦ » Ἀρκουδίου ἐπιμελῶς καὶ ἀκριβῶς συλλεχθέντα μνημεῖα* μηδενίζεται ὁμως » διὰ τῆς ἐπικρατούσης φανατικῆς παραφορᾶς, τῶν ἐπισσεωρευμένων ὕβρων, » καὶ ἄλλων ἀτοπημάτων »).

—Illustratio inscriptionis in via Appia. Romæ 4649.

—De Purgatorio. Romæ 4622.

—Opusculum quod inscribitur: utrum detur purgatorium, et an illud sit per ignem? Romæ 4632.

—Περὶ τοῦ Καθαρηρίου Πυρός, κατὰ Βαρλαάμ. Romæ, typis propag. 4637, (4^{ον} μικρὸν σελ. 441. ἐξεδόθη μετὰ θάνατον ὑπὸ τοῦ μαθητοῦ τοῦ Παΐσιου τοῦ Λιγαρίου).

—Ἀπάντησις εἰς τὸ περὶ μυστηρίων τοῦ Γαβριὴλ Σεβήρου.

—Περὶ πρωτείου τοῦ Πάπα (1).

—Ἀπάντησις εἰς Κατουμσύρτην.

—Breviarium rituum et ceremoniarum Græcorum. Romæ
(τὸ κείμενον ἑλληνιστί).

—Εὐχολόγιον.

Μετάφρασεν ἐκ τοῦ Ἑλληνικοῦ εἰς τὸ Λατινικόν.

—Menologium Græcorum. Romæ 4659.

—Opuscula Aurea Theologica. Romæ 4630. (Περιέχονται συγγράμματα Ἰω. Βέικκου, Γρηγορίου Παλαμά, Βησσαρίωνος, Δημητρίου Κυδώνη, καὶ Μαξίμου Πλανουδή, μετὰ λατινικῆς μεταφράσεως Ἀρκουδίου).

Κατὰ Ῥοδοτάν, ὁ Ἀρκουδῖος ἠσχολεῖτο περὶ τὰ τέλη τοῦ βίου του συγγράφων λατινιστὶ τὴν Ἱστορίαν τοῦ ἐν Ῥώμῃ Ἑλληνικοῦ Γυμνασίου, ἃ τὰ περὶ ἐνώσεως τῶν Ῥουθίνων* ἀλλ' ἀμφοτέρω, ἐπελθόντος τοῦ θανάτου, ἔμειναν ἀτελεῖ (2).

Ἰωάννης Ματθαῖος Καρυόφυλλος.

Ἐγεννήθη ἐν Κρήτῃ περὶ τὸ 1566. Ἐκπαιδευθεὶς εἰς τὸ ἐν Ῥώμῃ Ἑλληνικὸν Γυμνάσιον, καὶ ἀριστεύσας, ἐστάλη εἰς τὴν πατρίδα του, ὡς τοποτηρητὴς τῆς ἐπισκοπῆς Κισσάμου. Ἐπισύρας τὴν καταφρόνησιν καὶ τὸ μῖσος τῶν συμπατριωτῶν του διὰ τὴν ἀλλαξοπιστίαν, ἐπανῆλθε μετ' οὐ πολὺ εἰς Ῥώμην, καὶ προεχειρίσθη ἀρχιεπίσκοπος Ἰκονίου (!). Φανατικὸς καὶ ὁ δραπετίδης οὗτος τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐκκλησίας συνήγορος, διετέλεσε μέχρι θανάτου γράφων καὶ ἐξυβρίζων τοὺς πρώην ἀδελφούς του. Ἀπεβίωσε τῷ 1633 (3), καὶ ἐτάφη εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου.

(1) Allatii, Symmicta, lib. VIII.

(2) Rodota, Del Rito Greco, III — Fabricii, Bibliotheca Græca, XI, σελ. 48—50. Tabaraud, Biographie Universelle, tom. II.

(3) Κατὰ Ῥοδοτάν 1633.

Τὴν εὐρυμάθειαν αὐτοῦ ἐπήνεσαν οἱ Ἐρυθραῖος⁽¹⁾, Ἀλλάτιος⁽²⁾, Φαβρίκιος⁽³⁾, Ῥοδοτάς⁽⁴⁾ καὶ ἄλλοι. Ἦνοεῖτο τὰ μέγιστα ὑπὸ τοῦ καρδινάλιου Πέτρου Ἀλδοβραντίνου. Πρὸς τοῖς ἄνω δ' ἐπαινοῦσι τὸν Καρυόφυλλον ὡς ἔξοχον φιλόσοφον, θεολόγον, καὶ τῆς ἑλληνικῆς καὶ λατινικῆς ἐγκρατέστατον ὁ Victorellus, καὶ ὁ καρδινάλιος Τολέτης. Τόσον δὲ φανατισμὸν ἐδειξεν, ὥστε ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ αἰδίου πατριάρχου Γενναδίου τοῦ Σχολαρίου, ἐξέδωκεν ἴδια συγγράμματα συνηγοροῦντα ὑπὲρ τῆς Φλωρεντινῆς ψευδοσυνόδου.

Συγγράμματα.

- Noctes Tusculanae et Ravennatis. Romae 1624.
- Libellus de mensa et antimensis.
- Caldeae seu aethiopicae linguae institutiones. Romae 1630.
- Pro defensione concilii Florentini. Romae 1628. (Librum, ὡς ὁμολογεῖ Ἀλλάτιος, qui sub nomine Gennadii circumfertur).
- Confutatio Nili Thessalonicensis in primatu papae. Parisiis 1626.
- Demonstratio errorum Gergani in disp. de processione spiritus.
- Notae ad exercitationes Is. Casauboni in Baronium. Coloniae 1647.
- Notae in versione Homiliarum Origenis in Ieremiam prophetam. Lugd. 1627.

Εἰς νεοελληνικὴν.

- Ἐλεγχος τῆς ψευδοκριτικῆς κατηχήσεως Ζαχαρίου τοῦ Γεργάνου ἀπὸ τῆν Ἄρτην. Romae 1634.
- Ἀπ δοκιμασία καὶ κατάκρισις τῆς ἐπ' ὀνόματι Κυρίλλου Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως ἐκδοθείσης ὁμολογίας τῆς πίστεως, εἴτουν ἀπιστίας τῶν Καλδαισῶν, ἣ συνῆπται καὶ ἡ τῶν Ἀναθεματιστῶν παρ' αὐτοῦ δὴ τοῦ Κυρίλλου πάλαι ἐκφωνηθέντων ἀπὸρρίψις. Romae typis propag. MDCXXI (8^{ον} μικρὸν σελ. 159^ο προσφωνεῖται τῷ πάπῃ Οὐρβανῷ).
- Βελλαρμίνου, Χριστιανικὴ Διδασκαλία. Romae 1634.
- Σύντομος ἀπολογία κατὰ Κατουμάρτου.
- Περὶ ὁγδόης Συνόδου.
- Ἐξέδωκε μετὰ λατινικῆς μεταφράσεως καὶ ἱστορικοκριτικῶν σημειώσεων.
- S. Nili junioris Vita. Romae 1624.
- Epistolae Themistoclis. Rom. 1626.
- Gregorii Scholarii Orationes III de pace ad Graecos, Iosephi episcopi Methonensis responsio ad Marcum Ephesii, et Gregorii Protosyn-celli apologia. Rom. 1612.

(1) Pinacotheca, I, σελ. 223.

(2) Apes Urbanæ, σελ. 162—De consensu, σελ. 999.

(3) Bibliotheca Graeca, XI, σελ. 446.

(4) Del rito Greco, III.

—Catena Græca Procopii in Cantica Canticorum. Lugd. 1633.

Ὁ Καρυόφυλλος, εἰδήμων τῆς χαλδαϊκῆς, συριακῆς καὶ ἰταλικῆς, μετέφρασε τὴν διδασκαλίαν τοῦ Βελλαρμίνου εἰς τὰς γλώσσας ταύτας (1).

Νεόφυτος Ῥοδινός.

Ἐγεννήθη ἐν Ποταμιᾷ τῆς Κύπρου, καὶ ἐπαιδεύθη τὰ μὲν ἐγκύκλια γράμματα παρὰ τῷ συμπολίτῃ του Λεοντίῳ Εὐστρατίῳ, τὴν δὲ ῥητορικὴν παρὰ Ἰάσωνι Σωζομένῳ. Ἐλθὼν δ' εἶτα ἐν Ῥώμῃ, ἐστάλη εἰς Ἰσπανίαν καὶ κατεγράφη ἐν τοῖς τροφίμοις τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Σαλαμάγγας, ἔνθα ἐσπούδασε τὴν θεολογίαν καὶ ἐδίδαξε τὴν Ἑλληνικὴν. Μετὰ τὸ πέρασ τῶν σπουδῶν ἐστάλη ὑπὸ τῆς Ῥωμαϊκῆς αὐτῆς εἰς Πολωνίαν πρὸς προσηλυτισμὸν, καὶ εἶτα εἰς Ἑλλάδα (per assalire più da vicino la scisma) ἐνταῦθα ὅμως ὑπέστη πολλοὺς διωγμοὺς, καὶ συλληφθεὶς ὑπὸ τῶν Τούρκων ἐπωλήθη ὡς δούλος. Τῇ ἐπεμβάσει τῆς Ἐνετικῆς δημοκρατίας ἀπελευθερωθεὶς ἀπανῆλθεν εἰς Ἰταλίαν, καὶ διωρίσθη ἐφημέριος τῆς ἐν Νεαπόλει ἑλληνικῆς ἐκκλησίας. Ἐνταῦθα διετέλεσεν ἀρκετὸν χρόνον, διδάσκων καὶ τὴν ἑλληνικὴν εἰς τὰ δημόσια σχολεῖα. Προσκληθεὶς εἰς Ῥώμην ἐστάλη εἰς Χιμάρβραν, ἔνθα ἐπὶ ὀκτῶ ἔτη μυρίας ὑποστάς κακουχίας, στερήσεις, καὶ διωγμοὺς, περιήρχετο ἀπὸ χωρίου εἰς χωρίον διδάσκων τὸ εὐαγγέλιον, καὶ προσηλυτιζῶν τοὺς ἀπλοϊκωτέρους.

Ἐπανελθὼν εἰς Ῥώμην ἐτελεύτησε (1669) πλήρης ἡμερῶν (2).

Συγγράμματα.

α. λατινιστί.

—Compendium Sacramentorum. De præceptis Decalogi. De peccatis. De officio divino. Romæ 1628.

—Interrogatorium confessorum. Rom. 1630.

—Vita Gregorii XIII Pontificis.

β. ἀπλοελληνιστί.

—Πανοπλία πνευματικῆ, τοὔτεστι πρόχειρος διδασκαλία πολλὰ ὠφέλιμος διὰ τὰ ἡξεύρη κανεὶς τὰ πράγματα τῆς Χριστιανικῆς πίστεως εἰς κοινὴν ὠφέλειαν παρὰ Νεοφύτου ἱερομονάχου Ῥοδινοῦ Κυπρίου τοῦ Σιναιτου συντεθείσα. Romæ 1630.

—Αὐγουστίου ἐπισκόπου Ἰππώνης Ἐγχειρίδιον, μεταφρασθὲν ὑπὸ Νεοφύτου τοῦ Ῥοδινοῦ. Rom. 1637.

—Νεοφύτου Ῥοδινοῦ ἐξήγησις εἰς τὴν ἑορτὴν τῆς Θεοτόκου, τοὔτεστιν εἰς τὸ Μεγαλύνει ἡ ψυχὴ μου τὸν Κύριον, μερασμῆνη εἰς δωδεκά ὁμιλίαις πολλά

(1) Biographie Universelle par Feller, tom. III, σελ. 201.

(2) Rodotà Storia del Rito Greco.—Allatii, Apes Urbanae.

ὠφελίμαις διὰ διδασκάλαις καὶ κάθε φιλοπάρθενον Χριστιανόν. Τοῦ αὐτοῦ ὀμιλία εἰς τὴν κοίμησιν τῆς Παναγίας. Μαρτύριον τοῦ ἁγίου μάρτυρος Νεοφύτου. Romæ 1637.

— Ἀσκησις πνευματικῆ, βιβλίον πολλὰ ὠφέλιμον διὰ τὰ ἀποστραφῆ ὁ ἄνθρωπος εἰς τὸν Θεόν, λογιζόμενος τὰ ὑστερινά του, ἤγουν τὸν θάνατον, τὴν κρίσιν, τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, καὶ τὴν παντοτινὴν κλάσιν τοῦ ἁδου. Κόπος Νεοφύτου Πρεσβυτέρου τοῦ Ῥοδινοῦ. Romæ 1644.

— Περὶ ἡρώων, στρατηγῶν, φιλοσόφων, ἁγίων καὶ ἄλλων ὀνομαστῶν ἀνθρώπων ὅπου εὐγέησαι ἀπὸ τὸ νησι τῆς Κύπρου. (Ἐν Ῥώμῃ παρὰ τῷ Μασκάρδῳ ἔτει τῆς τοῦ Χριστοῦ γεννήσεως αχθ'. ἐξεδόθη μετὰ θάνατον ὑπὸ Λαυρεντίου Πόρτου, προσφωνηθὲν εἰς Λέοντα Ἀλλάτιον. σελ 203).

— Ἀπόκρισις εἰς τὴν ἐπιστολὴν Ἰωάννου πρεσβυτέρου καὶ ρεφενδαρίου τῆς ἐκκλησίας τῆς Παραμυθιάς εἰς τὴν Παλαιὰν Ἠπειρον, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ αὐτὸς εὐλαβέστατος Ἰωάννης παραπονᾶται διὰ τὸν Ῥώμης ἀρχιερέα, ὅτι ὡς ἄκρος ποιμένας, καὶ ὡς διάδοχος τοῦ Πέτρου, δὲν ζητᾷ τὰ πρόβατα, τοῦτέστιν (sic) ἐκείνους, ὅπου ζιοῦσιν εἰς τὸ βίτον (sic) τῆς Ἀνατολικῆς ἐκκλησίας. Romæ, typis propag. 1656. 42, σελ. 132 (ἐν τέλει ἀναγινώσκεται ὁ τόπος καὶ ὁ χρόνος τῆς συντάξεώς του « Εἰς τὴν Νίβιτζαν ἀχμή, μηνὶ Ἰανουαρίῳ »).

— Βίος ἢ μαρτύριον τοῦ ἐν ἁγίαις πατρὸς ἡμῶν Ἰγνατίου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως, γραμμένον ἑλληνικὰ ἀπὸ Νικίταν Δαβὶδ τὸν Παφλαγόνα, καὶ γυρισμένον εἰς τὴν ἀπλὴν γλώσσαν ὑπὸ Νεοφύτου Ῥοδινοῦ τοῦ Κυπρίου.

— Μίμησις τοῦ Χριστοῦ τέσσαρα βιβλία συνθεμένα ἀπὸ Θωμᾶν τὸν Κέμπην.

— Μετάφρασις τῆς Φιλοθέας τοῦ ἱεροῦ Αὐγουστίνου (').

Κατ' Ἀλλάτιον (Apes Urbanæ) ὁ Ῥοδινοὸς ἔγραψεν εἰς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν—Ῥωμαϊκὸν Μαρτυρολόγιον.

Γεώργιος Βουστρώνιος.

Κύπριος, σπουδάζας ἐν Ῥώμῃ καὶ καταταχθεὶς εἰς τὸ Τάγμα τοῦ Ἰησοῦ ἀπεβίωσε τῷ 1610, ἐν ἡλικίᾳ ἐτῶν 24 (²) νέος πολυμαθὴς, τρίβων τὴν θεολογίαν, καὶ εἰδήμων τῆς ἑλληνικῆς, λατινικῆς, καὶ ἰταλικῆς γλώσσης. Συγγράμματα κατέλιπε τὰ ἐξῆς

— Νουθετήματα πνευματικὰ τοῦ πατρὸς Ἰωάννου τοῦ Ἀβίλα, μεγάλου διδασκάλου τῆς πνευματικῆς ζωῆς, ἐρμηνευμένη εἰς τὴν κοινὴν γλώσσαν τῶν Ῥωμαίων διὰ κοινὴν ὠφέλειαν τῶν εὐλαβῶν ἀνθρώπων. Romæ, nella Samp. della Sacr. Congr. de Propag. Fide. MDCLXXI. 42^{ον}, σελ. 66. (Ἐν τέλει τῆς μεταφράσεως ταύτης τοῦ Δ' Ἀβίλα (Documenti spirituali) προστίθεται, Μελέτη καθημερινὴ τοῦ πάθους τοῦ Χριστοῦ· σελ. 67—88).

— Περὶ ἑναθάσεως τοῦ Νοῦ εἰς τὸν Θεόν, διὰ μέσου τῆς κλίμακος τῶν κτισμάτων· βιβλίον συνθεμένον παρὰ τοῦ ἐξοχωτάτου καὶ αἰδεσιμωτάτου Ῥα-

(¹) Ἀμαδοῦτζη προλεγόμενα εἰς τὰ τοῦ Δημητρίου Πεπᾶνου.

(²) Fabricii, Bibliotheca Græca, XII, σελ. 119.

βέρτου τοῦ Βελλαρμίνου τῆς ἁγίας Ῥωμαϊκῆς ἐκκλησίας καρδινάλεως τῆς συντροφίας τοῦ Ἰησοῦ. Καὶ μεταγλωττισμένον εἰς τὴν κοινὴν γλῶσσαν τῶν Ῥωμαίων παρὰ τοῦ πατρὸς Γεωργίου τοῦ Βουστρωνίου ἱερέως τῆς συντροφίας τοῦ Ἰησοῦ. Romæ, typis propagandæ 1637. 8^{ov} σελ. 396. (Τὸ σύγγραμμα τοῦ Βελλαρμίνου ἐπιγράφεται, De ascensione mentis in deum per scalas rerum creaturum).

Λέων Ἀλλάτιος.

Ἐγεννήθη τῷ 1586 ἐν Χίῳ ἀπὸ Νικόλαον Ἀλλάτιον, καὶ Σεβαστὴν Νευρίδα, ὀρθοδόξους τὸ θρήσκευμα. Ἐκπαιδευθεὶς ἐν τῇ πατρίδι τὰ ἐγκύκλια, ἤλθεν ἐνναέτης εἰς Καλαβρίαν, πρὸς τελειοτέραν μάθησιν. Τῷ 1600 (1) μεταβάς εἰς Ῥώμην εἰσῆχθη εἰς τὸ ἑλληνικὸν Γυμνάσιον, καὶ ἐξεπαιδεύθη τὴν φιλοσοφίαν, θεολογίαν, καὶ τὰ γραμματικά. Πεπροικισμένος μὲ κρίσιν σπανίαν, μνήμην ἀπέραντον, καὶ καταπληκτικὴν εὐμάθειαν διέπρεψεν ὡς μαθητῆς, καὶ ἐκλείσθη εἴτα ὡς εἰς τῶν ἐπιφανεστέρων φιλολόγων τοῦ καιροῦ του. Ἡ φύσις ἐπεδαψίλευσε αὐτῷ πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τὸ δῶρον τῆς ποιήσεως εἰς βαθμὸν τοσοῦτον, ὥστε συνωμίλει ἀπροσκόπτως ἐμμέτρως. Ἐλκόμενος ὑπὸ τοῦ πρὸς τὴν πατρίδα ἔρωτος ἐπανέστρεψεν εἰς Χίον· ἀλλὰ μὴ ἀρεσκόμενος εἰς βίον καθεστικόν, ἐπαγόμενον ὑπὸ τῆς ἐπαρχιακῆς μονοτονίας, ἐπανῆλθεν εἰς Ῥώμην, καὶ ἐπεδόθη εἰς τὴν σπουδὴν τῆς ἱατρικῆς ὑπὸ τὸν περιφανῆ Ἰούλιον Λαγάλλαν, τοῦ ὁποῦ τοῦ βίον καὶ συνέγραψεν. Ὁ καρδινάλιος Βισκίας πρετέλαβε τὸν Λέοντα σύμβουλον ἐπὶ τῶν θρησκευτικῶν ζητημάτων, ὁ δὲ πάπας Παῦλος Ε' διώρισεν αὐτὸν καθηγητὴν τῆς Ἑλληνικῆς· καὶ ὁ Γρηγόριος ΙΕ' τὸν ἔστειλεν ἐν ἔτει 1622 εἰς Γερμανίαν πρὸς μεταφορὰν τῆς ὑπὸ τοῦ ἐκλέκτορος τῆς Βαυαρίας δωρηθείσης βιβλιοθήκης τῆς Εἰδελβέργης· ὁ καρδινάλιος Φραγκίσκος Βαρβερίνης ὀνόμασεν αὐτὸν βιβλιοθηκάριον του, καὶ ὁ πάπας Ἀλέξανδρος Ζ' ἐπίτιμον θαλαμηπάλον του, καὶ τῷ 1661 βιβλιοθηκάριον τῆς Βατικανῆς· Κλήμης ὁ Α' τῷ ἐχορήγησε σύνταξιν ἰσόβιον.

Ὁ Ἀλλάτιος πλήρης ἤδη τιμῶν, καὶ ἔχων ἐν τῇ διαθέσει του τοὺς θησαυροὺς τῆς Βατικανῆς, ἀνεδείχθη ὄντως χαλκέντερος, μέχρι θανάτου ἀντιγράφων, σχολιάζων, καὶ ἐκδίδων τοὺς τεθαμμένους θησαυροὺς τῆς προγονικῆς εὐκλείας. Τὸ ὄνομά του ἐκλείζετο καθ' ὅλην τὴν Δύσιν καὶ τὴν Ἀνατολήν, καὶ ὁ Καρδινάλιος Ρετζ' ἐπισκεπτό-

(1) Κατὰ Ῥοδόταν ἐνδεκαετῆς εἰσῆλθεν εἰς τὸ Ἑλληνικὸν φροντιστήριον (1597).

μένους τὴν Βατικανὴν ἐνηγαλίσθη περιπαθῶς τὸν θρυλλούμενον σοφόν.

Ἀπεβίωσε τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1669 ἐν ἡλικίᾳ ἐτῶν ὀγδοήκοντα τριῶν, οὐδέποτε θελήσας νὰ καταταχθῇ εἰς θρησκευτικόν τι τάγμα, ἢ ἔλθῃ εἰς γάμου κοινωνίαν. Ἀποθνήσκων ἀνεμνήσθη τῆς πατρίδος του, διαθέμενος τὴν μικρὰν περιουσίαν του πρὸς ἐκπαίδευσιν τριῶν Χίων ἐκ γονέων Ἑλλήνων καὶ ὀρθοδόξων εἰς τὸ ἐν Ῥώμῃ φροντιστήριον τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου, ὅπερ ἐκήρυξε κληρονόμον του.

Ἄσθλον πότε ὁ Ἀλλάτιος ἐξώμωσε τὴν θρησκείαν τῶν πατέρων του· κατὰ Βαλέριον (voyage en Italie) καὶ Claude, ἦτον ἔτι ὀρθόδοξος τῷ 1661· διότι ἅμα διωρίσθη βιβλιοθηκᾶριος τῆς Βατικανῆς, ἐποιήθη τὸ ἐξῆς δίστιχον ὑπὸ καθολικοῦ τινος δυσχεραίνοντος ἐπὶ τῷ διορισμῷ τοῦ σχισματικοῦ Ἀλλατίου.

Praefuit haereticus (1) ; post hunc schismaticus ;

Turca praest ; Petri bibliotheca vale.

Ὁ Ἀλλάτιος ἦτο ἀπλοῦς τὰ ἤθη, ὠραῖος δὲ καὶ ἱπποτικὸς τὴν μορφήν (2). Τὴν δ' εὐρυμάθειαν αὐτοῦ ἐξεθείκασαν δεόντως πολλοὶ καὶ διάφοροι. Ὁ Ῥοδοτᾶς ἀνακράζει περὶ αὐτοῦ πομπωδῶς ταῦτα. « Noto » alla republica delle lettere, mostro d' erudizione sacra e profana, eccellente teologo, famoso poeta, dotto controversista, e illustre difensore della fede ortodossa. Gloria della città di Scio, da cui trasse il nascimento, pregio del collegio greco, da cui fu educato; ornamento del passato secolo, in cui si resè illustre!»

Ὁ Φαβρίκιος λέγει περὶ Ἀλλατίου « in scriptis Allatii, quum eruditionem singularem, doctrinaeque copiam et infinitam, in editorum praecipue monumentorum graecorum, notitiam et lectionem mirari omnes necessit ».

Ὁ Νικέρων (Commentaires) λέγει, ὅτι « ὁ Ἀλλάτιος ἦτο ἀνὴρ φιλόπονος, ἀκούραστος, πεπρικοισμένος μὲ μνημονικὸν τεράστιον, καὶ πολυμαθέστατος· εἰς τὰ συγγράμματά του ὅμως παρατηρεῖ τις μᾶλλον εὐρυμάθειαν καὶ πολυαναγνωσίαν παρὰ πνεῦμα καὶ τάξιν (3). »

(1) Αἱρετικὸν καλεῖ τὸν προκάτοχον τοῦ Ἀλλατίου Ὀλτένιον, διαμαρτυρούμενον τὸ πρὶν, καὶ εἶτα τὸν καθολικισμὸν ὁμολογήσαντα.

(2) Ἡ εἰκὼν του ἐδημοσιεύθη ἐν τῷ προμετωπίῳ τῆς πρώτης ἐκδόσεως τῆς Ἑλληνικῆς βιβλιοθήκης τοῦ Φαβρίκιου.

(3) Rodotà Del Rito Greco, III—Fabricii, Bibliotheca Graeca—Guinguené, Biographie Universelle, tom. I.—Βλαστῶ, Σιακᾶ, Β'.

Τὸ βέβαιον, ὅτι ὁ Ἀλλάτιος ἦν τῶν σοφωτέρων τοῦ 12^{οῦ} αἰῶνος, κριτικὸς, φιλόλογος, θεολόγος, ἀρχαιολόγος, γλωσσομαθῆς, καὶ ποιητῆς οὐχὶ τῶν χαμαιπετῶν κατὰ τὴν τότε συνήθη ἀταξίαν ἐφρόντιζε νὰ συσσωρεύῃ ὕλην, πολλάκις ὅμως καὶ ἀμεθόδως. Ἦτο τόσοσ σταθερὸς εἰς τὰς ἔξεις του, ὥστε βεβαιοῦται, ὅτι ἐπὶ τεσσαράκοντα ἔτη μετεχειρίσθη ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν κάλαμον· καὶ τόσοσ φιλόπονος, ὥστε ἐντὸς μιᾶς νυκτὸς ἀντέγραψεν ἀγκωδέστατον σύγγραμμα (*Diarium Pontificum*). Ἠγέρθη καὶ οὗτος ἐξ ἀνάγκης δριμύς τῆς ὀρθοδοξίας ἐπικριτῆς, οὐχὶ ὅμως καὶ ὑπερφίαλος ὑβριστῆς, ὡς ἄλλοι δραπετίδαι· εὐσυνειδήτως δ' ἔστιν ὅτε συνηγορεῖ ὑπὲρ τῆς θρησκείας τῶν πατέρων του, παρατιθέμενος κείμενα ἀντιδοξούντων αὐτῷ συγγραφέων. Ἀκμαῖος δὲ καὶ φλογερὸς πρὸς τὴν πατρίδα ἔρωσ διαλάμπει εἰς τὰ συγγράμματά του, καὶ ἰδίως ἐν τῷ λαμπρῷ ποιήματι «Ἑλλάς.» Ἐν τούτῳ, ποιηθέντι εἰς τιμὴν τῆς γεννήσεως Λουδοβίκου ΙΔ', παρίσταται ἡ Ἑλλάς λαλοῦσα πρὸς τὸν μονάρχην καὶ ἐξαιτουμένη τὴν ἀπολευθέρωσίν της.

Συγγράμματα.

ἄ. ἐκδόσεις μετὰ λατινικῆς μεταφράσεως καὶ σημειώσεων.

—Socratis, Antisthenis et aliorum Socraticorum epistolæ, cum versione et dialogo de scriptis Socratis. Parisiis 1637.

—Philo Byzantinus de septem mundi spectaculis, cum versione et notis. Romæ 1640.

—Monumentum Aduditanum Ptolemæi Evergetæ. gr. et lat. Rom. 1631.

—Sallustii philosophi opusculum de Diis et mundo. gr. lat. Romæ 1638.

—Procli Diadochi paraphrasis in Claudii Ptolemæi libros IV, de siderum effectioibus. gr. lat. Lugdun. 1635.

—Vita Homeri, scripta a Procli et aliis duobus anonymis. gr. lat. et librum de patria Homeri. Lugd. 1640.

—S. Methodii convivium Virginium. gr. lat. cum notis et diatriba de Methodiis. Rom. 1656.

—Eustathii Antiocheni et martyris in Hexaëmeron Commentarios, ac de Engastrimytho dissertatio adversus Origenem. Origenis de eodem Engastrimytho, cum versione atque in Hexaëmeron notis et Allatii syntagmate de Engastrimytho. Lugd. 1629.

—S. Nili ascetæ epistolæ. gr. lat. Romæ 1668.

—Excerpta varia Græcorum Sophistarum et Rhetorum. Romæ 1641.

—Σύμμικτα, sive Opusculorum Græcorum et Latinorum vetustiorum ac recentiorum libri X, Romæ 1668. (Περιέχει ἐξήκοντα ἑπτὰ συγγράμ-

ματα, ὧν κατάλογος εὔρηται παρὰ Φαβρικήω· ὁ Ἀλλάτιος εἶχεν ἐτοιμάσει πρὸς ἔκδοσιν ἕτερα ἑκατὸν τριάκοντα ἑπτὰ συγγράμματα ἀνέκδοτα, πρὸς συνέχειαν τῶν Συμμίκτων).

—Eustathii presbyteri liber de vita functorum statu. g. lat. Romæ 1655.

—Michælis Pselli, Encomium in Symeonem Metaphrastem et officium. Symeonis Metaphrastæ Oratio in commentationem S. Deiparæ, et epistolæ. Parisiis 1664.

—Catena SS. Patrum in Ieremiam prophetam et threnos. Lugdun. 1633.

—Græcia Orthodoxa, in quo opere græce et latine faventia scripta. Romæ 1652. 2 vol. ἀνετυπώθη 1659.

—Georgii Acropolitæ historia, Ioelis Chronographia, et Ioannis Canani narratio de bello Cpol. Paris. 1651.

—Mantissa ad opera S. Anselmi. Lugdun. 1630.

—Libanii Orationes variæ.

—Tiberius sophista, Leshonactes Romanus, Michæel Apostolius et alii de figuris rhetoricis· Georgius Cheroboscus de tropis pæticis. Georgius Pachymeres de probatione capitum etc. Romæ 1643.

—Photii patriarchæ, Symeonis Logothetæ, Theodori Ancyraui, Nicetæ Magistri et aliorum epistolæ.

—Himerii sophistæ declamat. XX. Choricii Sophistæ. Zozimi Gazæi, Libanii, Michælis Pselli et aliorum Orationes.

—Longinus.

—In Aristotelis hymnum Hermiæ dictum, commentarius.

—Arriani Ponti Euxini Periplus.

—Ioannis Lydi chrestomathia de mensibus.

—Ioannis Antiocheni Archæologia.

—Theodori lectoris historia ecclesiastica.

—Conciliorum Ferrarensis et Florentiæ acta pleniora. Romæ. 1638.

—Historia Georgii Hamartoli.

—Ioanni Chrysostomi et Photii explicationes in Evangelia Matthæi, Ioannis, et Lucæ.

—Leonardi Aretini de Reip. Florentinorum.

—Io. Canabuttii, de insula Samothraciæ et Diis Troicis.

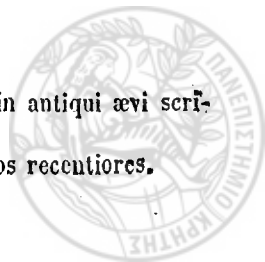
6'. ἔγραψε λατινιστί.

—De ecclesiæ occidentalis atque orientalis perpetua consensione lib. III. cum dissertatione de Dominicis et Hebdomadibus Græcorum, et de missa præsanctificorum. Coloniae 1648.

—De liturgia S. Iacobi—pro asserenda Græcorum communionē, et de lignis S. Crucis. Coloniae 1648.

—De utriusque ecclesiæ occidentalis atque orientalis perpetua in dogmate de purgatorio, tum in dogmate, tum in ritibus consensione. Romæ 1655.

- Ioannis Henricus Hottingerus, fraudis et imposturae manifestate convictus. Romae. 1664.
- Vindiciae synodi Ephesinae et S. Cyrilli de processione ex patre et filio spiritus S. Romae 1664.
- De octava synodo Photiana. Romae 1662.
- In Rob. Creyghtoni apparatus ad historiam synodi Florentinae a Sylvestro Syropulo scriptam. Hagae Com. 1660.
- De patria Homeri. Lugd. 1640.
- Dialogus de scriptis Socratis. Parisiis 1637.
- De Methodiis et eorum scriptis diatriba. (συνεξεδόθη τῷ Ἁγίῳ Μεθοδίῳ ἐν Ῥώμῃ 1656, ἀνατυπωθὲν ἐν Βιβλιοθήκῃ Φαβρικού).
- De Nilis (συνεξεδόθη ταῖς ἐπιστολαῖς Νείλου ἐν Ῥώμῃ 1668, καὶ ἐν Βιβλιοθήκῃ Φαβρικού).
- De Georgiis (συνεξεδόθη Γεωργίῳ Ἀκροπολίτῃ ἐν Παρισίοις 1654, καὶ ἐν Βιβλιοθήκῃ Φαβρικού).
- De Io. Damasceno et ejusdem scriptis. (ἐξεδόθη ὑπὸ Λεκιένου ἐν τοῖς ἄκασι τοῦ Δαμασκηνοῦ τῷ 1742).
- De Symeonum scriptis diatriba. Parisiis 1664.
- De Psellis et eorum scriptis. Romae 1634.
- De libris ecclesiasticis Graecorum. Parisiis 1644.
- Apes Urbanæ, sive de viris illustribus qui ab anno MDCXXX per totum MDCXXXII Romae adfuerunt ac typis aliquid evulgarunt. Romae 1633.
- Vita Iulii Lagallæ. Parisiis 1644.
- γ'. ἀνέκδοτα.
- De cryptography Graecorum recentiorum.
- Bibliotheca de scriptoribus graecis profanis.
- Bibliotheca de scriptoribus graecis ecclesiasticis.
- Historia Astrologica.
- Diatriba de Philonibus.
- De Theodoris.
- De Nicetis.
- De Constantinis.
- De Leonibus.
- De Libris apocryphis.
- De academiis orbis et earum institutione.
- De melodis Graecorum.
- Diatriba de Graecis qui latine scripserunt.
- Homerus a calumniis vindicatus.
- Exercitationes contra recentiorum calumnias in antiqui aevi scriptores et lumina.
- De poetica exercitationes adversus hypercriticos recentiores.
- De fine temporum.

- De fine vitæ Ioannis Evangelistæ.
- De Ptolemæis Ægypti regibus.
- De magæte libri III.
- De mandragora.
- De conscribendis epistolis.
- De officiis monasteriorum Græcorum.
- De musiea recentiorum Græcorum.
- Anachronismus carmine elegiaco.
- Carminum Græcorum sylvæ.
- Animadversiones in antiquitatum Etruscarum fragmenta Paris. 1640.
- De Engastrimytho. (συνεξεδόθη τοῖς ὑπομνήμασιν Εὔσταθίου 1629).
- De mensura temporum antiquorum et præcipue Græcorum. Coloniae 1643.
- De solea veteris ecclesiae. (συνεξεδόθη τοῖς Συμμίκτοις).
- De rebus ecclesiasticis Græcorum observationes variae, de narthece veteris ecclesiae, et de recentiorum Græcorum templis. Parisiis 1644.
- De dominiciis Græcorum. de missa praesanctificatorum. Mogunt. 1644.
- De Græcorum hodie quorundam opinionibus. Coloniae 1645.
- De erroribus magnorum virorum in dicendo. Romæ 1655.
- Variae lectiones ad Const. Manassis historiam. Romæ 1695.
- Confutatio fabulae de Ioanna papissa ex monumentis Græcis. Romæ 1640.
- In Pselli libellum de mirabilibus schediasma.
- Iulii Lagallae de cælo animato disputatio. 1622.
- Vetus Tacito lectio restituta.
- Ædificationes Romanae. Patavii 1644.
- Συμμίκτων indiculus. Romæ 1698.
- Notae in B. Alanum de complactu naturæ.
- δ'. ἑλληνιστί.
- Præmata varia Græca. Romæ 1633.
- Ἐριδανός' ποίημα ἐλεγειακόν. Romæ 1635.
- Εἰς Οὐρβανοῦ Η'. ἄγαλμα' ποίημα ἰαμβικόν. Romæ 1640.
- Ἑλλάς' ποίημα ἰαμβικόν. Romæ 1644. (ἐξεδόθη καὶ ἐν Consensione perpetua).
- Γενέθλια Ὀμήρου' ἐλεγείον. (ἐδημοσιεύθη ἐν Gronovii, Thesaurus Antiquitatum Græcorum).
- Εἰς Χριστίαν Βασίλισσαν' 1656.
- Melissolyra, de laudibus Dionysii Pctavii. Rom. 1653.
- Οὐρβανοῦ τοῦ ὀγδοῦ εἶδος παραινετικόν εἰς ἀρετήν, Λέοντι τῷ Ἀλλατίῳ ἐξελληνισθὲν πρὸς τὸ Θ'. εἶδος τῶν Νεμεονικῶν Πινδάρου. (ἐδημοσιεύθη ἐν Apes Urbanae).

—Iatrolaurea Gabrielis Naudaei Parisini. Romae 1633. (μετὰ λατινικῆς μεταφράσεως Βαρβολ. Τορτολέτου).

—Ἐπιγράμματα εἰς ἱατρικὰς ἐφημερίδας Ἀνδρέα Ἀργολίου, εἰς Ἀντώνιον Βροῦνον, εἰς τὴν συλλογὴν τῶν Δημοτικῶν ἀσμάτων τοῦ Ἀντωνίου Καρέγγου, εἰς τὰ ποιήματα Γασπάρου Συμεῶνος, καὶ εἰς Δημόνασσαν βασίλισσαν τῆς Κύπρου.

Ἐκτὸς τούτων, γεγραμμένων εἰς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν, ἔγραψε καὶ εἰς τὴν ἀπλοελληνικὴν, τὰ δύο ταῦτα.

—Ἐγχειρίδιον περὶ τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Romae, typis Sac. Cong. de Propag. Fide 1658.

—Ἐγχειρίδιον περὶ τοῦ Συμβόλου τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου. Romae typis propag. 1659.

ε. γαλλιστί.

—La concorde des nations chretiennes d'Asie, d'Afrique, et d'Europe sur la foi catholique abandonnée par les protestans. Maguntiae 1655.

ς'. ἰταλιστί.

—Il viaggio della Signora D. Lucrezia Barberina duchessa di Modena. Genova 1654.

—Vita e morte del P. F. Alessandro Baldrati da Lugo fatto morire nella città di Scio da Turchi per la Fede cattolica. Roma 1657.

—Dramaturgia divisa in sette indici. Roma 1666.

Ὁ Ἀλλάτιος διετῆρει τακτικὴν ἀλληλογραφίαν μετὰ τῶν ἐπισημοτέρων τῆς ἐποχῆς του, ἐξ ὧν τεσσαράκοντα ἐξ ἀπαριθμεῖ ὁ Φαβρίκιος μνημονευμένους ἐν τοῖς Συμμίκτοις.

Νικόδημος Μεταξάς.

Ἐγεννήθη περὶ τὸ 1585 ἐν Κεραμιαῖς τοῦ δήμου Ἄνω Λιθαθοῦ τῆς Κεφαλληνίας ἐξ εὐγενῶν (1). Ἐκπαιδευθεὶς τὰ ἐγκύκλια ὑπὸ τοῦ ἐκ πατρὸς θεοῦ του, Νικοδήμου Μεταξᾶ ἐπισκόπου Κεφαλληνίας καὶ Ζακύνθου (2), καὶ τὴν μοναχικὴν ἀσπασθεὶς πολιτείαν μετωνομάσθη Νικόδημος, Νικόλαος ἐν τοῖς κοσμικοῖς καλούμενος. Περὶ τὸ 1620 μετέβη παρὰ τῶ ἐν Λονδίῳ ἐμπορευομένῳ ἀδελφῶ του, ὅστις τὸν συνέδραμε γενναίως. Βλέπων ὁ Νικόδημος τὴν εἰς τὸ ἔθνος ἐπικρατοῦσαν ἀμάθειαν, διὰ τὴν ἔλλειψιν τῶν πρὸς διάδοσιν ὠφελίμων βιβλίων ἀναγκαιούντων, συνέλαβε τὴν ἀξιώπαινον ἰδέαν ἵνα συστήσῃ

(1) « Apparteneva ad una nobile et influente famiglia ». Loverdo istoria della Cefalonia. — Σημειώσεις περὶ Κεφαλληνίας Λουκίσα. (ἀνέκδοτα).

(2) Ἐγεννήθη καὶ οὗτος ἐν Κεραμιαῖς, καὶ τῷ 1591 ἐχειροτονήθη ἐπίσκοπος Κεφαλληνίας εἰς διαδοχὴν Νεοφύτου Κολοκυθᾶ. Ἀποθανὼν τῷ 1601 διεδέχθη ὑπὸ Ἀνθίμου Ἀντίπα. Τὸν Μεταξᾶν τοῦτον κατετάξαμεν ἐν τοῖς λογίοις τοῦ παρελθόντος αἰῶνος (βλ. σελ. 233), καὶ πρὸς αὐτὸν κατευθύνεται ἐπιστολὴ Διονυσίου Κατηλιανῶ δημοσιουβήσα ὑπὸ Λαμίου.

Ἐν Ἀγγλίᾳ τυπογραφεῖον καὶ ἐκδώσῃ τὰ διὰ τὸν λαὸν τῆς Ἑλλάδος χρήσιμα βιβλία. Ὅθεν δαπάνη τοῦ ἀδελφοῦ του ἠγόρασε μικρὸν τυπογραφεῖον, ἐκ τῶν πισστηρίων τοῦ ὁποίου ἀπελύθησαν διάφορα ἑλληνικὰ συγγράμματα, καὶ μεταξὺ τῶν ἄλλων ἐν ἔτει 1624 τὸ περὶ ἐπιστολικῶν τύπων Θεοφίλου τοῦ Κορυδαλέως (1).

Βλέπων ὅμως, ὅτι ἐν Λονδίῳ δὲν ἠδύνατο ἵνα καταστῇ τόσον ὠφέλιμος εἰς τὸ ἔθνος, ὅσον ἐὰν καταβαίνων ἐξήσκει τὴν πολύτιμον ταύτην τέχνην ἐν αὐτῇ τῇ Ἑλλάδι, συνῆψεν ἀλληλογραφίαν μετὰ τοῦ τότε πατριαρχεύοντος Κυρίλλου τοῦ Λουκάρεως, ὅστις ἐνθουσιωδῶς ὑποδεχθεὶς τὰς προτάσεις τοῦ Μεταξᾶ καὶ ὑποσχόμενος πᾶσαν συνδρομὴν καὶ σύμπραξιν προέτρεψεν αὐτὸν νὰ ἐπισπεύσῃ. Ὁ Κεφαλλῆν ἀγοράσας λαμπρὰν βιβλιοθήκην καὶ ἐντελεστέραν τυπογραφίαν καταρτίσας, δαπάνη πρὸ πάντων τοῦ ἀδελφοῦ του (2), ἔφθασε κατὰ Ἰούνιον τοῦ 1627 εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐπὶ ἀγγλικῷ ἐμπορικῷ πλοίου.

(1) Ἐκ τῆς προτασσομένης προσφωνητικῆς ἐπιστολῆς τοῦ Μεταξᾶ μεταφέρομεν τὸ ἐξῆς ἀπόσπασμα, ὡς καταδεικνύον τὰ πατριωτικὰ αἰσθήματα καὶ τὴν σεμνοπρέπειαν τοῦ λογίου Κεφαλλῆνος. « Ἄλλ' οὐδὲ σοί, πάτερ σεβασμιώτατε, (ἐὰν ἐγὼ τῆς σῆς » ἡμέρου διαθέσεως εὐστόχως ἐπικνεῖσθαι οἷός τ' ὦ), ἀφ' ἠθονῆς ἔσται αὕτη ἡ ἀκρόασις, ὡς ἄρα λογοποιοῦσι τῆν ἄλλως οἱ κακοίθεις καὶ ἀπαιδευτοὶ, ὅτι μηδὲν ἔχει » σεμνὸν ἢ νῦν Ἑλλάς, ἀλλ' ἢ τὰ κλεινὰ τῶν χωρίων ὀνόματα, καὶ τῆς μακαριστῶν ἀνδρῶν φορᾶς, ἥτις τὸ παλαιὸν ὑπῆρχεν, ὡσπερ χηρέυουσα διαπέπτωκεν, » ἐπότε καὶ αἱ νῦν Ἀθηναὶ τοιοῦτον ἄνδρα τῶν ἐαυτῶν μακαρίων κόλπων ἐξέφισαν; » τὸν ἔτι ζῶντα Θεόφιλον καὶ εἰς τοὺς ἀσκητὰς τελοῦντα, ὅς ἀπάσης ἀρετῆς (εἶη » δὲ τοῦτο ἀνεμεσῆτως εἰπεῖν) εἶσω γενόμενος, καὶ παντοδαπῆς φιλοσοφίας τὰ τέλεια » καὶ ἐποπτικά μυσόμενος (ὡς ἦ ἐν χερσὶν ὑπόθεσις ἐπαγλαίζομένη ὀνόματι διαδελκυστι) μονοῦχι τὸ ἀρχαῖον τε τῆς πρὶν ἀποβλεπομένης Ἀτθίδος ἀναστήσεται κλέος » τοῦτον, ὡσπερ ἀκροθίνιον τῶν νῦν ἐλλογίμων καθ' Ἑλλάδα εἰ μετὰ τῆς προσηκούσης φιλοφρονήσεως ἀποδέξαις (ἀποδέξῃ δὲ πάντως) ἐν τῷ αὐτοῦ βιβλίῳ, ὡσπερ δι' » ἐκμαγελαυτίνος ἀπεικονιζόμενον· καμὲ οὐ Θεόφιλον τῇ σῇ σεμνοπρέπειᾳ συστήσοντα » μᾶλλον ἢ δι' ἐκεῖνον συσταθῆσόμενον, ἀφ' ὑψηλοῦ ὀκρίβαντος, ἐφ' οὗ τὸ ὑπερφυῆς » τῆς εὐμοιρίας σὲ κατέστησε, καταβάς καὶ προσθλέπειν ἀξιώσεως παρ' ἡμῖν τοῖς » Ἑλλησι χρυσοῦς ἐστήξεις· καὶ πάντες τῇ σῇ σεβασμιότητι, καὶ τῇ δημοσίᾳ τῶν » Ἀγγλοβρετανικῶν πραγμάτων καταστήσει, ἥς σοὶ οὐ τὸ ἐλάχιστον μέρος ὁ μεγαλόφρων βασιλεὺς ἐνεγείρισε πάντα τὰ χρηστὰ, καὶ εὐφῆμα, καίπερ ἀπότροφοὶ ὄντες » τῆς σῆς πατρίδος, καὶ ἐτέρων ἀγωγῆν ἡγμένοι ὁμοθυμαδὸν εὐξόμεθα. » Ἐρῶωσο. Ἐν Λωνδῶνῃ (sic) τῇ Ἀγγλοβρετανικῆς μητροπόλει, Μαρτίου ἁ ἐπὶ » εἰκάδι, κατὰ τὸ γχχδ' ἔτος τὸ σωτήριον ».

Ἐτέραν ἐπιστολὴν κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἔστειλε πρὸς Παχώμιον τὸν Δοξάρην ἐπίσκοπον Κεφαλληνίας καὶ Ζακύνθου. (Παρανίκας, σελ. 22 σημ. 4).

(2) « Metaxa portando una scielta biblioteca, ed una picciola stamperia » procurategli da detto suo fratello. » Loverdo, Istoria della Cefalonia.

Παρουσιασθεὶς ἀμέσως εἰς τὸν Λούκαριν, ἐπεσκέφθη εἶτα τὸν παρὰ τῆ Ὀθωμανικῆ Πύλῃ πρεσβευτὴν τῆς Ἀγγλίας, τὸν ὁποῖον μετὰ τοῦ συνοδεύοντος ἀρχιεπισκόπου Κορινθίας παρεκάλεσεν ἵνα ἐξομαλύνῃ πᾶν ἐμπόδιον, ὅπερ τυχὸν οἱ Τούρκοι ἤθελον παρεμβάλλει κατὰ τὴν ἀποθίβασιν τῶν εἰς αὐτοὺς καινοφανῶν τοῦ τύπου ἐργαλείων. Ὁ πρεσβευτὴς ἔσπευσε νὰ ἐνεργήσῃ ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τοῦ πατριάρχου Κυρίλλου καὶ τοῦ τῆς Ἀλεξανδρείας Γερατίμου τὰ δέοντα, καὶ μεταβάς παρὰ τῷ μεγάλῳ βεζίρῃ ἔλαβεν ἰδιόχειρον ἀδειαν, ὅπως ἀνενοχλήτως ἀποθιβασθῶσιν ἐκ τοῦ πλοίου τὰ τε βιβλία καὶ τὰ τοῦ τυπογραφείου.

Ὁ πατριάρχης γνωρίζων τὸν χαρακτῆρα τῶν Τούρκων, παρεκάλεσε τὸν ἄγγλον πρέσβυν νὰ ἐπιτρέψῃ ὅπως τὸ τυπογραφεῖον ἐργάζεται ἐντὸς αὐτῆς τῆς πρεσβείας· ὁ δὲ, θεωρῶν τοῦτο ἀπρεπές, συνέβουλεψε νὰ μεταφέρῃ τὸ τυπογραφεῖον εἰς ἄλλην οἰκίαν ὑπ' αὐτοῦ προστατευομένην, ἵνα ὁ Μεταξᾶς δύνηται οὕτω νὰ ἐνεργῇ ἀντὶ τῶν ἰησουϊτῶν ὑπερασπιστοῦ πρέσβεως τῆς Γαλλίας. Ὁ Μεταξᾶς ὑπήκουσεν εἰς τὴν συμβουλὴν ταύτην, καὶ ἐνοικιάσας πλησίον τῆς ἀγγλικῆς πρεσβείας οἰκίαν τινά, ἐσύστησεν ἐν αὐτῇ τὸ τυπογραφεῖον τοῦ καὶ ἤρξατο ἐργαζόμενος. Πρῶτον δὲ τυπογραφείου ἔργον ἐν Ἑλλάδι ὑπὸ Ἕλληνας ἐκδοθῆν, ὑπάρχει τὸ κατὰ Νοέμβριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους 1627 ὑπὸ τὸν ἐξῆς τίτλον τυπωθῆν βιβλίον.

« Τοῦ μακαριωτάτου καὶ σοφωτάτου πατρὸς ἡμῶν Πάπα καὶ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας, τανῦν δὲ οἰκουμενικοῦ Κωνσταντινουπόλεως Κυρίλλου, σύντομος πραγματεία κατὰ Ἰουδαίων ἐν ἀπλῇ διαλέκτῳ πρὸς Γεώργιον τὸν Πάργαν. (Μετὰ τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην ὑπάρχει τὸ βασιλικὸν τῆς Ἀγγλίας ἐθνόσημον). Ἐτυπώθη ἐν Κωνσταντινουπόλει δαπάνῃ τε καὶ ἐπιμελείᾳ τοῦ πανοσιωτάτου καὶ λογιωτάτου ἐν Ἱερομονάχοις κυρίου Νικοδήμου τοῦ Μεταξᾶ. Ἐν ἔτει αχλζ' .» Εἰς μικρὸν 4^{ον}.

Ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ, τῷ σπανιωτάτῳ, οὗ εὐτυχῶς ἀντίτυπον εὑρηται ἐν τῇ Δημοσίᾳ ἡμῶν βιβλιοθήκῃ δωρηθῆν ὑπὸ τοῦ μουσοτραφοῦς Κ. Σ. Ζαμπελίου, ἐκτὸς τοῦ ἐν τῇ προμετωπίδι ἀναφερομένου πονήματος, ὑπάρχουσι καὶ ἐξ ὁμιλίαι Μαξίμου τοῦ Μαργουνίου ἐπισκόπου Κυθέρων εἰς τὰς ἐξ Κυριακὰς τῶν νηστειῶν, καὶ ἑτέρα ἐβδόμη εἰς τὴν ἁγίαν καὶ μεγάλην Παρασκευὴν ἕκαστον δὲ πόνημα φέρει ἰδιαιτέραν σελίδωσιν, καὶ τὸ μὲν τοῦ Κυρίλλου σύγκειται ἐκ σελίδων ἑκατὸν καὶ

μίαις, τὸ δὲ τοῦ Μαργουίνου ἐκ σελίδων ἑκατὸν εἴκοσι καὶ δύο. Ὁ Μεταξᾶς προσφωνεῖ τὸ βιβλίον ὡς προοίμιον καρπὸν τῆς τυπογραφίας του τῷ ἄρχοντι κυρίῳ Σκαρλάτῳ τῷ Βλασίῳ ἀνδρὶ ἐπιφανεστάτῳ διὰ τὰς πολλὰς αὐτοῦ πρὸς τὸ ἔθνος εὐεργετίας.

Δεύτερον βιβλίον ἐκτυπωθὲν ἐν Κωνσταντινουπόλει, εἰς ὃ ὅμως οὔτε ὁ τόπος, οὔτε τὸ ἔτος τῆς τυπώσεως σημειοῦται, καὶ τὸ ὁποῖον μανθάνομεν ὅτι ἐτυπώθη ἐν τῷ τυπογραφεῖῳ τοῦ Μεταξᾶ, ἐκ τῆς μαρτυρίας Δοσιθέου τοῦ πατριάρχου ἐν τῇ ἱστορίᾳ του περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις πατριαρχευσάντων (Βιβλ. ΙΑ΄. κεφ. 10, σελ. 1174) εἶνε τὸ ἐπόμενον μικροῦ τετάρτου σχήματος, περιέχον, ἕκαστον ὑπὸ ἰδιαιτέραν σελίδωσιν, τὰ ἐξῆς πέντε πονημάτια.

Α΄. Τοῦ μακχωτάτου πατρὸς Ἡμῶν Μελετίου ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας, Λιβύης, Πενταπόλεως, Αἰθιοπίας καὶ πάσης γῆς Αἰγύπτου περὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ Πάπα, ὡς ἐν εἶδει ἐπιστολῶν. Σελ. 34.

Β΄. Γεωργίου Κορεσίου τοῦ Κίου (γρ. Χίου) διάλεξις μετὰ τινος τῶν Φράζων. Σελ. 9.

Γ΄. Νείλου ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης βιβλία δύο. Τὸ πρῶτον περὶ τῶν αἰτίων τῆς ἐκκλησιαστικῆς διαστάσεως, τὸ δεύτερον περὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ Πάπα.

Δ΄. Τοῦ σοφωτάτου Βαρλαάμ λόγος περὶ τῆς τοῦ Πάπα ἀρχῆς. Περὶ τοῦ Καθαρτηρίου πυρὸς βιβλίον ἓν. Τοῦτο καὶ τὸ προηγούμενον ἔχουσι μίαν ἀρίθμησιν καὶ σύγκειται ἐκ σελ. 40.

Ε΄. Γαβριὴλ τοῦ Σεβήρου ἐκ Μονεμβασίας, ταπεινοῦ μητροπολίτου Φιλαδελφείας, ἔκθεσις κατὰ τῶν ἀμαθῶς λεγόντων καὶ παρανόμως διδασκόντων ὅτι ἡμεῖς οἱ τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας γνήσιοι καὶ ὀρθόδοξοι παῖδες ἐσμὲν σχισματικοὶ παρὰ τῆς ἀγίας καὶ καθόλου Ἐκκλησίας.

Τὰ ἐκδοθέντα συγγράμματα ταῦτα, ἐξελέγχοντα τὰς τῶν παπιστῶν πλάνας, προῤῥήθησαν μεγίστην ἐντύπωσιν, δι' ὅπερ οἱ τῆς Ὀρθοδοξίας καὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἄσπονδοι ἐχθροὶ Ἰησοῦται, συναπισθέντες μετὰ τοῦ πρέσβεως τῆς Γαλλίας, προσεπάθησαν παντοιοτρόπως νὰ ματαιώσωσι τὸν ἐθνωφελεῖ τοῦ Μεταξᾶ σκοπὸν καὶ ἐν πρώτοις μὲν ἔγραψαν καὶ προέτρψαν τὸ μοναστήριον, εἰς ὃ ἐκεῖνος ἀνῆκε, νὰ τὸν ἀνακαλέσῃ, ὡς δῆθεν ἐργαζόμενον ὑπὲρ τοῦ προτεσταντισμοῦ. Μετὰ ταῦτα τὸν ἐκατηγόρησαν ὡς λουθηρανὸν, αἰρετικὸν καὶ ὄργανον τῆς Ἀγγλικῆς κυβερνήσεως, ἧς καὶ τὰ σύμβολα ἔφερον ἐπὶ τοῦ προμετωπίου τὸ ὑπ' αὐτοῦ ἐκτυπωθὲν βιβλίον· κατεβόων

δὲ καὶ κατὰ τοῦ Ἁγγλοῦ πρέσβευς, ἀποδιδόντες αὐτῷ καὶ τὸ ὑπὸ Μελετίου τοῦ πατριάρχου Ἀλεξανδρείας τυπωθὲν κατὰ τοῦ πάπα σύγγραμμα. Μὴ ἀκούμενοι δὲ εἰς πάντα ταῦτα, ἤρξαντο ἐπιτιθέμενοι κατὰ τοῦ Μεταξᾶ, ὅνπερ καὶ ἐργαζόμενον καὶ καθ' ὁδὸν παρηνόχλουν, ὅτε ἀπὸ τῆς πρεσβείας ἐπανάκαμπτε τὴν νύκτα εἰς τὸ κατάλυμά του. Τούτων πάντων ἕνεκα ὁ πρέσβυς τῆς Ἀγγλίας, θέλων νὰ τὸν ἀπαλλάξῃ τῶν ἀδιαλείπτων αὐτῶν παρενοχλήσεων, καὶ νὰ τὸν σώσῃ καὶ ἀπ' αὐτῆς τῆς δολοφονίας, ἣν ἠδύνατο οἱ Ἰησουῖται νὰ ἀποτολμήσωσιν, ἠναγκάσθη νὰ τῷ παραχωρήσῃ ἓν δωμάτιον ἐν αὐτῇ τῇ πρεσβείᾳ, ἔνθα ἤρχετο τὴν ἐσπέραν ἐκ τοῦ τυπογραφείου συναδευόμενος ὑπὸ φυλάκων.

Καὶ ὅμως οἱ Ἰησουῖται κατανοοῦντες τὸν εἰς τὰ συμφέροντά των ἐπιχειρούμενον κίνδυνον ἐκ τῆς διαδόσεως συγγραμμάτων ἀντιπαπικῶν, ἀπεράσισαν διὰ παντὸς τρόπου νὰ ποιήσωσιν ἐκποδῶν τὸν κίνδυνον ἐκεῖνον, καὶ πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ των μετεχειρίσθησαν τὸ ὄπλον ἐκεῖνο, ὅπερ συνήθως μεταχειρίζονται αἱ μικροπρεπεῖς, αἱ φθονεραὶ καὶ διστραμμέναι καρδίαι, τὴν συκοφαντίαν. Μεταβάντες λοιπὸν παρὰ τῷ διοικητῇ τοῦ Γαλατᾶ, μέγα παρὰ τῷ μεγάλῳ βεζίρῃ ἰσχύοντι, ἐπαρουσίασαν πρὸς αὐτὸν τὸ κατὰ Ἰουδαίων σύγγραμμα τοῦ Λουκάρεως, ἐν τῷ ὁποίῳ ἀπαντῶνται καὶ τινὰ περὶ Μωαμεθανισμοῦ, καὶ ἐξήμεσαν κατὰ τοῦ Μεταξᾶ ὅ,τι ἡ μισαρὰ ψυχὴ των καὶ ἡ κακεντρέχειά των τοῖς ἔφερον εἰς τὸ στόμα. Μεταξὺ δ' ἄλλων παρεκάλεσαν τὸν διοικητὴν τοῦ Γαλατᾶ νὰ παραστήσῃ εἰς τὸν βεζίρην, ὅτι ὁ Μεταξᾶς ἦτο πολεμικοῦ χαρακτῆρος καὶ ἔμπειρος περὶ τὰς μάχας, ὅτι ἐπέμφθη πρὸς διοργάνωσιν ἐπαναστάσεως, καὶ ὑπὸ τὸ ἀπατηλὸν πρόσχημα τῆς τυπώσεως καὶ διαδόσεως βιβλίων πρὸς χρῆσιν τῶν παίδων θέλει κυκλοφορήσει ἀκολούθως καὶ ἄλλα κατὰ τοῦ Κορανίου ἐξ Ἀγγλίας στελλόμενα βιβλία, ὅτι ὁ πρέσβυς τῆς Ἀγγλίας ὑποθάλλει τοὺς ἐπαναστατικούς καὶ ἀντιθρησκευτικούς σκοπούς του, ὅτι ἐν τῷ τυπογραφείῳ ἐκείνῳ ἐτυποῦντο βιβλία ὑπὸ τοῦ πατριάρχου συντασσόμενα, δι' ὧν οἱ Ἕλληνες προσεκαλοῦντο εἰς ἐπανάστασιν, καὶ ὅτι πολλὰ ἀντίτυπα αὐτῶν ἐστάλησαν εἰς Ῥωσίαν προτροπομένην εἰς τὸν κατὰ τοῦ Σουλτάνου πόλεμον κλ. Κατηγορεῖται τοιαῦται, κατ' ἐκείνους μάλιστα τοὺς χρόνους γενόμενα, ἤρχουν οὐχὶ νὰ ἐνοχοποιήσωσιν, ἀλλὰ καὶ νὰ θανατώσωσιν ἐκεῖνον, καθ' οὗ ἐγένοντο· τοιοῦτοτρόπως δ' ὁ μέγας βεζίρης ταραχθεὶς εἰς τὸ παράδοξον ἐκεῖνο ἄκουσμα, διέταξεν ἀμέσως

νά περιφρουρηθῆ ὑφ' ἐνός λόχου γενιτζάρων ἢ οἰκία τοῦ ὡς δημεγέρτου καὶ ἐμπειροπολέμου συκοφαντουμένου Μεταξᾶ.

Ἄφ' ἐτέρου ὁ τοῦ Ἰησουίτισμοῦ θερμὸς καὶ ἀντάξιος προστάτης, ἰδὼν τὴν ἐπιτυχίαν τῆς στηθείσης παγίδος, προσεπάθησεν ἵνα ἐμποδίσῃ πᾶσαν παρέμβασιν πρὸς ματαίωσιν τῆς συνωμοσίας· πρὸς τοῦτο προσεκάλεσεν εἰς δεῖπνον τὸν πρέσβυν τῆς Ἀγγλίας, τὸν πατριάρχην Κύριλλον, καὶ τὸν βαῖλλον τῆς Ἑνετικῆς Δημοκρατίας. Καὶ λοιπὸν τῇ 6 Ἰανουαρίου 1628, ἡμέρα τῶν Θεοφανείων, ἐνῶ ἀμερίμνως οὔτοι συνηστιῶντο, ἑκατὸν πενήκοντα γενιτζάροι ἐπολιόρκησαν, ἀπαγορευθείσης τῆς εἰσόδου εἰς τὸν Ἀγγλον πρεσβευτὴν, τὸ οἶκμα τοῦ Μεταξᾶ, ὃν μετὰ τοῦ γραμματέως τῆς ἀγγλικῆς πρεσβείας συλλαβόντες ἀπήγαγον εἰς τὴν φυλακὴν τοῦ Γαλατᾶ, ἐν μέσῳ τοῦ πανικοῦ φόβου τῶν κατοίκων, ἀγνοούντων τὰ διαδραματιζόμενα. Συγχρόνως ὁ ἑκατόνταρχος τῶν γενιτζάρων ἐδέσμευσε πάντας τοὺς ὑπηρέτας, συνέτριψε τὰ κιβώτια καὶ τὰς σκευοθήκας, καὶ λαβὼν τὸ τυπογραφεῖον, τὸν χάρτην, τὰ βιβλία καὶ πάντα τὰ ἀργυρᾶ σκεύη καὶ χρήματα, μὴδ' αὐτῶν τῶν τῆς πρεσβείας παρασῆμων ἐξαιρουμένων, ἀπῆλθε συνοδευόμενος ὑφ' ἐνός Ἰησοῦίτου διερμηνέως. Οἱ δὲ Ἰησοῦίται ὅπως ἐπὶ μᾶλλον περιπλέξωσι τὸ πρᾶγμα διέδωκαν, ὅτι ἐκεῖ ἐτεκταίνετο συνωμοσία κατὰ τῆς Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας, καὶ ὅτι διὰ τῆς τυπογραφίας ἐπλαστογραφοῦντο τὰ Σουλτανικὰ φερμᾶνια καὶ ἐκύπτοντο νομίσματα κίβδηλα.

Τὰ ὑπὸ τῶν γενιτζάρων κατασχεθέντα βιβλία ὑπεβλήθησαν τὴν ἐπιούσαν εἰς τὴν ἐξέτασιν δύο ἀρνησιθρήσκων Ἑλλήνων· ἐκ δὲ τοῦ βιβλίου τοῦ πατριάρχου μετερράσθη τὸ κατὰ τοὺς Ἰησοῦίτας ἐπιλήψιμον χωρίον ἐνώπιον τοῦ μεγάλου βεζίρου καὶ τοῦ μουφτῆ Γιαγιᾶ ἐφρένθη. Οὐδὲν εὔρεθη ἐν αὐτῷ τὸ πλημμυλές· καίτοι δὲ ὁ βεζίρης ἐξέφρασε δισταγμούς τινας περὶ τοῦ Μεταξᾶ, ὃν τῷ παρέστησαν ὡς ἀνδρα πολεμικῶν φρονημάτων καὶ μετὰ τῶν Ῥώσων πρὸς ἐπανάστασιν συνεννοούμενον, οἱ ἐνδοιασμοὶ ὅμως αὐτοῦ πρὸς μηδὲν ἐλογίσθησαν, καὶ ὁ μουφτής ἐξέδωκεν ἀπόφασιν, δι' ἧς ἀπεφαίνετο ὅτι τὰ κατασχεθέντα βιβλία οὐδὲν περιείχον κατὰ τοῦ Κορανίου, καὶ ἐπομένως δὲν εἶνε ἐπιλήψιμα, ὅτι ἀφοῦ ὁ Σουλτάνος ἐχορήγησεν εἰς τοὺς Χριστιανούς τὸ δικαίωμα τῆς ἐλευθέρως ἐξασκήσεως τῶν θρησκευτικῶν τῶν δογμάτων, οὐδόλως οὔτοι ἀμαρτάνουσι καὶ διὰ τοῦ τύπου ἐκτιθέμενοι τὰς ἰδέας των.

Ἦ ἐλευθέριος αὐτῆ τοῦ μουφτῆ ἀπόφασις ἐμπαταίωσε τὰς δολοπλοκίας τῶν Ἰησουϊτῶν καὶ ἔρριψεν αὐτοὺς εἰς τὸν βόθρον, τὸν ὅποιον δι' ἄλλους εἰργάσαντο. Ὁ ἄγγλος πρεσβευτὴς μεταβάς τὴν τρίτην ἡμέραν παρὰ τῷ μεγάλῳ βεζίρῃ διεμαρτυρήθη διὰ τὰ γινόμενα, καὶ ἰδίως διὰ τὴν φυλάκισιν τοῦ Μεταξᾶ, μοναχοῦ φιλησούχου, ἐξ εὐγενῶν καταγομένου καὶ ὑπηκόου τῆς Ἑνετίας· ὁ δὲ βεζίρης, κατανοήσας τὸν δόλον, ἐπλήσθη ὀργῆς, καὶ διέταξε παραχρῆμα τὴν ἀποφυλάκισιν τοῦ Μεταξᾶ καὶ τὴν ἀπόδοσιν τῶν κατασχεθέντων, κατὰ δὲ τῶν Ἰησουϊτῶν ὡς ταρχιζῶν τῆς κοινῆς εἰρήνης προὐκάλεσε διάταγμα καθ' ὃ ἔσσει ἐξωρίζοντο τοῦ Τουρκικοῦ κράτους⁽¹⁾.

Ἡ Μεγάλη Ἐκκλησία δεόντως ἐκτιμήσασα τοὺς ὑπὲρ τῆς ὀρθοδοξίας ἀγῶνας τοῦ Μεταξᾶ προεχείρισεν αὐτὸν ἀρχιεπίσκοπον Ναυπλίας. Ὁ Νικόδημος ὅμως μὴ ἀποδεχθεὶς τὸ ἀξίωμα παρεκάλεσε τὴν ἱερὰν σύνοδον καὶ ἰδίως τὸν πατριαρχεῦντα συναθλητὴν του Λούκαριν ἵνα εἰς περιωπὴν ἀνεξαρτήτου ἀρχιεπισκοπῆς ἀναβιβάσῃ τὴν πατρίδα του Κεφαλληνίαν, ἥτις τέως ἀπετέλει μετὰ τῆς Ζακύνθου ἐπισκοπὴν ὑποκειμένην τῇ μητροπόλει Κορίνθου.

Τὴν παράκλησίν του ἀποδεξαμένη ἡ σύνοδος ἐπροβίβασε διὰ πατριαρχικοῦ σιγιλλίου, ἐκδοθέντος τὴν 8 Ἰουλίου 1628, εἰς ἀρχιεπισκοπικὸν θρόνον τὴν Κεφαλληνίαν μετὰ τῆς Ζακύνθου καὶ Ἰθάκης, καὶ ἐπειδὴ ὁ τότε ἐπίσκοπος Παρθένιος Δοξαράς εἶχε παραιτηθῆ, διώρισεν πρῶτον ἀρχιεπίσκοπον Κεφαλληνίας, Ζακύνθου, καὶ Ἰθάκης τὸν Νικόδημον Μεταξᾶν, συναινέσαντος εἰς τοῦτο καὶ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει βαΐλου τῆς Ἑνετικῆς Δημοκρατίας Βενιέρου.

Παραλαβὼν τὴν βιβλιοθήκην καὶ τὴν τυπογραφίαν ὁ Κεφαλλὴν ἀνεχώρησεν ἀμέσως ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, καὶ αἰσίως καταπλεύσας εἰς τὴν πατρίδα του διεκοινώσατο τὰ πατριαρχικὰ γράμματα, καὶ ἐν ἀνευφημίαις ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τε τοῦ κλήρου, τῶν ἀρχῶν, καὶ τοῦ λαοῦ ὡς νόμιμος ἀρχιεπίσκοπος.

Οἱ ἄρχοντες ὅμως τῆς Ζακύνθου μετὰ δυσαρσεκειᾶς εἶδον τὸν διορισμὸν τοῦ Μεταξᾶ, καὶ πάντα λίθον ἐκίνησαν πρὸς ματαίωσιν τῆς ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας δοθείσης ἐξόχου τιμῆς εἰς τὴν ἀντίζηλον νῆσον. Ὅθεν συνέταξεν ἀναφοράς διὰ τῶν ὁποίων ἀνανιδέστατα κατασκευοφάντων τὸν Μεταξᾶν καὶ πρὸς ὑποστήριξιν αὐτῶν ἔστειλαν καὶ πρε-

(1) Π. Λάμπρου, Περὶ τῆς ἐν Ἑλλάδι τυπογραφίας, ἐν Χρυσῶν.

σβευτᾶς εἰς Βενετιάν. Οἱ Κεφαλλῆνες ἅμα ἔμαθον τοῦτο συνέταξαν ἄλλας ἀναφορὰς ἀναιρετικὰς τῶν Ζακυνθίων καὶ ἐκλιζάντες πρεσβευτὴν ἀπέστειλαν εἰς Βενετιάν, τὸν Ἰάκωβον Μεταξᾶν, συγγενῆ τοῦ ἀρχιεπισκόπου, καὶ ἄνδρα εὐπόληπτον καὶ τῶν δικαδικῶν ἐντριβέστατον· οὕτω δὲ διελύθη ἡ κατὰ τοῦ Νικοδήμου κατηγορία.

Ὁ Μεταξᾶς ἀπεφάσισεν ἵνα κατὰ Νοέμβριον τοῦ 1628 ἔλθῃ εἰς Ζάκυνθον πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς συνειθιζομένης περιοδείας. Τότε οἱ τῆς νήσου ἄρχοντες τὰ πάντα διενήργησαν κατ' αὐτοῦ, διεγείροντες τὸν λαὸν, καταβοῶντες, καὶ κοπτόμενοι· ὁ λαὸς ὅμως τῆς Ζακύνθου μὴ εἰσακούσας τὰς βραδιουργίας ὑπεδέχθη αὐτὸν ἐνθουσιωδέστατα, καὶ ἐξελθόντα τῆς ἐκκλησίας ἔβαλλεν ἐπὶ πολυτελοῦς θρόνου καὶ ἀνευφημῶν περιήγαγεν εἰς τὴν πόλιν θριαμβευτικῶς.

Ἡ ὑπὲρ τοῦ Μεταξᾶ διαδήλωσις τοῦ λαοῦ τῆς Ζακύνθου ἦτο ῥάπισμα κατὰ τοῦ ἀρχοντολογίου, τὸ ὁποῖον καταχρόμενον τῆς δυνάμεώς του κατεβασάνιζεν αὐτόν. Ὁ λαὸς περιορισθεὶς τότε εἰς τοῦτο μόνον, ἠναγκάσθη, λαβῶν καὶ ἄλλας ἀφορμὰς, ἵνα μετ' οὐ πολὺ δι' ἐπαναστάσεως πολυχρονίου πατάξῃ ἀνδρικώτατα τὴν ἐπλημένην ὄφρυν τῶν ἀθλίων τούτων ἀνθρωπαρίων (1). Οἱ ἄρχοντες τῆς Ζακύνθου μένεα πνέοντες κατὰ τοῦ Μεταξᾶ συνέταξαν καὶ ἄλλας κατηγορητηρίου ἀναφορὰς πρὸς τὴν Ἑνετικὴν γερουσίαν, ἐξαιτούμενοι ἵνα τῷ ἀπαγορευθῇ ἡ εἰς Ζάκυνθον ἔλευσις, διότι ὁ λαὸς συμπαθῶν πρὸς αὐτὸν ἠπέλει νέαν κατὰ τῶν εὐγενῶν ἐπανάστασιν (2). Ὁ Νικόδημος τότε, ἀντὶ τοῦ ἐν Ζακύνθῳ πρωτοπαπᾶ, ἐκλεγομένου ἀπολύτως ὑπὸ τῶν εὐγενῶν τῆς νήσου, καὶ τύπον ἐπέχοντος τοποτηρητοῦ τοῦ ἀρχιεπισκόπου, διώρισεν ἀρχιερατικὸν ἐπίτροπον τὸν ἱερέα Νικόλαον Κόρσουλαν, πολυθρύλλητον ἐπὶ παιδείᾳ καὶ σεμνότητι βίου, δούς αὐτῷ καὶ τὸ δικαίωμα ἵνα ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἐπαπτεῦντος ἀρχιεπισκόπου Κεφαλληνίας ἐκδίδῃ ἐκκλησιαστικὰς ἀποφάσεις, ἀδείας γάμων, ἐπιτίμια, δικάζῃ διαζύγια, εἰσπράττων καὶ τὰ προσήκοντα τῇ ἀρχιεπισκοπῇ κανονικὰ δικαιώματα. Ἄλλ' οἱ προεδρεύοντες τῆς κοινότητος Ζακύνθου σύνδικοι, εἰς τὴν τάξιν τῶν εὐγενῶν ἀνήκοντες, δὲν ἠθέλησαν ν' ἀναγνω-

(1) Βλέπε τὸ α' Ῥεμπελιὸν τῶν ποπολάρων τοῦ νησίου τῆς Ζακύνθου ὅπου ἔγινεν »εἰς τοὺς 1628» ἄρτι δημοσιευθὲν ὑφ' ἡμῶν ἐν τῷ πρώτῳ τόμῳ τῶν Ἑλληνικῶν Ἀνεκδότων, καὶ μετὰ προλεγομένων ἐν ἰδίῳ φυλλαδίῳ ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «τὸ ἐν Ζακύνθῳ ἄρχοντολόγιον καὶ οἱ ποπολάροι. Ἐν Ἀθήναις, τύποις Νικολάου Ἀγγελίδου 1867».

(2) Ἀναφορὰ Ζακυνθίων, ἐν τῷ ἀρχιεπισκοπικῷ Κεφαλληνίας βιβλ. Β', φύλ. 168.

ρίσωσι τὴν ἐπιτροπέαν τοῦ Κουρσούλα, καὶ δι' ἀποφάσεως τῆς 3 Σεπτεμβρίου 1631 κατήργησαν τὸ ὑπὸ τοῦ Μεταξᾶ δοθὲν αὐτῷ ἀξίωμα, καὶ ἀνεγνώρισαν τὸν ὑπ' αὐτῶν ἐκλεγόμενον πρωτοπαπᾶν ἐν τῇ προτέρᾳ ἐξασκήσει τῶν δικαιωμάτων του (1).

Ἡ Μεγάλη Ἐκκλησία μαθοῦσα τὰ ἐν Ζακύνθῳ διαδραματιζόμενα ἐξέδοτο κατὰ Φεβρουάριον τῷ 1632 τὸ ἐξῆς πατριαρχικὸν ἐπιτίμιον (2).

« Κύριλλος ἐλέω Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ῥώμης, καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

† Ἐντιμότατοι κληρικοὶ καὶ εὐλαβέστατοι ἱερεῖς, καὶ λοιποὶ εὐλογημένοι χριστιανοὶ τῆς περιφανοῦς καὶ θεοσώστου ἐπαρχίας τῶν νήσων Ζακύνθου καὶ Κεφαλληνίας, τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητὰ τῆς ἡμῶν μετριότητος, χάρις εἴη ἡμῖν καὶ εἰρήνη καὶ ἔλεος παρὰ Θεοῦ παντοκράτορος. Ἡμεῖς μὲν θέλοντες τιμῆσαι τὴν ἐπαρχίαν ταύτην, ἐπισκοπὴν οὔσαν τὸ πρότερον, εἰς ἀρχιεπισκοπὴν προεβιθάσαμεν, ἀποφύγαντες διὰ γράμματος πατριαρχικοῦ καὶ συνοδικοῦ ὀνομάζεσθαι αὐτὴν ἀρχιεπισκοπὴν ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ ἐξῆς, καὶ τὸν ἐν αὐτῇ χρηματίζοντα ἀρχιερέα ἱερώτατον Νικόδημον, τὸν ἐν ἁγίῳ πνεύματι ἀγαπητὸν ἀδελφὸν τῆς ἡμῶν μετριότητος, καλεῖσθαι καὶ λέγεσθαι ἀρχιεπίσκοπον Ζακύνθου καὶ Κεφαλληνίας, μηδενὶ ἄλλῳ ὑποκείμενον εἰμὴ τῇ καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ καὶ τῷ κατὰ καιροῦς οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ, οὐ καὶ τοῦ ὀνόματος ὀφείλοντα μνημονεύειν, ὡς κανονικόν τε καὶ δίκαιον ἦντινα προβίθασιν τοῦ θρόνου αὐτοῦ ἀποδεξαμένη καὶ ἡ γαληνοτάτη καὶ χριστιανικωτάτη ἀρχὴ τῶν Ἑνετῶν, ἐσβαίωσατο καὶ ἐκυρώσατο, ἣν καὶ ἡμεῖς μένειν βουλόμεθα διὰ παντὸς ἀμετάπτωτον καὶ ἀδιάσειστον. Ἐπειδὴ δὲ ὡς ἐμάθομεν καὶ ἐπιστώθημεν νῦν ὃ ἐν Ζακύνθῳ εὕρισκόμενος πρωτοπαπᾶς παρὰ τάξιν ἐκκλησιαστικὴν τὰ τῷ ἀρχιερεῖ ἀνήκοντα πράγματα μετερχόμενος, ἐναντίος φαίνεται τῷ ἱερωτάτῳ ἡμῶν ἀρχιεπισκόπῳ σὺν ἄλλοις τισι τῶν ἀρχόντων, καὶ ἰδιοποιεῖται τὰ τοῦ ἀρχιερέως προνόμια, διαzeugνῶν ἀνδρόγυνα, καὶ ἐπιδιδούς διαζύγια, παρέχων ἄδειαν πρὸς εὐλόγησιν συνοικεσίων, καὶ ἐκφώνησιν ἀφορισμοῦ, κρίνων τὰς τυχοῦσας ἐκκλησιαστικὰς κρίσεις, ἀργῶν καὶ ἀφορίζων ἱερωμένους καὶ λαϊκοὺς, ἀγνοῶν, ὅτι ταῦτα πάντα ὑπ' οὐδενὸς ἄλλου διοικούνται καὶ κυβερνῶνται, ἢ παρὰ τοῦ κατὰ τόπον ἀρχιερέως, κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν παράδοσιν, τοῦ τὴν ἐξουσίαν τοῦ λύειν καὶ δεσμεῖν ἔχοντος, ὡς ἐν πάσαις ταῖς ἀπανταχοῦ ἐπαρχίαις, ὅπερ ἄτοπον καὶ παράλογον κατὰ τοὺς ἀποστολικοὺς νόμους καὶ πατερικοὺς κανόνας, καὶ συγχέει τοὺς πλείστους τοῖς παραλόγοις αὐτοῦ ἐπιχειρήμασι, καὶ σκάνδαλον προσενεῖ τῷ γνησίῳ καὶ καθολικῷ ἡμῶν ἀρχιερεῖ εἰς τὸ ἐμπιστευθὲν αὐτῷ λογικὸν τοῦ Χριστοῦ ποίμνιον, τὰ ὑπὲρ τὴν ἀξίαν καὶ δύναμιν αὐτοῦ χαρίσματα τῆς ἀρχιερωσύνης, ἱερεῦς ὢν, μετέρχεσθαι βουλόμενος· οὕτινος τὴν ἀτοπίαν καὶ προπέτειαν συστεῖλαι

(1) Π. Χιώτου βίος Κουρσούλα, σελ. 18'.

(2) Ἀνεγράφη ἐκ τῶν Libro Consiglio 4° ἐν τῷ ἀρχιεπισκοπικῷ Κεφαλληνίας βιβλ. 2) — 21.

βουλόμενοι, καὶ ὑμᾶς πληροφορησαί τὴν προβιβάσιν τοῦ θρόνου αὐτοῦ καλῶς γεγενῆσθαι, γράφομεν διὰ τοῦ παρόντος, γνώμη συνοδικῆ τῶν παρευρεθέντων ἱερωτάτων ἀρχιερέων καὶ ὑπερτίμων, τῶν ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητῶν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν ἡμῶν, ἵνα τοῦ προεκδοθέντος συνοδικοῦ γράμματος περὶ τῆς προβιβάσεως τοῦ θρόνου αὐτοῦ κεκυρωμένου μένοντος καὶ βεβαίου, καὶ ἀμετατρέπτου εἰς τὸν ἐξῆς ἅπαντα αἰῶνα, ἡ μὲν ἐπαρχία αὕτη τῆς Ζακύνθου καὶ Κεφαλληνίας ὡς ἀπὸ ἐπισκοπῆς τιμηθεῖσα, εἴη καὶ λέγεται ἀρχιεπισκοπῆ, κατὰ τὴν ἀπόφασιν τοῦ ἡμετέρου συνοδικοῦ γράμματος, καὶ κατὰ τὴν διάταξιν καὶ βεβαίωσιν τῆς γαληνοτάτης ἀρχῆς τῶν Ἐνετῶν, μηδενὶ ἄλλῳ ὑποκειμένη, εἰμὴ τῷ κατὰ καιροῦ πατριάρχῃ, ὡς δεδῆλωται· καὶ ὁ ταύτης ἀρχιερεὺς ἱερώτατος κύριος Νικόδημος, ὁ ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητὸς ἡμῶν ἀδελφὸς καὶ συλλειτουργὸς, καλῆται καὶ λέγῃται ἀρχιεπίσκοπος Ζακύνθου καὶ Κεφαλληνίας, παρ' οὐδενὸς ἄλλου ἐπισκεπτόμενος ἢ παρὰ τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης ἐκκλησίας ἐν πάσῃ χρεῖα καὶ ἀνάγκῃ ἐκκλησιαστικῇ, μνημονεύων ἐν τῇ θεῇ ἀκολουθίᾳ τοῦ πατριαρχικοῦ ὀνόματος, συνάγων καὶ καρπούμενος τὰ ἐκκλησιαστικὰ αὐτοῦ εἰσοδήματα, τῶν συνοικεσίων, τῶν διαζυγίων, καὶ τῶν λοιπῶν συνήθων τοῦ τόπου, κρίνων καὶ θεωρῶν πᾶσαν ἐμπύπτουσαν ἐκκλησιαστικὴν ὑπόθεσιν νομίμως καὶ κανονικῶς, καὶ εἰς τὸν τοῦ δικαίου τόπον ἀποκαθιστῶν, καὶ πάντα τὰ ἐκκλησιαστικὰ ἐκτελῶν, τὰ ἀρχιερατικὰ δηλαδὴ καὶ τῆς τοῦ ἱεροῦ συνθρόνου ἐγκαθιδρύσεως, καὶ τὰς χειροτονίας πάσας, καὶ ἀργῶν, καὶ ἀφορίζων τοὺς ἀπειθοῦντας τυχὸν ἱερωμένους καὶ λαϊκοὺς. Ὁ δὲ πρωτοπαπᾶς, ὁ νῦν καὶ ὁ ἐσόμενος, τῇ τοῦ πρωτοπαπαδικίου ἐνεργείᾳ ἀρκούμενος, παύσεται πάσης αὐθαδείας, μηδεμίαν ἐξουσίαν ἔχων, παρόντος καὶ ἀπόντος τοῦ κατὰ τόπον ἀρχιερέως, δικαιώματα λαμβάνειν, ἢ διαζύγια δίδοναι, ἢ ἄδειαν τῶν συνοικεσίων παρέχειν, ἢ ἐκφώνησιν ἀφορισμοῦ, ἢ κρίνειν τὰς ἐκκλησιαστικὰς κρίσεις, ἢ ἀργεῖν καὶ ἀφορίζειν τινὰ, ἢ ἄλλο τι πράττειν ἀρχιερατικῆς ἐξουσίας ἐπισκέψεως δεόμενον, οὐδ' ἄλλως ποιήσῃ, καὶ ἐναντίος φινόμενος τῇ συνοδικῇ ταύτῃ ἀποφάσει καὶ τῇ τῆς ἀρχῆς τῶν Ἐνετῶν ἐπιτεύξει καὶ ἀρξῆται πάλιν τῶν προτέρων βουλόμενος παρ' ἐκκλησιαστικὴν τάξιν τὰ τῷ ἀρχιερεὶ ἀνήκοντα μετέρχεσθαι, καὶ καταφρονεῖν τῶν ἐκκλησιαστικῶν νόμων τε καὶ κανόνων, αὐτὸς τε καὶ οἱ συναινοῦντες αὐτῷ ἱερωμένοι καὶ λαϊκοὶ ἀφορισμένοι ἔστωσαν παρὰ Θεοῦ παντοκράτορος, καὶ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ κατηραμένοι, καὶ ἀσυγχώρητοι καὶ ἄλυτοι μετὰ θάνατον ἐν τῷ νῦν αἰῶνι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι, καὶ ταῖς ἀραῖς τῶν ἁγίων τριακοσίων δέκα ὀκτὼ θεοφόρων πατέρων τῶν ἐν Νικαίᾳ, καὶ τῶν λοιπῶν ἁγίων συνόδων ὑπεύθυνοι· ὅσας δὲ ἀπὸ τοῦ νῦν ἐκκλησιαστικὰς ὑποθέσεις τολμήσας ἐπιχειρήσεται ἐκτελέσαι ἐκ τῶν προβρόθηθέντων, ἄκυροι καὶ ἀνίσχυροι ἔστωσαν, καὶ ὡς μὴ γεγонуῖαι λογιζέσθωσαν· καὶ οἱ δι' ἐπιτάγματος τοῦ πρωτοπαπᾶ ἱερεῖς ἐκκλησιαστικόν τι ὑπουργήματα ἐκτελέσαι θελήσοντες, τῇ ἀργείᾳ καὶ τῷ ἀπὸ Θεοῦ ἀλύτῳ ἀφορισμῷ ὑπόδικοι ἔστωσαν. Ἐπὶ γὰρ τοῦτο ἐγράφη καὶ τὸ παρὸν συνοδικὸν ἐπιβεβαιωτικὸν γράμμα, καὶ ἐπεδόθη τῇ ἀρχιεπισκοπῇ Ζακύνθου καὶ Κεφαλληνίας εἰς δέλωσιν καὶ διηγετικὴν τῆς ἀσφάλειαν.

Ἐν ἔτει σωτηρίῳ χιλιοστῷ ἑξακοσιοστῷ τριακοστῷ δευτέρῳ, ἐν μηνί Φεβρουαρίῳ, ἰνδικτιῶνος ιε΄.

† Ὁ Ἡρακλείας Νεόφυτος † Ὁ Σερρῶν Δανιήλ † Ὁ Σηλυβρίας Λαυρέντιος † Ὁ Γάνου καὶ Χώρας Ἰωαννίκιος † Ὁ Ἐλασσῶνος Ἰωάσαφ † Ὁ Διδυμοτοίχου Λαυρέντιος † Ὁ Κυζίκου Παρθένιος † Ὁ Ἐπιφάνιος Καισαρείης † Ὁ Βιζύης Δαμασκηνός † Ὁ Ῥαιδεστοῦ Θεοφάνης † Ὁ Προικονήσου Δανιήλ † Ὁ Βίρνης Παρθένιος † Ὁ Σωζοπόλεως Κλήμης Ὁ Τορνόβου Μακάριος † Ὁ Χαλκηδόνος Νεκτάριος † Ὁ Ἀδριανουπόλεως Παρθένιος † Ὁ Ναυπάκτου καὶ Ἀρτης Γαβριήλ † Νεοκαισαρείας Ὁ Μιχάριος.

Ἄρῳ δὲ πλέον πᾶτα μηχανορραφία τῶν ἀρχόντων τῆς Ζακύνθου ἐναυάγησεν, οἱ ἄθλιοι οὗτοι κατέφυγον εἰς τὴν ἀπεχθεστέραν τῶν προδοσιῶν, καὶ ἐπολέμησαν τὸν Μεταξᾶν μὲ τὸ ἄπλα. ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα πρὸ ὀλίγων ἐτῶν μετεχειρίσθησαν ἐν Κωνσταντινουπόλει οἱ Ἰησοῦται κατ' αὐτοῦ καὶ τοῦ πατριάρχου Λουκάρως. Ἐβρέθη ἐν τοῖς πρόσθεν, ὅτι ὁ Μεταξᾶς ἀπελθὼν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, παρέλαβε καὶ τὸ πολυθρύλλητον τυπογραφεῖον, τὸ ὁποῖον κατέθεσε μὲν ἐν τῇ εἰς τὸ χωρίον Μεταξάτα ἐδρευούσῃ ἀρχιεπισκοπῇ, ἀγνοοῦμεν ὅμως ἂν ἔθληκεν εἰς ἐνέργειαν, καὶ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τίνα συγγράμματα ἀπελύθησαν ἐκ τῶν πιστηρίων αὐτοῦ. Οἱ Ζακύνθιοι κατεμήνυσαν τὸν Μεταξᾶν εἰς τὴν Ἑνετικὴν Γερουσίαν ὡς ἐκδίδοντα βιβλία κατὰ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, καὶ σκοπὸν ἔχοντα τὴν ἀνατροπὴν τῶν καθεστώτων. Ἀμέσως διατάχθη ὁ Ἀντώνιος Πιζάνης ἵνα μεταβῇ εἰς τὴν κατοικίαν τοῦ Μεταξᾶ καὶ ἐνεργήσας κατ' οἶκον ἔρευναν κατάσχη τὸ τυπογραφεῖον, τὰ βιβλία, καὶ λοιπὰ, ὑποβάλλων περὶ πάντων λεπτομερῆ ἔκθεσιν. Ἐκτελῶν οὗτος τὰς διαταγὰς μετέβη εἰς Μεταξάτα, καὶ εὔρεν ἐν κιβωτίοις τοῦ τυπογραφικοῦ χαρακῆρας, διάφορα ἔντυπα καὶ χειρόγραφα, τὰ ὁποῖα σπράγισας ἐξήσπράγισε (1). Ὄρελούμενοι τῆς περιστάσεως οἱ συνοδευόντες τὸν Πιζάνην Σκλαβοῦνοι διήρπασαν τὰ ἐν τῇ ἀρχιεπισκοπῇ. Τὰ κατασχεθέντα βιβλία ἐστάλησαν εἰς Βενετίαν καὶ παρεδόθησαν εἰς ἄνδρας γινώσκοντας τὴν ἑλληνικὴν ἵνα τὰ μεταφράσωσι λατινιστῶ καὶ σημειώσωσιν ἂν εὑρισκόν τι ἐν αὐτοῖς τὸ ἐπιλήψιμον. Ἐπειδὴ δὲ οἱ λογοκρίται ἐδείχθησαν φιλελληνικώτεροι τῶν ἀρχόντων τῆς Ζακύνθου, διακρούζαντες, ὅτι οὐδὲν ὑπάρχει ἐν αὐτοῖς

(1) « Aver ritrovato nel vescovato le stampe in due cassette de Lr. 400 di peso incirca l'una, una cassa et un casson di fogli stampati, et un sacco di scritture; le quali tutte furono allora riposte in un camerino et bollata la porta; et queste stampe par fossero dal medesimo illustrissimo Pisani fatte levar dal vescovato ». Ἐκθεσις τοῦ ἀπογεδομένου Κονταρίου.

τὸ ἐπιλήψιμον, ἡ Δημοκρατία ἀπέλυσε τὸν Μεταξὰν τῆς κατηγορίας (17 Μαρτίου 1634) διατάξασα ἵνα τῷ ἰποδοθῶσι τὰ κατασχεθέντα⁽¹⁾;

Ἐλθὼν εἰς Βενετίαν ὁ Μεταξᾶς πρὸς διάλυσιν τῶν κατ' αὐτοῦ συκοφαντιῶν (1632) ἐξελέχθη ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς κοινότητος ἀρχιεπίσκοπος Φιλαδελφείας εἰς διαδοχὴν Θεοφάνους Ξενακίου τοῦ Κυπρίου καὶ ὡς τοιοῦτος ἐπὶ τριετίαν παραμείνας ἐνταῦθα παρητήθη ἐν ἔτει 1635 καὶ ἐπανακάμψας εἰς τὴν πατρίδα του ἐτήρησε μόνον, ὡς καὶ πρότερον, τὸν ἀρχιεπισκοπικὸν θρόνον τῆς Κεφαλληνίας.

Οἱ ἄρχοντες τῆς Ζακύνθου, μετὰ τὴν ἀθώωσιν τοῦ Νικοδήμου κατέφυγον εἰς ἄλλο μέσον ἐπιβουλῆς· προσεκάλεσαν εἰς Ζάκυνθον τὸν μητροπολίτην Κορίνθου Ἐξεκιήλ, ὃν πρότερον ἐκκλησιαστικῶς ἐτέλει μετὰ τῆς Κεφαλληνίας ἡ νῆσος, καὶ ἐνεθρόνισαν εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Τὸ ἄτοπον τοῦτο μαθὼν ὁ προβλεπτής διέταξε τὸν φρούραρχον τῆς Ζακύνθου ἵνα διὰ τῆς βίας ἀποπέμψῃ τὸν σφετερισθέντα ἀλλότρια δικαιώματα Ἐξεκιήλ. Μαθὼν τὰ γενόμενα καὶ ὁ δοῦξ Φραγκίσκος Ἐρίτζος ἐπήνεσε τὴν διαγωγὴν τοῦ προβλεπτοῦ, καὶ διὰ διατάγματος προσεκάλει ἀπειλητικῶς τοὺς Ζακυνθίους ἵνα παύσωσι τοῦ λοιποῦ διεγείροντες ταραχάς⁽²⁾.

Τοιοῦτος γενόμενος ὁ Μεταξᾶς ἀπεβίωσεν τὴν 29 Μαρτίου 1646, καὶ ἐτάφη ἐν Κεραιμειαῖς. Ὁ προβλεπτής τῆς Κεφαλληνίας Γερόλιμος Λιππομάνος ἀναγγείλας τὴν 31 Μαρτίου τὸν θάνατον αὐτοῦ πρὸς τὸν προβλεπτήν Ζακύνθου εἰδοποιεῖ καὶ ὅτι πρὸς ἐκλογὴν τοῦ διαδόχου ὤρισθη ἡ 16 Ἀπριλίου 1646, ἡμέρα Κυριακή. Δέκα ἱερεῖς, καὶ ἱερομόναχοι, Ζακύνθιοι καὶ Κεφαλλῆνες, κατήλθον εἰς τὸν ἀγῶνα, καὶ ἐψηροφορήθησαν ὑπὸ τοῦ κλήρου ὡς ἑξῆς:

Ζακύνθιοι.

ἱερομόναχος	Ἱερόθεος Μούζουρας	Ναὶ	78—	Ὅχι	132.
»	Τιμόθεος Σοπραμάσαρος	»	150—	»	60.
»	Μάρκος Μελισσηνός	»	18—	»	192.
ἱερεὺς	Ἰωάννης Ἀβούρης	»	4—	»	206.
»	Νικόλαος Κούρσουλας	»	12—	»	198.

(1) Ταῦτα πάντα ἐκτίθενται κατ' ἔκτασιν εἰς τὴν ἔκθεσιν τοῦ ἀβογαδόρου Κονταρίνη τῆς 14 Μαρτίου 1634 (ἐν τῷ ἀρχ. Κεφαλληνίας).

(2) Δουκικὸν διάταγμα πρὸς τὸν Ἰωάννην Καπέλλον inquisitor Sindico et avogator in oriente, 10 Μαρτίου 1637. (ἐν τῷ ἀρχιεπιφυλακείῳ Κεφαλληνίας βιβλ. Β' φύλ. 175).

Κεφαλληνίαι.

ἱερεὺς	Ἀθανάσιος Πετριτζής	Ναί	40—	Ὅχι	170.
»	Σταμάτης Δεμοντεσάντος	»	73—	»	137.
»	Σεραφείμ Ζερβός	»	67—	»	143.
»	Ἰωάννης Περιστιάνος	»	47—	»	163.
ἱερομόναχος	Πανὰς	»	81—	»	129.

Ἐπομένως ἐξελέχθη διάδοχος τοῦ Μεταξᾶ ὁ Ζακύνθιος Σοπραμάσαρος, ἐγκριθεὶς καὶ ὑπὸ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας.

Ὁ Νικόδημος Μεταξᾶς ἦν ἐκ τῶν οὐχὶ εὐκαταφρονήτων λογίων τῆς ἐποχῆς του, πρόμαχος τῆς ὀρθοδοξίας, πατριώτης ἔνθερος, εὐφραδῆς ἱεροκέρυξ⁽¹⁾. Ἐν τῇ ἐξῆς ἐπιγραφῇ, κεχαραγμένη ἐπὶ τῆς θύρας τοῦ εἰς Μεταξάτα Ἐπισκοπικοῦ, μνημονεύονται ἐν συνόψει αἱ ὑπὲρ τῆς πατρίδος καὶ τῆς ἐκκλησίας γενναῖαι πράξεις τοῦ ἀνδρός.

«Εἰ θέλεις γῶναι, ὦ φίλε παροδίτα, πῶς μὲν ὑπῆρχεν αὐτῇ ἡ ἐπαρχία Κεφαλληνίας, Ζακύνθου τε καὶ Ἰθάκης, τοῦτο πρῶτον γίνωσκε ἀναμφιβόλως ἦν μὲν ἔκπαλαι ἐπίσκοποι τοῖς Νήσοις, καθέδραν δὲ εἶχον τὴν ἑαυτοῦ οἰκίαν. Ἐν δὲ τῷ χρόνῳ ἑνενηκοστῇ πρώτῳ τῷ χιλιοστῷ πεντηκοστῷ ἔτει γέγονεν ἐπίσκοπος Κεφαλληνίας, Ζακύνθου τε Ἰθάκης καὶ τῶν Στροφάδων Νικόδημος τοῦνομα ὁ Μεταξᾶς, καὶ αὐτὸς πρῶτος ἤγειρε κοινὴν καθέδραν τὸν ναὸν τοῦτον, ὃν ὄρας ἤρμωσμένον· ἄλλος δὲ Νικόδημος, τοῦ προτέρου ἀνεψιὸς ὑπάρχων τοῦ πατραδέλφου, ἐμπιστευθεὶς τὴν ποιμαντικὴν ῥάβδον τῷ χιλιοστῷ ἑξακοσιοστῷ ἔτει καὶ εἰκοστῷ ὀγδῶν τῷ σωτηρίῳ, θεῷ ζῆλῳ κινηθεὶς, ὡς καὶ ὁ πρῶτος, προσανήγειρε πάνθ' ὅσα βλέπεις· πλὴν ὁ γεγονὼς φεῦ! μετὰ ταῦτα ἀθρόως σεισμός μέγας τε καὶ φοβερός τοῖς πᾶσι, τῷ χιλιοστῷ ἑξακοσιοστῷ ἔτει καὶ τριακοστῷ ἔκτῳ τῷ σωτηρίῳ τῇ τριακοστῇ μηνὸς τοῦ Σεπτεμβρίου, διαφθείρας ἅπαντας ναοὺς καὶ οἴκους, συνδιέφθειρε καὶ ταύτην τὴν καθέδραν· ἀλλ' ὁ προρρήθεις Νικόδημος ὁ νέος ἐμπνευσθεὶς ἔρωτι τῆς πατρίδος, προσέτι ἐπικολύπησε πάλιν τὰ τεῖχη, νεοποιήσας πάσας τὰς κατοικήσεις· οὗτος οὖν δεξάμενος τὴν προστασίαν, χειροτονηθεὶς παρὰ τοῦ πατριάρχου καὶ ὀνομασθεὶς ἀρχιεπίσκοπος Κεφαλληνίας, Ζακύνθου τε Ἰθάκης, προσέτι ἀνετίθασε τὴν ἐπαρχίαν εἰς παμμέγιστον ποίμνην τε καὶ ἀξίαν· εὐρῶν γὰρ ταύτην ἐπισκοπὴν μὲν οὖσαν εἰς ἀρχιεπισκοπὴν ἤγαγε, τῇ βουλῇ καὶ γνώμῃ τῆς ἱερᾶς συνόδου, καὶ τῇ σφραγίδι τῆς Ἀριστοκρατείας τὸ βέβαιον εἰληφώς· ὅς πολλὰ παθῶν ὑπὲρ τῆς ἐκκλησίας οὐδενὸς ἐφείσατο πλοῦτου ἢ μόχθου, οὐδὲ τὰς καταδρομὰς τῶν ἐναντίων ἐφοβήθη πώποτε, ἢ τοὺς κινδύνους, ἀλλὰ πάντα σκύβαλα νομίσας τάδε, πρὸς ἐκεῖνα ἀπέβλεπε τὰ τῆς πατρίδος, ἵνα μὴ τι στερθῇ τῶν προ-

(1) « La sua sacra eloquenza, e la gentilezza del suo portamento gli ottennero la benevolenza di quel beatissimo patriarca Cirillo (Lobberdo, Storia) ».

νομίων· τούτων ἕνεκα ἀπῆλθεν εἰς Βενετίαν· κάκει μὲν οὖνγε τὸ γένος τῶν Ἑλλήνων ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ Μεγάλου Γεωργίου τοῦτον ἐψήφισαν πάσαις ταῖς ψήφοις καὶ προανεκήρυξαν μητροπολίτην Φειλαδελφείας καὶ αὐτῆς τῆς Ἑνετίας· καὶ τρία ἔτη μείνας ἐκεῖ ποιμαίνων, πάλιν ἐμνήσθη τῆς φιλάττης πατρίδος, καὶ ῥίψας δόξαν ἐκεῖθε καὶ ἀξίας χαίρειν, παρρητήσατο ἐκεῖνον τὸν θρόνον καὶ ἐνηγκαλίσαστο τοῦτον.

Ἐγράφη κατὰ τὸ 1642 τὸ Σωτήριον ρ.

Ὁ Μεταξὰς πρεπόντως κατατάσσεται μεταξύ τῶν τότε πρωτευόντων λογίων, ἐκδοὺς τ' ἀνωτέρω καὶ συγγράφας θεολογικά τινα πονημάτια καὶ λόγους μὴ περισωθέντας, πρὸς δὲ καὶ ἐπιστολάς, ἐξ ὧν δύο γεγραμμέναι ἐκ Λονδίνου ἐν ἔτει 1624, διεμνημονεύθησαν ἀνωτέρω.

Εὐθύμιος Ἀντιοχείας.

Ἐγεννήθη ἐν Ἐπιφανείᾳ περὶ τὸ 1586. Κομιδῆ νέος ἀπορραπισθεὶς τοῦ πατρὸς, καὶ μεγάλην ἔφειν πρὸς τὰ γράμματα καὶ τὸν μοναστικὸν βίον ἔχων, ἔρρητος γενόμενος ἐπεσκέφθη τὴν Παλαιστίνην καὶ προσκυνήσας τοὺς ἁγίους τόπους ἐνεδύθη τὸ μοναχικὸν σχῆμα ἐν τῷ μοναστηρίῳ τοῦ Ἁγίου Σάββα. Παρακληθεὶς ὑπὸ τῶν συμπατριωτῶν του ἐπανῆλθεν εἰς Ἐπιφάνειαν καὶ κηρύττων τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ ἐφέλικυσε διὰ τῆς εὐγλωττίας καὶ τῆς διαγωγῆς τὴν ἀγάπην πάντων· ὁ τότε ἀρχιεπίσκοπος Συμεὼν τὸν ἐχειροτόνησεν ἱερέα· οἱ δὲ συμπολίται αὐτοῦ τὸν ἀπέστειλαν πρὸς τὸν ἐν Χαλεπίῳ Ὀθωμανὸν διοικητὴν, ἵνα ἐξαιτηθῆ ἀνακούφισιν ἀπὸ τῆς καταπιεστικῆς φορολογίας· κατ' εὐχὴν ἐκπληρώσας τὴν ἀποστολήν του παρέμεινεν ἐνταῦθα διδάσκων ἐπ' ἐκκλησίας τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ προτρέπων πάντας εἰς τὴν τῶν καλῶν ἔργων ἐξάσκησιν. Ἐπειδὴ δὲ τότε ἐχήρευσε ἡ μητρόπολις Βερροίας (Χαλεπίου), οἱ κάτοικοι θελχθέντες ἐκ τῆς εὐγλωττίας καὶ τοῦ ἐναρέτου βίου του προσήνεγκον αὐτῷ τὸ ἀξίωμα, καὶ συμπαραλαβόντες μετέβησαν πρὸς τὸν ἐν Δαμασκῷ ἐδρεύοντα πατριάρχην Ἀντιοχείας διὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἐπικύρωσιν τῆς ἐκλογῆς· ὁ τότε πατριάρχης Ἀθανάσιος Γ' προθύμως ἀποδεχθεὶς τὴν πρότασιν ἐχειροτόνησε μητροπολίτην τῆς κατὰ Συρίαν Βερροίας τὸν Εὐθύμιον, μετονομασθέντα Μελέτιον.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Πατριάρχου Ἰγνατίου Γ' κοινῇ ψήφῳ προεβιάσθη πατριάρχης Ἀντιοχείας ὁ Μελέτιος, ἀναλαβὼν τὸ πρῶτον βαπτιστικὸν του ὄνομα Εὐθύμιος, καὶ τρίτος μὲν ἐν τοῖς ὁμωνύμοις, ἑκατοστὸς δὲ τεσσαρακοστὸς ἑβδομος ἐν τῇ σειρᾷ τῶν πατριαρχῶν Ἀντιοχείας καταλεγόμενος.

Θεαρέστως ποιμάνας ἐπὶ δύο ἔτη (1629—31) τὸ χριστεπώνυμον πλήρωμα ὁ Εὐθύμιος, ἀπεβίωσε, ψηφίσας πρὸ τοῦ θανάτου διάδοχον τὸν παρ' αὐτῷ ἱερομόναχον Μελέτιον τὸν Χῖον.

Ὁ Εὐθύμιος ἦν εἰς ἄκρον ἐνάρετος, φιλελεῆμων, καὶ πολυμαθής. Κατὰ τὸν μαθητὴν του Μακάριον μετέφρασεν ἀπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ εἰς τὸ ἀραβικὸν τὸ Κοντάκιον τῆς Θείας Λειτουργίας, τὸ Εὐχολόγιον, τὸ Ὁρολόγιον, τὰ Συναξάρια, καὶ ἄλλα ἐκκλησιαστικά βιβλία (1).

Μακάριος Ἀντιοχείας.

Ἐγεννήθη ἐν Χαλεπίῳ καὶ ἐκαλεῖτο Μελέτιος ἐν τοῖς κοσμικοῖς. Νυμφευθεὶς ἐτεκνοποίησε, καὶ μετὰ τὸν θάνατον τῆς συμβίας του ἐχειροτονήθη ἱερεὺς, προχειρισθεὶς ὕστερον μητροπολίτης τῆς κατὰ Συρίαν Βερόβοιας. Ἀποθανόντος ἐν ἔτει 1641 Εὐθυμίου τοῦ Δ' προεβιάσθη εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον Ἀντιοχείας ὁ Μελέτιος, μετονομασθεὶς Μακάριος Γ'. Εὐρὼν τὸν θρόνον βεβαρυμένον μὲ χρέος δυσοικονόμητον, ἕνεκα προηγουμένων καταδρομῶν καὶ ζημιῶν, ἀπεφάσισεν ἵνα περιοδεύσῃ πρὸς ζήτησιν βοήθειας εἰς ἀνακούφισιν αὐτοῦ. Ὅθεν ἐλθὼν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀπῆλθεν ἐκεῖθεν εἰς Μολδοβλαχίαν, καὶ ἐκ ταύτης διὰ τῆς Πολωνίας καὶ Μικρᾶς Ῥωσσίας μετέβη εἰς Μόσχαν τῷ 1652, καὶ ἐδεξιώθη σύμνωσ ὑπὸ τοῦ ἡγεμονεύοντος Ἀλεξίου Μιχάλοβιτζ, συνδραμόντος γενναίως εἰς βοήθειαν τῶν τοῦ πατριαρχείου ἀναγκῶν. Ἐπανακάμψας εἰς τὴν ἑδραν του καὶ διὰ τῶν περισυναχθέντων βοηθημάτων ἀνακουφίσας τὸν θρόνον, προσεκλήθη ἐν ἔτει 1666 ὑπὸ τοῦ ἄνω ἡγεμόνος εἰς Μόσχαν αὐτὸς καὶ οἱ ἄλλοι πατριάρχαι καὶ ἐπίσκοποι, ὅπως κρίνωσι τὸν πατριάρχην Ῥωσσίας Νίκωνα. Ἐλθὼν εἰς Βυζάντιον, κατὰ συνοδικὴν γνώμην ἀπεφασίσθη ἵν' ἀπέλθωσιν ἐκεῖ ὁ Μακάριος καὶ ὁ Ἀλεξανδρείας Παΐσιος. Ὅθεν ἀπάραντες διὰ ξηρᾶς, διὰ τῆς ἐπισκοπῆς τοῦ τῆς Ἀντιοχείας θρόνου Θεοδοσιοπόλεως, Γεωργίας, καὶ Ἀστραχανίου ἦλθον εἰς Ῥωσίαν καὶ δικάσαντες τὸν Νίκωνα ἐκπτώτον τῆς πατριαρχίας ἐκήρυξαν. Ἐπανελθὼν ὁ Μακάριος εἰς Δαμασκὸν ἐκ τῆς δευτέρας ταύτης εἰς Ῥωσίαν περιοδεύει ἀπέτισέ καὶ τὸ λοιπὸν τοῦ θρόνου χρέος, κῆτρέπισε καὶ ἐκαλλώπισε τὸν πατριαρχικὸν ναὸν, ἀνήγειρε τὸ πατριαρχικὸν οἶκημα, καὶ ἄλλα καλὰ ἐποίησε. Πατριαρχεύσας ἐπ' ἔτη τεσσαράκοντα ἐπτὰ (1641—88), ἀπεβίωσε δηλητηριασθεὶς (2).

(1) Μακαρίου, Περὶ τῶν ἐν Ἀντιοχείᾳ πατριαρχευσάντων. — Κωνσταντινου τοῦ ἀπὸ Σινζίου, Κατάλογος τῶν πατριαρχῶν Ἀντιοχείας. (2) Αὐτόθι.

Ὁ Μακάριος ἦν ἐκ τῶν καλῶς ἐπὶ παιδείᾳ συγκεκοτημένων, καὶ συνέγραψε — Καταγραφὴν τῶν κατὰ καιροῦς ἐν Ἀντιοχείᾳ πατριαρχουσάντων, ἀρχομένην ἀπὸ τοῦ κορυφαίου τῶν Ἀποστόλων Πέτρου, πρώτου αὐτῆς ἱεράρχου. (Τὸ πρωτότυπον ἐγράφη ἀραβιστί, ὅθεν μετέφερεν εἰς τὴν ἑλληνικὴν ὁ ἱερεὺς Μιχαὴλ Πιρέκ, προσθεὶς καὶ ἐξακολουθήσιν):

Κατὰ τὸν ἄνω Πιρέκ ὁ Μακάριος « εἰς τὴν πρώτην ἀποδημίαν τοῦ » (εἰς Ῥωσίαν) ἐγράψε πέντε βιβλία, καὶ εἰς τὴν δευτέραν δέκα, » τὰ ὅποια δὲν ὑπῆρχον εἰς τὴν Ἀραβικὴν διάλεκτον, ἀλλ' αὐτὸς τὰ » μετέφρασεν ἐκ τῆς ἑλληνικῆς, γνωστὰ σήμερον παρὰ τοῖς Ἄραβι, » καὶ λίαν ἐπωφελεῖ ». (Ὅποια δ' εἶνε αἱ μεταφράσεις αὗται τοῦ Μακαρίου ἀγνοῶ).

Πρὸς τούτοις ὁ Μακάριος περιέγραψε τὸν τρόπον τῆς διοικήσεως καὶ τὸν βίον τοῦ πατριαρχοῦ τῆς Ῥωσσίας Νίκωνος (1).

Λεονάρδος Φιλαράς.

Ἐγεννήθη ἐν Ἀθήναις περὶ τὰ τέλη τοῦ 1571 αἰῶνος ἀπὸ τὸν Ἰωάννην Φιλαράν. Παιδευθεὶς ὁ Λεονάρδος ἐν τῇ πατρίδι τὰ ἐγκύκλια, μετέβη εἰς Ἰταλίαν, καὶ κατετάχθη τρόφιμος τοῦ ἐν Ῥώμῃ Ἑλληνικοῦ φροντιστηρίου.

Κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον διέτριβεν ἐν τῇ μητροπόλει τοῦ Καθολικισμοῦ, ὡς πρέσβυς Ἐβρῆκου. Δ' βασιλέως τῆς Γαλλίας, Κάρολος ὁ δούξ τοῦ Νεβέρ, ἰσχυριζόμενος κληρονομικὰ δικαιώματα ἐπὶ τοῦ Βυζαντινοῦ θρόνου, ὡς κατιῶν ἀπόγονός τοῦ αὐτοκράτορος Ἀνδρονίκου τοῦ Γηραιῦ. Σχετισθεὶς μετὰ τοῦ Φιλαρά καὶ ἄλλων ἐν Ῥώμῃ παρεπιδημούντων Ἑλλήνων, ἐξηγήθη τὰ ὄνειρά του καὶ ἐζήτησε τὴν σύμπραξιν αὐτῶν εἰς ἐπανάκτησιν τῶν λεγομένων δικαιωμάτων του. Μεγάλαι κατεβλήθησαν ἐνέργειαι· κληρικοὶ καὶ λαϊκοὶ ἐν Ἑλλάδι συμμετέσχον τῆς συνωμοσίας· συνελεύσεις τῶν ἐπισκόπων καὶ ὀπλαρχηγῶν συνεκροτήθησαν ἐν Ἠπείρῳ, Αἰτωλίᾳ, καὶ Πελοποννήσῳ, καὶ πάντες ἀνέμενον τὴν ἐμφάνισιν τοῦ Μεσσία, ὃν καὶ *Κωισταρτίον Παλαιολόγον* προσηγόρευσαν.

Ἡ αὐλή τῆς Ῥώμης διορῶσα, ὅτι ἦτο κατάλληλος ὄρα πρὸς πραγματοποίησιν τῶν προαιωνίων σχεδίων της, παρενέβαλεν ἐμπόδια εἰς τὴν συγκρότησιν τῆς ὑπὸ τοῦ Νεβέρ διοργανιζομένης νέας σταυροφο-

(1) Ἱστορία τῆς Ῥωστικῆς Ἐκκλησίας, μεταφρασθεῖσα ἐκ τοῦ Ῥωστικοῦ ὑπὸ Θ. Βαλλιάνου. Ἐν Ἀθήναις, 1851. σελ. 236.

ρίας. Ὁ δούξ διατρίβων τότε εἰς Γαλλίαν ἀνέθηκεν ἐπισήμως εἰς τὸν Φιλαρὰν τὴν ἐντολὴν πρὸς ἐξομάλυνσιν τῶν ὑπὸ τοῦ Πάπα παρεμβαλλομένων δυσχερειῶν. Μετὰ πολλὰς ἐνεργείας τοῦ Λεονάρδου ὁ πάπας συνήνεσεν εἰς τὴν συγκρότησιν τῆς νέας ταύτης σταυροφορίας ἐπὶ τῷ ὄρω, ἵνα οἱ ἐλευθερωθησόμενοι υποσχεθῶσιν ἐπισήμως, ὅτι ἤθελον ἀσπασθῆ τὸ δυτικὸν δόγμα. Ὁ ὅρος οὗτος, ἐξ ἀνάγκης παραδεχθεῖς, ἐτέθη εἰς τὸ μεταξὺ τοῦ δουκὸς καὶ τῶν Ἑλλήνων συμφωνητικόν. Ἄμα ὁ πάπας ἔπαυσε παρεμβάλλον ἐμπόδια, γενικὸς ἐνθουσιασμός κατέλαβε τοὺς τυχοδιώκτας ἱππότες τῆς Δύσεως, οἵτινες σωρηθὸν κατετάσσοντο εἰς τὰ διοργανιζόμενα τάγματα καὶ τὰ ἐξοπλιζόμενα πέντε πλοῖα. Δυστυχῶς ὅμως ἡ ἐπανάστασις ἐκεῖνη ἐνηργήθη μόνον ἐπὶ τοῦ χάρτου, ὡς εὐφυῶς παρατήρησεν ὁ Κ. Blanchet, καὶ ὁ νέος Κωρσιταῖνος πομπωδῶς ἐν ταῖς αἰθούσαις διακηρύττων τοὺς τίτλους αὐτοῦ, εἰς οὐδὲν ἀνδρικὸν μέτρον προέβη· ἐπὶ τέλους δὲ εἰς συμπλήρωσιν τῆς ἀδρανείας, πυρκαϊὰ κατέστρεψε τὰ πέντε πλοῖα τοῦ δουκὸς, καὶ οἱ Ἕλληνες μᾶττην ἄχρι τοῦδε περιμένουσι τὴν ἔλευσιν τοῦ λαμπροῦ Μεσσίυ (1).

Μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς σχεδιαθείσης ἑλληνικῆς ἐπανάστασεως, ὁ Φιλαρὰς μετέβη εἰς Γαλλίαν ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ ὑπουργοῦ Ρισχελιέ, ὅστις στενωῶς τὸν συνέστησεν εἰς τὸν δούκα τῆς Πάρμας Ὀδοάρδον Φαρνεζίον· τοῦτον δ' ἀκολούθησας ἐπανῆλθεν εἰς Ἰταλίαν.

Κατὰ τὸ ἔτος 1640, ἕνεκα τῆς μεταξὺ τῆς Γαλλίας καὶ τοῦ δουκὸς διενέξεως, ἀπεστάλη ὁ Λεονάρδος ὑπὸ τοῦ Φαρνεζίου εἰς Παρίσιον πρὸς συνομολόγησιν τῆς εἰρήνης. Τότε δὲ συνέταξεν ἑλληνιστὶ ὠδὴν εἰς τὴν Σύλληψιν τῆς Θεοτόκου, στεφρανωθεῖσαν ὑπὸ τῆς ἐν Ῥουένῃ Ἀκαδημίας, καὶ εὐγνωμονῶν προσεφώνησεν αὐτὴν εἰς τὸν προστάτην του. Ἐπιστρέψας εἰς Πάρμαν, ὅπως προφορικῶς συνεννοηθῆ μετὰ τοῦ δουκὸς διὰ τὴν συνομολογηθησομένην εἰρήνην, ἐνεπιστεύθη τὸ χειρόγραφον τῆς ὠδῆς εἰς τὸν τότε ἐν Γαλλίᾳ διατρίβοντα Κύριλλον τὸν Χῖον, μεθ' οὗ δεσμός στενωτάτης φιλίας τὸν συνέδεεν. Οὗτος ἐδημοσίευσεν ἐν ἔτει 1644 τὸ ποίημα τοῦ Φιλαρᾶ, μετ' ἐπιστολῆς προσφωνητικῆς πρὸς τὸν τότε ἀρχιεπίσκοπον τῆς Ῥουένης Φραγκίσκον τὸν Ἀρλαῖον « ὁ ὑψηλότατος δούξ, λέγει ὁ Κύριλλος, τρέφων αἰεῖπα » τε ὑπὲρ τῆς Γαλλίας, ὡς πάντες γνωρίζουσιν, αἰσθήματα φιλικώτατα, καὶ θέλων ἵνα θέσῃ τέρμα εἰς τὰς ταρχὰς τοῦ πολέμου, με-

(1) Buchon, Nouvelles Recherches, tom I, pag. 231

Ἐτεκαλέσατο τὸν παρὰ τῆ Αὐλῆ τῆς Α. Μεγαλειότητος ἀπεστειλ-
 » μένον του, ἐντιμώτατον Λεονάρδον Φιλαράν, ἵνα μάρτυς αἰθόπτῃς
 » τῶν ἐκεῖ συμβαινόντων γενόμενος, δυνηθῆ ἔπανακάμπτων νὰ χορη-
 » γήσῃ εἰδήσεις ἀσφαλεῖς εἰς τὴν συγκροτηθησομένην περὶ τῆς εἰρήνης
 » σύνοδον ».

Ὁ Φιλαράς, τὸν ὁποῖον οἱ Γάλλοι ἐκάλουν Villars, καὶ Billare, ἐγκατέλιπεν ἀναχωρῶν εἰς τὸν Κύριλλον, ἐκτὸς τῆς ἄνω ὁδῆς, καὶ ἄλλα χειρόγραφα ποιήματά του. Προηγουμένως δὲ διαμένων εἰς Παρισίους, ἐδόχμοσίευσεν ἐν ἔτει 1633 ἑλληνικὴν καὶ λατινικὴν μετάφρασιν τοῦ ὑπὸ τοῦ καρδινάλιου Ῥοβέρτου Βελλακρμίνου, κελεύσει τοῦ πάπα Κλήμεντος Η΄, ἰταλιστὶ συνταχθέντος συγγράμματος ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν *Declarazione più copiosa della Doctrina Christiana*. Ἡ ὑπὸ τοῦ Φιλαρά γενομένη μετάφρασις προσεφωνήθη εἰς τὸν προσητάτην του καρδινάλιον Ῥισχελιῆ, τὸν διάσημον πρωθυπουργὸν τῆς Γαλλίας, καὶ κατὰ τὴν ὁμολογίαν αὐτοῦ ἐγένετο *juxta ritum orientalis ecclesiae*.

Ἐκ Παρισίων ὁ περιφανὴς Ἀθηναῖος μετέβη εἰς διάφορα τῆς Εὐρώπης μέρη, σχετισθεὶς μετὰ τῶν ἐπιστημοτέρων ἀνδρῶν. Ἐν Ἀγγλίᾳ συνεδέθη διὰ μεγάλης φιλίας πρὸς τὸν μέγαν ποιητὴν Ἰίλτωνα, μεθ' οὗ διετήρησε συγγὴν ἀλληλογραφίαν. Σώζονται δύο ἐπιστολαὶ τούτου πρὸς τὸν Φιλαράν λατινιστὶ γεγραμμέναι, ἐν αἷς ὁ ἀόμματος τῆς Ἀλβιόνης Ὅμηρος θρηνῶν ἐπὶ τοῖς δυστυχίμασι τῆς Ἑλλάδος στεναζούσης ὑπὸ τὸν Τουρκικὸν ζυγόν, γράφει περὶ πολλῶν ἄλλων σπουδαίων πρὸς τὸν φίλιωτὸν του Φιλαράν. Αἱ ἐπιστολαὶ αὗται ἐξεδόθησαν ἐν πρώτοις ἐν Ἀγγλίᾳ κατὰ τὸ ἔτος 1651⁽¹⁾, ἀνατυπωθεῖσαι ἐπ' ἐσχάτων ὑπὸ τοῦ Γάλλου Chardon De la Rochette.

Ἐν Παρισίοις διατριβὼν ὁ Λεονάρδος διωρίσθη βιβλιοθηκᾶριος τῆς ἐν Βενετίᾳ Μαρκιανῆς, ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθη νὰ μεταβῆ καὶ παραλάβῃ τὴν θέσιν του. Πάσχων ἐκ λιθιάσεως ὑπέστη κυστεστομήν, καὶ μετὰ τὴν ἐγχείρισιν ἀπεβίωσεν ἐν ἔτει 1673⁽²⁾.

Ὁ περιηγητὴς Κορνήλιος Μάγνος γράφων ἐξ Ἀθηνῶν τὴν 15 Δεκεμβρίου 1674 πρὸς τὸν καρδινάλιον Ἀκιαγιόλην λέγει ταῦτα περὶ τοῦ Λεονάρδου. « Πικρατέν ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ Ἀθηναῖός τις, ὅστις » διὰ τῆς μεγάλης παιδείας του διέπρεψε μαγάλως ἐν Εὐρώπῃ. Τὸν

(1) *Populus Anglicanus*. Londino 1651.

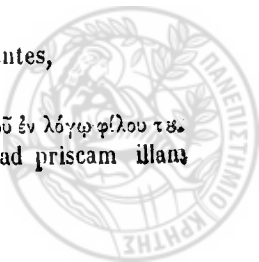
(2) Chardon de la Rochette, *Mélanges de Critique*, tom. II. Paris 1812.

» εἶδον εἰς Βενετίαν ἐκπληροῦντα τὴν τελευταίαν ἀποστολὴν τοῦ ἀπὸ
 » μέρους τοῦ δουκὸς τῆς Πάρμας. Κατεῦχε τὴν πρώτην θέσιν μεταξύ
 » τῶν πεπαιδευμένων, διὰ τὴν γνῶσιν τῆς ἑλληνικῆς, καὶ τὴν βα-
 » θεῖαν μελέτην τῶν πατέρων τῆς ἐκκλησίας. Ἐπληροφορήθη ἐνταῦθα
 » τὸν θάνατόν του. Ἀνεζήτησα τὴν βιβλιοθήκην αὐτοῦ, περιέχουσαν
 » πολλὰ σπάνια καὶ τῆς ἐκλογῆς. Ἰδίως δ' ἐφρόντισα περὶ τῶν χει-
 » ρογράφων του ἀφορώντων, ὡς γνωρίζω, τὴν ὑπουργεῖαν τοῦ καρδι-
 » ναλίου Ἐρισχελιέ' πλὴν ἔμαθον, ὅτι ἀναχωρήσας ἐξ Ἰταλίας, καὶ
 » μὴ ἔχων τ' ἀπαιτούμενα ἐξοδα, ἠναγκάσθη ἵνα τὰ πωλῆσῃ. Εὔρον
 » ἐν τούτοις δύο τόμους τοῦ Γεωγραφικοῦ Ἄτλαντος. Εἰς μόνος ἀνε-
 » ψιός του ἐξ ἀδελφοῦ σώζεται ἐνταῦθα, ἀκταέτης τὴν ἡλικίαν, ὁμῶ-
 » νομος τῷ θεῷ, πνευματιώδης . . . »

Εἰς τὴν συλλογὴν τῶν Ἑλληνικῶν Ἐπιγραμμάτων τοῦ Μακεδόνο
 Κουττούνιου, ὁ ἐκδότης ἀναφέρει (σελ. 91), ὅτι τῷ ἐστάλξαν ἐκ
 Ῥώμης τὴν 15 Νοεμβρίου 1652 τρία φύλλα τυπωθέντα ἐν Παρίσις.
 Ἐπὶ τοῦ πρώτου αὐτῶν ἦτο ἡ εἰκὼν τοῦ Φιλαρᾶ μετὰ τῆς ἐπιγρα-
 φῆς, « Λεονάρδος Φιλαράς, υἱὸς Ἰωάννου, Ἀθηναῖος ». Εἰς τὸ δεύτερον,
 πεζὸν ἐγκώμιον ὑπὲρ αὐτοῦ, ὅπερ ὁ Κουττούνιος μετέφερεν εἰς ἑλλη-
 νικοὺς καὶ λατινικοὺς στίχους, καὶ ἱερογλυφικόν τι σύμπλεγμα ἀρκετὰ
 περίεργον, ἐν μέσῳ τοῦ ὁποῦ μονοκονδυλία ἐξ ὄλων τῶν γραμμάτων
 τοῦ ὀνόματος τοῦ Φιλαρᾶ. Τέλος δὲ τὸ τρίτον φύλλον, περιέχει τὸ αὐτὸ
 σύμπλεγμα ἔχον οὕτως· ἐν τῷ μέσῳ κρᾶνος μετὰ μεγάλου πτερωτοῦ
 λόφου, εἰς τὸ κέντρον τοῦ ὁποῦ ἡ γλαυξ ἀντωπός· δεξιόθεν δὲ καὶ
 ἀριστερόθεν δύο ἐλαῖαι κορυφοτήμῃται, καὶ δι' ἐνὸς κλάδου ἄνω χωροῦσαι,
 καὶ κατωτέρω ἀφ' ἐνὸς μὲν ἀλέκτωρ, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἵππος θαλάσσιος.
 Εἰς τὸ σύμβολον τοῦτο ὑπάρχουσιν ἔτι ἐν κηρύκειον, ἡ σύριξ τοῦ
 Πανός, σημαῖαι, τρίαῖνα, πυροβόλον, καὶ κάτω τοῦ κρᾶνου τὸ ἐν
 λόγῳ μονόγραμμα τοῦ Φιλαρᾶ. Εἰς τὸ αὐτὸ φύλλον εὔρηται ἐπί-
 γραμμα τοῦ Λεονάρδου ἐν ἀπλοελληνικῇ διαλέκτῳ εἰς τὴν μητέρα του,
 καὶ τὸ ἐξῆς λατινιστὶ ἵνα τεθῆ κάτωθι τῆς ἑαυτοῦ εἰκόνας.

Nobilis huic fausto dedit omine tellus
 Attica ; doctrinam Roma secunda parens.
 Quem, varias postquam placuit cognoscere gentes,
 Grata suo retinet Gallia nostra sinu.

Ὁ Κουττούνιος ἐποίησε τρία ἐγκωμιαστικὰ ἐπιγράμματα τοῦ ἐν λόγῳ φίλου τῆς.
 Τοιοῦτος ἐγένετο ὁ Φιλαράς. Vir vere illustris et ad priscam illam
 suorum gloriam adspirans.

Συγγράμματα.

—'Ὡδή εἰς τὴν Ἀναμάρτητον Σύλληψιν τῆς Θεοτόκου, μετὰ τινων ἄλλων ἐπιγραμμάτων. Ἐν Παρισίαις 1644. (Ἄνευπωθή πολλάκις ἑλληνιστί, λατινιστί, καὶ γαλλιστί μεταφρασθεῖσα, μετὰ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Κυρίλλου καὶ τεμαχίου δεκαελεγειακῶν στίχων, ἐν οἷς ὁ Φαλαρὰς εὐχαριστεῖ τὸν Φρ. Ἄρ-λέσιον διὰ τὴν πρὸς αὐτὸν ἀποστολὴν τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ βραβείου, ἐν Recueil des pièces lues dans les séances publiques de l'Academie établie à Rouen, sous le titre de l'Immaculée Conception, pour les années 1771—84. Rouen 1784).

—Διδασκαλία χριστιανικῆ ἐξηγημένη ἄλλοτε εἰς κοινὴν Ῥωμαϊκὴν γλῶσσαν, καὶ τώρα χωρισμένη εἰς λατινικὴν φράσιν ἀπὸ τὸν Α Β. τὸν Ἀθηναῖον. Lutetiae 1633.

—Ἀπομνημονεύματα περὶ τῆς ὑπουργίας Ῥισχελιέ.

—Γεωγραφικὸς Ἄτλας.

—Διάφοροι λόγοι ἑλληνιστί, λατινιστί, καὶ γαλλιστί (!).

—Anecdota Anthologiae Graecae. (Ὁ Φαλαρὰς συντηρηολόγησεν ὄραϊαν συλλογὴν ἑλληνικῶν ἐπιγραμμάτων, πολλὰ τῶν ὑποίων δὲν συμπεριλαμβάνονται εἰς τὰς νῦν ἐκδοθείσας Ἀνθολογίας. Ἐπὶ κεφαλῆς τῆς Συλλογῆς ταύτης εὑρηται ὁ ἐξῆς λογογράφος περὶ τοῦ ὀνόματός του, συνταχθεὶς ὑπὸ τοῦ ἴδιου.

Θῆρ κεφαλὴν τελέθω βλοσυρώτατος ὕπνον ἀέξω

Ἡτορὶ κἄν μηροῖς εὐπνοσον ἄνθος ἔχω.

Τῶνδε διατροχάσκει μεσαίτατος ὕδος ἔστω

Ἵδασιν ἐμμίτγων Θύμβριδος ἀνάου

Ἐνθεν Ἔρωις περόων, πολυκαμπέα τόξα τανύσας,

Πῆξεν ἐμοὶ πυρίπνοους οἶα βέλεμνα πόδας.

Καὶ κάτω ἡ ἐξήγησις αὐτῆ τοῦ λογογράφου

Λέων, Ὄναρ, Νάρδος, Νᾶρ, Ἔρωις.

Ἐν σελίδι 126 τοῦ χειρογράφου εὑρηται « Λεονάρδου Φιλαρᾶ Ἀθηναίου ἐπιγράμματα ». Τὸ πρῶτόν ἐστὶν ὁ ἄνω λογογράφος τὸ β'. ἐγκώμιον εἰς τὸν δοῦκα Ῥισχελιέ μετὰ λατινικῆς μεταφράσεως τὸ γ'. ὑπὲρ τοῦ Γιλβέρτου Gaulmin, ἐὸς τῶν σοφωτέρων τῆς Γαλλίας τὸ δ'. ἐρωτικόν, ἢ φιλικὸν ἔνθυμα τὸ ε'. ἐπιτύμβιον εἰς τὸν φίλον του Δομεσιανόν τὸ ς'. ἡρώδιον τὸ ζ'. ἐξήγησις τοῦ Πυθαγορικοῦ τριγώνου τὸ η'. μετάφρασις στίχων τοῦ Σενέκα τὸ θ'. μετάφρασις τοῦ Βέζα. Ἐν τῷ χειρογράφῳ τούτῳ περιέχονται καὶ ἕνεα συκνητικώτατοι στίχοι εἰς μνημόσυνον τοῦ συμπατριώτου του Ἰωάννου Δομεσιανοῦ, ἀποθανόντος ἐν Παρισίαις μετὰ τὴν ἐξ Ἰταλίας ἐπάνοδόν του, καὶ ἄλλα λατινικὰ καὶ ἑλληνικὰ ἐπιγράμματα) (1).

Διονύσιος Κατηλιανός.

Ἰερομόναχος ἐκ Ζακύνθου. ἐφημερεύων τοῦ ἐν Βενετίαις ναοῦ τοῦ

(1) Μνημονεύονται ὑπὸ Ἀλοῦσου Γραδενίγου ἐν Καταλόγῳ Μαρκαντζῆ.

(2) Βλέπε Chardon De la Rochette, Melanges.

ἀγίου Γεωργίου, προεχειρίσθη, μετὰ τὸν θάνατον Μαξίμου τοῦ Μαρ-
γουνίου, ἐπίσκοπος Κυθήρων· δὲν ἐδέχθη ὅμως τὸ ἀξίωμα, ἀποτρα-
πείς ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου Κεφαλληνίας, ἀξιοῦντος ἐποπτεῖαν τῆς νήσου
ἐκείνης· ὕστερον ὅμως ἐνεκαθιδρύθη, διότι ἐπίσκοπος Κυθήρων τι-
λοφορεῖται τοῦλάχιστον εἰς τὰς πρὸς αὐτὸν ἐπιστολάς τοῦ Δαιμονο-
γιάννη, Ναθαναὴλ Γράσσου, Ἰσρεμίου Ζαγκαρόλου, Γαβριὴλ Ῥοδίτου,
καὶ Μάρκου Μορεζίνου (1614—6).

Τοῦ Κατληανοῦ σώζονται ἐπιστολαὶ πρὸς Ἐμμανουὴλ Βλαστὸν, Δανιὴλ
Φασουλὸν, Παχώμιον Δοξάρην, Κωνσταντῖνον Δούκαριν, Αἰόντιον τὸν Κύ-
πριον, Γεώργιον Δουκάτορα, Νικόδημον Μεταξάν, Λαυρέντιον Μαρῖνον, Διο-
νύσιον Σιγοῦρον, πρὸς τὸν πρωτοψάλτην Καλαμάτας, Ἱερώνυμον Αἰταρχον,
καὶ Ἰωάννην Σιληγάρδον τὸν Ῥεθύμιον, ἐξ Ἑνετίας χρονολογούμενα 1588—
1619. Πρὸς τοῦτον δ' ἀποτείνονται ἐπιστολαὶ Μιχαὴλ Βλαστοῦ, Μαξίμου ἀρ-
χιδιακόνου Ἀλεξανδρείας, Γερασίμου Ἱερομονάχου, ἢ Κωνσταντῖνου Λουκάρεως
τρεῖς, δημοσιευθεῖσαι ἅπασαι ὑπὸ Λαμίου. (*Deliciae Eruditorum. Flor.* 1740).

Χριστόφορος Ἄγγελος.

Ἐγεννήθη ἐν Πελοποννήσῳ, καὶ ἕνεκα τῆς ἀπανθρώπου τῶν Τούρ-
κων τυραννίας φυγὼν ἦλθεν εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ ἰδίως εἰς τὴν Ἀγ-
γλίαν, ἔνθα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον διέτριψε, διδάξας ἐν μὲν τῇ ἀκα-
δημίᾳ τῆς Κανταβριγίας ἀπὸ τοῦ 1608—10, ἐν δὲ τῷ πανεπιστη-
μίῳ Ὀξωνίας ἀπὸ τοῦ 1610—12. Ἦν εἰδήμων τῆς ἑλληνικῆς, λατι-
νικῆς, καὶ ἀγγλικῆς, καὶ τετριμμένος περὶ τὴν θεολογίαν. Ὁ Παπα-
δόπουλος Κομνηνὸς ἐπιτίθεται κατὰ τοῦ Πελοποννησίου τούτου, δὲ
λέγει ἀσπασθέντα τὸν καλθινισμόν. (*Fraenot. Mystag* σελ. 384, 397,
καὶ 405).

Συγγράμματα.

— Ἐγχειρίδιον περὶ τῆς καταστάσεως τῶν Ἑλλήνων. Ἐν Κανταβριγίᾳ
1619. (ανετυπώθη μετὰ λατινικῆς μεταφράσεως ἐν Λειψίᾳ 1671 ὑπὸ Γεωρ-
γίου Φεχλαβίου).

— *Angeli Christophori status et ritus ecclesiae Graecae. Francof.*
1635. ἑλληνολατινιστί.

— *De suis tribulationibus.*

— *Explicatio Symboli.*

— *Explicatio Sacrorum mysterium.*

— *Eucodium Angliae et Anglorum. Londini.* ἑλληνολατινιστί.

— *De apostasia ecclesiae et homine peccatore. Londini 1614.* ἑλλή-
νολατινιστί (!).

(!) Fabricii, *Bibliotheca Graeca*, XI.

Ἀλέξανδρος Χαρωνιάδης.

Κρῆς ἱερομόναχος εὑρηται τούτου ἐπιστολὴ πρὸς Γαβριὴλ Σεβήρον, ἀρχομένη καὶ τελευτῶσα διὰ τῶν διστίχων τούτων.

Παῖς σὸς Ἀλέξανδρος Γαβριήλῳ τυτθὸν ἰάλλει
Γράμμα τόδ' ἀρχιερεῦ, Κρῆς ὁ Χαρωνιάδης.

Χίλια ἐξ ἑκατὸν λυκαβάντων κύκλα παρῆλθε
καὶ τρία, μὴν ἔνατος εἰκοσιῆς φαέων.

Συνέθετο ποίημα ὑπὲρ τοῦ Μητροπολίτου Κονταρῆνου, ὡς ὁ ἴδιος λέγει ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιστολῇ. « Ἴσως δὲ καὶ ἀποδημοῦντι τῷ ἡμετέρῳ μητροπολίτῃ τῷ » περιφανεστάτῳ Κονταρῆνῳ συναποδημήσω· ὅς γε οὕτω φιλοστόργως πρὸς » με δεῖκνυται, ὥστε με καὶ τοῖς γνησιωτάτοις αὐτοῦ ἐγκρίνα· ἐγὼ δὲ εἰς » αὐτὸν ποίημά τι ἅττα τούτου χάριν ἐξύφανα, οἷς ἔχω δώροις τηλικούτων » ἤρωα ἀποσεμνύων, ὧν δὴ καὶ αὐτὸς ἔση ποτὲ καὶ βασιανιστῆς καὶ ἑπα- » νορθωτῆς ἀκριβέστατος ».

Φραγκίσκος Κόκκος.

Ἐγεννήθη ἐν Νάξῳ, καὶ σπουδάζας εἰς τὸ ἐν Ῥώμῃ ἑλληνικὸν γυμνάσιον ἐπανέστρεψεν εἰς τὴν πατρίδα του· κἀκείθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν μεταβάς μετήρξατο τὸν διδάσκαλον, ἔχων καὶ θέσιν τινα ἐν τῷ πατριαρχείῳ.

Σώζονται τοῦ Κόκκου διάφοροι ἐπιστολαί· τέσσαρες πρὸς Διονύσιον Ἡρακλείας (1604—5), καὶ ἀνὰ μία πρὸς Γαβριὴλ Σεβήρον, Ἰωάννην Ματθαίου τὸν Βουστρώνιον, Διονύσιον Κατηλιανὸν, καὶ Συμεῶνα τὸν Καβάσιαν, δημοσιευθεῖσαι ἐν Ἐπιστολαρίῳ Κορυθαλλέως, καὶ ὑπὸ Σ. Οἰκονόμου⁽¹⁾.

Ἐν μιᾷ τούτων γίνεται λόγος, ὅτι ὁ Κόκκος κατεγίνετο εἰς τὴν ἐκ τοῦ λατινικοῦ μετάφρασιν λογικῆς.

Νικόλαος Ἀλεμάννος⁽²⁾.

Ἐξ Ἄνδρου. Ἐγεννήθη τὴν 12 Ἰανουαρίου 1583, καὶ ἐλθὼν τῷ 1592 ἐν Ῥώμῃ κατετάχθη εἰς τὸ Γρηγοριανὸν φροντιστήριον, ὅπου μεγάλως ἐπέδωκεν εἰς τὰς ἐπιστήμας, καὶ ἰδίᾳ εἰς τὴν λατινικὴν καὶ ἑλληνικὴν γλῶσσαν, τὴν ὁποίαν καὶ εἰς πολλοὺς ἐδίδαξε. Προωρισμένος διὰ τὸ ἐκκλησιαστικὸν στάδιον ἐχειροτονήθη ὑποδιάκονος, κατὰ τὰ ἔθιμα τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας, καὶ εἶτα ὡμολόγησε τὸν καθολικισμόν. Διωρίσθη ὑποδιάκονος τοῦ φροντιστηρίου, καὶ ἐδίδαξε τὴν ἱστορικὴν καὶ τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν ἐν αὐτῷ, ὅπου διατηρεῖται

(1) Βίος Φρ. Κόκκου ὑπὸ Σ. Οἰκονόμου.

(2) Ἄλλοι γράφουσιν Ἀλαμάννον· ἐντεῦθεν ἀπητήθει εἰς τῶν συντακτῶν τῆς Biographie Universelle, συνέγραψε δύο βίους τοῦ αὐτοῦ προσώπου. (Τόμ. I. σελ. 374, καὶ 481).

καὶ ἡ εἰκὼν του. Μεταξὺ τῶν μαθητῶν του ἠριθμοῦντο καὶ πολλοὶ τῶν ἐπισήμων, ὡς Λέων Ἀλλάτιος, Φραγκίσκος Ἀρκούδης, καὶ Σκιπίων Κοβελλούτης· ὁ τελευταῖος γενόμενος γραμματεὺς Παύλου Δ'. εἰσήγαγε τὸν διδάσκαλόν του ὡς γραμματέα τοῦ καρδινάλιου Βοργέζη. Τῷ 1614⁽¹⁾ ὁ Ἀλεμάννος διωρίσθη βιβλιοφύλαξ τῆς Βατικανῆς· εἰς δὲ τὴν θέσιν ταύτην εἰδικὸν τὸν καθίστα ἡ πολυμάθειά του. Τῷ 1623 ἐδημοσίευσε μετὰ λατινικῆς μεταφράσεως τὸν Προκόπιον, προσθεὶς καὶ ἱστορικοκριτικὰς σημειώσεις, ἐν αἷς συνηγορῶν τῷ συγγραφεὶ ἐπετέθη κατὰ τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ. Ἀφορμὴν ἐκ τούτου λαβόντες ὁ Θωμᾶς Ρίβιος καὶ ἄλλοι ἀπήντησαν ὑπερασπιζόμενοι τὸν Ἰουστινιανὸν κατὰ τοῦ Προκοπίου καὶ τοῦ Ἀλεμάννου. Τοῦ Ριβίου αἱ διατριβαὶ ἐδημοσιεύθησαν ἐν 1628 καὶ 1631.

Μετὰ δύο ἔτη ὁ Νικόλαος ἐδημοσίευσε λατινιστὶ τὴν περιγραφὴν τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Λατράνου· διαγράψας λεπτομερῶς τὴν ἱστορίαν τῆς περιφήμου ταύτης μητροπόλεως, περιέγραψε τὰ μωσαικὰ καὶ ἄλλα κοσμήματα, ἐξηγήσας καὶ τὰς ἐπιγράφας μετὰ μεγάλης εὐχερείας. Τὸ σύγγραμμα τοῦτο θεωρεῖται ὑπὸ τῶν εἰδημόνων περισπούδαστον διὰ τὴν κατὰ ἐν τῷ μεσαιῶνι πολιτικὴν καὶ καλλιτεχνικὴν ἱστορίαν, εἰ καὶ ὁ Le Blanc ψέγει ἐν μέρει αὐτό⁽²⁾.

Ὁ Ἀλεμάννος ἀπεβίωσεν ἐν Ῥώμῃ τὴν 24 Ἰουλίου 1626⁽³⁾ ἐν ἡλικίᾳ ἐτῶν 43⁽⁴⁾, θύμα γενόμενος τοῦ ζήλου του, διότι ἐνταλθεὶς τὴν φύλαξιν χώρου περικλείοντος ὀστᾶ μαρτύρων, προσεβλήθη καὶ ἐτελεύτησε.

Συγγράμματα.

—Procopii Anecdota. Lugduni 1623. (ἀνετυπώθη τῷ 1624 ἐν Ῥώμῃ· τῷ 1669 ἐν Κολωνίᾳ, καὶ τῷ 1663 ἐν Παρισίοις).

—Dissertatio historica de Lateranensibus parietinis. Romae 1625. (Ἀνετυπώθη ἐν τῷ Η'. τόμῳ τοῦ Θησαυροῦ τῶν Ἰταλικῶν Ἀρχαιοτήτων· καὶ ἰδίᾳ ἐν Ῥώμῃ τῷ 1766 ὑπὸ Βιττόρη, προτάξαντος καὶ τὸν βίον τοῦ συγγραφέως).

ἀνέκδοτα.

—De principis apostolorum sepulcro.

—De Ecclesiasticorum praeelatione.

(1) Ὁ Ῥοδοτὰς λέγει, ὅτι τῷ 1623 διορισθεὶς βιβλιοφύλαξ ἐπὶ πενταετίαν ἔμεινε ἐν τῷ ἀξίωματι.

(2) Traité des Monnoies de Charlemagne.

(3) Κατὰ Ῥοδοτὸν 1628.

(4) Κατὰ τὸν αὐτὸν 41.

—Antiquitates Christianae. (Σύγγραμμα ὀκτώδης καὶ πολύτιμον).

Ὁ Ἄλεμάννος ἔγραψε καὶ πολλὰς σημειώσεις εἰς τὸν ὑπὸ Ἰακώβου Γρετζέρου ἐκδοθέντα ὁδηγὸν Ἀναστασίου τοῦ Σιναΐτου⁽¹⁾.

Μητροφάνης Κριτόπουλος.

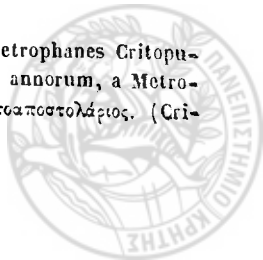
Ἐγεννήθη ἐν Βερρόια τῷ 1590 παρὰ Θεοδώρου. Προωρισμένος διὰ τὸ ἐκκλησιαστικὸν στάδιον δωδεκαέτης παρεδόθη τῷ μητροπολίτῃ Βερρόιας, ὑφ' οὗ ὠνομάσθη πρωτοαποστολάρχιος⁽²⁾· εἶτα δὲ τὸ μοναχικὸν ὑποδὺς τριβώνιον μετέβη εἰς Ἄθωνα, καὶ μετὰ μακρὰν ἐκεῖσε διαμονήν, ἐλθὼν εἰς Κωνσταντινούπολιν ὠνομάσθη πρωτοσύγγελος ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Κυρίλλου τοῦ Λουκάρεως. Περὶ τὰ 1620, ζήλω πραιτέρω γνώσεων, περιηγήθη τὴν Ἀγγλίαν καὶ Γερμανίαν, καὶ συνεσχέτισθη μετὰ τοὺς τότε περιβλέπτους τῶν δύο τούτων ἐθνῶν σοφοὺς, διορισθεὶς καὶ μέλος τῆς ἐν Ἀλφφὸρδῃ Ἀκαδημίας. Περὶ τὸ 1628 διερχόμενος ἐκ Βενετίας συνεφωνήθη ὑπὸ τῆς Γερουσίας ἵνα παραμείνας διδάξῃ τὴν ἑλληνικὴν ἐπὶ ἓν ἔτος, ἀντὶ μισθώματος τριακοσίων ταλλήρων. Τῷ 1629 ἐπανέστρεψεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ περὶ τὸ 1630 προεχειρίσθη πατριάρχης Ἀλεξανδρείας. Παρευρέθη ὡς τοιοῦτος εἰς τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει τῷ 1638 συγκαροτηθεῖσαν περὶ τῆς διαδοχῆς ὁμολογίας τοῦ ψευδο-λουκάρεως σύνοδον, καὶ συνυπέγραψε τῷ ἀναθέματι· «Μητροφάνης ἐλέω Θεοῦ Πάπας καὶ Πατριάρχης τῆς μεγάλης πόλεως Ἀλεξανδρείας.»

Ὁ Κριτόπουλος ἐχρημάτισε μαθητὴς Μαζίμου τοῦ Μαργουνίου, ἦν εἰδήμων τῆς ἑλληνικῆς, λατινικῆς, καὶ ἄλλων γλωσσῶν, τετριμμένος περὶ τὰς γραφὰς καὶ τὴν ἔξω σοφίαν. Συνεκρότησεν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ λαμπρὰν βιβλιοθήκην, περὶ ἧς Νεκτάριος Πελοπίδης, ὁ ὕστερον Ἱεροσολύμων, γράφων πρὸς Γερμανὸν λέγει «Πολλὰ (βιβλία) παρ' Ἀγγλων καὶ Γερμανῶν, ἔτι καὶ Βενετίας ἐνταῦθα κεκόμικε Μητροφάνης· ἐκεῖνος, ὁ πᾶν ὅς πολλακίς διαλεγόμενός μοι ἔλεγεν, ὡς οὐδὲν ἔλλείπει βιβλίον τῆ ἐκείνου βιβλιοθήκῃ ἑλληνικῶν τε καὶ λατινικῶν μέχρι τοῦ τότε καιροῦ⁽³⁾». Τὴν εὐρυμάθειαν τοῦ Κριτοπούλου

(1) Rodota, Del Rito Greco.—Biographie Universelle.

(2) «Hoc officio (πρωτοαποστολάρχιος) functus fui ego Metrophanes Critopolis, Theodori filius, quum adhuc essem puer duodecim annorum, a Metropolita Berrhœnsi fui creatus impositione manuum πρωτοαποστολάρχιος. (Critopuli Emendationes, σελ. 75).

(3) Anecdota Mosqu. Matthai.

εικότως ἐπαινεῖ Ἐρασμος ὁ Σμύθιος, καὶ ἄλλοι· ὁ δραπετιδῆς Νικόλαος Παπαδόπουλος θρασὺς ἐπιπίπτει κατὰ τοῦ Μητροφάνους, ἀνπροσπαθεῖ νὰ καταδείξῃ καλθινίζοντα· ἀλλὰ καὶ ἄλλοι, ἀφορμὴν λαμβάνοντες ἀπὸ τῆς ἐν Γερμανίᾳ περιοδείας αὐτοῦ, καὶ τινος ὁμολογίας πλαστουργηθείσης ὑπὸ τῶν λουθηροκαλθίνων καὶ μετὰ θάνατον αὐτοῦ δημοσιευθείσης, ἐπὶ αἰρέσει καὶ τὸν φίλον καὶ συμμαχητὴν τοῦτον τοῦ ἀοιδίμου Λουκάρως διέβαλλον. Καὶ παραδίδουσι μὲν οἱ καλθινίζοντες, ὅτι ἐν Ἐλμστὰδῃ τῷ 1620 διατρίβων ὁ Κριτόπουλος συνέγραψε κατ' αἴτησιν τῶν ἐκεῖ Ἀκαδημαϊκῶν, Ὁμολογίαν τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, ἵνα τύποις ἐκδοθῇ· μετὰ δὲ τεσσαράκοντα ἔτη ἀπὸ τῆς συγγραφῆς τῆς, καὶ τὸν θάνατον τοῦ Μητροφάνους, ἐξέδωκαν οἱ καλθινίζοντες, ὡσεὶ ἐπίσημον τῆς αἰρέσεώς των ἀναγνώρισιν ὑπὸ τῆς πρεσβυτέρας τῶν ἐκκλησιῶν. Ψευδεπίγραφος δὲ καὶ αὕτη, ὡς καὶ ἡ τοῦ Λουκάρως κατεδείχθη, καὶ πλάσμα ἀναιδῆς τῶν λουθηροκαλθίνων κατεφωράθη ὑπὸ τῶν ὀρθοδόξων (').

Συγγράμματα.

— Ἀντιπανοπλία.

— Περὶ τινῶν τόνων τῆς λειτουργίας. (ἐξεδόθη ὑπὸ Ἱερεμίου Κρουδελίου ἐν Ἰουτέρβω 1739).

— Πανηγυρικὸς καὶ δογματικὸς λόγος εἰς τὴν γέννησιν τοῦ Σωτῆρος. (ἐξεδόθη μετὰ λατινικῆς μεταφράσεως Κόσκου τῷ 1626).

— Καινὴ Διαθήκη, μεταφρασθεῖσα εἰς τὸ ἀπλοελληνικόν.

— Metrophanis Cretopuli patriarchae Alexandrini, Emendationes et animadversiones in Ioannis Meursii Glossarium Graecobarbarum, ex autographo nunc primum edidit Ioh. Georgius Fridericus Franzius etc. Stendaliae 1787. εἰς 8 σελ. XII—99.

— Responsio ad quaestionem clar. et doct. viri N. N. de dicto apostolico: Spiritu ampulate. Norimbergae 1626.

— Περὶ προφορᾶς τοῦ γράμματος Θ. Norimb. 1625.

— Grammatica Graeco-barbara.

— Περιηγηματικόν.

— Ἐπιστολαί (').

Κιγάλαι (').

Α' Ματθαῖος Τσιγάλας. Ἐγεννήθη ἐν Κύπρῳ περὶ τὰ τέλη τοῦ 15^{ου}

(1) Κ. Οἰκονόμου, Περὶ τῶν Ὁ Ἐρμηνευτῶν, Δ'. σελ. 170.

(2) Fabricii, Bibliotheca Gr. XI, 392—99.

(') Καὶ Τσιγάλαι ἀδελφοὶ γραφόμενοι.

αἰῶνος· χειροτονηθεὶς ἱερεὺς διέτριβεν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εἰς Βενετίαν, ἔνθα καὶ ἐχορημάτισεν ἐφημέριος τοῦ Ἁγίου Γεωργίου.

Συγγράμματα.

— Νέα Σύνοψις διαφόρων ἱστοριῶν ἀρχομένη ἀπὸ κτίσεως κόσμου, καὶ λήγουσα ἕως τῆ νῦν ἐχρονία· περιέχει δὲ ἔτι καὶ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως μεταγραμμένην ἀπὸ τὴν Τουρκογραίτζιαν· καὶ περὶ τῶν βασιλέων καὶ πατριαρχῶν πῶς ἐκυβέρνησεν ὁ καθείς τὴν βασιλείαν, καὶ τὸν οἰκουμηνικὸν θρόνον· καὶ πόσοι βασιλεῖς Ἰσραηλίται τὴν ὥρισαν ἕως τὴν σήμερον· ἔτι δὲ περιέχει τὴν διάλεξιν τοῦ ἁγίου Σιλβέστρου μὲ τὸν Ζαμβρὴν τὸν μάγον· καὶ περὶ τῶν ἁγίων καὶ οἰκουμηνικῶν ζ' Συνόδων, πότε ἕ καὶ τοῦ, ἕ κατὰ τίνων ἔγιναν, μετὰ καὶ τινων ἀντιρρήσεων ὠρελιμωτάτων· ἔτι δὲ καὶ περὶ τοῦ ἁγίου Πάσχα, πότε καὶ μετὰ ποίων τρόπων ἐδογματίσθη νὰ γίνεταί· καὶ περὶ τῆς προσκυνησεως τῶν ἁγίων εἰκόνων ἐκ τοῦ Δαμασκηνοῦ ἀποδείξεις· καὶ περὶ τῆς Βενετίας πότε ἐκτίσθη καὶ πόσοι Δούκιδες τὴν ὥρισαν, καὶ τῶν ὀφφικίων τοῦ Βασιλικοῦ Παλατίου. Συναχθέντα ἀπὸ πολλῶν ἱστορικῶν βιβλίων, καὶ μεταφρασθέντα εἰς πεζὴν φράσιν, παρὰ τοῦ εὐλαβεστάτου ἐν ἱερεῦσι κυρίου Ματθαίου Κιγάλα τοῦ Κυπρίου, εἰς κοινὴν ὠφέλειαν. Ἔτι δὲ ἐτυπώσαμεν καὶ τὴν χεῖρα, διὰ νὰ εὐρίσκει ὁ βουλόμενος τὸν κάθε μῆνα εἰς ποίαν ἡμέραν τῆς ἐβδομάδος ἀρχίζει· μὲ τὴν ὁποίαν εὐκόλα εὐρίσκει ὁ καθείς καὶ τὸ ἅγιον Πάσχα μὲ τὴν ἐρημηεῖαν ὅπου ἐσημειώσαμεν. Ἐνετίησιν, παρὰ Ἀντωνίῳ τῷ Ἰουλιανῷ, ἔτει κυρίου αχλζ'.

— Πασχάλιον αἰώνιον μετὰ κοινῆς, καὶ συνοπτικῆς μεθόδου πρόχειρον τῆς πᾶσι. Ἀρχόμενον ἀπὸ Χριστοῦ ἔτη αχκζ', καὶ λήγον ἕως εἰς ἔτη θρμθ'. καὶ ἀφ' οὗ τελειώθη πάλιν ἀρχίζει εἰς τὴν αὐτὴν ἰδίαν ἀρχὴν, μόνον ἢ ἐχρονία παρέρχεται. Τὰ δὲ ἄλλα πάντα μένουσιν ἀπαραλλάκτως, ὡς βλέπεις ἐστρωμένα. Νεωστὶ ἐφειρεθὲν καὶ συντεθὲν παρὰ τοῦ εὐλαβεστάτου ἐν ἱερεῦσι κυρίου Ματθαίου Τζιγάλα τοῦ Κυπρίου. Περιέχον καὶ ἑορτολόγιον πᾶν ὠραῖον καὶ εὐκολώτατον· ἔτι δὲ Σεληνοδρόμιον συντομώτατον. Τὰ πάντα πρόχειρα τοῖς πᾶσιν. Ἐνετίησι παρὰ Νικολάῳ τῷ Γλυκῇ, αχσζ'. 8^{ον} σελ. 440.

— Συναγμάτιον περιέχον κανόνας τε καὶ εὐχὰς ἱκετηρίους εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, καὶ εἰς τὴν Ὑπεραγίαν Θεοτόκον, συλλεχθὲν μὲν ἐκ διαφόρων βιβλίων, τὰ πλεῖστα δὲ ἀπὸ τοῦ ἁγίου Ἐφραῖμ λεγόμενα καθ' ἐσπέραν τῆς ἐβδομάδος παρὰ τοῖς βουλομένοις πολεμῆσαι τὴν ἑαυτῶν προαίρεσιν, πρὸς τὰ πάθη καὶ ἡδονὰς ἐγκειμένην, ἀρχόμενα ἀπὸ τῆς Σαββάτω ἐσπέρας, καὶ λήγουσα ἕως τῆς Παρασκευῆς ἐσπέρας. Προσετέθησαν δὲ καὶ ἕτεροι τρεῖς κανόνες παρακλητικοὶ εἰς τὴν ὑπεραγίαν Θεοτόκον καὶ ὁλόκληρος ὁ ἀκάθιστος ὕμνος· ἔτι δὲ προσετέθη καὶ Πασχάλιον αἰώνιον, καὶ κανόνιον πᾶσιν τῶν ἑορτῶν, ὅπου ἀκολουθοῦσιν τῷ Πάσχα, μετὰ σεληνοδρομίου συνοπτικωτάτου, μηρολογίου συντομωτάτου, τὰ πάντα πρόχειρα τοῖς πᾶσι. Συναχθέντα παρὰ τοῦ εὐλαβεστάτου ἐν ἱερεῦσι κυρίου Ματθαίου Τζιγάλα τοῦ Κυπρίου. Ἐνετίησιν, ἔτει ἀπὸ Χριστοῦ, αχκπ'.

Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω, πολλάκις ἀνατυπωθέντων, ἔγραψεν ὁ Ματθαῖος, Σελ-

λογὴν κανόνων, ἣν προσεφώνησε πρὸς τὸν οἰκουμενικὸν πατριάρχην Ἀθανάσιον Πατελλάριον, τὸν Κρήτα· καὶ περὶ καλενδαρίου κατὰ Παπαδόπουλον (Histor. Gymn. Patavini σελ. 374). Πρὸς δ' ἐξέδωκεν ἐν Βενετίᾳ τῷ μὲν 1639 τὴν ἐρμηγνεῖαν Θεοδωρήτου εἰς τὸ Ἄσμα Ἀσμάτων, μετ' ἄλλων συνταγματιῶν, δαπάνῃ Ἱεροθέου Κεφαλλήνος, τῷ δὲ 1690 τὴν Ἐρμηγνεῖαν τῆς Θείας Λειτουργίας, προσφωνήσας τὴν ἔκδοσιν εἰς Ἀθανάσιον Βαλλεριανὸν, μητροπολίτην Φιλαδελφείας (¹).

Β'. Ἰωάννης Κιγάλας. Ἐγεννήθη ἐν Λευκοσίᾳ Κύπρου ἀπὸ τὸν ἀνωτέρω Ματθαῖον. Ἐσπούδασε μετὰ τῶν ἀδελφῶν του Δημητρίου καὶ Ἱερωνύμου εἰς τὸ ἐν Ῥώμῃ φροντιστήριον, καὶ τῷ 1668 διωρίσθη καθηγητὴς τῆς Λογικῆς εἰς τὸ Γυμνάσιον τοῦ Παταβίου, ἔνθα καὶ ἀπεβίωσε τῷ 1687. « Vir fuit, λέγει ὁ Παπαδόπουλος, moris probatissimi, » summaeque pietatis, philosophus optimus, nec minor theologus, » sed in primis graecae linguae, in paucos peritissimus ». Ὁ Κρῆς Νικόλαος Βουβούλιος Ἀττικὴν Μέλισσαρ ὀνομάζει τὸν Ἰωάννην,

Ἦ Κυπρίων χάριτες τὴν αἰμυλίην ἀνέχευσα.

Γλώσση Μαιονίδην, νῶ δὲ Πλάτωνα φέρι.

Ἐγραψεν ὁ Κιγάλας διάφορα ἐπιγράμματα εἰς τὴν Ἑλληνικὴν, τὰ ὅποια nitidissima et elegantissima, καλοῦσιν ὁ Παπαδόπουλος καὶ Βουβούλιος. Πρὸς δὲ καὶ τὸ ἐξῆς σύγγραμμα.

—Praellectionum erutida Synopsis (²).

Γ'. Ἰλαρίων Κιγάλας· ἐκ τῆς αὐτῆς καὶ οὗτος οἰκογενείας· γεννηθεὶς εἰς Λευκοσίαν ἐξεπαιδεύθη εἰς τὸ ἐν Ῥώμῃ φροντιστήριον, ἔνθα καὶ ἐδίδαξε τὴν θεολογίαν, ῥητορικὴν καὶ ποιητικὴν· ἐστάλη ὕστερον ὑπὸ τῆς προπαγάνδας εἰς τὴν Ἀνατολὴν ἵνα κηρύξῃ τὸ εὐαγγέλιον, καὶ ἐπεσκέφθη πολλοὺς τόπους καὶ ἰδίως τὴν Ἡπειρον, ἔνθα καὶ ἐπὶ πολὺ διέμεινε κηρύττων. Ἐπαναστρέψας εἰς Ῥώμην διωρίσθη προσετῶς καὶ διδάσκαλος εἰς τὸ ἐκεῖ ὑπὸ τοῦ ἀοιδίμου Κουττουνίου συστηθὲν Ἑλληνικὸν Σχολεῖον. Εἶτα ἔλθων εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐτιμῆθη ὑπὸ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, ὀνομασθεὶς οἰκουμενικὸς διδάσκαλος, καὶ μέγας θεολόγος, καὶ ἔξαρχος τῶν ἀπανταχοῦ διδασκάλων, φέρων μανδύαν, βακτηρίαν, καὶ ὑακινθόχρου σκιαδίον. Περὶ τὸ 1660 ἔτος ἐχειροτονήθη ἐπίσκοπος Κύπρου· ἐκεῖ δὲ συνεννοούμενος μετὰ τῶν δυτικῶν, ἀπέβαλε τὴν ἀλωπεκὴν, καὶ συνεκρότησεν αὐθαριετῶς σύνοδον ἐν Λευκοσίᾳ περὶ τοῦ θείου βαπτίσματος, καὶ τοῦ μυστηρίου τῆς εὐχα-

(¹) Βρετοῦ. Κατάλογος Νεοελληνικῆς Φιλολογίας. Α. ἀρ 73, 77, 107, 111, καὶ 118.

(²) Papadopoli, Histor. Gymn. Patav. 376-7.

ρίστειας. Γνωστῆς γενομένης τῆς παρατόλμου ταύτης πράξεως εἰς τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν, καθηρέθη τῆς ἀρχιερωσύνης, καὶ μόλις διὰ τῆς φυγῆς ἐσώθη ἀπὸ τῆς δικαίας ὀργῆς τῶν συμπατριωτῶν του (1).

Μετέφρασεν ἑλληνιστὶ τὸ περὶ Ἀρχῆς τοῦ Πά-α σύγγραμμα Πέτρου τοῦ Ἰσπανοῦ, χάριν τοῦ αἰτήσαντος Νεκταρίου Ἱεροσολύμοῦν (2), καὶ ἔγραψεν ἠρωελεγεῖον ἐπίγραμμα εἰς τὸν Ἅγιον Γοβδέλαν, συνεκδοθὲν τῇ Ἀκολουσίᾳ τοῦ Ἀγίου ἐν Βενετίᾳ 1664.

Ἰωάννης Κουττούνιος.

Ἐγεννήθη ἐν Βερόρια· νέος ἐλθὼν εἰς Ῥώμην ἐσπούδασεν εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Γυμνάσιον τὴν ἰατρικὴν, καὶ τὴν ἑλληνικὴν, τὴν ὁποίαν καὶ ἐδίδαξεν αὐτόθι. Ἐκ Ῥώμης εἰς Βονωνίαν μεταβὰς ἐδίδαξεν εἰς τὸ ἐκεῖ Πανεπιστήμιον τὴν φιλοσοφίαν ἐπὶ δέκα τρία ἔτη, μετὰ τῆς ἐπιτυχίας, ὥστε τὸ Πανεπιστήμιον εὐγνωμονοῦν ἀνήγειρεν αὐτῷ μνημεῖον ἐντὸς τοῦ περιβόλου. Προσκληθεὶς ὑπὸ τῆς Δημοκρατίας ἦλθεν εἰς Βενετίαν καὶ διωρίσθη πρωτοκαθηγητῆς τῆς φιλοσοφίας εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Παταβίου, ὡς διάδοχος τοῦ περιφήμου Κρεμονίου (1637). Εἰς τὰς παραδόσεις τοῦ Κουττούνιου συνέβρεον πανταχόθεν Γερμανοὶ, Ἰταλοὶ, Γάλλοι, καὶ Ἕλληνες· διὰ δὲ τὴν ἐπιτυχῆ καὶ γόνιμον διδασκαλίαν ἐτιμήθη ὑπὸ τῆς Δημοκρατίας καὶ μ' ἕκτακτον χρηματικὴν ἀμοιβήν, καὶ τὸν τίτλον ἱππέως τοῦ Ἀγίου Γεωργίου.

Πρὸ τοῦ θανάτου του (1653) ὁ φιλόπατρις οὗτος Ἕλλην διέθετο τὴν περιουσίαν του πρὸς ἴδρυσιν παραρτήματος ἐν τῷ Παταβιανῷ Πανεπιστημίῳ, ἵνα ἐν αὐτῷ τρέφονται καὶ σπουδάζωσιν ἀποκλειστικῶς ὀκτῶ Ἑλληνόπαιδες. Τὸ καθίδρυμα τοῦτο «Κουττούνιανὸν ἑλληνομουσεῖον» ἐπικληθὲν διατηρήθη μέχρι τῆς ὑπὸ Ναπολέοντος καταλύσεως τῆς Ἑνετικῆς Δημοκρατίας, καὶ ἐξ αὐτοῦ παιδευθέντες πολλοὶ Ἕλληνες μετέφερον εἰς τὴν αὐχμῶσαν πατρίδα τὰ φῶτα τῶν νεωτέρων ἐπιστημῶν.

Ἀπεβίωσεν ὁ Κουττούνιος ἐν Παταβίῳ τῷ 1658 (3), καὶ ἐτάφη μετὰ μεγάλης πομπῆς. Ἰάκωβος Καΐμος ἐποίησε τὸ ἐξῆς ὕμνον τὴν σοφίαν καὶ τὰς ἀρετὰς τοῦ Μακεδόνοιο τούτου ἐπιτύμβιον. «*Ioanni Cottunio Veriensi Equiti, Phil. Medicinæ et Sacrae Theol.*

(1) Ῥοδινοῦ περὶ Ἡρώων κλπ. σελ. 153—Κυπριανοῦ, ἱστορία Κύπρου, σελ. 362.

(2) Δοσθέου, περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις Πατριαρχ. σελ. 1217.

(3) Κατὰ Ῥοδοτᾶν 1657.

» Doctori, Bononiæ primum, mox Patavii Professori publico eruditissimo Primæ sedis philosopho, qui Græcæ juventuti, Musisque Atticis domicilium liberaliter fixit veterum vero sapientiae gloriam ingenii monumentis vel æquavit, vel excessit ».

Συγγράμματα.

—Logica.

—Physica, cum epistola præfixa ad Principem et Archiep. Saliburg.

—De anima. (Ἐν τῷ συγγράμματι τούτῳ ἀνατρέπει τὰς δοξασίας τοῦ Κρεμόνιο·).

—Prolusio in solempni inauguratione primariae de philosophiam exedræ.

—De triplici statu animæ rationalis.

—De cœlo et mundo.

—De meteoris.

—De virtutis et vitiis.

—De generatione et corruptione.

—Tractatus de conficiendo epigrammate.

—Ἑλληνικῶν Ἐπιγραμμάτων βιβλία δύο Ἰωάννου τοῦ Κουττουίνου, τοῦ ἐκ Βερόλιας, ἱππέως, φιλοσοφίας, ἰατρικῆς, καὶ θεολογίας διδασκάλου, καὶ ἐν τῷ τοῦ Παταυίου Λυκείου πρώτου φιλοσόφου. Patavii, 1635. (Ἡ συλλογὴ αὕτη τῶν ἐπιγραμμάτων τοῦ Κουττουίνου, ὑπὸ τοῦ ἰδίου καὶ λατινιστὶ μεταφρασθέντων, προσφωνεῖται εἰς Λουδοβίκον ΙΔ'. τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας) (1).

Γαβριήλ Βλάσιος.

Κερκυραῖος. Προχειρισθεὶς μητροπολίτης Ναυπάκτου καὶ Ἄρτης, μνημονεύεται ὡς τοιοῦτος ἐν ἔτει 1618—32.

Ὅταν, ὡς προεῖρήθη ὁ δοῦξ τοῦ Νεβέρ προσεπάθητε νὰ διεγείρῃ ἐν Ἑλλάδι ἐπανάστασιν κατὰ τῶν Τούρκων, καὶ ὠφελούμενος τῆς συγχύσεως ἀποβῆ εἰς ἑλληνικὴν παραλίαν μετὰ τοῦ στολίσκου, ὃν παρεσκεύαζεν ἐν Εὐρώπῃ, καὶ εἶτα ὀδεύσῃ ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἐπαναστατῶν κατὰ τοῦ Βυζαντίου, δι' ἀπεσταλμένων ἤλθεν εἰς διαπραγματεύσεις μετὰ τῶν κατοίκων ἰδίως τῆς Μάνης καὶ τῆς Ἠπείρου· καὶ κατ' ἀρχὴν ἐφάνη ἡ ἐπιχείρησις τοῦ τυχοδιώκτου τούτου ἐπιτυχάνουσα· πάντες μετὰ χαρᾶς ἤκουσαν τὰς προτάσεις, καὶ οὐδὲν πλέον ἀπέμενον ἢ ἡ ἐμφάνισις τοῦ δουκὸς, ἵνα δοθῇ τὸ σύνθημα τῆς σφαγῆς τῶν Τούρκων. Ὑποκινηταὶ ἰδίως τοῦ κινήματος τούτου ἀναφαίνονται οἱ τότε ἀρχιεπίσκοποι, Μητροφάνης Μονεμβα-

(1) Papadopoli, Histor. Patav. Gymn., 368—9.—Rodota, Del Rito Greco, III.

τίας⁽¹⁾, Διονύσιος Λακεδαιμονίας⁽²⁾, Χρυσάνθος Λάσκαρις⁽³⁾, Διονύσιος Τορνόβου και πάσης Βουλγαρίας αρχιεπίσκοπος, Νεόφυτος Μαΐνης⁽⁴⁾, και Γαβριήλ Βλάσιος Ναυπάκτου και Ἄρτης. Ἀλλὰ μάττην οἱ φιλοπάτριδες οὗτοι ἔσπειραν τὸν σπόρον τῆς ἐπαναστάσεως· ἐτοιμοπόλεμοι ἤδη ἐναγωνίως ἀνέμενον τὴν ἐμφάνισιν τοῦ δουκὸς, τὸν ὁποῖον δὲν ἔπαυον δι' ἄλλεπαλλήλων ἐπιστολῶν ἐξορκίζοντες νὰ ἐκπληρώσῃ τὰς ὑποσχέσεις του. Ὁ Νεβέρ, ὡσεὶ ἐμπαίζων τὴν δυστυχίαν αὐτῶν, περιήρχετο τὴν Εὐρώπην συλλέγων τοὺς μέλλοντας τῆς βασιλικῆς του ἀκολουθίας πλάνητας ἱππότες, καὶ μόνον ἐλπίδας καὶ ὑποσχέσεις ἀπαντῶν διένειμεν εἰς τὰ θύματά του. Ἐπὶ τέλους οἱ ἀοιδίμοι Διονύσιος ὁ Λαρίσης, καὶ Σεραφεῖμ ὁ Φερσάλων, μὴ δυνάμενοι νὰ καταστείλωσι τὴν πυρπολοῦσαν τὰ στήθη των φλόγα τῆς ἐλευθερίας, ἤγειραν τὸ λάβαρον αὐτῆς ἐν Ἠπείρῳ καὶ Θεσσαλίᾳ, καὶ μετ' ἐπιτυχεῖς τινὰς μάχας, καταβληθέντες ὑπὸ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν Τούρκων, ἔπεσαν μάρτυρες τῆς πατρίδος καὶ τῆς θρησκείας⁽⁵⁾.

Τοῦ Γαβριήλ Βλασίου σώζονται δύο ἐπιστολαὶ πρὸς τὸν δοῦκα Νεβέρ, ἡ μὲν ἑλληνικὴ, ἡ δὲ λατινικὴ, (1618—9)⁽⁶⁾.

Ἵσπερον ὁ Γαβριήλ διέτριβεν ἐν Κωνσταντινουπόλει διδάσκων· καὶ ἐπὶ τοῦ πατριάρχου Λουκάρως, ἀπὸ τῆς διδασκαλικῆς καθέδρας, ἀνεθεμάτισε τὰ ἐπ' ὀνόματι αὐτοῦ φερόμενα Καλθινικὰ κεφάλαια, ὡς γράφει ὁ μαθητὴς του Νικόλαος Σπαθάριος ὁ Λάκων « Sapiens vir » ac pius Gabriel Blasius, meus olim professor, in urbe imperatoria ex cathedra illum (Lucarim) de opinionibus ab Ecclesiae Christi alienis redarguit, quod nova dogmata de transubstantione corporis Domini, aliaque quamplurima extraneorum haeresi plena moliretur⁽⁷⁾ ».

Εἰς τὴν ἐν ἔτει 1632 ἐκδοθεῖσαν περὶ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Κεφαλληνίας συνοδικὴν πράξιν ὑπογράφεται καὶ ὁ Ναυπάκτου καὶ Ἄρτης Γαβριήλ.

(1) Εὐρήνται τούτου δύο ἐπιστολαὶ ἰταλιστὶ πρὸς Νεβέρ (1618).

(2) Ὁμοίως μία ἑλληνιστὶ πρὸς τὸν αὐτόν.

(3) Ὁ Χρυσάνθος οὗτος ἦτο προκάτοχος Μητροφάνους ἐν τῇ μητροπόλει Μονεμβασίας.

(4) Δύο ἐπιστολαὶ πρὸς τὸν αὐτὸν Νεβέρ ἰταλιστὶ, ἐξ ὧν ἡ μία δι' ἑλληνικῶν γραμμάτων. (Buchon, Nouvelles Recherches).

(5) Ὁ Σεραφεῖμ καθηγιάσθη ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας· τὴν ἀκολουθίαν τούτου ἔγραψεν Ἀναστάσιος ὁ Γόρδιος.

(6) Buchon, ἀνωτ.

(7) Cornelii, Creta Sacra, I, σελ. 213.

Τὸν Βλάσιον ὁ Δοσίθεος (Ἱστορ. Πατρ. Ἱεροσολ.) καταλέγων μὲ ταξὺ τῶν λογίων, ἐπαινεῖ ὡς θεολόγον, καὶ τῆς ὀρθοδοξίας πρόμαχον.

Ἐγραψεν ὁ Γαβριήλ — Ἐξήγησιν τῆς λειτουργίας (¹).

— Περὶ Μυστηρίων (²).

— Ὁμιλίας εἰς τὰς Κυριακὰς τοῦ ἐνιαυτοῦ.

Νικηφόρος Μελισσηνός.

Κομνηνός ἐπονομαζόμενος. Ἐσπούδασεν εἰς τὸ ἐν Ῥώμῃ φροντιστήριον, ἔνθα καὶ ἐδίδαξε τὴν ἑλληνικὴν. Περμθεις ὑπὸ τοῦ πάπα Παύλου Ε΄. εἰς τὴν Ἀνατολὴν ἵνα κηρύξῃ τὸ Εὐαγγέλιον, μὲ τίτλον μητροπολίτου Νάξου, καὶ ἔλθων εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἐπὶ τῆς πατριαρχείας Ῥαφαήλ Β΄. (1603—8), ὅπως κατορθώσῃ τὴν παρά τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας ἀναγνώρισιν τοῦ τίτλου, ὃν ἡ Ῥωμαϊκὴ αὐλὴ τῷ ἔδωκεν, ἠναγκάσθη νὰ φύγῃ νύκτωρ, διότι ὁ λαὸς ἐξεγερθεὶς ἠπέλησε τὴν ζωὴν του. Ἐλθὼν εἰς Ῥώμην διέμεινεν ἐπ' ὀλίγον· εἶτα δὲ μεταβὰς εἰς Γαλλίαν, εἰσῆχθη παρὰ Μαρίαν τῆ ἐκ Μεδίκων, ἥτις ἐξέφρασε τὴν εὐαρέσκειαν ἵνα τὸν ἀκούσῃ κηρύσσοντα ἐπ' ἐκκλησίας. Ὁ Μελισσηνός ἀμέσως ἐξετέλεσε τὴν διαταγὴν, καὶ ἡ ἡγεμονίς ἐθαύμασεν ἀκούσασα τὴν εὐγλωττίαν τοῦ Ἑλληνοῦ ἱεροκήρυκος. Τῷ 1628 προχειρισθεὶς ἐπίσκοπος τῆς ἐν τῷ βασιλείῳ τῆς Νεαπόλεως Κοτρώνης, διώκησε τὴν ἐπισκοπὴν ταύτην μέχρι θανάτου (1635) (³).

Συγγράμματα τοῦ λογιῦ τοῦτου Ἑλληνοῦ δὲν περιήλθον εἰς γνῶσιν ἡμῶν, ἐκτὸς ἐὰν μετὰ τοῦ ὀνόματος συνετάρῃ καὶ ἡ παιδεία.

Διονύσιος Ῥάλης.

Κατήγετο ἐκ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ οἴκου τῶν Παλαιολόγων καὶ Καντακουζηνῶν, καὶ ἦτο ἀρχιεπίσκοπος Τορνόβου καὶ πάσης Βουλγαρίας. Μετὰ τὴν ἐκ Ῥωσσίας ἐπάνοδον τοῦ πατριάρχου Ἱερεμίου Β΄ ἐστάλη ὁ Διονύσιος (1592) μετὰ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Γρεβενῶν Καλλιστράτου καὶ πολυαριθμοῦ ἀκολουθίας πρὸς τὸν τσάρον τῆς Ῥωσσίας, φέρων τὸ συνοδικὸν ἐπικυρωτικὸν γράμμα τῶν πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως Ἱερεμίου, Ἀντιοχείας Ἰωακείμ, καὶ Ἱεροσολύμων Σωφρονίου, δι' οὗ ἀνεγνωρίζετο ὁ νεοχειροτονηθεὶς πατριάρχης Ῥωσσίας Ἰωὺ πέμπτος τὸν βαθμὸν ἐν τῇ ἱεραρχίᾳ τῆς οἰκουμενικῆς ἐκκλησίας. Ὑπο:

(¹) Papadop. Prænot. Mystagog. σελ. 397.

(²) Ν. Βουλγάρως, Κατήχησις, σελ. 19.

(³) Rodotà, Storia del Rito Greco:

δεχθείς ὑπὸ τοῦ τσάρου λαμπρότατα ὁ Διονύσιος, ἐπανεστρέψε μετὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ἀποστολῆς του εἰς Κωνσταντινούπολιν (1).

Ὅταν ὁ δούξ τοῦ Νεβέρ ἐπαρουσιάσθη ὡς ἀπόγονος τῶν Παλαιολόγων, καὶ ὡς τοιοῦτος διοργάνιζε τὴν εἰς Ἑλλάδα εἰσβολὴν του (1618—19), ὁ Διονύσιος Ῥάλης ἐγένετο τὸ δραστηριώτερον ὄργανον τῆς συνωμοσίας, διατηρῶν καὶ τακτικὴν ἀνταπόκρισιν μετὰ τοῦ δουκός.

Τῷ λογίῳ τούτου ἀρχιεπισκόπου σώζονται δύο ἐπιστολαὶ λατινιστὶ καὶ ἰταλιστὶ πρὸς τὸν Νεβέρ δημοσιευθεῖσαι ὑπὸ Buchon (2).

Ἰωάννης Δαμισσιανός.

Ἐγεννήθη ἐν Κεφαλληνίᾳ, καὶ τῷ 1588 ἐλθὼν εἰς Ῥώμην κατέταχθη τρῶφιμος τοῦ ἑλληνικοῦ Γυμνασίου, ἔνθα ἐπὶ δεκαετίαν ἐσπούδασε τὴν φιλοσοφίαν, θεολογίαν, καὶ ῥητορικὴν. Εἷτα προσκληθεὶς ἦλθεν ἐν Ζακύνθῳ ὡς διευθυντὴς τῆς ἐκεῖ Σχολῆς· ἀλλὰ μόνις ἐγένετο γνωστὴ ἡ πρὸς προσηλυτισμὸν τάσις του, ὁ λαὸς ἐξαγριωθείς ἠγέρθη κατ' αὐτοῦ, καὶ ὁ δραπετίδης οὗτος φεύγων αἰσχρῶς ἦλθεν εἰς Ῥώμην. Διέπρεψεν ὡς θεολόγος, καὶ πολιτικὸς, διεξαγαγὼν αἰσίως πολλὰ ἀκανθώδη διπλωματικὰ ζητήματα, καὶ ἀπέβίωσεν ἐν Παρισίοις (3).

Ἰερεμίας Βαρβαρίγος.

Γεννηθεὶς ἐν Θήρᾳ, ἐξεπαιδεύθη εἰς τὸ Γυμνάσιον τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου, καὶ προχειρισθεὶς ὑπὸ τῆς Ῥωμαϊκῆς αὐλῆς μητροπολίτης Παροναξίας ἦλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα, μὲ τὴν μονομερῆ πρόθεσιν τῆς διαδόσεως τῶν καθολικῶν καινοτομιῶν. Φανατικὸς ἐχθρὸς τοῦ Λουκάρεως ἀναδειχθεὶς περιῆλθε τὴν Εὐρώπην συκοφαντῶν καὶ εἰς σταυροφορίαν προκαλῶν καὶ λαοὺς καὶ ἡγεμόνας πρὸς καθαιρέσιν τοῦ πολυτλήμονος Κρητὸς (Empireo patriarca). Ἐπιστρέφων ἐκ Πολωνίας, ἐσφάγη ἐν Γενεύῃ ὑπὸ τοῦ λαοῦ διὰ τὸν ἀκατανόμαστον φανατισμὸν του.

Κονάκης Ῥόσης.

Ἐγεννήθη ἐν Ναυπλίῳ καὶ ἐξεπαιδεύθη ἐν Ῥώμῃ.

Ἡ Ῥωμαϊκὴ αὐλὴ πᾶσαν μηχανορραφίαν μετελοῦσα καὶ πάντα λίθον κινήσασα εἰς ἐξόντωσιν τοῦ ἐπιφόβου αὐτῆς ἐχθροῦ, Κυρίλλου

(1) Βλέπε τὰ περὶ τοῦ ταξιδίου καὶ τῆς ὑποδοχῆς τοῦ Διονυσίου ἐν Ῥωσσίᾳ κατὰ πλάτος ἐν ἱστορίᾳ τῆς Ῥωσσιτικῆς Ἐκκλησίας μεταφρασθεῖσα ἐκ τοῦ ῥωστικοῦ ὑπὸ Θ. Βαλλιάνου. Ἐν Ἀθήναις 1851, σελ. 359, παραβλ. σελ. 147.

(2) Nouvelles Recherches. (3) Rodota, tom III.

τοῦ αὐιδίμου πατριάρχου, ἠναγκάσθη μετὰ δύο ἀποτυχούσας καθαιρέσεις, νά προσοικειωθῆ ἐπὶ τέλους τὸν Λούκαριν, ὅστις ἀνακαλούμενος ἐδραιώτερον καὶ λαμπρότερον ἀνελάμβανε τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον. Ἡ διεξαγωγή τοῦ ἀκροσφαλοῦς τούτου ζητήματος ἀνετέθη εἰς δύο ἄνδρας, περὶ τῆς ἀξιοτήτος τῶν ὁποίων ἐκ προοιμίων ἦτο βεβαία ἡ αὐλή τῆς Ῥώμης. Εἰς τὸν καρδινάλιον Βανδίνην ἀνετέθη ἡ σύνταξις τοῦ πρὸς τὸν Λούκαριν ἐγγράφου, εἰς δὲ τὸν Ῥόσσην ἡ περαιτέρω ἐνέργεια. "Ὅθεν ἦλθε εἰς Κωνσταντινούπολιν ὁ ἐξωμότης τῆς πατρῴου θρησκείας καὶ πολυθρύλλητος ἐπὶ θεολογία Πελοποννήσιος οὗτος, φέρων, τὰς ὑπὸ τοῦ Βανδίνην ὑπογεγραμμένας ὁδηγίας. « Ἡ Ῥωμαϊκὴ ἐκκλησία, ἔλεγον αὐταί, νῦν ἤθη πάντοτε τὴν εἰρήνην καὶ τὴν ἔνωσιν » πρὸς τὴν ἐκκλησίαν τῆς Ἀνατολῆς, τὴν ἄλλοτε τοσοῦτον φιλίως » πρὸς τὴν καθολικὴν αὐτῆς ἀδελφὴν διακεκλιμένην· μάρτυς δὲ ὁ Θεὸς, » ὅτι οὐ μόνον πάλαι ποτέ, ἀλλὰ καὶ ἐπ' ἐσχάτων, ἐπὶ τῶν ἡμερῶν » τοῦ πατριάρχου Ἰερεμίου, ἡ Ῥώμη οὐδὲ κόπων, οὐδὲ δαπάνης » ἐφείσθη ἵνα ἐπιτύχη τὸ ποθητὸν ἐκεῖνο ἀποτέλεσμα· καὶ ἐπὶ αὐτῶ » δὴ τούτῳ τῷ σκοπῷ ἴδρυσεν τὴν τῶν νέων Ἑλλήνων σχολήν, » καὶ συντηρεῖ αὐτὴν ἄχρι τούδε μετὰ πολλῆς τῆς ἐπιμελείας, ἵνα » ὁ εὐγενὴς καὶ νοήμων ἐκεῖνος λαὸς ἀκμάσῃ αὐθις ἐπ' εὐλαθείᾳ » καὶ ἐπιστήμῃ, ὅπως ἐν τοῖς χρόνοις τῆς παρεληλυθείας αὐτοῦ δόξης ». Οὕτω δ' ἐπισείσασαι ἐνώπιον τοῦ Κυρίλλου αἱ ὁδηγίαι τὸν λαμπρὸν καὶ εὐγενῆ σκοπὸν τῆς παρ' αὐτοῦ τοσοῦτον ποθουμένης ἀναγεννήσεως τῆς πατρίδος του, ἐξέθετον ἔπειτα τοὺς λόγους, δι' οὓς ἡ αὐλή τῆς Ῥώμης ἀνεδείχθη μέχρι τῆς ἐποχῆς ταύτης πολεμία πρὸς τὸν ἄνδρα, καὶ ἔλεγον, ὅτι κατὰ τὰ φημιζόμενα, ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως εἶχεν ἀσπασθῆ τὰς πλάνας τοῦ Λουθήρου καὶ τοῦ Καλθίνου· ὅτι ἐξαπέστειλεν εἰς Ἀγγλίαν νέους ἱερεῖς, ἵνα ῥοφήσωσιν αὐτόθι τὸν ἰὸν τῆς αἰρέσεως καὶ τὸν διαδώσωσιν ἔπειτα εἰς τὴν Ἀνατολήν· ὅτι ἦτο στενωῶς συνδεδεμένος μετὰ τῶν πρέσβων τῶν δυνάμεων, αἵτινες ἠσπάζοντο τὰ τῶν διαμαρτυρομένων. Ἡ Α. Παναγιότης, ἐξηκολούθουν αἱ ὁδηγίαι, ἠλπίζεν ὅτι πᾶσαι αὐταί αἱ φῆμαι ἦσαν ἀνυπόστατοι· ἐὰν δὲ ὁ πατριάρχης ἐπέιθετο ν' ἀποστείλῃ εἰς Ῥώμην τὴν ὁμολογίαν τῆς πίστεώς του, περιέχουσιν τὴν παραδοχὴν τῆς ἐν Φλωρεντίᾳ συνόδου, καὶ τὴν καταδικὴν τῆς τῶν Οὐγενότων πλάνης, ἤθελεν ἀποδείξει διὰ τούτου ἀριδῆλως ὅτι ἐσυκοφαντήθη τούτου δὲ τεθέντος, ἡ αὐλή τῆς Ῥώμης ἐγγυᾶτο αὐτῶ τὴν προστα-

εἶαν τοῦ τε αὐτοκράτορος καὶ τοῦ χριστιανικωτάτου βασιλέως, ὑποσχομένη νὰ τῷ πέμψῃ πᾶσαν χρημάτων ποσότητα, ἧς ἤθελεν ἔχει χρεῖαν, καὶ ν' ἀναγνωρίσῃ ἀπάσας τὰς ἐκκλησίας τῆς Ἀνατολῆς, ὡς ὑποτεταγμένας εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Τὸ ἔγγραφο τοῦτο ἦτον ἐπιτηδεύατα συντεταγμένον, καθὼ περιέχον πᾶν ὅ,τι ἠδύνατο νὰ ἐπενεργήσῃ εἰς τὸ πνεῦμα ἀνδρὸς φιλοδόξου ἅμα καὶ φιλογενοῦς· διότι τρώντι ἀνωμολόγει αὐτὸν ὡς τὸν πρῶτον μετὰ τὸν πάπαν πατριάρχην τῆς χριστιανοσύνης, καθυπέτασεν αὐτῷ ἀπάσας τῆς Ἀνατολῆς τὰς χώρας, καὶ ὑπέσχετο τὴν συνδρομὴν τῆς καθολικῆς Δύσεως εἰς τὸ ἔργον. τῆς τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους ἀναγεννήσεως. Ἄλλ' ὁ Λούκαρις ἀκούσας μετὰ μειδιάματος περιφρονήσεως τὰς προτάσεις ἐκείνας, ὧν κατὰ βάθος ἐγνώριζε τὰ ὑπαγορεύσαντα αἷτια, ἀπεκρίθη εἰς τὸν Ῥόσην, ὅτι οὐδεμίαν ἀπόκρισιν καὶ ἐξήγησιν ἔχει νὰ δώσῃ αὐτῷ. Ὁ ὑπεροπτικὸς οὗτος τρόπος λαοῦ δούλου, καὶ τοῦ ὁποίου ἡ ἐξουσία καὶ ἡ ζωὴ ἦσαν κατὰ πᾶσαν στιγμὴν εἰς τὴν διάκρισιν τῶν βαρβάρων, πρὸς τὸν ἡγεμόνα ἐκεῖνον ἀρχιερέα, οὗ οἱ αὐτοκράτορες καὶ οἱ βασιλεῖς ἠσπάζοντο τὸ ὑπόδημα, δὲν ἠδύνατο εἰμὴ ν' ἀναζωπυρήσῃ τὴν πάλιν καὶ νὰ καταστήσῃ αὐτὴν ἄσπονδον⁽¹⁾. Τὰ μετὰ ταῦτα οἰκτρὰ συμβάντα λεπτομερῶς ἐξετέθησαν ἐν βίῳ Λουκάρεως.

Οὐ μόνον ἐντελῶς ἀπέτυχεν ἡ εἰς Κωνσταντινουπόλιν ἀποστολὴ τοῦ Ναυπλιέως ἐξωμότου, περὶ ἧς ἡ Ῥωμαϊκὴ αὐλὴ, θαρρῶσα εἰς τὴν ἐξειδικασμένην αὐτοῦ δεξιότητα, τὴν ἀκαταμάχητον εὐγλωττίαν, καὶ τὴν περὶ τὴν δογματικὴν δεινότητα, βεβαίως εἶχε συλλάβει ἐλπίδας, ἀλλὰ καὶ θῦμα ἐκινδύνευσεν ἵνα γίνῃ τοῦ ζήλου του· ὁ λαὸς ἐξηγέρθη κατ' αὐτοῦ, καὶ ἡ Τουρκικὴ ἐξουσία συλλαβούσα τὸν ἔρριψεν εἰς τὰς ἐν Χίῳ φυλακάς, ὅθεν ὕστερον λυτρωθεὶς ἐπανῆλθεν εἰς Ῥώμην, καὶ διωρίσθη καθηγητὴς τῶν ἑλληνικῶν εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Σαπιέντζας⁽²⁾.

Ἄγνοεῖται τὸ ἔτος τῆς θανῆς του.

Ἰωάννης Πάμφιλος.

Ἐγεννήθη εἰς Ἄνδρον σπουδᾶς εἰς τὸ ἐν Ῥώμῃ Γυμνάσιον ἐπανῆλθεν εἰς τὴν πατρίδα του, ὅπου μετὰ τῶν μαθημάτων ἐδίδατκε καὶ τοὺς νεωτερισμοὺς τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐκκλησίας· ἀλλ' οἱ Ἄνδριοι ἐξορ-

(1) Ρενιέρη Βίος Λουκάρεως, σελ. 38.

(2) Rodotà.

γισθέντες ἐπέπεσαν κατ' αὐτοῦ, καὶ συλλαβόντες ἐφραγγέλωσαν, καὶ μὲ δερμάτινα ἐλώρια, ἐμαστίγωσαν ἀνηλεῶς ἡμιθανῆς μείνας ἀπὸ τῶν πληγῶν, ἀνέρρωτε μετὰ μακρὸν, καὶ ἐμμένων ἐξηκολούθησε τὴν διδασκαλίαν· οἱ συμπατριῶταί του καὶ πάλιν ἐπιπεσόντες τὸν ἐκακοποίησαν, καὶ τὸν κατεμήνυσαν εἰς τοὺς Τούρκους, ὑφ' ὧν συλληφθεὶς ἐρρίφθη εἰς τὰ κάτεργα· ἐλευθερωθεὶς εἶτα, διὰ μεσιτείας τοῦ δουτικοῦ ἀρχιεπισκόπου, ἐπανέστρεψεν εἰς Ῥώμην, ἔνθα ἐπισήμως ἐζώμοσε (1).

Φραγκίσκος Ἰωάννης Τρίμης.

Ἐγεννήθη ἐν Ἀθήναις, καὶ ἐν Ἰταλίᾳ παιδευθεὶς, ἐδίδαξε τὴν ἐλληνικὴν φιλολογίαν ἐν Πίζῃ, ἔνθα καὶ ἐτελεύτησε τῷ 1627, ταφεὶς ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Νικολάου. Ἐπὶ τοῦ τάφου του ἐχαράχθη τὸ ἐξῆς ἐπίγραμμα·

D. O. M.

Francisco Ioannis Trimii Atheniensis, Philosophiæ ac sacrae Theologiæ Doctori, priscaë patriæ linguæ in Pisano Gymn. Profess. eximiae quae pietatis quae testamento enituit, viro, Iacobus Lanfranchus Cav. Pis. etc. pos. an. D. 1627.

Ζαχαρίας Γεργάνος.

Ἐγεννήθη ἐν Ἄρτῃ ἐκ περιφανῶν γονέων, καὶ περιηγηθεὶς τὴν Γερμανίαν, ἐποτίσθη τὰ δόγματα τῆς λουθηροκαλβινικῆς αἰρέσεως. Τῷ 1622 διατρίβων ἐν Βιτεμβέργῃ ἐξέδωκε τὴν Καινὴν Διαθήκην· ἐπαναστρέψας δ' εἰς Κωνσταντινούπολιν προεχειρίσθη μητροπολίτης Ναυπάκτου καὶ Ἄρτης, καὶ ἔγραψε Κατήχησιν, ἣν ὡς περιέχουσιν τὰ λουθηροκαλβινικὰ δόγματα ἀνέτρεψε διὰ μακρῶν ὁ λατινόφωνος Κρῆς Ματθαῖος ὁ Καρυόφυλλος. Ἄγνοοῦμεν ἐὰν ἡ Κατήχησις τοῦ Γεργάνου ἐξεδόθη διὰ τύπου· ἐξ αὐτοψίας δὲ γνωρίζομεν τὴν ὑπ' αὐτοῦ γενομένην ἔκδοσιν τῆς Καινῆς Διαθήκης, τῆς ὁποίας ὁ τίτλος λίαν κολοβωθεὶς ὑπὸ Βρετοῦ (Καταλ. Νεοελ. Φυλ. Α'. ἀρ. 41), ἔχει ἀκριβῶς ὡς ἐξῆς·

—Ἡ Καινὴ Διαθήκη Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς δόξαν τοῦ φιλανθρώπου ἐνὸς Τρισυποστάτου Θεοῦ, τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, οἰκοδομῆν τε τῶν φιλοθέων καὶ εὐλαβῶν Ῥωμαίων, προμηθεΐα μὲν καὶ ἀναλώμασι τοῦ θεοφιλεστάτου κύρ Νικηφόρου Θεσσαλονικέως, τοῦ τῆς Ἱερισσοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Ὁρους ἐπισκόπου, καὶ τοῦ εὐλαβεστάτου κύρ Δημητρίου, ἱερέως τῆς πόλεως ἁγίας (sic) ἐργοδιώκτου, τοῦ λογιωτάτου κύρ Ἐρασμοῦ

(1) Αὐτόθι.

(sic) Σχμιδίου Δηλιτιανοῦ Μουσίου, τῶν Ἑλληνικῶν καὶ Μαθηματικῶν ἐν τῇ πελοπονησιακῇ Οὐίττεμπεργικῇ Ἀκαδημίᾳ διδασκάλου· ἐπιμελεία δὲ τοῦ Ζαχαρίου Γεργανοῦ, εὐγενοῦ· ἐκ πόλεως Ἄρτης. Τυπωθεῖσα ἐν τῇ Οὐίττεμπεργῇ, ὑπὸ τοῦ Αὐγούστου Βωρεκίου Χαλκογράφου, ἔτει τῆς ἐποχῆς τῶν Χριστιανῶν αἰχβ'. (4^{ον} σελ. 548).

Μάξιμος Καλλιπολίτης.

Ἐγεννήθη πιθανῶς ἐν Καλλιπόλει· ἐχρημάτισε μαθητὴς Κυρίλλου τοῦ Λουκάρεως, καὶ ὑπὸ τῶν διαμαρτυρομένων προσληφθεὶς ἐποτίσθη ἀρκούντως τὸν ἰὸν τῆς αἰρέσεως, καὶ ἐγένετο πρόσφορον αὐτῆς ὄργανον. Τῷ 1638 διατρέθων ἐν Γενεύῃ μετέφρασε καὶ ἐξέδωκεν εἰς τὴν ἀπλοῦ Ἑλληνικὴν τὴν Καινὴν Διαθήκην.

— Ἡ Καινὴ Διαθήκη τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ δίγλωττος, ἐν ἣ αὐτοπροσώπως, τό τε θεῖον πρωτότυπον καὶ ἡ ἀπαρλλάκτως ἐξ ἐκείνου εἰς ἀπλῆν διάλεκτον διὰ τοῦ μακαρίτου (sic) κυρίου Μαξίμου τοῦ Καλλιουπολίτου γενομένη μετάφρασις ἅμα ἐτυπώθησαν· ἔτει 1638. (Ἐν Γενεύῃ παρὰ Cholet). 2. τόμοι εἰς 4.

Ἰκανὰς χιλιάδας ἀντιτύπων αὐτῆς ἔστειλαν οἱ Λουθηροκαθόικοι πρὸς τὸν Κωνσταντινουπόλεως πατριάρχην Παρθένιον Β' εἰς διανομήν. Μελέτιος ὁ Συρίγος μαθὼν τοῦτο, κατέδειξε τὸ αἰρετικὸν αὐτῆς, καὶ ἀπὸ τοῦ ἄμβωνος ἐκήρυξεν ἀξίους ἀναθήματος τὸν μεταφραστὴν καὶ τοὺς συνεργούντας εἰς διάδοσιν. Ὁ πατριάρχης ἔχων καὶ ἄλλας κατὰ τοῦ Συρίγου ἀφορμὰς, ἐξώρισεν αὐτὸν διὰ τὸ παράτολμον, ἀλλὰ καὶ δὲν ἐτόλμησε νὰ διανείμῃ τ' ἀντίτυπα ἐξαρνησθέντα μετ' ὀλίγον (1).

Ἐπειδὴ περὶ τῆς ἐκδόσεως ταύτης καὶ τοῦ μεταφραστοῦ ἐγένετο πολὺς καὶ διάφορος λόγος, ἀναγκαῖον κρίνομεν ἕνα καὶ ἡμεῖς ἀσχοληθῶμεν ἐπ' αὐτῶν. Ἐν τῷ τίτῳ σημειοῦται πρὸ τοῦ ὀνόματος τοῦ Μαξίμου τὸ ἐπιθετὸν μακαρίτης· ἀλλὰ τοῦτο μάλλον, κατὰ τυπογραφικὴν ἀμέλειαν, εῖρηται· διότι αὐτὸς ὁ Μάξιμος ζῶν ἔτι ἐξέδωκε τὴν μετάφρασιν, προτάξας ἐνυπόγραφον μακρὸν πρόλογον, ἐν ᾧ λέγει σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ τὰ ἐξῆς. « Διὰ νὰ γίνῃ τοῦτο τὸ θεῖον ἔργον κοινὸν καὶ ὠφέλιμον εἰς τὸ δυστυχεὲς γένος τῶν Ἑλλήνων, πύτω εἰς τὰ ποδάρια τῶν ἐκλαμπροτάτων καὶ εὐσεβεστάτων μου κυρίων, τῶν ἀρχόντων τῆς θεοφρουρήτου καὶ ἰσχυροτάτης ἀριστοκρατείας τῆς Βελγικῆς, καὶ διὰ τοὺς οἰκτιρμοὺς τοῦ Θεοῦ δέομαι καὶ ἀντιβολῶ νὰ μὲ κάμουν ἐτούτην τὴν εὐεργεσίαν, διὰ νὰ τυπωθῇ

(1) Δεσιθέου, περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις πατριαρχῶν.

» τὸ παρὸν βιβλίον, εἰς δόξαν Θεοῦ καὶ οἰκοδομήν τῆς ἐκκλησίας!
 » Καὶ τοῦτο θέλει ἦσται εἰς τὸ ἡμέτερον γένος μνημόσυνον αἰώνιον
 » τῆς αὐτῶν καλοκάγαθίας τε καὶ εὐνοίας, τὴν ὁποίαν μᾶς ἔδειξε καὶ
 » ὁ ἐκλαμπρότατος αὐτῶν πρέσβυς κύριος Κορνήλιος Ἄγας, εἰς τὸν
 » ὁποῖον θαρρήσαντες ἐπεχειρήσαμεν τὸ παρὸν ».

Τόπος ἐκδόσεως δὲν σημειοῦται· ἐκ δὲ τῆς προσφωνήσεως εἰκασάν
 τινες ὅτι ἐτυπώθη ἐν Λουγδούνῳ (Leyde) τῆς Ὀλλανδίας· ὁ Κοραῆς
 (Ἄτακτα Γ', σελ. ξ') λέγει « ἐτυπώθη κατὰ τινὰς εἰς τὴν Γενεύαν,
 » καὶ κατ' ἄλλους (πιθανώτερον) εἰς τῶν Ὀλλανδῶν τὸ Λουγδούνον
 » μὲ δαπάνην τῆς Ὀλλανδικῆς Κυβερνήσεως ». Ὁ δὲ Βρετὸς (Καταλ.
 Νσοελ. Φιλ. Α'. σελ. 25) μῆτε τὴν πιθανὴν τοῦ Κοραῆ καὶ τῶν ἄλλων
 γνώμην παραδεχόμενος ἀποφαίνεται ὅτι « ἡ παρούσα Καινὴ Διαθήκη
 » ἐτυπώθη πραγματικῶς καὶ ὄχι κατὰ τὸ πιθανώτερον, ὡς ἀνα-
 » φέρει ὁ Κοραῆς, ἐν τῇ ἐν Λουγδούνῳ τυπογραφίᾳ τῶν Ἑλζεβείρων,
 » ὡς ἀποδεικνύει ὁ Λάγγιος, καὶ αὐτὸς ὁ Ἀρλέσιος ».

Ὁ Φαβρίκιος καὶ αὐτὸς ὁ Ἀρλέσιος (Bibliotheca graeca, V, σελ.
 380) λαλοῦντες περὶ τοῦ γλωσσαρίου τοῦ Λαγγίου ἀναφέρουσιν, ὅτι
 ἡ μετάφρασις τοῦ Καλλιπολίτου ἐξεδόθη ἐν Γενεύῃ. Ὁ τελευταῖος,
 ὡσεὶ ἐπιλαθόμενος τῶν προγραφέντων, ὁμιλῶν περὶ Κυρίλλου τοῦ
 Λουκάρως λέγει, ὅτι ἡ μετάφρασις τοῦ Μαξίμου ἀπελύθη ἐν Λουγ-
 δούνῳ ἐκ τῶν Ἑλζεβιριανῶν πιεστηρίων. Ὅτι δὲ πραγματικῶς ἐτυ-
 πώθη ἐν Γενεύῃ ἔχομεν τὴν ῥητὴν ὁμολογίαν ἀνδρὸς εἰδήμονος, τοῦ
 Ἀμαδουτζίου, ὅστις λέγει ταῦτα « edita est (ἡ τοῦ Καλλιπολίτου
 Διαθήκη) Genevae anno 1638 typis Petri Chovet cum usu anchorae »⁽¹⁾. Καὶ εἰς ἀντίτυπον ἀγορασθὲν ἐν Ῥώμῃ ὑπὸ τοῦ Κ. Παύλου
 Λάμπρου σημειοῦται διὰ μολυβδόκονδύλου, ὅτι ἡ ἔκδοσις ἐγένετο
 ἐν Γενεύῃ παρὰ τῷ τυπογράφῳ Π. Σοβέ.

Οἱ βιβλιογραφικώτατοι Φαβρίκιος καὶ Ἀρλέσιος περιέπεσαν καὶ εἰς
 ἄλλην ἀνακολουσίαν· διότι ἐνῶ (Bibl. Gr. XI. σελ. 697) λέγουσιν,
 ὅτι ὁ ἐν λόγῳ μεταφραστὴς εἶναι Μάξιμος Καλλιπολίτης, Πελο-
 ποννήσιος τὴν πατρίδα, διάφορος Μαξίμου τοῦ Μαργουνίου, οἱ αὐτοὶ
 (V, σελ. 389) ἐπιλαθόμενοι τῶν γραφέντων καὶ τῶν πρὸς ἀποφυγὰν
 τῆς συγχύσεως συμβουλῶν του, δέχονται παραδόξως ὡς μεταφραστὴν
 Μάξιμον Μαργουνίον Καλλιπολίτην! Ἐκ τούτου ἀπατηθεὶς καὶ ὁ

(1) Amaduii Praefatio eis Ἀρχαίῳσιν Ἑσπέρου τοῦ Χίου εὐρισκόμενα. tom I. σελ.
 LXXV.

σοφῶς Κοραῆς (*Ατακτα Γ'. σελ. ξ'.) λέγει « ἡ μετάφρασις ἐγένε ἀπό » τινα Μάξιμον Μαργούνιον Καλλιπολίτην! ».

Καὶ ὅτι κατὰ λάθος οἵτε Φαβρίκιος, Ἀρλέσιος, καὶ Κοραῆς, ἀναχρονιστικῶς φέρουσιν ἐν τῇ ζωῇ τῷ 1638, τὸν ἐν ἔτει 1602 ἀποθανόντα Μαργούνιον τὸν Κρήτα, εἰς ὃν ἵνα συμβιβάσῃ τ' ἀσυμβίβαστα δίδουσι πατρίδα τὴν Καλλιπόλιν, περὶ τούτου οὐδεὶς λόγος. Οἱ μὲν πρῶτοι εἰς διπλοῦν περιέπεσαν σφάλμα, παραδεχθέντες τὸν Μάξιμον Καλλιπολίτην, ὡς Μάξιμον τὸν Μαργούνιον, καὶ τὸν ὁμώνυμον Πελοποννήσιον· ὁ δὲ Κοραῆς καὶ Βρετὸς εἰς ἓν, παραδεχθέντος τοῦ μὲν πρῶτου τὸν Καλλιπολίτην Μάξιμον ὡς Μαργούνιον, τοῦ δὲ δευτέρου ὡς Μάξιμον τὸν Πελοποννήσιον. Καὶ οὕτω παραδόξως ἀμφότεροι οἱ εἰλικρινεῖς τῆς ὀρθοδοξίας πρόμαχοι, καὶ ὄντως λατινομάστιγες, Μάξιμος ὁ Μαργούνιος καὶ ὁ ὁμώνυμος Πελοποννήσιος, ὡς συνεργάται αἰρέσεως, καὶ συγγραφεῖς λουθηροκαθιρινικῶν ληρημάτων ἀναδείχθησαν. Ὁ Βρετὸς περιέπεσε καὶ εἰς ἕτερον σφάλμα· διότι ἐνῷ παραδέχεται Μάξιμον Πελοποννήσιον τὸν αὐτὸν Μαξίμω Καλλιπολίτῃ ἐκδόντι ἐν 1638 τὴν ἐν λόγῳ μετάφρασιν, ἐν σελίδι 220 τοῦ Καταλόγου αὐτοῦ (Μέρ. Α'.) ἀπατηθεὶς ἐκ τῆς ἐν 1690 γενομένης ἐκδόσεως τοῦ Ἐγγχειριδίου περὶ τοῦ Σχίσματος τῶν Παπιστῶν, φέρει τοῦτον ζῶντα περὶ τὰ τέλη τῆς ΙΖ'. ἑκατονταετηρίδος ἐν Βουκουρεστίῳ! Περὶ τοῦ Μαξίμου τούτου, ἀκμάσαντος περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΓ'. καὶ τὴν πρώτην δεκάδα τοῦ παρόντος αἰῶνος, ἐγένετο λόγος ἐν τοῖς πρόσθεν. Μάξιμος δὲ ὁ Καλλιπολίτης, περὶ οὗ ὁ λόγος, διάφορος τῶν ὁμωνύμων Μαργουνίου καὶ Πελοποννησίου, ὡς ἐρρέθη πιθανὸν ἐκ Καλλιπόλεως κατήγετο, φέρων ὡς ἐπώνυμον τὸ ἐθνικόν.

Διήρηται ἡ ἔκδοσις τῆς ὑπὸ Καλλιπολίτου μεταφράσεως τῆς Καινῆς Διαθήκης εἰς δύο τόμους· ἐξ ὧν ὁ πρῶτος περιλαμβάνων τὴν μετάφρασιν μετὰ τοῦ πρωτοτύπου τῶν τεσσάρων Εὐαγγελίων ἀποτελεῖται ἐκ τετρακοσίων πεντήκοντα δύο διπλῶν σελίδων· ὁ δὲ δεῦτερος τὸν Ἀπόστολον καὶ τὴν Ἀποκάλυψιν μετὰ τῆς αὐτῆς τᾶξεως, ἐκ σελίδων 314.

Ἐν τῷ πρώτῳ τόμῳ εὑρηται ἐγκύκλιος Κυρίλλου τοῦ Λουκάρειος, γεγραμμένη εἰς τὴν ἀπλοελληνικὴν ἐπίσην, καὶ πλαστουργηθεῖσα ὑπὸ τοῦ Καλλιπολίτου, ἢ ἄλλου τινος καθιρινίζοντος, πρὸς ἐπικύρωσιν τῆς γενομένης μεταφράσεως. Μετ' αὐτὴν ἔπονται Νεοφύτου ἱερομονάχου Πικτελάρου τοῦ Κρητῆς τρία ἐπιγράμματα εἰς τὴν παράφρασιν τοῦ

Καλλιπολίτου. Χάριν μάλλον περιεργείας παρεντιθέμεθα μεταγρά-
φοντες τὸ τελευταῖον ἐξ αὐτῶν.

Μούσαι ἀδύφογγοι, καὶ φοῖβε μελίρροε ἄμα
Σὺν δὴ τε καὶ Ὅρφεῦ, παύσατε ἁρμονίης.
Ἦρξε γὰρ ἱρὸς Μάξιμος εὐμούσως κελαδίξειν,
Ἐν εὐαγγελισταῖς, θεολόγος ἄσμα μέγα,
Κοινοτέρη ξὺν φράσει Οὐλύμποιο μεγίστου,
Ὅς πάντ' ἄμαυροῖ ἄσματα εὐφραδίη.

Τὸ ἐπίγραμμα τοῦτο, ποιηθὲν κατὰ μίμησιν τοῦ εἰς τὸ Ψαλτήριον
τοῦ Δαβὶδ ἀναγνωσκόμενου Ἰουστίνου τοῦ Δεκαδύου, ἀποδεικνύει
μὲν τὴν παιδείαν τοῦ Πατελάρου, δὲν ἠδυνήθη ὅμως νὰ καλύψῃ καὶ
τὴν ἀμάθειαν τοῦ ὕμνουμένου, καθ' οὗ δριμύτως ἐπέπεσεν μετ' οὐ πολὺ
ὁ πολὺς τὴν εὐρυμάθειαν Ἑλλάδος ὁ Θεσσαλός.

Ἀνδρέας Ῥέντιος.

Ἐγεννήθη ἐν Χίῳ, καὶ ἐκπαιδευθεὶς εἰς τὸ ἐν Ῥώμῃ φροντιστήριον
τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου κατετάχθη εἰς τὸ τάγμα τοῦ Ἰησοῦ. Μετέ-
φρασε καὶ ἐξέδωκε τὸ ἐξῆς·

— Ὅδηγία τῶν ἀμαρτωλῶν τοῦ πατρὸς Ἀλεξίου τοῦ Γρανάτα, μεταγλωτ-
τισμένη εἰς Ῥωμαϊκὴν (sic) γλῶσσαν, διὰ μέσον τοῦ πατρὸς Ἀνδρέου τοῦ
Ῥεντίου τοῦ Χίου, ἐκ τῆς συντροφίας τοῦ Ἰησοῦ. in Roma della stampa
della s. congr. de propog. Fide. in MDCXXVII.—12^{ον}, σελ. 262.

Ἐπισην τοῦ τίτλου φέρεται ἡ ἐξῆς εἰδοποίησις· « ὁρισμὸς τῶν ἐκλαμπρο-
» τάτων κυρίων Καρδινάλιων τῆς ἁγίας συλλογῆς ἀπὸ τὴν ὅποίαν ξαπλώνε-
» ται καὶ φυτεύεται ἡ καθολικὴ πίστις, ὅτι νὰ δίδωνται ταῦτα τὰ τυπωμένα
» βιβλία τῶν γραϊκῶν χάρισμα ». Εὑρηγται δὲ καὶ τὰ ἐξῆς δύο ἐπιγράμματα.

Εἰς τὸ βιβλίον.

Ἄλλο κέρας Ἀμαλθείας,
Εἶναι τὸ παρὸν βιβλίον.
Ὅ,τι θέλεις, περιέχει,
Ὅ,τι καὶ ἂν ζητᾷς εὐρίσκεις,
Σωτηρίαν, εὐμαθίαν,
Γνώμεις καὶ διδασκαλίαν·
Μὴ λοιπὸν κανεὶς ὀκνεύσῃ,
Μήτε γέρος, μήτε νέος
Νὰ διαβάσῃ τὸ βιβλίον
Τὸ μυριοχρητιωμένου.

ἄλλο.

Τὸ βιβλίον, Χριστιανέ μου,
Χριστιανέ καθολικέ μου,

Εἰς τὸ χέρι σου ἔπαρέ το,
 Καὶ σπουδαίως διάβαζε το,
 Τὴν ψυχὴν σου νὰ λυτρώσῃς,
 Καὶ εἰς τὸν οὐρανὸν νὰ σώσῃς.

Ἁγάπιος Λάνδος.

Ἐγεννήθη ἐν Κρήτῃ περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 12^{ου} αἰῶνος, καὶ ὠνομάζετο ἐν τοῖς κοσμικοῖς Ἀθανάσιος (1). Ἀπελθὼν δ' ὕστερον εἰς Ἄθωνα ἐμόναζεν εἰς τὰς ἐκεῖ εὐαγεῖς μονὰς, ὡς μόνον ἀσχόλημα ἔχων τὴν προσευχὴν, καὶ τὴν μελέτην. Ἀρκούντως κατηρτισμένος περὶ τὴν ἑλληνικὴν, ἰταλικὴν, καὶ ἀραβικὴν, διέθετο τὸν χρόνον μεταφράζων ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εἰς τὴν καθομιλουμένην διάφορα ψυχοσωτήρια βιβλία, καὶ μῆτε κόπων, μῆτε πόνων φειδόμενος ἐλάμβανε τὴν βακτηριαν καὶ διήρχετο σπερὰς καὶ πελάγη, καὶ εἰς τὴν Βενετιαν ἐρχόμενος παρέδιδεν εἰς τύπον πρὸς ὠφέλειαν τῶν συμπατριωτῶν του. Τὰ πολυάριθμα τοῦ Ἀγαπίου συγγράμματα ἐπὶ δύο αἰῶνας ὑπῆρξαν τὸ μόνον ἀνάγνωσμα τῶν ἐν τῇ δουλείᾳ ἑλλήνων, συντεθειμένα ἄλλως τε καὶ εἰς γλώσσαν παρὰ πάντων ἐννοουμένην. Ἐκ τούτων καταγράφουμεν τὰ περιελθόντα εἰς γνώσιν ἡμῶν.

— Βιβλίον καλούμενον ἀμαρτωλῶν σωτήρια, περιέχον καὶ πίνακα ἱκετηρίων εἰς τὴν ὑπεραγίαν Θεοτόκον μετὰ τῶν οἴων καὶ πολλῶν θαυμασιῶν τῆς αὐτῆς ἀειπαρθένου Μαρίας· συντεθὲν εἰς καινὴν Ῥωμαϊκὴν γλώσσαν παρὰ Ἀγαπίου μοναχοῦ τοῦ Κρητῆς, τοῦ ἐν τῷ ἀγίῳ ὄρει τοῦ Ἄθωνος ἀσκήσαντος. Ἐν Βενετίᾳ παρὰ Ἀντωνίῳ τῷ Ἰουλιανῷ 1641. (ὁ Βρετὸς ἀναφέρει τὰς ἐξῆς ἀνατυπώσεις αὐτοῦ 1703, 1740, 1773, 1779, 1803, καὶ 1806).

Τὸ σύγγραμμα τοῦτο μεταφράσθη εἰς τὴν Ἀραβικὴν ὑπὸ Ἀγαπίου, ἢ ἄλλου τινος, ὡς ἀναφέρει ὁ Μιχαὴλ Νάου (2).

— Νέος Παράδεισος ἤτοι βίαι· Ἀγίων ἐκλεχθέντες ἐκ τῶν βιβλίων Συμεῶνος τοῦ μεταφραστοῦ ὑπὸ Ἀγαπίου μοναχοῦ τοῦ Κρητῆς, καὶ ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὴν ἀπλὴν γλώσσαν μετενεχθέντες. Ἐν Βενετίᾳ παρὰ Ἀντωνίῳ τῷ Ἰουλιανῷ 1644. (Ζῶντος τοῦ Ἀγαπίου μετετυπώθη τῷ 1664 ὑπὸ Ἀνθίμου Διακροῦσης, προσθέντος ἐν τέλει τῆς ἐκδόσεως καὶ τὸ ἐξῆς τετράστιχον.

(1) Οὕτως ὑπογράφεται εἰς τὴν πρὸς Ἰάκωβον Μέδικον προσφώνησιν τοῦ Γεωπονικοῦ του (1620). Ὁ Μέδικος οὗτος ἦν ἐκ Μάνης, μαθητεύσας εἰς τὰ ἐν Ῥώμῃ παιδευτικὰ καταστήματα, μετερχόμενος ἐν Ἰταλίᾳ τὸν ἱατρὸν, καὶ ἐγκρατῆς τῆς φιλοσοφίας καὶ θεολογίας. Πιθανῶς οὗτος εἰσηγήσατο (1664) εἰς τοὺς ἑαυτοῦ συμπολίτας νὰ πέμψωσι πρὸς τὸν πάππον ἱκετηρίου ἀναφορὰς ἐξαίτουμένοι σκέπην καὶ καταφυγὴν κατὰ τὴν εἰς Κορσικὴν μετανάστευσιν. (Ἑλληνομν. σελ. 267).

(2) Fabricii, Bibliotheca Graeca, XII, σελ. 396.

Ἐτελειώθη τὸ παρὸν χρόνους εἰς τοὺς χιλίους,
 Εἰς τοὺς ἐξήντα τέσσαρας, μὲ τοὺς ἐξακοσίους
 Εἰς τὰ ὀκτώ καὶ εἴκοσι μῆνός τοῦ Σεπτεμβρίου
 Μὲ κόπον καὶ πολλὴν σπουδὴν αὐτοῦ τοῦ Ἀγαπίου.

— Θεοτοκάριον ὠραιότατον καὶ χαρμόσουν ἐκ τῶν τοῦ ἁγίου ὄρους βίβλων συνταχθὲν παρὰ Ἀγαπίου μοναχοῦ τοῦ Κρητός. Ἐνετίησιν 1643· παρὰ Ἀντωνίῳ τῷ Ἰουλιανῷ. (Μετετυπώθη τῷ 1684 παρὰ Γλυκεῖ ἢ πάλιν παρὰ τῷ αὐτῷ τυπογράφῳ τῷ 1775, διορθῶσει τοῦ ἱεροδιακόνου Σπυρίδωνος Παπαδοπούλου, καὶ 1784, διορθῶσει τοῦ ἱεροδιακόνου Ἀνθίμου τοῦ Βέρα).

— Ἐκλόγιον περιέχον τοὺς βίους τεσσαράκοντα Ἀγίων, ἐπιμελεῖα Ἀγαπίου ἱερομονάχου τοῦ Κρητός. Ἐνετίησι 1664. (μετετυπώθη τῷ 1747, 1764, καὶ 1783).

— Γεωπονικόν. Ἐνετίησι 1620.

— Ἀκολουθία τοῦ ἁγίου ἐνδόξου ἱερομάρτυρος Μοδέστου πατριάρχου ἱεροσολύμων. (Ἄγνωσθ τὸ ἔτος τῆς ἀ. ἐκδόσεως· ἀνετυπώθη ὑπὸ Α. Σ. Ἀγαπητοῦ ἐν Πάτραις 1857).

— Κυριακοδρόμιον (ἐτυπώθη ἐν Βενετία 16 . . . μετὰ προεισαγωγικοῦ λόγου Ἀκακίου Διακρούση, καὶ τῷ 1779 ἐπιμελεῖα Ἀνθίμου τοῦ Κυπρίου).

— Ψαλτήριον Δαβὶδ τοῦ προφήτου καὶ βασιλέως, ἐξηγημένον παρὰ τοῦ μακαριωτάτου καὶ σοφωτάτου Θεοδωρήτου ἐπισκόπου Κύρου, καὶ μεταγλωττισθὲν ἐκ τῆς ἑλληνικῆς γλώττης παρὰ Ἀγαπίου Μοναχοῦ τοῦ Κρητός, ἔθθα προσετέθησαν καὶ αἱ ἑννέα ὠδαί. Ἔκδοσις Α'. ἐν Βενετία, ἐν τῇ τυπογραφίᾳ Πάνου Θεοδοσίου τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων. 4840, 8^{ον}. (Εἰ καὶ ἐν τίτλῳ σημειοῦται ὅτι αὕτη ἐστὶ πρώτη ἔκδοσις, ἐκ τῆς ἐν τέλει ὁμῶς εἰδοποιήσεως τοῦ τυπογράφου βλέπομεν, ὅτι ἐγένοντο καὶ ἄλλαι ἐκδόσεις πρότερον, καὶ ὅτι ἡ παρούσα ἐπλουτίσθη μὲ λεξικὸν θεολογικόν, καὶ ἱστορικόν, μὴ ὑπάρχον εἰς τὰς προτέρας. Ἀνετυπώθη ἀπαραλλάκτως τῷ 1820).

— Νέον Ἐκλόγιον, τοῦτέστιν οἱ ὠραιότεροι βίοι τῶν ἁγίων ἐκ τοῦ Μεταφραστοῦ Συμεῶνος ἐκλεγμένοι καὶ εἰς κοινὴν μεταφρασθέντες διάλεκτον. Ἐνετίησι 1679. (Ἀνετυπώθη τῷ 1764).

Τῷ 1649 ἐξέδοτο ἐν Βενετία τὸν Θηκαρῶν.

Παΐσιος Λιγαριδῆς.

Ἐγεννήθη ἐν Χίῳ, καὶ ἐκαλεῖτο Παντολέων ἐν τοῖς κοσμικοῖς (1). Ἐπὶ δεκαεξέτη τροφίμος διατελέσας τοῦ ἐν Ῥώμῃ Γρηγοριανοῦ φροντιστηρίου, ἔλαβε τὸν διδακτορικὸν στέφανον τῆς φιλοσοφίας καὶ θεολογίας ἐπὶ παρουσίᾳ πολλῶν καρδινάλιων τὸν μοναχικὸν δ' εἶτα βίον ἀσπασάμενος μετωνομάσθη Παΐσιος, καὶ προχειρίσθη ὑπὸ τῆς Ῥωμαϊκῆς αὐλῆς μητροπολίτης Γάζης· ἐξ ἀνάγκης, ὡς οἱ πλείονες τοῦ

(1) Κατὰ λάθος ὁ Βλαστός (Χιακὰ Β'. σελ. 80 καὶ 92) διχρημάζει τὸν Λιγαριδῆν εἰς Παντολέοντα, καὶ Παΐσιον, καταλέγων τὸν μὲν πρῶτον εἰς τοὺς ὀρθοδόξους Χίους, τὸν δὲ δεῦτερον εἰς τοὺς χιογενεῖς λατίνους.

Γυμνασίου τρόφιμοι, εἶχεν ὁμολογήσει καὶ ὁ Λιγαριδῆς τὸν καθολικισμόν. Σταλείς ὅμως εἰς τὴν Ἀνατολὴν πρὸς προσηλυτισμὸν, καὶ αἰσθανθεὶς ἑαυτὸν ἐλεύθερον ἀπὸ τῆς σιδηρᾶς τοῦ παπισμοῦ χειρὸς, ἐκπύρηνθη διαρρήδην ὑπὲρ τῆς θρησκείας τῶν πατέρων του, καὶ κατεπόλεμησε διὰ σοφῶν συγγραφῶν τὴν αἵρεσιν τῆς Ῥώμης καὶ τοῦ Καλθίνου· ὥσει δὲ θέλων ἵνα κυκλοφορήσῃ ἡ διαμαρτύρησις του ἐν μέσῳ τῶν πόλεων, αἵτινες εἶδον τὴν ταπεινώσιν τοῦ ὀρθοδόξου, ἔγραψε λατινιστὶ καὶ διέσπειρεν εἰς τὴν Δύσιν δύο πονήματα, καταπολεμοῦντα τὰς κυριωτέρας καινοτομίας τῶν λατίνων, καὶ πραγματοποιόμενα τὸ μὲν περὶ τοῦ πρωτείου τοῦ πάπα, τὸ δὲ κατὰ τοῦ δόγματος τῆς καὶ ἐκ τοῦ υἱοῦ ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου πνεύματος.

Ἐλθὼν εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ φιλοστόργως ὑπὸ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας προσδεχθεὶς ὁ πρῶν δραπετιδῆς ἀνεγνωρίσθη ὀρθόδοξος μητροπολίτης Γάζης. Ἀπελθὼν δ' ὕστερον εἰς Μολδαβίαν διωρίσθη καθηγητῆς τῆς ἐν Ἰασίῳ αὐθεντικῆς σχολῆς. Ὁ τότε πατριάρχης τῆς Ῥωσσίας Νίκων, ἀνὴρ ὅσον πολυμαθῆς τόσον ἀλχίζων καὶ παράφορος, εἶχεν ὑποπέσει, ἕνεκα τῆς διαγωγῆς του, εἰς τὴν ὀργὴν τοῦ τσάρου Ἀλεξάνδρου Μιχαηλίδου, καὶ σύνοδος συγκροτηθεῖσα συνεζήτηε τὰ περὶ τῆς τιμωρίας αὐτοῦ. Ἐν τῷ μέσῳ τῶν ταραχῶδων ἐκείνων περιστασέων ἦλθεν εἰς Μόσχαν ὁ Λιγαριδῆς, προσκεκλημένος ὑπὸ τοῦ ἐπιδίκου πατριάρχου καὶ ἐφωδιασμένος μὲ συστατικὰ γράμματα τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου. Εὐμενῶς ὑποδεχθεὶς ὑπὸ τοῦ τσάρου συνετάχθη τῇ ἀντιθέτῳ τοῦ Νίκωνος μερίδι, καὶ διωρίσθη πρόεδρος τῆς ἐν Ῥωσσίᾳ συνόδου, ἣτις ἐπὶ πολλὰ ἔτη διώκησε τὸν τόπον ἀντὶ τοῦ πατριάρχου. Σπουδαίαι ἀμέσως διηγέρθησαν ὑπόνοιαι περὶ τῆς εὐλικριθείας τοῦ Παΐσιου καὶ πρὸς τοῦτο εἰς τῶν ἰσχυροτέρων ἐχθρῶν τοῦ ὑποδίκου πατριάρχου ἀπέτεινε πρὸς αὐτὸν μέχρι τῶν τριάκοντα ἐρωτήσεων ἀνατρομεμένων εἰς τὴν διαγωγὴν τοῦ Νίκωνος. Ὁ Λιγαριδῆς ἐνοήσας τὸν σκοπὸν ἔγραψεν ἐπ' αὐτῶν τὰς κανονικὰς ἀπαντήσεις πρὸς καταδίκην τοῦ πατριάρχου· σινάμα δὲ ἀπέστειλεν εἰκοσιπέντε ἐρωτήσεις, πρὸς τοὺς τέσσαρας πατριάρχας τῆς Ἀνατολῆς, οἵτινες ἀπήντησαν τὰ συμφέροντα τῇ συνόδῳ⁽¹⁾.

Ἀπεβίωσεν ὁ Λιγαριδῆς ἐν Ῥωσσίᾳ κατὰ τὸ 1678

Λατινοφρονῶν ὁ Παΐσιος ἔγραψε κατὰ τῆς ὀρθοδοξίας τὰ ἐξῆς·

Ἐξέδωκεν ἐν Ῥώμῃ τῷ 1637 τὸ περὶ καθαρτηρίου πυρὸς κατὰ Βαρλαάμ,

(1) Ἱστορία Ῥωστικῆς Ἐκκλησίας, μεταφρ. ὑπὸ Θ. Βαλλιάνου, σελ. 244—6.

τοῦ διδασκάλου του Πέτρου Ἀρκουδίου, μετὰ προσφωνήσεως εἰς πάπαν Οὐρβανὸν II'. Ἐν τῇ ἐκδόσει ταύτῃ εὕρηται, ὡς προλεγόμενα, καὶ τρία ἐπιγράμματα Λιγαρίδου εἰς Ἀρκουδίον, Οὐρβανόν, καὶ τὰς Οὐρβανίδας Μελίττας.

— Ἑρμηνεία τῆς θείας λειτουργίας.

— Ἱστορικὸν τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις πατριαρχουσάντων, ἀφορισθὲν ὑπὸ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας (1).

Μετανοήσας δ' ὕστερον ἔγραψε κατὰ τοῦ καθολικισμοῦ.

— De primatu Papæ.

— De processione Spiritus S. ex patre.

Πρὸς τοῦτοις ἔγραψε πολλὰ κατὰ Λουθηροκαθρίων, καὶ ἄλλα ἀνέκδοτα κείμενα ἐν Κιέβῳ (2).

Ὁ Matthæi (3) ἀναφέρει ἀνέκδοτον, πρόλογον Λιγαρίδου εἰς Νομοκάνονα Βλαστάρεως. Ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ ἁγίου Τάφου εὕρηται χειρογράφω συνταχθὲν ὑπὸ Λιγαρίδου—Χρησμολόγιον, ἢ συλλογὴ καὶ ἐρμηνεία πάντων τῶν χρησμῶν.

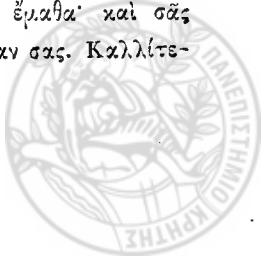
Νικόδημος Καβάσιλας.

Ἐγεννήθη ἐν τῷ χωρίῳ Ἀγίας Εὐθυμίας τῶν Σαλόνων περὶ τὸ 1595, καὶ ὠνομάζετο Νικόλαος ἐν τοῖς κοσμικοῖς. Τὸ μοναχικὸν τριβώνιον κομιδῇ νέος ἐνδυσθεὶς ὑπηρετήσεν ἐν τινι μονῇ τῶν περιχώρων, ὑποτακτικὸς γενόμενος Χριστοφόρου τινος μοναχοῦ, διδάξαντος τὸν Νικόδημον τὰ πρῶτα γράμματα. Τοῦ Χριστοφόρου μεταβάντος εἰς τὴν μονὴν Βαρνακόβης παρηκολούθησε καὶ ὁ ὑποτακτικὸς. Ἐν τῇ μονῇ ταύτῃ ὑπῆρχε διδάσκων πρὸ χρόνων ὁ μοναχὸς Καλλίνικος, ἀνήρ θεοσεβῆς, πεπαιδευμένος τὴν τε θύραθεν καὶ ἔξω σοφίαν, φιλελεήμων, καὶ ὑπόδειγμα ἐγκρατείας καὶ ἠθικῆς. Παρὰ τούτῳ καὶ ὁ Νικόδημος ἐξεπαιδεύθη, ἀναδειχθεὶς τοῦ διδασκάλου ὑπέρτερος μὲν τὴν σοφίαν, ἴσος δὲ τὰ ἦθη καὶ τὰς ἀρετάς. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Χριστοφόρου, ὁ Καβάσιλας ἐκπληρῶν κατὰ γράμμα τὴν τελευταίαν βούλησιν τοῦ φιλοπάτριδος καὶ φιλοστόργου γέροντός του μετέβη εἰς τὸν γενεθλίον τόπον, καὶ σχολεῖον συστησάμενος ἐδίδασκε δωρεὰν τοῖς προσερχομένοις. Ἀγνοεῖται πόσον ἐν τῇ πατρίδι διδάσκων παρέμεινε· τοῦτο δὲ μόνον γνωρίζομεν, ὅτι τῷ 1642 εἰς Βουνιχώραν εὐρισκόμενος ἔγραψε πρὸς διαφόρους προκρίτους, ἐνεργοῦντας ἵνα προχειρισθῇ ἐπίσκοπος Σαλόνων. « Τὴν τιμίαν θέλησιν τῆς ἀρχοντίας σας ἔμαθα· καὶ σὰς » παραγγέλλω, πῶς δὲν ἐμπορῶ ν' ἀκούσω τὴν ιδεάν σας. Καλλίτε-

(1) Δοσιθέου, περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις πατριαρχουσάντων.

(2) Rodotà, Storia del Rito Greco, III.

(3) Codices Mosquen. σελ. 83.

ἤ ροί μου ὑπάρχουν πάμπολλοι καὶ αὐτοῦ καὶ εἰς τὰ περιχωρινά, καὶ
 » κάμετε τὸ πῶς φαίνεται καλὸν εἰς τὴν τιμιότητά σας· ἐγὼ ἐλάχι-
 » στος ὄλων, δὲν αἰσθάνομαι ἱκανὸς διὰ ἓνα τόσον μεγάλον φόρτω-
 » μα ». Τὸ βέβαιον, ὅτι ὁ Νικόδημος ὑπὸ τὸ ῥάσον ἀρετὰς ἀναχω-
 ρητοῦ ἐξασκῶν δὲν ἠδύνατο νὰ συμβιβάσῃ τὴν φιλήρημον ψυχὴν του
 πρὸς τὰς κοσμικὰς τύρβας· διὸ καὶ πρὸς τὸν ἱερομόναχον Γεράσιμον
 τὸν Ἀμφισσέα, πάλιν ἐπαναλαβόντα τὰς περὶ ἐπισκοπῆς προτάσεις
 τῶν συμπατριωτῶν του, καὶ ἐλέγχοντα πικρῶς αὐτὸν ἐπὶ ῥαθυμίᾳ,
 ἀνακράζει τοὺς ὠραίους τούτους λόγους. « Τῶν κοσμίων θεατῆς καὶ
 » οὐ μέτοχος βουλούμενος εἶναι, ἔρημον φιλῶ· ἐκεῖ γὰρ ἀληθὴς κόσμος,
 » καὶ ῥυάκων κελαρύσματα, καὶ ἀηδόνων ψαλμοὶ, καὶ δένδρων σει-
 » σμός, καὶ ζῶων φωναί, ἐνὶ στόματι πάντων ὑμνούντων τὸν δεσπό-
 » την· ἄφετε γοῦν ψυχὴν αἰθερίως διαιτωμένην, οὐρανὸν ἀτενίζειν,
 » καὶ λαλιὰν τῷ Θεῷ ἀφιερωμένην μολυσθῆναι μὴ ἄφετε ».

Ἐν ἔτει 1648 ὁ Νικηφόρος εἰδοποιηθεὶς περὶ τῆς ἀσθενείας τοῦ
 διδασκάλου του Καλλινίκου μετέβη ἐσπευσμένως ἐκ τῆς ἐν Τολοφῶνι
 μονῆς τοῦ Κουσουροῦ εἰς Βαρνάκοβαν, ὅπου εὔρε τὸν διδάσκαλόν του
 ἐτοιμοθάνατον· ὁ γηραιὸς διδάσκαλος περιστοιχούμενος ὑπὸ τῶν μα-
 θητῶν του, λαλῶν περὶ τῆς μελλούσης ζωῆς, μετὰ φιλοσοφικῆς καρ-
 τερίας ἀνέμενε τὸν θάνατον, συμβάντα τὴν 5 Ἀπριλίου.

Ὁ Νικόδημος διεδέχθη τὸν Καλλινίκον ἐν τῷ σχολεῖῳ τῆς Βαρνακό-
 βης, καὶ διετέλεσε διδάσκων μέχρι τοῦ θανάτου του (8 Μαΐου 1652).

Μαθηταὶ τοῦ Καβάσιλα ἐγένοντο πολλοὶ τῶν τότε περιφανῶν, ὡς
 Εὐγένιος ὁ Αἰτωλὸς, Κωνστάντιος ὁ Ἁγιορίτης, Φίλιππος Κάρμας ἐν
 Ἰταλίᾳ μεταβάς καὶ τὴν ἰατρικὴν παιδευθεὶς, ἣν ἐξήσκησεν ἐπιστρέ-
 φας εἰς Ναύπακτον, Νικόλαος ὁ Λογοθέτης, Χαράλαμπος ὁ ἱερεὺς
 Μαρούλης, καὶ ἄλλοι, ὧν τὰ ὀνόματα δὲν περιεσώθησαν.

Ἐγραψεν ὁ Νικηφόρος— Συλλογὴν ἀποβῆμάτων (ἀποφθεγμάτων) παλαιῶν τε
 καὶ νεωτέρων.— Ἀκολουθεῖν τοῦ ἁγίου Ἀρσενίου τοῦ ἐκ Καρυῶν, τοῦ ἐν Βαρ-
 νακόβῃ ἐορταζομένου.— Βίους τῶν διδασκάλων Χριστοφόρου καὶ Καλλινίκου.—
 Λόγους, καὶ ἐπιστολάς, ἐξ ὧν δύο εὔρηγται ἀνέκδοτοι παρ' ἐμοί (1).

Γερμανὸς ὁ Λοκρός (2).

Ἐπωνομάζετο Ἐρμῆς, καὶ ἐγένετο μαθητῆς Κορδαλλέως ἐν Ἀθή-

(1) Τὴν βιογραφίαν τούτου ἤρυσθη ἐκ τῶν σημειωμάτων τοῦ ποτὲ ἐπισκόπου
 Αἰδοροκίου Δωροθέου.

(2) Ἄλλοι λέγουσιν αὐτὸν Αἰτωλόν. Εὐγένιος ὁμοῦ ὁ Αἰτωλὸς, ἀνὴρ σύγγηρος
 καὶ δυνάμενος κάλλιον παντὸς ἄλλου νὰ διακρίνῃ τοὺς συμπατριώτας αὐτοῦ γράφων

ναις⁽¹⁾. Τῷ 1660 Νεκτάριος ὁ Πελοπίδης προτεκάλεσεν εἰς Ἀλεξάνδρειαν τὸν Γερμανὸν, ἀπὸ μέρους Παϊσίου τοῦ πατριάρχου, γράφων·

« Βούλομαι Γερμανὸν τὸν ἐμὸν, βίον βιοῦντα ἀπράγμονα καὶ φιλοσοφῶσιν ἀνδράσι πρέποντα. Τοῦτο δὲ σοι γενήσεται, καθ' ἡσυχίαν ζῶντι, καὶ τῶν ἀναγκαίων ἀπερισπάστως εὐποροῦντι, παρ' ἀνδράσι φιλοσοφίαν τιμᾶν εἰδύσιν, ἵνα μὴ λέγω φιλοσοφίας χρῆζουσιν. Ἀλλὰ τί μοι τὰ μακρὰ προοίμια τῆς ἐπιστολῆς; Ὁ τῆς Ἀλεξανδρέων καὶ πάσης γῆς Αἰγύπτου ἑναγχος πατριαρχεῶν λαχὼν Ἑρμοῦ λογίου δεῖται, σὺ δὲ οὐ τῇ ἐπωνυμίᾳ μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ πράγματι ἔρμης. Εἰ δὲ τοῖς δεομένοις παρέχουσι τὰ ἑαυτῶν πολὺς ὁ μισθὸς ὀφείλεται, καθά που φασὶ τὰ ἱερὰ λόγια, πόσος ἂν ἀποκείσεται τῇ σῇ κορυφῇ παρὰ Θεοῦ στέφανος, εἶγε μὴ τὰ σαυτοῦ, ἀλλὰ σαυτὸν τοῖς δεομένοις παρέξεις, ἐπ' οὐδεμιᾶ τινι ἄλλῃ ὠφελείᾳ, εἰ μήτοιγε τοῦ διδασκαλικοῦ λόγου ἕνεκα; Δεῖται γὰρ ἀληθῶς τοιοῦτου ἀνδρὸς ὁ ἐνταῦθα μακαριώτατος· καὶ πολλάκις περὶ τούτου μοι διείλεκται· ἐγὼ δὲ σε αἰεὶ ἐπὶ γλώττης ἔχων καὶ τὰ σαυτοῦ προτερήματα διηγούμενος, καὶ οἷον ὑπ' ὄψιν αὐτοῦ ἀγαγὼν σε τοῖς λόγοις, ἐς πόθον σου ἤγον τὴν τούτου μακαριότητα, καὶ τὴν ταχίστην γράφειν με πρὸς σὲ προὔτρεπεν, εἰ βουλευτὸν εἶη σοι παρὰ τούτῳ σχολάσαι, ἵνα σὺ μὲν τῆς παρ' αὐτοῦ στοργῆς ἀπολαύων, ἐπαινετὴν τινα συμφωνίαν καὶ πλοκὴν τοῦ καλοῦ ἀμφω κατεργαζόμενοι, κοινὸν ὄφελος τῇ Χριστοῦ ἐκκλησίᾳ ἀποφανείσθε κλπ. ».

Ἄθλον ἂν ὁ Γερμανὸς εἰσακούσας τῶν παρακλήσεων ἑνὸς πατριάρχου καὶ ἑνὸς φίλου, ὕστερον πατριαρχεῦσαντος, μετέβη εἰς Αἴγυπτον πρὸς διδασκαλίαν. Ἐξ ἐπιστολῶν δ' Εὐγενίου τοῦ Αἰτωλοῦ μαθητῶν, ὅτι συστηθείσης, δαπάνῃ τοῦ φιλογενοῦς Μανολάκη τοῦ ἐκ Κα-

πρὸς Ἰωάννην τὸν Καρυοφύλλην λέγει, « ὁ σπουδαιώτατος Γερμανὸς ὁ Λοκρός ». (Παρανίκια σχεδιάσμα, σελ. 23 σημ. 5).

(1) Ἐν ἰδιοχείρῳ σημειώματι κώδικός τινος ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Μόσχας ἀποπερθεσασιασμένου ἀναγινώσκειται· « Κατὰ τὸ 1645 ἔτος ἠκρωμέθη φιλοσοφίας ἐν Ἀθῆναις παρὰ Θεοφίλῳ τῷ Κορυθαλλεῖ· ἦν δὲ οὗτος ἄκρος εἰς φιλοσοφίαν ὑπερρηκοντικῶς οὐ μόνον πάντας τῶν ἐν Ἰταλίᾳ φιλοσοφούντων, ἀλλὰ δὴ καὶ τῶν Ἑλλήνων τῶν ἡμετέρων οὐ κατόπιν ἰών. Μετὰ δὲ τὴν τελευταίην Κορυθαλλεῶς ἐμελετώμεν ἀλλήλοις τὰ ἀκουσθέντα ὁ τε Νεκτάριος καὶ Διονύσιος ὁ ἐκ Ναυπλίου, καὶ δύο τῶν εὐγενῶν Ἀθηναίων, καὶ μετὰ τούτων ἐγώ. Ἦλθεν ἐξ Ἰωαννίνων Νικηφόρος τις Πριγγελεὺς τὸ ἐπίκλην, Ἀθηναῖος καὶ αὐτὸς, ὃς ἤρξατο πειράζειν ἡμᾶς προβλημάσι τισὶν ἐκ τῶν τοῦ Κουρσοῦλου τοῦ Κερκυραίου μαθητῶν προβληθεῖσιν εἰς Ἰωάννινα, πρὸς ἃ ἐγγέγραπτο ἢ ἐπιστολῇ, καὶ τὸν προσβαλλόμενον εἰς σιγὴν ἐλάσασα ».

στορίας, ἑλληνικῆς σχολῆς ἐν τῷ Ἀγιοταφικῷ Μετοχίῳ Κωνσταντινουπόλεως πρῶστατο ταύτης ἐν ἔτει 1663 ὁ ἐν λόγῳ Γερμανός, ὅστις, ἔνεκεν ἀγνώστων λόγων, διενεχθεὶς μετὰ τοῦ μητροπολίτου Δαρίσεως Διονυσίου τοῦ Μουσελίμη, ἤλεγξε τότε τὴν ματαιότητα τοῦ ἀνδρός, σεμνυνομένου ἐπὶ εὐγενείᾳ καταγωγῆς. Οὗτος ἔστειλε τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Γερμανοῦ πρὸς τὸν διδάσκαλόν του Εὐγένιον παρακαλῶν ἵνα τὴν ἀναγνώσῃ ἐπισταμένως καὶ καταλλήλως, ἀπαντήσῃ. Ὁ Αἰτωλὸς ἀπήντησε πρὸς τὸν Διονύσιον, ὅτι ὁ Γερμανός ἔγραψεν ἐξ ἐλαφροῦς, μᾶλλον ἢ κακίας, καὶ τῷ ἐσώκλειε σχέδιον ἀπαντήσεως, ἐν ᾗ σὺν τοῖς ἄλλοις ἐλέγοντο ταῦτα, ὡς ἀπὸ μέρους τοῦ χολωθέντος μητροπολίτου. « Πῶς οὐ γέλασμα τὰ σὰ, σοφώτατε, καὶ κατάμεμφις προφανής; » οὐ γένη ἡμεῖς καὶ πατρίδας μεγάλας ζητοῦμεν, μέλη πάλαι σεση- » πότερα καὶ μηδὲν ἡμῖν χρήσιμον ἔχοντα· ποῖος ἔπαινος ἢ μῶμος » τοῖς ἐγγόνιοις, εἰπέ μοι, ἐκ τῆς σαπρίας τῶν προγόνων; προτιμη- » τέα πρὸ πάντων ἢ ἀρετὴ, περὶ ἧς ὁ λόγος ἅπας καὶ ἔργων » ἀκρίβεια ».

Κατὰ Προκόπιον καὶ ἄλλους ὁ Γερμανός περιηγηθεὶς, ἔρωτι σπουδῆς, διάφορα τῆς Εὐρώπης μέρη ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ προχειρίσθη μητροπολίτης Νύσσης.

Ἡ βιβλιοθήκη αὐτοῦ ἐπωλήθη τῷ 1775 ἐν Μόσχᾳ, καὶ ἐξ αὐτῆς ἠγόρασε τινα ὁ Χρ. Ματθαῖος.

Ἐπὶ ἐκδόσεως τῶν Συνεσίου ἐπιστολῶν εὕρηται διάφορα ἰδιόγραφα σημειώματα τοῦ λογίου τούτου Δοκροῦ, ὡς καὶ ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Νεκταρίου, ἐκδοθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ματθαίου (*).

Νεκτάριος Ἱεροσολύμων.

Ἐγεννήθη τῷ 1605 ἐν Κρήτῃ ἐκ πατρὸς ἔλκοντος τὸ γένος ἐκ Πελοποννήσου, καὶ ἐκαλεῖτο Νικόλαος Πελοπίδης ἐν τοῖς κοσμικοῖς. Ἐμαθῆτευσεν ἐν Χάνδακι παρὰ Μελετίῳ Μακρῷ, διδασκάλῳ τοῦ ἐν τῷ Σιναϊτικῷ μετοχίῳ σχολείου. Εἶτα δ' ἐλθὼν εἰς τὸ Σίναιον ἐπαιδεύθη τὴν ἀσκητικὴν ζωὴν, καὶ τοῦ κόσμου ἀπαλλαγείς συναπηλλάγη καὶ τοῦ ὀνόματος, Νεκτάριος μετονομασθεὶς. Τεσσαρακονταέτης δ' ἐμαθήτευσε παρὰ Θεοφίλῳ Κορυδαλλεῖ ἐν Ἀθήναις.

Μετὰ τὴν χρεῖαν τοῦ θρόνου τῶν Ἱεροσολύμων, διὰ τὸν θάνατον

(*) Ποικίλῃ Ἑλληνικῇ, edidit Clvrist. Matthaei, Mosquae 1831—(δαπάνη, Ζωσιμάδων).

τοῦ Πατριάρχου Παΐσιου, ἐχειροτονήθη πατριάρχης ὁ Νεκτάριος ἐν Σινᾷ τότε διατρέβων. Εἰς τὴν περιωπὴν ταύτην ἀνελθὼν ἐνεψύχωσε τὴν παιδείαν, καὶ ἐδίδαξε τὴν χρηστότητα διὰ τοῦ ἰδίου παραδείγματος. Τῷ 1662 ἔλθων εἰς Μολδαβίαν διηυθέτησε τὰ ἐκεῖσε μοναστήρια τοῦ ἁγίου Τάφου, καὶ περιῆλθεν διὰ ξηραῶς καὶ θαλάσσης διαφόρους χριστιανικούς τόπους ζητεῖων ὑπὲρ τοῦ ἁγίου Τάφου. Ἐπανελθὼν εἰς Ἱεροσόλυμα ἀνήγειρεν εὐρυχώρους ξενῶνας, ἐπεσκεύασε τὰς ἐκκλησίας, καὶ καθωράϊσε τὴν Παλαιστίνην καὶ τὰ πέριξ διὰ λαμπρῶν κοινωφελῶν καθιδρυμάτων. Ἀποχωρισθεὶς δ' εἶτα εἰς τὴν μονὴν τοῦ Ἀρχαγγέλου διετέλει προσευχόμενος, μελετῶν, καὶ συγγράφων. Ἐπειδὴ δὲ τότε θρασὺς κατὰ τὴν Παλαιστίνην ἠγείρετο ὁ ἀπὸ τῆς Δύσεως προσηλυτισμὸς, ὁ Νεκτάριος συνέγραψεν Ἀντιρόητικὸν τῶν δυτικῶν καινοτομιῶν, πρὸς διαφύλαξιν τοῦ ποιμνίου του ἀπὸ τῆς αἰρετικῆς λύμης· ἀλλ' οἱ λατῖνοι θρασύτεροι καταστάντες, ἕνεκα τῆς ἐν Παλαιστίνῃ παρουσίας τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει πρέσβεως τῆς Γαλλίας, ἤρξαντο ἐπιτιθέμενοι κατὰ τῶν ὀρθοδόξων, παντοιοτρόπως κακοποιούντες, καὶ πολλάκις φονεύοντες τοὺς ἀντικειμένους· ὁ Νεκτάριος φεύγων τὸν διωγμὸν ἦλθεν εἰς Σινᾷ, καὶ μετὰ τὴν κόπασιν τῆς θυέλλης, ἐπαναστρέψας ἐξηκολούθησε μονάζων ἐν Ἀγαθαγγέλῳ, ὅπου καὶ ἐν χριστιανικῇ γαλήνῃ τῆς ψυχῆς παρέδωκε τὸ πνεῦμα περὶ τὸ 1680⁽¹⁾.

Ἦν εἰδήμων τῆς ἀραβικῆς, τουρκικῆς, ἑλληνικῆς καὶ λατινικῆς· εἰς δὲ τὰ συγγράμματά του καταδείκνυται εὐρυμάθεια ἀξιεπίαινος. Ἰδίως δὲ ἡ Ἱεροκοσμικὴ Ἱστορία, καθίσταται λίαν πολύτιμος διὰ τὴν ἱστορίαν τοῦ ἡμετέρου ἔθνους, ὡς περιέχουσα γεγονότα ἀπὸ ἀραβικῶν πηγῶν ληφθέντα, καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀμνημόνευτα παρ' ἄλλοις ἱστορικοῖς· ὅθεν δικαίως ὁ Ν. Λογάδης⁽²⁾ συνιστᾷ αὐτὴν, « ὡς λίαν σοφὴν καὶ περιέργον ».

Ἦν ὁ Νεκτάριος, ὡς λέγει Γερμανὸς ὁ Λοκρός, « ἀνὴρ ἀγαθός, » κήρυξ εὐαγγελικὸς, ἦθος ἔχων σεμνὸν καὶ ἱεροπρεπές, τὴν πράξιν » ἀκολουθοῦσαν τῷ λόγῳ, αἰδέσιμος παρὰ πᾶσι καὶ ἐπέραστος ».

Συγγράμματα.

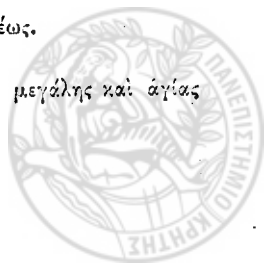
— Ἀνατροπὴ τῶν σοφισμάτων τοῦ Ἀθηναίου Πριγγιλέως.

— Ἐπιστολὴ πρὸς Γερμανὸν (ἐξ Ἀλεξανδρείας 1660).

— Τοῦ μακρωτάτου καὶ σοφωτάτου Πατριάρχου τῆς μεγάλης καὶ ἁγίας

(¹) Δοσιθέου, Βίος Νεκταρίου.

(²) Ἀλληλοφωνήσεις σελ. 48.

πόλεως Ἱερουσαλὴμ κυρίου Νεκταρίου πρὸς τὰς προσκομισθείσας θέσεις παρὰ τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις φρατόρων διὰ Πέτρου, τοῦ αὐτῶν μαίστορος περὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ Πάπα ἀντίβρῃσις, τυπωθεῖσα νῦν πρῶτον ἐν τῇ σεβασμίᾳ πατριαρχικῇ μονῇ τῶν ἁγίων ἐνδόξων καὶ πρωτοκορυφαίων Ἀποστόλων, τῇ καλουμένῃ Τζετατζούια, κατὰ τὸ ἀρχβ'. ἔτος τὸ σωτήριον, ἐν μηνὶ Ἰουλίῳ. Ἐν Γισσίῳ τῆς Μολδαβίας.

Εἰς ἄλλου. σελ. 255. Ἐξεδόθη ὑπὸ Δοσιθέου, προτάξαντος καὶ βίον τοῦ συγγραφέως. Τὸ σύγγραμμα καὶ ὃ ἐγένετο ἢ ἀπάντησις αὐτῆ τοῦ Νεκταρίου ἐπιγράφεται, Petri Hispani Franciscani, theses de primatu papae, καὶ ἐξεδόθη ὑπὸ Ἀλταμούρα. Ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Νεκταρίου ταύτη εὑρῆνται καὶ τρία τετράστιχα ἐπιγράμματα Δοσιθέου, εἰς τὸν τόπον, εἰς τὴν βίβλον, ἔξ εἰς τὸν αὐτόν. Ἐν τέλει δὲ συνῆπται ἕτερον πονημάτιον τοῦ Νεκταρίου ἐπιγραφόμενον

—Νεκταρίου λόγος περὶ Ἀναβαπτισμοῦ τῶν ἐν Ἱερουσαλὴμ φρατόρων, ἐν ᾧ ἐξιστοροῦνται καὶ αἱ τότε βιαιοπραγαίαι τῶν ἐν Παλαιστίνῃ καθολικῶν καὶ εἰς τὸ τέλος « ἐτυπώθη παρὰ τοῦ ἐν ἱερομονάχοις Μητροφάνους ».

—Ἐπιτομὴ τῆς ἱεροκοσμικῆς Ἱστορίας εἰς πέντε μερισθεῖσα τμήματα, ὧν τὰ μὲν τρία πρῶτα ἐν συντόμῳ διαλαμβάνουσιν οὐ μόνον τὰ τοῦ ἁγίου θεοφωτιστοῦ ὄρους Σινᾶ, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τοῦ ἐκείθεν ᾠκοδομηθέντος (sic) θεοδοξάστου μοναστηρίου τῶν δ' ὑστέρων τὸ μὲν περιέχει τὰ τῶν βασιλέων πάσης γῆς Αἰγύπτου μέχρι Μωάμεθ καὶ τῶν διαδόχων αὐτοῦ ἕως Σουλτᾶν Σελήμ, τὸ δὲ περὶ τοῦ αὐτοῦ Σελήμ καὶ περὶ τῆς μάχης ἣν ἤγειρε κατὰ Περσῶν ἔτι δὲ περὶ τῆς αἰρέσεως τοῦ Τεχὴλ, νέου προφήτου τῶν Περσῶν, πραγματεύεται. Ἐκαστον τῶν τμημάτων ἔχει τὸν αὐτοῦ πίνακα, προσέτι ἕτερός τις πίναξ πινῶν ἀναγκαίων σημειώσεων ὑπάρχει πρὸς περιέργειαν καὶ ὠφέλειαν τῶν ἀναγνοστών. Συγγραφεῖσα παρὰ τοῦ μακαριωτάτου πρῶην Ἱεροσολύμων πατριάρχου Νεκταρίου, τοῦ Κρητοῦ (sic) ἔξ μετὰ πλειστης ἐπιμελείας διορθωθείσα παρὰ τοῦ σοφωτάτου καὶ πανοσιωτάτου Ἀμβροσίου Γραδενίγου, ὁμοίως τοῦ ἐκ Κρήτης, Ἀββᾶ καὶ βιβλιοφύλακος τῆς τῶν Ἑνετῶν γαληνοτάτης ἀριστοκρατίας ἀφιερωθείσα τῇ γαληνοτάτῳ πάσῃ Μολδοβλαχίας καθηγεμόνι κυρίῳ κυρίῳ Ἰωάννῃ τῷ θεοσεβεστάτῳ Βωϊβόνδα (sic). Ἐνετίησι, κατὰ τὸ ἀρχβ'. τὸ σβιον παρὰ Νικολάῳ τῷ Γλυκεῖ (*).

Εἰς 4^{ον} σελ. 448. Ὁ Βρετὸς δὲν ἀναφέρει τὴν α. ταύτην ἐκδοσιν, ἣτις ἀνετυπώθη ἀπαραλλάκτως, ἐπιστασίᾳ Σπυριδῶνος Μήλια τῷ 1758, καὶ ἐν 1783, καὶ 1805, παρὰ τῷ αὐτῷ τυπογραφεῖν.

Τῷ 1729 ἐξεδόθη ἐν Λονδίῳ μεταφρασθὲν ἀπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ πρωτοτύπου, καὶ τὸ ἐξῆς τοῦ Νεκταρίου

—De artibus quibus Missionarii Latini, praecipue in terra Sancta degentes, ad subvertendam Graecorum fidem utuntur, ed de quam plu-

(*) Β'. Κατάλογος Βιβλίων Π. Λάμπρου ἀριθ. 22. Ἐν τῇ ἐκδόσει ταύτῃ εὑρῆται καὶ προσφώνησις τῶν ἐκδόστων αὐταδέλφων Νικολάου καὶ Λεοντάρη Γλυκεῖ τῷ ἡγεμόνι τῆς Μολδοβλαχίας.

rimis Ecclesiae Romanae erroribus et corruptelis, libri tres ex autographo Graeco latine redditi (.)

Νικόλαος Κεραμεύς.

Ἐγεννήθη ἐν Ἰωαννίνοις, καὶ ἐσπούδασεν ἐν Ἰταλίᾳ. Τῷ 1646 ἐν Βενετίᾳ διατρίβων ἐπεστάτησε καὶ διώρθωσε τὸν ὑπὸ τοῦ τυπογράφου Ἰωάννου Ἰουλιανοῦ ἐκδοθέντα Διάλογον τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου. Ἐπὶ τῆς πρώτης πατριαρχείας Παΐσιου Α' (1652) ἦλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ παρέμεινεν ἐκεῖ διδάσκων. Ἐν ἔτει 1654 Ἀθανάσιος Πατελάρος ὁ Κρής, τρίτον ἤδη πατριαρχεῶν, ὠμίλησεν εἰς τὸ πατριαρχεῖον τῇ ἑορτῇ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων κατὰ τῆς ἀρχῆς τοῦ Πάπα, ἐφερμηνεύων τὸ ῥητὸν Σὺ εἶ Πέτρος, τὸ ὑπὸ τῶν ἐκ Ῥώμης αἰεὶ προβαλλόμενον εἰς ἀπόδειξιν τῆς παπικῆς καινοτομίας.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην Ἀθανάσιός τις Κύπριος, τρόφιμος τοῦ Γρηγοριανοῦ φροντιστηρίου, ἐντολῇ τῆς Ῥωμαϊκῆς αὐλῆς περιοδεύων εἰς τὴν Ἀνατολήν, καὶ πρὸς διάδοσιν τοῦ δυτικῆς δόγματος, καὶ πρὸς ἀγορὰν χειρογράφων⁽²⁾, παρευρεθεὶς ἐν τῇ διδαχῇ τοῦ πατριάρχου, τοσοῦτον ἐσκανδαλίσθη ὥστε πολλὰ κατεφλυάρησεν ἐγγράφως κατὰ Πατελάρου, καὶ ὑπὲρ τοῦ Πάπα⁽³⁾.

Τὸ πόνημα τοῦ Κυπρίου λατινόφρονος, ὁ πατριάρχης Παρθένιος ὁ Χίος μετὰ τῆς περὶ αὐτὸν ἱεραῶν συνόδου ἔδωκαν εἰς τὸν Κεραμέα πρὸς ἀνατροπὴν. Οὗτος δὲ συνέγραψε τὸν Ἀντεγκληματικόν.

Ὁ Νικόλαος ἀπελθὼν εἶτα εἰς Μολδοβλαχίαν, ἀπεβίωσεν ἐν Ἰασίῳ τῷ 1672⁽⁴⁾, καὶ ἐνεταφιάσθη ἐν τῇ μονῇ τῶν Ἀποστόλων.

Ὁ Δοσίθεος, εἷς τῶν ἀκρατῶν του χρηματίσας, λέγει ταῦτα περὶ τοῦ Κεραμέως. «Μαθητεύσας παρὰ Προχώρῳ ἐμπειρίαν εἰς τὰ τῆς » ἐκκλησίας, καὶ τὴν θύραθεν σοφίαν, ὥστε καὶ πάσης θεολογίας

(1) Φιλητᾶ, ὑπερσπίσις Γραικικῆς ἐκκλησίας, σελ. 17.

(2) Ὁ Κύπριος οὗτος κατεγύμνωσε τὰ μοναστήρια ἰδίως τοῦ Ἀθωνος καὶ τῶν Μετεώρων, «ἀγοράζων τὰ χειρόγραφα μὲ τὸν σατήρα». Δοσίθεος Πατρ. Ἱεροσ. σελ. 1176.

(3) Κατὰ λάθος ὁ Μαθῆς (Κατάλογος Ἱστορικός τῶν Πατριαρχῶν, σελ. 199) ἀναφέρει ὅτι ὁ Πατελάρος ἐρμηνεύων τὸ ἄνω ῥητὸν ὠμίλησεν ὑπὲρ τοῦ Πάπα, καὶ ὁ δραπετίδης Ἀθανάσιος ὁ Κύπριος κατ' αὐτοῦ ὁ δ' αὐτὸς περιπίπτει καὶ εἰς ἕτερον ἀμάρτημα λέγων, ὅτι ἡ διδαχὴ ἐξεφωνήθη ἐπὶ τῆς 6'. πατριαρχείας τοῦ Πατελάρου (1634).

(4) Ὁ αὐτὸς Δοσίθεος, ἀλλὰ ἄλλο (Πατρ. Ἱεροσολ. σελ. 1176—7) σημειοῦ ἐν 1670 τὸ τέλος τοῦ Κεραμέως, οὗτω δ' ἐξ αὐτοῦ κηραλαθῶν καὶ Μελέτιος ἐν ἐκκλησιαστικῇ ἱστορίᾳ κατὰ λάθος δὲ ὁ Φιλητᾶς (Ἱερα. Γραικ. Ἐκκλ. 18) λέγει ὅτι ὁ Κεραμεύς ἐζῆ μὲχρι τοῦ 1722.

» καὶ φιλοσόφου ἐπιστήμης εὐκόλως ἔλεγε τὰ ἀναγκαῖα καὶ ἑλλη-
» νικῶς καὶ λατινικῶς ».

Ὁ αὐτὸς κάτωτέρω προστίθῃσιν, ὅτι ὁ Νικέλαος ἦν κακογράφος
καὶ δυσκόλως ἀναγινωσκόμενος.

Συγγράμματα.

— Ἀντιέγκλημα τῶν ἐγκαλούντων ἀδίκως κατὰ τῆς μιᾶς καὶ μόνης ἀγίας
καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Θεοῦμου τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, φιλο-
πονηθέν κατ' ἐπιταγὴν καὶ πρόσκλησιν τοῦ Κωνσταντινουπόλεως πατριάρχου
Παρθενίου καὶ τῆς περὶ αὐτὸν ἱερᾶς Συνόδου. (ἔξεδόθη ὑπὸ Δοσιθέου ἐν τόμῳ
Χαρᾶς, (σελ. 1—552) προτάξαντος καὶ βιογραφικὰς εἰδήσεις περὶ τοῦ συγ-
γραφῆως).

— Ἀντιβῆρητικά κατὰ τῆς ἀρχῆς τοῦ πάπα τῆς Ῥώμης εἰς 83 τμήματα.

— Περὶ τῆς ἀκολουθίας τοῦ ἀγίου Μύρου.

— Περὶ ἀρχῶν θεολογικῶν.

— Κατὰ τῶν συκοφαντουμένων μέρητινα τῆς ἀγίας γραφῆς μὴ εἶναι γνήσια.

— Περὶ φιλίας καὶ ἔρωτος.

Καὶ διάφορ' ἄλλα φιλοσοφικὰ καὶ ἰατρικὰ, κατὰ Δοσιθεῖον ⁽¹⁾ καὶ Προκόπιον.

Δημήτριος Πεπάνος

ὁ ἐπιλεγόμενος Δομέστικος ⁽²⁾, ἐγεννήθη ἐν Χίῳ περὶ τὰς ἀρχὰς
τοῦ ΙΖ' αἰῶνος. Τῷ 1637 σταλεῖς εἰς Ῥώμην ἵνα περατώσῃ τὰς σπου-
δὰς, διετέλεσεν ἑπταετίαν τρόφιμος τοῦ ἑλληνικοῦ Γυμνασίου καὶ
ἐνῶ ἠκροᾶτο τῆς θεολογίας, ἐδίδασκεν ἐν τῷ αὐτῷ παιδευτηρίῳ τὴν
ἑλληνικὴν φιλολογίαν μετ' ἀρκετῆς ἐπιτυχίας. Ὑποφέρων ἐκ καρ-
διωγμῶν ἰσχυρῶν καὶ συνεχῶν, ἀπετράπη ὑπὸ τῶν ἰατρῶν τοῦ νὰ
καταταχθῆ εἰς τὸ μοναχικὸν τάγμα, ὡς ἦτο ἡ ἐπιθυμία του. Ὅθεν ἔλα-
βεν ἀδειαν ἵνα ἐπαναστρέψῃ εἰς τὴν πατρίδα, ἐπὶ τῇ ἐλπίδι, ὅτι
διὰ τῆς ζειδῆρου πατρίου αὔρας ἤθελε βελτιωθῆ ἡ κλονηθεῖσα υἱεὶα
του. Πρὶν ἢ ἐγκαταλίπῃ τὴν Ἰταλίαν μετέβη εἰς Φλωρεντίαν, καὶ
διήλθε μὴνὰς τινὰς μετὰ τοῦ Λουκᾶ Ὀλστενίου, διακοινώσαντος αὐτῷ
πολλὰ τῆς Λαυρεντινῆς πολύτιμα χειρόγραφα, καὶ μεταξὺ ἄλλων
τὴν περίφημον ὁμολογίαν τῆς Πίστεως τῆς ἐν Νικαίᾳ συνόδου, γνω-
ριζομένης ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ ἀγίου Ἀθανασίου.

Ἐπανελθὼν ὁ Πεπάνος εἰς τὴν πατρίδα, δὲν ἔπαυσεν ἐργαζόμενος
παρὰ τοῖς συμπολίταις του ὑπὲρ τῶν συμφερόντων τῆς Ῥωμαϊκῆς
ἐκκλησίας.

(1) Δοσιθέου προλεγόμενα ἐν τόμῳ Χαρᾶς.

(2) Πιθανῶς τὸ ἐπίθετον τοῦτου ἦν τίτλος βυζαντινός, δοθεὶς μὲν ποτε εἰς τινὰ τῆς
ἐκκοινωνίας, ὡς παρεπώνυμον δὲ παραμείνας εἰς τοὺς ἀπογόνους.

Ὁ Δημήτριος, ἐκτὸς τῆς φιλολογίας καὶ θεολογίας, δὲν ἦτο ξένος καὶ τῆς ἰατρικῆς ἐπιστήμης· ἐξεπόνησε μάλιστα σύγγραμμα προσβάλλον τὸς θιασώτας τῆς τοῦ Γαληνοῦ μεθόδου· ἐκαλλιέργει ὁμοίως καὶ τὴν ποίησιν, καὶ ἐγκατέλιπε δοκίμιά τινα, μὴ καταδεικνύοντα μὲν ποιητὴν ὑψιπέτην, οὐχὶ δὲ καὶ ἄμοιρον τῶν ποιητικῶν κανόνων ἑλληνιστῆν. Τῷ 1649 νυμφευθεὶς, ἀπῆλθε μετ' ὀλίγον οἰκογενειακῶς τῆς Χίου, ἄγνωστον τὶ ἀπογενόμενος. Φήμην διέτρεξεν ὅτι εἰς ἓν ἐν Σικελίᾳ ταξίδιον ἀπωλέσθη μετὰ πάσης τῆς οἰκογενείας του (1).

Τινὰ τῶν συγγραμμάτων τοῦ Πεπάνου ἀνακαλυφθέντα ἐν Χίῳ ὑπὸ τοῦ Ἄγγλου προξένου Στελίου Ῥαφαέλλη, ἐστάλησαν πρὸς τὸν καρδινάλιον Ἐβρίκον Στουάρτον, ὅστις τὰ παρέδωκεν εἰς τὸν Ἀμαδοῦτζην δημοσιεύσαντα ὑπὸ τὸν τίτλον

—Δημητρίου Πεπάνου τοῦ Χ'οῦ τὰ ἐδρισκόμενα. E Graceo in latinum vertit et adnotationes adiecit Bernardus Stephanopolus, accedit praefatio Io. Amadutii. Romae 1784. (Τόμος 2 εἰς 4. σελ. LXXXIII—624. IV—456).

Ἐν τῇ συλλογῇ ταύτῃ περιέχονται—Περὶ τοῦ πιστεύω—Περὶ ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου πνεύματος.—Περὶ τοῦ μυστηρίου τῆς ἱερᾶς κοινωνίας—Περὶ τοῦ καθαρτηρίου πυρός.—Ἵτι καὶ παρουσίας πορνείας ἄλυτον τὸ μέγα τοῦ γάμου μυστήριον ἐναντίον εἰς τὸν αἰρεσιάρχην Καλβίνον—Τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου ὁμολογία τῆς καθολικῆς πίστεως.—Θρίαμβος ὀρθοδοξίας εἰς κοινὴν φράσιν διὰ στίχων ἰαμβικῶν. Ἐν τέλει καταχωροῦνται, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, διάφορα χρυσόβουλλα τοῦ αὐτοκράτορος Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ.

Ἀθανάσιος Σκληρὸς

Ἐπιλεγόμενος Πικρὸς ἢ ἐκ Πικρίδων, ἐγεννήθη περὶ τὰ τέλη τῆς ὀγδόης δεκαετηρίδος τοῦ 15' αἰῶνος ἐν τῇ μητροπόλει τῆς νήσου Κρήτης ἐξ εὐγενῶν, πάλαι ἐνταῦθα ἐκ Βυζαντίου μετοικησάντων. Ἐπαιδεύθη ἐν τῇ πατρίδι τὰ ἐγκύκλια ὑπὸ τὸν συμπατριώτην του Μάξιμον Μαργούνιον· ἔρωτι δ' εὐρυτέρας μαθήσεως μετέβη εἰς Ἰταλίαν, πιθανῶς κατὰ τῷ 1602, καὶ ἐδιδάχθη ἐν Βενετίᾳ τὴν λατινικὴν· ὕστερον δ' ἐλθὼν εἰς τὸ τότε κλειζόμενον τοῦ Παταβίου Γυμνάσιον ἐφοίτησε πλέον τῆς τετραετίας σπουδάζων τὰς φυσικομαθηματικὰς ἐπιστήμας (1610—1615). Ἀναγορευθεὶς διδάκτωρ τῆς φιλοσοφίας καὶ ἰατρικῆς ὁ Ἀθανάσιος ἐπανεστρεψεν εἰς τὴν πατρίδα, ἔνθα δι' ὅλου τοῦ βίου παρέμεινεν ἐξασκῶν τὴν φιλόνητροπον ἐπιστήμην, καὶ θεραπεύων ταῖς μούσαις. Νυμφευθεὶς, ἓνα μόνον ἀπέκτησεν υἱὸν τὸν Γεώργ-

(1) Weiss, Supplement de la Biographie Universelle, tom LXII.

γιον, πεσόντα κατὰ Ἰούλιον τοῦ 1645 εἰς τὴν ἐν τῷ πεδίῳ τῆς Μεσαρίας συγκροτηθεῖσαν μάχην μεταξὺ τῶν Ἑνετῶν, ὑφ' οὓς καὶ ὁ Γεώργιος μετ' ἄλλων Κρητῶν συνεξέστράτευε, καὶ τῶν εἰσβαλόντων Ὀθωμανῶν. Τὴν δὲ στέρησιν τοῦ προσφιλοῦς τούτου υἱοῦ ἐθρήνησε περιπαθέστατα ὁ δυστυχὴς πατήρ.

Γεώργιε, κράτιστον ὦν ἔσχον φίλτρων,
τέρψης ἐλπίς γήραός μοι ἑστίου!
ῶμην σιωπῇ ξυφορὰν πλῆσασθαί με,
ἢ ἡσύχῳ γόῳ τε συμπαρμυθεῖσθαι,
Ἄλλ' οὐκ ἀνεκτὸν, ἦν καλύπτεται ἄλγος
σπλάγχχοις διῆκον, κῆρ τε πλήττον καιρίως⁽¹⁾.

Συνιστάντος τοῦ Κρητικοῦ πολέμου ὁ Σκληρὸς, τετιμημένος ἤδη τῷ περιβλέπτῳ ἀξιώματι ἀρχιάτρου τῆς Κρήτης (regno di Candia), ἐγένετο αὐτόπτης πασῶν τῶν περιπετειῶν τοῦ φονικοῦ ἐκείνου δράματος, καὶ πρὸς διαίωμισιν τοῦ φρικτοῦ ἐκείνου πολέμου ἐγράψεν ἱαμβικὸν ποίημα.

Εἰ καὶ γέρων ὁ Πικρίδης οὐδέποτε ἔπαυσε μετὰ νεανικῆς προθυμίας χορηγῶν τὴν ἱατρικὴν συνδρομὴν του εἰς τοὺς πάσχοντας μὲ προφανῆ πολλὰκις τῆς ζωῆς του κίνδυνον.

Δὲν ἐπέζησεν ὁ Ἀθανάσιος ἵνα ἴδῃ τὴν ἔκβασιν τοῦ πολέμου καὶ τὴν ὑποδούλωσιν τῆς πατρίδος του. Ἐν ἔτει 1664 ἀπεβίωσε γεγωνῶς ἑτῶν ὀγδοήκοντα περίπου.

Ὁ Σκληρὸς, ἐκτὸς τῶν ἄλλων προτερημάτων, ἐκέκτητο ἔξοχον ἑλληνικὴν παιδείαν, καὶ ἐγένετο ὁ μᾶλλον ὑψιπέτης ποιητὴς τοῦ Ἑλληνικοῦ μεσαιῶνος. Οὐδέποτε παυσάμενος τὴν καλλιέργειαν τῶν μουσῶν, εἶχε καταρτίσει ἀξιόλογον βιβλιοθήκην, ἐφ' ἑκάστου τεύχους τῆς ὁποίας ἔγραφε τὸ ἐξῆς δίστιχον,

Πικρὸς ἐπίκλην, τοῦνομα δ' εἴκελος ἀθανάτοισιν,
ἱατρὸς δὲ τέχνην κτήσατο τὴν δε βίβλον.

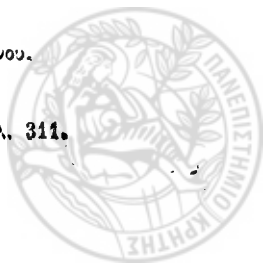
Συνέγραψε πολλὰ, ἐξ ὧν ὁ συμπατριώτης του Παπαδόπουλος⁽²⁾ διαμνη-
μονεύει τῶν ἐξῆς.

- Ὑπομνήματα εἰς Ἰπποκράτην.
- Ἐπιγράμματα⁽³⁾ καὶ διάφορα ἄλλα ποιήματα.
- Μετάφρασις τῶν ἐξομολογήσεων τοῦ ἱεροῦ Αὐγουστίνου.

(1) Θρῆνος, στίχ. 302—30.

(2) Papadopoli, Historia Gymnasii Patavini, tom II, σελ. 311.

(3) Βλέπε τὸ εἰς τὴν διδάσκαλὸν του Μαργουίνου.

Τὸ σπουδαιότερον ὅμως τῶν ἔργων αὐτοῦ εἶναι ὁ Κρητικὸς πόλεμος, λαμβικὸν ποίημα διαιρούμενον εἰς εἴκοσι τέσσαρα τμήματα.

Ὁ Πικρίδης τελευτᾷ τὴν ἐξιστόρησιν ἐν στίχῳ 307 τοῦ ΚΓ' τμήματος, ἐν ᾧ μνημονεύει τῆς ἐν ἔτει 1664 ἀναγορεύσεως ὑπὸ τῆς Ἑνετικῆς Δημοκρατίας τοῦ μαρκησίου Βίλλα ὡς στρατάρχου τῆς Κρήτης· ἐν παρεκβάσει δὲ ἀπὸ τοῦ ἐπομένου στίχου μέχρι τέλους ἀφηγεῖται τὰ τῆς καταγωγῆς τοῦ περιβλέπτου μαρκησίου, πρὸς ὃν ἀποθνήσκωμ παρῆδωκε τὸ ποίημά του.

Κατὰ τὴν ἐν ἔτει 1865 εἰς Ἑπτάνησον ἐκδρομὴν μου μεταξὺ τῶν ἄλλων εὔρον ἐν χειρογ. ἀφφ τὸ ποίημα τοῦ Σκληροῦ, ὅπερ μετὰ προλεγομένων ἐξέδωκα ὡς δευτέρον τόμον τῶν ἐθνικῆ δαπάνῃ τυπουμένων Ἑλληνικῶν Ἀνεκδότων.

Θωμᾶς Φλαγγίνης (1).

Ἐγεννήθη ἐν Κερκύρα, καὶ ἐλθὼν εἰς Βενετιάν ἐστάλη δαπάνῃ μοναχοῦ τινος εἰς Πατάβιον· καταγραφεῖς μεταξὺ τῶν μαθητῶν τοῦ τότε κλειζομένου Πανεπιστημίου τῆς πόλεως ταύτης, διεκρίθη διὰ τὴν λιτότητα τοῦ βίου, τὴν ταπεινότητα τῶν ἡθῶν, καὶ τὴν μετὰ ζήλου μάθησιν, καὶ κατέλαβεν ἐπίσημον θέσιν μεταξὺ τῶν περιφανεστέρων σπουδαστῶν. Στεφθεὶς διδάκτωρ τοῦ τε Κανονικοῦ καὶ Ἀστυκοῦ Δικαίου (juris utriusque) ἐπανῆλθεν εἰς Βενετιάν· μετὰ τὸν θάνατον τοῦ προστάτου του ἐπεδόθη εἰς τὴν ἐξάσκησιν τοῦ δικηγορικοῦ ἐπιτηδεύματος, ἐξ οὗ τὸ κατ' ἀρχὰς μάλις ἐπορίζετο τ' ἀναγκαιοῦντα εἰς ἀπέριττον βίον· εἶτα δ' ἔνεκα τῶν ἀνατιθεμένων αὐτῷ πολλῶν καὶ σπουδαίων ὑποθέσεων, ἃς ἐπιμελῶς καὶ τιμῶς διεξήγαγεν, ἀπέκτησε μεγάλην περιουσίαν. Ἐχων μονογενῆ θυγατέρα ἐνύμφευσεν πρὸς Βενέδικτον Σουπεράντιον, καθιστῶν αὐτὴν κληρονόμον μετὰ τεκνοποίησιν· ἀποθανούσης ὅμως ἀτέκνου, διέθηκεν ὁ μεγάλθυμος οὗτος Ἕλλησιν πᾶσαν τὴν περιουσίαν του ὑπὲρ κοινωφελῶν τῆ πατρίδι ἔργων. Προσήνεγκεν ἀξιόλογον ποσότητα εἰς τὸ ἑλληνικὸν νοσοκομεῖον τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, ἐνύμφευσεν πτωχὰς Ἑλληνίδας, καὶ ἐξηγόρασεν ἀπὸ τῆς μουσουλμανικῆς δουλείας πολλοὺς χριστιανούς.

Ἀποθανὼν ὁ αἰμίμηστος Φλαγγίνης διέθετο τὴν περιουσίαν του συνισταμένην εἰς 171,715 δουκάτα πρὸς ἴδρυσιν Ἑλληνικοῦ φροντιστηρίου ἐν Βενετία, ἐν ᾧ νὰ ἐκπαιδεύωνται πτωχοὶ ἑλληνοπαῖδες, ἀποκλειστικῶς πρεσβεύοντες τὸ ὀρθόδοξον δόγμα, προτιμωμένων τῶν συμπατριωτῶν του Κερκυραίων καὶ μετ' αὐτοὺς τῶν Κυπρίων. Ὅθεν καθιδρύθη τὸ ἑλληνικὸν τοῦτο φροντιστήριον, εἰς τιμὴν τοῦ ἰδρυτοῦ

(1) Βενέδικτος Φλαγγίνης Κύπριος ἐδίδαξε τῷ 1583 ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τοῦ Παταβίου. (Facciolati, Fasti Patavini).

Φλαγγινιανὸν ὀνομασθῆν, διὰ διατάγματος τῆς Ἑνετικῆς Γερουσίας (6 Σεπτεμβ. 1664), καὶ εἰς ἔνδεκα ὥρισθη ὁ ἀριθμὸς τῶν ὑποτρόφων (1).

« Τὸ ὄνομα τοῦ Φλαγγίνη, λέγει ὁ Παπαδόπουλος, διέτρεχεν εὐλο-
» γούμενον καθ' ὅλην τὴν Ἀνατολήν » (2).

Ἄγνωστον ἡμῖν ἐάν ὁ Φλαγγίνης κατέλιπε συγγράμματα ἐκδα-
θέντα ἢ ἀνέκδοτα.

Εὐγένιος Γιαννούλης ὁ Αἰτωλός (3).

Ἐγεννήθη περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 15. αἰῶνος εἰς Μέγα Δένδρον τοῦ Ἀποκόρου, καὶ ἐκπαιδευθεὶς κατὰ πρῶτον ἐν τῷ σχολεῖῳ τῆς Βαρνακόβης ὑπὸ Νικόδημον τὸν Καθάσιλαν μετέβη ὕστερον, πρὸς τελειότεραν κατάρτισιν, εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου ἐφοίτησε παρὰ Θεοφίλῳ τῷ Κορυδαλλεῖ καὶ Μελετίῳ τῷ Συρίῳ. Ἐκ Βυζαντίου ἐλθὼν εἰς Ἀθήνας ἠκροάσθη καὶ ἐνταῦθα τοῦ φιλοσόφου Ἀθηναίου, καὶ εἶτα ἦλθεν εἰς Καρπενήσιον προσκληθεὶς ὑπὸ τῆς κοινότητος ὡς προϊστάμενος τοῦ ἰδρυθέντος σχολείου (4).

Μετὰ πολυετῆ γόνιμον διδασκαλίαν ὁ ἱερομόναχος Εὐγένιος, μὴ ἀρεσκόμενος εἰς τὴν κοσμικὴν τύρβην, ἦλθεν εἰς τὰ ἐρυμνά καὶ δυσήλια τῶν Ἀγραφῶν ὄρη καὶ ἐνταῦθα ἐξελέξατο τὸ ἐρημητήριόν του. Οἱ κάτοικοι τῆς κωμοπόλεως Βρανιανῶν μετὰ μεγάλης χαρᾶς μαθόντες τὴν ἔλευσιν αὐτοῦ θρυλλομένου ἐπὶ παιδείᾳ καὶ ἀγνότητι ἡθῶν, φιλοδόμησαν χάριν αὐτοῦ τὸ ἐν τῇ θέσει Γούβα μοναστήριον τῆς ἁγίας Παρασκευῆς. Ἐνταῦθα ὁ φιλήρημος μοναχὸς παρέμεινε μέχρι τέλους τοῦ βίου μελετῶν, συγγράφων, καὶ δι' ἐπιστολῶν νοουθετῶν τοὺς πῆριξ ἐπισκόπους, ἱερεῖς, μοναχοὺς, καὶ κοσμικοὺς, διδάσκων ἅμα καὶ τινας ἐκλεκτοὺς μαθητάς.

Ἴνα καταδειχθῇ ὁ χαρακτήρ τοῦ ἀνδρὸς παρατιθέμεθα ἐκ τῶν ἀνεκδότων αὐτοῦ ἐπιστολῶν τὰ ἐξῆς ἀποσπάσματα:

Νουθετῶν κατὰ Ὀκτώβριον τοῦ 1662 τὸν ἐπίσκοπον Δημητριάδος ἀναφωνεῖ:

(1) Ὁ Κύπριος Βερνάρδος Ἄκρης προσέθετο ὕστερον τὴν ἰδίαν δαπάνην συντήρησιν ἐτέρων δύο. (Veludo, Colonia Graeca in Venezia).

(2) Historia Gymnasii Patavini. — Ὁ Βλαντῆς ἐξεφώνησε λόγον περὶ Φλαγγίνη μὴ ἐκδεδομένον.

(3) Εἶνε γνωστότερος ὑπὸ τὸ δεύτερον ἐπώνυμον· εἰς δὲ τὰς ἐπιστολάς του ὑπογράφεται ἄλλοτε μὲν Εὐγένιος Ἰωαννουλῆος, ἄλλοτε δὲ Εὐγένιος ὁ ἐξ Αἰτωλίας.

(4) Ἐξ ἐπιγραφῆς τοῦ ἐν Καρπενήσιῳ ναοῦ τῆς Γεννήσεως τῆς Θεοτόκου δηλοῦνται ὅτι ἐν ἔτει 1642 διέτριβεν ὁ Εὐγένιος ἐνταῦθα.

« Οἱ μεγάλοι, δέσποτα, θρόνοι καὶ οἱ λαμπροὶ καὶ πολυπρόσοδοι βαθμοί,
 » καὶ τὰ λοιπὰ ἀξιώματα, μετὰ μὲν φρονήσεως, ἀρετῆς, καὶ λόγου οἰκονο-
 » μούμενα πολλὰ τοὺς τοιοῦτους ὠφέλησεν οἰκονόμους, καὶ σχεδὸν ἰσοθέους
 » πεποίηκε, τοὺς δὲ κατὰ τὰς αὐτῶν ὀρέξεις καὶ πεπλανημένας θελήσεις τὰ
 » τῆς ἐκκλησίας φθείροντας καὶ τὰ κοινὰ καὶ ἴδια ἰδοιοιοῦντας συμβαίνει τὰ
 » ἐναντίον . . . Φρόντιζε, δέσποτα, τῶν καλῶν ἔργων καὶ προτίμα πάντα τῶν
 » βρόντων τὰ μένοντα· γίνου πιστὸς καὶ φρόνιμος οἰκονόμος· εὐλαβοῦ τῆς ἐπι-
 » σκοπῆς τὸ ἀξίωμα, καὶ τῆς ἱερωσύνης τὸ ὕψος, μνημόνευε αἰετῶν ἐσχά-
 » των· συλλογίζου τὴν ἀπόδοσιν τῆς οἰκονομίας . . . »

Ἐν ἔτει 1664 γράφων πρὸς τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει παρεπι-
 δημοῦντα μητροπολίτην Λαρίσσης Διονύσιον προτρῆπει ἵνα ταχύνῃ τὴν
 κάθοδον λέγων·

« Ἡ χρόνιος ἀπουσία τῶν θεοφιλῶν καὶ γνησίων ποιμένων, καὶ ἡ βραδυ-
 » τῆς τούτων ἢ ὑπερήμερος, πολλὰς ψωριάσεις ἀποτίκτειν οἶδε τῷ ποιμνίῳ,
 » πανιερώτατε· ἐντεῦθεν ἢ τῶν πολυφλόγγων νοσημάτων ἀναθλαστάνει δαψί-
 » λεια· ἔνθεν τὰ πάθη τὰ ἐπιπλαθῆ, καὶ αἱ παντοδαπαὶ λύμαι, καὶ τῶν μηλο-
 » φώνων λύκων ἢ ἀναιδῆς ἐπέλευσις. Ὡς γὰρ τὰ τοῦ σώματος πάθη ἔχει
 » ἀμελούμενα τῷ χρόνῳ καὶ ἀποσκιβρωθέντα ἤδη δυσπαλάλλακτα γίνεται,
 » οὕτω φασὶν οἱ περὶ τὰ τοιαῦτα δεινοὶ, καὶ ἐπὶ τὰ τῆς ψυχῆς νοσήματα συμ-
 » βαίνει· ἀλλ' ἔρεῖς ἴσως αὐτὸς, ἐγὼ ἐκδημῶν τὴν τοῦ ποιμνίου ἐπιστάσιαν
 » ἄλλοις ἐπέτρεψα ποιμαίνειν ἀντ' ἐμοῦ· πάνυ μὲν οὖν, ἀλλὰ μισθωτῶν οὗτοι
 » τὸν τόπον ἐπέχουσι, καὶ οὐ γνησίων ποιμένων· ὀλίγη γάρ τις ἢ περὶ τὰ
 » ποιμνίον τούτων φρονεῖς, ὅτι σκευὴ φέροντες οὗτοι, ὡς λέγεται, ποιμένος
 » μόνον ἀπέιρου καὶ οὐκ ἐπιστήμονος· τόσον γὰρ αὐτοῖς μέλει τῶν προβάτων
 » ὅσων ταῖς μητρυαῖς περὶ τῶν οἰκείων προγόνων· οὐδὲν τὸ χαρακτηριστι-
 » κὸν γνησίου σώζουσι ποιμένος οὗτοι· καὶ γὰρ τῆς ποιμάνσεως τριχῶς γενι-
 » κώτερον διαιρουμένης, οὐδὲν τούτων προσῆν αὐτοῖς· οὐ γὰρ τὸ κλωνόμενου
 » ἐπιστρέφει δυνατοί, οὔτε δῆσαι τὰ συντετριμμένον οἶδαςιν, οὔτε μὴν αὔθις τὸ
 » ψωραλέον θεραπεῦσαι . . . Ἡμεῖς, ἴστω Θεὸς, περὶ πλείστου ποιούμεθα
 » τὰ αἶ, οὐ φιλιὰ τῇ πρὸς σέ νῆ Δία νικώμενοι, ἀλλ' ἀληθεία· καὶ γὰρ νέαν
 » ἄγων τὴν ἡλικίαν πολὺν ἐκέκτησο φρόνημα, καὶ ἀρετῆ καὶ ἀνέσει τοὺς
 » χρόνῳ τῶ βαθμῶ προεβηκότας ὑπεραίρειν ἐσπούδασας . . . Ὅθεν διὰ τά-
 » χους ἐπανέναι σπούδασον, καὶ μὴ πόρρω τῆς οἰκείας ἐγχρονίζειν ποίμνης
 » βούλου· τοῦτο καὶ ἢ τῶν ἱερῶν κανόνων βιβλὸς ἀπαρέσκεται, καὶ τοὺς οὕτως
 » ἔχοντας ποιμένας ὀνειδίξει· ὅρα γοῦν μὴ λόγοις τισὶν ὑποκλαπεῖς ὑψηλο-
 » τέρου ἐφιέμενος ἄγκου· ὅσον γὰρ τὸ ὕψος ὑπερκείμενον τοσοῦτον καὶ ὁ λόγος
 » ἀπαιτεῖται· θρυλλεῖται δὲ καὶ τοῦτο παρὰ τισιν ὡδε· ἐγὼ δὲ κάκιστον φημί
 » τὴν λιχνίαν καὶ πολλῶν γέμουσαν συμφορῶν αἰετῶν, νῦν δὲ μάλιστα καὶ
 » ἐπὶ ταύτην . »

Ἐν ἔτει 1665 ὁ φιλόπατρις Αἰτωλὸς ἔπεισέ τινα τῶν φιλογενῶν
 ἵνα καταβάλλῃ τὰ πρὸς σύστασιν σχολείου ἐν Ἀνατολικῷ καὶ πρὸς

ἐξασφάλισιν τοῦ χορηγηθέντος κεφαλαίου ἐζήτησε παρὰ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας τὴν ἐκδοσιν σιγγιλίου· ἀποτυχῶν δ' ἔγραψε πρὸς τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει παρεπιδημοῦντα Διονύσιον Λαρίσσης ἵνα συντελέσῃ πρὸς ταύτην τὴν ἀγαθοεργὸν πράξιν.

« Ἐν τοῖς μέρεσι τῆς Αἰτωλίας, τῆς ἐμῆς ἀθλιας πατρίδος, καὶ ἐπὶ πάσι »
 » σχεδὸν τοῖς περίξ ἐκείνῃ κλίμασιν ἐξέλιπε πρὸ πολλῶν ἤδη χρόνων ἄπαν »
 » καλὸν, μεθ' ὃ ἡ τῶν πεζῶν γραμμάτων γνῶσις, ἡ τροφή τῶν λογικῶν ψυ- »
 » χῶν, ἡ δυναμένη σοφίζειν εἰς σωτηρίαν τὸν ἄνθρωπον καὶ οὕτω συνέβη τοὺς »
 » ἐκείσε πάντας ἀναλαβήτους γενέσθαι καὶ ἄγαν τριβαρβάρους, περὶ δὲ τὴν »
 » ὁμολογίαν τῆς καθ' ἡμᾶς ἀμωμήτου πίστεως μηδὲν τῶν ἀλλοφύλων πάντες »
 » διενηνόχασι· σπάνιόν τι χρῆμα ὁ ἱερεὺς ἐκεῖ, ὁ ἀπλῶς γραμμάτων εἶδησιν »
 » ἔχων· τούτου χάριν πολλὰ τῶν παιδιῶν ἄνευ τοῦ μετανοίας λουτροῦ ἀπήλθον »
 » τοῦ βίου καὶ τῶν ἱερῶν ἀμέθεκτα μυστηρίων· εἰ δέ που καὶ ἱερεὺς (καθ' »
 » ὑπόθεσιν) φανείη που τραγικόν τι τέρας ἐκεῖνος ἢ κωμικὸν ἐκφρόδητρον· »
 » ταῦτα καθορῶν ἐγὼ καὶ εἶπερ τις ἄλλος δεινοπαθήσας καὶ ἀλγῆμα καθ' »
 » ἡμέραν ἡμῖν ἐπ' ἀλγήματι προσετιθετο· καὶ οὕτως ἔχων τρόπον τινα ἐζή- »
 » τουν μετὰ Θεὸν τοῦ τοιούτου κακοῦ θεραπείαν καὶ ἔτυχον ἀνδρὸς τινος »
 » ζῆλον ἥδη πατρῶον ἔχοντος καὶ προθυμίαν τὴν αὐτὴν τῷ συστησαμένῳ ἐν »
 » τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις τὸ νέον φροντιστήριον ἐν τῇ Κωνσταντίνου (!)· ἐκεῖνος »
 » τοίνυν μικρόν τι ἀργυρίδιον διδοὺς, ὅσον εἰς ἐνὸς μίσθωμα παιδαγωγοῦ, »
 » ἵνα τοὺς παῖδας τῶν πτωχῶν καὶ ἀδυνάτων παιδεύῃ τοὺς τε ἐν Ἀνατολικῇ »
 » καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις περίξ χωρίοις, ἐδεήθη διὰ γραμμάτων παρὰ τῆς μητρὸς »
 » ἡμῶν ἐκκλησίας, ὅπως τὸ σιτηρέσιον ἐκεῖνο μείνῃ ἀπαραποίητον εἰς τὸν »
 » μετέπειτα χρόνον, παρὰ μηδενὸς τῶν τε νῦν ὄντων ἢ τῶν ἐπομένων παρα- »
 » τραπείη εἰς οἰκείας ἡδουπαθείας· ὑπεσχόμην οὖν ἐγὼ τῷ ῥηθέντι τὰ τοιαῦτα »
 » γράμματα· δι' αὐτῶν οὖν τούτων ἤξιον τὸν καλὸν κἀγαθὸν ἐκείνον ἱερέα »
 » καὶ ἀπέτυχον· νῦν οὖν τῶν σῶν τιμίων ἄπτομαι γονάτων, εἶγε δυνατὸν διὰ »
 » σοῦ γένοιτο, καὶ χάριτας οὐ τὰς τυχεύσας ὑπὲρ τούτου ὁμολογήσω, μεθ' »
 » ἡμῶν δὲ καὶ πολλοὶ ἄλλοι· πρὸ πάντων δὲ ὁ τῶν ὄλων Θεὸς εἰς ἐαυτοὺς »
 » ἐπιγράφων τὰ ἐπὶ τοῖς ἀδελφοῖς γινόμενα . . »

Ἰησυχᾶζων ἐν τῷ ἐρημητηρίῳ του ὁ Εὐγένιος ἐπέσυρε καὶ τότε τὸν φθόνον ἀθλιῶν τινῶν πρὸς οὓς εὐαγγελικὴν ἀντέταξε μακροθυμίαν. Περὶ τούτου ἔγραψε πρὸς τὸν αὐτὸν Διονύσιον.

« Παρὰ πολλοῖς μὲν καὶ ἄλλοις, οὐ τῶν πάλαι μόνον θεοφιλῶν ἀνδρῶν, »
 » ἀλλ' ἔστιν ὅτε καὶ τῶν θύραθεν τῶν ἐπὶ τὴν ἱερὰν ἐσχολακώτων μάλιστα »
 » φιλοσοφίαν, τούτοις διὰ σπουδῆς πρὸ παντὸς ἄλλου τὴν τὸ λάθε βιώσας, »
 » καὶ ὁ ἀπράγμων βίος καὶ ἡσύχιος· ταῦτα καὶ παρ' ἡμῖν διαφερόντως ἦγαν »
 » πῆθῃ καὶ διὰ σπουδῆς ὅτι πλείστης ἐγένετο· διὸ καὶ πᾶσαν ἐπ' αὐτῆς κατέ-

(!) Ἐννοεῖ τὸν ἐκ Καστορίας Μανολάκην, ὅστις, κατὰ Δουσίθεον, συνέδραμεν ὑστερον καὶ τὸ ἐν Αἰτωλικῇ ὑφιστάμενον ἤδη σχολεῖον.

» τεινα τὴν σπουδὴν, ἢ ἐπ' ἄλλ' ὅτι τῶν δοκούντων παρὰ τοῖς πολλοῖς τι-
 » μίω· πᾶς γὰρ ἂν ἄλλως τούτων τῆς κατὰ νοῦν ζωῆς γενέσθαι ἐπιβόλον,
 » μὴ πρότερον φιλοσοφῆσαντα τοῦ νῦν αἰῶνος τὴν ματαιότητα, καὶ τὴν κακεν-
 » τρέχειαν τῶν πολλῶν ἐκφυγεῖν, ὡς δορκὰς ἐκ βρόχων; ἀλλ' ὅσον ἦν ἡμῖν διὰ
 » σπουδῆς τὰς γλωσσοαλγίας τῶν κακοσχόλων λαυθάνειν, τοσοῦτον ἡμεῖς ἀλώ-
 » σιμοι ταῖς πολλῶν διαβολαῖς· πολλὰ καὶ καθ' ἡμῶν, δέσποτα, εἰσὶ τὰ βέλη
 » καὶ πεπυρωμένα σὺν τοῖς ἄνθραξι τοῖς ἐρημικοῖς αἱ τοξίαι· καὶ ταῦτα οὐκ
 » ἐκ τῶν ἀδαιτήτων ἢ ἐκφύλων, ἀλλ' ἐκ τῶν στόλων καὶ δοκούντων εἶναι τι·
 » διὸ καὶ τῶν λυπηροτέρων ἡμῖν ἢ ἐπίτασις φορτικωτέρα· ἀρχιτέκτων δὲ τῶν
 » κακῶν ἢ μηχανορράφος τις τὸ σταμοπρόβλητον ἄγαλμα αὐτὸ νῦν τὰς καθ'
 » ἡμῶν ὑφαίνει διαβολὰς, καὶ τὰς ἀμυθίτους σκευωρίας ἐργάζεται... Οὐκ
 » ἐξαρκεῖ, φεῦ, ἡμῖν ἢ τῆς ἀνηλίτου ταύτης Γούδας καταδίκη, καὶ ἡ δυσχέ-
 » ρεια τῶν κακοβιώτων Ἀγράφων, ἐφ' οἷς νῦν οἰκοῦμεν, ἐν οἷς οὔτε οἶτος
 » γεωργεῖται (ὡς λέγεται), οὔτε οἶνος, οὔτε ἔλαιον, ἀλλ' ἐπιτίθεται ἡμῖν
 » ἐπαχθεῖς καὶ οὗτος! » (1).

Ἐκ τῶν πολλῶν μαθητῶν τοῦ Εὐγενίου ὑπῆρξαν καὶ ὁ Διονύσιος Μουσελίμης μητροπολίτης Λαρίσσης καὶ πεντάκις πατριαρχεύσας, ὁ Σεβρῶν Ἀνθιμος, ὁ Δημητριάδος Ἰωαννίκιος, Θεοφάνης, Παῖσιος, Συμεῶν Φναρίου, ὁ Λοιδορικίου Νεόφυτος, ὁ Λιτσᾶς καὶ Ἀγράφων Ἰάκωβος, ὁ Θεσσαλονίκης Ἰάκωβος. Ὑπὲρ πάντας ὁμῶς ἡγάπα Ἀναστάσιον τὸν Γόρδιον καὶ Χριστόφορον τὸν Αἰτωλὸν, εἰς οὓς κατέλιπεν ἀποθνήσκων καὶ τὴν βιβλιοθήκην του.

Οἱ Προκόπιος, Μελέτιος καὶ ἄλλοι ἐπαινοῦσι μεγάλως τὸν Εὐγένιον, τὸν ὁποῖον κατὰ λάθος διχοτέμνουσιν εἰς Αἰτωλὸν καὶ Ἀκαρνανά.

Ἐγραψε διάφορα θρησκευτικὰ συντάγματα καὶ λόγους, καὶ Βίον Κυρίλλου τοῦ Λουκάρειου, ὡς ἁγίου.

Περιεσώθησαν δὲ διάφοροι ἐπιστολαὶ του ἤτοι 26 πρὸς Διονύσιον Λαρίσσης (1662—66), καὶ ἀνὰ μία πρὸς τὸν ἐπίσκοπον Δημητριάδος (1662, πρὸς τὸν ἱερομόναχον Ἀγαθάγγελον (1664), Γερμανὸν τὸν Λοκρὸν (1663), καὶ Πανάγιωτην Νικουσίαν.

Διετῆρει δὲ τακτικὴν ἀλληλογραφίαν μετὰ τῶν τότε πεπαιδευμένων, καὶ πρὸ πάντων Νικουσίου, καὶ Ἀλεξάνδρου τοῦ Μαυροκορδάτου, ὅστις ὑπεγράφετο ἐπιστέλλων « Ὁ ἐν Χριστῷ υἱὸς αὐτῆς Ἀλέξανδρος (2) ».

Ὁ μαθητὴς του Γόρδιος, ὡς λέγει ὁ Προκόπιος, συνέγραψεν ἐν ἐκτάσει τὸν βίον τοῦ σοφοῦ καὶ ἐναρέτου διδασκάλου του.

(1) Καὶ ὁ τότε Ἀγράφων Ἰάκωβος δὲν ἔδειξε τὸ ἀπαιτούμενον σέβας πρὸς τὸν σεβάσιμον τοῦτον διδάσκαλον, ὡς δείκνυται ἐκ τινος ἐπιστολῆς του πρὸς τὸν αὐτὸν Διονύσιον.

(2) Αἰλιᾶνος· Ἰωνιὰ φιλλὰδ. Γ—Δ.—Ἐπιστολαὶ Εὐγενίου καὶ Γορδίου.

Παναγιώτης Νικουσίος.

Ἐγεννήθη ἐν Κωνσταντινουπόλει περὶ τὸ 1613 κομιδῇ νέον πα-
 ρέλαβεν ὁ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας ἱεροκήρυξ καὶ διδάσκαλος Μελέτιος
 Συρίγος, καὶ ἐξεπαίδευσεν τὴν Ἑλληνικὴν καὶ τὰς Ἀσιανὰς διαλέκτους·
 Εὐφροῖα κεκοσμημένος ἐξέμαθε τὴν Ἑλληνικὴν ἄριστα, τὴν Ἀραβικὴν,
 Περσικὴν, καὶ Τουρκικὴν· εἶτα δ' εἰς Πατάβιον ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Συρίγου (1)
 σταλεὶς πρὸς τελειοτέραν σπουδὴν, ἐγένετο ἐγκρατὴς τῆς Λατινικῆς
 καὶ Ἰταλικῆς γλώσσης, καὶ δι' αὐτῶν τῶν μαθηματικῶν ἐπιστημῶν
 καὶ τῆς ἀστρονομίας. Τσοῦτον δ' ἠδδοκίμησεν εἰς τὸν τελευταῖον
 τοῦτον κλάδον, ὥστε ἐκτὸς τῆς μεγάλης τιμῆς ἦν ἀπελάμβανεν ὡς
 ἀστρονόμος παρὰ τοῖς Εὐρωπαϊοῖς, ἐθεωρεῖτο παρὰ τῶν Τούρκων ὡς
 προγινώσκων τὰ μέλλοντα.

Ἐπανακάμψας ἐκ Παταβίου εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀνέλαβε τὰ
 καθήκοντα διερμηνέως τῆς πρεσβείας τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας,
 καὶ κατόπιν ἐτέρων Εὐρωπαϊκῶν πρεσβειῶν, ἐπὶ τέλους δὲ καὶ τῆς
 ὑψηλῆς Πύλης συγχρόνως. Ὡς διερμηνεὺς τῆς Γερμανικῆς πρεσβείας
 διετέλεσεν εἴκοσι πέντε ἔτη, ἀναφέρεται δὲ ὡς τοιοῦτος ἐν 1619.
 Ἀπὸ τίνος δ' ἐποχῆς ὁ Νικουσίος ἀνέλαβε τὸ διπλοῦν ἀξίωμα διερ-
 μινέως τοῦ αὐτοκράτορος, καὶ τῆς ὑψηλῆς Πύλης ὀριστικῶς ἀγνοεῖ-
 ται· γινώσκεται μόνον, ὅτι διετήρησεν αὐτὸ μέχρι τοῦ 1666, ὅτε
 συστρατευσάμενος ἐπὶ Κρήτην μετὰ τοῦ μεγάλου βεζίρου Ἀχμέτ-
 Κιουπρουλῆ, ἀφιέρωθ' ἰδίως εἰς τὴν ἀποκλειστικὴν τῆς Πύλης ὑπη-
 ρεσίαν. « Ὁ Παναγιώτης, λέγει ὁ Κάντεμιρ, ἀπέβη τσοῦτον ἀναγ-
 » καῖος εἰς τὴν Ὄθωμανικὴν αὐλὴν, καὶ τσοσούτην ἐκέκτητο παρ' αὐ-
 » τῆ ὑπόληψιν, ὥστε οὐδέποτε χριστιανὸς παρέστησε πρόσωπον οὔτω
 » λαμπρὸν, οὐδὲ τὸ μέλλον γεννήσει ὅμοιον αὐτῷ ὑπῆρξε διὰ τὸν
 » βεζίρην ὅτι ὁ Ἀχιτόφελ διὰ τοὺς Ἰουδαίους, καὶ ὁ Ὀδυσεὺς διὰ
 » τοὺς Ἕλληνας· τούτέστιν ἀνὴρ πολύμητις καὶ μὴ ὑπὸ προσκομιμάτων
 » καταβαλλόμενος. » Τρία δὲ τινα πρὸς τοῖς πολλοῖς ἄλλοις δύνανται
 νὰ καταδείξωσι τὸν χαρακτῆρα τοῦ Νικουσίου, ὡς χριστιανοῦ, καὶ ὡς
 Ἕλληνος· ἡ πολύκροτος μετὰ τοῦ Βανῆ ἐφένθη συζήτησις αὐτοῦ περὶ
 ὀρθῆς πίστεως τῶν χριστιανῶν, ἡ διαγωγὴ του κατὰ τὴν πολιορκίαν
 καὶ ἄλλωσιν τῆς Κρήτης, καὶ τὸ περὶ καταχῆς τῶν ἁγίων τόπων
 ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων, μεσολαβήσει αὐτοῦ, ἐκδοθὲν φερμάνιον. Ἀλλὰ
 ταῦτα πάντα κατ' ἕκτασιν ἐκτεθέντα ὑπὸ τοῦ Ε. Σταματιάδου, παρα-

(1) Κωνσταντίνου Πατριάρχου, περὶ τῆς Μεγάλης τῶν Γένους σχολῆς ὑπόμνημα.

λείπονται καὶ διὰ τὸ σχοινοτενές καὶ ὡς ἤκιστα ἀρμόζοντα ἐν φιλολο-
γικῇ μᾶλλον βιογραφίᾳ.

Ὁ Παναγιώτης συνεχίσθη τῷ 1665 εὐγενῆ τινα νέαν ἐκ τῆς
τῶν Καντακουζηνῶν οἰκογενείας ⁽¹⁾, ἐξ ἧς ἀπέκτησεν ἓνα μόνον υἱόν,
καταφαγόντα εἰς τῶν ἀλχημιστῶν τὰς χυμαίρας ἅπασαν τὴν πα-
τρικὴν οὐσίαν.

Ὁ Νικουσίος ἀπεβίωσε τῇ 2 Ὀκτωβρίου 1673 ἐξ ἀποπληξίας· ὁ
δὲ θάνατός του ἀναφέρεται οὕτως ὑπὸ Καντεμίρου. Μιᾶ τῶν ἡμερῶν
ἀστεϊζόμενος μετ' αὐτοῦ ἐν τῷ στρατοπέδῳ τῆς Σάξας ὁ μέγας βε-
ζίρης, τὸν ἠρώτησε μεταξὺ τῶν ἄλλων καὶ, πῶς ἐνῶ ἦτο τόσοσ σοφός
καὶ προεγίνωσκε τὰ τῶν ἄλλων πράγματα, δὲν ἠδύνατο νὰ προῖδῃ
τὰ ἴδια. Πρὸς ταῦτα ὁ Παναγιώτης, ἀπήντησεν, ὅτι ἂν ὁ μέγας βε-
ζίρης ἐλάμβανε τὸν κόπον νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν σκηνὴν του τὴν ἕκτην
ῶραν τῆς νυκτός, ἤθελεν ἶδει τί, προξενῆσον αὐτῷ λύπην καὶ δυσα-
ρέσκειαν. Ὁ βεζίρης ἀνυπόμονος νὰ λύσῃ τὸ αἰνίγμα, ἐπορεύθη περὶ
τὸ μεσονύκτιον εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ Παναγιώτου· ἀλλ' εἰσερχόμενος
ἀπήντησε τοὺς ὑπνρέτας ὀλολύζοντας καὶ θρηνοῦντας· παρ' αὐτῶν
δ' ἔμαθεν ὅτι ὁ Παναγιώτης ἀπεβίωσεν· εἰς τῶν ὑπηρετῶν πλησιάσας
τότε τῷ εἶπεν, ὅτι πρὶν ἀποθάνῃ τῷ ἀνέθηκε νὰ ζητήσῃ παρὰ τοῦ
βεζίρου τὴν χάριν ἵνα μετακομισθῇ ὁ νεκρός του εἰς Κωνσταντινού-
πολιν καὶ ἐνταφιασθῇ ἐκεῖ. Πρὸς ταῦτα ὁ Κιουπροῦλης ἀπήντησε.
« Λυποῦμαι διότι ὁ Παναγιώτης, ὃν τοσοῦτον ἠγάπησα, καὶ ὅστις
» ὑπνρέτησε τὸ διδάνιον πιστότερον ἢ ὅσον προσεδοκᾶτο ὑπὸ χρι-
» στιανῶν, ἀναδειχθεὶς κατὰ τε τοῦτο καὶ κατὰ τὰ ἄλλα αὐτοῦ
» σπάνια προτερήματα ὑπέρτερος καὶ αὐτῶν τῶν μουσουλμάνων, δὲν
» ἐπέισθη πρὸ τοῦ θανάτου αὐτοῦ νὰ ὁμολογήσῃ τὴν εἰς τὸν προφή-
» την ὑποταγὴν του. Διὰ τῆς πράξεως ταύτης ἤθελεν ἐπιστέφει
» ἅπαντα τὸν βίον του, καὶ πρῶτος ἐγὼ ἤθελον ἄρει τὸν νεκρόν του
» ἐπὶ μίαν λεύγαν εἰς τοὺς ὤμους μου. Ἄλλ' ἂν ἡ ἔλλειψις αὐτῆ
» δύναται νὰ τῷ κλείσῃ τὸν παράδεισον, ἐγὼ ὅμως ἐκτιμῶν τὸν
» πρὸς τὴν ὑπηρεσίαν ἡμῶν ζῆλόν του, νομίζω εὐλογον νὰ ἐκπληρωθῇ
» ἡ αἰτήσις του ὅπως ταφῇ ὅπου ἐπεθύμησε ». Τοιοῦτοτρόπως ὁ μέ-
γας βεζίρης ἐπέτρεψεν εἰς τοὺς ὑπνρέτας τοῦ Παναγιώτου νὰ μετα-
κομίσωσι τὸν νεκρόν αὐτοῦ εἰς Κωνσταντινούπολιν, δοὺς αὐτοῖς καὶ

(1) Ὁ Βαλιέρος λέγει τούναντιον, ὅτι ἡ σύζυγος τοῦ Νικουσίου ἦτο Χία τὴν πατ-
τριδα, τὸ γένος Καλθοκορέση· ὥστε πιθανόν ἐνυμφεῦθῃ δις.

χάτι σερίφιον ἀπευθυνόμενον μὲν πρὸς τὸν διοικητὴν Κωνσταντινουπόλεως, παραγγέλλον δὲ τὸν οἰκουμενικὸν πατριάρχην νὰ τὸν κηδεύσῃ μεθ' ὅλης τῆς δυνατῆς πομπῆς.

Τοῦτο δὲ καὶ ἐγένετο, παρευρεθέντων εἰς τὴν κηδεῖαν αὐτοῦ πάντων τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλλήνων καὶ ἐπισήμων ἀλλοδαπῶν ὁ νεκρὸς του κομισθεὶς εἰς τὴν ἐν νήσῳ Χάλκη μονὴν τῆς Θεομήτορος, ἣν αὐτὸς ἀνωκοδόμησεν, ἐτάφη αὐτόσε. Ἐπὶ δὲ τῆς ἐπιταφίᾳ πλακὸς ὑπάρχει γεγλυμμένον κηρύκειον, ὡς ἔμβλημα τῆς ἀξίας του, καὶ κάτω αὐτοῦ τὸ ἐξῆς ἐπιγράμμα·

Τῷ Σωτῆρι Θεῷ.

Παναγιώτης.

Ἐνθάδε κεῖται Παναγιώτου δέμας,
Ἐρμηνέως ἀνακτος ἀρίστου λῖαν,
Μέγα διαπρέψαντος ἐν σοφῶν λόγοις,
Καὶ βασιλείαν ἀξίαν εἰληφότος,
Λελοιπότης φῶς πρὶν τὸ γῆρας προφθάσῃ.
Ψυχὴ δὲ ἀπέπτη χῶρον εἰς μακαρίων.
αχογ' Σεπτεμβρίου κβ'.

Πολλοὶ ἐπήνεσαν τοῦ Νικουσίου τὴν πολιτικὴν περινοίαν, τὸν πρὸς τὴν πατρίδα ἔρωτα, καὶ τὴν πρὸς τὴν θρησκείαν καὶ παιδείαν ἀφοσίωσίν του. Ἀντὶ παντὸς ἐτέρου ἐγκωμίου παρατιθέμεθα ὅτι ὁ πολυμαθέστατος τῆς Ὀθωμανικῆς αυτοκρατορίας ιστοριογράφος Hammer περὶ αὐτοῦ ἐκφέρει· «Ὁ Νικουσίος ἦτο δεξιώτατος περὶ τὰς διαπραγματεύσεις, πολιτικὸς ὀξυδερκέστατος, ἀνὴρ εὐθύτατος, καὶ τῶν στασιαστῶν ὁ ἐχθρὸς καὶ ὁ τρόμος. Διετέλεσεν ὑπέρμαχος ἰσχυρὸς τῆς Ἀνατολικῆς ἐκκλησίας, κατορθώσας τὴν εἰς αὐτὴν ἀπόδοσιν τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις ἀγίων τόπων, καὶ ἐν ἐνὶ λόγῳ ἂν οἱ Ἕλληνες ἀπήλαυσαν ἐπὶ ῥοῆς τινος παρὰ τῆ ὑψηλῆ Πύλῃ, εἰς τὸν ἄνδρα ἐκείνον ὀφείλουσιν αὐτὴν».

Παραντιθέμεθα δὲ καὶ τὴν ἐξῆς ἀνέκδοτον ἐπιστολὴν, ἣν ἐξ Ἀγρῶν ἔγραψε πρὸς τὸν πάλαι συμμαθητὴν του Νικουσίον ἐπαναστρέφοντα ἐκ Κρήτης Εὐγένιος ὁ Αἰτωλός.

«Πολὺς μὲν παρ' Ἕλλησιν ὁ Ὀδυσσεὺς, ὅτι δεινὸς καὶ πάνυ τρίβων ἐν τοῖς πολεμικοῖς ἦν καὶ τοῖς πράγμασιν, ἐν βουλαῖς δὲ καὶ στρατηγίαις στρατηγηκώτατός τε καὶ βουλευτικώτατος· τοιοῦτος δὴπου πρὸ τῆς ἐν Τροίᾳ μάχης ἐκεῖνος, διδὲ καὶ κλεινὸς παρὰ πᾶσι καὶ ἀπόβλεπτος. Τί δὲ μετὰ τὴν μάχην καὶ τὸν ἐκτοπισμὸν; Ἀσητριγῶνάς τε καὶ Κύκλωπας ἐνίκησε, καὶ τὴν τῶν παντοίων πολιτειῶν εἶδισιν μεμάθηκε· πανάριστος ἄρα ἢ πρότερος ἐκεῖνος;

τῶν μὲν γὰρ φρονήσει τε καὶ συνέσει, τῶν δὲ ἀνδρίᾳ καὶ ἐμπειρίᾳ περιήν, καὶ σχεδὸν τῶν τότε ἀρίστων πάντων περιεγένετο. Οὕτω δὴ καὶ σὺ φίλων ἀνδρῶν πανάριστε καὶ περιπόθητε· πρὸ γὰρ τῆς ἑναγχος μάχης, καὶ τῶν ἐκείσε πραγμάτων περιβλεπτοῦ πανταχοῦ, μετὰ δὲ τὰ πολεμικὰ καὶ τὴν ἐκείθεν ἐπάνοδον λαμπρότερος ἄρα καὶ κλεινὸς παρὰ πᾶσι, καὶ τοῦτο οὐ δῶρον ἂν εἴποι τις ἢ φιλοτιμία τῶν κρατίστων ἡγεμόνων, ἀλλ' ἢ καὶ τῆς οἰκοθεν ἀρετῆς ἄθλον καὶ φιλοπονίας τῆς περὶ τὰ γράμματα· δεδοικμάσται γὰρ σου ἡ φρόνησις τοῖς πράγμασι, πλείον ἢ ὁ χρυσοῦς τῷ πυρὶ· τοῦ χρόνου δὲ προϊόντος καὶ καλλίονα πυθέσθαι τῷ τῶν ὄλων εὐχομαι Θεῷ· τὸ γὰρ περιὸν τῆς σῆς δυνάμεως καὶ τῆς διανοίας καὶ τοῖς ἄλλοις· καλοῖς, οἷς νῦν Χριστοῦ χάριτι πλεονεκτεῖ πως τῶν πολλῶν ἐν πᾶσι πανταχοῦ μεταδίδοται τῇ πνευματικῇ ἀδελφότητι τὸ καλόν· χαίρω τοιγαροῦν ἐγὼ μᾶλλον ἐπὶ τῇ σῇ εὐπραγίᾳ καὶ δυνάμει ἢ ἐπὶ τοῖς τοῦ Κροίσου τοῦ Λυδοῦ θησαυροῖς ἄλλοι· ἀλλὰ μακαρίους ἔγωγε νῦν καὶ εὐδαίμονας ἡγοῦμαι τοὺς θεατὰς γενέσθαι ἀξιοθέντας τῆς τε ἡδίστης σου ἐπανόδου καὶ ὀμιλίας· εἰσιτάκαμεν καὶ ἡμεῖς ἐνταῦθα καὶ ἀπόντες τὰ σῶστρα τῷ λογίῳ Θεῷ καὶ χαριστήρια τῆς σῆς ἐπανόδου μετὰ πολλῶν φ' ἴων· ἀλλὰ ζημίαν ἡγοῦμεθα, εὖ ἴσθι, τὴν ἀπότευξιν οὐ τὴν τυχοῦσαν· χρησταῖς δὲ καὶ πάλιν καὶ αἰσίαις τρεφόμεθα. ἐλπίσιν ἰδεῖν τε καὶ περιπτύζεσθαι· σὲ τὴν ἐμὴν φίλην καὶ περιπόθητον κεφαλὴν . . . »

Ὁ Νικουσίσιος ἐπιτιλοφορεῖτο πρῶτος διερμηνεὺς καὶ σεκρετάριος τῆς Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας, καὶ ἦτον ἐγγεγραμμένος ὑπὸ τῆς δημοκρατίας τῆς Γενοῦης εὐπατρίδης αὐτῆς, διότι τῷ 1688 περιεποιήθη μὲγάλως τὸν παρὰ τῷ Σουλτάνῳ ἀπεσταλμένον αὐτῆς μαρκήσιον Αὐγουστίνον Δουράτζον⁽¹⁾.

Συγγράμματα.

— Διάλεξις πρὸς Βανῆ-εφένδην περὶ τῆς πίστεως τῶν χριστιανῶν. (ἔδημοσιεύθη γαλλιστὶ ὑπὸ Ricaut· εἰς τὴν ἀπλοελληνικὴν δ' εὗρηται ἀνέκδοτος ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Πάτμου).

— Περὶ τοῦ ὀβελίσκου τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐπιστολιμαία διατριβὴ πρὸς Ἀθανάσιον τὸν Κέρκερον.

— Ἐπιστολαὶ πρὸς Εὐγένιον Αἰτωλὸν, καὶ ἄλλους.

Περὶ τῆς ὑπὸ Νικουσίσιου ἐκδόσεως τῆς ὀρθοδόξου ὁμολογίας Πέτρου τοῦ Μογίλα πολλαὶ ὑπάρχουσι διαφωνίαι. Ἐν τῷ βίῳ Μελετίου Συρίγου εἰπομεν, ὅτι οὗτος μὲν μετέφρασεν αὐτὴν, ὁ δὲ Νικουσίσιος κατέβαλε τὴν πρὸς ἔκδοσιν δαπάνην. Ὁ Θωμᾶς Φρίτζχιος ἀπατηθεὶς ἐκ τῆς προτασσομένης ἐγκυκλίου τοῦ πατριάρχου Νεκταρίου λέγει, ὅτι οὗτος εἶνε καὶ ὁ συγγραφεὺς τῆς Ὁμολογίας. « Confessionem novam ecclesiae Graecae Orientalis a Patriarcha Hierosolymitano Nectario anno Christi MDCLXII compositam ». Ὁ δὲ

(1) Ἐπ. Σταματιάδου, Γεωγραφία τῶν μεγάλων διερμηνέων. — Ἐπιθ. καὶ Cantemir, Histoire de l'Empire Ottoman. — Hammer, Histoire de l'Empire Ottoman. — Ricaut, de l'etat present des Eglises.

*Οφμανν (Historia Catechismi Russorum) κατά λάθος ἀποδίδει τὰς ἐν τῇ τελευταίᾳ παραγράφῳ τῆς ἐγκυκλίου τοῦ Νεκταρίου ὑπὲρ Νικουσίου εὐχὰς ἕξ ἐπαινοὺς εἰς τὸν Μογίλαν (Nectarius ipse summis laudadibus totlit Mogilam . . .)

Ἐκ τῆς μνημονευθείσης ἐγκυκλίου δηλοῦται, ὅτι ὁ Νικουσίος τῶντι ἀνέλαβε τὴν ἔκδοσιν τοῦ ἐν λόγῳ συγγράμματος. «Ὁ σοφώτατος οὐχ ἤττον δὲ καὶ θεοσεβέστατος καὶ ὀρθοδόξοτατος Ἑρμηνεύς τοῦ Ἀνατολικοῦ καὶ Δυτικοῦ κράτους τῶν Αὐτοκρατόρων, κύριος Παναγιώτης, οἶα τοῦ ἡμετέρου τῶν Γραικῶν γένους ἐς ἄκρον ζηλωτής, καὶ τοῦ ὀρθοδόξου ἡμῶν δόγματος διάπυρος ὑπερασπιστής, πρὸς τοῖς ἄλλοις αὐτοῦ μεγαλοπρεπέσιν ἔργοις, καὶ τοῦργου τούτου γενέσθαι προστάτης οὐκ ὤκνησε, τοῦ τύπου δηλαδὴ καὶ κατὰ τὴν ἡμῶν τε καὶ τῶν λατίνων φωνῆν (καίπερ πολιτικαῖς φροντίσιν ὅσαι ὥραι ἐνειλούμενος) οἰκείως ἀναλώμασι ταύτην ἔκδοῦναι». — Ὁ Βρετὸς (Κατάλογος Νεοελλ. Φιλολ. Α' σελ. 34) καταγράφει ὑπ' ἀριθμὸν 404 τὴν ἔκδοσιν ὑπὸ τὸν τίτλον «Ὁρθόδοξος Ὁμολογία τῆς καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀνατολῆς. Ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐν τῇ ἡμετέρᾳ μονῇ. Ἔτει αχξβ'. Νοεμβρίου ἡ.» προσθέμενος, ὅτι «ἐτυπώθη ἐν τῇ πατριαρχικῇ τυπογραφίᾳ». Ἀμέσως δὲ κατωτέρω ὁ αὐτὸς καταγράφει ὑπ' ἀριθμὸν 402 τὴν ἐν Ὀλλανδίᾳ ἔκδοσιν «Κατήχησις τῆς καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀνατολικῆς ἐκ τῆς Ῥωσικῆς διαλέκτου μεταφρασθεῖσα εἰς κοινὴν παρὰ Παναγιώτου τοῦ Διερμηνέως τῆς Ὑψηλῆς Πύλγος κλπ. Ἐν Λουγδούνῳ (τῆς Ὀλλανδίας) 1662». «Ὅτι ὁ Κ. Βρετὸς ἠπατήθη εἰς τὴν πρώτην καταγραφὴν τῆς ἐκδόσεως εὐκόλως καταδεικνύεται ἄ) τυπογραφίῳ ἑλληνικῶν δὲν ὑπῆρχε τότε ἐν Κωνσταντινουπόλει β) ὁ τίτλος εἶνε ἀντιγραφὴ τοῦ προτασομένου τῆς ἐγκυκλίου ψευδοτίτλου, εἰς ὃν προσετέθησαν τὰ ἐν τέλει τοῦ γράμματος τοῦ Νεκταρίου, «Ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐν τῇ ἡμετέρᾳ μονῇ ἔτει αχξβ' Νοεμβρίου κ'». Πιθανῶς ἔχων ἀνά χειρας δύο ἀντίτυπα ἐκ τοῦ ἑνὸς τῶν ὁμοίων ἔλειπε τὸ προμετώπιον ἐνόμισεν ὡς διαφόρε ἐκδόσεις, καὶ μὴ ἐπισταμένως ἐπιθεωρήσας κατέγραψε τὸ μὲν πρῶτον ὡς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἔκδοθὲν, τὸ δὲ δεύτερον ἐν Ὀλλανδίᾳ.

Ἄλλὰ καὶ ὁ δεύτερος τίτλος δὲν μᾶς φαίνεται ἀκριβῆς ἄ) διότι δὲν εἶνε γνωστὸν ἂν ὁ εἰς ἔκδοσιν τῆς Ὁμολογίας συνδραμῶν Νικουσίος εἶνε ταυτοχρόνως καὶ μεταφραστῆς πιθανῶς ὁ τίτλος ἦτο μακρότερος καὶ χάριν συντομίας ἀφηρέθησαν ὑπὸ τοῦ Κ. Βρετοῦ τὰ ἐλλείποντα β) οἱ Κίμμελ, Αἰνέκιος, Ὁφμανν καὶ ἄλλοι λέγουσιν ὅτι ἐν Ἀμστελδάμῳ καὶ οὐχὶ ἐν Λουγδούνῳ τῆς Ὀλλανδίας ἐξεδόθη δαπάνῃ τοῦ Νικουσίου ἢ Κατήχησις τοῦ Μογίλα, ἥτις ἀνετυπώθη ἀπαρallάκτως ἐν Λειψία τῷ 1695 ὑπὸ Λαυρεντίου Νορμάννου, καὶ ἐν Βρατισλαβία τῷ 1751 ὑπὸ Καρόλου Ὁφμάννου, προσθέντος καὶ τὴν Γερμανικὴν μετάφρασιν τοῦ Φριτζίου.

Ἄλούσιος Γραδενίγος (1).

Ἐγεννήθη ἐν Κρήτῃ, καὶ ἐξεπαιδεύθη ἐν Ἰταλίᾳ, ὅπου, μετὰ τὴν

(1) Ἀντώνιος Γραδενίγος, πιθανῶς ἀδελφὸς τοῦ Ἀλούσιου ἐδίδαξε τῷ 1630 εἰς τὸ ἐν Βενετιῇ ἑλληνικὸν σχολεῖον. (Veludo, Colonia Graeca in Venezia).

ἄλωσιν τῆς πατρίδος, μέχρι θανάτου παρέμεινε, τὰς διατριβὰς ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐν Βενετία ποιούμενος. Ἐκαλεῖτο ἐν τοῖς κοσμικοῖς Ἀμβρόσιος, καὶ εἶτα μετὰ τοῦ ἐνδύματος καὶ τὸ ὄνομα μεταλλάξας, Ἀλούσιος ἐπεκλήθη. Ἐχρημάτισε διδάσκαλος τοῦ ἐν Βενετία ἑλληνικοῦ σχολείου (1664—66)· διωρίσθη ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως δημόσιος διορθωτῆς καὶ λογοκριτῆς τῶν ἑλληνιστῶν ἐκδιδομένων βιβλίων, εἶτα δὲ καὶ βιβλιοφύλαξ τῆς Μαρκιανῆς Βιβλιοθήκης ⁽¹⁾.

Ἐπεμελήθη διαφοροὺς ἐκδόσεις, ὡς τὴν Ἱστορίαν τῶν Ἀθηνῶν ὑπὸ Κονταρῆ 1675 ⁽²⁾, τὴν Ἐρωφίλην τοῦ Χορτάτζη 1676 ⁽³⁾, τὴν Ἱεροκοσμικὴν Ἱστορίαν τοῦ Νεκταρίου ⁽⁴⁾, καὶ τὸ ἐξῆς μὴ μνημονευόμενον ὑπ' οὐδενός.

— Παρακλητικὴ σὺν Θεῷ ἀγίῳ, περιέχουσα τὴν πρέπουσαν αὐτῇ ἀκολουθίαν· νεωστὶ Ἐνετίῃ μετατυπωθεῖσα παρὰ Ἀνδρέα τῷ Ἰουλιανῷ ἀναλώματι μὲν καὶ καμᾶτῳ ἰδίῳ, σπουδῇ δὲ καὶ ἐπανορθώσει τοῦ Παναϊσειμωτάτου καὶ σοφωτάτου Ἀλούσιου τοῦ Γραδενίγου ἤδη Πρωτοθύτου τῆς Πόλεως Κυδωνίας ἐν Κρήτῃ, καὶ νῦν βιβλιοφύλακος τῆς Γαληνοτάτης τῶν Ἐνετῶν ἀριστοκρατίας. Ἐτεῖ ἀπὸ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀρχὰ. εἰς μέγα ὄγδοον. σελ. σ' διπλαῖ (400).

Ὁ ἐκδοὺς Ἀνδρ. Ἰουλιανὸς προσφωνῶν τὴν ἔκδοσιν « εἰς τὸ πανευκλεέστατον καὶ μεγαλοφρονέστατον τῶν Γραικῶν γένος » ἐπιφέρει περὶ Γραδενίγου ταῦτα « μῆτε ἀγρυπνῶν, μῆτε μόχθων, μῆτε δαπανῶν ἰδίου φειδομένον » πρὸς κοινὴν ὠφελειάν τε καὶ ἐπιτηδειότητα τοῦ ἀξιοπολυδοξάστου καὶ προσφιλεστάτου αὐτοῦ γένους, ἀνθ' ὧν δικαίως ἂν αὐτῷ μεγίστας τὰς χάριτας, ἔχειν δεῖ »

Πρὸς τὸν Γραδενίγον προσεφωνήθησαν ὑπὸ Χριστοφύρου Βουλγάρως αἱ ἐν 1674 ἐκδοθεῖσαι Ἀκολουθίαι τῶν πολυούχων Κερκύρας ἐν τῇ ἐκδόσει ταύτῃ εὑρηται καὶ ἐπιγράμμα ἠρωλεγεῖτον τοῦ Χριστοφύρου πρὸς τὸν Γραδενίγον, ὅστις ἐν τῷ προμετωπίῳ ἐπικαλεῖται « μελίρρυτος Ἱεροκλήρυξ, καὶ κατ' ἀμφοτέρας τὰς διαλέκτους πολυμαθέστατος ».

Εὑρηται παρὰ Σ. Οἰκονόμῳ εἰς σύνταγμα ἢ ἀντίγραμμά τοῦ Γραδενίγου τὸ ἐξῆς χειρόγραφον « ὑπομνήματα καὶ ζητήματα εἰς τὸ Ἀριστοτέλους περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς ». Ἐν τέλει φέρεται ἡ σημείωσις. « Ἐκ τῶν τοῦ Ἀλούσιου Γραδενίγου ἰδία μηχανῇ τε καὶ μόχθῳ ».

Γεράσιμος Βλάχος.

Ἐγεννήθη ἐν Κρήτῃ, ὅπου ἐπαιδεύθη τὰ πρῶτα μαθήματα, καταρτισθεὶς εἶτα ἐν Ἰταλίᾳ. Ἐν Βενετίᾳ διετέλεσεν ἐφημέριος τοῦ ναοῦ

(1) Ἐν τῇ προμετωπίδι τῶν Ἀκολουθιῶν τοῦ Βουλγάρως τιτλοφορεῖται καὶ καθηγούμενος Κερκύρας, καὶ πρωτοπαπᾶς Κυδωνίας.

(2) Κατάλογος Λάμπρου, ἀριθ. 21.

(3) Βρετῶ, Β'. ἀριθ. 76. (4) Λάμπρου, 22.

τοῦ ἁγίου Γεωργίου, καὶ ἱεροκλήρυξ διδάσκων τὴν ἑλληνικὴν καὶ τὰς ἐπιστάμας εἰς τὸ ἐν τῇ μητροπόλει ταύτῃ ἑλληνικὸν σχολεῖον (1658—61). Ἐλθὼν εἶτα εἰς Κέρκυραν ἐμόναζεν εἰς τὴν μονὴν τῆς Θεοτόκου, ἧς καὶ προσχειρίσθη ἡγούμενος (1661): ἐκλεχθεὶς ὕστερον μητροπολίτης Φιλαδελφείας ἀπεχώρησε τοῦ προσφιλῶς ἐρημητηρίου του, ἀφίει ἀντιπρόσωπον τὸν ἀνεψιὸν του Ἀρσένιον Καλλούδην ἑλθὼν εἰς Βενετίαν διόκησεν ἐπὶ ἑξ ἔτη (1679—85) τὴν ἀρχιεπισκοπὴν, παρὰ πάντων ἀγαπώμενος καὶ σεβόμενος καὶ ἀπεβίωσεν ἐγκαταλιπὼν φήμην σοφοῦ καὶ ἐναρέτου ποιμενάρχου (1). Ὁ συμπατριώτης του Νικόλαος Βουβούλιος ἔγραψεν ἔπαινον τοῦ Βλάχου, τῷ 1723, ὃν δὲν ἠδυνήθημεν νὰ ἴδωμεν καὶ προσθέσωμεν καὶ ἄλλας λεπτομερείας εἰς τὸν συντόμως ἤδη ἐκτιθέμενον βίον τοῦ λογίου Κρητός.

Ἐγράψεν ὁ Βλάχος πολλὰ καὶ διάφορα, ἐξ ὧν ἐδημοσιεύθησαν

—Θησαυρὸς τῆς ἐγκυκλοπαιδικῆς βάσεως τετραγλωσσος. Μετὰ καὶ τῶν ἐπιθέτων ἐκλογῆς, καὶ διττοῦ τῶν λατινικῶν τε καὶ Ἰταλικῶν λέξεων πίνακος. Ἐκ διαφόρων παλαιῶν τε καὶ νεωτέρων λεξικῶν συλλεχθεὶς παρὰ Γερασίμου Βλάχου τοῦ Κρητός, καθηγουμένου τῆς μονῆς τοῦ μεγάλου Γερασίμου Σκαλωτοῦ, κήρυκος τοῦ ἱεροῦ εὐαγγελίου, καὶ τῶν ἐπιστημῶν κατ' ἀμφοτέρας τὰς διαλέκτους διδασκάλου. Venetiis 1659.

« Τὸ λεξικὸν τοῦτο, λέγει ὁ Βρετὸς, ἀφιερῶθι εἰς τὸν μέγαν δοῦκα τῆς Τοσκάνης Φερδινάνδον τὸν Β'. ὑπὸ τοῦ συγγραφέως, ὅστις ἐράνη ὁ πρῶτος λεξικογράφος μεταξὺ τῶν νεοελλήνων πεπαθειμένων ἀνδρῶν. Μετὰ τὴν ἀφιερωτικὴν γεγραμμένην λατινιστί, ἔπονται διάφορα ἐπιγράμματα τοῦ ἰδίου λεξικογράφου, ἐγκωμιάζοντος διάφορα μέλη τῆς δουικῆς οἰκογενείας, καὶ ἕτερα εἰς ἔπαινον τοῦ συγγραφέως Βλάχου ὑπὸ τῶν φίλων του, Ἀρσενίου ἱερομονάχου Καλλούδη, τοῦ Κρητός, Στεφάνου Τζιγαρά, Βαρβολομαίου Συροπούλου τοῦ Κρητός, καὶ Γρηγορίου ἱερομονάχου Μελισσηνοῦ τοῦ Κρητός. Ἡ ἔκδοσις αὕτη εἶναι τὴν σήμερον σπανία. Μετετυπώθη δὲ μετὰ προσθήκην λέξεων καὶ διόρθωσιν τῶν τῆς πρώτης ἐκδόσεως παροραμάτων παρὰ τῷ τυπογράφῳ Ἀντωνίῳ τῷ Βόρτολι κατὰ τὸ 1723 καὶ 1750 ἔτος. Ἐν δὲ τῷ τέλει τοῦ προοιμίου τοῦ τυπογράφου Βόρτολι ἀναγινώσκειται ἐν ἐπίγραμμα Νικολάου Βουβούλιου ἱατροσοφιστοῦ πρὸς ἔπαινον τοῦ λεξικογράφου. Τέλος μετετυπώθη παρὰ τῷ τυπογράφῳ Νικολάῳ Γλυκεῖ, τὸ 1784 ἔτος (1) ».

— Ἀρμονία ὀριστικῆ τῶν ὄντων κατὰ τοὺς ἐλλήνων σοφοὺς, συντεθεῖσα παρὰ

(1) Sp. Veludo, sulla Colonia Greca in Venezia.—Μουστοξύδου, περὶ τῶν ἐν Κερκύρᾳ Ἀκαδημιῶν.

Κατὰ λάθος ὁ Βρετὸς φέρει, ὅτι ὁ Βλάχος ἀπεβίωσε τῷ 1618, ἐνῶ τῷ 1683 ἦτο ἤδη ἐν τοῖς ζῶσι.

(1) Κατάλογος Νεοελληνικῆς Φιλολογίας Β'. σελ. 33.

Γερασίμου Βλάχου τοῦ Κρητός, καθηγουμένου τοῦ μεγάλου Γεωργίου Σκα²λωτοῦ, εὐαγγελικοῦ κήρυκος καὶ τῶν ἐπιστημῶν διδασκάλου. Venetiis, typis Andree Iuliani, 1664. 4^{ον}, σελ. 323. ἑλληνολατινιστί.

Προσφωνεῖ ὁ Βλάχος λατινιστί τὴν ἔκδοσιν εἰς τὸν αὐτοκράτορα Λεοπόλδον Α', πρὸς ὃν καὶ δύο ἐλεγεία λατινιστί. Εὗρηγται καὶ δύο ἐπιγράμματα ἑλληνιστί πρὸς Βλάχον, τὸ μὲν τοῦ ἀνεψιοῦ του Ἀρσενίου Καλλούδη, τὸ δὲ Γρηγορίου Ἱερομονάχου Σιναιτοῦ Μελισσηνοῦ τοῦ Κρητός. Ἐν τέλει ἡ ἐξῆς σημείωσις, « ἐτυπώθη ἐν Βενεταῖς παρὰ Ἀνδρέα Ἰουλιανῶ ἔτη (sic) τῆς ἐνσάρχου οἰκονομίας αχξ (sic) ἐπιμελεία καὶ διορθώσει Γρηγορίου Ἱεροδιακόνου Βλάχου τοῦ Κρητός (1) ».

Ἐξ τινα σημείωσεν Βουβουλίου φερομένην ἐν Βίῳ Παναγιώτου Σινωπέως, ἀναγινώσκομεν τὰ ἐξῆς περὶ ἄλλων ἀνεκδότων συγγραμμάτων τοῦ Βλάχου· « συνέγραψε Φιλοσοφικὰ καὶ Θεολογικὰ μαθήματα· λόγους ἐκφωνηθέντας εἰς τὴν ἀπλήν τῶν Ἑλλήνων διάλεκτον. Σημειώσεις καὶ ὑποσημειώσεις εἰς τὴν Θεῖαν Γραφήν, τοὺς ἁγίους Πατέρας, καὶ τὰς ἱεράς Συνόδους. Ταῦτα τῆ ἰδίᾳ τοῦ αὐτοῦ φιλοπόνου ἀνδρὸς χειρὶ γεγραμμένα, καὶ εἰς σχεδὸν τεσσαράκοντα διηρημένα βιβλία εὐρίσκονται ἐν τῇ αὐτοῦ παρὰ τοῖς ἐνταῦθα (Βενετία) Ῥωμαίοις σωζομένη Βιβλιοθήκῃ ».

— Ἐγχειρίδιον Μετρικῆς, (ἀνεκδοτον παρὰ Π. Λάμπρω).

Πρὸς τούτοις ἔγραψεν ὁ Βλάχος—Περὶ ἐπιστολικῶν τύπων, ὡς φαίνεται ἔκ τινος ῥητοῦ προτιθεμένου εἰς τὸ ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑπὸ Ἀναστασίου Περδίκη ἐξ Ἰωαννίνων τῷ 1836 ἐκδοθὲν ἐπιστολόριον.

— Ἐπιστολὴν ἐκ Κερκύρας πρὸς Βησσαρίωνα τὸν Μικρὴν περὶ φυσικοθεολογικῶν ζητημάτων. (ἔδημοσιεύθη ἐν Εὐαγγελικῷ Κήρυκι τομ. ΣΤ' σελ. 297—81).

— Σχολαστικὰ ζητήματα εἰς τὸ α', β', καὶ γ' βιβλίον τῶν μετεωρολογικῶν τοῦ Ἀριστοτέλους.

Χορτάκαι.

Α'. *Μελέτιος*. Ἐγεννήθη ἐν Ῥεθύμνῳ τῆς Κρήτης ἐκ τοῦ περιφανοῦς τῶν Χορτακῶν οἴκου, καὶ ἐκαλεῖτο Μιχαὴλ ἐν τοῖς κοσμικοῖς. Παιδευθεὶς ἐν τῇ πατρίδι τὰ ἐγκύκλια γράμματα, μετέβη εἰς Ἰταλίαν πρὸς τελειωτέραν παιδείαν, καὶ ἐν Βενετία κατασταθεὶς ἐχειροτονήθη ἱερεὺς ὑπὸ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Κεφαλληνίας Νικόδημου Μεταξᾶ. Ἐδίδαξεν εἰς τὸ ἐκεῖ ἑλληνομουσεῖον (1655), χρηματίσας ἐφημέριος καὶ ἱεροκέρυξ τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Γεωργίου· εἶτα προεχειρίσθη ἀρχιεπίσκοπος Φιλαδελφείας εἰς διαδοχὴν Ἀναστασίου Βαλεριανοῦ. Διψύχησε τὴν ἀρχιεπισκοπὴν ἐπὶ εἰκασθετίαν (1657—77), καὶ ἡ Δημο-

(1) Ὁ Γρηγόριος οὗτος Βλάχος, ἀδελφὸς ἢ συγγενὴς τοῦ Γερασίου, ἐπεμελήθη τὴν ἐν ἔτει 1664 παρὰ Ὁρσίωφ Ἀλβρίτζη ἔκδοσιν τοῦ Μηναίου τοῦ Ἀπριλίου (Π. Λάμπρων, Β' Κατάλογος, ἀριθμ. 17).

κρατία ἀμείβουσα τὴν ἐξιδιασμένην εὐσυνειδήσιαν τοῦ Κρητός, ἐδώ-
ρῆσατο ἰσοβίως τὴν πρόσδοτον τοῦ ἐν Κερκύρα μοναστηρίου τοῦ ἁγίου
Ἰωάννου τῶν Μωραϊτῶν, συνισταμένην εἰς πλέον τῶν ἑκατὸν τριά-
κοντα φλωρίων κατ' ἔτος, ἐκτὸς τῆς ἐνιαυτίου ἐπιχορηγήσεως ἐτέρων
180, ὡς ἀρχιεπισκόπου Φιλαδελφείας. Ὁ Μελέτιος ἦν εἰδήμων τῆς
λατινικῆς, καὶ ἀρκετὰ τετριμμένος περὶ τὴν θεολογίαν⁽¹⁾, ἐκ δὲ τῶν
συγγραμμάτων αὐτοῦ μάς εἶνε γνωστὸν μόνον τὸ ἐξῆς.

—Ὁμολογία, ἧτοι λόγος ἐπιδεικτικὸς περὶ τοῦ ἀκώματος τῆς ἱερωσύνης^α
συντεθεῖσα μὲν παρὰ Μιχαήλου Χορτακίου τοῦ Κρητός, καὶ ἐκφωνηθεῖσα,
ὁπόταν παρὰ τοῦ πανιερωτάτου καὶ σοφωτάτου κυρίου Νικοδήμου τοῦ Με-
ταξᾶ, Ἀρχιεπισκόπου Κεφαλληνίας καὶ Ζακύνθου, εἰς τὸν τῆς ἱερωσύνης βαθ-
μὸν ἀνίχθη ἀφιερῶθη δὲ εἰς τὸν μακαριώτατον, καὶ θεοπρόβληπτον Πα-
τριάρχην τῆς μεγαλοπόλεως Ἀλεξανδρείας, κύριον Νικηφόρον τὸν πρῶτον ἐπο-
νομαζόμενον Κλαροζάνην. Ἐνετίησιν ἔτει ἀπὸ Χριστοῦ αχμβ'. παρὰ Ἰωάννη
Ἀντωνίφ τῷ Ἰουλιανῷ.

Εἰς τὸν Μελέτιον προσεφώνησεν ὁ Πουναλῆς τῷ 1661 τὴν ὑπ' αὐτοῦ καὶ
τοῦ Καλλιέργου συντεθεῖσαν ἀκολουθίαν τοῦ ἁγίου Γοδελαῆ.

Β'. Γεώργιος Χορτάτζης. Ἐγεννήθη καὶ οὗτος ἐν Ῥεθύμνῳ ἐκ
τοῦ οἴκου τῶν Χορτακῶν πεπροικισμένος ἐκ φύσεως μὲ λαμπρὰν
φαντασίαν ἔγραψεν εἰς κρητικὸν ἰδίωμα τὴν τραγωδίαν Ἐρωφίλην,
ἐν ᾗ διαλάμπει ἡ ποιητικὴ χάρις, ἡ ζωηρότης καὶ ποικιλία τῶν εἰ-
κόπων. Καὶ ὄντως ὁ Χορτάκης ἐγένετο ὁ ἐπισημότερος Ἑλλήν ποιητὴς
τοῦ 17'. αἰῶνος, δυνάμενος νὰ ὑπερβῇ κατὰ τὴν φαντασίαν πολλοὺς
τῶν ὕστερον ἀναφανεύτων. Ἐπειδὴ δὲ τὸ ἀριστούργημα τοῦ Κρητός
εἶνε πάντῃ ἄγνωστον, μεταφέρομεν ἐνταῦθα ὀλίγους στίχους πρὸς
κατάδειξιν τῆς φαντασίας τοῦ ποιητοῦ.

Ἐν Προλόγῳ ὁ Χάρων παριστάμενος μονολογεῖ.

Ἡ ἄγρια κ' ἡ ἀνελύπητη, κ' ἡ σκοτεινὴ θωριά μου,
καὶ τὸ δρεπάν' ὅπου βαστῶ, καὶ ταῦτα τὰ γυμνά μου
κόκκαλα, κ' ἡ πολλαὶς βρονταῖς, κ' ἡ ἀστραπαῖς ὀμάδι,
ὅπου τὴν γῆν ἀνοίξαι, κ' ἐβγῆκ' ἀπὸ τὸν Ἄδη,
ποῖς εἶμαι μοναχάτωνε δίχως μιλιὰ μποροῦσι
νὰ φανερώσουν σήμερο 'ς ὄσους μὲ συντηροῦσι.

• • • • •

Ἐγῶμαι κείνος τὸ λοιπὸ ἀπ' ὅλοι μὲ μισοῦσι,
καὶ σκυλοκάρδη καὶ τυφλὸ, κ' ἄπονον μὲ λαλοῦσι.

(1) Veludo, Colonia Greca in Venezia.

Ἐγὼ μ', ἀποῦ τζῆ Βασιλεὺς, τζῆ μπορεμένους οὔλους,
 τζῆ πλούσιους κ' ἀνήμπορους, τζ' ἀφένταις καὶ τζῆ δούλους;
 τζῆ νέους καὶ τζῆ γέροντες, μικροὺς καὶ τζῆ μεγάλους,
 τζῆ φρόνιμους καὶ τζῆ λωλοὺς, κ' ὄλους ἀνθρώπους τζ' ἄλλους,
 γιαμὰ γιαμὰ ὄντε μοῦ φανῆ ρίχνω καὶ θανατόνω,
 κ' εἰς τὸν ἀθὼ τζῆ νιότης τους τζῆ χρόνους τους τελιόνω.
 Λυόνω τζῆ δόξαις καὶ τιμαῖς, τὰ νόματα μαυρίζω,
 τζῆ δικαιοσύναις διασκορπῶ, καὶ τζῆ φιλιαις χωρίζω
 τζ' ἄγριας καρδιαῖς καταπονῶ, τζῆ λογισμοὺς ἀλλάσσω,
 τζ' ὀλίπιδες ρίχνω 'ς μιὰ μεριά, καὶ τζ' ἔγνοιαις κατατάσσω.
 Κ' ἐκεῖ ποῦ μὲ πολὺ θυμὸ τὰ μάτια μου στραφοῦσι
 χώραις χαλοῦν ἀλάκαιραις, κόσμοι πολλοὶ βουλοῦσι.
 Ποῦ τῶν Ἑλλήνων ἢ βασιλειαῖς; ποῦ τῶ Ῥωμιῶν ἢ τόσαις
 πλούσιαις καὶ μπορεζόμεναις χώραις; ποῦ τόσαις γνώσαις;

. . . .

Φτωχοὶ στὸ λάκκο κατοικοῦν, βουβοὶ μὲ δίχως στόμα,
 ψυχαῖς γδουμναῖς δὲν ξεύρω ποῦ στὴ γῆ λιγάκι χῶμα.
 Ὡ πλησία κακορβίζικοι καὶ γιάντα δὲ θεωροῦσι
 τζῆ μέραις πῶς λιγαίνουσι, τζῆ χρόνους πῶς περνοῦσι
 τὸ ψὲς ἐδιάβη, τὸ προχθὲς πληρὸ δὲν ἀνιστοράται,
 σπῖθα μικρὴ τὸ σήμερο στὰ σκοτεινὰ λογαταί.
 Ὡ ἕναν ἀνοιγοσφάλισμα τῶν ἀμματι' ἀποσῶνω,
 καὶ δίχως λύπησι καμιὰ πᾶσ' ἀνθρώπο σκοτῶνω.
 Τὰ κάλλη σβύνω, κ' ὄμορφο πρόσωπο δὲ λυποῦμαι,
 τοὺς ταπεινοὺς δὲ λετμονῶ, τοὺς ἄγριους δὲ φοβοῦμαι.
 Τοὺς φεύγουν φτάν' ὀγλήγορα, τοὺς μὲ ζητοῦν μακραίνω,
 καὶ δίχως νὰ μὲ κρᾶζουσι συχνὰ τζῆ γάμους μπαίνω.

. . . .

Φτωχοὶ τ' ἀρπάτε φεύγουσι, τὰ σφίγγετε πετοῦσι,
 τὰ περιμαζόνετε σκορποῦν, τὰ κτίζετε χαλοῦσι.
 Σὰ σπῖθα σβύν' ἢ δόξα σας, τὰ πλοῦτή σας σὰ σκόνη
 σκορποῦσθη καὶ χάνονται, καὶ τ' ὄνομα σας λυόνει.
 Σὰ νᾶτον μὲ τὸ χέρι σας γραμμένο εἰς περιγιάλι,
 στὴ διάκρισι τζῆ θάλασσας, γῆ χάμαι στὴν πασπάλη.

. . . .

Ἡ τραγωδία αὕτη διηρημένη εἰς πράξεις πέντε ἐξεδόθη πολλάκις ἐν Βενετία^α
 σχολαστικὸς δὲ τις ἐτόλμησεν ἵνα ἐπιβάλλῃ χεῖρα καὶ μεταβάλλῃ τὴν γλῶσσαν,
 πλην οἱ ἐκδίδοντες μετ' οὐ πολλὸν ἰδόντες τὸ λάθος ἔσπευσαν ἵνα μετατυπώσωσιν
 αὐτὴν εἰς τὴν πρώτην γλῶσσαν. Ἀμβρόσιος Γραδενίγος ἐπιστατῆσας εἰς τὴν
 ὑπὸ Νικολάου Γλυκῆ ἐν ἔτει 1676 γενομένην ἀνατύπωσιν λέγει προοιμαζό-
 μενος. « Ἡ παροῦσα τραγωδία, ὅσον εἶναι μελίβροτος καὶ γλυκοδιήγητος εἰς
 τὴν ρωσικὴν τῆς γλῶσσαν, τὴν Κρητικὴν, τόσον εἶναι ἀνοστομίλητος καὶ

» συχαδερή εις έτέραν και άλλοδαπην όμιλίαν. Έπειδή λοιπόν να έτυπώθη
 » πρόπαλαι εις γλώσσαν κατά πολλά διεφθαρμένην, όπου καμμίαν νοστιμάδα
 » δέν έπροξένα, μάλιστα ναυτιασμόν και αναγουλιασμόν έπαρακίνα εις όλους,
 » ιδού όπου τώρα νειωσι με έπιμέλειαν και έξοδον έδικόν μου την διδώ εις
 » τον τύπον, προς χάριν των αναγινωσκόντων, διορθωμένην, ως έγράφη και
 » έσυντέθη από τας χείρας του Ποιητού . . . Πάσα γλώσσα χαιρείται εις τους
 » ιδιωτισμούς τους ίδιους, όθεν κανείς μη άποκτά να συγχύζη τας γλώσσας.»

Ίωάννης Μούρμουρης.

Έγεννήθη εν Κρήτη και εξεπαιδεύθη τα νομικά εν Ίταλία. Προς τουτ-
 τον Γεώργιος ο Χορτάτζης προσφωνών την Έρωφίλην λέγει:

Σ' έδιάλεξα ευγενέστατε Μούρμουρ' ύψηλοτάτε,
 ρήτορα 'π' όλαις τζ' άρεταις και τζή τιμαίς γεμάτ:,
 με τ' όνομά σου τουτό μου τον κόπο να στολίσω,
 και χάρι από τζή χάραις σου πλήσα να σοϋ χαρίσω.

.

Γιατι όσο σε θωρῶ ψηλό σε βλέπω κ' άλλο τόσο
 με σπλάχνος ανεξίκακο, κ' άμετρη καλοσύνη.
 Κ' είσαι 'π την περηφάνησι μακράν του κόσμου κείνη
 τη σκοτεινή, που δε γεννά λάβρα, ουδέ φῶς χαρίζει,
 μα τζίκινα μόνο και καπνό τα τρίγυρα γεμίζει.

.

Γίν' όδιγος τζή σφράτας μου, να φύγω του χειμῶνα
 τζ' ανεμικαίς, κ' ως πεθυμῶ ν' άράξω στο λιμῶνα,
 γιατί όσαις θέλουν παραχαίς, κ' άνέμοι να γερθοϋσι,
 κ' όσα φουσκῶσουν κύματα, στο βράχος δέν μπορούσι
 ποτέ τους να με ρίξουσι, γ' άλλοιῶς να με ζημιῶσου,
 θωριῶντας μόν' ως "Αστρο μου λαμπρό το πρόσωπό σου.

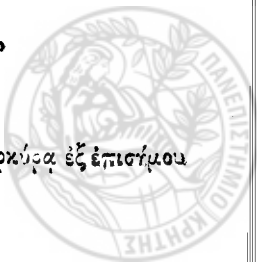
Κ' αν είναι κ' άποκότησα χάρισμα να σοϋ δώσω
 άξιο, καθώς έτύχαινε, καλά δέν είναι τόσο,
 τζή Τύχης δος το φταίσιμο, κ' όχι του θελημάτου,
 γιατί ψηλαίς τζή πεθυμιαίς πᾶσα καιρὸν έκράτου.

Μα κείνη χάμαι τζ' έβρίξε, και τα φτερά που σῶνα
 'ς όρος να μ' ανεβάσουσι ψηλό που τ' Έλικῶνα,
 μου κόψ' όντα αρχήσασι και χαμηλοπετοϋσα,
 κ' η όρεξι μ' απόμεινε μόνο σαν πρώτας πλούσα.

Κ' άντις τα θάρρειε κ' έλπικε, κ' έδειχνε, κ' έτασέ μου,
 κ' εις τζ' ουρανοϋς συχνότατα το νουν ανεβαζέ μου,
 μου κτίζει πύργους στο γιάλο, περβόλια στον άέρα,
 κ' ό,τι την νύκτα μεριμνῶ, χάνεται την ήμέρα.

Βουλγάρις.

Α'. Νικόλαος Βουλγάρις: έγεννήθη τῷ 1634 εν Κερκύρα εξ' έπιστήμου

οικογενείας πάλαι ἐξ Ἑπείρου μετοικησάσης ἐν τῇ νήσῳ⁽¹⁾. Ἀπελθὼν εἰς Πατάβιον ἐσπούδασε περὶ τὴν φιλοσοφίαν καὶ ἰδίως τὴν ἰατρικὴν, ἐφ' ἣ καὶ ἠξιώθη τοῦ στεφάνου τῆς Ἀκαδημίας. Ἐπανελθὼν εἰς τὴν πατρίδα του ἐξήσκει τὸ ἰατρικὸν ἐπάγγελμα καὶ συνέγραψε πολλὰ καὶ διάφορα, μαρτυροῦντα τὴν πολυμαθειαν καὶ φιλοπονίαν τοῦ ἀνδρός. Ἦτο μέλος τῆς ἐν Κερκύρα Ἀκαδημίας τῶν Ἐξησφαλισμένων⁽²⁾. Κατὰ ποῖον ἔτος ἀπεβίωσεν ὁ Βούλγαρις ἀγνοοῦμεν· ὁ Παπαδόπουλος λέγει, ὅτι ἔζη τῷ 1684. (Quo anno decesserit in patria non novimus, nec tamen ante anno 1684, nam triennio ante catechesis ejus excudebatur Venetiis)⁽³⁾.

Συγγράμματα.

— Ἐκθεσις τῆς ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως ἀνακομιδῆς τοῦ λειψάνου τοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνος. (Ἐδημοσιεύθη ἰταλίστι ἐν Βενετίᾳ τῷ 1669, καὶ τῷ 1857 ἐξελληνισθεῖσα ἐξεδόθη ἐν Κερκύρᾳ μετὰ πολλῶν σημειώσεων ὑπὸ τῶν λογίων Ν. Τ. Βουλγάρως καὶ Ν. Μάνεστ).

— Αἱ θεαὶ καὶ ἱεραὶ ἀκολουθεῖαι Σπυρίδωνος τοῦ θαυματουργοῦ, Ἰάσωνος καὶ Σωσιπάτρου τῶν ἀποστόλων, μετὰ Κερκύρας τῆς Βασιλίδος καὶ Παρθενομάρτυρος, Ἀρσενίου τε Κερκύρας μητροπολίτου, ἁγίων καὶ πολιούχων καὶ προστατῶν πόλεως καὶ νήσου Κερκύρας. (Αἱ ἀκολουθεῖαι φέρουσαι ἐν ἐκάστῃ σελίδι ἰδίαν ἀριθμῆσιν ἐξεδόθησαν ἐν Βενετίᾳ τῷ 1674, καὶ προσεφωνήθησαν εἰς Ἀμβρόσιον τὸν Γραδενίγον).

— Κατήχησις ἱερὰ, ἥτοι τῆς θείας καὶ ἱερᾶς λειτουργίας ἐξηγήσις. Ἐνετίησι 1684. (Ἐτυπώθη παρὰ Νικολᾶω Γλυκεῖ, ὡς σημειοῦται ἐν τῷ μετὰ σελίδα τὴν 218 τίτλῳ· ἐν τῇ ἐκδόσει ταύτῃ εὑρηνται τοῦ αὐτοῦ Βουλγάρως· προσφωνητικὴ πρὸς Λέοντα τὸν Γλυκύν· ἐπιγράμματα εἰς Νικόλ. καὶ Λέοντα Γλυκύν· ἕτερον πρὸς τὸν πρωτοπαπᾶν Κερκύρας καὶ τὴν ἱερὰν πεντάδα τῶν ὑπερτίμων αὐτοῦ ὀφφικίων, Ἰωάννην Φλώρου Σακελλάριον, Σπυρίδωνα Βούλγαριν ἄρχοντα τῶν Ἐκκλησιῶν, Γεώργιον Αὐλωνίτην ἀρχιμανδρίτην, Ἀντώνιον Μάνεσπν Ἱερομνήμονα, καὶ Γεώργιον Βούλγαριν ἄρχοντα τῶν μοναστηρίων. Ἐκτὸς τούτων καταχωρεῖται ἐπιστολὴ τοῦ λογίου ἀρχιάτρου Κερκύρας Ἰωακίμου Ῥίχκη περὶ τῆς κατηχήσεως, καὶ μακρὸν ἐλεγείον τοῦ πεπαιδευμένου ἱερομνήμονος Ἀντωνίς Μάνεση πρὸς τὸν συγγραφέα, ἀρχόμενον ὡς ἑξῆς·

Αἰνεῖσατε Μοῦσαι Νικόλαον.

Κερκύρας γέννημα, Ἰταλίας θρέμμα, Ἑλλάδος καύχημα,

Ἄνδρα φερώνομον νίκης, ὁμοφυῆ ἀρετῆς.

Τελευτᾶ δὲ διὰ τῶν ἐξῆς στίχων.

Ἀναβιωσάσης σοφίας καθισταμένη τρόπαιον ἢ Ἑλλάς,

(1) Προσφωνητικὴ Κατηχήσεως εἰς Λέοντα Γλυκύν.

(2) Μουστοξύδου, Περὶ τῶν Ἀκαδημιῶν Κερκύρας.

(3) Historia Gymn. Patavinii, σελ. 317.

Ἐν τοῖς Νικολάου χαρακτηῖται
Σκιὰν γεραίνει τοῦ ἐξιτήλου φωτός.

Ἡ Κατήχησις τοῦ Βουλγάρως ἀνετυπώθη τῷ 1799 παρὰ Δημ. Θεοδοσίω, καὶ τῷ 1818 ἐπιμελεία Σπυρίδωνος Βλαντιῆ, μεταβαλόντος καὶ τὸ ὄφος τῆς ὅλης συγγραφῆς ἐπὶ τὸ κομψότερον. Τῷ 1852 ἀνετυπώθη ἐν Κερκύρα ἀπαρ-
ραλλάκτως κατὰ τὴν πρωτότυπον ἔκδοσιν ὑπὸ τοῦ Ἀνδρέα Μαυρομμάτου, τοῦ δεινοῦ ἐκείνου περὶ τὰς φυσικομαθηματικὰς ἐπιστήμας καὶ τὴν θεολογίαν Κερκυραίου, ὃν ἀώρως ἀφῆρασαν ὁ θάνατος. Ὁ Μαυρομμάτης ἔτι καταστήσῃ τὴν χρῆσιν τῆς Κατήχσεως ἀκίνδυνον παρὰ τοῖς ὀρθοδόξοις προσέθηκε καὶ σημειώσεις δι' ὧν διώρθου τὰ μὴ καλῶς ἔχοντα, καὶ διασαφεῖ τὰ ὑπὸ τοῦ συγγραφέως λεγόμενα, πλουτήσας ἅμα καὶ τὸν πίνακα τῶν περιεχομένων. Ὁ φιλόπνοος ἐκδότης διετήρησε καὶ τὴν προσφώνησιν τοῦ συγγραφέως πρὸς τὴν Σύγκλητον τῆς Κερκύρας Ἰταλιστὶ γεγραμμένην, ἣτις δὲν ὑπάρχει εἰς τὸ ἡμέτερον ἀντίτυπον τῆς πρωτοτύπου ἐκδόσεως πρὸςφωονουμένης, ὡς ἐλέχθη, εἰς Λέοντα τὸν Γλυκὺν, προσθέσας καὶ ἔγγραφα τινὰ Ἰταλικά περὶ τῆς μὴ ἀνεξετάστου χειροτονήσεως, καὶ ἐγκώμιον Ἰωάννου Βουλγάρως λατινιστὶ εἰς τὸν συγγραφέα καὶ τὰ λοιπὰ μέλη τῆς Κερκυραϊκῆς Συγκλήτου Στάμον Ῥοδόσταμον, Ἰππόλυτον Προσαλέντην, Βενέδικτον Λάνζαν, Ἀγγελον Καποδίστριαν, Ἀλούσιον Ῥαρτοῦρον, Γεώργιον Τριβώλην, Σταματέλλον Λούπιναν, Μαρίνον Πιέρον, Δημήτριον Πετρετίνον, Νικόλαον Χαλκιόπουλον, καὶ Τρωίλου Μαρκορόν).

— Περὶ τῶν ἀναγκαίων πρὸς σωτηρίαν.

— Ἑλληνικὰ ἐπιγράμματα. (*Aliqua epigrammata Graeca conscripta et sparsim edita vidimus*, λέγει ὁ Παπαδόπουλος).

Κατὰ Μαρμαρᾶν⁽¹⁾ ὁ Νικόλαος περιέγραψεν ἑλληνιστὶ καὶ λατινιστὶ θαύματά τινα τοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνος.

Β'. Χριστόφορος⁽²⁾, νεώτερος ἀδελφὸς τοῦ προῤῥηθέντος Νικολάου. Ἐκπαιδευθεὶς ἐν Ῥώμῃ ἔμεινε πάντοτε ἀδιάσειστος εἰς τὸ πατριον δόγμα. Ἐπανελθὼν δ' εἰς τὴν πατρίδα παρέλαβεν ἐπαξίως τὴν ποιμαντικὴν ῥάβδον τοῦ πρωτοπαπᾶ. Κατὰ προτροπὴν τούτου ὁ Νικόλαος συνέγραψε τὴν Κατήχησιν, περὶ ἧς ἄνω ἐγένετο λόγος.

Ὁ Χριστόδουλος ἐξέδωκεν ἐν Βενετίᾳ τῷ 1674 τὰς ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ του συνταχθεῖσας ἀκολουθίας τῶν πολιούχων ἁγίων Κερκύρας. Ἐν τῇ ἐκδόσει ταύτῃ εὔρηται τούτῃ ἠρωελεγεῖον ἐπίγραμμα πρὸς Ἀμβρόσιον τὸν Γραδενίγον, καὶ ἕτερον λατινιστὶ πρὸς τὸν Χριστόφορον ποιηθὲν ὑπὸ Δομενίκου Βόγου.

Ὁ Χριστόφορος, κατὰ Μουστοξύδην⁽³⁾, ἔγραψεν ἑλληνικὰ τετραστίχα καὶ ἐπιστολάς.

(1) *Storia di Corfù*, σελ. 395.

(2) Κατὰ λάθος ὁ περιηγητὴς Wehler καλεῖ τούτον Παναγιώτην.

(3) Περὶ τῶν ἐν Κερκύρα Ἀκαδημιῶν.

Ἰωσήφ Γεωργερίνης.

Ἐγεννήθη ἐν Μήλω, καὶ χειροτονηθεὶς τῇ 7 Ὀκτωβρίου 1666 ἀρχιεπίσκοπος Σάμου διετέλεσε πενταετίαν ὡς τοιοῦτος. Ἄνθρωπος εὐπαιδευτος μὲν, ἀλλὰ λίαν φιλελεύθερος καὶ οὐχὶ τόσῳ ἀνεκτικός ὅπως συμμορφωθῆ πρὸς τὰς περιστάσεις εἰς ἃς διετέλει τότε τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος, εἶδεν ὅτι αἱ καταπίεσεις τῶν Τούρκων ἀφ' ἑνὸς καὶ ἡ δουλοφροσύνη τινῶν προκρίτων Σαμίων ἀφ' ἑτέρου, οὐδὲν ἄλλως συνεβίβάζοντο πρὸς τὰ ἐλεύθερα αὐτοῦ φρονήματα, καὶ διὰ τοῦτο πικρῶς ἐν τῇ περιωθεισῇ συγγραφῇ του καθάπτεται καὶ τούτων καὶ ἐκείνων. Αἱ αἰτίαι αὗται καὶ ἡ ὑπερχειλίσασα τῶν Τούρκων αὐθάδεια, διὰ τὴν ἐπισυμβῆσαν τότε ἄλωσιν τῆς Κρήτης, ἠνάγκασαν αὐτὸν νὰ παρατηθῆ τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Σάμου καὶ μεταβῆ εἰς Πάτμον, ἔνθα ἐνοικήσατο, καθὰ ὁ Τουρνεφόρτιος ἀναφέρει, τὴν ἐπικαρπλίαν τῶν κτημάτων τοῦ σπηλαιῶ τῆς Ἀποκαλύψεως ἰσοθίως ἀντὶ διακοσίων σκούδων· ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ μὴ εὐρίσκων ἀνάπαυσιν, ἔνεκα τῶν δεινῶν, ἅτινα ἔβλεπεν ὅτι ὑφίσταντο οἱ ὁμοθετεῖς του, ἀπεφάτισε ν' ἀπέλθῃ εἰς τόπους μακρυνούς, ὅπως ἐκεῖ ζῆσῃ ἐν εἰρήνῃ.

Τῷ 1674 διερχόμενος ὁ Ἰωσήφ ἐκ Φλωρεντίας ἀπεστάλη ὑπὸ τοῦ δυτικοῦ ἐπισκόπου τῆς Βολατέρρας ὡς ἔξαρχος τῶν ἐν Σοανῇ τῆς Τοσκάνης προσφυγόντων ἐκ Μάνης Ἑλλήνων (1). Ὁ Γεωργερίνης ἐλθὼν

(1) Οἱ ἀγάμαστοι Μανιάται, συνεστῶτος τοῦ Κρητικοῦ πολέμου, οὐ μόνον παντοιοτρόπως ἐβοήθησαν τοὺς Βενετούς, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τὰς Καλάμας ἐκστρατεύσαντες, ἀγόμενοι κατὰ τὸ παλαιὸν ἔθος ἐπὶ τὰς ἐκ ταύτης ἀρπαγὰς, ἐγένοντο τῆς πόλεως ἐγκρατεῖς ἐκ πρώτης ἐφόδου, καὶ τὴν ἀκρόπολιν μετ' ὀλίγον ἀπέλαβον· εὐθὺς δὲ μετὰ ταῦτα ἐτράπησαν εἰς διαρπαγὴν, καὶ τὰ πάντα περισυλήσαντες ἐπυρπόλησαν. Ἰσοταχθείσης ὁμῶς τῆς Κρήτης, οἱ μᾶλλον κατὰ τῶν Τούρκων ἐκτεθέντες Μανιάται, ἐκλιπόντες τὴν γενέθλιον χώραν μετέβησαν εἰς Τοσκάνην· ὑποδοχῆς δ' ἀξιοθέντες παρὰ τοῦ μεγάλου δουκῆς κατέκησαν χωρὶς τινα τῆς Βολατέρρας καὶ Σοανῆς. Πέντε ἱερεῖς συνάποικοι ἐτέλουν τὰ τοῦ πατρῖου θρησκευματος, ἀλλ' ἡ Ῥωμαϊκὴ αὐλὴ μετὰ δυσαρσεκεῖας ἔβλεπεν ἐν τοῖς κόλποις τῆς τοῦ δυστυχεῖς τούτους σχισματικούς· μετὰ τὸν Γεωργερίνην, ἐπέμφθη (1675) Ὁδρῶσιος Μιχρίας Πιέρης, Χῖος καὶ αὐτὸς δραπέτιδος, καὶ ἀδελφὸς πιθανῶς τοῦ Γεωργίου, ἐκτὸς εἰ μὴ ὁ αὐτὸς ἐστὶ, παραμορφωθέντος τοῦ ὀνόματος ὑπὸ τῶν μνημονευόντων Ῥοδῆτᾶ, καὶ Γαττούλα (Histor. Cassin. II, σελ. 337). Ὁ Πιέρης, μοναχὸς τοῦ τάγματος τοῦ ἁγίου Βενεδίκτου, συνετέλεσε τὴν ἀποστολὴν αὐτοῦ καταναγκάσας τοὺς ἀποίκους νὰ μὴ ἐσβῶνται πλέον ὄσους τῶν ἁγίων ἀναγνωρίζει ἡ ἀνατολικὴ ἐκκλησίαι, νὰ νομιζῶσιν ἀδιάλυτον ἐπὶ πάσης περιπτώσεως τὸν γάμον, καὶ νὰ παραδεχθῶσι τὸ Γρηγοριανὸν μνηολόγιον. Τοιοῦτοτρόπως οὐδὲν ἄλλο ἔμεινεν εἰς τοὺς δυστυχεῖς ἐκείνους πρόσφυγας, εἰμὴ σικὰ τῆς προγονικῆς θρησκείας ὑπὸ τὴν ἐπιμέλειαν ὁμοεθνοῦς Ἰερέως, ἕως οὗ καὶ τοῦτον ἀδυσωπῆτως ἀφῆρέθησαν τῷ 1693. (Ἑλληνισμ., σελ. 269).

συνεκάλεσε τὸν μετανάστην λαὸν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς ἐνορίας αὐτοῦ, ὅπως εὐχερέστερον σαγηνεύσῃ τὰς ψυχὰς αὐτῶν, μετὰ πάσης πομπῆς καὶ ἐπισημότητος ἐτέλεσε τὸν ἐσπερινὸν καὶ ἀνέπεισε τοὺς ἱερεῖς νὰ δεχθῶσι τὴν ὁμολογίαν τῆς πίστεως, ἀναγνωρίζοντες μετὰ τῶν ἄλλων τὴν ὑπεροχὴν τῆς παπικῆς ἐξουσίας. Καὶ δὲν ἤρκεσθη εἰς τοῦτο, ἀλλ' ἔνα συνάφη μετὰ τῆς ῥωμαϊκῆς ἐκκλησίας τοὺς ἀποπλανηθέντας δι' αἰσθητῶν καὶ ἐξωτερικῶν σημείων, μετέφερεν ἐκ τοῦ λατινικοῦ εἰς τὸν ναὸν τῶν ὀρθοδόξων τὸ ἅγιασμα, εἴτε εὐλογημένον ὕδωρ, καὶ ἄλλας ἐτέλεσεν ἀπυνήθεις παρὰ τοῖς ὀρθοδόξοις ἱεροπραξίαις.

Ἔτ' ἐξ Ἰταλίας, εἴτ' ἐπιστρέψας εἰς Σάμον ὁ Γεωργερίνης παρέλαβεν ἑκατὸν περίπου οἰκογενεῖας Σαμίων, αἷς ἠνώθησαν καὶ τινες Μήλιοι, καὶ ὠδήγησαν αὐτὰς εἰς Λονδίνον. Ὁ τότε δούξ τῆς Ἰόρκης, καὶ εἶτα βασιλεύσας τῆς Ἀγγλίας, Ἰάκωβος φιλοφρόνως ὑποδεξιωσάμενος τοὺς νέους ἀποίκους, τοῖς παρεχώρησεν ὅπως κτίσωσιν οἰκίας ἴδιον μέρος, μέχρι τουνῦν φέρον τὸ ὄνομα Ἑλληνικὴ Ὀδὸς (Greek-Street), καὶ ἐκκλησίαν ἐπ' ὀνόματι τῆς Παναγίας εἰς Βυζαντινὸν ῥυθμὸν οἰκοδομηθεῖσαν τῷ 1680 εἰς Crown-Street Soho, ἐγγὺς τῇ ἑλληνικῇ ὁδῷ.

Ὁ Ἰωσήφ ἐν Λονδίῳ διατρίβων προσεπάθησε νὰ καταρτίσῃ Γυμνάσιον εἰς Ὀξφόρδην διὰ τοὺς ἐξ ἀνατολῆς σπουδαστάς, καὶ πρὸς τοῦτο συνέδραμεν ἀλληλογραφίαν πρὸς πολλοὺς Ἀγγλοὺς ἐπισκόπους. Αἱ προσπάθειαι τοῦ ὅμως ἐναυάγησαν. Ἀγνοεῖται δὲ καὶ ὁποῖον ἐγένετο τὸ τέλος τοῦ ἀνθρώπου βίου του.

Τὸ μόνον σύγγραμμα ὅπερ ἔχομεν τοῦ Ἰωσήφ εἶνε « Περιγραφή τῆς παρούσης καταστάσεως τῆς Σάμου, Ἰκαρίας Πάτμου καὶ Ἀθωνος » συνταχθὲν εἰς τὴν ἐν χρήσει τότε ἑλληνικὴν διάλεκτον, αἰτήσῃ φιλομαθῶν τινῶν Ἀγγλων. Τὸ ἑλληνικὸν κείμενον δὲν ἐτυπώθη ἐντυχῶν ὅμως αὐτὸ Ἀγγλος τις ἐν Κωνσταντινουπόλει, μετέφρασεν ἀγγλιστὶ καὶ ἐξέδωκεν ἐν Λονδίῳ τῇ 14 Ἰουλίου 1678, μετὰ τῆς προτασσομένης εἰς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν προσφωνητικῆς ἐπιστολῆς τοῦ συγγραφέως πρὸς Ἰάκωβον τὸν δούκα τῆς Ἰόρκης.

Ἡ Περιγραφή τοῦ Γεωργερίνη, εἰ καὶ ἀτελής, ἔχει ὅμως καὶ τινες περιέργους εἰδήσεις, καὶ αὐτῇ ἐχρήσαντο ὡς ὁδηγῷ περὶ Σάμου ὁ Paulus, ὁ Dapper, καὶ ὁ Malte—Brune. Εἶνε δὲ σπανιωτάτη ἢ ἐκδοσις, καὶ οὐδὲ ὁ Τουρνεφόρτιος ἠδυνήθη νὰ εὑρῇ ἀντίτυπον αὐτῆς τῷ 1720, δι' ὅπερ ἐκφράζει τὴν λύπην του.

Εὑρηνται τοῦ Γεωργερίνη καὶ ἐπιστολαὶ ἐν τῇ Βοδλειανῇ Βιβλιοθήκῃ τῆς Ὀξφόρδης, ἀγνωστον πόσαι τὸν ἀριθμὸν, καὶ εἰ ἐξεδόθησάν ποτε (*).

(*) Σταματιάδου Σαμιακά, Τόμ. β', (ἀνέκδοτ. ε).

Πουνιαλής.

Μαρίνος Τζάνες ὁ Πουνιαλῆς ἐγεννήθη ἐν Ῥεθύμνῳ τῆς Κρήτης, ἔνθα καὶ ἐξεπαιδεύθη τὰ ἐγκύκλια καὶ τὴν ἀγιογραφικὴν, ἣν ἐπιτυχῶς ἐξήσκει· πρὸ τῆς ἀλώσεως τῆς πατρίδος τοῦ προσέφυγεν εἰς Βενετίαν, καὶ χειροτονηθεὶς ἱερεὺς μετονομάσθη Ἐμμανουήλ. Διορισθεὶς ἐφημέριος τοῦ ἁγίου Γεωργίου, ἐξέγραψε πολλὰς τῶν ἐκεῖ εἰκόνων, θαυμαζομένας μέχρι τουνῶν. Ὁ Πουνιαλῆς ἐπαινεῖται ὡς ἀριστος ζωγράφος, καλὸς στιχουργός, καὶ οὐχὶ τῶν εὐκαταφρονήτων μελωδῶν. Ἄγνωστον ἡμῖν πότε ἀπέθανεν· γνωρίζομεν δ' ὅτι διέτριβεν ἐν Βενετίᾳ ἀπὸ τοῦ ἔτους 1661—84, ὅτε ἦτο γέρον· διότι εἰς τὴν κατὰ τὸ τελευταῖον ἔτος προσφωνητικὴν τῶν εἰς Εὐαγγελισμόν στίχων του, πρὸς Γεράσιμον Βλάχον, ὑπογράφεται,

Τζάνες ὁ εἰκονογράφος Ῥεθύμιος ἐκ Κρήτης,
Ἐμμανουήλ, ὁ Μπουνιαλῆς, ὁ γηραιὸς πρεσβύτες.

Συγγράμματα.

—Κατάνυξις ὠφέλιμος διὰ κάθε χριστιανὸν, εἰς τὴν ὁποίαν περιέχονται διάλογος ψυχῆς καὶ νεκροῦ, καὶ διηγῆσεις τινὲς περὶ τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος, περὶ κρίσεως καὶ παραδείσου, καὶ περὶ κολάσεως· καὶ ἕτεροι στίχοι περὶ θανάτου. Ποίημα Μαρίνου Τζάνε τοῦ ἐπιλεγομένου Μπουνιαλῆ τοῦ Ῥεθυμναίου ἐκ Κρήτης.

(Τὸ πόνημα τοῦτο τοῦ Πουνιαλῆ, γραφὴν πρὶν ἀναλάβῃ τὸ μοναχικὸν σχῆμα, ἐξεδόθη μετὰ θάνατον, ἐν Βενετίᾳ παρὰ Ν. Γλυκεῖ 1816).

—Ἀκολουθία τῆς ἁγίας μεγαλομάρτυρος Φωτεινῆς τῆς Σαμαρτίτιδος, ἣ ὠμίλησεν ὁ Χριστὸς ἐν τῷ φρέατι. Συνθεθεῖσα παρὰ Ἐμμανουήλ ἱερέως τοῦ Τζάνε, λεγομένου Μπουνιαλῆ, τοῦ εἰκονογράφου, καὶ τυπωθεῖσα ἐκ τῶν ἀναλωμάτων τοῦ εὐγενεστάτου κυρίου Νικολάου τοῦ Πουλτημένου, τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων. Ἐνετίησιν, ἀρχά. Παρὰ Ἀνδρέα τῷ Ἰουλιανῷ. (σελ. κ'. προσφωνεῖται τῷ μητροπολίτῃ Φιλᾶδελφείας Μελετίῳ Χορτακίῳ) (1).

—Ἀκολουθία τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος Γοδδελᾶ Πέρσου τοῦ πολυθάλου, ψαλλομένη τῇ κθ' τοῦ Σεπτεμβρίου μηνός. Ἐκτεθεῖσα παρὰ τε τοῦ ὀσιωτάτου ἐν ἱερομονάχοις καὶ λογιωτάτου κυρίου Καλλιπίου Καλλιέργου τοῦ Κρητός, παρὰ τε τοῦ εὐλαβεστάτου ἐν ἱερεῦσιν, κυρίου Ἐμμανουήλου Τζάνε, τοῦ λεγομένου Μπουνιαλῆ τοῦ εἰκονογράφου, ἐφημέριου ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τῶν Ῥωμαίων τοῦ ἐν κλειναῖς Βενεταίαις. Διὰ δαπάνης δὲ καὶ ἀναλωμάτων τοῦ αὐτοῦ ἱερέως Τζάνε. Ἐνετίησιν, ἀρχά. Παρὰ Ἀνδρέα τῷ Ἰουλιανῷ.

(Τὴν ἀκολουθίαν ταύτην συνεργασθεὶς μετὰ Καλλιέργου συνέθετο ὁ Πουνια-

(1) Δὲν ἀναφέρεται ὑπὸ Βρετοῦ.

λης, γράφας καὶ τὴν προτασομένην εἰκόνα τοῦ ἁγίου χάριν εὐλαβείας πρὸς τὸν ἅγιον, σώσαντα ἀπὸ προφανοῦς θανάτου ἕνα τῶν ἀδελφῶν του).

— Ἀκολουθία τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Ἀλυπίου τοῦ Κωνίτου καὶ θαυματουργοῦ* συνταχθεῖσα ἐκ τοῦ Μηναίου παρὰ τοῦ εὐδλαβεστάτου ἱερέως Ἐμμανουήλου Τζάνε τοῦ εἰκονογράφου λεγομένου Μπουνιαλῆ. Ὁ κανόνας δὲ τῆς αὐτῆς ἀκολουθίας ἐπανακαμφθεὶς ὑπ' αὐτοῦ, ἐκ τοῦ ὄργανικου ἤχου τοῦ πλ. α, εἰς τὸ μελωδοποιδὸν ἤχος τοῦ πλ. δ' περιστρέφων τὰς τῶν συλλαβῶν μεθόδους ἐρμηνείας τῶν λόγων καὶ μελοδικὰ μέτρα ἀπὸ ἤχου εἰς ἤχον ἐπανερχόμενα, τυπωθεῖσα δὲ χάριν εὐλαβείας Ἐνετίησιν. Παρὰ Νικολάφ Γλυκεῖ. αχσθ'.

— Εἰς τὸν Εὐαγγελισμὸν τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου, στίχοι διὰ μέτρων ἀπλῶν ὁμοιοκατάληκτοι, συντεθέντες παρὰ Ἐμμανουήλ Τζάνε λεγομένου Μπουνιαλῆ, καὶ παρ' αὐτοῦ ἀφιερωθέντες τῷ πανιερωτάτῳ καὶ σοφωτάτῳ μητροπολίτῃ Φιλαδελφείας κυρίῳ κυρίῳ Γερασίμῳ τῷ Βλάχῳ, ὑπερίμῳ καὶ ἐξάρχῳ. Ἐνετίησι, αχπδ'. Παρὰ Νικολάφ Γλυκεῖ τῷ ἐξ Ἰωαννίων. 8 μικρὸν ἄνευ σεληδαριθμήσεως.

— Διήγησις διὰ στίχων τοῦ δεινοῦ πολέμου τοῦ ἐν τῇ νήσῳ Κρήτῃ γενομένου. Ἐνετίησι 4710.

Λοξάνδρα Σκαρλάτου.

Βασιλεύοντος τῶν Τούρκων τοῦ Σουλτάνου Ἀμουράτου Δ'. ἔζη ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἕλληνας πωλητῆς βοῶν καὶ προβάτων, ἐπιτετραμμένοι συνάμα καὶ τὴν προμήθειαν τῶν πρὸς χρῆσιν τῶν ἀνακτόρων κρεῶν, Σκαρλάτος καλούμενος. Ὁ ἀνὴρ οὗτος ἐκ μὲν τοῦ ἐμπορίου αὐτοῦ ἐκέκτητο μεγάλους θησαυροὺς, ἐκ δὲ τῶν πρὸς τ' ἀνάκτορα σχέσεων του δύναμιν μεγίστην. Τῷ καιρῷ ἐκεῖνῳ (1635) Βασίλειος ὁ τῆς Μολδαβίας ἡγεμὼν, καὶ Ματθαῖος ὁ τῆς Βλαχίας διετέλουν εἰς ἄσπονδον πρὸς ἀλλήλους μῖσος, διότι ὁ πρῶτος εὐνοούμενος τὰ μέγιστα ὑπὸ τῶν τότε ἰσχυρότων Σιλιχτάρ-ἀγασῆ καὶ Κισλάρ-ἀγασῆ, προσεπάθει ν' ἀναβιβάσῃ ἐπὶ τὸν θρόνον τὸν υἱὸν τοῦ Ἰωάννου* ἀλλὰ καὶ ὁ Ματθαῖος εἶχεν ἰσχυροὺς προστάτας παρὰ τῷ Σουλτάνῳ, ὥστε ἐπειδὴ ἀμφοτέροι ἦσαν ἴσοι κατὰ τε τὰ πλοῦτη, τὴν δύναμιν, καὶ τὰς παρὰ τῇ ὑψηλῇ Πύλῃ ῥαδιουργίας, ὑπέβλεπον ὁ εἰς τὸν ἕτερον, ἀδυνατοῦντες νὰ καταβάλλωσιν ἀλλήλους, καὶ ἐμηχανάτο ἕκαστερος διάφορα σχέδια ὅπως ὑποσκελίσῃ τὸν ἀντίπαλόν του.

Ὁ Σκαρλάτος κατὰ τὰς ἐριδας τῶν δύο ἡγεμόνων ἐφαίνετο εὐνοῶν τὸν Βασίλειον, καὶ ἐπειδὴ ἐξήσκει μεγάλην ἐπὶ τοῦ βεζίρου ἐπίρροην, παρενέβαλλε πολλὰς τῷ Ματθαίῳ δυσχερείας, ἃς ἀπεφάσισεν οὗτος νὰ υπερβῆ λαμβάνων ὡς σύζυγον τὴν μονογενῆ τοῦ Σκαρλάτου θυγατέρα Λοξάνδραν, κέρην λίαν καταρτισθεῖσαν περὶ τὰ γοάμματα ὑπὸ τοῦ διδασκάλου Ἰωάννου τοῦ Καρυοφύλλου.

Ὁ Σκαρλάτος ἐνέδωκε προθύμως εἰς τὴν περὶ γάμου τῆς θυγατρὸς του αἴτησιν τοῦ Ματθαίου, καὶ οἱ ἀρραβῶνες ἐτελέσθησαν ἐν Κωνσταντινουπόλει μετὰ πλείστης ὄσης ἐπισημότητος ὑπὸ τοῦ καπουκε-
χαγιαῖ, εἴτ' οὖν ἐπιτρόπου τοῦ τῆς Βλαχίας ἡγεμόνος, ἔπεμψε δὲ πολυμελῆ εὐγενῶν συνοδίαν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπως παραλάβῃ καὶ συνοδεύσῃ εἰς Βουκουρέστιον τὴν μέλλουσαν αὐτοῦ σύζυγον.

Ἐν τούτοις ὀλίγας μετὰ τοὺς ἀρραβῶνας ἡμέρας, ἡ Λοζάνδρα προσεβλήθη ὑπὸ σφοδρᾶς εὐλογίας, ἧς ἕνεκεν, οὐ μόνον τοῦ κάλλους αὐτῆς ἐστερήθη, ἀλλὰ καὶ δυσειδεστάτη καὶ μονόφθλαμος κατέστη· ὁ δὲ πατὴρ τῆς, σφόδρα ἐπὶ τῷ πατήματι ἀχθόμενος, ὑπέκρυψεν αὐτὰ εἰς τὸν γαμβρόν του καὶ τῷ ἀπέστειλε μετὰ πλουσίας φερνῆς τὴν θυγατέρα του, συστησάμενος ὅμως αὐτῇ νὰ καλύψῃ τὸ πρόσωπόν της κατὰ τὸν τουρκικὸν τρόπον καὶ νὰ μὴ ἀποκαλυφθῇ ἐνώπιον οὐδενός, πρὶν τῆς περατώσεως τῆς ἱεροπραξίας· ἐφρόνει δὲ τοῦτο πράττων ὁ Σκαρλάτος, ὅτι τελειωθέντος πλέον τοῦ γάμου, ὁ Ματθαῖος ἐκὼν ἄκων ἤθελε κρατήσῃ τὴν σύζυγόν του.

Ἀνεχώρησε λοιπὸν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἡ Λοζάνδρα καὶ ἀφι-
κομένη εἰς Ταργοβίτισιν κατέλυσεν εἰς πλούσιον μέγαρον, ἐν τῷ ὁποίῳ ἦσαν οἱ εἰς προὔπαντησιν αὐτῆς ἐλθόντες, ὁ μελλονύμφος, καὶ πολυάριθμοι εὐγενεῖς. Ἡ ἐπιμονὴ μετὰ τῆς ὁποίας ἡ Λοζάνδρα ἐκράτει κεκαλυμμένον τὸ πρόσωπόν της, ἀπῆρσε βεβαίως εἰς τὸν Ματθαῖον, ὅστις, ἀφοῦ εἶδεν ὅτι οὐδὲ εἰς αὐτὸν οὐδὲ εἰς τὰς τῶν εὐγενῶν γυναικας, αἵτινες ἔσπευσαν νὰ τῇ προσφέρωσι τὰ σεβάσματά των, ἀπεκαλύφθη, ἐξέφερε τὴν ὑπόνοιαν, ὅτι ὑπὸ τὸ κρήδεμνον ἐκεῖνο κρύπτεται ἀσχημιά τις. Τῶν λόγων τούτων περιελθόντων εἰς τὰ ᾧτα τῆς Λοζάνδρας, αὕτη διεμήνυσε πρὸς τὸν ἡγεμόνα, μετὰ πικρίας ἅμα καὶ στόμφου τάδε· « Ὁ,τι ὀφείλει νὰ ἔχῃ μία κόρη ἔχω καὶ ἐγὼ· ἂν δ' » ὁ ἡγεμὼν μετμελήθη διὰ τὸ συνοικέσιον τοῦτο, εἰμὶ ἐτοίμη νὰ » ἐπανέλθω εἰς τὸν τοῦ πατρὸς μου οἶκον, καὶ νὰ ᾗ βέβαιος ὅτι ἡ » θυγάτηρ τοῦ Σκαρλάτου δὲν θὰ δυσκολευθῇ νὰ εὔρῃ σύζυγον. » Λόγοι τοσοῦτον πομπῶδεις ἐτάραξαν τὸν ἡγεμόνα, ὅστις οὐδόλως ἀντιτείνας πλέον, ᾤδηγησε τὴν Λοζάνδραν, πάντοτε κεκαλυμμένην, εἰς τὸ ἡγεμονικὸν μέγαρον, ἔνθα ἐτελέσθησαν οἱ γάμοι μετὰ λαμπρότητος μεγίστης. Ὅτε ὅμως ὁ Ματθαῖος ἤγαγε τὴν σύζυγόν του εἰς τὸν νυμφικὸν θάλαμον, καὶ εἶδεν αὐτὴν ἀποκαλυφθεῖσαν, τότε ἔμεινεν ἐμβρόντητος, βλέπων πρὸς ὁποῖον ἔκτρομα συνεδέθη διὰ

παντός. Ἀποσυρθείς λοιπὸν τῆς παστάδος, ἀπέπεμψεν αὐτὴν μετὰ τινὰς ἡμέρας πρὸς τὸν πατέρα τῆς μετὰ τῆς προικὸς αὐτῆς καὶ τῶν προγαμιαίων δώρων. Ὁ Σκαρλάτος μένεα πνέων κατὰ τοῦ γαμβροῦ του, προϋτίθετο νὰ ἐκδικηθῆ αὐτὸν φρικωδῶς, εἰ μὴ ἐπιπτεν, ὀλίγας μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν τῆς Λοξάνδρας ἡμέρας, θῦμα γιανιτζάρου τινός, παροτρυνθέντος, ὡς λέγεται, ὑπὸ τοῦ τῆς Μολδαυίας ἡγεμόνος Βασιλείου ὅπως τὸν δολοφονήσῃ.

Ἐνῶ ταῦτα συνέβησαν εἶχε καταπλεύσει ἐκ Χίου εἰς Κωνσταντινούπολιν νέος τις εὐειδέστατος καὶ χαρίεις, ἀνήκων εἰς εὐγενῆ μὲν τῆς νήσου ἐκείνης οἰκογένειαν, ἀλλὰ περιελθὼν εἰς μεγάλην ἔνδειαν, ἔνεκα τῆς ὁποίας ἠγαγκάσθη ἐκπατριζόμενος νὰ μεταβῆ εἰς τὴν βασιλεύουσαν, ὅπως πορίζηται τὰ πρὸς τὸ ζῆν, περιφερόμενος τὰς τῆς πόλεως ὁδοὺς καὶ πωλῶν μετὰξας τῆς Χίου. Ὁ νέος οὗτος, Παντελῆς Μαυροκορδάτος ⁽¹⁾ καλούμενος, διαβαίνων συνεχῶς ὑπὸ τὸν ἐν Φαναρίῳ οἶκον τοῦ Σκαρλάτου, προσεκαλεῖτο ἐνίοτε ἐν αὐτῷ ὑπὸ τῆς Λοξάνδρας πρὸς ἀγοράν τῶν ἐμπορευμάτων του· ἐπὶ τέλους δ' ἐπέτυχε τοσοῦτον νὰ ἐμπνεύσῃ πρὸς τὴν κόρην ἔρωτα, ὥστε αὐτὴ λησμονήσασα ὁποῖος ἦν ὁ πατήρ τῆς καὶ ὁποῖος ὁ πρῶτος σύζυγός τῆς, ἀπεφάσισε νὰ νυμφευθῆ τὸν πτωχὸν ἐκείνον νέον. Τοιοῦτοτρόπως ἐτελέσθησαν οἱ γάμοι αὐτῶν, τῶν μὲν Φαναριωτῶν καγγαζόντων ἐπὶ τῇ οἰκτρᾷ τῆς Λοξάνδρας ἐκλογῇ, τοῦ δὲ Παντελῆ μακαρίζοντος ἐαυτὸν διὰ τὴν ἀνέλπιστον ταύτην τύχην.

Ἐκ τοῦ συνοικεσίου ἐκείνου ἐγεννήθησαν δύο υἱοί, Ἀλέξανδρος Μαυροκορδάτος ὁ πᾶνυ, καὶ Ἰωάννης ὁ τελευταῖος ἦν ἄνθρωπος κοινοῦ νοός, δι' ὅπερ ἔζησεν ἰδιωτεύων καὶ ἀπέθανε καταλιπὼν δύο υἱούς, κατ' οὐδὲν τοῦ πατρὸς διαφέροντας· ὁ δὲ Ἀλέξανδρος τούναντιόν, ἀπορφανθεὶς τοῦ πατρὸς αὐτοῦ εἰς βρεφικὴν ἔτι ἡλικίαν, ἐπαιδαγωγῆθη ὑπὸ τῆς σοφῆς μητρός του, καὶ ἀνεδείχθη τὸ σέμνωμα τοῦ Φαναρίου.

Τῷ 1683, ἀποτυχοῦσης τῆς ὑπὸ τῶν Τούρκων πολιορκίας τῆς Βιέννης, ὁ Ἀλέξανδρος, μέγας τότε διερμηνεύς, ἐρρίφθη εἰς τὰς φυλακάς, κατηγορηθεὶς ὡς ἀποτρέψας τὸν καρατομηθέντα μέγαν βεζύρην Καρὰ Μουσταφάν, τῆς κυριεύσεως τῆς Γερμανικῆς μητροπόλεως· ἐφυ-

(1) Παντελῆς Μαυροκορδάτος, πάππος πιθανῶς τοῦ ἐν λόγῳ, ὑπογράφεται εἰς τὴν πρὸς πατριάρχην Μητροφάνην ἀναφορὰν τῶν Χίων τῆς 5 Ἀυγούστου 1590. (Βλαττοῦ, Σικὰ, Β' σελ. 235).

λακίσθη δὲ τότε καὶ ἡ σύζυγος καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ Λοξάνδρα, ἥτις καὶ ἀπέθανεν ἐν τῇ εἰρκτῇ, ἔθθα ἐπὶ ἔνδεκα μῆνας μάρτην ἐστέναζε (1648).

Ἡ Λοξάνδρα διέπρεψεν οὐ μόνον κατὰ τὰς ἀρετὰς, ἀλλὰ καὶ τὴν ἔξοχον παιδείαν. Ἰάκωβος δὲ ὁ Ἀργεῖος οὕτως ἐγκωμιάζει αὐτὴν. « Ἦν γὰρ οὐ μόνον ἀναγινώσκειν εἰδυῖα γράμματα κατὰ τὰς πλείους » τῶν γυναικῶν, ἀλλὰ καὶ τὸν νοῦν ἀναλέξασθαι τῶν ὧν ἐγίνωσκε » καὶ συνιέναι καλῶς καὶ τοῖς ἄλλοις ἐκδηλοῦν. Τὴν γὰρ Ἑλλάδα φω- » νὴν οὕτως ἀκριβῶς ἐπεπαιδέυτο, ὥστε τὰς ῥυθμῶ πεποημένους καὶ » ἐμμέτρους ποιήσεις, τοὺς τε κατὰ ῥήτορας λόγους καὶ τὰς καταλο- » γάδην πᾶνυ γλαφυρῶς καὶ ἐντέχνως συντεθείσας ἱστορίας ῥαδίως καὶ » νοεῖν καὶ ἐξηγεῖσθαι· οὐδ' ἡ Θουκυδίδιος συγγραφή, οὐδ' ἡ τοῦ Ξενο- » φῶντος ἱστορία τὸ ὄξυ τῆς ἐκείνης διανοίας διέφυγεν, οὐ μὴν ἀλλὰ » καὶ φιλοσοφίας ἤψατο, καὶ τὴν θεωρίαν τῶν ὄντων ἐπλούτησεν ἢ » γυνή, εἶγε χρὴ λέγειν γυναῖκα τὴν ἀρρένοφρον καὶ τὰς φρένας ἀν- » δρὸς κεκτημένην ἐν τῇ τοῦ θήλεως φύσει, τῆς Ὑπατίας οὐδὲν ἐν τῷ » φιλοσοφεῖν ἔλαττον σχοῦσαν ».

Καὶ Καισάριος ὁ Δαπόντες ταῦτα λέγει περὶ Λοξάνδρας· « ἤρχοντο » περιηγηταὶ ἀπὸ τὴν Εὐρώπην, ἐσυνομιλοῦσαν μαζί της, καὶ ἐθαύ- » μαζαν τὴν σοφίαν της » (1).

Ξαβέριος Δαβιάνος.

Ξαβέριος Αἰμίλιος Δαβιάνος ἐγεννήθη ἐν Χίῳ ἐξ εὐγενῶν παιδευ- » θείς ἐν τῇ πατρίδι τὰ ἐγκύκλια μαθήματα, ἦλθεν εἰς Ῥώμην, καὶ » καταταχθεὶς εἰς τὸ τάγμα τοῦ Ἰησοῦ, ἐξεπαιδεύθη εἰς τὸ πανεπι- » στήμιον τοῦ Παταβίου τὴν θεολογίαν καὶ φιλοσοφίαν· μετὰ τὸ πέρας » τῶν μαθημάτων, ἐστάλη ὑπὸ τῆς ἐν Ῥώμῃ προπαγάνδας εἰς Κρήτην, » ὡς κανονικὸς θεολόγος τῆς ἐκεῖ δυτικῆς ἐκκλησίας. Μετὰ τὴν ἄλωσιν » τῆς νήσου ἐπαναστρέψας εἰς Ῥώμην προεχειρίσθη ἐπίσκοπος Θήρας, » καὶ μεταβαίνων εἰς τὴν θέσιν του ἐπνίγη ἐν τῷ Αἰγαίῳ (1687).

« Vir fuit, λέγει ὁ Παπαδόπουλος, reiprā doctissimus, et lin- » guæ inter paucos Græcæ peritissimus, quam epigrammatibus cau- » dore, et acumine præstantibus ad priscam venustatem erexit ».

Συγγράμματα.

—Sacra Sponsa in Thalamo suo. (Σύγγραμμα τριμερὲς, ἐξ ὧν τὸ ἐν » τμημα ἐξέδωκε).

Διάφορ' ἄλλα ἑλληνιστὶ ἢ λατινιστὶ, καὶ ἰδίως ἐπιγράμματα καὶ δίστιχα (2).

(1) Ἐπ. Σταματιάδου, Βιογραφίαι τῶν μεγάλων διερμηνέων σελ. 62 καὶ ἐπομ.

(2) Papadopoli, Historia Gymnasii Patavini, σελ. 318.

Νεκτάριος Ζαμπέλιος (¹).

Ἐγεννήθη ἐν Λευκάδι περὶ τὸ 1620, καὶ ἐκαλεῖτο Νικόλαος ἐν τοῖς κοσμικοῖς· κομιδῇ νέος ἐνεδύθη τὸ μοναχικὸν τριβώνιον, Νεκτάριος μετονομασθεὶς· ἐξεπαιδεύθη τὰ πρῶτα γράμματα εἰς τὸ ἐν τῇ νήσῳ σχολεῖον τῆς μονῆς τοῦ Ἁγίου Γεωργίου· εἶτα δὲ μετέβη εἰς Ἰωάννινα, καὶ ἐν τέλει εἰς Καρπενήσιον, ἐπὶ πολὺ ἀκροασάμενος Εὐγενίου τοῦ Αἰτωλοῦ· ἐπαναστρέψας εἰς τὴν πατρίδα τῷ 1654 ἐχηρμάτισε διδάσκαλος καὶ ἱεροκήρυξ· τῷ 1678, ἐπὶ πατριάρχου Διονυσίου Δ', διωρίσθη ἐπίτροπος τῆς χηρευούσης ἐπισκοπῆς Λευκάδος· Ἄπεβίωσε τὸ 1690.

Συγγράμματα.

—Χρονικὰ περὶ σεισμῶν καὶ διαφόρων ἄλλων ἀξιοπεριέργων γεγονότων· συμπληρωθέντα ὑπὸ μεταγενεστέρων ἀπογόνων τοῦ Νεκταρίου.

—Λόγος Πανηγυρικός.

—Διάφορα Θεολογικὰ ποιήματα, καὶ γραμματικὰ σημειώματα.

Ἐκ τῶν συγγραμμάτων τούτων εἶδον τὰ δύο πρῶτα, καὶ τινα ἀποσπάσματα θεολογικὰ παρὰ τῇ ἐν Λευκάδι οἰκογενεῖα Ζαμπελίου, παρ' ἧς ἔλαβον καὶ τὰς βιογραφικὰς περὶ Νεκταρίου εἰδήσεις. Αἱ περὶ σεισμῶν δὲ σημειώσεις αὐτοῦ ἐδημοσιεύθησαν ὑφ' ἡμῶν ἐν τῷ Αἰῶνι κατὰ τὸν παρελθόντα Μάρτιον).

Ἄγγελος Βενιζέλος.

Ἐγεννήθη ἐν Ἀθήναις, καὶ ἐξεπαιδεύθη ἐν Ἰταλίᾳ· Ἐχηρμάτισε διδάσκαλος τοῦ ἐν Βενετίᾳ Ἑλληνικοῦ φροντιστηρίου (1634—39) (²)· ἐπανελθὼν δ' εἶτα εἰς τὴν πατρίδα ἐδίδαξεν ἐπὶ τινα ἔτη, εἶτα δ' ἀποχωρήσας κατεγίνετο εἰς μελέτην καὶ συγγραφὴν θεολογικῶν, καὶ φιλοσοφικῶν πραγματειῶν. Νικόλαος ὁ Κεραμεὺς ἐν Ἀντιρρήτικαῖς μνημονεύει τοῦ Βενιζέλου, συγγράψαντος, κατὰ Δοσίθεον, πόνημα κατὰ Λατίνων (³).

Ἀρσένιος Καλλούδης.

Ἱερομόναχος Κρήτης, ἀνεψιὸς Γερασίμου τοῦ Βλάχου, ὑφ' οὗ ἐδιδάχθη

(¹) Ἐν τῷ γενεαλογικῷ δένδρῳ τῆς λευϊτικῆς ταύτης οἰκογενείας γενάρχης σημειοῦται ὁ ἱερεὺς Ζαχαρίας, κατοικῶν εἰς Μαραντοχώριον τῆς Λευκάδος, ὅθεν ὁ ἐγγονὸς αὐτοῦ ἱερεὺς Παναγιώτης κατέβη εἰς τὴν πόλιν, ἔνθα ἔκτοτε διαμένουσιν οἱ σωζόμενοι ἀπόγονοί του.

(²) Veludo, Colonia Greca in Venezia, σελ. 15.

(³) Papadopoli, Historia Gymnas. Patavini· σελ. 319.—Φιλιππῆς ἐν Πανδώρα φιλ. 192.

καὶ τὰ ἑλληνικά. Ἐλθὼν εἰς Πατάβιον κατηρτίσθη τελειότερον, καὶ ἐγένετο καθηγητὴς τοῦ Κουτουμιανοῦ φροντιστηρίου, (1653—61), διαδεχθεὶς τὸν ἀπελθόντα Ἰλαρίωνα Κιγάλαν. Εἶτα ἐχρημάτισεν ἐφημέριος τῆς ἐν τῷ προαστείῳ Ἀνεμομύλῳ τῆς Κερκύρας ἐκκλησίας τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων, καὶ ἱεροκέρυξ τῆς πόλεως· καὶ ὕστερον ἐγένετο ἡγούμενος τῆς ἐν τῷ προαστείῳ Γαρίτζας Παναγίας τῆς Παλαιοπόλεως, μοναστηρίου τότε οὔσης, διαδεχθεὶς τὸν ἐκεῖ προηγουμενεύσαντα θεῖόν του Γεράσιμον. Ἀνήγειρε δὲ καὶ ἐν κελλείῳ, ὡς δείκνυται ἐκ τῆς ἐξῆς ἐπιγραφῆς·

Ἀρσένιος ἱρὸς Καλλοῦδης οἶσια ῥέζων
Μητρὶ Θεοῦ Μαρίας ἤρατο τόνδε δόμον.

Προχειρισθέντος τοῦ θεοῦ του μητροπολίτου Φιλαδελφείας ἦλθε καὶ ὁ Ἀρσένιος εἰς Βενετίαν, ἐνθ' ἀπεβίωσε τῷ 1693, γεγονῶς ἐτῶν 73 περίπου.

Τὸν Καλλοῦδην ἐπαινοῦσιν ἐν Κερκύρᾳ ἐπισκεφθέντες οἱ περιηγηταὶ Σπὸν καὶ Βέλερ, ἔχοντα καὶ βιβλιοθήκην, ἧς μέρος ἐδώρησατο εἰς τὸν Κερκυραῖον ἱερομόναχον Γεράσιμον Δαρκάν⁽¹⁾.

Συγγράμματα.

—Προσκυνητᾶριον τῶν ἱερῶν τόπων ὅπου εὐρίσκονται εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν Ἱερουσαλήμ· ἐκδοθὲν παρὰ Ἀρσενίου ἱερομόναχου Καλλοῦδη τοῦ Κρητῆς, κήρυκος τοῦ ἱεροῦ εὐαγγελίου, καὶ τοῦ ἐν Παταβίῳ Κουτουμιανοῦ Φροντιστηρίου διδασκάλου. Ἐνετίησιν ἀχγῆ. Παρὰ Ἀντωνίῳ τῷ Ἰουλιανῷ. (Μετετυπώθη παρὰ τῷ αὐτῷ τυπογράφῳ 1664, καὶ 1683)⁽²⁾.

—Λόγοι πα-ηγυρικοί, καὶ ἄλλα.

Τῷ 1659 καὶ 1664 διατρέθων ἐν Βενετίᾳ ἐπεστάτησεν εἰς τὴν ἔκδοσιν τοῦ Ἐθσαυροῦ καὶ τῆς Ἀρμονίας τοῦ θεοῦ του Βλάχου, προσθεὶς εἰς μὲν τὸ πρῶτον σύγγραμμα δύο ἐπιγράμματα τὸ μὲν εἰς τὸν μέγαν Δουκά τῆς Τυρρηνίας Φερδινάνδον, τὸ δ' εἰς τὴν βίβλον· εἰς δὲ τὸ δεύτερον ἐν εἰς τὸν Βλάχον.

Πρὸς τὸν Ἀρσένιον διευθύνεται ἐπιστολὴ Ἀναστασίου Γορδίου ἐξ Αἰτωλικοῦ 1692.

Καλλίνικος Ἀκαρναν.

Ἐγεννήθη εἰς Καρπενήσιον περὶ τὸ 1630, καὶ ἐγένετο μαθητὴς Εὐγενίου Αἰτωλοῦ. Τὸ μοναχικὸν ὑποδύς τριβώνιον, ἐλθὼν εἰς Κωνσταντινούπολιν προεχειρίσθη μητροπολίτης Προύσης, καὶ ὡς τοιοῦτος

(1) Δοσιθέου, Περὶ τῶν πατριαρχῶν Ἱεροσολύμων, σελ. 1143.—Δημήτριος Βενιζέλος ἀναφέρεται ὑπὸ Γυλετιέρου, Σπὸν, καὶ Βέλερ.

(2) Βρετοῦ, Κατάλογος Α'. ἀριθ. 76. Ἡ τοῦ 1683 ἔκδοσις περιέχει σελ. 199.

ὑπογράφεται εἰς τὸ κατὰ Δεκέμβριον 1672 ἐκδοθὲν σιγίλλιον, ἐπὶ πατριάρχου Διονυσίου Δ', ὑπὲρ τῆς ἐν Κύπρῳ μονῆς τοῦ Κύκου, καὶ τῷ 1687 εἰς τὸ περὶ ἀρχιεπισκόπου τοῦ ὄρους Σινᾶ ἐπὶ Ἰακώβου ('). Μετὰ δὲ τὴν παραίτησιν Ἰακώβου, τρίτον ἤδη πατριαρχεύσαντος (1 Μαρτ. 1689) συνασθροισθέντες οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ κληρικοὶ εἰς τὸν οἶκον τοῦ φιλογενοῦς Μανολάκη τοῦ ἐκ Καστορίας, ἐψήφισαν τὸν Καλλίνικον οἰκουμενικὸν πατριάρχην, τῇ δὲ Κυριακῇ τῆς Ὁρθοδοξίας ἀνεβίβασαν αὐτὸν εἰς τὴν ὑψίστην ταύτην περιωπὴν. Μετ' ὀλίγον Νεοφύτος ὁ Ἀδριανουπόλεως μητροπολίτης, συνοδικῶς ἐξωσθεὶς τοῦ θρόνου, δοθέντος εἰς τὸν Χαλκηδόνος Κλήμεντα, ἐλθὼν εἰς τὴν βασιλεύουσαν πᾶν θεμιτὸν καὶ ἀθέμιτον μετέλλθε πρὸς ἐκδίκησιν τοῦ Καλλινίκου, ὃν ἐθεώρει αἷτιον τῆς ἐξώσεώς του· καὶ δὴ διὰ βραδιουργιῶν καὶ δωροδοκιῶν κατώρθωσεν ἵνα καθαιρεθῇ οὗτος ὑπὸ τῶν κρατούντων, ἀνέληθ δὲ αὐτὸς εἰς τὸν θρόνον.

Ὁ ἐκβληθεὶς Ἀκαρῶν τὰ ἴδια τῷ Νεοφύτῳ ἀποδίδων ἐνήργησεν ἵνα συνοδικῶς καθαιρεθῇ ὁ ἐπιβάτης, πεντάμηνον πατριαρχεύσας.

Τὸ δεύτερον ὁ Καλλίνικος πατριαρχεῶν (1691) συνήθροισε σύνοδον καὶ κατεδίκασε τὸ περὶ μετουσιώσεως συνταγμάτιον τοῦ Ἰωάννου Καρυοφύλλη, περὶ οὗ προσεχῶς ῥηθήσεται. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκεῖνην διέτριβεν ἐν Βλαχίᾳ Διονύσιος ὁ Μουσελίμης, συμμαθητεύσας τῷ Καλλινίκῳ ὑπὸ Εὐγένιον, καὶ καθηρημένος τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου, ἐφ' οὗ τετράκις εἶχεν ἀναβῆ. Κωνσταντῖνος Βασαράβας ὁ ἡγεμὼν τῆς Οὐγκροβλαχίας, φιλοξενῶν τὸν ἐκπτωτον τῆς πατριαρχείας Βυζάντιον, δὲν ἔπαυε τὰ πάντα κινῶν πρὸς ἀνάληψιν τοῦ θρόνου. Τῷ 1693 ὁ μέγας βεζίρης πορευόμενος εἰς τὸν κατὰ τῶν Γερμανῶν πόλεμον, διήλθεν ἀπὸ τῆς Βλαχίας, καὶ ὡς ἔδει ὑπεδέχθη ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος, ἐνθέρμως συστήσαντος τὸν Διονύσιον, παρανόμως καθηρημένον. Αἱ παραστάσεις καὶ παρακλήσεις τοῦ Βασαράβα ἐπέφερον τὸ προσδοκώμενον ἀποτέλεσμα, καὶ ὁ μέγας βεζίρης διέταξε νὰ καταβιβασθῇ τοῦ θρόνου ὁ Καλλίνικος, καὶ ἀντ' αὐτοῦ ἀνέληθ ὁ πρόφην Διονύσιος, ὅστις καὶ ἐνδυσθεὶς τὸ σύνθηδες περιβλήμα ἦλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ τοῦ θρόνου γενόμενος ἐγκρατῆς ἐφυγάδευσεν τὸν Καλλίνικον, δεύτερον ἤδη ἐπὶ δύο ἔτη πατριαρχεύσαντα. Ἀλλὰ τῷ 1694 ἐπανελθόντος τοῦ μεγάλου

(') Βλ. Κτιτορικὸν τῆς Μονῆς ἐκδοθὲν ὑπὸ Πισσιδίου.—Τὰ περὶ τῆς ἐκλογῆς καὶ χειροτονίας τοῦ ἀρχιεπισκόπου Σινᾶ ἐπίσημα ἔγγραφα. Ἐν Ἱεροσολύμοις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου τοῦ Π. Τάφου, αὐξ', σελ. 79.

βεζήρου ἐκ τοῦ πολέμου καὶ ἐν Ἀδριανουπόλει διατρίβοντας, ἔπαρον³ σιάσθησαν αὐτῷ οἱ περὶ τὸν Καλλίνικον ἀρχιερεῖς καὶ συνηγορήσαντες ὑπὲρ τοῦ δικαίου, κατέπεισαν ἐκεῖνον ἵνα ἐπανορθῶσῃ τὸ ἀδίκημα· ὅθεν προκληθεὶς ἐκεῖ ὁ Καλλίνικος ἀνέλαβε, διὰ προσταγῆς τοῦ βεζήρου, ἐκ τρίτου τὸν πατριαρχικὸν θρόνον. Μαθὼν τὰ γινόμενα ὁ Μουσελίμης ἦλθεν εἰς Ἀνδριανούπολιν, καὶ πάντα λίθον ἐκίνησε πρὸς ἀναστολὴν τοῦ διορισμοῦ· μετὰ πολλὰ ὅμως σκάνδαλα ὑπερίσχυσε ἡ μερὶς τοῦ Καλλίνικου, καὶ ὁ Διονύσιος ἀποτυχὼν ἐπανῆλθεν εἰς Βλαχίαν, πέμπτου ἤδη πατριαρχεῦσας μῆνας ἑπτὰ, κάκει τὸ ζῆν ἐξεμέτρησεν (1697) (1).

Ἐπὶ τῆς τρίτης καὶ τελευταίας ταύτης πατριαρχείας τοῦ Ἀκαρνᾶνος, Μεθόδιος τις πρώην Θεσσαλονίκης καθηγμενός καὶ μὴ δυνάμενος ἀναλαβεῖν τὸν θρόνον αὐτοῦ, προσήγαγεν ἀναφορὰν τῷ μεγάλῳ βεζήρῳ, ἵνα τοῦ λοιποῦ αἱ ἀρχιεπισκοπαὶ καὶ ἐπισκοπαὶ δίδονται παρὰ τοῦ ἐπιτρόπου καὶ οὐχὶ παρὰ τοῦ πατριάρχου, ἐκλεγομένων καὶ τῶν ἀρχιερέων οὐχὶ παρὰ τῆς συνόδου, ἀλλὰ παρὰ τῶν Ὀθωμανῶν· ὁ Καλλίνικος ἠγωνίσθη γενναίως, καὶ διὰ πολλῶν κόπων καὶ χρημάτων ἐναυάγησε τὴν ἀλάστορα γνώμην τοῦ Μεθοδίου, ὃν καὶ εἰς παντελῆ ἐξορίαν ἀπέπεμψε. Καλῶς καὶ θεαρέστως τρίτον ἤδη διοικήσας τὴν ἐκκλησίαν ὁ Καλλίνικος Β' (1694—1702) μετέλλαξε τὸν βίον ἐν τῷ πατριαρχεῖῳ τῇ 8 Αὐγούστου 1702, καὶ ἐτάφη εἰς τὸ ἐν Χάλκῃ μοναστήριον τῆς Θεοτόκου. Ἐπὶ τοῦ τάφου του ἐχαράχθη τὸ ἐξῆς ἐπίγραμμα.

Οἰκουμηνικὸν Καλλίνικος τὸν θρόνον

Ἰθυσε πλείστους ἐμφρόνως ἐπὶ χρόνους.

Θανὼν δὲ λαμπρᾶς ἤξιωται ἐξόδου.

Ἐφ' τε τῶν πρὶν Πατριαρχῶν ἐν θρόνῳ,

Καὶ νεκρὸς ὡς ζῶν ἐγκαθιδρυθεὶς μόνος,

Μονῇ τέθαπται τῇδε τῇ σεβασμίᾳ.

Καὶ νῦν πολεῖται σὺν χορείαις Ἀγγέλων.

Ἐν ἔτει αψβ. Αὐγούστου ἡ. (2).

(1) Κατὰ Νεόφυτον Μαυρομάτην ὁ Διονύσιος ἀπέβησε τὴν 22 Σεπτεμβρίου 1696. Ἦν δὲ ὁ Μουσελίμης Βυζάντιος τὴν πατρίδα, μαθητὴς Εὐγενίου τοῦ Αἰτωλοῦ, πρῶτον μὲν μητροπολίτης Λαρίσης, εἶτα δὲ πατριάρχης οἰκουμηνικὸς πεντάκις ἐκλαχθεὶς. Ἐπαινεῖται παρὰ πολλῶν ἢ παιδείᾳ αὐτοῦ, διότι ἐκτὸς τῶν ἄλλων ἦτο ἐγκρατὴς καὶ τῆς Ὀθωμανικῆς καὶ Ἀραβικῆς φιλολογίας.

(2) Κουτλουμουσιανοῦ, Ὑπόμνημα ἱστορικὸν περὶ τῆς κατὰ τὴν Χάλκην Μονῆς τῆς Θεοτόκου. Ἐν Κωνσταντινουπόλει 1846, σελ. 106. Κατὰ λάθος Νεόφυτος ὁ Μαυρομάτης τίθησιν ἐν τῇ 20 Αὐγούστου 1702 τὸ τέλος τοῦ Καλλίνικου.

Ὁ Καλλίνικος ἦν ἀνὴρ ἀνεπιλήπτων ἡθῶν, καὶ οὐδενὸς τῶν τότε ἐπὶ παιδείᾳ διαπρεπόντων δεύτερος, ὑπέρμαχος δὲ τῆς ὀρθοδοξίας, ὑπὲρ ἧς τότε εὐκλεῶς ἠγωνίσθη διὰ τοῦ κακὸρρονος Μεθοδίου κινδυνευσάσσης, καὶ ζηλωτῆς τῆς παιδείας ἔνθερμος· τῇ δραστηριότητι καὶ φιλογενεῖα τούτου συνεστήθη αὐθις τῷ 1691 ἢ τέως ἀποσυντεθειμένη πατριαρχικῆ Σχολή (1). Ἐσέβητο δὲ διὰ τὰς ἀρετάς του οὐ μόνον ὑπὸ τῶν ὁμοεθνῶν, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν Τούρκων, καὶ ὁ Καντεμιρ ἀναφέρει ἀνέκδοτά τινα καταδεικνύοντα τὸν πρὸς αὐτὸν σεβασμὸν τῶν κρατούντων (2).

Ἐπαινεῖται ὑπὸ Προκοπίου, Μελετίου, Φλερῦ, Λεκιένου, Καντεμιρ, καὶ ἄλλων ἄλλοεθνῶν. Ὁ τελευταῖος λέγει περὶ τοῦ ἐν λόγῳ Ἀκαρνᾶνος· « Doué d'une rare eloquense, eut cela de particulier sur ceux de son rang, qu'il conserva toute sa vie sa dignité, et mourut Patriarche (3) » καὶ ἀλλαχοῦ « Callinicus prélat des mœurs irreprochables et assez versé dans les lettres (4) ».

Καὶ ὁ Λεκιένος « Callinicus optime suo munere fugens, ecclesiam ære alieno liberavit, de demum quindecim annis feliciter » transactis patriarcha, obiit anno 1702 (5) ».

Ἐν τινι χειρογράφῳ εὑρηνται καὶ οἱ ἐξῆς περὶ Καλλινίκου στίχοι ἀνωνύμου τινὸς, μαρτυροῦντες τὴν περὶ τούτου ἀγαθὴν ἰδέαν.

Περὶ δὲ τοῦ Καλλινίκου τοῖος φέρεται λόγος·

Ὡς εὐρισκόμενος ποτε εἰς τὸ ὄρος τοῦ Ἄθω,

Ὅρος τὸ ἀγιώνυμον, τῷ πῶθῳ εὐλαθείας,

Ἦλθε καὶ ἐπροσκύνησε τὰ μοναστήρια πάντα.

Ὡς δ' ὅτε παρεγένετο εἰς τὸ θεῖον Βατοπαίδι,

Ὅψεποτε ἐκάθησεν ἐπὶ τὰς θύρας ἕξω,

Ἀναψύχην παραμικρὰν βουλόμενος εὐρέσθαι,

Αἴφνης εἰς λέων ἐκπηδήσας ἀπὸ τοῦ δρυμῶνος,

Φρικαλέος, πάντολμος, ἐφίσταται Καλλινίκη,

Αἰμοχαρῆς, ιστάμενος δεινὸς, ἄγρια βλέπων.

Ἐφριξε δὲ ὁ Καλλίνικος ὀρῶν θανάτου προὔπτον,

Μὴ ἔχων, ὅ,τι πράξασθαι, ἢ ὄλωσ' ἀμυνεῖσθαι.

Μόλις δ' οὖν ὀψέποτε τὰ χεῖλη ὑπανοίξας

(1) Κωνσταντίου, Ἐπόμνημα περὶ τῆς Πατριαρχικῆς σχολῆς.

(2) Histoire de l'Empire Ottoman, tom. III. σελ. 87, καὶ IV, σελ. 189.

(3) Αὐτόθι, II σελ. 39—40.

(4) Ὁμ. σελ. 83.

(5) Oriens Christianus, σελ. 346.

Τρεμούσῃ τῇ φωνῇ πρὸς τὸν λέγοντα ἔφη.
 » Εἰ μὲν, λέων, ἐλήλυθας παρὰ Θεοῦ πρὸς με,
 » Ποίει ὃ προστετάχθη σοι, λέων φρικαλέε·
 » Εἰ δὲ σὺ μόνος ἦλθες οὕτως, ὡς ἐβουλήθης,
 » Τάχιστα ἀπόφευγε ἀπὸ τοῦ Ἁγίου Ὄρους.
 » Χριστὸς γὰρ σε διώκει, οὗ μύστις ἐγὼ πέλω ».
 Τὸ θηρίον οὖν ὡς ἤκουσεν, ὑπήκουσεν εὐθέως,
 Καὶ ταπεινῶ τῷ βλέμματι ὁρμαῖον ὑπεχώρει,
 Βλάβας μὴδὲν μηδέποτε, ὑποταχθὲν ὡς ἐοῦλον.

Συγγράμματα.

— Ἑρμηνεία πρὸς τοὺς ἱερεῖς καὶ διακόνους.

— Εὐχὴ εἰς τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν.

(Ἀμφότερα ἐξεδόθησαν τῷ 1683, καὶ οὐχὶ ὡς Μελέτιος 1693, ὑπὸ Δοσιθέου ἐν Ἰκσίῳ μετὰ Συμεὼν Θεσσαλονίκης καὶ ἄλλων. Μετάφρασις δὲ πάντων ὑπὸ ἀνωνύμου εἰς ἀπλοελληνικὴν ἐξεδόθη ἐν Βενετίᾳ παρὰ Πάνῳ Θεοδοσίῳ 1820, εἰς 4^{ον}. σελ. 567).

— Λόγοι Ἐκκλησιαστικοί.

— Πατριαρχικὴ Ἱστορία.

— Ἐπιστολαί (¹).

Εὐρηται συνοδικὴ πρᾶξις Καλλινίκου κατὰ Μελετίου Ἀχιριδῶν, αὐτοφημιζομένου πατριάρχου, δημοσιευθεῖσα ἐν τῷ περὶ Ὄφρικίων συντάγματι τοῦ πατριάρχου Χρυσάνθου· καὶ δύο ἐπιστολαὶ Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου πρὸς τούτον ἐκδοθεῖσαι ἐν τῷ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκδοθέντι ἐπιστολαρίῳ.

Πρὸς τούτοις ἐγκύκλιος πρὸς τοὺς μητροπολίτας Μολδοβλαχίας καὶ Οὐγκροβλαχίας περὶ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Σινᾶ Ἀνανίου (Σεπτέμβριον 1689) (²).

Ἀνδρέας Μαρμωράς.

Ὁ Κρῆς Βικέντιος Ματζολένσς, ἢ μᾶλλον διὰ στόματος αὐτοῦ ὁ Ἀνδρέας Μαρμωράς, παραδίδει, ὅτι ἡ οἰκογένεια τοῦ Κερκυραίου τούτου ἐγένετο μία τῶν ἀρχαιοτέρων καὶ εὐγενεστέρων τῆς Ἑλλάδος (³). Πρῶτος γνωστὸς γενάρχης παρίσταται Ἰωάννης ὁ Κομνηνός, πάππος Γεωργίου τοῦ Μαρμωρᾶ, λαθῶν ἐν ἔτει 1115 ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἐμμανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ τὴν νῆσον Προκόννησον ὡς τιμᾶριον, περιελθὸν εἰς τὴν κατοχὴν τοῦ ἐγγονοῦ του Γεωργίου, ἔνεκεν ἐξιδιασμένων ἐκδουλεύσεων ἀναφερομένων εἰς τὸ ἐν ἔτει 1224 ὑπὲρ τούτου ἐκδοθὲν χρυσόβουλλον ὑπὸ Ἐμμανουὴλ Κομνηνοῦ Δεσπότη τοῦ Μορέως (⁴).

(¹) Ταῦτα μνημονεῖονται ἐν σημειώσεσι χειρογράφου περιέγοντος ἢ τοὺς ἀνωγίλους.

(²) Ἐπίσημα ἔγγραφα περὶ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Σινᾶ σελ. 80—7.

(³) « Fregiata trovo la famiglia Marimorana fin da' secoli remoti della più cospicua ed antica Nobiltà, che vantasse la Grecia ». προλογίζει ὁ Ματζολένσς.

(⁴) Ἐδημοσιεύθη ὑπὸ Ματζολένου μετὰ λατινικῆς μεταφράσεως, μόνον δὲ τὸ ἑλλη-

Ἐκ τοῦ Γεωργίου Μαρμωρᾶ ἐγεννήθησαν οἱ Γεώργιος καὶ Ἰωάννης καὶ ὁ μὲν πρῶτος, χάριν πρωτοτοκίας, παρέλαβε τὸ οἰκογενιακὸν τιμᾶριον, ὁ δὲ Ἰωάννης φυγὼν ἤλθεν εἰς τὰς ὑπὸ τῶν Βενετῶν κατεχομένης χώρας καὶ ἐδεξιώθη προσηκόντως. Ἐκ δὲ τοῦ τελευταίου τούτου κατάγονται οἱ ἐν Κερκύρᾳ περισωθέντες Μαρμωράδες.

Κατὰ τὴν ἐπὶ σουλτάνου Σουλεϊμάνου πολιορκίαν τῆς νήσου ὁ Ἄντωνιος αἰχμαλωτισθεὶς (1537) ἐλεεινῶς κατέλυσε τὸν βίον εἰς τὰ δεσμᾶ· ὁ δὲ συγγενὴς του Ἄνδρέας αἰχμαλωτισθεὶς ὁμοίως, ἠλευθερώθη τῷ 1573, μεσολαβήσει τῆς Ἐνετικῆς Δημοκρατίας, ὅφ' ἧς καὶ ἐτιμήθη διὰ τὰ παθήματα.

Ὁ ἀπόγονος τούτου Βικέντιος Μαρμωρᾶς ἐγέννησε τρεῖς υἱοὺς, τὸν Ἄνδρέαν, Σπυρίδωνα, καὶ Ἄντωνιον. Ὁ τελευταῖος διέπρεψεν εἰς τὰ πολεμικά, καὶ παρευρέθη εἰς τὴν ἐν ἔτει 1656 ναυμαχίαν τῶν Δαρδανελλίων· καὶ ὁ Σπυρίδων δ' ἐπολέμησεν ἐν Κρήτῃ ὑπὸ τὸν Γάλλασον.

Ὁ πρεσβύτερος Ἄνδρέας ἐπιδοθεὶς ἐν πρώτοις εἰς τὰ πολεμικά ἠγωνίσθη ὑπὲρ τῆς Δημοκρατίας (*), ὕστερον δὲ προτιμήσας τὴν ἡσυχίαν τοῦ σπουδαστηρίου κατέγεινεν εἰς συγγραφὴν τῆς ἱστορίας τῆς πατρίδος του, ἣν καὶ ἐδημοσίευσεν ὑπὸ τὸν τίτλον·

—Della Historia di Corfù descritta da Andrea Marmora nobile Corcirese, libri otto. Venetia, presso il Curti, MDCLXXII.

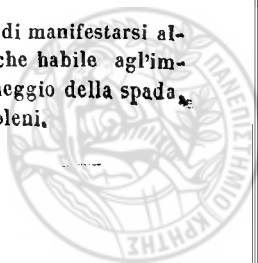
Ὁ Μαρμωρᾶς συνόφρινε τὸ πόνημά του ὄχι ἄνευ τινὸς εὐχερείας καὶ γλαφυρότητος, χαίρων ὅμως ὑπερβολῇ εἰς ἀλλόκοτα σχήματα, κομφολογίας καὶ ποικιλίας ἄλλας περὶ τὴν λέξιν παιδιᾶς, παραφθείρει συχνάκις τὸ ὕφος, καὶ τῶν ἐλαττωμάτων τούτων ὄχι αὐτὸς ἀλλ' ὁ αἰὼν, καθ' ὃν ἔζη, εἶνε μᾶλλον ὁ αἴτιος. Ἐπειδὴ δὲ τότε ἡ λυθία τῆς κριτικῆς λίθος δὲν ὑπέβαλε τὰ συγγράμματα εἰς τὴν αὐστηρὰν αὐτῆς βάσανον, ὁ Μαρμωρᾶς δὲν ἐξεπλήρωσεν εὐσυνειδήτως τὸ ἱερὸν τοῦ ἱστορικῷ καθήκον· οὕτω φέρ' εἰπεῖν ἵνα ὑποθάλλῃ τῶν συμπαιρωτῶν του τὴν ματαιότητα ἐπλασε τοὺς Κερκυραίους ἀβρωγοὺς καὶ συμμάχους τῶν Ῥωμαίων, καὶ μετ' αὐτῶν ᾄθην ἢ μετὰ παντὸς ἄλλου κραταίου ἔθνους· τὰ παραβολώτατα τῶν πολεμικῶν ἔργων εὐτόλμως συνεπιχειροῦντας (**).

* Ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ Μαρμωρᾶ, ἀποτελουμένη ἐκ 456 σελίδων μικροῦ τετάρτου

νικὸν κείμενον ἀνετυπώθη ὑπὸ Miklosich (Acta et Diplomata). Τὸ χρυσόβουλλον ὅμως τοῦτο καταδεικνύεται πλαστῶν.

(*) Andrea propenso all' armi ed agli studii, non scansò di manifestarsi all' occasioni, non meno sufficiente nell' essercitii litterarii, che habile agli impieghi di Bellona; mentre all' opre della penna, ed al maneggio della spada, si è addattato l' attributo ex utroque Caesar». Mazzoleni.

(**) Μουστοξύδου, περὶ τῶν ἐν Κερκύρᾳ Ἀκαδημιῶν.

σχήματος, καταχωροῦνται, ἐκτὸς τῆς προσφωνήσεως καὶ προλόγου τοῦ συγγραφέως, α) Famiglia dell'autore brevemente descritta da Vincenzo Mazzoleni patricio Cretense· β) Ἑλληνικὸν ἐπίγραμμα τοῦ ἐν Κερκύρα διατρίβοντος Γάλλου Λουδοβίκου Τορρόδου εἰς Μαρμαρᾶν γραφὴν τῷ 1668· γ) Sonetto all'autore ὑπὸ ἀνωνύμου· δ) Ἔτερον τοῦ αὐτοῦ· ε) Ἐπίγραμμα τοῦ Κυπρίου Ἰωάννου Κιγάλα πρὸς Κερκυραίους· ς) Collusio nominis et operis auctoris· ζ) Sonetto all'illus. Audrea Marmora nobile Corcirese· η) Λατινικὸν ἐπίγραμμα εἰς Μαρμαρᾶν ὑπὸ Νικολάου Μοτζίναγα· θ) Idillio all'autore, ὑπὸ ἀνωνύμου ἐταίρου τῆς ἐν Κερκύρα ἀκαδημίας τῶν Ἐξησαφαισμένων.

Ἐκ τούτων παρατιθέμεθα τὰ δύο ἐπιγράμματα τοῦ Τορρόδου ἔξ τοῦ Κιγάλα.

Μῆλα καὶ Ἀλκινόου κήπους Φαιηκίδος αἶας

αἰνοῦσιν πολλὰι τῶν πάλαι αἱ σελίδες,

οἱ κλέος οὐ σμικρὸν νήσφ δόξαν τε φέρουσι

σεμνοτέραν ταύτη ταῖς σφετέραις σελίσιν.

Ἄλλὰ ἐς αἰδιον γαίᾳ Φαιηκίδι θῆκε

Μαρμαράνος γράφας πατρίδος ἱστορίην.

Ὀλβίστη Σχερίῃ καρπούς τ' ἄνδρας τε φέρουσα,

Οἷς τόσσον κῦδος δόξα τε σὴ πέλεται.

Ἄνδρες ἀρητίφιοι, κλεινῶν γενεῆ βασιλῆων,

ἄξια Φαιήκων τέκνα παλαιγενέων,

ἦν πρῶτους ποθέητε μαθεῖν ναυτῆρας ἀρίστης

Ἑλλαδικῶν πόλεων, πατρίδος ὑμετέρης,

καὶ πόσον ἠραίτευσαν ἐνι πτολέμοισι πολῖται,

δύσμαχοι ἀντιπάλους κᾶν χθονί. κᾶν πελάγει,

προφρονέως δέξασθε κλυτοῦ πολυτίστορα βίβλον

Ἄνδρέου, ἦν τευξε κυδαλίμοις καμάτοις.

Ταύτη γὰρ τοκέων μεγαλῶνυμα ἔργα συνάφας,

ἃ σκοτόεν λήθης ἀμφεκάλυψε νέφος,

εἰς φάος ἐξήνεγκεν, ὅπως αἰεὶ διασώτη

ἐν πινυταῖς παίδων ὀφειγόνων πραπίσι.

Τοῦνεκεν ἐκτίνειν πολὺ μείζον ὀφείλετε τούτω,

ἧτέπερ ὑμετέροις ἀρχεγόνοισι χάριν.

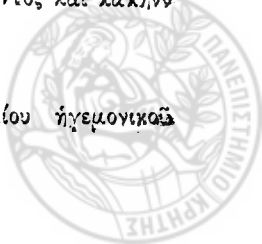
Ἔργα γὰρ ἡρώων θαμάει χρόνος· ἀλλ' ἵνα μίμνη

ἄφθοιτα, τῶν προγόνων οὗτος ἔσωσε κλέα.

Ὁ Μαρμοράς ἦν μέλος τῆς ἐν Κερκύρα Ἀκαδημίας τῶν Ἐξησαφαισμένων (degli Assicurati). Οἱ ἐν ἔτει 1676 ἐπισκεφθέντες τὴν Κέρκυραν Σπὸν καὶ Βέλερ μνημονεύουσιν αὐτοῦ κατέχοντος καὶ καλὴν συλλογὴν Κερκυραϊκῶν νομισμάτων.

Ἄδελφοὶ Λειχοῦδαι.

Οἱ αὐτάδελφοι Λειχοῦδαι, καταχόμενοι ἐξ ἀρχαίου ἡγεμονικῆς

φίκου τοῦ Βυζαντίου, ἔσχον προγόνους ἡγεμόνας, ζήσαντας ἐν Κωνσταντινουπόλει μέχρι τῆς ἀλώσεως αὐτῆς, οἵτινες ἐπὶ τῆς βασιλείας Κωνσταντίνου τοῦ Μονομάχου, Μιχαὴλ τοῦ Στρατιωτικοῦ, Ἰσαὰκ τοῦ Κομνηνοῦ καὶ ἄλλων αὐτοκρατόρων τοῦ Βυζαντίου ὑπῆρξαν τὰ πρόωιστα μέλη τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Γερουσίας.

Κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ χρονογράφου Ζωναρᾶ, εἰς τῶν Λειχουδῶν, Κωνσταντίνος ὀνομαζόμενος, ἐνυμφεύθη Καλλιάν τὴν θυγατέρα τοῦ Μονομάχου καὶ ἐγγονὴν Ῥωμανοῦ τοῦ Γ', λαβὼν παρὰ τοῦ πρώτου ὡς προῖκα τὴν ἡγεμονίαν τῆς Βουλγαρίας. Μὴ δυναθεῖς, κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ πενθεροῦ του, ἵνα γίνῃ διάδοχος τοῦ θρόνου, προσεκλήθη εἰς τὴν πρωτεύουσιν ὑπὸ τοῦ βασιλεύοντος Μιχαὴλ τοῦ Στρατιωτικοῦ, παραδύς τὴν ἡγεμονίαν τῆς Βουλγαρίας εἰς τοὺς υἱοὺς του Ἐμμανουὴλ καὶ Θεόδωρον· κατὰ δὲ τὴν διεγερθεῖσαν στάσιν μεταξύ Ἰσαὰκ τοῦ Κομνηνοῦ καὶ τοῦ Στρατιωτικοῦ, μεσιτεύσας εἰρήνευσεν αὐτούς. Ἀποθανούσης τῆς συζύγου του Καλλίας ἀνηγορεύθη ὁ ῤηθεῖς Κωνσταντῖνος Λειχοῦδης οἰκουμενικὸς πατριάρχης καὶ διώκησε τὴν ἐκκλησίαν ἀπὸ τοῦ 1059 μέχρι τοῦ 1064.

Μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Βουλγαρίας οἱ ἀπόγονοι τοῦ Λειχοῦδη μετέβησαν εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ μετὰ τὴν ἐκπόρθησιν καὶ ταύτης μετώκησαν εἰς τινα τῶν Κυκλάδων νήσων, ἐν ἧ καταπιεζόμενοι κατέφυγον εἰς Κερκλληνίαν, ἐνθα ὑπεδέχθησαν εὐμενῶς ὑπὸ τῶν κρατούντων χορηγησάντων αὐτοῖς ὀλόκληρον χωρίον ἐν τῇ νήσῳ καὶ ἕτερον ἐν Ζακύνθῳ ⁽¹⁾. Ἐνταῦθα παρὰ τινος τῶν Λειχουδῶν, Μάρκου καλουμένου, ἐγεννήθησαν οἱ ἐν λόγῳ αὐτάδελφοι Ἰωάννης (30 Μαρτίου 1633) καὶ Σπυρίδων (τῷ 1652), οἱ ἐν τῷ μοναχικῷ σχήματι ὕστερον μετονομασθέντες Ἰωαννίκιος καὶ Σωφρόνιος.

Ἐξεπαιδεύθησαν οἱ ἀδελφοὶ Λειχοῦδαι παρὰ τινι ἱερεῖ τῆς Κεφαλληνίας, καὶ ἔπειτα ἐν Βενετίᾳ ἐσπούδασαν τὴν θεολογίαν καὶ τὴν φιλοσοφίαν παρὰ Γερασίμῳ τῷ Βλάχῳ. Ἀκολούθως ἐπὶ ἑννέα ἔτη ἐφοίτησαν εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Παταβίου, καὶ μετὰ τὴν διδακτορικὴν ἀναγόρευσιν ἐπέστρεψαν εἰς τὴν γεννέθλιον νήσον, καὶ ἐνταῦθα τῷ 1670 ἐχειροτονήθησαν ἱερεῖς ⁽²⁾.

(1) Ὁ τὰ περὶ Λειχουδῶν ἐξακριβώσας Κύρ. Ἀλέξ. Λάσκαρις Νικηφόρον δοῦκα τῆς Κεφαλληνίας καλεῖ τὸν ὑποδεχθέντα τοὺς προσφυγόντας Λειχοῦδας. Τίς δ' ἦν οὗτος ὁ μὲν ἄνω βιογράφος παρασιωπᾷ, ἡμεῖς δὲ ἀγνοοῦμεν.

(2) Ὁ αὐτὸς λέγει, ὅτι ἐχειροτονήθησαν ὑπὸ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Κεφαλληνίας Γερασίμου· ἀλλὰ τὸ τοιοῦτον ὄνομα ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν ἀρχιεπισκόπων τῆς νήσου

Μετ' ὀλίγον, χηρεύσαντα τὸν Ἰωάννην καὶ γενόμενον μοναχὸν, μετονομασθέντα δὲ Ἰωαννίκιον, ὁ πατριάρχης Ἀλεξανδρείας Παρθένιος, πληροφορηθεὶς περὶ τε τῆς παιδείας καὶ τῆς ἀρετῆς αὐτοῦ, πανταχοῦ διαφημισθείσης, διώρισεν ἴδιον αὐτοῦ ἐπίτροπον ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Κεφαλληνίας, ὁ δὲ μητροπολίτης Κεφαλληνίας (1), ἐνεπιστεύθη αὐτῷ τὴν ἐπιτήρησιν τῶν σχολείων Ληξουρίου καὶ Ἀργοστολίου.

Ὁ Σπυρίδων πρότερον ἔτι μοναχὸς γενόμενος καὶ Σωφρόνιος μετονομασθεὶς, διωρίσθη ἐπίσης σχολάρχης τῆς ἐν τῇ πόλει σχολῆς, ἀλλὰ μετὰ παρέλευσιν ὀλίγου χρόνου προσκληθεὶς ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου Ναυπάκτου καὶ Ἄρτης Βαρθολομαίου, ἦλθεν αὐτόσε, καὶ ἀπὸ μὲν τῆς ἑδρας ἐδίδασκε τὴν φιλοσοφίαν, ἀπὸ δὲ τοῦ ἱεροῦ ἁμβωνος ἐκήρυττε τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ. Μετ' ὀλίγον ὁμως, ἔνεκα τοῦ ἐπισυμβάντος αὐτόθι λοιμοῦ, ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν ἐπαρχίαν ταύτην καὶ μεταβῆ εἰς τὴν Μακεδονίαν καὶ Θράκην, ἔνθα ἐπὶ τετραετίαν μετήρχετο μετὰ ζήλου τὸν διδάσκαλον καὶ τὸν ἱεροκήρυκα. Τῷ 1680 ἐπιστρέψας εἰς Κεφαλληνίαν διέτριψεν αὐτόθι δύο ἔτη, διδάσκων καὶ κηρύττων. Τελευταῖον κατὰ Μάρτιον τοῦ 1683 ἀμφότεροὶ οἱ ἀδελφοὶ ἐπιβάντες τοῦ βενετικοῦ πλοίου ὁ Πτερωτὸς Δράκων (Dracon Volante), κατέπλευσαν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἔνθα δοκιμασθέντες τὴν τε διδασκαλίαν καὶ τὴν ὀρθοδοξίαν παρὰ τοῦ σοφοῦ καὶ ἐναρέτου πατριάρχου Διονυσίου τοῦ Μουσελίμη ἔλαβον τὴν ἄδειαν καὶ ἐδίδαξαν εἰς τὸν πατριαρχικὸν ναὸν, ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ τε πατριάρχου, τῆς ἱεράς Συνόδου, καὶ τῶν ἀρχόντων.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἦλθον εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀπεσταλμένοι τοῦ τσάρου τῆς Ῥωσσίας Θεοδώρου Ἀλεξιάδου διὰ τὴν ἐξῆς αἰτίαν.

Παΐσιος ὁ Λιγαριδῆς ἐλθὼν εἰς Ῥωσσίαν ἐξεῖπεν ἀναφανδὸν τὴν

ἐν ἀπαντάται. Γεράσιμος ὁ Λοβέρδος ἐγένετο ἐπίσκοπος, ἐπὶ τῆς κατοχῆς τῶν Τόκων, ἐπομένως δύο σχεδὸν αἰῶνας πρὸς τῆς γεννήσεως τῶν ἀδελφῶν Λειχοῦδων. Γεράσιμος δὲ ὁ Κλαδὰς ἐγένετο ἀρχιεπίσκοπος Κεφαλληνίας ἕνα σχεδὸν αἰῶνα μετὰ τὸν θάνατον τῶν Λειχοῦδων (1782—1793). Κατὰ δὲ τὸ ὑπὸ Λασκάρως τασσόμενον ἔτος τῆς χειροτονίας τῶν λογίων Κεφαλλήνων ἀρχιεπίσκοπος ἦτο Παΐσιος ὁ Χαΐδας (1663—1681).

(1) Ὁ Κ. Λάσκαρις ἀναφέρει, ὅτι ὁ τότε μητροπολίτης Κεφαλληνίας ὠνομάζετο Παρθένιος· πλὴν καὶ ἐνταῦθα παρατηρητέον, ὅτι δύο ἀρχιεπίσκοποι τῆς νήσου ἔφερον τὸ ὄνομα τοῦτο, Παρθένιος ὁ Δοξαράς (1622—1628), ὅτε δὲν εἶχον ἔτι γεννηθῆ οἱ Λειχοῦδαι, καὶ Παρθένιος ὁ Μικρῆς (1821—1842)· πραγματικῶς δὲ τότε ἀρχιεπίσκοπος Κεφαλληνίας ἦν ὁ αὐτὸς Παΐσιος.

γνώμην αὐτοῦ, ὅτι αἱ ἐν τῷ ὁμοδόξῳ τούτῳ κράτει ἀναφυόμεναι ἐκάστοτε ἐκκλησιαστικαὶ ταραχαὶ προήρχοντο ἐκ τῆς ἀμαθείας καὶ τῆς ἀγνοίας τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, καὶ ὅτι πρὸς θεραπείαν τῆς ἀσθενείας ταύτης οὐδὲν ἕτερον φυσικὸν φάρμακον ἐθεώρει κατάλληλον, εἰμὴ τὴν σύστασιν Ἑλληνικοῦ σχολείου⁽¹⁾. Τὴν ὀρθὴν τοῦ Παΐσιου σκέψιν ἐπεκύρωσαν καὶ ἐπεβεβαίωσαν καὶ οἱ μετ' οὐ πολὺ ἐλθόντες εἰς Μόσχαν πατριάρχαι, ὁ Ἀλεξανδρείας Παΐσιος καὶ ὁ Ἀντιοχείας Μακάριος, οἵτινες διὰ τοῦ ἐπ' ἐκκλησίας κηρύγματος τὸν μὲν τσάρον κατέπεισαν νὰ συστήσῃ ἑλληνικὰ καὶ σλαβωνικὰ σχολεῖα, καταδείξαντες ἅμα καὶ τὴν ἀνάγκην καὶ σπουδαιότητα τῆς ἐκμάθησews τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, τοὺς δὲ ποιμένας συνεβούλευσαν νὰ συντελέσωσιν εἰς τὴν διάπραξιν τοῦ ἀγαθοῦ τούτου ἔργου, διὰ τῶν ἐκ τῶν ἐκκλησιαστικῶν κτημάτων εισοδημάτων, ἐπιφέροντες εἰς ὑποστήριξιν τῶν λόγων αὐτῶν τὰς συμβουλάς τῶν πατριαρχῶν τῶν συστησάντων πατριαρχεῖον ἐν Ῥωσίᾳ, καὶ παραγγειλάντων τὴν ἐγκαθίδρυσιν τοιούτων σχολείων ἐν Μόσχᾳ, καὶ ὑποσχόμενοι πολλὰς τὰς ἐκ τούτων ὠφελείας εἰς τὴν Ῥωσικὴν ἐκκλησίαν καὶ βασιλείαν.

Τὰς συμβουλάς τῶν Ἑλλήνων πατριαρχῶν ὑπεστήριξεν ἐνθέρμως καὶ ὁ κατὰ τὸ 1669 ἔτος ἀφιχθεὶς εἰς Μόσχαν ἱερομόναχος Τιμόθεος, Ῥώσος τὸ γένος, ἐπὶ πολλὰ ἔτη διατρέψας ἐν τε Ἱερουσαλήμ καὶ ἐν τοῖς μοναστηρίοις τοῦ ἁγίου Ὁρους, καὶ διὰ ζωηρῶν χρωμάτων καὶ ἰσχυρῶν λόγων καταδείξας τῷ τσάρῳ Θεοδώρῳ τῷ Ἀλεξιάδῃ τὴν πτωσίαν τῆς διδασκαλίας ἐν τῇ Ἀνατολῇ καὶ τὴν ἀνάγκην τῆς συστάσεως ἑλληνικοῦ σχολείου ἐν τῇ πρωτευούσῃ τῆς Ῥωσίας. Κατα-

(1) «Ἐξήτησα, ἔλεγε, τὴν ῥίζαν τῆς πνευματικῆς ταύτης ἀσθενείας, ἣτις πατάσει νῦν τοῦτον τὸν χριστιανικὸν τόπον, καὶ ἐπροσπάθησα ν' ἀνακαλύψω τὴν αἰτίαν τῆς τοιαύτης πλημύρας τῶν αἰρέσεων πρὸς κοινὸν ἡμῶν ὄλεθρον, καὶ τελευταῖον σκεφθεὶς εὔρον, ὅτι ὅλον τὸ κακὸν προέρχεται ἐκ δύο αἰτίων, δηλαδὴ ἐκ τῆς ἐλλείψεως ἑλληνικοῦ σχολείου, καὶ βιβλιοθήκης. Ἐάν τις μὲ ἴρῳτα ποῖα εἶσι τὰ στηρίγματα τῆς ἐκκλησίας καὶ τῆς βασιλείας, ἐγὼ ἤθελον ἀπαντήσῃ, ὅτι πρῶτον ἐστὶν ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα, δεύτερον τὰ ἑλληνικὰ σχολεῖα, καὶ τρίτον ἡ ἐκμάθησις τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης».

Πρὸ τοῦ Λιγαριδοῦ ὁ πατριάρχης Ἀντιοχείας Ἰωακείμ, ἐλθὼν ἐν Ῥωσίᾳ τῷ 1586, προέτρεψε τὴν ἀδελφότητα Λεόνης, εἰς σύστασιν σχολῆς καὶ τυπογραφείου. Καὶ ὁ ἀείμνηστος Μελέτιος Πηγᾶς προέτρεψε τὸν τσάρον Θεόδωρον ἵνα συστήσῃ ἑλληνικὸν σχολεῖον ἐπιστέλλων (1593)· «Κατάστησον παρά σοι, βασιλεῦ, φροντιστήριον μαθημάτων ἑλληνικῶν, ζώπων τῆς σοφίας τῆς ἱερᾶς, ὅτι παρ' ἡμῶν ἐκ βάρων κινδυνεύει ἀφικισθῆναι ἡ τῆς σοφίας πηγὴ». (Παρανίκᾳ Σχεδιάσμα, σελ. 180—4).

νυγεις ὑπὸ τῆς περιγραφῆς ταύτης ὁ Θεόδωρος διέταξεν ἀμέσως τῷ πατριάρχῃ τῆς Ῥωσσίας Νίκωνι ν' ἀνεγείρῃ Ἑλληνικὸν σχολεῖον ἐν Μόσχᾳ καὶ παραδώσῃ τὴν ἐπιστασίαν εἰς τὸν ῥηθέντα μοναχὸν Τιμόθεον. Ὁ πατριάρχης μετὰ μεγίστης χαρᾶς ἐξεπλήρωσε τὴν διαταγὴν τοῦ ἡγεμόνος προσδιορίσας διὰ σχολεῖον τρία οἰκήματα ἐν τῷ καταστήματι τῆς αὐτόθι τυπογραφίας, καὶ συναθροίσας ἐν αὐτῷ τριάκοντα μαθητὰς πάσης τάξεως, τὸν μὲν Τιμόθεον διώρισε διευθυντὴν Μανουὴλ δέ τινα Ἑλληνα, αὐτόθι διατρίβοντα, ἄνδρα εἰδήμονα τῶν ἐλευθέρων ἐπιστημῶν, διδάσκαλον τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, τῆς ἀναγνώσεως καὶ τῆς γραφῆς, καὶ τὸν ὅποιον ἀποθανόντα διεδέξατο ἕτερος Ἑλληνας, ὁ ἱερομόναχος Ἰωακείμ. Ἡ νεωστὶ ἀνεγερθεῖσα Σχολὴ ὑπῆρχε τὸ ἰδιαίτερον μέλημα τοῦ τε βασιλέως καὶ τοῦ πατριάρχου. Καθ' ἐκάστην σχεδὸν ἐβδομάδα, ὅτε μὲν ὁμοῦ, ὅτε δὲ ἰδίᾳ, ἐπισήμως ἢ ἰδιωτικῶς, ἐπεσκέπτοντο αὐτὴν ἀμφότεροι ἵνα παρηγορηθῶσι τῷ πνεύματι διὰ τὸ θεάρεστον τοῦτο ἔργον, καὶ μεγαλοδῶρως ἐβράβευον τοὺς προσαδύοντας εἰς τὰ ἑλληνικὰ γράμματα μαθητὰς, προσφέροντες αὐτοῖς ἐνδύματα καὶ χρυσὰ νομίσματα. Ἐχάρησαν δὲ τὰ μέγιστα καὶ οἱ τῆς Ἀνατολῆς πατριάρχαι πληροφορηθέντες τὴν ἐν Μόσχᾳ σύστασιν Ἑλληνικοῦ σχολείου (1).

Μετ' ὀλίγον ὁ ἡγεμὼν μὴ εὐχαριστούμενος εἰς τὰς μικρὰς προόδους τῆς ἑλληνικῆς μαθήσεως, ἐπεθύμησε νὰ εὐρύνῃ τὸν κύκλον τῆς ἑλληνικῆς ἐκπαιδεύσεως, γλυκανθεὶς ἐκ τῶν ὀλίγων ἀλλὰ πολυτίμων αὐτῆς καρπῶν. Πληροφορηθέντες ὅμως τὸν ἀγαθὸν τοῦτον σκοπὸν τοῦ Θεοδώρου οἱ ἐν τῇ Δύσει ἤρξαντο νὰ μεταβαίνωσι σωρηδὸν εἰς Μόσχαν ἐκ Πολωνίας, ὅπως καταλάβωσι τὰς καθηγετικὰς ἐδρας τῆς συστηθεσομένης Ἀκαδημίας· ἀλλ' ὁ νοήμων ἡγεμὼν μὴ θέλων νὰ ἐμπιστευθῇ εἰς τούτους τὸ ἑλληνικὸν ἐκεῖνο καθίδρυμα ἀπέστειλεν ἐν ἔτει

(1) Ὁ πατριάρχης Ἱεροσολύμων Δοσίθεος ἔγραψε τοιαύτην ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Θεόδωρον. « Εὐχαριστοῦμεν τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ὅτι ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τῆς ἁγίας ὑμῶν βασιλείας ἠυδόκησε συστηθῆναι ἐν τῇ βασιλευσῆσι ὑμῶν πόλει Ἑλληνικὴν σχολήν. Τῇ γὰρ ἑλληνικῇ γλώσσῃ ἐγράφη τὸ Εὐαγγέλιον καὶ ὁ Ἀπόστολος, Ἑλληνες ἦσαν οἱ ἅγιοι Πατέρες, ἑλληνιστὶ ἐγράφησαν αἱ πράξεις τῶν Συνόδων καὶ τὰ τῶν ἁγίων Πατέρων συγγράμματα καὶ πᾶσαι αἱ τῆς ἁγίας ἐκκλησίας Βίβλοι. Τὸ δὲ διδάξαι τοὺς χριστιανοὺς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, εἰς τὸ κατανοεῖν αὐτοὺς τὰ βιβλία τῆς ὁρθοδόξου πίστεως, ὡς ἐγράφησαν, καὶ γνῶναι τὴν ἐρμηνείαν αὐτῶν εὐχερῶς, καὶ πρὸ πάντων ἀπέχειν τῶν λατινικῶν, ἅτινα εἰσὶ πλήρη πονηρίας καὶ δόλου καὶ αἰρέσεως, καὶ ἀθετίας, θεῶν ἔστιν ἔργον ».

1681 εἰς Κωνσταντινούπολιν πρεσβείαν ὅπως αἰτήσῃ παρὰ τῶν ὀρθοδόξων πατριαρχῶν διδασκάλους διὰ τὴν μέλλουσαν Ἀκαδημίαν. συγχρόνως δὲ καὶ ὁ πατριάρχης Μόσχας Ἰωακείμ ἐνετείλατο εἰς τὸν τότ' ἐν Μόσχᾳ διαμένοντα ἕλληνα ἱεροδιάκονον Μελέτιον Δομέστικον ἵνα γράψῃ περὶ αὐτοῦ τούτου εἰς τὸν πατριάρχην Ἱεροσολύμων Δοσίθεον.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην εἶχον ἀφιχθῆ εἰς Βυζάντιον οἱ αὐτάδελφοι Λειχοῦδαι, πρὸς οὓς οἱ πατριάρχαι προέτειναν τὴν εἰς Ῥωσσίαν ἀπέλευσιν.

Ἄσμενοι παραδεξάμενοι οἱ Λειχοῦδαι τὴν πρότασιν ἐγκατέλειψαν τὴν Κωνσταντινούπολιν τῇ 3 Ἰουλίου 1683, λαβόντες καὶ γράμματα συστατικὰ παρὰ πάντων τῶν πατριαρχῶν μαρτυροῦντα περὶ τῆς ὀρθοδοξίας αὐτῶν καὶ τῆς παιδείας. Φθάσαντες δὲ εἰς Μολδαβίαν καὶ Βλαχίαν διέμειναν αὐτόθι ἑννέα μῆνας, ἕνεκα τοῦ τότε μεταξὺ Αὐστριακῶν καὶ Τούρκων πολέμου, τοῦ ὁποίου συμμετεῖχον καὶ οἱ ἡγεμόνες τῶν παριστρίων ἐκεῖνων χωρῶν. Μετὰ τὴν πρὸ τῶν τειχῶν τῆς Βιέννης ἦτταν τοῦ βεζίρου Καρα-Μουσταφᾶ ἐπέστρεψεν εἰς Βλαχίαν καὶ ὁ ἡγεμὼν Ἰωάννης Σερμπάνος Καντακουζηνός, ὅστις ὑπεδέξατο τοὺς Λειχοῦδας φιλοφρόνως ἀποδοὺς αὐτοῖς τὴν ὀφειλομένην τιμὴν, καὶ κατὰ παράκλησιν τοῦ ὁποίου ἐκήρυττον οὗτοι ἐν ἐκκλησίᾳ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καθ' ὅλην τὴν τεσσαρακοστήν. Ἐκεῖθεν ἀπῆλθον εἰς Τρανσυλβανίαν, λαβόντες παρὰ τοῦ Σερμπάνου καὶ συστατικὰ γράμματα πρὸς τὸν ἡγεμόνα αὐτῆς Μιχαήλ. Διέτριψαν δὲ καὶ ἐν Τρανσυλβανίᾳ τρεῖς μῆνας συζητοῦντες μετὰ τῶν καθηγητῶν τῆς αὐτόθι Ἀκαδημίας περὶ τῶν ἀντικειμένων τῆς πίστεως, καὶ ἰδίως περὶ τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Τελευταῖον φθάσαντες εἰς Πολωνίαν τῇ 5 Αὐγούστου 1684 ἐπαρουσιάσθησαν εἰς τὸν βασιλέα Ἰωάννην Σοβιέσκη, τὸν ὁποῖον προσηγόρευσαν διὰ προσλαλιᾶς εἰς τὴν λατινικὴν γλῶσσαν, καὶ ἀντιπροσηγορεύθησαν ὑπ' αὐτοῦ. Ὁ βασιλεὺς ἠρώτησεν αὐτοὺς περὶ τῆς ὑγείας τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἐπέτρεψεν αὐτοῖς ν' ἀπέλθωσιν εἰς Ῥωσσίαν, ἀλλ' οἱ Ἰησοῦται ἐλθόντες μετ' αὐτῶν εἰς φιλονεικίας συνεβούλευσαν τὸν βασιλέα νὰ κρατήσῃ αὐτούς. Ὁ Σοβιέσκης ἐξεστράτευσεν τότε κατὰ τοῦ Χοτίν, καὶ οἱ Λειχοῦδαι ἦσαν καταδεδικασμένοι ν' ἀκολουθῶσιν αὐτῷ ὡς φορτίον, καὶ ἐν ᾧ ὁ στρατὸς τοῦ Ἰωάννου ἐπολέμει, οἱ Κεφαλαῖνες ἐφιλοεῖκον μετὰ τῶν Ἰησοῦιτῶν περὶ τῶν δογμάτων τῆς Ἀνα

τολικῆς καὶ Δυτικῆς ἐκκλησίας. Φθάσαντες δὲ τῇ 26 Ὀκτωβρίου εἰς Λιβὸν ἐφιλονείκησαν αὐτόθι μετὰ τοῦ περιφήμου Ἰησοῦτου Ῥούτκου, καὶ κατὰ Δεκέμβριον ἔλαβον μὲν τὰ διαβατήρια αὐτῶν, ἀλλ' οἱ Ἰησοῦται πάλιν ἐκώλυσαν τὴν ἀναχώρησίν των, καταπείσαντες τὸν βασιλέα νὰ μὴ ἐπιτρέψῃ αὐτοῖς ν' ἀπέλθωσιν εἰς Μόσχαν. Ἐπὶ τέλους κατὰ Ἰανουάριον τοῦ 1685 λαβόντες μετὰ πολλῆς δυσκολίας τὰ διαβατήρια των ἀνεχώρησαν κρυφίως ἐκ τῆς Πολωνίας, καὶ ἤλθον διὰ Κιέβου καὶ Νίζνης εἰς Βιτουρίνον, τοῦ ὁποίου ὁ Χάτμανος Ἰωάννης Σαμουηλίδης φιλοφρόνως ὑπεδέξατο αὐτούς. Λαβόντες δὲ καὶ παρ' αὐτοῦ συστατικά γράμματα πρὸς τοὺς ἡγεμόνας τῆς Ῥωσσίας Ἰωάννην καὶ Πέτρον τοὺς Ἀλεξιάδας ἔφθασαν τέλος πάντων εἰς Μόσχαν τῇ 6 Μαρτίου 1685.

Τυχόντες εὐμενοῦς ὑποδοχῆς παρὰ τῶν βασιλέων οἱ Λειχοῦδαι καὶ ἀναπαυθέντες ἔλαβον καὶ τὴν ἄδειαν ἵνα ἔχωσι τὸ δικαίωμα τοῦ ὀνομάζεσθαι καὶ ὑπογράφεσθαι ἡγεμόνες τῆς Βουλγαρίας καὶ φέρειν στολὴν πριγκήπων. Διατάξαντες δὲ πρῶτον τὰ τῆς κατοικίας των ἤρξαντο διδάσκειν καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν παρεδόθησαν αὐτοῖς πέντε μαθηταὶ ἐκ τοῦ σχολείου τῆς τυπογραφίας, εἰς τοὺς ὁποίους προσετέθησαν ἔτι τρεῖς ἱερωμένοι, οἵτινες ἅπαντες ἐδιδάσκοντο τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν μετὰ δὲ ταῦτα διετάγησαν βασιλικῶς πάντες οἱ βογιάροι ὅπως στέλλωσι τὰ τέκνα των εἰς τὴν σχολὴν τῶν Λειχοῦδῶν καὶ σπουδάζωσιν ἐν αὐτῇ τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, ἐκμανθάνοντες ἐν ταύτῃ τὰς ἐλευθέρους ἐπιστήμας καὶ τοιουτοτρόπως συνήχθησαν ἔτι ὑπὲρ τοὺς τεσσαράκοντα μαθητάς.

Ἐν τούτοις κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ὁ ὁμογενὴς ἱεροδιάκονος Μελέτιος Δομέστικος θέλων ἵνα καὶ ἔργῳ καταδείξῃ εἰς τοὺς Ῥώσους, ὅτι οἱ Ἕλληνες οὐ μόνον εὐημεροῦντες ἐρώτισαν αὐτούς διὰ τοῦ φωτός τῆς ὀρθοδοξίας καὶ εὐηργέτησαν διὰ πολλῶν θυσιῶν, ἀλλὰ καὶ κακοπραγοῦντες ἐκῆδοντο αὐτῶν διέθετο δύο χιλιάδας ἀργυρῶν ρουβλίων πρὸς ἀνέγερσιν Ἑλληνικῆς Ἀκαδημίας ἐν Μόσχᾳ. Τὸ κτίριον προέβαιεν ὑπὸ τὴν ἐπιστάσιαν τῶν Λειχοῦδῶν, καὶ διὰ τῶν προτροπῶν αὐτῶν συνετέλεσεν εἰς ἀποπεράτωσιν αὐτοῦ ὁ τότε ἰσχυρὸς πριγκηψ Γαλιτζίν, τὸν ὁποῖον οἱ αὐτάδελφοι Κεφαλλῆνες, ἕνεκα τῆς πρὸς αὐτοῦ συμπαθείας, ὀνομάζουσι προστάτην καὶ ὑπερασπιστήν, καὶ βοηθόν, σκέπην καὶ καταφύγιον. Τὸ ἐπόμενον ἔτος (1686) ἡ τρίτορος οἰκοδομὴ τῆς Ἀκαδημίας ἐπερατώθη, καὶ ὁ ἴδιος πατριάρχης μεθ' ὅλων

τοῦ κλήρου παρευρέθη εἰς τὰ ἐγκαίνια αὐτῆς, διατάξας τοὺς Λειχοῦδας νὰ μετοικήσωσιν εἰς αὐτὴν ἐκ τῆς τυπογραφίας μετὰ τῶν μαθητῶν. Ἀμέσως συνταχθὲν ὑπὸ τῶν Λειχοῦδῶν ἐξεδόθη τὸ πρόγραμμα τῆς σειρᾶς τῶν μαθημάτων τῆς Ἀκαδημίας, τὰ ὅποια ἐμελλε νὰ παραδοθῶσιν εἰς τε τὴν ἑλληνικὴν καὶ τὴν λατινικὴν γλῶσσαν. Καὶ τὴν μὲν γραμματικὴν καὶ τὴν ποιητικὴν παρέδιδον οὗτοι Ἕλλη- νιστί, τὴν δὲ ῥητορικὴν, λογικὴν καὶ φυσικὴν Ἕλληνιστί καὶ λατινιστί, διδάσκοντες ἅμα καὶ τὴν ἰταλικὴν γλῶσσαν. Οἱ δὲ μαθηταὶ τοσαύτην ἐπέδειξαν πρόοδον, ὥστε ἐν διαστήματι τριῶν ἐτῶν ἔμαθον τὰ ῥηθέντα μαθήματα, καὶ ὠμίλουν εἰς ἀμφοτέρας τὰς γλώσσας, μεταφράσαντες καὶ τινα βιβλία εἰς τὴν σλαβωνικὴν.

Ἄλλ' ἐπέπρωτο καὶ οἱ ἐνθερμοὶ οὗτοι ἐργάται τοῦ ἀμπελώνος τοῦ πνευματικοῦ τούτου φωτισμοῦ νὰ ὑποστῶσι βαρεῖς καὶ σκληροὺς διωγμοὺς, ὡς καὶ πρὸ αὐτῶν Μάξιμος ὁ Ἁγιορίτης. Πρὸ τῆς ἀφίξεως αὐτῶν ἔτι εἰς Μόσχαν διεδόθησαν μετὰ τοῦ ῥωσικοῦ λαοῦ σφα- λεραὶ τινες ἰδέαι περὶ τοῦ μυστηρίου τῆς Εὐχαριστίας.

Καὶ τινες μὲν εἶχοντο τῆς γνώμης τῶν μεταρρυθμιστῶν καὶ δια- μαρτυρομένων περὶ τῆς σημασίας τοῦ ἄρτου καὶ τοῦ οἴνου ἐν τῇ θείᾳ Εὐχαριστίᾳ, τινὲς δὲ τῆς γνώμης τῆς ῥωμαϊκῆς ἐκκλησίας περὶ τοῦ χρόνου τῆς μετουσιώσεως τοῦ ἄρτου καὶ τοῦ οἴνου εἰς σῶμα καὶ αἷμα τοῦ Χριστοῦ. Τῇ ἐνάτῃ ἀκόμη ἡμέρᾳ μετὰ τὴν ἀφίξιν αὐτῶν συνεζήτησαν οἱ Λειχοῦδαι περὶ τῆς θείας Εὐχαριστίας μετὰ τοῦ Πο- λωνοῦ Βιελοβότσκη, ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ βασιλέως καὶ τῶν αὐλικῶν ἀπάντων. Ὁ ῥηθὲς Βιελοβότσκης μὴ δυνάμενος φιλονεικῶν ἂν ἀντιστῆ εἰς τοὺς ὀρθοδόξους Ἕλληνας ἠττήθη εὐθύς ἐξ ἀρχῆς τῆς συζητήσεως, καὶ ἐξητήσατο προθεσμίαν μιᾶς ἐβδομάδος ἵνα προετοιμασθῇ ἐπὶ τέλους ὁμῶς ἀναγκασθεὶς ὠμολόγησεν, ὅτι δὲν εἶνε μέτοχος τῆς θεο- λογίας. Δυστυχῶς τὸ εὐχάριστον τοῦτο τέλος ὑπῆρξεν ἐναρξίς διαρκῶν φιλονεικιῶν, ἡ δὲ ἀδυναμία τοῦ Βιελοβότσκη ἐπροκάλεσεν εἰς ὑπερά- σπισιν αὐτοῦ πολλοὺς. Καὶ ἀρχηγὸς μὲν τῶν ὀπαδῶν τῆς δυτικῆς γνώμης περὶ τῆς θείας Εὐχαριστίας ἐτέθη ὁ ἠγούμενος ἐνὸς τῶν ἐν Μόσχᾳ μοναστηρίων, Σίλβεστρος Μετβέτιερ, ὅστις τρέφων πάθος καὶ μῖσος πρὸς τοὺς Λειχοῦδας ἀπὸ τῆς ἀφίξεως ἔτι αὐτῶν εἰς Μόσχαν, καὶ ἀποβαλὼν πᾶσαν ἐλπίδα τοῦ νὰ καταλάβῃ τὴν διεύθυνσιν τῆς Ἑλληνικῆς Ἀκαδημίας, ἤρξατο νὰ κατηγορῇ αὐτῶν ὡς σφετερι- σμῆνων δῆθεν γῆν τοῦ μοναστηρίου, κειμένην παρὰ τῇ Ἀκαδημίᾳ.

καὶ διαφθειρόντων τοὺς μαθητὰς διὰ τῆς μεταδόσεως αἰρετικῆς διδασκαλίας· διὰ παρομοίων δὲ συκοφαντιῶν κατώρθωσε νὰ ψυχράνη τὴν πρὸς τοὺς Λειχοῦδας ἀγάπην καὶ συμπάθειαν τοῦ βασιλικοῦ οἴκου. Εἶχε δὲ μεθ' ἑαυτοῦ ὁ ῥηθεις Μετθέτιερ καὶ πολλοὺς ἄλλους κληρικούς τε καὶ λαϊκοὺς, οἵτινες ἅπαντες ἐκήρυττον τὰς στρεβλὰς αὐτῶν δοξασίας διὰ συγγραφῶν. Ὁ Σίλβεστρος ἐξέθετο τὸ φρόνημα αὐτοῦ περὶ τοῦ χρόνου τῆς μετουσιώσεως εἰς σύγγραμμα ἐπιγραφόμενον *Μάνα*, τὸ ὁποῖον ἀνῆρσαν οἱ Λειχοῦδαι διὰ συγγραφῆς ἐπιγραφομένης *Ἄκος*· κατὰ τοῦ ἄκουσ ὁ Σίλβεστρος ἔγραψε *τετράδιον κατὰ Ἰωαννικίου καὶ Σωφρονίου τῶν Λειχοῦδῶν*, εἰς τὸ ὁποῖον οὗτοι ἀπήντησαν γράψαντες *Διαλόγους ὀρθοδόξου διδασκάλου μετὰ τινος Ἰησοῦτου*. Ἡ δὲ περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου φιλονεικία τοσοῦτον ἐξετραχηλίσθη, ὥστε καὶ αὐτὸς ὁ χυδῆν ὄχλος συνδιελέγετο περὶ τοῦ ὑψηλοτέρου μυστηρίου εἰς τὰς ῥύμας καὶ πλατείας τῆς Μόσχας. Πρὸς κατάπαυσιν τοῦ σκανδάλου τούτου ὁ πατριάρχης τῆς Ῥωσσίας Ἰωακείμ ἔγραψε καὶ πρὸς τοὺς ἐπισκόπους τῆς Νοτίου Ῥωσσίας, ἔνθα ἀνεφύη τὸ ζήτημα, καὶ πρὸς τοὺς πατριάρχας τῆς Ἀνατολῆς· ἐπίσης καὶ ὁ διάδοχος αὐτοῦ Ἀδριανὸς συνεννοήθη μετὰ τῶν πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως Καλλινίκου καὶ Ἱεροσολύμων Δοσιθέου, οἵτινες ἀπήντησαν συμφώνως πρὸς τὰ ὑπὸ τῶν Λειχοῦδῶν κηρυττόμενα, ὁ δὲ Δοσιθεὸς ἔπεμψε καὶ ὀλόκληρον βιβλίον περὶ τούτου· τότε ὁ Ἀδριανὸς ἐπικυρώσας τὴν κατὰ τῶν συγγραμμάτων τοῦ καλοδόξου Σίλβεστρου ἀπόφασιν τοῦ προκατόχου τοῦ Ἰωακείμ, κατεδίκασεν αὐτὸν εἰς ὑπερορίαν.

Πρὸ τῆς λήξεως τῶν ἐπὶ τοῦ μυστηρίου τῆς θείας Εὐχαριστίας φιλονεικιῶν εἰς τῶν ἀδελφῶν Λειχοῦδῶν, ὁ Ἰωαννίκιος, ἐξητήσατο παρὰ τῶν βασιλευόντων τὴν ἀδειαν ἕν' ἀπέλθῃ εἰς Βενετίαν πρὸς διάταξιν τῶν οἰκογενιακῶν του πρᾶγματων· διότι ἀπερχόμενος εἰς Ῥωσίαν ἀφῆκε τοὺς δύο υἱοὺς του (Νικόλαον καὶ Ἀναστάσιον) καὶ τὴν θυγατέρα παρὰ τῶ ἐν Βενετία διαμένοντι συμπατριώτῃ Κωνσταντίνῳ τῷ Μεταξᾶ, μετὰ δὲ τὸν θάνατον τούτου (1687), ἔμειναν τὰ τέκνα τοῦ Ἰωαννικίου ἀπροστάτευτα καὶ ἤρξαντο διάγειν βίον ἄτακτον. Κατὰ Ἰανουάριον λοιπὸν τοῦ 1688 ἐχορηγήθη εἰς αὐτὸν ἡ ἀδεια ἕν' ἀπέλθῃ εἰς Βενετίαν ἐπὶ ὑποσχέσει· τοῦ νὰ ἐπανέλθῃ τὸ αὐτὸ ἔτος καὶ ἐξακολουθήσῃ μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ τὸ θεάρεστον καὶ εὐπρεπέστατον ἔργον τῆς διδασκαλίας. Τῇ μεσιτείᾳ τοῦ προστάτου Γαλιτζίν ἔλαβεν ὁ Ἰωαννίκιος παρὰ τῶν βασιλέων τῆς Ῥωσσίας καὶ συστατικὰ γράμ-

ματα πρὸς τὸν δόγην Μάρκον Ἀντώνιον Ἰουστινιανόν, καὶ ἐλθὼν διέτριψεν αὐτόθι, παρὰ τὴν ὑπόσχεσίν του, τρία σχεδὸν ἔτη. Διὰ τοῦ αὐτοῦ Ῥώσου εὐπατρίδου ἐξηγήσατο καὶ ἔλαβε παρὰ τῶν βασιλέων τὸν τίτλον καὶ τὸ ὑπόργημα τοῦ Ῥώσου πρέσβεως παρὰ τῇ Ἑνετικῇ Δημοκρατίᾳ, καὶ ἐνῷ ἐξεπλήρου τὰ πολιτικά του καθήκοντα δὲν ἔπαυεν ἀσχολούμενος καὶ εἰς τὰς μελέτας, ἀποτέλεσμα τῶν ὁποίων εἶνε ἡ ὑπ' αὐτοῦ συγγραφεῖσα ἐν ἔτει 1689 Ἑρμηνεία εἰς τὰ ὀκτῶ βιβλία τῆς Φυσικῆς τοῦ Ἀριστοτέλους. Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο τοὺς μὲν υἱούς του μετὰ τινων παραγγελιῶν τῶν βασιλέων ἀπέστειλαν εἰς Μόσχαν, αὐτὸς δ' ἐλθὼν εἰς Βιέννην ἔλαβε παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος Λεοπόλδου τοῦ Α' τὴν εἰκόνα αὐτοῦ μετὰ χρυσῆς ἀλύσεως. Ἐκεῖθεν δὲ μεταβάς εἰς Μολδαβίαν καὶ Βλαχίαν, ἤρξατο ἐργαζόμενος ὑπὲρ τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους, ἀλλ' ἀποτυχὼν τῶν ἐλπίδων, προσεκλήθη εἰς Μόσχαν τῷ 1691, καὶ διὰ τὰς πιστὰς αὐτοῦ ἐκδουλεύσεις, ὡς πρεσβευτοῦ, ἐβραβεύθη δι' αὐξήσεως τῆς μισθοδοσίας. Μετὰ τὴν εἰς Μόσχαν ἀφίξιν ἐξηκολούθει ὁ Ἰωαννίκιος τὰς σχέσεις μεταξὺ τῆς ῥωσικῆς κυβερνήσεως, καὶ τῆς Βιέννης καὶ Λουβαρδίας, διατηρῶν ἀλληλογραφίαν μετὰ τοῦ διερμηνέως τῆς Αὐστριακῆς αὐλῆς Ἀδάμ. Στίλλ. Τὰς δὲ ὑπὸ τούτου διαβιβαζομένας πληροφορίας περὶ τῶν πολιτικῶν πραγμάτων ἐπισήμως ἐκοινοποιεῖ εἰς τὸ ῥωσικὸν ὑπουργεῖον τῶν ἐξωτερικῶν. Τὰ τέκνα τοῦ Ἰωαννικίου ἔλαβον ἐν Μόσχᾳ τὸν τίτλον *ἡγεμόνων τῆς Βουλγαρίας* (1692).

Ἐπὶ τῆς ἀπουσίας τοῦ Ἰωαννικίου ἐξηκολούθει ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Σωφρόνιος τὴν ἐν τῇ Ἑλληνικῇ Ἀκαδημίᾳ διδασκαλίαν, φιλοτιμηθεὶς νὰ διδάξῃ κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο εἰς τε τὴν ἑλληνικὴν καὶ λατινικὴν γλῶσσαν τὴν ῥητορικὴν, τῷ δὲ 1690 ἔτει ἤρξατο τῆς παραδόσεως τῆς λογικῆς κατὰ τὸ σύστημα τοῦ Ἀριστοτέλους, προτιθέμενος ἅμα νὰ ἐρμηνεύσῃ τὰ ὀκτῶ βιβλία τοῦ αὐτοῦ φιλοσόφου περὶ φυσικῆς.

Ἄλλ' ἐπειδὴ διὰ τῆς ἐξορίας τοῦ Μετθέτιερ αἱ ταρχαὶ καὶ αἱ φιλονεικίαι δὲν εἶχον καταπαύσει, ὁ πατριάρχης τῆς Ῥωσσίας συνεκάλεσε σύνοδον ἐν Μόσχᾳ κατὰ Ἰανουάριον τοῦ 1690, καὶ διὰ τοῦ ἀναγνωσθέντος ἐν τῇ συνόδῳ ταύτῃ ἐκτεταμένου λόγου καταδείξας, ὅτι ἀρχὴ καὶ πηγὴ τῶν ἐσφαλμένων τούτων φρονημάτων εἶνε ἡ ἐν Φλωρεντίᾳ σύνοδος, οἱ σπουδάσαντες ἐν Πολωνίᾳ Ῥῶσοι, καὶ οἱ ἀκταπαύστως ἐρχόμενοι ἐκεῖθεν διάφοροι πεπαιδευμένοι, ἀπρηθμύησεν ὅλα τὰ ἐν τῇ Μικρᾷ Ῥωσσίᾳ καὶ ἐν Μόσχᾳ ἐκδοθέντα βιβλία, εἰς

τὰ ὁποῖα εἶχεν εἰσφρήσει τὸ παπιστικὸν φρόνημα περὶ τῆς μετουσιώσεως τῆς Εὐχαριστίας διὰ τῶν λόγων τοῦ Σωτῆρος, καὶ ἀπηγόρευσε τὴν ἐπ' ἐκκλησίας ἀνάγνωσιν αὐτῶν καὶ τὴν παρὰ τῷ λαῷ χρῆσιν, παραδοὺς ἅμα τῷ ἀναθέματι τὴν τε πλάνην ταύτην καὶ τὸ διαδοθὲν κατὰ τῶν Λειχοῦδῶν ἀνώνυμον σύγγραμμα. Οὕτω δὴ μικρὸν κατέπαυσαν αἱ ταραχαί. Μετὰ τὸν θάνατον ὅμως τοῦ σοφοῦ Ἰωακείμ ἐξελέχθη εἰς τὸν πατριαρχικὸν τῆς Ῥωσσίας θρόνον ὁ Ἀδριανός, ἀνὴρ μικρόνους καὶ περιστοιχούμενος ὑπὸ κολάκων· διὰ τούτων διέβαλον οἱ συγγενεῖς καὶ ὀπαδοὶ τοῦ ἀποστάτου τῆς ὀρθοδοξίας καὶ ἐξορίστου Μετθέτιεφ τοὺς ἀδελφούς Λειχοῦδας, ὡς κακοφρονοῦντας· τοσοῦτον δὲ ὑπερίσχυσε ἡ κακία, γράφει ὁ Ῥώσσοσ Πολυκάρποφ, ὥστε καὶ ὁ πατριάρχης ἐρέδωκε τοῖς ἐπιβούλοις αὐτῶν λόγους. Διαταγῇ λοιπὸν τοῦ Ἀδριανοῦ οἱ Λειχοῦδαι ἔπαυσαν τοῦ διδάσκειν, καὶ ἐξωρίσθησαν κατ' ἀρχὰς μὲν εἰς τὴν μονὴν τοῦ Σωτῆρος, εἶτα δὲ εἰς τὴν τοῦ Ὑπατίου ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Καστρομοῦ.

Ἐν τῇ Μονῇ τοῦ Ὑπατίου διέμειναν οἱ Λειχοῦδαι ἐξόριστοι ἐπὶ δεκαπέντε ἔτη. Ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα διατρίβοντες δὲν ἐδαπάνησαν τὸν καιρὸν αὐτῶν εἰς μάτην, ἀλλὰ κατέγιναν εἰς συγγραφὴν ἐκτεταμένων συγγραμμάτων, θεολογικῶν καὶ φιλολογικῶν. Ὁ Πολυκάρποφ μαρτυρεῖ, ὅτι ἔζων αὐτόθι ἐν θλίψει καὶ ἐν στενοχωρίᾳ. *Μέμνησθε τῶν κεκοπιακώτων!* κράζουσιν αὐτοὶ οὗτοι ἐν τῷ προλόγῳ τῆς ἐν ἔτει 1705 περατωθείσης ἑλληνικῆς γραμματικῆς των. Ἡ ἀνάγκη ὅμως τῆς παιδείας, τὴν ὁποίαν ἐπὶ μᾶλλον ἤρξαντο νὰ αἰσθάνωνται οἱ Ῥώσσοι, ἀνεκάλεσε τέλος αὐτοὺς ἀπὸ τῆς ἐξορίας. Ὁ μητροπολίτης Νοβογοριδίας Ἰῶβ ἀποφασίσας νὰ συστήσῃ σχολεῖον ἐθεώρησεν ἀναγκαίαν τὴν ἐπιστασίαν τῶν Λειχοῦδῶν, καὶ ἀδεία τοῦ βασιλέως, ἀνεκάλεσεν αὐτούς· ὅθεν τῇ συνεργείᾳ τῶν ἀειμνήστων τούτων ἀνηγέρθη ἐν Νοβογοριδίᾳ διάφορον σχολεῖον, τὸ ὁποῖον καὶ μέχρι τοῦδε ὑφίσταται ὀνομαζόμενον Ἑλληνικόν. Εἰς βοήθειαν αὐτῶν καὶ πρὸς μετάφρασιν βιβλίων προσεκάλεσεν ὁ Ἰῶβ ἐκ Μόσχας τινὰς τῶν ἀρχαιοτέρων μληθητῶν αὐτῶν, καὶ τοιοῦτοτρόπως ἠνεώχθη αὖθις στάδιον ἀγῶνων εἰς τοὺς Λειχοῦδας πρὸς διάδοσιν τῆς ἑλληνικῆς παιδείας· ἐν διαστήματι ἕξ ἐτῶν ἠκροάσαντο οἱ μαθηταὶ παρ' αὐτῶν τὴν γραμματικὴν, τὴν ποιητικὴν, τὴν ῥητορικὴν, καὶ μέρος τῆς λογικῆς. Μετέφρασαν οἱ διδάσκαλοι πολλὰ βιβλία ἑλληνικά τε καὶ λατινικά εἰς Ῥωσικὴν γλῶσσαν, καὶ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς ἐν Νοβογοριδίᾳ διαμονῆς των ἐτελείωσαν τὸ σύγγραμμα αὐτῶν τὸ ἐπιγ

γραφόμενον Ἀποφανέρωσις καὶ ἔλεγχος τῶν αἰρέσεων τοῦ Λουθηρου καὶ Καλβίνου. Προτροπὴ καὶ συνεργεῖα τῶν Λειχουδῶν ὁ καλὸς τῆς Νοβγοριδίας ἱεράρχης διέδωκε τὴν παιδείαν καθ' ὅλην τὴν ἐπαρχίαν αὐτοῦ καὶ εἰς τὰς ὑποκειμένας αὐτῷ πόλεις, εἰς τὰς ὁποίας ἐν διαστήματι ὀλίγου χρόνου συνεστήθησαν δεκατέσσαρα ἑλληνικὰ σχολεῖα. Κατὰ Δεκέμβριον δὲ τοῦ 1708 ἔτους ἀπέστειλεν ὁ Ἰωβ τὸν Σωφρόνιον εἰς Μόσχαν, μετ' ἐντολῆς ἵν' ἀγοράσῃ στοιχεῖα διὰ τὴν μέλλουσαν τυπογραφίαν, τὴν ὁποίαν προὔτιθετο ν' ἀνεγείρῃ ἐν Νοβγοριδίᾳ, ὅταν ἐπιστρέψῃ· ἀλλ' ὁ τοποτηρητὴς τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου Στέφανος ὁ Ἰαθόρσκης, ἐπίσημος ἐκκλησιαστικὸς συγγραφεὺς, ἐκράτησεν αὐτὸν εἰς Μόσχαν καὶ διέταξε νὰ παραδίδῃ τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν εἰς τὴν νεωστὶ συστηθεῖσαν σχολὴν ἐν τῷ μετοχίῳ τοῦ Καζάνσκη. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ μητροπολίτου Ἰωβ προσεκλήθη εἰς Μόσχαν, κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1716, διὰ διατάγματος Πέτρου τοῦ Α', καὶ ὁ Ἰωαννίκιος συγκατοικήσας μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του. Ἀλλὰ τὸ γῆρας καὶ οἱ πολυχρόνιοι ἀγῶνες ταχέως ἔφερον αὐτὸν εἰς τὸν τάφον· ἐτελεύτησεν ὁ μακάριος οὗτος τῇ 7 Αὐγούστου 1717, ἄγων τὸ 8½ ἔτος τῆς ἡλικίας αὐτοῦ, καὶ ἐτάφη εἰς τὴν κάτω ἐκκλησίαν τῆς Μονῆς τοῦ Σωτήρος, πλησίον τῆς ἀγαπητῆς του Ἑλληνικῆς Ἀκαδημίας. Ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Σωφρόνιος ἐχάραξεν ἐπὶ τοῦ τάφου του ἑλληνιστὶ καὶ σλαβωνιστὶ ἐπιγράμμα, ἐν ᾧ ἀπαριθμοῦνται οἱ ἀγῶνες καὶ αἱ ἀρεταὶ τοῦ ἀειμνήστου ἀνδρός.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἰωαννικίου ὁ Σωφρόνιος ἔζησε δεκατρία ἔτη, διορισθεὶς αὐθις καθηγητὴς ἐν τῇ Ἑλληνικῇ Ἀκαδημίᾳ. Τῷ 1713 διὰ διατάγματος Πέτρου τοῦ Α', κατερίνετο μετὰ τῶν ἄλλων αὐτοῦ μαθητῶν εἰς τὴν διόρθωσιν τῆς σλαβωνικῆς μεταφράσεως τῆς ἀγίας Γραφῆς τῶν Ὁ ἑρμηνευτῶν. Ἐπὶ τέλους τῷ 1723 προσχειρίσθη ἀρχιμανδρίτης τοῦ ἐν Ριζζάνῃ μοναστηρίου τοῦ Σολότζη, καὶ κατεγράφη μετὰ τῶν ὑποψηρίων διὰ τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Σμόλεν. Ἀλλὰ φθάσας ἤδη εἰς βαθύτατον γῆρας ἐτελεύτησε καὶ ὁ αἰοίδιμος οὗτος ἐν τῇ μονῇ τοῦ Σολότζη τῇ 13 Ἰουνίου 1730, ἄγων τὸ 78 ἔτος τῆς ἡλικίας αὐτοῦ.

Συγγράμματα.

—Περὶ γραμματικῆς μεθόδου, συντεθείσης τε καὶ διαιρηθείσης εἰς τρεῖς βιβλίους κατ' ἐρωταποκρίσιν.

—Ἐκτε. αμείνη ἑλληνικὴ γραμματικὴ. (Συνετέθη τῷ 1705 ἐν τῇ ἑξορίᾳ).

—Λατινικὴ γραμματικὴ. (ἐκ τοῦ προλόγου δηλοῦται, ὅτι οἱ ἀδελφοὶ Λει-

χοῦδαι προτίθεντο νὰ συγγράψωσι τὴν γραμματικὴν ταύτην εἰς 4 γλώσσας, τὴν ἑλληνικὴν, λατινικὴν, σλαβωνικὴν, καὶ γεωργιακὴν. Εἰς τὸ ἐν Μόσχῃ ὁμως χειρόγραφον φέρονται μόνον δύο κείμενα, τὸ ἑλληνικὸν καὶ λατινικόν).

— Περὶ ποιητικῆς, εἴτε μετρικῆς τέχνης.

— Τὸ τῆς βασιλικῆς εὐγλωττίας παλάτιον, ἧτε γυμνασίαι, θεωροῖαι τε καὶ ῥητορικὰ μελετήματα, ἐξήγησίς τε τηλαυγεστάτη ἀπάσης τῆς ῥητορικῆς δυνάμεως, ἧτοι περὶ ῥητορικῆς θείας τε καὶ ἀνθρωπίνης βιβλία Δ'.

— Ῥητορικὴ Σωφρονίου Λειχοῦδου. (μετάφρασις Κοσμᾶ Μοναχοῦ τῷ 1678 ἔτει).

— Liber secundus rhetorices de elocutione. (πόνημα καὶ τοῦτο Σωφρονίου Λειχοῦδου λατινιστὶ καὶ ἀπλοελληνιστὶ).

— Σωφρονίου ἱερομονάχου Λειχοῦδου ἔκθεσις φωταυγεστάτη ἀπάσης τῆς λογικῆς πραγματείας.

— In tres libros de anima juxta principia Peripateticorum et doctoris Angelici doctrinam Joannikii Sacromonachi Lichudi expositio. (ἔγραψεν ἐν Βενετίᾳ τῷ 1689).

— In octo libros Physicorum seu de naturali auscultatione expositio Joannikii Sacromonachi Lichudæ et amicorum. (ἔγραψε καὶ τὴν φυσικὴν ὁ Ἰωαννίκιος Ἐνετίῃσι 1689).

— Ἄκος ἀντιταπτόμενον τοῖς ἰοδόλοις δῆγμασι τοῦ ὄψεως πρὸς κοινὴν ὠφέλειαν καὶ θεραπείαν τῶν μὴ ὀρθοφρονούντων ἐν τῇ ἐκτελέσει τοῦ μυστηρίου τῆς εὐχαριστίας.

— Διάλογοι Ἑλληνοῦ διδασκάλου μετὰ τινος Ἰησοῦτιτου.

— Πνευματικὸν ἐγχειρίδιον πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς ἀγίας τοῦ Χριστοῦ Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας κατὰ τῆς ἀντιλογίας καὶ ἐπιμονῆς τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας, ἐν ἔτει 1690.

— Ἀπόδειξις τῆς ἀληθείας, ἧτοι ἀπάντησις εἰς τὸ μανιῶδες ὕλαγμα (1689).

— Ἀποφανέρωσις καὶ ἔλεγχος τῶν αἰρέσεων τοῦ Λουθήρου καὶ Καλδίνου.

— Ἐλεγχος κατὰ τῶν μάντεων τῆς ἑλληνικῆς ἀγίας γραφῆς τῶν ὀ ἐρμηνευτῶν.

— Κατσκευὴ καὶ στερεότης τῶν δογμάτων τῆς ἀγίας τοῦ Χριστοῦ ἀνατολικῆς ἐκκλησίας. (συνεγράφη ὑπὸ Σωφρονίου).

— Περὶ τοῦ καθαρτηρίου πυρός.

— Περὶ τῆς δικαιοσύνης τῶν ἁγίων.

— Λόγος Ἰωαννικίου πρὸς τὸν πατριάρχην μετὰ τὴν ἐκ Βενετίας ἐπιστροφὴν (1694).

— Τοῦ αὐτοῦ, ἐπιτάφιος εἰς τὴν βασίλισσαν Ναταλίαν Κυριλόβναν (1694).

— Τοῦ αὐτοῦ, λόγος ἐγκωμιαστικὸς εἰς τὸν μακαρίας μνήμης βασιλέα Ἰωάννην Ἀλεξίεβιτς (1694).

— Τοῦ αὐτοῦ, θρίαμβος τοῦ βασιλέως Πέτρου Ἀλεξιάδου μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν αὐτοῦ ἐκ τῆς Ὀλλανδίας (1698).

— Διδασκαλία τῇ πέμπτῃ Κυριακῇ τῆς ἀγίας τεσσαρακοστῆς περὶ προσδιορισμοῦ (1701).

— Σωφρονίου, λόγος ἐγκωμιαστικὸς εἰς τὴν ἡμέραν τῆς γεννήσεως τοῦ βασιλέως Πέτρου Ἀλεξίεβιτς.

— Λόγος περὶ τῆς σοφίας τοῦ Θεοῦ, γραφεὶς ὑπὸ τῶν Λειχουδῶν τῷ 1708 ἐν Νοβγοροδία.

— Λόγος ἐγκωμιαστικὸς εἰς τὸν ἅγιον Βαρλαάμ τὸν Χουτίνσκη.

— Πρῶτος τόμος τοῦ Β' βιβλίου τῆς ἱεράς σχολαστικῆς Θεολογίας.

— Βίος τοῦ ὁσίου Βαρλαάμ τοῦ Χουτίνσκη.

— *Aparthisma philosophicum per quaestiones ac resolutiones Sorghonii Lichudae*

— Κολλύριον ἀπὸ τοῦ δεινοῦ πάθους τῆς Καπιτονικῆς ὀφθαλμίας, σύγγραμμα Σωφρονίου.

— Σλαβωνικὴ μετάφρασις τῆς λειτουργίας τοῦ ἁγίου Ἰακώβου.

Πρὸς τούτοις οἱ ἀκάματοι αὐτάδελφοι μετέφρασαν πολλὰ βιβλία ἐκ τῆς λατινικῆς εἰς τὴν σλαβωνικὴν, ἐπιταγῇ Πέτρου τοῦ Μεγάλου· διώρθωσαν τὴν σλαβωνικὴν μετάφρασιν Συμεὼν τοῦ Θεσσαλονίκης, τὰ στιχηρὰ καὶ τὸν κανόνα τῆς ἁγίας Σοφίας. Εἰς τὸν Σωφρόνιον ἀνήκει ἡ τιμὴ τῆς διορθώσεως τῆς ἁγίας Γραφῆς. Σύνθεσις προσέτι τῶν Λειχουδῶν ἦτο καὶ ἅπαντα τὰ ἐκδοθέντα συμβουλευτικὰ καὶ προτρεπτικὰ γράμματα τοῦ πατριάρχου Ἰωακείμ, ἐπὶ τῆς φιλονεικίας περὶ τοῦ μυστηρίου τῆς θείας Εὐχαριστίας (1).

Φραγκίσκος Σκοῦφος (*).

Ἐγεννήθη ἐν Κύδωνι τῆς Κρήτης, καὶ ἐξεπαιδεύθη ἐν Ἰταλίᾳ. Τῷ 1669 ἐχημάτισε καθηγητὴς τοῦ ἐν Βενετίᾳ Ἑλληνικοῦ σχολείου, καὶ τῷ 1681 ἐξέδοτο τὴν Ῥητορικὴν του, ἣτις πολλῆς ὠφελείας ἐγένετο πρόξενος εἰς πάντας.

Ἴνα καταδειχθῇ μετὰ τῆς ῥητορικῆς δεινότητος ὁ ὑπὲρ τῆς πατριδος ἔρος τοῦ ἀνδρὸς παρεντιθέμεθα τὸ ἐξῆς ἀπόσπασμα ἐκ τοῦ ἄνω συγγράμματός του (σελ 374 — 75).

«Μὲ τὸ σχῆμα τῆς δεήσεως θέλω παρακαλέσει τὸν ἐλευθερωτὴν τοῦ κόσμου Χριστὸν, νὰ ἐλευθερώσῃ μίαν φορὰν τὸ ἑλληνικὸν γένος ἀπὸ τὴν δουλείαν τῶν Ἀγαρηνῶν, καὶ ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ Ὄσκομανικοῦ Βριάρεως. Φθάνει, κριτὰ δικαιοῦτατε, φθάνει! Ἔως πότε οἱ τρισάθλιοι Ἕλληνες ἔχουσι νὰ εὐρίσκωνται εἰς τὰ δεσμὰ τῆς δουλείας, καὶ μὲ ὑπερφάνον πόδα νὰ τοὺς πατῆ τὸν λαιμὸν ὁ βάρβαρος Θράκης; ἔως πότε γένος τόσον ἔνδοξον καὶ εὐγενικὸν ἔχει νὰ προσκυνᾷ ἐπάνω εἰς βασιλικὸν θρόνον ἕνα ἄθεον τουλουπάνι, καὶ ἡ χώρας ἐκείναις εἰς ταῖς ὁποίαις ἀνατέλλει ὁ ὄρατος ἥλιος, καὶ εἰς ἀνθρωπίνην μορφήν ἀνέτειλας καὶ ἐσὺ ὁ ἀόρατος, ἀπὸ ἡμῶν φεγγάρι νὰ βασιλεύονται; Ἄ, ἐνθυμήσου, σὲ παρακαλῶ, πῶς εἶσαι ὄχι μόνον Κριτῆς, ἀμὴ καὶ πα-

(1) Α. Λασκάρως, ἱστορικὴ ἔποψις περὶ τῆς ἐν Μόσχᾳ Ἑλληνικῆς Ἀκαδημίας, ἔστι περὶ τῶν Λειχουδῶν Ἰωαννικίου καὶ Σωφρονίου. (Φιλολ. Σύλλογος Κωνσταντινουπόλεως τεῦχος Ζ', τόμος Β', σελ. 24).

(2) Θεόφλος Σκοῦφος, ἐφημέριος, πιθανῶς ἀδελφὸς τοῦ Φραγκίσκου, ἐδίδαξεν ἐν ἔτει 1653 εἰς τὸ ἐν Βενετίᾳ Ἑλληνικὸν σχολεῖον. (Veludo, Colonia Graeca in Venezia).

τῆρ, καὶ πῶς παιδεύεις ἀμὴ δὲν θανατόνεῖς τὰ τέκνα σου· ὄθεν ἀνίσως καὶ ἡ ἀμαρτίαις τῶν Ἑλλήνων ἐπαραινέθησαν τὴν δικαίαν ὀργὴν σου, ἀνίσως καὶ εἰς τὴν κάμινον τῆς ἰδίας των ἀνομίας σου ἐχάλκευσαν τὰ ἀστροπελέκια, διὰ νὰ τοὺς ἀφανίσῃς ἀπὸ τὸ πρόσωπον τῆς οἰκουμένης, ἐσὺ ὅπου εἶσαι ὄλος εὐπλαγχ-
 χνία, συγχώρησαι καὶ σβῦσαι ἐκεῖνα εἰς τὸ πέλαγος τῆς ἀπείρου σου ἐλεη-
 μοσύνης. Ἐνθυμήσου, θεάνθρωπε Ἰησοῦ, πῶς τὸ ἑλληνικὸν γένος ἐστάθη τὸ
 πρῶτον, ὅπου ἀνοίξε ταῖς ἀγκάλαις, διὰ νὰ δεχθῇ τὸ θεῖόν σου Εὐαγγέλιον·
 τὸ πρῶτον ὅπου ἐβρίξε χαμαὶ τὰ εἶδωλα, καὶ κρεμάμενον εἰς ἓνα ξύλον σὲ
 ἐπροσκύνησεν ὡς Θεόν· τὸ πρῶτον, ὅπου ἀντιστάθη τῶν τυράννων, ὅπου μὲ
 τόσα καὶ τόσα βάσανα ἐγύρυσαν νὰ ξεβρίζωσιν ἀπὸ τὸν κόσμον τὴν πίστιν,
 καὶ ἀπὸ ταῖς καρδίαις τῶν χριστιανῶν τὸ θεῖόν σου ὄνομα· μὲ τοὺς ἰδρώτας
 τῶν Ἑλλήνων τῦξανε, Χριστέ μου, εἰς ὄλην τὴν οἰκουμένην ἡ ἐκκλησία σου·
 οἱ Ἕλληνες τὴν ἐπλούτησαν μὲ τοὺς θησαυροὺς τῆς σοφίας, τοῦτοι καὶ μὲ
 τὴν γλῶσσαν, καὶ μὲ τὸν κάλαμον, μὲ τὴν ἰδίαν ζωὴν τὴν διαφέντευσαν, τρέ-
 χοντες μὲ ἀπειρον μεγαλοψυχίαν καὶ εἰς ταῖς φυλακαῖς, καὶ εἰς ταῖς μάστι-
 γαῖς, καὶ εἰς τοὺς τροχοὺς, καὶ εἰς ταῖς ἐξορίαις, καὶ εἰς ταῖς φλόγαῖς καὶ
 εἰς ταῖς πύσσαις, μόνον διὰ νὰ σβύσουν τὴν πλάνην, διὰ νὰ ξαπλώσουν τὴν
 Πίστιν, διὰ νὰ σὲ κηρύξουν θεάνθρωπον, καὶ διὰ νὰ λάμπῃ ὅπου λάμπει ὁ
 ἥλιος, τοῦ σταυροῦ ἡ δόξα, καὶ τὸ μυστήριον· ὄθεν, ὡς εὐπλαγχχνος, μὲ τὴν
 θεϊκὴν σου παντοδυναμίαν κάμε νὰ φύγουν τὸν ζυγὸν τέτοιας βαρβαρικῆς
 αἰχμαλωσίας· ὡς φιλόδορος, καὶ πλουσιοπάροχος ἀνταποδότης· ἀνοίγοντας τοὺς
 θησαυροὺς τῶν θείων σου χαρίτων, ὕψωσαι πάλιν εἰς τὴν προτέραν δόξαν τὸ
 γένος καὶ ἀπὸ τὴν κοπρίαν, εἰς τὴν ὅποιαν κάθεται, δὸς του τὸ σκῆπτρον καὶ
 τὸ βασίλειον. Ναί, σὲ παρακαλῶ, μὰ τὸ Χαῖρε ἐκεῖνο, ὅπου ἔφερε τὴν χαρὰν
 εἰς τὸν κόσμον· μὰ τὴν θεῖαν σου ἐκείνην ἐνσάρκωσιν, εἰς τὴν ὅποιαν ὄντας Θεὸς
 ἐγένηκες ἄνθρωπος διὰ νὰ φωνῆς μὲ τοὺς ἀνθρώπους φιλόανθρωπος· μὰ τὸ
 βάπτισμα, ὅπου μᾶς ἔπλυνε ἀπὸ τὴν ἀμαρτίαν· μὰ τὸν σταυρὸν, ὅπου μᾶς
 ἀνοίξε τὸν παράδεισον· μὰ τὸν θάνατον, ὅπου μᾶς ἔδωκε τὴν ζωὴν· καὶ μὰ
 τὴν ἔνδοξον ἐκείνην ἔγερσιν, ὅπου μᾶς ἀνέβασε εἰς τὰ οὐράνια. Καὶ ἀνίσως
 καὶ ἡ φωναὶς τούταις δὲν σὲ παρακινουῖσιν εἰς σπλάγγνος, ἅς σὲ παρακινήσουν
 τὰ δάκρυα, ὅπου μοῦ τρέχουν ἀπὸ τὰ ὄμματα, καὶ ἐὰν δὲν φθάνουν καὶ ταῦτα,
 ἡ φωναὶς, ἡ παρακάλειαις τῶν ἁγίων σου, ὅπου ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη τῆς τρισαθλίας
 Ἑλλάδος φωνάζουσι. Φωνάζει ἀπὸ τὴν Κρήτην ὁ Ἄνδρέας, καὶ σὲ παρα-
 καλεῖ νὰ ἐξολοθρεύσῃς τοὺς Ἀγαρηνοὺς λύκους ἀπ' ἐκεῖνο τὸ Βασίλειον, εἰς
 τὸ ὅποιον ἐποίμανε τῆς χριστιανύμου σου ποιμένης τὰ πρόβατα· φωνάζει ἀπὸ
 τὴν Πόλιν ἓνας Χρυσόστομος, καὶ σὲ παρακαλεῖ νὰ μὴν κυριεύεται ἀπὸ τοὺς
 ἐχθροὺς τοῦ Ἰοῦ ἐκείνη ἡ χώρα, ὅπου μίαν φορὰν ἀφιερώθη τῆς Μητρὸς
 καὶ Παρθένου· φωνάζει ἡ Αἰκατερίνα, καὶ δείχνοντά σου τὸν τροχόν, εἰς τὸν
 ὅποιον ἐμαρτύρησε, σὲ παρακαλεῖ ὁ τροχὸς πάλι νὰ γυρίσῃ τῆς τύχης διὰ
 τὴν Ἀλεξάνδρειαν· φωνάζουσι οἱ Ἰγνάτιοι ἀπὸ τὴν Ἀντιόχειαν, οἱ Πολύκαρ-
 ποι ἀπὸ τὴν Σμύρνην, οἱ Διονύσιοι ἀπὸ τὰς Ἀθήνας, οἱ Σπυρίδωνες ἀπὸ
 τὴν Κύπρον, καὶ δείχνοντάς σου τοὺς λέοντας ὅπου τοὺς ἐξέτριξαν, ταῖς φλό-
 γαῖς ὅπου τοὺς ἔκαυταν, τὰ σίδερα ὅπου τοὺς ἐξέτριξαν, ἐλπίζουσι ἀπὸ τὴν

ἔκραν σου εὐσπλαγγνίαν τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων καὶ ὅλης τῆς Ἑλλάδος τῆν ἀπολύτρωσιν». — Ἐκτὸς τῆς Ῥητορικῆς ἔγραψεν ὁ Σκοῦφος λόγον πανηγυρικὸν εἰς τὸ γενέθλιον τοῦ προδρόμου ἐκφωνηθέντα ὑπὸ τοῦ μαθητοῦ του Ἰωάννου Μπαλαούρα Ἰωαννίτου καὶ τυπωθέντα Ἐνετίῃσι 1670.

Ἀναστάσιος Κομνηνός.

Ἐγεννήθη ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ κατήγετο ἐκ τοῦ περιφανοῦς ὀμωνύμου οἴκου. Τὸν ἀσκητικὸν βίον προελόμενος ἤλθεν εἰς Ἀθῶνα καὶ τὸ μοναχικὸν ὑποδὺς τριβώνιον ἐξελέχθη μετ' οὐ πολὺ ἡγούμενος. Ἐπὶ τοῦ πατριάρχου Παρθενίου μετέβη εἰς Γερμανίαν καὶ ἐν Ἀλῆ τῆς Σαξωνίας ἐσχετίσθη μετὰ τοῦ περιφανοῦς Γουεινζίου. Τῷ 1649 φυχὼν ἐξ Ἀλῆς ἤλθεν εἰς Ἐλμστάδην, Βρουνησίκην, Γυλφέςβυτον καὶ ἄλλας τῆς Γερμανίας μεγαλοπόλεις.

Τὴν παιδείαν τοῦ Ἀναστασίου ἐπαξίως ἐγκωμιάζει Ἑρβίκος ὁ Ἰτάριος λέγων « *Erat ille vir doctus ac gravis, linguae etiam anti-
quae, quam pauci Graecorum hodie tenent, peritus* (1). »

Ἰωάσαφ Λογοθέτης (2).

Ἐγεννήθη ἐν Πελοποννήσῳ καὶ ἐμόνασεν εἰς Ἀθῶνα. Περιῆλθε τὴν Ἰταλίαν, Ἰσπανίαν, Γαλλίαν, Ἀγγλίαν, καὶ Γερμανίαν (1665 — 66), καὶ ἐν Νυρεμβέργῃ ἐσχετίσθη μετὰ τοῦ καθηγητοῦ Χριστοφύρου Ἀρνόλδου, ὅστις ἐγκωμιάζων τὰς ἀρετὰς καὶ τὴν παιδείαν τοῦ ἀνδρὸς λέγει « *Vir formâ conspicuus, ingenio clarus, nobilis vultu, ac placidus ingenio, aetate florens, nec major annis quadraginta; singularis eloquentiae, nitidae litteraturae, ad proferendas S. Scripturae pericopâs paratissimus, facilis, humanus, astutus et occultus et; omnia haec cum mensurâ; imò (quod in homine Graeco mire-
ris) sine jactantiâ* ».

Μετὰ τοῦ Ἀρνόλδου καὶ ἄλλων Γερμανῶν θεολόγων ὁ Ἰωάσαφ συνεζήτησε διάφορα ζητήματα καὶ ἰδίως περὶ τοῦ μυστηρίου τῆς Εὐχαριστίας, συγγράψας καὶ πόνημα περὶ τούτου (3).

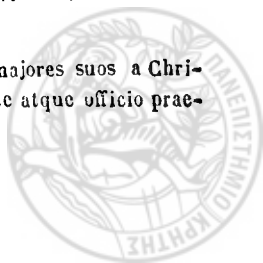
Δανιὴλ Καστρούσιος.

Ἐγεννήθη ἐν Πάτρῳ, καὶ χειροτονηθεὶς τὸ κατ' ἀρχὰς ἱερεὺς ἐν Θεσ-

(1) Philippi Cyprii Chronicon, ed. H. Hilarii, 1687.

(2) « Appellari si Logothetam hic Iosaphus dixit, ob majores suos a Christianis imperatoribus hâc velut Augustae Domus dignitate atque officio praecacteris in aulâ Constantinopolitana olim donatos ».

(3) Ἀπόθ., Appendix.

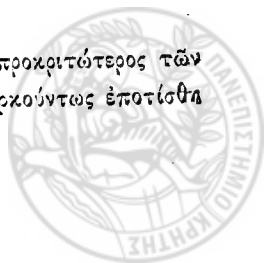
σαλονίκη απέκτησε τρεῖς υἱούς· μετὰ τὸν θάνατον τῆς πρεσβυτέραις ἦλθεν εἰς Πάτρμον καὶ ἐνταῦθα ἐπ' ὀλίγον χρόνον μονάσας, μετέβη εἰς τὴν κατ' Ἀθῶνα μονὴν τῶν Ἰσῆρων. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἐν λόγῳ μονὴ ὑπέπεσεν εἰς χρέος ἀφόρητον, ὀφειλόμενον πρὸ πάντων εἰς ἀλλοπίστους καταπιέζοντας τοὺς δυστυχεῖς μοναχοὺς, ἡ κοινότης ἀπεφάσισεν ἵνα τὸν στείλῃ εἰς τὴν Δύσιν πρὸς συλλογὴν συνδρομῶν, καὶ πρὸς τοῦτο ἐφοδιάσεν αὐτὸν μετ' ἐγκυκλίων γραμμάτων, ἐν οἷς σὺν τοῖς ἄλλοις ἐλέγοντο καὶ ταῦτα. « Ὑπὸ τοιαύτης βίας ἀναγκαζόμενοι εἰς πόλεις οὕτω πόρρω » καθιδρυμένας οὐκ ὠκνήταμεν ἀποστεῖλαι τὸν πανοσιώτατον ἐν » ἱερομονάχοις κύριον Δανιὴλ τὸν Καστρίσιον, τὸν ἡμέτερον συνά- » δελφον καὶ συλλειτουργόν, ὅπως προσελθὼν τοῖς αὐτόθι προύχουσι » λάβῃ παρ' ἐκάστου ὅσον ἔλεον ἢ αὐτοῦ ἀγαθότης προκινήσεται » προσπίπτομεν δὲ καὶ δι' αὐτοῦ δεόμενοι τῆς παρ' ὑμῶν ἐπικουρίας, » καὶ παρακαλοῦντες ὅπως νεύσητε καὶ πρὸς ἡμᾶς, καὶ μεταδῶτε » τῶν ἐνόντων ἕκαστος ὅ,τι βούλεται, ὁ μὲν βασιλεὺς βασιλοπρεπῶς, » ὁ δὲ ἡγεμὼν μεγαλοπρεπῶς, ὁ δὲ ποιμὴν καὶ πρόεδρος φιλανθρώπως » μὴδ' ἀπολειπέσθωσαν οἱ λοιποὶ, ἀλλ' ὁ πολλὰ κεκτημένος μερίδα τῶ » Θεῷ παρεχέτω, ὁ δὲ ὀλίγα καὶ οὗτος ἀπονεμάτω τὸ δυνατόν . . . »

Ἐπισκεφθεὶς ὁ Καστρίσιος τὴν μεγάλην Βρεττανίαν τῷ 1670, καὶ λαβὼν συστατικὰ γράμματα παρὰ τοῦ βασιλέως ἦλθεν εἰς Γερμανίαν, ἔνθα ἐσχέτισθη μετὰ διαφόρων σοφῶν, καὶ ἰδίως τοῦ ἐν Λειψία καθηγητοῦ Ἰωάννου Ὀλσαρίου, καὶ τοῦ καθηγητοῦ Ἀρνόλδου. Καὶ ὁ μὲν πρῶτος λέγει τὸν Καστρίσιον *hieromonachum doctissimum*, ὁ δὲ Ἀρνόλδος « *doctissimus hieromonachus Daniel ex insula Patmo in urbem nostram ex Hungaria adventans, cum quo circa ipsum Pascha, autoritate ac jussu inclyti Senatus nostri, per dies quatuordecim haud infrequens mihi consuetudo intercessit. Vir erat mediæ aetatis, insignis formæ juxta ac probitatis, et eruditio- nis prorsus stupendæ.* » Χριστιανὸς δὲ ὁ Κλιψτάιν λέγει, ὅτι ὁ Δανιὴλ ἐγίνωσκεν ἐκτὸς τῆς ἑλληνικῆς, τὴν τουρκικὴν, ἰταλικὴν, ἰσπανικὴν, καὶ τὴν λατινικὴν⁽¹⁾.

Ἰωάννης Καρυοφύλλης.

Ἐγεννήθη ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Δέρκων, καὶ ἐγένετο ὁ προκοιτώτερος τῶν μαθητῶν Θεοφίλου τοῦ Κορυθαλλέως, παρ' οὗ καὶ ἀκούοντως ἐποτίσθη

(1) Appendix in Phil. Cyprii Chronicon.

τὸν ἰὸν τῆς λουθηροκαθβινικῆς αἵρέσεως.. Ἐγραψε, προτροπῆ, ὡς ἴδιος λέγει, τοῦ διδασκάλου του, βιβλιάριόν τι κατὰ τῆς λέξεως Μετουσιώσεως, πράγματι ὁμως κατὰ τοῦ μυστηρίου τῆς Εὐχαριστίας, καὶ τοῦτο χειρόγραφον περιηγόμενος ἐπεδείκνυσεν εἰς πολλοὺς, μέχρις οὗ ὁ τότε πατριαρχεὺν Παρθένιος Β΄ προσκαλέσας ἤλεγε αὐτὸν, ἀπειλήσας ὅτι ἤλελεν ἀποκηρύξει τῆς ἐκκλησίας ὡς αἰρετικὸν μεσιτεῖα ὁμως τοῦ πενθεροῦ του, οἰκονόμου τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, ἀνδρὸς τιμίου καὶ εὐλαβοῦς, ἐσώθη τοῦ ἀναθήματος· τῷ δὲ 1645 ἀναθεματίσας τὸ συγγραμμάτιον καὶ τὴν αἵρεσιν ἔλαβε τὴν συγχώρησιν, καὶ διωρίσθη σχολάρχης τῆς πατριαρχικῆς σχολῆς εἰς διαδοχὴν τοῦ Κορυδαλλέως· ἐδίδαξε μετὰ φήμης ἐπὶ δεκαοκτῶ ἔτη (1646—64) τιμηθεὶς ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας καὶ τῷ ὀφφικίῳ τοῦ μεγάλου λογοθέτου. Φωραθεὶς δὲ μετὰ ταῦτα ὡς καθβινίζων ἐδιώκετο πανταχόθεν· καὶ τῷ 1691 σύνοδος συγκροτηθεῖσα ὑπὸ Καλλινίκου τοῦ Ἀκρηνᾶνος προσεκάλεσεν εἰς ἀπολογίαὶν τὸν Καρυοφύλλον, ὅστις παραστὰς ὡμολόγησεν ὅτι τὰ ὑπ' αὐτοῦ γραφέντα καὶ δοξαζόμενα ἀντέκιντο εἰς τὰ δόγματα τῆς ὀρθοδοξίας, ὑπογράφας ἅμα καὶ ἐν τῇ περὶ τούτου συνταχθεῖσῃ συνοδικῇ πράξει· καὶ τῇ ἐπαύριον, Κυριακῇ τῆς Ὀρθοδοξίας οὔσῃ, ἔσχισεν ὁ πατριάρχης ἐν τῇ λειτουργίᾳ τὰ τετράδια αὐτοῦ, καὶ ἀναθέματι καθυπέβαλε τοὺς ἀντιγράψαντας, εἰ μὴ παραδώσωσι ταῦτα εἰς τὸ πῦρ.

Ἀπεβίωσεν ὁ Καρυοφύλλης περὶ τὰ τέλη τοῦ 12' αἰῶνος. Ὁ πατριάρχης Δοσίθεος ἔγραψε κατὰ τούτου ὀλόκληρον πονημάτιον ἐλέγχον τὰς κακοδοξίας του, προσθεὶς καὶ τινα περὶ τοῦ βίου αὐτοῦ.

—Ἐγχειρίδιον περὶ τινῶν ἀποριῶν καὶ λύσεων, ἢ περὶ ἐξετάσεως καὶ ἐπιβεβαιώσεων ἀναγκαίων τινῶν τῆς ἐκκλησίας δογμάτων, παρὰ τοῦ σοφωτάτου καὶ λογιωτάτου διδασκάλου κυρίου Ἰωάννου Καρυοφύλλου μεγάλου λογοθέτου τῆς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης ἐκκλησίας· κατ' αἴτησιν τοῦ παναγιωτάτου καὶ λογιωτάτου ἀρχόντος κυρίου Κωνσταντίνου τοῦ Καντακουζηνοῦ. Ἐτυπώθη ἐν τῇ Μονῇ τοῦ Συναγόβου, ἐν ἔτει ἀπὸ Χριστοῦ 7473'.

Ἐκτὸς τούτου συνέγραψεν ὁ Καρυοφύλλης καὶ μαρτύρια τῶν ἐξῆς νεομαρτύρων.

—Ἰορδάνου μαρτυρήσαντος τὴν 2 Φεβρουαρίου 1630.

—Ἰωάννου τοῦ ῥάπτου μαρτυρήσαντος τὴν 20 δεκεμβρίου 1632.

—Συμεὼν τοῦ Τραπεζουντίου μαρτυρήσαντος τὴν 14 Αὐγούστου 1633.

—Ἰωάννου τοῦ Βλάχου μαρτυρήσαντος τὴν 12 Μαΐου 1662.

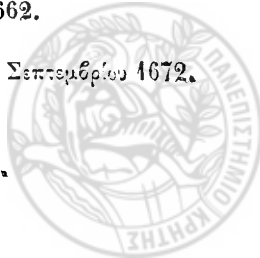
—Ἀθανασίου μαρτυρήσαντος τὴν 24 ἰουλίου 1670.

—Νικολάου τοῦ Καρπενησιώτου μαρτυρήσαντος τὴν 23 Σεπτεμβρίου 1672.

—Γαβριὴλ μαρτυρήσαντος τὴν 2 Φεβρουαρίου 1676.

—Κυριανοῦ μαρτυρήσαντος τὴν 5 Ἰουλίου 1679.

—Σταματίου μαρτυρήσαντος τὴν 10 Αὐγούστου 1680.

— Δυμασκηνοῦ μαρτυρησάντος τὴν 13 Νοεμβρίου 1684.

— Παύλου τοῦ Ῥώσσου μαρτυρησάντος τὴν 3 Ἀπριλίου 1683.

Πρὸς τοῦτοις ἔγραψε καὶ Ἐφημερίδας (1).

Σκηπίων Γονέμης.

Ἐγεννήθη ἐν Βενετία τῷ 1605 ἐξ εὐγενῶν Κυπρίων, μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς νήτου ἐκεῖ προσφυγόντων (2). Ὁ πατὴρ αὐτοῦ τὸν ἔμπορον μετερχόμενος ἔστειλεν εἰς Πατάβιον τὸν Σκηπίωνα, ὅστις ἐκπαίδευθεις ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ ἀνηγορεύθη διδάκτωρ ἀμφοτέρων τῶν δικαίων, καὶ εἰκοσιτετραέτης ἤδη (1629) (3), διορίσθη καθηγητὴς τοῦ ἀστυχοῦ Δικαίου ἐν τῷ αὐτῷ καθιδρύματι, καὶ ἐνυμφεύθη τὴν θυγατέρα τοῦ συνέδρου καὶ συμπατριώτου τοῦ Ἀλεξάνδρου Συγκλητικοῦ (4).

Ἐν ἔτει 1614 (5), προεβιβάσθη εἰς τὴν ἔδραν τοῦ Τιμαριωτικοῦ Δικαίου (ad sedem feudis), καὶ τῷ 1664 ἡ Δημοκρατία, ἐκτιμῶσα τὴν νομομάθειαν τοῦ Γονέμη ὠνόμασεν αὐτὸν σύμβουλον ἐπὶ τῶν τιμαριωτικῶν ὑποθέσεων (Consulatore nelle cose feudali), χρηργήσασα ἀδράν μισθοδοσίαν, καὶ ὀνομάσασα ἱππότην τοῦ ἁγίου Μάρκου.

Ἀπεβίωσεν ἐν Παταβίῳ τὴν 24 Νοεμβρίου 1700, βιώσας ἔτη ἑνενήκοντα ἕξ.

Κομνηνὸς ὁ Παπαδόπολλος ἐπαινῶν τὸν περιφανῆ Κύπριον οὕτως « *Re ipsa vir fuit Gonemius, cui nulla prudentiæ ac felicitatis pars defuit, et quidem ipsi non alii adscribenda; nam magnæ profecto sapientiæ doctor, jurisprudentia, eruditione, et elegantia maximus visus est semper; cum non omnium maxime in Gymnasium laboriosus insidaverit publicæ utilitati, omnium quotquot vixerunt hætenus optime de Gymnasio meritus habitus,* » προσεπιλέγει, ὅτι οὐδὲν μνημεῖον τῆς μαθήσεως αὐτοῦ τοῖς μεταγενεστέρους ἐγκατέλειπεν. Ἀλλ' ὁ Κικόνιας ἀναιρῶν ταῦτα λέγει, ὅτι σώζεται τοῦ Γονέμη ὠδὴ ἐπιγραφομένη *il Solo*, καὶ ἀσμάτιον ὅπερ δεκαεξέ-

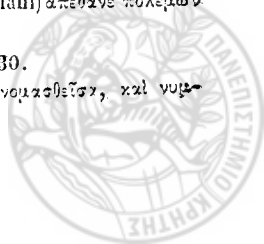
(1) Βλέπε περὶ πάντων Νέον Μαρτυρολόγιον.

(2) Ἰωάννης Γονέμης ἀκμαῶν ἐν ἔτει 1617 διέπρεψεν ὡς μιθοφορῶν ὄπλαρχηγὸς τῆς Ἑνετικῆς Δημοκρατίας. Ὁ υἱὸς αὐτοῦ Μάρκος ἀποτελῶν τῷ 1608 μέρος τῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἑνετῶν πολιτῶν (degli Cittadini Venetiani) ἀπέθανε πολεμῶν μετὰ τοῦ πατρὸς ὑπὸ τὰς σημαίας τοῦ ἁγίου Μάρκου.

(3) Κατὰ Φατσιολάτην 1630, καὶ κατὰ Κικόνιαν 1629—30.

(4) Ἐκ ταύτης ἐγεννήθη τῷ Σκηπίωνι θυγάτηρ Πολυξένη ὀνομασθεῖσα, καὶ νυμφευθεῖσα μετὰ τοῦ Κυπρίου κόμητος Δαβίλα.

(5) Κατὰ Παπαδόπουλον 1633.

της συνέθετο, Sonetto in occasione del dottorato del molto illustre et excellent. Sign. Francesco Morales (1).

Σεβαστὸς Κυμηνίτης.

Ἐπονομαζόμενος οὕτως, ὡς ἐκ Κυμῆνων (νῦν Χότζης) τῆς Τραπεζοῦντος ἔλκων τὸ γένος, ἐγεννήθη περὶ τὰ 1630 καὶ ἐπαιδεύθη ἐν τῇ πατρίδι τὰ ἐγκύκλια, εἶτα δ' ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ Ἰταλίᾳ τελειότερον κατηρτίσθη. Ἐγρημάτισε σχολάρχης τῆς ἐν τῇ βασιλευσῆσιν σχολῆς τοῦ γένους διαδεχθεὶς Ἀλέξανδρον τὸν Μαυροκορδάτον· περὶ τὸ 1689 προσκληθεὶς εἰς Βουκουρέστιον ἐσχολάρχησε τῆς ἐκεῖ Ἀκαδημίας « προσλόμενος, ὡς λέγει Κωνσταντῖος, ἀναμφιβόλως » τὰ παρὰ τῆς αὐθεντικῆς μεγαλοδωρίας πλείονα διδασκτρα, ἢ τὰ ἐν » Κωνσταντινουπόλει ἀπὸ τοῦ τῆς ἐξ Μαρμαρῶν ἐκκλησίας ἐμβατικίου » γλίσχυρα κατ' ἔτος διακόσια γράσια. Ἄλλ' οὐκ ἀπόνωτο διὰ πολλοῦ » τῶν αὐθεντικῶν συντάξεων ὁ κατὰ πᾶσαν λόγου ἰδέαν τῆς τε θύ- » ραθεν καὶ τῆς καθ' ἡμᾶς ἱεραῖς πεπαιδευμένος πρεσβύτης, τὸν βίον » μεταλλάξας ἐκείσε τῷ 1702 ἔτει κατὰ Σεπτέμβριον, πρὸς ὃν ἐπι- » τμήβιον δι' ἰάμβων ὑπὸ Ἰωάννου Κομνηνοῦ πεποιήται.

Ἐνθάδε κεῖται πρεσβύτου σοφοῦ δέμας
Κλήσιν Σεβαστοῦ καὶ γένος Κυμηνίτου,
Πατρίς Τραπεζοῦς ὅπερ ἦν κλεινὴ πόλις.
Ἄλλ' ὃ μαθητῶν πληθὺς, ὡς εὐγνωμόνως
οἷς αὐτὸς ἐξέδωκε παιδείας λόγους,
Διδασκάλῳ σπείσατε δάκρυ κειμένῳ.
Σβέσθη σοφῶν γὰρ λύχνος ἐκ μέσου μετῶν.
Καὶ Χριστὸν αἰτήσασθε τῶν πόνων γέρας
Αὐτῷ παρασχεῖν τὴν ἄνω κληρουχίαν.

Ἐν ἔτει 1702, Σεπτεμβρίου 6, ἡμέρα Κυριακῆ (2) ».

Συγγράμματα.

—Ἐορτολόγιον, ἐν ᾧ περὶ τινων ζητημάτων προλαμβανομένων· περὶ ἀκριβοῦς χρονολογίας· περὶ πασῶν τῶν ἑορτῶν καὶ τῆς αὐτῶν θεωρίας κλπ. Ἐν τῇ μονῇ τοῦ Συναγώστου· ἀψά. μηνὶ Ἰουνίῳ.

—Δογματικὴ διδασκαλία τῆς ἀγιοτάτης ἀνατολικῆς καὶ καθολικῆς ἐκκλη-

(1) Papadopoli, Histor. Gymnas. Patavini σελ. 275—6—Facciolati, Fasti, Patavini, tom. II σελ. 168 ἢ 182—Cicogna iscrizioni Veneziane, tom. III σελ. 223.

(2) Τὸ ἐπιτόμιον ὑπάρχον ἐν τῇ μονῇ τοῦ ἁγίου Σάββα ἐν Βλαχίᾳ ἐδημοσιεύθη, ὡς ἔχει, ὑπὸ Τριανταφυλλίδου ἐν Ποντικαῖς, καὶ ὑπὸ Κωνσταντίου ἐν ὑπομνήματι περὶ τῆς πατριαρχικῆς Σχολῆς· ἐν σέλιφ 7 ἀντὶ μετῶν εὐρηται πρὸς Κωνσταντίου μέγας.

σίας κλπ. Ἐν Βουκουρεστίῳ τῆς Οὐγγροβλαχίας, ἔτει ἀπὸ θεογογίας ἀψῆγ' κατὰ μῆνα Σεπτέμβριον· παρὰ Ἀνθίμῳ ἱερομονάχῳ τῷ ἐξ Ἰβηρίας 4^{ον} μικρὸν σελ. 400. Ἐν τέλει «ἐπιμελεία καὶ διορθώσει τοῦ λογιωτάτου κυρὸς Ἰωάννου τοῦ Ἐφεσίου».

Τῆς ἐκδόσεως ταύτης τὰ πλείω ἀντίτυπα φέρουσι τὴν πρὸς Δοσίθεον προσφώνησιν τοῦ ἐκδόντος Καστριώτου, ἕνια ὅμως ἑτέραν τοῦ αὐτοῦ ἀφιέρωσιν εἰς Πέτρον τὸν αὐτοκράτορα τῆς Ρωσίας. Περὶ τὸ τέλος, ἐν τμήματι τρίτῳ, ὑπάρχει Ἀπάντησις, πιθανῶς Δοσιθέου, πρὸς τι βιβλίον τυπωθὲν μὲν ἐν Παταβίῳ τῷ 1628 ὑπὸ Λατίνων κατὰ τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας, μεταφρασθὲν δ' εἰς ἑλληνιστὶ ὑπὸ Ἰωάννου Ἰατροῦ πρὸς γνῶσιν τοῦ ἀναίρουτος.

Ἐγραψεν ὁ Τραπεζούντιος, καθ' Ἑλλάδιον—Περὶ τῆς ἀμώμου σύλληψως τῆς Παρθένου, καὶ περὶ τοῦ μυστηρίου τῆς Εὐχαριστίας. Καὶ κατὰ Ζαβίραν—Ἀναίρεσιν τοῦ καλενδαρίου—Σχόλια εἰς Ἀπολλώνιον τὸν Δύσκολον, καὶ ἄλλα.

Εἰς τὴν ἐν 1699 ἔκδοσιν τῆς ὁμολογίας Πέτρου Μογίλα εὐρίσκονται ἐξ ἐπιγράμματα τοῦ Σεβαστοῦ εἰς Κωνσταντῖνον Βισαράθαν, εἰς τὴν βίβλου, καὶ ὡς ἀπὸ τῆς βίβλου. Εἰς δὲ τὴν συνημμένην τῇ ὁμολογίᾳ Εἰσαγωγικὴν Ἐκθεσιν Βησσαρίωνος Μικρῆ, ἕτερον ἐπίγραμμα τοῦ αὐτοῦ Κυμηνίτου εἰς τὸν αὐτὸν ἡγεμόνα.

Νικόλαος Καλλιᾶκης.

Ἐγεννήθη τῷ 1645 ἐν Κρήτῃ δεκαέτης ἦλθεν εἰς Ῥώμην καὶ μετὰ δεκαετῆ φοίτησιν εἰς τὰ ἐκεῖ φροντιστήρια ἀνηγορεύθη διδάκτωρ τῆς φιλοσοφίας καὶ θεολογίας. Τῷ 1666 προσεκλήθη εἰς Βενετίαν ἵνα διδάξῃ εἰς τὴν συστηθὲν Φλαγγιανὸν ἐλληνομουσεῖον, τοῦ ὁποῦ καὶ ἔφορος ἐχορημάτισε, διδάξας τὴν ἑλληνικὴν καὶ λατινικὴν γλῶσσαν, καὶ τὴν Ἀριστοτελικὴν φιλοσοφίαν. Τῷ 1678⁽¹⁾, διωρίσθη ἑκτακτος, καὶ τῷ 1681 τακτικὸς καθηγητῆς τῆς φιλοσοφίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τοῦ Παταβίου· τῷ 1687 ἔλαβε καὶ τὴν ἑδραν τῆς ῥητορικῆς καὶ τῆς γενικῆς φιλολογίας παρὰ τῷ αὐτῷ Πανεπιστημίῳ, διατηρήσας αὐτὴν μέχρι τοῦ θανάτου του, συμβάντος τῇ 8 Μαΐου 1707⁽²⁾.

Ὁ Καλλιᾶκης ἐπὴνέθη ὑπὸ πολλῶν ὁμοεθνῶν καὶ ἀλλογενῶν ὡς «ἐξαίσιος ἐν τε τῇ φιλοσοφίᾳ καὶ μάλιστα τῇ θεολογίᾳ⁽³⁾».

Ἐγραψε πολλὰ, ἐξ ὧν ζῶν ἐξέδωκε,

—Orationes. Patavii, 1687.

Μετὰ θάνατον δὲ,

—Nicolai Calliachii, de Ludis scenicis mimorum et pantomimorum,

(1) Ὁ Παπαδόπουλος (Gymn. Patav.) γράφει 1677.

(2) Ὁ Φαβρίκιος (Bibliotheca Graeca) γράφει 1702.

(3) Πρακτικὸς Μεσσοπολίτης.

quod ex tenebris erutum recensuit, ac præparatione auctum Petro Garzonio Senatori amplissima divavit Antonius Maderò, Venet. D. M. Bibliothecæ curatori. Patavii. 1713. Ὁ ἐκδοὺς ἀνεψιὸς τοῦ Μαδερὸς ὁ Κρήτης προέταξεν εἰκόνα τοῦ θεοῦ τοῦ φέρουσαν περιγραφὴν « Nicolaus Calliachius Cretensis in Patavino Lyceo lector », καὶ τετρασέλιδον λατινιστὲ προσφώνημα εἰς τὸν γερούσιαστὴν Γαρζόνην, καὶ προλεγόμενα τῇ αὐτῇ διὰ λέκτωρ ἐκ σελίδων 24. Τὸ σύγγραμμα τοῦτο τοῦ Καλλιᾶκη λέγει ὁ Beuchot « fait connaitre le théâtre Grec et romain mieux qu'on ne l'avait » connu jusque-là, est curieux et merite d'être lu ». Ἀνετυπώθη ὑπὸ Σαλεγγρίου (Novus Thesaurus Antiqu. tom. II, σελ. 699 καὶ ἐπ.).

Ὁ Ἰωάννης Πολένος ἐξέδωκεν ἐν Thesaurus utriusque Antiquitatum καὶ τὰ ἐξῆς τοῦ Καλλιᾶκη.

—De gladiatoribus. (tom. III, σελ. 333).

—De suppliciis veterum servorum (tom. IV. σελ. 473).

—De Osiride (αὐτόθι σελ. 305).

—De sacris Eleusiniis et eorum mysteriis (σελ. 317).

—De ludis scenicis (tom. V. σελ. 461. διάφορον τοῦ προταχθέντος).

—De circensibus ludis (αὐτόθι σελ. 473) (!).

Δοσίθεος Νοταράς.

Ἐγεννήθη ἐν Ἀραχώβῃ τῆς Κορινθίας τὴν 31 Μαΐου 1641 ἐκ τοῦ περιφανοῦς τῶν Νοταράδων οἴκου, ἐπίσημον ἐν τοῖς Βυζαντινοῖς χρονικοῖς κατέχοντας θέσιν, καὶ μετὰ τὴν ἄλωσιν διὰ δύο ἀγίων, δύο πατριαρχῶν καὶ ἄλλων ἐν τοῖς γράμμασι καὶ τοῖς πολιτικοῖς διαπρεψάντων καταλαμπρύναντος τὸ ἐλληνικόν. Χειροτονηθεὶς ἱεροδιάκονος παρὰ τοῦ μητροπολίτου Κορίνθου ἦλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν κατὰ Ἰανουάριον τοῦ 1657, καὶ προσοικειωθείς τῷ τότε ἐκείσε διατρίβοντι πατριάρχει Ἱεροσολύμων Παΐσιῳ, περιῆλθε μετ' αὐτοῦ τὸν Εὐξείνιον καὶ τὰ Παραδουνάβια. Ἀποθανόντος τοῦ Παΐσιου κατὰ Δεκέμβριον 1660, ὁ Δοσίθεος ἐπανέστρεψεν εἰς τὴν βασιλεύουσαν τῷ δὲ 1661, χειροτονηθέντος Νεκταρίου πατριάρχου Ἱεροσολύμων, ὁ Δοσίθεος προσληφθεὶς ὑπ' αὐτοῦ ὡς ἀρχιδιάκονος συμπεριῆλθε τὴν Παλαιστίνην, Βλαχίαν, Μολδαβίαν καὶ λοιπὰ μέρη, χάριν τῶν συμφερόντων τοῦ Παναγίου Τάφου. Ἐλθὼν μετὰ Νεκταρίου εἰς Ἀδριανούπολιν ἐστάλη ὑπ' αὐτοῦ ἔξαρχος εἰς Μολδοβλαχίαν, καὶ μετ' ἐπιμελείας ἐκπληρώσας τὴν ἀποστολὴν του ἐπανῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, κάκει ὑπὸ Νεκταρίου ἐχειροτονήθη μητροπολίτης Καισαρείας (1666):

(!) Fabricii, XI, σελ. 538 not. 3.—Beuchot, Biographie Universelle, tom. VI.—Papadopoli, Histor, Gymn. Patav.

ἀποσταλαίς δ' αὐθις ἔξαρχος εἰς τὰς Παριστρίας ἡγεμονίας συνελή-
φθη ὑπὸ πειρατῶν καὶ ὄλως ἐγυμνώθη· ἐπανελθὼν εἰς Βυζάντιον, καὶ
ἐντεῦθεν εἰς Ἀδριανούπολιν, ἐνθα ἤδρευεν ἡ Ὀθωμανικὴ αὐλὴ, ἐνέρ-
γησε πρὸς ἐκδοσὶν φερμανίου πρὸς ἀνακαίνισιν τῆς ἐκκλησίας τῆς Βη-
θλεὲμ· ἀποτυχὼν ὅμως τοῦ ποθουμένου ἐπανεστρεψεν εἰς Βυζάντιον,
καὶ, παραιτηθέντος τότε Νεκταρίου τῆς πατριαρχείας, μετετέθη ὁ Δο-
σίθεος ἀπὸ τοῦ μητροπολιτικοῦ θρόνου τῆς Καισαρείας εἰς τὸν πατριαρ-
χικὸν τῶν Ἱεροσολύμων (23 Ἰανουαρίου 1669).

Ἄλλὰ τὸν θρόνον ἐκεῖνον ὁ Δοσίθεος δὲν εὔρεν ἐστρωμένον διὰ ρό-
δων, τούναντιον δὲ πολλαὶ ἐξ ὑπαρχῆς ἀνεφάνησαν καὶ παρεπίκραναν
τὴν χριστιανικωτάτην αὐτοῦ ψυχὴν ἀκανθαί· ὑπὸ βάρη ἀφόρητα ἐστέ-
ναζεν ὁ Πανάγιος Τάφος, κατηρειπωμένοι ἦσαν αἱ ἐκκλησίαι, ἐν αἷς
ἐγεννήθη καὶ ἐδοξάσθη ὁ μάρτυς τοῦ Γολγοθᾶ, ζιζάνια ἀρκετὰ εἶχε
σπείρει ὁ δουτικὸς προσηλυτισμὸς, καὶ ἐν γένει πάντα ἦσαν μεστὰ
ταραχῆς καὶ συγχύσεως. Μὲ τὸν θυρεὸν τῆς πίστεως τεθωρακισμένος
ὁ μακάριος Δοσίθεος ἠγωνίσθη τὸν καλὸν τῆς ὀρθοδοξίας ἀγῶνα, καὶ
δι' ἀκραδάντου ἐπιμονῆς πάντα ἐνίκησε τὰ προσκόμματα, καὶ τὸν
θρόνον τοῦ Ἰακώβου ἐν τῇ ἀληθεῖ περιωπῇ ἀνήνεγκε, καὶ διὰ τῆς
προσηκούσης αἵγλης περιέβαλλε.

Περιερχόμενος ὁ Δοσίθεος ἀπὸ χώρας εἰς χώραν ἐζητεῖτο τὸν ὀβο-
λὸν τῶν φιλοχρίστων εἰς ἐλάφρυνσιν τῶν ἀγίων τόπων. Διήνυσεν ὅλον
τὸν βίον του περιουδεύων, ζητῶν ἀπὸ τοὺς πλουσίους, δίδων εἰς τοὺς
πτωχοὺς, καὶ τὰ πάντα διεχειρίσθη ἀφιλοκερδῶς. Ἀνφοδόμησε τὴν
ἐκκλησίαν τῆς ἀγίας Βηθλεὲμ, καὶ ἄλλας, ἀνήγειρε ξενῶνας, καὶ δι'
ἄλλων καθιδρυμάτων ἐκαλλώπισε τοὺς ἀγίους τόπους.

Εἰς τὸν ἀκάματον Δοσίθεον ὀρείλεται πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ μεγίστη
ἐθνικὴ εὐγνωμοσύνη. Συνεστήσατο διὰ μυρίων δυσχερειῶν, τὰς ὁποίας
γλυκεῖας καθίστα ἄδολος πρὸς τὴν πατρίδα ἔρω, Ἑλληνικὴν ἐν Ἰασίῳ
τυπογραφίαν (1681), πολλῆς ὠφελείας γενομένην εἰς τὸ ἔθνος πρό-
ξενον, καὶ ἐκ τῶν πιεστηρίων τῆς ὁποίας ἀπελύθησαν ὀγκωδέστατα
συγγράμματα διανεμόμενα ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ δωρεὰν εἰς τοὺς διψῶντας
μαθήσεως· καὶ εἶναι τοφόντι θαυμασμοῦ ἄξιον πῶς κατῴρθου ὁ χαλ-
κέντερος οὗτος νῆ συγγράφῃ χιλιοσέλιδα εἰς φύλλον πονήματα καὶ
ἐπαρκῆ εἰς τὴν δαπάνην ἐκδόσεων, ὧν παρομοία δὲν ἐγένετο ἀπὸ
τῆς συστάσεως τοῦ ἑλληνικοῦ βασιλείου, καὶ εἰς ἐποχὴν μάλιστα
καθ' ἣν ἡ τυπογραφία ἔχει φθάσει εἰς τὸν κολοφῶνα τῆς τελειότητος.

Ἀπεβίωσεν ὁ αἰμίμηστος Δοσίθεος ἐν Κωνσταντινουπόλει τὴν 7 Φεβρουαρίου 1707, ἐν ἡλικίᾳ ἐξήκοντα ἐξ ἑτῶν (1).

Ἦν εἰδήμων, καθ' Ἑλλάδιον, τῆς Τουρκικῆς, Ἀραβικῆς, Ῥωσσι- κῆς, Γεωργιακῆς, Ἑλληνικῆς, καὶ Λατινικῆς διαλέκτου. Ὁ δὲ ἀριθμὸς τῶν ἀγαθοεργημάτων αὐτοῦ, κατὰ τὸν αὐτὸν Θεσσαλὸν, ἀπίστευτος φαίνεται τοῖς μὴ εἰδόσι τὸν ἄνδρα. Δριμύς ἠγέρθη τῶν Λατίνων ἐπι- κριτῆς, προμαχῶν ὑπὲρ τῆς ὀρθοδοξίας, ἣν οὗτοι μυριοτρόπως κατε- πολέμησαν ἐν τῇ Ἀνατολῇ. Ἀδυνατοῦντες ἵνα παλαίσωσι πρὸς ἀκατα- γώνιστον καὶ ἄτρωτον ἀντίπαλον ἐδωροδόκησαν τὸν μέγαν βεζίρη, ἔθηκαν εἰς κίνησιν τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει πρέσβεις, πλὴν οὐδόλως ἠδυνήθησαν νὰ κατασιγήσωσι τὸν λατινομάστιγα Δοσίθεον· ὁ ταυτ' ἀναφέρων Ἄγγλος Ricaut, γνωρίσας ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὸν ἐξεικονίζει οὕτως· «Prelat, plein de feu, plein d'hardiesse, remuant et entreprenant, qui irrita infiniment les Latins».

Ὁ Δοσίθεος ἐξέδωκεν ἐκ τοῦ ἐν Ἰασιῶ ἑλληνικοῦ τυπογραφείου διάφορα συγγράμματα πλουτίας διὰ πολλῶν καὶ πολυτίμων σημειώσεων, ὡς Ἀντίβ- ῆρσιν Νεκταρίου Ἱεροσολύμων (1682), Συμῶν Θεσσαλονίκης κατὰ αἱρέσεων μετὰ διαφόρων ἄλλων (1683), Μαξίμου Πελοποννησίου ἐγχειρίδιον κατὰ Λα- τίνων (1690), Ἀντίβῆρσιν Συρίγου (1690), Ἀκολουθίαν Παρασκευῆς τῆς Νέας (1692), ὁμολογίαν Μογίλα (1699) καὶ ἄλλα πολλά· πρὸ πάντων ὅμως τοὺς ἐξῆς τρεῖς τόμους, περιέχοντας ἀνέκδοτα διαφόρων κατὰ τῶν παπικῶν καινο- τομιῶν γραψάντων, καὶ πεπλουτισμένους μετὰ τοσοῦτων σημειώσεων, ὥστ' εἰκό- τως ἐκλαμβάνονται ὡς ἴδια τοῦ Δοσιθέου ἔργα.

—Τόμος Καταλλαγῆς, ἐν ᾧ περιέχονται συγγραφαὶ ἀνωμόμων τινῶν καὶ Ἰωάννου τοῦ νομοφύλακος καὶ Γεωργίου τοῦ Κορσεσίου· καὶ Μακαρίου ἱερο- μονάχου τοῦ Μακρῆ, καὶ συνέλευσις ἐν τῇ ἀγίᾳ Σοφίᾳ· τυπωθεὶς ἐν ἔτει σωτηρίῳ 1692 ἐν Γιασιῶ τῆς Μολδαβίας.

—Τόμος Ἀγάπης κατὰ Λατίνων συλλεγεὶς καὶ τυπωθεὶς παρὰ Δοσιθέου πατριάρχου Ἱεροσολύμων, ἐν ἔτει 1699. ἐν τέλει ἀναγινώσκεται. «Ἐτυπώ- »σαμεν τὸν παρόντα τόμον ἐν Γιασιῶ τῆς Μολδοβλαχίας χαλκοτυπία καὶ » ἀναλώμασι τοῦ ἀγίου τάφου διὰ Διονυσίου μοναχοῦ, ὄντος διορθωτοῦ τοῦ » λογιωτάτου διδασκάλου Ἱερεμίου τοῦ Κακαβέλα».

—Τόμος Χαρᾶς, ἐν ᾧ περιέχονται αἱ ἐπιστολαὶ Φωτίου τοῦ ἀγιωτάτου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, ἡ ἀγία καὶ οὐκουμενικὴ ὑγδὴ Σύνοδος, σημειώσεις τινὲς εἰς ταύτην τὴν ἀγίαν Σύνοδον· τὰ ἀντιβῆρητικὰ κατὰ τῆς ἀρχῆς τοῦ πάπα τῆς Ῥώμης Νικολάου Ἱατροφιλοσόφου λόγος Μελετίου Ἀλεξανδρείας κατὰ τῆς ἀρχῆς τοῦ πάπα, διάλογος Ἱερομνήμονος μοναχοῦ

(1) Ὁ Βρετὸς (Καταλ. Α. σελ. 196) κατὰ λάθος λέγει, ὅτι ὁ Δοσίθεος τέθνηκε γε- γωνῶς ἑτῶν ἑκατὸν ὀκτώ, ἀφοῦ ἄλλως τε καὶ ἀναφέρει, ὅτι ἐγεννήθη περὶ τὰ μέσση τοῦ 12' καὶ ἀπέθανε περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 13' αἰῶνος.

μετά τινος ἐτέρου μοναχοῦ κατὰ Λατίνων, τυπωθεὶς ἐν τῇ ἐπισκοπῇ Ῥημνίκου. Ἦγεμονεύοντος τοῦ εὐσεβεστάτου, ἐκλαμπροτάτου καὶ ὑψηλοτάτου αὐθέντου καὶ ἡγεμόνος πάσης Οὐγκροβλαχίας κυρίου κυρίου Ἰωάννου Κωνσταντίνου Μπασσαράμπα βοϊθόδα. Διὰ ἐξόδου καὶ ἐπιμελείας τοῦ μακαριωτάτου καὶ ἀγιωτάτου πατριάρχου Ἱεροσολύμων καὶ πάσης Παλαιστίνης κυρίου Δοσιθέου· παρὰ τοῦ θεοφιλεστάτου καὶ λογιωτάτου ἐπισκόπου Ῥημνίκου κυρίου Ἀνθίμου τοῦ ἐξ Ἰθρηρίας· ἐν ἔτει ἀψέ κατὰ μῆνα Σεπτέμβριον.

Ὁ τόμος οὗτος εἰς φύλλον περιέχει δύο σελιδαριθμηθεὶς, ὡς ἐξῆς· Ἐπιστολαὶ Φωτίου. Πρακτικὰ τῆς ἐπὶ Φωτίου Συνόδου σελ. 1—134. Κεραμεύος ἀντιρρήτικὰ 1—552. Μελετίου Πηγᾶ λόγος περὶ τοῦ τίς ἐστὶν ἡ καθολικὴ ἐκκλησία 553—609. Ἰσορρομήμονος διάλογος κατὰ Λατίνων 610—633. Παροράματα σελ. 634—40.

Ἐν ἀρχῇ εὐρηνται πέντε ἐπιγράμματα εἰς Κωνσταντίνον Μπασσαράμπαν βοϊθόδα ἐκ μέρους τῶν φοιτητῶν τῆς ἐν Βουκουρεστίῳ αὐθεντικῆς Ἀκαδημίας.

Ἔγραψεν ὁ Δοσιθεὸς—Ἐγχειρίδιον ἐλέγχον τὴν καλθινικὴν φρενοβλάβειαν, συκοφαντοῦσαν τὴν ἀνατολικὴν, ἀγίαν, καθολικὴν, καὶ ἀποστολικὴν ἐκκλησίαν, τυπωθὲν μετὰ τῆς ἐν ἔτει 1690 ἐκδοθείσης Ἀντιρρήσεως κατὰ τῶν Καλθινικῶν κεφαλαίων τοῦ Συρίγου, καὶ περιέχον ἰδίαν σελίδωσιν 1—92.

—Ἀπάντησιν κατὰ Λατίνων. (Συνεξεδόθη μετὰ τῆς δογματικῆς διδασκαλίας Σεβαστοῦ Κυμηνίου).

Ἄλλὰ τὸ σπουδαιότερον τῶν ὑπὸ Δοσιθέου γραφέντων εἶνε τὸ κατωτέρω, ἐκδοθὲν μετὰ θάνατον ὑπὸ τοῦ ἀνεψιοῦ καὶ διαδόχου ἐν τῷ πατριαρχικῷ τῶν Ἱεροσολύμων θρόνῳ Χρυσάνθου Νοταρᾶ, προτάξαντος τὸν βίον καὶ ὄραϊαν εἰκόνα τοῦ αἰοδιμου θείου του. Τὸ σύγγραμμα τοῦτο ἀρκοῦν καὶ μόνον ἵνα καταδείξῃ τὴν εὐρυμάθειαν τοῦ χαλκεντέρου Πελοποννησίου, εἶνε ὄντως θησαυρὸς πολύτιμος διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς ἐκκλησίας καὶ τῆς παιδείας τοῦ ἡμετέρου ἔθνους.

—Ἱστορία περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις πατριαρχευσάντων, διηρημένη μὲν ἐν δώδεκα βιβλίοις, ἀρχομένη δὲ ἀπὸ Ἰακώβου τοῦ ἀδελφοθέου καὶ πρώτου ἱεράρχου τῶν Ἱεροσολύμων ἕως τοῦ παρόντος ἔτους, περιέχουσα τὰς τε θείας συνελεύσεις τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, καὶ τὰ ἀνά πᾶσαν τὴν οἰκουμένην συνθροισθείσας ἐπιφανεστέρους Συνόδους, ὀρθοδόξους τε καὶ κακοδόξους, οἰκουμηνικάς τε καὶ τοπικάς, καὶ πᾶν τῆς καθολικῆς τοῦ Χριστοῦ ἀγίας καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας, ἐν ἣ γίνεται καὶ μνήμη κατὰ τάξιν πάντων τῆς Δύσεως καὶ Ἀνατολῆς αὐτοκρατόρων, καὶ τῶν ἔργων αὐτῶν, καὶ τῶν πέντε πατριαρχῶν σὺν ταῖς πράξεσιν αὐτῶν, καὶ ὧν ἔλαχον διοικήσεων καὶ πρεσβειῶν, καὶ πολλῶν ἄλλων πατέρων, ἀρχιεπισκόπων τε καὶ ἀρχιεπιτοκῶν, αἰρεσιάρχῶν τε πάντων, καὶ πασῶν αἱρέσεων, καὶ τῆς καθαιρέσεως αὐτῶν, ἐθνῶν τε καὶ ἀρχηγῶν τινῶν χριστιανισμοῦ, καὶ ἐκκλησιαστικῶν ἐθνῶν, ἐφόδων τε ἐθνῶν καὶ πολέμων, πόλεων τε ἀλώσεων καὶ Ἱεροσολύμων, καὶ πολλάκις ἀναιρέσεως Ἑβραίων, ἀποικίας τε καὶ ἐξορίας αὐτῶν, ἀπαριθμήσεώς τε πάντων τῶν ἁγίων Πατέρων τῶν κατὰ πασῶν τῶν Αἱρέσεων ἀγωνισαμένων, Σχίσματός τε ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῶν παπῶν Ῥώμης, καὶ καθαιρέσεως τῆς μοναρχίας αὐτῶν

καὶ ἀναμαρτησία: διὰ πολλῶν ἀναντιβρήτων ἀποδείξεων περὶ τοῦ ἱεροῦ λεγομένου πολέμου, συμφορῶν καὶ πολιορκιῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ διαφόρων ἔθνων, καὶ αἰχμαλωσίας αὐτῆς ὑπὸ τε Λατίνων, καὶ εἶτα Ὀθωμανῶν καὶ ἀπαριθμήσεως, μετὰ τὴν ἄλωσιν αὐτῆς, τῶν σοφῶν ἀνδρῶν τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας, ἐπιβουλῶν τε καὶ ζημιῶν ὑπὸ Λατίνων καὶ Ἀρμενίων εἰς τὸν ἄγιον τοῦ Κυρίου Τάφου, καὶ τοὺς ἱεροὺς ἐν αὐτῷ πατριάρχας, καὶ ἐτέρων πολλῶν ἀξιωματικῶν ὑποθέσεων' συγγραφείσα μὲν παρὰ τοῦ ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει γενομένου ἀγιοπάτου καὶ ἀοιδίμου πατριάρχου κυρίου Δοσιθέου, κοσμηθεῖσα δὲ, καὶ ἐν τάξει ἀρίστη τεθεῖσα παρὰ τοῦ μακαριωτάτου πατριάρχου Ἱεροσολύμων κυρίου Χρυσάνθου, οὐ καὶ τοῖς ἀναλώμασι, μᾶλλον δὲ τοῦ ἀγίου Τάφου, ταῦτ' ἐπεὶ τῇ ἐλεημοσύνῃ τῶν ὀρθοδόξων Χριστιανῶν ἐτυπώθη ἐν ἔτει τῆς ἀρχιερατείας αὐτοῦ ὀγδόῳ ἐπὶ τοῦ τέλους τῆς ἡγεμονίας τοῦ εὐσεβεστάτου καὶ ἐκλαμπροτάτου κυρίου Ἰωάννου Στεφάνου βοεβόδα τοῦ Καντακουζηνοῦ, ἐν Βουκουρεστίῳ τῷ τῆς Οὐγγροβλαχίας αὐθεντικῷ Ἔθνῳ, ἐπιμέλειά καὶ διορθώσει Μητροφάνους ταπεινοῦ ἱερομονάχου Γρηγοῶ τοῦ ἐκ Δωδώνης, ἐπιστατοῦντος τῇ τυπογραφίᾳ Στώικα ἱερέως τοῦ Ἰακωβίτζη, ἐν ἔτει χιλιοστῶ ἑπτακοσιοστῶ δεκάτῳ πέμπτῳ, κατὰ μῆνα Ὀκτώβριον' ὠρίσθη δὲ παρ' αὐτοῦ τοῦ μακαριωτάτου πατριάρχου τῶν Ἱεροσολύμων κυρίου κυρίου Χρυσάνθου εἶδοσθαι τὴν βίβλον τοῖς εὐσεβέσι δωρεάν.

Ἡ ἀξιόλογος αὕτη βίβλος ἀποτελεῖται ἐκ σελ. 1247 μεγάλου φύλλου.

Ἐκτὸς τούτων εὑρηνται πολλ' ἄλλα τοῦ Δοσιθέου ἀνέκδοτα, ὡς

—Συναγωγὴ νόμων ἐκ διαφόρων νομίμων (¹).

—Ἱστορία τοῦ Σιναίου ὄρους.

—Ἱστορία Ἱερουσαλήμ.

Κακαβέλαι.

Α'. Ἱερεμίας. Ἐγεννήθη ἐν Κρήτῃ, καὶ ἐν τῇ πατρίδι παιδευθεὶς τὰ ἐγκύκλια ὑπέδου τὸ μοναχικὸν τριβώνιον. Μεταβὰς εἰς Μικρὰν Ἀσίαν, ἔρωτι μαθήσεως, ἤλθεν εἰς Λειψίαν τῆς Γερμανίας, ἐνθα ἐγένετο γνωστὸς τοῖς ἐκεῖ διδασκάλοις, καὶ μάλιστα Ἰωάννῃ Ὀλεαρίῳ καθηγητῇ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης· ἐκ Λειψίας ἤλθεν εἰς Βιέννην, ὅθεν τῷ 1670 ἔγραψε πρὸς τὸν Ὀλεάριον ἐπιστολὴν, ἐν ἣ ὑπογράφεται Ἱερεμίας ὁ Ἕλληνας διδάσκαλος τῆς Ἀνατολικῆς ἐκκλησίας. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη τοῦ Κακαβέλα ἐτυπώθη ὑπὸ Ὀλεαρίου εἰς τὰς σημειώσεις αὐτοῦ ἐν τῷ Χρονικῷ Φιλίππου τοῦ Κυπρίου. Ἐπανελθὼν εἰς τὴν Ἀνατολὴν μετέβη εἰς Ἰάσιον καὶ διωρίσθη καθηγητῆς τῆς Αὐθεντικῆς Ἀκαδημίας, καὶ ὡς τοιοῦτος μνημονεύεται ἐν ἔτει 1698.

Μετέφρασεν εἰς τὸ ἀπλοελληνικὸν τὸ σύγγραμμα τοῦ Πλατῖνα (Vi-

(¹) Matthæi codices Mosquenses σελ. 41.

Κατ' ἕκαστον βίβλον τοῦ Δοσιθέου ἐκδώσει προσεχῶς ὁ ἐνταῦθα παραμείνων ἀγιοταμιτικὸς ἔξαρχος Κύριλλος Ἀθνασιάδης ὁ Σάμιος.

tae Pontificium) και ἦτο κατὰ Δημήτριον Μοσχοπολίτην, εἰδήμων τῆς τε Ἑλληνικῆς, καὶ Λατινικῆς, καὶ ἑβραϊκῆς, καὶ Ἰταλικῆς διαλέκτου, πεπαιδευμένος τὴν τε θύραθεν φιλοσοφίαν, καὶ μάλιστα τὴν ἱερὰν γραφὴν, κήρυξ τοῦ εὐαγγελικοῦ λόγου δοκιμώτατος υ.

Ἐκτὸς τῆς πρὸς Ὀλεάριον ἐπιστολῆς τοῦ Ἱερεμίου, εὑρηνται καὶ ἠρωελεγεῖα αὐτοῦ ἐπιγράμματα εἰς Τόμον Ἀγάπης Δοσιθέου, ἐπιστάσια του ἐκδοθέντα.

Β'. Γεράσιμος συγγενὴς τοῦ προῤῥηθέντος· ὑπῆρξεν ἱεροκέρυξ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας. Ἐκ τῶν τοῦ λογίου τούτου μνημονεύεται τὸ ἐξῆς.

— Λόγος ἱστορικὸς τῆς ἱερᾶς πολιτείας τοῦ παναγιωτάτου καὶ σοφωτάτου κυρίου κυρίου Διονυσίου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως τοῦ Κομνηνοῦ συγγραφεὶς παρὰ τοῦ ἐν ἱερομονάχοις λογιωτάτου ἱεροκέρυκος Γερασίμου τοῦ Κακαβέλα· καὶ ἀφιερθεὶς τῷ παναγιωτάτῳ πρώτῳ Πατριάρχῃ Κωνσταντινουπόλεως κυρίῳ κύρ Διονυσίῳ τῷ Γέροντι δαπάνη ἕ σπουδῆ τοῦ τιμιωτάτου κύρ Ἰσαὰκ Ῥάλλη τοῦ Χαλέπλη καὶ ἐρμηνευτοῦ τῆς γαληνοτάτης Ἀριστοκρατείας τῶν Ἑνεπῶν. Ἐνετίησιν 1689, παρὰ Νικολάῳ τῷ Σάρῳ, ἀρχθ'.

Μακρῆς.

Α'. Βησσαρίων. Ἐγεννήθη περὶ τὸ 1635 ἐν Ἰωαννίνοις, καὶ παιδευθεὶς ἐν τῇ πατρίδι τὰ ἐγκύκλια, μετέβη εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ἠκροάσατο τῶν ἐκεῖ καθηγητῶν, ἰδίᾳ δὲ Ἀλεξάνδρου τοῦ Μαυροκορδάτου καὶ Ἰωάννου Καροουφύλλη. Ἐπαναστρέψας εἰς Ἰωάννινα ἐσχολάσθησεν ἐκεῖ μέχρι θανάτου. Ὁ Βησσαρίων ἐπαινεῖται καὶ κατατάσσεται μεταξὺ τῶν ἐπὶ παιδείᾳ διαλαμψάντων περὶ τὰ τέλη τοῦ παρόντος αἰῶνος, ἢ δ' ὑπ' αὐτοῦ γραφθεῖσα γραμματικὴ πολλῆς ὠφελείας ἐγένετο πρόξενος καὶ ὑπετέκλισε τὰς τέως ἐν χρήσει τοῦ Λασκάρεως καὶ Γαζῆ. Οὐχ ἦττον δὲ καὶ περὶ τὰ θεολογικὰ ἦν τρίτων ὁ ἱερομόναχος οὗτος, ἐν φιλίᾳ καὶ ἐπιστολιμαίᾳ κοινολογίᾳ διατελῶν πρὸς τοὺς τότε λογάδας, ὡς Γεράσιμον Βλάχον⁽¹⁾, Βούλγαρην καὶ ἄλλους. Ἀπεβίωσεν ἐν ἔτει 1699.

Συγγράμματα.

— Σταχυολογία τεχνολογικὴ κατ' ἐρωταπόκρισιν τῆς γραμματικῆς τέχνης, ἐκδοθεῖσα παρὰ Βησσαρίωνος ἱερομονάχου Μακρῆ, τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων, πάῳ ὠφέλιμος καὶ ἀναγκαία· νῦν πρῶτον τυπωθεῖσα, καὶ πάση ἐπιμελείᾳ Μιχαὴλ

(1) Πρὸς Βησσαρίωνα ἔγραψεν ὁ Βλάχος ἐκ Κερκύρας ἐπιστολὴν περὶ θεολογικῶν καὶ φυσικῶν ζητημάτων, δημοσιευθεῖσαν ἐν Εὐαγγελικῷ Κήρυκι τῶν Ἀθηνῶν (ΣΤ' 2 σελ. 279—86).

τερῶς τοῦ Μήτρου ἐξ Ἰωαννίνων διορθωθείσα, οὗ τῆ προτροπῇ προσετέθη καὶ τὸ περὶ ὁμοίων καὶ διαφορῶν λέξεων τοῦ Ἀμμωνίου, χάριν τῶν φιλομαθῶν. Ἐνετίησι, παρὰ Νικολάω Γλυκεῖ. αἰχρ'.

Μετετυπώθη τῷ 1694, 1768, 1780, 1804, καὶ 1813. Ἐν ἀρχῇ τῶν ἐκδόσεων τούτων εὔρηται καὶ τὸ ἐξῆς ἐπίγραμμα

Εἰ πολυῦδρις ἔμεν μέμαας νέε γραμματικῆς τε,

Κ' ἄλλης ἰδμοσύνης, μάνθανε τίνδε βίβλον.

Ἦ γε γὰρ εὐπορεῖ θεμέθλων σοὶ ἀστυφελίκτων

Ἐργοπόνου τέχνης γραμματικῆς ἀπόρου.

— Εἰσαγωγικὴ ἔκθεσις περὶ τῶν τριῶν μεγίστων ἀρετῶν Πίστειας, Ἐλπίδος, καὶ Ἀγάπης· ἐκδοθεῖσα μὲν παρὰ τοῦ πανοσιωτάτου καὶ λογιστάτου ἐν ἱερομονάχοις κυρίου Βησσαρίωνος Μακροῦ τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων τυπωθεῖσα δὲ προτροπῇ καὶ δαπάνῃ τοῦ εὐσεβεστάτου, ἐκλαμπροτάτου καὶ γαληνοτάτου αὐθέντου καὶ ἡγεμόνος πάσης Οὐγγροβλαχίας κυρίου κυρίου Ἰωάννου, Κωνσταντίνου Μπασσαράμπα βοεβόδα, τοῦ Μπραγκοβάνου πρὸς κοινὴν ὠφελίαν τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν, ἀρχιερατεύοντος τῆς ἀγιωτάτης μητροπόλεως Οὐγγροβλαχίας τοῦ πανιερωτάτου καὶ θεοπροβλήτου μητροπολίτου κυρίου Θεοδοσίου. Ἐν τῇ σεβασμίᾳ Μονῇ τοῦ Συναγόβου ἐν ἔτει αἰχρ'η', κατὰ μῆνα τὸν Φεβρουάριον, παρὰ τοῦ ἐλαχίστου ἐν ἱερομονάχοις Ἀνθίμου τοῦ ἐξ Ἰθρίας.

(Ἐἰς μέγα ὄγδρον, σελ. σς'. Συνεξεδόθη τῇ ὁμολογίᾳ τοῦ Μογίλα ὑπὸ τοῦ μακαρίου Δοσιθέου, ὡς « οὐ μόνον τῇ τάξει, ἀλλὰ καὶ ταῖς διαιρέσεσι, καὶ » τοῖς νοήμασι πολὺ τὸ παρεμφερές ἔχουσα τῇ ὀρθοδόξῳ ὁμολογίᾳ »).

Ἐν τῇ ἐκδόσει εὔρηται καὶ ἐπίγραμμα Σεβαστοῦ Κυρηνίου εἰς Βησσαρίωνα.

Β'. Μελέτιος ἱερομόναχος, ἐξ Ἰωαννίνων καὶ πιθανῶς ἀδελφὸς τοῦ Βησσαρίωνος· ἐτετίμητο τῷ ὀφφικίῳ νοταρίου τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, καὶ ἐχρημάτισεν ἐπιμελητὴς τοῦ ἐν Βουκουρεστίῳ Ἑλληνικοῦ τυπογραφείου ὡς τοιοῦτος δ' ἐπεμελήθη τὴν ἐν 1690 ἐκδοσιν τῶν κατὰ Καλδινιστῶν πονημάτων Συρίγου καὶ Δοσιθέου. Μνημονεύεται ὑπὸ τοῦ Προκοπίου, ὡς εἰδήμων τῶν ἱερῶν γραφῶν, καὶ κήρυξ τῆς εὐαγγελικῆς ἀληθείας.

Γ'. Μακάριος, ἀγνοοῦμεν πόθεν καὶ τίς οὗτος. Ἐν τόμῳ Καταλλαγῆς Δοσιθέου ἐξεδόθη πόνημα αὐτοῦ (1692).

Ἀλέξανδρος Μαυροκορδάτος.

Λόγος ἄρτι ἐγένετο περὶ τῶν γεννητόρων τοῦ Ἀλεξάνδρου, καὶ ἰδίως τῆς μητρὸς αὐτοῦ Λοξάνδρας. Γεννηθεὶς οὗτος τῷ 1636⁽¹⁾, διεκρίθη παιδιόθεν ἐπὶ εὐφυΐᾳ καὶ φιλομαθείᾳ· ἀπορφανευθεὶς δὲ τοῦ πατρὸς εἰς βρεφικὴν ἔτι ἡλικίαν ἐπαιδαγωγήθη ὑπὸ τῆς σοφῆς μητρὸς

(1) Audiffret καὶ Salaberry, Biographie universelle, tom. XXVII.

του, και καλῶς ὑπ' αὐτῆς διδαχθεὶς τὰ ἐγκύκλια ἐστάλη δωδεκαετήρ (1648) εἰς τὸ τότε περιλάλητον τοῦ Παταβίου πανεπιστήμιον πρὸς ἐκμάθησιν τῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς ἰατρικῆς (1). Μετὰ δεκατεσσάρων ἐτῶν φοίτησιν ἔλαβε τὸν στέφανον τοῦ ἰατροφιλοσόφου (1662). Ἐπισκεφθεὶς δ' εἶτα τὴν Ῥώμην καὶ Βονωνίαν (1664) (2), ἐπανήλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν.

Ἀποχωρήσαντος τότε τῆς σχολαρχίας τῆς πατριαρχικῆς σχολῆς τοῦ Ἰωάννου Καρυοφύλλου, διωρίσθη τοιοῦτος ὁ Μαυροκορδάτος, καὶ ἐπὶ ἑπτὰ ἔτη εὐδοκίμως ἐδίδαξε (1665—72) ἐξασκῶν ἅμα καὶ τὴν ἰατρικὴν παρὰ τοὺς ἄρχουσι τῶν Τούρκων, καὶ παρὰ πάντων εὐνοίας ἀπελάμβανεν. Ἐπειδὴ ὁμως πρόσφατα παραδείγματα τὸν εἶχον πείσει, ὅτι ἡ ἰατρικὴ ἀπέβαινε λίαν κινδυνώδης ἐν Τουρκίᾳ, ἠναγκάσθη νὰ παραιτηθῆ ταύτης, καὶ βλέπων ὅτι τὸ πολιτικὸν στάδιον εὐρύτερον μέλλοντος πεδίου ἦνοιγεν, ἐνησχολήθη περὶ τὴν ἐκμάθησιν ξένων γλωσσῶν τοσοῦτον δ' ἠδδοκίμησεν, ὥστε ἐκτὸς τῆς Ἑλληνικῆς καὶ τῆς Λατινικῆς, ἃς ἐγίνωσκεν ἤδη, ἐγένετο ἐν βραχεὶ ἐγκρατῆς τῆς Τουρκικῆς, Περσικῆς, Ἀραβικῆς, Γαλλικῆς, καὶ Σλαβωνικῆς. Τότε δ' ἐνυμφεύθη καὶ Σουλτάναν τὴν θυγατέρα Ἰωάννου τοῦ Χρυσοσκολαίου καὶ Κασσάνδρας, θυγατρὸς Ἀλεξάνδρου Ἡλία Βόδα.

Μεταξὺ τῶν ἀνδρῶν, πρὸς οὓς προηγουμένως ὁ Μαυροκορδάτος διὰ τῆς ἰατρικῆς ὠκειώθη ἦτο καὶ ὁ Παναγιώτης Νικούσιος, παρ' ᾧ ὁ Ἀλέξανδρος καὶ γραμματεὺς μυστικὸς καὶ μεταφραστῆς τῷ 1671 ἐγένετο. Μετὰ δὲ τὸν θάνατον τούτου, διωρίσθη ὑπὸ τοῦ μεγάλου βεζύρου μέγας διερμηνεὺς τῆς αὐτοκρατορίας ὁ Μαυροκορδάτος (1673), συστημένος τῷ Κιουπρουλή καὶ ὑπὸ τινος ἐξαδέλφου του, ὅστις πάσχων πολὺ ὠφελήθη ὑπὸ τῶν ἰατρικῶν συμβουλῶν αὐτοῦ. Μετ' οὗ πολὺ δὲ καὶ τὸ πατριαρχεῖον ὠνόμασεν αὐτὸν μέγαν λογοθέτην.

Ὁ νέος διερμηνεὺς, ἐπιδέξιος καὶ περίουσις πολιτικὸς ἀναδειχθεὶς, διεχειρίσθη τὸ περισπούδαστον ἀλλὰ καὶ ἐπικίνδυνον ἐκεῖνο ἀξίωμα ἐπὶ τριάκοντα ἔτη, ἐκτεθειμένος εἰς ὅλας τὰς τροπὰς τῆς τύχης. Συγκατηγορηθεὶς τῷ ἀποκεφαλισθέντι μεγάλῳ βεζύρῳ Καρᾷ Μουσταφᾷ, ὡς συνεργήσας εἰς τὴν μὴ ἐκπόρθησιν τῆς Βιέννης, συνελήφθη καὶ ἐφυλακίσθη ἐν Ἀδριανουπόλει· ἀλλ' εἰς τὴν ἀδεξιότητα τοῦ διαδεχθέντος

(1) Κωνσταντίου, Ἰπόμνημα περὶ τῆς Πατριαρχικῆς σχολῆς.

(2) Ἐν Βονωνίᾳ ἐδημοσίευσε τότε καὶ τὴν πολὺκροτον περὶ κυκλοφορίας τοῦ αἵματος διατριβήν του.

αὐτὸν ἐν τῷ τῆς μεγάλης διερμηνείας ἀξιόματι ἀρνησιθρήσκου Ἐνε-
 σω, ὡφείλεν ὁ Μαυροκορδάτος τὴν ἐλευθέρωσιν καὶ ἀνάκλησίν του.
 Καὶ δὴ ὁ μέγας βεζίρης Σουλεϊμάν-πασᾶς ἀναδιορίσας αὐτὸν, ἐκτὸς
 τοῦ τακτικοῦ μισθοῦ (τριῶν φλωριῶν καθ' ἑκάστην) ἐδώρησατο τῷ
 Ἀλεξάνδρῳ τὰ μητροπολιτικὰ εἰσοδήματα τῆς Ἀδριανουπόλεως,
 πρὸς δὲ καὶ τὰς προσόδους τὴν νήσων Μήλου καὶ Μυκῶνου.

Ἐν τούτοις ὁ πρὸς τοὺς Γερμανοὺς καὶ τοὺς συμμάχους πόλεμος
 ἐξηκολούθει μετὰ μεγίστου ζήλου, καὶ ὁ μακροχρόνιος καὶ δαπανηρὸς
 ἐκεῖνος ἀγὼν εἶχεν ἀνοίξει βαθεῖας πληγὰς εἰς τὸ Ὀθωμανικὸν κράτος.
 δι' ὅπερ ὁ Σουλεϊμάν ἄμ' ἀναβάς ἐπὶ τὸν θρόνον ἠθέλησε διὰ τῆς εἰρή-
 νης νὰ ἐπουλώσῃ αὐτάς. Ἀπεφάσισε λοιπὸν νὰ πέμψῃ πρὸς τὸν τῆς
 Γερμανίας αὐτοκράτορα πρέσβεις, λόγῳ μὲν ὅπως ἀναγγείλωσιν αὐτῷ
 τὴν ἀνάφρησιν, ἔργῳ δ' ὅπως ὑποκλέψωσι τὴν εἰρήνην. Τοιοῦτοι δ'
 ἐξελέχθησαν ὁ Μαυροκορδάτος καὶ ὁ Σουλφικάρ ἐφένδης, οἵτινες καὶ
 ἐλθόντες εἰς Βιέννην (1688) μετὰ πολλὰς προσπαθείας καὶ πολλοὺς
 λόγους ἐπανέστρεψαν ἄπρακτοι, μετὰ τετραετῆ ἀπουσίαν⁽¹⁾. Ὅθεν
 ἐξηκολούθησεν ὁ μεταξὺ Τούρκων καὶ Γερμανῶν πόλεμος, καθ' ὃν
 συνεξεστράτευσεν τῷ μεγάλῳ βεζίρῳ καὶ ὁ Μαυροκορδάτος· ἀλλὰ τὰ
 Τουρκικὰ ὄπλα ὑπῆρξαν ἀτυχῆ, καὶ νέαι προτάσεις εἰρήνης, μεσολα-
 θήσει τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει πρέσβεων τῶν οὐδετέρων δυνάμεων,
 διεβιβάσθησαν παρὰ τῶν Τούρκων πρὸς τοὺς συμμάχους. Τέλος ἀπε-
 φασίσθη νὰ συγκροτηθῆ νέα σύνοδος τῶν διαμαχομένων εἰς Κάρλοβιτζ,
 καὶ ὁ Μαυροκορδάτος ἐστάλη ὡς πληρεξούσιος τῆς Πύλης ἐν τῇ συν-
 ὄδῳ ἐκείνῃ. « Ἡ περιώνυμος ἐκείνη συνθήκη, λέγουσιν οἱ Audiffret
 » καὶ Salaberry, ὑπῆρξεν ἔργον τῶν χειρῶν τοῦ Μαυροκορδάτου,
 » ὅστις καὶ διεξήγαγε τὴν ἀκροσφαλῆ ἐκείνην ἀποστολὴν ὡς λεπτοῦς
 » διπλωμάτης, ὑπ' οὐδενὸς ἐπιρρασθεὶς, ἀλλ' ὁ ταπεινότερος ὑπηρέ-
 » της τῶν συμβάντων διατελέσας. Ἐκτοτε τὸ ὄνομά του, γνωστὸν
 » τέως ἐν τῇ Ἀνατολῇ, κατέστη πολυθρύλλητον καὶ καθ' ὅλην τὴν
 » Εὐρώπην ». Ἀμφότερα τὰ διαμαχομένα μέρη ἐφάνησαν εὐχαρι-
 » στημένα ἐκ τῆς διεξαγωγῆς τῆς υποθέσεως, καὶ πολλαχῶς ἐτίμησαν
 τὸν ἐργάτην. Ὁ Σουλτάνος τῷ ἀπένευμε τὸν τίτλον μαγρέμ ἐσράχ
 (ἐξ ἀποβῆτων), συνεπάγοντα καὶ τὸν τοῦ ἐκλαμπροτάτου (illustri-
 simo), καὶ ὁ αὐτοκράτωρ Λεοπόλδος τῷ ἔπεμψεν αὐτοκρατορικὰ δῶρα.

(1) Κατὰ τοὺς Audiffret καὶ Salaberry, ὁ Μαυροκορδάτος ἐπίτηδες, διαφοροτρόπως

Ἄλλ' ἐπειδὴ εἰς τὴν εἰρήνην ταύτην δὲν ἤρεσκτο μέγα μέρος Τούρκων, στάσις ἐπῆλθεν ἐν Κωνσταντινπόλει, καὶ ὁ Μαυροκορδάτος κινδυνεύων νὰ θανατωθῇ, ἐσώθη φεύγων εἰς Σωζόπολιν. Ἐν τούτοις οἱ οἴκοι του ἐδημεύθησαν, καὶ αὐτὸς ἔμεινε κεκρυμμένος, μέχρις οὗ διελύθη ἡ στάσις· ἐπανελθὼν τότε ἀνέλαβε μετὰ μεγαλειτέρης λαμπρότητος τὸ δι' ἄλλας χεῖρας δυσβάστακτον τοῦ μεγάλου διερμηνέως κηρύκειον.

Ἡ σύζυγος αὐτοῦ Σουλτάνα ἀποθανοῦσα εἰς ἀκμαίαν ἔτι ἡλικίαν τῷ κατέλιπε τρεῖς υἱοὺς τὸν Σκαρλάτον, ἀποθανόντα μικρὸν μετὰ τὸν γάμον αὐτοῦ πρὸς Ἰλιγγαν θυγατέρα Κωνσταντίνου Βόδα Βασαράβα, τὸν Νικόλαον καὶ τὸν Ἰωάννην, ἐναλλάξ τὸν πατέρα εἰς τὸ τῆς διερμηνείας ἀξίωμα διαδεξαμένους, καὶ δύο θυγατέρας, τὴν Δοξάνδραν καὶ Ἑλένην.

Ὁ Ἀλέξανδρος, ὑπερβδομηκονταέτης ἤδη ὢν, καὶ ὑπὸ δεινῆς ποδालγίας πάσχων, αἰσθανόμενος τὸ τέλος αὐτοῦ πλησιάζον, προσεκαλέσατο περὶ τὴν κλίνην τοὺς οἰκείους του πάντας καὶ συμβουλεύσας αὐτοῖς τὰ δέοντα, διέταξεν ἵνα ἡ κηδεῖα του γίνῃ ἀνευ πολυτελείας καὶ ματαιότητος· συντάξας δὲ καὶ αὐτὸ τὸ ἐπιτάφιόν του ἐπίγραμμα, ἐν ταῖς ἀγκάλαις τῶν τέκνων του ἐξέμετρησε τὸ ζῆν ἐν ἔτει 1708.

Ὁ Μαυροκορδάτος δικαίως ἐπηνέθη ὑπὸ τε ὁμογενῶν καὶ ἄλλοθενῶν διά τε τὴν πολιτικὴν περινοίαν, τὴν εὐρυμάθειαν, καὶ τὰς ἐπικοσμούσας τὸν μέγαν ἐκεῖνον ἄνδρα ἀρετάς. Ἰάκωβος Ἀργεῖος, ὁ ὕπατος τῶν φιλοσόφων, ἐξύμνησεν ἐπαξίως δι' ἐπιταφίου λαμπροῦ τὸν τεθνηκότα.

Παραπλησίους δ' ἐπαίνους ἐπλεξαν εἰς τὴν μνήμην αὐτοῦ Δημήτριος ὁ Μοσχοπολίτης, Εὐγένιος ὁ Βούλγαρης, Ἱερόθεος ὁ Δρύστρας, Ἐπαμινώνδας Σταματιάδης καὶ ἄλλοι τῶν ἐπιφανῶν.

Κατ' Εὐγένιον μαθηταὶ τοῦ Μαυροκορδάτου ἐγένοντο πολλοὶ, ἐξ ὧν ἀπαριθμοῦνται Βησσαρίων ὁ Μακρῆς, Ἰάκωβος Μάνος, Ἱερόθεος ὁ Δρύστρας, Μελέτιος ὁ Ἀθηνῶν, Διονύσιος Μαντούκας ὁ Καστοριεὺς, καὶ ὁ Ἡρακλείας Καλλίνικος ὁ Νάξιος (1).

Συγγράμματα.

—Instrumentum pneumaticum circulandi sanguinis sive de modu et usu pulmonum. Bolognæ 1664 (2).

προφασιζόμενος, διέμεινε κατὰ τὸ μακρὸν τοῦτο διάστημα ἐν Βιέννῃ μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ κεκρυμμένου ἐχθροῦ του Κιουπρουλή Μουσταφᾶ, μεγάλου βεζίρου.

(1) Βουλγάρεως Λογική.

(2) Κατὰ λάθος Μελέτιος ὁ Ἀθηνῶν, καὶ Ἐπ. Σταματιάδης φέρουσιν ὅτι ἐτυπώθη πρὸ α. ἐν Φλωρεντίᾳ.

—'Ανετυπώθη ἐν Φραγκοφόρτῃ 1665, καὶ πολλάκις ἐν Ἰταλίᾳ. Ἐν τῷ συγγραμμάτι τούτῳ ὁ Μαυροκορδάτος ἀπέδειξε, λέγει ὁ κ. Σταματιάδης, βασιμώτερον πάντων τῶν προκατόχων του τὴν διὰ τῶν πνευμόνων κυκλοφορίαν τοῦ αἵματος, βεβαιώσας τοῦτο διὰ πολυπληθῶν παραδειγμάτων καὶ δι' εἴκοσιν ἀποδείξεων. Οἱ Τούρκοι ἀδυνατοῦντες νὰ ἐνοήσωσι τὴν θεωρίαν τῆς τοῦ αἵματος κυκλοφορίας, ἐξέλαβον ὡς μάγον τὸν Μαυροκορδάτον· οὗτος δὲ ὅπως διασκεδάσῃ τὴν πρόληψιν ταύτην, ἐξέδωκεν Ἑλληνιστὶ καὶ Τουρκιστὶ ἴδιον περὶ κυκλοφορίας τοῦ αἵματος πόνημα, ὅπερ πιθανῶς ἦτον ἐπιτομὴ τοῦ Λατινιστὶ ἐκδοθέντος.

—Περὶ ἀστυκοῦ δικαίου (Preceptes de droit civil).

—Φιλοσοφικὰ καὶ φιλολογικὰ ἀνάμικτα.

—'Απομνημονεύματα περὶ τῶν Τούρκων αὐτοκρατόρων. (ἐδημοσιεύθησαν Γαλλιστὶ ὑπὸ Lacroix, Etat de l'Empire Ottoman. 1696).

—'Ιστορία ἱερὰ, ἥτοι τὰ Ἰουδαϊκὰ κατ' ἐπιτομὴν συγγραφέντα παρὰ τοῦ εὐσεβεστάτου, ἐκλαμπροτάτου καὶ σοφωτάτου αὐθέντου κυρίου Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου, τοῦ μεγάλου λογοθέτου τῆς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης ἐκκλησίας καὶ ἐξ Ἀπορρήτων τῆς κραταιᾶς βασιλείας τῶν Ὀθωμανῶν, καὶ διὰ δαπάνης τοῦ εὐσεβεστάτου καὶ ὑψηλοτάτου αὐθέντου καὶ ἡγεμόνος πάσης Οὐγγροβλαχίας, κυρίου Ἰωάννου βοεβόδα, τοῦ σοφωτάτου υἱοῦ αὐτοῦ, νεωστὶ τυπωθέντα ἐν τῇ σεβασίᾳ μονῇ τῶν ἁγίων Πάντων, ἀρχιερατεύοντος τοῦ πανιερωτάτου καὶ θεοπροβλήτου μητροπολίτου κυρίου Ἀνθίμου τοῦ ἐξ Ἰθρηρίας, πρὸς τὸ διανεμεσθαι δωρεὰν τοῖς εὐσεβεῖσι διὰ ψυχικὴν αὐτῶν σωτηρίαν, ἐπιμελεία καὶ διορθώσει τοῦ λογιωτάτου κὺρ Ἰωάννου τοῦ Ποστελνίκου. Ἐν Βουκουρεστίῳ, ἔτει ἀπὸ τῆς ἐνσάρκου οικονομίας αψις', κατὰ μῆνα Αὐγούστου, παρὰ τοῦ ἐλαχίστου ἐν ἱερομονάχοις Διονυσίου τοῦ Φλώρου. Εἰς 4. σελ. λβ'—τπδ'.

—'Ερμηνεία εἰς τὸ περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς τοῦ Ἀριστοτέλους.

—Τοῦ Σοφωτάτου καὶ λογιωτάτου μεγάλου ῥήτορος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας κυρίου Ἀλεξάνδρου, ἱατροῦ τε ἀρίστου τοῦ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, τέχνης ῥητορικῆς κατὰ πεῦσιν καὶ ἀπόκρισιν.

—'Αλεξάνδρου τοῦ μεγάλου λογοθέτου τῆς ἀνατολικῆς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης ἐκκλησίας καὶ ἐξ ἀπορρήτων τῆς κραταιᾶς βασιλείας τῶν Ὀθωμανῶν, γραμματικὴ περὶ συντάξεως, ἐπιμελεία καὶ διορθώσει Ἀλεξάνδρου Καγκελαρίου τοῦ ἱατροφιλοσόφου. Ἐνετίησι. 1745, παρὰ Νικολάῳ Γλυκεῖ.

—Φροντίσματα τοῦ ἐκλαμπροτάτου ἀοιδίμου Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου τοῦ ἐξ ἀπορρήτων, νῦν πρῶτον τύποις ἐκδοθέντα, ἀναλώμασι τοῦ ὑψηλοτάτου αὐθέντου καὶ ἡγεμόνος πάσης Μολδοβλαχίας κυρίου Ἀλεξάνδρου Μουρούζη βοεβόδα. Ἐν Βιέννῃ 1805.

—Λόγος πρεσβευτικὸς πρὸς Γερμανοὺς ὑπὲρ εἰρήνης.—Εὐχαὶ εἰς τὸν ὄρθρον καὶ μετὰ τὸ ἀπόδειπνον.—Ἐπιστολαὶ πάμπολλαί. (ἐξεδόθησαν ἐν ἐπιστολαρίῳ ἐν Κωνσταντινουπόλει 1804).

—Ῥωμαϊκῆς ἱστορίας τόμοι τρεῖς.

—Ἐφημερίδες τοῦ 1682.

Μετέφρασε τουρκιστὶ τὸν Ἄτλαντα τοῦ Βλαυω, εἰς τόμους 12 (1).

(1) Ἐπ. Σταματιάδου, Βιογραφίαι τῶν Ἑλλήνων μεγάλων διαρρηγμένων.—Παρα

Μελέτιος ὁ ἐξ Ἰωαννίνων.

Ἐγεννήθη εἰς Ἰωάννινα κατὰ τὸ 1661, καὶ ἐκαλεῖτο Μιχαὴλ ἐν τοῖς κοσμικοῖς. Παιδευθεὶς ἐν τῇ πατρίδι παρὰ Βησσαρίωνι τῷ Μακροῦ, ἐχειροτονήθη παρὰ Κλήμεντος Ἰωαννίνων μητροπολίτου ἱερεὺς καὶ μετωνομάσθη Μελέτιος. Ἐρωτι μαθήσεως ὑψηλοτέρας ὑποφλεγόμενος ἀπῆλθεν εἰς Βενετίαν καὶ Πατάβιον καὶ διήκουσε τὴν σειρὰν τῶν ἰατρικῶν καὶ φιλοσοφικῶν μαθημάτων· ἰατροφιλόσοφος δ' ἀναδειχθεὶς, καὶ τῆς λατινικῆς ἤδη εἰδήμων, ἐπανῆλθεν εἰς Ἰωάννινα καὶ ἐσχολάρχησε τοῦ διδασκαλείου τοῦ Ἐπιφανίου.

Τελευτήσαντος τοῦ μητροπολίτου Ναυπάκτου καὶ Ἄρτης Βαρθολομαίου, οἱ ἐξ Ἄρτης ἠτήσαντο διάδοχον αὐτοῦ τὸν Μελέτιον, ὅστις ἀπελθὼν εἰς Ἀδριανούπολιν, ὅπου τότε ἐξεδήμει μετὰ τῆς ἱεραῆς συνόδου ὁ πατριάρχης Καλλίνικος Β', ἐχειροτονήθη κατὰ Νοέμβριον 1692 Ναυπάκτου καὶ Ἄρτης. Τέταρτον ἤδη ἔτος διοικῶν θεαρέστως τὸ ποιμνίον του, ἠναγκάσθη ἐν ἔτει 1696 ἵνα φύγῃ ἐξ Ἄρτης εἰς Ἰωάννινα, ἕνεκα τῆς κατὰ τὰ μέρη ἐκεῖνα ἐπιδρομῆς τοῦ διαβοήτου Λιβερίου Γερακάρη (*). Διαβληθεὶς εἰς τοὺς κρατοῦντας ὁ μακάριος Μελέτιος, ὡς συνένοχος τῆς ἐπαναστάσεως ἐκείνης, μέγαν διέτρεξε κίνδυνον, ὃν διέφυγε, κατὰ πατροπῆν διαφόρων φίλων ἐν Ἰωαννίνοις ἐπὶ δύο μῆνας κρυβεῖς.

Εἰρήνης γενομένης μεταξὺ Βενετῶν καὶ Τούρκων ὁ Μελέτιος ἀφίκετο εἰς Κωνσταντινούπολιν. Τῷ 1701 ἐπέμφθη ὑπὸ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας εἰς τὴν ὑπὸ τῶν Βενετῶν κρατουμένην Πελοπόννησον ὅπως συνάξῃ τὰ ἐκκλησιαστικά δικαιώματα ὡς ἕξαρχος καὶ ἐπίτροπος πατριαρχικός. Ἐκπληρώσας τὴν ἀποστολὴν του ἐπανέστρεψεν εἰς τὴν βασιλεύουσαν. Κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ἐξ Ἀθηνῶν ἐλθόντες δύο πρόκριτοι ὅπως αἰτήσωσι τὴν παῦσιν τοῦ ἀρχιερέως αὐτῶν, ἐζήτησαν παρὰ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας τὸν Μελέτιον, ὅστις καὶ διωρίσθη κατ' Ὀκτώβριον τοῦ 1703 μητροπολίτης Ἀθηνῶν.

Μετὰ τὸν θάνατον Κλήμεντος Ἰωαννίνων οἱ συμπατριῶται του διὰ θερμῶν ἰκετηρίων προσεκάλεσαν τὸν Μελέτιον εἰς διαδοχὴν αὐτοῦ.

dopoli, Historia Gymn. Patavini, σελ. 319—20.—Κωνσταντίου Ὑπόμνημα περὶ τῆς πατριαρχικῆς σχολῆς—Audiffret et Salaberry, Biographie Universelle tom. XXVII—Hammer, Histoire de l'Empire ottoman.

(*) Βλ. Περί Γερακάρη τὴν ὑφ' ἡμῶν γραφεῖσαν ἱστορίαν τῆς ἐν 1684—1714 ἐπαναστάσεως τῆς ἐλληνικῆς φυλῆς, Ἀθήνησι 1866.

μενοι καὶ παρὰ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας τὴν ἔγκρισιν τῆς μεταθέσεως!

Ἐπακούσας δ' οὗτος εἰς τὴν δέησιν αὐτῶν, ἐξ ὀνόματος τῆς πατρίδος ἐξαιτουμένων, ἐπορεύετο εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐπὶ τῇ μεταθέσει. Ἀλλὰ καθ' ὁδὸν ἠσθένησεν ἐν Λαρίσση, καὶ πολὺν ἐκεῖ χρόνον ἐνοσηλεύετο. Ἀναλαβὼν δὲ μετ' οὐ πολὺ ἦλθεν εἰς Βυζάντιον, καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ ἡσυχάζων, καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας νόσῳ βαρυτέρῃ κατασχεθεὶς πρὸς Κύριον ἐξεδήμησε τὴν 12 Δεκεμβρίου 1714, καὶ ἐτάφη ἐν Πικριδίῳ (Χάσκοι), βιώσας ὄλα πενήντα καὶ τρία ἔτη.

Τῆς εὐρυμαθείας καὶ τῶν ἀρετῶν τοῦ ἀειμνήστου πολλοὶ καὶ διάφοροι ἐπλεξαν τὸν στέφανον. Ὁ τελευταῖος τῶν ἐκδοτῶν τῆς ἐκκλησιαστικῆς του ἱστορίας, Κ. Εὐθυβούλης λέγει τάδε περὶ αὐτοῦ. « Λαμπρῶς καταφαίνεται ἡλικὸς ἦν ὁ αἰοίδιμος Μελέτιος, τὸ σεμνὸν τοῦτο γέννημα καὶ προπαίδευμα τῶν Ἰωαννίνων, καὶ ἀξιάγαστον ἐγκαλλώπισμα τοῦ ἱεροῦ κλήρου τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας, ἀνὴρ αὐτὸν μόνον σεβάσμιος τὸ πολίτευμα καὶ ἱκανὸς πράγμασι χρῆσθαι ἐν ταῖς μετὰ τῶν πολιτικῶν συναναστροφαῖς, οὐδὲ μόνον ἱεροκήρυξ εὐγλωττος, τὰς ψυχὰς τῶν ἀκρωμένων σαγηνεύων καὶ πρὸς ἑαυτὸν ἰσχυρῶς ἐπαγόμενος, ἀλλὰ καὶ τῆς θύραθεν παιδεύσεως, ἐπιστήμης τε ποικίλης καὶ πολυμαθείας κάτοχος, καὶ πρὸ πάντων τῆς κατὰ Χριστὸν φιλοσοφίας μύστης δόκιμος καὶ ἀρίγνωτος, εὐεργετήσας τὸ γένος ἡμῶν ἀπὸ τε τῆς διδασκαλικῆς καθέδρας, καὶ ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ ὀκρίβαντος, καὶ ἀπὸ τῆς ποιμαντικῆς βακτηρίας, καὶ ἀπὸ τοῦ μουσοκοσμῆτου αὐτοῦ σπουδαστηρίου ἢ συγγραφείου, τὴν ἐν Χριστῷ ἠὺλογημένην καὶ θεοδόξαστον ἑλλαδικὴν σοφίαν, τὴν παρ' ἄλλοδαποῖς μετακλαδευθεῖσαν, διαπύρρῳ ἔρωτι καὶ αὐτὸς φιλοτιμούμενος ἐγκεντρίσαι τῇ παλαιφάτῳ τοῦ ἑλληνισμοῦ καλλιελαίῳ. . . »

Συγγράμματα.

—Περὶ ἀστρονομίας* (ἔγραψε διδάσκαλος ὢν ἐν Ἰωαννίνοις).

—Περὶ διαφόρων ἀκδυσμάτων. (Ἐν Ἰωαννίνοις κρυπτόμενος ἐφιλοπόνησε καὶ τοῦτο).

—Μελετίου Γεωγραφία παλαιά τε καὶ νέα, ἐκ διαφόρων συγγραφέων παλαιῶν τε καὶ νέων, καὶ ἐκ διαφόρων ἐπιγραφῶν, τῶν ἐν λίθοις, εἰς κοινὴν διάλεκτον ἐκτεθεῖσα, χάριν τῶν πολλῶν τοῦ ἡμετέρου γένους* προσφωνηθεῖσα δὲ τῷ ἐντιμοτάτῳ κυρίῳ Παναγιώτῃ Σαράφῃ* τανῦν πρώτον ἐκδοθεῖσα, Ἐνετίησι, ἀφκή, παρὰ Νικολάῳ Γλουκεῖ.

(Ἐγραψ: τὴν Γεωγραφίαν ὁ Μελέτιος ἐν Ναυπάκτῳ, ὡς καὶ Γαζῆς μαρτυρεῖ καὶ ἐκ τοῦ ἐξῆς στίχου τοῦ εἰς τὴν βίβλον ἐπιγράμματος Ἀναστασίου Μπαλάνου καταδεικνύται.)

Σύνθετ' ἐπισταμένως, ἐξόμενος καθέδρη
Ναυπάκτῳ ἰδίῃ . . .

Μετετυπώθη, δαπάνη Ζώη Καπλάνη, ἐπηυξημένη διὰ σημειώσεων Ἀνθίμου Γαζῆ τοῦ ἐκ Μηλιῶν τῆς Θεσσαλίας Ἐνετίρσι 1807 εἰς τόμους 4· ἐν τῇ ἔκδοσιν ταύτῃ εὐρηγνται ἐπιγράμματα 2 Ἀναστασίου ἱερέως Μπαλάνου, 4 Σταύρου Μουλαίμου ἱατροφιλοσόφου, εἰς Μελέτιον, 3 Μπαλάνου Ῥίζου εἰς τὸν συγγραφέα καὶ τὴν βίβλον, καὶ 2 Ἀλεξίου Σπανοῦ εἰς τοὺς ἀναγινώσκοντας).

— Διδαχαί, ἃς ἐκήρυξεν ἐν Πελοποννήσῳ.

— Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία Μελετίου μητροπολίτου Ἀθηνῶν. Μετενεχθεῖσα ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς εἰς τὴν ἡμετέραν ἀπλοελληνικὴν φράσιν, εἰς τόμους τρεῖς διαιρεθεῖσα καὶ πλουτισθεῖσα μὲ πολλὰς χρήσιμους καὶ ἀναγκαίας ὑποσημειώσεις, καὶ ἀκριβεῖς πίνακας παρὰ Γεωργίου Βεντώτῃ ἐκ Ζακύνθου, καὶ παρ' αὐτοῦ διορθωθεῖσα. Νῦν πρῶτον τύποις ἐκδοθεῖσα δι' ἐπιστάσις, καὶ ἀκριβοῦς ἐπιμελείας Πολυζώη Λαμπαντιζιώτῃ τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων. Καὶ παρ' αὐτοῦ προσφωνηθεῖσα τῷ ὑψηλοτάτῳ, εὐσεβεστάτῳ, καὶ γαληνοτάτῳ Ἀδύέντῃ καὶ ἡγεμόνι πάσης Οὐγγροβλαχίας κυρίῳ Ἰωάννῃ Νικολάῳ Καρατζᾶ· Ἐν Βιέννῃ 1783—84. παρὰ Ἰωσήφῳ Βαουμειστέρω τόμ. 3.

(Τὴν ἱστορίαν ταύτην ἔγραψεν ὁ Μελέτιος ἐν Ἑλληνίδι διαλέκτῳ. Τῷ 1766 ὁ συμπολίτης αὐτοῦ Πολυζώης Λαμπαντιζιώτης, ἀνὴρ κοινωφελῆς, διατρέψων ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀνεῦρε τὸ αὐτόγραφον ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ τοῦ ἀγιοταφίτικοῦ Μετοχίου· χάραξ δ' ἐμπληθεῖς τῷ εὐρέματι, ἀνέθηκεν εἰς Ἰωάννην Παλαιολόγον, πρωτοαποστολάριον τῆς μεγάλης ἐκκλησίας ἵνα μεταφέρῃ τὸ πρωτότυπον εἰς τὴν ἀπλοελληνικὴν χάριν τῶν πολλῶν· οὗτος μᾶλλον χάριν τῆς ὑπὸ τοῦ Πολυζώη ταχθείσης ἀμοιβῆς ἐπιληφθεὶς τοῦ ἔργου, ἐν σπουδῇ καὶ οὐ μετὰ τῆς προσηκούσης φιλοτιμίας καὶ εὐλαβείας ἐπέρανε τὴν παράφρασιν οἰκτρῶς παραμορφώσας τὸ πρωτότυπον». Λαβὼν ταύτην ὁ Πολυζώης «ἔδραμεν εἰς Βενετίαν πρὸς ἐκτύπωσιν». Μὴ λαβὼν δ' ἐκεῖ τὴν πρὸς ἐκτύπωσιν ἄδειαν ἤλθεν εἰς Βιέννην, καὶ εὐρών τὸν ἐκ Ζακύνθου λόγιον Γεώργιον Βεντώτην ἀνέθετο αὐτῷ τὴν λοιπὴν ἐπεξεργασίαν· οὗτος εἰλικρινῶς καὶ εὐσυνειδήτως ἀφάμενος τοῦ ἔργου, ἀντέγραψεν ὅλην τὴν παράφρασιν ἐπὶ τὸ εὐανάγνωστον, ἀνευρίσκων ἢ ἐπανορθῶν τὰς παραπομπὰς τῶν μαρτυριῶν, καὶ πλουτίζων δι' ἰδίων ὑποσημειώσεων τὸ κείμενον, καὶ ἐν τέλει διὰ πινάκων τῆς Ἐπειδὴ δὲ ἡ τοῦ Μελετίου ἱστορία ἐφθασε μέχρι τοῦ 1695 αὐτὸς καὶ τέταρτον τόμον συνηρανίστατο, παρατείνων τὴν ἱστορίαν μέχρι τοῦ 1783, ὅτε ἡ τύποις ἐτελεύτα. Οὕτως ἔχει τὸ ἱστορικὸν τῆς πρώτης ἐκδόσεως. Ἐπ' ἐσχάτων δὲ ὁ Κ. Εὐθυβοῦλης, κατ' ἀπαιτήσιν τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, ἐπεχείρησε τὴν τοῦ λεχτικοῦ διορθῶσιν, καὶ τὴν μᾶλλον πρὸς τὸ πρωτότυπον προσέγγισιν. Ὅθεν οὕτω διασκευασθείσης τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας, ἐξεδόθη ἐν Κωνσταντινουπόλει τῷ 1853 ὁ Α' τόμος εἰς μέγα 8, σελ. μζ'—427. Ἐνεκεν ὅμως τοῦ ἐπελθόντος θανάτου τοῦ Εὐθυβοῦλου διεκόπη ἡ ἔκδοσις, μὴ περαιωθεῖσα καὶ ὑπὸ τῶν ἐκδοτῶν διὰ τὴν μετ' οὐ πολὺ ἀνεύρεσιν τοῦ πρωτοτύπου χειρογράφου τοῦ Μελετίου.

— Ῥητορικὴ περὶ τοῦ πῶς δεῖ ὁμιλίαν συγγράφειν. (Ἐκδοσιν τοῦ πονηματῆ τοῦ τούτου ἔχει παρεσκευασμένην ὁ Κ. Ι. Σακκελίω).

Ἐκτὸς δὲ τούτων ἔγραψε, κατὰ Γαζήν, ὁ Μελέτιος Θεολογικά, Ἱατρικά, καὶ Φιλοσοφικά κατὰ τὴν τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίαν (').

Γεώργιος Σουγδουρῆς.

Ἐγεννήθη ἐν Ἰωαννίνοις, καὶ ἐκπαιδευθεὶς ἐν τῇ πατρίδι τὰ ἐγκύκλια μετέβη εἰς Βενετιάν πρὸς τελειοτέραν κατάρτισιν. Ἐπανελθὼν εἰς Ἰωάννινα περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς ἐννάτης δεκάδος τοῦ ΙΖ' αἰῶνος ἐχειροτονήθη ἱερεὺς καὶ διορίσθη σχολάρχης τοῦ σχολείου τοῦ Γκιούμα, καὶ μέχρι τελευτῆς παραμείνας ἐν τῇ θέσει πολλῆς ὠφελείας ἐγένετο πρόξενος τοῖς ἀκροωμένοις. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην προέττατο τῆς μητροπόλεως Ἰωαννίνων Κλήμης ὁ Χῖος, ἔμπειρος τῶν θείων γραφῶν καὶ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, ἣν ἐδιδάχθη ὑπὸ Βησσαρίωνος τοῦ Μακροῦ· οὗτος φαίνεται διεγειρόμενος ὑπὸ τοῦ διδασκάλου του, σχολαρχοῦντος ἐν τῇ ἑτέρᾳ τῶν Ἰωαννίνων σχολῇ, οὐ μόνον δὲν περιποιήθη ὡς ἔδει τὸν Σουγδουρῆν, ἀλλὰ καὶ εὐκαιρίας δραζάμενος κατεδίωξεν αὐτόν. Ἐν ἔτει 1695 ἐπροβλήθη εἰς τοὺς διδασκάλους τῶν Ἰωαννίνων τὸ περὶ τῆς θείας ἐνεργείας καὶ περὶ τῆς θείας οὐσίας ζήτημα· καὶ ὁ μὲν Σουγδουρῆς μετὰ τῶν μαθητῶν του ἐγνωμάτευεν, ὅτι ἡ θεία οὐσία διαφέρει τῆς θείας ἐνεργείας κατὰ λόγον ὀριστικῶν καὶ ὄχι πραγματικῶν· ὁ δὲ Κλήμης μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν καὶ ἰδίως τοῦ Βησσαρίωνος ἀντιέλεγον τῷ Σουγδουρῆ, διεκήρυττεν, ὅτι ἡ θεία οὐσία διαφέρει τῆς θείας ἐνεργείας πραγματικῶς. Συνεκρότησε σύνοδον ἵνα δικάσῃ μετὰ τῶν ἀντιφερομένων, καὶ ταύτης ἀπράκτου διαλυθείσης, ἔγραψεν εἰς τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει μεγάλην ἐκκλησίαν κατὰ τοῦ Σουγδουρῆ· οὗτος δὲ μαθὼν, ὅτι τὸ πατριαρχεῖον ἐμελέτα νὰ τὸν καθαιρέσῃ ἐξέλετο ἐγγράφως τὰ φρονήματά του, καὶ γνωσθείσας τῆς ἀθωότητός του ἀπέφυγε τὴν καταδίκην. Ὁ Κλήμης ἔτι μᾶλλον παροργισθεὶς κατηγόρησε τὸν Σουγδουρῆν πρὸς τὸν Ἱεροσολύμων Δοσίθεον, ὅστις ἔγραψεν ἐν προομίῳ τοῦ τόμου τῆς Ἀγάπης, ὅτι ὁ Σουγδουρῆς δὲν ἐφρόνει συμφώνως πρὸς τοὺς θείους πατέρας (').

Ἄγνοοῦμεν ἄλλας περιπετείας τοῦ βίου τοῦ σοφοῦ τούτου ἀνδρός, ἀποβιώσαντος περὶ τὰ πρῶτα ἔτη τοῦ ΙΗ' αἰῶνος.

Ὁ Σουγδουρῆς ἦν κατὰ Ζαβίραν καὶ ἄλλους, « ἀνὴρ ἐλλόγιμος καὶ πολυμαθής, εἰδήμων τῆς Ἑλληνικῆς, Λατινικῆς, καὶ Ἰταλικῆς

(') Ἀνθ' του Γαζῆ Βίος Μελετίου, ἐν Β' ἐκδόσει Γεωγραφίας.—Κ. Εὐθυβόλου, προλεγόμενα Ἐκκλησιαστ. Ἱστορίας.

(') Μελετίου ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία Γ' σελ. 484.—Βλαστοῦ Χιτικὰ Β' σελ. 120.

» γλώσσης, καὶ ἔμπειρος εἰς τὴν ἀριστοτελικὴν φιλοσοφίαν καὶ ἱερὰν
» θεολογίαν . . . παρέδωκεν ἀριστα τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ τὰ τε φιλό-
» σοφα καὶ θεολογικὰ μαθήματα ».

Συγγράμματα.

— Ἐπιτομὴ γραμματικῆς, ἐκδοθεῖσα Ἐνετίῃσι 1763, 1781, 1795.

— Εἰσαγωγὴ λογικῆ, ἢ προδιόκησις εἰς ἅπασαν τὴν λογικὴν μέθοδον τοῦ Ἀριστοτέλους. Ἐν Βιέννῃ 1792.

Ἡλίας Μηνιάτης.

Ἐγεννήθη τῷ 1669 ἐν Ληξουρίῳ τῆς Κεφαλληνίας ἀπὸ τὸν Φραγκίσκον Μηνιάτην ἀρχιεπισκόπου τῆς πολέως. Δεκαέτης (1679) εἰσήλθε τρόφιμος εἰς τὸ ἐν Βενετίᾳ Φλαγγινιανὸν Φροντιστήριον· ἐνταῦθα δὲ ἀνατράφει καὶ διδάχθεις ἔδειξε τοιαύτην πρόοδον εἰς τὰ θεολογικὰ καὶ φιλοσοφικὰ μαθήματα, εἰς τὴν ἑλληνικὴν καὶ λατινικὴν φιλολογίαν, ὥστε, εἰς ἔλλειψιν τοῦ διδασκάλου, ἡ ἐπὶ τῆς παιδείας ἐφορεία γνωρίζουσα τὴν ἀξίαν του παρέβλεψε τὴν νεαράν του ἡλικίαν, καὶ προσδιώρισεν αὐτὸν καθηγητὴν τῶν ἑλληνικῶν μαθημάτων, τὰ ὅποια ἐδίδασκεν ἐπὶ τρία ἔτη μὲ κοινὴν φήμην καὶ πρόοδον πολλὴν τῶν μαθητευσάντων.

Ὁ Μηνιάτης πεπροικισμένος ὑπὸ τῆς φύσεως μὲ τὸ λαμπρὸν τῆς εὐγλωττίας προτέρημα, ἐκήρυττε τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ ἁγίου Γεωργίου μὲ μεγάλην εὐχαρίστησιν τῶν ἀκροωμένων. Χειροτονηθεὶς ἱεροδιάκονος ὠνομάσθη νοτάριος τῆς μητροπόλεως Φιλαδελφείας, καὶ πιθανῶς ἐπεστάτει καὶ εἰς τὸ τυπογραφεῖον τοῦ Νικολάου Σάρου, διότι ὡς τοιοῦτος φέρεται εἰς τὸν ἐν ἔτει 1689 τυπωθέντα ἱστορικὸν λόγον τοῦ Γερασίμου Κακαβέλα.

Προσκληθεὶς ὑπὸ τῶν συμπατριωτῶν του ὁ ἤδη θρυλούμενος νεαρὸς ἱεροκλήρυξ ἦλθεν εἰς Κεφαλληνίαν, καὶ ἐπὶ ἑπτὰ ἔτη ἐδίδασκε τὴν φιλοσοφίαν καὶ τὰ ἐγκύκλια. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο δὲν ἔπαυεν ἐκφωνῶν τὰς μελιρρύτους ἐκείνας διδασχάς, αἵτινες ὁσημέραι ἐφήμιζον καὶ διεσάλπικον τὸ ὄνομά του. Προσκληθεὶς ὑπὸ τῶν Ζακυνθίων ἦλθε καὶ ἐπὶ τέσσαρα ἔτη ἐδίδασκε τὴν νεολαίαν τῆς νήσου καὶ κατέθελξε καὶ ἐστήριξεν ἐν τῇ πίστει τὸ χριστῶνυμον πλήρωμα. Ἀλλὰ καὶ ἄλλοθενεὶς δὲν ἔπαυσαν ἐκδηλοῦντες τὸν πρὸς τὸν Μηνιάτην σεβασμὸν. Ἀντώνιος ὁ Μολίνος, στρατηγὸς καὶ διοικητὴς τῆς Κερκύρας προσεκάλεσεν αὐτὸν καὶ ἀνέθηκε τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν δύο ἀνεψιῶν του. Καὶ ἐν Κερκύρᾳ δὲν ἔπαυε τὸ ἀπύλωτον τοῦ Κεφαλλῆνος στόμα νὰ διαχέῃ

τούς θησαυρούς λαμπρᾶς εὐγλωττίας, καὶ ἡ μελέρρτος φωνή του νὰ διδάσκη τὴν εὐσέβειαν καὶ τὴν πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπην. Τὰ πλήθη συνέρρεον ἀκροώμενα ἐν σιγῇ βαθυτάτῃ αὐτοῦ, καὶ ἡ κοινότης δὲν ἔλειψεν ἀντιφιλοτιμουμένη νὰ τῷ δωρήσῃ, ἐκτὸς ἄλλων, τὰ εἰσοδήματα ἐνὸς μοναστηρίου.

Ὁ Μολίνος τοσοῦτον ἐθέλχθη ἐκ τῆς συναναστροφῆς τοῦ Μηνιάτου, ὥστε ἀδύνατος καθίστατο αὐτῷ ἡ ἀποχώρησις. Ἀνακληθεὶς τῷ 1698 εἰς Βενετιανὴν συμπαρέλαβε καὶ τὸν Ἡλίαν· οἱ ἐκεῖ Ἕλληνας ζωηρὰν ἔτι σώζοντες τὴν ἀνάμνησιν τοῦ θαυμαστοῦ ἱεροκλήρυκος, καὶ τὴν ἐξ Ἑπτανήσου φήμην, προσήνεγκον αὐτῷ ἐκ δευτέρου τὴν καταλειφθεῖσαν ἔδραν ἐν τῷ Φλαγγινιανῷ φροντιστηρίῳ. Ἐν μόνον ἔτος μείνας ἐν τῇ μητροπόλει τῆς δημοκρατίας ἠναγκάσθη ν' ἀπέλθῃ· διότι ὁ ἱππότης Λαυρέντιος Σοράνζος διορισθεὶς πρέσβυς εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐζήτησε τὸν Μηνιάτην ὡς συνοπαδὸν καὶ εἰδικὸν σύμβουλον τῆς πρεσβείας.

Ἐν τῇ τουρκοκρατουμένῃ πρωτευούσῃ τοῦ ἑλληνισμοῦ ὁ Ἡλίας εὔρεν εὐρύτερον στάδιον πρὸς ἀνάδειξιν τῆς ἀξίας του. Αἱ διδασκαλίαι του εὔρον εἰδικωτέρους τοὺς ἐπαινέτας. Πρόκριτοι καὶ ἡγεμόνες, πατριαρχεῖον καὶ ἀντιπρόσωποι διαφόρων δυνάμεων ἐνδιαφέροντα ἐποίουν λόγον περὶ τοῦ Μηνιάτου. Δημήτριος Καντεμὶρ ὁ ἡγεμὼν Μολδαβίας θέλων νὰ στείλῃ πρεσβεῖαν εἰς τὸν αὐτοκράτορα τῆς Αὐστρίας Λεοπόλδον, ἔκρινεν ἄξιον αὐτὸν ἀπέναντι τῶσων ἄλλων, καὶ ζητήσας παρὰ τοῦ Σοράνζου ἔπεμψεν εἰς Βιέννην τῷ 1703 τὸν Μηνιάτην, ὅστις λαμπρῶς δεξιωθείς καὶ τιμηθεὶς ἐπέρανεν αἰσιῶς τὴν ἀποστολὴν καὶ ἐπανέστρεψεν εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ἄμα ἐλθόντα ὁ πατριάρχης Γαβριὴλ ὠνόμασεν αὐτὸν, διὰ συνοδικῆς πράξεως, ἱεροκλήρυκα τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, καὶ διδάσκαλον τῆς πατριαρχικῆς σχολῆς. Φωτίζων ὡς διδάσκαλος τὴν νεολαίαν, ἐκίνει καὶ ὡς ἱεροκλήρυξ εἰς θαυμασμὸν τὸ πολυπληθὲς ἀκροατήριον.

Φλεγόμενος ὑπὸ ἀσβέστου πρὸς τὴν πατρίδα καὶ τοὺς οἰκείους ἀγάπης, μετὰ παρέλευσιν ἑπτὰ ἐτῶν παραιτησάμενος τῶν ἐντίμων τούτων ἀξιομάτων ἀνεχώρησεν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως μετὰ τοῦ ἱππότητος Καρόλου Ρουτζίνη, τοῦ διαδεχθέντος τὸν πρέσβυν Σοράνζον, καὶ ἔφθασεν εἰς Κεφαλληνίαν. Ἐπ' ὀλίγον διατρίψας μετέβη εἰς Κέρκυραν, ἀλλεπαλλήλως προσκαλούμενος ἵνα ποτίσῃ ἐκ δευτέρου τὸν ψιλόχριστον λαὸν μὲ τὰ καθαρὰ νάματα τῆς εὐαγγελικῆς χάριτος.

Ἄγγελος Ἐμος ὁ διοικητὴς τοῦ Πελοποννήσου προσεκάλεσεν ἐκ Κερκύρας τὸν Μηνιάτην ἵνα τὸν καταστήτῃ ἐπίσκοπον τοῦ χηρμένουτος θρόνου τῆς Χριστιανουπόλεως. Ὁ Ἡλίας ὁμως προτιμῶν τὴν ἐν Κερκύρᾳ διαμονὴν δὲν ἐδέχθη τὴν πρότασιν, διαφοροτρόπως προφασισθεὶς. Ἐλθόντα δ' ὕστερον εἰς Πελοπόννησον, ὁ τότε διοικητὴς Φραγκίσκος Γριμάνης διώρισε, συναινέσει τῶν κατοίκων, διδάσκαλον καὶ ἱεροκήρυκα Ναυπλίου καὶ Ἄργους. Ὅθεν ἀναλαβὼν ἤρξατο νὰ φωτίζῃ τὴν νεολαίαν, καὶ νὰ κηρύττῃ ἀπὸ τοῦ ἁμβωνος.

Παρελθόντος τοῦ χρόνου τῆς διοικήσεως τοῦ Γριμάνη, διεδέχθη αὐτὸν Μάρκος ὁ Αορεδάνος, ὅστις ὡς ἂν διαδεχθεὶς μετὰ τῆς ἐξουσίας καὶ τὸ πρὸς ἐκεῖνον σέβας, προσοικειωθείς τὸν Μηνιάτην, ἔπεισεν ἐπὶ τέλος νὰ δεχθῇ τὸν τῆς Ἀρχιερωσύνης ὑψηλὸν βαθμὸν, καὶ τῷ 1711 ὁ Μηνιάτης προσχειρίσθη ἐπίσκοπος Κερνίκης καὶ Καλαβρύτων.

Ἡ περιωπὴ ἐκείνη ἀναμφιβόλως καὶ μεγαλείτερα καθήκοντα ὑπεγόρευσε εἰς τὸν φιλότιμον Κεφαλλῆνα, ὅστις σπεύδων ἐν ἀνταπακριθῇ καταλλήλως εἰς τὰς περὶ αὐτοῦ ἀξιοθελείας ἐλπίδας, ἐδιπλασίασε τὸν ζῆλόν του, καὶ δὲν ἔπαυε θεαρέστως διοικῶν τὸ ποίμνιόν του, καὶ προσφέρων εὐπεπτον εἰς αὐτὸ τροφήν, διὰ λόγων καταληπτῶν τοῖς πᾶσι διὰ τὸ ἀπλοῦν τῆς ἐκφράσεως, καὶ θαυμαστῶν διὰ τ' ἀνθη μὲθ' ὧν περιέβαλλεν αὐτοὺς πυρεττώδης εὐγλωττία.

Ἄλλ' ἡ ἀδύνατος κράσις του δὲν ἠδυνήθη ν' ἀνθεξῇ ἐπὶ πολὺ εἰς τοὺς καταβαλλομένους ὑπερμέτρους κόπους· καὶ τὴν πρώτην Αὐγούστου 1714 ἐξεδήμησεν ἐν Πάτραις πρὸς Κύριον, ἐν τῇ ἀκμαίᾳ ἡλικίᾳ τεσσαράκοντα πέντε ἐτῶν. Ὁ τεθλιμμένος πατὴρ παρευρεθεὶς εἰς τὰς τελευταίας ὥρας τοῦ υἱοῦ του, ἔλαβε τὸ λείψανον καὶ μετενεγκὼν εἰς Κεφαλληνίαν ἔθαψεν εἰς τὸν ἐν Ληξουρίῳ ναὸν τοῦ ἁγίου Ἰωάννου.

Τὸν Μηνιάτην καταλλήλως ἐπήνεσαν Ἀπόστολος ὁ Ζῆνος, Δημήτριος Καντιμίρ, Προκόπιος, Μελέτιος, Δαμωδός, Νερουλός, Πάριος, Στούρζας καὶ ὁ τελευταῖος τῶν βιογράφων του Ἄνθιμος ὁ Μαζαράκης. Μεταφέρομεν δ' ἐκ τοῦ Ζήνου τὰ ἐξῆς·

« Ὁ Μηνιάτης ἦτο εἰς τὴν ζωηρότητα τῆς ὄψεως, τὸ σοβαρὸν, καὶ καλοκάγαθον, καταδεικνύοντα ἐξωτερικῶς τὴν ἐτοιμότητα καὶ τὴν ὀξυνοίαν, τὴν γλυκύτητα τῆς καρδίας, καὶ τὴν τιμιότητα καὶ αὐστηρότητα τῶν ἡθῶν του. Εἰς τὰς συναναστροφὰς ἦτο πνευματώδης, ἱερὸς εἰς τὴν φιλίαν, ἄνθρωπος σταθερᾶς ἀγάπης καὶ ἀνυποκρίτου εὐτεβεῖας... Ἡ φιλοσοφία καὶ ἡ θεολογία ἐμόρφωσαν τὴν

« σοβαράν ἐκείνην εὐγλωττίαν, τὴν ὁποίαν ἠρύσθη ἐκ τῆς φύσεως καὶ
 » ἐτελειοποίησε διὰ τῆς τέχνης ἤτο πρὸς τούτους κάτοχος τῆς ἑβραϊ-
 » κῆς καὶ τῆς γερμανικῆς γλώσσης ὡμίλει δὲ καὶ ἔγραφε κελῶς
 » προσέτι καὶ τὴν ἰταλικήν. Τὴν φήμην του δὲν θέλου παρασύρει
 » οἱ αἰῶνες (1) ».

Συγγράμματα.

— Πέτρα Σκανδάλου, ἦτοι διασάφσις τῆς ἀρχῆς καὶ αἰτίας τοῦ σχίσματος τῶν δύο ἐκκλησιῶν Ἀνατολικῆς καὶ Δυτικῆς μετὰ τῶν πέντε διαφορουσῶν διαφορῶν, συντεθεῖσα ὑπὸ τοῦ θεοφιλεστάτου Κερνίκης καὶ Καλαβρύτων ἐν Πελοποννήσῳ ἐπισκόπου Ἠλίου Μηλιάτη τοῦ Κεφαλληνέως. Ἐν Λειψίᾳ 1718.

(Ἀνετυπώθη τῷ 1725 ἐν Βρατσοβλαβίᾳ μετὰ Λατινικῆς μεταφράσεως τῶν Νικολάου Μεθώνη καὶ Γρηγορίου Κοζίτσκη. Τῷ 1743 ἐν Λειψίᾳ μετὰ καὶ γερμανικῆς μεταφράσεως, δαπάνη τοῦ ἐκ Κοζάνης Κοντοροῦση. Ἐν Βιέννῃ 1783, δαπάνη Πολυζώη Λαμπανιζιώτου, ἐν Ἀθήναις τῷ 1844, καὶ 1865.

— Διδαχαί. Ἐτυπώθησαν ἐν Βενετίᾳ 1727, 1738, 1778, 1793, 1800, ἔκ πολλὰς μέχρι τοῦδε. Πληρετέρα πασῶν τῶν ἐκδόσεσιν ἐστὶν ἡ ἐν Βενετίᾳ ὑπὸ τοῦ συμπατριώτου τοῦ Ἀνθίμου Μαζαράκη τῷ 1849 γενομένη, προτάξαντος Βιογραφίαν ἱκετηνῆ τοῦ Μηλιάτου, καὶ προσθέντους ἀνεκδότους διδαχὰς ἰταλιστί. 4^{ον} σελ. κή—335.

Ἐ Ζῆνος ἀναφέρει, ὅτι ἐγένετο ἔκδοσις τῶν ἰταλιστῶν διδαχῶν τοῦ Μηλιάτου.

Ἰωάννης Κομνηνός.

Ἐγεννήθη ἐν Βυζαντίῳ, καὶ ἐξεπαιδεύθη ἐν τῇ βασιλευσίᾳ, εἶτα δ' ἐν Ἰταλίᾳ τὰς ἰατρικὰς καὶ φιλοσοφικὰς ἐπιστήμας. Ἐλθὼν εἰς Βουκουρέστιον ἐδίδαξεν εἰς τὴν Αὐθεντικὴν Ἀκαδημίαν τὰς φυσικο-μαθηματικὰς ἐπιστήμας, καὶ διωρίσθη ἀρχίατρος τοῦ ἡγεμόνος Κωνσταντίνου Βασαράβα. Περιηγηθεὶς τῷ 1700 χάριν εὐλαβείας τὴν Ἱερουσαλήμ, τὸ Σινὰ καὶ τὸν Ἄθωνα, συνέγραψε τὸ προσκνητᾶριον τοῦ ἁγίου ὄρους ὕστερον, τὸ μοναχικὸν ὑποδὺς τριδώνιον, μετωνομάσθη Ἱερόθεος, καὶ ἐχειροτονήθη μητροπολίτης Δρύστρας, μετὰ τὸ 1710, διότι εἰς τὴν ἐν 1710 γενομένην ἔκδοσιν τῆς Δογματικῆς Πανοπλίας Εὐθυμίου Ζυγαδινοῦ (2), σημειοῦται ὡς δαπανήσας Ἄνθιμος μητροπολίτης Δρύστρας ὡς τοιοῦτος δ' ὁ Ἱερόθεος φέρεται τῷ 1716, γράψας εἰς τὴν τότε ἔκδοσιν τῶν Ἰουδαϊκῶν ἐπίγραμμα εἰς τὸν ἡγεμόνα Νικόλαον Μαυροκορδάτον. Ἀπεβίωσε τῷ 1719 ἐν Βουκουρεστίῳ ὡς

(1) Ἀνθίμου Μαζαράκη, Βίος Μηλιάτου.

(2) Κατὰ λάθος ὁ Βρετὸς (Α'. σελ. 197.) μνημονεύει τοῦ Ζυγαδινοῦ, ὡς ἀκμάσαντος κατὰ τὸν ΙΖ' αἰῶνα ἔνῳ προήκασε κατὰ τὸν ΙΑ'. (βλ. Ἀλεξιάδα Κομνηνῆς)

ἀναφέρει Προκόπιος ὁ Μοσχοπολίτης παριστῶν τοῦτον εἰδήμονα τῆς Ἑλληνικῆς, Λατινικῆς, Ἰταλικῆς, Ἑβραϊκῆς, καὶ Ἀραβικῆς φωνῆς, καὶ ἔρωτι μαθήσεως, πᾶσαν σχεδὸν τὴν Εὐρώπην ἐπισκεφθέντα (1).

Συγγράμματα.

—Προσκυνητῆριον τοῦ ἁγίου ὄρους τοῦ Ἄθωνος, συγγραφὴν μὲν καὶ τυπωθὲν ἐπὶ τῆς γαληνοτάτης Ἡγεμονείας τοῦ εὐσεβεστάτου, ἐκλαμπροτάτου, καὶ ὑψηλοτάτου αὐθέντου καὶ ἡγεμόνος πάσης Οὐγγροβλαχίας κυρίου Ἰωάννου Κωνσταντίνου Βασσαράβα βοεβόδα· ἀφιερωθὲν δὲ τῷ πανιερωτάτῳ μητροπολίτῃ Οὐγγροβλαχίας κυρίῳ Θεοδοσίῳ, σπουδῇ καὶ δαπάνῃ τοῦ ἐξοχωτάτου ἱατροῦ κυρίου Ἰωάννου τοῦ Κομνηνοῦ, ἵνα δίδωται χάρισμα τοῖς εὐσεβέσι διὰ ψυχικὴν αὐτοῦ σωτηρίαν. Τύποις Ἀνθίμου τοῦ ἱερομονάχου τοῦ ἐξ Ἰθρίας, ἐν τῇ μονῇ τοῦ Συναγόθου, αψά.

(8^{ov}. Ἐν τέλει. «ἐπιμελεία καὶ διορθώσει Ἰγνατίου ἱερομονάχου τοῦ Φωτιανοῦ»—Τὸ προσκυνητῆριον μετετυπώθη μετὰ Λατινικῆς μεταφράσεως ὑπὸ Monfaucon Palæographia Græca (σελ. 441). καὶ τῷ 1745 ἰδίᾳ ἐν Βενετίᾳ ὑπὸ Ἰγνατίου Κεμίτζου τοῦ Ἐπίδαυρου, δαπάνῃ Χριστοφύρου Ἡπειρώτου, προσφωνοῦντος τῇ Θεοτόκῳ. Ἐν τῇ ἐκδόσει ταύτῃ εὗρηται καὶ δώδεκα δι᾿ ἄλλα, ὧν ἡ ἀρχή.

Προσκυνητῆς θαυμάσιος, θαυμάσια προκομμένος
ὁ Κομνηνὸς καὶ ἱατρὸς Γιάννης ὁ ξακουσμένος,
Διώχνει μακρὰν τὸ γῆρας του καὶ ὄλος ξανανείνει
Τοῦ Χριστοφύρου ἔξοδα, καὶ Ἰγνατίου πόνοι.

Ἡ τελευταία ἔκδοσις ἀπαρallάκτως μετετυπώθη ἐν Βενετίᾳ τῷ 1857 ὑπὸ Ἰω. Βελούδη μετὰ μικροῦ προλόγου).

Ἐκτὸς τοῦ Προσκυνητῆριου ἐξ αὐτοψίας γινώριζομεν τοῦ Κομνηνοῦ—Ἐκτετὸς ἐπίγραμμα εἰς τὸν ἡγεμόνα Βασσαράμπαν, προτασσόμενον τῆς ἐν 1699 ἔκδοσεως τῆς εἰσαγωγικῆς ἐκδόσεως Βησσαρίωνος Μακροῦ (2). Ἐπίγραμμα εἰς Νικόλαον Μαυροκορδάτον ἐκ διστίχων τριάκοντα, ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Ἰουδαϊκῶν. Ἐπιτύμβιον εἰς Σεβαστὸν Κυμνητίτην. Ἐπίγραμμα εἰς Ἀλέξ. Μαυροκορδάτον. Ἐπιστολὴ καὶ ἐπίγραμμα ἠρωελεγεῖον εἰς τὸ περὶ καθηκόντων Νικολ. Μαυροκορδάτου.

Ἐκτὸς τούτων ὁ Ζαβίρας καταγράφει καὶ τὰ ἐξῆς πονηθέντα ὑπὸ τοῦ ἐν λόγῳ Κομνηνοῦ.

—Ἠρωελεγεῖον ἐν τῷ ἔορτολογίῳ Σεβαστοῦ Τραπεζουντίου.

—Πίνακα ἀκριβῆ κατὰ στοιχεῖον ἐν εἴδει συμφωνίας πάντων τῶν σποράδων ἐκφερομένων ἐν ἅπασιν τοῖς τόμοις τῶν Χρυσοστομικῶν.

—Ἐπιχειρήματα τινα ἐκβληθέντα ἐκ τῆς θεολογικῆς περὶ μυστηρίων πραγ-

(1) Helladii, Status præes, eccles.—Βεντώτη, Ἑκκλ. ἱστορ. τομ. Δ'.—Ἰω. Βελούδη, προλεγόμενα εἰς τὴν ἐν 1857 ἔκδοσιν τοῦ προσκυνητῆριου.

(2) Ἐν τῇ αὐτῇ ἐκδόσει εὗρηται καὶ ἐπιγράμματα πρὸς τὸν αὐτὸν ἡγεμόνα ἐκ μέρους τῶν μαθητῶν τῆς ἐν Βουκουρεστίῳ αὐθεντικῆς Ἀκαδημίας, καὶ τῶν ἐν Ἰωαννίνοις δύο σχολείων.

ματείας τινῶν τῶν Λατινοφρόνων ἀπὸ τῆς Λατινικῆς εἰς τὴν Ἑλλάδα μετανεχθέντα φωνήν.

— Περὶ τοῦ διὰ τίνων ῥημάτων γίνεται ἡ τοῦ μυστηρίου τῆς Εὐχαριστίας μεταβολή.

— Ἀποφθέγματα.

Κατὰ Φαβρίκιον ὁ Ἱερόθεος ἔγραψε διὰ στίχων ἀνακρεοντίων περὶ ἁμαρτήματος, κατὰ δὲ Βενδότην ἕτερα πολλὰ καὶ διάφορα ποικίλης ὕλης.

Νικόλαος Σπαθάριος.

Ἐγεννήθη ἐν Μολδαβίᾳ ἀπὸ γονεῖς ἐκ Λακωνίας ἔλκοντας τὸ γένος, καὶ ἐξεπαιδεύθη ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑπὸ Γαβριὴλ τὸν Βλάσιον τὰ ἑλληνικὰ καὶ ἐγκύκλια, εἶτα δ' ἐν Ἰταλίᾳ τὰς φυσικομαθηματικὰς ἐπιστήμας. Ἐπαναστρέψας ἐν Μολδαβίᾳ ἐτιμήθη τῇ ἀξιώματι τοῦ πρωτοσπαθαρίου τῆς ἡγεμονίας, ἀπὸ δὲ τούτου ἔλαβε καὶ τὸ ἐπώνυμον. Εἰδήμων τῆς Ἑλληνικῆς, Λατινικῆς, καὶ Ἰλλυρικῆς διαλέκτου, μετέφρασεν εἰς τὴν Μολδαβικὴν καὶ Βλαχικὴν γλῶσσαν τὴν θείαν Γραφήν, ἥτις παρεδέχθη εἰς ἀνάγνωσιν ἐν ταῖς ἐκακλησίαις. Τῷ 1667 διατρίβων ἐν Σταχυόλμῃ τῆς Σουηδίας ἔγραψεν ἐγχειρίδιον ἢ Ἀστέρα Ἀνατολικὸν φωτίζοντα τὴν Δύσιν.

Ἰσχυρότερον ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Ῥωσσίας Ἀλέξιος Μιχαήλοβιτς πολυχῶς τιμήσας τὸν Νικόλαον, ἀνέθηκεν αὐτῷ ἐν ἔτει 1675 τὴν ἐκ Μόσχας εἰς τὴν Σινικὴν αὐτοκρατορίαν σταλεῖσαν πρεσβείαν.

Τὴν 2 Μαΐου τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐκ Τομπόλσκης ἀπελθὼν ὁ Σπαθάριος, εἰσέδυσσε διὰ τῆς Ταρταρίας εἰς τὸ Σινικὸν κράτος, καὶ τὴν 12 Ἰανουαρίου 1676 ἐπαναστρέψας ἐξέθηκεν ἐν λεπτομερεῖ ὁδοιορικῶν τὰ τῆς ἀνόδου. Ἡ διήγησις αὐτοῦ ἀνεκδοτος ἄχρι τοῦδε ἐπιγράφεται.

« Βίβλος ἐν ἣ γέγραπται ἡ ὁδοιορία τῆς Βασιλείας τοῦ Σημπηρίου
 » (sic) ἀπὸ τῆς πόλεως Τομπόλσκης, μέχρι καὶ τῶν ὄριων τοῦ βασιλείου τῆς Χήνας ἐν ἔτει ἀδαμιαίῳ 7183. Ἐγγραφή δὲ αὕτη ὅταν
 » κατὰ προσταγὴν τοῦ μεγάλου αὐθεντοῦ βασιλέως καὶ μεγάλου
 » Κνέζου Ἀλεξίου Μιχαηλοβίτζου, πάσης μεγάλης, μικρᾶς τε καὶ
 » λευκῆς Ῥωσσίας αὐτοκράτορος ἐπέμφθη ἀπὸ τῆς Μόσχοβας μετὰ
 » πρεσβείας εἰς τὸ βασιλεῖον τῆς Χήνας Νικόλαος ὁ Σπαθάριος ».

Τὸ πρωτότυπον ἐγγραφή Ῥωσιστί, καὶ μετεφράσθη εἶτα ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἑλληνιστί, ὡς ἐν τέλει ἀναγινώσκειται. « Μετεφράσθη ἐν ἔτει
 » 1693 ἀπὸ Χριστοῦ γεννήτεως ἐν μηνὶ Ὀκτωβρίῳ, ἐν τῇ μεγίστῃ
 » βασιλευσῆ πόλει Μόσχοβα, προστάζει τοῦ πανοσιωτάτου καὶ λογιωτάτου ἀγίου ἀρχιμανδρίτου τῆς ἀγίας καὶ χριστοβαδίστου πό-

» λεως Ἱερουσαλήμ, παρόντος καὶ αὐτοῦ ἐν τῇ μεγίστῃ καὶ λαμπρᾷ
» πόλει ταύτῃ ».

Τὸ χειρόγραφον ὃ ἔχω ὑπ' ὄψιν, κτῆμα τοῦ Κ. Σοφ. Οἰκονόμου, ἀπαρτίζεται ἐκ τετραδίων 18, ἐκάστου περιέχοντος δεκαεξὶ σελίδας. Ἐν κεφαλαίοις δεκαεπτὰ καταγράφει χωρογραφικῶς τὰ μέρη ἐξ ὧν διήλθεν εἶτα δ' ἔπονται περιγραφή τῆς Κασπίας θαλάσσης· τὸ διάταγμα τῆς ἀποστολῆς του καὶ ὅποιαι κατὰ καιροὺς ἐκ τῆς Σινικῆς ἐχομίσθησαν πραγματεῖαι μετὰ τῶν τιμῶν αὐτῶν. Περιγραφή τῆς αὐθεντείας τῆς Σημπηρίας. Περιγραφή τῆς Κιταϊκῆς αὐθεντείας, καὶ τοῦ λόφου Τοργοντζίνσκου. Διήγησις περὶ τῆς ἀρχῆς τῆς μεγίστης ὀρθοδόξου αὐθεντείας, βασιλευούσης πόλεως Μόσκβας, πῶς καὶ εἰς ποῖον καιρὸν, καὶ τίνι τύχῃ τὸ τοιοῦτον μέγαλον βασίλειον ἤρξατο, καὶ τοσοῦτον ἠύξησε καὶ ἐδοξάσθη. Περί εἰδήσεως τῆς γῆς Κιταίας, καὶ περὶ βαθυτάτης Ἰνδίας. Κυρίλλου φιλοσόφου τοῦ Ῥωμαίου ὀμιλία εὐσεβοῦς διδαχῆς πρὸς τὸν εὐσεβέστατον Κανέζην Βλαδιμήρην.

Ἄρχεται δὲ ἡ διήγησις. « Ἐν 7183 Μαΐου 2 (sic) ἐμισεύσαμεν » ἐν τρισὶ πλοιαρίοις διὰ τοῦ ποταμοῦ Ἡρήσι, ἀπὸ τῆς πόλεως Το-
» μπόλσκας τῇ ἑσπέρᾳ τῆς Κυριακῆς, καὶ ἤλθαμεν εἰς τὸ τῶν Ταρ-
» τάρων Γιούρι εἰς χωρίον Κουσκούν . . .

Τελευτᾷ δέ· « Τοῖς δὲ ἀμαρτωλοῖς τὴν κόλασιν τῆς γενένης, τὸν
» ἀκοίμητον σκόλωκα, καὶ τὸ ἐξώτερον σκότος, καὶ ἡ κόλασις τέλος
» δὲν ἔχει τέτοια τιμωρία θέλει εἶσθαι, ἀπὸ τὰς ὁποίας ἀμποτες
» νὰ μᾶς ἐλευθερώσῃ Κύριος ὁ Θεὸς τῇ αὐτοῦ χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ,
» νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων, Ἀμήν ».

Τὸ ἐγχειρίδιον τοῦ Νικολάου ἐξεδόθη ὑπὸ Arnaud (perpetuité, tom. III) καὶ μνημονεύεται ὑπὸ Φλαμινίου Κορηλίου (Creta Sacra) ἐν τοῖς περὶ Λουκάρως.

Δημήτριος δὲ Προκοπίου μετ' ἐγκωμίων μνημονεύει τοῦ Μολδαβογενοῦς τούτου Λάκωνος.

Θωμᾶς Κατάνης.

Ἐγεννήθη ἐν Κύδιον τῆς Κρήτης περὶ τὰ μέσα τοῦ 17^{ου} αἰῶ-
νος, καὶ ἐξεπαιδεύθη εἰς Πατάβιον τὰς φιλοσοφικὰς ἐπιστήμας. Κα-
τ' Ὀκτώβριον τοῦ 1668, μετατεθέντος ἐκ τῆς ἐδρας τῆς λογικῆς εἰς
τὴν τῆς φιλοσοφίας Ἰωάννου Κιγάλα τοῦ Κυπρίου, διωρίσθη ὁ Κατά-
νης εἰς τὴν κενωθεῖσαν θέσιν κατὰ Μάιον 1687 μετ' ἰσθὸν διακοσίων
φλωρινίων. Τῷ 1692, καταργηθείσης διὰ δόγματος τῆς Ἑνετικῆς Γε-

ρουσίας, τῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ ἑδρας τῆς λογικῆς, προσεβιάσθη ὁ Ὠμαῖς κατὰ τὸν Ὀκτώβριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους εἰς τὴν τῆς φιλοσοφίας· καὶ τῷ 1694 ἐδιπλασιάσθη ὁ μισθός του. Ὁ Κατάνης μετὰ φήμης διδάξας παρητήθη ἑκουσίως τῆς ἑδρας τῷ 1701, καὶ ἐλθὼν εἰς Βενετιανὴν ἔζησεν ἐνταῦθα μέχρι θανάτου, ἐπισυμβάντος τῷ 1725 (1).

Ὁ Ὠμαῖς ἦν εἰδήμων τῆς ἑλληνικῆς, λατινικῆς, γαλλικῆς, καὶ ἰταλικῆς γλώσσης, « *vir doctissimus et erudissimus* » (2), ὡς λέγει ὁ Παπαδόπουλος καὶ ὁ Δημήτριος Προκοπίου. Μετέφρασεν ἐκ τοῦ ἑλληνικοῦ γαλλιστὶ τὸν Ἀκάθιστον ὕμνον, Ἐπιστολάριον κλπ.

Κατὰ Ζαβίραν μετὰ θάνατον ἐξεδόθησαν τὰ ἐξῆς τοῦ Κατατάνη—
Introduzione alle scienze—L'arte del pensare—L'oratore—Tre ragionamenti.

Φραγκίσκος Ἀκίδας, Ῥόδιος. Περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος ὁ ἐν Παρισίοις διατρίβων Κύπριος Εὐγένιος Μπενάκης προέτεινεν εἰς τὸν δούκα τῆς Σαβοΐας Κάρολον Ἐμμανουήλ Α' ἵνα διενεργήσῃ πρὸς ἀνάκτησιν τῆς Κύπρου ἐπὶ τῷ ὄρω, ὅτι ἀπελευθερουμένη ἤθελεν ἀποτρεῖ αὐτῷ τὸν ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου νενομισμένον φόρον. Ὁ δούξ ὑπὸ σπουδαίαν σκέψιν λαβὼν τὴν πρότασιν ἔστειλεν ἐν ἔτει 1600 τὸν ἐν λόγῳ Ῥόδιον Ἀκίδα, ὅστις ἐπισκερθεὶς τὴν Κύπρον ὑπέβαλεν εἰς τὸν Κάρολον Ἐμμανουήλ ὑπόμνημα περὶ τῆς καταστάσεως τῆς νήσου, δημοσιευθὲν ὑπὸ Maslatrie (*Histoire de l'île de Chypre tom III*).

Γεράσιμος Σπαρταλιώτης Κρήτης διεδέχθη ἐν ἔτει 1622 ἐν τῷ πατριαρχικῷ θρόνῳ Ἀλεξάνδρειας τὸν συμπατριώτην του Κύριλλον Λούκαριν, προβιβάσθέντα οἰκουμενικὸν πατριάρχην, καὶ τῷ 1647 παραιτηθεὶς διεδέχθη ὑπὸ Μητροφάνους Κριτοπούλου· ἀπελθὼν δὲ εἰς Ἀθῶνα ἡσυχία καὶ μεγίστη ψυχῆς γαλήνη παρέδωκε τὸ πνεῦμα, ἀναδειχθεὶς εἷς τῶν ἐνθερμοτέρων προμάχων τῆς ὀρθοδοξίας (3), καὶ οὐ τῶν εὐκα-

(1) Ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ τοῦ Φαβρικού κατὰ λάθος σημειοῦται 1700· διότι ὁ Facciolati, ἐξ οὗ παραλαμβάνεται ἡ μαρτυρία, λέγει « Anno MDCXCIV duplicadum illi stipendium est, sed primo consequentis sæculi anno sponte abdicavit; famaue contentus jam acquista sibi Venetiis vixit usque ad XXV ».

(2) Papadopoli, *Histor. Gymnas. Patav.* σελ. 189.—Facciolati, *Fasti Patavini* σελ. 283 καὶ 290.

(3) Ἀπαντῶν ὁ αἰδέμιος πρὸς τοὺς Λαθηροκαλίβινους προτεινάντας αὐτῷ τὴν ἐν Αἰγύπτῳ σύστασιν σχολείων καὶ τυπογραφείων λέγει. « Ἡμεῖς γὰρ οὔτε μηδὲν ὅλως ἀποφοιτήσαντες τῶν παραδοθέντων ἐγγράφῳ τε καὶ ἀγγράφῳ τῇ ἐκκλησίᾳ ὄρων ὑπὸ τῶν ἐγγυτέρων τοῦ Χριστοῦ πατέρων, καὶ τῆς πρώτης πίστεως, οὔτε ταῖς ἀκοαῖς γούν ἐνηχρηθῆναι τὸ τῆς ἀποκαταστάσεως ἀνεχόμεθα ὄνομα· ἂν γούν παθούσιν ἡμῶν

ταφρονήτων λογίων τοῦ καιροῦ του. Συνέγραψε πολλά, καὶ μάλιστα κρίσεις καὶ ἀναπτύξεις εἰς τὴν ἱερὰν γραφὴν, κατὰ Ἰουδαίων, λόγους πανηγυρικούς, ἐκκλησιαστικὴν ἠστορικὴν κλπ.

Θεοφάνης Ἱεροσολύμων· ἐν ἔτει 1608 παραλαβὼν ἀπὸ τοῦ συγγενοῦς του Σωφρονίου Δ' τὸν πατριαρχικὸν θρόνον εἰργάσθη ἀνεκδότως καὶ πρὸς στήριξιν τῆς ὀρθοδοξίας, πατάσων τὰ ὑπὸ τῶν λατίνων ἐνσπειρόμενα ζιζάνια, καὶ εἰς διακόσμησιν τῶν ἱερῶν τόπων πολλὰς καὶ μακρυνὰς ἐπιχειρήσας ὁδοιπορίας εἰς ἀναζήτησιν τοῦ ἐλέους τῶν ἀπανταχοῦ ὀρθοδόξων. Ἀπεβίωσε τὴν 15 Δεκεμβρίου 1645, καὶ συνέγραψε, κατὰ Ζαβίραν, Συναγμάτιον κατὰ λατίνων περὶ ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἐπιστολὰς κλπ.

Ἀρσένιος Ἱερομόναχος, ἤκμαζεν ἐπὶ Παρθενίου πατριάρχου τοῦ διαδεχθέντος τὸν Κονταρῆν. Ἐβρίκος ὁ Ἰλάριος λέγει τοῦτον « *græcum hieromonachum ad miraculum doctum* ». Ὁ Ἀρσένιος ἔγραψε πρὸς τινα φίλον του ἐπιστολὴν, ἐν ἣ ἐκτραγωδεῖ τὰ περὶ Κυρίλλου τοῦ Λουκάρεως. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἐδημοσιεύθη ὑπὸ Ἀλλατίου (*de Consensu* σελ. 1022).

Ἀθανάσιος ὁ Ῥήτωρ. Διατρίβων περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 12' αἰῶνος ἐν Παρισίοις ἐφιλοπόνησε τὰ ἐξῆς φιλοσοφικὰ συγγράμματα—Ἀριστοτέλης ἑαυτὸν περὶ τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς διατρανῶν—Μέθοδος, ἣ διαπληκτίζεται τὰ λογικὰ—Μέθοδος συνοπτικὴ, ἣ τὴν νίκην ἀληθῶς αἰρεῖ ὁ μαχόμενος, ἣ ἣ τὰ μέσα πρὸς μάχην καὶ νίκην εὕρισκεται, καθάπερ ἐκ τοῦ φιλοσόφου Ἀδράστου καὶ Μοδεράτου κατ' Ἀριστοτέλην ὁ θαυμαστός καὶ μέγας ἰστόρησεν Ἰαμβλίχος—Τρυφὴ ψυχῆς ἣ κῆπος ἐκ τῶν τῷ μεγάλῳ Ἰαμβλίχῳ πονηθέντων φυτευθεῖς (1)—Ἀνατροπὴ δογμάτων τοῦ περὶ αἰσθήσεως τῶν ὄντων (2).

σκοπὸς ἐστὶν ἀπαραλλάκτως δέξασθαι ἅπαντα τὰ παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων παραδοθέντα ἡμῖν διὰ γραμμάτων δηλώσατε, ἵνα ἐλλόντες σκεψώμεθα ποῖω τρόπῳ τὸ πᾶν ἡμῖν ἀνοστὸν γενήσεται· ἄλλως γὰρ ἂν εἰς μάτην γενήσοιτο ἡ συνέλευσις· περὶ δὲ τῶν φροντιστηρίων φησὶ ἂν μὲν οἷόν τε ἢ τοῦτοις ἐπιστατεῖν ὀρθοδόξου παιδοτρίας καὶ γυμνασῆς εἰς τὰ καθ' ἡμᾶς δόγματα, καλὸν ἢ ἐπινοῖα· ἄλλως δὲ καὶ ἐνὸς μόνου ἑτεροδόξου διδάσκειν ἂν ἐν τοῦτοις ἐπαγγελλομένου οὐ δέχομαι· κρείττων γὰρ μετ' εὐσεβείας ἀμαθία, ἢ ὡς τὰ πολλὰ ὁ κατὰ Θεὸν συνέζευκται ζῆλος, ἢ ἐπιστήμη μετὰ δυσσεβείας καὶ Θεοῦ ἀπαλλοτριούσα». (*Allatii, de Consensu*, σελ. 1014—Πανδώρα, 1864, σελ. 398).

(1) Ἐδημοσιεύθη ἐλληνολατινιστὶ ἐν Παρισίοις τῷ 1641.

(2) Τοῦ κατὰ Καμπανέλλα συγγράμματος τούτου τοῦ Ἀθανασίου ἐξεδόθη σύνοψις ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν « Ἀντικαμπανέλλα κατ' ἐπιτομήν ».

Ἐπεβίωσεν ὁ Ἀθανάσιος ἐν Παρισίοις τῇ 13 Μαρτίου 1663, γεγονώς ἐτῶν 92 (¹).

Ματθαῖος ὁ Μυραίων. Κατήγετο ἐκ Πωγωνιανῆς τῆς Ἠπείρου καὶ καταλέγεται ὑπὸ Δοσιθέου μεταξὺ τῶν τότε ἐπισήμων λογίων, γράφας κατὰ Ζαβίραν πολλὰ διὰ στίχων, καὶ κανόνας κατὰ Λατίνων. Πρὸς τούτοις — Ἱστορίαν τῶν κατὰ τὴν Οὐγγροβλαχίαν τελεσθέντων, ἀρξαμένην ἀπὸ Σερβάνου βοεβόδα μέχρι Μιχαὴλ βοεβόδα, ἐκδοθεῖσαν ἐν Βενετία τῷ 1683 καὶ 1768. Ἐν τέλει εὑρίηται — Παραγγέλματα πρὸς Ἀλέξανδρον τὸν βοεβόδαν. Τῷ 1621 διατρίβων εἰς τὴν ἐν Οὐγγροβλαχίᾳ μονὴν τοῦ Δάλου προσήνεγκεν ὠραῖον Εὐαγγέλιον πρὸς Ἀνθιμον μητροπολίτην Ἀδριανουπόλεως, ἐπιγράψας καὶ στιχηρὰν σημείωσιν (²).

Ναθαναὴλ Κανόπιος. Ἐγεννήθη ἐν Κρήτῃ καὶ ἐχρημάτισε πρωτοσύγγελος Κυρίλλου τοῦ Λουκάρεως. Μεταβάς εἰς Ἀγγλίαν διέτριψεν ἐπὶ τινα ἔτη, καὶ ὕστερον μετέβη εἰς Ὀλλανδίαν, ὅπου δωροδοκῆθεις ὑπὸ τῶν Λουθηρανῶν ὑπεσχέθη ἵνα μεταφράσῃ τὰς θεολογικὰς εἰσηγήσεις τοῦ Λουθήρου καὶ εἰσαγάγῃ αὐτὰς εἰς τὴν ἀνατολικὴν ἐκκλησίαν. Ἐγράψε τῇ 4 Ἰουλίου 1635 μαρτύριον τοῦ Λουκάρεως.

Ματθαῖος Βυζάντιος, ἱερομόναχος καὶ ἀρχιμανδρίτης. Τῷ 1606 διατρίβων ἐν Σμολένσκη τῆς Ῥωσσίας ἔγραψε βίον Δημητρίου τοῦ βασιλέως τῆς Μοσχοβίας, Σαντομίρου βοεβόδα, καὶ ἀρχόντων Λεχίας (³).

Ἀθανάσιος μητροπολίτης Τραπεζοῦντος, ὁ ἐπιλεγόμενος Δαιμονοκαταλύτης, ἀκμάζων τῷ 1600 συνέθετο περιγραφὴν τῆς μονῆς τοῦ Σουμελά (⁴).

Ματθαῖος Γαλατιανός, ἱερομόναχος Κύπριος. Διατρίβων τῷ 1603 ἐν Βενετία ἐπεμελήθη τὴν ὑπὸ Πινέλλου ἔκδοσιν τοῦ Μηναίου τοῦ Ἰανουαρίου.

Ματθαῖος ἱερομόναχος ὁ Κολυζήθης, ποτὲ ἀρχιμανδρίτης Προκονήσου. Ἐπεμελήθη τὴν ὑπὸ Πινέλλου ἔκδοσιν τοῦ Θησαυροῦ Δαμασκηνοῦ τοῦ Στουδίτου.

Θεοφάνης Ξεράκιος Κύπριος. Προχειρισθεὶς τῷ 1607 μητροπολίτης Φιλαδελφείας, ἐπὶ δεκαπενταετίαν καλῶς διώκησε τὸν θρόνον. Ἐπεμελήθη καὶ διώρθωσεν ἐν Βενετία τὰς ἐκδόσεις τοῦ Νέου Θησαυροῦ (1610), Μηναίου τοῦ Ἰανουαρίου (1612) καὶ Μαρτίου (1625).

(¹) Ζαβίρα, Ἑλληνικὸν Θέατρον.

(²) Πρακτικὰ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Φιλολογ. Συλ. τομ. Β', φυλ. Ζ', σελ. 64.

(³) Ζαβίρας. (⁴) Παρθ. Μεταξοπούλου, Κτιτορικὸν Σουμελά.

Νεόφυτος ιεροδιάκονος τοῦ μητροπολίτου Φιλαδελφείας. Ἐπεμελήθη τὴν ὑπὸ Ἀντωνίου Πινέλλου ἔκδοσιν τοῦ Τυπικοῦ (1615).

Θεολόγητος Μοσχολέος, Κρής. Ἐγραψε διὰ στίχων βίον τοῦ ἁγίου Νικολάου ἐκδοθέντα παρὰ Πινέλλω τῷ 1626 ἐν τέλει τοῦ στιχοιουργήματος ἀναγινώσκεται.

Θεολογίτου ποίημα Κρητὸς τοῦ Μοσχολέου,
καὶ ἐτυπώθη μὲ ἔξοδον Κρητὸς ποιητοῦ νέου.

Πέτρος Σταυρινός. Γεννηθεὶς ἐν Κύπρῳ ἦλθε κατὰ τὸ ἔτος 1594 εἰς Ῥώμην καὶ κατετάχθη τρόφιμος τοῦ Γρηγοριανοῦ φροντιστηρίου μετὰ ὀκταετῆ ἀκρόασιν ἐξελθὼν κατετάχθη εἰς τὸ τάγμα τοῦ Ἰησοῦ (17 Σεπτεμβρίου 1602), καὶ διορίσθη πνευματικὸς τῶν ἐν Ῥώμῃ Ἑλλήνων, καὶ καθηγητὴς τῆς φιλοσοφίας. Ὑστερον ἐστάλη εἰς τὴν Ἀνατολὴν πρὸς προσηλυτισμὸν, καὶ ἀπεβίωσεν ἐν Ἀθῶνι τὴν 15 Ἰουλίου 1633 (1).

Μιχαὴλ Νευρίδας, ἐγεννήθη ἐν Χίῳ καὶ ἦν ἐκ μητρὸς θείος Λέοντος τοῦ Ἀλλατίου. Ἐπὶ δεκαετίαν σπουδάζας εἰς τὸ ἐν Ῥώμῃ Γυμνάσιον, ἐστάλη ὑπὸ πάπα Κλήμεντος Η΄ εἰς τὴν πατρίδα του πρὸς προσηλυτισμὸν. Ἐλθὼν συνήργησεν εἰς ἴδρυσιν τοῦ σχολείου τῶν Ἰησοῦιτῶν, καὶ ἐπανελθὼν εἰς Ῥώμην κατετάχθη εἰς τὸ τάγμα τοῦ Ἰησοῦ, ἐν ᾧ ἐπὶ τριακονταετίαν διετέλεσε, καὶ ἀπέθανεν εἰς Παλέρμον (2).

Γεώργιος Μοσχέτης. Ἐγεννήθη ἐν Κρήτῃ καὶ ἐξεπαιδεύθη ἐν Ῥώμῃ καὶ Παταβίῳ. Ἐγένετο διδάσκαλος Καρόλου ἐγγονοῦ τοῦ μεγάλου δουκὸς τῆς Τοσκάνης, καὶ ὕστερον διορίσθη δημόσιος διδάσκαλος ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Πίζης, ἐνταῦθα δὲ καὶ ἀπεβίωσε διαδεχθεὶς ἐν τῇ ἑδρᾷ ὑπὸ Γεωργίου Κορσείου τοῦ Χίου (3).

Νικόδημος Γοργορίνης. Ἐγεννήθη ἐν Κυπαρισσίᾳ (Arcadia) τῆς Τριφυλίας καὶ ἐλθὼν εἰς Ῥώμην κατετάχθη ἐν ἔτει 1588 τρόφιμος τοῦ Γρηγοριανοῦ φροντιστηρίου. Τακτικῶς διακούσας τὴν σειρὰν τῶν μαθημάτων ἐστάλη ὑπὸ τῆς προπαγάνδας εἰς Πελοπόννησον πρὸς προσηλυτισμὸν πανταχόθεν ὁμοῦς διωκόμενος κατεμνηύθη ἐπὶ τέλους ὑπὸ τῶν συμπατριωτῶν του εἰς τοὺς Τούρκους, καὶ μόλις διέφυγε τὴν καταδίκην διὰ χρημάτων καταβληθέντων ὑπὸ τῶν Λατίνων. Ἡ

(1) Rodotà, Storia del Rito Greco, tom. III.

(2) Allatii, de Consensu.

(3) Rodotà.

Ῥωμαϊκῆ αὐτῆ εἰς ἀμοιβὴν τῶν παθημάτων αὐτοῦ τῷ ἔδωκε τὸν κενὸν τίτλον μητροπολίτου τῆς Πελοποννήσου (1).

Ἰωσαῖατ Ἀζάλης. Ἐγεννήθη καὶ ὁ δραπετίδης οὗτος εἰς Πελοπόννησον καὶ ἐξεπαιδεύθη ἐν Ῥώμῃ· ἐδίδαξεν ἐν Μεσσήνῃ τὰ ἑλληνικά, καὶ ὕστερον ἐστάλη εἰς Ἀθήνας πρὸς διάδοσιν τῶν παπικῶν καινοτομιῶν. Κακῶς ὁμως ὑποδεχθεὶς ἐπανῆλθεν εἰς Ῥώμην, καὶ ἐστάλη πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν εἰς τὴν Ἀνατολήν, καὶ ἰδίως τὴν Συρίαν. Ὁ Ἀζάλης ἐγίνωσκε πολλὰς γλώσσας καὶ ἰδίως τὴν Τουρκικὴν, συγγράψας, κατὰ Ῥοδοτάν, πολλὰ καὶ διάφορα.

Δημήτριος Φαλληρέος. Ἐγεννήθη ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ἐξεπαιδεύθη ἐν Ῥώμῃ. Ἐδίδαξε τὴν ἑλληνικὴν καὶ εἶτα τὴν φιλοσοφίαν εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Σαπιέντζας, καὶ ἐνταῦθα ἀπεβίωσεν ἀφήσας κληρονόμον αὐτοῦ τὸ ἑλληνικὸν γυμνάσιον. Ὁ Φαλληρέος, κατὰ Ῥοδοτάν, ἔγραψε καὶ ἐξέδωκε—Περὶ ψυχῆς—Γραμματικὴν—Τουρκικὸν Λεξικόν.

Κορτέσιος Βρανάς. Ἐγεννήθη ἐν Ἀλβανίᾳ καὶ ἐξεπαιδεύθη ἐν Ῥώμῃ μετὰ τὸ πέρας τῶν μαθημάτων διωρίσθη ἐφημέριος τῆς ἐν Νεαπόλει ἑλληνικῆς ἐκκλησίας, διδάξας καὶ δημοσίᾳ τὰ ἑλληνικά εἰς τὰ ἐκεῖ σχολεῖα. Ἐγραψε—De graecae et Latinae missae consensu, ἐκδοθὲν τῷ 1603 (2).

Μιχαὴλ Μελλίμος. Ἐσπούδασε καὶ ὁ Κρῆς οὗτος ἐν Ῥώμῃ ὕστερον ἐλθὼν εἰς τὴν πατρίδα του πρὸς προσηλυτισμὸν καὶ παρά πάντων διωκόμενος, καὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν συγγενῶν ἀποβαλλόμενος, ἐλεεινῶς ἐτελεύτησε.

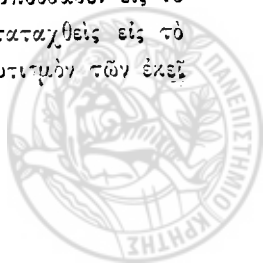
Πέτρος Κολλέττης. Ἐγεννήθη ἐν Λευκωσίᾳ τῆς Κύπρου καὶ μετὰ τὴν περαιοσιν τῶν ἐν τῷ Γρηγοριανῷ φροντιστηρίῳ σπουδῶν του, προσχειρίσθη δυτικὸς ἐπίσκοπος τῆς ἐν Κρήτῃ Χερρόνησου.

Ραφαὴλ Βεργάσας. Ἐγεννήθη ἐν Χίῳ, ἐξεπαιδεύθη ἐν Ῥώμῃ, καὶ διετέλεσεν ὕστερον καθηγητὴς τῶν Ἑλληνικῶν ἐν τῇ Βατικανῇ βιβλιοθήκῃ.

Γεώργιος Πιέρης Χίος. Ἐπὶ δεκατέσσαρα ἔτη ἐσπούδασεν εἰς τὸ ἐν Ῥώμῃ Ἑλληνικὸν γυμνάσιον, καὶ ὕστερον καταταχθεὶς εἰς τὸ τάγμα τοῦ Ἰησοῦ ἐστάλη εἰς Κορσικὴν πρὸς προσηλυτισμὸν τῶν ἐκεῖ Ἑλλήνων.

(1) Rodotā.

(2) Αὐτίθ.

Νικηφόρος Μελισσηνός, έπονομαζόμενος και Κομνηνός, έξεπαιδεύθη εις τὸ ἐν Ῥώμῃ Ἑλληνικὸν γυμνάσιον, ὅπου και ἐδίδαξε τὴν ἑλληνικὴν. Ὑστερον ἐπέμφθη ὑπὸ τοῦ πάπα Παύλου Γ' εἰς τὴν Ἀνατολὴν ἵνα κηρύξη μετὰ τοῦ εὐαγγελίου και τὰς καθολικὰς καινοτομίας, λαβῶν και τὸν κενὸν τίτλον μητροπολίτου Νάξου· ἐπὶ τῆς πατριαρχείας τοῦ Ῥαφαήλ (1603—8) ἔλθων εἰς Κωνσταντινούπολιν ὅπως κατορθώσῃ και ἀναγνωρισθῇ ὑπὸ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας ὑπὸ τὴν ἄνω ιδιότητα, μόλις ἠδυνήθη νὰ σωθῇ φεύγων ἀπὸ τῆς ὀργῆς τοῦ ἐξεγερθέντος κατὰ τοῦ δραπετίδου τούτου ὄχλου. Ἐπανελθὼν δ' εἰς Ἰταλίαν διωρίσθη ἐπίσκοπος Κρότωνος, και ἔγραψε περὶ τῶν ἐθίμων και τελετῶν τῆς ἑλληνικῆς ἐκκλησίας (1).

Γεώργιος Τραπεζούντιος ἱερομόναχος. Ἐγραψεν ἐν ἔτει 1626 ἐπιστολὴν πρὸς Σωφρόνιον πρωτοσύγγελον περὶ τῶν δόλων τῶν Ἰησουϊτῶν, και μαρτύριον τῆς ἡγεμονίδος τῶν Ἰσθίων Κητάβας ζέοντι ἐλαίῳ ὑπὸ τῶν Περσῶν θανατωθείσης (2).

Εὐστάθιος Μαρτίος Λευκάδιος· ἐνεργὸν μέρος λαβὼν εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ δουκὸς Νεβέρ ἐν Ἑλλάδι ὑποκινουμένην ἐπανάστασιν ἔγραψεν ἐν ἔτει 1623 ὑπόμνημα περὶ τῆς πατρίδος του, ἐκδοθὲν ὑπὸ Βουσῶν (*Nouvelles Recherches sur la Morée*).

Νικόλαος Δριμητικὸς Κρής στιχουργός, συνθέσας τῷ 1627 τὴν γνωστὴν ἱστορίαν τῆς εὐμορφῆς Βοσκοπούλας, ἐκδοθεῖσαν ἐν Βενετίᾳ τῷ 1627, 1752, 1760, και πολλακίς μέχρι τουνῶν.

Ῥωμανὸς Νικηφόρος ἱερομόναχος ἐκ Θεσσαλονίκης. Ἐλθὼν εἰς Γαλλίαν ἐξέμωσε τὴν πάτριον θρησκείαν και κατετάχθη εἰς τὸ τάγμα τῶν καπουσίνων. Ἐγραψε στοιχειώδη γραμματικὴν τῆς ἀπλοελληνικῆς, και κατ' ἔκτασιν τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς (3).

Νικόλαος Μαρτελάος, ἐγεννήθη ἐν Ζακύνθῳ και ἐξεπαιδεύθη ἐν Ῥώμῃ· παρεστάθη εἰς τὰς διδασκαλικὰς ἐξετάσεις τοῦ συμπατριώτου τοῦ Νικολάου Κουρσούλα και ἀναφέρεται εἰς τὸ πτυχίον αὐτοῦ. Ἀνγκορευθεὶς νομοδιδάσκαλος ἐπανῆλθεν εἰς τὴν πατρίδα του και προαχθεὶς εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ συνδίκου ἐξέδοτο λαμπρὰς διατάξεις, καθ' ἣν ἐποχὴν ὁ ἐνσκήψας λοιμὸς ἐμάττιζε τὴν νῆσον (4).

(1) Αὐτίθι.—Ζαβίρας.

(2) Fabricii, Bibliotheca Graeca, XI, σελ. 134. Τὸ τελευταῖον ἐξέδοθη ἐν ἔτει 1660 ἑλληνολατινιστὶ ὑπὸ Ῥιθέτου.

(3) Ζαβίρας. (4) Π. Χιώτου βίος Κουρσούλα.

Νικόλαος Μαρμάτουλος, Ἀθηναῖος, σπουδάζας ἐν Ῥώμῃ, καὶ μνημονευόμενος εἰς τὸ διδακτορικὸν πτυχίον τοῦ Κουρσούλα· πιθανῶς ἐστὶν ὁ ὑπὸ Μονφωκὸν (*Bibliotheca bibliothecarum*) μεταξὺ τῶν καλλιγράφων ἀριθμούμενος Νικόλαος Ἐρμάτουλος.

Μιχαὴλ Κορέσιος Κρής, σπουδάζας ἐν Ῥώμῃ, καὶ μνημονευόμενος εἰς τὸ πτυχίον τοῦ Κουρσούλα· ἦτο μέλος τῆς ἐν ἔτει 1635 ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ καρδινάλιου Βαρβερῖνη ἰδρυθείσης Βασιλικῆς Ἀκαδημίας⁽¹⁾.

Ἰερόθεος Κεφαλλῆν, ἀρχιμανδρίτης, ἔγραψε περὶ τοῦ ἐν Κεφαλληνίᾳ συμβάντος σεισμοῦ τῇ 30 Σεπτεμβρίου 1627⁽²⁾, καὶ ἐδαπάνησεν εἰς ἔκδοσιν τῆς Ἑρμηνείας εἰς τὸ Ἄσμα Ἀσμάτων Θεοδορήτου Κύρου (1639).

Γρηγόριος Μυρμεκουσιανός, ἐγεννήθη ἐν Χίῳ καὶ ὑπῆρξεν ὁ ἐπισημότερος τῶν μαθητῶν Γεωργίου τοῦ Κορεσίου. Διωρίσθη ἡγούμενος τῆς ἐν πατρίδι αὐτοῦ Νέας Μονῆς, καὶ ὕστερον ὠνομάσθη ὑπὸ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας πρωτοσύγγελος. Ἀπανθίσας ἐκ τῶν συγγραμμάτων τοῦ διδασκάλου του συνέθετο Σύνοψιν τῶν θείων καὶ ἱερῶν δογμάτων τῆς Ἀνατολικῆς ἐκκλησίας, ἐκδοθεῖσαν Ἐνετίῃσι τῷ 1635. Ὑπὲρ τοῦ Γρηγορίου, διασυρθέντος ὑπὸ Σχμιδίου, ἔγραψεν ὁ Arnauld⁽³⁾.

Ματθαῖος Μούττης, Κύπριος, ἀρχιδιάκονος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, ἔγραψεν ἱερὰν Κατήχησιν τυπωθεῖσαν ἐν ἔτει 1633.

Ἀνδρέας Εὐγενικός, Ἐφέσιος, ποιητὴς ἀριστὸς· τούτου εὑρηται ἐλεγεῖον εἰς Νεοφύτου Ῥοδινοῦ βίβλον (1628)⁽⁴⁾.

Φίλιππος Κύπριος, πρωτονοτάριος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, ὡς τοιοῦτος ὑπογραφόμενος εἰς τὴν κατὰ Μάϊον τοῦ 1642 καταδίκην τῶν ἐπ' ὀνόματι τοῦ Λουκάρως Καλβινικῶν κεφαλαίων, καὶ εἰς τὴν κατὰ Μάρτιον τοῦ 1643 πατριαρχικὴν ἔγκρισιν τῆς ἐξελληνίσεως τῆς κατηχήσεως Πέτρου τοῦ Μογίλα. Συνέγραψε Χρονικὸν τῆς ἑλληνικῆς ἐκκλησίας ἐκδοθὲν μετὰ λατινικῆς μεταφράσεως ἐν ἔτει 1679 ὑπὸ Νικολάου Βλαγκάρδου, καὶ ὑπὸ Βανδουρίου τῷ 1711· μόνον δὲ ἡ λατινικὴ μετάφρασις μετὰ τῶν σημειώσεων Ἑρρίκου τοῦ Ἰλαρίου ἐξεδόθη τῷ 1687 (*Philippi Cyprii Chronicon Ecclesiae Graecae, Lipsiae et Francofurti* 1687).

(1) Rodotà.

(2) Fabricii, *Biblioth. Graeca* XI, 637.

(3) Βλαζτου Ν:ακ:—Allatii, de Georgiis—Fabricii, *Biblioth. Graeca*.

(4) Ζαβίρας.

Χρυσόσκουλος, λογοθέτης τοῦ Γενικοῦ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, καὶ ὡς τοιοῦτος ὑπογράφεται εἰς τὴν ἐπὶ Παρθενίου κατὰ Μάϊον τοῦ 1642 καταδίκην τῶν Λουθηρανικῶν κεφαλαίων. Ἐγράφε διήγησιν τῶν μηχανημάτων τῶν Ἰησουϊτῶν τῶν κατὰ Κυρίλλου τοῦ Λουκάρεως γενομένων ἐν ἔτει 1627 καὶ 1628, δημοσιευθεῖσαν ὑπὸ Ἀὔμων (Monumens authentiques de la religion des Grecs).

Νικηφόρος Πασχαλεὺς ἱερομόναχος Κερκυραῖος· διατρίβων ἐν Βενετία ἐχρημάτισε διορθωτὴς τοῦ τυπογραφείου τῶν Πινέλλων, καὶ ἐπεμελήθη τὰς ἐκδόσεις τῶν Μηναιῶν Δεκεμβρίου (1602), Ἰουλίου (1623), Φεβρουαρίου, Ἰουνίου, Αὐγούστου, Νοεμβρίου (1626), Σεπτεμβρίου καὶ Ὀκτωβρίου (1628). Προστάξει τοῦ διδασκάλου καὶ γέροντός του Θεοφάνους Ξενακίου ὁ Πασχαλεὺς συνέγραψε τὸ ἐξῆς ἐκδοθὲν μετὰ θάνατον — Ἐξομολογητᾶριον ὠφέλιμον κατὰ πολλὰ καὶ ἀναγκαῖον περὶ τοῦ μυστηρίου τῆς μετανοίας καὶ ἐξετάσεως τῆς συνειδήσεως ἐκείνων ὁποῦ ἐπιθυμοῦσι νὰ ἐξομολογηθῶν ὀρθὰ καὶ πιστὰ. Ἐνετίησι παρὰ Νικολάω Γλυκεῖ, ἀρχογ'. Ἐκτὸς τούτων ὁ Νικηφόρος ἐξέδωτο ἑλληνολατινιστὶ τὸν βίον ἁγίου Ἀνδρέου τοῦ Κρητός.

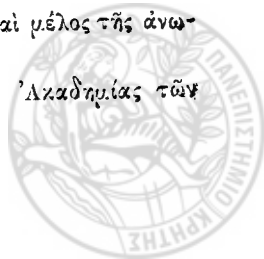
Θεοφίλακτος Ζαμφουράρος, Κρῆς, ἱερομόναχος. Ἐν Βενετία διαμένων ἐπεμελήθη διαφόρους ἐκδόσεις ἐκκλησιαστικῶν βιβλίων, ὡς Τυπικοῦ (1605 καὶ 1643), Νέου Θησαυροῦ (1624, 1624, 1628, 1646), τῶν ὑπὸ τοῦ Μαργουνίου μεταφρασθέντων βίων τῶν ἁγίων (1620), Ἀνθολογίου (1639, 1644), Εὐχολογίου (1642) καὶ τῶν Μηναιῶν Ἰουλίου καὶ Μαρτίου (1642), Νοεμβρίου (1644, 1649), Φεβρουαρίου (1643), Αὐγούστου (1649), Σεπτεμβρίου καὶ Ὀκτωβρίου (1643). Ἀποθνῄσκων ἐν ἔτει 1659 ἐκληροδότησε τὴν βιβλιοθήκην αὐτοῦ εἰς τὴν ἑλληνικὴν κοινότητα (1).

Στυρίδων Ἀταβίλας, Κερκυραῖος. Ἦτο μέλος τῆς ἐν τῇ πατρίδι του τῷ 1656 ἰδρυθείσης Ἀκαδημίας τῶν Ἐξησφαλισμένων, καὶ ἐπαινεῖται ὡς ἐξοχος ἰατρός· ἀπεβίωσεν ἐν ἔτει 1658 συντριβείς ὑπὸ τὰ καταπτώματα τὰ ἐκ τοῦ ἐμπρησμοῦ πυριτοθήκης τινος προσενηθέντα.

Παναγιώτης Ἰουστιανὸς Κερκυραῖος καὶ οὗτος καὶ μέλος τῆς ἀνωτέρω Ἀκαδημίας, γράψας ὠδῆριά τινα.

Δημήτριος Ρίκης Κερκυραῖος, γραμματεὺς τῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐξησφαλισμένων.

(1) Velado, Colonis Graeca in Venezia.

Νικόλαος Καρτάνος. Ἐτετίμητο τῷ ἵπποτικῷ παρασήμερῳ ὑπὸ τῆς Ἑνετικῆς Δημοκρατίας, καὶ ἀπατέλει μέλος τῆς ἐν τῇ πατρίδι του Ἀκαδημίας ⁽¹⁾.

Ἰωαννίκιος Μαρκοράς, Κερκυραῖος ἀκμάζων τῷ 1642. Συνέγραψε περὶ Μετεώρων, ἐκδοθὲν Ἐνετίῃσι 1642 — Περὶ Μετάλλων — Ἐγκώμιον ἐπιτάφιον εἰς Ἀλέξιον Ῥαρτοῦρον πρωτοπαπὰν Κερκύρας. Μετέφρασεν εἰς τὸ ἀπλοελληνικὸν τὸν βίον τοῦ ἁγίου πατρὸς καὶ μητροπολίτου Κερκύρας Ἀρσενίου ⁽²⁾.

Κύριλλος Χίος ἱεροδιάκονος. Ἐγραψε καὶ ἐξέδοτο εἰς Παρισίους τῷ 1643 *Ψυχοφελὲς Σαρκαντάρι*, ἦγουν ἐξήγησιν ψυχοφελῆ διὰ σαράντα στίχων ⁽³⁾. Ἦτο φίλος Λεονάρδου Φιλαρᾶ, ὅστις ἀπελθὼν ἐκ Παρισίων ἀφῆκεν εἰς τὸν Κύριλλον τινὰς τῶν χειρογράφων ποιήσεών του, ἐξ ὧν οὗτος ἐξέδωκεν ἐν ἔτει 1644, ὡς ἐβρέθη, τὴν εἰς τὴν σύλληψιν τῆς Θεοτόκου ὠδὴν.

Βασίλειος Χατζῆ-Κυριακοῦ, ἀκμάζων κατὰ τὸ 1650 συνέγραψε βίον, μαρτύριον, καὶ ἀκολουθίαν Δημητρίου νεομάρτυρος τοῦ ἐκ Φιλαιδελφείας ⁽⁴⁾.

Μιχαὴλ Σουμάκης Ζακύνθιος, μεταφράσας ἀπὸ τοῦ ἰταλικοῦ ἐξέδοτο ἐν Βενετίᾳ τῷ 1658 τὸν Πιστὸν Ποιμένα (*Pastor lido*) τοῦ Γουαρίνη.

Νικόδημος ἐκ Φάσιδος τῆς Κολχίδος ἱερομόναχος, ἀκμάζων ἐν ἔτει 1665 συνέγραψεν ἱστορίαν τῆς ἐν Τραπεζοῦντι μονῆς τοῦ Σουμελᾶ, καὶ ἀκολουθίαν τῶν ἁγίων Βαρνάβα καὶ Σωφρονίου ⁽⁵⁾.

Καλλιόπιος Καλλιέργης ἐκ Κύδωνος τῆς Κρήτης συνέθετο μετὰ τοῦ συμπατριώτου του Μπουναλιῆ τὴν ἐν Βενετίᾳ τῷ 1661 ἐκδοθεῖσαν ἀκολουθείαν τοῦ ἁγίου Γοβδελαῖ. Ἐν τῇ ἐκδόσει εὑρηται καὶ ἐπίγραμμα τοῦ Καλλιοπίου εἰς Μελέτιον τὸν Χορτάκιον. Παρέφρασεν ὁ Καλλιέργης καὶ τὰς εὐχὰς τῆς μεταλήψεως δημοσιευθείσας ἐν Ἐκλογαῖς Ἐνετίῃσι 1803 (σελ. 76 καὶ ἔπομ).

Μάρκος Δεφαράνας, Κύπριος ἔγραψε διὰ στίχων τὴν ἱστορίαν τῆς Σωσάνης τυπωθεῖσαν Ἐνετίῃσι τῷ 1663. Τὸ ὄνομα τοῦ ποιητοῦ ἀναγινώσκεται ἐν τῇ ἀκροστιχίδι τοῦ προομίου.

(1) Μουστοξύδου, περιπτῶν ἐν Κερκύρα Ἀκαδημιῶν.

(2) Ζαβίρας.

(3) Fabricius — Βλαστοῦ Χιτσά.

(4) Ζαβίρας.

(5) Κριτορικὸν Σουμελᾶ.

Σταυρινός. Ἐγεννήθη ἐν Δελβίνῳ καὶ ἐχρημάτισε βεστιάριος τοῦ ἡγεμόνος τῆς Βλαχίας. Αἰχμαλωτισθεὶς ὑπὸ τῶν Γερμανῶν ἐρρίφθη εἰς τὸ δεσμοτήριον τῆς Βιστρίτζας, ὅθεν ἀπελευθερωθεὶς ἐφονεύθη ὕστερον μετὰ τοῦ υἱοῦ του ἀδίκως καὶ παραλόγως ὑπὸ Στεφάνου τοῦ βοεβόδα. Συνέγραψεν Ἀγθοραγαθίας Μιχαὴλ βοεβόδα τυπωθεῖσας Ἐνετίῃσι παρὰ Ν. Γλυκεῖ ἐν ἔτει 1668 καὶ 1683 (1).

Συρέσιος ὁ ἐπιλεγόμενος Ἑλληδικός. Ἦτο, κατὰ Ζαβίραν, ποιητὴς δόκιμος καὶ δεινὸς ἐν ἐπιγράμμασι, ἀκμάζων ἐν ἔτει 1670· συνέθετο ἠρωελεγεῖα καὶ ἰαμβεῖα σωζόμενά ποτε ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ λογοθέτου Ἀδριανουπόλεως Ἀθανασίου Ἀμπρᾶ.

Κωρστιατῆρος Ῥοδοκαράκης. Ἐγεννήθη ἐν Χίῳ καὶ ἐξεπαιδεύθη ἐν τῷ Ὄξωνίῳ πανεπιστημίῳ. Φοιτητὴς ὢν συνέθετο ἑλληνιστὶ διάφορα ποιήματα εἰς Κάρολον Β΄ βασιλέα τῆς Ἀγγλίας ἐκδοθέντα ἐν ἔτει 1668 ἐν Ὄξωνίᾳ.

Ἀνθιμος Διακρούσης, Κεφαλλῆν' διατρίβων ἐν Βενετίᾳ ἐπεμελήθη τὴν ἔκδοσιν διαφόρων ἐκκλησιαστικῶν βιβλίων, καὶ ἰδίως τὰς γενομένας ἀνατυπώσεις τῶν τοῦ Ἀγαπίου Λάνδου ἄδηλον πότε τὸν μοναχικὸν βίον ἀσπασθεὶς μετωνομάσθη Ἀκάκιος. Μετέφρασεν εἰς τὴν ἀπλοελληνικὴν τὴν ὑπὸ Γρηγορίου Ταυρομενίας ἐξήγησιν τῶν ἑνδεκα ἔθωνων εὐαγγελίων, συνεκδοθεῖσαν τῷ Κυριακοδρομίῳ τοῦ Ἀγαπίου. Τῷ 1667 ἔγραψε διὰ στίχων διήγησιν τοῦ Κρητικοῦ πολέμου, ἀνατυπωθεῖσαν τῷ 1679 (2). Μετὰ τῆς διηγήσεως ἐξεδόθησαν τοῦ αὐτοῦ Διακρούση Ἐθῆνοι εἰς τὴν δυστυχισμένην Κρήτην, περὶ Γυναικῶν καὶ Εὐχῆ εἰς τὴν Παναγίαν. Παρέφρασε διὰ στίχων τὰς εὐχὰς τῆς Μεταλήψεως, καὶ ἔγραψε στίχους εἰς τὴν Μακαρίαν Τριάδα, Πένθος τῆς μεγάλης Παρασκευῆς, καὶ ἑτέρους στίχους εἰς τὸν Χριστόν. (Τὰ τελευταῖα ἐξεδόθησαν εἰς βιβλὸν καλουμένην Ἐκλογαί, τυπωθεῖσαν Ἐνετίῃσι 1700, σελ. 107—172).

(1) Ζαβίρας.

(2) Ἐν τέλει ἀναγινώσκονται τὰ ἐξῆς·

Στὴν Βενετιᾷ τὴν ἔγραφα τὴν ἀκουσμένην χώρα,
ἔτσι καθὼς τὴν θεωρεῖς καὶ τὴν διαβάξεις τώρα,
ἔχουν εἰς τὸν καμπαναριὸν τοῦ μέγα Γεωργίου·
ἐκεῖ τὴν ἐτελείωσα εἰς δόξαν τοῦ Κυρίου.

Στοῦ Ἰζανφουρνάρου τὸ κελὶ τοῦ πανοσιωτάτου,
καὶ πανταχοῦ ἐξακοστοῦ σοφοῦ λογιωτάτου.

Κουϊάλης Κρετόπουλος. Ἐγραψε *Σύνταγμα κατ' ἀλφάβητον* τῶν ἱερῶν καὶ θεῶν κανόνων καὶ τῶν νομίμων Ματθαίου τοῦ Βλαστάρεως⁽¹⁾.

Χριστόφορος Γάζης. Παρευρέθη εἰς τὴν ἐν Ἱεροσολύμοις τῷ 1672 συγκροτηθεῖσαν σύνοδον, ὑπογεγραμμένος εἰς τὰ πρακτικὰ « ὁ » ταπεινὸς ἀρχιεπίσκοπος Γάζης Χριστόδουλος, ὁ τὸν τόπον ἐπέχων » Ἰωαννικίου τοῦ θεοφιλεστάτου ἀρχιεπισκόπου τοῦ ἁγίου Σπηλαίου » ὀρίσας ὑπέγραψα ». Χάριν Δοσιθέου Ἱεροσολύμων μετέφρασεν ἀπὸ τοῦ ἀραβικοῦ εἰς τὸ ἀπλοελληνικὸν τὸ Χρονικὸν τοῦ Ἀλεξανδρείας Εὐτυχίου, καὶ τὰ ὑπὲρ τοῦ πατριαρχείου Ἱεροσολύμων κατὰ καιροὺς ἐκδοθέντα σουλτανικὰ διπλώματα⁽²⁾.

Ἐμμανουὴλ Σκυλίτσης, ἐγεννήθη ἐν Χίῳ καὶ ἐξεπαιδεύθη εἰς τὸ ἐν Ῥώμῃ Γρηγοριανὸν Φροντιστήριον, τοῦ ὁποῦ ἐξέδοτο τὸν κανονισμόν ἐν ἔτει 1675.

Γεώργιος Κορταρῆς, ἱερεὺς ἐκ Σερβίων τῆς Μακεδονίας. Μεταφράσας ἐξ ἑλληνικῶν καὶ ἰταλικῶν συγγραμμάτων συνέθετο ἀπλοελληνικῇ φράσει τὴν ἀρχαίαν ἱστορίαν τῶν Ἀθηνῶν ἐκδοθεῖσαν ἐν Βενετίᾳ τῷ 1676 καὶ προσφωνηθεῖσαν εἰς τοὺς Ἀθηναίους εὐπατρίδας Γιαννούλην Πουλημένον καὶ Πέτρον Γάσπαρην.

Ἰωάννης Μάκολας, Ἀθηναῖος. Εἰκοσιπεντέτης μετέφρασεν ἀπὸ τοῦ λατινικοῦ εἰς τὸ ἀπλοελληνικὸν τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἰουστίνου, καὶ τὰς Μεταμορφώσεις τοῦ Ὄβιδίου, ἐκδοθεῖσας Ἐνετίῃσι τῷ 1680 παρὰ Μιχαὴλ Βαρθωλίω.

Σταμάτιος Λουτινᾶς, Κερκυραῖος, ἐφοίτησεν ἐπὶ εἰκοσαετίαν εἰς τὰ ἐν Ἰταλίᾳ Πανεπιστήμια καὶ ἐστεφανώθη διδάκτωρ ὑπὸ τῶν τῆς Βονωνίας καὶ Παταβίου. Ἐπιστρέψας εἰς τὴν πατρίδα του ἀπετέλει μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐξησφαλισμένων, καὶ μνημονεύεται ὑπὸ τῶν ἐν ἔτει 1676 ἐπισκεφθέντων τὴν Κέρκυραν Σπὸν καὶ Βέλλερ.

Σπυρίδων Αἰλωνίτης, Κερκυραῖος, ἀποτελῶν μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐξησφαλισμένων, μνημονεύεται ὑπὸ τῶν ἄνω περιηγητῶν ὡς κτήτωρ νομισματικῆς συλλογῆς, ἐμπαθέστατος τῶν ἀρχαιοτήτων ἐραστῆς καὶ τοὺς ξένους περιποιούμενος μετὰ πλείστης φιλοπροσώνης. Τούτου σώζεται χειρόγραφον ἐπιγεγραμμένον *Impronti d'onore, οα-*

(1) Matthæi, Codices Mosqu. σελ. 83.

(2) Δοσιθέου, περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις πατριαρχευσάντων σελ. 733.

vero la spiegazione delle medaglie Corciresi coniate sotto il suo dominio aristocratico, ἔνθα δεικνύει μὲν παιδεῖαν τινα ὁ συγγραφεὺς, ἀλλὰ φαντασίαν μᾶλλον ἢ κριτικὴν, καὶ ἕτερον πονηράτιον περὶ Νικοπόλεως καὶ Λευκάδος.

Καπέλλος ἀπετέλει καὶ ὁ Κερκυραῖος οὗτος μέλος τῆς ἀνωτέρω Ἀκαδημίας, καὶ μνημονεύεται ὑπὸ τῶν αὐτῶν περιηγητῶν ὡς κατέχων ἐντελῶς τὴν νομικὴν ἐπιστήμην, εἰ καὶ νεώτατος, καὶ συντάττων τότε λεξικὸν τῆς καθομιλουμένης Ἑλληνικῆς, τῆς Λατινικῆς, καὶ Ἰταλικῆς γλώσσης, πολὺ πλουσιώτερον τῶν μέχρι ἐκείνου δημοσιευθέντων. Τοῦ Καπέλλου ἐξεδόθησαν τῷ 1680 ἑννέα *Λόγοι Ἡρωϊκοὶ* μετὰ προσφωνήσεως πρὸς τὸ κοινὸν τῶν Κερκυραίων, διότι ἐν ὀνόματι αὐτοῦ καὶ συνετάχθησαν ὑπὸ τοῦ συγγραφεῖς ἀπὸ τοῦ 1671 μέχρι τοῦ 1678 εἰς ἔπαινον τινῶν εὐπατριδῶν, οἵτινες ἐκυβέρνησαν τὴν νῆσον. Συνεστῶσης ἔτι τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐξησραλισμένων, ἐτέραν συνῆγεν ὁ Καπέλλος ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ, ὀνομάσας τῶν *Εὐκάρπων* (dei Fertili). Ἡ νέα ὁμως αὕτη Ἀκαδημία δὲν ἀνεδείχθη φερώνυμος, ἀλλὰ παντάπασιν ἄκαρπος διεληθῆσα, οὐδὲν ἕτερον κατέλιπεν εἰς ἡμᾶς πλὴν τοῦ ψιλοῦ ὀνόματος.

Στυλιανὸς Μάστρακας, Κερκυραῖος συνέγραψε — *Theoremata contra communes jurisconsultorum sententias ex utroque jure deprompta* (1).

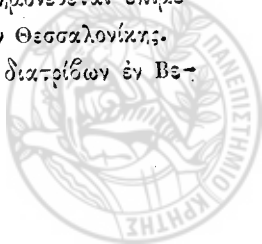
Γερμανὸς Ρασοξέστης, Κερκυραῖος προχειρισθεὶς μητροπολίτης Ἀγκύρας ἔρωτι μαθήσεως περιῆλθε πολλὰ μέρη τῆς Εὐρώπης, καὶ συνέγραψε, κατὰ Παπαδόπουλον Κομνηνὸν (Praenotiones), Ὑπομνήματα εἰς τὴν ἱερὰν λειτουργίαν πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν τελετῶν καὶ ἐθίμων τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας, ἢ κατὰ Ζαβίραν περὶ σραλμάτων τῶν Ἰταλῶν.

Ἀτῶνιος Μπομπούλης, Κρής, ἐρημέριος τοῦ ἐν Βενετίᾳ ναοῦ τοῦ ἁγίου Γεωργίου. Ἐν ἔτει 1681 συνέθετο καὶ ἐξέδοτο Θρῆνον εἰς τὸν θάνατον τοῦ Ἀθηναίου εὐπατρίδου Μιχαὴλ Λίμπωνα.

Ἰωάννης Μόλυβδος, Περίνθιος ἐχρημάτισε διορθωτὴς τοῦ ἐν Ἰασιῷ ἑλληνικοῦ τυπογραφείου, καὶ ὡς τοιοῦτος μνημονεύεται ἐπιμεληθεὶς τὴν ἐν ἔτει 1683 γενομένην ἔκδοσιν *Συμεῶν Θεσσαλονίκης*.

Ἰωάννης Μήτρος ἐξ Ἰωαννίνων. Ἐν ἔτει 1686 διατρίβων ἐν Βε-

(1) Μουστοξίδου, Ἀκαδημικὴ Κερκύρας.

νέτια ἐπεμελήθη καὶ διώρῳσε τὴν ἔκδοσιν τῆς Τεχνολογικῆς Σταχυολογίας Επισσαρίωνος τοῦ Μακροῦ, προσθεὶς καὶ τὸ περὶ ὁμοίων καὶ διαφόρων λέξεων τοῦ Ἀμμωνίου. Κατὰ τὸ αὐτὸ δ' ἔτος διώρῳσε τὴν ὑπὸ Ν. Γλυκῆ ἔκδοσιν τοῦ Εὐαγγελίου.

Νικόλαος Βαβατινός, ἱεροδιάκονος ἐκ Λεβαδείας· ἐχρημάτισε διορθωτὴς ἐν τῷ τυπογραφίῳ τοῦ Νικολάου Σάρου, καὶ ὡς τοιοῦτος ἐπεμελήθη τὴν ἐν ἔτει 1688 μετατύπωσιν τοῦ Συνταγματίου Ματθαίου τοῦ Κιγάλα.

Μελέτιος Καλλογὰς, ἱερομόναχος Κρής, ἡγούμενος τῆς ἐν Κυθήροις μονῆς τοῦ Ἀγκαράνθου· παρέφρασεν εἰς τὸ ἀπλοελληνικὸν τοὺς ΚΔ' οἴκους τῆς Θεοτόκου, μετατυπωθέντας τῷ 1695 ἐν Βενετίᾳ. Πρὸς τούτοις παρέφρασε καὶ τὴν Ἀκολουθίαν εἰς τὸν Ἀκάθιστον ὕμνον, συνεκδοθεῖσαν ἐν 1730 μετὰ τῶν ἄνω οἴκων.

Ἰωάννης Παπὰς ἐν Νεοκάστρῳ· ἐξέδωκε μετὰ προλεγομένων ἐν ἔτει 1690 τὴν Ἀκολουθίαν Ἰωάννου Βλαδιμήρου.

Θεόδωρος Προσαλέντης Κερκυραῖος· ἐπεμελήθη τὴν δαπάνη ἰδίᾳ ἐκδοθεῖσαν ἀκολουθίαν Στυλιανοῦ τοῦ Παφλαγόνοσ τῷ 1690.

Ἀρθιμος ἐξ Ἰθρηίας ἱερομόναχος διετέλεσε διορθωτὴς τοῦ ἐν Βουκουρεστίῳ ἑλληνικοῦ τυπογραφείου καὶ ὡς τοιοῦτος ἐπεμελήθη διαφόρους ἐκδόσεις, ὡς τῆς Ἀκολουθίας τῆς Παρασκευῆς (1692), Λόγου εἰς Κωνσταντῖνον (1697), Ὁρθοδόξου ὁμολογίας (1699), Ψαλτηρίου (1700), Προσκυνηταρίου τοῦ Ἄθωνος (1701), Ἐρπτολογίου Κυμηνίτου (1701), Λόγου εἰς Στέφανον (1701), Λόγου εἰς τὴν Παρθένον (1703), Δογματικῆς διδασκαλίας Κυμηνίτου (1703), Παραλλήλων Πλουτάρχου (1704), Τόμου Ἀγάπης (1705). Εἶτα προχειρισθεὶς μητροπολίτης Τεργεζίστου ἐδαπάνησεν εἰς ἔκδοσιν διαφόρων συγγραμμάτων, ὡς τῆς Ἀκολουθίας ἀγίας Αἰκατερίνης, καὶ Δογματικῆς πανοπλίας (1710), Συνταγματίου Χρυσάνθου (1715), Ἰουδαϊκῶν (1716).

Κοσμάς Κύπριος ἱεροδιδάσκαλος, καὶ εἶτα μητροπολίτης Κυπριαίων, συνέγραψεν Ἀκολουθίαν ἀγίου Βλαδιμήρου ἐκδοθεῖσαν τῷ 1690 ἐν Βενετίᾳ ὑπὸ Ἰωάννου Παπᾶ τοῦ ἐκ Νεοκάστρου, καὶ ἀνατυπωθεῖσαν τῷ 1774 παρὰ Ν. Γλυκεὶ δαπάνη τοῦ ἐκ Μοσχολόεωσ Δημ. Ντουρούτα, καὶ τῷ 1858 ἐν τῷ τυπογραφίῳ τοῦ ἀγίου Γεωργίου. Ὁ Κοσμάς οὗτος ἔγραψε καὶ στίχους εἰς τὸν αὐτὸν ἅγιον συνεκδοθέντας τῇ Ἀκολουθίᾳ.

Ἰωάννης Ἀθράμιος Κρής, ἱεροδιάκονος καὶ εἶτα ἱερεὺς· διατρίψ

ἔων ἐν Βενετία ἐπεμελήθη τῷ 1691 καὶ διώρῳσε τὴν μετατύπωσιν τοῦ περὶ Μυστηρίων Συνταγματίου τοῦ Σεβήρου, τῷ 1692 τὴν ἔκδοσιν τοῦ Φαλτηρίου, καὶ τῷ 1695 τὴν μετατύπωσιν τῶν ὑπὸ Καλλονᾶ παραφροσθέντων ΚΔ' οἰκῶν (1696), τῷ δὲ 1709 συλλέξας ἐξέδωκεν « Ἀπανθίσματα ποιητικὰ εἰς τὴν δαφνοστερηφορίαν Γεωργίου Ὑπομενᾶ τοῦ Τραπεζούντιου ». Κατὰ Βελοῦδον ὁ Ἀβράμιος ἐχρημάτισεν ἐφημέριος τοῦ ἀγίου Γεωργίου, καὶ διδάσκαλος ἐν Βενετία (1694), εἶτα δὲ καὶ ἐν Ζακύνθῳ.

Ἀθανάσιος Τζαγγαρόπουλος ἐκ Ζακύνθου, ἱερομόναχος· διατρίβων ἐν Βενετία ἐπεμελήθη τὰ ὑπὸ Νικολάου Γλυκῆ καὶ Μιχαήλου Βαρβωνίου τυπωθέντα συγγράμματα Ἀθανασίου τοῦ Κυπρίου.

Θεόδωρος Τραπεζούντιος. Ἐδίδαξεν εἰς τὴν ἐν Ἰασίῳ Ἀκαδημίᾳ καὶ ἀποθανὼν τὴν 7 Σεπτεμβρίου 1695 ἐτάφη εἰς τὴν μονὴν τοῦ ἀγίου Σάββα. Ἐπὶ τοῦ τάφου του ἐχαράχθη τὸ ἐξῆς ἐπιτύμβιον.

Τύμβος ὧδε κρύπτει Θεόδωρον τὸν Συμεῶνος,
 Μουσῶν Πιερίδων ξεῖνον ἠδὲ τρόφιμον,
 Κλεινῆς Τραπεζοῦντος, ὃς ἤλυθεν ἔκπτωτε πατρὸς,
 Φωνὴν διδάξων Ἑλλάδος Οὐγγροβλάχοις·
 Ἄλλὰ πότμος μιν ἔμαρψεν ἀμείλιχος, ἔλλιπε δ' ἄλλος
 Δυστήνῳ τ' ἀλόχῳ καὶ τεκέεσσι φίλοις.
 Κλαύσατε φιλολόγοι, καὶ εἰς νηὸν παριόντες
 Εὐχεσθ' οὐρανίων τῶνδε λαχεῖν στεφάνων (¹).

Παῖσιος ὁ Μικρός. Ἐγεννήθη ἐν Ἰωαννίνοις καὶ ἐγένετο μαθητὴς Βησσαρίωνος Μακρῆ, τοῦ ὁποίου καὶ τὸν βίον συνέταξε διὰ στίχων, ὡς Ζαβίρας μαρτυρεῖ. Ἐγραψεν ἐκτὸς τοῦ ἀνωτέρω, γνώμας ἠθικὰς καὶ πολιτικὰς, ἔτι δὲ συμβουλὰς καὶ προστάγματα θεῖα, αἰνίγματα, καὶ στίχους καρμινικοὺς, πρὸς τούτοις ἔπαινον Ἰωαννίνων, καὶ ἔκθεσιν τῆς πῆξεως τῆς λίμνης τῶν Ἰωαννίνων, ἐκδοθέντα ἐνὶ τεύχει Ἐνετίησι 1778.

Ἰωαννίμιος Κασσανδρείας ἐπίσκοπος· ἔγραψε, κατὰ Ζαβίραν, *Meditationes ad Ioannem Athenicium de Legibus Caesarum*.

Ἰώβ μοναχὸς ἐξ Ἠπείρου· ἔγραψε βίον καὶ ἀκολουθίαν τῆς ὁσίας Θεοδώρας· καὶ ὁ μὲν βίος ἐτυπώθη τῷ 1784 ἐν Βονωνίᾳ ὑπὸ Μιγγαρέλη, καὶ ἐπ' ἐσχάτων ὑπὸ Μουστοξύδου (Ἑλληνομνήμων φύλ. Α') καὶ Buchon (*Nouvelles Recherches*)· ἡ δὲ ἀκολουθία ἐν Ἀθήναις τῷ 1841.

(¹) Τριαγαφύλλη, Ποντικᾶ.

Χριστόφορος Καμπάνας, ἐγεννήθη ἐν Χίῳ καὶ διὰ τὴν μεγάλην περὶ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας σπουδὴν ἐπωνομάσθη Καγοιάρχος-Συνέγραψε συλλογὴν Συνοδικὴν, καὶ ὑπομνήματα περὶ ἰσχύος τῶν κανόνων (1).

Μαρουὴλ Ξαρθός· ἐχρημάτισε μέγας χαρτοφύλαξ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει μεγάλης ἐκκλησίας, καὶ ἔγραψε διατριβὴν περὶ Συγγενείας, ἐκδοθεῖσαν τῷ 1753 σὺν τῷ Εἰρμολογίῳ.

Δημήτριος Ἀμμυράλλος· ἐγεννήθη ἐν Χίῳ καὶ σπουδάσας τὴν ἰατρικὴν ἐν Παταβίῳ μετῆρχετο αὐτὴν εὐκλεῶς ἐν τῇ πατρίδι του. Ὁ περιηγητὴς Τουρνεφόρτιος λέγει, ὅτι ἦν εἰδήμων τῆς ἀρχαιολογίας, ὁ δὲ Hasselsquist ἀριστος βοτανικός. Ἐξελλήνισε τὴν ἀνατομίαν τοῦ Γάλλου Bourbon (2).

Γρηγόριος ἱερομόναχος. Ἐδίδασκεν ἐν Ἄρτῃ, καὶ εἰς τὴν κατὰ Λιθερίου Γερακάρη πρὸς τὴν Ἑνετικὴν Γερουσίαν ἀναφορὰν τῶν κατοίκων τῆς πόλεως ταύτης (28 Ὀκτωβρίου 1696) ὑπογράφεται « Γρηγόριος ἱερομόναχος ὁ διδάτκαλος καὶ ἐπίτροπος τοῦ Ἄρτης (3) ».

Καλογεράκης, Χίος· ἐδίδαξε τὰ ἑλληνικὰ εἰς τὸν παρὰ τὸν Ἐγκρεμὸν πάλαι ποτὲ ναὸν τοῦ ἁγίου Βασιλείου, ὡς ἀναφέρει ὁ Χιογενὴς Ἰουστινιάνης, ἀποκαλῶν αὐτὸν grand personnage (4).

Ἰγνάτιος Μινθόνιος, Χίος ἱερομόναχος· ἐδίδαξεν ἐφ' ἱκανὸν χρόνον τὰ ἑλληνικὰ ἐν τῇ πατρίδι. Ἵσπερον μετέβη εἰς Τραπεζοῦντα, καὶ διὰ τοῦ εὐπροσηγόρου ἤθους του ἀπέκτησε τόσῃν ὑπόληψιν, ὥστε καὶ αὐτὸς ὁ Σουλτάνος πολλάκις τὸν μετεχειρίζετο ὄργανον διὰ νὰ καθησυχάσῃ τοὺς κατὰ τὰ μέρη ἐκεῖνα ἀτιθάσσους ὑπηκόους του.

Ἀπολλώνιος Χίος, ἰατρός, κατ' Ἀλλάτιον, οὐχὶ εὐκαταφρόνητος.

Ἀδελφοὶ Σγούτα. Εἷς ἐκ τῶν λογίων τούτων Χίων ὑπερασπίσθη ἐν Παταβίῳ, ὅταν ἔλαβε τὸν στέφανον τοῦ ἱατροῦ, τριακοσίας θέσεις (5).

Ἰπὸ τοῦ Βλαστοῦ (Χιακῶν Β') καταγράφονται καὶ οἱ ἐξῆς λόγιοι Χιοὶ σπουδάσαντες ἐν Εὐρώπῃ τὴν ἰατρικὴν—Ἰωάννης Χωνιάτης—Γεώργιος Παπάλας—Παντολέων Παπάλας—Ἀνδρέας Ἐπιφάνιος.

(1) Ζαβίρας.—Βλαστοῦ Χιακῆ Β'.

(2) Βλαστοῦ αὐτόθι.

(3) Miklosich Acta et Diplomata, σελ. 279.

(4) Βλαστοῦ αὐτόθι.

(5) Ὀμοίως.

ὑπὸ Δοσιθέου ἀπαριθμοῦνται ἐκτὸς τῶν ἄλλων καὶ οἱ ἐξῆς λόγιοι τοῦ 17' αἰῶνος.

Νικόλαος Πελοποννήσιος, μέγας Ἐκκλησιαρχης, γράψας πολλὰ κατακείμενα κατὰ τὴν ἐν Φαναρίῳ γενομένην πυρκαϊάν.

Ναθαναήλ μητροπολίτης Νικαίας, καὶ *Νικηφόρος πατριάρχης Ἀλεξανδρείας*, ἀμφοτέρω Κρήτες.

Μελέτιος Μαρῆς ἱερομόναχος, διδάξας ἐν Χάνδακι τῆς Κρήτης, καὶ μαθητὴς γενόμενος Ἰωαννικίου ἱερομονάχου τοῦ ἐν Βενετίᾳ μέγα ὄνομα κτησαμένου ὑπὸ τῆς Γερουσίας ἐν τε σοφίᾳ καὶ ἀρίστῃ πολιτείᾳ.

Ἰωαννίκιος Ἀλεξανδρείας πατριάρχης, οὐ μόνον σοφός, ἀλλὰ καὶ πολιτικώτατος καὶ ἀξιάγαστος ἀνὴρ, καὶ παρ' αὐτοῖς τοῖς ἀλλοδόξοις ἐπαινετός.

Διονύσιος Ναυπλίας μητροπολίτης, φιλόσοφος ἀριστος, μαθητὴς Κορυθαλλέως.

Παλάσης, ὁ μέγας σκευοφύλαξ, πατρώθεν ἐκ Πελοποννήσου καταγόμενος, μαθητὴς Κορυθαλλέως ῥήτωρ εὐδόκιμος, καὶ συγγραφεὺς τῶν πατριαρχικῶν γραμμμάτων.

Παρὰ τούτοις καταριθμητέον μεταξὺ τῶν λογίων τοῦ 17' αἰῶνος καὶ τοὺς ἐξῆς ἐν Εὐρώπῃ διδάξαντας, ἢ τὰς ἐλευθερίου ἐπιστήμας παιδευθέντας.

Δημόσιοι καθηγηταὶ ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Παταλίου
ἐγγημάτισαν οἱ ἐξῆς.

Νικόλαος Κυρίνος (1602)

Πέτρος Πατελάρος (1606)

Εὐστάθιος Πατελάρος "

Συμεὼν Φταμινός "

Ματθαῖος Βρετός (1608)

Λουκάς Κουαρτάνος (1610)

Νικόλαος Κλάδος (1612)

Λέων Καλέργης (1619)

Ἰωάννης Μελισσηνός (1627),

Ἰάκωβος Χαλικόπουλος (1643), Ῥεθύμιος.

Ἀντώνιος Καπάνης (1683)

Ἐμμανουήλ Τιμόνης (1691), Χίος.

Μιχαὴλ Κονταρίνης (1699), Νάξιος.⁽¹⁾

Κρήτες.

(1) *Facciolati Fasti Gymnasii Patavini*,

Διδάσκαλοι τοῦ ἐν Βερετῆ Ἑλληνικοῦ Σχολείου.

- Αἰβίος Ζάκρας Χίος (1602) ⁽¹⁾.
 Νικόλαος Βλαστός Ῥεθύμιος (1614).
 Παχώμιος Δοξάρης Ζακύνθιος (1616).
 Νικόλαος Σοφιανὸς Κρήσ " "
 Σωφρόνιος Πάγκαλος (1632).
 Ἱερεμίας Τοσκάνος (1633).
 Ἀνδρέας Ῥόσης Ναυπλιεὺς (1634—39).
 Νικόλας Φλορέντζας (1640).
 Ἱερόθεος Καλλονάς (1641).
 Σωφρόνιος Καλλονάς (1655).
 Βίκτωρ Κερκυραῖος (1669).
 Νικόλαος Παπαδόπουλος (1686).
 Μάρκος Μαρῆς Κρήσ " "
 Κωνσταντῖνος Μέμος (1699) " "

Καθηγηταὶ τοῦ Φλαγγινιανοῦ Φοιτητηρίου.

- Ἀντώνιος Προκαχιάντης (1676).
 Στέφανος Μόσχος (1691).
 Ἀλέξανδρος Κόκκινος (1694) ⁽²⁾.

*Οἱ ἐξῆς δὲ μνημονεύονται ὡς μαθητεύσαντες εἰς τὸ ἐν
 Παταβίῳ Γυμνάσιῳ ⁽³⁾.*

Α' τμήμα ἐγγραφῶν.

- Νικόλαος Καραβέλας Κερκυραῖος.
 Μάρκος Βάλσαμος Ζακύνθιος.
 Λουκάς Κουαρτάνος.
 Μάρκος Ἀντώνιος Μ...
 Λουκάς Σαγγινάτιος.
 Νικόλαος Κλάδιος, ἐκ Κύδωνος.
 Μάρκος Μαδερὸς.
 Δημήτριος Βλαστός.
 Ἀδριανὸς Σπιέρας.
 Σιγισμὸνδος Σ...
 Μιχαὴλ Μαγγανάρης

} Κρήτες.

(1) Ὁ Ζάκρας ἐγρημάτισεν ὕστερον καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Φεβέρρας.

(2) Veludo, Colonia Greca in Venezia.

(3) Cenni ed iscrizioni della Università di Padova. Pad. 1871.

Πέτρος Μεζέριος
 Παῦλος Σαγγινάτιος
 Γεώργιος Καλλιέργης (ἐκ 'Ρεθύμνου)
 Ἄντωνιος Πανδίνος
 Ἰωάννης Γιγνάτιος
 Μάρκος Φράγκος
 Παῦλος Κασιμάτης (ἐκ Κύδωνος)
 Γεώργιος Γαβαλᾶς »
 Ἰωάννης Γρίτης (ἐκ 'Ρεθύμνου)
 Γεώργιος Κονταράτος »
 Νικόλαος Τρώϊλος »
 Ἰωάννης Ἐρρίκιος.
 Ἰωάννης Βαπτιστῆς Δονδίνος
 Γεώργιος Ζούκης
 Ἐμμανουὴλ Λίτινος
 Καῖσαρ Σιλβάνος
 Νικόλαος Ζόγιας
 Παῦλος Κορέσιος
 Νικόλαος Σαγγινάτος
 Ἰωάννης Μόρμορης (ἐκ Κύδωνος)
 Γεώργιος Πατελλάρος
 Ἰωάννης Ἄντωνιος Βάρβοχας (ἐκ 'Ρεθύμνου)
 Ἐμμανουὴλ Καλαφάτης
 Νικόλαος Ῥόσης (ἐκ 'Ρεθύμνου)
 Μιχαὴλ Μόλος »
 Ἰωάννης Μαδερὸς (ἐκ Κύδωνος)
 Γεώργιος Βλαστὸς (ἐκ 'Ρεθύμνου)
 Ἰωάννης Ἄντωνιος Σοφολέος (ἐκ Κύδωνος)
 Γεώργιος Ἐρρίκιος
 Νικόλαος Κουαρτάνος Κερκυραῖος.
 Ἄνδρέας Κουαρτάνος »
 Βίκτωρ Βούλγαρις »
 Ἰωάννης Μακρῆς Ζακύνθιος.
 Ἰουστινιανὸς, Κερκυραῖος.
 Ἄντωνιος Συγκλητικὸς Κύπριος.
 Σταματέλος Βούλγαρις Κερκυραῖος.

Κρήτες.

Βασίλειος Δαμιανὸς Σμυρναῖος.
 Γεωργίος Γαρούτζης Κεφαλλήν.
 Νικόλαος Βάλσαμος Ζακύνθιος.
 Δημήτριος Πετρετῖνος Κερκυραῖος.
 Ἰωάννης Σιγοῦρος Ζακύνθιος.
 Σταματέλος Λούπινας Κερκυραῖος.
 Γεώργιος Μανδρίκαρδος Ζακύνθιος.
 Παναγιώτης Ἰουστινιανὸς Κερκυραῖος.
 Μάρκος Ἀντώνιος Βούλγαρις "
 Νικόλαος Πολυκαλὰς Κεφαλλήν.
 Ἀνδρέας Λικίνιος ἐκ Μονεμβασίας.
 Λαυρέντιος Καποδίστριας Κερκυραῖος.
 Κωνσταντῖνος Κρασὰς Κεφαλλήν.
 Γεώργιος Σουμμάκιος Ζακύνθιος.
 Κυριακὸς Χωραφὰς Κεφαλήν.
 Τρώϊλος Μαρχορὰν Κερκυραῖος.
 Στέφανος Βουλγαρις "
 Ἀλούζιος Λοβέρδος Κεφαλλήν.
 Πέτρος Βουτζαράς Πάριος.
 Θεόφιλος Παρθοῦρος Κερκυραῖος.
 Ἀντώνιος Φινότης Ἄνδριος.
 Σίλβεστρος Ἰουστινιανὸς Κερκυραῖος.
 Ἰωάννης Μεταξὰς Κεφαλλήν.
 Ἀντώνιος Δαμψδὸς Κεφαλλήν.

Β' τμήμα ἐγγραφῶν.

Γεώργιος Δούλης
 Ἄγγελος Τρόνος
 Γεώργιος Κουῆρινος
 Ἰωάννης Κασιμάτης
 Γεώργιος Λεξιανός
 Ματθαῖος Καλλέργης
 Νικόλαος Βεμπάρδος
 Ἀντώνιος Σκορδύλης
 Ἰωάννης Μᾶυρίκιος
 Γεώργιος Σοφολεός
 Γεώργιος Σίδερος

Κρήτες.

- Ἰωάννης Πόρπιος (ἐκ Κύδωνος).
 Παῦλος Στάης " "
 Γεώργιος Πατελλάρος
 Ἀντώνιος Χαλικόπουλος (ἐκ Ῥεθύμνου).
 Νικόλαος Τρώϊλος " "
 Βενέδικτος Μίζαλδς.
 Γεώργιος Χορτάκης (ἐκ Ῥεθύμνου).
 Ἰωάννης Πορφυρὸς (ἐκ Κύδωνος).
 Νικόλαος Γαβαλάς. " "
 Ἰωάννης Ῥόδιος.
 Γεώργιος Κορνήλιος.
 Ἀνδρέας Βαλάσιος.
 Ἀνδρέας Τορκέλλιος
 Ἀλέξανδρος Σκλάβος
 Βαρθολομαῖος Δάνδουλος.
 Ἰωάννης Μάνος.
 Πέτρος Ζένος.
 Νικόλαος Ζόγιας.
 Γεώργιος Βαρούχας (ἐκ Κύδωνος).
 Ἐμμανουὴλ Μεζέριος.
 Φραγκίσκος Ῥόσης (ἐκ Ῥεθύμνου).
 Νικόλαος Σαγγινάτιος.
 Ἰάκωβος Ζόγιας.
 Νικόλαος Πρεμαρίνος.
 Νικόλαος Μεζέριος.
 Νικόλαος Μπόν.
 Κοσμᾶς Βαρότζης (ἐκ Κύδωνος).
 Γεώργιος Καλλέργης.
 Κωνσταντῖνος Ἀχέλης.
 Ἰωάννης Γεώργιος Βόλ.
 Θωμᾶς Μουζάλας.
 Ἀλέξανδρος Βιέρος (ἐκ Κύδωνος).
 Μιχαὴλ Κακαβέλας (ἐκ Ῥεθύμνου).
 Ἀνδρέας Σκιρόπουλος " "
 Γεώργιος Καλαφάτης.
 Ἰωάννης Στάης (ἐκ Κύδωνος).

Κρήτες.

Μάρκος Μπότζας (ἐκ Κύδωνος).

Ἰωάννης Ἀντώνιος Σοφολέος.

Ἐμμανουὴλ Πολίνας.

Νικόλαος Νομικὸς Ζακύνθιος.

Γεώργιος Κόκκινος Κεφαλλήν.

Ἀναστάσιος Πανὰς »

Γεώργιος Μανδρίκαρδος Ζακύνθιος.

Σταματέλος Καλογεράς Κερκυραῖος.

Ματθαῖος Κομοῦτος Ζακύνθιος.

Ἰωάννης Νομικὸς »

Ἀντώνιος Καροῦσος Κεφαλλήν.

Σπυρίδων Μπούας Κερκυραῖος.

Ἰππόλυτος Προσαλέντης »

Ἰερώνυμος Καποδίστριας »

Βενέδικτος Τριβόλης »

Νικόλαος Βούλγαρις »

Σταματέλος Λούπινας »

Ῥάλλης Πολυκαλὰς Κεφαλλήν.

Παῦλος Ἀλβέρτης ἐκ Ναυπλίου.

Αὐρήλιος Πολυκαλὰς.

Ἀλέξανδρος Μαυροκορδάτος Χῖος.

Ματθαῖος Κοσμᾶς Ζακύνθιος.

Ἐκτωρ Λουκάς Κερκυραῖος.

Γεώργιος Βανδιλάκιος »

Ἄγγελος Σουμάκης Ζακύνθιος.

Μάρκος Ξανθόπουλος »

Ἰωάννης Χρυσασφίδας Κύπριος.

Γεώργιος Σουμμάκης Ζακύνθιος.

Ἰωάννης Κατζαίτης Κεφαλλήν.

Μάρκος Ἀντώνιος Ἀχέλης Κύπριος.

Νικόλαος Μοτζενίγος Κερκυραῖος.

Φραγκίσκος Δραγονδίνος Κεφαλλήν.

Καῖσαρ Μπούας Ἄνδριος.

Σπύρος Καρνανδινὸς Κεφαλλήν.

Ἰωάννης Μεταξὰς »

Βερτούκιος Βελλημερίνος Κερκυραῖος.

} Κρήτες.

ΤΜΗΜΑ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

ΔΕΚΑΤΟΣ ΟΓΔΟΣΣ ΑΙΩΝ.

1700—1800.

Νικόλαος Μαυροκορδάτος.

Ἐγεννήθη ἐν Κωνσταντινουπόλει περὶ τὸ 1670 ἐξ Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου τοῦ ἐξ Ἀποβρήτων. Ἐκπαιδευθεὶς ὑπὸ τοῦ πατρὸς, εἰκοσαέτης ἦν ἄκρως εἰδήμων τῆς Ἑλληνικῆς, Λατινικῆς, καὶ Τουρκικῆς, θαυμαζόμενος παρὰ πάντων διὰ τὴν εὐφυΐαν ⁽¹⁾. Διεδέχθη εἰς τὸ τοῦ μεγάλου διερμηνέως ἀξίωμα τὸν ἐκ ποδαλγίας πάσχοντα πατέρα αὐτοῦ, τοῦ ὁποίου πολλῶ ὑπερεῖχεν ἐπὶ μεγαλοφυΐᾳ, καὶ ἐπὶ εἰκοσαετίᾳ (1689—1709) διετέλεσεν ἐν τῷ περιβλέπτῳ ἀξιώματι, ἀναπτύξας ἀξιοθαύμαστον δραστηριότητα καὶ λεπτόνοιαν κατὰ τὰς διαφόρους ἐσωτερικὰς καὶ ἐξωτερικὰς τοῦ Ὀθωμανικοῦ κράτους ὑποθέσεις. Τῷ 1707 διορισθεὶς ἡγεμὸν τῆς Μολδαυίας ἀνεκλήθη κατὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος ἀντικατασταθεὶς ὑπὸ Δημητρίου Καντεμίρου· ἀλλ' ἐν ἔτει 1711 περιεβλήθη δεῦτερον ἤδη τὸ τοῦ ἡγεμόνος ἀξίωμα.

Μετὰ τὴν ἐπὶ τὸν θρόνον ἀνάβασίν του ἀπήλλαξε πολλοὺς Μολδαυοὺς ἐξανδραποδισθέντας ὑπὸ τῶν Ταρτάρων, ἐτακτοποίησε τὰ οἰκονομικὰ τῆς χώρας, ἐξωμάλυνε πάσας τὰς ὑφισταμένας δικφορὰς, ἠλάττωσε τοὺς φόρους, περιστέλλει διαφόρους κακὰς συνθηίας, καὶ ἐνὶ λόγῳ διώκησε τὸν τόπον πατρικῶς. Ἐπειδὴ τέλος ἡ διοίκησις τοῦ Νικολάου εὐηρέστησε τῇ Πύλῃ μετέθεσεν αὕτη, μετὰ τεσσάρων ἐτῶν καὶ τεσσάρων μηνῶν αὐτόσε ἡγεμονίαν (1716), εἰς Βλαχίαν ἥτις

(1) « Οὕτω γὰρ ἔλκων ἔτος τὸ εἰκοστὸν, πολὺς μὲν ἦν ἐν θεωρίᾳ καὶ πράξει, τοῦ Δανιὴλ οὐκ ἀπολειπόμενος, πολὺς δ' ἐν φιλοσοφίᾳ καὶ βῆτορειᾳ, ἐν πολλαῖς διαλέκτοις τῷ πατρὶ παρεξεταζόμενος, μάλιστα δὲ τὴν Ἑλλάδα καὶ πάτριον, τὴν τε Λατινίδν, καὶ τὴν Ὀθωμανικὴν οὕτως εἰς ἄκρον ἐξηκριθῶσατο, καὶ ταῦτα χρόνου μακροῦ μὴ δεηθεὶς μηδ' ἐκδημίας πρὸς ἀλλοτρίαν στείλαμενος, ἀλλ' οἴκοι μένων καὶ τῇ πατρίδι, ὥστε τοὺς μὲν Λατίνους αὐτὸν τῆς Λατινίδος ὑπερθαυμάζειν, τοὺς δὲ Ὀθωμανοὺς τῆς οἰκείας φωνῆς καὶ τῆς ἄλλης παιδείας διὰ τιμῆς ἄγαν καὶ νῦν ἔχειν τὸν ἄνδρα, οὐχ ἔπως τοὺς τυχόντας, ἀλλὰ καὶ τοὺς προύχοντας, καὶ δὴ καὶ αὐτὸν τοῦ βασιλείᾳ... Ἰάκωβος Ἀργεῖος.

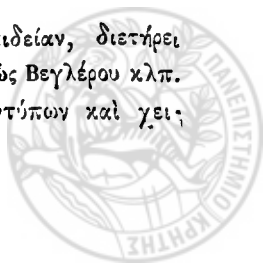
μετὰ τὴν κατατόμησιν τοῦ ἡγεμόνος αὐτῆς Στεφάνου Καντακουζηνοῦ εἶχεν ἀνάγκην στιβαρᾶς καὶ ἐπιδεξίας χειρὸς. Ἀφικόμενος εἰς Βλαχίαν ὁ Νικόλαος ἐγένετο διώκτης τῆς οικογενείας τῶν Καντακουζηνῶν καὶ ἐτέρων τινῶν ἀρχόντων, ὡς μὲν τινες λέγουσι, φοβούμενος αὐτούς, ὡς δ' ἄλλοι κατ' ἐπιταγὴν τοῦ μεγάλου βεζιρίου.

Οἱ Καντακουζινοὶ καταφυγόντες πρὸς τὸν αὐτοκράτορα τῆς Αὐστρίας ἐξητήσαντο συνδρομὴν κατὰ τοῦ Μαυροκορδάτου· ἡ δὲ αὐτὴ τῆς Βιέννης, ἔχουσα λόγους δυσαρρεσκείας κατὰ τοῦ Νικολάου, ἐκαιροφυλάκτει πρὸς ἐχθρίκην. Τῇ 25 Νοεμβρίου 1716 στρατὸς Αὐστριακὸς λάθρα εἰς Βλαχίαν εἰσελάσας κατέλαβε τὴν πρωτεύουσαν, καὶ ὁ μὲν ἡγεμὼν συλληφθεὶς μετήχθη εἰς Τρανσυλβανίαν, ἡ δὲ Τουρκικὴ φρουρὰ κατεκόπη, καὶ ἡ πόλις ἀφειδῶς διηρπάγη. Ἡ Πύλη ἐκτιμῶσα τὴν πρὸς αὐτὴν ἀφοσίωσιν τοῦ Μαυροκορδάτου, καὶ ἀναγνωρίζουσα τὰς ἐξιδιασμένας ἐκδουλεύσεις αὐτοῦ, τὸν ἀντικατέστησεν ἐν τῇ ἡγεμονείᾳ διὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Ἰωάννου.

Ἡ ἐν Πασσάροβιτς εἰρήνη (1718) ἐναυάγησε τοὺς ἐπὶ τῆς Βλαχίας κατακτητικὸς σκοποὺς τῆς Αὐστρίας, ὑποχρεωθείσης δι' ἰδίου ἐδαφίου τῆς συνομολογηθείσης συνθήκης νὰ ἐλευθερώσῃ τὸν Νικόλαον, ὅστις ἐπανελθὼν εἰς Κωνσταντινούπολιν διεδέξατο ἐν τῇ ἡγεμονίᾳ τὸν ἀποθανόντα ἀδελφόν του Ἰωάννην. Ἠγεμονεύσας τὸ δεύτερον ἔτη ἔνδεκα καὶ μῆνας δύο ἐν εἰρήνῃ καὶ ἡσυχίᾳ ὁ Μαυροκορδάτος ἐξέμετρησε τὸ ζῆν τῇ 14 Σεπτεμβρίου 1730, καὶ ἐτάφη εἰς τὴν ὑπ' αὐτοῦ κτισθεῖσαν μονὴν τοῦ Βακαρέστη.

Ὁ Νικόλαος ἀναντιρρήτως ἦν εἰς τῶν ἐξοχωτέρων λογίων τοῦ 17 αἰῶνος, εἰδήμων τῆς Ἑλληνικῆς, Λατινικῆς, Γαλλικῆς, Ἰταλικῆς, Ἀραβικῆς, Περσικῆς, καὶ Ὀθωμανικῆς διαλέκτου· διὸ καὶ δικαίως ἐγκωμιάσθη ὑπὸ τε ὁμοθνήων καὶ ἄλλογενῶν. Καὶ ἐκ μὲν τῶν ἡμετέρων ἰδία διετράνωσαν τὴν παιδείαν καὶ τὰς ἀρετὰς του Ἰάκωβος ὁ Μάνος, Παρθένιος ὁ ἐξ Ἀθηνῶν, ἐκ δὲ τῶν Γερμανῶν οἱ Βόλφιος (Secretarii aulici Wolf, panegyricus in laudem Nicolai Maurocordati), καὶ Χαλβίος (Theodori Hœlvii, oratio de litteratum studiis Nicolai Maurocordati).

Ὁ Μαυροκορδάτος ἐνεψύχωσε τὴν Ἑλληνικὴν παιδείαν, διετήρει ἀλληλογραφίαν μετὰ διαφόρων Ἑλλήνων καὶ ξένων, ὡς Βεγλέρου κλπ. καὶ εἶχε καταρτίσει πλουσίαν βιβλιοθήκην ἐξ ἐντύπων καὶ χειρογράφων.

Συγγράμματα.

—Φιλοθέου Πάρεργα. Ἐν Βιέννῃ 1800. (Τὸ σύγγραμμα τοῦτο ὁ ἀδόξος Βιγνόζης, βιβλιοφύλαξ τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας, ὠνόμασε roman, fort instructif, et très amusant).

—Περὶ τῶν καθηκόντων, βίβλος ξυγγραφείσα παρὰ τοῦ εὐσεβεστάτου, ὑψηλοτάτου, καὶ σοφωτάτου αὐθέντου καὶ ἡγεμόνος πάσης Οὐγγροβλαχίας Νικολάου Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου Βοεβόδα, νῦν πρῶτον τύποις ἐκδοθεῖσα ἐπὶ τῆς ἡγεμονείας τῆς Αὐτοῦ ὑψηλότητος, ἀρχιερατεύοντος τοῦ πανιερωτάτου κυρίου Δανιήλ, ἐπιμελεία καὶ διορθώσει τοῦ λογιωτάτου κυρίου Γεωργίου Τραπεζουντίου, διδασκάλου τῆς ἐν Βουκουρεστίῳ αὐθεντικῆς Σχολῆς. Ἐν Βουκουρεστίῳ 1719, κατὰ μῆνα Δεκέμβριον. (Ἐξεδόθη ἑλληνολατινιστὶ ἐν Λειψίᾳ 1713. Τὸ σύγγραμμα τοῦτο, λέγει ὁ Hammer, ἐπέχει τὴν αὐτὴν ἐν τῇ Ἑλληνικῇ φιλολογίᾳ θέσιν, ὡς τὸ τοῦ Κικέρωνος ἐν τῇ λατινικῇ).

—Ἐπιστολὴ προταχθεῖσα εἰς τὴν ἐν ἔτει 1716 εἰς Παρισίους ἐκδοθεῖσαν Γεωγραφίαν Χρυσάνθου Νοταρᾶ.

Ἀνέκδοτα.

—Παράλληλος ἐναθεώρησις ἱερᾶς τε καὶ ἀορίστου ἀρχαιολογίας.

—Διάλογος περὶ ψυχῆς.

—Εὐχὴ ἑωθινή, καὶ ἑσπερινή.

Ἔγραψε λατινιστὶ, Φροντισμάτα* καὶ μετέφρασεν ἐκ τοῦ λατινικοῦ τὸ Ἑλληνικὸν Θέατρον, ἐκδοθὲν ἐν Λειψίᾳ 1758, καὶ 1760.

Τουρκιστὶ δὲ—Περὶ τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας.—Περὶ τῆς ἀρχαίας καὶ νέας Δακίας⁽¹⁾.

Παναγιώτης Δοξαρᾶς.

Νικόλαος Δοξαρᾶς, ἐκ Μάνης καταγόμενος, ἀπέλιπε τὴν πατρίδα καὶ τὰ ἑαυτοῦ ἐπὶ σκοπῷ νὰ διατελέσῃ τὸν βίον ἀτυράνευτον καὶ ἐλθὼν εἰς Ζάκυνθον ἐτέθη ὑπὸ τὴν σκέπην τῆς Ἑνετικῆς προτασίας* ὅτε δ' ἐν ἔτει 1685 ὑποκινήσει τῶν Ἑνετῶν ἡγέρθη ἡ Ἑλληνικὴ ἐπανάστασις, ὁ Δοξαρᾶς ταχθεὶς ὑπὸ τὰς σημαίας τοῦ ἀγίου Μάρκου συνετέλεσεν οὐκ ὀλίγον εἰς τὴν ἄλωσιν τῶν ἐν Μάνῃ φρουρίων καὶ μετὰ τῆς ὑπ' αὐτὸν δυνάμεως ὑπῆρέτησε χρησίμως εἰς τὸ στενὸν τῆς Κορίνθου· αἱ πρὸς τὴν Δημοκρατίαν ἐξειδιασμέναι ὑπηρεσίαι τοῦ Νικολάου ἀντημεσίφθησαν δι' ἐπιχορηγήσεως ἐγγείων κτημάτων ἐν Πελοποννήσῳ καὶ διὰ τιμῶν⁽²⁾.

(1) Ἐπ. Σταματιάδου, Βιογραφίαι τῶν μεγάλων Διεργημένων.—Audiffret, Biographie Univ. tom. XXVII.—Hammer, Histoire de l'Empire Ottoman.

(2) Ταῦτα πάντα ἠθρολόγησεν ἐξ ἐπιστήμων πιστοποιητικῶν ὁ Κ. Μουστοξύδης, ἡμεῖς δ' ἐντυχόντες ἐν πρωτοτύπῳ παρὰ τῷ φίλῳ Κυρ. Ἀλεξ. Σταματοπούλῳ ἱατροῦ

Ἀποθανῶν ὁ Νικόλαος ἐγκατέλιπεν υἱὸν τὸν Παναγιώτην, ὅστις μιμηθεὶς τὸ παράδειγμα τοῦ πατρὸς ἐξεστράτευσεν (1692) εἰς Χίον ἔχων ἰδίους μισθωτοὺς, καὶ κατώρθωσε ν' ἀποσπάσῃ τῆς Τουρκικῆς ὑπηρεσίας τὸν διαβόητον συμπατριώτην του Λιβέριον Γερακάρην. Πολλὰ ἄλλω δὲ ὑπὸ τῆς Δημοκρατίας τιμηθεὶς ἀπεβίωσεν ἐν Κερκύρᾳ τῆν 12 Φεβρουαρίου 1729.

Ὁ Παναγιώτης Δοξαρὰς διέπρεψε κατὰ πρῶτον λόγον ὡς ζωγράφος καὶ κατὰ δεύτερον ὡς στρατιωτικὸς καὶ συγγραφεὺς. Διάφορα εἰκόνες αὐτοῦ, κατὰ δίκαιον λόγον ἐπισύρουσαι τὸν θαυμασμὸν τῶν

καὶ βουλευτῆ Λευκάδος τὸ περὶ Δοξαρᾶ πιστοποιητικὸν τοῦ περικλεοῦς Φραγκίσκου Μοροζίνη παρατιθέμεθα.

« Noi Francesco Morosini K^r Procr per la Ser^a Rep^{ca} di Vinetia Capitan General.—Tratta l'origine et i propii natali il fedel Nicolò Doxarà nella Provincia di Maina hà per istinto ingenito di devotione, e di fede abbandonata la patria e le sostanze per viver sotto l'ombra della Publica protezione, ricovratosi al Zante, hà colà con la permanenza di molti anni rafinata la sua constanza, stabilendosi più sempre nella brama di chiuder la vita sotto questo Serenissimo Dominio; in sorta di presente la mossa dell'armi, hà d'ordine nostro intrapresa la futione inportante e perigliosa di trattar con i Primati et abitanti della Provincia medema i maneggi della loro sollevatione contro Turchi, per cui repplicati i viaggi anco in staggione difficile, hà sortito i punti più essenziali, che conclusi poscia da Noi con appuntamenti, e concerti, sorti gloriosamente l'acquisto di essa Provincia, che con la resa delle tre Fortezze sopra d'essa da Turchi errette, e mantenute s'è ridotta a publico assoluto possesso. Ad operatione di così gran rimarco, però essendo singolarmente valso l'impiego, e l'opra del precitato Doxarà, che con desterità trattò, e sorti anco avvantaggiosamente la resa delle reggia munificenza del Principe a consolatione del suo animo, et a sostegno dell'età sua cadente. Sopra il motivo però de'suoi humilissimi ricorsi et a ricognoscenza del suo merito le concedemo per virtù delle presenti con l'autorità del Capitanato nostro General l'edificio con quattro rode di molino d'acqua, situato nel luogo de Mandigna nel territorio di Sarnata a riva del mare, era di ragione del publico errario di Constantinopoli, perchè habbi liberamente a godere il beneficio nella propria persona e de suoi heredi in perpetuo, senza obligazione, ne aggravio imaginabile, e con il pieno indulto medemo anco le concedono la casa, che già dentro della Fortezze sudetta di Sarnata gl'è stata assegnata in cui haver possi il ricovero pur perpetuamente con suoi heredi così che contribuite le di lui benemerite fatiche possa benedire la Publica generosa benignità negli effetti delle sue gratiose beneficenze. Concedendo in ordine acciò il registro alle presenti per la loro inviolabil essecutione.

Data d' Galera nostra Cap. Gen. Porto di Citres 10 Ottobre 1683 S. N. »

θεωμένων εϋρηνται, ἐν τε Λευκάδι καὶ Κερκύρα· ὡς συγγραφεὺς δ' εἶνε γνωστὸς ἐκ τῶν ἐξῆς δύο φιλοπονημάτων αὐτοῦ

— Τέχνη ζωγραφίας. αψκ'.

— Παναγιώτη Δοξαρά ἱππέως Πελοποννησίου ζωγράφου, περὶ ζωγραφίας κατὰ τὸ αψκ'.

Καὶ τὸ μὲν πρῶτον εἶνε μετάφρασις εἰς τὴν ἀπλοελληνικὴν διαφόρων πραγματειῶν τοῦ Λεονάρδου Βίντζη, Λέοντος Ἀλβέρτου, καὶ Ἀνδρέου Πότζου, μετὰ προλόγου καὶ ἐπιγράμματος Λεοντίου τινος μοναχοῦ Πελοποννησίου, ζωγράφου καὶ τούτου κατὰ πᾶσαν πιθανότητα. Τὸ δὲ δεύτερον εἶναι πρωτότυπος τοῦ Δοξαρά συγγραφὴ, καὶ σώζεται ἐν χειρογράφῳ παρὰ τῷ Κ. Παύλῳ Δάμπρφ.

Ἔνα τῶν υἱῶν τοῦ Παναγιώτου, ὁμώνυμον τῷ πάππῳ καὶ γεννηθέντα ὁμοίως ἐν Καλάμαις, παραλαβὼν ὁ περιφανὴς τῆς Κερκύρας ὑπερασπιστὴς Σουλεμβούργος κατέταξεν εἰς τοὺς περὶ αὐτὸν ἀξιωματικούς, καὶ ἀνέδειξεν ἔπειτα ταγματάρχην. Ἀποσταλεὶς δ' εἶτα ὁ Νικόλαος εἰς Βενετιάν ἐξεπαιδεύθη τὴν ζωγραφικὴν παρὰ τῶν ἐν τῇ μητροπόλει ταύτῃ ἀρίστων καλλιτεχνῶν. Ἐπανελθὼν δ' εἰς Κέρκυραν ὠνομάσθη ἐν ἔτει 1745 ὑπὸ τῆς πολιτείας ταγματάρχης τῆς χωροφυλακῆς τῆς πόλεως καὶ πάσης τῆς νήσου. Μετοικήσας δ' ὕστερον ἐν Ζακύνθῳ ἐνησχολήθη εἰς τὴν προσφιλεῖ τέχνην, καὶ λαμπραὶ ζωγραφίαι αὐτοῦ εϋρηνται ἐν τῷ ναῷ τῆς Μεταμορφώσεως (').

Περὶ τοῦ Νικολάου Δοξαρά ἐνετύχουεν παρὰ τῷ αὐτῷ Σταματοπούλῳ ἐν πρωτοτύπῳ καὶ τὰ ἐξῆς ἔγγραφα.

Nous Matthias Ioannes Comte S. E. R. de Schulembourg, feld-marchal et général en chef de la serenissime republique de Venise, chevalier de l'Aigle Noire de l'Ordre de S. M. Prussienne.

La famille du chevalier Panajotti Doxara s'étant retirée du joug des Turcs du Royaume de Morée, où elle possedoit des biens considerables, et qu'elle a tout abandonnée par l'affection et zèle pour la serenissime Republique: cette famille étant outre cela meritoire par les services que ses ancêtres ont rendu au Public, dans l'acquisition du dit Royaume: tous ces merites et prerogatives nous ont porté de prendre sous notre protection la dite famille: de sorte qu'ayant

(') Ἑλληνομνήμων Α'.—Ν. Κατραμῆ, ἱστορικαὶ διασαφήσεις περὶ Βουλγάρων, ἐν Ζακύνθῳ. Ὁ Κ. Μουστοξύδης ἐξ ἐσφαλμένων παραδόσεων ἀπέδωκεν εἰς τὸν πατέρα τὰ καλλιτεχνήματα τοῦ υἱοῦ· διότι, ὡς ἀπέδειξεν ὁ Κ. Κατραμῆς, αἱ ἐν τῇ Φανερωμένῃ ζωγραφίαι εἰσὶν ἔργα τοῦ Νικολάου, καὶ οὐχὶ τοῦ Παναγιώτου Δοξαρά. Ἐπίσης κατὰ λάθος ἀπέδθη εἰς τὸν ἐν λόγῳ Νικόλαον ἡ εἰκὼν τῆς λιτανίας τοῦ ἁγίου Διονυσίου, γραφεῖσα ὑπὸ τοῦ Ζακυνθίου ζωγράφου καὶ στυρικῆς ποιητοῦ Κουτούζη.

recouvré chez Nous l'heritier Sr Doxará, homme de toute probité, dont les qualités personnelles étoient aussi ornées de l'art de peinture, Nous avons employé tous nos soins pour que le Gouvernement donne quelque moyen de subsistance à ces pauvres gens; comme cela a réussi, la Republique lui ayant accordé des revenus a Sainte Maure, à la mort du dit Chevalier Doxara, ayant laissé plusieurs orphelins, entre autre l'enseign Nicola Doxara, celui-ci nous l'avons pris a notre service parmi les officiers de notre suite, l'ayant déclaré Capitaine après. Il a un talent particulier entre autre pour l'art de dessiner et de peindre, c'est pourquoi nous avons trouvé à propos de le mettre chez les premiers peintres d'ici pour le perfectionner, de sorte que pendant dix années de suite que nous l'avons eu dans la maison, il en est parvenu à un point de ne pas regretter son tems; ce qui a fait que nous luy avons confié le soin de notre gallerie. La connoissance qu'il a de la peinture, la fidelité et probité, qu'il nous a témoigné dans plusieurs rencontres d'achat des tableaux fait, que nous lui en temoignons par cellecy de la gratitude: outre l'assistance que nous lui prétons a son départ pour chez luy, le recommandant d'ailleurs très instamment a quiconque appartiendra de lui pouvoir être utile en ce qui le pourroit regarder de près. En foi de quoi nous avons signé et fait sceller de notre Sceau. Venise le 8 Aout 1738.

Conte di. Schulembourg.

Jean Frederic Wetner secretaire.

Petrus Grimani Dei gratia Dux Venetiarum, Nobili et sapienti viro Danieli Delphino provisorio nostro Generali Maris fideli dilecto salutem et dilectionis affectum. Abbiamo col Collegio questo giorno in concorrenza d'altri benemeriti ufficiali eletto capitano attuale sopra cotteste ordinanze di Corfù città e borghi il capitano Nicolo Doxará, che ad esempio dell'avo, e del padre, che doppo resi i più utili servigii nel corso di due guerre si sacrificarono per le publiche glorie, avendo meritato prima d'esser distinti del titolo di Cavalieri per la dedizione al publico nome ottenuta da tutti li popoli di Maina. Intraprese il servizio in figura d'ufficial di goletta, applicatosi allo studio delle matematiche sotta la disciplina del tenente general Gianeix talmente riuscì che meritò di conseguire il titolo di Capitano ingegnere, come il tutto risulta dagli attestati, e fedi, che lo accompagnano. Che però ordinarate sia adnesso all'exercicio della carica stessa in luoco di chi vi si attrova per modo di proviggione, per trattenersi esso Doxará il restante tempo degl'anni cinque per poscia esser tramutato dall'una all'altra isola col metodo prescritto dal Decteto 30 Xbre 1744 per godere la paga, obblighi e prerogative alla stessa attinenti e godute da

da suoi precessori, certi di ritrarre dallo stesso un buon servizio, come hà fatto per il passato nelle pubbliche occorenze.

Data in Nostro Ducali Palatio die vigesima sexta Novembris, indictione nona, MDCCXXXV.

Aloysius Mocenico Dei gratia Dux Venetiarum etc. Nobili et sapienti viro Ioanni Paolo Tervisano de suo mandato provisorio Ceffalonix, fideli dilecto salutem et dilectionis affectum. Abbiamo col Senato questo giorno tramutato capitano sopra la compagnia delle ordinanze di Ceffalonìa, Lixuri, il capitano attual Nicolò Doxarà, che serviva a Cerigo, ed in luogo del capitano attual Demetrio Caridi; che però lo farete admettere all'exercizio della carica stessa per servir in essa il solito tempo degli anni cinque, e poi essere tramutato e con la paga di capitano attual solita e goduta da suoi precessori, promettendosi dallo stesso un utile servizio.

Data in Nostro Ducali Palatio die quarta Iunii, indictione quinta, MDCCCLXXII.

Ἐκτὸς τούτων εὐρηναὶ παρὰ τῷ αὐτῷ Σταματοπούλῳ καὶ τὰ ἐξῆς τρία περὶ Νικολάου Δοξαρά ἔγγραφα· 1) Πιστοποιητικὸν τοῦ προβλεπτοῦ Κερκύρας Μάρκου Κουερίνη ὑπὸ ἡμερομηνίαν 14 Δεκεμβρίου 1746 μαρτυροῦντος τὴν ὑπὸ τοῦ Νικολάου Δοξαρά, ὡς ταγματάρχου τῆς χωροφυλακῆς, ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἀξιεπάμεινον διαγωγὴν· 2) Ὅμοιον τοῦ προβλεπτοῦ Κεφαλληνίας Πασχάλη Κικόνια (24 Ἰαννουαρίου 1752) πιστοποιοῦντος τὴν καλὴν τοῦ Νικολάου ἐν τῇ νήσῳ διοίκησιν· καὶ 3) ἔγγραφον τοῦ προβλεπτοῦ Ζακύνθου Ζαφραγκίσκου Μανολέττου (4 Αὐγούστου 1764) ὁμολογοῦντος, ὅτι ὁ Δοξαράς ὡς ταγματάρχης τῆς χωροφυλακῆς συνετέλεσεν εἰς τὴν εἰρήνευσιν τοῦ τόπου, τὴν καταδίωξιν τῶν κακοποιῶν, καὶ τὴν πειθαρχίαν τῆς ἐγχωρίου πολιτοφυλακῆς.

Ἰάκωβος Πυλαρινός.

Ἐγεννήθη ἐν Κεφαλληνίᾳ τῇ 9 Ἰαννουαρίου 1659. Ἐν πρώτοις ἐσπούδασε, κατὰ τὴν θέλησιν τῶν γονέων του, τὰ νομικὰ ἐν Βενετίᾳ καὶ Πατάβιῳ. Ἀναδειχθεὶς νομοδιδάσκαλος δεκαεξέτης, κατέληθεν εἰς τὴν πατρίδα, πλὴν ἡ ὄψις τῆς κοινωνίας, καὶ τῆς ἐπιστήμης ἢ κατὰ χρεῖς ἠνάγκασαν αὐτὸν νὰ ἐγκαταλίπη τὸ δικηγορικὸν ἐπάγγελμα καὶ ἀφοσιωθῆ εἰς τὴν ἱπποκρατικὴν τέχνην. Ὅθεν ἐπαναστρέψας εἰς Πατάβιον, μετὰ τοσοῦτου ζήλου ἐπεδόθη εἰς τὴν νέαν ἐπιστήμην, ὥστε μετὰ διετῆ φοίτησιν ἔλαβε τὸν στέφανον τῆς ἰατρικῆς. Φλεγόμενος ὑπὸ τοῦ πόθου νὰ ἐπισκεφθῆ τὴν γῆν τῶν ὄνειρων του, ἐπεσκέφθη τὰς Ἀθήνας, καὶ μεταβὰς εἰς Κρήτην ἤρχισε νὰ μετέρχεται τῶν ἰατρῶν πρὸς πορισμὸν τῶν εἰς περικιτέρω ὁδοπορίαν ἀναγκαίων. Ἢ

εὐτυχῆς ἔκβασις τῶν θεραπειῶν του, καὶ ἡ διαδοθεῖσα φήμη τῆς ἐμπειρίας του ἐπληροφόρησαν τὸν Ἰσμαήλ πατάν, διοικητὴν τῆς νήσου, ὅστις προσέλαβε τὸν Πυλαρινόν, ὡς ἀρχίατρον, μὲ γενναῖον μισθόν. Ἐκ Κρήτης ὁ Ἰάκωβος μετέβη εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ μετεργόμενος τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ἰατροῦ μέχρι τοῦ 1684 ἀπελάμβανε μεγίστης ὑπολήψεως, ὅτε ὁ πρίγκηψ Καντακουζηνὸς διορισθεὶς ἡγεμὼν τῆς Βλαχίας προσέλαβεν αὐτὸν εἰς τὴν αὐλήν. Μετὰ τριετῆ ἐν Βλαχίᾳ διαμονὴν ὁ Ἰάκωβος ἐπανεστρέψεν εἰς τὴν πατρίδα του, ἔνθα εὔρε τὸν πατέρα του τεθνηκότα. Διατρίψας ἐν Κεραλληνίᾳ ἐπὶ ἓν ἔτος, μετέβη τῷ 1687 εἰς Γερμανίαν καὶ Ῥωσσίαν. Ἡ φήμη τοῦ ὀνόματός του προσηγηθεῖσα γνωστὸν κατέστησε τὸν Πυλαρινόν, προσληφθέντα ἀμέσως ὡς ἀρχίατρον ὑπὸ Πέτρου τοῦ Μεγάλου

Φύσει ἀδύνατος καὶ φιλάσθενος ἠναγκάσθη μετ' οὐ πολὺν νὰ ἐγκάταλιπῆ τὸ ψυχρὸν τῆς Ῥωσσίας κλίμα, καὶ ἐλθὼν εἰς Βενετίαν προσελήφθη ὑπὸ τοῦ τότε ἀρχιναύαρχου τῆς Δημοκρατίας ἐν τῇ Ἀνατολῇ, ὡς ἰατρός τοῦ στόλου. Ἐν ἔτει 1694, ἀποθανόντος τοῦ Μοροζίνη, ἐπανεστρέψεν ὁ Ἰάκωβος εἰς Βενετίαν, καὶ ἐκεῖθεν μεταβάς εἰς Βλαχίαν, προσεκλήθη ὡς ἀρχίατρος τοῦ ἡγεμόνος τῆς Σερβίας· ἐπὶ τέσσαρα ἔτη διατρίψας ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ Βελιγραδίου ἐπανεστρέψεν αὐθις εἰς Κεραλληνίαν, καὶ ἐκεῖθεν ἐνεχώρησε διὰ Λιθόρνον, Σμύρνην καὶ Κωνσταντινούπολιν, ὅπου διέμεινε μέχρι τοῦ 1701. Ὁ ἡγεμὼν τῆς Σερβίας καὶ αὐθις προσεκάλεσε τὸν Πυλαρινόν μὲ μισθὸν χιλίων πεντακοσίων φλωριῶν ἑτησίως· ἐπὶ τρία δ' ἔτη διαμείνας παρ' αὐτῷ ἐπανῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐμάστιζε τὴν Εὐρώπην ἡ φρικώδης τῆς εὐλογίας νόσος, καθ' ἧς ἡδυνάτει πᾶσα ἰατρικὴ συνδρομὴ. Γυνή τις τότε, ἐκ Θεσσαλίας καταγομένη, ἐπενόησε τὸ κατὰ τῆς φθοροποιού ταύτης νόσου ἀλεξιπύριον κέντρισμα, πρὶν ὁ Γέννηρ ἐφεύρῃ τὴν δαμαλίδα· ἡ δὲ θεραπεία τῆς Θεσσαλίδος μεταδοθεῖσα ἐφ' ὅλου τοῦ Τουρκικοῦ κράτους ἐξησκήετο ἐπιτυχῶς ὑπὸ Ἑλληνίδων.

Κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον διέτριβεν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἕτερος Ἕλλην ἰατρός, ὁ Ἐμμανουὴλ Τιμόνης, Χῖος πιθανῶς τὴν πατρίδα. Ὁ Πυλαρινὸς μετὰ τούτου ἐξήτασαν τὴν θρυλλουμένην ἐγκέντρισιν, καὶ ἐπιστημονικῶς ἐπέισθησαν περὶ τῆς ὠφελείας. Ὁ Τιμόνης ἐν ἔτει 1713, ὡς μαθητὴς καὶ μέλος τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Ὁξφόρδης, ἀνήγγειλε τὴν ἐφεύρεσιν πρὸς τὸν Ἄγγλον ἰατροδιδάσκαλον Βόδβαρδ, ὁ δὲ

Πυλαρινὸς πρὸς ἕτερον Ἄγγλον, φυσιολόγον καὶ ἱστορικόν, τὸν Γουλιέλμιν Σέρραρντ, πρόξενον τότε ἐν Σμύρνῃ, δημοσιεύσας κατὰ τὸ 1715 ἐν Βενετίᾳ λατινιστὶ καὶ ἰδίαν πραγματείαν περὶ τοῦ ἐγκεντρίσματος.

Ὁ Ἰακώβος ἐπ' ὀλίγον διατρίψας εἰς Βενετίαν, μετέβη εἰς Διδόρνον, καὶ ἐκεῖθεν εἰς Σμύρνην καὶ Ἀλέπιον, ἔνθα διέμεινεν ὀλίγον καιρὸν μετερχόμενος τὸν ἱατρὸν ἐκεῖθεν περιηγήθη τὴν Αἴγυπτον, καὶ κατὰ πρότασιν τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει πρέσβεως τῆς Ἑνετικῆς δημοκρατίας Ἀσκανίου Ἰουστινιάνη, διωρίσθη γενικὸς πρόξενος αὐτῆς ἐν Σμύρνῃ· μὴ ἀρεσκόμενος ὁμως εἰς τὸ πολυάσχολον τοῦτο ὑπουργημα, παραιτηθεὶς ἀπῆλθεν εἰς Βενετίαν, ἔνθα ἠσχολήθη εἰς ἔρευναν τῶν κωδικῶν τῆς Μαρκιανῆς βιβλιοθήκης, καὶ εἰς ἱατρικὰς συγγραφάς.

Ἀπεβίωσεν ὁ Πυλαρινὸς τῷ 1718, ἑξηκονταέτης τὴν ἡλικίαν. Ἡ στέρησις του ἐθρηνήθη ὑφ' ὄλων τῶν σοφῶν τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀνατολῆς. Ἐπὶ τοῦ τάφου του, σωζομένου ἐν Παταβίῳ, ὁ Παπαδόπουλος ἐχάραξε λατινιστὶ ἐπίγραμμα, ἔχον οὕτως ἐν μεταφράσει·

« Μνημεῖον Ἰακώβου Πυλαρινοῦ, εὐγενοῦς Κεφαλλῆνος, ἱατροδιδασκάλου, ἀνδρὸς περιωνύμου πρὸς τε Δᾶκκας, Ῥώσους, καὶ Θρᾶκας, ἐν Ἀσίᾳ τε καὶ Αἰγύπτῳ διὰ τε τὴν τέχνην, φρόνησιν, χρηστότητα, καὶ τὴν ἐν τοῖς δημοσίοις οἰκονομίαν, ἀποβιώσαντος ἐν ἔτει σωτηρίῳ αψιτή. ἐτῶν ξ' . »

Συγγράμματα.

—Nova et tuta Methodus Variolam excitandi per transplantationem, nuper inventa, et in usum tracta, qua rite per acta, immunia in posterum praeservantur ab hujusmodi contagio corpora. Venetiis 1715. (Ἀνετυπώθη ἐν Νυρεμβέργῃ 1717, καὶ Leyde 1718).

—Ἱατρικὴ ὑπερασπιζομένη, ἢ παρατηρήσεις ἀναιρετικαὶ τῆς ἀπάτης τῶν νεοφανῶν φρονημάτων. 1717. (Διὰ τοῦ συγγράμματος τούτου, ἰταλιστὶ γεγραμμένου καὶ ἀπαρτιζομένου ἐκ τετρακοσίων σελίδων 12ου σχήματος, ὁ Πυλαρινὸς ἀνέπρεψε τὰ ὑπὸ Ἰωσήφ Γαζόλα κατὰ τῶν ἱατρῶν λεχθέντα).

Ὁ Μορέλλης μετ' ἐπαίνων ἀναφέρει τὴν εἰς Αἴγυπτον περιήγησιν τοῦ Πυλαρινοῦ, ἄγνωστον ἐν ποίᾳ βιβλιοθήκῃ κατακειμένη μετ' ἄλλων φιλοπονημάτων τοῦ σοφοῦ Ἑλλήνος (1).

Ἰακώβος Μάνος.

Ἐγεννήθη εἰς Ἄργος τῆς Πελοποννήσου καὶ ἐξεπαιδεύθη ἐν τῇ πατρίδι, καὶ ἰδίᾳ ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἔνθα καὶ εὐκλεῶς ἐδίδασκε. Μετὰ τὴν παραίτησιν ἀπὸ τῆς σχολαρχίας τῆς Πατριαρχικῆς σχολῆς

(1) Μαζαράκη, Βιογραφίαι τῶν ἐνόδων Κεφαλλήνων, τόμ. Β'.

Γερασίου του Ἀκαρνανός (1702), ὁ Ἰάκωβος, θερμῇ προτροπῇ Ἀλεξάνδρου τοῦ Μαυροκορδάτου, ἀνείληφε τὴν σχολαρχίαν ταύτην καὶ διὰ βίου παρέμεινε. Ἀνηγορεύθη καὶ ὑπὸ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας ὑπατος τῶν φιλοσόφων « ἄτε δὴ σοφός, πολυμαθής, μιμητὴς κατὰ λόγον » ἰδέαν τῶν ἐξόχων παλαιῶν Ἑλλήνων, δεινός τῶν Ἀριστοτελικῶν » δογμάτων καὶ προασπιστὴς τούτων ἀνένδοτος, βαθύς καὶ ἐν τοῖς » θεολογικοῖς » ὡς λέγει ὁ σοφός Κωνστάντιος. Πότε ἀπέθανεν ὁ Ἰάκωβος ἀδελφόν· ἔζη ὅμως τῷ 1709, ὅτε τὸν ἐπικήδειον εἰς Ἀλέξανδρον Μαυροκορδάτον ἐξεφώνησε, καὶ τῷ 1716, καθ' ὃν χρόνον εἰς Νικόλαον Μαυροκορδάτον, ἐκ μεγάλου διερμηνέως εἰς ἡγεμόνα προαχθέντα, ἐγκωμιαστικὸν λόγον συνέθετο· κατὰ δὲ τὸν Προκόπιον ἔζη ἔτι τῷ 1721. ●

Τοῦτον Μάναν γράφει ὁ Μοσχοπολίτης Προκόπιος, καὶ Μάνον ὁ Κωνστάντιος· αὐτὸς δὲ οὗτος γράφεται Ἰάκωβος Ἀργεῖος, καὶ παρ' ἄλλων Ἰάκωβος ὁ ὑπατος τῶν φιλοσόφων.

Ἐκ τῶν συγγραμμάτων τούτου δύο λόγοι ἐν ἀρχαῖζούσῃ ἑλληνίδι ἐτυπώθησαν· καὶ ὁ μὲν ἐπικηδείος ἐστὶν εἰς Ἀλέξανδρον Μαυροκορδάτον προταχθεὶς τῆς ἐκδόσεως τῶν Ἰουδαϊκῶν (σελ. 1—23), ὁ δ' ἐγκωμιαστικὸς εἰς Νικόλαον Μαυροκορδάτον ἡγεμόνα τῆς Βλαχίας (*).

Μαθηταὶ αὐτοῦ ἐγένοντο πολλοὶ τῶν τότε περιφανῶν, ὡς Νικόλαος, καὶ Ἰωάννης Μαυροκορδάτοι οἱ ἡγεμόνες, Δημήτριος Προκοπίου, Σαμουήλ ὁ πατριάρχης, κλπ.

Χρῦσανθος Νοταράς.

Καταγόμενος ἐκ τοῦ ὁμωνύμου τῆς Κορινθίας οἴκου ἐξεπαιδεύθη τὰ πρῶτα γράμματα ὑπὸ τοῦ θείου του Δοσιθέου, ὅστις ἀπέστειλεν ὕστερον τὸν Χρῦσανθον εἰς τὰ πανεπιστήμια τῆς Εὐρώπης πρὸς τελειότεραν κατάρτισιν. Ἐλθὼν εἰς Πατάβιον ἐσπούδασε τὰς ὑψηλὰς ἐπιστήμας, καὶ μετὰ τὸ πέρασ τῶν σπουδῶν διέτρεξε πᾶσαν τὴν σοφὴν Εὐρώπην πρὸς ἐπαύξησιν τῶν γνώσεών του. Εἰς Παρισίους διέτριψεν ἀρκετὸν χρόνον πρὸς τελειοποίησιν τῶν ἀστρονομικῶν γνώσεων, καὶ ἠκροάσθη μετὰ ζήλου διακαοῦς τὴν σειρὰν τῶν μαθημάτων τοῦ περιφήμου Κασίνη, ὅστις συνέλαβε πρὸς τοῦτον ἰδιάζουσαν εὐνοίαν. Ἐν τῇ γαλλικῇ μητροπόλει ἐσχετίσθη μετὰ πάντων τῶν ἐν ταῖς ἐπιστήμας διαπρεπόντων, καὶ ἰδίως τοῦ διασήμεου Ἰησοῦ του Δεκινένου,

(*) Προκοπίου Μοσχοπολίτου § 80.—Κωνσταντίου, περὶ τῆς πατριαρχικῆς σχολῆς·

πρὸς ὃν ἐχορήγησεν ἄφθονον ὕλην εἰς συγγραφὴν τῆς Χριστιανικῆς Ἀνατολῆς.

Καταβαίνων εἰς Ἑλλάδα διήλθε διὰ τοῦ Βουκουρεστίου, καὶ ὑπεδέχθη ἐνθουσιωδῶς· μετὰ μεγάλης πομπῆς ὠδηγήθη εἰς τὸν μητροπολιτικὸν ναὸν καὶ ἀπήγγειλε, κατὰ τὴν τότε συνθήειαν, λόγον ἐν ἀποδείξει, ὅτι ἡ ἐν Εὐρώπῃ μακροχρόνιος διατριβὴ του οὐδόλως ἐκλόνισε τὴν πρὸς τὴν ἀνατολικὴν ἐκκλησίαν ἀκράδαντον πίστιν του. Ἐλθὼν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐπαρουσιάσθη μετὰ πομπῆς εἰς τὴν ἱερὰν σύνοδον καὶ εὐμενῶς ἐδεξιώθη.

Τῆ 5 Ἀπριλίου 1702 ἐχειροτονήθη ὑπὸ Δουσιθέου μητροπολίτης Καισαρείας, καὶ τῆ 6⁽¹⁾ Φεβρουαρίου 1707, ἦτοι τῆ ἐπιούσῃ τοῦ θανάτου τοῦ θεοῦ του, ἐξελέχθη κοινῇ ψήφῳ πατριάρχης Ἱεροσολύμων, « συνεχίσας καὶ αὐτὸς, κατὰ Παλαμᾶν, τὴν χρυσοῦν σειρὰν τῶν μὲν ἀρετῆ πρακτικῆ, τῶν δὲ καὶ σοφία θεία τε καὶ ἀνθρωπίνῃ τὸν Ἀδελφοθέου θρόνον κοσμησάντων. Φιλοτιμούμενος καὶ οὗτος μηδ' ἐλάχιστον ἀπόλειπθῆναι τῆς προηγησαμένης τῶν πατριαρχῶν διδοχῆς ἤρξατο πᾶσαν γῆν ὀρθόδοξον κόποις τε καὶ μόχθοις ἀφορῆτοις, ἀλλὰ καὶ σωματικαῖς κακοπαθείαις δεινοτέραις περιϊῶν, δύο συνάμα κατὰ τὸν μακάριον Παῦλον ἀποστολικὰ ἔργα κατεργάζεσθαι, ἔνθεν μὲν τὴν τῶν ἀπανταχοῦ φιλοχρίστων ὑπὲρ τοῦ παναγίου Τάφου λογίαν συλλέγων πρὸς τὴν κυβέρνησιν καὶ διεξαγωγὴν τῶν ἀδιαλείπτων καὶ βαρυτάτων τῶν ἁγίων τόπων ἀναγκῶν, οἷον σὺν τόκῳ τὰς δωρεὰς ἀποτίων, ἡδυτάτη καὶ μελιφόρῳ γλώσση τὸν εὐαγγελικὸν ἀπανταχοῦ διασαλπίζων λόγον καὶ τούτῳ τοὺς μὲν ἀμελεῖς πρὸς τὴν τῶν θεῶν ἐντολῶν ἐργασίαν διανιστῶν, τοὺς δ' ἐπιμελεῖς εἰς μείζονα παροτρύνων προσαγωγὴν, τοὺς τε ἁμαρτωλοὺς παραμυθούμενος καὶ εἰς μετάνοιαν φέρων, καὶ τοὺς δικαίους αἰθῆς εἰς τὴν ἀγαθὴν καὶ τελειοτέραν ἐπιστηριζὼν κατάστασιν, καὶ πάντα ἀπλῶς πρόβατα τῆς δεξιᾶς καὶ ἐκλεκτῆς μερίδος τῶ Χριστῶ προθυμούμενος παραστήσαι . . . Ἄλλ' ἐπὶ τούτοις ἅπανι πρώτιστον πάντων, ὑπὲρ οὗ οὐδὲ κόπων, οὐδὲ ἀγῶνων, οὐδὲ χρημάτων ὅλως ἐφείδετο, τὴν τοῦ πατριαρχικοῦ αὐτοῦ θρόνου συντήρησίν τε καὶ βελτίωσιν καὶ εὐημερίαν καὶ εἰρηναίαν κατάστασιν ἠγούμενος, τοῦτο αἰέποτε καὶ πανταχοῦ ἐβουλεύετο, καὶ περὶ τούτου τὰ πάντα ἔλεγε καὶ ἔπραττε⁽²⁾ ».

(¹) Ὁ Νικολόπουλος γράφει 8 Φεβρουαρίου, (²) Ἱεροσολυμίαις σελ. φξβ'.

Μετὰ τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπὶ τοῦ πατριαρχικοῦ ὀρόνου τῶν Ἱεροσολύμων ἐγκατάστασιν ὁ Χρῦσανθος ἐλθὼν εἰς Παλαιστίνην διετάξατο καλῶς τὰ τῆς ἐμπιστευθείσης αὐτῷ ἐκκλησίας, καὶ συγκροτήσας σύνοδον ὥρισε τὸν ἀριθμὸν τῶν ὑποκειμένων μητροπόλεων, ἀρχιεπισκοπῶν, καὶ ἐπισκοπῶν. Εἶτα δ' ἐπελήρθη τῆς διεκδικήσεως τοῦ μεγάλου τρούλλου τοῦ ἱερωῦ κουβουκλίου τοῦ νκοῦ τῆς ἀγίας Ἀναστασίας, ἐπὶ τοῦ ὁποίου οἱ ἐν Παλαιστίνῃ Λατίνοι διῆσχυρίζοντο δικαίωμα καταγωγῆς· καὶ τὰς μὲν στρεψοδίκους αὐτῶν ἐνεργείας ὁ ἀείμνηστος Δοσίθεος εἶχε ματαιώσει, δὲν ἠδυνήθη ὅμως ἵνα ἐνεργήσῃ καὶ τὴν ἐπισκευὴν αὐτοῦ, παρακωλυόμενος ὑπ' αὐτῶν. Ὁ Χρῦσανθος πολλὰ καταβαλὼν μέσα κατώρθωσεν ἐπὶ τέλος ἵνα ἐκδοθῇ σουλτανικὸν φερμάνιον, δι' οὗ ἀνετίθετο αὐτῷ ἡ ἐπισκευὴ καὶ ἀνακαίνισις οὐ μόνον τοῦ μεγάλου τρούλλου ἀλλὰ καὶ παντὸς τοῦ ναοῦ.

Συνδρομῇ τῶν φιλοχρίστων ἀνεκαίνισεν ὁ ἀκάματος πατριάρχης τὸν ἐν Ἰόππῃ ξενῶνα, καὶ τὸ ἐν Κωνσταντινουπόλει μετόχιον τοῦ παναγίου Τάφου, συστήσας καὶ τὸ ἐν Γαλατᾷ Ἀστεροσκοπεῖον.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ Ῥωμαϊκὴ δολοπλοκία δὲν ἔπαυεν ἐργαζομένη ἐν Παλαιστίνῃ, θέατρον πολλάκις οἰκτρὸν καταστήσασα τοὺς θεοβαδίστους τόπους, καὶ ὁ Χρῦσανθος δὲν ἔπαυσεν ἀντιτασσόμενος εὐθαρσῶς καὶ διαλύων πᾶσαν μηχανορραφίαν τῶν πολεμίων, οἵτινες ἐκτὸς τῶν ἄλλων εἶχον καὶ τὸ πλεονέκτημα ἰσχυρῶν παρὰ τοῖς κρατοῦσι προστατῶν. Ἀξιοπερίεργος δὲ εἶνε, διὰ τὸ μετριοπαθὲς ὕφος καὶ τὸ συνδιαλλακτικὸν πνεῦμα ἐπιστολὴ τις τοῦ Χρυσάνθου πρὸς τὸν πάπαν Ἰννοκέντιον ΙΓ', ἐξ ἧς ἀποσπῶμεν τὰ ἐξῆς. « Ἔως πότε ἀνέχεται, μακαριώτατε καὶ ἐπιεικέστατε πάτερ καὶ δέσποτα, ὁ ἀποστολικὸς ὑμῶν θρόνος, καὶ ἡ ὑπεροχικὴ αὐτοῦ ἀξία νὰ διώκηται ἡ ἀνατολικὴ ἐκκλησία ὑπὸ τινων διεσθαρμένων καὶ ἀναιδῶν ἀνθρωπαρίων; οἵτινες ἀγωνίζονται τῇ δοκῆσει μὲν τάχα πρὸς οἰκοδομὴν ψυχῶν, τῇ δὲ ἀληθείᾳ διὰ τῶν ἔργων αὐτῶν εἰς ἀπώλειαν. Μνήσθητι, μέγιστε ἀρχιεράρχα, τὸ τοῦ κυρίου πρὸς τὸν Κερυφαῖον αὐτοῦ εἰπόντος, καὶ σὸ ποτε ἐπιστρέψας στήριξον τοὺς ἀδελφοὺς σου· καὶ ἐπίβλεψον ἐπὶ τὸν καιρὸν τῆς ἱεράς σου ἀρχιερατείας τοὺς πνευματικούς σου ὀφθαλμούς καὶ ἐπὶ τὴν Ἀνατολικὴν ἐκκλησίαν, τὴν ποτὲ μὲν ὑπέρλαμπρον, ἀεὶ δὲ εὐσεβεστάτην, καὶ τὸν λόγον τῆς ἀληθείας ὀρθοτομοῦσαν, τανῦν ὅμως πικρῶς πιεζομένην καὶ ταραττομένην ὑπὸ πολλῶν καὶ διαφόρων χελεπῶν, καὶ ἀγρίων κυμάτων. Εἰ δὲ

» μή γε, κὰν πρόσταξον, ἐπικύρωσον, νομοθέτησον, ἵνα ἑῶσι ταύτην
 » ἀνεπηρέαστον οἱ τὰράττοντες ψευδάδελφοί· καὶ τοῦτο νομίζεται
 » παρ' ἡμῶν μέγιστον καὶ ἐξαιρετον εὐεργέτημα, καὶ ἀπαρχὴ τῆς
 » καλοκάγαθίας καὶ φιλανθρωποῦ εὐγνωμοσύνης αὐτῆς πρὸς ἡμᾶς (¹) ».

Ἀπεβίωσεν ὁ Χρῦσανθος τῇ 7 Φεβρουαρίου 1731 (²), διαδεχθεὶς εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον ὑπὸ τοῦ ἐξ Αἴνου Μελετίου (⁵).

Συγγράμματα.

—Περὶ ἱερωσύνης λόγος ἐγκωμιαστικὸς σχεδιασθεὶς παρὰ Χρυσάνθου Πατριάρχου Ἱεροσολύμων καὶ προσφωνηθεὶς παρ' αὐτοῦ ἔνδον ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ τῆς ἀγίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἀναστάσεως, ἦτοι τοῦ ἀγίου Τάφου, ἠνίκα ἐχειροτονήθη μητροπολίτης Καισαρίας τῆς Παλαιστίνης, ἐν ἔτει τῷ Σωτηρίῳ αψβ' Ἀπριλίου ἑ, κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν τῆς ἀγίας Λαμπρᾶς. (Εἰς ¼ ἐκ σελ. 28, ἐτυπώθη ἐν Βουκουρεστίῳ ἄνευ ἔτους).

—Περὶ τῶν ὀφικίων τῆς μεγάλης ἐκκλησίας κλπ. ἐν Βουκουρεστίῳ 1745 καὶ ἐν Βενετίᾳ 1778.

—Εἰσαγωγὴ εἰς τὰ γεωγραφικὰ καὶ σφαιρικά. Ἐν Παρισίοις 1746.

—Ἱστορία καὶ περιγραφὴ τῆς ἀγίας γῆς καὶ τῆς ἀγίας πόλεως Ἱερουσαλήμ, Ἐνετίῃσι 1728.

—Ἐγχειρίδιον περὶ τῆς κατ' ἐξοχὴν ὑπεροχῆς τῆς ἀγίας πόλεως Ἱερουσαλήμ καὶ τοῦ ἀγίου καὶ ζωοδόχου Τάφου. Ἐν Βουκουρεστίῳ 1728.

—Ἀντίρρησις εἰς τὰ ὅσα κακῶς καὶ ψευδῶς καὶ ἀναρμότως λέγονται εἰς τὸ προσκυνητάριον τοῦ ἀγίου ὄρους Σινᾶ, Ἐνετίῃσι 1732. (Ἐγραψεν ἐν Κωνσταντινουπόλει κατ' Ἰανουάριον τοῦ 1731, ὀλίγας ἡμέρας πρὸ τοῦ θανάτου του).

—Διήγησις τῆς ἀλώσεως Τεμεσβαρίου ὑπὸ Τούρκων.

—Τύποι προσηγοριῶν ὧν χρῶνται τανῦν οἱ νεώτεροι Ἕλληνας. (ἐξεδόθη ὑπὸ Φαβρικού ἐν Ἑλληνικῇ Βιβλιοθήκῃ, τομ. ΙΑ').

—Διασάφησις ἀπλῆ καὶ σύντομος εἰς τὰς παροιμίας τοῦ Σολομῶντος, συλλεγείσα ἐκ διαφόρων ἐρμηνευτῶν παρὰ Χρυσάνθου ἱεροδιακόνου Ἱεροσολυμίτου.

—Εὐαγγέλιον διωρθωμένον εἰς πολλὰ ἔλλειπῆ μέρη μετὰ κανόνων τοῦ πατριάρχου Ἱεροσολύμων Χρυσάνθου.

—Ἐπη ἠρῳελεγεῖα εἰς Συρίγον καὶ τὴν Ἀντίρρησιν αὐτοῦ.

—Ὀμιλίαι ἐκ τῶν πολλῶν εὐρεθεῖσαι καὶ σπουδῆ καὶ δαπάνῃ Μελετίου πατριάρχου Ἱεροσολύμων ἐκδοθεῖσαι, Ἐνετίῃσι 1734. (Κατὰ Παλαμὰν σώζονται καὶ ἕτεραι ἀνέκδοτοι).

—Ἐπιστολίαι. (Εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Βιβλιοθήκην τοῦ Μαρωνίτου Ἀσεμά-

(¹) Πρακτικὰ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει φιλολογικοῦ Συλλόγου Δ' σελ. 136.

(²) Κατὰ λάθος Νικολόπουλος 1733.

(³) Nicolopulo, Biographie Universelle tom. 31—Παλαμᾶ Ἱεροσολυμίας.

νου (tom. I. σελ. 634) μνημονεύεται ἐγκύκλιος ἑλληνο-αραβιστὶ τοῦ Χρυσάνθου τυπωθεῖσα ἐν Ἀλεπίῳ τῷ 1711. Ἐτέρα δ' ἐγκύκλιος τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει συνόδου ἑλληνο-αραβιστὶ τυπωθεῖσα ἐν Ἀλεπίῳ τῷ 1722 θεωρεῖται ἔργον τοῦ Χρυσάνθου. Πλεῖσται δὲ ἄλλαι εὑρηγται ἀνέκδοτοι).

Πρὸς τούτοις ὁ Χρυσάνθος ἐπεμελήθη τὴν ἐν ἔτει 1715 ἔκδοσιν τοῦ περὶ τῶν ἐν Ἱερουσαλύμοις πατριαρχουσάντων ὑπερχιλιουσελίδου συγγράμματος τοῦ Δοσιθεοῦ προσθεὶς προλεγόμενα καὶ σημειώσεις· καὶ μετέφρασεν ἐκ τοῦ λατινοῦ τὴν ἔκθεσιν τῆς πίστεως τῶν ἐν Σορβώνῃ διδασκάλων.

Σύγχρονοι τῷ Χρυσάνθῳ μνημονεύονται, ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Νεόφυτος Νοταρὰς ἀρχιμανδρίτης καὶ ἐπίτροπος τοῦ παναγίου Τάφου ἐπιστατήσας εἰς τὴν ἐν ἔτει 1719 γενομένην ἀνακαινίσιν τοῦ ναοῦ τῆς ἁγίας Ἀναστασίας, καὶ Δημήτριος Νοταρὰς, ἀνεψιὸς τοῦ Χρυσάνθου, ἀρχίατρος τοῦ ἡγεμόνος τῆς Βλαχίας, ἀμφότεροι ὑπὸ Προκοπίου Μοσχοπολίτου ἀναφερόμενοι ὡς ἐν τοῖς γράμμασι διαπρέποντες (1).

Μεθόδιος Ἀνθρακίτης.

Ἐγεννήθη ἐν Ἰωαννίνοις περὶ τὰ μέσα τοῦ 12' αἰῶνος, καὶ περὶ τὰ τέλη τῆς αὐτῆς ἑκατονταετηρίδος ὑπόδυσ τὸ μοναχικὸν τριβῶνιον ἠκροάσατο ἐν τῇ πατρίδι Γεωργίου τοῦ Σουγδουρῆ, καὶ ὕστερον μεταβὰς εἰς Ἰταλίαν κατηρτίσθη τελειότερον, ἐπιδοθεὶς ἰδίως εἰς τὴν φιλοσοφίαν. Περὶ τὸ ἔτος 1715 ἐπανελθὼν ἐδίδαξεν ἐν Ἰωαννίνοις, καὶ εἶτα προσκληθεὶς εἰς Καστορίαν προέστη τῆς ἐκεῖ σχολῆς. Ἐντεῦθεν προσκληθεὶς μετέβη εἰς Σιάτισταν καὶ εὐδοκίμως διδάξας ἐπανῆλθεν εἰς Ἰωάννινα καὶ ἀνέλαβε τὴν σχολαρχίαν, ἣν διετήρει μέχρι τοῦ 1723 τῇ ἡλικίᾳ ἤδη προβεβηκῶς.

Ὁ Ἀνθρακίτης ἠθέλησεν ἵνα παραδώσῃ τὴν νεωτέραν φιλοσοφίαν, καὶ πρὸς τοῦτο διατρίβων ἐν Καστορίᾳ μετέφρασε τὰ συγγράμματα τοῦ Μαλεμβραχχίου, Καρτεσιῦ καὶ ἄλλων· ἀλλὰ κατὰ τῆς καινοτομίας ταύτης ἐξανέστησαν οἱ ἐν Θεσσαλίᾳ καὶ Μακεδονίᾳ διδάσκοντες καὶ συνασπισθέντες διήγειραν δίκην σφοδροτάτου ἀρέμου ἀλλεπάλληλα κύματα καὶ λαίλαπας ψευδεπιπλάστων κατηγοριῶν ἐπὶ σκοπῷ τοῦ καταπονεῖσαι τὴν ἀγαθὴν γῆμην αὐτοῦ. "Ὅθεν διαστρέφοντες τὰς ἀφηρημένας ἐνοίας τῆς ὑπ' αὐτοῦ διδασκομένης φιλοσοφίας κατεδίκαζον τὸ φιλοσοφικὸν του σύστημα, ὡς ὑποκρύπτον δῆθεν τὰς ἀρχὰς τῆς νεορανοῦς αἰρέσεως τοῦ Μελίνου. Ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει σύνοδος ταραχθεῖσα ἐκ τῶν σπερμολογιῶν τούτων προσεκάλεσεν

(1) Τοῦ τελευταίου εὑρηγται, ὡς ἤκουσα, μετάφρασις φιλοσοφικοῦ συνταγματίου, ἐκδοθεῖσα ἐν Βουκουρεστίῳ, καὶ περὶ τῆς ματαιότητος τῶν συμβουλῶν (Παρανίκας, σελ. 107).

εἰς ἀπολογίαὶν τὸν Ἀνθρακίτην, ὅστις ὑπακούσας ἦλθεν εἰς τὴν βασιλεύουσαν κατὰ τὰ τέλη τοῦ 1723. Συγκροτηθείσης δ' ἐν τοῖς πατριαρχείοις συνόδου, προεδρεύοντος τοῦ Κωνσταντινουπόλεως Ἱερεμίου Γ' συγκαθημένου καὶ τοῦ Ἱεροσολύμων Χρυσάνθου, προσήγαγεν ὁ κατηγορούμενος τὴν ὁμολογίαν τῆς πίστεως, καὶ ἀπελογήθη βεβαίως, ὅτι οὐδὲν ἔγραψε δογματικῶς ἀντιβαῖνον εἰς τὰς παραδόσεις· καὶ τὰ δόγματα τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας. Ἀλλ' ἡ ἱερά σύνοδος αὐστηρῶς πρὸς τοιαῦτα ζητήματα διατελειμένη ἐθεώρησε μὲν τὸν Μεθόδιον ὡς μὴ ἀφεστηκότα τῆς ὀρθοδοξίας, ἀλλ' ἐπὶ περιορισμῶ καὶ παραδειγματισμῶ τῶν φιλοσοφούντων ἀπεφάνθη ὅπως ἀποτεφρωθῆ τὸ φιλοσοφικόν του δοκίμιον, καὶ ἀπευθυνθῶσιν ἐγκύκλιοι πανταχοῦ ἵνα ὅπου ἂν εὑρεθῆ ἀντίγραφον ἢ τετράδιον τοῦ πονήματος τούτου δημοσίως παραδοθῆ τῷ πυρὶ (1).

Ἴνα καταδειχθῆ τοῦ ἀνδρός ἡ χριστιανικὴ ἀρετὴ παρεντιθέμεθα τὴν ἐξῆς περικοπήν ἐξ ἐπιστολῆς αὐτοῦ πρὸς Ἀναστάσιον τὸν ἐν Τρίκκῃ σχολαρχοῦντα, καὶ ἕνα τῶν κατηγορῶν του χρηματίσαντα, ὕστερον δὲ μετανοήσαντα καὶ συγχώρησιν αἰτήσαντα καὶ λαβόντα.

« Οὐκ ἐσμὲν ἀδελφοί; οὐ μὲν πίστει, μὲν ἐκκλησίᾳ, τοῖς αὐτοῖς
 « μυστηρίοις συνδεδέμεθα; περὶ τίνος δ' ἡ τοσαύτη ἔρις; περὶ φιλο-
 « σοφίας; ἐρεσχελίας; Ἐρρέτωσαν ἅπαντες οἱ τε πάλαι καὶ νῦν φιλο-
 « σοφούντες, οἱ ἀρχὰς κατὰ τῆς ἀληθείας ἐπιπλάστους τιθέμενοι!
 « Ἡ τῶν ἐθνικῶν φιλοσοφία, ἡ τούτων διάνοια, ὄξυτάτη πρὸς τὴν τῆς
 « ματαιότητος θεωρίαν, πρὸς δὲ τὴν τοῦ ἀληθινοῦ φωτὸς κατανόησιν
 « ἐξημαύρωται. Μία ἀλήθεια, Χριστὸς ἐσταυρωμένος. Οὐδὲν ἕτερον
 « ἀληθὲς ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ. Τίς κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος; Ἰκανῶς
 « κεκοπιάκατε, καὶ τὴν ἀμοιβὴν τῶν πόνων ἡμῶν ἔχετε ὅσα ἠθελή-
 « σατε ἐποιήσατέ μοι! Κατεφρονήσατε, ὑβρίσατε, ἠτιμάσατε, περι-
 « ψημά με ἀνεδείξατε, ἀποτρόπαιον ἀνθρώποις, οὐ μὴν δὲ Θεῷ. Τί
 « ἔτι ἐπιζητεῖτε; τὰ πάλαι ἀνακυκλοῦν καὶ τὰς λύπας ἀναστο-
 « μουν; Ὁρᾶτε, ὅτι ἔστι καὶ ὀφθαλμὸς ἐκδικήσεως. Ταῦτα μὲν ὡς
 « πατήρ ὑμεῖς δὲ κατὰ τὸ δοκοῦν ὑμῖν ποιεῖτε ».

Μετέφρασεν ὁ Ἀνθρακίτης, κατὰ Ζαβίραν, τὰ συγγράμματα τοῦ Μαλεμ-
 βραγγίου, Καρτσίου, καὶ ἄλλων, καὶ συνέγραψε τὰ ἐξῆς·

— Βοσκὸν λογικῶν προβάτων, ἐκδοθέντα Ἐνετίῃσι 1708.

— Ὅδον μαθηματικῆς, ἣτις ἐπεξεργασθεῖσα καὶ τελειοποιηθεῖσα ἐξεδόθη ἐν
 ἔτει 1749 ὑπὸ τοῦ μαθητοῦ του Μπαλάνου Βασιλοπούλου.

(1) Ἀρξαβαντινοῦ ἐν Πανδώρα τόμ. 1Α' σελ. 86.—Ζαβίρας.

Ὁ Κρῆς Ἰγνάτιος Μεταξόπουλος ἐποίησε τὸ ἐξῆς εἰς Ἀνθρακίτην ἐπί-
γραμμα δημοσιευθὲν ἐν Ὁδῷ μαθηματικῆς.

Ὡς ἐθέλοντα δύειν ἀπὸ Ἑσπερίης ἐφ' Ἐφῶν,
καλὰ μαθήματα ἄγεις ὡς παλινουνεχέως,
ὧν τε ὀθηγὸς ἔης υἱέσσι σοφῶν γενετείρων,
τοῖσιν ἔση θ' ἐξῆς, ὡς τε δίδωσι Θεός.

Τῷ θνητός περ ἔων, ὡς τετρακτὸς Μεθόδιε!
εὖρες ἀθανασίην λείμμασι σῆς σοφίης.

Ἀναστάσιος Γόρδιος.

Ἐγεννήθη εἰς Βραβιανὰ τῶν Ἀγράφων περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΖ' αἰῶνός
καὶ ἐμαθήτευσεν ὑπὸ Εὐγένιον τὸν Αἰτωλὸν, ὑφ' οὗ ἐστάλη ἐν ἔτει
1695 εἰς Ἀθήνας πρὸς Νικόδημον τὸν Φεράριον, ὡς δηλοῦται ἐξ ἐπι-
στολῆς ἐντεῦθεν γραφείσης πρὸς τὸν διδάσκαλόν του Εὐγένιον (1).
Μετὰ τοῦ Νικόδημου ἀπῆλθεν εἰς Ἰωάννινα, καὶ ἐντεῦθεν εἰς Ἰταλίαν,
πρὸς τελειότεραν κατάρτισιν. Ἐπανελθὼν διέτριψεν εἰς Αἰτωλικὸν καὶ
ἐδιδάξεν ἐπὶ ἰκανὰ ἔτη εἰς πολλοὺς μαθητάς. Ἐν ἔτει 1711 ἐπανελθὼν εἰς
τὴν πατρίδα του ἐγκατεβίωσεν εἰς τὸ μονίδριον τῆς ἀγίας Παρασκευῆς.
Περιήρχετο κατὰ καιροὺς διάφορα τῆς στερεᾶς Ἑλλάδος μέρη διδά-
σκων τοὺς ἐπιθυμοῦντας, καὶ ὀδηγῶν τοὺς διδάσκοντας, κηρύττων
τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, καὶ συμβουλεύων πρὸς πάντας τὰ θεάρεστα, πρὸ
πάντων δὲ τὴν φιλοπτωχίαν, ἵδρυσιν σχολείων, καὶ τὴν ἀδελφικὴν
ἀγάπην καὶ ὁμόνοιαν, ὑπόδειγμα διὰ τοῦ ἐναρέτου βίου του καθιστά-
μενος. Προτιμῶν τὸ πάτριον ἔδαφος ἀπέβριψεν ἀξιοπρεπῶς διαφό-
ρους προτάσεις περὶ μεταβάσεως εἰς χώρας μᾶλλον πεπολιτισμένας,
ἐν αἷς καὶ ὁ βίος καθίστατο εὐάρεστος, καὶ μεγάλαί ἀμοιβαὶ περιέ-
μενον τὸν εἰς τοὺς ἡλιοκαεῖς τῶν Ἀγράφων βράχους φιλοσοφῶντα
μοναχόν (2). Τὴν 1 Μαρτίου 1729 προκισθόμενος τὸ προσεγγίζον
τέρμα τοῦ βίου του συνέταξε τὴν διαθήκην, ἣ μᾶλλον τὴν ὁμολογίαν
τῆς πίστεώς του, καὶ μετὰ παρέλευσιν τριῶν μηνῶν καὶ ὀλίγων ἡμε-

(1) « Ἡύραμεν καὶ τὸν κύρ Νικόδημον ὁμοῦ καὶ μετὰ τοὺς μαθητάς του ὅλους ὑγιεῖς.
» τοῦ ἐδώκαμεν τὸ γράμμα τῆς λογιότητός σου, καὶ τὸ ἐχάρη πολλά· ὑπεσχέθη
» πῶς νὰ μᾶς ἐπιμεληθῇ· εἶναι κατὰ ἀλήθειαν ἄνθρωπος πολλὰ καλός, καὶ ἐπιτή-
» δειος εἰς τὰ μαθήματα... Τὸ γράμμα τοῦ κύρ Μπενιζέλλου τὸ ἐδώκαμεν, καὶ τὸ
» ἐχάρη πολλά· μέγαλον ἔπαινον τῆς ἔκαμε, καὶ δὲ ἄλλα πολλὰ καὶ διὰ τὸ γῆρας·
» λέγει πῶς ἦτον μικρὸν παιδί! ὅταν ἡ λογιότης σου ἦσεν ἐδῶ· εἶνε καὶ τοῦτος
» λόγιος πολλὰ, καὶ φρόνιμος ἄνθρωπος ».

(2) Ὡς Νικόλαος ὁ Μπαροκωβάτος προσηκείτως αὐτὸν εἰς Βλαχίαν, καὶ ἄλλοι ἐπί-
σκοποι εἰς Θεσσαλίαν.

ρῶν ἐν χριστιανικῇ γαλήνῃ, περιστοιχούμενος ὑπὸ ἀπαρηγορήτων μαθητῶν, φίλων, καὶ συμπατριωτῶν παρέδωκε τὸ πνεῦμα, καὶ ἐτάφη εἰς τὸ προσφιλὲς μονιδριον τῆς ἁγίας Παρασκευῆς, χαραχθείσης ἐπὶ τοῦ τάφου του τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης:

« Ἀναστάσιος Γόρδιος ἱερομόναχος εἰς τὴν μονὴν ἁγίας Παρασκευῆς Γρανιανῶν (sic) ἀνεπαύθη ἐν κυρίῳ ἐν ἔτει αψκθ' Ἰουνίου ἢ ἡ ὥρα τῆς ἡμέρας, ἡμέρα Σάββατον ».

Παρὰ τῷ Γορδίῳ ἐξεπαιδεύθησαν πολλοὶ καὶ διάφοροι καταγλαίσαντες ὕστερον τὰς ἑαυτῶν πατρίδας, ὡς Θεοφάνης ὁ ἐξ Ἀγράφων, Κωνστάντιος ὁ ἐκ Λοιδορικίου, Μιχαὴλ Μαυρομμάτης ἐκ Μεσολογίου, Λογοθέτης ἐκ Γαλαξειδίου, Γαβριὴλ καὶ Εὐθύμιος οἱ μοναχοὶ ἐκ Καρπενησίου, Τρίβας ἐκ Λαμίας ἢ Ὑπάτης, Ἀνθιμος Βάρτας ἐξ Αἰτωλικοῦ, καὶ ἄλλοι.

Ἔρχεν ὁ Ἀναστάσιος δύο ἀδελφοὺς ἱερομονάχους Ἀθανάσιον καὶ Εὐγένιον, ἐξ ὧν ὁ μὲν Ἀθανάσιος ἐτελεύτησεν ἐν Αἰτωλικῷ τὸ 1717, τὸν δὲ Εὐγένιον ἀποθνήσκοντα προσέστηκεν ἐν τῷ μονιδρίῳ τῆς ἁγίας Παρασκευῆς, πρὸς δὲ καὶ ἀδελφὴν Φέγγων ὀνόματι.

Πολλοὶ καὶ διάφοροι ἐξύμνησαν τὴν παιδείαν καὶ τὰς ἀρετὰς τοῦ ἱερομονάχου Γορδίου ὁ ἀνατυπώσας τὸ περὶ ὀρθογραφίας πονημάτιον αὐτοῦ Πολυζῶης γράφει, μετὰ τινος ὑπερβολῆς βεβαίως, τὰ ἐξῆς: « Σοφώτατος καὶ ὀσιώτατος Ἀναστάσιος Γόρδιος ὁ πάνυ, ὃν Βρανιανὰ » Ἀγράφων πολίχνιον, ὅπου τὸν ἥλιον εἶδον πρῶτον κάγῳ ἐνεγκόντα, » Σταγειρίοις τε καὶ Κιτιῖῳ περὶ τῆς σεμνότητος τοῦ κλέους ἐρίζει » οὐχ' ὅπως γὰρ τῇ θύραθεν σοφία κομῶν, ἀλλὰ καὶ τῇ καθ' ἡμᾶς » ὑπερφυεῖ τε καὶ ἱεραῖ ὁ ἱερώτατος Γόρδιος, τὸ δὲ μέγιστον πολλῶ, » μὰ τοὺς λόγους, τῷ μέτρῳ καὶ Ἀριστοτέλους αὐτοῦ καὶ Ζήνωνος » ὑπερανέστηκε ».

Συγγράμματα.

— Ποιημάτιον περὶ ὀρθογραφίας ἐκ τῶν τοῦ Θεοδώρου τοῦ Γαζῆ (ἐτυπώθη κατὰ πρῶτον ἐν Λειψίᾳ 1778, καὶ τῷ 1800 ἐξεδόθη ἐν παραρτήματι τῆς γραμματικῆς τοῦ Πολυζῶη ἐπηρξημένον).

— Βίος καὶ ἀκολουθία τοῦ νεομάρτυρος Σεραφεῖρ Νεοχωρίου καὶ Φερσάλων. Ἐν Μοσχόπολει 1735. (ἐν τέλει τοῦ αὐτοῦ μεγαλυνάρια εἰς τὸν ἄγιον).

— Τίς ἡ βασιλεία τοῦ Μωάμεθ καὶ περὶ Ἀντιχρίστου.

— Κατὰ τὸν Φώτιον τῶν ἀνεγνωσμένων.

— Ὑπομνήματα ἀχροατικά.

- Περὶ τῶν τελικῶν ὀνομάτων, καὶ τῶν μέσων ὀρθογραφίας.
- Περὶ τῆς κατὰ λόγον ποσότητος τῶν συλλαβῶν.
- Διαξαγαὶ τῶν ἀγίων Ἀποστόλων.
- Παράφρασις τῶν ἀφορισμῶν τοῦ Ἱπποκράτους.
- Ἐπιγράμματα εἰς Νικόλαον Μαυροκορδάτον, Στέφανον Σεβέρων, Χριστοφύρον μοναχόν κτλ.

— Κατάλογος τῶν ἐν τῇ μονῇ Τετάρνης ἐντύπων καὶ χειρογράφων βιβλίων (συνταχθεὶς κελεύσει Νικολ. Μαυροκορδάτου).

— Ὀνομασία τῶν τετραπόδων, ζωύφιων, πτηνῶν, ἰχθύων, δένδρων, ἑπωρῶν τε καὶ βοτανῶν με σημείωμα τῆς ἐλληνικῆς λέξεως καὶ τῆς ἀπλῆς καὶ κοινῆς ἀντικρύς. (ἐγγραφή κελεύσει τοῦ αὐτοῦ ἡγεμόνος).

— Ἐπιστολαὶ πρὸς διαφόρους τὸν ἀριθμὸν 750 (1683—1727).

Ἀνδρόνικος Ῥαγκαβῆς.

Ἐγεννήθη ἐν Βυζαντίῳ καὶ κατήγετο, ὡς λέγει ὁ Καντεμίρ, ἐκ τοῦ ὁμωνύμου αὐτοκρατορικοῦ οἴκου· ἐκπαιδευθεὶς ἐν τῇ μεγάλῃ τοῦ γένους σχολῇ προσελήφθη ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, καὶ διήλθεν ἐν βραχεῖ διαστήματι τοὺς βαθμοὺς τοῦ ἐκκλησιάρχου, πρωτοκανονάρχου, πρωτεκδίκου, μεγάλου ἐκκλησιάρχου, μεγάλου ῥήτορος, καὶ μεγάλου χαρτοφύλακος.

Ἐνυμφεῦθη τὴν Ἑλένην θυγατέρα Ἀντωνίου Ῥωσσέτου βοεβόδα τῆς Μολδοβλαχίας, ἀποθανοῦσαν ἐν ἔτει 1692, ὡς δηλοῦται ἐξ ἐπιστολῆς παραθυμητικῆς Δοσιθέου Ἱεροσολύμων.

Ἐν ἔτει 1720 ἔζη, διότι τότε καταριθμεῖται ὑπὸ Προκοπίου Μοσχοπολίτου μεταξὺ τῶν ἐν τοῖς γράμμασι διαπρεπόντων Ἑλλήνων, ἀσχιολούμενος πρὸ πάντων ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ παιδείᾳ καθ' ἣν καὶ πλεῖστον ἐπέδωκε.

Ὁ Καντεμίρ ⁽¹⁾, λέγει ταῦτα περὶ τοῦ Ἀνδρόνικου «*Andronic de la noble race de Rhangavi, célèbre pour sa parfaite connaissance de la langue Grecque; il était très versé dans la lecture des Pères*».

Ἄδελφον τὸ ὁ Ἀνδρόνικος συνέγραψε.

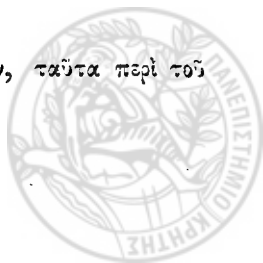
Ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἐμμανουὴλ, συνεζεύχθη τὴν Μπαλάσσαν θυγατέρα Κωνσταντίνου Βραγχοβάνου ἡγεμόνος τῆς Βλαχίας ⁽²⁾.

Μακάριος Πάτριος.

Ἐφραΐμ ὁ Ἀθηναῖος παραδίδωσι, κατὰ Ζαβίραν, ταῦτα περὶ τοῦ

(1) Histoire de l'Empire Ottoman, tom. II, σελ. 41.

(2) Δύοθ. tom. IV, σελ. 116.

σοφοῦ τούτου διδασκάλου. « Οὗτος Πάτμον ἔχων πατρίδα καὶ εἰς
 » ἡλικίαν ἐλθὼν εἰς βασιλεύουσαν ἀφίκετο, κάκεισε τὰ ἐγκύκλια καὶ
 » φιλόσοφα διδαχθεῖς, διὰ προτροπῆς τοῦ Ἰθακκῆσιου Ἀγαπίου⁽¹⁾, τοῦ
 » γνησίου αὐτοῦ φίλου κατέλαβε πάλιν τὴν ἰδίαν πατρίδα καὶ ἔμει-
 » νεν ἀγωνιζόμενος τὸν κατὰ Θεὸν ἀγῶνα ἐν τῷ τόπῳ ἐκεῖνῳ, ἔνθα
 » τὴν Ἀποκάλυψιν ὁ Θεολόγος εἶδεν Ἰωάννης, ὅπου καὶ τὴν σχολὴν
 » συνεκρότησε καὶ ἐμνήθη τὰ ἄρρητα καὶ ἄλλους ἐμύησεν, ἐξ ὧν τὰ
 » πρῶτα ἔφερεν ὁ ἐμὸς γέρον Γεράσιμος ὁ ἀγιώτατος ἐκεῖνος ἀνὴρ,
 » ἃν διὰ τοῦ Ἀγαπίου ἀπέλαβεν, ἔχων αὐτὸν ὡσπερ τις Ἡρα-
 » κλῆς ἀγωνιζόμενον ἐν πᾶσιν, οἷόν τινα Ἰόλεων, νηστεία προσ-
 » καρτεροῦντες καὶ προσευχῇ καὶ τῇ παραδόσει τῶν μαθημάτων
 » τῶν καθ' ἡμᾶς καὶ τῶν θύραθεν μέχρι τοῦ 1737 σωτηρίου ἔτους,
 » ὅτε πολλοὺς φωτίσας ὁ ὄντως ἀξιομακάριστος πάθει ἀρθριτικῶ
 » συνεχόμενος καὶ τῆς ποδαλγίας μάλιστα, τὸ μακάριον τέλος ἐν
 » Πάτμῳ ἐδέξατο τῇ 13^ῃ Ἰανουαρίου, πένθους πᾶσι διὰ τὴν ἑαυτοῦ
 » στέρησιν καταλιπὼν ἀπαραμύθητον μετ' ἐκείνον δὲ δύο ἔτη ἐπι-
 » βιοῦς, ὁ Ἀγάπιος ἔδωκε καὶ αὐτὸς ἐν Ἀθήναις τὸ μακάριον τέλος
 » ὁ δ' ἐμὸς πατὴρ καὶ γέρον Γεράσιμος λύπη συνεχόμενος καὶ πάθει
 » τῆς πέτρας καταπιεζόμενος μετὰ τρία ἔτη ἢ σχεδὸν καὶ τέσσαρα
 » τῆς Μακαρίου ἐντεῦθεν ἀποδημίας ἀπῆλθεν καὶ αὐτὸς πρὸς κύριον
 » ἐν Κρήτῃ ἰατρουόμενος τῇ νόσῳ τῶν τριῶν τούτων ἐμνήσθη ὡς
 » ὁμοψύχων, ἐπειδὴ καὶ τοὺς τρεῖς τούτους ὑπερμάχους τῆς ὀρθο-
 » δόξου πίστεως ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις ἀνέδειξεν ἡ ἀγία Τριάς.
 » Ὑπερεῖχεν ὅμως ἐν τῷ κατὰ ῥήτορας λόγῳ ὁ κύρ Μακάριος, ὡς
 » μαρτυροῦσι τὰ ἐκεῖνου συγγράμματα ».

Ἐν δὲ τῇ ἐκδόσει τῆς ῥητορικῆς τοῦ Μακαρίου ὁ αὐτὸς Ἐφραίμ
 λέγει ταῦτα περὶ τοῦ ἀειμνήστου τῆς Πάτμου σχολάρχου. « Γυμνα-
 » σιάρχης καὶ καθηγμεῶν τοῦ κατὰ τὴν νῆσον Πάτμον ἐλληνομουσείου,
 » ὁ πολὺς μὲν τῇ σπουδῇ τῶν θύραθεν, ὡς οὐδεὶς ἄλλος, μέγας δὲ
 » τῇ ἀρετῇ περὶ τὰ θεῖα, οἷόν εἰσι καταφανῆ τεκμήρια ἀμφοῖν τοῖνδε
 » προτερημάτων οἷ τε ἔμφυχοι κήρυκες παρ' αὐτῷ φοιτήσαντες ἔτι
 » περιόντι ἐν τῷ μετὰ σώματος βίῳ, τὰ τε παρ' αὐτοῦ συνταχθέντα
 » καὶ ἐκφωνηθέντα συνταγμάτια ἐλληνικῶ τε καὶ κοινῶ χαρακτῆρι,
 » ὧν ὡς κορωνίς κρίνεται ἡ Εὐαγγελικὴ περίοδος τῶν διδασκῶν ..

(1) Ἀγάπιος Βουλισμάς, ἱεροκήρυξ εὐγλωττος, εἰδήμων τῆς Ἑλληνικῆς καὶ Λατι-
 νικῆς, ἀποβιώσας ἐν ἔτει 1739 εἰς Ἀθήνας, ἔνθα καὶ εὐδελκίμως ἐδίδαξεν.

» Ὅθεν σιωπῇ μᾶλλον τιμάσθω τὰ τοῦ ἀνδρὸς προτερήματα, εἶπερ
 » κατ' ἀξίαν ἀδυνατεῖ μοι ὁ κάλαμος εὐφημηῆσαι ».

Συγγράμματα.

—Εὐαγγελικὴ Σάλπιγξ. (ἐτυπώθη δαπάνη Ἐφραιμ κατὰ πρῶτον ἐν Βενε-
 τία· ῥαδιουργία ὅμως τῶν Λατίνων, ὑποβοηθουμένων ὑπὸ τινος καταπτύστου
 Ἑλληνοῦ Δημητρίου Βαλσάμου, παρεδόθησαν τὰ τυπωθέντα χίλια ἀντίτυπα
 εἰς τὸ πῦρ, διὰ τὰ ἐπαναστατικὰ προλεγόμενα καὶ τὸ ἔμβλημα τοῦ φοίνικος·
 προτροπῇ ὅμως τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Κυρίλλου ἀνετυπώθη ἐν
 Λειψία τῷ 1758, ἐπιστάσις Σεραφεῖμ Πισσιδεῖου, ὅστις ἔπεμψεν ἐν ἀντίτυ-
 πον καὶ πρὸς τὸν συνετελέσαντα εἰς τὴν καταστροφὴν τῆς πρώτης ἐκδόσεως
 λέγων «ὦ φίλε Δημήτριε Βάλσαμε, ἰδοὺ ἐγὼ στέλλω σοι διὰ χάριν καὶ δω-
 » ρεῖαν ἐν βιβλίον, ὅπου μὲ τὴν προδοσίαν σου παρεδόθησαν εἰς τὸ πῦρ!»
 Ἄνετυπώθη ἡ Εὐαγγελικὴ Σάλπιγξ ἐν Λειψία τῷ 1768, ἐπιμελεία Κων-
 σταντίνου Ἀβραμίου, καὶ ἤδη παρασκευάζεται τετάρτη αὐτῆς ἐκδοσις ἐν
 Ἀθήναις).

—Ἐκθεσις κανόνων ῥητορικῶν ἱεροκήρυξί· μάλιστα συμβαλλομένων, οὓς ἐκ
 τῆς λατινίδος φωνῆς ὁ ἐν ἱεροδιδασκάλους Μακάριος εἰς τὴν Ἑλλάδα φωνὴν
 ἀπανθισάμενος προῦθηκε τοῖς φιλολόγοις. (ἐξεδόθη δαπάνη Ἐφραιμ καὶ ἐπι-
 μελεία Πισσιδεῖου ἐν παραρτήματι τῆς ἐν ἔτει 1755 Ἐνετίῃσι τυπωθείσης
 ἀκολουθίας τοῦ ὁσίου Χριστοδοῦλου, ἀποτελουῦσα ἰδίαν σελιδαρίθμωσιν (1—82).

—Θεματογραφίαι δεκατέσσαρες.

—Ἐρμηνεῖα περὶ συντάξεως γραμματικῆς.

—Διάφοροι ἐρμηνεῖαι καὶ σχόλια εἰς διαφόρους λόγους τῶν Ἑλλήνων πατέρων.

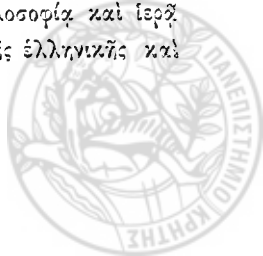
—Ἐγκώμιον τοῦ νεομάρτυρος Παχωμίου.

—Λόγοι εἰς ἀπλὴν φράσιν περὶ τοὺς δισχιλίους, ὡς λέγεται (').

Ἀναστάσιος Παπα-Βασιλόπουλος.

Ἐγεννήθη ἐν Ἰωαννίνοις, καὶ παιδευθεὶς ἐν τῇ πατρίδι τὰ ἐγκύ-
 κλια μετέβη εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ἐκεῖθεν εἰς Ἰταλίαν ἔρωτι
 τελειοτέρας μαθήσεως. Ἐπανελθὼν εἰς Ἑλλάδα διωρίσθη ἱεροκήρυξ
 ὑπὸ τῆς μεγάλῃς ἐκκλησίας, καὶ χειροτονηθεὶς ἱερεὺς ὠνομάσθη οἰκο-
 νόμος τῆς μητροπόλεως Ἰωαννίνων. Ἐσχολάρχησεν ἐν Σέρραϊς, εἶτα
 δ' ἐν Τυρνάβῳ καὶ Τρίκκῃ καὶ ἐπὶ τέλους ἐν Ἰωαννίνοις. Κατὰ Φε-
 βρουάριον τοῦ 1702 διατρίβων ἐν Τυρνάβῳ μετέφρασε τὰ τοῦ Ἀφρο-
 νίου προσημνάσματα καὶ προσεφώνησεν εἰς τὸν μητροπολίτην Λαρίσ-
 σης Παρθένιον. Ἦν, κατὰ Ζαβίραν, δόκιμος ἐν τε φιλοσοφίᾳ καὶ ἱερᾷ
 θεολογίᾳ, ῥήτωρ καὶ ἱεροκήρυξ, ἱκανῶς εἰδήμων τῆς ἑλληνικῆς καὶ
 λατινικῆς.

(') Ζαβίρας.

Ὁ Βασιλόπουλος κατ' ἀρχὰς ὑπῆρξεν ἐκ τῶν κατηγορῶν Μεθοδίου τοῦ Ἀνθρακίτου, μετανοήσας ὁμῶς ἐζήτησε συγχώρησιν, ἣν ὁ ἄκακος φιλόσοφος προθύμως τῷ ἐχορήγησε λέγων « ἠσπάσθην ἡδέως καὶ ἐκ » καρδίας σὲ εὐχίθην, καὶ συγχώρησιν ὀλοτελῆ σοὶ ἔδωκα ζητήσαντι, » καὶ εἶθε προσδέξαιτο καὶ ὁ Κύριος ».

Συγγράμματα.

- Ῥητορική λευχειμονοῦσα, καὶ Ἀφθονίου προγυμνάσματα.
- Σύνοψις γενικὴ τῆς λογικῆς ἕξεως.
- Ἠθικὴ φιλοσοφία.
- Κρήνη δωδεκάκρονος λίαν ὠφέλιμος διὰ τοὺς ἱεροκήρυκας.
- Εἰσαγωγὴ μαθηματικῆς.
- Ἐλθεσις ῤητορικῆς.

— Ἀωνοῦμου ἐγχειρίδιον τῆς ἀναζητήσεως ἠθικῆς φιλοσοφίας, ἐν ᾧ ἡ ἀληθὴς τῆς φύσεως ἀναπτύσσεται, καὶ πλείστα τῆς ἀρχαίας φιλοσοφίας ἀμαρτήματα διὰ κανόνων καὶ ἄλλων τινῶν ἀποδείξεων λαμπρῶς φανεροῦται, ὅπερ μετεστρώθη ἀπὸ τῆς λατινίδος ἐπὶ τὴν ἐλληνίδα διάλεκτον σπουδῆ καὶ πόνῳ τοῦ λογιωτάτου καὶ σοφωτάτου Ἀναστασίου παπᾶ-Βασιλοπούλου τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων ἐν τῇ κωμοπόλει Τυρνάβῳ τῆς Θεσσαλίας διατρίβοντος κατὰ τὸ ἀψά ἔτος σωτήριον, μαιμακτηριῶνος ἐβδόμῃ ἰσταμένου. (χειρόγραφον παρὰ Σοφ. Οἰκονόμῳ).

— Ἐπιγράμματα (*).

Ἀθανάσιος Κωνσταντινουπόλεως.

Ἐγεννήθη ἐν Κρήτῃ καὶ τὴν μοναχικὴν ἀσπασάμενος πολιτείαν προεχειρίσθη μητροπολίτης Ἡρακλείας, ὕστερον δὲ Ἀδριανουπόλεως. Ἐν ἔτει 1710 ἐκβληθέντος τῆς πατριαρχείας Κυπριανοῦ ἀνεβιβάσθη εἰς τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον ὁ Ἀθανάσιος, ἀλλὰ καὶ οὗτος μόλις ἦδη ἐν ἔτος καὶ μῆνας τέσσαρας πατριαρχεύσας ἐξεβλήθη τοῦ θρόνου, εἰς δὲ ἀνεβιβάσθη Κύριλλος ὁ Λέσβιος. « Ἦν, κατὰ Ζαβίραν, ὁ Ἀθανάσιος ἀνὴρ πεπαιδευμένος, εἰδήμων τῆς ἐλληνικῆς, λατινικῆς, ἀραβικῆς γλώσσης, καὶ τῆς ἱερᾶς γραφῆς καὶ τῆς μουσικῆς ἔμπειρος, ἱκανὸς νὰ καταλάβῃ τῶν λογογράφων καὶ φιλοσόφων τὰ συγγράμματα· ἐσχόλαζε πάντοτε περὶ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ μελέτην τῆς θείας γραφῆς, καὶ ἐκήρυττε τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ μετὰ πολλοῦ ζήλου καὶ χριστιανικῆς ἀγάπης· ἀλλ' ἐπειδὴ εὐαγγελικῆ πολιτεία χρώμενος ἐκυβέρνα τὸ ποιμνιον αὐτοῦ μὲ ἀυστηρότητα καὶ κατὰ κανόνας, διέβαλον αὐτὸν τινὲς εἰς τὸν ἐπίτιτον τῆς βασιλείας, ὡς λίαν φιλοχρήματον καὶ νεωτερίζοντα

(*) Ὁ Ζαβίρας λέγει, ὅτι ὁ παπᾶ-Βασιλόπουλος συνέγραψε καὶ τὸν Φωσφόρον, ὃν ἄλλοι ἀποδίδουσι εἰς τὸν συμπολίτην αὐτοῦ Ἀναστάσιον Πάπαν.

εἰς τὰ τῆς ἐκκλησίας ἡμῶν δόγματα, καὶ τοῦτο ἐπειδὴ ἔβλεπον αὐτὸν διατρέβοντα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς τὴν τῶν Λατίνων βίβλων ἀνάγνωσιν ».

Ὁ Ἀθανάσιος μετέφρασεν εἰς τὴν λατινικὴν τὸ τετραγλωσσον λεξικὸν τοῦ Μενίνσκη ⁽¹⁾.

Δημήτριος Προκοπίου.

Δημήτριος Προκοπίου ὁ Πάμπερις ἐγεννήθη ἐν Μοσχοπόλει, καὶ ἐκπαιδευθεὶς εἰς Κωνσταντινούπολιν ἤλθεν εἰς Δακίαν καὶ ἐγένετο γραμματεὺς τοῦ ἡγεμόνος Νικολάου Μαυροκορδάτου, ὑπὸ τοῦ ὁποίου ἐστάλη ὕστερον εἰς Πατάβιον πρὸς ἐκμάθησιν τῆς ἰατρικῆς. Ἐπανελθὼν εἰς Δακίαν ἐγένετο διδάσκαλος Κωνσταντίνου Μαυροκορδάτου, υἱοῦ τῆς ἡγεμόνος Νικολάου, καὶ ἰατρὸς τῆς αὐλῆς.

Ἐγραψεν ἔπη εἰς τὴν ἀσπίδα Ἡρακλέους τοῦ Ἡσιόδου, καὶ μετέφρασε τὴν λογικὴν τοῦ

Ἐπιταγὴ τοῦ ἡγεμόνος Νικολάου ὁ Πάμπερις ἔγραψε κατ' Ἰούνιον τοῦ 1720 τὴν γνωστὴν Ἀπαρίθμησιν τῶν λογίων Γραικῶν, ἣν ἔστειλε πρὸς τὸν ἐν Ἀμβούργῳ αἰτήσαντα Φαβρίκιον, ὅστις τὴν ἐδημοσίευσε μετὰ λατινικῆς μεταφράσεως (Bibliotheca Graeca tom. XI).

Ἐκτὸς τούτων ὁ Δημήτριος συνέγραψε δύο ἑκατοντάδας Ἑλληνικῶν Ἱστοριῶν, καὶ ἐπιστολάς, ἐξ ὧν ὁ Ζαβίρας εἶδε τινὰς πρὸς Γεώργιον Τραπεζούντιον διευθυνομένας ⁽²⁾.

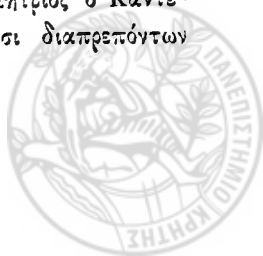
Ἀνδρέας Δικίνιος.

Ἐγεννήθη ἐν Κερκύρᾳ καὶ ἐξεπαιδεύθη ἐν Ἰταλίᾳ λαβὼν ἐν Παταβίῳ τὸν στέφανον τοῦ ἰατροφιλοσόφου ἤλθεν εἰς Μολδαβίαν καὶ διωρίσθη ἀρχίατρος τοῦ ἡγεμόνος Δημητρίου Καντεμίρ. Ἐκ Μολδαβίας μετέβη εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ διὰ τὴν ἀγχίνοιαν καὶ περὶ τὸ θεραπεύειν ἐπιτηδειότητα εἵλκυσεν εἰς μέγιστον βαθμὸν τὴν ὑπόληψιν τῶν Ὀθωμανῶν. Ἐντεῦθεν ἀπάρας κατῆλθεν εἰς Μονεμβασίαν καὶ ἐτιμήθη ὑπὸ τῶν Ἐνετῶν διὰ τοῦ τίτλου τοῦ κόμητος. Κατὰ τὴν ἐν ἔτει 1715 ἄλωςιν τῆς Πελοποννήσου ὑπὸ τῶν Τούρκων εὗρεθεις εἰς Μονεμβασίαν ἠχμαλωτίσθη καὶ ἐκρεμάσθη δημοσίᾳ ἐν Κωνσταντινουπόλει μετὰ τινος ἀνεψιοῦ του Μιχαήλ.

Τὸν Δικίνιον ἐπαινεῖ ἐν τῇ Τουρκικῇ Ἱστορίᾳ Δημήτριος ὁ Καντεμίρ συγκαταλέγων μετὰ τῶν τότε ἐν τοῖς γράμμασι διαπρεπόντων Ἑλλήνων.

(1) Ζαβίρας.

(2) Ἀπόθ.

Ἐγραψε, κατὰ Ζαΐβραν, ἰατρικὰ συγγράμματα, ἀδελφὸν ὅμως περὶ τίνος ὕλης καὶ τίνι διαλέκτῳ.

Ἡμεῖς γνωρίζομεν μόνον ἐλεγείον αὐτοῦ εἰς τὸν ἐν ἔτει 1698 εἰς Ἰάσιον ἐκδοθέντα Τόμον Ἀγάπης τοῦ Δοσιθέου.

Μιχαὴλ Περδικάρης (*).

Ἦτο ἀνεψιὸς τοῦ προῤῥηθέντος Λικινίου, καὶ ἐγεννήθη ἐξ Ἀναστασίου Περδικάρη ἐν Μονεμβασίᾳ. Ἐσπούδασε τὴν ἰατρικὴν καὶ φιλοσοφίαν ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Παταβίου, καὶ ἐπαναστρέψας εἰς Πελοπόννησον ἐχρημάτισεν ἰατρός τοῦ στρατηγοῦ Σάλα. Διαμεινας ἀρκετὸν χρόνον εἰς Μονεμβασίαν ἠναγκάσθη δι' ἄγνωστον αἰτίαν νὰ μετακινήσῃ εἰς Θεσσαλονίκην, ἔνθα συνέγραψε διάφορα συγγράμματα. Κατὰ τὴν ἐν 1715 ἐπισυμβᾶσαν αἰχμαλωσίαν τῆς Πελοποννήσου ἐλήφθησαν ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ οἱ συγγενεῖς τοῦ Μιχαὴλ, καὶ μία ἀδελφὴ του καλουμένη Χρυσούλα δεκαπενταέτις τὴν ἡλικίαν, καὶ καλλονῆς ἐξαισίου, ἣτις ὀδηγηθεῖσα μετὰ τῶν ἄλλων εἰς Κωνσταντινούπολιν εἰσήχθη εἰς τὸν γυναικωνίτην τοῦ σουλτάνου. Τὴν λυπηρὰν εἶδησιν μαθὼν ὁ Μιχαὴλ ἔδραμεν εἰς τὴν βασιλεύουσαν καὶ πάντα λίθον ἐκίνησε πρὸς ἀπολύτρωσιν αὐτῆς· κατὰ συγκυρίαν προσκληθεὶς ὑπὸ τοῦ ἀρχιευνούχου καὶ θεραπεύσας αὐτὸν ἐζήτησεν εἰς ἀντάλλαγμα τὴν ἀδελφὴν του· συγκατανεύσαντος τοῦ ἀρχιευνούχου ἐπὶ τῇ συμφωνίᾳ εἰσαγωγῆς ἄλλης, ὁ Περδικάρης ἐξαγοράσας τὴν αἰχμάλωτον ἐξαδέλφην αὐτοῦ ἐφάμιλλον τῇ ὠραιότητι, ἀντιστήγαγεν εἰς τὸν γυναικωνίτην καὶ λαθῶν λάθρα τὴν Χρυσούλαν μετεκόμισεν αὐτὴν εἰς Θεσσαλονίκην· φοβούμενος ὅμως μήπως φωραθῇ μετόκησεν εἰς Βεῤῥόριαν, ἔνθα καὶ ὑπάνδρευσεν αὐτὴν μετὰ τοῦ ὑπηρετοῦ τοῦ Μανολάκη, λαθόντος τὸ ἐπώνυμον τοῦ γυναικαδέλφου του.

Ἐν ἔτει 1719 ὁ Μιχαὴλ ἦν ἐν τοῖς ζῶσι, διότι ὁ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ὑπὸ Ἀναστασίου τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων συγγραφεὶς Φωσφόρος προσφωνεῖται εἰς τὸν ἐν ἰατροῖς λογιώτατον καὶ ἀξιώτατον Μιχαὴλ Περδικάρην τὸν ἐκ Μονεμβασίας. Ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ γεγραμμένῳ διαλογικῶς ὁ Μιχαὴλ παρίσταται ἐρωτῶν, ἀποκρινομένου τοῦ συντάξαντος Ἀναστασίου.

Συγγράμματα.

- Ἐγχειρίδιον περὶ ἰατρικῆς.
- Σύνοψις περὶ ἰατρικῆς θεωρίας.

(*) Περ' ἄλλων ὀνομάζεται Περδικάρης.

—Βίβλος χημική τῆς φαρμακοποιίας ἀπλῆ τῇ φράσει. (Ὁ μνημονεύων Ζαβίρας λέγει, ὅτι ἐσώζοντο παρὰ τῷ ἱατρῷ Κωνσταντίνῳ Σακελλαρίῳ).

Ἐκ τοῦ μετὰ Χρυσούλης καὶ Μανολάκη τοῦ ἐπονομασθέντος Περδικάρη γάμου ἐγεννήθησαν οἱ Παντελῆς καὶ Ἀναστάσιος ἀμφότεροι ἱατροὶ χρηματίσαντες. Ἐκ τούτων ὁ Ἀναστάσιος ἐξέδoto ἐν ἔτει 1760 εἰς Βιέννην Μυθικὸν εἰς ἀπλὴν φράσιν, καὶ Ἀποφθέγματα, ὑποθήκας καὶ προγυμνάσματα 1785.

Μητροφάνης Γρηγοράς.

Ὁ Ἱερομόναχος οὗτος ἐκ Δωδώνης καταγόμενος καὶ διὰ τοῦτο καὶ Δωδωναῖος συνεχῶς προσεπωνυμούμενος, ἦτο προσκεκολλημένος ἐν πρώτοις εἰς τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει Μεγάλῃν Ἐκκλησίαν, μετερχόμενος, ὡς φαίνεται, τὸν ἱεροκέρυκα.

Τὴν 25 Ὀκτωβρίου 1685 ὁ πατριάρχης Ἰάκωβος ὁ Χῖος ἐπεμψεν αὐτὸν, ὡς ἔξαρχον, εἰς Μακεδονίαν συλληφθεὶς ὁμῶς ἐν Ζίχνη ὑπὸ τῶν Τούρκων ἐρίφθη εἰς τὰς φυλακάς, ὅθεν, ὡς ὁ ἴδιος γράφει, διὰ θαύματος τοῦ μεγαλομάρτυρος Δημητρίου ἐσώθη, καὶ εἰς εὐγνωμοσύνην συνέγραψε καὶ ἀκολουθίαν τοῦ σωτῆρος ἀγίου.

Περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ δεκάτου ὀγδόου αἰῶνος διωρίσθη διορθωτὴς τοῦ ἐν Βουκουρεστίῳ Ἑλληνικοῦ τυπογραφείου, καὶ ὡς τοιοῦτος ἐπεμελήθη τὴν ἔκδοσιν τῆς Ἀκολουθίας τοῦ ἀγίου Βησσαρίωνος (1705), τὴν τοῦ Προσκυνηταρίου τοῦ ὄρους Σινᾶ, καὶ τῆς Δογματικῆς Πανοπλίας τοῦ Ζηγαδινοῦ (1710), τῆς ἱστορίας τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις πατριαρχῶν τοῦ Δοσιθέου, καὶ τοῦ περὶ Ὀφρικίων τοῦ Χρυσάνθου (1715).

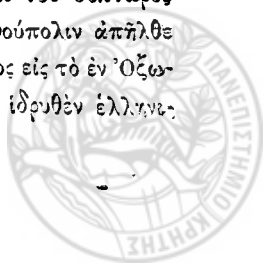
Ἐπαινεῖται ὑπὸ Προκοπίου ὡς εἰδήμων τῆς ἑλληνικῆς, πεπειραμένος τὴν τε θύραθεν καὶ τὴν καθ' ὑμᾶς ἱερὰν παιδείαν, ποιητὴς, ἱεροκέρυξ, ἀναγινώσκων καὶ μελετῶν τὰς θείας Γραφὰς καὶ τὰ τῶν Πατέρων συγγράματα.

Ἐγραψεν ὁ Γρηγοράς—Ἐπι εἰς τὸν Στέφανον Καντακουζηνὸν, ἐκδοθέντα μετὰ τοῦ περὶ Ὀφρικίων συντάγματος τοῦ Χρυσάνθου—Ἀκολουθίαν τοῦ ἀγίου καὶ μεγαλομάρτυρος Δημητρίου—Ἐπαινον τῆς νικοτιανῆς κόνεως—Ἐπιγράμματα καὶ προοίμια εἰς πολλοὺς βίους ἀγίων—καὶ Θεοτοκάρια (1).

Φραγκίσκος Προσαλέντης.

Ἐγεννήθη ἐν Κερκύρᾳ τὴν 11 Ἀπριλίῳ 1679 ἐκ τοῦ δόκτωρος Ἰππολύτου Προσαλέντου, καὶ ἐλθὼν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀπῆλθε μετὰ τοῦ Ἑλλαδίου εἰς Ἀγγλίαν καὶ κατετάχθη τρῶφιμος εἰς τὸ ἐν Ὀξωνίᾳ περὶ τὴν τελευταίαν δεκαετηρίδα τοῦ 17. αἰῶνος ἰδρυθὲν ἑλληνο-

(1) Ζαβίρας—Βεντότης.

κόν φροντιστήριον. Ἄλλ' ἀμέσως εἶδεν, ὅτι ἡ ἐκεῖ φοίτησις ἐγένετο ἄνευ τινὸς ὠφελείας καὶ μάλιστα μὲ ἄκρον κίνδυνον· διότι οἱ διδάσκαλοι, ὡς ὁμολογεῖ, οὐ μόνον οὐδέποτε μεθοδικῶς καὶ μετὰ τάξεως ἐδίδασκον, ἀλλὰ πᾶσα αὐτῶν ἀπόπειρα ἀπέβλεπεν εἰς τὸ ἀφαρπάζειν τοὺς μαθητὰς ἀπὸ τῆς πατροπαραδότου πίστεως· ὅθεν οὔτε τὰς πατρικὰς αὐτῶν προσευχάς, οὔτε ἄλλο τι τῆς ἀνατολικῆς ἡμῶν ἐκκλησίας ἔθος ἐπέτρεπον νὰ τηρῶσιν, ἀλλὰ καὶ τὰ δόγματα αὐτῆς προσέβαλλον καὶ θέλητρα τοῦ κέρδους καὶ τύχης καλλιτέρας προέβαλλον ἵνα τὰ πνεύματα αὐτῶν ἀπ' αὐτῆς ἀποσπάτωσιν. Ἀπόδειξιν δὲ τούτου προάγει ὁ Προσαλέντης μίαν τοῦ διδασκάλου πρὸς μαθητὰς ἀπαγγελίαν. Ὁ διδάσκαλος οὗτος ἦτο Βενιαμὶν ὁ Οὐδρῶφ, τὰ μέγιστα προαγαγὼν τὸ φροντιστήριον, ὅστις διὰ τοῦ ἐν Ὁξωνίᾳ τυπωθέντος κατὰ τὸ 1704 βιβλίου του τὴν ἄγραφον τῶν ἀποστόλων παράδοσιν ἐπολέμησε. Δυσανασχετῶν ὁ μαθητῆς καὶ ἀνυπόμονος ν' ἀπαλλαγῆ τῶν πειρασμῶν τούτων ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν ἵν' ἀπέλθῃ εἰς τὴν πατρίδα, καὶ μόλις ἔφθασεν εἰς τὸ Ἀμστελοδάμον ἐστοχάσθη νὰ τυπώσῃ τὸν ἔλεγχον τῶν ὑπὸ τοῦ διδασκάλου τύποις ἐκδεδομένων σοφισμάτων· ὅθεν ἐξέδωκε τότε τὸν *Αἰρετικὸν διδάσκαλον* ὑπὸ τοῦ ὀρθοδόξου μαθητοῦ *ἐλεγχόμενος*.

Ἐπανελθὼν εἰς τὴν πατρίδα του ὁ Προσαλέντης ἐχειροτονήθη ἱερεὺς (1708), καὶ ὕστερον τὸ μοναχικὸν ἐνδύθεισ σχῆμα μετωνομάσθη Φιλόθεος. Ἐκήρυξε τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ ἐν μὲν Κερκύρᾳ ἀπὸ τοῦ 1709—1712, ἐν δὲ Ζακύνθῳ ἐν ἔτει 1713, καὶ ἀπεβίωσε τὴν 25 Σεπτεμβρίου 1728, ζήσας ἔτη 49.

Συγγράμματα.

—Ὁ αἰρετικὸς διδάσκαλος ὑπὸ τοῦ ὀρθοδόξου μαθητοῦ ἐλεγχόμενος. (Ἐτυπώθη ἐν Ἀμστελοδάμῳ ἐν ἔτει 1706, τῷ δὲ 1862 ἀνετυπώθη ὑπὸ τοῦ Κ. Παύλου Λάμπρου, προτάξαντος τοῦ Κ. Μουστοξύδου βιογραφίαν τοῦ Προσαλέντου, ἐξ ἧς καὶ ἡμεῖς ἠρῴσθημεν τ' ἀνωτέρω).

—Ἐπιγράμματα εἰς Γαβριὴλ τὸν πατριάρχην, Ἀλέξανδρον Μαυροκορδάτον, εἰς τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν, εἰς τὸ ἐν Ἰωαννίνοις φροντιστήριον, καὶ τὸν σχολάρχην Γεώργιον Σουγδουρῆν. (συνεξεδόθησαν τῷ Αἰρετικῷ Διδασκάλῳ).

—Ἐἴκοσιν ἑννέα λόγοι ἀπαγγελθέντες ἐν Κερκύρᾳ καὶ Ζακύνθῳ.

—Μεταγλώττισις καὶ ἐξήγησις τοῦ ἱεροῦ εὐαγγελίου κατὰ τὸ κοινὸν ἰδίωμα τῆς ἀπλῆς γλώσσης τῶν ἀνατολικῶν ἔθνων, εἰς ὠφέλειαν τῶν μὴ γινωσκόντων τὴν τῶν Ἑλλήνων διάλεκτον. (εἰς πέντε μεγάλους τόμους ἐκ σελίδων 2091).

Ἀντώνιος Κοραΐς.

Ἱατροφιλόσοφος, Χῆσις τὴν πατρίδα, προπάτωρ Ἀδαμαντίου Κοραΐ.

Ἐδιδάχθη τὴν ἑλληνικὴν καὶ λατινικὴν γλῶσσαν ἐν Ῥώμῃ, καὶ ὕστερον ἔρωτι μαθήσεως περιηγήθη τὴν Ἀγγλίαν, Γαλλίαν καὶ Ἰταλίαν. Συνέθετο θυμασίας πινδαρικὰς ᾠδὰς, πλήρεις ἀρμονίας καὶ ἀκριβοῦς τοῦ Πινδάρου μιμήσεως, ἐξ ὧν γνωρίζομεν μίαν μόνην τὴν πρὸς Δαγεσσῶ, ποιηθεῖσαν κατὰ τὴν ἐν Παρισίοις διατριβὴν του, καὶ ἐκδοθεῖσαν αὐτόθι τὸ πρῶτον ἐν ἔτει 1702, καὶ τὸ δεύτερον τῷ 1819 ὑπὸ Ἀδαμαντίου τοῦ Κοραῆ. Ὅτι ὁ Ἀντώνιος ἠυδοκίμει καὶ εἰς ἄλλο εἶδος ποιήσεως φαίνεται ἐκ τῶν ἀνακρεοντίων στίχων, τοὺς ὁποίους ἐποίησεν εἰς τὴν γυναῖκα τοῦ αὐτοῦ Δαγεσσῶ παθοῦσαν ἐξ εὐλογίας (¹).

Ἀλέξανδρος Ἑλλάδιος.

Ἐγεννήθη περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΖ' αἰῶνος ἐν Λαρίσῃ τῆς Θεσσαλίας. Ὁ πάππος αὐτοῦ ἐπὶ εἴκοσι πέντε ἔτη διατελῶν ἡγούμενος τοῦ μοναστηρίου τῶν ἁγίων Κοσμᾶ καὶ Δαμιανοῦ ἔστειλε τὸν Ἀλέξανδρον, πενταέτην ἤδη, πρὸς τὸν ἀδελφόν του, Μητροπολίτην ὄντα, καὶ ὑπὸ τούτου παρεδόθη εἰς τινα ὁμογενῆ, Χρυσόσκουλον τοῦνομα, πρὸς διδασκαλίαν ἐκμαθῶν καλῶς παρ' αὐτῷ τὴν καθομιλουμένην, δωδεκαέτης ἐπανεστρέψεν εἰς τὴν πατρίδα του· μετὰ τετραέτη ἐν Λαρίσῃ διατριβῇ ἀνεχώρησε δι' Ἀδριανούπολιν καὶ Βυζάντιον· ἐνταῦθα προσοικειωθείς Φραγκίσκῳ Προσαλέντῃ τῷ Κερκυραίῳ ἐδιδάχθη ὑπ' αὐτοῦ καὶ ἐντελέστερον κατηρτίσθη· ἐδίδαξεν εἶτα εἰς τινὰς παιδας προκαταρκτικὰ μαθήματα καὶ μετ' ὀλίγον οικειωθείς τῷ τότε ἐν Κωνσταντινουπόλει πρεσβευτῇ τῆς Ἀγγλίας μιλόρδῳ Πάγκετ, ἀπῆλθε μετ' αὐτοῦ καὶ τοῦ Προσαλέντη καὶ ἐν διαστήματι δεκατριῶν μηνῶν διὰ τῆς Οὐγγαρίας, Αὐστρίας, καὶ ἄλλων χωρῶν ἔφθασαν εἰς Ἀγγλίαν. Ἐν Ὁξωνίᾳ ἐδιδάχθη ὁ Ἑλλάδιος τὰ μαθηματικὰ ὑπὸ Βουρχιέρου, ἐκμαθῶν καὶ τὴν Ἀγγλικὴν γλῶσσαν (²). Εἶτα περιηγήθη, ἔρωτι μαθήσεως, διάφορα τῆς Εὐρώπης μέρη, καὶ ἰδίως τῆς Γερμανίας.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην οἱ ἐν Γερμανίᾳ διαμαρτυρούμενοι σπουδαίως ἐνησχολοῦντο εἰς τὴν ἀπλοελληνιστὶ μετάφρασιν τῶν Γραφῶν ὁ διάσημος Ἑρμανος Φράγκιος καταγινόμενος· εἰς μετάφρασιν τῆς νέας Διαθήκης παρέδωκεν εἰς τὸν Ἑλλάδιον, ἐν Ἀλλῇ τότε διατρίβοντα

(¹) Βλαστοῦ Χιακὰ τόμ. Β'.

(²) Status præsens, σελ. 188—9, 191—2, 203—8.

(1709) ἀντίγραφον ἐπιθυμήσας νὰ μάθῃ τὴν γνώμην τοῦ ὁ Ἀλέξανδρος ἐπιθεωρήσας τὴν μετάφρασιν προετίθετο νὰ καταδείξῃ ἐμβριθέστερον τὰς ἀπείρους ἑλλείψεις· ἐξ ἄλλης μεταβάς εἰς Ἀλδόρφην δὲν ἀπήντησεν ἀμέσως εἰς τὸν Φράγκιον, ζητοῦντα τὴν ὑποσχεθεῖσαν γνώμην αὐτοῦ. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην διέτριβεν ἐν Ἄλλῃ Λιθέριος ὁ Κολέτης, Ἀθηναῖος, ὅστις ἤρξατο κατηγορεῖν εἰς τοὺς ἐκεῖ διαμαρτυρομένους μεταφραστάς τῶν Γραφῶν τὸν Ἑλλάδιον ὡς ἀμαθῆ καὶ φθονερόν, καὶ ἐπιστάτησε μετὰ τοῦ Μακεδόνοσ Μιχαὴλ Ἀναστασίου εἰς τὴν τότε (1710) ἔκδοσιν τῆς Καινῆς Διαθήκης προσθεῖς καὶ ἴδια σημειώματα.

Ὁ Ἑλλάδιος ἐξηγέρθη, καὶ ἐπικρίνων τὴν τῶν διαμαρτυρομένων καινοτομίαν, ὑπερασπίσθη τὸ ἔθνος ὑπὸ προκατελιημμένων συγγραφέων τῆς Δύσεως διαβαλλόμενον ἐπὶ στασιμότητι καὶ ἀπαιδευσίᾳ. Τὸ περὶ τῆς Παρούσης Καταστάσεως τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας σύγγραμμα τοῦ πεπαιδευμένου Θεσσαλοῦ, διήρηται εἰς εἴκοσι κεφάλαια, ὡς ἐξῆς. Α—Β'. Περὶ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει, Βενετίᾳ, καὶ Βλαχίᾳ Ἑλληνικῶν τυπογραφείων. Γ'. Περὶ τῶν Ἑλληνικῶν σχολείων, τῶν διδασκάλων, καὶ τῶν διδασκομένων βιβλίων. Δ'. Περὶ τῆς ἐκπαιδευτικῆς μεθόδου. Ε'. Περὶ τῶν ἐπὶ παιδείᾳ διαπρεπόντων Ἑλλήνων. ΣΤ'. Περὶ τῆς κατανοήσεως τῶν Ἱερῶν Γραφῶν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων. Ζ'. Περὶ τῆς σημερινῆς γλώσσης τῶν Ἑλλήνων. Η'. Περὶ σημερινῶν ποιητῶν τῆς Ἑλλάδος. Θ'. Περὶ τῶν αἰτίων τῆς ὑπὸ τοῦ Πατριαρχείου ἀπορρίψεως τῆς μεταφράσεως τῶν Γραφῶν. Ι'—ΙΑ'. Περὶ εὐλαθείας τῶν Ἑλλήνων. ΙΒ'. Περὶ τῆς κατὰ τόπους διαφορᾶς τῆς ὀμιλουμένης Ἑλληνικῆς γλώσσης. ΙΓ'. Γλωσσάριον τῆς καθομιλουμένης. ΙΔ'. Περὶ Ἰταλικῶν λέξεων μιχθειῶν τῇ Ἑλληνικῇ, καὶ ἀγνώστων τῇ ἠπειρωτικῇ Ἑλλάδι. ΙΕ'. Περὶ τῆς μεταφράσεως τῆς Καινῆς Διαθήκης. ΙΣΤ'. Περὶ Σεραφείμ τοῦ Μιτυληναίου. ΙΖ'. Περὶ τῆς ὑπὸ Μαξίμου Καλλιουπολίτου μεταφράσεως τῆς καινῆς Διαθήκης· καὶ ΙΗ'—Κ'. Περὶ τῆς τρίτης ἐκδόσεως τῆς μεταφράσεως τῆς Καινῆς Διαθήκης, καὶ τῶν ἐν ταύτῃ σημειωμάτων Διερείου Κολέτη.

Τὸ σύγγραμμα τοῦτο λατινιστὶ γράψας ὁ Ἑλλάδιος, πρὸς γνώσιν τῶν Εὐρωπαίων, προσεφώνησεν εἰς Πέτρον τὸν Μέγαν τῆς Ῥωσσίας αὐτοκράτορα «*ecclesiae orientalis orthodoxae Graecorumque defensorem et υπερασπιστήν (sic)*», ὡς ἐν τῇ ἀφιερωτικῇ ἐπιστολῇ γράφει.

Τὸ σύγγραμμα τοῦτο ὑπεδέχθη εὐμενῶς ἐν Εὐρώπῃ, καὶ πολλὸς ἐγένετο λόγος. Ἡ περιώνυμος ἐφημερίς τῶν Σοφῶν (*Journal des Savants*) ἔγραψεν ὠραίαν περὶ τούτου βιβλιοκρισίαν ἐν ἔτει 1716 (σελ. 130 καὶ ἐπ.)· ὁ δὲ Γάλλος *Fourrier* ⁽¹⁾ ἐπ' ἐσχάτων λόγον ποιούμενος περὶ τούτου προσεπιφέρει· « *Mais ce qu'il y a de remarquable dans ce livre d'un sujet des Turcs, c'est que l'auteur qui n'avait pas craint de dédier son ouvrage à l'empereur de Russie, ne craint pas non plus de montrer partout, où l'occasion s'en présente, le plus grand mépris pour les moeurs des Russes de cette époque. Ce trait du courage honore l'écrivain, mais il fait aussi l'éloge du prince d'une manière bien plus délicate et plus ingénieuse que la flatterie n'eût pu le faire dans la plus belle dédicace.* »

Ἰωάννης ὁ Γέσνερος, θιασώτης, ὡς διαμαρτυρούμενος, τῆς μεταφράσεως τῶν Γραφῶν, λάβρος ἐπέπεσε κατὰ τοῦ Ἑλλαδίου καὶ τῆς δυστυχοῦς Ἑλλάδος, ζητῶν ν' ἀνατρέψῃ τὸ σύγγραμμα τοῦ πρώτου, καὶ ἐπισύρῃ τὴν ἀπέχθειαν πρὸς τὸ τουρκοκρατούμενον ἡμῶν ἔθνος. Ἡ διατριβὴ τοῦ Γεσνέρου ἐπιγραφομένη « *Observatio de eruditione Græcorum qui hodie vivunt, contra Alexandrum Helladium, nat. Græcum* » ἐδημοσιεύθη εἰς *Miscellanea Lipsiensia* (tom II, 1716, σελ. 397—452).

Τὸν Ἑλλάδιον ἐγκωμίασαν δι' ἐπιγραμμάτων Ἀναστάσιος ὁ Μακεδὼν, Χριστιανὸς Σχβάρτζ, βέκτωρ τῆς ἐν Ἀλτέρρη Ἀκαδημίας, καὶ ὁ Σοντάγιος. Καὶ τὸ μὲν τοῦ πρώτου, προταχθὲν τῆς « *Περὶ παρούσης καταστάσεως* » πραγματείας αὐτοῦ ἔχει ὡς ἑξῆς·

Οὐδέ τ' Ἀλέξανδρος, καὶ χαίροις αἰὲν ἄμεινον,
Ἑλλάδος ἐστὶ κλέος χ' ἄδε Θεσσαλίας.
Καὶ σὲ φέρον γὰρ Μοῦσ' ἐπ' ἀπείρονα γαίαν ὀρᾶσθαι,
Κάλλος Ὀλυμπιάδων, ἰζόμενον σοφίῃ·
Γερμανίοις ὁμοφῶν σὺν ἄφθονον Ἑλλάδος ἦγες,
Καὶ φίλαν Ἑλλαδίους πάτραν ἐὼν τελείως.
Ξυγαίρω τοι, καὶ πάλιν αὐτ' ἐρέω τῶν χαίρειν ;
Πάτρη καλλίστη, Τέμπε, ὣ οἶα φέρει.
Θρέψε πάλαι Πηλείδην, καὶ θάψ' Ἰπποκράτην,
Τὼ διόθεν γεγάτ' ἄλκιμοι ἱατέρων.
Τοὶ δὲ καὶ αὐτέω ἱατρίας ἔχα φρεσσι μέμητες,
Καὶ γνῶσιν βοτανῶν ἕξοχα φρεσσι φέρεται.

(1) *Biographie Universelle*, tom. XX.

Ἴπποκράτης ἄρ' ἔσις, καὶ Ἀλέξανδρος θεοσιδής.

Τοῦδ' ἐπειή τε δέμας τιθός ἔων φερέεις.

Ὅς γ' Ἑλλήν καὶ σοφός πολλῶν ῥ' ἀντάξιος ἄλλων.

Ἦ καὶ Ἀλεξάνδρου, κᾶξιε Θεσσαλίας.

Ἐν Σταχυολογίᾳ δύο κατεχωρήθησαν ἐπιγράμματα εἰς Ἑλλάδιον, ὧν τὸ μὲν λατινιστὶ τοῦ Σχβάρτζ, τὸ δ' ἑλληνιστὶ τοῦ Σονταγίου, ἔχον οὕτω

Ἔστι σοφός κατὰ ποιητῆν, νεύουσιν ἔραψε

Τοῦ στάχους, πλῆθος καὶ σοφίης κατέχων.

Ἑλλάδιος τοῖος· κατὰ θέσκελα δῶρα πέφυκεν,

Ὅς στάχους πινυτῶν γέγραψε γραμματιῶν.

Ὅς στοιχειογράφων σταχυογραφίης τε μεμηλῶς

Ἔργον πεποιηκῶς ἀξιεπαῖνον ἔφυ.

Ἦφελον ἐς σπουδῆν τοῦτον ζυνάπαντας ἐρείδειν,

Ἑλλάδος οἱ σοφίης νῦν ἀμελοῦσιν ἔτι.

Δῶν οἱ πᾶσαν χάριν ὑψιθώκος ἀμύντωρ,

Ὅστε καὶ ἐν ταύτῃ πάντα καὶ ἐσσομένη

Ὀλβιοδαιμονίην, εἰρήνην, ἡσυχίην τε

Ζωῆ, καὶ πλοῦτον καὶ καλὰ δῶρα λαβεῖν.

Χριστόφορος ὁ Σοντάγιος ὁ τῆς θεολογίας καὶ

Ἑλληνικῆς γλώττης δόκτωρ.

Συγγράμματα.

— Σταχυολογία Τεχνολογικῆ τῆς Ἑλλάδος Φωνῆς, ἤτοι Γραμματικῆ Ἑλληνικῆ κατ' ἐρωταπόκρισιν. Opera et studio Alexandri Helladii, nation. Græcæ. Norimbergæ, An. MDCCXII. (Εἰς 8^{ον} σελ. 511 ἑλληνολατινιστ.). Προτέτακται διάλογος μεταξὺ Μελίσσου καὶ Ἀγαπίου περὶ τῆς ἐν Εὐρώπῃ προφορᾶς τῆς Ἑλληνικῆς γλώττης, ἐν ᾧ κατακρίνει ὁ συγγραφεὺς τὴν τοῦ Ἐράστου μέθοδον. Ἡ γραμματικὴ αὕτη τυπωθεῖσα τῷ 1712, ἐγράφη τῷ 1711, ὡς σημειοῦται ἐν τῷ ὀπισθεν τίτλῳ· « Συντεθεῖσα καὶ διωρθωθεῖσα παρὰ Ἀλεξάνδρου Ἑλλαδίου τοῦ Θεσσαλοῦ, ἀψιά ».

— Status præsens ecclesiæ Græcæ, in quo etiam causæ exponuntur cur Græci moderni Novi Testamenti editiones in Græco-barbara lingua factas accepture recusant. Præterea additus est in fine Status nonnullarum controversiarum ab Alex. Helladio nat. Græc. impressus, 1714. (Altorfii).

Ἀναστάσιος Μιχαήλ.

Ἐγεννήθη ἐν Ναούσῃ τῆς Μακεδονίας, καὶ παιδευθεὶς ἐν τῇ πατρίδι τὰ ἐγκύκλια, μετέβη εἰς Γερμανίαν πρὸς τελειότεραν κατάρτισιν ἔρωτι δὲ μαθήσεως περιηγήθη διάφορα μέρη τῆς Εὐρώπης, καὶ τὰ κατὰ τὴν ὁδοιπορίαν του ἐξέθηκεν ἐν ἰδίῳ πονήματι. Ἡ ἐν Βερολίνῳ Ἀκαδημία, ἐκτιμῶσα τὴν παιδείαν αὐτοῦ ἀνηγόρευσε τοῦτον μέλος.

Συνειργάσθη εἰς τὴν μετάφρασιν τῆς Καινῆς Διαθήκης εἰς τὸ ἀπλο-
ελληνικόν, καὶ ἄγνωστον ἡμῖν πότε ἔτελεύτησε.

Ὁ Ἀναστάσιος ἐπαινεῖται ὑπὸ πολλῶν ἀλλογενῶν ὡς εἰδημονέστα-
τος τῆς λατινικῆς, γερμανικῆς, καὶ ἑλληνικῆς γλώσσης.

Συγγράμματα.

—Περιηγηματικὸν Πυκτάκιον, ἦτοι Περιήγησις τῆς Εὐρώπης. (ἐν Ἀμστερ-
λοδάμῳ 1706).

—Σύμβολον Χρυσοῦ Κράτους. Ἐν Ἄλῃ 1707.

—Βασιλικὸν θέατρον. Ἐν Ἀμστερλοδάμῳ 1710.

—Ἐπίγραμμα εἰς Ἀλέξανδρον Ἑλλάδιον.

—Γαμήλιον εἰς βασιλέα τῆς Πρωσσίας Φρεδερίκον.

—Περὶ καταστάσεως τῶν φιλομαθῶν Ἑλλήνων τῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις
τῆς Εὐρώπης παιδείας χάριν μεταβαινόντων.

—Ἐπιστολαὶ πρὸς Λάγγιον, Τριβεχόβιον κλπ. (1)

Σεραφεῖμ Μιτυληναῖος.

Ἐγεννήθη ἐν Μιτυλήνῃ καὶ εἰκοσαέτης ἐγένετο ἀναγνώστης, εικο-
σιπενταέτης δ' ἐχειροτονήθη ὑπὸ τοῦ ἀρχιεπισκόπου τῆς νήσου διάκο-
νος. Ἐνδυθεὶς τὸ μοναχικὸν σχῆμα μετωνομάσθη Σεραφεῖμ, καὶ μετὰ
ταῦτα προήχθη εἰς τὸ τοῦ πρωτοσυγγέλου ἀξίωμα. Πατριαρχεύοντος
Καλλινίκου τοῦ Ἀκαρνανός, ἦλθεν ὁ ἀρχιεπίσκοπος τῆς Μιτυλήνης εἰς
τὴν βασιλεύουσαν φέρων καὶ τὸν Σεραφεῖμ, τὸν ὁποῖον ἀνυπόφορον ἐν
τῇ νήσῳ καταστάντα διὰ τὰς φωνασίας, τὰς ἐριδας, καὶ τὴν ἄλλην μὴ
ἀρμόζουσαν εἰς κληρικὸν διαγωγὴν, ἐγκατέλιπεν εἰς τὸ πατριαρχεῖον.

Ὁ ἀνὴρμος μοναχὸς μὴ ἀνεχόμενος τὴν δίκην αἰχμαλώτου ἐν τοῖς
πατριαρχείοις ἀθιερξεν ὑπέκλεψεν ἐν κηρῷ τὴν πατριαρχικὴν σφραγίδα
καὶ γλύψας συνέταξε πατριαρχικὰ συστατικὰ γράμματα, τὰ ὁποῖα
δι' αὐτῆς ἐσφράγισε. Λάθρα ἐπιβίβασθεις εἰς πλοῖον ἀπῆλθεν εἰς τὰ
παράλια τοῦ Πόντου, καὶ ἐκεῖθεν μετέβη εἰς Κιοβίαν, ἔνθα ἠργυρολό-
γησε πρὸς ἀπολύτρωσιν δῆθεν χριστιανῶν αἰχμαλώτων. Κρυφίως ἐπα-
νελθὼν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀνεκαλύφθη καὶ παραδοθεὶς εἰς τὴν
ἐξουσίαν μόλις ἐτώθη τῆς καταδίκης. Ἀπελθὼν εἰς Σμύρνην καὶ ἐκεῖ-
θεν εἰς Γαλλίαν ἐπαρουσιάσθη ὡς ἱερεὺς οὐνίτος καὶ ὡς τοιοῦτος ἐλειτούρ-
γησεν ἐν Παρισίοις. Ἰκανὸν χρόνον καὶ ἐνταῦθα διατρίψας καὶ ἀρκετὰ
ἀργυρολογήσας ἀπῆλθεν εἰς Ῥώμην, Βενετίαν, Βιέννην, καὶ πάλιν εἰς
Ῥωσσίαν, ἔνθα πλάσας ἕτερα γράμματα συνήρσιον ἰκανὴν χρημάτων

(1) Ζαΐρας—Helladii, Status ecclesiae, σελ. 317.

ποσότητα. Μετ' οὐ πολὺ διὰ τῆς Σαξωνίας καὶ Ἰταλίας ἐπανελθὼν εἰς τὴν πατρίδα του ἀνεχώρησε καὶ αὖθις δι' Ἰταλίαν, ὅθεν μετέβη εἰς Ἀγγλίαν, χάριν δῆθεν σπουδῆς· διαπράξας ἔμως ἐνταῦθα ἀνοσιούργημα τι ἐξύρισε τὸν πώγωνα καὶ νύκτωρ δραπετεύσας ἤλθεν εἰς Ὀλλανδίαν, καὶ ἐκεῖθεν πενόμενος καὶ θυροκοπῶν ἐπλανᾶτο τῆδε κακεῖς πᾶσαν θρησκείαν καὶ αἴρεσιν ὁ ἄθλιος ὁμολογῶν, καὶ πᾶσαν τέχνην καὶ ἐπιστήμην ἀναιδῶς μετερχόμενος⁽¹⁾.

Διὰ τοῦ ἀλήτου τούτου οἱ λουθηροκαθεῖνοι ἐξέδωκαν ἀνατύπωσιν τῆς ὑπὸ Μαξίμου Καλλιπολίτου γενομένης μεταφράσεως τῆς Καινῆς Διαθήκης, τυπωθεῖσαν ἐν Λονδίῳ τῷ 1703 παρὰ Βενιαμὶν Μοτταίῳ. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἔκδοσις αὕτη τὴν αὐτὴν ἔσχε τύχην τῆς προηγουμένης, διότι τὰ εἰς Ἑλλάδα σταλέντα πρὸς διανομὴν ἀντίτυπα κατεδικάσθησαν ὑπὸ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας καὶ τῷ πυρὶ παρεδόθησαν.

Ἐκ τῶν ὑπὸ Ἑλλαδίου ἐκτιθεμένων δηλοῦται, ὅτι ὁ Σεραφεῖμ ἦτο ἄνθρωπος κοινῆς παιδείας, εἰ μὴ ἀγράμματος.

Ἀλέξανδρος Ἀρκούδης⁽²⁾.

Ἐγεννήθη ἐν Ἀπουλίᾳ τῆς Νεαπόλεως ἐκ Κερκυραίων γονέων, καὶ ἐν Ῥώμῃ ἐκπαιδευθεὶς κατετάχθη εἰς τὸ τάγμα τοῦ ἁγίου Δομνίκου· ἀπεβίωσε τῷ 1720, καταλιπὼν διάφορα πεζὰ καὶ ἔμμετρα ἐξ ὧν ἐδημοσιεύθησαν ταῦτα·

—Anatomia degl'ipocriti. Venetia 1699.

—Galatina litterata. Genova 1709.

—Le due Galatine difese, il libro et la patria. Genova 1715.

—Prediche. Lecca 1712.

—Sant' Athanasio Magno. Lecca 1714⁽³⁾.

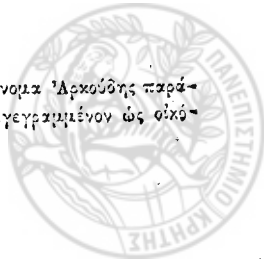
Ἀλβάναι.

Ἐκ τοῦ περιφανοῦς τούτου οἴκου, ἐξ Ἠπείρου ἔλκοντος τὴν ἀρχὴν, καὶ ἐκεῖθεν, ἕνεκα τῶν Τουρκικῶν διωγμῶν εἰς Ἰταλίαν μεταναστεύσαντος κατὰ τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα, καταγραφέντος δ' εἰς τὸν κατάλογον τῶν εὐγενῶν τῆς Βεργάμου, Οὐρβίνης, Βενετίας, καὶ Γενούης, καὶ ἐν ἔτει 1715 τὴν ἡγεμονίαν τοῦ Σοριανοῦ λαβόντος, πολλαὶ παραφυά-

(1) Helladii, Status praesens Ecclesiae cap. XVI.

(2) Αὐτὸς οὗτος λέγει ἐν τινι τῶν πονημάτων του, ὅτι τὸ ὄνομα Ἀρκούδης παράγεται ἀπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ ἄρκτος· τὸ δὲ ζῶον τοῦτο ἔφερον ἀναγεγραμμένον ὡς οἰκίστημον ἢ γενεὰ του.

(3) Biographie Universelle, tom. II, σελ. 387—8.

δες ἀνέθαλλον καὶ ἐπίσημον κατέλαβον θέσιν ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς πρὸ πάντων χρονικοῖς τῆς Ἰταλίας. Ἐν τοῖς προηγουμένοις μνημονεύσαντές τινων, παρεντιθέμεθα καὶ ἐνταῦθα τοὺς ἐπίσημοτέρους βλαστοὺς τῆς ἐξιταλισθείσης Ἑπειρωτικῆς ταύτης οἰκογενείας.

Α'. *Ἰωάννης Φραγκίσκος Ἀλβάνης*. Ἐγεννήθη περὶ τὸ 1648, ἐγρημάτισε κατὰ πρῶτον γραμματεὺς, τῷ δὲ 1690 προσχειρίσθη καρδινάλιος, καὶ μετὰ τὸν θάνατον Ἰννοκεντίου ΙΒ' ἐξελέχθη πάπας (24 Νοεμβρίου 1700) ὑπὸ τὸ ὄνομα Κλήμης ΙΑ'. Βεβαιῶται, ὅτι ἐπὶ τρεῖς κατὰ συνέχειαν ἡμέρας ἐσκέπτετο περὶ τῆς παραδοχῆς τοῦ ὑψίστου τούτου τοῦ καθολικισμοῦ ἀξιώματος. Ἐπὶ εἴκοσιν ἔτη παπούσας ἀπεβίωσε τὴν 19 Μαρτίου 1721, διχδεχθεὶς ὑπὸ Ἰννοκεντίου ΙΓ'.

Ὁ Κλήμης ἐπαινεῖται διὰ τὴν ἐξοχὸν παιδείαν, τὰς ἀρετὰς, καὶ τὴν μὴ ἐμμονὴν εἰς τ' ἀπάδοντα πρὸς τὸ πνεῦμα τοῦ αἰῶνος καθεστῶτα. Ἐπεχείρησε τὴν διόρθωσιν τοῦ Γρηγοριανοῦ κаленδαρίου, ἀλλ' οἱ ἐπὶ τούτῳ συγκαλεσθέντες περιφανέστεροι τῶν ἀστρονόμων ἐδείχθησαν ὀπισθοδρομικώτεροι τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐκκλησίας, καὶ ἀπεπονήθησαν τὴν εἰσαγωγὴν οἰασδήποτε καινοτομίας. Νομισματικὸν κοπὴν ἐν Γερμανίᾳ διατρανοῖ τὰς ἀρετὰς τοῦ Ἀλβάνη, εὐγλωττότερον παντὸς γραπτοῦ ἐγκωμίου· ἀφ' ἐνὸς μὲν περιστᾶ τὴν προτομὴν αὐτοῦ μὲ τὴν ἐπιγραφὴν « *Albanum coluere patres, nunc maxima rerum Roma colit,* » ἀφ' ἑτέρου δὲ στέφανον ἀνθόπλευτον μὲ τὰς τέσσαρας ταύτας λέξεις « *Justitia. Pietas. Prudentia. Eruditio.* ».

Τὰ ἐπὶ τῆς παπῶσίνης αὐτοῦ ἐκδοθέντα διατάγματα (βούλαι) ἐξεδόθησαν ἐν 1718 εἰς φύλλον, τὰ δὲ συγγράμματά του ἐν Ῥώμῃ τῷ 1729 εἰς δύο τόμους ὑπὸ τοῦ ἀνεψιοῦ του Ἀνρίθα τοῦ καρδινάλιου, προτάξαντος καὶ λεπτομερῆ βίον τοῦ θείου του (1).

Β'. *Ἀνρίθας Ἀλβάνης*, καρδινάλιος, ἀνεψιὸς τοῦ προῤῥηθέντος· ἐκτὸς τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοθέντων ἔργων τοῦ θείου του, ἐξέδωκε μετὰ σημειώσεων καὶ λατινικῆς μεταφράσεως *Menologium Graecorum* (2), *Urbini* 1727, εἰς τόμους 3, καὶ ἔγραψε πολλὰ ἐξ ὧν ἐτυπώθη, *Pontificale Romanum, Bruxellæ* 1735. vol. 3.

Γ'. *Ἀλέξανδρος Ἀλβάνης*, ἐγεννήθη τῇ 15 Ὀκτωβρίου 1692, καὶ προχειρίσθεις καρδινάλιος ὑπὸ Ἰννοκεντίου ΙΓ', εἰδείξε τὸσαν ἀξιοπροσπῆ συμπεριφορὰν παρὰ τῷ αὐτοκράτορι τῆς Γερμανίας· ἀποσταλαίς,

(1) Artaud, Biographie Universelle, Supplément.

(2) Κατὰ λάθος φέρεται ἐν Καθολικῇ Βιογραφίᾳ R mauuuu.

ὄσπην καὶ εὐρυμάθειαν διορισθεὶς βιβλιοθηκάριος τοῦ Βατικανοῦ. Ἠγάπησε καὶ ἐπροστάτευσε τοὺς λογίους καὶ καλλιτέχνας, καθωράισε διακοσμήσας ἐκ πασῶν τῶν ὡραίων τεχνῶν τὴν περιφανῆ ἔπαυλιν τοῦ (Villa Albani), ἔγραψε πάμπολλα ἱστορικά καὶ φιλολογικά, καὶ ἀπεβίωσε τὴν 11 Δεκεμβρίου 1779⁽¹⁾.

Δ'. Ἰωάννης Φραγκίσκος Ἀλβάνης, ἀνεψιὸς τοῦ προρρήθέντος ὁμωνύμου πάπα, καὶ ἀδελφὸς τοῦ Ἀνίβα, ἐγεννήθη τῷ 1720^ο νηπιόθεν προωρισμένος διὰ τὸ ἐκκλησιαστικὸν στάδιον, συνήνου τῇ ἀβρῆνωπῇ φυσιογνωμία, πνεῦμα, χάριν, καὶ ὀξύνουαν ἀξιοθαύμαστον. Περὶβλήθεις τὴν καρδιναλικὴν πορφύραν τῷ 1747, κατεδιώχθη ὑπὸ τῶν ἐπελθόντων δημοκρατικῶν Γάλλων, δημευθείσης καὶ τῆς περιουσίας του. Μετὰ τὴν ἐξ Ἰταλίας ἀποχώρησιν τῶν Γάλλων, ὁ Ἀλβάνης ἐπανελθὼν συντέλεσεν εἰς τὴν ἐκλογὴν Πίου Ζ', καὶ ἀπεβίωσε τῷ 1809.

Καὶ ἄλλα μέλη τοῦ περιφανοῦς τούτου οἴκου ἔφερον τὴν καρδιναλικὴν τιάραν, καὶ ἐπὶ παιδείᾳ, φιλομουσίᾳ, καὶ ἀρεταῖς διέπρεψαν, περὶ ὧν οὐδένα ποιούμεν λόγον, ἀφοῦ πολὺν ποιεῖ ἡ προσηλασμένη τὰ ὀνόματα ταῦτα ἰταλικὴ φιλολογία.

Μελέτιος Τυπάλδος.

Ἐγεννήθη ἐν Κεραλληνίᾳ περὶ τὰ μέσα τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, καὶ ἐκαλεῖτο Ματθαῖος ἐν τοῖς κοσμικοῖς^ο παιδευθεὶς ἐν τῇ πατρίδι τὰ ἐγκύκλια, ἀπεδήμησεν εἰς Ἰταλίαν πρὸς τελειότεραν κατάρτισιν. Ἐχρημάτισε διδάσκαλος τοῦ ἐν Βενετίᾳ ἐλληνικοῦ σχολείου (1671 — 85), καὶ εἶτα τὸ μοναχικὸν ὑποδὺς τριβώνιον μετωνομάσθη Μελέτιος. Ἄλλ' ὅμως σκανδαλώδης καὶ πολλῶν λυπηρῶν πρόξενος ἐγένετο ὁ μετέπειτα βίος τοῦ ἀνηρέμου Καραλλῆνος.

Ἀπὸ Γαβριὴλ Σεβήρου, ὡς προεῖρήθη, τὸ οἰκουμενικὸν πατριαρχεῖον, ἔνεκα πολλῶν καὶ σπουδαίων λόγων, ὤρισεν ἐν Βενετίᾳ τὴν ἔδραν τοῦ ἀρχιεπισκόπου τῆς ἐν Αὐδίας Φιλαδελφείας. Οἱ κατὰ καιροῦς μητροπολίται, προτεινόμενοι ὑπὸ τῶν ἐν τῇ Βενετικῇ Μητροπόλει ὁμογενῶν ἐνεκρίνοντο ὑπὸ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, καὶ ἐχειροτονοῦντο ὑπὸ ὀρθοδόξων ἐπισκόπων, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τῶν Ἰονίων νήτων, ὑποκαίμενοι πολιτικῶς μὲν τῇ δημοκρατίᾳ, ἐκκλησιαστικῶς δὲ τῇ ἐν Κωνσταντινουπόλει κεραλλῇ τῆς ὀρθοδοξίας. Ἡ Ἑνετικὴ Γερουσία ἐξ

(1) Sismondi, Biographie Universelle, tom. I. σελ. 388.

ὑπαρχῆς οὐ μόνον δὲν ἐπηρέασε τὴν ἐκλογὴν τῶν κατὰ καιροῦς μητροπολιτῶν Φιλαδελφείας ἀλλὰ καὶ ἐπροστάτευσεν αὐτοὺς, δυναμένους ἐν πάσῃ ἐλευθερίᾳ νὰ κηρύττωσι τὰ δόγματα τῆς Ἀνατολικῆς ἐκκλησίας, καὶ στηλιτεύωσι, δοθείσης αἰτίας, τὰς καινοτομίας τῶν Δυτικῶν. Ἡ Ῥωμαϊκὴ αὐλὴ αἰείποτε ἐποφθαλμιῶσα τὸν πυρῆνα τοῦτον τῶν σχισματικῶν προσεπάθησε νὰ τὸν ἀποσυνθέσῃ· οἱ κατὰ καιροῦς ὅμως ἀρχιερατεύσαντες εὐθαρσῶς ἀντέστησαν, καὶ τὰς ἐξυφαινομένας μηχανορραφίας διέλυσαν. Πέντε ἐν Βενετίᾳ ἐχρημάτισαν μητροπολίται Φιλαδελφείας· ἀπὸ Γαβριὴλ Σεβήρου μέχρι Γερκσίμου τοῦ Βλάχου (1578 — 1685).

Διάδοχος τοῦ τελευταίου καὶ ἔκτος τὸν ἀριθμὸν προσχειρίσθη ἐν ἔτει 1685 Μελέτιος ὁ Τυπάλδος, τέως διδάσκαλος καὶ ἱεροκέρυξ τῶν ἐν Βενετίᾳ Ἑλλήνων. Ἡ Ῥωμαϊκὴ αὐλὴ ἔχουσα πάντοτε τὰ ὄμματα ἐκεῖ ἐστραμμένα, προσεπάθησε νὰ ἐλκύσῃ εἰς ἑαυτὴν τοῦτον. Ὁ Τυπάλδος, ἀνὴρ ἀμφίδοξος, ἄστατος, καὶ φιλόδοξος, θαμβωθείς ἀπὸ τῆς εἰς βραβεῖον τῆς ἀποστασίας του προτεινομένης καρδιναλικῆς πορφύρας, ἐδέχθη πρὸς μέγιστον σκάνδαλον τῶν ὁμοδόξων ἀδελφῶν του, τὰς προτάσεις τῶν Δυτικῶν· καὶ κατὰ πρῶτον ὁ δραπετίδης ἐνήργησεν εἰς ἔκδοσιν διατάγματος, δι' οὗ οἱ ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Γεργίου ἐφημέριοι νὰ ἐξαρτῶνται καὶ διορίζωνται τοῦ λοιποῦ ὑπὸ τοῦ ἐν Βενετίᾳ ἀντιπροσώπου τοῦ πάπα, καὶ οὐχὶ ὑπὸ τοῦ πατριαρχείου, ὡς πρότερον. Οἱ δυστυχεῖς Ἕλληνες ἠναγκάσθησαν νὰ ὑποφέρωσι τὴν τοιαύτην βίαν τῶν δυτικῶν, ἣν κατὰ μέρος ἐνίσχυε καὶ ἡ ἐξουσία. Ὁ Τυπάλδος θρασυθείς ἀπὸ τῆς πρώτης ἐπιτυχίας ἐχώρει εἰς τὸ σατανικὸν ἔργον τῆς ὑποταγῆς τῆς ἐν Βενετίᾳ ἐκκλησίας εἰς τὸν πάπαν.

Ἡ μεγάλη ἐκκλησία πληροφορηθεῖσα τὰ γιγνόμενα συνεκάλεσε σύνοδον τῷ 1712 ἐπὶ πατριάρχου Κυρίλλου Δ', καὶ συναινοῦντος καὶ τοῦ πατριάρχου Ἱεροσολύμων Χρυσάνθου ἀπέκοψε τὸ σεσηπὸς τοῦτο μέλος τῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας, καὶ εἰς παντελῆ ὑπέβαλε τὴν ἀποστάτην καθάραισιν. Συνάμα δὲ ἵνα μὴ καθιερωθῇ τὸ παράνομον καὶ αὐθαίρετον κατήργησε τὴν ἐν Βενετίᾳ ἔδραν τοῦ μητροπολίτου Φιλαδελφείας, τὴν ἐπὶ ἑκατὸν τριάκοντα τέσσαρα ἔτη διατηρηθεῖσαν, καὶ ἐθεσπίσθη ἵνα ἐκλέγεται τοῦ λοιποῦ ὑπὸ τῶν ἐκεῖ ὀρθοδόξων εἰς τοποτηρητῆς (1).

Ὁ Τυπάλδος ἐμβρόντητος γενόμενος εἰς τὸ κερκυραεὸν ἀκου-

(1) Βεντότη, Συμπλήρωμα εἰς ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν Μελετίου τομ. Δ'.

σμα, παρά πάντων ἀποστρεφόμενος, ἔζησεν ἐπὶ ἓν εἰσέτι ἔτος ἀβιώτων καὶ ἐλεεινὸν βίον.

Ἐγραψε κατὰ τὸν ἀρμενοκαθολικὸν Σέρπον, Ὀδηγὸν εἰς τὴν ἀληθῆ ἐκκλησίαν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ (Guida alla vera chiesa di Gesù Cristo) (*)

Παναγιώτης Σινωπεύς.

Ἐδιδάχθη τὰ πρῶτα μαθήματα ὑπὸ τοῦ ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ (Σινώπῃ) ἐπ' ὀλίγον διδάξαντος Θεοδώρου τοῦ Τραπεζουντίου. Ἐλθὼν εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ἐλεηθεὶς ὑπὸ τινος Γερασίου ἠξιώθη τὰ πρὸς διατροφήν καὶ ἠκροᾶτο ἐν τῇ Πατριαρχικῇ σχολῇ, διδάσκων ἅμα κατ' οἶκον παιδάς τινας. Ἐντεῦθεν μεταβάς εἰς Βουκουρέστιον ἠκροᾶσατο τῆς λογικῆς παρά Σεβαστῷ Κυρηνίτῃ, μισθωθείς καὶ ὡς διορθωτῆς τῶν εἰς τὸ ἐκεῖ ἑλληνικὸν τυπογραφεῖον ἐκτυπουμένων βιβλίων. Ἐπαναστρέψας εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐμισθώθη ὡς διδάσκαλος ὑπὸ φιλομαθῶν τινῶν Σαζόνων, μεθ' ὧν ἀπερχόμενος εἰς Ἀλλήν, ἀπετράπη ἐν Βενετίᾳ τῆς ὁδοῦ ὑπὸ Μελετίου Τυπάλδου, τοῦ ἀποστάτου τοῦ πατρίου δόγματος. Προτρεπόμενος ὑπ' αὐτοῦ ὠμολόγησε τὸν καθολικισμὸν, καὶ εἰς ἀντάλλαγμα τῆς ἐξωμύσεως ἐπὶ διετίαν διετρέφετο παρά τῷ Τυπάλδῳ, τῇ ἐνεργείᾳ τοῦ ὁποῖου ἐστάλη ὑπότροφος εἰς τὸ ἐν Παταβίῳ Κουτουνιανὸν Ἑλληνομουσεῖον. Ἐκεῖ δὲ ὑπὸ ἐτέρου δρκαπετίδου, Νικολάου Παπαδοπούλου τοῦ Κρητός, ἐνθαρρυνόμενος πρὸς τὸν καθολικισμὸν πάντῃ ἐξέκλινε. Γεώργιος Κονδύλιος, εὐπατρίδης Πάριος, προσεκάλεσε τὸν Παναγιώτην εἰς τὴν πατρίδα του ὡς διδάσκαλον· οὗτος δ' ἐρχόμενος κατέπλευσεν εἰς Ζάκυνθον, ἔνθα οἱ κάτοικοι ἐξελέξαντο αὐτὸν διδάσκαλον· γνωσθέντων ὁμῶς τῶν λατινικῶν φρονημάτων αὐτοῦ, ἐκινδύνευσεν νὰ κατασπαραχθῇ ὑπὸ τοῦ ὄγλου, καὶ μόλις φεύγων ἐσώθη εἰς Ναύπλιον. Πληρορροηθεὶς ἐνταῦθα τὸ τραγικὸν τέλος τοῦ Κονδυλίου, σφαγέντος ὑπὸ τοῦ Ὀθωμανοῦ ἀρχιναυάρχου Τζανούμ-Χότζα, ἐδειλίασε νὰ μεταβῇ εἰς Πάρον, καὶ ἐν Ναυπλίῳ διατρίβων προσεπάθησε νὰ ἐνσπεύρῃ τὰς Ῥωμῆϊκὰς καινοτομίας, ἀλλ' ἐπειδὴ πάντες ἐξηγέρθησαν κατ' αὐτοῦ, κακῆν κακῶς ἀπῆλθεν εἰς Βενετίαν. Ὁ Τυπάλδος ἐχειροτόνησεν αὐτὸν ἐρημέριον τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Γεωργίου· ἀλλὰ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ προστάτου ὁ Σινωπεύς παρά πάντων μισούμενος, ἤλθεν εἰς Βεζώνην, καὶ ἐλεηθεὶς ὑπὸ τοῦ μαρκεσίου Σκιπίωνος Μαφρέη συνεστήθη ὡς διδάσκαλος εἰς τοὺς βουλομένους τὴν ἐκμάθησιν τῆς ἑλληνικῆς. Τῷ 1720 μεταβάντος τοῦ

(*) Giov. de Serpas, Dissertazione polemico-critica. Venetia 1783 σελ. 10.

Μαφρόνη εἰς Φλωρεντίαν, ὁ Παναγιώτης ἀπῆλθεν εἰς Βριζίαν καὶ ἐδίδασκε τὰ ἑλληνικά. Τῷ 1723 ἐπέστρεψεν εἰς Βερώνην, ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ ἐπανῆλθεν εἰς Βριζίαν, καὶ ἐκεῖ ἀπεβίωσε τῇ 2 Ὀκτωβρίου 1736 ὑπερῆκονταετίας. Ἐπὶ τοῦ τάφου του ὁ μαθητὴς καὶ φίλος του Φίλιππος Γαρβέλλης ἐγράφεν ἐπίγραμμα λατινιστὶ ἐξελληνισθὲν ὑπὸ Βαρζάνου.

Ὁ Παναγιώτης ἦν ὁπωσοῦν εἰδήμων τῆς τε λατινικῆς καὶ ἑλληνίδος φωνῆς, φανατικὸς δὲ λατινοφρων, ὡς πάντες οἱ ἐξωμόται. Ὁ μαθητὴς αὐτοῦ Πιεραντώνιος Βαρζάνης ἐκ Βριζίας ἐγράφεν ἑλληνοῖταλιστὶ τὸν βίον τοῦ Σινωπέως προσθεὶς καὶ τινὰς τῶν ἐπιστολῶν του. Ἐκ τῆς βιογραφίας ταύτης, τυπωθεῖσης ἐν Βριζίᾳ τῷ 1760, ἤρανίσθημεν τὰ περὶ τοῦ Παναγιώτου ἐκτεθέντα.

Ἐκτὸς τῶν δημοσιευθεισῶν ἐπιστολῶν του κατέλιπε διάφορα ἐν Βριζίᾳ καὶ Βερώνῃ χειρόγραφα, καὶ ὡς διορθωτὴς τοῦ ἐν Βουκουρεστίῳ τυπογραφείου ἐπεμελήθη τὴν ἔκδοσιν τοῦ Ἀνθολογίου (1697), ὀρθοδόξου ὁμολογίας (1699), καὶ λοιπῶν.

Ἀθανάσιος Ἀντιοχείας.

Ἐγεννήθη ἐν Ἀντιοχείᾳ, καὶ προεχειρίσθη τῷ 1700 πατριάρχης Ἀντιοχείας, ἑκατοστὸς πεντηκοστὸς τοῦ θρόνου τούτου καταριθμούμενος. Τῷ 1686 οἱ ἐν Ἀντιοχείᾳ ἀκμαίαν τηροῦντες τὴν μνήμην τοῦ ἄρτι τῶν τῆδε ἀπελθόντος πατριάρχου Μακαρίου Γ', ἐξελέξαντο ὡς τοιοῦτον τὸν ἐγγονὸν αὐτοῦ Κύριλλον, νεανίαν εἰκοσαετῆ· ἀλλὰ τὸ ἄωρον τῆς ἡλικίας αὐτοῦ ἐσκανδάλισέ τινὰς, οἵτινες θεωροῦντες ὅτι ἔνεκα τῆς ἐκεῖ προσηλυτικῆς ἐφόδου τῶν Δυτικῶν, ἐδέοντο ἀκμαίου καὶ σοβαροῦ ποιμενάρχου ἔγραψαν πρὸς τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν συνιστῶντες ἀντ' ἐκείνου τὸν Ἐπιφανείας Νεόφυτον, τὸν Χίον, ὡς ἱκανὸν καὶ ἄξιον· καὶ δὴ προβιβασθέντος τῷ 1688 τοῦ Νεοφύτου ὁ φιλοτάραχος νεανίας Κύριλλος ἤγειρε θορυβώδη σκάνδαλα καὶ σχίσμα ἐν μέσῳ τῶν χριστιανῶν. Ὁ πατριάρχης μὴ θέλων ἵνα πρὸς ὄφελος τῶν Λατίνων ταράττη τὴν κυμαινομένην ἐκκλησίαν παρητήθη ὑπὲρ τοῦ Κυρίλλου, καὶ ἐλθὼν εἰς Λαοδικεῖαν ἐρησύχασεν ἐκείντε καὶ μετ' ὀλίγον ἐτελεύτησε. Ὅθεν τῷ 1691 ἀνέλαβεν ὁ Κύριλλος τὸν πατριαρχικὸν θρόνον· ἀλλ' οἱ ἐν Καλεπίῳ χριστιανοὶ δὲν ἔπαυσαν πάντα κινῶντες λίθον πρὸς παῦσιν αὐτοῦ, καὶ μετὰ πολλὰς ἐνεργείας κατώρθωσαν ἵνα κατ' ἐπιταγὴν τῆς μεγάλης ἐκκλησίας χειροτονηθῆ καὶ προβιβαθῆ ὁ πατριάρχης Ἀντιοχείας ὁ ἐν λόγῳ Ἀθανάσιος. (1).

(1) Καὶ ἕτεροι δύο ἐπατριάρχουν ἐν Ἀντιοχείᾳ (1631-47) Μελέτιος Ἱεροσό-

Ὁ Κύριλλος ὅμως βαρέως φέρων τὴν ἥτταν δὲν ἔπαυε πάντα κινῶν κατὰ τοῦ Ἀθανασίου λίθον· οἱ ὀρθόδοξοι εἶχον διαμοιρασθῆ εἰς δύο ἀντίπαλα στρατόπεδα, καὶ οἱ Λατίνοι ὠφελοῦμενοι τῆς διαίρεσεως ἀνετώτερον ἐξεπλήρουν τὴν πρόθεσίν των. Ὅθεν μετὰ πολλὰς διενέξεις ἀπεφασίσθη ἵνα ὁ μὲν Ἀθανάσιος λάβῃ τὴν ἐπαρχίαν τῆς κατὰ Συρίαν Βεῤῥοίας (Χαλεπίου), ὁ δὲ Κύριλλος μείνῃ ἐν Δαμασκῷ πατριαρχεῖων. Τῷ 1724 ἀποθανόντος τοῦ Κυρίλλου, ἔμεινε μόνος πατριάρχης Ἀντιοχείας ὁ Ἀθανάσιος, ὅστις καὶ ἀπέβίωσε τῷ 1728 ἐν Χαλεπίῳ φαρμακευθεὶς, ὡς λέγεται, ὑπὸ τῶν ἐκεῖ λατινοφρονησάντων, καὶ πατριαρχεῦσας ψιλῶ μὲν ὀνόματι χρόνους 24, πράγματι δὲ τέσσαρας, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κυρίλλου. Πρὶν δὲ ἀποθάνῃ διάδοχον κατέλιπε τὸν ποτὲ διάκονον αὐτοῦ Σίλβεστρον, ἀδείχ τούτου ἐν τῷ Ἀγιωνύμφῳ ὄρει τότε ἀσκητεῦντα (1).

Ὁ Ἀθανάσιος ἦν, ὡς λέγει Προκόπιος, ἀνὴρ εὐσεβῆς, εἰδήμων τῆς ἐλληνικῆς καὶ ἀραβικῆς γλώσσης, καὶ λίαν τετριμμένος περὶ τὰς γραφάς.

Συνεστήσατο ἐν Χαλεπίῳ Ἀραβικὴν τυπογραφίαν, ἐξ ἧς ἐξεδίδοντο διάφορα συντείνοντα εἰς στερῶσιν τοῦ ὑπὸ τῆς προπαγάνδας ἐνοχλουμένου ὀρθοδόξου ποιμνίου. Προῖον τῶν πισστηρίων ταύτης γνωρίζομεν μόνον τὴν ὑπὸ Βρουνέτου (2) μνημονευομένην ἀραβιστὶ μετάφρασιν τοῦ Ψαλτηρίου, ἐκδοθεῖσαν τῷ 1706.

Ἔγραψεν ὁ Ἀθανάσιος—Ἱστορίαν τοῦ πατριαρχείου Ἀντιοχείας ἀπὸ τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου μέχρι τοῦ 1702. Τὸ ἐλληνικὸν πρωτότυπον δὲν ἐξεδόθη, λατινιστὶ δὲ μετάφρασις ἐτυπώθη ὑπὸ Κολλαρίου (Supplem. Lambecii Comment. I, 454).

—Ἀποκρίσεις εἰς Κ' κεφάλαια κατὰ τῶν καλδαιστικῶν. (Ἐξεδόθησαν, κατὰ Ζαβίραν, ἐν ἔτει 1673 ἐν Δαμασκῷ, μεταφρασθεῖσαι καὶ γαλλιστί).

—Βίον τοῦ ἁγίου Χριστοδοῦλου τοῦ κοινοβιάρχου τῆς ἐν Πάτριῳ μονῆς Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου. (Συνεγράφη τῇ 1727).

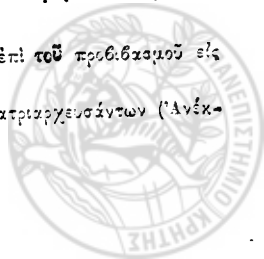
Γεώργιος Ὑπομενάς.

Ἐγεννήθη ἐξ εὐγενῶν ἐν Τραπεζοῦντι, καὶ παρὰ Κωνσταντίνου Βασιλέως ἡγεμόνος τῆς Βλαχίας σταλεὶς εἰς Πατάβιον ἐσπούδασε τὴν ἰατρικὴν καὶ φιλοσοφίαν, καὶ ἐστεφανώθη τῷ 1708. Διάφορα ποιημάτια

ναχος, ὅστις ἐπὶ τῆς χειροτονίας αὐτοῦ εἰς ἀρχιερέα, καὶ ἐπὶ τοῦ προβιβασιμῶς εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον μετωνομάσθη Εὐθύμιος Δ'.

(1) Κωνσταντίου πατριάρχου, περὶ τῶν ἐν Ἀντιοχείᾳ πατριαρχευσάντων (Ἀνεκδοτόν).

(2) Brunet, Manuel du Libraire.

ἔγραψαν εἰς τὴν στεφηφορίαν αὐτοῦ, ἅτινα συλλεχθέντα ὑπὸ Ἰωάννου Ἀβραμίου τοῦ Κρητὸς ἐτυπώθησαν ἐν Βενετίᾳ τῷ 1709, προσφωνηθέντα εἰς τὸν προστάτην τοῦ Ὑπομενᾶ Βασαράβαν. Ἐκ τῆς συλλογῆς ταύτης περιῆλθεν εἰς χεῖράς μας τετραπέλιδον μόνον φύλλον περιέχον τρία ἐπιγράμματα τοῦ ἐν λόγῳ Ἀβραμίου, δύο Ἀντωνίου Στρατηγοῦ τοῦ Κερκυραίου, καὶ ἐν λατινιστὶ Παλλαδίου Δαμιανοῦ Βλάχου. Ἐκ τούτων παρεντιθέμεθα τὰ τοῦ Στρατηγοῦ.

Ἐνδὲκ' ἀγίρων ἄρτι Γεώργιε σείο κλείζει
 Πᾶσ' Ἑλλάς κλῆσιν, ξὺν Πατάβῳ τε σέβει,
 Καὶ σοφίης στεφάνους περιβάλλει κὰρ σέο ἔννου,
 Ὡς αἰεὶ φιλεῖ ἴδμονας εὐλογέειν.
 Ἐσθλ' Ἀρετῆς γὰρ δῶρα, ἐπαίνους, στέμματα ὄντας.
 Καρποῦσθαι μῶνον ταῦτα δέον λογίους.

Ἔτερον δίστιχον.

Ὀλβιος, δὲ Σοφίης στεφάνους λάβε, ἥδὲ τὰ εὐχῆ'
 Ὀλβιος οὖν καὶ τὸς πάντα τανῶν κατέχων.

Ἐκ Παταβίου εἰς Βλαχίαν ὁ Ὑπομενᾶς μεταβάς ἐδίδαξε γονίμως εἰς τὴν ἑλληνικὴν Ἀκαδημίαν, εὐδοκίμως μετερχόμενος καὶ τὸν ἱατρὸν ἀποβιώσας δ' ἐν ἔτει 1745 ἐδώρησατο τὴν πλουσίαν βιβλιοθήκην του εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ, Τραπεζοῦντα (*).

Ἐπειδὴ καὶ ἕτερος ὁμώνυμος διέτριβεν ἐν Βουκουρεστίῳ διδάσκων, πρὸς ἀποφυγὴν ἐνδεχομένης συγχύσεως, λέγομεν ὅτι ὁ δεῦτερος οὗτος ἐκαλεῖτο Γεώργιος Θεοδώρου Τραπεζοῦντιος. Δάζαρος ὁ Σκρῦβας, Τραπεζοῦντιος καὶ οὗτος σχολαρχῶν ἐν Βουκουρεστίῳ, ἔγραψε τὸ ἐξῆς ἐπιτύμβιον εἰς τούτον ἀποβιώσαντα τὴν 28 Ἰουλίου 1739.

Τὸν μακρὸν ἐλπίσιν ὦδε Γεώργιος ὕπνον ἰάθει
 Ἀναστάσιος νεκύων νεύματα πανσθενέος.
 Τὸν γ' ἐνὶ Τραπεζοῦντι ἐκάς Θεόδωρος ἔφυτε.
 Μουσῶν δ' εἴλικυτ' ἔρωσ γαίαν ἐς Οὐγγροβλάχων,
 Ἐνθ' ἐπὶ παιδείῃ κλέος ἤρατο πολλὰ μογύσας,
 Τῆς δ' Ἀκαδημίας κλείονα ἤρξε χρόνον.
 Τῷ δ' ἐπι δακρυχέων Δάζαρος ἔθηκ' ἐλεγεία,
 Ὡς μάλ' ἐταῖρος ἐὼν, μνημόσυνον φίλιος.

Κολέττης.

Α'. Λιβέριος. Ἐγεννήθη ἐν Ἀθήναις, καὶ παιδεύεις ἐν τῇ πατρίδι τὰ ἐγκύκλια μετέβη εἰς Βενετίαν, καὶ ἐχειροτονήθη ἱερεὺς μισθω-

(*) Περὶ τῆς ἀλλῆς τύχης τῆς πολυτίμου ταύτης βιβλιοθήκης βλέπε Τριανταφυλλίδου Πεντακτ., σελ. 41 - 42.

θεις ὑπὸ τῶν διαμαρτυρομένων μετέβη εἰς Ἄλην τῆς Σαξωνίας καὶ ἐπεμελήθη μετ' Ἀναστασίου Μακεδόνος τὴν ὑπὸ τοῦ ἐν Δουγδούνηφ τῆς Ὀλλανδίας καθηγητοῦ τῶν ἀνατολικῶν γλωσσῶν Ἰωάννου Αἰμίαν γενομένην μετάρρασιν τῆς Καινῆς Διαθήκης. Ὁ Κολέττης προσέθη- κεν ἐν τέλει τῆς ἐκδόσεως ἴδια σημειώματα ἐξηγητικὰ διαφόρων ὀνο- μάτων καὶ ῥημάτων, καὶ περὶ τῆς κατὰ Κυριακὰς ἀναγνώσεως τῶν εὐαγγ- γελίων κλπ. Ἀθῆλον διὰ τίνες λόγους διενεχθεὶς πρὸς Ἀλέξανδρον Ἑλ- λάδιον, διέσυρε παρὰ τοῖς ἐν Γερμανίᾳ σοφοῖς τὸν σοφὸν τοῦτον, ὅστις ἀντέκδικούμενος δριμύως ἐπέπεσε κατὰ τοῦ Κολέττου, τοῦ ὁποίου καὶ αὐτὸ τὸ ἑλληνικὸν τῆς καταγωγῆς προσεπάθησε ν' ἀρνηθῆ.

Ἐν τῇ ἐκδόσει τῆς Διαθήκης, ἀπαρτιζομένη ἐκ σελίδων χιλίων ἑκατὸν ἑξ, προτέτακται λατινιστὶ πρόλογος Αὐγούστου Ἐρμάνου Φραγκίου.

Ἐἶτα ὁ Κολέττης ἐλθὼν εἰς Βενετίαν παρέμεινεν ἐκεῖ· διότι καὶ ἐπίγραμμά του εὑρηται ἐν τῇ ἐγκυκλοπαιδείᾳ Πατούσα (1710), καὶ ὡς μέλος τοῦ συστάντος ἑλληνικοῦ συλλόγου τῶν Ἀβλαβῶν (illesi) φέρεται, καὶ ὡς τοιοῦτος ἔγραψεν ἐν 1720 μετὰ τῶν ἄλλων τοῦ συλλόγου ποίημα ἐπιγραφόμενον « Εὐχαρίστησις » εἰς τὸν τότε Φιλα- δελφείας Μελέτιον τὸν Τυπάλδον (1).

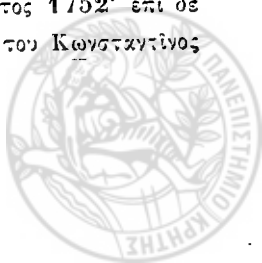
Β'. Δημήτριος Κολέττης, Ἀθηναῖος, καὶ πιθανῶς ἀδελφὸς τοῦ προϋφθέντος. Τῷ 1710 διατρίβων ἐν Βενετίᾳ συνειργάσθη μετὰ τοῦ συμπατριώτου του Ἰωάννου Πατούσα εἰς τὴν σύνθεσιν τῆς φιλολογι- κῆς ἐγκυκλοπαιδείας (2).

Ἰωάννης Λέσβιος.

Διεδέχθη ἐν τῇ σχολαρχίᾳ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει πατριαρχικῆς σχολῆς Δωρόθειον τὸν Λέσβιον. Κατὰ Κωνστάντιον ἐγένετο ὁ Ἰωάννης ἀχροατῆς Ἰακώβου τοῦ Ἀργείου, εὐδοκίμων εἰς τὰ φιλοσοφικά, καὶ ἐτετίμητο ὑπὸ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας τῷ ἀξιώματι τοῦ μεγάλου πριμμικηρίου, ὕστερον δ' ἔλαβεν, ὡς καὶ πρότερον ὁ διδάκαλός του, τὸν τίτλον ὑπατος τῶν φιλοσόφων. Παρέτεινε σχολαρχῶν μέχρι τοῦ ἔτους 1744, ὅτε δι' ἀσθένειαν παραιτηθεὶς ἔζη καθ' ἡσυχίαν. Πάσχων ἐξ ἀδιαλείπτου εὐκοιλιότητος ἀπεβίωσε κατὰ τὸ ἔτος 1752· ἐπὶ δὲ τῆς πλακῆς τοῦ τάφου του ὁ ἐξ εὐγενῶν ἀχροατῆς του Κωνσταντίνος Ἰουλιανὸς ἐγράφει τῇ 1 Νοεμβρίου 1753 ταῦτα·

(1) Ἀθη εὐλαθείας, Βενετία 1720. σελ. 42.

(2) Βρετοῦ, Β'. σελ. 48-9.

Ἡ σοφὸς ἦδ' ἀρετῶν σωρὸν καθύθει θεοτερπῶν,
εὐσεβίην, σοφίην, σωφροσύνην, σύνεσιν,
κλεινὸν Ἰωάννην τὸν Ἰωάννου, πέλεν ὅς νυ
ὄφικίω κ' ἀρετῇ φιλοσόφων ὑπατος (1).

Τοῦ Ἰωάννου εὑρηται ἐν χειρογράφῳ λόγος ἐγκωμιαστικὸς εἰς Νικόλαον Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου (2).

Ἐκ τούτου κατάγονται οἱ Τζανέται· εἰς δ' ἐκ τούτων Ἰωάννης ὁ Τζανέτος, τιμημένος τῷ ἀξιώματι τοῦ λογοθέτου, ἔγραψεν ἑλληνογαλλιστὶ κατὰ Ὠκέλλου. Πρὸς τοῦτον ἀπευθύνεται ἐκτενὴς ἐπιστολὴ Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρου δημοσιευθεῖσα ὑπὸ τοῦ Κ. Σοφ. Οἰκονόμου ἐν Χρυσασίδι· εἰς τὸ ὑπὸ Ἀντωνίου Ἐμμανουὴλ μεταφρασθὲν τρόπαιον τῆς ὀρθοδόξου πίστεως εὑρηται τοῦ Τζανέτου τούτου ἐπιγράμμα ἐκ πολιτικῶν στίχων δεκαεξί.

Πατούσας.

Α'. Ἰωάννης. Ἐγεννήθη ἐν Ἀθήναις περὶ τὰ μέσα τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, καὶ ἐν τῇ πατρίδι παιδευθεὶς τὰ ἐγκύκλια ἦλθεν εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Παταβίου, ὅπερ τὸν ἀνηγόρευσε δόκτωρα τῆς θεολογίας. Ἐκείθεν εἰς Βενετίαν μεταβὰς ἐχειροτονήθη ἱερεὺς, καὶ διωρίσθη ἡμερῆσι καὶ ἱεροκέρυξ τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Γεωργίου. Τῷ 1703 ἐσχολάρχησε τοῦ Φλαγγιανοῦ ἐλληνομουσείου, καὶ παρέμεινε πιθανῶς ἐν τῇ θέσει μέχρι τοῦ 1714, ὅτε διεδέχθη ὑπὸ τοῦ ἱερέως Ἀποστόλου Μίκου (3).

Ὁ Πατούσας πρῶτος συνέλαβε τὴν ἀξιόλογον ἰδέαν ἀπανθήσεως καὶ συνενώσεως τῶν πρὸς διδασκαλίαν καταλληλοτέρων Ἑλλήνων συγγραφέων, οἵτινες διὰ τὸ πολυδάπανον τῆς ἀγορᾶς δὲν ἦσαν προσιτοὶ εἰς τοὺς μαθητευομένους. Ἡ φιλολογικὴ αὐτοῦ ἐγκυκλοπαιδεῖα τὸ πρῶτον ἐν ἔτει 1710 ἐκδοθεῖσα, καὶ πολλάκις ὕστερον ἀνατυπωθεῖσα ἐχρησίμεισε μέχρι τῆς ἐλληνικῆς ἐπαναστάσεως, ὡς τὸ μόνον σχεδὸν πρόσφορον βοήθημα ἐν τοῖς ἐλληνικοῖς σχολείοις.

Τῷ 1711 ἐπεμελήθη τὴν ἐν Βενετίᾳ μετατύπωσιν τῆς γραμματικῆς τοῦ Λασκάρεως.

Κατὰ Ζαβίραν, μετέφρασε τοὺς μύθους τοῦ Αἰσώπου ἐκδοθέντας ἐν ἔτει 1768 παρὰ Δημητρίῳ Θεοδοσίῳ.

(1) Κωνσταντίου, Ὑπόμνημα περὶ τῆς πατριαρχικῆς Σχολῆς.

(2) Παρνακία σχεδίσμα, σελ. 27.

(3) Veludo, Sulla colonia Greca in Venezia, σελ. 15.

Β'. Γεώργιος Πατούσας, ιερομόναχος, ἀδελφὸς τοῦ προλεχθέντος ἐν τῇ πατρίδι καὶ οὗτος τὰ πρῶτα παιδευθεὶς γράμματα ἤλθεν εἰς Ἰταλίαν πρὸς τελειοτέραν μάθησιν. Περὶ τὰς ἀρχάς τοῦ ΙΖ' αἰῶνος ἐν Βενετία διατρίβων κατελέχθη μεταξὺ τῶν μελῶν τοῦ ἰδρυθέντος συλλόγου τῶν Ἀβλαβῶν, καὶ ὡς τοιοῦτος ἔγραψεν ἐν 1720 λόγον ἐκφραστικὸν εἰς τὴν Μετάστασιν τῆς Παρθενομήτορος Μαρίας⁽¹⁾. Διορισθεὶς δ' εἶτα ἐφημέριος καὶ ἱεροκέρυξ τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Γεωργίου, ἐσχολάρχησε διὰ βίου τοῦ Φλαγγινανοῦ ἐλληνομουσείου (1723—61).

Τῷ 1758 ἐπεμελήθη καὶ διώρθωσε τὴν ὑπὸ Βόρτολι ἔκδοσιν τῆς φιλολογικῆς ἐγκυκλοπαιδείας τοῦ ἀδελφοῦ του, ἐν ᾗ εὔρηται ἐπίγραμμα αὐτοῦ.

Σκιαδάς.

Α'. Ἀθαλάσιος. Ἐγεννήθη περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΖ' αἰῶνος ἐν Ἀργοστολίῳ τῆς Κεφαλληνίας, καὶ νεαρὸς τὴν ἡλικίαν ἐστάλη εἰς Εὐρώπην πρὸς ἐκπαίδευσιν. Φοιτήσας ἐν πρώτοις εἰς ἓν τῶν γυμνασίων τῆς Βενετίας μετέβη εἶτα εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Παταβίου, ἔνθα, ὑπακούσας εἰς τὰς προτροπὰς τῶν γονέων του, ἐσπούδασε τὰ νομικὰ καὶ τὴν πολιτικὴν οἰκονομίαν, καὶ ἔλαβε τὸν στέφανον τοῦ νομοδιδασκάλου· αἰσθανόμενος ὁμως, ἰδιάζουσας κλίσιν εἰς τὴν φιλολογίαν ἠκολούθησε μετὰ ταῦτα τὴν φυσικὴν του ῥοπήν καὶ ἐντὸς ὀλίγου ἐγένετο εἰδημονέστατος τῆς ἐλληνικῆς, λατινικῆς καὶ ἰταλικῆς διαλέκτου. Ἀγνοεῖται δὲ ἂν ἐν Παταβίῳ ἢ ἀλλαχοῦ ἐξέμαθε τὴν γερμανικὴν καὶ ῥωσικὴν γλῶτταν, ἃς ἐγίνωσκε.

Εὐαρεστούμενος εἰς παλαιογραφικὰς ἐρεῦνας κατέγινεν ἐνζήλως εἰς διερεύνησιν τῶν ἐλληνικῶν κωδίκων, καὶ πρὸς τοῦτο ἐπεσκεφθὴ τὰς ἐπισημοτέρας βιβλιοθήκας τῆς Ἰταλίας καὶ Γερμανίας.

Μεταβὰς εἰς Δακίαν, καθ' ἣν ἐποχὴν ἐπεκράτει ὁ μεταξὺ Τούρκων καὶ Ὄθωμανῶν πόλεμος, εὔρεν ἐν Ἰασίῳ τὸν αὐτοκράτορα τῆς Ῥωσσίας Πέτρον τὸν μέγαν, πρὸς ὃν παρουσιασθεὶς καὶ ἐπὶ πολὺ συνδιαλεχθεὶς ἔτυχεν, ἕνεκα τῶν γνωσεῶν του, τῆς εὐνοίας τοῦ μεγάλου ἐκείνου ἀνδρὸς, ὅστις παραλαβὼν τὸν Σκιαδᾶν εἰς Μόσχαν ὠνόμασε σύμβουλον ἐπὶ τῆς δικαιοσύνης εἰς τὸ τμήμα τοῦ ἱππικοῦ, καὶ ὕστερον διώρισε καθηγητὴν τῆς ἐλληνικῆς φιλολογίας εἰς τὴν Σλαβωνο-Γραικικὴν Ἀκαδημίαν.

(1) Ἀθη εὐλαθείας, σελ. 7—16.

Μετά παρέλευσιν ὀλίγων ἐτῶν ἔλαβε τὴν ἄδειαν ἵνα περιοδεύσῃ, καὶ περιελθὼν ὅλον τὸ ῥωσικὸν κράτος ἦλθεν εἰς Βενετίαν, ἔνθα καὶ μεταφράσας ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ ἐξέδοτο τὸν ὑπὸ Κατηφόρου συγγραφέντα βίον Πέτρου τοῦ μεγάλου.

Ἐπανελθόντα εἰς Ῥωσσίαν τὸν Σκιαδὰν διέταξεν ὁ μεγαλεπήβολος μονάρχης ἵνα συντάξῃ κατάλογον τῶν περισωζομένων ἑλληνικῶν χειρογράφων, καὶ κατὰ Μάρτιον τοῦ ἔτους 1722 μετὰ ζήλου ἀψάμενος τοῦ ἔργου ὁ πολυμαθὴς Κεφαλλὴν ἠναγκάσθη, ἕνεκα ἀντενεργείας τῶν αὐλικῶν, νὰ διακόψῃ τὸ ἔργον.

Κατὰ Νοέμβριον τοῦ 1723 ἐξέδοτο ἐν Μόσχᾳ λατινορωσιστὶ σύντομον κατάλογον τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἐξετασθέντων κωδικῶν ἀφιερῶσας τὸ συνταγμάτιον εἰς Πέτρον, τὸν πολυειδῶς αὐτὸν εὐεργετήσαντα. Ἐν τοῖς προλεγομένοις τοῦ καταλόγου ὁ Σκιαδὰς ὑπέσχετο τὴν προσεχῆ ἐκδοσὶν ἄλλου ἀκριβοῦς καταλόγου, καὶ τῆς ὑπ' αὐτοῦ συνταχθείσης ἑλληνικῆς παλαιογραφίας.

Ὁ δημοσιευθεὶς κατάλογος ἀνετυπώθη ὑπὸ Καππίου ἐν Λειψίᾳ τῷ 1724, καὶ ὑπὸ Σχέφερ ἐν Λειψίᾳ καὶ Φραγκοφούρτῃ τῷ 1766.

Ὁ Σκιαδὰς μετέφρασεν εἰς γλαφυράν ῥωσικὴν διάλεκτον ἐκ τοῦ γαλλικοῦ τὸν Τηλέμαχον τοῦ Φενελῶνος.

Β'. Γεώργιος Σκιαδὰς ἐγεννήθη ἐν Ῥωσσίᾳ ἀπὸ τὸν προῖρηθέντα Ἀθανάσιον, καὶ σπουδάσας τὴν ἰατρικὴν ἀποκατέστη μεγαλόπλουτος ἐν Μόσχᾳ, ἔνθα καὶ ἀπεβίωσε περὶ τὸ 1803, γράψας εἰς τὴν ἀπλοελληνικὴν συνταγμάτιον κατὰ Λατίνων.

Γ'. Μιχαὴλ Σκιαδὰς, ἐξάδελφος τοῦ Γεωργίου, καὶ ἀνεψιὸς τοῦ Ἀθανασίου ἐγεννήθη ἐν Ἀργοστολίῳ περὶ τὸ ἔτος 1740, καὶ διδάχθεις ἐν τῇ πατρίδι τὴν ἑλληνικὴν διάλεκτον μετέβη πρὸς τὸν ἐν Μόσχᾳ ἐξάδελφόν του Γεώργιον, δαπάνῃ τοῦ ὁποίου ἐστάλη εἰς τὰ πανεπιστήμια τῆς Εὐρώπης πρὸς ἐκπαίδευσιν. Ἐλθὼν εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Ἀμστελδαμοῦ ἠκροάσθη κατὰ πρῶτον τὰ φιλοσοφικὰ καὶ θεολογικὰ μαθήματα, εἶτα δὲ μεταγραφεὶς εἰς τὴν ἰατρικὴν σχολὴν ἐγένετο τακτικὸς ἀκροατὴς τοῦ περιλαλήτου Βαιρχαβίου. Στεφθεὶς διδάκτωρ τῆς ἰατρικῆς συνέγραψε λατινιστὶ ὡς ἐναίσιμον διατριβὴν περὶ τοῦ ὑπερτάτου ἀγαθοῦ (De summo bono), καὶ παραμείνας ἠκροάσθη ἐν τῷ αὐτῷ πανεπιστημίῳ τὰς φυσικομαθηματικὰς ἐπιστήμας, καὶ ὕστερον πᾶσαν τέχνην καὶ ἐπιστήμην, οἷον νομικὰ, πολιτικὰ, καὶ ἐπὶ τέλους θεολογικὰ. Ἐξ Ὀλλανδίας μετέβη εἰς Παρισίους,

καὶ ἐν τέλει μετὰ δεκαετῆ ἀπουσίαν ἐπανῆλθεν εἰς Μόσχαν, καὶ ἤρξατο μετερχόμενος τὸν ἰατρὸν μετὰ μεγάλης ἐπιτυχίας. Ἡ κυβερνήσης διώρισεν αὐτὸν ἀμέσως καθηγητὴν ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ τῆς Μόσχας, καὶ ὁ πανδαήμων Κεφαλλὴν ἤρξατο τακτικῶς παραδίδων λατινιστί, ἐκτὸς τῶν ἰατρικῶν μαθημάτων, τό τε φυσικὸν καὶ διεθνὲς δίκαιον. Ὁ αὐτοκράτωρ ἀναγνωρίσας τὴν πολυμαθεῖαν αὐτοῦ τὸν ἐτίμησε τῷ ἱπποτικῷ παρασῆμῳ τοῦ ἁγίου Βλαδιμήρου, καὶ τὸν ὕψωσεν εἰς τὸν βαθμὸν συμβούλου (Conseiller de Collège).

Πρὸ πολλῶν χρόνων κατεγίνετο εἰς συγγραφήν ἐπωφελεστάτου συγγράμματος (Θεανθρωπογνωσίας), ἐν ᾧ ἐναποταμίευσε τὸν πλοῦτον τῆς εὐρυμαθείας αὐτοῦ, ἀλλ' ὁ ἐν ἔτει 1802 ἐπισυμβῆς θάνατος δὲν ἄφησεν αὐτὸν ἵνα φέρῃ εἰς πέρας τὸ μέγα ἔργον του (').

Δαμιανὸς Παρασκευάς.

Ἐγεννήθη περὶ τὰ τέλη τοῦ 17 αἰῶνος ἐν Σινώπῃ, καὶ παιδείας χάριν ἐλθὼν εἰς Γερμανίαν ἐπὶ διετίαν ἠκρόασθη τοὺς ἐν Φραγκοφύρτῃ σοφοὺς· ἐκεῖθεν μετέβη εἰς Ἴεναν καὶ ἐπὶ τέσσαρα ἔτη ἐφοίτησεν εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς πόλεως ταύτης· ἐξ Ἰένης ἀπῆλθεν εἰς Πετρούπολιν, καὶ δεξιωθείς ὑπὸ Πέτρου τοῦ μεγάλου διωρίσθη ἰατρὸς τοῦ ναυτικοῦ νοσοκομείου τοῦ Κρόνσταδ.

Ἄδηλον τί ἀπέγινεν ὕστερον ὁ Παρασκευάς, ὅστις κατὰ Ζαβίραν, ἦν εἰδήμων τῆς ἑλληνικῆς, λατινικῆς, ἰταλικῆς, καὶ ῥωσικῆς.

Συγγράμματα.

—Meditationes academicæ de cognitione humana methodice conscriptæ. (Τὸ σύγγραμμα τοῦτο ἐν Ἰένῃ ἐκδοθὲν προσφωνεῖται εἰς τὸν ἡγεμόνα Μαυροκορδάτον).

—Tractatio methodica de libertate cogitandi, volendi, etc.

—Defensio philosophiæ Volfianæ. 1729 (?).

Χρῦσανθος Ζηταῖος.

Ἐγεννήθη ἐν Ἰωαννίνοις, καὶ τὸν μοναχικὸν ἀσπασθεὶς βίον κατετάχθη εἰς τὴν μονὴν τοῦ προφήτου Ἡλιοῦ. Μεταβὰς εἰς Τρανσυλβανίαν ἐχρημάτισεν ἰκανὸν χρόνον ἐρημέριος τοῦ ἐκεῖ ναοῦ τῶν ὀρθοδόξων, καὶ ἐπανελθὼν εἰς Ἑλλάδα προσεκλήθη εἰς Σιάτισταν τῆς Μακεδονίας πρὸς διδασκαλίαν, καὶ μετὰ ταῦτα ἐσχολάρχησεν ἐν Μοσκῷ.

(¹) Μαζαράκη, Βιογραφίαι τῶν ἐπισήμων Κεφαλλήνων, σελ. 134, 631, 630.

(²) Ζαβίρα, Ἑλληνικὸν Θέατρον.

πόλει καὶ Ἄρτη. Ἐπιστρέψας εἰς Ἰωάννινα ἠσύχασεν ἐν τῇ μονῇ τοῦ Ἡλιοῦ, τῆς ὁποίας κατέστη καὶ ἡγούμενος.

Ἦν ἀνὴρ σεβάσιμος, εἰδήμων τῆς ἑλληνικῆς καὶ λατινικῆς γλώττης, καὶ ἐπαινῆται ὑπὸ Δημ. Μοσχοπολίτου.

Ἐν Οὐγγαρία διατρίβων ὁ Ζαταῖος ἐν ἔτει 1715 συνέγραψεν — Ὀργανον προγυμναστικόν (¹).

Νεόφυτος Φιλιππουπόλειος.

Ἦν, κατὰ Ζαβίραν, ἀνὴρ σοφὸς καὶ πολυμαθὴς, εἰδήμων τῆς ἑλληνικῆς, λατινικῆς καὶ ἰταλικῆς διαλέκτου, πεπαιδευμένος ἐν τε φιλοσοφίᾳ καὶ ἱερᾷ θεολογίᾳ, ῥήτωρ καὶ ἱεροκέρυξ διάστημα. Περιηγήθη πᾶσαν σχεδὸν τὴν Εὐρώπην καὶ ἐν Ὄξωνίᾳ τῆς Ἀγγλίας ἐξερώνησε λόγον ἐν τῷ Σχελδιανῷ θεάτρῳ ἐπὶ παρουσία πολλῶν σοφῶν καὶ πεπαιδευμένων ἀλλογενῶν. Ἐν ἔτει 1710 ἀπάρας ἐξ Ἀγγλίας ἦλθεν εἰς Γαλλίαν καὶ παρουσιασθεὶς εἰς τὸν Λουδοβίκον ΙΔ' τοιαύτην εὐγλωττίαν καὶ γλωσσομάθειαν ἀνέπτυξεν, ὥστε ὁ βασιλεὺς εὐνοικῶς περιποιήθη αὐτόν.

Συνέταξεν ὁ Νεόφυτος, ἐκτὸς τοῦ ἐν Ὄξωνίᾳ ἐκφωνηθέντος λόγου, διαφόρους ἐπιστολάς, ἐξ ὧν τινὰς κατεῖχεν ὁ Ἑλλάδιος (²).

Ἀλέξιος Σπανός (³).

Ἐγεννήθη ἐν Ἰωαννίνοις, καὶ ἐχρημάτισε καθηγητῆς τῆς ἐν Ἀδριανουπόλει σχολῆς.

Γνωστὸν, ὅτι ἡ νομικὴ Ἐξάβιβλος τοῦ Ἀρμενοπούλου ἦτο σχεδὸν τὸ ἀποκλειστικὸν ἐγκόλπιον τῶν ἐπὶ Τουρκοκρατείας κρινομένων Ἑλλήνων. Ἀνώνυμός τις εἶχε μεταφράσει εἰς τὴν ἀπλοελληνικὴν τὸ σύνταγμα τοῦ κριτοῦ τῆς Θεσσαλονίκης, ἀλλ' ἕνεκα παντελοῦς ἀγνοίας τῆς γλώσσης εἶχε παραμορφώσει καὶ τὸ γράμμα καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ νόμου, ἐπομένως εἰς δυσχερῆ εὕρισκοντο θέσιν οἱ μὴ δυνάμενοι νὰ κάμωσι χρῆσιν τοῦ πρωτοτύπου. Γεράσιμος ὁ Ἡρακλείας μητροπολίτης θέλων νὰ θεραπεύσῃ τὸ κακὸν παρέδωκεν εἰς τὸν Σπανὸν τὴν μετάφρασιν τοῦ ἀνωνύμου προτρέψας ἵνα ἐπιδιορθώσῃ τὰ ἡμαρτημένα καὶ προσθέσῃ τὸν ἀναγκαιοῦντα ἀλφαβητικὸν πίνακα, ἐπιπροσθεὶς, ὅτι ἐπειδὴ ὁ Ἀρμενόπουλος συντόμως πῶς διελάμβανε περὶ συνοικει-

(¹) Ζαβίρας.

(²) Stat. præsens Eccles.

(³) Κατὰ Βεντώτην ὠνομάζετο Γκέτζης, τὸ δὲ Σπανός ἦν ἐπώνυμον.

σιών νὰ πραγματευθῆ πλατύτερον. Ὁ Ἀλέξιος λαβὼν τὴν βίβλον καὶ παραβαλὼν πρὸς τὸ ἑλληνικὸν πρωτότυπον εὗρε τὴν μετάφρασιν καθόλου σφαλερὰν ὅθεν μεταφράσας ἐκ νέου προσέθετο πλουσιώτατον πίνακα, καὶ ἰδίαν πραγματείαν περὶ συνοικεσιῶν, κλπ.

Ἡ μετάφρασις αὕτη τοῦ Ἀρμενοπούλου ἐξεδόθη πολλάκις ἐν Βενετία. Ἀπεβίωσεν ὁ Σπανὸς ἐν ἔτει 1733, συντάξας, κατὰ Βεντώτην, γραμματικὴν καὶ ποιητικὴν ἀνεκδότους, καὶ ἐπίγραμμα εἰς τὴν τοῦ Μελετίου γεωγραφίαν.

Ἀλούσιος Ἀνδρούτζης.

Ἐγεννήθη ἐν Κύπρῳ καὶ ἐξεπαιδεύθη εἰς τὸ ἐν Ῥώμῃ γυμνάσιον τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου, ἐνθ' ἀνηγαρεύθη διδάκτωρ τῆς φιλοσοφίας καὶ θεολογίας· προσκληθεὶς δ' εἶτα διωρίσθη φροντιστὴς τοῦ ἐν Βονωνίᾳ ἀρχιγυμνασίου, καὶ μετὰ φήμης μεγάλης ἐδίδασκεν. Ὁ Ἀνδρούτζης ἦν ἐκ τῶν ὀλίγων θεολόγων τῆς ἐποχῆς του· δυστυχῶς ὅμως ἐν Ῥώμῃ ποτισθεὶς τὸν ἰὸν τῆς παπολατρείας δριμύς ἠγέρθη ἐπικριτὴς τῆς θρησκείας τῶν πατέρων του, καθ' ἧς συνέταξε καὶ τὰ πλείστα τῶν πονημάτων αὐτοῦ.

Συγγράμματα.

— Παλαιὰ Ἑλλὰς περὶ τοῦ ἁγίου Ῥωμαϊκοῦ θρόνου καλῶς φρονουῶσα, ἢ πρὸς τὸν Ἱεροσολύμων πατριάρχην Δοσίθεον ἀπολογία Ἀλούσιου τοῦ Ἀνδρούτζη, Κυπρίου, προσφωνηθεῖσα τῷ πανυπερτ. καὶ αἰδεσμωτ. καρδινάλει Λαυρεντίῳ τῷ Κασσόνῳ. Venetiis 1713. (ἑλληνολατινιστί).

— Ὁμόνοια Γραικῶν καὶ Λατίνων πατέρων περὶ τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ, κατὰ Δοσιθέου Ἱεροσολύμων πατριάρχου. Romæ 1746 (ἑλληνολατινιστί).

— Perpetua ecclesiae doctrina de infallibilitate papae in decidendis ex cathedra fidei questionibus extra concilium oecumenicum et ante fidelium acceptionem. Bononiae 1720.

— Clementina constitutio ecclesiae traditionum vindex. Bononiae 1723.

— Peremptorium iconomachiae per jac. Picinum revivicendis. Venetiis, 1730.

— Oratio panegyrica de divo Andrea Corsino. Romæ 1731.

— Vindiciae sermonis S. Ildefonsi archiep. Toletani, de perpetua virginitate ac parturitione dei genitricis Mariae. Romæ 1742.

— Specimen philosophiae moralis expressum in praestantionibus legibus et virtutibus gentilium Graecorum. Romæ 1744.

— Orazione in lode Sign. Andrea Cornaro. Bononiae 1720.

Ἐκτὸς τούτων συνέγραψεν ὁ Ἀνδρούτζης καὶ ἄλλα μὴ δημοσιευθέντα (1).

(1) Fabricii, bibliotheca Graeca, XI, 452—3.

Διαμαντής Ρύσιος.

Ἐγεννήθη ἐν Ῥουσίῳ (Ἀρετζού) ⁽¹⁾, καὶ μετοικισθέντων τῶν γεννητῶρων αὐτοῦ εἰς Βυζάντιον, ἐξεπαιδεύθη εἰς τὰ ἐν τῇ βασιλευούσῃ σχολείᾳ, ἀκροασάμενος ἰδίως Ἰακώβου τοῦ Ἀργείου.

Ἐπὶ τῆς τελευταίας πατριαρχείας Καλλινίκου τοῦ Ἀκαρνᾶνος (1694—1702) προσκληθέντος εἰς τὴν σχολαρχίαν τῆς πατριαρχικῆς σχολῆς Γερασίμου τοῦ Ἀκαρνᾶνος, προσελήφθη εἶτα ὡς δεύτερος διδάσκαλος ἐν τοῖς γραμματικοῖς καὶ ἐγκυκλίοις μαθήμασιν ὁ Ἀδαμάντιος. Ὁ πατριάρχης Κωνσταντίας ⁽²⁾, γράφει ὅτι « μετὰ ἑπτὰ ἔτη » διδασκαλίας, παραιτησαμένου τοῦ Γερασίμου, συμπαρατήρησατο καὶ » ὁ Ῥύσιος, ὅστις εἰς Χίον ἀπελθὼν ἐνυμφεῖσθαι ἐκέισε καὶ διδάσκαλος » ἐχρημάτισε ».

Καὶ ἀληθῶς μὲν ὁ Γεράσιμος, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ συμμαθητοῦ καὶ συμπατριώτου του πατριάρχου (1702), παρητήθη τῆς σχολαρχίας ὁ δὲ Ῥύσιος δὲν συμπαρατήθη τότε, ἀλλὰ τὸναντίον σχολάρχης προαχθεὶς καὶ διαμείνας ἐπὶ ἕν ἔτος, παρητήθη κατὰ τὸ ἐπόμενον (1703) ἐπὶ τοῦ διαδεχθέντος τὴν πατριαρχίαν Γαβριήλ Γ', εἰς ὃν καὶ προσεφώνησε λογίδριον, ὡς προϊστάμενος τῆς σχολῆς ⁽³⁾.

Ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ὁ Ῥύσιος μετέβη εἰς Κρήτην, καὶ ὄχι εἰς Χίον, « φιλία τινὸς δελεασθεὶς, κερδῶν τε μειζόνων ἐλπίσι ». Ἀποτυχῶν δὲ τῶν προσδοκιῶν του ἤλθεν ἔπειτα εἰς Χίον (1705), καὶ ἐνταῦθα σχολὴν συνεστήσατο.

Ἐν τῷ μεταξὺν προσεχώρησαν αὐτὸν οἱ Σμυρναῖοι διὰ τοῦ πατριαρχεύοντος συμπολίτου των Γαβριήλ, καὶ ὁ Διαμαντῆς μεταβάς ἐκεῖ πρὸ τοῦ 1707 ἐσχολάρχησε τῆς ἰδρυθείσης σχολῆς. Ἐνταῦθα, καὶ οὐχὶ ἐν Χίῳ, νυμφευθεὶς ἐγένετο πατὴρ τεσσάρων θυγατέρων, ἐξ ὧν μία ἐγένετο καὶ ἡ μήτηρ τοῦ περιφανοῦς Ἀδαμαντίου Κοραῆ.

Ὁ Ῥύσιος ἐν Σμύρνῃ ἐπεδόθη εἰς διαφόρους ἐμπορικὰς ἐπιχειρήσεις, καθ' ἃς δὲν ἔσχε καὶ τὴν τύχην ἐπίκουρον παθῶν δ' ἐξ ὀφθαλμίας ἔμεινεν ἐνταῦθα μέχρι τοῦ θανάτου του, συμβάντος ἐν ἔτει 1747.

(1) Κατὰ λάθος ὁ Βρετὸς (Α'. σελ. 242) λέγει, ὅτι ἐγεννήθη ἐν Σμύρνῃ, ἀπατηθεὶς ἐκ τοῦ τίτλου τῶν ἐλέγχων ἐν φ, κατὰ τυπογραφικὴν ἴσως ἀδελφίαν ἐτέθη ἀεὶ Σμύρνης», ἀντὶ « ἐν Σμύρνῃ ». Αὐτὸς γὰρ οὗτος προτάσσει τῶν ἐλέγχων βιογραφίαν, ἐξ ἧς καὶ ἡμεῖς ταῦτ' ἀρούμεθα.

(2) Γπόμνημα περὶ τῆς Πατριαρχικῆς Σχολῆς.

(3) Σελ. 731 τῶν Ἐλέγχων. « Προίστατο τῆς ἐν Βυζαντίῳ σχολῆς ».

Συγγράμματα.

— Ναυτική λιτή, ἑσπερινή καὶ ἑθωνή. Ἐν Βενετία 1738, παρ' Ἀντωνίῳ τῷ Βόρτολι.

— Λατίνων θρησκείας ἔλεγχοι 36, καὶ τίς ὁ ἐκάστου λόγος· συλλεχθεῖσα (sic) παρὰ τοῦ λογιωτάτου διδασκάλου Διαμαντῆ Ρουσίου, τοῦ ἐκ Σμύρνης (sic) καὶ μετ' ἐπιμελείας διορθωθεῖσα παρὰ Ἰωάννου Μανολάκη τοῦ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως. Ἐνετίησιν, εἰς Ἀμστελτάμι, (sic) παρὰ Ἀντώνη Μπρόνη, αψμή. 8^{ον} μικρὸν σελ. XVI—39].

Ἡ ἔκδοσις, εἰ καὶ φέρουσα ἐν προμετωπίδι, « Ἐνετίησι εἰς Ἀμστελτάμι », ἐγένετο πραγματικῶς ἐν Ἀμστελοδύμῳ, ὡς καὶ ἐκ τῆς ἐξῆς, μετὰ τὴν προμετωπίδα, σημειώσεως φαίνεται « A Amsterdam, chez Antoine Bruyn rue le Blomgraff, 1748 ». Ἐνεκα τῆς ἀκηδείας τοῦ ἐπιστάντος ἐν τῇ ἐκτυπώσει Βυζαντίου βρίθει τυπογραφικῶν ἀμαρτημάτων, ἀλλοιοῦντων πολλαχοῦ τὴν ἔννοιαν. Τὸ σύγγραμμα ἠτοιμάσθη ὑπὸ τοῦ Ρουσίου ἐν Σμύρνῃ καὶ ἐστάλη πρὸς ἔκδοσιν τῷ 1746. Διαιρεῖται εἰς δύο τμήματα, συνεχιζόμενα διὰ τῆς ἀξιοῦσης σελιδαριθμήσεως· ἐν τῷ πρώτῳ περιέχονται δύο ἐπιγράμματα ἀνωνόμου (πιθανῶς τοῦ Ρουσίου) εἰς τὴν βίβλον, καὶ ἐν τετράστιχον εἰς τὸν συγγραφέα ὑπὸ Μεθοδίου μητροπολίτου Αἴνου· εἰδήσεις βιογραφικαὶ περὶ τοῦ συγγραφέως. Ἰγνατίου ἱεροδιακόνου Κεμίζου, τοῦ Ἐπιδαυρίου, ἐπίγραμμα εἰς τὸν συγγραφέα· καὶ ἕτερον εἰς τὸν αὐτὸν ὑπ' ἀνωνόμου. Προσφώνησις τοῦ συγγραφέως εἰς τὸν μητροπολίτην Κυζίκου Ἀνανίαν. Προλεγόμενα. Μετὰ ταῦτα ἔπονται οἱ τριάκοντα ἕξ ἔλεγχοι, καὶ ὁ ἐπίλογος. Ταῦτα πάντα εἰσι γεγραμμένα εἰς ἱαμβικὸς στίχους. Ἀπὸ τῆς σελίδος 374 ἄρχεται τὸ δεύτερον τμήμα, « Τὰ μετὰ τοὺς Ἐλέγχους » ἐπιγραφόμενον καὶ περιέχον ἐπιτυμβίδια ἐπιγράμματα εἰς τὴν θυγατέρα του Θεοδώραν, καὶ τὴν ἐγγονὴν του Σοφίαν. Μετὰ τὰ ἱαμβικὰ ταῦτα ἐπιτάφια ἔπονται ἐν πεζῇ τῇ φράσει, δύο ἐπιστολαὶ τῷ μοναχῷ Βασιλεῖφ διδασκάλῳ ἐν Πάτμῳ (ἐκ Σμύρνης 1744, καὶ 1744). Προσφώνημα εἰς τὸν πατριάρχην Γαβριὴλ (1703)· λόγος εἰς τὴν σύναξιν τῶν παμμεγίστων Ταξιάρχων. (ἐμελετήθη ἐν Σμύρνῃ 1707 (1), καθ' ὃν χρόνον ἐτελεύτα ὁ Σμύρνης Κυπριανός, ὃν διεδέξατο ὁ Παρθένιος). Λόγος εἰς τὴν πρώτην Κυριακὴν τοῦ Λουκᾶ (ἐν Σμύρνῃ 1709). Προσφωνημάτων εἰς τὸν μέγαν Νικόλαον τὸν ἐν Μύροις.

Συνέγραψεν ὁ Ρύσιος καὶ πολλοὺς ἄλλους λόγους εἰς ἀπλοελληνικῇ, ὡς ἐν σελ. XIV τῶν Ἐλέγχων μνημονεύεται, καὶ ἐπίγραμμα εἰς Παναγιώτην δημοσιευθὲν ὑπὸ Πικκόλου (Supplément al'Anthologie Grecque σελ. 99).

Βικέντιος Δαμωδός.

Ἐγεννήθη περὶ τὸ 1679 εἰς Χαβριάτα τῆς Κεφαλληνίας· καὶ εἰς τρυφερὰν ἡλικίαν εἰσελθὼν εἰς τὸ Φλαγγινιανὸν ἑλληνομουσεῖον, ἠσχολήθη ἰδίᾳ περὶ τὴν φιλοσοφίαν καὶ φιλολογίαν. Περαιτώσας ἐν

(1) Ἐν πίνακι (σελ. 272) σημειοῦται παραδόξως, ὅτι ὁ λόγος οὗτος ἐξεφωνήθη τῷ 1709. ἄγνωστον ποῦ τὸ σφάλμα.

Βενετίας τὰς σπουδὰς μετέβη πρὸς τελειότεραν κατάρτισιν εἰς Πατά-
βιον, καὶ ἀφιερῶθη εἰς τὴν ῥητορικὴν καὶ τὰ νομικά. Λαβὼν τὸν στέ-
φανον τοῦ νομοδιδασκάλου ἐπανέστρεψεν εἰς Κεφαλληνίαν, καὶ ἤρξατο
τὴν ἐξάσκησιν τοῦ δικηγορεῖν. Ἡμιστὰ ὅμως ἀρεσκόμενος εἰς τὸ θου-
βῶδες τοῦτο στάδιον συνέστησε σχολεῖον, ἐν ᾧ ἐδίδασκε τὴν νεωτέ-
ραν φιλοσοφίαν, τὴν ῥητορικὴν, καὶ τὴν ἑλληνικὴν φιλολογίαν μὲ
εὐμέθοδον καὶ ἐπιστημονικὸν ὕφος εἰς τοὺς ἐκ πάντων τῶν μερῶν
προσερχομένους πολυαριθμούς ἀκροατάς του. Ἀπέβιωσε δὲ τῷ 1752.

Ὁ Δαμωδὸς ὑπῆρξεν ἐκ τῶν πρώτων εἰσαγαγόντων εἰς Ἑλλάδα
τὰς νεωτέρας τῆς φιλοσοφίας θεωρίας, καὶ ἡ διδασκαλία αὐτοῦ πολλὴν
καὶ μεγάλην ἐπήνεγκε τὴν ὠφέλειαν. Ἦτο θιασώτης τῆς ἀπλοελλη-
νικῆς γλώσσης, καθότι δι' αὐτῆς ἔκρινε λυσιτελεστέραν καὶ γονιμω-
τέραν τὴν παράδοσιν. « Ἄν τις, λέγει ἐν προοιμίῳ τῆς Λογικῆς,
» θέλει νὰ μάθῃ εὐθὺς εἰς τὴν ἀρχὴν τὴν ἀφορμὴν ὅπου μὲ παρακίνησε
» νὰ συνθέσω τὴν λογικὴν εἰς τὴν ἀπλὴν διάλεκτον, πρᾶγμα ἕως τώρα
» ἀσυνεῖθιστον, ἡ αἰτία εἶναι ἡ μεγάλη ὠφέλεια ὅπου ἀπὸ τὴν ἐπι-
» στήμην ταύτην λαμβάνει ἡ Ῥητορικὴ τέχνη ἐγὼ ἐπιθυμῶντας νὰ
» ὠφελῶσθε κάθε λογῆς ἄνθρωπον ἀπὸ τὸ γένος μας, ἐσύνθεσα τὸ
» βιβλίον τῆς ῥητορικῆς τέχνης εἰς τὴν κοινὴν γλῶσσαν . . . (1) ».

Μεταξὺ τῶν πολλῶν τοῦ Δαμωδοῦ μαθητῶν προσαριθμεῖται καὶ
Εὐγένιος ὁ Βούλγαρις.

Συγγράμματα.

- Ἐπίτομος λογικὴ κατ' Ἀριστοτέλην. Ἐνετίησι 1759.
- Τέχνη Ῥητορικὴ. Αὐτόθι 1759.
- Πράξεις κατὰ συντομίαν εἰς τὰς ῥητορικὰς ἐρμηνείας. Ἐν Πέστη 1845.
- Λογικὴ διεξοδικωτέρα.
- Φυσική.
- Φυσιολογία αἰτιολογικὴ εἰς τὴν κοινὴν διάλεκτον σχολαστικῆ, Ἀριστοτελικῆ,
καὶ νεωτερικῆ.
- Μεταφυσική.
- Δογματικὴ. (Ὁ Ζαβίρας εἶδεν ἐν Πέστη παρὰ τῷ ἱεροκλήρῳ Νικοδήμῳ
Κεφαλλῆνι τὸ ἰδιοῦραφον τοῦ Δαμωδοῦ ἔτοιμον πρὸς τύπον).

Εὐστράτιος Ἀργέντης.

Ἐγεννήθη ἐν Χίῳ, καὶ παιδευθεὶς ἐν τῇ πατρίδι τὰ ἐγκύκλια μετέβη
περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 17 αἰῶνος εἰς Ἄλλην τῆς Σαζωνίας, ἔνθα ἐσπού-
δασε τὴν ἰατρικὴν. Ἐρωτὶ μείζονος μαθήσεως περιηγήθη περὶ τὸ 1716

(1) Ἀνθίμου Μαζαράκη, Βιογραφίαι τῶν ἐνδόξων Κεφαλλήνων.

τὴν Ἰταλίαν καὶ τὴν Γερμανίαν, καὶ ὕστερον τὴν Αἴγυπτον, ὅπου καὶ διὰ τῆς ἐπιστήμης του καὶ τῶν πολλῶν αὐτοῦ γνώσεων ἔλαβεν ἀφορμὴν νὰ λαμπρύνῃ τὸ ὄνομά του. Πατριαρχεύοντας ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τοῦ Ματθαίου, εἶχον σταλῆ ἐκεῖ ἐκ Ῥώμης δύο ἀπόστολοι, ὀνομαζόμενοι Κύριλλος καὶ Γαβριήλ, ἐπὶ τῷ σκοπῷ τῆς εἰσαγωγῆς τῶν ἀζύμων παρὰ ταῖς ὀρθοδόξους, εἰς οὓς ἐνέβαλλον οὐ μικρὰν ταραχὴν. Ὁ πατριάρχης γνωρίζων τὴν σοφίαν τοῦ Ἀργέντη ἐπεφόρτισεν αὐτὸν ν' ἀντιταχθῆ εἰς τοὺς παπιστὰς, τοὺς ὁποίους καὶ κατεφίμωσε διὰ τῆς εὐρυμαθείας καὶ τῆς εὐγλωττίας του· λέγεται δὲ, ὅτι ὁ μὲν τούτων ἀπέθανεν ἐκ λύπης, ὁ δὲ ἠναγκάσθη ν' ἀναχωρήσῃ. Τότε ὁ Ματθαῖος καὶ οἱ ἐκεῖ ὀρθόδοξοι παρεκάλεσαν τὸν Εὐστράτιον νὰ γράψῃ πλατύτερον περὶ Ἀζύμων. Ἀναγνούς τὸ σύγγραμμά του ὁ ὕστερον πατριαρχεὺς Σίλβεστρος μετέφρασεν αὐτὸ ἀραβιστὶ καὶ ἐξέδωκεν εἰς ὠφέλειαν τῶν Ἀράβων χριστιανῶν⁽¹⁾. Ἀπέθανεν ὁ Εὐστράτιος περὶ τὸ 1750, πολλαχῶς ὑπὸ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας τιμηθεὶς διὰ τὰς ἀρετὰς καὶ τὰς γνώσεις του.

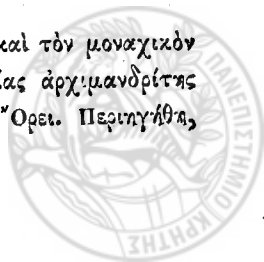
Συγγράμματα.

- Σύνταγμα κατὰ Ἀζύμων. Ἐν Λειψία 1757.
- Ἐγχειρίδιον περὶ βαπτίσματος. Ἐν Κωνσταντινουπόλει 1756.
- Ἄνθος εὐσεβείας. Ἐν Λειψία 1757 (προεξεδόθη ἐν τῷ πατριαρχεῖῳ Κωνσταντινουπόλεως).
- Κατὰ τοῦ καθαρτηρίου πυρός.
- Περὶ γνωρισμάτων τοῦ Ἀντιχρίστου.
- Κατὰ Λατίνων.
- Περὶ ἀναβαπτισμοῦ.
- Κατὰ Ζαβίραν ὁ Ἀργέντης συνέγραψε καὶ τὰ ἑξῆς.
- Κατάλογον τῶν πατριαρχῶν Ἀλεξανδρείας.
- Ἐπιτομὴν χρονολογικὴν περὶ τῶν μαρτυρησάντων ἁγίων ἀνδρῶν.
- Ἐπιτομὴν χρονολογικὴν ἀπὸ Χριστοῦ γεννήσεως μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων, εἰς πέντε περικοπὰς διηρημένων, καὶ ἐκάστης περικοπῆς εἰς διαφόρους πίνακας διαμεριζομένης.
- Σύνταγματιον κατὰ τῆς ψευδοῦς ἀψευδείας τοῦ πάπα Ῥώμης.

Θεόκλητος Πολυειδής.

Ἐγεννήθη ἐν Θράκῃ ἐκ γονέων εὐκαταστάτων, καὶ τὸν μοναχικὸν ἀσπασθεὶς βίον ἀνομάσθη ὑπὸ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας ἀρχιμανδρίτης Πολυανῆς καὶ μέγας ἐκκλησιαρχῆς ἐν τῷ ἁγίῳ Ὄρει. Περιηγήθη,

(1) Βλαστοῦ Σικκὰ, τομ. Β'.

χάριν σπουδῆς, τὴν Ἰταλίαν, Γερμανίαν, Σουηδίαν, καὶ ἄλλας εὐνομου-
μένας χώρας τῆς Εὐρώπης.

Ἦν, κατὰ Ζαβίραν, εἰδήμων τῆς ἑλληνικῆς, λατινικῆς, καὶ γερμα-
νικῆς γλώσσης.

Τῷ 1736 συνέγραψε καὶ ἐξέδοτο λατινιστί—*Sacram tubam fidei*, μετα-
φρασθεῖσιν γερμανιστί καὶ ἐκδοθεῖσιν κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος. Ἡ πραγματεία τοῦ
Πολυειδοῦς διαιρεῖται εἰς τρία μέρη, ἐν οἷς πραγματεύεται περὶ τῶν δογμάτων
τῆς Ἑλληνικῆς ἐκκλησίας, καὶ περὶ τῆς συμφωνίας τῶν νῦν Ἑλλήνων πρὸς
τὰς ἀρχαιοτάτας συνόδους.

Ἐκτὸς τούτου συνέταξεν Ἱστορίαν τῆς ἑλληνικῆς ἐκκλησίας, καὶ μετέφρα-
σεν ἐκ τοῦ λατινικοῦ, ὡς λέγει, τοὺς πασιγνώστους χρονογράφους τοῦ Ἀγαθαγ-
γέλου, πολλάκις μετὰ διαφορῶν προθαφαίρεισεων ἐκδοθέντας (1).

Ἰάκωβος ὁ Μήλιος.

Γεννηθεὶς ἐν Μήλω, μετέβη εἰς Ἀθῶνα, ἔνθα ἔμαθε τὰ πρῶτα
γράμματα καὶ ἐνεδύθη τὸ μοναχικὸν σχῆμα. Ἐν ἔτει 1742 ἀπελθὼν
εἰς Σιλεσίαν ἐχορημάτισεν πνευματικὸς τῶν ἐν Βλατισλαβία ὀρθοδό-
ξων πραγματευτῶν φοιτήσας δὲ τακτικῶς εἰς τὸ ἐκεῖ Λουθηροκαλβι-
νικὸν γυμνάσιον διήκουσε τὴν σειρὰν τῶν ὑπὸ Βούργ παραδιδομένων
θεολογικῶν μαθημάτων. Τῇ 11 Μαΐου ἐδόθη ἄδεια εἰς τοὺς ἐν Βρα-
τισλαβία ὀρθοδόξους πρὸς ἀνέγερσιν ἰδίου προσκυνητηρίου οἴκου, μετὰ
τὴν οἰκοδόμησιν τοῦ ὁποίου ἐξελέχθη ὁ Ἰάκωβος τακτικὸς ἐφημέριος.

Ἐν ἔτει 1743 ἐξέδοτο ἐν Λειψία τὸ γνωστὸν τοῦ Μηνιαίου σύγγραμμα
Πέτρα Σκανδάλου, προτάξας ἴδιον προοίμιον (2).

Νικόλαος Λογοθέτης.

Ἐγεννήθη ἐν Γαλαξειδίῳ περὶ τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, καὶ
ἐπαιδεύθη τὸ πρῶτον τὰ ἐγκύκλια παρὰ τῷ ἐν Σιγδίτῃ τῆς Παρνασσ-
σίδος διδασκάλῳ Ἠλία Λύτσικῳ διήκουσε δ' εἶτα Ἀναστασίου τοῦ
Γορδίου, καὶ εἰς Βενετίαν ὕστερον μεταβὰς κατηρτίσθη περὶ τὴν φι-
λοσοφίαν καὶ θεολογίαν. Περὶ τὸ 1720 ἐπαναστρέψας εἰς τὴν πατρίδα
συνεστήσατο σχολεῖον ἐν τῷ νησιδίῳ του ἀγίου Κωνσταντίνου, κει-
μένων ἐν τῷ Κρισσαίῳ κόλπῳ, καὶ τοὺς ἐνταῦθα προσερχομένους ἀπὸ
τῶν πέριξ παίδας ἀμισθεὶ ἐδίδασκε. Μετ' οὐ πολὺ δὲ τὸ σχολεῖον
τοῦ Λογοθέτου, εἰς ὃ προσελήφθησαν ὡς διδάσκαλοι ὁ ἐξ ἀγίας Εὐθυ-
μίας ἱερομόναχος Καβρίκας, καὶ ὁ ἐξ Ἀγράφων Πρωτόπαπας, μεγα-
λὴν ἐκτίησατο φήμην, καὶ ἀπὸ τῆς Πελοποννήσου καὶ Φθιώτιδος

(1) Ζαβίρας.

(2) Λύτσι.

καὶ Εὐρυτανίας συνεσωρεύοντο οἱ μαθήσεως δεόμενοι. Ὑστερον ἕνεκα πολιτικῶν λόγων ἡ Τουρκικὴ κυβέρνησις ἐφυλάκισε τοὺς διδασκάλους, διέλυσε τὸ σχολεῖον, καὶ ὁ Λογοθέτης διὰ τῆς φυγῆς ἐσώθη· ἐλθὼν εἰς Πελοπόννησον ἔμεινεν ἐπ' ὀλίγον κρυπτόμενος ἐν τῇ μονῇ τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου, καὶ εἶτα ἐλθὼν ἐν Ζακύνθῳ ἐπορίζετο διδάσκων τὰ πρὸς λιτὸν βίον ἀναγκαιούντα. Τῷ 1749 ἀμνηστευθεὶς ὑπὸ τῆς Τουρκικῆς κυβερνήσεως ἐπανῆλθεν εἰς τὴν πατρίδα, γέρων ἤδη· ἔνεκεν ὁμῶς τῆς δημεύσεως καὶ καταστροφῆς τῆς περιουσίας του ἐξῆ ἀπὸ τὰ ἐλέη τῶν συμπατριωτῶν του, καὶ ἐν ἄκρᾳ πενία ἀπεβίωσε τῷ 1753.

Συγγράμματα.

- Φιλοσοφίας σύνοψις.
- Ὀρθογραφικαὶ καὶ συντακτικαὶ ἐρμηνεῖαι.
- Διάλογος καλούμενος Θεόγνωτος.
- Γραμματικαὶ σημειώσεις.

Μετέφρασεν εἰς τὸ ἀπλοελληνικὸν Ἡσιόδου Ἔργα καὶ Ἡμέρας· πρὸς τοῦτοίς τὸν Φαίδωνα τοῦ Πλάτωνα, Πλουτάρχου Παιδαγωγὸν, καὶ τοὺς Νεκρικοὺς Διαλόγους τοῦ Λουκιανοῦ (1).

Πρὸς τὸν Νικόλαον Λογοθέτην Ἀναστάσιος ὁ Γόρδος προσεφώνησε τὸ περὶ ὀρθογραφίας συνταγματίον του, ποιηθὲν προτροπῇ τούτου ἐν ἔτει 1724.

Ἀπόστολος Ζήνων.

Ἐγεννήθη ἐν Βενετίᾳ τῷ 1669 ἀπὸ Πέτρον Ζήνον, καὶ Αἰκατερίνην Σεβαστοῦ, μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κρήτης ἐνταῦθα προσφυγόντας. Κομιδῆ νέος ἔδειξε φαντασίαν, κατ' οὐδὲν ἐπηρεασθεῖσαν ἀπὸ τῶν ἐπιπόνων ἀσχολήσεών του εἰς ἔργα κριτικῆς καὶ ποικίλης μελέτης. Καταγινόμενος ἰδίως εἰς μελέτας τῆς καθολικῆς ἱστορίας ἔγραψε διάφορα ἄρθρα εἰς τὴν ἐν Βενετίᾳ τῷ 1696 συστάσαν ἐφημερίδα Galleria di Minerva, γνωστὴν ποιήσαντα τὴν εὐφυΐαν τοῦ Κρητὸς εἰς τὸν φιλολογικὸν τῆς Ἰταλίας κόσμον.

Εἶτα συλλαβὼν τὴν ἀξιεπαινον πρόθεσιν νὰ σχηματίσῃ συλλογὴν

(1) Ὁ ἐν ἔτει 1851 ἀποβιώσας ἀπόγονος τοῦ Νικολάου, Σπυρίδων Λογοθετόπουλος, ὁ ἀείμνηστος τῶν Γαλαξειδιωτῶν βουλευτῆς, ἔσωζεν ἐν χειρογράφοις τινὰ τῶν συγγραμμάτων τοῦ διασῆμου προπάππου του, ἅτινα μετὰ τῶν βιογραφικῶν σημειώσεών του καὶ τινῶν αὐτογράφων ἐπιστολῶν παρέδωκεν εἰς τὸν κύριον Γεώργιον Αἰνιᾶνα, ὑποσχεθέντα ἵνα ἐκτενῆ βιογραφίαν συντάξῃ τοῦ Νικολάου. Ἐν τοῖς χειρογράφοις τοῦ Κ. Αἰνιᾶνος εὑρον μόνον βιογραφικὰς τινὰς εἰδήσεις καὶ τὴν ἀπαρίθμησιν τῶν συγγραμμάτων του, ἀγνωσθὲν δὲ τί ἀπέγιναν τὰ ἐμπιστευθέντα αὐτῷ χειρόγραφα.

τῶν μεσαιωνικῶν χρονογράφων, ἐπεδόθη μετὰ ζήλου εἰς τὸ κοπιῶδες ἔργον τῆς ἀνερευνήσεως διαφόρων ἀρχείων τῆς Ἰταλίας. Τῷ 1710 συνεστήσατο τὴν περιώνυμον Φιλολογικὴν ἑφημερίδα (*Giornale de' Letterati*), ἣν μέχρι τοῦ 1718 μόνος ἐξέδιδε.

Ἵστερον ἔγραψε τὸν βίον τοῦ Σαβελλίκου, Γουαρίνη, Δαβίλα, καὶ τῶν τριῶν Μανουτίων, καὶ συνεργαζόμενος μετὰ τοῦ Φοντανίνη συντάξε πολλὰς καὶ πολυτίμους σημειώσεις εἰς τὴν βιβλιοθήκην τῆς Ἰταλικῆς Καλλιπείας. Ὡς τοιοῦτος, ὁ Ζήνος κατέλαβεν ἐν τῇ ἰταλικῇ φιλολογίᾳ θέσιν μεταξὺ τοῦ Μουρατόρη καὶ τοῦ Μαφρέη. Ἀλλὰ καὶ ὡς ποιητῆς ὁ Ἐνετογενὴς Κρῆς καὶ ζῶν ἐτιμήθη, καὶ ἀποθανῶν ἐδοξάσθη. Κάρολος ὁ ΣΤ' ἐτίμησε αὐτὸν τῷ περιφανεῖ τίτλῳ Καίσαρικοῦ ποιητοῦ, καὶ πολλὰ τῶν ὑπ' αὐτοῦ γραφέντων δραμάτων ἐράμιλλα θεωροῦνται πρὸς τὰ τοῦ Μεταστασίου.

Προσκληθεὶς ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ Καρόλου διέτριψεν ἐπὶ πολὺ ἐν Βιέννῃ, καὶ ἐπαναστρέψας εἰς Βενετίαν ἀπεβίωσε τῇ 11 Νοεμβρίου 1750.

Ὁ Ζήνος ὑπὸ πολλῶν καὶ διαφόρων προσηκόντως ἐγκωμιάσθη. Ὁ Μαφρέης λέγει περὶ τῆς ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοθείσης Φιλολογικῆς Ἐφημερίδος « *Una delle migliori opere periodiche che abbiamo veduto* » *la luce nella nostra bella Penisola* ». καὶ περὶ τῶν δραμμάτων αὐτοῦ « *I drammi dello Zeno fossero universalmente letti, se di gran lunga non diletassero e piacessero più quelli del Metastasio* » (1).

Συγγράμματα.

— *Giornale de' letterati d'Italia. Venetia.*

Ἡ ἑφημερίς αὕτη ἰδρυθεῖσα τῷ 1710 ὑπὸ Ζήνου ἐξηκολούθησεν ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἐκδιδομένη μέχρι τοῦ 1718· ἀπὸ δὲ τοῦ ἔτους τούτου μέχρι τοῦ 1727 ἀνέλαβε καὶ ἐξηκολούθησεν αὐτὴν ὁ ἐπὶ εὐρυμαθεῖα ὁμοίως διαπρέπων ἀδελφός του Πέτρος Ζήνος προσθεὶς καὶ παραρτήματα (*Supplementi al Giornale* 1722—26). Ἀπὸ τοῦ 1727 ἕτεροι ἀναλαβόντες παρὰ Πέτρου ἐξηκολούθησεν ἐκδίδοντες αὐτὴν ὑπὸ τὸν αὐτὸν τίτλον μέχρι τοῦ 1733. Ἡ ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν Ζήνων ἐκδοθεῖσα ἑφημερίς ἀποτελεῖται ἐκ τεσσαράκοντα τόμων, καὶ τριῶν τῶν παραρτημάτων.

— *Poesie Dramatiche. Venezia* 1744· τόμοι 40.

Ἀνετυπώθησεν ἐν Ὁρλεάνῃ τῷ 1785 εἰς τόμους 11, καὶ ἐν Τουρίνῳ εἰς 12 τόμους. Μέρος τῶν δραμάτων τοῦ Ζήνου μετεφράσθησεν γαλλιστὶ ὑπὸ Bouchaud καὶ ἐξεδόθησεν ἐν Παρισίοις τῷ 1785 εἰς τόμους δύο.

(1) Giuseppe Maffei, *Storia della letteratura Italiana*, vol. II, σελ. 104—7, καὶ 60.

—Dissertazioni Vossiane, cioè giunte ed osservazioni intorno agli storici italiani che hanno scritto latinamente, rammentati dal Vossio nel III Libro de Historicis Latinis. Venezia 1752—3. τόμοι 2.

—Lettere, nelle quali si contengono molte notizie attenenti all'istoria letteraria de' suoi tempi. Venezia 1785, τόμοι 6. (Τῷ 1752 ἐξεδόθησαν ἐν Βενετία τρεῖς τόμοι τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Ζήνου, ἀλλ' ἡ ἀνωτέρω συλλογὴ ὑπὸ Μάρκου Φορκελλίνῃ γενομένη εἶνε πολὺ ἐντελεστέρα).

—Annotazioni di Apostolo Zeno in Bibliotheca dell'Eloquenza italiana di Fontanini. (Συνεξεδόθησαν τῇ Βιβλιοθήκῃ ἐν Βενετία 1753. «Les notes nombreuses de Zeno qui l'accompagnent, λέγει ὁ βιβλιογραφικώτατος Γάλλος Brunet, sont très estimées».

Νικόλαος Παπαδόπουλος ὁ Κομνηνός.

Ἐγεννήθη τῇ 6 Ἰανουαρίου 1655 ἐν Κρήτῃ ἐξ εὐγενῶν σεμννομένων ἐπὶ τῇ ἐκ Κομνηνῶν καταγωγῇ των. Δωδεκαέτης ἐστάλη εἰς Ῥώμην καὶ καταγραφεῖς μεταξὺ τῶν τροφίμων τοῦ φροντιστηρίου τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου ἐξεπαιδεύθη ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τῶν Ἰησοῦϊτῶν Βαρθολομαίου Καρεγγίου καὶ Σιλβέστρου Μαύρου, τῷ δὲ 1672 ἠμολογήσας τὸν καθολικισμόν κατετάχθη εἰς τὸ τάγμα τοῦ Ἰησοῦ, καὶ ἔκτοτε μετὰ ζήλου ἐπεδόθη εἰς τὴν καλλιέργειαν τῶν γραμμάτων. Περαιώσας τὴν σειρὰν τῶν περὶ καλλιτεχνίας μαθημάτων, ἀφωσιώθη ὕστερον εἰς τὴν θεολογίαν, καὶ τὸ κανονικὸν δίκαιον. Ἔβρας πρὸς ἀπόκτησιν πλειόνων γνώσεων ἠνάγκασεν αὐτὸν νὰ περιέλθῃ πολλὰ τῆς Ἰταλίας μέρη. Τῷ 1680 ἐσχολάρχησε τοῦ ἐν Καποδιστρία γυμνασίου, καὶ τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1688 ἐλθὼν εἰς Πατάβιον ὠνομάσθη ἔκτακτος καθηγητὴς τοῦ κανονικοῦ δικαίου ἐν τῷ περικλεεῖ πανεπιστημίῳ. Κατὰ τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1703 προεδιάσθη τακτικὸς καθηγητὴς, καὶ κατὰ Φεβρουάριον 1713 ἔλαβε τὴν πρώτην ἔδραν τοῦ αὐτοῦ δικαίου με μισθὸν χιλίων φλωρίων, ἀναβιβασθέντων μετ' οὐ πολὺ εἰς 1500. Κατὰ Νοέμβριον τοῦ 1738 ἐζήτησε τὴν ἀπὸ τῆς καθηγεσίας παραίτησιν, καὶ ἡ Ἑνετικὴ δημοκρατία δεχθεῖσα αὐτὴν, ἐχορήγησεν αὐτῷ, χάριν τῆς καρποφόρου διδασκαλίας του, ἰσόβιον σύνταξιν ἐκ χιλίων φλωρίων. Τῇ 20 Ἰανουαρίου 1740 ἀπέβιώσεν, ἐν ἡλικίᾳ ἐτῶν ὀγδοήκοντα καὶ πέντε (1).

Ὁ Παπαδόπουλος ἦν ἐκ τῶν ὀλίγων πεπαιδευμένων τοῦ αἰῶνός του, πολύγλωττος, εὐρυμαθής, βιβλιογραφικώτατος. Συνέστησε βιβλιοθήκην

(1) Facciolati, Fasti Gymnasii Patavini.—Weis, Biographie Universelle, tom, XXXII.

ἐκ τριῶν χιλιάδων τόμων, καὶ ἀνέγνω, ὡς ὁμολογεῖ, ὑπὲρ τὰς δύο χιλιάδας Λατίνων συγγραφέων, τῶν ὁποίων ὑπεσχέθη ἵνα ἐκδώσῃ τὴν διάγνωσιν. Πολλοὶ καὶ διάφοροι ἐγκωμίασαν πρεπόντως τὸν λόγιον Κρητα. Ὁ Φακκιολάτης λέγει περὶ αὐτοῦ « Vir fuit admodum gravis, sibi que ac secum in senectute vixit; ceterum pietate ac religione eximia. In Græcis litteris plurimum valuit, Latinarum non ignarus; in gravioribus autem disciplinis tantum operæ studii que posuit, quantum satis fuit, ut sæculo suo doctus haberetur, et locum suæ classis primum cum dignitate fama que teneret. Illud vel maxime ad ejus laudem facit, quod cum inter Romanæ Rotæ judices locus venetus vacasset, unus ex quatuor Papadopulos fuit, quos Senatus Clementi XI tamquam idoneos sibi que prabatos exhibuit (1) ».

Ἐξυπηρετῶν τὸν καθολικισμὸν καὶ ὁ ἄθλιος οὗτος δραπετίδης εἰργάσθη μετὰ φανατισμοῦ ἀπλέτου κατὰ τῶν πρώην ὁμοδόξων του, θέλων ν' ἀποδείξῃ τὸ ῥηθὲν ὑπ' αὐτοῦ, ὅτι « ἐν Ἑλλάδι πολλοὶ σχισματικοὶ, ἢ Ἑλλάς ὅμως οὐδέποτε σχισματικὴ ἐγένετο ».

Συγγράμματα.

—Prænotiones Mystagogicæ ex jure canonico, sive responsa sex, in quibus una proponitur commune ecclesiæ utriusque Græcæ et Latinæ suffragiam, de iis, quæ omnino præmittenda sunt ordinibus sacris, atque obiter et Græcia adversus calumniatores defenditur, et præcipue Photianorum ineptiæ refelluntur. Patavii, 1696.

Διὰ τοῦ συγγράμματος τούτου δριμύως ἐπιπέπει ὁ Παπαδόπουλος κατὰ Μαρτυρίου καὶ λοιπῶν προμάχων τῆς ὀρθοδοξίας. Ἐν τούτῳ δὲ μνημονεύονται τοῦ αὐτοῦ καὶ τὰ ἐξῆς πονήματα.—Testimonium Græciæ sapientis (σελ. 181, 181, 186, 210)—Tractatus de probationibus (σελ. 183)—De præsumptionibus (σελ. 217)—Physicos Commentarios (294).—Responsa dogmatica (308).—Responsum de processione spiritus S. (σελ. 151, 207).—An adulterum occidere liceat jure privato (204)—De hæreticis (193)—De potestate usurarii (200).—De officiis (473).—Ad titulum de testibus (194).—Responsum tertium in causa testamenti Spanopuli (σελ. 339).

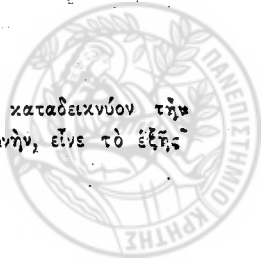
—Responso adversus hæreticam epistolam Ioan. Hokstoni angli Constantincpoli scriptam. Venetia 1703.

—Instituta Græco-latina.

—Opus annorum.

Ἄλλὰ τὸ σπουδαιότερον τῶν ἔργων τοῦ Παπαδοπούλου, καταδεικνύον τὴν καταπληκτικὴν αὐτοῦ εὐρυμάθειαν καὶ ἐρευνητικὴν ὑπομονήν, εἶνε τὸ ἐξῆς

(1) Facciolati, σελ. 84—8, 89, 93.

—Historia Gymnasii Patavini. Venetiis 1726. 2 τόμοι εἰς φύλλον.

Ἐκτὸς τούτων ὁ Ζαβίρας, καταλέγει ἐν τοῖς συγγράμμασιν αὐτοῦ καί—
Προαναγνώσεις καὶ ποιήματα.

Νικόλαος Κριτίας.

Ἐγεννήθη εἰς Προῦσσαν τῆς Βιθυνίας, καὶ ἐλθὼν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐγένετο ἀκροατῆς Ἰακώβου τοῦ Ἀργείου, καὶ Ἀντωνίου τοῦ Βυζαντίου. Ἐτιμήθη ὑπὸ τοῦ πατριαρχείου τῷ ὀφφικίῳ τοῦ μεγάλου ἐκκλησιάρχου, καὶ ἐχρημάτισεν εἰς τῶν συντακτῶν τῶν πατριαρχικῶν γραμμάτων. Τῷ 1739 διεδέχθη Ναθαναὴλ τὸν Κλονάρην ἐν τῇ σχολαρχίᾳ τῆς πατριαρχικῆς σχολῆς, διδάξας μετὰ φήμης ἐπὶ δωδεκαετίαν τ' ἀνώτερα μαθήματα, ἐργαζόμενος ἅμα καὶ ἐν τῷ πατριαρχείῳ, ὡς τριῶν τοῦ τε κανονικοῦ δικαίου, καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὑποθέσεων. Ἀπεβίωσε κατὰ Μάρτιον τοῦ 1767.

Ὁ Κριτίας ἦν, κατὰ Κωνστάντιον τὸν πατριάρχην ⁽¹⁾, « ἀνὴρ πολυμαθῆς, περιπατητικὸς, καὶ βαθὺς ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς ».

Ἐκ τῶν μαθητῶν τοῦ Κριτία ἐγένετο καὶ Νικόλαος ὁ Καρατζᾶς, οὗ μέμνηται Εὐγένιος ὡς ἀνδρὸς ἀρίστου καὶ οὐκ ἐν δευτέρῳ τὰ τῆς φιλολογίας τιθεμένου.

Συγγράμματα.

—Μελέται.

—Λόγοι ἐγκωμιαστικοί.

—Ἐπιστολαί. Ἐκ τούτων δύο ἐδημοσιεύθησαν ὑπὸ Χ. Φιλητᾶ (Πανδώρα Θ. σελ. 442—5). καὶ ἡ μὲν ἀποτείνεται πρὸς τὸν μαθητὴν τοῦ Νικόλαου Καρατζᾶν ἀποδημήσαντα εἰς Βλαχίαν, ἡ δὲ πρὸς Ἀλεξάνδρον Γκίκαν.

Μεταφράσεις εἰς τὸ ἀπλοελληνικόν.

—Διόπτρα τοῦ Ἀριστοτέλους.

—Κορδερίου Προλεγόμενα εἰς Ἀρειοπαγετίτην.

Κατὰ Ἰώσηπον τὸν Μοισιόδακα ⁽²⁾ μετέφρασεν ὁ Κριτίας εἰς τὸ Τουρκικὸν τὴν λογικὴν τοῦ Κορυδαλλέως.

Ἄγγελος Καλογεράς.

Ἐγεννήθη ἐν Παταβίῳ τῇ 7 Σεπτεμβρίου 1699 ἐκ Κερκυραίων γονέων. Παιδευθεὶς ὑπὸ τοὺς Ἰησοῦίτας εἰσῆλθε δεκαεπταετῆς εἰς τὸ μοναστήριον τοῦ ἁγίου Μιχαήλ. Ἐπεδόθη μετὰ μεγάλου ζήλου εἰς τὴν καλλιέργειαν τῶν γραμμάτων, καὶ τῷ 1721 σταλεῖς εἰς Ῥαβέννην

⁽¹⁾ Ὑπόμνημα περὶ τῆς Πατριαρχικῆς Σχολῆς.

⁽²⁾ « Ἦκουσα πῶς ὁ περιδότης Κριτίας μετέφρασε τὴν λογικὴν τοῦ Κορυδαλλέως ἐν τῇ διαλέκτῳ τῶν κρατούντων ». Ἀπολογία.

ἵνα σπουδάσῃ τὴν θεολογίαν, εὔρεν ἐκεῖ, δι' ἄλλο εἶδος σπουδῆς, προσφιλέστερον αὐτῷ, πλουσίαν βιβλιοθήκην καὶ πολυμαθῆ βιβλιοφύλακα, ὅν' οὗτόν τόνον καλῶς ἐχειραγωγῆθη, ὥστ' ἐντὸς ὀλίγου ἀπέκτησε μεγάλας βιβλιογραφικὰς γνώσεις. Ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Ῥαβέννης ἐγνωρίσθη μετὰ τοῦ περιφθίμου καρδινάλιου Κιρίνη, καὶ δεσμὸς φιλίας ἀδιάρρηκτος συνήνησεν ἕκτοτε ἀμφοτέροις. Ἐκ τῆς προσοικειώσεως ταύτης ἐξήρτητο ἡ τύχη τοῦ Καλογερά· ἀλλ' οὗτος γεννηθεὶς ἀνευ φιλοδοξῶν ἀξιώσεων, ἐπροτίμα τὴν ἡσυχίαν τοῦ σπουδαστηρίου πασῶν τοῦ κόσμου τῶν τυρβῶν. Ὄθεν διελθὼν ἔτη τινα ἐν Βενετίᾳ ἐπανέστρεψεν εἰς τὸ ἐγγὺς τοῦ Μουράνου μοναστήριον τοῦ ἀγίου Γαβριὴλ, καὶ ἐνταῦθα διήνυσεν τὸ ὑπόλοιπον τοῦ βίου του.

Οἱ σοφοὶ τῆς Ἰταλίας ἔλυποῦντο, διότι οὐδεὶς ἐν τῇ χώρᾳ αὐτῶν εὕρισκετο ἀνατρεφόμενος τὴν συλλογὴν καὶ ἔκδοσιν τῶν πρακτικῶν τῶν Ἀκαδημιῶν των, ὡς τοῦτο ἐν Γαλλίᾳ, Γερμανίᾳ καὶ ἄλλαχοῦ ἐγίγνετο. Ὁ χαλκέντερος δμως οὗτος Ἕλλην ἀπεφάσισε νὰ ἐκπληρώτῃ τὴν μεγάλην ταύτην εὐχὴν τῶν Ἰταλῶν συνεργάτας δ' ἔχων τὸν Κρητὰ Πέτρον Ζηνον, καὶ τοὺς διασήμους Ἰταλοὺς Βαλλιωνιέρην, Φακκιολάτην, Μάννην, Μουρατόρην, εἰργάσθη ἀνεπιδότως πρὸς τοῦτο, καὶ τῷ 1728 ἤρξατο ἐκδιδομένη ἡ περιώνυμος τοῦ Καλογερά Συλλογὴ τῶν ἐπιστημονικῶν καὶ φιλολογικῶν πονημάτων. (Raccolta di opuscoli scientifici e filologici). Τὸ σύγγραμμα τοῦτο ἐξηκολούθησεν ἐκδιδομένον ἐν Βενετίᾳ μέχρι τοῦ 1767, καὶ ἀποτελεῖται ἐκ πενήκοντα καὶ ἐνὸς τόμων. Τῷ 1755 διακοπὴν ἐπ' ὀλίγον ἀνεφάνη ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν Nuova Raccolta, συνεργαζομένου καὶ τοῦ Μανδέλλη, ὅστις ἐξηκολούθησεν, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἰδρυτοῦ, τὴν ἔκδοσιν. Ἡ νέα αὕτη συλλογὴ μέχρι τοῦ 1784 ἐν Βενετίᾳ ἐκδιδομένη περιλαμβάνει ἑτέροις τεσσαράκοντα ἕνα τόμους. Βραδύτερον δ' ἐν Φεββῆρα ἐξηκολούθησεν ἐκδιδομένη μέχρι τοῦ 1796 ὑπὸ Λιρούτη καὶ ἄλλων, περιλαμβάνουσα εἴκοσι πέντε τόμους. Ὡστε ὁ ὀλικὸς ἀριθμὸς τῆς ὑπὸ τοῦ Καλογερά Ἰδρυθείσης Συλλογῆς, περιλαμβάνει ἐν συνόλῳ τόμους 117.

Ἐκτὸς τούτου ὁ φιλόπονος Καλογεράς ἐδημοσίευσεν καθ' ἕκαστον ἔτος εἰς τομιδία φιλολογικὰς εἰδήσεις ἐν εἴδει ἐπιστολῶν γραφομένων εἴτε παρ' αὐτοῦ, εἴτε παρὰ φίλων του, ὑπὸ τὸν τίτλον *Memorie per servire alla storia letteraria*. Ἀλλ' ἡ δημοσίευσίς αὕτη ἐπέφερε δυσάρεστα ἀποτελέσματα, καὶ ὁ ἐκδότης ἠναγκάσθη νὰ διακόψῃ αὐτὴν ἐν ἔτει 1758, ἀπαρτιζομένην ἤδη ἀπὸ ἕξ τόμους· ἀλλὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος ἀνέλαβε μεθ' ἐνὸς τῶν φίλων του τὴν ἐξακολούθησιν ὑπὸ τὸν τίτλον *Nuove Memorie*, καὶ ἐν ἔτει 1764 παρητήθη ὀριστικῶς τῆς περαιτέρω δημοσιεύσεως. Καὶ ἡ πολῦτιμος αὕτη τοῦ Καλογερά Συλλογὴ ἀπαρτίζεται ἐκ δεκαοκτῶ τόμων.

Ἐκτὸς τούτων, ἀρχοῦντων ἴν' ἀπορροφήσῃσι πᾶσαν φιλοποσίαν καὶ εὐφυίαν, ὁ σοφὸς Κερκυραῖος συνεργάσθη καὶ εἰς διάφορα ἄλλα περιοδικὰ, καὶ πρὸ πάντων εἰς τὴν Ἀθηνῶν (*Minerva*) 1762 — 65.

Μετέφρασεν ἰταλιστὶ τὰς τύχας τοῦ Τηλεμάχου, ἐκδοθείσας ἐν Βενετίᾳ 1744, τὸν Νέον Γκούλιβερ (1734) καὶ πλείστ' ἄλλα βιογραφικὰ καὶ ἄλλης φύσεως πονημάτια. Συνετέλεσε δὲ τὰ μέγιστα εἰς τὴν νέαν ἔκδοσιν τῆς *Bibliotheca Volante* τοῦ Κινέλλη.

Πρὸς τούτοις διορισθεὶς τῷ 1730 ὑπὸ τῶν ἀναμορφωτῶν τῆ: Παδούης ἐπιθεωρητῆς τῶν τυπουμένων (*Revisore de' libri*), ἐξεπλήρου εὐσυνειδήτως τὸ δυσχερὲς τοῦτο ὑπόβρῃμα.

Ἄλλὰ παρὰ τὰ ἐκδοθέντα ταῦτα ὁ χαλκέντερος Κερκυραῖος ἐγκατέλιπε καὶ πλείστα πονήματα ἀνέκδοτα, καὶ φιλολογικὴν ἀλληλογραφίαν μετὰ τῶν τότε περιφανῶν λογίων, περιλαμβάνουσαν ἐξήκοντα ὀγκώδεις τόμους, καὶ ἔρχεται πληροφωρία περὶ τῆς τότε παιδείας περιέχουσαν.

Τιοῦτος γενόμενος ὁ Κωλογεράς, ἐξεμέτρησε τὸν καματώδη βίον αὐτοῦ τῇ 29 Σεπτεμβρίου 1768 (').

Κωνσταντῖνος Μαυροκορδάτος.

Νικόλαος Μαυροκορδάτος ὁ ἡγεμὼν τῆς Οὐγγροβλαχίας δύο ἐγέννησεν υἱούς, τὸν Σκαρλάτον, καὶ Κωνσταντῖνον· καὶ ὁ μὲν πρῶτος ἐπαινεῖται ὑπὸ Δημητρίου Προκοπίου, ὡς ἐπὶ παιδείᾳ τότε διαπρέπων, περὶ δὲ τοῦ δευτέρου νῦν ὀλίγα σημειοῦμεν.

Μόλις ἐγκαταστάς ὁ Κωνσταντῖνος εἰς τὴν ἡγεμονίαν τῆς Βλαχίας παρ' ὀλίγον ἐπιπτε θῦμα τῆς ἐπενεγκούσης τὴν πτώσιν τοῦ Ἄχμέτ Γ' ἐπαναστάσεως (1730). Συλληφθεὶς μετὰ τῆς οἰκογενείας του ἐφυλακίσθη ὑπὸ τῶν ἀνταρτῶν, ἀλλὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος ἠλευθερώθη ὑπὸ Μαχμούτ καὶ αὐθις κατέστη ἐν τῇ ἡγεμονίᾳ. Ἡ διοίκησις αὐτοῦ ἐγκατέλιπεν ἀξιοσημείωτον ἐν Βλαχίᾳ ἐποχὴν, ἔνεκα τῆς περιφήμου μεταρρυθμίσεως τοῦ 1740, δι' ἧς ἀναδιοργανίσθησαν τὰ δικαστήρια, κατηργήθησαν αἱ στρατιωτικαὶ συνοδῖαι τῶν βογιάρων, καὶ ἡ πολιτοφυλακὴ, καὶ μετεβλήθη τὸ τέως ἐλαττωματικὸν σύστημα τῆς φορολογίας. Ὁ Μαυροκορδάτος ἐκτὸς τούτων κατήργησε τὴν δουλείαν τῶν χωρικῶν, εἰσήγαγε τὴν βωμουνικὴν γλῶσσαν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Μολδαβίας ἀντὶ τῆς Σλαβωνικῆς, καὶ πρὸ πάντων τὴν τέως ἄγνωστον καλλιέργειαν τοῦ ἀραβοσίτου (²).

Καθαιρεθεὶς τῷ 1741 ἐπανήλθε τῷ 1744, καὶ παυθεὶς πάλιν τῷ 1748 ἀνεκλήθη τῷ 1756, ἀλλὰ καὶ αὐθις ἐκπεσὼν τῷ 1759, ἀνέλαβε τέταρτον ἤδη καὶ τελευταῖον τὴν ἡγεμονίαν τῷ 1761· ἐν ἔτει ὁμῶς 1763 πεσὼν εἰς δυσμένειαν τῆς Πύλης, ἀπεβίωσε μετ' ὀλίγα ἔτη.

(¹) *Biographie Universelle*, tom. VI.

(²) Φιλίππιδου, Γεωγραφικὸν τῆς Ῥωμανίας, σελ. 94.

Ὁ Μαυροκορδάτος ἐγένετο εἰς τῶν περιφανῶν λογίων τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους· ὑπεστήριξε πολὺ τὰ γράμματα, ἐνεθάβρυνε τοὺς καλλιεργοῦντας αὐτὰ, καὶ εἰς αὐτὸν κατὰ πρωτοβουλίαν ὀφείλει ἡ Βλαχία τὴν φιλολογίαν αὐτῆς. Ὁ Ἄγγλος Βλῆκινσων πρόξενος ἐν Βλαχίᾳ τῆς Μεγάλης Βρετανίας λέγει περὶ τούτου ταῦτα· «Ὁ Μαυροκορδάτος ἐπεχείρησεν ἐν ἔτει 1735 νὰ συντάξῃ διὰ τὸν Ἰακὸν τούτου γραμματικὴν, καὶ πρὸς τοῦτο ἐδανείσθη χαρακτῆρας ἀπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ καὶ σλαβικοῦ ἀλφαβήτου. Ἐξέδωκε τὴν ἱεράν γραφὴν βλαχιστί, καὶ διέταξεν ἵνα τὸ εὐαγγέλιον ἀναγινώσκηται εἰς τὴν ἐγγώριον γλῶσσαν ἐν ὅλαις ταῖς ἐκκλησίαις. Μετ' ὀλίγα ἔτη ἡ βλαχικὴ γλῶσσα ἐκανονίσθη, καὶ οἱ βογιάροι, μόλις πρότερον γνωρίζοντες νὰ χαρακτῶσι τὸ ὄνομά των, ἐπεδόθησαν ὅπως οὖν εἰς τὰ γράμματα». (Wilkinson, Description des Principautés de Valachie et de Moldavie. Londres 1820. (1).

Γεώργιος Παπαζώλης (2).

Ἐγεννήθη ἐν Σιατίστῃ τῆς Μακεδονίας, καὶ κατὰ πρῶτον μετῆλθε τὸν ἔμπορον, πλὴν μὴ ἀπαντήσας καὶ τὴν τύχην συνεπίκουρον, ἀπεδήμησεν εἰς Ῥωσσίαν, καὶ σχετισθεὶς πρὸς τὸν τότε μεγάλως παρὰ τῆ αυτοκρατορίσῃ Αἰκατερίνῃ ἰσχύοντα Γρηγόριον Ὁρλώφ, κατετάχθη εἰς τὸ πυροβολικὸν καὶ μετ' οὐ πολὺ προήχθη ἀξιωματικὸς. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἡ αὐτὴ τῆς Πετροπούλεως, θέλουσα ἵνα ἐπιφέρῃ ἀντιπερισπασμὸν εἰς τὴν Ὀθωμανικὴν αυτοκρατορίαν ἐμελέτα τὴν ἀνέγερσιν τῆς Ἑλλάδος πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῶν σχεδίων τῆς φιλοδοξίας τῆς. Ὁ Παπαζώλης, ἀνὴρ βέκτης καὶ θερμουργός, διὰ πυρετώδους εὐγλωττίας κατέπεισε τὸν Ὁρλώφ ἵνα ἐπισπευθῇ ἡ ἐπανάστασις, τῆς ὁποίας αὐτὸς ἀνεδέχετο τὴν διοργάνωσιν. Ὄθεν λαβὼν ἀπεριόριστον ἄδειαν ἀπῆλθεν ἐκ Ῥωσσίας, καὶ λάθρα εἰσχωρήσας εἰς τὴν Στερεάν καὶ τὴν Πελοπόννησον ἤρχισε νὰ κατηχῇ τὸν κλῆρον καὶ τοὺς προκρίτους, εὐαγγελιζόμενος τὴν ἀνάστασιν τοῦ γένους, διὰ τῆς ἀρρώγῃς τῆς ὁμοδόξου αυτοκρατορίας. Ἐπειδὴ ἡ Τουρκικὴ δεσποτεία ἀνυπόφορος εἶχε καταστῆ παρὰ τῷ Ἑλληνικῷ, σκεπτομένῳ πρὸ πολλοῦ περὶ ἐξεγέρσεως, γόνιμον εὖρον τὸ ἔδαφος οἱ ὑπὸ τοῦ Παπαζώλη σπαρέντες ἐπαναστατικοὶ λόγοι, καὶ ἤδη ἀπὸ Ταινάρου μέχρι τῶν Ἀκρο-

(1) Audiffret, Biographie Universelle. — Ubicini, provinces Danubiennes, σελ. 95—100. — Διονυσίου Φωτεινοῦ ἱστορία τῆς πάλαι Δαχίας Τομ. Β'.

(2) Τὸ ὄνομα, τὸ ἐπώνυμον, καὶ ἡ πατρὶς τούτου καὶ ὑπὸ τῶν ἀλλογενῶν καὶ τῶν ἡμετέρων ἱστορικῶν παρεμορφώθησαν· μῆτε Γρηγόριος, μῆτε Παπάζογλους, μῆτε Λαρισσαῖος τὴν πατρίδα, ἦτον οὗτος, ἀλλὰ Γεώργιος Παπαζώλης Μακεδὼν, ὡς ὁ ἴδιος γράφεται ἐν τῷ τίτλῳ τῆς ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοθείσης Στρατιωτικῆς Ἑρμηνείας· Γεώργιος δὲ ὁ Ζαβίρας, σχεδὸν σύγχρονος αὐτοῦ, λέγει, ὅτι ἐγεννήθη ἐν Σιατίστῃ.

κεραυνίων καὶ τοῦ Ὀλύμπου τὸ ἀπὸ τῆς Ρωσσίας σύνθημα περιεμένετο μόνον ἐν ἀρχίσῃ ἢ σφαγῇ τῶν Τούρκων. Ὁ Μάκεδων ἀπόστολος ἐπανῆλθε μετ' οὐ πολὺ εἰς τὴν Πετρούπολιν φέρων μεθ' ἑαυτοῦ τὰς ἱκετηρίους πρὸς τὴν αὐτοκράτειραν ἀναφοράς τῶν τουρκοκρατουμένων Ἑλλήνων, καὶ τῷ 1769 στόλος Ῥωσσικός, μετὰ πολλὰς ταλαιπωρίας, ἀπὸ τῆς Βαλτικῆς κατῆλθεν εἰς τὴν Μεσόγειον, εἰς δὲ τὴν ἐμφάνισιν αὐτοῦ καὶ Πελοπόννησος καὶ Στερεὰ ἤγειραν τὴν σημαίαν τῆς ἐπαναστάσεως. Γνωσταὶ εἰσὶν αἱ περιπέτειαι τοῦ οἰκτροῦ ἐκείνου δράματος, καὶ αἱ σφαγαὶ, καὶ δηώσεις τῶν εἰσελασάντων Ἀλβανῶν καὶ Τούρκων εἰς τὴν ὑπὸ τῶν ὁμοδόξων Ῥώσσω ἐγκαταλειφθεῖσαν τλήμονα Ἑλλάδα. Ἐκ τῶν συνεχῶν τοῦ ἑλληνισμοῦ, ἀπὸ τῆς κατακρατήσεως τῶν Τούρκων, ἐπαναστάσεων, καὶ αὕτη, ἔκτη μετὰξὺ τῶν ἐπισημοτέρων καταλεγομένη, ἐδίδαξε τοὺς Ἕλληνας, ὅτι οὐδὲν τὸ παρὰ τῶν ξένων προσδοκώμενον ἀγαθόν. Τὴν ἀλήθειαν ταύτην ἐπεσφράγισεν ἡ ὄντως ὑπὸ μόνου τοῦ ἔθνους ἐξεργασθεῖσα δαφνοστεφῆς ἀνάστασις τοῦ 1821.

Ὁ Παπαζώλης συνοδεύων τὸν ἀρχιστράτηγον Ὀρλώφ ἔλαβεν ἐνεργὸν μέρος εἰς τὴν ἐπανάστασιν ἐκείνην. Διατρέθων δ' ἐν Βενετίᾳ τῷ 1765 μετέφρασεν ἀπὸ τοῦ Ῥωσσικοῦ τὸν στρατιωτικὸν κανονισμόν, τὸν ὁποῖον ἐκδοῦς, δαπάνῃ τῆς Ῥωσσικῆς κυβερνήσεως, ἐξαπέστειλεν ἀνὰ χιλιάδας ἀντιτύπων εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἵνα οἱ κάτοικοι συμμορφωθῶσι τῇ τακτικῇ τῶν ἀναμενομένων ἑλευθερωτῶν. Προσφωνῶν δὲ τῷ Γρηγορίῳ Ὀρλώφ λέγει, ὅτι συνέθετο τὸ πόνημα χάριν « τῶν δυστυχισμένων Ἑλλήνων, οἵτινες ἐξεμάκρυναν πολλὰ ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἐπιστήμην τῆς πολεμικῆς ».

— Διδασκαλία, ἤγουν Ἑρμηνεία τῆς πολεμικῆς τέξεως καὶ τέχνης, ἡ ὁποία δείχνει τοὺς κανόνας καὶ τὴν μέθοδον τῆς πολεμικῆς ἐπιστήμης, κατὰ τὴν ὁποίαν τὴν σήμερον τὰ στρατεύματα τῆς αὐτοκρατορικῆς μοναρχίας τῆς Ῥωσσίας γυμνάζονται εἰς τὴν ἄσκησιν, καὶ μικρὰ ἑρμηνεία τοῦ πῶς νὰ πορευῶνται μερικοὶ ἀξιώματικοὶ, διαλαμβάνουσά τε διὰ ὅλα τὰ ἀναγκαῖα ὁποῦ μεταχειρίζονται εἰς ἓνα στράτευμα, κατὰ τὸν τρόπον τῶν μοναρχιῶν τῆς Εὐρώπης. Συντεθεῖσα παρὰ τοῦ κυρίου Γεωργίου Παπαζώλη Μακεδόνα, ὀφρικιάλου τῆς Ἀρτελαρίας, εὐρισκομένου εἰς τὴν στρατιωτικὴν δούλεισιν τῆς Αὐγούστης Αὐτοκρατορίσεως τῆς μεγάλης Ῥωσσίας, εἰς περὶ Ῥωμαϊκῆν φράσιν, χάριν τῶν ὁμογενῶν αὐτοῦ Ῥωμαίων στρατειομένων ὑπὸ τὴν αὐτὴν μοναρχίαν. Ἐνετίησι, αψέ. 1765· παρὰ Δημητρίῳ Θεοδοσίῳ τῷ ἐξ Ἰωαννίνων (8^{ον} σελ. 211).

Ἀλέξανδρος Τυρναβίτης.

Ἐγεννήθη ἐν Τυρναβῷ ἐκ πατρὸς ἱερέως περὶ τὸ ἔτος 1711, καὶ μαθητεύσας παρὰ Μακρίῳ τῷ Πατριῳ προσελήφθη ὕστερον διδά-

σκαλος τῆς ἐν Βουκουρεστίῳ σχολῆς, καὶ γονίμως ἐπὶ ἰκανὰ ἔτη διδάξας τὰ φιλοσοφικὰ μαθήματα ἀπεβίωσεν ἐνταῦθα ἐν ἔτει 1761,

ὡς σημειοῖ ὁ μαθητὴς του Μανασσῆς Ἡλιάδης λέγων αὐτολεξί οὕτω·
 « α ψ ξ α ’ νοεμβρίου κέ, ἡμέρῃ Κυριακῇ, ἐξημερόνωντας δευτέρα, εἰς τὰς
 » ἑπτὰ ἡμισυ ὥρας τῆς νυκτὸς ὁ σοφολογιώτατος διδάσκαλος κύρ Ἀλέξανδρος
 » πρὸς τὰς οὐρανίους μονὰς μετέστη, πένθος ἄμετρον καταλιπὼν πᾶσι τοῖς
 » φίλοις, καὶ μαθηταῖς, μάλιστα δ’ ἐμοὶ ὑπὲρ πάντας· ἐνόσησε δὲ ἀπὸ τὰς
 » κβ’ Σεπτεμβρίου εἰς Μαρτίνιαν, εἴτα ἔλθων εἰς Βουκουρέστι ἐμακαρίσθη, καὶ
 » ἐτάφη ἐν τῷ ἁγίῳ Σάββα ὅπισθεν τοῦ ἱεροῦ ».

Ὁ αὐτὸς μαθητὴς ἐποίησεν εἰς τὸν διδάσκαλόν του καὶ τὰ ἐξῆς ἐπιτύμβια.

Ἦιξας σοφίης ἐρικυδέος, ὦ μέγα εὖχος,
 ἦιξας χαμόθεν πρὸς πόλον ἀσπασίως
 εὔτε τρυγῶν ἱερῇ χρυσαῖς πτερύγεσιν ἀερθεῖς,
 αὐτὰρ ἐμοὶ ἄλγη λειπες ἄλαστ’ ὀπίσω.
 Ὡ μοι, σεπτὲ διδάσκαλ’ Ἀλέξανδρε, σῶνομα σεμνόν!
 Τοῦ σου Μανασσῆ κήδεο οὐρανόθεν.

Β’.

Αἰ, αἰ, Ἀλέξανδροιο μεμυκότα χεῖλα σιγῆ,
 Μανασσῆς δὲ πνεῖ’ ὄρετο τοῦτο πάρος;

Γ’.

Τύρναθον ἔσχον πατρίδ’, ἀτὰρ πατέρ’ ἐξ ἱερῶν,
 πενηχοντούτης τόνδ’ ὑπὸ λαῶν ἔδυν (!).

Ὁ Βεντότης ἐπαινεῖ τὸν Ἀλέξανδρον λέγων· « Ἀλέξανδρος ἐκ Τουρνάβου,
 » ἀνὴρ σοφὸς καὶ πεπαιδευμένος ἦν τε τῇ φιλοσοφίᾳ καὶ ἱερᾷ θεολογίᾳ, ἐχρη-
 » μάτισε διδάσκαλος ἐν Βουκουρεστίῳ ». Καὶ Σέργιος ὁ Μακραῖος λέγει· « πολ-
 » λῆς ὠφελείας ἐγένετο πρόξενος, κυρσὸν εὐμαθείας ἀνάψας ».

Ἐγραψεν ὁ σοφὸς οὗτος διδάσκαλος Συναγματίον κατὰ Λατίνων, σωζόμε-
 νον ἐν χειρογράφῳ παρὰ τῷ Κ. Σοφ. Οἰκονόμῳ, καὶ διάφορα ἐπιγράμματα,
 ἐξ ὧν τινὰ διέσωσεν ὁ ἄνω μαθητὴς του Μανασσῆς, ἐπιγραφόμενα—εἰς πηγὴν
 —εἰς τὸ πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες—εἰς πόλεμον, γυναῖκα, καὶ χοῖρον—εἰς ὕλην
 καὶ γυναῖκα—πρὸς τὸν ἡγεμόνα Κωνσταντῖνον, καὶ ἐν δι’ ἰάμβων προσφωνη-
 τικὸν πρὸς τὸν ἡγεμόνα Οὐγγροβλαχίας Κωνσταντῖνον Ῥακοβίτζαν.

Σεβαστὸς Λεοντιάδης.

Ἐγεννήθη τῷ 1690 ἐν Καστορίᾳ, καὶ ἐγένετο μαθητὴς Μεθοδίου
 τοῦ Ἀνθρακίτου, καὶ συμμαθητὴς Μπαλάνου ἐν Σιατίστῃ, Καστορίᾳ,
 καὶ Ἰωαννίνοις ὕστερον μεταβάς καὶ εἰς Ἰταλίαν ἠκροάσθη τοὺς ἐν
 Παταβίῳ σοφοὺς, καὶ ἐπανακάμψας προσέτη τῆς ἐν τῇ πατρίδι του

(¹) Ἐκ τοῦ παρ’ ἐμοὶ σωζομένου αὐτογράφου σημειώματι τοῦ Μανασσῆ Ἡλιάδου.

σκολῆς (1726—28), ὕστερον ἐν Τσαριτσάνῃ, ἀκολούθως ἐν Κοζάνῃ (1738), μετὰ ταῦτα ἐν Μοσχοπόλει, καὶ ἐπὶ τέλους ἰσοβίως ἐν Καστορίᾳ (1746—65).

Ὁ Σεβαστὸς χειροτονηθεὶς ἐν τῇ πατρίδι τοῦ ἱερέως διωρίσθη καὶ ἱεροκήρυξ ὑπὸ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας.

Συγγράμματα.

— Λόγοι ἐκκλησιαστικοί.

— Σημειώσεις περὶ ἔτους, μηνῶν, ἡμερῶν, καὶ ἰνδικτικῶνος. (Ἐξεδόθησαν μετὰ τῶν ἐπιστολικῶν τύπων τοῦ Κορυδαλλέως ἐν Μοσχοπόλει, Ἄλῃ, Βενετία κ.).

— Ἐπίγραμμα ἠρωελεγεῖον πρὸς Ἰωαννίκιον Χαλκηδόνος τὸν ὕστερον πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως (1750, (').

Παῖσιος Παραμυθίας.

Παῖσιος, ὁ Δημέρου ἐγεννήθη ἐν Ἰωαννίνοις καὶ ἐξεπαιδεύθη τὰ γραμματικά καὶ φιλοσοφικά παρὰ τῷ Μπαλάνῳ. Ὑστερον ἀσπασθεὶς τὸν μοναχικὸν βίον ἀπῆλθε πρὸς τὸν ἐν Βιδινῇ ἀρχιερατεύοντα συγγενῆ του, καὶ ἐφ' ἱκανὸν ἐκεῖ διατρίψας χρόνον προσεκλήθη ὑπὸ τῶν Σιατιστέων ὡς διδάσκαλος. Ἐπὶ ἑπταετίαν διδάξας εἰς Σιάτισταν ἐπανῆλθεν εἰς Ἰωάννινα, καὶ ἐκεῖθεν πορευόμενος εἰς Κέρκυραν διὰ τὴν τῆς ἰταλικῆς καὶ λατινικῆς διαλέκτου ἐκμάθησιν ἔπεσε μετὰ τοῦ ἵππου εἰς τινα κρημνὸν, καὶ ὡς ἐκ θαύματος ὁ μὲν ἵππος ἐξετραχλίσθη, αὐτὸς δὲ οὐδὲν ἔπαθε, πλὴν πόνου ἐν τοῖς νεφροῖς. Διατρίψας εἰς Δέλβινον πρὸς ἀνάβρωσιν ἔλαβε γράμματα παρὰ τῶν συμπολιτῶν του, προτεινόντων τὴν ἐπιστάσιαν τῆς δευτέρας ἐν Ἰωαννίνοις σχολῆς, καὶ ἐλθὼν ἐδίδασκεν ἐπὶ ὀκτῶ ἔτη τὰ γραμματικά καὶ φιλοσοφικά, καὶ ὕστερον, διὰ προτροπῆς τῶν αὐτῶν, ἐγκαταλιπὼν τὴν διδασκαλίαν ἐπροτάθη καὶ προσχειρίσθη Παραμυθίας ἐπίσκοπος. Μετὰ παρέλευσιν ἐτῶν τεσσάρων παραιτηθεὶς μετέβη εἰς Μολδαβίαν, ἀλλ' ἔνεκα τοῦ τότε μεταξύ Ῥώσων καὶ Τούρκων πολέμου φυγὼν ἦλθεν εἰς Οὐγγαρίαν, καὶ διὰ τῆς Βενετίας κατέβη εἰς Κέρκυραν, ἔνθα καὶ ἐτελεύτησε.

Συγγράμματα.

— Ἐπιτομὴ τῆς Λογικῆς τοῦ Κορυδαλλέως.

— Πρόχειρος περιγραφή τοῦ ἀγίου καὶ θεοβαδίστου ὄρου Σινᾶ διὰ στίχων ὁμοιοκαταλήκτων. Ἐνετίησι: 1773.

— Ῥητορικὰ γυμνάσματα.

— Ἐπιστολαί (²).

(¹) Ζαβίρας.—Βλ. καὶ Παραγίκα Σχεδίσματα σελ. 54. (²) Ζαβίρας.

Γεώργιος Φατζέας.

Ἐγεννήθη ἐν Κυθήροις, καὶ παιδευθεὶς ἐν τῇ πατρίδι μετέβη εἰς Βενετιάν, χειροτονημένος ἱερεὺς, καὶ διωρίσθη ἐφημέριος τοῦ Ἁγίου Γεωργίου.

Ἐβρέθη ἀνωτέρω, ὅτι ἐπὶ Μελετίου Τυπάλλου, κατηργήθη ὑπὸ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας ἡ ἐν Βενετία διαμονὴ τοῦ Μητροπολίτου Φιλαδελφείας· μετὰ παρέλευσιν ὄμως ἀρκετῶν ἐτῶν οἱ ἐν Δαλματία ὀρθόδοξοι, ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου τούτου τέως ὑποπτευόμενοι, ἤρχισαν ἵνα ταρασσῶνται, ὡς καὶ οἱ ἐν Βενετία, καθότι ἡ Ῥωμαϊκὴ προπαγάνδα κατάλληλον εὑροῦσα τὴν περίστασιν κατεπλημύρησε τὰς χώρας ταύτας, διδάσκουσα καὶ διὰ τῆς βίας ἐπιβάλλουσα τὰς λατινικὰς καινοτομίας. Οἱ πιεζόμενοι ὀρθόδοξοι ἐζήτησαν δι' ἀναφορῶν ἀπὸ τῆς Δημοκρατίας καὶ τοῦ Πατριαρχείου τὴν ἄδειαν πρὸς ἐκλογὴν τοῦ μητροπολίτου, κατὰ τὰ εἰθισμένα· ἐπειδὴ δὲ ἡ Δημοκρατία συναινέσασα εἰς τὰς εὐλόγους αὐτῶν ἀπαιτήσεις ἐξέδωκε τὴν αἰτουμένην ἄδειαν, οἱ ἐν τῇ μητροπόλει παρευρεθέντες ἐξέλεξαν τὸν Φατζέαν, ὡς μητροπολίτην Φιλαδελφείας, καὶ δηλοποιήσαντες τὴν ἐκλογὴν εἰς τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν ἐξητοῦντο τὴν ἔκδοσιν τῆς πρὸς χειροτονίαν ἀδείας· ὁ ὑποψήριος, Γρηγόριος ἤδη διὰ τοῦ μοναχικοῦ σχήματος μετονομασθεὶς, μετέβη εἰς Κέρκυραν ἵνα χειροτονηθῇ ὑπὸ τῶν ἐν ταῖς Ἰονίοις νήσοις ἀρχιερέων, βοηθούμενος καὶ ὑπὸ τῆς ἐνετικῆς κυβερνήσεως, ἐπισπευδούσης αὐτὴν, καθότι ὁ πάπας Κλήμης ΙΓ' μαθὼν τ' ἀποφασισθέντα ἔσπευσε νὰ ἐπιστείλῃ εἰς τὴν Δημοκρατίαν βουλλαν, δ' ἦς ἤλεγχεν ὡς ὀλιγόπιστον πρὸς τὴν Ῥωμαϊκὴν Ἐκκλησίαν, καὶ συμπαθοῦσαν ὑπὲρ τῶν σχισματικῶν, ἐνῶ ἀφ' ἐτέρου οἱ ἐν Δαλματία ὑπήκοοι τῆς Δημοκρατίας ἀπειλητικὴν εἶχον λάβει θέσιν ἕνεκα τῶν ἐκεῖ πιέσεων τῶν λατίνων ἀποστόλων.

Ὅθεν συνεργεῖα τῶν ἐν Ἑπτανήσῳ Ἐνετῶν διοικητῶν συνῆλθον ἐν Κερκύρα οἱ ἀρχιερεῖς Λευκάδος Χρῦσανθος, καὶ Κεφαλληνίας Σωφρόνιος, καὶ ὑπὸ τὴν πίεσιν τοῦ προβλεπτοῦ ἐχειροτόνησαν ἐξαναγκασθέντες τὸν Φατζέαν μητροπολίτην Φιλαδελφείας (1762). Ἡ Μεγάλη ἐκκλησία κατεταράχθη εἰς τὸ ἄκουσμα τῆς ἀνευ ἐκδόσεως πατριαρχικῶν καὶ κανονικῶν ψήφων ἀνόμου ἐκείνης ἐκλογῆς, καὶ συνοδικῶς ἀπεκέρυξεν αὐτὸν « ὡς παράνομον, ἀμφίδοξον, ἄπιστον, καὶ κακόφρονα », τιμωρήσασα καὶ τοὺς παρὰ θέλησιν χειροτονήσαντας αὐτὸν ἐπισκόπους· ταῦτα δ' ἔπραξε τὸ πατριαρχεῖον, διότι ἅμα μαθὼν

τὴν ἐν Βενετία χειροτονίαν αὐτοῦ ἐπεμψε συνοδικῶς πρὸς τὸν ὑποψήφιον ὁμολογίαν πίστεως, ἀλλ' οὗτος πρὶν λάβῃ αὐτὴν εἶχεν ἤδη ἀπέλθει εἰς Κέρκυραν. Ἡ ἀποκήρυξις αὕτη κατετάραξε τοὺς ἐν Βενετία ὀρθοδόξους, καὶ ὁ Φατζέας ἐλθὼν τὴν ἡμέραν τῶν Χριστουγέννων ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἵνα ἱερουργήσῃ, διετάχθη ὑπὸ τῆς Δημοκρατίας ἐν ἀπελθὼν μὲν οἰκᾶδε. Ὁ ἐπιβάτης ἐκίνησε πάντα λίθον πρὸς ἄσιν τῆς καθαιρέσεως, ἀλλὰ καὶ τὰ ὑπ' αὐτοῦ σταλέντα χρήματα, καὶ αἱ τῶν ἀλλογενῶν ἐπεμβάσεις οὐδόλως κατέπεισαν τὸν πατριαρχεύοντα Ἰωαννίκιον τὸν Καρατζάν, καὶ τὸν μετ' αὐτὸν Σαμουήλ, ἵνα συναινέσωσι πρὸς τὴν παράλογον ἀπαίτησίν του.

Ἡ Δημοκρατία ἐπὶ τέλους, ἀφοῦ εἰς μάτην ἐξήντησε τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπιβρόχην της, ἔδωκε τὴν ἄδειαν εἰς τὸν Φατζέαν ἵνα ἱερουργήσῃ. Ἀνὴρ αὐτόπτης περιγράφει ὡς ἐξῆς τὰ ἐπελθόντα σκάνδαλα:

« Ὁ Φατζέας ἀναβαίνει πάλιν εἰς τὸν θρόνον, ἱερουργεῖ, χειροτονεῖ, καὶ πᾶσαν ἱεροπραξίαν ἐκτελεῖ, καὶ ἰδοὺ σχίσμα μέγα ἠγέρθη μετὰ τῶν ὀρθοδόξων, διότι οἱ μὲν εἰσῆρχοντο εἰς τὸν ναὸν, παρόντος τοῦ Φατζέα, οἱ δὲ ἔφευγον ὡς ἀπὸ ἀφωρισμένου, οἱ μὲν ἠσπάζοντο τὴν δεξιάν, οἱ δὲ ἐκάλουν αὐτὸν σχισματικὸν, καὶ λύκον εἰς τὴν ποίμνην τῶν προβάτων, καὶ παρόντος ἐμοῦ, δις ἔπτυσαν αὐτόν. Εἷς ἐπλησίαζεν εἰς τὴν ἱεράν μετάληψιν, καὶ ἕτερος ἀπήρχετο εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Μάρκου. Εἷς ἐξωμολογεῖτο καὶ μετελάμβανεν τῶν ἀχράντων μυστηρίων, καὶ ἕτερος ἀναχωροῦσεν εἰς Τριέστιον ».

Παρὰ κανόνας οὕτω κεχειροτονημένος ὁ Φατζέας διέμεινεν ἐπὶ ἕξ ἔτη, μέχρι τοῦ θανάτου αὐτοῦ συμβάντος τῷ 1768⁽¹⁾.

Ὁ Φατζέας ἦν οὐχὶ τῶν εὐκαταφρονήτων λογίων τοῦ καιροῦ του. Τῷ 1759 ἐξέδωκεν ἐν Βενετία τὴν Δογικὴν τοῦ Δαμῶδου, καὶ τῷ 1760 τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἐκ τοῦ Ἰταλικοῦ μεταφρασθεῖσαν, καὶ πλείστοις σημειώμασι πλουτισθεῖσαν Γεωγραφικὴν Γραμματικὴν, εἰς τόμους τρεῖς· ἐξ ὧν ὁ μὲν Α' περιλαμβάνει σελίδας 36—360, ὁ Β', 448, καὶ ὁ Γ', 476.

Κατὰ Βεντότην ὁ Φατζέας συνέγραψε καὶ ἐρμηνείαν εἰς τὰς παροιμίας τοῦ Σολομῶντος.

Ἰωάννης Κοντονίης.

Ἐγεννήθη ἐν Ζακύνθῳ τῇ 2 Σεπτεμβρίου 1723 καὶ παῖς ἐμαθίτευσε

(1) Βεντότη, Ἐκκλ. Ἱστορ. Μελετή, τόμ. Α'.—Σεργίου Μακρᾶίου, Πατριαρχικῆ Πεντηκονταετηρίδος.—Veludo Colonia Græca di Venezia.—Μετὰ τὸν Φατζέαν ἐξελέχθησαν μητροπολίτης Φιλαδελφείας ὁ Νικηφόρος Μόρμωρης τέως ἐπίσκοπος Κυθήρων (1768), καὶ ὁ Νικηφόρος Θεοτόκης (1772), πλὴν ἀμφοτέροι δὲν ἐδέχθησαν.

παρά τῷ συμπατριώτῃ του Ἀντωνίῳ Κατηφόρῳ, εἶτα δὲ σταλεῖς εἰς Πατάβιον ἐσπούδασε τὴν ἰατρικὴν. Μὴ ἀρεσκόμενος ὁμῶς εἰς τὴν ἐπιστήμην ταύτην, ἐπανέστρεψεν εἰς τὴν πατρίδα του, ἔνθα διέμεινε μέχρι Μαΐου τοῦ 1741. Ἐπαναστρέψας εἰς Βενετιανὴν πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ θρυλλομένου Φλαγγινιανοῦ Ἑλληνομουσείου, διέτριψεν ἐκεῖ ἐπὶ τέσσαρας μῆνας, καὶ τὸν Σεπτέμβριον ἐπανῆλθεν εἰς Ζάκυνθον. Φύσει φιλομαθὴς καὶ περιέργος ἐπεσκέφθη διαφόρους τόπους τῆς Ἀνατολῆς, καὶ τὸ Ἀγιώνυμον ὄρος⁽¹⁾. Ἐν ἔτει 1746 ἐπανέστρεψεν οἰκαδε, καὶ τῇ 3 Μαρτίου 1761 ἀπεβίωσεν, ἐν ἡλικίᾳ ἐτῶν 38.

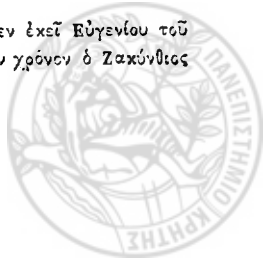
Ὁ Κοντονῆς, ὢν εὖπορος, ἄγαμος καὶ ἄνευ βιωτικῶν φροντίδων, εἶχεν ἀφιερῶθῃ εἰς μελέτην καὶ συγγραφὴν διαφόρων κοινωφελῶν βιβλίων, ἐξ ὧν περιεσώθησαν τὰ ἐξῆς.

- Συνοπτικὴ Θεολογία.
- Εἰσαγωγή εἰς τὴν φιλοσοφίαν.
- Λογική.
- Λόγος εἰς τὸν ἀρχιεπίσκοπον Σωφρόνιον τὸν Κουτούβαλην.
- Ἐκθειασμὸς εἰς τὸν αὐτὸν Σωφρόνιον.
- Λόγος περὶ μοναστικῆς πολιτείας.
- Λόγος: τριμερῆς εἰς τὸ πάθος τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.
- Τέσσαρες λόγοι εἰς τὰς τέσσαρας Κυριακὰς τῶν Χριστουγέννων.
- Λόγος κατὰ πορνείας.
- Περὶ ἀποδόσεως τῶν ἀδίκων πραγμάτων.
- Περὶ χριστιανισμοῦ.
- Περὶ ἐπιστροφῆς τῶν ἐθνῶν.
- Περὶ τῶν θαυμάτων τοῦ Χριστοῦ.
- Λόγος περὶ θείας προνοίας.
- Λόγος εἰς ἀνομβρίαν.
- Δύο ἐπιγράμματα εἰς τὸν ἀρχιπρεσβύτερον Λογοθέτην, καὶ τὸν Ἐνετὸν Φραγκίσκον Λαυρεδάνον.
- Περὶ ῥητορικῆς.
- Λόγος εἰς τὸν αἰδεσιμώτατον Ἀντώνιον Κατήφορον⁽²⁾.
Λατινιστί.
- Philosophia Universa.
- Astronomia breviter comprehensa libris duobus et animadversiones in libros decem Aristotelis Ethicorum⁽³⁾.

(1) Κατὰ λάθος ὁ Κ. Χιώτης γράφει, ὅτι ὁ Κοντονῆς ἤκουσεν ἐκεῖ Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρεως, διότι ἡ Ἀθωνιάς Σχολὴ δὲν εἶχε συσταθῆ, καθ' ὃν χρόνον ὁ Ζακύνθιος αὗτος ἐπεσκέφθη τὸ ἀγιώνυμον ὄρος.

(2) Ἐδημοσιεύθη ἐν Φιλίστορι.

(3) Π. Χιώτης ἐν Φιλίστορος τόμῳ Β'.

Κύριλλος ὁ Πελοποννήσιος.

Ἐγεννήθη ἐν Πελοποννήσῳ καὶ τὸν μοναστικὸν ἀσπασάμενος βίον ἐχειροτονήθη μητροπολίτης Νικομηδείας· τῷ δὲ 1748, καθαιρεθέντος καὶ φυλακισθέντος τοῦ πατριάρχου Παΐσιου Β', ἀναβαίνει εἰς τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον ὁ Κύριλλος οὗτος, Πέμπτος προσωνυμούμενος· μετὰ δύο ὁμῶς ἐτῶν καὶ ὀκτῶ μηνῶν πατριαρχίαν, ραδιουργία καὶ τῆς τότε κατ' Ἀνατολὴν θρασυνθείσης προπαγάνδας τῶν Λατίνων, κατεβιβάσθη ὑπὸ τῶν κρατούντων καὶ ἐξωρίσθη εἰς Χάλκην, ἀναλαβόντος τὸν θρόνον τοῦ Παΐσιου· ἀλλὰ πολὺς δὲν παρήλθε χρόνος καὶ στάσις ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐγένετο τοῦ λαοῦ, ἐξαιτουμένου τὸν Κύριλλον· ὅθεν καθαιρεῖται καὶ αὐθις ὁ Παΐσιος, μόλις ἐν ἔτος πατριαρχεύσας, καὶ εἰς Χάλκην ἐξορισθεὶς ἐτελεύτησε μετ' οὐ πολὺ· συνάμα δὲ ἀνακληθεὶς ἀπὸ τῆς ἐξορίας ὁ Κύριλλος δεύτερον ἤδη λαμβάνει τὸν πατριαρχικὸν θρόνον κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1752.

Εἰ καὶ ἡ διαίκησις τοῦ Κυρίλλου δὲν ἐγένετο κατὰ πάντα ἀρεστῆ, ἐν μόνον κατόρθωμα ἤρκησεν ἵνα κατατάξῃ τοῦτον μεταξὺ τῶν ἐπισημοτέρων τοῦ Ἑλληνικοῦ γένους εὐεργετῶν. Ὁ προηγούμενος τῆς ἐν Ἀθῶνι μολῆς τοῦ Βατοπαιδίου Μελέτιος ὁ ἱερομόναχος μελετῶν τὴν ἐν τῷ Ἀγιωνύμφῳ ὄρει Ἱδρυσιν ἑλληνικοῦ Φροντιστηρίου, εὔρε συνεργὸν πρόθυμον τὸν Κύριλλον, ὅστις προσκαλέσας ἐξ Ἰωαννίνων τὸν Εὐγένιον Βούλγαριν, τότε κηρύζοντα ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας ἀμβωνος τὸν περὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος λόγον, διώρισεν αὐτὸν ἀρχιδιδάσκαλον τῆς συστάσης Ἀθωνιάδος Σχολῆς.

Ἐπειδὴ δὲ τότε ὁ τῶν φράγκων φανατισμὸς καὶ ἡ σκευωρία ἐφθασαν εἰς τὸν κολοφῶνα τῆς καταχθονιότητος, ἡ δὲ Κύριλλος καρτερικῶς παλαίων εὕρισκε παρ' ἐλπίδα τὴν σύνοδον διχοστατοῦσαν, ἠναγκάσθη νὰ διαλύσῃ αὐτὴν ἀποπέμψας τοὺς ἀρχιερεῖς εἰς τὰς ἰδίας ἐπαρχίας. Οἱ ἀρχιερεῖς δυσφοροῦντες ἐπὶ τῇ προσβολῇ ἀπὸ κοινοῦ ἤρξαντο ἐργαζόμενοι κατὰ τοῦ Κυρίλλου, καταφεύγοντες καὶ εἰς μέσσα ἀνάρμοστα πρὸς τὸ ἱερόν αὐτῶν σχῆμα· ὅθεν μετὰ πολλὰς σκευωρίας καὶ ὑποκινήσεις καθρέθη ὁ Κύριλλος καὶ ἐξωρίσθη εἰς Σίναιον, πατριαρχεύσας τὸ δεύτερον ἔτη τέσσαρα καὶ μῆνας ἕξ.

Τῷ 1761 ἀποδράς ἀπὸ τοῦ Σιναιίου καὶ διὰ μυρίων κινδύνων ἐξ Αἰγύπτου εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐλθὼν ἐκρύβη ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ ὁμογενοῦς Χρυσοσκόλου Ῥάλλη, ἀνδρὸς εὐσεβοῦς καὶ φιλοδικαίου, καὶ πρώτου διερμηνέως τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει πρεσβείας τῶν

Ἐνετῶν μετὰ πολλὰς δ' ἐνεργείας δεχθεὶς ἐν τῷ πατριαρχεῖῳ εἰς ἀπολογίαὶν ἠθωώθη συνοδικῶς καὶ ἀπῆλθεν εἰς Πελοπόννησον, ὀρισθείσης αὐτῷ καὶ ἰσοβίου συντάξεως. Ἐκ Πελοποννήσου ὅμως ἀνεληθὼν μετ' οὐ πολὺ εἰς τὴν βασιλεύουσαν, ἄνευ πατριαρχικῆς ἀδείας, ἐξώρισθη, εἰς Ἄθωνα, καὶ ἐκεῖ μονάζων ἐτελεύτησε.

Σέργιος ὁ Μακρῆτος ⁽¹⁾, ἐξ οὗ ἐρανίζόμεθα τὰ ἐκτεθέντα, λέγει ταῦτα περὶ τούτου.

« Ἦν μὲν οὖν ὁ παναγιώτατος Κύριλλος Ε', τὸ γένος Πελοποννήσιος, τὴν » γνώμην εὐθύς, τὸν τρόπον ἀπλοῦς, εἰ καὶ τισὶ ποικίλος ἐδόκει, πρὸς τὰς » πολλὰς μηχανὰς τῶν ἀντιπάλων πολλαχῶς ἀντιτασσόμενος, φιλάρετος, φι- » λάγαθος, ἐπιεικῆς, φιλομαθῆς, τῇ ἀναγνώσει τῶν θείων βιβλίων προσκειμέ- » νος, βίον ἡρημένος τὸν τελειότερον· διὸ καὶ ἀγρυπνείας μείζονας καὶ νηστείας » συνεχεσετέρας ἐποίησε καὶ ἀκολουθίας ἐκκλησιαστικὰς μακροτέρας ἐφίλει καὶ » πρὸς πάντας γενναῖος ἐδόκει, δξύς τε περὶ τὰ πρακτεῖα, καὶ σφοδρὸς πρὸς » τὰ δόξαντα, ἀτρεπτος καὶ ἀδεῆς πρὸς τὰ ἐπιπίπτοντα. Ἐνετύθεν καὶ ζηλω- » τῆς τῶν ὀρθοδόξων δογμάτων διάπυρος ἐγνωρίζετο, καὶ παρὰ παντός τοῦ » λαοῦ διεθρυλλεῖτο καὶ διαφερόντως ἡγαπᾶτο, τῇ ἀγλατῇ τῶν ἰδίων ἀρετῶν » συμπάντων τὰς ψυχὰς καταθέλων καὶ ἐφελκόμενος, εἰ καὶ τὸν ἀληθῆ » βίον τοῦ ἀνδρός ποικίλως συγκαλυψαὶ ἐτεχνῶντο οἱ διαβέλλοντες, πανοῦργον » αὐτὸν ἀποκαλοῦντες, ὡς περὶ οἱ αἵρετικοὶ αἵρετικὸν εὐδυσφῆμον τὸν ὀρθοδο- » ξότατον. Τῆς διδασκαλίας καὶ ἐρμηνείας τῶν Γραφῶν περὶ πολλοῦ ἐποίησε » εἴ τις ἦν διδάσκων καὶ αὐτῷ ἦν μάλιστα ἔντιμος, καὶ πάσης ἄλλης μαθή- » σεως καὶ παιδείας ἐφρόντιζε καὶ πολλὴν ἐποίησε πρόνοιαν τῶν ἀπανταχοῦ » σχολείων. . . »

Κοσμάς ὁ Αἰτωλός.

Ἐγεννήθη τῷ 1714 ἐν Μεγάλῳ Δένδρῳ τῆς Ναυπακτίας, καὶ ἐκαλεῖτο Κώνστας ἐν τοῖς κοσμικοῖς· γονέων εὐσεβῶν υἱὸς ἀνετρέφη καὶ ἐπαιδεύθη ἐν παιδείᾳ καὶ νοουθεσίᾳ Κυρίου ὀκταέτης δ' ἐστάλη εἰς Σιγδίτσαν τῆς Παρνασίδος παρὰ τῷ ἱεροδιδασκάλῳ Λύτσιακ, ὑπὸ τούτου δὲ μαθητεύσας ἐπὶ δέκα ἔτη, ἐπανῆλθεν εἰς τὴν πατρίδα, καὶ μετὰ δύο ἔτη προσκληθέντος εἰς τὸ ἐν Λομποτινᾷ σχολεῖον τοῦ ἱεροδιακόνου Ἄνανιου Δερβισάνου Ἡπειρώτου, καὶ μαθητοῦ τοῦ ἄνω Γερασίμου, συμπαραελήθη ὑπὸ τῆς κοινότητος καὶ ὁ Κώνστας ὡς ὑποδιδάσκαλος ⁽²⁾. Μετὰ τινὰ ἔτη ἰδρυθείσης τῆς Ἀθωνιάδος Σχολῆς, ὁ Κώνστας φλεγόμενος ὑπὸ ἔρωτος μαθήσεως μετέβη μετ' ἄλλων Αἰτωλῶν εἰς τὸ Ἁγίωνυμον Ὄρος, καὶ ὑπὸ τὸν Παναγιώτην

(1) Πατριαρχικὴ Πεντηκονταετηρίς (ἀνεκδότος).

(2) Ἐξ ἐπιστολῶν παραδόσεων.

Παλαμὴν τελειότερον κατηρτίσθη περὶ τὰ γραμματικὰ, διακούσας ὕστερον τὰ φιλοσοφικὰ ὑπὸ Νικόλαον Ζερτζούλην. Τῷ 1758 διαλυθεὶς τῆς Σχολῆς, ὁ Κώνστας μετέβη εἰς τὴν μονὴν τοῦ Φιλοθέου, καὶ ἐκεῖ τὸ μοναχικὸν ὑπενδύς τριβῶνιον, καὶ Κοσμάς μετονομασθεὶς, προτροπῇ τῶν συμμοναζόντων, ἀνέλαβε καὶ τὰ χρέη τοῦ ἐφημερίου. Ἄλλ' ὁ καθεστικὸς καὶ μονότονος ἐκεῖνος βίος πρὸς αὐδὲν ἱκανοποιεῖ τὴν φιλοτιμίαν τοῦ Αἰτωλοῦ ἱερομονάχου, ὅστις τὸ τάλαντον τῆς παιδείας μὴ θέλων ἐν τῇ ἐρημοβιότητι ν' ἀποκρύψῃ ἐφλέγετο ὑπὸ τοῦ πόθου τῆς μεταδάσεως καὶ εἰς τοὺς ἀπωρφανισμένους ἀδελφούς του τοῦ δώρου τῆς διδαχῆς. Πτωχὸς δημοκράτης δὲν ἀπέβλεψεν, ὡς οἱ πολλοί, εἰς ἐφημέρου φιλοδοξίας ὄνειρα, ἀλλὰ τὸν σταυρὸν ἐπόθει λαμβάνων ἐπὶ τῶν ἠμῶν νὰ εἰσχωρήσῃ εἰς χώρας κατοικουμένας ὑπὸ ἀδελφῶν, καὶ εἰς τὰς ὁποίας οὐδέποτε σπινθὴρ τοῦ φωτὸς τῆς παιδείας εἶχεν εἰσδύσει, ἢ δὲ ἀμάθεια εἶχεν ἐξαγριώσει καὶ ἀποβαρβαρώσει. Ὑπὸ τοιούτων φλεγόμενος αἰσθημάτων, καὶ τοιαῦτα ἐν τῇ ἐρημίᾳ βεβάζων καὶ ἀναμετρῶν, ἐγνωστοποίησε τὴν κρήθειν του εἰς τοὺς συμμοναστὰς, καὶ λαβὼν παρὰ πάντων συγχώρησιν μετέβη εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου ὁ πρεσβύτερος τῶν ἀδελφῶν του Χρῦσανθος ἐδίδασκεν ἐν τῇ πατριαρχικῇ Σχολῇ τὸν ἀμετάθετον σκοπὸν του κοινωνήσας πρὸς τοῦταν, καὶ δι' αὐτοῦ εἰς πολλοὺς τῶν ἀρχιερέων, ἔτυχε παρὰ πάντων ἐνθέρμου ὑποστηρίξεως· καὶ δὴ ἐφοδιασθεὶς μ' ἔγγραφον ἄδειαν τοῦ πατριάρχου Σεραφεῖμ (1760) ἤρξατο ὁ ἀείμνηστος σπείρων τὸν σπόρον τοῦ Εὐαγγελίου πρῶτον μὲν εἰς τὰς ἐκκλησίας καὶ τὰ προάστεια τῆς Κωνσταντινουπόλεως· ἐκεῖθεν δὲ μετέβη εἰς Ναύπακτον, Βραχώριον, Μεσολόγγιον καὶ ἄλλους τόπους, καὶ πάλιν ἐπανέστρεψεν εἰς τὴν βρασιλεύουσαν. Συμβουλευθεὶς δὲ καὶ μὲ τὸν τότε πατριάρχην Σωφρόνιον, καὶ παρ' αὐτοῦ λαβὼν νῆαν ἄδειαν ἤρχισε νὰ κηρύττῃ πάλιν τὸν λόγον τοῦ Εὐαγγελίου μὲ περισσοτέραν θερμότητα καὶ ζῆλον. Περιελθὼν ὅλας σχεδὸν τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου Πελάγους καὶ διδάξας τοὺς χριστιανούς ἐπανῆλθε τῷ 1775 εἰς τὸν Ἄθωνα καὶ ἐκεῖ ἐπ' ὀλίγον κηρύξας, ἀπῆλθεν εἰς Θεσσαλονίκην, Βέρροϊαν, καὶ πᾶσαν σχεδὸν τὴν Μακεδονίαν διῆλθεν· ἐκεῖθεν ἀδιαλείπτως κηρύττων ἐπροχώρησεν εἰς τὴν Ἠπειρον, καὶ ἐπ' ὀλίγον μείνας ἐν Χειμάρᾳ, κατέβη εἰς τὴν Αἰτωλίαν καὶ Ἀκαρνανίαν, καὶ διὰ τῆς Ναυπακτίας ἐλθὼν εἰς Δωρίδα, Παρνασσίδα⁽²⁾, Εὐρυτανίαν, ἐπανῆλθε διὰ

(²) Ἐν διδαχῇ σημειοῦται ὅτι ἐκ Γαλαξείδου διῆλθε τὴν 13 Ὀκτωβρίου 1771,

τοῦ Βάλτου εἰς Ἡπειρον· ὀλίγας δὲ ἡμέρας κηρύξας εἰς Ἄρταν καὶ Πρέβεζαν, διεπέρασεν εἰς Λευκάδα, καὶ ἐκεῖθεν εἰς Κεφαλληνίαν.

Αἱ διδασκαλίαι τοῦ μακαρίου Κοσμᾶ εἰς καταληπτὴν ὑπὸ πάντων ἀπαγγελόμεναι γλώσσαν, ἐπροξένησαν μεγίστην ἐντύπωσιν· δι' αὐτῶν ἐστηρίχθη τὸ χριστῶνυμον πλήρωμα ἐν τῇ πίστει, πᾶσα ἔρις καὶ φιλονεικία ἐλησμονήθη, καὶ ὁ λαὸς κατὰ χιλιάδας παρηκολούθει τὸν περιλάλητον ἱεροκήρυκα ἐπισκεπτόμενον πᾶσαν χώραν καὶ καλύβην, καὶ διδάσκοντα διὰ πυρετώδους εὐγλωττίας τὴν πρὸς Θεὸν ἀγάπην, τὴν ἀδελφότητα, καὶ τὸν πρὸς τὰ γράμματα ζῆλον ἐμπνέοντα, καὶ φιλοτιμοῦντα τοὺς ἀκρωμένους ἵνα ἐγείρωσι σχολεῖα, καὶ εὐπρεπίζωσι τὰς ἐκκλησίας. Χριστιανοὶ καὶ Τοῦρκοι ἀμοιβαίως ἐσέβοντο καὶ ἤκουον ἐν κατανοῦναι τὰς συμβουλὰς τοῦ ἀειμνήστου Κοσμᾶ. Ὅπου ἐμελλε νὰ διδάξῃ ἐπήγνυτο ξύλινος σταυρὸς, παραμένων μετὰ τὸ κήρυγμα εἰς μαρτύριον τῆς διαβάσεώς του, καὶ ὡσεὶ ἀναπολῶν εἰς τοὺς ὄρωντας τὰς συμβουλὰς τοῦ θεσπεσίου ἀνδρός. Πεντήκοντα περίπου ἱερεῖς καὶ μοναχοὶ συνώδευον αἰετοτε αὐτὸν, καὶ μετὰ τὴν πρόσληψιν ἐτέρων οἱ ὑπεράριθμοι ἐστέλλοντο εἰς διάφορα τῆς Στερεᾶς καὶ Πολιοποννήσου χωρία, κατὰ τὸ δυνατὸν κηρύσσοντες ἢ αὐτοσχεδίους λόγους, ἢ ἀναγινώσκοντες τοὺς ὑπὸ τοῦ διδασκάλου τῶν ἐκφωνηθέντας. Ἀγαπῶν τὴν ἰσότητά ἐκάκιζε καὶ ἐκεραυνοβόλει τὰς καταπιέσεις τῶν ἀρχόντων προτρέπων εἰς μετάνοιαν διὰ τὰ παρελθόντα, καὶ εἰς χριστιανικὴν ἐν τῷ μέλλοντι διοίκησιν. Ἐν Κεφαλληνίᾳ, ἐνθα ἰδίως ἠγέρθη δριμύς τῶν καταχρήσεων τῆς ἀριστοκρατείας ἐπικριτῆς, εἶρε πολλοὺς διώκτας, ἀλλὰ καὶ πλειοτέρους τοὺς ὑπερασπιστάς· ὁ δ' Ἐνετὸς προβλεπτῆς βλέπων τὴν πλειονότητα τοῦ λαοῦ ἐνθουσιωδῶς συνηγοροῦσαν ὑπὲρ τοῦ Κοσμᾶ ἠναγκάσθη ν' ἀπορρίψῃ τὰς περὶ βιαίας ἀποπομπῆς αὐτοῦ προτάσεις τῶν ἀρχόντων. Ὁ λαοφιλὴς ἱεροκήρυξ θερμοπαρακαλούμενος ὑπὸ τῶν εὐλαβῶν Κεφαλλήνων παρέμεινεν ἐπὶ πολὺ ἐν τῇ νήσῳ· ἐπειδὴ ὅμως πνυταχόθεν ἐξεζήτητο ἠναγκάσθη ν' ἀπέλθῃ εἰς Ζάκυνθον· δέκα δὲ πλοίαρια καταπεφορτωμένα ἀπὸ φιλακροάμονας Κεφαλλήνας συναπῆλθον μετ' αὐτοῦ. Ἐν Ζακύνθῳ ὅμως δὲν ἔτυχε τῆς αὐτῆς ὑποδεξιώσεως, διότι αἱ ἀρχοντες μαθόντες τὰ ἐν Κεφαλληνίᾳ εἶχον προκαλέσει τὴν ἀποπομπὴν του. Ἐπανέστρεψεν διὰ τοῦτο εἰς Κεφαλληνίαν, καὶ ἀρκετὸν ἔτι διαμείνας ἦλθεν εἰς Κέρκυραν, ἐνθα κατὰ πρῶτον καλῶς ὑπεδεξιώθη· ἐπειδὴ ὅμως, ἐνόσω ἔμεινε διδάσκων, ἀήρῳα συνήρχοντο τὰ πλήθη

ἀπὸ τῆς παρακειμένης Στερεᾶς καὶ τῶν λοιπῶν νήσων, ἡ ἐξουσία φοβηθεῖσα τὴν συρροὴν καὶ ὑποκινουμένη ὑπὸ τῶν ἀρχόντων διέταξεν αὐτὸν ν' ἀπέλθῃ· ὁ δὲ μακάριος ἵνα μὴ γίνῃ αἷτιος ἀπαισιῶν, ἀπέπλευσεν εἰς τὴν ἀντίπεραν Ἠπειρον, καὶ ἐξηκολούθησε τὸ κήρυγμα καθ' ὅλην τὴν Ἀλβανίαν.

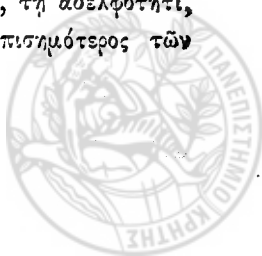
Οἱ Ἑβραῖοι τῆς Ἠπείρου διὰ μυρίων μέσων ἐσυκοφάντησαν τὸν Κοσμᾶν παρὰ τῷ σατράπῃ τῆς Ἠπείρου Κούρτ-πασᾶ, ὡς ἀνθρωπὸν φιλοπόλεμον, καὶ ὄργανον ἐπαναστάσεως· ἀλλὰ προσκληθεὶς ἐνώπιον αὐτοῦ εἰς Βεράτιον τοσοῦτον κατέθελε τὸν ἄγριον ἐκεῖνον Ἀλβανὸν, ὥστε οὗτος καταγοητευθεὶς ἐδώρῃσατο θρονίον κεκαλυμμένον διὰ μεταξοπίπτου, ἵνα ἐπ' αὐτοῦ ἀναβαίνων κηρύττῃ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ. Οἱ φθονεροὶ διῶκται δὲν καθησύχασαν, καὶ μετ' οὐ πολὺ εὔρον ὄργανον τῶν μουσαρῶν σχεδίων τῶν ὀθωμανόν τινα εἰσπράκτορα, ὅστις ἀναγγεῖλας εἰς τὸν σατράπην, ὅτι ἕνεκα τῆς συρροῆς τῶν κατοίκων περὶ τὸν ἱερομόναχον Κοσμᾶν ἔχερσώθησαν αἱ γαῖαι, καὶ δὲν ἀπετίοντο οἱ φόροι, ἔλαβε τὴν διαταγὴν νὰ παρεμποδίσῃ τὸ κακόν· αὐτὸς δὲ ἀλλοίαν σημασίαν εἰς τὴν διαταγὴν ἀποδοῦς συνέλαβε τὸν ἱεροκήρυκα καὶ κρυφίως διέταξε τὸν θάνατον αὐτοῦ⁽³⁾· οἱ δῆμιοι παραλαβόντες τοῦτον ὠδήγησαν πρὸς τι δένδρον, καὶ τῷ ἀνήγγειλαν τὴν πρόθεσιν· ὁ νεομάρτυς ἐν χριστιανικῇ γαλήνῃ ἔστρεψε τὰ βλέμματα πρὸς τὸν οὐρανόν, καὶ ἀναφωνήσας τὸ ψαλμικόν « διήλθομεν διὰ πυρὸς καὶ » ὕδατος, καὶ ἐξήγαγες ἡμᾶς εἰς ἀναψυχὴν », μετὰ φιλοσοφικῆς τωόντι καρτερίας ὑπέμεινε τὸ μαρτύριον, ἐκτελεσθὲν τῇ 24 Αὐγούστου 1779⁽⁴⁾.

Ζωηρὰ τηρεῖται μέχρι τοῦ νῦν ἡ μνήμη τοῦ θεσπεσίου ἱεροκήρυκος καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα, καὶ ἡ ἐκκλησία ὄντως ἐκτιμῆσασα τοὺς πόνους, τὰς ἀρετὰς, καὶ τὸ καρποφόρον τῆς διδασκαλίας, ἐν τῇ χορεία τῶν ἁγίων κατέλεξε τὸν ἱερομάρτυρα Κοσμᾶν, ἰσαπόστολον προσαγορεύσασα, καὶ τὴν ἡμέραν τοῦ θανάτου αὐτοῦ ὡς ἑορτὴν θρησκευτικὴν θεσπίσασα.

Ὁ Κοσμᾶς ἐκτὸς τοῦ ὅτι κατέπαυσε πολλὰς κακὰς καὶ βαρβαρικὰς ἐξέεις, καὶ ἐστερέωσε τὸν λαὸν ἐν τῇ πίστει, τῇ ἀδελφότητι, καὶ τῇ πρὸς τὴν πατρίδα ἀγάπῃ, ἐγένετο καὶ ὁ ἐπιστημότερος τῶν

(³) Ἀρχιμαντιᾶ Ἠπειρωτικῆ, σελ. 268.

(⁴) Σέφγρος ὁ Μακρᾶτος γράφει κατὰ λάθος 1772.

ἑλληνικῶν γραμμάτων εὐεργέτης, διότι διακόσια δέκα σχολεῖα συνεστήθησαν τῇ προτροπῇ τοῦ αὐτιδίου τούτου.

Ἔϊνε ἀκατανόητος ὁ πρὸς τὴν μνήμην τοῦ ἁγίου τούτου ἀνδρὸς σεβασμὸς καὶ αὐτῶν τῶν Τούρκων. Ὁ Κοῦρτ-πασὰς ἅμα μαθὼν τὸν θάνατον τοῦ Κοσμᾶ, διέταξε τὴν θανάτωσιν τοῦ βαρβάρου εἰσπράκτορος, μόλις σωθέντος διὰ τῆς μεσιτείας ἰκαγῶν προϋχόντων τοῦ Μπερατίου. Ὁ δὲ τρομερὸς τῆς Ἡπείρου σατράπης Ἀλήπασας, τοιαύτην ἔδειξε πρὸς ἐκείνον εὐλάβειαν, ὥστε περὶ τὸ 1804 ἰδίαις δαπάναις ἀνήγειρε λαμπρὰν φερώνυμον μονὴν εἰς Καλκουτάση, χωρίον τοῦ Μπερατίου, ὅπου ἀπηγχονίσθη ὁ ἅγιος. Ὡς μοι εἶπεν ὁ κ. Λάμπρος ὁ αὐτός Ἀλῆς παρήγγειλεν εἰς τὸν πάππον του, ἐπιδέξιον τῶν Καλαφύτων Χρυσόχρον, τὴν ἀργυρᾶν τοῦ Κοσμᾶ κάραν ἅμα δὲ λαθῶν διεπέρασε τρεῖς διὰ τῆς γενειάδος εἰς σημεῖον βαθυτάτου σεβασμοῦ, λέγων πρὸς τοὺς παρευρεθέντας Ὀθωμανοὺς, τοὺς μεμψιμοιρήσαντας ἐπὶ τῇ πράξει « φέρετέ μου ἕναν Μουσουλμάνον σὰν αὐτὸν τὸν Χριστιανόν, νὰ τοῦ φιλήσω καὶ τὰ πόδια ». Διάφορα δ' ἐπεισόδια καταδεικνύοντα τὴν τοιαύτην πρὸς τὸν ἅγιον εὐλάβειαν τῆς θηριώδους ἐκείνης ἑλληνομάστιγος διηγήσατό μοι ὁ ἐπιζῶν Ἀθ. Λοιδωρῆκης, εἷς τῶν γραμματέων αὐτοῦ διατελέσας.

Τὸν Κοσμᾶν καταλλήλως ἐν ὀλίγοις ἐγκωμίασε Σέργιος ὁ Μακρᾶτος, καὶ διὰ μακρῶν ὁ συντάξας τὴν ἀκολουθίαν αὐτοῦ, ὡς ἁγίου, Σάπφειρος Χριστοδούλου ἐκ Γραμμένου τῆς Ἡπείρου. Ἐκ ταύτης δ' ἠρύσθημεν καὶ ἡμεῖς τὰ πλείστα τῶν περὶ τοῦ βίου αὐτοῦ ἐκτεθέντων.

Αἱ διδαχαὶ τοῦ Κοσμᾶ εὑρῆνται παρὰ διαφόροις χειρόγραφοι, καὶ μία ἐκ τούτων ἐξετυπώθη τῷ 1865 ἐν Κερκύρᾳ ὑπὸ τινος φιλελευθούς. Μία δ' ἐξ αὐτῶν ἐκφωνηθεῖσα ἐν Γαλαξειδίῳ τῇ 13 ὀκτωβρίου 1771 εὑρῆται χειρόγραφος παρ' ἐμοί. Διάφορα δ' ἕτερα πονήματα αὐτοῦ εὑρῆνται ἐν τῇ μονῇ τοῦ Προυσοῦ, καὶ ἐν Ἀθωνί.

Καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Χρῦσανθος, λόγιος καὶ ὑπὸ τῶν αὐτῶν αἰσθημάτων φλεγόμενος, μνημονεύεται ὑπὸ Σεργίου τοῦ Μακρᾶτου.

Ἴνα καταδειχθῇ ὁ ὑπὲρ τῆς παιδείας ἔνθερμος ζῆλος τοῦ ἀειμνήστου Κοσμᾶ, παρεντιθέμεθα δύο ἐπιστολάς αὐτοῦ τὴν μὲν πρὸς τὸν ἐν Νάξῳ σχολαρχοῦντα αὐτάδελφόν του Χρῦσανθον, τὴν δ' ἑτέραν πρὸς τοὺς κατοίκους Πρεβέζης (1).

(1) Ἀμφότεραι αἱ ἐπιστολαὶ ἐχορηγήθησάν μοι ὑπὸ τοῦ ἱεροδικαίου Χριστοφόρου Κοντοῦ τοῦ Ἀκαρῆνος, φιλοπόνως ἀσχολουμένου εἰς ἐξακρίβωσιν τῆς ἱστορίας τῶν

*Παρουσιώτατε ἀγαπητέ μοι ἀδελφὲ κὲρ Χρῦσανθε
ἀσπάζομενος προσκυνῶ σε, καὶ παρακαλῶ
τὸν ἅγιον Θεὸν διὰ τὴν ψυχικὴν σου
καὶ σωματικὴν ὑγίαιαν.*

Χάριτι θεῶν, ἀδελφὲ, ὑγιαίνω ὁπωσοῦν, ψυχικὰ δὲ Κύριος οἶδε. Τὰ κατ' ἐμὲ δὲ καὶ περὶ ἐμὲ φαίνονται πολλὰ καὶ ἀπίστευτα εἰς τοὺς πολλοὺς, καὶ μήτε ἐγὼ δύναμαι νὰ τὰ καταλάβω· τόσκι δὲ μόνον λέγω σοι διὰ νὰ δοξάσῃς τὸν Κύριον, καὶ νὰ χαρῆς, ὅτι γίνεται ἀρκετὴ μετάνοια εἰς τοὺς ἀδελφούς. Ἔως τριάκοντα ἐπαρχίας περιῆλθον, δέκα σχολεῖα Ἑλληνικὰ ἐποίησα, διακόσια διὰ κοινὰ γράμματα, τοῦ Κυρίου συνεργοῦντος καὶ τὸν λόγον μου βεβαιοῦντος διὰ τινων ἐπακολουθησάντων σημείων, κλῆν δόξα τῶ λέγοντι ἡ γὰρ δύναμις μου ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται. Περιέρχομαι δὲ κατὰ τὸ παρὸν τὴν Παραμυθίαν καὶ Μαργαρίτην. Ἐλπίζω δὲ εἰς ὀλίγον καιρὸν νὰ σὲ ἀπολαύσω, ἂν θέλῃ ὁ Θεός. Περιῆλθον δὲ καὶ τὴν πατρίδα καὶ πάντες οἱ συγγενεῖς σὲ προσκυνοῦσι καὶ οἱ φίλοι. Ἀσπάζομαι δὲ καὶ τὸν πανιερώτατον Δεσπότην, καὶ εὐχόμαι πάντας τοὺς ἐν Χριστῶ ἀδελφούς. Ὑγίαινε ψυχικὰ καὶ σωματικά.

Δέκα χιλιάδες Χριστιανοὶ μὲ ἀγαπῶσι, καὶ ἕνας μὲ μισεῖ.

Χίλιοι Τοῦρκοι μὲ ἀγαπῶσι, καὶ ἕνας ὄχι τόσον.

Χιλιάδες Ἑβραῖοι θέλουσι τὸν θάνατόν μου, καὶ ἕνας ὄχι.

αοψθ' Μαρτίου 6'.

Ὁ σὸς ἀδελφὸς

ΚΟΣΜΑΣ ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΟΣ

*Εὐγενέστατοι ἀγαπητοὶ μου ἀδελφοὶ οἱ κατοικοῦντες
τὴν χώραν Πρέβεζαν σᾶς ἀσπάζομαι, καὶ παρα-
καλῶ τὸν ἅγιον Θεὸν διὰ τὴν ψυχικὴν
καὶ σωματικὴν σας ὑγίαιαν.*

Ἐγὼ, ἀδελφοί μου, ὡς δούλος Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἀνάξιος περιερχόμενος καὶ διδάσκων τὸ κατὰ δύναμιν τοὺς χριστιανοὺς ἦλθα καὶ ἐδῶ καὶ βλέποντας, ὅτι δὲν ἔχετε σχολεῖον ἐπαραινίησα τοὺς χριστιανοὺς, καὶ ἔδωσαν τὸ κατὰ δύναμιν, καὶ προαίρεσιν διὰ τὸ σχολεῖόν σας. Πρέπει δὲ καὶ ἡ εὐγενεία σας πάντες νὰ βοηθᾶτε πάντοτε τὸ σχολεῖον σας ἐξ ἰδίων πόνων, ἢ κοινῶς ἀπὸ τὴν χώραν, ἢ καὶ ἀπὸ τὰ βακούφια, διὰ νὰ λάβετε καὶ παρὰ Θεοῦ τὸν μισθόν σας, καὶ τιμὴν παρὰ ἀνθρώπων. Εἶμαι δὲ καὶ ἐγὼ χρεώστης νὰ παρακαλῶ τὸν Κύριον τὸν εὐλογοῦντα τὰ πάντα νὰ εὐλογήσῃ τὴν χώραν σας καὶ τὸ σχολεῖον καὶ τὰ παιδιὰ σας καὶ νὰ σᾶς ἀξιώσῃ νὰ ζήσητε καὶ ἐδῶ καλὰ

Ἄκαρνανων καὶ Αἰτωλῶν ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων. Καὶ ἡ μὲν πρώτη σώζεται ἐν πρωτοτύπῳ ἐν τῇ μονῇ τῆς Προυσῶ, ὅθεν ἀντεγράφη, ἡ δὲ πρὸς τοὺς κητόικους Πρεβεζῆς εἶναι ἀυτόγραφος τοῦ Κοσμᾶ καὶ εὐρίσκεται εἰς τὰς χεῖρας τοῦ ἀνω ἱεροδικαίου.

καὶ θεάριστα, καὶ νὰ σὰς βάλῃ καὶ εἰς τὸν παράδεισον νὰ χαίρεισθε καὶ νὰ εὐφραίνεσθε, καὶ νὰ δοξάζετε τὴν ἀγίαν Τριάδα. Ἀμήν.

Ἐβάλα δὲ καὶ ἐπίτροπον τὸν παππᾶ κύρ Νικόλαον Κεραμίδα, καὶ τὸν κύρ Ἀναστάσιον παππᾶ Ῥίζον, νὰ κρατοῦν καὶ νὰ κυβερνοῦν τὸ ἄνωθεν σχολεῖον. Ἐπι δὲ καὶ ἐπιστάτας καὶ βοηθοὺς αὐτῶν τὸν κύρ Ἀἴμμον τοῦ Χρήστου, καὶ τὸν κύρ Σπύρον τοῦ Γεωργίου Λάμπρου, καὶ τὸν κύρ Χρῆστον τοῦ Γεωργίου νὰ βοηθοῦν τὸ αὐτὸ σχολεῖον, καθὼς ὁ Κύριος τοὺς φωτίσει. Καὶ ἂν σὰς τύχη κἀνένα ἐμπόδιον ἀπὸ τοὺς ἐξουσιαστὰς τῆς αὐτῆς χώρας νὰ τὸν εὐγάnete ἔξω ἀπὸ τὸ σύνορον, ὅθεν σὰς φανῇ εὐλογον. Ταῦτα καὶ ὑγιαίνετε ἐν Κυρίῳ.

α ψοθ' Ἀπρίλιος. ΚΟΣΜΑΣ ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΟΣ εὐχέτης σας.

Σεραφεῖμ ὁ Ἡπειρώτης.

Ἐγεννήθη ἐν Ἡπειρῷ, καὶ τὸ μοναχικὸν ἀσπασθεὶς στάδιον ἐχειροτονήθη μητροπολίτης Φιλιππουπόλεως μετὰ δὲ τὴν παραίτησιν Καλλινίκου τοῦ Β'. προβιβάσθη εἰς τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον ὁ Σεραφεῖμ Β'. (1757). Ἐπὶ τρία ἔτη καὶ μῆνας ὀκτὼ καλῶς τὴν ἐκκλησίαν διοικήσας, διὰ τῆς ραδιουργίας πολλῶν καθήρεθ (26 Μαρτίου 1760) καὶ ἐξωρίσθη εἰς Ἀθῶνα μετ' οὐ πολὺ δὲ κρύφα ἐκεῖθεν ἐλθὼν εἰς τὴν βασιλεύουσαν ἠθωώθη, καὶ ἐπανέστρεψεν εἰς τὸ ἡσυχαστήριόν του. Ὡν ἀνὴρ φιλελευθέρων αἰσθημάτων, ἅμα κατῆλθεν εἰς Αἰγαῖον ὁ Ῥωσσικὸς στόλος, εἰσῆλθε καὶ ἐντίμως δεξιωθείς ὑπὸ τῶν ἐλευθερωτῶν Μοσχόβων ἤρξατο νὰ ἐκδίδῃ πατριαρχικὰς ἐγκυκλίους προτρέπων εἰς ἐπανάστασιν τοὺς χριστιανούς· ταύτας δὲ λαβὼν ὁ πατριαρχεῖων Θεοδοσίος ὁ Β' συνεκάλεσε σύνοδον, ἥτις τὸν μὲν Σεραφεῖμ καθήρεσε παντὸς ἐκκλησιαστικοῦ ἀξιώματος, πρὸς δὲ τὸν λαὸν ἐκδοῦσα προκηρύξεις προέτρεπε καὶ ἐξώρκιζεν εἰς εἰρήνην καὶ ἡσυχίαν.

Ἀποχωρησάντων τῶν Ῥώσσιων συναπῆλθε καὶ ὁ Σεραφεῖμ, πολλῆς δὲ τιμῆς καὶ φιλοξενίας ἀπολαύσας ἐν τῇ Ῥωσσικῇ αὐλῇ ἀπεβίωσε καὶ ἐτάφη παρὰ τὸ Κίαιβον, ὅπου διέτριβε.

Διετέλεσεν ὁ μακάριος εἰς τῶν τότε λογίων, ἐνθέρμως ὑποστηρίξας τὴν παιδείαν, καὶ οὐκ ὀλίγον συντελέσας εἰς τὴν χριστιανικὴν κατάρτισιν τῶν ὁμοδόξων του. Σέργιος ὁ Μακραῖος (1) λέγει ταῦτα·

» Ἦν δὲ ὁ παναγιώτατος κύριος Σεραφεῖμ Ἡπειρώτης τὸ γένος, εὐσεβῆς
 » ἐξ εὐσεβῶν, εὐπατρίδης, φιλογενῆς, φιλότιμος, τολμηρὸς, γενναῖος, νοήμων,
 » εὐμαθὴς μᾶλλον ἢ πολυμαθῆς, ὀρημητικὸς οἷς ἐδόκει συμφέρειν, δυσανάλακτος ὧν εἶχετο· ἐν πράγμασιν εὐεπὴβολος, εὐμήχανος τὰ ἀρέσκοντα αὐτῷ

(1) Πατριαρχικῆ, 50ετηρίς· (ἀνέκδοτος).

» διαπράξασθαι τὸν ἐπιχωριάζοντα τρόπον· παρεζήλου γὰρ καὶ ἐξέμαθε τῶν
 » κρατούντων τὴν πολιτικὴν καὶ τὸ ἀρχικὸν αὐτῶν ἥθος ἀπεμάξατο. Σύν-
 » αιδε μέντοι καὶ τῆς ἰδίας ἀξίας τὰ καθήκοντα, ἐν οἷς περὶ τὰ μέγιστα
 » ἐφιλοτιμεῖτο, καὶ τοῖς εἰλικρινῆ τὴν ἀρετὴν κατορθοῦσιν ἡτμενίζετο, καὶ
 » διάπυρος ζηλωτὴς ἦν τῶν ὀρθοδόξων δογμάτων καὶ τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ
 » Θεοῦ κηδεμῶν ἐπιμελέστατος.

» Ἠγάπα δὲ καὶ τὴν σοφίαν καὶ πεπαιδευμένους, καὶ τούτοις ἔχαιρεν
 » ὀμιλῶν, καὶ τιμᾶν ἐφιλοτιμεῖτο· διὸ καὶ τῆς αὐτῶν ἐφρόντιζε συστάσεως,
 » καὶ σχολείων εἶχε πρόνοιαν, καὶ ἐπεὶ τὰ τῆς πολυμαθείας ἑώρα ἐν τῷ γένει
 » ὑποφερόμενα, διαναστῆσαι καὶ ἐπενεγκεῖν διενεοῖτο καὶ κατεσπούδαζε· καὶ τὸν
 » ζῆλον τῆς περὶ αὐτὸν ἱεραῆς συνόδου ἐκπυρώσας καὶ συμπαραλαβὼν συερ-
 » γους, χορηγίαν ἐκ κοινοῦ ἐράνου οὐκ ἀφιλότιμον διαταξάμενος καὶ προσβε-
 » θαιώσας διὰ πατριαρχικοῦ σιγγιλιώδους γράμματος κατεβάλλετο οἰονεὶ ἐξ
 » ὑπαρχῆς θεμέλια μεγαλοπρεποῦς οἰκοδομῆς, καὶ διηνεκοῦς συστάσεως τῆς ἐν
 » Κωνσταντινουπόλει σχολῆς, τέσσαρας ἐν αὐτῇ πάσης ἐπιστήμης καὶ μαθη-
 » σεως διορισάμενος ἐφρόντισε δὲ καὶ περὶ τῆς σχολῆς τοῦ ἁγίου Ὀρους καὶ
 » δεξιωσάμενος καὶ τιμήσας καὶ διὰ πολλῶν πείσας τὸν ἐκ Μεσόβου Νικό-
 » λαον, τοῦ σοφωτάτου διδασκάλου κυρίου Εὐγενίου ταύτην παραιτησαμένου,
 » ἐκέισε ἀπέστειλε, καὶ τὸν μέγαν ἐκείνον Εὐγένιον μεταπεμπάμενος ἀπὸ
 » Θεσσαλονίκης, ὑπερβαυμάζων καὶ τιμῶν καθίστη διδάσκαλον τῆς ἐν τῇ
 » Κωνσταντινουπόλει σχολῆς, ὥστε ἐπὶ τὸ τρίτον ἔτος τῆς αὐτοῦ πατριαρ-
 » χίας τὴν παροικίαν τοῦ Φαναρίου Ἀθηνόπολιν κατεστήσατο. Ἐκεῖ γὰρ
 » Εὐγένιος ὁ πολὺς ἦν τότε θεολογῶν, ἐκεῖ Δωρόθεος φιλοσοφῶν, ἐκεῖ ῥητο-
 » ρεῦσαν Κριτίας, ἐκεῖ Ἀνανίας τὰς λογικὰς τέχνας διδάσκων, ἐκεῖ ἑσμός
 » φιλοσόφων, καὶ φιλόλογων σμῆνος, καὶ θεολόγων θίασος, ἐφ' οἷς ἦδετο πᾶς
 » τις φιλογενῆς, μάλιστα δὲ οἱ χορηγοὶ καὶ συνίστορες.»

Χριστόδουλος Ἀκαρνάν.

Ἐγεννήθη τῷ 1733 εἰς Ξηρόμερον ἐκ πατρὸς Εὐσταθίου ἡκροά-
 » σατο ἄλλων τινῶν διδασκάλων, καὶ αὐτοῦ τοῦ Βουλγάρως ἐν τῇ
 » Ἀθωνιάδι Σχολῇ. Προσκληθεὶς δ' ὕστερον εἰς Βιέννην ὡς διδάσκαλος
 » μετέβη ἐκεῖ καὶ ἐδίδασκεν εἰς διαφόρους· εἶτα ἦλθεν εἰς Λειψίαν,
 » ἔνθα καὶ τὸ ζῆν ἐξέμετρησε τῷ 1793 Αὐγούστου 15.

Ποτισθεὶς τὸν ἰὸν τῆς τότε ἐπιπολαζούσης δημοκρατικῆς φιλοσοφίας,
 » παρεξέκλινεν ὁ ἀνὴρ εἰς ἀτόπους φιλοσοφικὰς δοξασίας, καὶ ἐπέσυρε
 » κατ' αὐτοῦ τὰς ἀρὰς τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, ἀναθεματισθεὶς καὶ
 » ἀποδιωχθεὶς τῆς χριστιανικοῦ ποιμένης. Ὁ ἐκ Ῥαφάνης Γοθδελάς δρι-
 » μὺς ἐπέπεσε κατ' αὐτοῦ, καὶ ἐπισωρεύων ὄρμαθους ὕβρεων διέσυρε
 » βαναύσως ἓνα ἐπίσημον τοῦ ἡμετέρου ἔθνους λόγιον, πρὸς οὐδὲν σε-
 » βασθεὶς τὸν ὑπὸ τὴν πλάκα τοῦ τάφου κοιμώμενον Ἀκαρνᾶνα, ὅστις
 » ἐὰν ἔζη ἠδύνατο καταλλήλως ν' ἀντιμετρηθῆ πρὸς τὸν ὕβριστήν.

Πολλοὺς τότε παρέσυρεν ὁ θριαμβεύων χείμαρρος τῆς Γαλλικῆς ἐπανάστασεως, καὶ πολλαὶ καρδίαι θερμοκεφάλων νεωτεριστῶν συμπαθοῦσαι ὑπὲρ τῶν κηρυχθεισῶν νέων ἰδεῶν εἶδον δυστυχῶς καὶ τὰς θρησκευτικὰς ἐκείνας ἀλογίας ὑπὸ τὸ πρίσμα ἀκαταλογίστου ἐνθουσιασμοῦ. Τοιοῦτος ἐγένετο καὶ ὁ Χριστόδουλος, ἀνὴρ ἄλλως τε οὐδέποτε τῶν τότε ὑστερος κατὰ τὴν εὐρυμάθειαν, καὶ τὴν ἑλληνικὴν ἰδίως παιδείειν.

Ὁ Ζαβίρας λέγει ὅτι διατρίβων ἐν Λειψία εἶδεν ἐν τῷ δάσει τοῦ Ῥοζεντάλ ἐπὶ μιᾶς πλατείας μεμονωμένον τὸ μνημα τοῦ Χριστοδούλου, ἐφ' οὗ ἀνέγνω τὴν ἐξῆς ἐπιγραφὴν τεθεισαν παρὰ τῶν μαθητῶν του· « Ἐνταῦθα κεῖται ὁ φιλοσοφικῆ σπουδῆ καὶ τῆ τῶν ὄντων θεωρία τὸν ἑαυτοῦ βίον ἀφοσιώσας λογιώτατος Χριστόδουλος Εὐσταθίου ὁ ἐξ Ἀκαρνανίας, γεννηθεὶς μὲν τῷ ἔτει 1733, θανὼν δὲ τῷ 1793, Αὐγούστου 15 ».

Συγγράμματα.

—Περὶ φιλοσόφου, φιλοσοφίας, φυσικῶν, μεταφυσικῶν, πνευματικῶν καὶ θείων. Ἐν Βιέννῃ 1786.

—Ἀληθῆς πολιτικῆ, ἧτις διαιρεῖται εἰς δύο κεφάλαια· χρήσιμα καὶ ἀναγκαῖα πρὸς διακόσμησιν καὶ στολισμὸν τῶν εὐγενῶν ἀνδρῶν, διδάσκουσα οὐ μόνον ἀποφεύγειν τὰ ἐλαττώματα, ἀλλὰ μὴν καὶ ὡς οἶόν τε καὶ τὴν ἀρετὴν ἀσπάζεσθαι, μεταφρασθεῖσα ἐκ τῆς γαλλικῆς εἰς τὴν ἡμετέραν ἀπλὴν διάλεκτον. Ἐνετίησι 1781, παρὰ Νικολάω Γλυκεί.

—Ἀπάντησις ἀνωνύμου πρὸς τοὺς αὐτοῦ ἄφρονας κατηγοροὺς ἐπονομασθεῖσα περὶ θεοκρατείας, ὅτι ἅπας ὁ λόγος περὶ τούτων στρέφει. 1793, ἐν Λειψία τῆς Σαξωνίας.

Τὸ τελευταῖον πονημάτιον εἶνε κυρίως τὸ δὸν ἀφορμὴν εἰς τὰ ἐκτεθέντα. Νεόφυτος Ζ' ἀφώρτισεν αὐτόν· τὸ δὲ ἀφοριστικὸν μετὰ σχολίων ἐξέδωκεν ἐν Βουδῆ ἀνωνύμως τῷ 1800 ὁ Δημ. Γοβδελάς, γράψας καὶ τὴν σατυρικὴν Ἀκολουθίαν ἑτεροφθάλμου καὶ ἀντιχριστοῦ Χριστοδούλου τοῦ ἐξ Ἀκαρνανίας, ἐκδοθεῖσαν τῷ 1793.

Θεόδωρος Ἀναστασίου Καβαλιώτης.

Ἐγεννήθη ἐν Καβάλα τῆς Μακεδονίας, καὶ διὰ συνδρομῆς τοῦ σωματοῦ τοῦ χαλκῶν πεμφθεὶς εἰς Ἰωάννινα ἐμαθήτευσεν ὑπὸ Εὐγένιον τὸν Βούλγαριν· μεθ' ἱκανὸν χρόνον ἀπελθόντος τοῦ Εὐγενίου εἰς Κοζάνην παρηκολούθησεν αὐτόν καὶ ὁ Θεόδωρος, ὅστις ὑστερὸν ἐλθὼν εἰς Μοσχόπολιν προέστη ἐπὶ τρία ἔτη τῆς ἐνταῦθα ἰδρυθείσης Ἀκαδημίας, καὶ νυμφευθεὶς μετὰ Μοσχοπολίτιδος ἐχειροτονήθη ἱερεὺς, καὶ μετ' ὀλίγον ὠνομάσθη μέγας πρωτοπαπᾶς. Ἐδίδαξεν ἔτι ἐπὶ ἀρκετὰ

ἔτη, καὶ ὕστερον ἀναβὰς εἰς Κωνσταντινούπολιν διορίσθη διὰ πατριαρχικοῦ γράμματος ἱεροκήρυξ τοῦ θρόνου τῆς πρώτης Ἰουστινιανῆς Ἀχρῖδων. Ἐρωτι εὐρυτέρας μαθήσεως ἦλθεν εἰς Γερμανίαν, καὶ ὕστερον διὰ Βενετίας ἐπανέστρεψεν εἰς Μοσχόπολιν, ἔνθα καὶ ἀπεβίωσε περὶ τὸ 1786 ἔτος.

Ὁ Καβαλιώτης ἦν ἐκ τῶν ὀλίγων διδασκάλων τοῦ ἡμετέρου γένους, γραμματικὸς ἄριστος, καὶ κατὰ Ζαβίραν, δαιμόνιος. Πολλοὶ καὶ διάφοροι ἐγένοντο οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἐξ ὧν ἡμεῖς γνωρίζομεν τοὺς ἐξῆς γράψαντας ἐπιγράμματα ἠρωελεγεῖα, καρικινὰ, καὶ ἰαμβικὰ εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ διδασκάλου των συγγραφεῖσαν γραμματικὴν, Τέρπον Μάνον διδάσκαλον τῆς ἐν Κοριτζᾷ σχολῆς, Βρέτον Ἰσρέα καὶ νομοφύλακα, Νικόλαον Σαμσάλαν, Ναοῦμ Γκούσταν, Σάβαν ἱερομόναχον καὶ διδάσκαλον τοῦ ἐν Βηθουκίῳ σχολείου, Γεώργιον Νικολαΐδην Τούρταν, Ναοῦμ Νικολάου Τούρταν, Ἀμβρόσιον ἱερομόναχον τῆς μονῆς τοῦ ἁγίου Ναοῦμ, Θωμᾶν Ἀναστασιάδην ἀδελφιδοῦν τοῦ Καστορίας Χρυσάνθου, Ἰωάννην Ποσάμαν.

Συγγράμματα.

— Εἰσαγωγή εἰς τὰ ὀκτὼ μέρη τοῦ λόγου. Ἐν Μοσχόπολει 1760 καὶ Ἐνεσίρσι 1774.

— Λεξικὸν Ἑλληνικὸν ἀπλοῦν, βλαχικὸν, καὶ ἀλβανικόν.

— Ἐπη πρὸς τὸν ἐξαρχικῶς ἐν Μοσχόπολει ἐπιδημήσαντα Ἰωαννίκιον Χαλκηδόνος ἐν ἔτει 1750 Μαΐου 2. (ἐξεδόθησαν ἐν Μοσχόπολει μετ' ἄλλων ἐπῶν διαφόρων διδασκάλων) (1).

— Περὶ τῆς ἐν Μοσχόπολει Ἀκαδημίας.

— Μετάφρασις ἀλβανικῆ τῆς Καινῆς Διαθήκης (2).

Θεοφάνης ὁ ἐξ Ἀγράφων

Ἐγεννήθη ἐν Βρανιανοῖς τῶν Ἀγράφων, καὶ ἐμαθήτευσεν ὑπὸ Ἀναστάσιον τὸν Γόρδιον, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ὁποίου ἐλθὼν εἰς Ἰωάννινα ἤκουσε τὰ λοιπὰ τῶν μαθημάτων παρὰ Μπαλάνω. Ἐπιστρέψας εἰς τὴν πατρίδα του ἐμόνασεν εἰς τὸ πλησίον τῆς κώμης Φουρνᾶς μονιδριον τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, ἔνθα καὶ ἐδίδαξεν ἐκλεκτοὺς τινὰς μαθητὰς, ὡς Ἰωάννην τὸν ἐξ Ἀγράφων, Σέργιον τὸν Μακραιὸν καὶ Κύριλλον, τὰ γραμματικὰ, τὴν λογικὴν καὶ ἀριθμητικὴν. Ἐκ τούτων ὁ μὲν Ἰωάννης ἐδίδαξεν εἰς τὴν ἐν Ἰασίῳ αὐθεντικὴν σχολὴν, καὶ μετέφρασε διάφορα ἐκ τοῦ γαλλικοῦ, συγγράφας καὶ μέγα Ἑλληνικόν

(1) Ζαβίρας.

(2) Han, Halbanesische Student.

Λεξικόν· ὁ Μακραιοῦς ἐδίδαξεν ἐν Κωνσταντινουπόλει· καὶ ὁ Κύριλλος διατρίψας ἔπειτα παρὰ Μπαλάνω χρόνους δέκα, προέστη ὕστερον τῆς ἐν Κοζάνη σχολῆς, καὶ μετὰ ταῦτα ζητηθεὶς ὑπὸ τῶν Θεσσαλονικέων ἐσχολάρχησε καὶ ἐν τῇ μητροπόλει τῆς Μακεδονίας, καὶ ἐπὶ τέλους ἀπῆλθεν εἰς τὸ Ἁγιώνυμον Ὅρος, ἔνθα καὶ παρέμεινε πάσχω·ν ἐκ νευροποδαλγίας⁽¹⁾.

Ὁ Θεοφάνης ἐξεμέτρησε τὸ ζῆν ἐν τῇ μονῇ τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς περὶ τὸ ἔτος 1779.

Συνέταξε λόγους πανηγυρικοὺς εἰς τὴν Θεοτόκον, καὶ τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ⁽²⁾.

Θεόκλητος Καρατσᾶς.

Ἐγεννήθη ἐν Κωνσταντινουπόλει περὶ τὸ ἔτος 1728, καὶ ἦτο, κατὰ Ζαβίραν, ἀνὴρ ἐλλόγιμος καὶ εἰδήμων οὐ μόνον τῆς ἑλληνικῆς, ἀλλὰ καὶ τῆς λατινικῆς καὶ ἰταλικῆς διαλέκτου, καὶ μάλιστα τῆς ἀραβικῆς, συριακῆς, περσικῆς, καὶ τουρκικῆς γλώσσης. Ἐχρημάτισε κατὰ πρῶτον γραμματεὺς τῶν ἐν Βλαχία ἡγεμόνων, ἔπειτα τοῦ κοινού τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, ὕστερον δὲ παραιτήσας καὶ τιμὰς καὶ δόξας ἀπῆλθεν εἰς Ἄθωνα καὶ τὴν μοναχικὴν ἀσπασάμενος πολιτείαν ἔζη ἐν τῇ σκήτῃ Καυσοκαλυβίτου παρὰ τῷ εὐδοκίμῳ καὶ ἐναρτέῳ Παϊσίῳ. Ὅταν ὁ Ἀλέξιος Ὁρλώφ, κατῆλθεν εἰς τὸ Δίγαϊον πέλαγος πρὸς ἐπανάστασιν τῆς Ἑλλάδος, ἐπειδὴ ἔλαβεν ἀνάγκην καλοῦ διερμηνέως πρὸ πάντων τῆς ἀραβικῆς, ἔπεμψε κρυφίως στρατιώτας μεθ' ἑνὸς πλοίου εἰς τὸ Ἅγιον Ὅρος ἵνα συλλαβόντες φέρωσι τὸν Θεόκλητον, τὸν ὁποῖον ὡς καταλληλότερον πάντων τῶ εἶχον συστήσει. Συλληφθεὶς ὁ Καρατσᾶς ἀπήχθη διὰ τῆς βίας εἰς Πάρον, συνοδευόμενος καὶ ὑπὸ τοῦ πνευματικοῦ πατρός του Παϊσίου. Ὁ Ὁρλώφ κρατήσας αὐτοὺς ἐπὶ τρεῖς μῆνας ἠναγκάσθη ἵνα τοὺς ἀπολύσῃ, διότι καθ' ὄλον τὸ διάστημα τοῦτο ἐφαίνοντο καταλελυπημένοι καὶ δυσχεραίνοντες ἐπὶ τῇ βίᾳ οἱ ἐρημόφιλοι μοναχοί.

Αἰτήσει τοῦ Παϊσίου ὁ Θεόκλητος συνέγραψεν εἰς ἀπλῆν φράσιν Νο-

(1) Τοῦ Κυρίλλου φέρονται, κατὰ Ζαβίραν, διάφοροι ἐπιστολαὶ πρὸς Σωφρόνιον, Κύριλλον, καὶ Καλλίνικον τοὺς πατριάρχας περὶ ἐκκλησιαστικῶν ὑποθέσεων καὶ κανονικῶν ζητημάτων. Διὰ πατριαρχικοῦ γράμματος διωρίσθη κοινὸς πνευματικὸς τῶν ἐν Ἄθωνι μοναχῶν. Τοῦτου ἐχρημάτισαν πολλοὶ καὶ καλοὶ μαθηταί, καὶ μεταξὺ τῶν ἄλλων ὁ περίφημος Ἰωάννης Πέζαρος.

(2) Ζαβίρας.

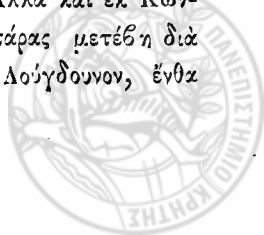
μοκάνονα εἰς χρῆσιν τῶν ἀπλουστέρων, μεταφράσας καὶ τοὺς ἀσκητικoὺς ὄρους τοῦ Μεγάλου Βασιλείου, καὶ ἐκ τοῦ ἀραβικοῦ πολλὰ γράμματα καὶ προσταγὰς τῶν βασιλέων τῆς Αἰγύπτου καὶ Κωνσταντινουπόλεως.

Ἐτελεύτησεν ἐν ἔτει 1777, μόλις ἄγων τὸ πεντηκοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας (1).

Κωνσταντῖνος Τζεχάνης.

Ἐγεννήθη ἐν Μοσχοπόλει τῆς Μακεδονίας ἀπὸ τὸν Χατζη-Γεώργιον Τζεχάνην, καὶ ἐδιδάχθη τὰ τε γραμματικὰ καὶ ποιητικὰ παρὰ Θεοδώρου τοῦ Καβαλιώτου. Ἀποδημήσας ἦλθεν εἰς τὴν Οὐγγαρίαν, χάριν ἐμπορίας, ἀλλὰ πάντοτε κεντούμενος ὑπὸ τοῦ τῆς παιδείας ἔρωτος ἐγκατέλιπε τὸν κερδῶν Ἐρμῆν, καὶ μετέβη εἰς τὸ ἐν Μόδορ γυμνάσιον, ἔνθα ἐπὶ διετίαν ἐφοίτησεν. Ἐγκρατῆς ὅπωςδῆποτε γενόμενος τῆς γερμανικῆς καὶ λατινικῆς γλώσσης ἐσκόπει ἵνα μεταβῆ εἰς Ἑλλάδα πρὸς τελειότεραν κατάρτισιν· διαβαίνων ὅμως ἐκ Βιέννης ἐκρατήθη ὑπὸ τοῦ πατρός του, τὸν ὁποῖον μάτην ὁ Κωνσταντῖνος δακρυρροῶν παρεκάλει. Περὶ τὸ ἔτος 1766 φυγὼν κρυφίως ἦλθεν εἰς Ἑλλάδα πρὸς καὶ μὴδ' ὄβολον ἔχων καὶ ἐγένετο ἀχροατῆς πολυμαθεστάτων διδασκάλων. Μετὰ τριετῆ δὲ διατριβὴν ἀπῆλθεν εἰς τὴν ἀκαδημίαν τῆς Γοττίγγης καὶ μικρὸν ἐνταῦθα παραμείνας μετέβη εἰς Παρισίους, καὶ ἐκεῖθεν εἰς Λονδίνον, καὶ ἐπὶ τέλους εἰς τὴν ἐν Λεῦδῃ τῆς Ὀλλανδίας ἀκαδημίαν, ἔνθ' ἀκούσας τὸν διδάσκοντα τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν καταπαιρόμενον καὶ ἐξευτελιζόντα τοὺς τότε Ἕλληνας, δὲν ἠνέχθη τὸν εἰς τὸ ἔθνος ἀδίκως προσαπτόμενον μῶμον, ἀλλὰ συνθέσας δύο ἔπη ὑπὲρ τοὺς ἐξήκοντα στίχους περιέχοντα, τὸ μὲν εἰς ἔπαινον τῆς Ἀκαδημίας τοῦ Λουγδούνου τῶν Βατάβων (Leyden) τὸ δὲ πρὸς ἔλεγχον τοῦ γαυριῶντος διδασκάλου ἐξέδοτο τύποις ἀμφοτέρα, ἅμα δὲ καὶ τὴν ὑπὸ τοῦ ἄνω καθηγητοῦ εἰς τὸ λατινικὸν γενομένην μετάφρασιν τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων σφαλερὰν ὁ Τζεχάνης δημοσίᾳ κατέδειξε. Ἐκ Λεῦδης ἐπεσκέφθη τὸ Ἀμστελόδαμον, Βενετίαν, καὶ Ῥώμην, καὶ ἐν ἔτει 1771 ἐπανῆλθεν εἰς Βιέννην, ὅθεν τὴν 1 Ἰουλίου 1773 μετέβη εἰς Ἀγγλίαν, καὶ διὰ τῆς Βιέννης κατέβη εἰς Κωνσταντινουπόλιν, ἔνθα δεξιωθεὶς ὑπὸ τοῦ πατριάρχου καὶ τῶν περὶ αὐτὸν ἀρχιερέων συνέθετο διάφορα ποιήματα εἰς ἔπαινον αὐτῶν. Ἀλλὰ καὶ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως μετὰ βραχυχρόνιον διατριβὴν ἀπάρας μετέβη διὰ Βλαχίας εἰς Πολωνίαν καὶ ἐκεῖθεν ἐπανῆλθεν εἰς Λούγδουνον, ἔνθα

(1) Ἀύγουστος.

κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1776 διατρίβων συνέθετο καὶ ἐξέδοτο τὸ εἰς Αἰκατερίνην Β' ποίημα.

Συγγράμματα.

— Ἐγχειρίδιον ἀριθμητικόν, ἤτοι σύντομος, εὐκόλος, καὶ ἀκριβής τοῦ ὀρθοῦ λογαριασμοῦ ἐρμηνεία εἰς κοινὴν ὠφέλειαν τῶν ἀρχαρίων, καὶ ἐξαιρέτως ἐκείνων οἱ ὅποιοι μέλλουσιν εἰς τοῦ Καίσαρος τὸν τόπον νὰ πραγματευθοῦν. Ἐν Ἄλλῃ τῇ Μαγδεβουργικῇ 1769.

— Ἐπος ἠρωελεγειὸν πρὸς Αἰκατερίνην Β'. Lugduni Batavorum 1776.

— Ἐπη δύο ἐν Λουγδούμφ ὁμοίως ἐκδοθέντα, περὶ ὧν ἄνω ἐλέχθη.

— Ποίημα σαπφικὸν εἰς τὸν ἐλλογιμώτατον καὶ εὐγενέστατον Σκαρλάτον τὸν Στούρζαν. Ἐν Βιέννῃ 15 Ἰουλίου 1774.

— Ἐπίγραμμα ἠρωελεγειὸν εἰς τὸν ἐν ἱερομονάχοις ἐλλογιμώτατον καὶ τῆς ἐν Βιέννῃ ἀδελφότητος σεβάσιμον ἐφτημέριον Ἀνθιμον τὸν ἐκ τῆς Ἐλασσῶνος ἱερᾶς μονῆς.

— Ἐπος ἠρωελεγειὸν εἰς τὸν Φιλιππίδην (κατεχωρήθη μετὰ δύο ἄλλων ἐν ἀρχῇ τῆς ἐν ἔτει 1773 ἐκδοθείσης γραμματικῆς τοῦ Μοσχοπούλου).

— Ἐπος ἠρωελεγειὸν εἰς Βικέντιον Ἰωαννοβίτζ τὸν Τεμεσβαρίου ἐπίσκοπον, 25 Φεβρουαρίου 1772.

— Ἐπος εἰς τὸν κόμητα Φραγκίσκον Κολλάριον, 15 Ἀπριλίου 1772.

— Ἐπος σαπφικὸν εἰς τὴν γενέθλιον ἡμέραν τοῦ βασιλέως τῶν Πρώσσων Φρεδερίκου Β'.

— Δύο ἐπιγράμματα πρὸς τὸν ἡγεμόνα Ὑψηλάντην. (ἐξεδόθησαν μὲν ἄλλων ἐν Λειψία).

— Προγύμνασμα γεωμετρικόν, ἤτοι νέα θεωρία τοῦ τετραγωνισμοῦ τοῦ κύκλου, 24 Ἰανουαρίου 1774.

Πρὸς τούτοις ὁ Τζεχάνης μετέφρασεν εἰς τὸ ἑλληνικὸν τὴν βιογραφίαν Γεωργίου τοῦ Καστριώτου, τὴν γραμματικὴν τοῦ Ρενίου ἐκ τοῦ λατινικοῦ, τὴν Κατήχησιν τοῦ Πλάτωνος, καὶ τὸν κανόνα τοῦ ὀρθοῦ καὶ τιμίου βίου ἐκ τοῦ γερμανικοῦ (1).

Νικόλαος Ζερτζούλης.

Ἐγεννήθη ἐν Μετσόβῳ, καὶ ἐμαθήτευσε κατὰ πρῶτον ἐν Ἰωαννίνοις παρὰ Μπαλάνῳ Βασιλοπούλῳ ὕστερον δ' ἐχρημάτισε διδάσκαλος ἐν Τρίκκῃ ἐπὶ δεκαετίαν (1740—50), καὶ ἐκεῖθεν ἐπανελθὼν εἰς Ἰωάννινα ἐδιδάχθη καὶ τὴν λατινικὴν. Μετὰ ὀκτῶ δὲ μηνῶν παρέλευσιν ἀπῆλθεν εἰς Βενετίαν, καὶ ἐκεῖθεν ἐπεσκέφθη πάσας σχεδὸν τὰς Ἀκαδημίας τῆς Εὐρώπης (1752—59), διδασθεὶς οὐ μόνον τὴν λατινικὴν, γαλλικὴν, καὶ ἰταλικὴν διάλεκτον, ἀλλὰ καὶ πάσας σχεδὸν τὰς ἐπιστήμας. Ἐλθὼν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐπέμφθη ὑπὸ τῆς ἱερᾶς

(1) Ζαβίρας.

συνόδου εἰς τὴν Ἀθωνιάδα σχολὴν πρὸς διαδοχὴν Εὐγενίου⁽¹⁾. Ἐκεῖ δ' ἐπέ-
 ἔν ἔτος διδάξας παρητήθη καὶ ἔλθων εἰς Μολδαβίαν προέστη τῆς ἐν
 Ἰασίῳ Ἀκαδημίας, καὶ εὐδοκίμως ἐδίδαξε μέχρι τοῦ ἐν ἔτει 1773
 συμβάντος θανάτου του.

Ὁ Ζερτζούλης ἦν τῶν πολυμαθεστέρων τοῦ καιροῦ του, καὶ οὐδενὸς
 τῶν τότε καλλιεργούντων τὸν Ἑλληνα λόγον δεύτερος. Ἰώσηπος ὁ Μοι-
 σιόδαξ καταριθμῶν τοῦτον μετ' Εὐγενίου καὶ Νικηφόρου τοῦ Θεοτόκη λέγει
 ταῦτα ἐν προλεγομένοις τῆς ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοθείσης ἐν ἔτει 1764 μετα-
 φράσεως τῆς Ἠθικῆς Φιλοσοφίας. « Ἐνας Βούλγαρις Εὐγένιος εἰς τὸ
 » Βυζάντιον, ἓνας Νικηφόρος Θεοτόκης εἰς τὴν Κέρκυραν, ἓνας Ζορ-
 » τούλλιος (sic) Νικόλαος εἰς τὸν Ἄθωνα, εἶναι οἱ πρῶτοι λογάδες
 » ἄξιτοι καὶ οἱ τρεῖς νὰ συγγράφουν, καὶ νὰ παραδίδουν μὲ ἀκρίβειαν
 » πᾶσαν ἐπιστήμην. Ὅλη ἡ Ἑλλὰς πρέπει νὰ τοὺς σεβάξεται, διότι
 » αὐτοὶ σπουδάζουν νὰ ἀνακαλέσουν τὰς Μούσας εἰς τὸν πατριον
 » Ἑλικῶνά των ».

Συγγράμματα.

- Ἀριθμητικὴ καὶ Γεωμετρία Οὐολφίου. (ἐκ τοῦ λατινικοῦ).
- Πειραματικὴ φυσικὴ Πέτρου Μοσχεμβαίμ. (ὁμ.)
- Μέρους τῶν κατὰ Νεύτωνα στοιχείων. (ὁμοίως).
- Λόγοι ἔγκωμιαστικοὶ εἰς Αἰκατερίνην Β'.
- Ἑρμηνεία περὶ ἀναστάσεως Κωνσταντινουπόλεως σύντομος εἰς τοὺς χρη-
 σμούς Λέοντος τοῦ Σοφοῦ. (Ἐγράφη τῷ 1767).
- Ἀκολουθία Ἁγίου Νικολάου τοῦ ἐκ Μετζόβου. (2).

Οἱ αὐτάδελφοι τοῦ Νικολάου Κυριακὸς καὶ Θεόφιλος Ζερτζούλη
 ἦσαν ἐπίσης λόγιοι. Τούτων φέρεται Ἐπίγραμμα εἰς τὴν Εἰσαγωγὴν
 τοῦ Δαρβάρεως.

Νικόδημος Κεφαλλήν.

Ἐγεννήθη ἐν Κεφαλληνίᾳ περὶ τὸ 1713 ἔτος καὶ ἐγένετο εἰς τῶν
 ἱκανωτέρων μαθητῶν τοῦ Δαμῶδοῦ. Μεταβὰς εἰς Σμύρνην διήκουσε
 Δωροθέου, καὶ ὕστερον ἔλθων εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐνεδύθη τὸ μο-
 ναχικὸν σχῆμα καὶ διωρίσθη ἱεροκέρυξ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας. Ἐν
 ἔτει 1777 ἔλθων διὰ τῆς Οὐγγαρίας εἰς Βιέννην ἐξέδοτο τοὺς ἐν Κων-
 σταντινουπόλει ὑπ' αὐτοῦ ἐκφωνηθέντας λόγους ἐπὶ τῆς πατριαρχίας
 τοῦ Κυρίλλου, σκοπῶν ἵνα ταῦτὸ πράξῃ καὶ διὰ τοὺς ὑπολοίπους.

Ἀπεβίωσε τὴν 18 Αὐγούστου 1788.

(1) Ὁ Ζαβίρας εἶδε παρὰ τῇ οἰκογενεῖᾳ τοῦ Ζερτζούλη σωζόμενον τὸ περὶ τούτου
 ἐκδοθὲν πατριαρχικὸν σιγίλλιον. (2) Ζαβίρας.

Ὁ προσωπικῶς γνωρίσας τὸν Νικόδημον Ζαβίρας λέγει περὶ αὐτοῦ ταῦτα.

« Ἦν εἰδήμων τῆς ἑλληνικῆς, καὶ λατινικῆς γλώσσης, εὐδοκίμησας μᾶλλον » ἐν τῇ ῥητορικῇ εὐρρύθια τοῦ λόγου. Οὗτος ὁ κλεινὸς ἀνὴρ ἐν Πέστη ἔτι ὢν » μοὶ ἔδειξε τὴν θεολογίαν τοῦ Κορρασίου, τὴν ὁποίαν, ὡς μοὶ εἶπεν, ἤθελε » νὰ ἐκδώσῃ εἰς τύπον, τὴν σειρὰν εἰς τὸν Ἰωβ, τὴν ὁποίαν ὕστερον ἐξέδοτο » Ἐνετίησιν ὁ ὑποτακτικὸς αὐτοῦ Ἰωάννης, καὶ τὴν πολυφύλλον καὶ διεξοδικήν ἐκείνην θεολογίαν τοῦ διδασκάλου αὐτοῦ Δαμῦδου, ἀλλ' ὁ θάνατός του » ἐστέρησε τὸ γένος μας τοῦ τόσου καλοῦ ».

— Λόγα ψυχωφελεῖς ἦτοι ῥομφαία δίστομος κατὰ τοῦ διαβόλου. Ἐν Βιέννῃ 1788.

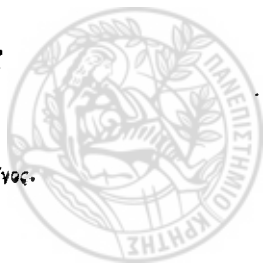
— Λόγοι ἐκφωνηθέντες ἐπὶ τῆς πατριαρχείας Κυρίλλου 1755—56.

Καισάριος Δαπόντες.

Κωνσταντῖνος ὁ Δαπόντες ἐγεννήθη περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΗ' αἰῶνος ἐν τῇ νήσῳ Σκοπέλω, καὶ παιδευθεὶς ἐν τῇ πατρίδι τὰ ἐγκύκλια, εἶτε χάριν ἐμπορίας εἶτε καὶ εὐρυτέρας μαθήσεως ἕνεκα, ἤλθεν εἰς τὰς παριστρίους ἡγεμονίας μετὰ τοῦ πατρὸς καὶ ἐνὸς τῶν ἀδελφῶν του. Ὁ ἡγεμὼν Κωνσταντῖνος Μαυροκορδάτος προσέλαβε τὸν Δαπόντεν ὡς δεύτερον γραμματέα τῆς ἐν Βουκουρεστίῳ αὐλῆς, καὶ μετ' οὐ πολὺ ἡ Ἀγγλικὴ κυβέρνησις διώρισεν αὐτὸν πρόξενον ἐν Ἰασιῶ.

Ἄμα εἰς τὰς παρὰ τὸν Ἴστρον ἑλληνικὰς ἡγεμονίας ἀνέπνευσεν ὁ Κωνσταντῖνος τὴν ζείδωρον τῆς ἐλευθερίας αὔραν, καὶ εἶδεν ἐκεῖ καταβαλλόμενα τὰ πρῶτα σπέρματα τῆς ἑλληνικῆς ἐθνικότητος δὲν ἔπαυσεν ὄνειρευόμενος τὴν ἀνάστασιν τῆς ἑλληνικῆς αὐτοκρατορίας.

Εἶδα κ' ἐγὼ (ἐν ὄνειρον) χρόνους εἰς τοὺς χιλίους
 τριάκοντα δὲ καὶ ὀκτὼ ἐπὶ ἑπτακοσίους,
 Κυριακῇ ξημέρωμα, δώδεκα Νοεμβρίου,
 μνήμη τοῦ Ἐλετήμονος ἔστωντας τοῦ ἁγίου,
 τὴν κατακλιάν ἔχωντας στὴν κούρτην τῆς Βλαχίας,
 καὶ δεύτερος γραμματικὸς ὢντας τῆς αὐθεντίας.
 Ἐν' αἰτὸν δικέφαλον στὸν οὐρανὸν ἀπάνω
 ἔλαμπεν ὡς ὁ ἥλιος, νὰ μὴν εἰπῶ παράνω,
 ἄνωθεν ἀπὸ τοῦ ἐκεῖ ναοῦ τοῦ σεβασμίου,
 ἀπὸ τὸ μέρος Ἰσα τοῦ βήματος τοῦ θείου,
 μὲ στέφανον βασιλικὸν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν του,
 μ' ἕναν σταυρὸν ὡς σύνθεος ἐπὶ τὴν κορυφὴν του.
 Ἄετός, στέφανος, σταυρός, ὅλος σχηματισμένος
 δι' ἄστρων ἄμετρα λαμπρῶν κεχακτηρισμένος.
 Πλησίον δὲ τοῦ αἰτοῦ ὁ μέγας Κωνσταντῖνος,
 μαζὴ μὲ τὴν μητέρα του, μὲ τὸν σταυρὸν κ' ἐκείνος.

Ταῦτα ἰδὼν ἀγαπητὲ μ' αὐτὴν τὴν ὄρασίν μου,
θάμβος κατέλαβεν εὐθὺς τὴν ταπεινὴν ψυχὴν μου.
Θεωρῶ δὲ τὸν ἀετὸν, τὸν πρῶτον ὑψωμένον
ἀπάνω εἰς τὸν οὐρανόν, τόσον χαμηλωμένον,
ὅπου μ' ἐφαίνονταν τὸ πῶς μπορῶ νὰ τὸν πιάσω. . . (1).

Ἐν ἔτει 1746 ἐστάλη ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος τῆς Βλαχίας Μαυροκορδάτου εἰς τὸν Χάνην τῆς Κριμαίας, ὑπὸ τοῦ ὁποίου ὑπεδέχθη εὐνοικῶς. Ἀκολουθήσας δὲ τὸν Χάνην ἦλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἔνθα δύο Πελοποννήσιοι κατεμήνυσαν αὐτὸν εἰς τὸν μέγαν βεζίρην, πλάσαντες διαφόρους συκοφαντίας. Ὁ μέγας βεζίρης ζητήσας ἄλλοτε τὸν Δαπόντην εἰς τὴν ὑπηρεσίαν του καὶ ἀρνηθέντα εὔρε τὴν περίστασιν κατάλληλον ἵνα ἐκδικηθῆ. Ὄθεν συλληφθεὶς ὁ δυστυχὴς κατὰ διαταγὴν του ἐρρίφθη εἰς τὰς φυλακὰς, καὶ προσαχθεὶς ὕστερον ἐνώπιον τοῦ πρωτοπουργοῦ ἤκουσεν ἀπὸ στόματος αὐτοῦ τὴν αἰτίαν τῆς φυλακίσεως, ὅτι δῆθεν μετέβη εἰς Ῥωσίαν πρὸς ἐκχριστιάνισιν τῶν ἐκεῖ Τούρκων, παρεμπόδισε τὴν πληρωμὴν τοῦ τεταγμένου φόρου, εἶχε περιουσίαν ἀναβαίνουσαν εἰς ἑκατὸν πενήκοντα χιλιάδας γροσίων, σταῦλον παλυτελέστερον τοῦ μεγάλου βεζίρου, καὶ ἐν τέλει διαταχθεὶς ἵνα μετρήσῃ 15,000 γροσίων, ἀναβιβασθείσας ὕστερον εἰς 27,500, ἐρρίφθη πάλιν εἰς τὸ δεσμοκτήριον (27 Μαρτίου 1747) (2).

Ἐν τῇ φυλακῇ συνέγραψε τὸν γνωστὸν *Καθρέπτην τῶν Γυναικῶν*, ἐν ᾧ ἀναμιξ ἔστιχοῦργησεν ὅσα τῆς ἀγίας Γραφῆς καὶ ἄλλων συγγραμμάτων εἶχεν ἀναγνώσει, προσθεὶς καὶ τινὰς τῶν περιπετειῶν τοῦ βίου του. Ἐπειδὴ δὲ πρὸ πάντων ἐν αὐτῷ διαμνημονεύει ἔργα ἐναρέτων καὶ σοφῶν γυναικῶν ἐπέγραψε τὸ σύγγραμμα *Καθρέπτην τῶν Γυναικῶν*

. γιατί ἐδῶ κοιτάζει
ἢ κάθε μιὰ τοῦ λόγου της καὶ βλέπωντας σπουδάζει
νὰ στολισθῆ καὶ νὰ φθιασθῆ καὶ αὐτὴ καθὼς τυχαίνει
ὅσον καλὴ καὶ εὐμορφη, ὡσὰν αὐτὴ νὰ γένῃ.

Λυτρωθεὶς ἐκ τῆς φυλακῆς ὁ Δαπόντης ἀπῆλθεν εἰς Ἄθωνα καὶ τὸ μοναχικὸν ἐνδύθει· σχῆμα μετωνομάσθη Καισάριος, καὶ ἠσχῆτευεν ἐν τῇ μονῇ Ξηροποτάμου, ἔνθα καὶ τὸ ζῆν ἐξεμέτρησε περὶ τὸ 1789 ἔτος.

Ὁ Δαπόντης ἦν ἐκ τῶν πολυμαθεστέρων καὶ πολυγραφικωτέρων τοῦ καιροῦ του, τρίβων περὶ τὴν θεολογίαν, μελωδός, καὶ στιχοουργός

(1) Καθρέπτης τῶν Γυναικῶν, τόμ. Β'. σελ. 400

(2) Αὐτόθι: σελ. 290 κλπ.

ὄχι τῶν εὐκαταφρόνητων, μὴ τερῶν ὅμως οὐδεμίαν εἰς τὰ συγγράμματά του τάξιν, ἀλλὰ συνεχῶς ἀναμιγνύων ἀκαταλλήλως τὸ σπουδαῖον μετὰ τοῦ γελοίου, τὴν Γραφὴν μετὰ τῆς Μυθολογίας κλπ.

Συγγράμματα.

—Καθρέπτης Γυναικῶν. Ἐνετίησι 1766. Τόμοι δύο σελ. 428+556. (Ἡ στιχηρὰ αὕτη συγγραφὴ περαιωθεῖσα τῇ πρώτῃ Μαρτίου 1763 προσφωνεῖται, ὑπὸ τοῦ Δαπόντε εἰς τὴν Ἑλένην Μαυροκορδάτου, σύζυγον τοῦ ἡγεμόνος τῆς Μολδαβίας Γρηγορίου Καλλιμάχη, καὶ ἐξεδόθη ἐπιστasia Θωμᾶ Μανδακάσση, προτάξαντος ἐπίγραμμα εἰς ἔπαινον τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ τοῦ Δαπόντε, καὶ τινα ἐν τέλει στιχοσργήματα, ἐξ ὧν ἐν εἰς ἔπαινον τοῦ πρὸς ἔκδοσιν ἀναλώσαντος Κωστῆ Ἀβράμη Νεοχωρίτου. Ἡ ἔκδοσις ὅμως δὲν ἐγένετο μετὰ τῆς δεούσης ἐπιμελείας, καὶ ὁ Δαπόντες εἰς ἐν τῶν ἔργων του (Λόγοι Πανηγυρικοὶ) μέμφεται τὸν Μανδακάσση, ὡς νοθεύσαντα καὶ ἀμαυρώσαντα τὸ ποίημά του).

—Λόγος τοῦ ἐν ἀγίοις πατρὸς ἡμῶν Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας περὶ ἐξόδου ψυχῆς, καὶ περὶ τῆς δευτέρας παρουσίας, μεταφρασθεὶς εἰς ἀπλὴν διάλεκτον διὰ στίχων πολιτικῶν παρὰ Κ. Δαπόντε. Ἐνετίησι 1763.

—Πατερικὸν τοῦ ἐν ἀγίοις πατρὸς ἡμῶν Γρηγορίου τοῦ Διαλόγου πάπα Ῥώμης, ἐν ᾧ περιέχονται βίοι τῶν ἐν Ἰταλίᾳ ὀσίων πατέρων, ὑπ' αὐτοῦ μὲν λατινιστῶ συγγραφέντες, παρὰ δὲ τοῦ μακαρίου Ζαχαρίου πάπα Ῥώμης εἰς τὸ ἑλληνικὸν μεταφρασθέντες, νῦν δὲ εἰς τὸ κοινὸν παρὰ Κωνσταντίου Δαπόντε τοῦ μετονομασθέντος Καισαρίου, τοῦ ἐκ τῆς νήσου Σκοπέλων (sic), πρὸς χρῆσιν κοινὴν καὶ ὠφέλειαν τῶν ἀναγινωσκόντων ἀφιερωθὲν δὲ τῷ θεοφιλεστάτῳ καὶ λογιωτάτῳ ἐπισκόπῳ τῆς ἀγιωτάτης ἐπισκοπῆς Ῥημνίκου τῆς ἐν Κραγιόβα, κυρίῳ κυρίῳ Καισαρίῳ, οὗτινος δαπάνη νῦν πρώτων καὶ ἐτυπώθη α ψ π' Ἐνετίησι 1780, παρὰ Νικολάφ Γλυκεῖ τῷ ἐξ Ἰωαννίνων. (Εἰς 8^{ον} μέγα σελ. 608). Ἐφιλοπόνθησε τὴν μετάφρασιν ταύτην ἐν ἔτει 1777. Εἰς τὸ τέλος ἀναγινώσκεται. « Ἐγρᾶφη οἰκεία χειρὶ ἐν τῇ παροικίᾳ τοῦ ἀγίου ὄρους, ἐν τῇ ἱερᾷ, » Βασιλικῇ τε, καὶ πατριαρχικῇ μονῇ τῶν ἀγίων ἐνδόξων μεγαλομαρτύρων » τοῦ Χριστοῦ Τεσσαράκοντα, τῇ ἐπιλεγομένῃ πρώην μὲν τοῦ Χειμάρρου, » ὕστερον τοῦ Ξηροποτάμου, νῦν δὲ Χλωροποτάμου ». Ἐν τῇ αὐτῇ βίβλῳ εὑρῆνται τοῦ αὐτοῦ Δαπόντε—Βίος Γρηγορίου—Διάφοροι ὕμνοι ἐν τέλει ἐκάστου τῶν τεσσάρων βιβλίων—Βίος καὶ πολιτεία ἀγίου Ἐπιφανίου ἐπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως—Ἐγκώμιον διὰ στίχων εἰς τὸν ἅγιον Ἐπιφάνιον—Ἐτερον εἰς τὸν ἅγιον Γρηγόριον—Ἕμνος εἰς τὴν Παναγίαν—Ἐγκώμιον φυλακῆς—Μεγαλυνάρια καὶ ἐγκώμιον διὰ στίχων εἰς τὸν ἅγιον Ἀθανάσιον—Ὁδάρια εἰς τοὺς ἀρχιστρατήγους Μιχαὴλ καὶ Γαβριὴλ—Χαιρετισμοὶ διὰ στίχων εἰς τὴν Παναγίαν).

—Χρηστοθήβεια, Ἐνετίησι 1770. (Προσφωνεῖται ὑπὸ τοῦ ἐκδότος τυπογράφου Δημ. Θεοδοσίου εἰς τὸν ἐξ Ἰωαννίνων εὐπατρίδην Μαρούτσην. Ἐν τῇ Χρηστοθήβειᾳ περιέχονται ἐκτὸς πολλῶν καὶ διαφόρων ἄλλων, διὰ στίχων μεταφρασις τῶν γνωμικῶν τοῦ Κάτωνος, Φωκυλίδου, Πυθαγόρου, πίνακος τοῦ Κέ-

θητος, περί ψυχῆς Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, ὕμνοι καὶ διηγήσεις, ἐπιστολαί, νοουθετικὸν ποίημα, μετάφρασις τεσσάρων διαλόγων τοῦ Λουκιανοῦ, διήγησις περί τοῦ ἐν Σαντορίνῃ σεισμοῦ, κλπ).

— Ῥόδον τὸ ἀμόραντον. 1778.

— Λόγοι πανηγυρικοὶ διὰ στίχων. Ἐνετίησι 1779.

— Θέατρον Βασιλικόν, περιέχον ἱστορίας διαφόρων βασιλέων 1780.

— Γεωγραφικαὶ ἱστορίαι καὶ περί τῆς νέας νήσου τῆς πλησίον τῆς Σαντορίνης ἀναδοθείσης, 1775.

— Ἐξήγησις τῆς θείας λειτουργίας. Ἐν Βιέννῃ 1795.

— Τράπεζα πνευματικῆ. Ἐν Βενετίᾳ 1779 καὶ 1780.

— Ἄνθη νοητά.

— Κῆπος χαρίτων.

— Φανάριον τῶν γυναικῶν.

— Ἐπιστολαὶ διὰ στίχων ἀπλῶν κατὰ τῆς ὑπερφηφείας καὶ ματαιότητος τοῦ κόσμου. Ἐνετίησι 1776.

— Βίβλος Βασιλειῶν. 2 τόμ.

— Βίοι ἁγίων ἀνδρῶν.

— Ἀνθολογία.

— Μαργαρίται τῶν τριῶν Ἱεραρχῶν, ἧτοι λόγοι παραινετικοὶ μεταφρασθέντες εἰς τὸ ἀπλοῦν. Ἐνετίησι 1779.

— Ἐγκόλπιον Δογικόν, τοῦτέστιν ὕμνοι εἰς τὴν Θεοτόκον καὶ εὐχαὶ διὰ διαφόρων μέτρων καὶ μελῶν. Ἐν Βενετίᾳ 1770.

— Ἐπιστολὴ περί τῆς ματαιότητος τοῦ κόσμου. Ἐνετίησι 1772.

— Περὶ θαυμασίων ἀκουσμάτων⁽¹⁾.

— Μυθολογία.

— Περὶ τῶν ἐπισήμων Γρηγορίων, Ἰωαννῶν, καὶ Γεωργίων.

— Λογικὰ δῶρα.

— Βίος τοῦ ὁσίου Ἱεροθέου τοῦ ἐκ Καλαμάτας τῆς Πελοποννήσου, ὅστις ἐτελεύτησε τῷ ἔτει 1732.

— Βίος τῆς Ἀργυριτίδος Προυσινής, ἥτις διὰ 17 ἔτη διακαρτερήσασα ἐν τῷ δεσποτηρίῳ ἐν τῷ καλῇ ὁμολογίᾳ τετελειώται⁽²⁾.

— Μαρτύριον τοῦ μάρτυρος Χρήστου τοῦ Κηπουροῦ Ἀλβανίτου τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει μαρτυρήσαντος κατὰ τὸ 1748 ἔτος⁽³⁾.

— Κατάλογος ἱστορικὸς τῶν καθ' ἡμᾶς χρηματισάντων ἐπισήμων Ῥωμαίων, καὶ τιῶν μεγάλων συμβεβηκότων καὶ ὑποθέσεων, ἀρχόμενος ἀπὸ τοῦ χιλιόστου ἐπτακοσιοστοῦ ἔτους ἕως τοῦ ἐνεστῶτος ὀγδοηκοστοῦ τετάρτου. (Ἐν τῇ ἀνεκδότῳ ταύτῃ πραγματείᾳ τοῦ ὁ Δαπόντες ἀπαριθμεῖ τοὺς τε λογίους κληρικοὺς καὶ λαϊκοὺς μετ' ἀναγραφῆς τῶν συγγραμμάτων αὐτῶν, καὶ τοὺς ἐπισημοτέρους τῶν φιλομαθῶν πραγματευστῶν)⁽⁴⁾.

(1) Βρετοῦ Κατάλογος Νεοελλ. Φιλολογίας σελ. 194. — Παρ. καὶ Λόγιον Ἐρμῆν.

(2) Νέον Μαρτυρολόγιον· ὁ νεομάρτυς οὗτος ἦτο ἐν τῇ αὐτῇ φυλακῇ μετὰ τοῦ Δαπόντε. (3) Ζαβίρας,

(4) Πρακτικὰ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Φιλολογικοῦ Συλλόγου, τόμ. Α' σελ. 155.

—Ἱστορία τῶν συμβάντων τοῦ σουλτάν Μεχμέτη, ἐπιτροπεύοντος τοῦ Κιου-προυλή γέροντος Μεχμέτ πασᾶ, μέχρι τῆς βασιλείας τοῦ σουλτάν Μεχμέτη, ἐπιτροπεύοντος τηλικαῦτα τοῦ Δαμάτ Χασάν-πασᾶ.

—Δακικαὶ ἐφημερίδες, ἤτοι συμβεβηκότα τετραετοῦς μάχης Ὁθωμανερῶσων, πρὸς δὲ καὶ Αὐστριακῶν μέχρις ἔτους 1739 συλλεχθέντα ἀπὸ τε πρωτοτύπων γραμμάτων καὶ αὐτοπτῶν αὐλικῶν τῆς ἡγεμονίας Οὐγγροβλαχίας, αὐθεντεύοντος Ἰωάννου Κωνσταντίνου Νικολάου Βοεβόδα τοῦ Μαυροκορδάτου, παρὰ Κωνσταντίνου Δαπόντε τοῦ ἐκ νήσου Σκοπέλου δευτέρου γραμματικῶ τῆς αὐτοῦ Ὑψηλότητος καὶ Κοκσοῦλου τῶν Ἰγγλέζων (1).

Ὁ Δαπόντες ἐπεμελήθη τὴν ἐν Βουκουρεστίῳ (1736) ἔκδοσιν διαφόρων ἀκολουθιῶν, καὶ ἰδίᾳ δαπάνη ἐξέδωκεν ἐν Βενετίᾳ (1746) τὴν ἀκολουθίαν τοῦ ἁγίου Ῥηγίνου.

Στρατηγός.

Α'. Ἀντώνιος. Ἐγεννήθη ἐν Κερκύρᾳ ἀπὸ γονεῖς ἐκ Κρήτης ἐνταῦθα μεταναστάντας, καὶ ἔλθων εἰς Βενετίαν ἐγένετο ἀναγνώστης ἐν τῷ ναῶ τοῦ ἁγίου Γεωργίου καὶ ἠκροᾶτο μαθήματα ἐν τῷ Φλαγγινιανῷ φροντιστηρίῳ, καταγραφεὶς μεταξὺ τῶν μελῶν τοῦ ἐκεῖ περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΗ' αἰῶνος ἰδρυθέντος συλλόγου τῶν Ἀβλαβῶν καὶ συνθέσας ὡς τοιοῦτος ἐν ἔτει 1720 δύο ᾠδάρια.

Ὑστερον μετέβη εἰς Πατάβιον πρὸς τελειοτέραν κατάρτισιν, καὶ διωρίσθη διευθυντὴς τοῦ Κουτουνιανοῦ Ἑλληνομουσείου, διδάξας μετὰ κρότου, καὶ συνεπειᾶ τούτου τιμηθεὶς ὑπὸ τῆς πόλεως διὰ τῆς ἀνδρῶσεως ἀνδριάντος.

Ὁ Φακκιολάτης αὐτοπροσώπως γνωρίσας τὸν Στρατηγὸν λέγει περὶ αὐτοῦ « Nunc collegium regit vir litteris excultus et industrius Antonius Straticò qui suis institutionibus parat juventutem hanc ad graviora studia in Gymnasio capessenda (2).

Ὁ Ἀντώνιος συνέγραψε πολλὰ, ἐξ ὧν ἡμεῖς γνωρίζομεν.

—Ὤδάριον περὶ τῆς θεϊκῆς ἀγάπης. (Ἐδημοσιεύθη μετὰ τοῦ κατωτέρου εἰς Ἀθη εὐλαθείας).

—Ἄσμα σαπφικὸν εἰς τὸν μητροπολίτην Φιλαδελφείας Μελέτιον Τυπάλλον.

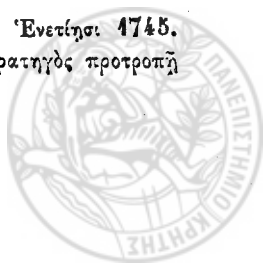
—Δύο ἐπιγράμματα εἰς τὴν ἐγκυκλοπαιδείαν τοῦ Πατούσα.

—Μετάφρασιν διὰ στίχων ἀπλοελληνικῶν τῆς βατραχομουμαχίας τοῦ Ὁμήρου. Ἐνετίῃσι 1745.

—Διδασκαλίαν θεωρικο-πρακτικὴν περὶ τῶν πυρετῶν. Ἐνετίῃσι 1745. (Τὴν πραγματείαν ταύτην μετέφρασεν ἐκ τοῦ ἰταλικῶ ὁ Στρατηγὸς προτροπῇ Ἰωάννου Μόρμωρη Κυθηρίου).

(1) Τὰ δύο τελευταῖα χειρόγραφα εὔρηται παρὰ Π. Λάμπρω.

(2) Ἀθη εὐλαθείας σελ. 23—25.

— Ἱστορικὴν μυσταγωγίαν, ὅπου ὁδηγεῖ εὐκόλα μὲ τὴν μοναχὴν ἱστορίαν τῆς Παλαιᾶς καὶ τῆς Νέας Διαθήκης κάθε χριστιανὸν εἰς τὴν γνώρισιν τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ εἰς τὰ δόγματα τῆς χριστιανικῆς πίστεως. Ἐνετίησι 1750.

— Ἐπίγραμμα εἰς Κωνσταντῖνον Μαυροκορδάτον τὸν ἡγεμόνα. (συνεξεδόθη τῇ Μυσταγωγίᾳ, ἣτις προσεφώνηθη εἰς τοῦτον).

— Δύο ἐπιγράμματα εἰς τὴν διδακτορικὴν στέφιν Γεωργίου τοῦ Ὑπομεναῖ.

— Σαφικὸν ἐπίγραμμα εἰς Ἰωάννην Ἐμον πρῶην πρεσβευτὴν τῆς Ἐνετικῆς Δημοκρατίας εἰς Κωνσταντινούπολιν. (Κατεχωρήθη ἐν τῇ περὶ πυρετῶν μεταφράσει, ἣν ὁ Ἀντώνιος προσεφώνησε τῷ φιλομούσῳ τούτῳ Ἐνετῷ εὐπατρῶδῃ).

Β'. Κωνσταντῖνος Στρατηγός, πιθανῶς ἀδελφὸς τοῦ Ἀντωνίου.

Ἐγένετο, κατὰ Βεντότην, καθηγητὴς τοῦ φυσικοῦ δικαίου ἐν Παταβίῳ, νομοδιδάσκαλος ἀριστος, εἰδήμων τῆς ἑλληνικῆς, καὶ ἰταλικῆς γλώσσης, καὶ ἐξέδοτο τοὺς ἐναρκτηρίους λόγους τῶν παραδόσεων του (1).

Βάρκοσης.

Α'. Νικόλαος. Ἐγεννήθη ἐν Ἰωαννίνοις καὶ ἠκροάσθη εἰς τὰ φιλοσοφικὰ καὶ θεολογικὰ μαθήματα τὸν Μπαλάνον ὕστερον δὲ κληθεὶς ὑπὸ τῶν ἐν Σιατίστῃ προϋχόντων κατέστη διδάσκαλος τῆς ἐκεῖ σχολῆς, ἐν ἣ πλεόν τῆς ἐξαετίας ἐδίδαξεν· ἐκεῖθεν μετέβη εἰς Κοζάνην καὶ ἐχρημάτισε κοινὸς διδάσκαλος ἐπὶ ἐν ἔτος. Ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ προστώτες διεπληκτίστησαν μεταξύ των, ὁ Βάρκοσης προσελήφθη παρὰ τοῦ Ἰωάννου Σακελλαρίου πρὸς διδασκαλίαν τῶν υἱῶν αὐτοῦ, καὶ ἐπὶ ἐξ ἔτη τὸ τοῦ οἰκοδιδασκάλου μετῆλθεν ἐπάγγελμα. Κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους ἐλθόντος εἰς Κοζάνην Ῥώσσου τινος, Κωνσταντῖνου Τζεπίν, ὁ Νικόλαος ἐδιδάχθη παρ' αὐτοῦ μετὰ Δημητρίου Σακελλαρίου τὴν λατινικὴν γλῶσσαν, καὶ ὕστερον μεταβάς εἰς Τύρναβον διέτριψεν ὀλίγον παρὰ τῷ ἐκεῖ ἀρχιερατεύοντι θείῳ του. Μετ' οὐ πολὺ ἐλθὼν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐχρημάτισε διδάσκαλος τῶν υἱῶν τοῦ Ἰακωβάκη, καὶ ἐσπούδασε τὴν γαλλικὴν καὶ ἰταλικὴν διάλεκτον. Ἐν δ' ἔτει 1777 μετέβη εἰς Ἰάσιον, ἡγεμονεύοντος Κωνσταντῖνου τοῦ Μουρούζη, καὶ διορισθεὶς ἡγεμονικὸς γραμματεὺς ἐδίδασκεν ἅμα καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ. Περὶ τὸ 1782 ἐπανελθὼν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀπέβίωσεν ἐνταῦθα ἐκ λοιμικῆς νόσου.

Μετέφρασεν ἐκ τοῦ λατινικοῦ τὴν λογικὴν, καὶ μεταφυσικὴν τοῦ Φρεδερί-

(1) Βεντότη, Συμπλήρωμα ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας Μελετίου.

κου Βαουμαϊστέρου, ἐξ ὧν ἡ πρώτη ἐξεδόθη ἐν Βιέννῃ (1795), δαπάνῃ Γεωργίου Μανούση τοῦ Σιατιστιέως.

Πρὸς δ' ἔγραψεν ἐν ἔτει 1750 ἠρωελεγεῖον ἐπίγραμμα πρὸς Ἰωαννίκιον Χαλκηδόνος, τὸν ὕστερον πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως. (1).

Β'. *Καλλιπικὸς Μπάρκοσης*, ἀδελφὸς τοῦ προῤῥηθέντος Νικολάου, καὶ μαθητὴς Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρους, ἐχρημάτισε διδάσκαλος ἐν Σιατίστῃ καὶ Κοζάνῃ ὕστερον δὲ μεταβάς εἰς Μολδαβίαν ἠσκήτευσεν εἰς τὴν ἐν Ἰασιῶ μονὴν τοῦ Βατοπεδίου, τὴν καλουμένην Μπαρμκοῦ. Συνέγραψε διαφόρους λόγους ἠθικοῦς (2).

Ἐφραίμ ὁ Ἀθηναῖος.

Γεννηθεὶς ἐν Ἀθήναις ἐξεπαιδεύθη ἐν πρώτοις ὑπὸ Παῦλον, τὸν μετέπειτα Παΐσιον, καὶ Ἀγάπιον τὸν Βουλισμάν, ὕστερον δ' ἐλθὼν εἰς Πάτμον ἐμαθήτευσεν παρὰ Γερασίμῳ τῷ Βυζαντίῳ (3). Μετέπειτα προσκληθεὶς προέστη τῆς ἐν Κύπρῳ σχολῆς, καὶ ἐπέσυρε τὴν ἀγάπην τῶν κατοίκων διὰ τῶν χριστιανικῶν ἀρετῶν, καὶ τῆς γονίμου διδασκαλίας αὐτοῦ. Ἐν ἔτει 1760 ἐστάλη ὑπὸ τῶν Κυπρίων εἰς Κωνσταντινούπολιν μετὰ τοῦ Μακαρίου ἐπισκόπου Κιτιαίων, ἵν' ἀναφέρῃ τὴν ἐπεληθούσαν εἰς τὴν νῆσον συμφορὰν, διὰ τὴν ἐνσκήψασαν τρομερὰν πανώλην, καὶ ἐπικαλεσθῇ τὸ ἔλεος τῶν τε κρατούντων καὶ τῶν ὁμοδόξων. Ἐκπληρώσας ὁ Ἐφραίμ τὴν ἀποστολὴν του ἐπανῆλθε, καὶ μετ' οὐ πολὺ ἐστάλη εἰς τὴν ἐν Ἀθωνί μονὴν τῆς Λαύρας, ὅθεν παραλαβὼν μετεκόμισεν εἰς Κύπρον τὴν κάραν τοῦ ἀγίου Μιχαὴλ Συνάδων, φημιζομένην ἐπὶ ὀλέθρῳ τῶν ἀκρίδων, αἵτινες τότε κατέφθειρον τὰς ἐν τῇ νήσῳ ἀμπέλους (4).

(1) Ζαβίρας. (2) Αὐτόθι.

(3) « Ἀπὸ γὰρ βρέφους τοῖς ἱεροῖς ἀσχολούμενος γράμμασι, καὶ διδασκάλων τυχὼν ἀγαθῶν, οἷος ἦν Παῦλος ἐκεῖνος, ὁ Παΐσιος μετονομασθεὶς, ἵνα μὴ λέγω καὶ τὸν Ἀγάπιον τὸν ὑπὲρ πῖνα ἄλλον ζηλωτὴν ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις ἀναφανέντα, ἀκτημοσύνη τε κεκοσμημένον, καὶ τῇ ἄλλῃ τῶν ἀρετῶν ἀγλαίᾳ, καὶ ἀποστολικῶς ζήσαντα μάλιστα, ἐπεὶ πανταχοῦ ἀναργύρως περιεργόμενος, τὸ ἱερὸν ἐκήρυττεν εὐαγγέλιον, στήριζον τοὺς ὀρθοδόξους διὰ τοῦ ἐναρέτου αὐτοῦ βίου, καὶ λόγου τοῦ θεοῦ καὶ γραφικοῦ. Ἦν γὰρ ἐκεῖνος πράξει καὶ θεωρίᾳ ἄριστος, ὡς καὶ πάντες ὁμολογοῦσι. Τί δ' ἂν εἴπομι περὶ τοῦ ἐμοῦ γέροντος καὶ διδασκάλου Γερασίμου τοῦ μαθητοῦ Μακαρίου ἐκείνου τοῦ παμμάκαρος ὄντος καὶ τρισολβίου, ὃν καὶ ὁ Θεὸς ἐδόξασεν ὁ καὶ δοξάζων τοὺς αὐτὸν ἀντιδοξάζοντας; Τοῦτον γὰρ καὶ χεῖρ ναρκεῖ ἐγκωμιάζειν γραφικῶς, καὶ γλῶσσαν ἐπαινεῖν οὐ δύναται λογικῶς, ὡς ὄντα ἔργα καὶ λόγῳ μαθητὴν τοῦ τρισμάκαρος ἐκείνου Πατμίου ἀνδρός, τοῦ διδασκάλου Μακαρίου, θαρρῶ δὲ λέγειν καὶ ὑπὲρ τούτου, εἰμὴ ἀπατώμαι». Ἐφραίμ ἐν προοιμίῳ τῆς περιγραφῆς τοῦ Κύκκου.

(4) Κυπριανοῦ, ἱστορίᾳ Κύπρου σελ. 317.

Ὁ Ἐφραίμ ἐπὶ δεκαεννέα ἔτη σχολαρχήσας καὶ τὸν ἱερὸν λόγον κηρύξας ἐν Κύπρῳ ἀπεφάσισε ν' ἀπέλθῃ ἐκεῖθεν. Τότε οἱ ἐν τῇ περιουσίᾳ μονῆ τῆς Θεοτόκου τοῦ Κύκκου παρεκάλεσαν αὐτὸν νὰ συγγράψῃ τὸ κτιτορικόν, εἰς δὲ τὰς παρακλήσεις τούτων πειθόμενος συνέγραψε κατ' Αὐγούστον τοῦ 1748 τὴν ἐν ἔτει 1751 ἐκδοθεῖσαν περιγραφὴν τῆς μονῆς ταύτης (¹).

Ἐλθὼν ὁ Ἐφραίμ εἰς Παλαιστίνην προεχειρίσθη μητροπολίτης Ναζαρέτ, καὶ τῷ 1766, ἐκλογῇ τοῦ γηραιοῦ Παρθενίου, καὶ ὁμοθυμῶν ἐπιδοκιμασίᾳ καὶ τῶν λοιπῶν ἁγιοταφιτῶν πατέρων ἀνεβιβάσθη εἰς τὸν πατριαρχικὸν τῶν Ἱεροσολύμων θρόνον, δευτέρος μὲν τὴν ἐπωνυμίαν, ἑκατοστὸς δὲ εἰκοστὸς πρῶτος ἐν τῇ σειρά Ἰακώβου τοῦ Ἀδελφοθέου. Μόλις ἐκλεχθεὶς πατριάρχης ὁ Ἐφραίμ Β' ἀπῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ ἐκεῖθεν εἰς Μολδοβλαχίαν, ἐξαιτούμενος τὸ ἔλεος τῶν ἀπανταχοῦ χριστιανῶν εἰς ἀνακούφισιν τῶν χρεῶν, δι' ὧν ὁ θρόνος ἦτο ἐπιβεβαρυμένος. Ἐν ἔτει 1768 ἠναγκάσθη ἕνεκα τοῦ μεταξὺ Τουρκίας καὶ Ῥωσσίας κινήθεντος πολέμου, ἵνα ἐπανέλθῃ εἰς Βυζάντιον. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην οἱ Λατίνοι ἀνενέωσαν τὰς ἐπὶ τῶν ἁγίων τόπων ἀλόγους αὐτῶν ἀξιώσεις, τὰς ὁποίας ὁ τότε ὁμογενὴς ἰατρὸς τοῦ σεχουλισλάμη, Νικόλαος ὁ Σκουλιδᾶς, ὑποκινούμενος ὑπὸ τοῦ μακαρίου Ἐφραίμ πάντῃ ἐματαίωσε.

Ὁ Ἐφραίμ ὀσίως καὶ εὐσεβῶς βιώσας, καὶ ἐπὶ πενταετίαν μόλις κατακοσμήσας τὸν θρόνον τῶν Ἱεροσολύμων ἐτελεύτησε τῷ 1771, διαδεχθεὶς ὑπὸ Σωφρονίου τοῦ Πτολεμαΐδος (²).

Ἦν ὁ Ἐφραίμ πολυμαθὴς, καὶ φιλογενέστατος, συντελέσας εἰς σύστασιν πολλῶν σχολείων, καὶ ἔκδοσιν διαφόρων ψυχωφελῶν βιβλίων. Ὁ ἀξιώσει αὐτοῦ ἐκδοῦς τὰ Ἀσκητικὰ Ἰσαὰκ τοῦ Σύρου Νικηφόρος ὁ Θεοτόκης, προσφωνῶν τῷ Ἐφραίμ ἐπιφέρει.

« Πολὸς ἀτεχνῶς καὶ ὁ ζῆλος, δν διατελῶν ἔχεις ὑπὲρ τῶν εὐαγῶν καὶ
 » ἁγίων ἐν Ἱεροσολύμοις σεβασμάτων, πολλοὶ δὲ καὶ οἱ κάματοι, οὐς ὑπὲρ αὐτῶν
 » ἀντελεῖς, καὶ οἱ ἀγῶνες καὶ οἱ μέχρις αἵματος κίνδυνοι, ὧν καὶ αὐτόπτην με
 » γενέσθαι ξυμβέβηκεν· ἀλλὰ τὸ τῆς ἀποστολικῆς καὶ ὀρθοδόμου σου διδασκα-

(¹) Ὁ Ζαβίρας λέγει, ὅτι « ἡ ἀρετὴ τοῦ Ἐφραίμ εἰς τοσοῦτον σέβας καὶ ἀγάπην
 » τοὺς Κυπρίους ἐφείλκυσε, ὥστε μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀρχιερέως αὐτῶν, πάντες
 » ὁμοθυμαδὸν ἀρχιεπίσκοπον τῆς περιφέρειας ταύτης νήσου ἐξελέξαντο· ἀλλ' αὐτὸς
 » πρῶτος καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ ὧν ἀπέπειε τὸ πρόβλημα, καὶ λάθρα ἐκεῖθεν φυγὰς
 » εἰς Ἱερουσαλὴμ ᾤχετο, καὶ τὰ ἐκεῖσε ἀσκητήρια κατέλαβε ».

(²) Παλαμᾶ Ἱεροσολυμιάς, σελ. φπβ—πέ.

» λίας δαψιλές καὶ ἀγλαόκαρπον οὐκ ἂν ῥαδίως ἐξεχύσειε τε ἀνατυπώσασθαι·
 » πυκναὶ μὲν γὰρ, μᾶλλον δὲ συνεχεῖς αἱ κατ' ἰδίαν εἰσηγήσεις τε καὶ ὑπο-
 » θῆκαι, αἷς τινῶν μὲν τὸν βίον καταπεπωτότα ἐπανορθοῖς, τινῶν δὲ διακλονού-
 » μενον ἐπιστηρῖζεις, τινῶν δὲ καὶ τὸν ἐπὶ τοῦ καλοῦ ἔδραϊον ἐπὶ τὸ τελειότερον
 » προσάγεις· ἄφθονον δὲ καὶ ἀένναον καὶ τὸ ἐπὶ κοινοῦ ἐκρέον τῶν παραινети-
 » κῶν λόγων γλυκὸρρόρον νόμα οὐπερ αἱ τῶν πιστευόντων καρδίαι πλουσίως
 » ἐπαρδευόμεναι, ἀειθαλλεῖς τῇ εὐσεβείᾳ ἐναποδείκνυνται, τοὺς τῆς ἀρετῆς
 » αὐτῶν καρποὺς ἀποδιδούσαι καὶ ἐν πᾶσι κατευοοούμεναι ».

Προτάττων ὁ Θεοτόκης ὠραῖζεν χαλκογραφικὴν εἰκόνα τοῦ Ἐφραῖμ,
 τίθησιν ὑπ' αὐτὴν τὸ ἐξῆς δίστιχον.

Γῆς ἱερῆς Ἐφραῖμ ὄρα τὸν μέγαν ἀρχιερεῖα,
 οὐ φάος ἡρώων φώτισε γαῖαν ὄλην.

Συγγράμματα.

— Περιγραφή τῆς σεβασμίας καὶ βασιλικῆς μονῆς τοῦ Κύκκου, ἧτοι διή-
 γησις περὶ τῆς ἐν Κύπρῳ ἀποκοιμησεως τῆς θαυματουργοῦ ἁγίας εἰκόνας τῆς
 ὑπεραγίας Θεοτόκου τῆς λεγομένης Κυκκοτίσσης· νῦν πρῶτον τύποις ἐκδοθεῖσα,
 σπουδῆ μὲν καὶ προτροπῇ τῶν ἐν τῇ αὐτῇ μονῇ Πατέρων, καὶ Γερόντων τῆς
 Συντάξεως· εἰς εὐεργεσίαν δὲ καὶ ὠφέλειαν τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν. Ἐνε-
 τίησι 1754. Παρὰ τῷ Ἀντωνίῳ Βόρτολι· εἰς 8^{ον}, σελ. 76. Ἐν τῇ ἐκδόσει
 ταύτῃ εὑρηται: Ἐπίγραμμα εἰς Ἐφραῖμ ὡς ἀπὸ τῆς βίβλου ἐξ ὀκτώ πολι-
 τικῶν στίχων τῶν Κυπρίων Γερασίμου Ἱερομονάχου, καὶ Σωφρονίου ἀρχidia-
 κόνου. Στίχοι ἱαμβικοὶ καὶ κανὼν παρακλητικὸς τοῦ Ἐφραῖμ πρὸς τὴν Θεο-
 τόκον Παρθένον.

Σεραφεῖμ ὁ Πισσίδειος, μαθητῆς τοῦ Ἐφραῖμ, ἐπὶ τὸ τελειότερον μετατυ-
 πώσας τὸ Κτιτορικόν, προσέθηκε Κανόνα τοῦ αὐτοῦ Ἐφραῖμ μετὰ τὸν ἐν ἔτει
 1754 πυρπολισμὸν τῆς μονῆς.

— Χριστιανικὴ διδασκαλία συντομωτάτη. (Ἐτυπώθη τῷ 1775 ἐν τέλει τοῦ
 Κτιτορικοῦ τῆς ἐν Τραπεζοῦντι μονῆς τοῦ Σουμελαῦ ὑπὸ Μεταξοπούλου).

— Λόγος εἰς τὸ Γενέσιον τῆς Θεομήτορος. (συνεξεδόθη τῇ εὐαγγελικῇ Σάλ-
 πιγκι Μακαρίου).

— Ἀπαριθμησις τῶν λατινικῶν νεωτερισμῶν, παρὰ τοῦ ἀοιδίου πατριάρχου
 τῶν Ἱεροσολύμων κυρίου Ἐφραῖμ, πρὸ τῆς ἱεραρχίας του, πρὸς τὸν Χοῦρι
 Ἰωσήφ ζητήσαντα ἐνθέρμως αὐτοῦς. (Χειρόγραφον παρὰ Σ. Οἰκονόμῳ).

— Τυπικὴ διάταξις τῆς κατὰ τὴν νῆσον Κύπρον σεβασμίας καὶ βασιλικῆς
 μονῆς τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου, Μαχαιράδος ἐπιλεγομένης. Ἐνετίησι 1756.
 (Περιέχει τὴν ἐν ἔτει 1210 ἐν 170 ἄρθροις διάταξιν Νεῖλου Ἱερομονάχου, τοῦ
 κτίτορος τῆς μονῆς τοῦ Μαχαιρά. Ἐν τῇ ἐκδόσει ταύτῃ εὑρηται τοῦ Ἐφραῖμ
 — Ἱαμβικὸν ἐπίγραμμα, καὶ Κανὼν Παρακλητικὸς εἰς τὴν Θεοτόκον τοῦ Μα-
 χαιρά).

Ὁ Ἐφραῖμ ἐδαπάνησεν εἰς ἔκδοσιν διαφόρων βιβλίων, ὡς τῆς ἐν 1769 ὑπὸ
 Νεοφύτου Καυσοκαλυβίτου ἐκδοθείσης ὀρθοδόξου διδασκαλίας Μελετίου Πηγᾶ,

Λαυσαϊκοῦ, τῶν εἰς τὴν γραμματικὴν τοῦ Γαζῆ ὑπομνημάτων Νεοφύτου, τοῦ περὶ τῶν Ἱεροσολύμων συνταγματίου, Γερασίου ὑπομνήματος εἰς τὸ Δ' Γαζῆ, κλπ.

Νεόφυτος Κουσοκαλυβίτης.

Ἐγεννήθη ἐν Πάτραις τῆς Πελοποννήσου ἐκ γονέων Ἑβραίων, ὁμολογησάντων τὸ χριστιανικὸν δόγμα. Κομιδῆ νέος προσελήφθη ὑπὸ τοῦ θείου του, ὕστερον ἀρχιερατεύσαντος ἐν Βλαχία, καὶ ἐμαθήτευσε κατὰ πρῶτον ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὕστερον δ' ἐν Πάτρῃ παρὰ Γερασίῳ τῷ Βυζαντίῳ. Ἐλθὼν εἶτα εἰς Ἰωάννινα ἠκροάσατο Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρεως, καὶ μεταβὰς εἰς Ἀθῶνα ὑπέδου τὸ μοναχικὸν τριβώνιον, καὶ ἐμόναζεν ἐν τῇ σκήτῃ τοῦ Κουσοκαλυβίτου, ὅθεν ἔλαβε καὶ τὸ ἐπώνυμον, διδάσκων καὶ εἰς τινὰς τῶν νέων μοναχῶν τὰ γραμματικά.

Παρὰ τὴν μονὴν τοῦ Βατοπεδίου, ἐπὶ λόφου πρὸς ἀνατολὰς κειμένου ἀνηγέρθη τῇ φιλομουσίᾳ ἐνεργείᾳ τοῦ προϊσταμένου τῆς μονῆς Νεοφύτου ἡ Βατοπεδινὴ σχολή, εἰς τὴν σχολαρχίαν τῆς ὁποίας προσεκλήθη κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1749 ὁ Κουσοκαλυβίτης, ἀναμφιβόλως πολὺ συνεργήσας εἰς τὴν πρώτῃν αὐτῆς ἵδρυσιν (1). Ὑστερον δὲ μεταβὰς ἐδίδασκεν ἐν Χίῳ, καὶ ἐπὶ τέλος εἰς Βλαχίαν, ἔνθα μεταξὺ τῶν μαθητῶν του ἦτο καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἡγεμόνος Γρηγορίου Γκίκα Ἀλέξανδρος. Τῷ 1770 διέτριβεν ἐν Τρανσυλβανίᾳ, ὅπου καὶ συνέταξε τὸ Κτιτορικὸν τοῦ Σουμελαῖ. Ὑστερον δ' ἐπανελθὼν εἰς Βλαχίαν παρέμεινε μέχρι τελευτῆς. Μὴ δυνάμενος ἵνα πορίζηται ἐνταῦθα τὰ πρὸς λιτὸν βίον συντελοῦντα ἔγραψε πρὸς τὸν ἐν Ἑρσσίᾳ Εὐγένιον τὸν Βούλγαριν ὅπως τῷ εὖρη θέσιν τινα. Ἐν τῇ ἐξῆς ἐπιστολῇ ἐκτραγωδεῖ ὁ ἀείμνηστος τοῦ γένους διδάσκαλος τὰς κακουχίας καὶ στερήσεις αὐτοῦ.

« Κατέλαβέ με, λέγει, ὁ χειμὼν ἐν οἰκίματι πάντῃ ἀνευθέτῳ εἰς
 » παραχειμασίαν . . . Ἀνεμοβροχίζομαι διὰ τῶν πάντῃ ἀναπεπταμένω
 » θυρίδων, καὶ τρόπον κοχλίου καθ' ἑαυτὸν συστρεφόμενος ἐνελοῦμαι
 » πρὸς τὸ νυκτερινὸν ψῦχος καὶ πρὸς τὸ ἐπισυμβαῖνον ἀνεμόβροχον,
 » κἀντεῦθεν μὴ ἔχων ποῦ κλίνω τὴν κεφαλὴν πάσχω τὰ αὐτὰ μᾶλ-
 » λον δὲ καὶ χεῖρω τῶν ἐν τῇ Πουσκάρῃ καθειργμένων, ὁπότε οὐδ'
 » οὔπερ ἐκεῖνοι ἀπολαύουσιν ἡμερινοῦ φωτὸς διὰ τῆς θυρίδος μετέ-
 » χω' ἀλλὰ ταῖς παρατυχοῦσαις σανίσι καὶ οἷς περιβέβλημαι ῥα-

(1) Τῷ 1753, προνοία τῆς Μεγάλῃς Ἐκκλησίας, ἡ Βατοπεδινὴ σχολὴ ἐπεκταθεῖσα μετωνομασθῆ Ἀθωνιάς Ἀκαδημία. (Δωροθέου Εὐελπίδου, οἱ περὶ Ἱερωσύνῃς λόγοι τοῦ Χρυσοστόμου, Ἐν Ἀθήναις 1867. προλεγ.)—Πανδώρα, τόμ. ΙΗ', σελ. 146.

» κίοις καταφράζας ἐν σκότῳ τὴν ἡμέραν οἴκοι διάγω· τὰ γὰρ τῶν
 » πάντα ἀτυναρμόστων θυρῶν, αἵτινες εἰς ὥραν χειμέριον οὐδὲν διαφέ-
 » ρουσι κεκλεισμένοι ἢ ἀνεωγμένοι, παρώσειν με τέως δοκῶ ».

Ὁ Νεόφυτος ἀπεβίωσεν ἐν Βουκουρεστίῳ περὶ τὸ ἔτος 1780.

Ὁ Καυσοκαλυβίτης, εἰ καὶ χλευασθεὶς ὑπὸ τοῦ Κοραῆ, ὑπερεπαι-
 νεῖται ὅμως ὑπὸ τῶν ἀλλοφύλων, Ὁ Βιλλουασὼν ἐν προλεγόμενοις
 εἰς Ὅμηρον λέγει « *Ille autem Neophytus recentium graecorum
 in graeca grammatica facile princeps* ». Ὁ Ῥεῖζιο, ἀποκαλεῖ τὸ εἰς
 Γαζῆν Ὑπόμνημα τοῦ Νεοφύτου « *plenissimus et erudissimus commen-
 tarius* ». Καὶ ὁ περιώνυμος Βόλφιος « *de ipso libro, quo doctissimi
 grammatici pars difficillima arte subtili veterumque ingenio di-
 gna illustratur, dicendi alia fortasse occasio erit melior* » καὶ
 ἀλλαχοῦ ὁ αὐτὸς λέγει, ὅτι τὸ βιβλίον τοῦ Καυσοκαλυβίτου ἀποδει-
 κνύει, ὅτι ὑπάρχουσιν ἀκόμη ἄνδρες βαθεῖαν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης
 γνῶσιν ἔχοντες ⁽¹⁾ ».

Ὁ Νεόφυτος θεωρεῖται καὶ ὡς ἀρχηγὸς τῆς εἰς τὴν κοινὴν γλῶσσαν
 μεταφράσεως τοῦ ἑλληνικοῦ κειμένου μονολεκτικῶς, ἐνῶ πρότερον ἐπε-
 κράτει ἡ ἐπαχθῆς μέθοδος τῆς λεγομένης ψυχαγωγίας, τῆς δι' ἐπισω-
 ρεύσεως δηλονότι ἀπάντων τῶν συνωνύμων ἐρμηνείας τὸ σύστημα
 τοῦ Καυσοκαλυβίτου πληρέστερον ἐφήρμοσαν καὶ θριαμβευτικῶς διέ-
 δωκαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ Λάμπρος ὁ Φωτιάδης, καὶ Γρηγόριος ὁ
 Κωσταντᾶς.

Ὁ Φωτιάδης ἐποίησε πέντε ἐπιγράμματα ἐξυμνοῦντα τὴν σοφίαν
 τοῦ Νεοφύτου, Δημήτριος δὲ ὁ Μανδακάσης τὸ ἐξῆς.

Κεῦθει Νειοφύτοιο δέμας κόνις ἢ δ' ὀλιγίστη,

Οὐ μὴν τοῦδε πόνων ἰδμοσύνης τε κλέος.

Ὅς γὰρ Ἑλλάδι δὴν ἐκσπασθεῖσαν προθελύμωξ

Ἑλλάδα γλῶσσαν εἰς ἀμπεφύτευκε πόνοις.

Ἰδμοσύνην δ' ἔκφηνεν ἐὴν ἄλις οἷς ἐνὶ δέλτοις.

Ζώει ἄρ' εὐκλεέως κἂν θάνε σωματίῳ.

Συγγράμματα.

— Ἐκλογή τοῦ Ψαλτηρίου παντὸς καὶ εὐχῆ, συλλεγείσα παρὰ Νεοφύτου
 ἱεροδιακόνου Πελοποννησίου τοῦ ἐξ Ἑβραίων. Ἐν τῇ τυπογραφίᾳ τοῦ Ἀθωνοῦ
 1759, καὶ ἐν Βενετίᾳ 1784.

— Θεοδώρου Γραμματικῆς εἰσαγωγή τῶν εἰς τέσσαρα εἰς τὸ τέταρτον ὑπό-
 μνημα. Ἐν Βουκουρεστίῳ 1768. (Μέγα 4^{ον} ἐκ σελίδων 1400. Ἀθανάσιος ὁ

(1) Κ. Ἀσωπίου, Προλεγόμενα εἰς Β' περίοδον τῆς Ἑλληνικῆς Συντάξεως.

Πάριος συνοψίσις ἐξέδοτο τῷ 1787 τὰ γραμματικὰ ταῦτα ὑπομνήματα τοῦ Νεοφύτου εἰς ἓνα τόμον ἐκ σελίδων 487. Εὐγένιος δὲ ὁ Βουλγαρίσις ἐπέκρινε τὸ ὑπόμνημα τοῦ Καυσοκαλυβίτου, γράψας Κριτικὰς ἐπιστάσεις, ἐκδοθεῖσας τῷ 1806).

— Προσκηρυτάριον τοῦ ἀγίου ὄρους. Ἐνετίησι . . .

— Περὶ τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιῦ σταυροῦ.

— Κατὰ Καλβινιστῶν.

— Βίος Μελετίου Πηγᾶ. (Προστάχθη τῆς ἐπιμελείας αὐτοῦ ἐν ἔτει 1769 γενόμενης ἐκδόσεως τῆς ὀρθοδόξου ὁμολογίας).

— Ἐγχειρίδιον περιέχον τὸν παρακλητικὸν κανόνα. Ἐνετίησι 1776.

— Ἡ θεῖα καὶ ἱερὰ ἀκολουθία τῶν ὁσίων καὶ θεοφόρων πατέρων ἡμῶν Βαρνάβα καὶ Σωφρονίου τῶν ἐξ Ἀθηνῶν, καὶ τοῦ ἱεροῦ Χριστοφόρου, τῶν ἐν Μελαῖ ὄρει ἀσκησάντων, ἧ καὶ ἡ ἱερὰ ἱστορία τῆς βασιλικῆς μονῆς τοῦ Σουμελαῖ, βίος τε καὶ πολιτεία τῶν ἄνωθεν ὁσίων πατέρων κλπ. ὑπὸ Νεοφύτου τοῦ Καυσοκαλυβίτου. (Ἐξεδόθη ἐν Λειψίᾳ τῷ 1775 ὑπὸ Παρθενίου Μεταξοπούλου τοῦ Τραπεζουντιῦ).

— Ἐπιγράμματα περὶ τῶν γραψάντων περὶ τοῦ ὄρους τοῦ Μελαῖ, εἰς τὸ ἡγιασμένον ὄρος τοῦ Σουμελαῖ, εἰς τὴν Ζωοδόχον Πηγὴν, καὶ εἰς τὴν Θεοτόκον. (συνεξεδόθησαν τῷ ἀνωτέρω).

— Πολιτικοὶ νόμοι ἢ ἐξήγησις τῶν ἱερῶν κανόνων τῶν Συνόδων.

— Ἐγχειρίδιον ἀποδεικτικὸν περὶ τοῦ ὅτι χρεωστοῦσιν οἱ χριστιανεῖ συχνώτερον νὰ μεταλαμβάνωσι τὰ θεῖα μυστήρια. Ἐνετίησι 1777 (Ἀμφιβάλλεται ἂν ᾗνε ἔργον τοῦ Νεοφύτου).

— Σχόλια εἰς τὸν Θουκυδίδην.

— Περὶ τῶν λεγομένων Φράγκ-Μαζόνων.

— Φιλόσοφος ἢ Θεϊστής.

— Σχόλια εἰς τὰ Ἠθικὰ τοῦ Ἀριστοτέλους.

— Ἐξήγησις τοῦ περὶ φιλίας λόγου τοῦ Λουκιανοῦ, καὶ τοῦ περὶ τυραννίας (1).

— Περὶ τοῦ Ἐπιταφίου Φωτός. (Χειρόγραφον παρὰ Σοφ. Οἰκονόμῳ).

— Ἐπιστολαί.

Πρὸς τούτους ὁ Καυσοκαλυβίτης ἔγραψε μολδαβιστί—Ἀνατροπὴν τῆς ὀρθοσκείας τῶν Ἑβραίων, ἐκδοθεῖσαν τῷ 1803, καὶ ἀπὸ τοῦ πρωτοτύπου εἰς τὴν ἑλληνικὴν μετενεχθεῖσαν ὑπὸ Ἰωάννου Γεωργίου, καὶ ἐπιμελείᾳ Γεωργίου Γάτζου ἐν Ἰασίῳ τυπωθεῖσαν τῷ 1818.

Κυπριανὸς Ἀλεξανδρείας.

Ἐγεννήθη ἐν Κύπρῳ, καὶ ἐμαθήτευσεν ἐν Πάτμῳ παρὰ Μακαρίου, συμμαθητῆς γενόμενος Νεοφύτου τοῦ Καυσοκαλυβίτου. Ἐλθὼν ὕστερον εἰς Ἰωάννινα διήκουσε παρ' Εὐγενίῳ τῷ Βουλγάρει τὴν ῥητορικὴν, Θεολογίαν, καὶ τὴν λατινικὴν γλῶσσαν (2). Προσκληθέντος τοῦ Εὐγενίου

(1) Ζαβίρας.

(2) Κατὰ λάθος ὁ Κωνσταντῖος λέγει, ὅτι ὁ Κυπριανὸς διήκουσεν ἐν τῇ Ἀθωνιάδῃ.

εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ἀναδεχθέντος τὴν σχολαρχίαν τῆς Ἀθωνιάδος Ἀκαδημίας, συναπῆλθε καὶ ὁ Κυπριανὸς εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ παρέμεινεν ἐνταῦθα διδάσκων κατ' οἶκον εἰς τινὰς τῶν εὐγενῶν. Κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους ἐξορισθέντος ὑπὸ τῆς Πύλης Παΐσιου τοῦ μητροπολίτου Κύπρου, κατεπείσθη ὑπὸ τοῦ πατριαρχείου ὁ Κυπριανὸς ἵνα δεχθῆ τὴν ἀρχιεπισκοπὴν τῆς πατρίδος του· ἐλθὼν δ' εἰς Κύπρον καὶ εὐρὼν ἰσχύον τὸ ὑπὲρ τοῦ Παΐσιου κόμμα, φρονίμως ποιῶν παρητήθη ὑπὲρ αὐτοῦ (1), καὶ ἦλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ μετ' οὐ πολὺ προσκληθεὶς εἰς Ἀθῶνα ὑπὸ Εὐγενίου διωρίσθη διδάσκαλος ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ τῶν γερμανικῶν μαθημάτων. Ἐνεκεν ὅμως τῆς ἐπελούσης διαιρέσεως μεταξὺ τῶν μαθητῶν, τῶν μὲν ὑποστηριζόντων τὸν Βούλγαριν, τῶν δὲ συμπαθούντων ὑπὲρ Παναγιώτου τοῦ Παλαμᾶ, ἐπανῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ ἐν ἔτει 1766, παραιτηθέντος τοῦ πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Ματθαίου, προεχειρίσθη τοιοῦτος ὁ Κυπριανὸς, ὅστις ἐπὶ δέκα καὶ ἑπτὰ ἔτη πατριαρχεύσας παρητήθη ἐν ἔτει 1783 ὑπὲρ Παρθενίου, καὶ ἐλθὼν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐτελεύτησεν ἐνταῦθα τῷ 1787 (2).

Ἰκανὸν μαρτύριον τῆς παιδείας τοῦ ἀνδρὸς ἔστω ἡ μετὰ Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρεως φιλία· οὗτος προσφωνῶν τῷ Κυπριανῷ τὸν δεύτερον τόμον τῶν τοῦ Θεοδωρήτου Σωζομένων λέγει. « Ἄλλ' ἔμοιγε » ἄλογον παρὰ τὰ εἰρημένα καὶ οὐδὲ ὀφειλῆς ἐκτὸς ἀποφαίνει τὴν » ἀφοσίωσιν καὶ ἡ μετὰ σοῦ ἀφοσίωσις, Πάτερ, ἀνέκαθεν, ἐξ οὐ μάλα » βραχείας τῆς συντριβῆς τε καὶ ὀμιλίας ἐγγενομένη συνήθεια, καὶ » ὁ ἐξ αὐτῆς εἰς βάθος μοι ἐντετηκῶς ἀκραιφνῆς ἔρωσ, αἶ τε περὶ τοὺς » λόγους, τὰ καλὰ ἡμῶν παιδικὰ, κοινὰ μελέται καὶ συνουσίαι καὶ » συνασκήσεις, αἷς πῆ μὲν ἀλλήλων τὸ τοῦ νοῦ πτερόν ἤμεν ποτὲ » διανιστῶντες καὶ διατείνοντες, ποῖ δὲ καὶ ἄλλους ἄμα, τό γε καθ' » ἑαυτοῦς, ἐπὶ ὁμοίαν πτῆσιν παραγυμνάζοντές τε καὶ διαθήγοντες ». Ἐγραψεν ὁ Κυπριανός, κατὰ Ζαβίραν, Ἐκκλησιαστικὴν Ἱστορίαν.

Μανασσῆς Ἡλιάδης.

Ἐγεννήθη ἐν Μελενίκῳ τῆς Μακεδονίας, καὶ μετὰ τὴν ἀποπεράτω-

σχολῆν, ἱεροδιάκονος ὢν τοῦ Εὐγενίου. βλ. Οἰκονόμου, Ἀπαρίθμησιν τῶν πατριαρχῶν Ἀλεξανδρείας. (Πανδώρα 1864, σελ. 399).

(1) Κυπριανοῦ, ἱστορία Κύπρου, σελ. 317.

(2) Ζαβίρας.

σιν τῶν ἐγκυκλίων μαθημάτων παρ' Ἀλεξάνδρῳ Τυρναβίτῃ, μεταβάξαι εἰς Ἰταλίαν ἐσπούδασε τὴν ἰατρικὴν ἐν τοῖς πανεπιστημίοις τοῦ Παταβίου καὶ τῆς Βονωνίας. Ἐλθὼν εἰς Βλαχίαν μετῆρχετο εὐδοκίμως τὴν ἐπιστήμην, διδάσκων ἅμα καὶ τὰ φιλοσοφικὰ μαθήματα ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ τοῦ Βουκουρεστίου. Ἐπὶ τῆς ἡγεμονίας Ἀλεξάνδρου τοῦ Ὑψηλάντου ἐστάλη εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ Γερμανίαν πρὸς κατάρτισιν ἐν τοῖς φυσικομαθηματικοῖς, καὶ ἀγορὰν τῶν ἀπαιτουμένων ἐργαλείων διὰ τὴν πειραματικὴν τῶν ἐπιστημῶν τούτων διδασκαλίαν ⁽¹⁾. Ἐπανελθὼν δ' εἰς Δακίαν καὶ ἐπ' ὀλίγον διδάξας ἀπεβίωσεν ἐνταῦθα περὶ τὰ 1785. — Χάριν περιεργείας ἀποσπῶμεν τὰ ἐξῆς, ἐκ τοῦ αὐτογράφου αὐτοῦ σημειωματαρίου.

α ψ ν δ' Μαΐου λ' ἠρξάμεθα σὺν Θεῷ τῆς Λογικῆς πραγματείας.

» εἰκοστῇ δευτέρᾳ, μηνὸς μεταγαιτηνίωνος, ἡμέρᾳ παρασκευῆ, ὥρα

» ιβ' τῆς ἡμέρας, ὁ μακαρίτης Ἀμβρόσιος αὐτὸ τοῦτο ἐγένετο, τεττάρων
» ἡμερῶν κληνίρης γενόμενος, οὐ πάνυ χαλεπὴν τινα ἀνατλάς νόσον.

» α ψ ν ε' Ἰουνίου ις' ἐτελειώσαμεν τὴν Λογικὴν.

» » ιθ' ἠρξάμεθα τῆς Φυσικῆς, μετὰ τῆς Ῥητορικῆς τοῦ

» Κορυδαλλέως τῆς εἰς τὰς Ἐρμογένους ιδ' στάσεις.

» α ψ ν ε' μηνὸς Ἰουλίου κ', ἡμέρᾳ δ', ὥρα δ' τῆς ἡμέρας, ὁ μακαρίτης

» παπὰ κύρ Ἰωαννίκιος τὸ κοινὸν χρέος ἐπλήρωσε, πεντήκοντα ἡμερῶν νόσων
» ὑπομείνας.

» α ψ ν ς' Μαΐου κη', ἠκολούθησε θανατικὸν εἰς Βουκουρέστιον, καὶ τὴν αὐ-

» τὴν ἡμέραν ἐφύγαμεν ἀπὸ Βουκουρέστι εἰς Τζζάραν, καὶ μετὰ μῆνα εἰς Γίρ-
» γεθον, καὶ εἰς Τζερεβένδοβα μετ' ὀλίγον.

» α ψ ν ζ' Ἰαννουρίου ιγ' ἐγυρίσαμεν ἀπὸ τὰ φευγατῖα εἰς τὸ Βουκουρέστι,

» παύοντας τὸ θανατικὸν, καὶ ἀρχομένου Φεβρουαρίου ἠρξάμεθα καὶ ἡμεῖς
» πάλιν τῶν μαθημάτων.

» α ψ ν ζ' Ἀπριλίου θ', τελειώσαντες τὰς δύο ῥητορικὰς, τὴν τοῦ Κορυδαλ-

» λέως εἰς τὴν τοῦ Ἐρμογένους, καὶ τὴν τοῦ Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου
» τοῦ ἐξ ἀποβρήτων, ἠρξάμεθα τῆς περὶ Οὐρανοῦ πραγματείας τοῦ αὐτοῦ
» σοφωτάτου κυρίου Θεοφίλου τοῦ Κορυδαλλέως, ἀναγινώσκοντες αὐτὴν μετὰ
» τοῦ λειπομένου τῆς φυσικῆς.

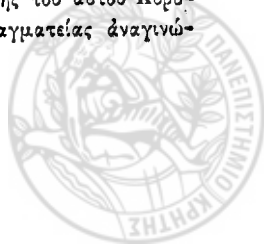
» α ψ ν ζ' Ἰουλίου ς', ἐπῆρα τὸν Νικολάκην ἀνεψιὸν τοῦ ἀγίου Μυρέων νὰ

» τὸν διαβάξω διὰ τριάντα γρόσια τὸν χρόνον.

» α ψ ν ζ' Ἰουλίου ιε', ἐπῆγαν τὰ ἐξαδέλφιά μου εἰς Σιμπίνι.

» Ὀκτωβρίου ἀρχομένου, ἠρξάμεθα τῆς περὶ τῆς ψυχῆς τοῦ αὐτοῦ Κορυ-
» δαλλέως, μετὰ τοῦ λειπομένου τῆς περὶ Οὐρανοῦ πραγματείας ἀναγινώ-
» σκοντες αὐτὴν.

(1) Ἀπολογία Ἰωσήπου Μοισιόδοκος—Ζαβίρας.

» α ψ ν ζ' Ὀκτωβρίου ἡ, ἐπῆρα τὸν ἀνεψιὸν τοῦ ἁγίου Δρύστρας Ἀναστάσιον
» νὰ τὸν διαβάζω.

» α ψ ν θ' Δεκεμβρίου ἀρχομένου, κατέστην τρίτος διδάσκαλος τῆς ἐν Βου-
» κουρεστίῳ τοῦ Ἁγίου Σάββα σχολῆς, ἐπὶ τοῦ ὑψηλοτάτου καὶ θεοσεβεστά-
» του ἀθέντου Ἰωάννου Κωνσταντίνου Μαυροκορδάτου, τὸ πέμπτον ἡγεμονεύ-
» οντος τῆς Δεκτίας.

» α ψ ν ζ' Δεκεμβρίου ιά, ἐτελειώσαμεν τὸ περὶ Οὐρανοῦ, ἅμα δὲ καὶ τὸ πρῶ-
» τον βιβλίον τοῦ περὶ Ψυχῆς.

» α ψ ν ζ' Δεκεμβρίου ιέ, ἤρξάμεθα τοῦ περὶ Γεννήσεως καὶ Φθορᾶς τοῦ
» Κουρσοῦλου, καὶ τοῦ δευτέρου βιβλίου τῆς περὶ Ψυχῆς πραγματείας. »

Αἱ ἐξῆς δὲ σημειώσεις τοῦ Ἡλιάδῃ καταδεικνύουσι τὰ πενιχρὰ ἔσοδα καὶ
ἐξοδα τῶν τότε διδασκόντων.

» α ψ ξ β' Μαΐου ιέ, ἤρξατο παρ' ἐμοῦ τρέφεσθαι ὁ υἱὸς τοῦ ἀρχοντος κλοτζά-
» ρη Κωνσταντίνου Ζαγοριανοῦ πρὸς γρόσια τρία τὸν μῆνα.

» α ψ ξ β' Μαΐου ις', συνεφώνησα μετὰ τοῦ Χατζη-Γιάννη Μπολέτζουγλου
» διὰ τὸν ἀνεψιὸν τοῦ Δημητράκη νὰ τρέφεται παρ' ἐμοῦ πρὸς γρόσια 50 τὸν
» χρόνον. Ἔλαθα παρ' αὐτοῦ γρόσιον ἓν. Μαΐου κγ' ἀνεχώρησε.

» α ψ ξ β' Ἀπριλίου κζ'. ἐμισθώσαμην τὸν Μανόλην διὰ νὰ μοὶ μαγειρεύῃ,
» καὶ νὰ μὲ ὑπηρετῇ πρὸς γρόσια 20 τὸν χρόνον καὶ ὅχι ἄλλο.

» α ξ ξ β' Μαρτίου γ', ἐμισθώσαμην τὴν Ἀναστασίαν γερόντισσαν διὰ μαγει-
» ρισσάν μου διὰ γρόσι ἓν τὸν μῆνα.

» α ψ ν δ' Νοεμβρίου κβ' ἐσυμφώνησα μὲ τὸν μπαρμπέρην γρόσια πέντε τὸν
» χρόνον διὰ νὰ ἔρχεται νὰ μᾶς ζυραφίξῃ εἰς τὸ σπίτι μας.

» α ψ ν ε' Δεκεμβρίου ἀρχομένου, ἐσυμφώνησα μὲ πλύστραν ἓνα ἡμισυ γρόσι
» τὸν χρόνον.

» α ψ ξ δ', τροφή τῷ Εὐσταθίῳ διὰ Μάρτιον καὶ Ἀπρίλιον γρόσια δύο.

» Ἔξοδα δύο ἀντερίων δέκα γρόσια καὶ 25 παράδες. »

Ἐκ τῶν συγγραμμάτων τοῦ Ἡλιάδου γνωρίζομεν ἓνα μόνον λόγον ἐγκω-
μιαστικὸν εἰς Ἀλέξανδρον Ὑψηλάντην, ἐκδοθέντα ἐλληνολατινιστῇ ἐν Λειψίῳ
1781, καὶ τὰ ἐξῆς ἀνέκδοτα ἐπιγράμματα γεγραμμένα ἐντὸς τοῦ προμνημονευ-
θέντος σημειωματαρίου—Εἰς τὸν μητροπολίτην Οὐγγροβλαχίας Νεόφυτον τὸν
Κρήτα—Ἀλέξανδρον Τυρναβίτην (τρία),—Εἰς τὰς δέκα Κατηγορίας τοῦ
Ἀριστοτέλους—Εἰς τὸν ἐπίσκοπον Ἰζερβενου—Εἷς τινα βιβλίον (δύο)—Πρὸς
τὸν δεσπότην Χριστὸν (δύο)—Εἰς τὸν ἡγεμόνα Σκαρλάτον τὸν Γκίκαν (δύο)
—Εἰς τὸν ἡγεμόνα Κωνσταντίνον Μαυροκορδάτον κλπ.

Σεραφεῖμ ὁ Πισσείδιος.

Ἐγένετο μαθητῆς Ἱεροθέου τοῦ Ἰθακησίου καὶ Ἐφραῖμ τοῦ Ἀθη-
ναίου, καὶ τὸν μοναχικὸν προελόμενος βίον ἐμόναζεν ἐν τῇ κατὰ Κύ-
προν μονῇ τῆς Θεοτόκου τοῦ Κύκκου, τῆς ὁποίας ὕστερον ἀνεδείχθη
πρωτοσύγγελος καὶ ἀρχιμανδρίτης. Ἐλθὼν εἰς Βενετίαν ἐπεστάτησεν

εἰς τὴν ἔκδοσιν διαφόρων ἐκκλησιαστικῶν βιβλίων, καὶ ἐν ἔτει 1774 προεχειρίσθη μητροπολίτης Ἀγκύρας.

Ὁ Σεραφεῖμ ἐγένετο πολλῆς καὶ μεγάλης ὠφελείας πρόξενος εἰς τοὺς ἐν τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ χριστιανούς, διότι μεταφράσας διάφορα ἐκκλησιαστικά βιβλία τουρκιστὶ ἐξετύπωσεν αὐτὰ δι' ἑλληνικῶν χαρακτήρων, καὶ διένειμεν αὐτοῖς πρὸς ψυχικὴν σωτηρίαν.

Συγγράμματα.

— Πνευματικὴ Κιθάρα, ἢ λόγοι ψυχοφελεῖς. Ἐνετίησι 1783.

— Περιγραφή τῆς μονῆς τοῦ Κύκκου (τελειοτέρα τῆς τοῦ διδασκάλου τοῦ Ἐφραίμ ἐν τέλει ταύτης εὑρηται ἀπλοελληνικὴ μετάφρασις ὑπὸ Σεραφεῖμ τῆς πρὸς Ἰουστινιανὸν ἐκθέσεως Ἀγαπητοῦ τοῦ ἱεροδιακόνου).

Ὁ Πισσείδιος ἐπεμελήθη, προσθεῖς καὶ προλεγόμενα, τὴν ἔκδοσιν τῆς ὑπὸ Ἐφραίμ τυπωθείσης τυπικῆς διατάξεως τῆς μονῆς τῆς Θεοτόκου Μαχαιράδος (Ἐνετίησι 1756), Εὐαγγελικῆς Σάλπιγγος Μακαρίου, καὶ Ῥαντισμοῦ στηλιτεύσεως (ἐν Λειψία 1758), Λαυσαϊκοῦ (1758), Θηκαρᾶ (1783) κλπ.

Κατὰ τὸν Ζαβίραν μετέφρασεν ἐκ τοῦ ἑλληνικοῦ εἰς τὴν τουρκικὴν τὰ ἐξῆς:

— Σιμαθὴ μπαχτζέ τοναυμασί. (Βίοι Ἀγίων).

— Δαβὶδ πατισιάχ βὲ παγαμπερὶν τσπιχατ λαριλὰν πιραπέρ. (Ψαλτήριον Δαβὶδ).

— Ρούχ ἀφιετλεγὶ παχάρι Ζαμπιουλιαμέ (Ἐκλόγιον Ἀγαπίου Κρητός).

Καὶ τὸ Προσκυνητᾶριον τῆς Ἱερουσαλήμ, ἐκδοθὲν ἐν Λειψία τῷ 1780, ἐπαγαγῆ Ἀβραμίου Ἱεροσολύμων.

Ἀντώνιος Μοσχόπουλος.

Ἐγεννήθη εἰς χωρίον Χαβριάτα τῆς Κεφαλληνίας τῷ 1713, καὶ ἐμαθῆτευσεν παρὰ τῷ συμπατριώτῃ του Βικεντίῳ Δαμωδῷ ἀπελθὼν δ' εἶτα εἰς Βενετίαν, ἔνθα ὁ ἀδελφός του Χρῦσανθος διέμενον ἐφημερεύων εἰς τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Γεωργίου, ἐξεπαιδεύθη τελειώτερον περὶ τε τὴν ἑλληνικὴν καὶ λατινικὴν φιλολογίαν, καὶ τὰς ἄλλας ἐπιστήμας. Διορισθεὶς διδάσκαλος τοῦ ἐκεῖ ἑλληνομουσείου, ἐπανῆλθεν ὕστερον εἰς Κεφαλληνίαν, καὶ ἐδίδαξεν εὐδοκίμως, ἐκτὸς τῆς πατρίδος του, εἰς τὰς νήσους Ζάκυνθον καὶ Λευκάδα. Μεταξὺ τῶν ἐν Κεφαλληνίᾳ μαθητῶν του ἀναφέρονται καὶ οἱ Ἰάκωβος ἱερομόναχος ὁ Κοργιαλένιος, Σπυρίδων Δαφανάνας ὁ ἀρχιδιάκονος, καὶ ὁ ἱππότης Πανταζῆς Καρύδης. Ζήσας ὁ Μοσχόπουλος ἐβδομήκοντα πέντε ἔτη ἐτελεύτησεν ἐν Κεφαλληνίᾳ περὶ τὸν Μάϊον τοῦ 1788.

Συγγράμματα.

— Πραγματεία τῆς Πρακτικῆς Φιλοσοφίας.

— Δογικὴ, μεταγλωττισθεῖσα ἐκ τῆς τοῦ Βολφίου.

— Λογική, εἴτε στοχαστική ἐπάνω εἰς τὰς δυνάμεις τοῦ ἀνθρωπίνου νοός.

— Ἐπιτομὴ τῆς Μεταφυσικῆς εἰς μέρη τέσσαρα* (ὄντολογία, κοσμολογία, φυσική, καὶ θεολογία).

— Συνταγματικὸν Θεολογικόν.

Ἐκτὸς τούτων, πάντων ἀνεκδότων, ἔγραψεν ὁ Ἀντώνιος καὶ τὸ ἐξῆς ἐπ' ἐσχάτων ἐκδοθῆν, μετὰ προλεγομένων βιογραφικῶν, ἐξ ὧν ἠρύσθημεν τὰ ἐκτεθέντα.

— Ἐπιτομὴ τῆς Δογματικῆς καὶ Ἠθικῆς θεολογίας, συντεθείσα παρὰ τοῦ ἀοιδίμου Κ. Ἀντωνίου Μοσχοπούλου Κεφαλλῆνος διδασκάλου τῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς ἱερᾶς Θεολογίας, καὶ ἐκδοθεῖσα δαπάνῃ Γερασίμου ἱερέως Σολομοῦ, Κεφαλλῆνος. Ἐν Κεφαλληνίᾳ, ἐκ τοῦ τυπογραφείου, ἢ Κεφαλληνία, ὁδὸς Νέας Μανῆς Ἀγίου Γερασίμου, 1854. 8^ο σελ. 540.

Νικόλαος Μαυροειδῆς.

Ἐγεννήθη τῷ 1708 ἐν Ἀργοστολίῳ τῆς Κεφαλληνίας, καὶ ἐπαίδευσεν πρῶτον μὲν ὑπὸ τὸν Δαμωδὸν, ὕστερον δ' εἰς Πατάβιον, διαπρέψας εἰς τὴν λατινικὴν φιλολογίαν, καὶ τὴν ῥητορικὴν τέχνην. Ἐπιστρέψας εἰς τὴν πατρίδα του ἐχειροτονήθη ἱερεὺς, καὶ προσκληθεὶς εἰς Κωνσταντινούπολιν ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Σεραφεῖμ διωρίσθη ἱεροκήρυξ. Μεταθὰς δ' εἶτα εἰς Ἰάσιον ἐκήρυττε τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, μέχρις ὅτου Παΐσιος ὁ Β' μετεκάλεσεν αὐτὸν εἰς τὴν βασιλεύουσαν. Προσκληθεὶς τοῦ ἡγεμόνος τῆς Μολδοβλαχίας μετέβη αὐθις ὁ Μαυροειδῆς εἰς τὰς ἡγεμονίας καὶ μετ' οὐ πολὺ ἐπκνέστρεψεν εἰς Βυζάντιον. Εἰκοσιτέσσαρα ἔτη ἐδίδαξεν ἀποστολικῶς ὁ Κεφαλλῆν ἱεροκήρυξ τὸν λόγον τοῦ κυρίου εἰς διάφορα τῆς Ἑλλάδος μέρη. Ἐπανακάμψας δὲ μετὰ τὸ 1756 εἰς Κεφαλληνίαν μέχρι βαθυτάτου γήρως ἐξηκολούθησεν ὁ φερέπωνος ἱεροκήρυξ τὸ θεάρεστον ἔργον του, καὶ ἀπεβίωσεν ἐν ἔτει 1788.

Συνέγραψεν ὁ Μαυροειδῆς καὶ ἐξέδωκεν — Ἀποστολικὸν δίκτυον, ἧτοι λόγους ψυχοφελεῖς εἰς τὴν ἀγίαν καὶ μεγάλην τεσσαρακοστήν, καὶ εἰς τὴν τεσσαρακονθήμερον νηστείαν τῶν Χριστουγέννων. Ἐν Ἰασίῳ 1756, καὶ 1780 (*).

Σαμουὴλ ὁ Χαντζερῆς.

Ἐγεννήθη ἐξ εὐγενῶν ἐν Βυζαντίῳ περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΗ' αἰῶνος· παιδευθεὶς δ' ἐν τῇ πατρίδι τὰ ἐγκύκλια καὶ τὴν μοναχικὴν ἀσπασάμενος πολιτείαν, προσχειρίσθη μητροπολίτης Δέρκων. Ἐν ἔτει 1763 οἰκειοθελῶς παραιτηθέντος Ἰωαννικίου Γ' ἀνήλθεν εἰς τὴν ὑψίστην τῆς ὀρθοδοξίας περιωπὴν ὁ κλεινότατος Σαμουὴλ (21 Μαΐου). Εἰς κακῆς

(* Μαζαράκη, Βιογραφίαι τῶν ἐπιστῆμων Κεφαλλῆνων.

εὐρῶν κατάστασιν τὴν ἐκκλησίαν εἰργάσθη ἀνενδότως πρὸς διόρθωσιν τῶν κακῶς κειμένων· καὶ πρῶτον ἐπλήρωσεν ἐξ ἰδίων τὴν δαπάνην τοῦ δασμοῦ τῆς νέας πατριαρχείας, μηδεμίαν παρ' οὐδενὸς καταδεξάμενος χρηματικὴν βοήθειαν· συνέστησε τὸ ὀκταμελὲς τῶν γερόντων, καὶ τὸ τετραμελὲς τῶν ἐπιτρόπων συμβούλιον, ἐποπτεῦον καὶ διευθετοῦν τὰ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας ὑπέταξε τὰς τέως αὐτοκεφάλους Ἀρχιεπισκοπὰς Ἀχριδῶν καὶ Πεκίου, αἵτινες πολλῶν σκανδάλων ἐγένοντο αἵτιοι· κατέστειλε τὴν ἐν Ἀνατολῇ καὶ ἐν Χίῳ ἐπαρθεῖσαν ὄφρῦν τῶν Λατίνων, ἐτίμησε πολλαχῶς τοὺς τότε ἐπὶ παιδείᾳ πρωτεύοντας, καὶ ἐν γένει δραστηρίως ἐνήργησε πᾶν τὸ πρὸς τὴν ἀνάδειξιν τῆς ὀρθοδοξίας συντελοῦν.

Ἄλλὰ τοιοῦτον πατριάρχην βαρὺν ἠσθάνθησαν ἐπὶ τοῦ τραχήλου οἱ διεφθαρμένοι τῶν κληρικῶν, μὴ δυνάμενοι νὰ εὕρωσι πλέον στάδιον εἰς τὴν ἀργυρολογίαν καὶ τὰς λοιπὰς καταχρήσεις αὐτῶν· ὅθεν συνωμόσαντες ἐκίνησαν πάντα λίθον κατ' αὐτοῦ, καὶ ὁ ἀείμνηστος Σαμουήλ, μετὰ πενταετῆ πατριαρχίαν, καθαιρεθεὶς ἐξωρίσθη εἰς Ἄθωνα τὸν Νοέμβριον τοῦ 1768. Διεδέχθη δὲ αὐτὸν ὁ Μελέτιος Β'. πολυμαθὴς μὲν ἀνὴρ, πλὴν ἀνίκανος ἐκείνου διάδοχος· καὶ μετὰ ἐνὸς ἔτους πατριαρχίαν πολλὰ παθὼν καὶ οὗτος ἐξωρίσθη διαδεχθεὶς ὑπὸ Θεοδοσίου Β', ὅστις ἐπὶ τριετίαν διῤῥύνας τὰ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, παρητήθη, καὶ αὖθις προσεκλήθη εἰς τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον ὁ Σαμουήλ (1772). Ἐπὶ τῆς ὀλιγοχρονίου δευτέρας αὐτοῦ πατριαρχείας ὁ Χαντζερῆς κατώρθωσε τὴν ἔκδοσιν σουλτανικῶν διατάγματος κωλύοντος τὴν εἰς τὰς δίκας καὶ τοὺς γάμους τῶν ἱερέων ἐπέμβασιν τῶν πολιτικῶν ἀρχῶν, καὶ διατάσσοντος πολλὰ καλὰ καὶ ἐθνωφελῆ.

Μετὰ ἐνὸς ἔτους καὶ μηνὸς διοικήσιν ἀποβλήθεις αὖθις ὁ Σαμουήλ, καὶ ἐλθὼν εἰς τὴν νῆσον Χάλκην διεβίωσεν ἡσυχάζων μέχρι τελευτῆς⁽¹⁾.

» Ἦν ὁ παναγιώτατος οὗτος Σαμουήλ, λέγει Σέργιος ὁ Μακραιὸς, τὴν πατριάρχην Βυζάντιος, φύσεως καὶ τέχνης εὐημερία πολλὴν συνειλοχῶς ἐκ παιδός καὶ τὴν εὐμάθειαν· γενόμενος δὲ μητροπολίτης Δέρκων, καὶ τὸ περιὸν τῆς φρονήσεως αὐτοῦ καὶ δραστηρίου φύσεως καὶ ἀγχινοίας ἐν πολλοῖς προσμαρτυρήσας, καὶ εὐνοίας τυχὼν παρὰ τῶν τότε βαρυτίμων γερόντων καὶ τῶν εὐγενεστάτων ἐν δυνάμει ἀρχόντων, τῶν ἰδιαιτέρων λόγων καὶ βουλευμάτων αὐτοῖς κοινωνὸς ἦν, καὶ τὸν θρόνον ἐξῆς προβιβάσας, τῶν λίαν ἐντίμων ἀγίων ἀρχιερέων ἐγνωρίζετο· ὁ δὲ, τῆς ἐκ τούτων ὠφελείας ἐξ ἀρχῆς παραπολαύων,

(1) Μακραιὸς, Πατριαρχικὴ Πεντηκονταετηρίς.

καὶ πολιτικῆς φρονήσεως καὶ πράξεως συλλέγων τὸν καρπὸν, οὐδὲ λογικῆς εὐμαθείας καὶ θεωρητικῆς φιλοσοφίας καὶ ἱερᾶς θεολογίας ἀμελῶν, ἀλλὰ καὶ διδασκάλους ἀδειαλεπτῶς ὁμιλῶν καὶ ἐν πάσῃ ἐπιστήμῃ ἀτρώτως φιλοπονῶν, μείζον ἐφιλοτιμείτο ἐν αὐτοῖς προέχειν ἢ ἐν ἐκείνοις γινώριζεσθαι· διὸ καὶ τὰ πολλὰ ὑπεκχωρῶν τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων τῇ θεωρίᾳ καὶ μελέτῃ ἐνησχολεῖτο, καὶ τοῖς βιβλίοις προσέκειτο τὴν ἐκ τῆς ἀπραγμοσύνης σπουδὴν τῆς περὶ τὰ βιωτικά ἀσχολίας προτέραν ποιούμενος... »

Συγγράμματα.

— Διαταγαὶ περὶ Γάμων. Ἐν Κωνσταντινουπόλει 1767.

— Ἐπιστολαί. Κυρίλλῳ τῷ πρῶτῳ Κωνσταντινουπόλεως (1759). Τῷ μεγάλῳ ποστελνίκῳ Ἀλεξ. Ὑψηλάντῃ. Τῷ ἀγαπητῷ ἀγίῳ Προύσῃς Μελετίῳ (δύο). Τῷ πατριάρχῃ Μελετίῳ (δύο ἐξ Ἐθνομ. 1768, ἐν αἷς περιγράφει τὴν ἐκεῖ ἐπίπνον μετὰ θάσιν του). Τοῖς ἐν βασιλευούσῃ (δύο . Τῷ ποστελνίκῳ Νικολάῳ Καρατζᾶ (δύο). Τῷ μεγάλῳ διερμηνευτῇ Νικολάῳ Σούτσῳ (τέσσαρες). Τῷ μεγάλῳ σκευοφύλακι Ἀθανασίῳ Κομνηνῷ Ὑψηλάντῃ. Τῷ ποστελνίκῳ Κωνσταντίνῳ Μουρούζῃ. Τῷ ποστελνίκῳ Δημητράσκῳ Σούτζῳ. Τῷ ποστελνίκῳ Μιχαλάκῃ Σούτζῳ. Τῷ Ἰωάννῃ Σούτζῳ. Ἀλεξάνδρῳ Σπαθάρῃ. Τῷ ποστελνίκῳ Γεωργίῳ (1769) (1).

Ὁ Ἰακωβάκης Ρίζος (2) ἀναφέρει ὅτι πολλοὶ λόγοι καὶ διάφορα τοῦ Σαμουὴλ συντάγματα περιελθόντα εἰς τοὺς συγγενεῖς αὐτοῦ. παρεδόθησαν ἐν ἔτει 1809 εἰς Ἱερεμίαν Δ' εἰς ἔκδοσιν, πλὴν δὲν ἐδημοσιεύθησαν.

Μπαλάνος Βασιλόπουλος.

Ἐγεννήθη ἐν Ἰωαννίνοις καὶ ἐγένετο εἰς τῶν λαμπροτέρων μαθητῶν Μεθοδίου τοῦ Ἀνθρακίτου, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ὁποίου χειροτονηθεὶς ἱερεὺς διωρίσθη σχολάρχης, καὶ ὡς τοιοῦτος μέχρι τελευτῆς παρέμεινεν. Κατὰ Ζαβίραν Ἰώσηπος ὁ Μοισιοδάξ λέγει ταῦτα περὶ τοῦ Μπαλάνου. « Ὁ δὲ αἰδιμιμος Μπαλάνος ὁ Βασιλόπουλος, ἀνὴρ ἐν πολλοῖς » ἄλλοις δοκιμώτατος, καὶ ἐν τοῖς μαθηματικοῖς εἶτα ἀριστεύων, ζήλω » ἀνεκδότῳ κινούμενος ὑπὲρ τῶν μαθητευόντων αὐτῷ καὶ ὑπὲρ παν- » τὸς τοῦ γένους ἀπλῶς, ἀνεζώσθη νὰ καταστρώσῃ μίαν ὁδὸν μαθη- » ματικὴν πλήρη οὔτε ἀπέτυχεν ὁ μέγας ἀνὴρ τοῦ ἀναγκαίου καὶ » καλοῦ ἐπιχειρήματος αὐτοῦ· αὐτὸς διείληφεν ἐν δυοῖν τόμοις ὄλοις » περὶ τῶν στοιχείων τοῦ Εὐκλείδους, περὶ τῶν προβλημάτων τοῦ » Ἀρχιμήδους, περὶ τῆς τριγωνομετρίας, εἴτε τῆς ἐπιπέδου εἴτε τῆς » σφαιρικῆς, περὶ τῶν τμήσεων τῶν κωνικῶν ἴσως ὁ μακαρίτης νὰ

(1) Ἀνέκδοτοι παρὰ Σ. Οἰκονόμῳ.

(2) Cours de Litterature Grecque, σελ. 176.

» ἐπραγματεύθη καὶ περὶ ἐτέρων ἀνηκόντων τῇ συνθετικῇ ὁδῷ, τὰ
 » ὁποῖα ὅμως ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ μοι εἶναι ἐν ἀγνοαίᾳ πανταχοῦ ὁ περὶ-
 » θλεπτος ἀνὴρ φέρεται μετὰ πάσης τῆς δυνατῆς σαφηνείας καὶ πλη-
 » ρότητος, καὶ ὁ μετερχόμενος αὐτὸν πανταχοῦθεν συνάγει τὸ ἀνεπί-
 » δεικτον τοῦ ἤθους αὐτοῦ, τεκμήριον ἀσφαλέςτατον τῶν ἀκόμπως
 » φιλοσοφούντων, καὶ τὴν ἐπαινετὴν πρόθεσιν, τὴν ὁποῖαν περιέβαλεν
 » ὁ ἀνὴρ αἰεὶ καὶ ἰδιαίτατα ὑπὲρ τῆς ὠφελείας τοῦ κοινού· φράσεις
 » ἐζητημέναι, περικοπαὶ ῥητορικαί, γρίφοι τετεχνευμένοι, στίχων
 » παρωδίαί, καὶ ἕτερα τὰ ὁποῖα νομίζονται παρ' ἄλλοις ἐγκαταμήματα
 » ἀναγκαῖα τῇ φιλοσοφίᾳ πάντα ἐνομίσθησαν τῷ ἀνδρὶ βατταρίσματα
 » ἀπάθοντα τῇ φιλοσοφίᾳ· οὔτε ἔκρινε μετὰ κόσμου ἀλλοτρίου νὰ
 » μεταποιήσῃ τὴν καλὴν ὄψιν τῆς φιλοσοφίας, πεπεισμένος πῶς τὰ
 » ἐπιστημονικὰ εἶναι καθ' ἑαυτὰ ὠραῖα καὶ πῶς ὅσον ἀπλούστερα
 » ἐκτίθενται τοσοῦτον ὠριότερα φαίνονται, ὑπτίασε καὶ τὸ ὕφος
 » αὐτοῦ ἐπίτηδες, ὅμοιος τῷ Κόρυδαλλεῖ, ὅστις πολυμαθέστατος καὶ
 » τεχνικώτατος ἐν τοῖς ἐπιστολικοῖς καὶ ἐν ἄλλοις, ὅμως ἐν τοῖς φι-
 » λосоφικοῖς φαίνεται ἀπλούστατος· λύπης ἀξίον εἶναι λογιστέον πάν-
 » τως πῶς ὁ τιλικούτος ἀνὴρ ἔτυχεν ἡμοιρηκῶς τῶν διαλέκτων τῶν
 » Εὐρωπαϊκῶν, εἴτε τῆς ὑγιεστεράς φιλοσοφίας τῶν νεωτέρων· ὁ ἀκραί-
 » φνης ζῆλος ὁ ὁποῖος ἦνθει πάντοτε διακαῶς ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ
 » ὑπὲρ τῆς ὠφελείας τοῦ κοινού, καὶ ὄντως ἐπιστημονικὸς τρόπος,
 » τὸν ὁποῖον ἐσυνειθίζεν ἐν τῷ γράφειν ἔμελλον νὰ προικίσωσι πάν-
 » τως τὰ ἡμέτερα σχολεῖα, τοῦλάχιστον μιᾶς ὁδοῦ μαθηματικῆς
 » εἴτε συνθετικῆς, σώας, ἀπερίττου, εὐτάκτου, καὶ τοιαύτης ἐν
 » βραχυλογίᾳ, ὁποῖα φαίνεται ἀπαιτητέα τὴν σήμερον ὑπὸ τῆς πα-
 » ρούσης καταστάσεως τοῦ γένους ἡμῶν· ἡ περιττὴ ὑπόληψις, τὴν
 » ὁποῖαν εἶχε πρὸς τὴν ἀρχαιότητα καὶ αὐτὸς ὁ ἀνὴρ, καὶ ἡ ἀγνοια
 » τῶν διαλέκτων τῆς Εὐρώπης ἐχρημάτισαν δύο αἰτίαι αἵτινες, ἐποίη-
 » σαν αὐτὸν νὰ διαλάβῃ περὶ μόνης τῆς συνθετικῆς ὁδοῦ ἐν δυὶ
 » τόμοις ἀγκωδεστάτοις ».

Τὸ βέβαιον, ὅτι ὁ Μπαλάνος ἦν ὄξυς μαθηματικὸς, διὰ τὴν ἀγνοίαν
 ὅμως τῶν νεωτέρων ἀνακαλύψεων ἐμμένων εἰς τὴν παλαιὰν μέθοδον,
 ἐμπνέων μάλιστα καὶ εἰς τοὺς φοιτᾶντας τὴν κατὰ τῶν νεωτέρων
 θεωριῶν ἀποστροφὴν· ἀλλ' οὐχ ἤτταν πολλῆς ὠφελείας ἐγένετο πρό-
 ξενος διὰ τῆς ἀόκνου διδασκαλίας του.

Προχειρισθεὶς πρωτοπαπᾶς Ἰωαννῶν ἀπεβίωσεν ἐν ἔτει 1765,

διαδεχθείς ἐν τῇ σχολαρχίᾳ ὑπὸ τοῦ υἱοῦ του Κοσμᾶ, τῶς δευτε-
ρεύοντος διδασκάλου τῆς σχολῆς.

Συγγράμματα.

— Ὀδὸς μαθηματικῆς, ἤτοι σειρά βαθμηδὸν προϊούσα, περιεκτικὴ τῶν κατ' εἶδος κυριωτέρων τῆς μαθήσεως πραγματειῶν, οἷον τῶν στοιχείων τοῦ Εὐκλείδου· σφαιρικῶν κατὰ Θεοδόσιον· γεωμετρίας θεωρητικῆς καὶ πρακτικῆς τριγωνομετρίας· τοῦ περὶ κρικωτῆς σφαίρας κατὰ Πρόκλον· τοῦ περὶ χρήσεως σφαιρῶν· ἀστρολαβίου· γεωγραφίας καὶ ὀπτικῆς· πρότερον μὲν παρὰ Μεθοδίου Ἀνθρακίτου ἐκ τῆς λατινίδος εἰς τὴν ἑλληνίδα μετενεχθεῖσά τε φωνὴν καὶ ἐρμηνευθεῖσα λίαν μέντοι συνεπτυγμένως καὶ ἀμυδρῶς, ὕστερον δὲ παρὰ Μπαλάνου Βασιλοπούλου ἀναπτυχθεῖσά τε καὶ καλλωπισθεῖσα τῇ τε φράσει τῆς λέξεως καὶ τῇ σαφηνείᾳ τῶν νοημάτων, πλατυνθεῖσά τε καὶ πλουτισθεῖσα τῇ προσθέσει οὐκ ὀλίγων θεωρημάτων τε καὶ προβλημάτων (Ἐξεδόθη ἐπιμελείᾳ Γεωργίου Κωνσταντίνου εἰς τόμους 4 ἐν Βενετίᾳ τῷ 1749, καὶ ἀνετυπώθη τῷ 1775).

— Ἀντιπελάργησις, ἢ Συλλογὴ τῶν σωζομένων ἐκ τῶν ἀρχαιότερων Ἑλλήνων, τῶν ἐκπεπονηκότων διαφόρως πρὸς τὸ Δῆλιον πρόβλημα εἰς εὔρεσιν δύο μέσων ἀναλόγων γραμμῶν ἐν συνεχεί γεωμετρικῇ ἀναλογίᾳ, καὶ ἐκ τῶν νεωτέρων ὑπὸ Μπαλάνου Βασιλοπούλου εὐφυῶς γεωμετρηθέντων εἰς τὴν τούτων εὔρεσιν διὰ μόνου τοῦ Κανόνος καὶ Διαθέτου γεωμετρικῶς. (Διὰ τοῦ συνταγματίου τούτου ἐπειράθη νὰ λύσῃ τὸ περίφημον Δηλιακὸν πρόβλημα, καὶ νομίσας εὐστοχῶν τὴν ὑπ' αὐτοῦ προτεινομένην λύσιν ἀνεκόνισε τὴν ἀνακάλυψιν εἰς διαφόρους Ἀκαδημίας τῆς Εὐρώπης (1753). Πικρῶς ὅμως ἐπεκρίθη διὰ τὴν νομιζομένην εὔρεσιν ὑπὸ Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρεως, σχολαρχοῦντος τότε ἐν Ἀθῶνι, καὶ ἐντεῦθεν προήχθη συζήτησις εἰς βαναυσολογίας παρεκτραπέισα. Τὸ συνταγματίον ἐδημοσιεύθη ἐν Βιέννῃ τῷ 1816 ὑπὸ τοῦ υἱοῦ του Κοσμᾶ).

— Ἑρμηνεία τῶν ἀφορισμῶν τοῦ Ἰπποκράτους.

— Σχόλια εἰς Γαληνόν.

Ἀντώνιος Κατήφορος.

Ἐγεννήθη ἐν Ζακύνθῳ ἐν ἔτει 1696. Ἐκπαιδευθεὶς δ' ἐν τῇ πατρίδι τὰ ἐγκύκλια μετέβη εἰς Ἰταλίαν καὶ ἐλθὼν εἰς Πατάβιον ἐγένετο τρώφιμος τοῦ Κουτουνιανοῦ ἑλληνομουσείου· ὕστερον μεταβὰς εἰς Ῥώμην ἐφοίτησεν εἰς τὸ φροντιστήριον τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου· ἐνταῦθα ὅμως διασπώμενος, καὶ περὶ τὰς πατρίδας αὐτοῦ θρησκευτικὰς πεποιθήσεις ἐνοχλούμενος ὁ Κατήφορος ἔφυγε λαθραίως καὶ διεσώθη τῶν ἐνόχων τῆς Ῥωμαϊκῆς προπαγάνδας εἰς Βενετίαν.

Ἐπανελθὼν εἰς Ζάκυνθον ἐχειροτονήθη ἀναγνώστης, καὶ μετ' ὀλίγον διάκονος καὶ ἱερεὺς ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου Κεφαλληνίας καὶ Ζακύνθου. Ἐἶτα προσκληθεὶς ὡς διδάσκαλος τοῦ Φλαγγινικοῦ φροντιστηρίου

ἦλθεν εἰς Βενετίαν, ἔνθα καὶ ὑπὸ τῆς ὀρθοδόξου κοινότητος προτραπείας ἐκήρυττεν εἰς τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Γεωργίου τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ. Ἐνταῦθα δὲ συνέγραψε, χάριν τῶν μαθητῶν του, καὶ ἑλληνικὴν γραμματικὴν, καὶ μετὰ τινος Ἰταλοῦ μετήνεγκεν εἰς τὸ λατινικὸν τὰ συγγράμματα τοῦ πατριάρχου Φωτίου.

Ἐρωτι μαθήσεως ὁ Κατήφορος ἐπεθύμησε νὰ ἐπισκεφθῆ διάφορα τῆς Εὐρώπης μέρη, καὶ ἐκ Βενετίας ἀπάρας μετέβη εἰς Γαλλίαν καὶ Ὀλλανδίαν· ἐπιθυμῶν δὲ ἵνα ἴδῃ καὶ τὴν Ῥωσσίαν καὶ τὸν τότε θρυλούμενον τσάρον Πέτρον τὸν μέγαν, ἐπεβιβάσθη εἰς πλοῖον, πλὴν ναυαγῆσας περὶ τὰ Ὀλλανδικὰ τενάγη ἦλθεν εἰς Ἀμστελόδαμον, ἔνθα οἱ παρεπιδημοῦντες Ἑβραῖοι ἐκ φιλανθρωπίας τὸν περιποιήθησαν καὶ τὰς θλίψεις αὐτοῦ καὶ ἀτυχίας ἐμετρίασαν. Διατρίβοντα ἐν Ἄγῃ ἐγνώρισεν αὐτὸν ὁ δοῦξ τῆς Λοραίνης καὶ πρίγκηψ τοῦ Ὁρὰνζ, ὅστις ἐκτιμῶν τὰς γνώσεις τοῦ ἀνδρὸς τὸν προσέλαβε παρ' αὐτῶ. Τότε δὲ λέγεται, ὅτι ὁ βασιλεὺς τῆς Πρωσσίας ἐξεῖλε σοφοὺς ἀνδρας εἰς Ἄγην, οἵτινες ἐλθόντες συνωμίλησαν μετὰ τοῦ Κατηφόρου καὶ προέτρεψαν ἵνα μεταβῆ παρὰ τῶ βασιλεῖ· ἀλλ' οὗτος μὴ θέλων νὰ ἐγκαταλίπῃ τὸν δοῦκα ἀπεποιήθη, καὶ τότε οἱ ἀποσταλέντες περιέγραψαν τὸν βίον καὶ ἐσχεδίασαν τὴν εἰκόνα του, ἣν λαβὼν ὁ Φρεδερίκος κατέταξε μετὰ τῶν ἄλλων σοφῶν ἐν τῇ εἰκονοθήκῃ του.

Ἐπανακάμψας ὁ Κατήφορος εἰς Ζάκυνθον ἐπροβιβάσθη πρωτοπαπᾶς· ἐνταῦθα δὲ μελετῶν, συγγράφων, καὶ κηρύττων ἐπ' ἐκκλησίας κατέλιπε τὸν βίον ἐν ἔτει 1763.

Ὁ ἱερεὺς Κόντος ἐξεφώνησεν αὐτῶ ὥραϊον ἐπικήδειον λόγον⁽¹⁾.

Ὁ Κατήφορος ἦν, κατὰ Ζαβίραν καὶ ἄλλους, πολυμαθὴς καὶ πεπαιδευμένος ἐν τε τῇ θύραθεν καὶ ἱερᾷ θεολογίᾳ, εἰδήμων τῆς ἑλληνικῆς, λατινικῆς, καὶ ἰταλικῆς γλώσσης, καὶ ἐπαινεῖται ὑπὸ Κούμα ὡς καλὸς γραμματικὸς.

Συγγράμματα.

- Μετάφρασις λατινικῆ τινῶν τοῦ Χρυσοστόμου συγγραμμάτων.
- Ἐγκώμιον τοῦ ἁγίου Σπυρίδωνος. (λατινιστί).
- Μετάφρασις λατινικῆ τῶν τοῦ Φωτίου.
- Βίος Πέτρου τοῦ Μεγάλου αὐτοκράτορος τῆς Ῥωσσίας. (Ἐγράφη ἰταλίστι καὶ ἐξεδόθη πολλάκις ἐν Βενετίᾳ (1736), Μεδιολάνοις, Νεαπόλει κλπ. Ἐν

(1) Παν. Σιώτου, Μνημὴ περὶ Κατηφόρου, Ἐν Ζακύνθῳ 1838.

ἔτει 1737 ἐξελληνισθεὶς ὑπὸ τοῦ Κεφαλλήνος Ἀθανασίου Σκιαδᾶ ἐτυπώθη ἐν Βενετίᾳ).

— Ἱστορία παλαιᾶς καὶ νέας Διαθήκης ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ μετὰ χαλκογραφιῶν καὶ ἐξηγήσεων ἐκ τῶν πατέρων. Ἐνετίῃσι 1737.

— Ἑλληνικὴ γραμματικὴ, καὶ ποιητικὴ μέθοδος. Ἐνετίῃσι 1769, 1778, καὶ 1784.

— Λόγοι ἐκκλησιαστικοί.

— Στιχοურγήματα.

Φιλόθεος ὁ Κύπρου.

Περὶ τοῦ λογίου τούτου ἀρχιεπισκόπου λέγει ταῦτα ὁ συμπολίτης του Κυπριανός (1). « Ἀναβάς δὲ ἐπὶ τοῦ θρόνου μετὰ τὸν Σίλβεστρον » ὁ φιλεπιστήμων διδάσκαλος κύριος Φιλόθεος ἐκ Γαλάτων κώμης, ὡς » ἐν Κωνσταντινουπόλει χρόνους ἀρκετοὺς διατελέσας, καὶ μαθητὰς » ἐκ τῶν ἐπισήμων οἰκων εὐγενῶν ἐκεῖσε λαβὼν, μάλιστα τὸν Κρι- » τῖαν ἐκεῖνον ἔχων ἐν πᾶσιν ὑπερασπιστὴν, ὡς διδάσκαλος κατ' » ἰδίαν τῶν τέκνων αὐτοῦ χρηματίσας, ἀνὴρ ἐφωδιασμένος διὰ θεω- » ρίας καὶ πράξεως ἀριστα, ζηλωτὴς παιδείας τῶν νέων ὢν, ἐστόλισε » τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν μετὰ σχολῶν ἑλληνικῆς καὶ μουσικῆς, καὶ » διδασκάλων, φιλόπτωχος, ἀφιλάργυρος τὸν τρόπον, γενναῖος τὴν » ψυχὴν, ἐσέμνυνε τὴν ἀρχιεπισκοπὴν, καὶ τὸ ἀρχιεπισκοπικὸν ὄνομα » ἤγειρεν, εἰς οὐ τὴν τυχοῦσαν μεγαλοπρέπειαν, ὡς οὐδεὶς ἄλλος τῶν » πρὸ αὐτοῦ, καὶ τῇ εἰδήσει τῶν ἐκκλησιαστικῶν τάξεων τὴν ἐκκλη- » σίαν τῆς Κύπρου καὶ τὸ ἱερατεῖον εὐπρέπισεν· οὗτος πρῶτην φρον- » τίδα ἐπελάβετο νὰ ἐλευθερώσῃ τὴν πατρίδα τῶν δυσσπαντήτων » δοσιμάτων καὶ τῶν ἀκορέστων ἐξουσιαστῶν ν' ἀναστείλῃ τὴν ὄρμη- » ὄθεν πορευθεὶς εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐνήργησε τοσοῦτον, ὥστε » ἔφθασε νὰ καταπαίσῃ τὸν βεζύρην νὰ κάμῃ ἔλεος εἰς τὸν ῥαγιαῖα, » καὶ νὰ κατεβάσῃ ἀπὸ τὰ χαρατσοχάρτια ἀρκετὴν ποσότητα· ἀλλὰ φεῦ! » ὑπὸ τινων κακοτρόπων ἐχθρῶν Τούρκων, καὶ τάχα Χριστιανῶν τῆ » ὀνόματι, ὑπὸ τινος λέγω Κιρσά Μεσεμέταγα Ἀλαγήμπετη τῆς Πάφου, » τινὸς κακοκλήρου ἱερέως Παφίου, τινὸς Μαρκέλλου καὶ Μοδίτου, » καὶ Χοιροκοιτιώτου, καὶ ἄλλων φθονερῶν διαβάλλεις εἰς τὸν βεζύρην » ἐστάλη εἰς Κύπρον σιδεροδέσμιος, καὶ εἰς φυλακὴν ἐμβληθεὶς ἀπαι- » τεῖτο πῶς ἔλαβεν ἀπὸ τὸν ῥαγιαῖα ἄνευ φερμανίου τρία καὶ πέντε γρά- » σια· ἀλλ' εἰς τὴν ἐξέτασιν ἐδείχθη ἀθῶος τῆς διαβολῆς καὶ κατηγορίας

(1) Ἱστορία Χρονολογικὴ τῆς νήσου Κύπρου, σελ. 315.

» τῶν ῥηθέντων κακοτρόπων. Ἐξώσθη δὲ καὶ τοῦ θρόνου, καὶ τις νεο-
 » νίας οἰνόφυλξ Νεόφυτος παρὰ τῶν ῥηθέντων Κυπρίων ἐκλεχθεὶς,
 » βιασθέντος τοῦ πατριάρχου ἀπὸ τῆς Πόρτας διὰ τὴν χειροτονίαν
 » του, ἐχειροτονήθη ἀρχιεπίσκοπος τὸ κνώδαλον· ἀλλ' ἔλθων εἰς Κύ-
 » προν ὁ γεννάδας, καὶ οὐ μόνον μὴ ἀποδεχθεὶς ἀλλὰ καὶ ἀποστραφεὶς
 » ὑπὸ τῶν χριστιανῶν, καὶ ὡς ἐπιβάτης τοῦ θρόνου καὶ ὡς μὴ Κύ-
 » πριος, ὁρώντων τὸν γνήσιον αὐτῶν ἀρχιερέα εἰς τὰ δεσμὰ, καὶ φυ-
 » λακὴν ὑπὲρ αὐτῶν πάσχοντα, ἐντὸς ὀλίγου ὑπ' ἀδημονίας, μᾶλλον
 » δὲ ὑπὸ μέθης ἀπεχερέμψατο τὴν ψυχὴν· καὶ πάλιν τίθεται ἐλευθε-
 » ρωθεὶς ὁ λύχνος ἐπὶ τὴν λυχνίαν, ὁ ἀθλητῆς Φιλόθεος· ἀλλ' ὑπὸ
 » φόβου τῆς καταδρομῆς ὁ μακάριος ἐπιληψία κατασχεθεὶς ἐκρατήθη
 » ὄλος τὰ μέλη, καὶ τρέμων χειρὰς καὶ πόδας μόλις ἐκινεῖτο ὑπὸ
 » δύο βαστάζων ἀνθρώπων μέχρι τέλους τῆς ζωῆς.

» Ἀλλὰ καὶ εἰς τοιαύτην ἀθλίαν κατάστασιν εὕρισκόμενος μήτε
 » ἀπεδειλίασεν ὁ καλὸς ποιμὴν, ἀλλὰ γενναῖος διὰ τὴν τοῦ κοινοῦ
 » ὠφέλειαν προσπαθὼν ἀπῆλθεν εἰς Βηρυτὸν, καὶ ἐκεῖθεν ἀπέστειλεν
 » τοὺς ἀρχιερεῖς, τὸν Ἰωακείμ Πάφου, τὸν Μακάριον Κιτιαίων, καὶ
 » τὸν Κυρηνίας Νικηφόρον εἰς βασιλεύουσαν διὰ πρόσκλαυσιν μετὰ καὶ
 » ἄλλων Κυπρίων καλοθελήτων, ἔνθα πολλὰ οἱ φίλοι αὐτοῦ συμπράξαν-
 » τες καὶ βοηθήσαντες τοῖς ἀρχιερεῦσι καὶ τοῖς λοιποῖς, κατέπεισαν τὸν
 » βεζύρην ἔλθειν εἰς τοιαύτην συγκατάβασιν καὶ συμφωνίαν, ὅτι ἂ
 » τόπος ἀπὸ τοῦ 1754 καὶ εἰς τὸ ἐξῆς νὰ ἔχη νὰ πληρόνη διὰ δό-
 » σιμον δέκα χιλιάδας χαρτία. »

Ἐλευτήσεν ὁ ἀείμνηστος Φιλόθεος ἐν ἔτει 1759, διαδεχθεὶς ἐν
 τῇ ἀρχιεπισκοπῇ ὑπὸ τοῦ ἀρχιμανδρίτου αὐτοῦ Παΐσιου.

Συνέγραψεν ἐν ἔτει 1740, Σημειώσεις περὶ τῆς τῶν Κυπρίων ἐκκλησίας, καὶ
 Ἔκθεσιν περὶ τῶν προνομίων αὐτῆς, δημοσιευθεῖσας ὑπὸ Κυπριανοῦ ἐν ἱστο-
 ρίᾳ Κύπρου σελ. 372—390).

Μιχαὴλ Παπαγεωργίου.

Ἐγεννήθη ἐν Σιατίστῃ τῆς Μακεδονίας τὴν 26 Φεβρουαρίου 1727.
 Οὐ μόνον ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἦτο ἱερεὺς ἀλλὰ καὶ μακρὰ καὶ ἀδιάκοπος
 σειρά προγόνων τὸ λευϊτικὸν ἐξῆσκει ἐπάγγελμα. Ἐσπούδασε τὰ
 μὲν γραμματικὰ καὶ ἐγκύκλια ἐν τῇ πατρίδι παρὰ τῷ διδασκάλῳ
 Παΐσιῳ, τῷ ὕστερον Παραμυθίας ἐπισκόπῳ, ὕστερον δὲ μεταβὰς εἰς
 Ἰωάννινα ἐξεπαιδεύθη τὰ φιλοσοφικὰ παρ' Εὐγενίῳ Βουλγάρει. Μετὰ
 τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν σπουδῶν ἐπανακκάμψας ἐχρημάτισε διδάσκαλος

κατὰ πρῶτον ἐν τῇ πατρίδι του, ὕστερον δ' εἰς Σέλιτσαν, ὅθεν προσκλήθεις εἰς Μελενίκον ἐδίδαξε καὶ ἐνταῦθα ἐφ' ἱκανὸν χρόνον, ἐκφωνῶν καὶ καθ' ἑβδομάδα σχεδὸν ἐπ' ἁμῶνος διαφόρους ψυχοφελεῖς λόγους. Ἐκ Μελενίκου ἀναβὰς εἰς Γερμανίαν ἐδιδάχθη τὴν γερμανικὴν καὶ λατινικὴν γλῶσσαν, καὶ ὕστερον ἐλθὼν εἰς τὸ ἐν Βιέννῃ Πανεπιστήμιον ἠκροάσατο τὴν φιλοσοφίαν, τὰς νεωτέρας ἐπιστήμας, καὶ μέρος τῆς ἱατρικῆς. Μετὰ ταῦτα ἐχρημάτισε διδάσκαλος τῶν ἐκεῖ ἐλληνοπαίδων, καὶ μετ' οὐ πολὺ κατέστη καθηγητὴς τῆς ἐλληνικῆς ἐπὶ μισθῷ δημοσίῳ ἐν τῷ κολλεγίῳ τῆς ἁγίας Βαρβάρας, ἔνθα διὰ πολλοῦ χρόνου ἐδίδαξε πολλοὺς τῶν Λατίνων ἱερέων καὶ κληρικῶν. Ἐνταῦθα συνεδέθη καὶ διὰ στενῆς φιλίας μετὰ τοῦ περιφήμου βιβλιοφύλακος Κολλαρίου.

Μεθ' ἱκανὸν χρόνον ὁ Μιχαὴλ ἐλθὼν εἰς Οὐγγαρίαν ἐδίδαξεν ἐν Πέστη, Βούδα, Μισκόλιξ, καὶ Ἀγρία, ἐκεῖθεν δ' ἐπανελθὼν εἰς Βιέννην ἐπανάλαβε τὴν διδασκαλίαν τῶν ἐλληνοπαίδων, καὶ ἐνταῦθα προσβληθεὶς ἐκ σφοδροῦ κολικωπόνου ἐξεμέτρησε τὸ ζῆν τῇ 19 Ἰουνίου 1796.

Κατὰ Ζαβίραν ὁ Μιχαὴλ ἦν ἀγῆρ γραμματικώτατος, ρήτωρ, ποιητῆς, καὶ φιλόσοφος.

Συγγράμματα.

- Τὸ μέγα Ἀλφαβητάριον. Ἐν Βιέννῃ 1774 Πέστη, 1789, Ἐνετίῃσι 1804.
- Μικρὸν Ἀλφαβητάριον. Βιέννη 17.
- Πρόχειρος καὶ εὐπόριστος διδασκαλία τῶν πρωτοπέριων Ῥωμελιτῶν τῆς Γερμανικῆς γλώσσης. Βιέννη 1772 καὶ 1793, Πέστη 1792.
- Οἰκιακὸς καὶ πρόχειρος διδάσκαλος τῶν ἀρχαρίων τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης. Βιέννη 1783.
- Ἔπη ἡρωελεγεία, ἰαμβικά, κλπ. εἰς τὴν γραμματικὴν Μοσχοπούλου, τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν Μελετίου, χρονικὸν Φραντζῆ, τὴν ἰταλικὴν γραμματικὴν Θωμᾶ Μανδακᾶση κλπ.
- Ἐν ἔτει 1773 ἐξέδοτο τὴν γραμματικὴν (Περὶ σχεδῶν) Μανουὴλ τοῦ Μοσχοπούλου, προτάξας καὶ βίον τοῦ συγγραφέως.
- Παρὰ ταῦτα καταγράφονται ὑπὸ τοῦ Ζαβίρα καὶ τὰ ἐξῆς ἀνέκδοτα τοῦ Παπαγεωργίου.
- Ἀπάντησις εἰς τοὺς συλλογισμοὺς τοῦ σοφωτάτου Κολλαρίου περὶ τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος.
- Γραμματικὴ Γερμανικὴ πληρεστάτη.
- Ἀπόκρισις πρὸς τὴν εἰσενεχθεῖσαν αὐτῷ ἐρώτησιν περὶ τοῦ ἀπολυτικίου « Τὴν σπουδὴν σου τῇ κλήσει κατάλληλον ἐργασασμένη φερώνυμε ».
- Ἐπιγράμματα εἰς νεοδημήτους ἐν Σιατίστῃ οἴκου, τὸ ὑπέρθυρον τοῦ ἐν Ἀγρίᾳ ναοῦ, τὴν Πυξίδα τοῦ Ὑψηλάντου, κλπ.

— Περὶ τῆς τοῦ κόσμου πλάσεως δι' ἠρωελεγεῖων στίχων.

— Ἐπιστολαὶ γλαφυρώταται πρὸς διαφόρους.

— Κατὰ Καλθινιστῶν καὶ λουθηρανιστῶν περὶ ἐπικλήσεως τῶν ἁγίων, περὶ προσκυνήσεως τῶν εἰκόνων, τῶν λειψάνων, τοῦ σταυροῦ, καὶ ἄλλων τινῶν ἀναγκαιῶν (Ἐγρᾶφη ἐν Πέστη τῷ 1788).

— Ἀπόκρισις πρὸς τὸν ἔλλογιμώτατον Ἀθανάσιον Στίρια περὶ τοῦ «Θέση κατεβρόντησε».

— Πλείστοι λόγοι ἐκφωνηθέντες ἐν Σιατιστῇ, Σελίτῃ, Μελενίκῃ, Διππουπόλει κλπ.

Ἐκτὸς τούτων μετέφρασεν ἐκ τῆς λατινικῆς εἰς τὴν ἀπλοελληνικὴν τὴν Ἀνατομίαν τοῦ Κούλρου, καὶ λόγους τινὰς τοῦ Κικέρωνος.

Γαβριὴλ Καλλονᾶς.

Ἐγεννήθη ἐν Ἀνδρῷ τῷ 1724 καὶ δεκαετῆς ἀπορφανισθεὶς πατὴρ συναπῆλθε μεθ' ἐνὸς τῶν θείων του εἰς Σμύρνην, ὅπου διήκουσε τὰς πρώτας ἀρχὰς τῶν μαθημάτων μεθ' ἱκανὸν χρόνον ἐπαυθῶν εἰς τὴν ἐνεγκαμένην ἐνεδύθη τὸ μοναχικὸν σχῆμα ἐν τῇ μονῇ τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, καὶ ἐκεῖθεν μετὰ παρέλευσεν ἀρκετοῦ χρόνου ἀνεχώρησεν εἰς Ἀλεξάνδρειαν πρὸς τὸν θεῖον του Ματθαῖον τὸν πατριάρχην, ὑπὸ τοῦ ὁποῦ ἐχειροτονήθη ἱεροδιάκονος, καὶ ἐπὶ πενταετίαν ἐχρημάτισε γραμματεὺς αὐτοῦ. Ἐξ Αἰγύπτου ἦλθεν εἰς Ἀθῶνα, ἔνθα ἠκροάσθη παρ' Εὐγενίῳ τὰ φιλοσοφικὰ μαθήματα. Μεταβὰς εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐχρημάτισε διδάσκαλος τινῶν εὐγενῶν, ὡς Σταυράκη, Ὑψηλάντου κλπ. Ἀπὸ τῆς Βυζαντίου ἦλθεν εἰς Βουκουρέστιον καὶ ἐκεῖθεν εἰς Βιέννην, ἔνθα ἐπὶ πενταετίαν ἐχρημάτισεν ἐφημέριος τῶν παρεπιδημούντων ὀρθοδόξων Ἑλλήνων. Ἐλθὼν εἰς Οὐγγαρίαν ἐγένετο ἐφημέριος τῆς ἐν Πέστη ἑλληνικῆς ἐκκλησίας ἐπὶ δύο ἔτη, καὶ ἐπὶ ἄλλα δύο τῆς ἐν Διασέγ, καὶ τελευταῖον εἰς Γκιόγκιος, ἔνθα καὶ τὸ ζῆν ἐξεμέτρησε τῇ 8 Μαρτίου 1795.

« Παρ' αὐτῷ τῷ αἰδεσίμῳ καὶ σοφῷ ἀνδρὶ, γράφει ὁ Ζαβίρας, ἐνέτυχον τοσχῦτα ἑλληνικὰ χειρόγραφα συγγράμματα, τὰ πλεῖστα ἰδίᾳ χειρὶ γεγραμμένα, ὅσα παρ' οὐδενὶ ἄλλῳ τῶν ἡμετέρων, ἅτινα σώζονται τανῦν παρὰ τῷ πανοσιωτάτῳ ἀρχιμανδρίτῃ καὶ ἀνεψιῷ αὐτοῦ Ἰγνατίῳ τῷ Καλλονᾶ, τῷ τανῦν εἰς Γκιόγγιος ἐφημερεύοντι ».

Ἐγραψεν ὁ Γαβριὴλ Παιδαγωγίαν ἐκδοθεῖσαν ἐν Βιέννῃ τῷ 1800 ὑπὸ τῶν ἀνεψιῶν του Ἰγνατίου καὶ Γεωργίου Καλλονᾶ.

Σπυρίδων Μήλιας.

Ἐγεννήθη ἐν Κερκύρᾳ, καὶ τὸν μοναχικὸν ἀσπασθεὶς βίον ἐχειροτόξ

ἠῆθη ὑπὸ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας πρεσβύτερος καὶ ἀρχιμανδρίτης. Ἐπειδὴ δὲ ὁ ἐν Βενετία μητροπολιτικὸς θρόνος τοῦ Φιλαδελφείας, ἕνεκα τῆς ἀποστασίας Μελετίου τοῦ Τυπάλδου, εἶχε καταργηθῆ, τὸ πατριαρχεῖον ἀνέθηκεν εἰς τὸν Μήλιαν τὴν διεύθυνσιν τῶν ἐκεῖ ἐκκλησιαστικῶν ὑποθέσεων, ὀνομάσαν αὐτὸν *τοποτηρητὴν καὶ πρόεδρον τῶν ἐν ταῖς κλειραῖς Ἐρεταῖς Ἑλλήνων*. Ἐν ἔτει 1762 ἀπροτάθη ὑπὸ τῶν ἐν Βενετία ὀρθοδόξων ὡς μητροπολίτης Φιλαδελφείας, ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ Φατζέας προλαβὼν ἐχειροτονήθη παρὰ κανόνας, ἐματαιώθη ἡ ἐκλογή τοῦ Μήλια, ὅστις παρέμεινε ἐνταῦθα ὡς πατριαρχικὸς ἑξάρχος, κηρύττων τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, συγγράφων καὶ ἐπιστατῶν, πατριαρχικῆ ἴσως κελύσει, εἰς τὴν ἔκδοσιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν βιβλίων.

Ὁ φιλόπonos Κερκυραῖος μετὰ μεγάλης ἐπιμελείας συλλέξας ἐξέδωκεν ἐν Βενετία (καὶ οὐχὶ ἐν Ἰακρισίοις ὡς ψευδῶς ἐν τίτλῳ φέρεται) *Συνάθροισιν τῶν Ἁγίων Συνόδων τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας*, ἐν ἔτει 1761 εἰς τόμους δύο ὀγκώδεις εἰς φύλλον δαπάνη τοῦ Ἀθηναίου Πολυμέρου Παυλῆ.

Συνέγραψε *Διδαχὰς* (1773), *Ἰδέαν ἀληθῆ τοῦ μετανοοῦντος* (1774), τὸ Ἐπιστολάριον (1785), καὶ ἐπεμελήθη διαφόρους ἐκδόσεις (').

Στέφανος Νικολαΐδης.

Ἐγεννήθη ἐν Ἰωαννίνοις, καὶ ἦτο ἀνεψιὸς Σεραφείμ Β' τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως. Ἀκροασθεὶς ἐν τῇ πατρίδι τὰ ἐγκύκλια μετέβη εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ ἐπὶ ἐξαμηνίαν διήκουσε τῶν ἐκεῖ διδασκόντων ὑστερον ἀδρᾶ δαπάνη τοῦ θείου του ἐπέμφθη εἰς Πίζαν πρὸς ἐκπαίδευσιν, ἀλλὰ μετὰ τὴν ἐν ἔτει 1760 ἔκπτωσιν τοῦ Σεραφείμ ἀπὸ τοῦ θρόνου ὁ δυστυχὴς Στέφανος περιελθὼν εἰς ἀμηνανίαν, διὰ τὴν παντελεῆ στέρησιν τῶν ἀναγκαιούτων, ἦλθεν εἰς Λιβόρνον καὶ προσελήφθη ὑπὸ τινος συμπατριώτου του ἐμποροῦ ὡς γραμματεὺς. Μετ' οὐ πολὺ κατὰ τύχην εὐπατρίδης τις Ἄγγλος διερχόμενος ἐκεῖθεν καὶ ἰδὼν τὴν πολυμαθεῖαν αὐτοῦ παρέλαβεν εἰς Λονδίνον, ἔνθα τὸν συνέστησεν εἰς πολλοὺς Ἄγγλους ὡς διδάσκαλον τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης. Ὑστερον ἐχρημάτισε κοινὸς διδάσκαλος, διαπρέπων ἐπὶ πολυμαθεῖα κοσμιότητι καὶ ἡθῶν, ὅθεν καὶ μεγάλως ἐτιμᾶτο καὶ ἐσέβετο παρὰ πάντων. Μὴ δυνάμενος ὁμῶς νὰ ὑποφέρῃ τὸ ψυχρὸν

(') Ζαβίρας—Βρετοῦ Κατάλογος, Β', σελ. 230.

τῆς Ἀγγλίας κλίμα ἐπανῆλθεν εἰς Ἰταλίαν, καὶ ἐνταῦθα καὶ τὸ ζῆθος ἐξεμέτρησεν ἐν ἔτει 1792.

Ἐγραψεν ὁ Νικολαΐδης πολλὰ καὶ διάφορα ἐξ ὧν μνημονεύονται ταῦτα.

— Περὶ τῆς Ἱπποκράτους τέχνης.

— Λύσεις φιλοσοφικῶν ἀποριῶν.

— Ἀναρίσεις εἰς τὸ τοῦ ἀββᾶ Κομπανιώνη καθ' Ἑλλήνων σύγγραμμα (1)·

Ἰωάσαφ Κορνήλιος.

Ἐγεννήθη ἐν Ζακύνθῳ καὶ ἐγένετο εἰς τῶν προσφιλεστέρων μαθητῶν Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρεως. Διατρίβων ἐν Κωνσταντινουπόλει διωρίσθη ἱεροκέρυξ ὑπὸ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, καὶ ἐξεφώνησε διαφόρους πανηγυρικοὺς καὶ ἐπιταφίους λόγους, ὡς εἰς Νικηφόρον Νικουρηδείας, εἰς τὸν ἡγεμόνα Ἰωάννην Καλλιμάχην, εἰς Κωσταντίον Σιγούρον Ζακύνθιον τὸν μέγαν ἀρχιδιάκονον, εἰς Ἀντώνιον τὸν Σίφνιον πρῶτον ὀστιάριον, Γεώργιον Σταυράκογλου τὸν τυραννικῶς κρεμασθέντα ἐν ἔτει 1762, εἰς Ἰωάννην Ῥίζον Μανὲν τὸν ἰατροφιλόσοφον, εἰς τὸν ἄρχοντα Κωσταντῖνον Σουτζόν ἢ Δράκον, εἰς Ἀλέξανδρον Σούτσον ἢ Δράκον ἀδίκως κατακριθέντα καὶ διὰ τὸ μὴ ἐξωμόσασθαι τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν κρεμασθέντα, εἰς τὸν μέγαν ποστέλνικον Κωσταντῖνον τὸν Σουλουστάρην, εἰς Στέφανον Μαυροκορδάτον διερμηνέα τοῦ βασιλικοῦ στόλου, εἰς Χοτζά-Ἀνδρέαν τὸν Σαράφην, εἰς Χατζη-Μανόλην Μπικέλλαν Βερροϊέα κλπ.

Ὁ Κορνήλιος ἦν εὐγλωττος καὶ εὐφάνταστος ἱεροκέρυξ, ἀσκόπως ὅμως μεταβαίνει ἀπὸ ιδέας εἰς ιδέαν, καὶ ἐξ εἰκόνας εἰς εἰκόνα· κατέχων ὀλίγας ἀστρονομικὰς καὶ γεωμετρικὰς γνώσεις δεικνύει παραδόξως ἀκατανόητον συμπάθειαν ὑπὲρ τῶν ἀριθμῶν, ἕκαστος τῶν ὁποίων ἔχει δι' αὐτὸν μυστηριώδη δύναμιν· παραδείγματός χάριν ἐν τῷ πρὸς τὸν ἅγιον Γεώργιον λόγῳ του ἀναφωνεῖ ταῦτα· « ὀγδοήκοντα καὶ δύο » ἔχομεν χρόνους ἕως τῆς σήμερον, ἀπὸ Σωτῆρα καὶ ὁμολογοῦμεν, » καὶ ἐορτάζομεν, καὶ ἐξυμνοῦμεν τὸν Τροπαιοφόρον Γεώργιον. Ἀριθμὸς μυστηριώδης ὁποῦ ἀναλυόμενος δείχνει φανερὰ, ὅτι αὐτὸς εἶναι » τῶν Τροπαίων τὸ Τρόπαιον. Βλέπω ἐγὼ τὰ μέρη του καὶ εἶναι τὸ » τετράγωνον τῶν τεσσάρων γενικῶν Ἀρετῶν, καὶ τὸ τετράγωνον » τῶν πέντε σωματικῶν Αἰσθήσεων, ἥτοι τὸ δεκαεξ καὶ τὸ εἰκοσι

(1) Ζαβίρας.

« πέντε' βλέπω τούτων τὸ ἄθροισμα καὶ εἶναι τὸ τεσσαράκοντα ἔν-
 » Βλέπω, ὅτι τὸ ἄθροισμα τοῦτο τῶν τετραγώνων ἂν πολυπλασιασθῆ
 » μὲ τὴν Δυάδα, τούτέστι μὲ τὴν Πράξιν καὶ τὴν Θεωρίαν, γεννᾷ
 » πεπληρωμένως τὸν μυστηριώδη ἀριθμὸν, ὅπου εἶναι ὁ ὀγδοηκοστός
 » δεύτερος, ὅπου εἶναι τοῦ τερατοουργοῦ Γεωργίου τῶν Τροπαίων τὸ
 » Τρόπαιον, συνθεμένον ἀπὸ ὅσα Τρόπαια σταίνουν ἢ αἰσθηταίς, ἀπὸ
 » ὅσα Τρόπαια ὑφόνουν ἢ Ἀρεταίς ».

Τοιοῦτοι μαθηματικοὶ παραλογισμοὶ ἀπαντῶνται καὶ ἐν τῷ λόγῳ
 πρὸς τὸν ἅγιον Νικόλαον, τὸν ὁποῖον προσπαθεῖ ν' ἀποδείξῃ κέντρον
κοίλων περιεκτικῶν ὄλων τῶν Μακαρισμῶν τοῦ Εὐαγγελίου.

Κακόζηλος οὐχ ἦττον εἶνε καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ Ἰωάσαφ αὐθαιρέτος και-
 νοτομία γεωμετρικῶν ὄρων, ὡς *κυβόκυβον*, κλπ.

Οἱ λόγοι τοῦ Κορνηλίου ἐξεδόθησαν ἐν Βενετίᾳ τῷ 1788 εἰς δύο
 ὄγκωδεις τόμους, προσφωνούμενοι εἰς Εὐγένιον τὸν Βούλγαριν, προστε-
 θέντος καὶ *Συρτάγματος Ἐκκλησιαστικῆς ῥητορικῆς.*

Ὁ Ἰωάσαφ ἀπεβίωσεν ἐν Ζακύνθῳ περὶ τὰ τέλη τοῦ 11' αἰῶνος.

Ῥήγας ὁ Φεραῖος.

Ἐγεννήθη ἐν Φεραῖς (Βελεστίνῳ) τῆς Θεσσαλίας περὶ τὰ μέσα τοῦ
 11' αἰῶνος ⁽¹⁾, καὶ ἐπαυδεύθη τὰ ἐγκύκλια εἰς τὸ ἐν Ζαγοράᾳ σχολεῖον,
 συμμαθητὰς ἔχων Νικόλαον τὸν Κασαβέτην, καὶ Ἰωάννην Ῥήγα Πάν-
 τον ⁽²⁾. Φύσει φιλελεύθερος καὶ ἀδυνατῶν ἵνα συζῆσῃ μετὰ τῶν τυ-
 ράννων τῆς πατρίδος του ὁ Ῥήγας ἐγκαταλιπὼν τὴν Θεσσαλίαν με-
 τέβη εἰς Δακίαν (1790). Εἰς Βουκουρέστιον, ὅπου ὑπὸ τὴν προστασίαν
 τῶν Ἑλλήνων ἡγεμόνων εἶχον εὖρει ἄσυλον αἱ ἀπὸ τοῦ πατρίου ἐδά-
 φους φυγαδευθεῖσαι Μεῦσαι, ὁ Ῥήγας ἤκουσεν ὑψηλότερα μαθήματα, καὶ
 μετ' ὀλίγον προσελήφθη γραμματεὺς τοῦ ἀρχοντος Βραγκοβάνου.

Ἡ τότε ἐκραγεῖσα Γαλλικὴ ἐπανάστασις εἶχεν ἐξάψει τὰ πνεύματα
 πάντων, καὶ ἐντὸς χρυσῶν ὀνείρων ἐκυλίετο ἡ ἐξεγερθεῖσα φαντασία καὶ
 νέων καὶ γερόντων, ἐλπίδες δὲ καὶ καρδιωγμοὶ δὲν ἔπαυον διαγε-
 λῶσαι καὶ παρορμῶσαι τοὺς Ἕλληνας εἰς ἐθνικὴν ἀποκατάστασιν. Ἡ
 φλογερὰ τοῦ Ῥήγα καρδιά, ὡς δῆλον, εἶχε τότε μεταβληθῆ εἰς κά-

(1) Κατὰ Περραιβῶν ἐγεννήθη τῷ 1754, καὶ κατὰ Νικολόπουλον 1753.

(2) ὁ Κασαβέτης ἐδίδασκεν εἰς τὸ σχολεῖον τῆς Ζαγοράς· ὁ δὲ Ἰωάννης Ῥήγα Πάντος ἐστὶν ὁ πατὴρ τοῦ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ καθηγητοῦ τῆς φιλοσοφίας Κυρίου Φιλίππου Ἰωάννου.

μινον αισθημάτων, και ὑπὸ τὸ πρίσμα πυρετώδους ἐνθουσιασμοῦ ἐνέκυμονησε τὴν ἐθνεγεργίαν. Ἡ Ἑλλὰς, μεγάλη ποτὲ και κραταία, παρίστατο τότε εἰς τὰ ὄμματά του τεταπεινωμένη, σύρουσα τὴν ἄλυσον τοῦ δούλου, και κύπτουσα τὸν αὐχένα ὑπὸ τὴν μάστιγα βαρβάρου δεσπότη. Ὅθεν μὲ τὴν μονομερῆ ιδέαν τῆς ἀπελευθερώσεως τοῦ γένους ψυχῆ τε και σώματι ἤρξατο πλέον ἐργαζόμενος ὁ θερμουργὸς πατριώτης.

Τῷ 1786 διορισθεὶς ἡγεμὼν τῆς Βλαχίας ὁ Μαυρογένης, προσέλαβε μετ' οὐ πολὺ τὸν Ῥήγαν ὡς γραμματέα, θελχθεὶς ἐκ τῆς μετ' αὐτοῦ γενομένης ποτὲ συνδιαλέξεως. Κηρυχθέντος τοῦ μεταξὺ Ῥωσσίας και Τουρκίας πολέμου, ἡ Πύλη ἐχορήγησεν ἀπόλυτον ἐξουσίαν εἰς τὸν Μαυρογένην, τὰ μέγιστα εὐνοούμενον ὑπὸ τοῦ παντοδυνάμου τότε ναυάρχου Χασάν τοῦ Γαζῆ. Διορίσας ὁ ἡγεμὼν στρατιωτικούς ἐπιτηρητὰς τῶν παραδουναβίων, ἐξέλεξε μεταξὺ τῶν ἄλλων και τὸν γραμματέα του Ῥήγαν, τοποθετηθέντα ὡς τοιοῦτον ἐν Κραϊόβα. Κατὰ τὸν πόλεμον ἐκεῖνον διαταχθεὶς ὑπὸ τῆς Πύλης και ὁ διάσημος Πασβάνογλου ἐφρούρει μετὰ 1200 λογάδων εἰς τὰ παρίστρια. Μετ' αὐτοῦ προσοικειωθεὶς ὁ Ῥήγας συνεδέθη στενωῶς τὴν δὲ φιλίαν ἐκείνην συνέσφιγγεν ἔτι και τὸ ἐξῆς συμβεβηκός. Ὁ Πασβάνογλου, στερούμενος τροφίμων διὰ τὸν στρατόν του, τῶν ὁποίων ἡ μεταφορὰ δυσχερῆς, ἔνεκα τῆς πεσοῦσης χιόνος, καθίστατο, ἐξύβρισε πικρῶς τὸν ἐπιστάτην τῶν τροφῶν, θεῖον τοῦ Μαυρογένη ὁ δὲ ἡγεμὼν μαθὼν τοῦτο διέταξε τὴν τιμωρίαν τοῦ ὑβριστοῦ, ὅστις πληροφορηθεὶς τοῦτο ἐκρύβη. Διαταχθείσης τῆς προσαγωγῆς του, οἱ στρατιωτικοὶ ἐπιτηρητὰι ἐτέθησαν εἰς κίνησιν και ὁ Ῥήγας λαβὼν ὁμοίαν διαταγὴν τοῦ ἡγεμόνος, ἔπεμψε τέσσαρας στρατιώτας ἐκ τοῦ σώματός του, γνωρίζοντας προσωπικῶς τὸν δραπέτην, μὲ τὴν παραγγελίαν ὅπως εὐρόντες προσαγάγωσιν αὐτὸν ἄνευ κρότου και ταραχῆς. Ὁ Πασβάνογλου μετημφισμένος περιφερόμενος ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τῶν σταλόντων, και ὀδηγηθεὶς ἡσύχως παρεδόθη εἰς τὸν Ῥήγαν, ὅστις φιλοδωρήσας τοὺς συλλαβόντας και παραγγείλας αὐτοῖς ἄκραν μυστικότητα, περιεποιήθη ἀδελφικῶς τὸν αἰχμάλωτον, πρὸς ὃν τὸ ἐσπέρας συνδειπνῶν εἶπε· « δόξασον τὸν Θεόν, βέη, » ὅτι ἔπεςες εἰς χειράς μου· ἐγὼ δὲν σκοπεύω νὰ ἐκτελέσω τὴν διαταγὴν τοῦ ἡγεμόνος, ἂν και αὐστηρῶς διατάσσωμαι· ταύτην τὴν νύκτα θὰ σὲ στείλω ἀσφαλῶς εἰς τὴν πατρίδα σου, σὺ δὲ, ἐνόσω, » τὰ πράγματα εὐρίσκονται εἰς τοιαύτην θορυβώδη και ἐπικίνδυνον

» κατάστασιν, πρέπει νὰ μένης κρυμμένος καὶ ἄγνωστος εἰς τὴν πα-
 » τρίδα σου· τοιοῦτοτρόπως δὲ πράττων θὰ σώσης καὶ τῶν δύο μας
 » τὴν ζωὴν καὶ ὑπόληψιν ».

Ὁ Ῥωσικὸς στρατὸς ὑπὸ τὸν ἀρχιστράτηγον Ποτέμκιν εἰσήλασε μετ' οὐ πολὺ εἰς Ἰάσιον, καταλαβὼν ὕστερον ἀμαχητὶ καὶ τὸ Βουκουρέστιον· ὁ δυστυχὴς Μαυρογένης ἐπλήρωσε διὰ τῆς κεφαλῆς του τὸν θρίαμβον τῶν Ῥωσικῶν ὄπλων. Ἀπλοὺς πλέον ἰδιώτης ἐπανελθὼν ὁ Ῥήγας εἰς τὴν ὑπὸ τῶν Μοσχοβιτῶν κατεχομένην πρωτεύουσαν τῆς Βλαχίας δὲν ἐραντάσθη νὰ ζητήσῃ οὐδεμίαν πολιτικὴν ὑπηρεσίαν, εἰ καὶ ἔχων πρὸς τοῦτο ἀρκετὰ συστατικὰ ὑπολήψεως καὶ θαυμαστῆς γλωσσομαθείας.

Ὁ Πασβάνογλους μαθὼν τὸν θάνατον τοῦ Μαυρογένους, ἦλθεν εἰς Βουκουρέστιον μετὰ πολλῶν δώρων ἵνα ἐκδηλώσῃ τὸ πρὸς τὸν σωτήρα του αἶσθημα εὐγνωμοσύνης.

Μεγίστην ἐντύπωσιν ἐνεποίησεν εἰς τὸ διορατικὸν τοῦ Ῥήγα ὁ πνευματώδης καὶ ζωηρὸς τοῦ Βιδινίου βέης, ὅστις ἐκτὸς τῶν ἄλλων εἶχε καὶ τὸ προτέρημα μεγάλης ἐν τῷ τόπῳ του ἐπιβροῆς, δυνάμενος ἐν ᾧρᾳ νὰ στρατολογήσῃ ἀρκετοὺς λογάδας. Τὸν Ὄθωμανὸν τοῦτον ὁ Ῥήγας ἔκρινεν ἀρμόζον ἵνα κατηχῆσῃ καὶ εἰ δυνατὸν προσλάβῃ ἀρρωγὸν τῶν μεγαλουργῶν του σχεδίων.

Κατὰ τὸν Περβαϊβὸν ὠμίλησεν αὐτῷ ὡς ἐξῆς:

« Ἐὰν ἐγὼ, βέη, ἔσωσα τὴν ζωὴν σου ἀπὸ τὸν θάνατον, τοῦτο ἦτο χρέος μου, διότι δοξάζω ὅτι ἓνας Θεὸς ἐπλασεν ὅλον τὸν κόσμον, ὥστε ὅλοι ἡμεῖθα πλάσματα καὶ τέκνα ἐνὸς πατρὸς, καὶ ἐπομένως ἀδελφοί· φέρω ὡς παράδειγμα τὸ ἐξῆς· ὅταν εἰς πατὴρ γεννήσῃ καθ' ὑπόθεσιν πολλοὺς υἱοὺς, καὶ ὁ μὲν ἐξ αὐτῶν γένη δερβίσης, ἄλλος πραγματευτῆς, ἄλλος ψωμοπώλης, καὶ ἄλλοι μεταχειρισθῶσιν ἄλλα ἐπαγγέλματα, δύνανται οὗτοι ν' ἀρνηθῶσι τὸν πατέρα των, καὶ τὴν ἀδελφοσύνην των ἕνεκα τῆς διαφορᾶς τῶν ἐπαγγελμάτων; δικαιούνται ἄρα ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ διὰ τοῦτο νὰ ἀποστρέφεται καὶ κατατρέχη ὁ εἰς τὸν ἄλλον, ἐνῶ ὁ πατὴρ αὐτῶν ἀγαπᾷ ὅλους ἐπίσης; Ἐὰν σὺ καυχᾶσαι, ὅτι ἡ Ὄθωμανικὴ πίστις εἶναι καλλιτέρα ἀφ' ὅλας τὰς ἄλλας, καὶ ἐγὼ πάλιν φρονῶ, ὅτι ἡ ἐδική μου ὑπερβαίνει ὅλας, κατὰ τοῦτο σφάλλομεν καὶ οἱ δύο φιλονεικοῦντες, διότι ὁ Θεός, ὡς κοινὸς πατήρ, μᾶς διατάττει νὰ ἡμεῖθα εἰλικρινεῖς, δίκαιοι, φιλόανθρωποι, καὶ νὰ ἀγαπᾶμεν τοὺς ὑπηκόους καὶ νὰ μὴ καταδικάζωμεν αὐτούς

ἀνόμως, ὡς τὰ ἄλογα ζῶα· καθόσον δὲ ἀφορᾷ εἰς τὰ θρησκευτικὰ, ἡμεῖς δὲν ἔχομεν ἐξουσίαν νὰ ἐξετάζωμεν, καὶ διαφιλονεικῶμεν ὅσα ἀνήκουν εἰς τὸν Θεόν· ἡμεῖς οὔτε εἶδομεν, οὔτε ἠκούσαμεν, οὔτε εἰς κανὲν βιβλίον εὔρομεν γεγραμμένον, ὅτι ὁ Θεὸς ἐπαίδευσε τὸν δεῖνα διότι ἦτο Τοῦρκος, ἢ τὸν δεῖνα διότι ἦτο χριστιανός, ἢ τὸν δεῖνα, διότι ἦτον ἡλιοσεληνολάτρης κλπ. βλέπομεν ὅμως καὶ ἀκούομεν, καὶ εἰς τὰ βιβλία εὐρίσκομεν γεγραμμένον, ὅτι ὁ Θεὸς ἐπαίδευσε, καὶ παιδεύει πάντοτε τοὺς τυραννοῦντας τὸ πλάσμα του, τοὺς ἀδελφούς των ».

Ἡ ὑπὸ τὸ πνεῦμα ἀνεΐθρησκείας ὑπάτης καὶ ἀμειβαίας ἀδελφότητος τῶν τέως δι' ἀκατανομάστου φανατισμοῦ ἀποκεχωρισμένων καὶ ἀλληλομαχούντων ὑπηκόων μυσαρᾶς καὶ ἐπαχθοῦς δεσποτείας κατήχησις αὕτη τοῦ Ῥήγα μεγίστην ἐνεποίησεν ἐντύπωσιν εἰς τὴν ἀγρίαν πλὴν ἀγνὴν τοῦ Πασβανόγλου καρδίαν. Ἐν κατανύξει καὶ συντριβῇ καρδίας ἤκουσε τοὺς ὑψηλοὺς ἐκείνους λόγους, πρῶτον ἤδη ἀπαγγελλομένους ἀπὸ στόματος ἑλληνικοῦ ἐνώπιον μουσουλμάνου, καὶ ἄπειρον πρὸς τὸν πυρετώδη Ἑλληνα ὁμολογήσας σέβας καὶ ὑπακοὴν, καθικέτευσε αὐτὸν ἵνα τὸν διδάξῃ πλείοτερα. Ὁ ἐνθουσιώδης Ἑλληὴν βλέπων τὸ μέγα σχέδιόν του κατ' ἀρχὴν ἀσπαζόμενον, ἀπροκαλύπτως ἔσπειρεν εἰς τὴν καρδίαν τοῦ Ὀθωμανοῦ τὰ σπέρματα τῆς ἐπαναστάσεως. α Ἀφοῦ φίλε, ἐπανελάβε, ἐπέισθης εἰς ὅσα εἰλικρινῶς σοὶ εἶπα, ὀφείλω νὰ σοὶ δεῖξω καὶ τὸν τρόπον διὰ νὰ τὰ ἐνεργήσῃς, καὶ μάλιστα διότι σὲ βλέπω ἀξίον καὶ πρόθυμον εἰς τὸ καλόν· εἶναι λοιπὸν χρεῖα νὰ δράξῃς τὰ ὄπλα, καὶ παιδεύσῃς ὅσους βέηδες καὶ ἀγάδες γνωρίζεις κακούργους, τόσον εἰς τὸ Βιδίνι, ὅσον καὶ εἰς ἄλλα μέρη, καὶ ἐναγκασθῆς δὲ τοὺς καλοὺς Τοῦρκους, καὶ τοὺς δυστυχεῖς ὑπηκόους· δὲν εἶναι ἀμφιβολία, ὅτι ἅμα ἀκούσῃ ὁ Σουλτάνος τὰς πράξεις θὰ σοὶ γράψῃ (ἐπειδὴ ἐξέκλινε ἀπὸ τὸν δρόμον τοῦ Θεοῦ καὶ τὰς ἐντολὰς τοῦ Κορανίου) κατάρας καὶ ἀπειλάς· σὺ ὅμως τὸ πρῶτον κατὰ σοῦ φερμάνι του πέμψον εὐθὺς εἰς ἐμέ, ἐγὼ δὲ θέλω σοὶ στείλει διὰ τοῦ ἰδίου ταχυδρόμου σχέδιον, καθ' ὃ ὀφείλεις ν' ἀπαντήσῃς δικαιολογῶν τὰς πράξεις σου. Μὴ σὲ φοβίσωσι, φίλε μου, αἱ ἀπειλαί, καὶ τὰ στρατεύματα τῶν παρανόμων τυράννων· σὺ ἔχεις βοηθὸν τὸν Θεόν, ὅστις ἀκούει καθ' ἡμέραν τοὺς στεναγμούς, καὶ δάκρυα τόσων μυριάδων ἀνθρώπων, καὶ δὲν ἀφίνει ποτὲ ἀτιμωρήτους τοὺς κακούργους· ὅθεν ὅταν ἓνας ἡγεμὼν ἀποφασίσῃ νὰ ἐλευθερώσῃ τὰ πλάσματα τοῦ

Θεοῦ ἀπὸ ἓνα ἄθεον τύραννον, τότε ὁ Θεὸς εἶναι μαζὴ του, καὶ ὅταν ὁ Θεὸς μετ' αὐτοῦ, ποῖον ἄλλον φοβεῖται; ἤξευρε, φίλε μου, ὅτι πᾶς κακοῦργος εἶναι δειλὸς, ἐπειδὴ ὁ καθρέπτῃς τῶν κακούρημάτων του καὶ ἡ ὄργη τοῦ Θεοῦ παρίστανται νυχθημερὸν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν του καὶ ἀφαιροῦσιν ἀπ' αὐτοῦ πᾶσαν ἐλπίδα σωτηρίας. Τοιαῦτα παραδείγματα καὶ τὸν παλαιὸν καιρὸν, καὶ τώρα ἔγιναν καὶ γίνονται πολλὰ, καὶ μάλιστα τὰ σημερινὰ τῆς Γαλλίας ».

Ὁ Πασβάνογλου τοσοῦτον εἶχεν ἠλεκτρισθῆ ἀπὸ τῶν λόγων τοῦ Ῥήγα, ἀπαγγελλομένων εἰς τὴν Τουρκικὴν τὴν ὁποῖαν ἄριστα ἐγνώριζε, καὶ μετὰ τόνου φωνῆς ὃν ἐκτὸς τῆς γλώσσης καὶ ἡ ἀπαράμιλλος στωμυλία τοῦ ῥήτορος ἐνεψύχου, ὑπεσχέθη ἀναχωρῶν ἵνα πραγματοποιήσῃ τὰς ἐντολάς του. Ἐλθὼν δὲ εἰς Βιδινίον ὕψωσε τὴν σημαίαν τῆς ἐπαναστάσεως, καὶ εἰς φόβον καὶ ταραχὴν ἐνέβαλλε τὸ διβάνιον, ὅπερ συνεκέντρωσε καὶ ἀπέστειλε πανταχόθεν πολυαριθμοὺς στρατοὺς κατὰ τοῦ ἐπικινδύνου ἀντάρτου. Ὁ Ῥήγας ἅμα εἶδε τὴν ἐν Βιδινίῳ ἐπανάστασιν συστηματοποιηθεῖσαν, ἀνεχώρησεν ἐκ Δακίας, καὶ ἐλθὼν εἰς Βιέννην ἐξελέξατο τὴν Αὐστριακὴν μητρόπολιν ὡς κέντρον τῶν ἐνεργειῶν του. Ἀπόστολοι μεμνημένοι εἰς τὸ σχέδιον τοῦ Ῥήγα, διέτρεχον τὴν Ἑλλάδα, καὶ λοιπὰς τοῦ Τουρκικοῦ κράτους ἐπαρχίας, κατηχοῦντες τοὺς πάντας πρὸς ἐξέργεσιν. Ὁ πρωτοῦργὸς τοῦ μεγάλου ἐκείνου κινήματος διετῆρει ἀδιάκοπον ἀλληλογραφίαν μετὰ τοῦ Πασβάνογλου, διαφόρων ἐπιστήμων Τούρκων καὶ Ἀλβανῶν⁽¹⁾, καὶ μετὰ τῶν ἀρματωλῶν, ἐπισκόπων, καὶ ἄλλων προϋχόντων τοῦ Ἑλληνικοῦ γένους. Ὑπὸ τὸ πρίσμα τοῦ ἐπαναστατικοῦ ὄργανοῦ του συνέθετο ὁ νέος Τυρταῖος τοὺς θουροὺς ἐκείνους ὕμνους, οἵτινες ἀπὸ περάτων μέχρι περάτων τῆς Τουρκίας ἐψάλλοντο ἐνθουσιωδῶς παρὰ πάντων. Δι' αὐτῶν προσεκάλει ὁ Ῥήγας τοὺς πάντας νὰ δράξωσι τὰ ὄπλα κατὰ τοῦ μουσουλμανικοῦ ζυγοῦ, ἀνευ διακρίσεως θρησκευματος καὶ γλώσσης, ἐξοριζῶν καὶ τοὺς ἐν ξένη ὑπηρεσίᾳ εὕρισκομένους ἀδελφοὺς νὰ καταβῶσιν εἰς τὰς πατρίδας των, καὶ προσφέρωσι τὸν βραχίονά των ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος.

Σ' ἀνατολὴ καὶ δύσι
καὶ νότο καὶ βορειά,

Γιὰ τὴν πατρίδα ὅλοι
νάχωμε μιὰ καρδιά.

(1) Εὐρῆται τοιαύτη ἀλληλογραφία μετὰ τοῦ Ῥήγα καὶ τῶν Ἀλβανῶν Ἄγου Μουχουρδάρη, καὶ Μουχουρδάρ-Πότσα, ὡς μοὶ εἶπεν ὁ συγγενὴς αὐτῶν Καπλάν-μπεης. Οὐχ ἔπτον δὲ τοιαύτη ἐσώζετο μέχρι τινὸς μεταξὺ τοῦ ἐπισκόπου Λοιδωρικίου Διονυσίου καὶ τοῦ ἐκ Καρπενήσου Παλιχοπούλου.

Στὴν πίστιν τοῦ καθένος
 ἐλεύθερος νὰ ζῆ,
 Στὴν δόξαν τοῦ πολέμου
 νὰ τρέχωμεν μαζή.
 Ὅσ' ἀπ' τὴν τυραννίαν
 πῆγαν στὴν ξενιτιά,
 Στὸν τόπον τοῦ καθένος
 ἄς ἔλθῃ τώρα πιά.
 Ἡ Ρούμελη τοὺς κράζει
 μ' ἀγκάλας ἀνοικτάς,
 Τοὺς δίδει βιὸ καὶ τόπους,
 ἀξίας καὶ τιμὰς.
 Ὡς πότε ὀφφικιάλος
 σὲ ξένους βασιλεῖς;
 Ἔλα νὰ γίνῃς στύλος
 δικῆς σου τῆς φυλῆς.
 Κάλιο γιὰ τὴν πατρίδα
 κανένος νὰ χαθῆ,
 Ἡ νὰ κρεμάσῃ φούντα,
 γιὰ ξένον στὸ σπαθί.
 Καὶ ὅσοι προσκυνήσουν
 δὲν εἶναι πλιὸ ἐχθροί,
 Ἀδελφία μας θὰ γίνουν
 ἄς ᾔναι κ' ἔθνηκοί.
 Μὰ ὅσοι θὰ τολμήσουν
 ἀντίκρυ νὰ σταθοῦν,
 Ἐκεῖνοι, καὶ δικοί μας
 ἂν ᾔναι, θὰ χαθοῦν.
 Τί στέκεις Πασχανόγλου,
 πόσον ἐκατατικός;
 Τινάζου στὸ Μπαλκάνι,
 φώλιασε σὰν ἀστός.
 Τοὺς μπούφους καὶ κοράκους,
 καθόλου μὴ ψηφᾶς,
 Μὲ τὸν βαγιά ἐνώσου,
 ἂν θέλῃς νὰ νικᾶς.
 Σιλίστρα καὶ Βραϊλα
 Σμαίλι, καὶ Κελί,
 Βενδέρι καὶ Χοτῆνι,
 ἐσένα προσκαλεῖ.
 Στρατεύματά σου στείλε
 κ' ἐκεῖνοι προσκυνοῦν,
 Γιατί στὴν τυραννίαν
 νὰ ζήσουν δὲν μποροῦν.
 Βουλγάροι κ' Ἀρβανίται,
 Ἀρμένιοι καὶ Ῥωμιοί,
 Ἀράπιδες καὶ Ἀσπριοί
 μὲ μιὰ κοινὴ ὄρμη,
 Γιὰ τὴν ἐλευθερίαν
 νὰ ζώσωμεν σπαθί,
 Πῶ; εἴμεσθ' ἀνδρειωμένοι,
 παντοῦ νὰ ξακουσθῆ.

Σουλιῶται καὶ Μανιάται
 λιοντάρια ξακουστά,
 Ὡς πότε σταῖς σπηλαιῖς σας
 κοιᾶστε σφαλιστά;
 Μαυροβουνιοῦ καπλάνια,
 Ὀλύμπου σταυραετοί,
 Κι' Ἀγράφων τὰ ξεφτέρια,
 γενῆτε μιὰ ψυχή.
 Σπεταῶν, Ψαρών, καὶ Ὑδρας
 θαλασσινὰ πουλιὰ,
 Ὁ νόμος σᾶς προσταῖζει
 νὰ βάλεται φωτιὰ,
 Νὰ κάψτε τὴν ἀρμάδα
 τοῦ καπετὰν-πασᾶ,
 Νὰ μπῆτε εἰς τὴν Πόλιν,
 κ' εἰς τὴν ἀγία-Σοφία.
 Τοῦ Μισιριοῦ ἀσλάνια,
 γιὰ πρώτη σας δουλειά,
 Δικόν σας ἕναν βέην
 κάμετε βασιληά,
 Χαράτζι τῆς Αἰγύπτου
 στὴν Πόλ' ἄς μὴ φανῆ,
 Γιὰ νὰ φοφήσ' ὁ λύκος
 ὁποῦ σᾶς τυρανεῖ.
 Καὶ σὺ ποῦ στὸ Χαλέπι
 ἐλευθερα φρονεῖς,
 Πασᾶ, καιρὸν μὴ χάνῃς
 στὸν κάμπον νὰ φανῆ;
 Μὲ τὰ στρατεύματά σου
 εὐθὺς νὰ σηκωθῆς,
 Στῆς Πόλης τὰ φερμάνια
 ποτὲ νὰ μὴ δοθῆς.
 Λοιπὸν γιατί ἀργεῖτε,
 τί τέσκαθε νεκροί;
 Ξυπνήσατε, μὴν ἦσθε
 ἐνάντιοι κ' ἐχθροί.
 Πῶς οἱ προπάτορές μας
 ὤρμουσαν σὰν θεριά,
 Γιὰ τὴν ἐλευθερίαν
 πηδοῦσαν στὴν φωτιά.
 Ἔτσι κ' ἡμεῖς ἀδέλφια,
 ν' ἀρπάξωμεν γιὰ μιὰ
 Ἄρματα, καὶ νὰ βοῦμεν
 ἀπ' τὴν πικρὴ σκλαβιά.
 Νὰ σφάζωμεν τοὺς λύκους,
 ποῦ τὸν ζυγὸν βαστοῦν,
 Καὶ χριστιανούς καὶ τούρκους
 σκληρὰ τοὺς τυρανοῦν.
 Στεριάς καὶ τοῦ πελάγου
 νὰ λάμψῃ ὁ σταυρός,
 Κ' εἰς τὴν δικαιοσύνην
 καὶ σκύψῃ ὁ ἐχθρός.

Ὁ ὄρκος τοῦ Ῥήγα καὶ τῶν εἰς τὴν ἐπανάστασιν
μουυμένων εἶχεν ὡς ἐξῆς.

Ὡ βασιλεῦ τοῦ κόσμου
ὀρκίζομαι σὲ σέ,
Στὴν γνώμην τῶν τυράννων
νὰ μὴν ἔλθῶ ποτέ.
Μήτε νὰ τοὺς δουλεύσω,
μήτε νὰ πλανηθῶ,
Εἰς τὰ ταξίματά τους
νὰ μὴ παραδοθῶ.
Ἐνώσω ζῶ στὸν κόσμον,
ὁ μόνος μου σκοπός

Γιὰ νὰ τοὺς ἀφανίσω
θὰ νᾶνε σταθερός.
Πιστός εἰς τὴν πατρίδα,
συντρίβω τὸν ζυγόν,
Ἀχώριστος νὰ ἦμαι
ἀπὸ τὸν ἀρχηγόν.
Κι' ἂν παραβῶ τὸν ὄρκον,
ν' ἀστράψ' ὁ οὐρανός,
Καὶ νὰ μὲ κατακάψῃ,
νὰ γένω ὡστὴν καπνός.

Αἱ νίκαι τῶν Γάλλων εἶχον καταπλήξει τὸν κόσμον, καὶ ὁ Ῥήγας συναισθανόμενος, ὅτι πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ ἀπητεῖτο καὶ συνέργεια μεγάλης τινὸς δυνάμεως, ἐνητένισε πρὸς τὸν μεγαλουργὸν τῆς Κορσικῆς γόνον. Διὰ τῶν ἐν Ἑλλάδι φίλων καὶ συνωμοτῶν ἔλαβε τεμάχιον ῥίζης ἐκ τῶν παρὰ τὰ Θεσσαλικά Τέμπη φουμένων ῥοδοδαφνῶν, καὶ ἐξ αὐτοῦ κατασκευάσας ὡραίαν ταμβακοθήκην, ἔπεμψε δῶρον πρὸς τὸν ἐν Ἰταλίᾳ τότε διατρίβοντα Ναπολέοντα, πληροφορῶν τοῦτον ἐν τῇ συνοδευούσῃ ἐπιστολῇ περὶ τῆς καταγωγῆς τοῦ ξύλου. Τοιαύτη νεοφανῆς καὶ περιέργος προσφορά εὐηρέστησε τὸν Βοναπάρτην, ὅστις ἀπαντῶν εἰς τὸν Ῥήγαν ἐξέφρασε μυρίας ὄσας φιλοφροσύνας καὶ εὐχαριστήσεις· δραξάμενος δὲ τοιαύτης ἐπιθυμητῆς εὐκαιρίας ὁ μεγαλεπήβολος Ἕλληन ἐξιστόρησεν ἀπαντῶν τὴν ἐλεεινὴν τῆς Ἑλλάδος κατάστασιν, καὶ θερμὴν ὑπὲρ αὐτῆς ἀπέτεινεν ἰκεσίαν πρὸς τὴν κραταιὰν Γαλλίαν, παρ' ἧς μετὰ δακρύων ἐζήτηε τὴν ἀπολύτρωσιν ἢ κλασικὴ ἐκείνη γῆ. Ὁ Ῥήγας μετ' οὐ πολὺ, κατὰ πρόσκλησιν τοῦ Ναπολέοντος ἀναχωρήσας ἐκ Βιέννης ἐπορεύετο εἰς Βενετίαν, ὑποταγεῖσάν τότε εἰς τὰ τροπαιοφόρα τῶν Γάλλων ὄπλα.

Ὁ Φεραῖος εὐελπιζόμενος ἤδη ἐπὶ τῇ ἀρρώγῃ τοῦ Ναπολέοντος, εἶχε προπέμψει τὰ διάφορα αὐτοῦ συγγράμματα καὶ ἔγγραφα πρὸς τὸν ἐν Τεργέστη Ἀντώνιον Κορωνιὸν Χῖον, μεμυημένον εἰς τὸ μέγα τῆς παλιγγενεσίας σχέδιον. Κατὰ δυστυχίαν ὁμως ἀπουσιάζοντος τότε τοῦ Κορωνιῦ ἐκ Τεργέστης, ἔλαβε τ' ἀποστελλόμενα ὁ συνεμπορευόμενος Δημήτριος Οἰκονόμου ἐκ Κοζάνης, ὅστις ἀνοίξας τὸ κιβώτιον καὶ ἰδὼν τὰ περιεχόμενα, εἶτ' ἐκ φόβου, εἶτ' ἐξ ἄλλου μυσαροῦ αἰσθήματος μεταβάς παρέδωκεν αὐτὰ εἰς τὸν διοικητὴν Τεργέστης βαρῶνον Πετόγκην. Ὀλίγον μετὰ τοῦτο ἔφθασεν εἰς Τεργέστην ὁ Ῥήγας παρκαλοουθούμενος ὑπὸ τοῦ συνεταίρου Χρ. Περάιθου καὶ κατέ-

λυσεν εἰς τὸ παρὰ τὸν αἰγιαλὸν Βασιλικὸν Ξενοδοχεῖον· περὶ τῆς πρώτης ὥρας τῆς νυκτός, ἐν ᾗ ἠτοιμάζετο νὰ μεταβῆ πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ προξένου τῆς Γαλλίας Μπρεσσὸν καὶ λάβῃ παρ' αὐτοῦ ὁδηγίαν τοῦ Ναπολέοντος, εἰσῆλθεν αἶφνης εἰς τὸ δωμάτιον εἰς Αὐστριακὸς ἀξιωματικὸς, ὅστις μετὰ τὸν συνήθη χαιρετισμὸν ἠρώτησε γερμανιστί· « Τίς ἐξ ὑμῶν καλεῖται Ῥήγας »; Ἐγώ! ἀπήντησεν ἐν τῇ αὐτῇ διαλέκτῳ ὁ Φεραῖος, ὠχριάσας παραχρῆμα, διότι ἐνόησε τὸν μέγαν κίνδυνον. Ὁ ἀξιωματικὸς διατάξας τοὺς συνοδευόντας στρατιώτας ἵνα μὴ συγχωρήσωσιν εἰς οὐδένα τὴν εἴσοδον, ἀνεχώρησεν ἀμέσως. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Ῥήγας δωροδοκῆσας τοὺς σκοποὺς ἐξηφάνισε τὰ μετ' αὐτοῦ φερόμενα μυστικὰ ἔγγραφα καὶ τὴν σφραγίδα. Μετ' ὀλίγου ἔφθασεν ὁ νομάρχης, συνοδευόμενος ὑπὸ βξ ὑπαλλήλων, καὶ ἤρξατο νὰ ἐρωτᾷ τὸν Ῥήγαν περὶ τῆς πατρίδος, τοῦ ἐπαγγέλματος, τῆς ἐν Αὐστρίᾳ διαμονῆς, καὶ τῆς μελετωμένης ὁδοιπορίας του· ὁ Φεραῖος ἀπήντησε λακωνικῶς πρὸς ὅλας τὰς ἐρωτήσεις, εἰπὼν ἐν τέλει, ὅτι πορεύεται εἰς τὴν πατρίδα του. Μετὰ τὴν ἀνάκρισιν ἠρώτησε τὸν Περρραϊδὸν, καὶ ἀντ' αὐτοῦ, μὴ εἰδότης τὴν γερμανικὴν, ἀπήντησεν ὁ Ῥήγας ταῦτα. « Ὁ νέος εὔτος εἶνε Θεσσαλὸς τὴν πατρίδα, καὶ ὑπάγει εἰς τὴν ἀκαδημίαν τοῦ Παταβίου ἵνα διδαχθῆ τὴν ἰατρικὴν, ἔλαβον δὲ αὐτὸν κατὰ σύμπτωσιν ἐκ Βιέννης ὡς συνοδοιπόρου μέχρι Τεργέστης, καὶ οὐδὲν πλέον ». Οἱ ἀνακριταὶ πεισθέντες διέταξαν ἀμέσως ἵνα ὁ μὲν Περρραϊδὸς μεταβῆ εἰς ἄλλο δωμάτιον τοῦ Ξενοδοχείου, ὁ δὲ Ῥήγας νὰ μείνῃ ἐκεῖ ὑπὸ στρατιωτικὴν φυλακὴν, μέχρι δευτέρας διαταγῆς. Εἰς τὸν Περρραϊδὸν ἐξερχόμενον εἶπευ ὁ Ῥήγας ἑλληνιστί· « ὅσα δὲν ἐπρόλαβον ἐγὼ νὰ πράξω, ἐνέργησον σὺ ὅσον τάχιστα ».

Τὴν ἐπιούσαν ὁ Φεραῖος μαθὼν τὴν κατάσχεσιν τῶν ποιημάτων καὶ ἐγγράφων τευ ἔγινεν ἄλλος ἐξ ἄλλου. Τρεῖς ἐγένοντο ἀνακρίσεις ὑπὸ τῆς αὐστριακῆς ἀστυνομίας, ὁ δὲ ἀείμνηστος πατριώτης, ἀτάραχος, καὶ θαρρᾶλεος, ἀπήντα εὐστόχως εἰς τὰς ἐρωτήσεις. Κατὰ τὴν τελευταίαν συνεδρίασιν τῶν ἀνακριτῶν ὠμίλησεν ὡς ἐξῆς:

« Εὐγενέστατα νομάρχα καὶ κύριοι ἀνακριταί! ὅσα ποιήματα κατέσχετε ὅλα εἶνε ἐδικά μου, καὶ οὐθενὸς ἄλλου· βεβαίῳ ὑμᾶς, ἅτι πρὸ ἐτῶν παρέβλεψα τὸ ἀτομικὸν μου συμφέρον, ἀφοσιωθείς εἰς μόνον τὰ ἔθνη· ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ ματαιωθῶσιν αἱ ἐλπίδες τοῦ σκοποῦ μου εἰς μέρη ἐπικίνδυνα καὶ βάρβαρα, ἀπεφάσισα νὰ καταφύγω εἰς κράτος ἰσχυρὸν, χριστιανικόν, σοφόν, φιλόφθωρον, καὶ φιλελληνικόν (οἶον τὸ

Ἀυστριακόν), ὅπου συνέγραψα ὅσα ἦσαν ἀναγκαῖα διὰ τὸ ἔθνος μου, χωρὶς νὰ προξενήσω καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς διαμονῆς μου παραμικράν ψυχρότητα εἰς τὴν πολιτικὴν τῆς κυβερνήσεως, ἐκδίδων αὐτὰ μὲ πολλὴν μυστικότητα καὶ προσοχὴν πρὸς ἀποφυγὴν πάσης ἐξωτερικῆς ὑπονοίας· ἀλλ' ἐὰν ἤδη συνέλαβέ με ἡ Κυβέρνησις διὰ προδοσίας, τοῦτο θεωρῶ ὡς τῆς ἐνεστάσης πολιτικῆς συμπεριφορᾶς ἀποτελεσμα, δὲν δύναμαι ἄμως ἀφ' ἑτέρου νὰ πεισθῶ ὅτι ὁ φιλάνθρωπος αὐτοκράτωρ δὲν ἐπιθυμεῖ τὴν ἐλευθερίαν ἐνός ἀρχαίου ἐνδόξου ἔθνους, ἤδη δὲ δεινοπαθοῦντος, καὶ ἐλεεινοῦ· δὲν ἀγνοεῖ ὅτι οἱ πολυχρόνιοι ἀγῶνες καὶ θυσίαι τοῦ ἔσωσαν κατὰ διαφόρους ἐποχὰς καὶ τὴν Δύσιν· δὲν ἀρνεῖται, ὅτι αἱ σοφαὶ γνώσεις τῶν προπατόρων τοῦ ἐφώτισαν ἅπασαν τὴν Εὐρώπην· διὰ ταῦτα τρέφει χρηστὰς ἐλπίδας τὸ ἔθνος μου εἰς τὴν δικαιοσύνην καὶ φιλάνθρωπίαν τῆς Μεγαλειότητός του, καὶ πολλῶ μᾶλλον, διότι καὶ τὸ κράτος τοῦ οὐκ ὀλίγους κινδύνους καὶ αἱματοχυσίας ὑπέστη πολλάκις ὑπὸ τοῦ βαρβάρου καὶ ἀντιχρίστου τυράννου, τοῦ ὑπὸ βαρῶν ζυγῶν καταθλίβοντος ἤδη τὸ ἔθνος μου· Εὐχόμενος καὶ ἐγὼ νὰ ἴδω τὸ ἔθνος μου ὑπὸ χριστιανικὴν βασιλείαν ὤφειλον νὰ γράψω ὅσα ὁ ὑπὲρ πατρίδος ζῆλος μὲ ὠδήγει κατὰ τοῦ ἀντιχρίστου· ἐὰν ὅμως ὁ θεὸς ἐνθουσιασμός μου παρεξηγηθῆ, καὶ ἐπομένως καταδικασθῆ, τοῦτο δὲν μὲ φοβίζει διόλου, οὔτε ὁ θάνατος μὲ τρομάζει, διότι μυριάδες ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος ἐθυσιάσθησαν, οἱ δὲ ἀπόγονοι αὐτῶν ἐπραγματοποίησαν τὴν παραδειγματικὴν διαγωγὴν τῶν πραγνεστέρων. ».

Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ ἀνακριταὶ ἐκινήθησαν εἰς συμπάθειαν· οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ νομάρχου ἐδάκρυσαν· ἡ ἀνάκρισις διεκόπη, καὶ οἱ δυστυχεῖς ὑπάλληλοι, κατ' ἀνωτέραν διαταγὴν ἐκπληροῦντες καθῆκον ἀπαῶδον πρὸς τὰ φρονήματά των, εὐήλπισαν τὸν Ῥήγαν μὲ τὴν πιθανὴν χάριν τοῦ αὐτοκράτορος (1).

Ἡ Πύλη δὲν ἔπαυε πάντα κινουῦσα λίθον κατὰ τοῦ Ῥήγα, καὶ ὁ ἐν Βιέννῃ πρεσβευτὴς αὐτῆς Τυπάλδος, ἐκπληρῶν τὰς διαταγὰς αὐτῆς ἐματαίωσε τὰς παρὰ τῆ αὐλῆς ἐνεργείας τῶν φίλων τοῦ Ῥήγα. Ὅθεν, διατάχθησαν αἱ ἐν Τεργέστη ἀρχαὶ ἵνα πέμψωσιν εἰς Βιέννην τὸν Φεραῖον, μετὰ τοῦ ἐνοχοποιουμένου συνεταίρου Ἀντωνίου Κορω-

(1) Ὁ Νομάρχης Πετόγκης, Οὐγγρος τὸ γένος, τσαούτην ἠσθάνθη πρὸς τὸν Ῥήγαν συμπάθειαν, ὥστε ἐκράτησε τὴν εἰκόνα αὐτοῦ εὐρεθεῖσαν μεταξὺ τῶν κατασχθέντων χειρῶν.

νιοῦ. Ἀπελπισθεὶς περὶ τῆς σωτηρίας ὁ Ῥήγας ἐπειράθη αὐτοκτονίαν, καὶ ἐνέπηξε τρεῖς μαχαϊρίδιόν τι εἰς τὴν κοιλίαν του· ἀλλ' ἡ σμικρότης τοῦ φονικοῦ ὄργάνου, τὸ πάχος τῆς κοιλίας, καὶ ἡ ταχεῖα συνδρομὴ τῶν φυλάκων ἐματαίωσαν τὴν ἡρωϊκὴν πρόθεσίν του. Διὰ φροντίδος τῶν ἀρχῶν θεραπευθεὶς ἀπὸ τῶν τραυμάτων ἐστάλη εἰς Βιέννην καὶ ἐβλήθη ἐν εἰρκτῇ, ὅπου προηγουμένως συλληφθέντες ἐστέναζον οἱ συνέταιροι Δημήτριος Ζηκαῖος ἰατρός Ἰωαννίτης, Ἀργέντιος Χίος, Τουρούτζιας Κοζανίτης, Κανδηλάπτης, καὶ οἱ τυπογράφοι ἀδελφοὶ Μαρκίδαι Πούλλου. Ἄλλαι δὲ καὶ ἐνταῦθα ἐγένοντο ἀνακρίσεις, καὶ οἱ φυλακισμένοι ἔδειξαν σταθερὸν καὶ ἀτρόμητον χαρακτῆρα, καταφρονήσαντες παντὸς κινδύνου χάριν τῆς πατρίδος.

Μετ' ὀλίγον ἡ Αὐστριακὴ ἐνδίδουσα εἰς τὰς ἐπανειλημμένας τῆς Τουρκίας αἰτήσεις, παρέδωκεν εἰς αὐτὴν τὸν Ῥήγαν μετὰ ὀκτῶ συνεταίρων, ἐξορίσασα τοὺς ἄλλους εἰς Τρανσυλβανίαν καὶ ἀλλαχοῦ. Ὁ Μηνύτωρ τῆς Γαλλίας (Ἀπ VI, N^ο 271) ὁμιλεῖ οὕτως ἐξ ἀνταποκρίσεως τοῦ Σεμλίου. « Εἶδομεν διερχομένους ἀπὸ τῆς πόλεως ταύτης τοὺς Ἕλληνας. Ἦσαν ἀνά δύο δεδεμένοι, καὶ συνωδεύοντο ὑπὸ 24 στρατιωτῶν, δύο δεκανέων, ἐνὸς ἀνωτέρου ἀξιωματικοῦ, καὶ ἐνὸς πολιτικοῦ ὑπαλλήλου. Ψυχὴ τοῦ διοργανισθέντος Ἑλληνικοῦ κινήματος εἶνε ὁ Ῥήγας, μέχρι παραφορᾶς ἐνθουσιασμένος εἰς ἀπολευθέρωσιν τῆς δυστυχοῦς πατρίδος του, ἄλλοτε κατοικουμένης ὑπὸ ἐλευθέρων ἀνδρῶν ὀλίγον πρὸ τῆς συλλήψεώς του, ὡσεὶ εἰδοποιηθεὶς ὑπὸ προαισθήματος ἀπεμακρόνθη τῆς Βιέννης, ἀλλὰ συλληφθεὶς εἰς Τεργέστην ἀπεπειράθη αὐτοκτονίαν δι' ἐγχειριδίου ὁ βραχίων ἐπρόδωσε τὴν θέλησίν του, καὶ τὸ κτύπημα δὲν ὑπῆρξε θανάσιμον. Εὕρισκεται οὗτος μεταξὺ τῶν ὀκτῶ συλληφθέντων Ἑλλήνων, ἐξ ὧν οἱ μὲν πέντε θὰ παραδοθῶσιν εἰς τὴν Πύλην, οἱ δὲ τρεῖς ἕτεροι, ὡς ὑπήκοοι τῆς Αὐστρίας, κατεδικάσθησαν εἰς ἰσόβιον ἐξορίαν. Ὁ Ῥήγας δὲν ἦτο μόνος ἐπὶ κεφαλῆς τῆς συνωμοσίας· ἰσχυρῶς ἐδοθηεῖτο ὑπὸ τοῦ Μαυρογένη ἀνεψιοῦ τοῦ περιφήμου βοεβοδα. Ἄλλ' ὁ Μαυρογένης ἀναχωρήσας κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος εἰς Γαλλίαν, ἡσυχάζει νῦν εἰς Παρισίους, ἐνῶ ὁ ἀτυχὴς Ῥήγας βαδίζει εἰς τὰς βασάνους ».

Ὁ Πασβάνογλους μαθὼν τὰ λυπηρὰ συμβάντα κατέλαβεν ὅλας τὰς δημοσίας ὁδοὺς καὶ στενωποὺς μετ' ἐνόπλου δυνάμεως, ἵνα σώσῃ τὸν Ῥήγαν τοῦ κινδύνου ('). Οἱ Αὐστριακοὶ παρέδωκαν αὐτὸν μετὰ

(') Ὁ Ἀλήπασας τῶν Ἰωαννίνων ἄμα μαθὼν τὴν παράδοσιν τοῦ Ῥήγα εἰς τὸν

τῶν ἐξ συνοπαδῶν εἰς τὸν πασὰν τοῦ Βελιγραδίου, ὅστις μαθὼν τὰς προετοιμασίας τοῦ Πασβάνογλου, κατὰ διαταγὴν τῆς Πύλης ἀπεφάσισε νὰ τοὺς θανατώσῃ ἐκεῖ, μὴ θέλων νὰ διακινδυνεύσῃ τὴν ἀποστολὴν διὰ χωρῶν, ἐν αἷς μεγίστη ἦτο τοῦ ἀντάρτου τοῦ Βιδινίου ἡ δύναμις καὶ ἐπιρροή.

Ὅθεν προσποιηθείς, ὅτι ἐμελλε νὰ πέμψῃ τοὺς καταδίκους εἰς Κωνσταντινούπολιν διὰ τοῦ Δουνάβεως, διέταξεν ἵνα ἐκβάλλωσιν αὐτοὺς τῆς εἰρκτῆς ἀνὰ ἓνα καὶ πνίγωσιν εἰς τὸν ποταμόν. Τελευταῖος, καὶ ἑβδομος τὸν ἀριθμὸν ἔμεινεν ὁ Ῥήγας, ὅστις ἐκβλήθεις τοῦ δεσμωτηρίου ἐνόησε τὸν σκοπὸν τῶν βαρβάρων. Ταῦρκός τις ἠθέλησε νὰ σύρῃ αὐτὸν βαρβαρικῶς, πλὴν διὰ μιᾶς ῥωμαλέας πυγμαῖς τοῦ ἥρωος ἔπεσε χαμαὶ ἡμιθανής. Μαθὼν τοῦτο ὁ πασὰς διέταξε νὰ τὸν φονεύσωσιν ἐντὸς τῆς εἰρκτῆς διὰ πυροβόλου ὄπλου, ρίπτοντες τὸν νεκρὸν εἰς τοῦ Ἰστρου τὰ ρεύματα. Δύο Τοῦρκοι εἰσῆλθον, ἀλλὰ πρὶν διευθύνωσι κατ' αὐτοῦ τὰς πιστόλας των, ὁ ἐθνομάρτυς, ἀτάραχος ἀνέκραξεν ἐν Τουρκικῇ διαλέκτῳ. « Οὕτως ἀποθνήσκουν τὰ παλληκάρια ἀρκετὸν σπᾶρον ἔσπειρα· θὰ ἔλθῃ ἡ ὥρα νὰ βλαστήσῃ, καὶ τὸ γένος μου θὰ συναῖξη τὸν γλυκὺν καρπὸν ».

Οἱ δῆμοι ἐπυροβόλησαν, καὶ ὁ Ῥήγας ἔπεσε νεκρός (1798) (1).

Ὁδυνηρὰν ἐντύπωσιν ἐπροξένησε καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα ὁ θάνατος τοῦ Φεραίου. Ὁ Κοραΐς δημοσιεύσας τὴν Ἀδελφικὴν Διδασκαλίαν ἐξετόξευσε πικρὰς ἀρὰς κατὰ τῆς παραδόσης τὸν ἐθνομάρτυρα εἰς τὰς χεῖρας τῶν βαρβάρων Αὐστριακῆς Κυβερνήσεως, προτρέπων τοὺς ἐν αὐτῇ ἐμπορευομένους Ἕλληνας ἵνα ἐγκαταλείψωσι τὸ ἐπάρατον αὐτῆς ἔδαφος· ὁ δὲ φιλελεύθερος Ἰωαννῆτης Σπυρίδων Σπάχος ἐκδούς ἐν Ἀρστελοδάμῳ τὴν Ἑλληνικὴν Νομαρχίαν ἦ λόγους περὶ ἐλευθερίας, ἀφιέρωσε τὸ πόνημα εἰς τὸν τύμβον τοῦ Ῥήγα, περὶ οὗ μακρὸν ποιεῖται λόγον ἐν τοῖς προλεγομένοις καὶ τῷ κεμένῳ (2).

σατράπην τοῦ Βελιγραδίου, δι' ἐπίτηδες ταχυδρόμου παρεκάλεσεν αὐτὸν ἵνα τῷ ἐξαποστείλῃ τὸν Ῥήγαν, ἄδηλον διὰ τινὰ σκοπὸν· ἕτεροι δὲ λέγουσιν, ὅτι ὁ Φάλαρκ τῆς Ἡπείρου, πάσχων τότε, δὲν ἐζήτησε τὸν Φεραῖον, ἀλλὰ τὸν συνεταῖρον καὶ φυγατάδικον αὐτοῦ Δημήτριον Ζηχαῖον, ἱατρὸν οὐχὶ τῶν εὐκαταφρονήτων

(1) Χρ. Περβαίθου, Βιογραφία Ῥήγα Φεραίου. Ἐν Ἀθήναις 1860. Παράβ. τοῦ αὐτοῦ Πολεμικὰ Ἀπομνημονεύματα—Nicolopulo, vie de Rhigas.

(2) Ὁ Ῥήγας συλλαβὼν τὴν ἰδέαν τῆς παλιγγενεσίας, εἶχε χαραῖξει καὶ Σφραγίδα Ἑθνικὴν, δι' ἧς ἐσφραγίζοντο τὰ πρὸς τοὺς μεμνημένους ἔγγραφα. Εἶχε δὲ ἐν τῇ περιφέρειᾳ ἴσην ταλλήρω· ἐν τῷ θυρεῷ ὑπῆρχον πλάγιος τρία ῥόπαλα καὶ

Συγγράμματα.

— Ἀπάνθισμα Φυσικῆς διὰ τοὺς ἀγγίλους καὶ φιλομαθεῖς Ἕλληνας, ἐκ τῆς Γαλλικῆς καὶ Γερμανικῆς διαλέκτου ἐρανισθὲν παρὰ τοῦ Ῥήγα Βελεστένλῃ Θετταλοῦ. Βιέννη 1790.

— Σχολεῖον τῶν Ντελικάτων ἐραστῶν, ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ. Βιέννη 1790.

— Νέου Ἀναχάρσιδος Τόμος Δ'. Ἐν Βιέννῃ 1797. (Τὰ μὲν πρῶτα κεφάλαια (32—34) μετεφράσθησαν ὑπὸ Γ. Βεντότη, τὰ δὲ ὑπόλοιπα (35—39) ὑπὸ τοῦ Ῥήγα ἐπιτηρήσαντος καὶ τὴν ὄλην ἔκδοσιν.

— Ὁ Ἕθικὸς Τρίπους. Τὰ Ὀλύμπια δρᾶμα τοῦ ἀββᾶ Μεταστασίου, μεταφρασθὲν εἰς τὴν ἡμετέραν διάλεκτον. Ἐν Βιέννῃ 1797. (Συνεξεδόθησαν ἡ Βοσκοπούλα τῶν Ἀλπεων ποίημα τοῦ Μαρμοντέλ, μεταφρασθὲν διὰ στίχων ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Ῥήγα, καὶ ὁ Πρῶτος Ναύτης, ποίημα τοῦ Γερμανοῦ Γεσνέρου, μεταφρασθὲν ὑπὸ τοῦ συνεταίρου αὐτοῦ Ἀντωνίου Κορωνιοῦ).

— Ὑμνοι. (Ἐξεδόθησαν τῷ 1797 κρύφα ἐν Βιέννῃ· τῷ δὲ 1814 μετὰ προσθήκης ὠδῶν τινων καὶ ἄλλων ἐν Ἰασιῷ. Εἰς δ' ἐξ αὐτῶν θούριος ἐτυπώθη ἐν Κερκύρα περὶ τὸ 1809.

— Χάρτα τῆς Ἑλλάδος, ἐν Βιέννῃ.

— Στρατιωτικὸν Ἐγκόλπιον.—Προσωρινοὶ πολιτικοὶ κανονισμοί. (Ἐτυπώθησαν λάθρα ἐν Βιέννῃ).

Γεώργιος Ζαβίρας.

Ἐγεννήθη τῇ 28 Μαΐου 1744 ἐν Σιατίστῃ τῆς Μακεδονίας ὑπὸ πατρός μὲν Ἰωάννου, μητρὸς δὲ Ἀγνῆς. Τετραέτης ἤρξατο νὰ διδάσκηται τὰ στοιχειώδη μαθήματα παρὰ τῷ πρὸς μητρὸς θείῳ αὐτοῦ Μιχαὴλ Παπαγεωργίῳ, ὕστερον δὲ τὰ ἐγκύκλια παρὰ Μιχαὴλ Σιατιστεῖ, καὶ Νικολάῳ Βάρκοσῃ. Μετὰ ταῦτα (1760) καταλιπὼν τὴν πατρίδα αὐτοῦ ἀπῆλθεν εἰς Οὐγγαρίαν, καὶ ἠσπάσθη τὸν ἐμπορικὸν βίον. Ἐν ἔτει 1770 εἰς Κολωνίαν διατρίβων ἠκροάσθη τὴν νεωτέραν φιλοσοφίαν, ὕστερον δὲ ὑπὸ τῆς φιλομαθείας οἰστρηλατούμενος συνεκρότησε ἀξιόλογον βιβλιοθήκην, δι' ἣν κατηνάλωσεν ὑπὲρ τὰ πεντακισχίλια φλωρίνια ⁽¹⁾. Καίτοι δὲ ἀπησχολημένος ὦν εἰς τὰ τοῦ ἐμπορίου ὁ Ζαβίρας ἐδαπάνη τὸν ὑπολειπόμενον χρόνον πρὸς συγγραφάς, ἀναδειχθεὶς εἰς τῶν φιλοπονωτέρων καὶ χρησιμωτέρων λογίων τοῦ ἔθνους. Ἐκ τῶν πολλῶν αὐτοῦ συγγραμμάτων τὸ ἐπιγραφόμενον « Νέα Ἑλλάς » κατέχει περιφανῆ θέσιν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς νεωτέρας ἡμῶν φιλολογίας, καὶ οὕτως εἰπεῖν θεωρεῖται ὡς τὸ ἀξιολογώτερον

ἢ ἑκάστου τούτων τρεῖς σταυροί· εἰς τὴν περιφέρειαν ἔφερε τὴν ἐπιγραφὴν « Ὑπέροπιστως, Πατρίδος, Νόμων, καὶ Ἐλευθερίας ».

(1) Ἐκ τῆς ἐν τῇ Νέᾳ Ἑλλάδι αὐτοβιογραφίας.

μνημεῖον αὐτῆς, διότι καὶ πρῶτόν ἐστι κατὰ τὸ εἶδος, καὶ πολυτίμου ἀπεθισαύρισεν ἐν αὐτῷ ὁ πολυμαθέστατος καὶ φιλοπονώτατος ἀνὴρ βιογραφικὰς εἰδήσεις περὶ προγενεσέρων καὶ συγχρόνων λογίων, μετὰ τακτικῆς ἀπαριθμήσεως τῶν συγγραμμάτων αὐτῶν, καὶ τῶν ἐκδόσεων.

Ἀπεβίωσεν ὁ Γεώργιος Ζαβίρας ἐν Πέστη τῇ 28 Αὐγούστου 1804.

Συγγράμματα.

— Ἱατρικαὶ παραινέσεις, μεταφρασθεῖσαι ἐκ τοῦ Οὐγγρικοῦ. Ἐν Πέστη 1787.

— Ὀνοματολογία Βοτανικῆ τετράγλωσσος. Ἐν Πέστη 1787.

— Δημητρίου Καντεμίρου, ἀξιομνημόνευτα ἐν Βλαχίᾳ συμβεβηκότα, μεταφρασθέντα ἐκ τοῦ γερμανικοῦ. Ἐν Βιέννῃ 1795.

— Ἐρὰ ἱστορία, ἐκ τοῦ γερμανικοῦ μεταφρασθεῖσα. Ἐν Πέστη 1787, ἀνετυπώθη δις ἐν Βιέννῃ, καὶ ἐν Βούδῃ.

Ἀνέκδοτα.

— Νέα Ἑλλάς, ἥτοι ἱστορία τῶν πεπαιδευμένων Ἑλλήνων, τῶν μετὰ τὴν θλιβεράν τοῦ Γένους ἡμῶν κατάστασιν ἀκμασάντων καὶ τὴν προβεβηκυῖαν καὶ ψυχοβραγυῖσαν Ἑλλάδα τοῖς αὐτῶν πόνοις τε καὶ ἰδρώσιν, ὡς οἶόν τε ἦν ἀντιπελαργησάντων καὶ ἀναξωपुरησάντων, ἐν ἧ καταλέγονται καὶ πάντα σχεδὸν τὰ συγγράμματα αὐτῶν, καὶ ποῦ καὶ πότε καὶ ποσάκις ἐξεδόθησαν, τὰ δὲ ἀνέκδοτα ἐν τίσιν βιβλιοθήκαις τῆς Εὐρώπης ἢ τῆς Ἑλλάδος ἐναπόκεινται, συνερανευθεῖσα ἐκ διαφόρων Ἑλλήνων, Λατίνων, Γάλλων, Γερμανῶν, Ἰταλῶν, Οὐγγρων συγγραφέων, ἅμα δὲ ἐξ ἰδίας ἀναγνώσεως πολλῶν συγγραμμάτων, ἐκδοθέντων τε καὶ τύποις ἔτι ἀνεκδότων, ἐν τάξει χρονολογικῇ τεθεισα, παρὰ Γεωργίου Ἰωάννου Ζαβίρα, τοῦ ἐκ Σιατίστης τῆς Μακεδονίας (1).

— Σύνταγμα περὶ τῆς ἐνώσεως καὶ κράσεως τοῦ ἱεροῦ ποτηρίου τῆς θείας εὐχαριστίας, κατὰ Ἰωσήφ Βανδάλε καὶ τῶν ὁμοφρόνων αὐτοῦ λεγόντων, ὅτι ἡ κράσις αὕτη ἦν πάντῃ ἄγνωστος τῇ ἀρχαίᾳ ἐκκλησίᾳ, ἐξ οὗ συμπεραίνουσιν ὅτι ἡ Ἀνατολικὴ ἐκκλησία παραφθείρει τὴν ὕλην τοῦ μυστηρίου.

— Ἐπιτομὴ ἑλληνικῆς ἱστορίας ἀπὸ τῶν ἀρχαιότατων χρόνων μέχρι τοῦ θανάτου Κλεοπάτρας, τῆς βασιλείσεως τῆς Αἰγύπτου.

— Περιήγησις ἐκ Βιέννης εἰς Μοραβίαν, Βοημίαν, Σαξωνίαν, καὶ Βορουσσίαν ἐν ἔτει 1800.

— Ἐγχειρίδιον χρονολογικὸν ἐκκλησιαστικὸν καὶ πολιτικὸν, περιέχον τὴν ἀπὸ κτίσεως κόσμου χρονολογίαν, τὴν σειρὰν τῶν Πατριαρχῶν τῶν πέντε Ἀποστολικῶν θρόνων, καὶ σειρὰν τῶν ἀρχιεπισκόπων καὶ ἐπισκόπων τῆς Ἀνατολικῆς ἐκκλησίας, τὴν σειρὰν πασῶν τῶν οἰκουμενικῶν καὶ τοπικῶν συ-

(1) Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ συγγραφέως τὸ πρωτόγραφον παρεδόθη εἰς Ἀνθίμον τὸν Γαζῆν πρὸς ἐκδοσιν. Ἐκ τούτου δὲ μετέβη εἰς χεῖρας τοῦ κυρίου Κ. Ἀσωπίου καὶ Θεοκλ. Φαρμακίδου, ὃς ἀποθανὼν τὸ ἐκληροδότησεν εἰς τὴν Δημοσίαν Βιβλιοθήκην, ἐνθα ζεῦρεσκαται. Ἐκ τοῦ πολυτίμου τούτου χειρογράφου παρελάβομεν ἀρκετὰς βιογραφικὰς εἰδήσεις περὶ διαφόρων λογίων, ὡς ἐν ἐκάστῃ βίβλῃ ὑποσημειούμεν.

νόδων, ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων, τῶν ἀιρεσιάρχων, τῆς ἐπιστροφῆς τῶν ἔθνων εἰς τὸν χριστιανισμόν, καὶ τὴν σειρὰν τῶν βασιλέων τῶν ἀνὰ πᾶσαν σχεδὸν τὴν οἰκουμένην ἔθνων.

— Ἱστορία τοῦ θησαυροῦ, ὅστις εὐρέθη τῶρα νεωστὶ εἰς τὸ ἐν Στυρία μοναστήριον τὸ λεγόμενον Μαρία Τζέλ, διὰ στίχων.

— Ἰωάννου Καλβίνου βίος ἐρανισθεὶς ἐκ διαφόρων Λατίνων, Γάλλων, καὶ Γερμανῶν συγγραφέων.

— Διατριβὴ περὶ τοῦ ἱεροῦ Στέμματος τῆς Οὐγγαρίας.

— Σύμμικτα ἱερὰ, ἐν οἷς περὶ σωτηρίας τῶν αἰρετικῶν, περὶ τοῦ τί ἐμοὶ καὶ σοὶ γύναι, περὶ τῆς εἰκότος τοῦ πατρὸς, περὶ τῶν Κολύβων, περὶ τῶν θαυματουργῶν εἰκόνων, περὶ ἀναχειροτονίας, περὶ ἀναβαπτισμοῦ νηπίων, περὶ τῆς τοῦ Κλωπᾶ Μαρίας, καὶ περὶ τοῦ αὐτεξουσίου.

— Πατριαρχικὴ ἱστορία Κωνσταντινουπόλεως, περιέχουσα κατὰ σειρὰν τὸν βίον ἐκάστου Πατριάρχου ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Ἀποστόλου Ἀνδρέου μέχρι τῆς ὑπὸ τῶν Τούρκων ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

— Ἐτέρη ἀπὸ τῆς ἀλώσεως μέχρι τοῦ ἔτους 1600.

— Βιβλιοθήκη πολεμικὴ, διαλαμβάνουσα περὶ πάντων τῶν διδασκάλων τοῦ γένους ἡμῶν, τῶν κατὰ Λατίνων γραφάντων περὶ πάντων τῶν ἀμφισθητούμενων δογμάτων τε καὶ ἐθίμων, περὶ τῶν συγγραμμάτων αὐτῶν, περὶ τῶν ἐκδοθέντων καὶ ἀνεκδότων ἀντιγράφων, ἧτις ὅμως ἔμειναν ἀτελεῖς μέχρι τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

— Περὶ τῆς νηστείας τῆς τετράδος καὶ σαββάτου, ἀφιερωθεῖσα πρὸς τὸν ἐκλαμπρότατον καὶ παναιδεσιμώτατον Ἀλέξανδρον Βαρκότζη (οὐγγροελληνιστὴ).
Μεταφράσεις ἀνέκδοτοι.

— Μέθοδος Ἀστρογνωσίας, διδάσκουσα τὴν ἄνευ σφαίρας ἢ πίνακος οὐρανοῦ γινῶσιν τῶν διασημοτέρων ἀστέρων τῶν ἐν τῷ τῆς Οὐγγαρίας ὀρίζοντι φαινομένων* (ἐκ τῆς λατινικῆς).

— Διάλεξις σύντομος καὶ εἰλικρινῆς περὶ τοῦ γένους τῶν Σέρβων, τῶν κακῶς λεγομένων Ῥασκιανῶν. (ἐκ τοῦ λατινικοῦ).

— Βιβλιοθήκη πολεμικὴ, διαλαμβάνουσα περὶ πάντων τῶν διδασκάλων τοῦ γένους ἡμῶν, οἵτινες κατὰ τῆς τῶν Λατίνων δόξης συνέγραψαν περὶ τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου πνεύματος. (ἐκ τοῦ λατινικοῦ).

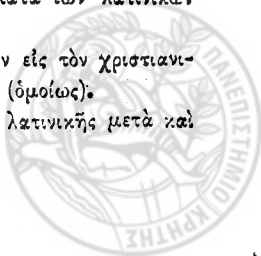
— Στοιχεῖα Γεωγραφίας, ἥτοι μέθοδος σύντομος πρὸς κατάληψιν τῶν πρώτων ἀρχῶν τῆς Γεωγραφίας (ἐκ τοῦ λατινικοῦ).

— Κορηλίου Νέπωτος, περὶ τῶν ἐπισήμων στρατηγῶν Ἑλλήνων* (ὁμοίως).

— Ἀρχαῖα ἀπομνημονεύματα, ἥτοι τρία κατὰ Λατίνων συγγράμματα, τοῦτέστι Μιχαὴλ τοῦ Κηρουλαρίου, πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, Κλήμεντος Ἀρχιεπισκόπου Ἀχριδῶν, καὶ Νικήτα Στηθάτου κατὰ τῶν λατινικῶν ἀζύμων. (ὁμοίως).

— Ἱστορία τοῦ ἸΗ' αἰῶνος, περὶ ἐπιστροφῆς τῶν ἔθνων εἰς τὸν χριστιανισμόν ἐν τε τῇ Εὐρώπῃ, Ἀσίᾳ, Ἀφρικῇ τε καὶ Ἀμερικῇ* (ὁμοίως).

— Ἰωάννου Κομενίου γραπτὸς λόγος. (ὁμοίως ἐκ τῆς λατινικῆς μετὰ καὶ Οὐγγρικῆς παραφράσεως).

— Συνοπτικά ἀξιωμανημόνευτα συμβεβηκότα τοῦ Ῥωσσοτουρικοῦ πολέμου τῶν ἐτῶν 1769 καὶ 1770. (ἐκ τῆς γαλλικῆς).

— Ἱστορία Στεφάνου τοῦ Μικροῦ, τοῦ τρίτου ψευδοπέτρου αὐτοκράτορος τῆς Ῥωσσίας. (ὁμοίως ἐκ τοῦ γαλλικοῦ).

— Θεολογία ἀστρονομικῆ, ἥτοι ἀπόδειξις τῆς ὑπάρξεως καὶ τῶν προσόντων τοῦ Θεοῦ διὰ τῆς ἐρεύνης καὶ περιγραφῆς τῶν οὐρανῶν. (ὁμοίως).

— Ἱστορία χρονολογικῆ τῶν Παπῶν ἀπὸ τοῦ ἀποστόλου Πέτρου μέχρι Πίου τοῦ ἐ. (ἐκ τῆς γερμανικῆς).

— Ἐλευθερίου τινος καὶ ἀπροσωπολήπτου Οὐγγρου διάγνωσις τοῦ ζητήματος περὶ τοῦ: Εἰς τίνα ὑπόληψιν πρέπει νὰ ᾖται οἱ Ἕλληνες εἰς τὴν Οὐγγαρίαν, μεταξὺ τῶν ἐκεῖ κατοικοῦσῶν λοιπῶν γενεῶν, καὶ τίνα συνάφειαν ἔχουσι μετὰ τῶν Σέρβων· (ὁμοίως ἐκ τοῦ γερμανικοῦ μετὰ πλείστων ὑποσημειώσεων).

— Διατριβὴ περὶ τῆς Ἑλληνικῆς καὶ ἐτέρων τινῶν γλωσσῶν, συγγραφείσα οὐγγριστὶ παρὰ Ἰωσήφ Καψάλη

— Πολιτικὴ κατάστασις τῆς Οὐγγαρίας (ἐκ τῆς οὐγγρικῆς).

— Διάλογοι οὐγγρικοὶ, καὶ ἀπλοελληνικοί.

Ἐἶχεν ὁ Γεώργιος ἀδελφόν, ἐπίσης λόγιον, τὸν Κωνσταντῖνον Ἰωάννου Ζαβίραν, ὃς τῷ 1787 ἐν Πέστη διατριβῶν ἐδαπάνησε καὶ ἐπεμειλήθη τὴν ἔκδοσιν δύο συγγραμμάτων τοῦ ἀδελφοῦ του.

Ἰωάννης Ῥίζος (1).

Ἐγεννήθη ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ ἐν τῇ πατρίδι παιδευθεὶς τὰ ἐγκύκλια μετέβη εἰς Εὐρώπην, ἔνθα ἀνηγορεύθη ἰατροφιλόσοφος. Ἀπέθανε περὶ τὰ τέλη τοῦ 18^{ου} αἰῶνος. Περὶ τοῦτου λέγει ὁ ἐν 1792 ἐκδοὺς τὴν Βοσπορομαχίαν τοῦ Μομάρς Κήρυκος ὁ Χαιρέτης. « ἄνθρωπος εἰς τὴν ἰατρικὴν ἐμπειρίαν καὶ ἐπιστήμην οὐδενὸς δεύτερος, εἰς τὴν εἰλικρίνειαν δὲ τοῦ ἤθους, εἰς τὴν καθαρότητα πάντων ὑπέροχος. Ἄνθρωπον τὸν ὁποῖον ἔκλασαν στερηθέντες οἱ ὁμογενεῖς, καὶ τοσοῦτον ἐλυπήθησαν θανόντα, ὅσον ζῶντα ἐθαύμασαν καὶ ἐτίμησαν καὶ αὐτοὶ οἱ Εὐρωπαῖοι. Ἄνθρωπος τοῦ ὁποίου ἐνδοξον ἐνθύμησιν ἄφησε γραμμένην ὁ σοφὸς Πιβάτης εἰς τὸ πολυμαθὲς καὶ πάνσοφον λεξικόν, τὸ ἐκδοθὲν εἰς Βενετίαν κηρύττωντάς τον ὡς εὐρέτην τῆς Ποσειδονίου μηχανῆς, μὲ τιμὴν μεγάλην τοῦ γένους μας. Καὶ ἄνθρωπος εἰς ἓνα λόγον, εἰς τοῦ ὁποίου τὸν θάνατον ὁ τότε ἐν Κωνσταντινουπόλει πρέσβυς τῆς Ἀγγλοβρεττανικῆς βασιλείας, ὁ ἐξοχώτατος Πόρτερ ἔφθασε νὰ εἰπῇ μεγάλη τῇ φωνῇ οὕτως: « ἔστερήθημεν ἓνα ὑποκείμενον, τοῦ ὁποίου χρόνοι πολλοὶ πρέπει

(1) Ἐπωνομάζετο Μανές.

« γὰ περάσουρ ὥστε γὰ ἀξιωθῆ τῶν Ῥωμαίων τὸ γένος γὰ λάβῃ » δεύτερον! ».

Ὁ ἐν λόγῳ Ῥίζος συνεδέετο φιλικῶς πρὸς τὸν Μομάρς, πρῶτον διερμηνέα τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Αὐστριακῆς πρεσβείας, εἰδημονέστατον τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, καὶ στιχουργὸν οὐχὶ τῶν εὐκαταφρονήτων. Οὗτος καταληφθεὶς ὑπὸ μεγάλης μελαγχολίας, διὰ τὸν θάνατον τῆς νεαρᾶς συζύγου του, συνεβουλεύθη τὸν Ῥίζον, ὅστις τῷ συνέστησεν ὡς μόνον ἀλεξιπῆριον φάρμακον τὴν ποίησιν. Συνεπεία τῆς συμβουλῆς ταύτης ἔγραψεν ὁ Μομάρς τὴν Βοσπορομαχίαν, ποίημα πλῆρες μελαγχολίας, ὅπερ ἐδημοσίευσε προτάξας ἐπιστολὴν διὰ στίχων πρὸς τὸν φίλον του ἱατρὸν.

Ὁ Ζακύνθιος Κορνῆλιος ἐξεφώνησεν ἐπιτάφιον εἰς τὸν ἐν λόγῳ Ῥίζον, ὅστις κατ' αὐτὸν συνέγραψε καὶ Ἐπιτομὴν Χρονολογίας (1).

Χαρβούρης.

Α'. Μαρίνος ὁ κόμης. Ἐγενήθη ἐξ εὐγενῶν περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ III' αἰῶνος ἐν Ἀργοστολίῳ τῆς Κεφαλληνίας, ὁ δὲ πατὴρ αὐτοῦ Δημήτριος ἀπέστειλεν αὐτὸν μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Ἰωάννου εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Βυωνίας πρὸς ἐκπαίδευσιν. Ἐνταῦθα, παρὰ τὴν θέλησιν τῶν γονέων του, ἀπαιτούντων τὴν ἐκμάθησιν τῆς προσοδοφόρου νομικῆς ἐπιστήμης, κατέγινεν ἐξ ἰδιαζούσης κλίσεως εἰς τὰ φυσικομαθηματικά, ἐπιδοθεὶς πρὸ πάντων εἰς τὴν σπουδὴν τῆς ἐφηρμοσμένης μαθηματικῆς. Μετὰ τὴν ἐν Ἰταλίᾳ ἀποπεράτωσιν τῶν μαθημάτων ἐπανεστρεψεν ὁ Μαρίνος εἰς Κεφαλληνίαν. Ἐντεῦθεν μετ' οὐ πολὺ ἐκ δυσαρρεσκείας πρὸς τὴν ἐν τῇ πατρίδι του δεσπόζουσαν Ἐνετικὴν ἐξουσίαν, ἐκουσίως ἐξωρίσθη καὶ ὑπὸ τὸ πλαστῶνυμον. Λάσκαρις μετέβη εἰς Ῥωσσίαν. Ἐνταῦθα εὗρων τοὺς συμπατριώτας του Μελισσηνοὺς μέγα ἰσχύοντας παρὰ τῇ αὐλῇ τῆς Αἰκατερίνης Β' (2), ἔτυχεν εὐμενοῦς δεξιώσεως, καὶ παρουσιασθεὶς εἰς τὴν γενναϊόφρονα αὐτοκράτειραν, ἐπαξίως ἐτιμήθη ὀνομασθεὶς ἀντισυνταγματάρχης τοῦ μηχανικοῦ.

(1) Λόγοι Ἰωάσαφ Κορνῆλιου, Τόμ. Β', σελ. 181—8.

(2) Πέτρος Μελισσηνὸς Κεφαλλῆν διάσημος στρατηγὸς τοῦ μηχανικοῦ, καὶ Ἰωάννης αὐτάδελφος αὐτοῦ πρέεδρος τῆς ἐν Ῥωσσίᾳ συνόδου. Ὁ Μαζαράκης οὕτως ἐκτίθησι τὰ περὶ τῆς εἰσαγωγῆς εἰς τὴν αὐλὴν τῆς Αἰκατερίνης τοῦ Χαρβούρη' ἐξ ἐπιστολῶν ὅμως αὐτογράφων τοῦ Πέτρου Μελισσηνοῦ, ἃς εἶδον ἐν Κεφαλληνίᾳ καταδεικνύται, ὅτι ὁ Χαρβούρης οὐ μόνον δὲν συνεστήθη εἰς Αἰκατερίνην ὑπὸ τοῦ Μελισσηνοῦ ἀλλ' οὕτε μετέπειτα προσωπικῶς ἐγνωρίσθη μετ' αὐτοῦ.

Κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ἡ μεγαλουργὸς τῆς Ἄρκτου Σεμίραμις εἶχε συλλάβει τὴν ἰδέαν ἀνεγέρσεως μεγάλου ἀνδριάντος Πέτρου τοῦ Μεγάλου. Τὸ ἔργον ἀνετέθη εἰς τὸν περιφημον Γάλλον ἀνδριαντοποιὸν Φαλκονέτον, ὅστις ἐσχεδίασε τὸν αὐτοκράτορα ἔφιππον καὶ καταπατοῦντα ὄφιν ζητοῦντα νὰ κωλύσῃ τὴν πρόοδόν του. Ἡ ἐπίνοια τοῦ Φαλκονέτου ἐπευφημίσθη παρ' ὅλης τῆς αὐλῆς, καὶ τὸ σῶμα τῶν μηχανικῶν διατάχθη ὑπὸ τοῦ ὑπουργοῦ Μπέτζκ νὰ προτείνῃ τὰ σχέδια τῆς μεγάλης οἰκοδομῆς, εἰς ἣν ἔμελε νὰ χυθῆ ὁ ἀνδριάς, κατὰ τὴν θέλησιν καὶ τὰς ὁδηγίας τοῦ ἀνδριαντοποιοῦ. Ἐκ τῶν πολλῶν παρουσιασθέντων ἐνεκρίθη τὸ σχέδιον τοῦ Ἑλλήνος μηχανικοῦ, εἰ καὶ ὁ φθόνος τῶν ἀποτυχόντων συναδέλφων ἔψεγεν αὐτὸ ὡς παράτολμον καὶ μὴ διαρκές. Ὁ Φαλκονέτος εἶχε τὰ πάντα τελειώσει διὰ νὰ φυλαχθῆ ὅμως ἡ φυσικὴ ἀρμονία μεταξύ τοῦ ἀνδριάντος, τοῦ βάρθρου, καὶ πρὸ πάντων τοῦ σκοποῦ δι' ὃν ἀνηγείρετο τὸ μνημεῖον, ἔλεγεν ὅτι πάντα τ' ἀπαρτίζοντα ἐν συνάλω αὐτὸ ὄφειλον νὰ καταδεικνύωσι τὴν ἀξίαν τοῦ ἥρωος ὅθεν καὶ δὲν παραδέχεται νὰ θέσῃ τὸν ἀνδριάντα ἐπὶ συνήθους βάρθρου, ἀλλ' ἐζήτησε νὰ κατασκευασθῆ ὡς τοιοῦτον δυσανάβατος καὶ βραχίωδης λόφος. Πολλοὶ περὶ τούτου ἐγένοντο προτάσεις πρὸς τὸν ὑπουργόν, ἀλλ' οὐδεμίαν ἠγαρίσκει τὸν Φαλκονέτον, ὅστις ἐπὶ τέλους ἀπεφάσισε νὰ κατασκευάσῃ τὸ βάρθρον μὲ διαφόρους ὀγκώδεις λίθους συναρμολογημένους διὰ σιδήρου καὶ ὀρειχάλκου.

Ἄλλ' ὁ Χαρθούρης ἀντέτεινεν εἰς τὴν πρόθεσιν τοῦ περιφανοῦς ἀνδριαντοποιοῦ ἀποδεικνύων, ὅτι ἐνεκα τοῦ ὕψους τοῦ κλίματος τὰ συνθέοντα μέταλλα ἤθελον ὀξειδωθῆ, καὶ τὸ βάρθρον ἀποσυντεθῆ· ἐπειδὴ ὅμως ἐθεωρεῖτο ἀδύνατος πᾶσα ἄλλη θεραπεία ἐνεκρίθη, μὴ ὅλας τὰς ἀντιρρήσεις τοῦ Μαρίνου, ἡ πρότασις τοῦ Φαλκονέτου. Ὁ Ἕλληνας μηχανικὸς δυσφορῶν ἐκίνησε πάντα λίθον πρὸς ἀποτροπὴν τοῦ μελετωμένου, καὶ πληροφορηθεὶς, ὅτι ἐντὸς μιᾶς λίμνης εὕρισκετο ὀγκώδης μονόλιθος ὑπερβαίνων κατὰ τὸ μέγεθος τὸ σχεδιασθέν βάρθρον, καὶ ἀναγνωρίσας τοῦτον ὡς καταλληλότερον πρότεινε τὴν μετακόμισίν του· ἀλλ' ἡ πρότασις του δὲν ἔτυχεν αἰσίας ἀκροάσεως, καὶ διὰ τὸ ὀγκώδες τοῦ γρανίτου κεχωσμένου δεκαπέντε πόδας ἐντὸς τετραγώνου ἐδάφους, καὶ διὰ τὸ ἀπίστευτον τῆς μεταφορᾶς. Ὁ Φαλκονέτος ὅμως θαρρῶν εἰς τὸν Μαρίνον παρώτρυνε τὴν Αἰκατερίνην νὰ ποιήσῃ τὴν ἀπόπειραν. Ὅθεν ἀνετέθη εἰς τὸν Ἕλληνα μηχανικὸν ἡ μετακόμισις τοῦ τεραστίου

ἐκείνου ὄγκου. Ὁ Χαρβούρης κατασκευάσας ἰδίας μηχανὰς, κατ' ὄρωσιν ἠθωσε μετὰ πολλὰς δυσχερείας, ἃς ὑπερνήκησεν ἀπίστευτος ἐπιμονῆς, νὰ ἐκχώσῃ καὶ μεταφέρῃ τὸν γρανίτην εἰς τὴν πλατεῖαν τῆς Πετροπόλεως, τὴν 30 Σεπτεμβρίου 1769, πρὸς μεγίστην ἐκπληξιν καὶ τῆς παρασταθείσης εἰς τὸ θέαμα αὐτοκρατορικῆς αὐλῆς, καὶ θάμβος ἀδιήγητον τῶν συνεπιστημόνων. Ἐβδομήκοντα χιλιάδες ρουβλίων ἐδαπανήθησαν εἰς μεταφορὰν τοῦ τεραστίου ἐκείνου βράχου, ζυγίζοντος τρία ἑκατομύρια λιτρῶν.

Ὁ Μαρίνος ἐφημίσθη διὰ τὸ τεράστιον τοῦτο κατόρθωμα καθ' ὅλην τὴν Εὐρώπην, ἐπισύρας τὰ ἐγκώμια τῶν τότε σοφῶν. Ὁ διάσημος Ἰταλὸς Φραγκίσκος Μιλίτζιας διηγούμενος τὴν τολμηρὰν μηχανικὴν ἐπιχείρησιν τοῦ Ἑλλήνος προσηπέλει. « Αἱ ὑπερνήκηθεῖσαι δυσκολίαι » τιμῶσι τὸν ἀνθρώπινον νοῦν. Μόνη ἡ φύσις γεννᾷ ἓνα μηχανικόν, » καθὼς γεννᾷ ἓνα αὐτοκράτορα, ἓνα στρατηγόν, ἓνα φιλόσοφον ».

Ὁ Χαρβούρης, ἕνεκα τῆς φιλασθένου κράσεώς του, μὴ δυνάμενος νὰ παραμείνῃ εἰς κλίμα κάθυγρον, ἐζήτησεν τὴν ἄδειαν νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν πατρίδα του πρὸς γεωργικὴν ἀνάπτυξιν αὐτῆς. Τῷ 1777 ἀπολαύσας τῶν μεγαλοδωριῶν τῆς Αἰκατερίνης ἀνεχώρησεν ἐκ Πετροπόλεως διὰ Παρισίους, ἔνθα ἐδημοσίευσεν γαλλιστὶ τὰ κατὰ τὴν μεταφορὰν τοῦ περιφήμου μονολίθου ἐνταῦθα δὲ νυμφευθεὶς νέαν Γαλλίδα ἀπέκτησεν ἓνα υἱόν. Ἐκ τῆς γαλλικῆς μητροπόλεως ἔλθων εἰς Κεφαλληνίαν ἐπεχειρίσθη τὴν ἐκχέρσωσιν τῆς τελματώδους πεδιάδος τοῦ Λιβαδίου, καλλιεργῶν μετ' ἐπιτυχίας τ' ἀποικιακὰ φυτὰ, οἷον τὸ ἰνδικόν, σακχαροκάλαμον, βάμβακα κλπ.

Ἐπέπρωτο ὅμως ὁ μέγας καὶ εὐεργετικώτατος οὗτος ἀνὴρ νὰ πέσῃ θύμα Ἑλλήνων. Λάκωνες ἐργαζόμενοι εἰς τὰς ὑπ' αὐτοῦ ἐκχερσωθείσας γαίας εἰσῆλθον, ἐπ' ἐλπίδι ἀρπαγῆς, εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ καὶ ἐκεῖνον μὲν ἐλεεινῶς ἔσφαξαν (1782), τὴν δὲ σύζυγόν του καταπληγῶσαντες ἀφῆκαν νομίσαντες αὐτὴν νεκράν.

Ἐκ τῶν συγγραμμάτων τοῦ Μαρίνου μᾶς εἶναι γνωστὸν τὸ ἐξῆς.—*Monument elevé à la gloire du Pierre le grand, ou relations des travaux et des moyens mécaniques, par le comte Marin Carhuri, ci-devant lieutenant de Police et censeur ayant la direction du corps noble des cadets de terre de St Petersburg. Paris 1777* (1).

Β'. Ἰωάννης κόμης Χαρβούρης, ἀδελφὸς τοῦ Μαρίνου, καὶ συσπου-

(1) Ἀνθίμου Μαζαράκη, Βιογραφίαι Κεφαλληνῶν

δαστής εις τὸ ἐν Βονωνίᾳ πανεπιστήμιον. Περαιώσας τὰς ἰατρικὰς σπουδὰς του ἐπανέστρεψεν εἰς Κεφαλληνίαν, ἀλλ' ἔνεκα τῆς τότε πολιτικῆς ἀνωμαλίας, ἐπανῆλθεν ἐν ἔτει 1740 εἰς Ἰταλίαν, συμπαραλαβὼν καὶ τὸν νεώτερον ἀδελφόν του Μάρκον. Ἐκεῖ ἐπεδόθη εἰς τελειοτέραν τῆς ἰατρικῆς ἐκμάθησιν, ἀφιερῶθεις ἰδίως εἰς τὴν παθολογίαν, καὶ φημισθεὶς ὡς εἰς τῶν ἐν Ἰταλίᾳ πρακτικωτέρων Ἀσκληπιαδῶν.

Τῷ 1750 ὁ βασιλεὺς τῆς Σαρδηνίας Κάρολος Ἐμμανουὴλ θελήσας ν' ἀναμορφώσῃ τὴν καθέδραν τῆς ἰατρικῆς, καὶ συστηματοποίησῃ τελειότερον τὴν ἐν Ταυρίνῳ διδασκαλίαν αὐτῆς, διώρισε κατ' ἐκλογὴν καθηγητὴν τὸν Ἰωάννην, θεσπίσας μισθὸν τριῶν χιλιάδων λιρῶν Ἰταλικῶν, καὶ ἐτέρων χιλίων ἰσόβιον σύνταξιν. Εὐδοκίμως καὶ μετὰ φήμης διδάξας ὁ Καρβούρης προσεβιάσθη εἰς διαφόρους ἄλλας θέσεις, καὶ κατὰ διαφόρους ἐποχὰς κηζήνηθη ἢ μισθοδοσία αὐτοῦ. Τῷ 1762, μετὰ δωδεκαετῆ γόνιμον καθηγεσίαν, καὶ ἀποτελεσματικὴν ἐξάσκησιν τοῦ ἐπαγγέλματος, φλεγόμενος ὑπὸ τοῦ πρὸς τὰς περιηγήσεις ἔρωτος, ἔλαβε τὴν ἀδειαν τοῦ βασιλέως καὶ περιῆλθε τὴν Ἰταλίαν, Γαλλίαν, Ὀλλανδίαν, Ἀγγλίαν, καὶ Φινλανδίαν. Τότε δὲ ἀνεκηρύχθη μέλος τῶν ἐν Λονδίνῳ καὶ Ἐδιμβούργῳ βασιλικῶν ἐταιριῶν. Μετὰ δὲ τριακονθήμερον ἀπουσίαν ἐπανῆλθεν εἰς Ταυρίνον, καὶ ἐδωρήσατο εἰς πλουτισμὸν τοῦ νεοσυστάτου Μουσείου, διαφόρους ζωολογικὰς συλλογὰς συγκροτηθείσας κατὰ τὴν περιοδείαν του.

Μετὰ εἰκοσαετῆ καθηγεσίαν ἀπεφάσισεν ἵνα ἐπανεέλθῃ εἰς τὴν πατρίδα του, καὶ ὁ βασιλεὺς Κάρολος, διὰ διατάγματος ἐθέσπισεν ἵνα τῷ χορηγηθῇ λαμπρὰ ἰσόβιος σύνταξις· ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἡ θυγάτηρ τοῦ βασιλέως νυμφευθεῖσα τὸν κόμητα Ἄρτουά, ἀδελφὸν τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας Λουδοβίκου ΙΣΤ' ἐζήτησεν ἐπιμύονως τὸν Καρβούρη ὡς ἰατρὸν αὐτῆς· δεχθεὶς τὴν πρόσκλησιν ὁ διάσημος Κεφαλλὴν παρηκολούθησε τὴν ἡγεμονίδα εἰς Παρισίους, καὶ μετ' οὗ πολὺ ὁ Λουδοβίκος παρέλαβεν αὐτὸν ὡς ἰατρὸν πάσης τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας.

Διαμείνας ἐν Γαλλίᾳ μέχρι τοῦ 1795, ἐπανέστρεψεν, ἔνεκα τῶν ἀνωμαλιῶν τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως, εἰς Ἰταλίαν, καὶ ἡ Βενετικὴ Δημοκρατία ἔσπευσε νὰ τῷ προσφέρῃ ἔδραν τῆς φυσιολογίας ἐν τῷ πανεστημίῳ τοῦ Παταβίου, ἣν αἰδίδαξε μέχρι τῆς τελευτῆς του (1801).

Συνέγραψεν ὁ Ἰωάννης Φυσικομαθηματικὴν Ἀνάλυσιν τοῦ ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ του Μαρίνου μετενεχθέντος εἰς Πετροῦπολιν γρανίτου, συνεκδοθεῖσαν τῇ

Περιγραφή, και μετέφρασε τὰ περί τῆς ἰατρικῆς συγγράμματα τοῦ Φριδερικού Ὀφφμάνου (1).

Γ'. Μάρκος κόμης Χαρβούρης, ἀυτάδελφος τῶν προῤῥηθέντων. Ἐγεννήθη περί τὸ 1731 ἐν Κεφαλληνίᾳ καὶ ἐνναέτης ἀχθεὶς ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Ἰωάννου εἰς Βενετιαν εἰσῆχθη εἰς τὸ λαμπρότερον φροντιστήριον τῆς ποτὲ περιφανοῦς ἐκείνης μητροπόλεως. Μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῆς ἐγκυκλίου μαθήσεως μετέβη εἰς Βονωνίαν, ἔνθα σπουδάσας τὴν ἰατρικὴν ἔλαβε τὸ διδακτορικὸν δίπλωμα. Ἐχων δ' ἰδίαν κλίσιν πρὸς τὰς φυσικὰς καὶ χημικὰς ἐπιστήμας ἔμεινεν ἐπ' ὀλίγον πρὸς συμπλήρωσιν τῶν ἐπὶ τοῦ κλάδου τούτου γνώσεών του.

Ἡ Ἐνετικὴ δημοκρατία ἐκτιμῶσα τὰς περὶ τοῦ Μάρκου ἐνθέρμους συστάσεις τῶν καθηγητῶν του ἀπέστειλεν αὐτὸν τῷ 1780 ἵνα περιέλθῃ τὰ μεταλλεῖα τῆς Οὐγγαρίας, Γερμανίας, καὶ Σουηδίας. Κατὰ τὴν περιοδεῖαν ταύτην προσοικειωθείς ἐπηρφημίσθη ὑπὸ τῶν διασημοτέρων ἐπιστημόνων τῆς Εὐρώπης, Λινναίου, Κρόνστεδ, Μαργράφ, καὶ Πόττ. Μετὰ ὀκταετῆ περιήγησιν τῶν σημαντικωτέρων μεταλλείων καὶ χημείων τῆς Εὐρώπης, ἡ Δημοκρατία, δαπανήσασα πρὸς τοῦτο τεσσαράκοντα χιλιάδας δουκάτων, διώρισε τὸν Μάρκον καθηγητὴν τῆς ἐπίτηδες τότε πρῶτον ἐν Παταβίῳ συστηθείσης ἔδρας τῆς χημείας.

Ἀδιαλείπτως καταγινόμενος ἐφεῦρε πρῶτος ὁ Κεφαλλὴν οὗτος χημικὸς τὴν χύσιν τοῦ σφυρηλάτου σιδήρου ἄνευ ἀνθράκων, ὡς τέως συνειθίζετο, καὶ ἐφήρμοσε τὴν ἀνακάλυψιν εἰς διαφόρους τῆς βιομηχανίας ἀνάγκας, καὶ ἰδίως εἰς τὴν χύσιν τῶν τηλεβόλων, ἐπινοήσας ἅμα τὸν ἀφλεκτορ χάρτην (*carta incombustibile*), τόσον χρήσιμον εἰς τὰς πυροβολικὰς χρήσεις.

Ἡ Δημοκρατία εὐγνωμονοῦσα διὰ τὰς κοινωφελεῖς αὐτοῦ ἀνακαλύψεις ἐχάραξεν ἴδιον παράσημον φέρον ἐπιγεγραμμένην τὴν πρὸς τὸν περιφανῆ Ἑλληνα εὐγνωμοσύνην, καὶ δι' αὐτοῦ τὸν ἐβράβευσε.

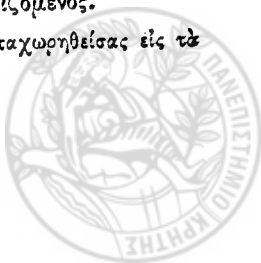
Πρὸς τούτους ὁ Χαρβούρης ἐφεῦρε καὶ νέαν μέθοδον πρὸς κρυστάλλωσιν τοῦ θεϊκοῦ ὀξέος.

Τοιοῦτος γενόμενος ὁ Μάρκος, ἀπεβίωσεν ἐν Παταβίῳ τὴν 9 Δεκεμβρίου 1808, παρὰ πάντων θρηνούμενος καὶ κλειζόμενος.

Ἐγραψε διαφόρους διατριβὰς ἀναγνωσθείσας καὶ καταχωρηθείσας εἰς τὰ Πρακτικὰ τοῦ Παταβικοῦ Πανεπιστημίου (2).

(1) Αὐτόθε.

(2) Αὐτόθε.

Παρθένιος Μεταξόπουλος.

Ἐγεννήθη ἐν Τραπεζοῦντι, καὶ ἐκαλεῖτο Παῦλος ἐν τοῖς κοσμικοῖς. Ἐξέπαιδεύθη ὑπὸ τοὺς διδασκάλους Παπα-Κυριαζήν, καὶ Δαβὶδ ἱερέα, περὶ ὧν διέσωσεν ἡμῖν τὰς ἐξῆς εἰδήσεις.

« Εἰς Καφάν τῆς Ταυρικῆς, ὁ τοῦ διδασκάλου μου Παπα-Κυριαζή »
 « διδάσκαλος ὁ ἐν ἱερομονάχοις Νικηφόρος περὶ τὸ 1730 ἀπὸ Χριστοῦ »
 « ἔτος συκοφαντούμενος ἔκ τινος Ἀρμενίου μεγάλου πραγματευτοῦ »
 « τοῦ Χάνη τοῦ Κριμίου, εἶτα ἀπὸ τῶν Τούρκων παρακινηθεὶς ἀρνη- »
 « θῆναι τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν καὶ μὴ ὑπακούσας, μετὰ διαφόρους »
 « δεινὰς βασάνους ἔλαβε τὸν τῆς μαρτυρίας στέφανον, κρεμασθεὶς ἐν »
 « ξύλῳ, Μαρτίου 16', καὶ θάπτεται ἔξω τῆς πόλεως ἐν τοῖς κοιμη- »
 « τηρίοις, εἰς τόπον λεγόμενον Τζανδόν· ὁμοίως καὶ ὁ φίλος μου Εὐ- »
 « στάθιος, ὦν ἐν τῷ 18' ἔτει τῆς ἡλικίας αὐτοῦ, ἐν τῷ δικαστηρίῳ »
 « τῶν Τούρκων τρανῶς καὶ θαρσαλέως Θεὸν ἀληθῆ καὶ ποιητὴν τοῦ »
 « παντός, τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ὁμολογήσας τίπτεται »
 « σφοδρῶς, καὶ ἐν ζοφερᾷ φυλακῇ βληθεὶς, τελευταῖον διὰ τὸ ἀμε- »
 « τάτρεπτον τῆς γνώμης αὐτοῦ, τὴν κεφαλὴν ἀποτέμνεται ἐνώπιόν »
 « μου εἰς τόπον λεγόμενον Ὀτοῦν-Παζάρι τοῦ Καφρᾶ ἐν ἔτει 1759, »
 « Μαΐου 10, ἡμέρα 6', ὥρα 10, καὶ ἐτάφη ἐν τῷ νάρθηκι τοῦ ναοῦ »
 « τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου τῆς Μητροπόλεως, καὶ ἐζωγραφήθη παρ' »
 « ἐμοῦ ὁ τάφος αὐτοῦ χάριν εὐλαβείας τε καὶ φιλίας. Ὡσαύτως καὶ »
 « ὁ δεύτερος διδάσκαλός μου Δαβὶδ ἱερεὺς καὶ οἰκονόμος τοῦ Καφρᾶ »
 « ἐν ἔτει 1770, διὰ τὸ περιπόθητον καὶ γλυκύτατον ὄνομα τοῦ »
 « Ἰησοῦ μου, Χριστοῦ, τὴν κεφαλὴν παρὰ τῶν Τούρκων ἀπετμήθη, »
 « ἀζιωθεὶς τοῦ στεφάνου τῆς μαρτυρίας ⁽¹⁾ ».

Τὴν μοναχικὴν εἶτα πολιτείαν ὁ Παῦλος ἀσπασάμενος καὶ Παρθένιος μετονομασθεὶς, ἐγένετο ἀρχιμανδρίτης τῆς ἐν Τραπεζοῦντι διασῆμου Μονῆς τοῦ Σουμελᾶ, καὶ συνέγραψεν Ἱστορικὸν τῆς πόλεως Τραπεζοῦντος καὶ τῶν βασιλέων αὐτῆς ἀπὸ 718 μέχρι τῆς ἀλώσεως, — Μεγαλυνάρια εἰς τοὺς ἁγίους Βαρνάβαν καὶ Σωφρόνιον, — Ἐπιγράμματα εἰς τὴν Θεοτόκον, συνεκδοθέντα πάντα τῷ ἐπιμελεῖ αὐτοῦ ἐν Λειψία (1775) ἐκδοθέντι Κτιτορικῷ τῆς Μονῆς Σουμελᾶ Νεοφύτου Καυσοκαλυβίτου, καὶ διαφοροῖς σημειώμασι πλουτισθέντι.

(1) Κτιτορικὸν σελ. 64—5.

Ἵψηλάντης.

Α'. Ἀλέξανδρος. Ἐγεννήθη ἐν Βυζαντίῳ καὶ καλῶς ἐπαιδεύθη τῆν ἑλληνικὴν, γαλλικὴν, ἰταλικὴν, τουρκικὴν, ἀραβικὴν, καὶ περσικὴν γλῶσσαν. Μειλίχιος τοὺς τρόπους, εὐθὺς τὴν καρδίαν, θαυμαζόμενος δὲ διὰ τὴν περινοιαν, τὴν εὐρυμάθειαν, καὶ τὴν πολιτικὴν ἰκανότητα, ἐξελέχθη, καίτοι νεώτατος, τῇ 9 Αὐγούστου 1774 μέγας Διερμηνεὺς τοῦ Ὀθωμανικοῦ κράτους. Εἰς τὸ περίπυστον τοῦτο ἀξίωμα τριάκοντα πέντε μόνον ἡμέρας διαμείνας, προσέφερε τῇ Ἑλλάδι τὴν σπουδαιότεραν πασῶν τῶν ἀρειλομένων τῇ πατρίδι ὑπηρεσιῶν· διότι ἡ Πύλα ἅμα μαθοῦσα τὴν ἐν Ἑλλάδι διενεργηθεῖσαν, Ῥωσικῇ ὑποκινήσει, ἐπανάστασιν τρομερὰ διενοεῖτο βουλευμάτα, καὶ ὁ Σουλτάνος Ἀβδὸν Χαμίτης διέταξε τὴν γενικὴν κατὰ τὸ κράτος σφαγὴν τῶν Ἑλλήνων. Ὁ Ἵψηλάντης, ὡς λέγεται, κατὰ τὴν κρίσιμον ἐκείνην τοῦ ἑλληνισμοῦ ὥραν, λαβὼν ἀρρώγων καὶ τὸν τότε μέγαν Βεζίρην εὐεργετηθέντα ποτὲ ὑπὸ Ἑλληνας καὶ ζωρὰν διατηροῦντα τὴν εὐγνωμοσύνην, κατώρθωσε τὴν ἀνάκλησιν τῆς θηριώδους ἐκείνης διαταγῆς, καὶ οὕτως ἔσωσεν ἀπείρους κεφαλὰς ἀπὸ τὴν σπάθην τῶν δημίων.

Διορισθεὶς ὁ Ἵψηλάντης μετ' ὀλίγον ἡγεμὼν τῆς Βλαχίας προὐκάλεσε τὴν ἔκδοσιν αὐτοκρατορικοῦ θεσπίσματος, δι' οὗ ἐπικυρωμένων τῶν ἀρχαίων τῆς ἡγεμονίας ταύτης προνομίων ἐξησφαλίζετο ἡ εὐημερία τοῦ Δακικοῦ κράτους, ὑπὲρ οὗ οὐκ ὀλίγον ἐμόχθησεν ὁ Ἀλέξανδρος, λαβὼν μέρος εἰς τὰς διαπραγματεύσεις τῆς συνθήκης τοῦ Καϊναρτζίου.

Ἀφικόμενος εἰς Βουκουρέστιον ἐρρύθμισε τὸ φορολογικὸν σύστημα, διοργάνισε τὸν στρατὸν, συνέστησε ταμιεῖον ἐλέους, καὶ ἐνὶ λόγῳ ἀνέψωσε τὴν Βλαχίαν εἰς δυνατὸν βαθμὸν ἀναπτύξεως καὶ εὐημερίας. Συνέστησε στρατὸν μόνιμον ἐξ ἐξήκοντα λόχων, ὧν οἱ μὲν 58 ἐσχηματίζοντο ἀποκλειστικῶς ἐξ Ἑλλήνων, οἱ δ' ἕτεροι δύο ἐκ Βουλγάρων καὶ Σέρβων. Ἀλλ' ἐπειδὴ τινες τῶν Ἑλλήνων ἀξιωματικῶν συμφώνους ἔχοντες καὶ τοὺς δύο υἱοὺς του Κωνσταντίνου καὶ Δημήτριου ἠθέλησαν ν' ἀναπετάσωσι τὴν σημαίαν τῆς ἐπαναστάσεως ἐπ' ἐλπίδι Ῥωσικῆς συνδρομῆς, ἅμα τοῦτο ἐγνωστοποιήθη ἐν Κωνσταντινουπόλει, οἱ υἱοὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου ἠναγκάσθησαν νὰ δραπετεῦσωσιν εἰς Τρανσυλβανίαν, ὁ δὲ ἡγεμὼν προβλέπων τὰς συνεπείας ἐπεμψεν εἰς τὴν Πόλιν τὴν ἀπὸ τοῦ θρόνου τῆς Βλαχίας παραίτησίν του, πρὸς

παθῶν ἅμα νὰ δικαιολογήσῃ καὶ τῶν υἱῶν του τὴν ἀπόδρασιν. Ἄλλὰ πᾶσα δικαιολόγησις ματαία ἤθελεν ἀποβῆ, εἰμὴ παρεμβαίνων ὁ τότε μέγας βεζίρης Ἰζέτ-Ἀχμέτ-Πασάς συνηγόρει ἐνθέρμως ὑπὲρ αὐτοῦ παρὰ τῷ σουλτάνῳ.

Ὅτ' ἐν 1785 ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Αὐστρίας Ἰωσήφ Β', καὶ ἡ τῆς Ῥωσσίας αὐτοκράτειρα Αἰκατερίνη Β', συνεφώνησαν κρυφίως τὴν ἐξαφάνισιν τοῦ Τουρκικοῦ κράτους, ὁ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης μαθὼν τ' ἀποφασισθέντα, συντάξε σχέδιον περὶ τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλλάδος, τὸ ὁποῖον ὑποβλήθη ἐν τὸν αὐτοκράτορα τῆς Γερμανίας ἀσμένως παρεδέχθη. Ἐν τῷ μεταξὺ ἐκηρύχθη ὑπὸ τῶν Τούρκων ὁ κατὰ τῆς Ῥωσσίας πόλεμος· τότε δὲ συλληφθεὶς ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν τῆς μεταξὺ τοῦ Ὑψηλάντου καὶ τοῦ αὐτοκράτορος Ἰωσήφ ἀλληλογραφίας, ἠναγκάσθη ὁ πρῶτος νὰ προσέλθῃ αἰχμάλωτος εἰς τὸν πρίγκηπα τοῦ Κοβούργου, παρ' οὗ πεμφθεὶς εἰς Αὐστρίαν διέμεινεν εἰς Βρούμ τῆς Μοραβίας μέχρι τέλους τοῦ πολέμου.

Διορισθεὶς ὑπὸ τοῦ σουλτάνου Σελίμη τὸ δεύτερον ἡγεμῶν τῆς Βλαχίας (1796), ἠναγκάσθη μετὰ διετὴ ἡγεμονίαν νὰ παραιτηθῆ, διότι τὸ στέμμα, ἀναμιγνουμένης κυριαρχικῶς τῆς Ῥωσσίας εἰς τὰ ἐγγύωρια, δὲν εἶχε τὴν προτέραν αὐτοῦ λαμπηδόνα. Ἐξῆ δὲ ὡς ἰδιώτης ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀπολαύων τῆς ὑπολήψεως πάντων, ἰδίᾳ δὲ τῶν ξένων πρέσβειων, οἵτινες συνεβουλεύοντο αὐτὸν ἐφ' ὅλων τῶν σπουδαίων ζητημάτων. Ὅταν ὁμως, μετὰ τὴν κήρυξιν τοῦ Ῥωστικοῦ πολέμου, ὁ σουλτάνος ἐθεώρησε τὸν υἱὸν αὐτοῦ Κωνσταντῖνον διαδεξάμενον τὸν πατέρα ἐν τῇ ἡγεμονίᾳ τῆς Βλαχίας, ἀντάρτην, ἡ ζωὴ τοῦ σεβασμίου γέροντος περιῆλθεν εἰς ἔσχατον κίνδυνον· ἔθεν συλληφθεὶς μετὰ τινὰς ἡμέρας ὑπὸ τῆς Τουρκικῆς ἐξουσίας ἐρρίφθη εἰς τὴν εἰρκτὴν, καὶ ὑπέστη πᾶν εἶδος βασάνων μετὰ χριστιανικῆς ὄντως καρτερίας, μόνον δὲ ὅταν ὁ δῆμιος ἠθέλησεν ἅ τῷ ἐπιβάλλῃ καὶ τὴν ποινὴν τῆς μαδτιγώσεως, ἠρνήσατο νὰ ὑποβληθῆ εἰς αὐτὴν, ἀνακράξας « Αἰδέσθητι ἄνθρωπον, τὸν ὁποῖον ὁ σουλτάνος ἐτίμησε διὰ » τουγίων »! Καὶ οὕτως αὐτὸς μὲν ἐκατατομήθη, ἡ δὲ περιουσία του συνισταμένη εἰς πέντε ἑκατομμύρια γροσίων ἐδημεύθη πρὸς ὄφελος τοῦ αὐτοκρατορικοῦ ταμείου.

Ὁ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης ἦν ἐκ τῶν μᾶλλον εὐμαθῶν καὶ πολυμαθῶν τοῦ καιροῦ του· ἡγεμονεύων τῆς Βλαχίας ἐξέδωκε κώδικα, ἐν συνέλειξ κατὰ μέγα μέρος ἀπὸ τῶν ἑλληνικῶν νόμων, ὑπεστήριξε

καὶ ἀνέπτυξε τὴν ἑλληνικὴν παιδείαν, καὶ ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ
τὸ Βουκουρέστιον κατέστη ὄντως ἕδρα τῶν Μουσῶν (1).

Β'. *Κωνσταντῖνος Ὑψηλάντης*, υἱὸς τοῦ ἀνωτέρου. Ἐγεννήθη ἐν
Κωνσταντινουπόλει περὶ τὸ 1760, καὶ ἐκπαιδευθεὶς ἐν Γερμανίᾳ ἐκέ-
κτητο παιδείαν οὐ τὴν τυχοῦσαν· ἐξ ἀπαλῶν δ' ὀνύχων μυθεῖς τῆς
διπλωματικῆς ἐπιτηδεϊότητος καὶ τῶν ὑπὲρ πατρίδος πατροπαράδο-
των σχεδίων, κατελήφθη ὑπὸ τοῦ θερμουργοῦ ἐκείνου πατριωτισμοῦ
καὶ τῆς εὐγενοῦς φιλοδοξίας, ἅτινα ἦσαν πάντοτε διακριτικὰ γνωρί-
σματα τῆς ὑψηλάντικῆς οἰκογενείας. Ἰδὼν τὴν ἐν Βλαχίᾳ στρατιωτι-
κὴν προτομασίαν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, τοσοῦτον ἐνθουσιάζοιτο, ὥστε
καίτοι νέος, συνέλαβε τὴν ἰδέαν νὰ τεθῆ ἐπὶ κεφαλῆς αὐτὸς καὶ
πραγματοποιήσῃ τὸν προαιώνιον πόθον τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους· ἀλλ' ἢ
ἀποτυχία τοῦ παρκαίρου ἐκείνου κινήματος αὐτὸν μὲν ἠνάγκασε νὰ
δραπετεύσῃ εἰς Γερμανίαν μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Δημητρίου, τὸν δὲ
πατέρα ἐνέθεσεν εἰς τὸν μέγιστον τῶν κινδύνων.

Ἐν Γερμανίᾳ διατρίβων ὁ Κωνσταντῖνος συνεδέθη διὰ στενῶν σχέ-
σεων πρὸς τοὺς ἐπισημοτέρους πολιτικοὺς ἄνδρας. Ἐπανελθὼν δ' εἰς
Κωνσταντινουπόλιν ἀνέλαβεν αὐτὸς, μετὰ τὸν διορισμὸν τοῦ πατρὸς
του ὡς ἡγεμόνος, τὴν μεγάλην διερμηνείαν (1796—99). Ὅπαδὸς
τῆς γαλλικῆς πολιτικῆς, ἠναγκάσθη νὰ ζητήσῃ μετ' οὐ πολὺ τὸ ὑπὲρ
τῶν Ἑλλήνων στήριγμα ἐν τῇ ἐναντίᾳ μερίδι, ἅμα εἶδεν ὅτι αἱ τῶν
Γάλλων ἐνέργειαι καὶ πράξεις δὲν συνεβιδάζοντο πρὸς τὰς ἀνάγκας
καὶ τὰς περιστάσεις τοῦ ἡμετέρου ἔθνους. Χρῶμενος ὅθεν τῇ παρὰ
τῇ Πύλῃ μεγάλῃ αὐτοῦ ἐπιρροῇ ἔπεισεν αὐτὴν νὰ συνάψῃ μετὰ τῆς
Ἀγγλίας καὶ Ῥωσσίας τριπλὴν συμμαχίαν, ἣτις ἐλαττοῦσα τὴν ἐν
Ἀνατολῇ δύναμιν τῶν Γάλλων κατετάραξε τὴν κυβέρνησιν αὐτῶν.
« Ἡ, ἔγραφε τὰ Διευθυντήριον, ἡ τερατώδης αὕτη συμμαχία οὐ γενή-
» σεται, ἢ τὰ πᾶν ἐν Εὐρώπῃ ἀνατραπήσεται ». Ἀλλ' ἡ Τουρκία
καθεῖρξασα τὸν πρέσβην τῆς Γαλλίας Ῥουσσίνον, οὐδεμίαν ἔδωκε προσ-
οχὴν εἰς τὰς ἀπειλάς ταύτας.

Τότε ὁ Ὑψηλάντης εἰργάσθη τὰ μέγιστα καὶ εἰς τὴν ἰδρυσιν τῆς
ἐνεξαρτήτου Ἰονίου Ἡολιτείας.

Ἡ Πύλη ἐκτιμῶσα τὴν ἰκανότητα καὶ τὴν ἀξίαν αὐτοῦ ὕψωσε
τὸν Κωνσταντῖνον κατὰ Νεμέδριον τοῦ 1799 ἐπὶ τὸν θρόνον τῆς

(1) Σταματιᾶδου, Βιογραφίαι τῶν μεγάλων Διερμηνέων, σελ. 137—141.

Μολδαβίας. Κατὰ τὴν ὑπερδιετὴ ἡγεμονείαν τοῦ ἀνέπτυξε τὸν τόπον ὅσον ὀλίγιστοι τῶν πρὸ αὐτοῦ ἡγεμονευσάντων, ἐπανήγαγε τὴν τάξιν καὶ εὐημερίαν, καὶ ἡ διοίκησις αὐτοῦ ὑπῆρξε συνεχῆς ἀγαθοεργία εἰς τοὺς Μολδαβούς.

Τῆ 22 Σεπτεμβρίου 1802 ὁ Κωνσταντῖνος διωρίσθη ἡγεμὼν τῆς Βλαχίας, κατ' ἐπίμονον αἴτησιν τῶν κατοίκων. Πατρικῶς δὲ καὶ ἐνταῦθα ἡγεμονεύσας, ἠναγκάσθη τὴν 16 Αὐγούστου 1806 νὰ φύγῃ εἰς Τρανσυλθανίαν, διότι ἡ Πύλη ἐνδίδουσα εἰς τὰς παρακλήσεις τοῦ παντοδυνάμου πρέσβεως τῆς Γαλλίας, στρατηγοῦ Σεβαστιάνη, ἐπιμόνωσ ἀπαιτοῦντος τὴν καθάρσειν αὐτοῦ, ἔστειλεν εἰς Βουκουρέστιον τὰ περὶ ἀνακλήσεως φερμάνιον συνεπάγον ἀναντιρρήτως καὶ τὸν ἀποκεφαλισμὸν τοῦ.

Λαθὼν μέρος εἰς τὴν ἐκστρατείαν τῶν Ῥώσων, συνώδευσε τὸν στρατηγὸν Μιχελσῶνα εἰς Μολδαβίαν καὶ ὀφθαίτερον εἰς Βουκουρέστιον· ἀλλὰ γενομένης τῆς εἰρήνης ἐπέστρεψε μετὰ τοῦ Ῥωσικοῦ στρατοῦ, καὶ διέμεινεν εἰς Κίεβον. Ἄμα δ' ὡς ἐξερράγη ὁ κατὰ τῆς Γαλλίας πόλεμος, ὁ αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος προσεκάλεσεν αὐτὸν νὰ μεταβῇ εἰς Πετρούπολιν. Δεξιωθεὶς εὐμενῶς καὶ συμβουλευθεὶς διέμεινεν ὑπὲρ τὸ ἔτος ἐν τῇ Ῥωσικῇ πρωτευούσῃ, καὶ τῷ 1816 ἐπέστρεψεν εἰς Κίεβον· ἀλλ' ἄμ' ἀφικόμενος παρὰ τῇ οἰκογενείᾳ αὐτοῦ ἀπεβίωσε τὴν αὐτὴν νύκτα προσβληθεὶς ὑπὸ κεραινοβόλου ἀποπληξίας.

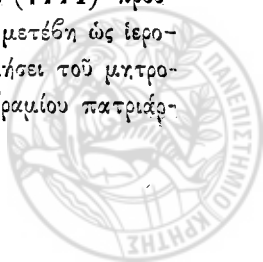
Μέγας διερμηνεύς ὢν ὁ Κωνσταντῖνος ἠσχολήθη περὶ τὸ μέγα ἔργον τῆς ἀναμορφώσεως τοῦ Τουρκικοῦ κράτους, καὶ συνέταξε τὸν περὶ τοῦ στρατοῦ ὄργανισμὸν (νιζάμ-τσεδίτ). Μετέφρασεν εἰς τὴν Τουρκικὴν τὰ συγγράμματα τοῦ Βωμπάν, διεγείραντα ὑπὲρ αὐτοῦ τὸν θαυμασμὸν τῶν Τούρκων, καὶ προσκητάμενα αὐτῷ τὴν σουλτανικὴν εὐνοίαν.

Συνέγραψε δὲ καὶ ἄλλα πονήματα ἀνέκδοτα μέχρι τοῦδε τηρούμενά που (2).

Προκόπιος Πελοποννήσιος.

Ἐγεννήθη ἐν Πελοποννήσῳ, καὶ τὴν μοναχικὴν ἀσπασάμενος πολιτείαν ἐμόναζεν ἐν τῷ μεγάλῳ Σπηλαίῳ· ἐδίδαξεν ἐν Πελοποννήσῳ καὶ Ἀλεξανδρείᾳ, Λαρίσση, Λακεδαιμονίᾳ, καὶ ὕστερον (1774) προσκληθεὶς ὑπὸ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Κύπρου Χρυσάνθου μετέβη ὡς ἱεροκλήρυξ εἰς τὴν νῆσον, καὶ ἐκείθεν εἰς Σμύρνην, προσκληθεὶς τοῦ μητροπολίτου Προκοπίου. Τῷ 1780 προσκληθεὶς ὑπὸ Ἀβραμίου πατριάρ-

(1) Ἀπόθ., σελ. 151—55.

χου μετέβη εἰς Ἱεροσόλυμα ὡς ἱεροκήρυξ καὶ σχολάρχης τῆς Ἱεροσολυμιάδος σχολῆς. Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἐξέδοτο ἐν Λειψία τὸ πόνημά του « Αὐλὸς Ποιμενικὸς, » ἕπερ προσεφώνησεν εἰς Προκόπιον Σμύρνης καὶ Ἀβράμιον Ἱεροσολύμων. Ἐν τέλει συνεξεδόθησαν διάφοραι αὐτοῦ διδασχαι ἐκφωνηθεῖσαι τῷ 1774 ἐν Λευκασίᾳ τῆς Κύπρου.

Κελεύσει τοῦ Ἀβραμίου ἔγραψεν ὁ Προκόπιος, ἐγκώμια εἰς τὴν μετástασιν τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου ἐκδοθέντα ἐπ' ἐσχάτων ἐν Ἱερολύμοις (1).

Ἀπεβίωσε περὶ τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος αἰῶνος.

Μιχαὴλ Δούκας.

Ἐγεννήθη ἐν Σιατίστῃ καὶ ἐπαιδεύθη τὰ γραμματικὰ παρὰ τῷ συμπατριώτῃ του Μιχαὴλ Παπα-Γεωργίου. Θέλων δὲ νὰ παρατείνῃ τὴν ἀκρόασιν πρὸς ἐκμάθησιν καὶ τῶν φιλοσοφικῶν ἀπετράπη ὑπὸ τοῦ πατρὸς, ὅστις εἶχε προορίσει τὸν Μιχαὴλ διὰ τὸ ἐμπόριον. Μετὰ μεγάλης δυσκολίας ἀποσπασθεὶς τοῦ σχολείου ἐπεδόθη εἰς στάδιον πρὸς τὸ ὁποῖον οὐδεμίαν ἠσθάνετο κλίσιν, καὶ μετὰ παρέλευσιν ὀλίγου χρόνου σταλεὶς εἰς Βιέννην δι' ἐμπορικὰς ἐπιχειρήσεις ἀφιερῶθη, παρὰ τὴν πατρικὴν θέλησιν, εἰς τὰ γράμματα ὅθεν ἐνζήλωσ καταγινεν εἰς ἐκμάθησιν τῆς γερμανικῆς, καὶ γαλλικῆς διαλέκτου, ἀκροσθεὶς καὶ τὰ φιλοσοφικὰ μαθήματα. Μετὰ τοῦτο ἐπαρθεὶς ἤρξατο ἐπαγγελλόμενος τὸν φιλόσοφον, καὶ κηρύττων ἐν τῇ θεολογίᾳ ὅ,τι μωρὸν καὶ αἰρετικόν. Ἡ Αὐστριακὴ κυβέρνησις, πρὸς κατάπαυσιν τῶν σκανδάλων, συλλαβοῦσα τὸν Μιχαὴλ ἔθηκεν εἰς τὸ φρενοκομεῖον, καὶ μετὰ παρέλευσιν ὀλίγου χρόνου ἀποφυλακίσασα ἔστειλεν εἰς τὴν πατρίδα του πλὴν καὶ ἐν Σιατίστῃ τὰ αὐτὰ μωρὰ κηρύττων δόγματα, καὶ ἀνοήτως φιλοσοφῶν ἐστάλη ὑπὸ τοῦ πατρὸς του πρὸς σωφρονισμὸν εἰς τὴν μονὴν τῶν Μετεώρων, καὶ ἐκεῖθεν εἰς τινὰ τῶν μονῶν τοῦ Ἄθωνος. Ἐνταῦθα δὲ ἀθλιῶς ἐξεμέτρησεν ὁ δυστυχὴς τὸ ζῆν.

Ὁ Μιχαὴλ ἐν Βιέννῃ διατρίβων μετέφρασε—Κύρου ἠθικὴν περιήγησιν, εἰς τόμους δύο—Ἱστορίαν Βελισαρίου—καὶ τὸ Μυθολογικὸν τοῦ Ἰνδοῦ φιλοσόφου Πιλπίδου. Αἱ τρεῖς μεταφράσεις αὗται ἐξεδόθησαν ἐν Βιέννῃ τῷ 1783 (2).

Θωμᾶς Μανδακάσης.

Ἐγεννήθη ἐν Καστορίᾳ τῆς Μακεδονίας, ἐν νεαρῇ δὲ ἡλικίᾳ ἐλθὼν

(1) Ἀκολουθία εἰς τὴν Μετástασιν τῆς Θεοτόκου. Ἐν Ἱεροσολύμοις 1862.

(2) Ζαβίρας.

εις Ῥωσσίαν ἐγένετο τρόφιμος τοῦ ἐν τῷ μοναστηρίῳ τῆς ἁγίας Τριάδος γυμνασίου, καὶ ὕστερον μεταβάς εἰς Γερμανίαν ἠκροάσατο πὰ ἰατρικὰ μαθήματα. Τῷ 1758 ἀναγορευθεὶς διδάκτωρ ὑπὸ τοῦ πανεπιστημίου τῆς Λειψίας, ἔλαβε τὴν ἄδειαν τοῦ μετέρχεσθαι τὴν ἐπιστήμην ἐν Σαξωνίᾳ. Περὶ τοῦτου Εὐγένιος ὁ Βούλγαρις λέγει « παι-
 » δείας τε τῆς ἄλλης καὶ φιλοσόφων μαθημάτων εἰ ἦκων, πρὸ πάν-
 » των δὲ τῆς τῶν Ἀσκληπιαδῶν ἱερᾶς τέχνης ἀμφιλαφῶς ἐχόμενος,
 » ἦν κἀναυῖθα (ἐν Λειψίᾳ) μετιέναι τε καὶ ἀσκεῖν ἀδεία δῆπου καὶ
 » συναινέσει τῶν Ἀκαδημαϊκῶν ἐπιτέτραπται ⁽¹⁾ ». Ὑστερον κατε-
 θὼν εἰς Ἑλλάδα ἐσχολήρχησεν ἐν Καστορίᾳ (1767—70) ⁽²⁾.

Συγγράμματα.

—Ὁμοια τῶν ἐλλειπόντων ἰάματα. (Διατριβὴ ἑναίσιμος γεγραμμένη ἑλλη-
 νολατινιστὶ καὶ ἐκδοθεῖσα ἐν Λειψίᾳ 1758).

—Περὶ τῶν ἀοράτων διὰ τῶν ὁρατῶν ἐννοουμένων πραγμάτων, καὶ περὶ
 τῶν αὐλῶν εἰς αἴσθησιν πιπτόντων καὶ γινωσκομένων. Ἐν Λειψίᾳ 1760.

—Ποιημάτια—περὶ τῆς πρὸς ἡμᾶς τοῦ Θεοῦ ἀγάπης—δέησις μετ' αἰνέ-
 σεως—περὶ μαθήσεως—νουθεσία—ἔπαινος πρὸς τὸν ἑαυτοῦ φίλον Κωστῆν
 Ἀβράμην.

Ἐν ἔτει 1766 ὁ Μανδακάσης ἐπεμελήθη τὴν ἐν Λειψίᾳ ἔκδοσιν τοῦ Κα-
 τόπτρου τῶν Γυναικῶν τοῦ Δαπόντε, προσθεὶς ἐν ἀρχῇ ἐπίγραμμα εἰς ἔπαι-
 νον τῆς βίβλου καὶ τοῦ συγγραφέως, καὶ ἐν τέλει τοῦ πρώτου τόμου τὰ ἀνω-
 σέρω ποιημάτια (σελ. 437—48). Ἰδίαις δὲ αὐτοῦ ἀναλώμασιν ἐτύπωσε τὴν
 Φυσικὴν Νικηφόρου τοῦ Θεοτόκη (1766), τὸν τρίτον τόμον τῶν ὑπὸ Εὐγα-
 νίου ἐκδοθέντων συγγραμμάτων τοῦ Βρυενκίου, προτάξας λατινιστὶ προσφω-
 νητικὴν εἰς τὴν ἱερὰν σύνοδον τῆς Ῥωσσίας καὶ προλεγόμενα, πρὸς τοῦτοις
 καὶ τὰ ὑπὸ Νικολάου Βελλαρᾶ συλλεχθέντα ἐγκωμιαστικά εἰς Ἀλέξανδρον
 Ὑψηλάντην (ἐν Λειψίᾳ 1777).

Ὁ Μανδακάσης ἀπέβίωσε περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρόντος αἰῶνος.

Πολυχρόμος ὁ Θραῆξ.

Ἐγεννήθη εἰς κώμην τινὰ τῆς Θρακίας ἐν ἔτει 1752, καὶ ὁ πα-
 τὴρ αὐτοῦ ὠνομάζετο Δημήτριος, ἡ δὲ μήτηρ Ῥοδινή. Ἐνναέτης ἐστάλη
 ὑπὸ τῶν γονέων πρὸς τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει συγγενεῖς ἵνα διδα-
 χθῆ τὰ πρῶτα γράμματα, καὶ ἐνταῦθα ἐκτὸς τῶν ἄλλων ἠκροάσθη καὶ
 Παρθενίου ἀνδρὸς λίαν αἰδεσίμου. Μεγάλην δ' ἔχων πρὸς τὰ γράμματα
 ἔφρσιν, πλὴν στερούμενος τῶν ἀναγκαίων πρὸς παιδείου ἐξόδων,
 προτροπῇ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει συγγενῶν του δεκαεξέτης ἦλθεν

(1) Ἰαβίρας.

(2) Παρανίκα Σχεδιάσμα, σελ. 54.

εἰς Ἰάσιον, καὶ ἐκεῖ ἠκροάσθη τὴν θεολογίαν, φιλοσοφίαν καὶ ἱστορίαν παρὰ Γεωργίῳ Κρητικῷ ἀνδρὶ εὐμαθεῖ. Ἐν ἔτει 1773 ἀπῆλθε μετὰ τῶν ἐκεῖ ἐμπορευομένων εἰς Λειψίαν, ὅπου ἐδιδάχθη τὴν μὲν γερμανικὴν διάλεκτον ὑπὸ Βαϊγγελίου, τὴν λατινικὴν ὑπὸ Σχμιδίου, τὴν ἰταλικὴν ὑπὸ Φραπόρτα, καὶ τὴν γαλλικὴν ὑπὸ Παγιάν. Τὸ ἐπόμενον ἔτος ἐπολιτογραφήθη, καὶ ἤρξατο νὰ φοιτᾷ τακτικῶς εἰς τὰ μαθήματα τῆς ἰατρικῆς καὶ φιλοσοφίας, ἀκροασθεὶς ἐν μὲν φιλοσοφίᾳ Πλατνέρου, ἐν δὲ τῇ πειραματικῇ φυσικῇ Λουδουίγγου, ἐν τοῖς μαθηματικαῖς Βορζίου, Ζθαντζιγέρου, καὶ Ῥεδελίου, ἐν τῇ φυσικῇ ἱστορίᾳ Λασκίου, ἐν τῇ ἀστρονομίᾳ Φουγγίου, ἐν τῇ ἰατρικῇ Ἐρνέστου, ἐν τῇ χημίᾳ, φυσιολογίᾳ καὶ φαρμακευτικῇ Λεουχάρδου, καὶ ἐν ἄλλοις μαθήμασι διαφόρων καθηγητῶν, οὓς λεπτομερῶς ἀπαριθμεῖ ἐν τινι τῶν συγγραμμάτων του. Περαιώσας ἐν Λειψίᾳ τὰς σπουδὰς του ἤλθεν εἰς Βιέννην, καὶ ἐνταῦθα κατεγίνετο μελετῶν καὶ μεταγλωττίζων διάφορα κοινωφελῆ συγγράμματα.

Συγγράμματα.

— Ἰερὸν ἀπάνθισμα περιέχον τέσσαρας καὶ ἑκατὸν ἱστορίας τῆς παλαιᾶς καὶ νέας Διαθήκης. Ἐν Λειψίᾳ 1775. (Τὸ πρωτότυπον ἐγράφη γερμανιστὶ ὑπὸ Ἰωάννου Χυδνέρου).

— Ποιήματα, ἐξ ὧν ἐν ὑπὲρ Γαληνοῦ ἢ κατὰ Βεσαλίου.

— Περὶ τοῦ πόσον ἢ δύναμις τοῦ ἀέρος βοηθεῖ εἰς τὴν κίνησιν τοῦ αἵματος. Ἐν Λειψίᾳ 1778.

— Περὶ δυνάμεως τῆς κινναβάρους.

— Περὶ τῆς ἐν Ἑλλάδι ἐπιδημικῆς νόσου. Ἐν Λειψίᾳ 1778 (1).

Κωνσταντῖνος Καραϊωάννης.

Ἐγεννήθη ἐν Τρίκῃ τῆς Θεσσαλίας (2), καὶ ἀκροασθεὶς τὰ ἐγκύκλια παρὰ Νικολάῳ Ζερζούλῃ καὶ Εὐγενίῳ Βουλγάρει, ἔρωτι τελειοτέρας μαθήσεως μετέβη εἰς Νεάπολιν, ὅπου διήκουσε τὴν σειρὰν τῶν ἰατρικῶν μαθημάτων. Ἀναγορευθεὶς διδάκτωρ ἤρξατο μετερχόμενος τὴν ἰατρικὴν ἐν πρώτοις εἰς Νεάπολιν, ὕστερον δ' ἐλθὼν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐπιτυχῶς ἐξήσκει τὸ ἐπάγγελμα του. Ὁ μέγας διερμηνεὺς Γρηγόριος Ἀλεξάνδρου Γκίκας προσέλαβεν αὐτὸν ὡς ἰατρόν, καὶ ἐν ἔτει 1765 διορισθεὶς ἡγεμὼν τῆς Μολδαβίας συμπαρέλαβε τὸν Καραϊωάν-

(1) Ζαβίρας.

(2) Ὁ Κ. Βρετὸς συγγέων τοῦτον πρὸς τοὺς ἐξ Ἰωαννίνων εὐπατρίδας Καραϊωάννης, κατὰ λάθος λέγει αὐτὸν Ἰωαννίτην.

νην, ὃν καὶ διώρισεν ἀρχίατρον τῆς αὐλῆς. Ὁ Κωνσταντῖνος οὐ μόνον ἐπιτυχῶς ἐξήσκησε τὴν ἀνθρωποσωτήριον αὐτοῦ τέχνην, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐν Μολδοβλαχίᾳ σχολεῖα κατὰ τὸ εὐρωπαϊκὸν σύστημα ἀναδιοργάνωσεν. Ἐξωσθέντος ὑπὸ τῶν Ῥώσων τοῦ Γκίκα (1769), ὁ Καραϊωάννης ἦλθεν εἰς Ῥωσίαν, καὶ μετ' ὀλιγοχρόνιον διαμονὴν ἐπιστρέψας εἰς τὴν Ἑλλάδα διωρίσθη ἱατρός τῆς πόλεως Ἰωαννίνων. Ἐναρέτως δὲ καὶ θεαρέστως ζήσας ἔφθασεν εἰς βαθὺ καὶ λιπαρὸν γῆρας, ὅτε σταλεῖς ὑπὸ τοῦ πασᾶ τῶν Ἰωαννίνων ἵνα θεραπεύσῃ τὸν τῆς Λαρίσσης, καὶ ἐπανερχόμενος εἰς Ἰωάννινα ἡσθένησε καθ' ὁδὸν, καὶ κομισθεὶς εἰς τὴν πατρίδα του Τρίκκην ἐξεμέτρησε μετ' ὀλίγον τὸ ζῆν.

Συνέγραψεν ὁ Καραϊωάννης, κατὰ Ζαβίραν, *Σύνοψιν τῆς Λογικῆς, καὶ γραμματικῆς*.

Τὴν γραμματικὴν συνέταξεν ὁ Καραϊωάννης, κελεύει τοῦ ἡγεμόνος Γρηγορίου Γκίκα, ὡς λέγει, ὁ ἐκδοὺς αὐτὴν Πολυζῶης Κοντός. « Ὁ δὲ ἀείμνηστο: ἡγεμὼν ἐπὶ τὴν ἡγεμονίαν ἔλθων, καὶ πάντα λίαν κοινωφελῶς διαθέμενος, τὰ δὲ ἐκεῖσε σχολεῖα εὐρὼν ἐν ἀμελείᾳ διάγοντα, τῶ ἰδίῳ ἱατρῶ, διότι περ Ἑλληνι καὶ περὶ τὰ τοιαῦτα θεωρίᾳ καὶ πράξει εἰδήμονι, τὴν περὶ τῶν σχολείων καὶ διδασκάλων φροντίδα παρέδωκεν· ὁ δὲ ὅλη ψυχὴν τὴν ἐπιστάσιαν δεξάμενος, τὰ ἐν Ἰασίῳ περιφανῆ σχολεῖα συνεστήσατο δαιδαλίως, φιλοσόφους τε καὶ γραμματικοὺς διδασκάλους ταῦτα κοσμῶν. Ἄλλ' ὁ φιλέλλην καὶ φιλόσοφος ἡγεμὼν τὴν ἐν τοῖς γραμματικοῖς μαθήμασιν ἐπιγενομένην τοῦ πρώτου χρόνου τοῖς νέοις ἐπίδοσιν ὀλιγίστην ἰδὼν, καὶ πολλοὺς τούτων ἐν ἀμεθόδῳ τῶν γραμματικῶν γυμνασίᾳ ποιοῦντας, καὶ αἰτίαν μαθῶν, γραμματικὸν τι σύστημα καὶ μέθοδον ἀρίστην τὸν ἱατρὸν συγγράψαι προερέψατο, μίαν ἐκ πασῶν γραμματικῶν δυνάμεις σύντομον καὶ εὐμέθοδον, ὥστε ταύτῃ μόνῃ χρωμένους τοὺς μαθητὰς ἐγκρατεῖς ἀποθῆναι τῆς ἑλληνικῆς διαλέκτου. Καὶ γὰρ δεῖνόν ἡγήσατο ὁ ἡγεμὼν ἅπαντα τὰ κατὰ τὴν Εὐρώπῃν γένη, οὐ μόνον τὴν ἐζυτῶν διάλεκτον, ἀλλὰ καὶ τὰς ἄλλοτρίας, μιᾶ δὴλαδὴ ἐκάστης διαλέκτου γραμματικὴν ἐν βραχεῖ ἐκμανθάνειν. τοὺς δὲ Ἑλληνας διὰ τοιοῦτων γραμματικῶν τὴν πατρῶν αὐτῶν διόλεκτον μηδὲν σχεδὸν δυναμένους μαθάνειν! Ὁ δὲ ἱατρός τῶ τοῦ ἡγεμόνος ὑπέκρινεν κελεύσματι, τὸ τῶν σχολείων ἐπεχειρήσατο χρόνιον νόσημα θεραπεῦσαι· καὶ διὸ τὰς γραμματικὰς ἀπάσας ὅψιν τιθεὶς ἐκ πασῶν τὸ πρὸς διδασκαλίαν ἀναγκαῖον καὶ ἀπέρηκτον συνελέξατο εὐμεθόδως, καὶ μίαν γραμματικὴν ἀρίστην, σύντομον καὶ τελειωτάτην ἐξέθετο ».

Τὴν γραμματικὴν ὁ Καραϊωάννης ἐπεμψεν ὑστερον εἰς τὸν ἐν Βενετίᾳ διατρίβοντα φίλον του Πολυζῶην Κοντόν πρὸς τύπωσιν, πλὴν ἐν ᾧ τὸ πόνημά του ἤρξατο τυπούμενον ὁ συγγραφεὺς ἐτελευταίον ἐν Τρίκκῃ· μὴ δυνηθεὶς τότε ὁ Κοντός ἐπαρκέσῃ εἰς τὰ τυπωτικά, διέκοψε τὴν ἐκδοσιν, ἣτις ἐν ἔτει 1796 ἐπεραιώθη ἐν Βρυξέλλαις εἰς τόμους δύο, μετὰ πολλῶν προσθηκῶν τοῦ ἐκδότος.

Ἐν τῇ γραμματικῇ εὐρηται καὶ τὸ ἐξῆς ἐπίγραμμα.

Ἄτραπὸν οἷσι διελθόμεναι ἀμογητὶ μέμηλε

Γραμματικῆς μεθόδου, κ' ὄργια ἧς ἴδμεναι,

Ἐν σφετέροις ὄχ' ἀρίστων Κωνσταντίνος ἀγαστὸς

Ἰατροφιλόσοφος κυδαλίμοις με βίβλον

Ἦν συνέθηκε πόνοις, ᾧ Τρίκκη πατρὶς ὑπάρχει,

Δεῖ θαμινῶς τριβέμεν χερσὶ περιφραδέως.

Καρατζᾶς.

Α'. Γεώργιος, υἱὸς Στεφάνου, τοῦ ἐν ἰατροῖς ἀρίστου ἦν λίαν εὐπαίδευτος, ἐγγρατῆς τῆς ἑλληνικῆς, λατινικῆς, γαλλικῆς, ἰταλικῆς, ἀραβικῆς καὶ τουρκικῆς διαλέκτου, καὶ ἰατρὸς οὐκ ἀδόκιμος, ἐκμαθὼν τὴν ἐπιστήμην ὑπὸ τοῦ πατρὸς του. Καὶ τοι νέος ὁ Γεώργιος Καρατζᾶς τὴν ἡλικίαν ὑπερέβαλλε πάντας κατὰ τὴν φρόνησιν καὶ εὐσέβειαν, διὰ τὰ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ προτερήματα καὶ τὴν ἀρετὴν ἐχρημάτισε λογοθέτης τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, καὶ εἶτα μέγας διερμηνεὺς τῆς Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας. Ἄλλ' ὅμως αἱ περὶ τοῦ μέλλοντος τοῦ νέου τούτου χρῆσται ἐλπίδες ἐν τάχει ἐψεύσθησαν, διότι λοιμῶς συσχεθεὶς ἀπέβίωσε μόλις μετὰ ἐνὸς ἔτους διερμηνεῖαν (1764—5). Μετέφρασε κατὰ Μοισιόδακα ἐκ τοῦ γαλλικοῦ εἰς τὴν τουρκικὴν σύγγραμμά τι, καὶ προσήνεγκεν αὐτὸ τῷ σουλτάνῳ, ὅστις εὐμενῶς ἀποδεξάμενος τὴν προσφορὰν πλείστων τιμῶν τὸν Γεώργιον κατηξίωσε (').

Β'. Νικόλαος, υἱὸς Κωνσταντίνου Καρατζᾶ ἀνὴρ θεοσεβῆς, περὶνους, καὶ εἰς τῶν εὐπαιδευτῶν, γινώσκων ἐκτὸς τῆς Ἑλληνίδος φωνῆς, τὴν γαλλικὴν, ἰταλικὴν, ἀραβικὴν, τουρκικὴν καὶ περσικὴν. Τῇ 30 Σεπτεμβρίου 1777 διεδέχθη εἰς τὸ τῆς μεγάλης διερμηνείας ἀξίωμα τὸν Κωνσταντίνον Μουρούζην, ἐπὶ τὸν ἡγεμονικὸν τῆς Μολδαυίας θρόνον ἀνελθόντα. Ὁ Νικόλαος ἐξελθὼν μετὰ τοῦ βεζιρού εἰς τὸν κατὰ τῆς Ῥωσσίας πόλεμον ἠχμαλωτίσθη καὶ ἐκρατήθη ὑπὸ τῶν Ῥώσσιων ἐπὶ ἕξ ὄλους μῆνας, μεθ' οὗς, γενομένης εἰρήνης, ἐπέστρεψεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ μετὰ πενταετῆ διερμηνεῖαν (1777—82) ἐγένετο ἡγεμὼν τῆς Βλαχίας· ἀλλ' ἡ ἡγεμονία τούτου ἐπὶ ἕξ μόνον μῆνας διήρκεσε, διότι ὁ μετ' αὐτὸν διορισθεὶς διερμηνεὺς Μιχαὴλ Σουτζος ἐπέτυχεν, ἀδρᾶ χρηματικῇ δόσει ν' ἀντικαταστήσῃ αὐτὸν ἀποθανόντα μετ' οὐ πολὺ ἐκ πλευριτίδος ἐν ἡλικίᾳ τεσσαράκοντα ἕξ ἐτῶν.

Συνέγραψεν ὁ Νικόλαος Καρατζᾶς.

— Γραμματικῆς γαλλικῆς ἀκριβῆ διδασκαλίαν. Ἐν Βιέννῃ 1806.

(') Σταματιάδου, Βιογραφίαι τῶν Μεγάλων Διερμηνέων, σελ. 130.

—Περὶ τῶν ἐθίμων τῆς Πόρτας (ἀνέκδοτον) (1).

Καὶ μετέφρασεν ἐκ τοῦ γαλλικοῦ εἰς τὸ ἑλληνικόν, κατὰ Ῥίζον Νερούλον (2).

—Δοκίμιον περὶ τῶν ἠθῶν καὶ τοῦ πνεύματος τῶν ἐθνῶν.

—Διῶνα Λουδοβίκου ΙΔ'.

—Ἱστορίαν τῆς συνωμοσίας τῶν Ἰσπανῶν κατὰ τῆς Βενετίας.

Γ'. *Ἰωάννης Καρατζῆς*. Ἐγεννήθη ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκ τοῦ προλεχθέντος Νικολάου, καὶ καλῶς ἐκπαιδευθεὶς μετὰ τὴν καρατόμησιν τοῦ μεγάλου διερμηνεύου Ἀλεξάνδρου Σούτζου διεδέχθη αὐτὸν εἰς τὸ ἀξίωμα (19 Ὀκτωβρίου 1808) μετ' ὀλίγον ὅμως χρόνον ἐξωσθεὶς ἀντικατέστη ὑπὸ τοῦ κατωτέρου συγγενοῦ καὶ ὁμωνύμου αὐτοῦ.

Δ'. *Ἰωάννης Νικολάου Καρατζῆς*. Γεννηθεὶς καὶ οὗτος ἐν Κωνσταντινουπόλει προσελήφθη ἐν ἔτει 1802 ὡς διερμηνεὺς τοῦ στόλου ὑπὸ τοῦ μεγάλου ναυάρχου Χουσεῖν-πασᾶ, μεγάλως ἰσχύοντος παρὰ τῷ σουλτάνῳ Σελίμ' προσκληθεὶς ὅμως ὁ ναύαρχος μετ' ὀλίγον παρὰ τοῦ σουλτάνου ἵνα ἐπανεέλθῃ ὅσον τάχιστα εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἄφησε τὸν διερμηνέα του ὅπως μετὰ μιᾶς μοίρας περιέλθῃ τὰς νήσους. Ἀλλὰ κατηγορηθεὶς, ὅτι προσηνέχθη ὑπὲρ τὸ δέον ἐπιεικῶς πρὸς τοὺς κατοίκους, ἅμα ἐπανελθὼν εἰς τὴν βασιλεῦσαν ἐπαύθη τῆς διερμηνείας τοῦ στόλου.

Ἐν ἔτει 1808 εὐνοούμενος καὶ ἐκτιμώμενος ὑπὸ τοῦ ὑπουργοῦ τῶν ἐξωτερικῶν διωρίσθη μέγας διερμηνεὺς τῆς αὐτοκρατορίας, ἀντὶ τοῦ ἐξωσθέντος συγγενοῦ καὶ ὁμωνύμου αὐτοῦ· ἀλλὰ καὶ οὗτος ἐπ' ὀλίγον διετήρησε τὸ ἀξίωμα, διότι μετὰ δύο μῆνας προσβληθεὶς ὑπὸ πλευρίτιδος ἀπεβίωσε τὸ τριακοστὸν ἔνατον τῆς ἡλικίας αὐτοῦ ἔτος ἄγων.

Φιλομαθὴς ὢν καὶ φιλόμουσος ὁ Ἰωάννης ἐδαπάνησε τὰ ἔτη τῆς ἀργίας του εἰς μεταφράσεις συγγραμμάτων τουρκικῶν, γαλλικῶν καὶ ἰταλικῶν, ὑπὸ δὲ τοῦ Κ. Σταματιάδου μνημονεύεται μετάφρασις αὐτοῦ περὶ ἀκμῆς καὶ παρακμῆς τῶν Ῥωμαίων τοῦ Μοντεσκιῦ, καὶ δύο δράματα (Δημοφῶν καὶ Κλιταιμνήστρα) ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ εἰς ὁμοιοκαταληκτοὺς ἑλληνικοὺς στίχους μεθρμηνευμένα (3).

Δημήτριος Καρακάσης.

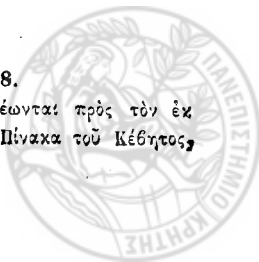
Ἐγεννήθη ἐν Σιατιστῇ τῆς Μακεδονίας περὶ τὸ ἔτος 1734 ἐκ Νικολάου τοῦ Καρακάση· ἀκροασθεὶς δ' ἐν τῇ πατρίδι παρὰ τῷ ἱερο-

(1) Αὐτ. σελ. 143—4.

(2) Cours de Litterature Grecque moderne, σελ. 33.

(3) Σταματιάδου, Βιογραφίαι Μεγάλων Διερμηνέων, σελ. 158.

Οἱ τελευταῖαι ὁμώνυμοι Καρατσάδες δὲν πρέπει νὰ συγχέωνται πρὸς τὸν ἐκ Λευσσίας τῆς Κύπρου Ἰωάννην Καρατσᾶν τὸν ἐκδόντα τὸν Πίνακα τοῦ Κέβητος, καὶ τὴν Λογικὴν τοῦ Σουγδουρῆ, ἐν Βιέννῃ 1792.

διδασκάλῳ Παπα-Μιχαήλ Σιατιστεῖ τὰ γραμματικά, φιλοσοφικά, καὶ θεολογικά μαθήματα, προσελήρθη ὡς γραμματεὺς καὶ διδάσκαλος Γρηγορίου μητροπολίτου Γρεβενῶν. Τῇ 19 Μαρτίου 1752 ἀπεδήμησεν εἰς Οὐγγαρίαν πρὸς ἐκμάθητιν γλωσσῶν. Ἐλθὼν δ' εἰς τὰ ἐν Ποσονίῳ λουθηρανικά γυμνάσια ἐγένετο ἐγκρατῆς μετρίως πῶς τῆς λατινικῆς καὶ γερμανικῆς γλώσσης· ὕστερον μεταβάς εἰς Ἄλην τῆς Σαξωνίας ἠκροάσθη μετὰ τῆς ἰατρικῆς τὴν φιλοσοφίαν καὶ τὰ μαθηματικά. Ἀναγορευθεὶς διδάκτωρ τῆς ἰατρικῆς (1760) ἦλθεν εἰς Βιέννην καὶ ἐπὶ πολὺν χρόνον ἠσχίθη εἰς τὰ ἐκεῖ νοσοκομεῖα. Ἐνταῦθα ἐντυχὼν πλουσίῳ τινι ἐμπόρῳ Λαρισσαίῳ, ὀνομαζομένῳ Νικολάῳ Κακάῳ, συναπῆλθεν εἰς Λάρισσαν, ἔνθα οὐ μόνον παρὰ τῶν ἐκεῖ ἀλλὰ καὶ τῶν εἰς τὰς περίξ κωμοπόλεις κατοικούντων Χριστιανῶν καὶ Ὀθωμανῶν ἔτυχε πολλῆς φιλοφροσύνης καὶ δεξιώσεως· μετὰ παρέλευσιν δ' ἰκανοῦ χρόνου προσκληθεὶς ὑπὸ τοῦ πατρὸς καὶ τῶν συμπολιτῶν ἦλθεν εἰς Σιάτισταν, καὶ μετέρχετο τὸ ἰατρικὸν ἐπάγγελμα. Αἱ περίξ κωμοπόλεις, καὶ ἰδίως οἱ ἐν Κοζάνῃ, συχνότατα προσεκάλουν αὐτὸν πρὸς θεραπείαν. Συζευχθεὶς ἐν Κοζάνῃ διέτριβεν ἕκτοτε ἐνταῦθα· μετὰ δὲ ἰκανὸν χρόνον ἀπῆλθεν εἰς Κραϊόβαν⁽¹⁾, ὅθεν ἐλθὼν εἰς Βουκουρέστιον ἐγκατέστη μέχρι τέλους τοῦ βίου του, διορισθεὶς ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος ἰατρός τῆς πόλεως καὶ τοῦ νεωστὶ ἐγερθέντος νοσοκομείου τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος.

Ὁ Καρακάσης ἦν εἰδημονέστατος τῆς ἑλληνικῆς, λατινικῆς, καὶ γερμανικῆς, καὶ ἰατρὸς ἐμπειρότατος.

Συγγράμματα.

—Περὶ φλεβοτομίας. 1760.

—Δημητρίῳ Καρακάσῃ ἰατροφιλοσόφῳ καὶ ἰατροῦ τῆς πόλεως Βουκουρεστίου καὶ τοῦ ἐν ταύτῃ νοσοκομείου τοῦ ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Παντελεήμοιος, ποιημάτια ἰατρικά, ἅπερ ὁ αὐτὸς καὶ εἰς τὴν λατινίδα φωνῆν μετήνεγκε. Ἐν Βιέννῃ τῆς Ἀουστρίας, α ψ λ ε. Ἐν τῇ ἑλληνικῇ τυπογραφίᾳ Γεωργίου Βεντότη. 8, σελ. 246.

Ἐν τῇ συλλογῇ ταύτῃ προσφωνουμένη εἰς τὸν ἡγεμόνα Ἀλέξ. Μουρούζην περιέχονται· Πρόλογος ἐκ στίχων 90. Διάφορα στ. 169. Κατὰ τῆς πολυφαρμακίας στ. 1146. Ἀντίπραξις τῆς Φύσεως στ. 104. Περὶ φλεβοτομίας 287. Περὶ πυρετοῦ μητριαίου 324. Ποιημάτια ἐπίμικτα. Ὕμνοι ἱκετήριοι. Ἐπιγράμματα εἰς Φιλάρστον ἐπίσκοπον Ῥιμνίκου. Περὶ θίας προνοίας Εἰδύλλιον εἰς Ἀλέξανδρον Ὑψηλάτην. Προσφώνημα εἰς Νικόλαον Καρατζάν τὸν ἡγεμόνα. Ἰκετήριον εἰς ἅγιον Παντελεήμονα ὑπὲρ τοῦ ἡγεμόνος Μιχαήλ Σούτσου.

(1) Ζαβίρας.

Ειδύλλιον εἰς Ἀλέξ. Μουρούζη. Ειδύλλιον γαμήλιον εἰς τὸν Ἰωάννην Ἀποστολίδην Αἰτωλὸν, τὸν καθηγητὴν. Ειδύλλιον ἐν εἰδει ἐπιστολῆς εἰς τὸν σύγγραμθρόν του Ῥούσιον. 4 ἐγκωμιαστικὰ ἐπιγράμματα εἰς Ζωήν. Εἰς βίβλον (Ζανέτου) ἀνατρέπουσαν τὰ Ὠκέλλου. Εἰς οἰκοδομὰς καὶ πηγὰς ἰδρυθείσας ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος Νικολάου Μαυρογένους, βεστιάρου Σκαρλάτου Γραιτζάνου, Δημητρίου Γκίκα, Νικολάου Βραγκοθάνου, μεγάλου βορνίκου Ἰωάννου Μουρούζη, Καλλινίκου πρωτοσυγκέλου, Ἰγνατίου Μολδοβλαχίας κλπ. ἐπιγράμματα ὀκτώ 4 εἰς δολίους. 4 εἰς τινα ξένον ἀλήτην. Ἐπιτάφια ἐπιγράμματα εἰς Καισάριον Ῥιμνίκου ἐπίσκοπον, εἰς Νεόφυτον Καυσοκαλυβίτην, εἰς Γρηγόριον Ράζον τὸν κλουτζιάρην, Κωνσταντῖνον Μιχαῖλ, Σταμάτη Χιον αὐτάδελφον τοῦ Βεβρόιας ἀρχιεπισκόπου. Εἰς τὸν ἐκ Κοζάνης Ῥούσιν, εἰς Ἐμμανουὴλ ἰατρὸν, καὶ ἄλλα ἀδέσποτα.

Ἐν προλεγομένοις λέγει ταῦτα ὁ Καρακάσης περὶ τῶν αὐτοῦ ποιημάτων.

Δημητρίου πέλοντα θυμηδῆ πόνον
ἔπη τάδ' ἴσθι Καρακάση τοῦπίκλην·
ὃς οἱ ἀκέστῳρ καίπερ ἤσχολημένος,
σχολῆν ὄτ' ἤγε χεῖρὸς ἐκ παιωνίας
ψυχὴν ἔτερπεν ἐμμελεῖ στιχουργία,
τρανῶν δι' αὐτῆς τὰς ὄσας περ ἐν γένει
ἰατρικὰς ἔσχηκεν ἐννοίας νόμ.

Ὡν τὰς μὲν ἠὺπόρησεν ἀκροώμενος
ῥηκημένων δὴ καὶ σοφῶν ἀνδρῶν πάλαι,
Ἄλλα τὸ πρὶν μὲν, Οὐῖνδοθῶνα δ' ὕστερον
τοιῶνδ' ἐν αἷς ὄμιλος ἦν ἀκεστόρων . . .

Γεώργιος Βενδότης.

Ἐγενήθη ἐν Ζακύνθῳ καὶ μεταβάς εἰς Ἰταλίαν ἐφοίτησεν εἰς τὰς ἐπισημοτέρας ἀκαδημίας. Ἐλθὼν εἰς Βενετιάν ἐχρημάτισε διορθωτῆς ἐν τῷ τυπογραφίῳ τοῦ Γλυκῆ καὶ μεταφράσας ἐξέδωκε διάφορα συγγράμματα (1777—80). Ἐντεῦθεν μεταβάς εἰς Βιέννην καὶ ὀλίγον διατρίψας διέβη εἰς Πέστην, ἔνθα ἐφ' ἱκανὸν ἐδίδαξε τοὺς παῖδας τῶν παροικούντων Ἑλλήνων ὕστερον ὁμῶς παραιτήσας τὸ διδασκαλικὸν ἐπάγγελμα ἐπανέστρεψεν εἰς Βιέννην πρὸς εὐρεσιν ἐπιτηδεύματος. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὁ ἐξ Ἰωαννίνων Πάνος Λαμπανιτζιώτης ἐπιθυμῶν ἵνα ἐκδώσῃ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν τοῦ Μελετίου ἀνέθετο εἰς τὸν Βενεότην τὴν ἐπιθεώρησιν τῆς ὑπὸ Ἰωάννου Παλαιολόγου γενομένης μεταφράσεως " οὗτος δὲ, ὡς λέγει ὁ ἄνω ἐκδότης, οὐ μόνον ἐκοπίασε ἀντιγράφοντας τὸ βιβλίον (ὡσάν ὅπου τοῦ μακαρί-
του μεταφραστοῦ τὸ γράψιμον δὲν ἠδύναντο οἱ τυποῦνται νὰ ἀνα-
γνώσωσιν), ἀλλ' ἀκόμη ἠγωνίσθη καὶ εἰς κομψοτέραν νὰ τὸ μεταφ-

» βάλλη φράσιν, καὶ μὲ διαφόρους ὑποσημειώσεις νὰ τὸ καταγλαίσῃ,
 » καὶ ἐνὶ λόγῳ εἰπεῖν μὲ ὅσα ἀπῆται μία τοιαύτη βίβλος, νὰ τὸ κα-
 » θωραίσῃ, καὶ τέλος πάντων νὰ τὸ διορθώσῃ ἐπιμελῶς τὸ κατὰ
 » δύναμιν καὶ εἰς τὴν κατὰ τύπον ἔκδοσιν ». Ὑστερον προσελήφθη ὡς
 διορθωτῆς τῶν ἐν τῷ τυπογραφείῳ τοῦ Ἰωσήφ Βαουμειστέρου ἐκδι-
 δομένων ἑλληνικῶν συγγραμμάτων, καὶ ὡς τοιοῦτος ἐπεμελήθη τὴν
 ἐν ἔτει 1787 τυπωθεῖσαν κατὰ Ὀκέλλου πραγματείαν τοῦ Τζανέ-
 του· τῷ δὲ 1790 λαβὼν αὐτοκρατορικὴν ἄδειαν συνέστησεν ἐν
 Βιέννῃ τὸ πρῶτον ὑπὸ Ἑλληνοσ διευθυνόμενον ἑλληνικὸν τυπογρα-
 φεῖον (¹), ἐκ τῶν πιεστηρίων τοῦ ὁποῦ ἀπελύθησαν πάμπολλα
 κοινωφελῆ συγγράμματα, ὡς ἡ Χειραγωγία τοῦ Δαρβάρως (1790),
 Ἡμερολόγιον τοῦ 1792, Ἐπιστολαὶ Συνεσίου, Λόγγου Ποιμενικά,
 Συμβάντα τοῦ Ῥομπινσῶν, Ἐρωτος Ἀποτελέσματα (1792), Ψαλ-
 τήριον τοῦ Δαβὶδ (1793), περὶ Πληθῆος κόσμων τοῦ Φοντενέλ, Δη-
 μοφόντης, Ἀχιλλεὺς δράματα Ματαστασίου (1794), Καρακάση ποιή-
 ματα, Συμπλήρωμα ἱστορίας Μελετίου (1795) κλπ.

Ὁ Βενδότης ἀαρέμεινεν ἐν Βιέννῃ συγγράφων, μεταφράζων καὶ
 ἐκδίδων διάφορα κοινωφελῆ συγγράμματα μέχρι τοῦ περὶ τὰ τέλη
 τοῦ 11^{οῦ} αἰῶνος συμβάντος θανάτου του, ὅτε ἡ χθὴρ αὐτοῦ ἀνέλαβε
 τὴν διεύθυνσιν τῆς τυπογραφίας ἐπὶ πολὺ ὕστερον συντηρηθείσης, καὶ
 τῷ 1810 εἰς τὸν Γερμανὸν Ἰωάννην Τσβέκιον πωληθείσης.

Συγγράμματα.

— Γραμματικὴ τῆς Γαλλικῆς διαλέκτου. Ἐν Βιέννῃ 1787, καὶ 1793.

— Ἡμερολόγιον τοῦ ἔτους 1789, 1794, 1794, 1795, (²) 1796. Ἐν Βιέννῃ.

— Λεξικὸν τρίγλωσσον τῆς Γαλλικῆς, ἰταλικῆς, καὶ Ῥωμαϊκῆς διαλέκτου.
 Ἐν Βιέννῃ 1790, ἔξ ἐν Βενετία 1846. (Ἐν ἔτει 1804 ἀνώνυμός τις ἀφαιρέσας τὸ
 ἰταλικὸν ὀνοματολόγιον ἐξέδοτο αὐτὸ δίγλωσσον εἰς τόμους 2).

— Περιγραφὴ τοῦ παντός, ἥτοι ἱστορία φυσικὴ μὲ εἰκονογραφίας. Ἐν Βιέν-
 νῃ 1792.

— Προσθήκη τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας Μελετίου Ἀθηνῶν πρὸς ἐξακο-
 λούθησιν τῶν ἄλλων τριῶν τόμων. Ἐν Βιέννῃ 1795.

(¹) Κατὰ λάθος ὁ Ζαβίρας λέγει, ὅτι ὁ Βενδότης ἤγοράσε τὴν ἑλληνικὴν τυπο-
 γραφίαν τοῦ Βαουμειστέρου, διότι αὕτη ὑπῆρχε καὶ μετὰ ταῦτα ἀμιλλωμένη πρὸς
 τὴν τοῦ Βενδότου, καὶ τὴν ἐν ἔτει 1794 ἰδρυθεῖσαν τῶν ἐκ Σιατίστης Μαρκιδῶν Πουλιῶν.

(²) Τῷ 1795 ἤρξαντο ἐκδίδοντες τοιαῦτα ἡμερολόγια καὶ οἱ Πούλιοι. Σημειωτέον,
 ὅτι κατὰ λάθος ὁ Κ. Βρετὸς (Κατάλογος Νεοελλ. Φιλολ. Β' σελ. 323) λέγει ἐπὶ πρῶ-
 τον ἔργον ὑπὸ Μαρκιδῶν τυπωθῆν ἦν τὸ καλενδάρειον τοῦ 1795, ἐν ᾧ ὁ αὐτὸς (Δ'
 ἀριθ. 340) ἐμνημόνευσε τῆς ἐν ἔτει 1794 ἐκ τοῦ τυπογραφείου αὐτῶν ἐκδοθείσης
 Ἀποδείξεως τοῦ κύρους τῶν Γραφῶν.

—Περὶ τῶν ἡγεμονευσάντων ἐν Βλαχία κατὰ καιροὺς ἕως τοῦ νῦν ἱστορία συνοπτικῆ, ἐν ἣ προσετέθη καὶ περὶ τῆς παλαιᾶς Δακίας. (ἀνέκδοτος.) ⁽¹⁾.

Μεταφράσεις.

—Αὐνανισμοῦ ἐπιτομὴ ὑπὸ Τισσότ. Ἐν Βενετία 1777.

—Νουθεσίαι εἰς τὸν λαὸν εἰς διαφύλαξιν τῆς σωματικῆς ὑγείας τοῦ Τισσότ. Ἐνετίησι 1780, καὶ ἐν Βιέννῃ 1782.

—Κατήχησις Πλάτωνος. Ἐν Βιέννῃ 1782.

—Ἱστορία τῆς Ἀμερικῆς. Ἐν Βιέννῃ 1792—93 εἰς τόμους 4. ⁽²⁾.

—Ἄθος ἀρετῆς καὶ γνώσεως, ἧτοι συνάθροισις κανόνων δι' ὧν δύναται τις νὰ ζῆσθαι τιμῶς καὶ εὐτυχῶς. Ἐν Βιέννῃ 1794.

—Νέου Ἀναχάρσιδος τόμος Δ'. Ἐν Βιέννῃ 1797. (Μετεφράσθη ὑπὸ Βενδότῃ καὶ Ῥήγα Φεββραίου).

—Περὶ ὕκοσμίας. (Μετάφρασις ἐκ τοῦ γαλλικοῦ ἀνέκδοτος, ὡς μαρτυρεῖ ὁ Ζαβίρας).

Ἰώσηπος ὁ Μοισιόδαξ.

Ἐγεννήθη ἐν Θράκῃ καὶ ἐκαλεῖτο ἐν τοῖς κοσμικοῖς Ἰωάννης. Τὸν μοναχικὸν δὲ προελόμενος βίον καὶ Ἰώσηπος μετονομασθεὶς διήκουσε κατὰ πρῶτον Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρου, ὕστερον δὲ μεταβάς εἰς Πατάβιον ἐδιδάχθη μετὰ τῆς λατινικῆς, γαλλικῆς, καὶ ἰταλικῆς γλώσσης τὰς φιλοσοφικὰς ἐπιστῆμας. Ἐλθὼν εἰς Μολδαβίαν διωρίσθη ἐν ἔτει 1769 σχολάρχης τῆς ἐν Ἰασίῳ αὐθεντικῆς σχολῆς³ πάσχων ὁμῶς ἐκ στηθικοῦ νοσήματός ἠναγκάσθη ἵνα παραιτηθῆ τῆς θέσεως.

Ἀπεβίωσε περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΗ' αἰῶνος.

Ὁ Μοισιόδαξ ὡν εἰδήμων ἐκτὸς πολλῶν εὐρωπαϊκῶν γλωσσῶν καὶ τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς προετίμησεν ἐν τοῖς συγγράμμασιν αὐτοῦ τὴν ἀπλοελληνικὴν, ἀδίκως δὲ ὑπὸ τῶν ἀντιδοξούντων κατακριθεὶς ἐδημοσίευσεν τὴν Ἀπολογίαν, ἐν ἣ διέσωσε πολυτίμους εἰδήσεις περὶ τῆς τότε καταστάσεως τῆς παιδείας καὶ τῶν λογίων τοῦ ἡμετέρου ἔθνους.

Συγγράμματα.

—Ἠθικὴ φιλοσοφία μεταφρασθεῖσα ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ ἰδιώματος. Ἐνετίησι 1764.

—Πραγματεία περὶ παιδῶν ἀγωγῆς. Ἐνετίησι 1779.

—Παραλλαγὴ τοῦ πρὸς Νικοκλέα λόγου περὶ Βασιλείας τοῦ Ἰσοκράτους, καὶ κεφάλαια πολιτικὰ μεταπεφρασμένα γαλλιστί. Ἐν Βενετία 1779.

—Ἀπολογία. Ἐν Βιέννῃ 1780.

—Θεωρία τῆς Γεωγραφίας. Ἐν Βιέννῃ 1784.

⁽¹⁾ Μνημονεύεται ὑπὸ Ζαβίρα.

⁽²⁾ Ὁ Ζαβίρας καταγράφει μεταξὺ τῶν μεταφράσεων τοῦ Βενδότῃ καὶ τὸ Μυθολογικὸν τοῦ Πιλλπίδος, ὅπερ ὡς ὁ ἴδιος ἀλλαγῶν εἶπεν ὅτι μεταγλωττίσθη τῷ 1783 ὑπὸ Μιχαήλ τοῦ Δούκα.

Κατὰ Ζαβίραν συνέγραψε καὶ Λογικὴν, καὶ μετέφρασε τὴν Μαθηματικὴν τοῦ Καίλλου, καὶ τὴν Τριγωνομετρίαν τοῦ Τακουετίου.

Δημήτριος Δάρδαρις.

Ἐγεννήθη ἐν Κλεισούρα τῆς Μακεδονίας ἐκ Νικολάου Δαρβάρεως, ἐμπορίας ἕνεκα μεταβάντος ὕστερον εἰς Οὐγγαρίαν καὶ ἐνταῦθα διαρκῶς ἐγκαταστάτος· ἐξεπαιδεύθη ἐν Πέστη τὴν σλαβωνικὴν, καὶ λατινικὴν, καὶ ὕστερον ἐλθὼν εἰς Ζέμονα ἐσπούδασε καὶ τὰ ἑλληνικά, τῶν ὁποίων τὴν ἐκμάθησιν συνεπλήρωσεν εἰς Βουκουρέστιον ἐλθὼν. Μετὰ ταῦτα ἀναβὰς εἰς Ἄλλην τῆς Σαξωνίας ἠκροάσθη ἐπὶ τετραετίαν τὴν φιλοσοφίαν, καὶ εἰς Ζέμονα ἐπαναστρέψας ἐδίδαξεν ἐφ' ἱκανὸν χρόνον τὰ ἑλληνικά. Ἐν τέλει ἐλθὼν εἰς Βιέννην διέμεινεν ἐνταῦθα μέχρι τοῦ περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρόντος αἰῶνος συμβάντος θανάτου του, συγγράφων ἢ μεταφράζων διάφορα κοινωφελῆ συγγράμματα, ἐξ ὧν τὰ πλεῖστα ἐξεδόθησαν μετὰ θάνατον ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν του.

Συγγράμματα.

- Γραμματικὴ Γερμανικὴ. Ἐν Βιέννῃ 1785.
- Καισαροβασιλικὴ Διαταγὴ περὶ καμβίων. Ἐν Βιέννῃ 1787.
- Χειραγωγία εἰς τὴν καλοκάγαθίαν. Ἐν Βιέννῃ 1790.
- Ἀσφαλὴς ὁδηγία εἰς τὴν γνῶσιν τοῦ ἀνθρώπου. Βιέννη 1795.
- Ἀληθὴς ὁδὸς εἰς τὴν εὐδαιμονίαν. Βιέννη 1796.
- Εἰσαγωγὴ εἰς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν. Ἐν Βιέννῃ 1798.
- Χρυσοῦν ἐγκόλπιον. Ἐν Βιέννῃ 1799.
- Πρόχειρος ἀριθμητικὴ. Ἐν Βιέννῃ 1803.
- Ἐκλογάριον γραικικόν. Ἐν Βιέννῃ 1804.
- Γραμματικὴ ἀπλοελληνικὴ. Ἐν Βιέννῃ 1806.
- Ἐπιστολάριον. Ἐν Βιέννῃ 1808.
- Διάλογοι Γραικο-Γερμανικοί. Ἐν Βιέννῃ 1809.
- Οἰκιακὴ διδασκαλία τῆς φύσεως. Ἐν Βιέννῃ 1810.
- Σοφίας ἀπάνθισμα. Ἐν Βιέννῃ 1811.
- Ἐπιτομὴ Φυσικῆς. Ἐν Βιέννῃ 1812.
- Ὁδηγὸς τοῦ βίου. Βιέννη 1812.
- Θεοφράστου χαρακτῆρες μετὰ συντόμων κριτικῶν ἐπιστασιῶν. Ἐν Βιέννῃ 1818.
- Σύντομος γενικὴ ἱστορία. Ἐν Βιέννῃ 1817.
- Πρωτοπεριία ἀπλοελληνικὴ. Ἐν Βιέννῃ 1818, καὶ 1828.
- Τέσσαρα ποιημάτια. Ἐν Βιέννῃ 1819.
- Χρηστομάθεια ἀπλοελληνικὴ. Ἐν Βιέννῃ 1820.
- Ἐγκυκλοπαιδεία ἀπλοελληνικὴ. Ἐν Βιέννῃ 1829.
- Ἱερὰ Κατήχησις μεταφρασθεῖσα ἐκ τοῦ ῥωσικοῦ. (Ἀνεκτυπώθη ὑπὸ Γ. Γενναδίου, δαπάνῃ Ἀνδρέου Κορομηλιᾶ).

Οἱ ἀδελφοὶ τοῦ Δημητρίου, ἦσαν ἐπίσης λόγιοι ἐκδόντες πολλὰ συγγράμματα τοῦ ἀδελφοῦ των, καὶ ἰδίως ὁ Πέτρος ὁ ἐπιλεγόμενος Πεντάδος μεταφράσας ἐν ἔτει 1821 ἐκ τοῦ γερμανικοῦ τὴν Δάφνην τοῦ Γεσνέρου.

Ἄναστασιος Μουσπινιώτης (¹).

Ἐγεννήθη ἐν Ἰωαννίνοις τῷ 1718, καὶ ἐδιδάχθη κατὰ πρῶτον ἐν τῇ σχολῇ τοῦ Μπαλάνου τὰ γραμματικά, ποιητικά, καὶ τὴν λογικὴν. Ὄταν δὲ ὁ εὐπατρίδης Μαρούτσης συνέστησεν ἐν Ἰωαννίνοις ἰδίαν σχολὴν, καὶ τὴν σχολαρχίαν αὐτῆς ἀνέθετο εἰς Εὐγένιον, ὁ Μουσπινιώτης μετὰ πολλῶν ἄλλων ἐγκαταλιπὼν τὴν τοῦ Μπαλάνου μετέβη εἰς τὴν τοῦ Βουλγάρεως. Ἐπειδὴ δὲ ὁ τελευταῖος μὴ ἀρκούμενος εἰς τὰ ὑπὸ τῶν Μαρουτσῶν ἐτησίως χορηγούμενα πεντακόσια γρόσια ἦλθεν εἰς Κοζάνην μὲ μισθὸν ἐτήσιον 800 γροσίων ὁ Ἄναστασιος μείνας ἐδίδαξεν ἐν τῇ ἐγκαταλειφθείσῃ σχολῇ ἐπὶ πενταετίαν, μέχρις ὅτου ὁ Εὐγένιος ἐπανῆλθε προσκληθεὶς ὑπὸ τοῦ Μαρούτζη μὲ πλείονα μισθόν. Τότε ὁ Μουσπινιώτης ποθῶν νὰ διδαχθῇ τὰς ἐπιστήμας ἀπῆλθεν εἰς Εὐρώπην, καὶ ἠκροάσθη τοὺς ἐν Παταβίῳ καὶ ἄλλας ἀκαδημίας διδάσκοντας. Ἐπανελθὼν εἰς Ἑλλάδα προσεκλήθη ὡς προϊστάμενος τῆς ἐν Μιτυλήνῃ σχολῆς. Πληροφορηθεὶς ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει, περιλάλητος τότε διὰ τὰ πλούτη καὶ τὴν δόξαν, Γεώργιος ὁ Σταυρακόγλου περὶ τῆς πολυμαθείας αὐτοῦ τὸν προσεκάλεσεν παρ' αὐτῷ ὡς σύμβουλον καὶ διερμηνέα. Ὁ Μουσπινιώτης διέτριψεν ἐν Κωνσταντινουπόλει μέχρι τοῦ τραγικοῦ θανάτου τοῦ Σταυρακόγλου (²), ὅτε φοβηθεὶς ἔφυγε κρυφίως εἰς Ἰταλίαν, καὶ ἐκεῖθεν διέβη εἰς τὰς σλαυϊκὰς ἐπαρχίας τῆς Αὐστρίας, ποριζόμενος διὰ τῆς διδασκαλίας τὰ πρὸς τὸ ζῆν συντελοῦντα. Ἐντεῦθεν ἦλθεν εἰς Πάργαν σκοπεύων νὰ μεταβῇ εἰς τὴν πατρίδα του. Κινδυνεύων ὅμως νὰ φωραθῇ ὡς οἰκεῖος τοῦ Σταυρακόγλου μετέλλαξε καὶ σχῆμα καὶ ὄνομα, καὶ οὕτω περιήρχετο τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου, τὴν Πελοπόννησον, καὶ τὴν Στερεάν Ἑλλάδα, κηρύττων τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ διδάσκων τοὺς βουλομένους ἐπὶ τέλους ἐλθὼν εἰς Θράκην ἔμεινεν ἐν Αἴνῳ ἐπὶ ἔτη τρία, ἀγνοούμενος παρὰ πάντων τίς καὶ πόθεν. Ὑποπτευόμενος δὲ μὴ φωραθῇ καὶ ἐκ τῆς ὑπερβαλλούσης δειλίας εἰς ὑποχονδρίαν ὑποπεσῶν

(¹) Ἐπωνομάζετο Διογένης διὰ τὸ λιτὸν καὶ ἀπείρτον τῶν ἐνδυμάτων.

(²) Ἡ ἐν ἔτει 1763 συμβῆσα ἀπαγχονιστὸς τοῦ Σταυρακόγλου περιγράφεται λεπτομερῶς εἰς ποιημάτιόν τι πολλακίς τυπωθὲν ἐν Βενετίᾳ. Ἰωάννης δ' ὁ Κορνήλιος ἐξεφώνησε κατάλληλον λόγον εἰς τὸν ἀπαγχονισθέντα. (Λόγοι Πανηγυρικοί, τόμ. Β' σελ. 193).

ἀνεχώρησεν εἰς Μολδαβίαν, καὶ ἐκεῖθεν εἰς Οὐγγαρίαν, περιερχόμενος τὰς ἐκεῖ πόλεις, καὶ ποτὲ μὲν κυρύττων εἰς τὰς ἐκκλησίας τῶν ὀρθοδόξων, ποτὲ δὲ παραδίδων εἰς τοὺς νέους τὴν ἰταλικὴν πρὸ πάντων γλῶσσαν. Ἐν Πέστη δὲ διέτριψεν ἐφ' ἱκανὸν χρόνον.

Γηραλέος ἤδη καὶ πενόμενος ὁ δυστυχὴς ἦλθεν εἰς Γιόγγεσι, καὶ κατέλυσε εἰς τὴν ἐνταῦθα ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου Ναοῦμ, ἔνθα καὶ ἀθλῶς ἀπεβίωσε τῇ 2 Σεπτεμβρίου 1801.

Τὸ πολυπαθὲς αὐτοῦ σῶμα ἐτέθη ἐν τῷ κοιμητηρίῳ τῶν ὀρθοδόξων, εἰς τὸν αὐτὸν τάφον Γαβριὴλ τοῦ Καλλονᾶ, ἀξιώθην τῆς φιλοξενου ταύτης κηδείας παρὰ τοῦ ἐν Γιόγγεσι ἐφημερεύοντος Ἰγνατίου τοῦ Καλλονᾶ (*).

« Ἐκ τῶν πολλῶν αὐτοῦ συγγραμμάτων καὶ μεταφράσεων, λέγει ὁ Ζαβί-
» ρας, ἅτινα τὸ βλοσυρὸν ὄμμα τῆς τύχης κατηνάλωσε, σώζονται ἔτι τριά-
» κοντα λόγοι εἰς διαφόρους ὑποθέσεις τῆς Γραφῆς, (πολλοὶ ὅμως διεφθάρη-
» σαν καὶ κατὰ μέρος εἰσὶν ἔλλειπεις), εἰς λόγος λατινιστὶ ῥηθεῖς ἐν τῇ εἰς
» Πέστην ἐκκλησίᾳ τῶν ὀρθοδόξων, καὶ ἐν μέρος τῆς μεταφράσεως τῆς ψα-
» σικῆς τοῦ Δουχάμελ ».

Εὐγένιος ὁ Βούλγαρις.

Ἐγεννήθη ἐν Κερκύρᾳ τῷ 1716 ἐκ Πέτρου Βουλγάρως Ζακυνθίου καὶ Ζανέτας, προσωρινῶς τότε ἐνταῦθα ἐκ Ζακύνθου μεταβάλλοντων διὰ τὸν φόβον τῶν κατὰ τῆς Ἑπτανήσου ἐπερχομένων Τούρκων (**). Βαπτισθεὶς ὠνομάσθη Ἐλευθέριος, καὶ ἐπαιδεύθη τὰ ἐγκύκλια μαθήματα ἀπὸ τὸν συμπολίτην αὐτοῦ Ἀντώνιον Κατήφορον, καὶ ὕστερον, ἀπὸ τὸν ἐν Κερκύρᾳ διδάσκαλον Ἱερειάν Καβαδιάν. Σταλεὶς δ' ὕστερον εἰς Πατάβιον κατηρτίσθη τελειότερον, καὶ ἐπαναστρέψας ἐχειροτονήθη ἱεροδιάκονος Εὐγένιος μετονομασθεὶς (1737—8). Ἐν Βενετίᾳ προσοι-

(*) Ζαβίρας.

(**) Διάφοροι διαφόρως ἐκθέσαντες τὰ κατὰ τὴν γέννησιν τοῦ Εὐγενίου, Κερκυραῖον παρεδέχθησαν αὐτόν. Τῷ 1834 ὁ Ζακύνθιος ἱερεὺς Νικόλαος Κατραμῆς δημοσιεύσας ἱστορικὰς διασαφήσεις ἐπὶ τῆς πατρίδος τούτου, κατέδειξε δι' ἐπισημῶν ἐγγράφων, ὅτι ἡ οἰκογένεια τῶν Βουλγάρων, ἐξ ἧς κατὰ γέναι ὁ Εὐγένιος, πρὸ ἀμνημονούτων χρόνων ἐγκαταστάσα ἐν Ζακύνθῳ, διαρκῶς ἐν τῇ νήσῳ κατῴκει. Τὸ περιεργότερον, ὅτι καὶ ζῶντος τοῦ Εὐγενίου εἶχον ἀναφυῆ διενέξεις περὶ τῆς πατρίδος αὐτοῦ, καὶ ὁ πανιερώτατος, ὡσεὶ ἀρσεσόμενος ἐπὶ τῇ θρυλλουμένη ἐκ τοῦ περιφανοῦς ἐν Κερκύρᾳ ὁμωνύμου οἴκου καταγωγῆ, οὐδεμίαν ἔδωκε διασαφήσιν. Δονᾶς ὁ Κερκυραῖος, σύγχρονος τῷ Εὐγενίῳ, γράφει ὅτι μεταξύ τῶν περὶ τῆς γεννήσεως τούτου ἐρίζουσῶν χωρῶν ἦτο ἡ Πελοπόννησος, ἡ Κρήτη, καὶ ἡ Ζάκυνθος. Ἡ Κρήτη καὶ ἡ Πελοπόννησος ἔχουσι μεγαλειτέρα τῆς Κερκύρας ἐπὶ τοῦ Εὐγενίου δικαιώματα, διότι οἱ πρόγονοι αὐτοῦ ἀπὸ τῶν χωρῶν τούτων εἶχον λάβει τὰς συζύγους.

κειωθείς τοῖς φιλογενέσιν Ἑπείρωταις Μαρούτζαις, διωρίσθη τῷ 1742 σχολάρχης τῆς ἐν Ἰωαννίνοις ὑπ' αὐτῶν συστημένης Σχολῆς. Ἐλθὼν ἐνταῦθα ὁ Βούλγαρις ἤρξατο παραδίδων τὰ νέα φιλοσοφήματα τοῦ Λοκίου, Λεῖθνιτίου καὶ Βολφίου, τὰ ὁποῖα ἐκτὸς τοῦ νεωτερισμοῦ ἀνεδεικνυον ἀξιοτιμότερα ἢ εὐγλωττία καὶ πολυμαθία τοῦ ἀνδρός. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐσχολάρχει τοῦ πρώτου ἐν Ἰωαννίνοις σχολείου ὁ Μπαλάνος, ἀνὴρ πολυμαθῆς, πλὴν ἐκ προκαταλείψεως ἀποκρούων πάντα ἐν τῇ φιλοσοφίᾳ νεωτερισμὸν οἱ ὄπαδοί τουτοῦ ἐξωπλίσθησαν κατὰ τῶν μαθημάτων τοῦ Εὐγενίου, ὅστις πρὸς ἀποφυγὴν τῶν σκανδάλων ἀποχωρήσας ἐξ Ἰωαννίνων ἦλθε προσκληθεὶς μὲ μεγαλείτερον μισθὸν εἰς Κοζάνην ⁽¹⁾, καὶ ἐσχολάρχησεν ἐκεῖ (1750).

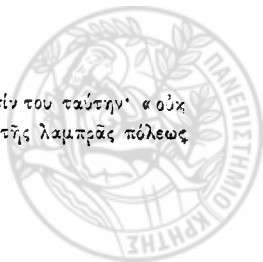
Ἀφῆκεν ὁμως εἰς Ἰωάννινα πρόμαχον τῶν νεωτέρων τῆς φιλοσοφίας μαθημάτων τὸν φίλον καὶ συσπουδαστὴν του Τρύφωνα, ἀνδρα εἰδήμονα τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ τῶν νεωτέρων ἐπιστημῶν ἐγκρατῆ, Ἰωαννίτην ἢ κατ' ἄλλους Μετζόβιτην τὴν πατρίδα· οὗτος ἐδίδασκεν ἰδιαιτέρως εἰς Ἰωάννινα τὰ ἑλληνικὰ καὶ τὴν νεωτέραν φιλοσοφίαν, ἕως οὗ ἀπέθανε τὸ 1786 ἔτος, ἀφείς ἄξιον διάδοχον τῆς παιδείας του Δημήτριον τὸν Βαρδάκκν, ὅστις ὑπῆρξε μετὰ κλέους διδάσκαλος τοῦ Μετζόβου.

Ἀπὸ Ἰωαννίνων καὶ Κοζάνης ἐφημίσθη πάραυτα ὁ Εὐγένιος εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα, ὡς σοφώτατος φιλόλογος· ἐπειδὴ δ' ἐφιλοτιμιεῖτο νὰ ὀμιλῇ καὶ ἀπ' ἄμβωνος μὲ γλαφυρότητα ἀνήκουστον, ὁ τότε πατριάρχης Κύριλλος συστήσας τὴν ἐν τῷ Ἄθωνι σχολὴν τοῦ γένους προσεκάλεσεν ἐν αὐτῇ σχολάρχην τὸν Εὐγένιον. Ὄθεν ἐλθὼν εἰς Κωνσταντινούπολιν (1753) ἐσυμφωνήθη μὲ τὸν ἀνήκουστον τότε διδασκαλικὸν μισθὸν χιλίων γροσίων, καὶ ἐστάλη εἰς Ἄθωνα. Διδάσκαλοι τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης διωρίσθησαν Νεόφυτος ὁ Καυσοκαλυβίτης, καὶ Παναγιώτης ὁ Παλαμᾶς. Πανταχόθεν συνέρρεον ἐκεῖ μαθηταὶ ἔν' ἀκροασθῶσι τοῦ Εὐγενίου καὶ τῶν συνδιδασκόντων. Ὁ Βούλγαρις ἔγραψεν εἰς τὴν πύλην τῆς σχολῆς, κατὰ μίμησιν τοῦ Πλάτωνος, ἐπιγραφὴν ἀνάλογον τῆς χρείας τῶν μαθητῶν·

Γεωμετρήσων εἰσίτω, οὐ κωλύω·

Τῷ μὴ θέλοντι συζυγήσω τὰς θύρας.

(1) Μὲ ἀγανάκτησιν κωμικὴν γράφει ὁ Εὐγένιος τὴν μετάβασιν του ταύτην· «οὐκ ἄντέσχομεν ἀλλ' ὑπεχωρήσαμεν, ὡς ἀπ' ἔππου ἐπ' ὄνου ἀπὸ τῆς λαμπρᾶς πόλεως τῶν Ἰωαννίνων ἐπὶ τὴν μικρὰν μεταβάνας Κοζάνην».

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἐγεννήθη ἡ μεταξὺ τοῦ Εὐγένιου καὶ τοῦ Μπαλάνου γεωμετρικὴ ἔρις· διότι ὁ τελευταῖος ἔμπειρος πολὺ τῆς στοιχειώδους γεωμετρίας ὦν, ἀλλ' ἀγνοῶν τὰ τῆς ὑψηλοτέρας μαθηματικῆς, ἐνόμισεν ὅτι ἔλυσε τὸ περίφημον πρόβλημα *Δύο εὐθειῶν δοθεισῶν δύο μέσας ἀναλόγους εὐρεῖν κατὰ συνεχῆ γεωμετρικὴν ἀναλογία*. Τὴν λύσιν τοῦ προβλήματος ἔστειλεν εἰς τὰς ἀκαδημίας τῆς Εὐρώπης, χωρὶς νὰ κοινολογήσῃ τι εἰς τὸν ἀντίζηλόν του Εὐγένιον. Οἱ μαθηταὶ τοῦ Μπαλάνου Ζερζούλης καὶ Γεώργιος τὴν ἐξέδωκαν διὰ τύπου εἰς Βενετίαν (1754), καὶ ὁ Βούλγαρις λαβὼν εἰς τὸν "Ἀθῶνα τὸ βιβλιάριον ἀπὸ τὸν προσηρημένον Τρύφωνα (1755) δι' ἐπιστολῆς του πρὸς τὸν πέμψαντα ἀνῆρσε τὴν λύσιν μὲ νεανικὴν φιλοτιμίαν σφοδρότερον τοῦ δέοντος (¹).

Ὁ Εὐγένιος μετὰ πενταετῆ ἐν "Ἀθῶνι εὐκαρπὸν διδασκαλίαν ἠναγκάσθη, ἔνεκα δυσαρέστων διενέξεων, ἵνα παραιτηθῆ (²), καὶ μεταβάς εἰς Θεσσαλονίκην ἠσύχαζε. Τῷ 1761 προσκληθεὶς μετέβη εἰς Κωνσταντινούπολιν ὡς διδάσκαλος τῶν ἐπιστημῶν ἐν τῇ μεγάλῃ τοῦ Γένους σχολῇ. Σαμουὴλ Α', ἀνὴρ σοφὸς πλὴν μὴ ἀπηλλαγμένος τῶν κατὰ τῶν νεωτέρων φιλοσοφημάτων προλήψεων, ὡσεὶ ἐμπαίζων τὸν διασημότερον ἐν τῇ Ἀνατολῇ διδάσκαλον αὐτῶν, ὠνόμασε τὸν Εὐγένιον Ῥεφενδάριον τῆς μεγάλης ἐκκλησίας. Ὁργισθεὶς οὗτος ἐπὶ τοιαύτῃ προσβολῇ παρητήθη τῆς διδασκαλίας, καὶ ἀπῆλθεν εἰς Γερμανίαν (³). Ἐν Λειψία διατρίβων προσωκλιώθη τῷ τότε ἐκεῖθεν διερχο-

(¹) Κούμας, ἱστορία τῶν Ἀνθρωπίνων Πράξεων, τόμ. ΙΒ'. 560—64. Τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ἐδημοσίευσεν ὁ υἱὸς τοῦ Μπαλάνου Κοσμᾶς εἰς Ἀντιπελαγόρην ἐν Βιέννῃ 1806.

(²) Οἰκτράν μετὰ τὴν ἀποχώρησιν τοῦ Εὐγένιου παρίστησι τὴν κατάστασιν τῆς Ἀθωνιάδος σχολῆς Ἰώσηπος ὁ Μοισιόδαξ. « Μία βολὴ ὄμματος θλιβερῆ, λέγει, ἐπ' » ἐκείνῃ τῇ πολυκροτουμένη σχολῇ τοῦ "Ἀθῶνος, ἡ συμφορὰ, ἡ ἐρημία τῆς ὁποίας, » ὥστε νὰ ὀμιλήσω τοιουτοτρόπως, ἔτι καὶ νῦν ἀχνίζει ἐνώπιον ἡμῶν. Ποῦ ὁ κλεινὸς » Εὐγένιος; ποῦ ἡ πολυπληθὴς χορεία τῶν μαθητῶν, ἧτις ἐν χαρᾷ τῆς Ἑλλάδος » πάσης συνεκρότει ἕνα Ἑλικῶνα νέον Μουσῶν καὶ μουσοτρόφων; ἐφυγαδεύθη ἐκεῖ- » νος, ἐφυγαδεύθη αὐτή· βροντὴ νεμέσεως ἐπέπεσε καὶ ἐσκόρπισε διδάσκοντας καὶ » διδασκομένους, καὶ ἡ οἰκοδομὴ ἐκείνη, ὑπὲρ τῆς ὁποίας ὁ τσαῦτος θροῦς ἐν τῇ » βασιλευσῆ καὶ ἐν τῇ λοιπῇ Ἑλλάδι, κατήνησεν (οἶμοι!) ἡ κατοικία, ἡ φωλεὰ » τῶν κοράκων! » Ἀπολογία.

(³) Καὶ οὕτω μὲν ὁ Κούμας. Σέργιος δὲ ὁ Μακραῖος ἐν Πατριαρχικῇ Πεντηκονταετηρίδι λέγει, ὅτι ἐν ἔτει 1763 ἀποδημήσας ὁ Εὐγένιος εἰς Κωνσταντινούπολιν διήλθε τὴν Δακίαν, καὶ φιλοφρόνως δεξιωθείς ὑπὸ τῶν ἡγεμόνων μετέβη ὕστερον εἰς Λειψίαν. Ἐνταῦθα δὲ διατρίβοντα ὁ Πατριάρχης Σαμουὴλ ὠνόμασεν αὐτὸν, τιμῆς χάριν,

μένω Ῥώσῳ στρατάρχῃ Θεοδώρῳ Ὀρλώφ, ὅστις εἰς Πετρούπολιν ἐλθὼν συνέστησεν εἰς τὴν αὐτοκρατορίσσαν Αἰκατερίναν τὸν σοφὸν Ζακύνθιον ἱεροδιάκονον. Ἐν Σχξωνίᾳ δὲ διαμένων ὁ Εὐγένιος ἔλαβεν ἐντολὴν τῆς Σεμιράμιδος τῆς Ἄρκτου, ἵνα ἐξελθῆσθε τὸ περὶ Νομοθεσίας σύγγραμμα καὶ μετὰ τοῦτο εἰς Ῥωσσίαν προσκληθῆτε εἰδεξιῶθι εὐμενέστατα. Τὴν 30 Αὐγούστου 1775 ἐχειροτονήθη ἱερεὺς παρὰ τοῦ μητροπολίτου Μόσχας Πλάτωνος, καὶ τὴν 1 Ὀκτωβρίου 1776 προεχειρίσθη ἀρχιεπίσκοπος Σλαβονίου καὶ Χερσῶνος. Τῷ 1787 ἐζήτησεν ὁ Εὐγένιος, ἕνεκα τῆς προβεβηκυίας ἡλικίας, τὴν παραίτησίν του ἢ δ' Αἰκατερίνη δεχθεῖσα ταύτην, προσεκάλεσεν αὐτὸν εἰς Πετρούπολιν, καὶ κατέλεξε μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς Αὐτοκρατορικῆς Ἀκαδημίας. Συναισθανόμενος τὰς δυνάμεις αὐτοῦ ὁσήμεραι ἐξασθενούσας ἀπεσύρθη ἐν 1802 εἰς τὴν μονὴν τοῦ ἁγίου Ἀλεξάνδρου Νεύσκη, καὶ ἐνταῦθα ἐξεδήμησεν εἰς Κύριον τὴν 10 Ἰουνίου 1806, ἐν ἡλικίᾳ ἐννεήκοντα ἐτῶν.

Ὁ Εὐγένιος ἦν ἐκ τῶν πολυμαθεστέρων καὶ πολυγραφωτέρων τοῦ αἰῶνός του. Ἐγίνωσκε τὴν Ἑλληνικὴν, Λατινικὴν, Γερμανικὴν, Ἰταλικὴν, Γαλλικὴν, Ἑβραϊκὴν, Καλδαϊκὴν, Τουρκικὴν, Ἀραβικὴν, καὶ Ῥωσικὴν διάλεκτον. Πανδαήμων καὶ χαλκέντερος συγγραφεὺς, πρόμαχος τῆς ὀρθοδοξίας λαμπρὸς, τὰ μέγιστα συνετέλεσεν εἰς μετάδοσιν τῆς νεωτέρας φιλοσοφίας ἐν τῷ ἡμετέρῳ ἔθνει. Πολλοὶ ἐπαξίως ἔπλεξαν τὸν στέφανον τῆς σοφίας αὐτοῦ, ὡς Νικόλαος ὁ Μαυρομμάτης, Κ. Κούμας, Γεώργιος ὁ Αἰνιάν, Παῦλος Καλλιγᾶς, Βρετὸς, καὶ ἄλλοι, ἡμεῖς δὲ ἀπλῶς τὰ κατὰ τὸν βίον αὐτοῦ ἀνθολογήσαντες, δὲν δυνάμεθα γὰ ἐκταθῶμεν κρίνοντες καὶ ἐκ τῶν συγγραμμάτων τὸν ἄνδρα.

Συγγράμματα.

— Ὁρθόδοξος ὁμολογία σχεδιασθεῖσα παρὰ τοῦ σφολογιωτάτου ἱεροδιακόνου κυρίου Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρεως. (ἐξεδόθη ἐν Ἀμστελοδάμῳ τῷ 1767 ὑπὸ Ἰωάννου Πρίγκου τοῦ ἐκ Ζαγαρᾶς τῆς Θεσσαλομαγνησίας μετ' ἄλλων).

— Ἡ Λογικὴ, ἐκ παλαιῶν τε καὶ νεωτέρων συνεργασθεῖσα ὑπὸ Εὐγενίου διακόνου τοῦ Βουλγάρεως ἤς προτέτακται ἀφήγησις προσισοδιώδης περὶ ἀρχῆς καὶ προόδου τῆς κατὰ τὴν Φιλοσοφίαν ἐναστάσεως, καὶ προδιατριβαὶ τέσσαρες εἰσαγωγικαὶ εἰς ἅπασαν ἐν γένει τὴν φιλοσοφίαν προτελεστικαί. Ἐκδοθεῖσα σπουδῆ τε καὶ φιλοτίμῳ δαπάνῃ τοῦ ἐλλογιμωτάτου καὶ ἐξοχωτάτου ἐν ἱατροφιλοσόφοις κυρίου Θωμᾶ Μανδακάσου τοῦ ἐκ Καστορίας. Ἐν Λειψία α ψ ξ ς'. 8. σελ. 586. (προσφωνεῖται τῷ Γρηγορίῳ Γκίκα ἡγεμόνι Μολδοβλαχίας).

ῤεφενδάριον καὶ παλατῖνον τοῦ Ἀποστολικοῦ καὶ Οἴκου μενικόυ θρόνου.

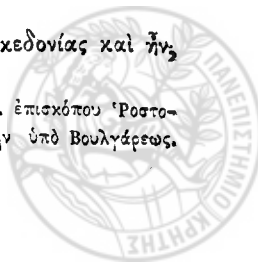
- Ὡδὴ τῷ Ποτεμκίνῳ. Ἐν Μόσχᾳ 4775.
 - Γεωργικὰ Βιργιλίου. Ἐν Πετρούπολει 4786.
 - Αἰνεῖας Βιργιλίου. Ἐν Πετρούπολει 4794—2.
 - Ἀδὰμ Ζορνικαβίου περὶ τῆς ἐμπορεύσεως τοῦ ἁγίου πνεύματος. Ἐν Πετρούπολει 4797.
 - Τελετουργία ἱερά. Ἐν Πετρούπολει 4799.
 - Αἱ καθ' Ὅμηρον ἀρχαιότητες, καὶ αἱ Κερκυραϊκαὶ ἀρχαιολογίαι. Ἐν Μόσχᾳ 4804.
 - Διεγερτικὰ Βολταίρου δύο.
 - Λόγος περὶ τοῦ τέλους καὶ σκοποῦ τῶν συνετιωτάτων διατάξεων τῆς εὐτοκρατορίσεως Αἰκατερίνης.
 - Λόγος περὶ τῶν προτροπῶν τῶν ἐν πρώτοις ἀναπειθουσῶν τὸν ἄνθρωπον ἀναλαβεῖν τὸ τοῦ δικάζειν ὑπόβρυγμα.
 - Λόγος ἐκφωνηθεὶς κατὰ τὴν ἑορτάσιμον καὶ ἐπώνυμον ἡμέραν τῆς Αἰκατερίνης Β'. (1).
 - Ποιήματα Βασιλείου τοῦ Πετρόβ.
 - Λογικὴ καὶ Μεταφυσικὴ Δουχάμελ.
 - Λογικὴ Πουρχοτίου.
 - Φυσικὴ Φρεδερίκου Βουκερέρου.
 - Ἀριθμητικὴ καὶ Γεωμετρία Βολφίου.
 - Φορτουνάτου τοῦ ἐκ Βριξίας περὶ συστήματος τοῦ παντός.
 - Ἐπιστολαὶ Δεκλέρκιου πρὸς τοὺς τέσσαρας πατριάρχας τῆς Ἀνατολῆς, πρὸς Δημήτριον ἀρχιεπίσκοπον Νοβογροδίας καὶ πρὸς Εὐγένιον σχολαρχοῦντα ἐν Ἀθῶνι (εἰς τὸ χειρόγραφον τῶν μεταφράσεων τούτων ἐπισυνάπτεται καὶ ἡ πρὸς Δεκλέρκιον ἀπάντησις τοῦ Εὐγενίου) (2).
 - Σπαρτίον ἔντριτον. Ἐν Λειψία 4804.
 - Στοιχεῖα Γεωμετρίας Τακουετίου. Ἐν Βιέννῃ 4805.
 - Εἰσαγωγὴ εἰς τὴν φιλοσοφίαν Γραβεζάνδου. Ἐν Μόσχᾳ 4805.
 - Στοιχεῖα Μεταφυσικῆς Γενουησιού. Ἐν Βιέννῃ 4806.
- Ἐκτὸς τούτων ὁ Εὐγένιος ἐξέδωκε—Ἰωσήφ Βρυεννίου τὰ εὐρεθέντα. Ἐν Λειψία 4768—Θεοδωρήτου Κύρου τὰ σωζόμενα. Ἐν Χάλλῃ 4768—Βρυεννίου τὰ παραλειπόμενα.
- Εἰς τὸν Βουλγαριν ἀποδίδονται καὶ τὰ ἐξῆς—Ἱερὸν τῆς δόξης—Μετάφρασις λόγου τοῦ παπᾶ Χαρισισαίου—Ὀβολταίρου ἐπιστολὴ πρὸς Αἰκατερίναν, μεταφρασμένη διὰ στίχων ἰαμβρικών—Ἰωάννου Πλουχόφ βουλευτοῦ ἐν τῇ ἡγεμονίᾳ τοῦ Ὀλοστέιν περὶ τοῦ παρόντος πολέμου (μετάφρασις διὰ στίχων).

Βησσαρίων ὁ ἐκ Ῥαψάνης.

Ἐγεννήθη περὶ τὸ ἔτος 1738 ἐν Ῥαψάνῃ τῆς Μακεδονίας καὶ ἦν,

(1) Οἱ τρεῖς λόγοι οὗτοι ἐκφωνηθέντες ῥωσιστὶ ὑπὸ Σιμουήλ ἐπισκόπου Ῥοστούβιου μετεφράσθησαν λατινιστὶ, ἐκ δὲ ταύτης εἰς τὴν ἑλληνικὴν ὑπὸ Βουλγάρους.

(2) Ζαβίρας, βίος Βουλγάρους.

κατὰ Ζαβίραν, αὐτάδελφος τοῦ περιφήμου μελωδοῦ Ἀναστασίου τοῦ πολλὰ ἄσματα εἰς ἴδιον μέλος ποιήσαντος. Ἐν τοῖς λαϊκοῖς ὠνομάζετο Βασίλειος καὶ ἐμαθήτευσε κατὰ πρῶτον ἐν Ἰωαννίνοις εἰς τὴν σχολὴν τοῦ Μαρούτζη παρ' Εὐγενίῳ Βουλγάρει, ὕστερον δὲ καὶ ἐν τῇ Ἀθωνιάδι ἀκαδημίᾳ, ὅθεν μετὰ τοῦ διδασκάλου του Εὐγενίου συναπῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ἐνταῦθα διήκουσε τὰ λοιπὰ τῶν μαθημάτων καὶ μετ' ὀλίγον ἐχρημάτισε διδάσκαλος τῶν ἀδελφῶν καὶ υἱῶν τοῦ μεγάλου λογοθέτου Ἀλεξάνδρου. Ἐκ Βυζαντίου ἐπανεληθὼν εἰς Ἀθῶνα ἐνεδύθη τὸ μοναχικὸν σχῆμα καὶ μετωνομάσθη Βησσαρίων. Ἠγωνίσθη μεγάλως κατὰ τῆς τότε φανείσης αἰρέσεως τῶν κολλυβιστῶν, κατὰ τῶν ὁποίων καὶ συνέγραψε τὸ φερόμενον συγγραμμάτιον *Περὶ Μνημοσύων*, ὅπερ σώζεται ἐν χειρογράφῳ εἰς τὴν σκήτην τῆς ἁγίας Ἀννης, καὶ ἐν τῇ νέᾳ λεγομένῃ σκῆτι τοῦ ἁγίου Παύλου, ἔνθα ἐμόναζε.

Ἐπειδὴ δ' ἐν ἔτει 1776 ἐτάραττον τὴν ἐκκλησίαν ἐν τε Ἀθῶνι καὶ Θεσσαλονίκῃ οἱ κολλυβιστᾶδες, ὁ Βησσαρίων ἀπῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐκ προσώπου τῶν τὰ ὀρθὰ φρονούντων, καὶ παραστάς εἰς τὴν ἱερὰν σύνοδον ἐξέθηκε τὰ δόγματα τῶν ταραξιῶν ὅθεν σύνοδος συγκροτηθεῖσα ἐπὶ Σωφρονίου, συνεδριάζοντος καὶ τοῦ Ἱεροσολύμων Ἀβραμίου, καὶ εἴκοσιν ἀρχιερέων καὶ πολλῶν ἱερέων καὶ κληρικῶν, ἐξέδοτο τὸν κατὰ τῶν κολλυβιστῶν ὅρον, ὑποβάλλουσα ἀναθέματι τοῖς φρονούντας τὰ ἐναντία. Ἡ συνοδικὴ ἀπόφασις σταλεῖσα εἰς Ἀθῶνα διὰ τοῦ Βησσαριωνος ἀνεγνώσθη εἰς ὅλα τὰ μοναστήρια καὶ τὰς σκήτας διὰ τοῦ τότε ἐν Ἀθῶνι ἡσυχάζοντος Κυρίλλου πρώην οἰκουμενικοῦ πατριάρχου, καὶ ὕστερον εἰς Θεσσαλονίκην, Χίον, καὶ ἄλλας ἐπαρχίας, ἐν αἷς εἶχεν ἀναφανῆ ἢ περὶ κολλυβίων συζητήσεις.

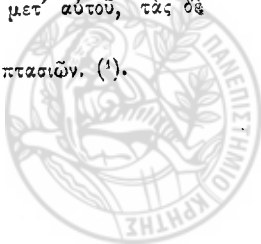
Περὶ τὸ ἔτος 1790 ὁ Βησσαρίων ἔγραψε πρὸς τὸν ἐλλόγιμον ἐπίσκοπον Πλαταμῶνος Διονύσιον ἐπιστολὴν Περὶ τοῦ πῶς δεῖ ἀρχιερατεύειν, ἐν ἣ διὰ πολλῶν μαρτυριῶν τῆς γραφῆς καὶ τῶν ἱερῶν πατέρων διακρίνονται ῥεῖ ἀληθεῖς ἱερεῖς τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τῶν νόθων.

Ὁ Βησσαρίων ἠκολούθησε τὰ ἔχνη τῆς ἀκριβεστεράς μοναστικῆς πολιτείας καὶ μόνος τὰς κυριακὰς καὶ μεγάλας ἑορτὰς ἀπῆρχετο εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ συνανεστρέφετο πρὸς τοὺς θέλοντας ἵνα λαλήσωσι μετ' αὐτοῦ, τὰς δὲ λοιπὰς ἡμέρας τῆς ἐβδομάδος ἐμόναζεν ἐν ἡσυχίᾳ.

Συνέγραψεν ἐκτὸς τοῦ περὶ Μνημοσύων, καὶ περὶ Ὀπτασιῶν. (1).

Ἀπεβίωσε περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρόντος αἰῶνος.

(1) Ζαβίρας.

Παναγιώτης Παλαμαῖς (¹).

Ἐγεννήθη ἐν Μεσολογγίῳ περὶ τὸ 1722 καὶ ἐπαιδεύθη ἐν τῇ πατρίδι τὰ ἐγκύκλια, διακούσας ὕστερον τῶν ἐν Ἰωαννίνοις διδασκάλων, καὶ Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρεως· μεταβὰς δ' εἰς Κωνσταντινούπολιν πρὸς τελειοτέραν παιδευσιν, διωρίσθη μετ' ὀλίγον καθηγητὴς τῶν Ἑλληνικῶν εἰς τὴν Ἀθωνιάδα σχολὴν· μετὰ δὲ τὴν ἐκεῖθεν ἀπέλευσιν Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρεως παραιτηθεὶς καὶ ὁ Παλαμαῖς, ἦλθε περὶ τὸ 1760 εἰς Μεσολόγγιον, καὶ οἱ φιλόμουσοι κάτοικοι τῆς εὐάνδρου ταύτης πόλεως διώρισαν σχολάρχην τῆς κοινოსυντηρήτου σχολῆς αὐτῶν τὸν Παναγιώτην, ὅστις ἀδιαλείπτως μέχρι τοῦ 1800 παρέμεινε διδάσκων. Ἐν τῷ μεταξῷ, ἐπελθούσης τῆς ῥωσσικῆ συνδαυλίσει διενεργηθείσης ἐν Πελοποννήσῳ καὶ Στερεᾷ ἐπαναστάσεως, ὑπέστη μετὰ τῶν ἄλλων καὶ τὸ Μεσολόγγιον τ' ἀποτελέσματα τῆς βαρβάρου τῶν Ἀλβανῶν ἐπιδρομῆς· ὁ Παλαμαῖς τότε μετ' ἄλλων τῆς Αἰτωλίας προκρίτων φεύγων τὴν μουσουλμανικὴν θηριωδίαν προσέφυγεν εἰς Ζάκυνθον· καὶ οὕτως ἡ ἐν Μεσολογγίῳ σχολὴ ἐχαλαρώθη ἀπὸ τοῦ 1770 — 73, ὅτ' ἐπαναστρέψαντος τούτου ἤρχισεν ἀναθάλλουσα.

Ἐπὶ τεσσαρακονταετίαν σχολαρχήσας ὁ Παλαμαῖς, ἀπεχώρησεν ἕνεκα γῆρατος ἐν ἔτει 1800, διαδεχθεὶς ὑπὸ τοῦ υἱοῦ του Γρηγορίου, καὶ τῷ 1802 ἀπεβίωσεν ὑπερογδοηκονταέτης.

Ἐν Ἰνδικῇ μαθὼν τὸν θάνατον τοῦ Παλαμαῖ ὁ μαθητὴς του Δημήτριος ὁ Γαλανὸς γράφει πρὸς Γρηγόριον τὸν Σίφνιον. « ὦ! πάλιν » ἡ γλυκίων τῆς πρώτης δευτέρα σου ἐπιστολὴ καὶ τοῦτο τὸ πικρὸν » εἶχε καὶ δακέθυμον, τὴν ἀποβίωσιν τοῦ ἀρίστου τῶν ἐμῶν διδασκάλων Παναγιώτου τοῦ Παλαμαῖ. ὦ Παλαμαῖ! οὐδ' ὅλως στήσαι τὸν πόνον οἶός τ' εἰμι, καίτοι παραινῶν πατρικῶς ἀποτρέπεις με τοῦτο. Ἄλλὰ μή μοι ἐγὼ μόνος στένω; καὶ αὐτὴ ἡ γραμματικὴ Μοῦσα στένει, καὶ δάκρυα χέει, ἀπολέσασα ἐν ἔτεσί που εἴκοσι τρεῖς κορυφαίους ὀπαδοὺς καὶ συναρμοστάς, τὸν ἐν Δακίᾳ Νεόφυτον, ὃς ἀπόδειξεν αὐτὴν Νέαν Ἑλλάδα, τὸν ἐν Πάτμῳ Δανιὴλ, τὸ καύχημα τῶν Κυκλάδων Νήσων, καὶ τὸν ἐν Αἰτωλίᾳ Πα-

(¹) Ἐκαλεῖτο Παλαμάρης τὸ πρότερον, εἶτα δὲ πρὸς θαυμάστωσιν τῆς ἐκ τοῦ ἀγίου Γρηγορίου δῆθεν Παλαμαῖ καταγωγῆς μετεποίησεν οὕτως ὁ Παναγιώτης τὸ οἰκογενειακὸν ὄνομα. Ἡ οἰκογένεια τούτου οὐχὶ ἐκ Θεσσαλίας, ἀλλ' ἐκ Δωρίδος κατελθούσα περὶ τὰς φερέας τῆς III' ἑκατονταετηρίδος κατόκησεν εἰς Μεσολόγγιον.

» λαμᾶν, τὸ θαῦμα τῆς Ἑλλάδος πάσης. Ἄλλὰ ταῦτα μὲν ἔστων
 » σπονδαὶ καὶ χοαὶ καὶ λοιβὴ τοῖς μακαρίοις ἐκεῖνοις ἀνδράσι ».

Ὁ Παλαμᾶς κατέλιπε διάφορα συγγράμματα, ἄγνωστον εἰς τίνος περιελ-
 θόντα χεῖρας, ἢ τὸ πιθανώτερον καταστραφέντα κατὰ τὴν πολιορκίαν τοῦ
 Μεσολογγίου. Πέντε δ' ἐπιστολὰς αὐτοῦ ἐξ αὐτοφίας γινώσκομεν, ἐξ ὧν ἡ μὲν
 ὑπὸ Π. Ἀραβαντινοῦ δημοσιευθεῖσα (*) ἀποτείνεται εἰς Εὐγένειον τὸν Βούλ-
 γαριν, αἱ δ' ἕτεραι τέσσαρες εὑρῆνται ἀνέκδοτοι παρὰ Σ. Οἰκονόμῳ καὶ ἐπιστέλ-
 λονται πρὸς Ἀναστάσιον τὸν Πάριον, Ἰωάννην Τρικοῦπην, πατριάρχην Προ-
 κόπιον, καὶ τὸν διδάσκαλον Κωνσταντῖνον Καραπάνον. Ὁ Παναγιώτης ἐπεμελήθη
 τὴν ἐν Βενετίᾳ τῷ 1758 ἐκδοσιν τῆς Γραμματικῆς Θεοδώρου τοῦ Γαζῆ.

Πολλοὶ καὶ διάφοροι τῶν μαθητῶν τοῦ Παλαμᾶ ἐπὶ παιδείᾳ διέ-
 πρεψαν, καὶ ἐπιτυχῶς ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εἰς διάφορα τῆς Ἑλλάδος μέρη
 ἐδίδαξαν.

Τούτων προεξάρχει Δημήτριος ὁ Γαλανός, ὑπὸ δὲ τοῦ Κ. Ἀραβαν-
 τиноῦ ἀπαριθμοῦνται καὶ οἱ ἑξῆς:

1) Γεράσιμος Γουλιμῆς Μεσολογγίτης χρηματίσας περὶ τὸ 1765
 ἑλληνοδιδάσκαλος εἰς Κωνσταντινούπολιν.

2) Φραγκούλης Γουλιμῆς ὁ τοῦ Γερασίμου ἀψάδελφος, ἐν τῇ αὐτῇ
 πόλει καὶ ἐποχῇ διδάξας τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν.

3) Ἀνδρέας Κωνσταντῖνου Καλογεράς, ὅστις τελειόφοιτος μεταβάς
 εἰς Ἰταλίαν, ἐπέστρεψεν εἰς τὴν πατρίδα του, τὸ Μεσολόγγιον, περὶ
 τὸ 1764. Διακεκριμένος ἰατροφιλόσοφος καὶ διαφόρων Εὐρωπαϊκῶν
 γλωσσῶν κάτοχος.

4) Παῦλος Σιδέρης, σύγχρονος τοῦ ῥηθέντος Καλογερά καὶ συνά-
 δελφος, ὅστις μεταβάς εἰς Κωνσταντινούπολιν διεβίωσεν ἐκεῖ εὐδοκί-
 μως ἐξασκῶν τὴν ἰατρικὴν τέχνην.

5) Ἀναστάσιος Γουλιμῆς, πρῶτος ἐξάδελφος τῶν δύο ἀνωτέρων,
 κάτοχος οὐ τῆς τυχούσης ἑλληνικῆς παιδείας, καὶ προϊστάμενος τῶν
 κοινῶν μετὰ τοῦ ῥηθέντος Καλογερά.

6) Δημήτριος Ῥαζῆς, ἰατροφιλόσοφος καὶ γλωσσομαθῆς, ὅστις ἀπο-
 δημήσας ἐκ Μεσολογγίου διεβίωσεν εἰς Κωνσταντινούπολιν μετερχό-
 μενος τὴν τέχνην του, καὶ χρηματίσας ἰατρὸς τοῦ ἀρχιναύαρχου.

7) Κωνσταντῖνος Ῥαζικότζικας, ἰατροφιλόσοφος καὶ οὗτος, ἐξα-
 σκήσας φιλανθρώπως τὴν τέχνην του εἰς Μεσολόγγιον καὶ Αἰτωλικὸν
 ἀπὸ τοῦ 1790—1815.

8) Ἀναστάσιος Παπάζογλους, ἰατρὸς ἐξασκήσας εὐδοκίμῳς τὴν

(*) Πανδώρα, φυλ. 399.

ἐπιστήμην ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ ἐπανακάμψας εἰς τὴν πατρίδα του, τὸ Μεσολόγγιον, μετῆρχετο ἐκεῖσε τὴν τέχνην του μέχρι τοῦ 1821.

9) Παπα-Πέτρος ἐκ Φθιώτιδος, ὅστις τελειόφοιτος τῆς Παλαμιαίας σχολῆς ἐχρημάτισεν ἐλληνοδιδάσκαλος εἰς Ἀγρίνιον μέχρι τῆς ἐλληνικῆς ἐπαναστάσεως.

10) Χρῦσανθος μοναχὸς Πελοποννήσιος, διδάζας ἐν τῇ νήσῳ τῶν Κυθήρων.

11) Ἀναγνώστης Ἰθακήσιος, ὁ ἐπὶ πολλὰ ἔτη διδάζας τὰ γραμματικὰ ἐν τῇ πόλει τῆς Ἰθάκης.

12) Παΐσιος μοναχὸς, σύγχρονος συμμαθητῆς ἅμα δὲ καὶ διδάσκαλος τοῦ συμπατριώτου του Ἀναγνώστου.

13) Κωνσταντῖνος Καλογεῤῃς, υἱὸς τοῦ προμνησθέντος Ἀνδρέου, καὶ ἐφάμιλλος τῇ τέχνῃ καὶ τῇ ἀρετῇ τοῦ πατρὸς, διέπρεψεν ἐν Κωνσταντινουπόλει μεταξὺ τῶν τότε ἰατροφιλοσόφων ὁμογενῶν, χρηματίσας καὶ ἰατρὸς τοῦ σουλτάνου Σελίμ· ἀπέβίωσε δ' ἐκεῖσε τῷ 1821.

14) Χαράλαμπος Καρμπούνης διδάσκαλος τῶν ἐλληνικῶν γραμμάτων ἐν Βυζαντίῳ μέχρι τοῦ 1815· γόνος καὶ οὗτος τοῦ Μεσολογγίου.

15) Φραγκούλης Καρμπούνης ἐξάδελφος τοῦ Χαράλαμπος διδάσκαλος καὶ οὗτος ἐν Κωνσταντινουπόλει μέχρι τοῦ 1818.

16) Νικόλαος Καρμπούνης, αὐτάδελφος τοῦ Φραγκούλη καὶ ἐφάμιλλος ὁμότεχος ἐν Κωνσταντινουπόλει μέχρι τοῦ 1820.

17) Κωνσταντῖνος Ψωμάκης, ἄριστος φιλόλογος καὶ γλωσσομαθῆς, διδάζας εὐρωπαϊκὰς γλώσσας τὸ πρῶτον εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ μετὰ ταῦτα εἰς Βουκουρέστιον· οὗτος μετέφρασεν εἰς τὴν Ἑλλάδα φωνὴν τὸν Βροῦτον καὶ Κάσσιον, καὶ συνειργάσθη εἰς τὴν σύνταξιν τῆς Κιβωτοῦ.

18) Βασίλειος Ψωμάκης, νεώτερος τοῦ Κωνσταντῖνου αὐτάδελφος διδασκαλεύσας μέχρι τοῦ 1820 εἰς Βυζάντιον.

19) Εὐστάθιος Παλαμᾶς, ἀνεψιὸς τοῦ Παναγιώτου· διδάζας ἐν τῇ βασιλευούσῃ μέχρι τοῦ 1821, ἤλθεν εἶτα εἰς Ἑλλάδα καὶ ἔζησε μέχρι τοῦ 1828 διδάσκων εἰς τὴν νῆσον Κάλαμον.

20) Δημήτριος Οἰκονομόπουλος, ὁ ἐπιλεγόμενος Βενδραμῆς, ὅστις κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς 10^{ῆς} ἑκατονταετηρίδος διδάσκων εἰς Κωνσταντινούπολιν προσεκλήθη εἰς τὴν σχολαρχίαν τῆς Ἄρτης, ἣν καὶ διετήρησεν ἐπαξίως μέχρι τοῦ 1820· ἐπὶ δὲ τῇ κατὰστροφῇ τῆς πατρίδος

του, Μεσολογγίου, ἀπολέσας τὰ πάντα καὶ τὸν μονογενῆ καὶ ἄριστόν υἱόν του προσέφυγε μετὰ τῆς συμβίας καὶ τῆς κόρης του εἰς τὴν νῆσον τῶν Παξῶν, ὅπου ἰδιωτεύων ἐδίδασκε τὴν Ἑλληνικὴν καὶ Γαλλικὴν γλῶσσαν μέχρι τοῦ 1828, καὶ τότε ἔπανακάμψας εἰς Μεσολόγγιον ἔζησε θεαρέστως μέχρι τοῦ 1840.

21) Κωνσταντῖνος Καρχαπᾶνος, ἀπὸ Ζάβιτσας, κώμης τῆς Ἀκαρνανίας, ὅστις περὶ τὰ τέλη τοῦ 11^{οῦ} αἰῶνος χρηματίσας διδάσκαλος ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ἔπανακάμψας εἰς τὴν πατρίδα του κατέστη διδάσκαλος τῆς Ἑλληνικῆς ἐν τῇ κωμοπόλει τῆς Κατούνας· μετὰ ταῦτ' ἀποκατέστη εἰς Ἀγρίνιον (1821), καὶ κατὰ τὸ 1826 πανοικί μετοικήσας εἰς Ἡπειρον, ἐδίδασκε τὴν Ἑλληνικὴν εἰς Πρέβεζαν καὶ Ἄρταν, ὅπου καὶ ἀπεβίωσε πλήρης ἡμερῶν τῷ 1840.

22) Φῶτος Καρχαπᾶνος αὐτάδελφος νεώτερος τοῦ προλεχθέντος, ἑλληνοδιδάσκαλος εἰς Βόνιτζαν μέχρι τοῦ 1821· διωρίσθη ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως διοικητῆς Νάξου, καὶ ἐνταῦθα ἀπεβίωσε τῷ 1825.

23) Γαλάνης Σκλαμπάνης Ἀκαρναν, διαδεχθεὶς τὴν διδασκαλικὴν θέσιν τοῦ ρηθέντος Κωνσταντῖνου Καρχαπᾶνου εἰς Κατῶναν μετὰ τὴν ἀποχώρησιν αὐτοῦ.

24) Σταματέλλος Σκλαμπάνης ὁ τοῦ Γαλάνη αὐτάδελφος, ἀποβιώσας εἰς Ἀγίαν Μαύραν κατὰ τὸ 1825, δημοσίᾳ διδάσκων ἐπὶ πολυετίαν αὐτόσε.

25) Νικόλαος Μαυρομμάτης ἐκ Κατούνης τῆς Ἀκαρνανίας, ὁ διάσημος ἑλληνιστῆς καὶ ἰατροφιλόσοφος, περὶ οὗ ἐν τοῖς ἐπομένοις.

26) Ἀθανάσιος Μᾶνος ἐκ Πρεβέζης διαρκῶς ἐν τῇ πατρίδι διδάξας μέχρι τοῦ θανάτου αὐτοῦ (1834).

27) Βενέδικτος Μαυρογιάννης ἱερομόναχος Πάργιος, πολυετῶς σχολάρχης εἰς Πάτρας μέχρι τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως.

28) Βενιαμὴν μοναχὸς, Πελοποννήσιος διδάξας ἐν Σπάρτῃ μέχρι τοῦ 1824.

29) Ἀλέξιος Τσιμπουράκης, διδάξας εἰς Πάτρας καὶ εἶτα εἰς Καλάβρυτα καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Πελοποννήσου μέχρι τοῦ 1821· ἐξελέχθη πληρεξούσιος τῆς ἐν Ἐπιδαύρῳ Α' Ἐθνοσυνελεύσεως, καὶ ἐχρημάτισε μέλος τῆς ἐπιτροπῆς ἐπὶ τοῦ συντάγματος, ἀπέθανε δὲ τὰ κοινὰ τελῶν μεσοῦντος τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος (1).

30) Βενέδικτος ἱερομόναχος ὁ ἐκ Λάμαρης, διδάξας εὐδοκίμως ἐν

(1) Ἀλήθεια, ἀριθ. 292, σελ. 4.

Κωνσταντινουπόλει, Κραθασαρά, Πρεβέζη, Ἄρτη, μέχρι τοῦ 1842, ὅτε μεταβάς εἰς Ἰωάννινα διήγεν ἰδιωτεύων καὶ κηρύττων ἀπ' ἄμβωνος συνεχῶς, ὅπου καὶ ἀπεβίωσε πλήρης ἡμερῶν κατὰ τὸ 1850.

31) Ἰωάννης Παλαμαῆς, υἱὸς τοῦ Παναγιώτου πρωτότοκος, ὅστις τελειόφοιτος γενόμενος προσεκλήθη περὶ τὰ τέλη τοῦ 11^{οῦ} αἰῶνος εἰς τὴν σχολαρχίαν τῶν Ἀθηνῶν, κατὰ δὲ τὸ 1808 μεταβάς εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐσχολάρχησεν ἐκεῖ μέχρι τοῦ 1812, καὶ πάλιν κατελθὼν εἰς Ἀθήνας ἐπανελάβε τὴν πρωτίστην θέσιν διαμείνας μέχρι τοῦ 1821. Μεταβάς δ' εἰς Ὀδησσὸν κατέστη δημόσιος διδάσκαλος καὶ κατὰ τὸ 1828 ἀναχωρήσας γέρον ἤδη, ἐξῆσεν ἰδιωτεύων ἐν τῇ πατρίδι του μέχρι τοῦ 1840. Τούτου υἱὸς ἐστὶν ὁ νῦν ἐν Μεσολογγίῳ καθηγητὴς Δημήτριος.

32) Γρηγόριος Παλαμαῆς, δευτερότοκος υἱὸς τοῦ Παναγιώτου, ὅστις κατὰ τὸ 1800 διαδεχθεὶς τὴν σχολαρχίαν τῆς Παλαμιαίας σχολῆς διετήρησεν αὐτὴν ἐθνωφελῶς καὶ εὐκλεῶς μέχρι τοῦ 1821, ἀποβιώσας ἐν ἀκαίᾳ ἡλικίᾳ τῷ 1824.

Πρὸς τούτοις καταλέγομεν καὶ τοὺς ἐξῆς παραλειπομένους ἐν τῇ ἀπαριθμῆσει τοῦ Κ. Ἀραβαντινοῦ.

33) Τσετζόνης ἐκ Κατούνης τῆς Ἀκαρνανίας, εὐκλεῶς διδάξας εἰς Βουκουρέστιον καὶ ἄλλα μέρη, συγγραφεὺς πολυτόμου ἱστορίας.

34) Κωνσταντῖνος Χαροκόπος ἐξ Ἀγγελοκάστρου διδάξας ἐν Βραχχωρίῳ καὶ Βονιτζῆ, καὶ τῷ 1807 ἐν Τυρνάβῳ ἀποβιώσας.

35) Κύριλλος ἱερομόναχος ἐκ Δουνίστης τοῦ Βάλτου.

36) Σπυρίδων Κίρκος ἐκ Ναυπάκτου, διδάξας ἐν Αἰτωλίᾳ, καὶ τῷ 1820 ἐν Πάτραις ἀποβιώσας.

37) Χρῦσανθος ὁ Ἀκαρνάν, ἱερομόναχος ἀσκητεύσας ἐν Ἀθωνι.

38) Ἀνθίας ὁ Ἀκαρνάν, συμμονάσας τῷ Χρυσάνθῳ.

39) Πέτρος Βαρίδης Αἰτωλὸς, διδάξας ἐν Δωρίδι, καὶ ὑπὸ τῶν Τούρκων φονευθεὶς ἐν Ἀμφίσσῃ τῷ 1809.

40) Σίμος ὁ Ἠπειρώτης, εὐδοκίμως διδάξας ἐν Γαλαξειδίῳ καὶ Ἀμφίσσῃ μέχρι τοῦ 1821.

41) Ἰωάννης Κάρμας ἐκ Δωρίδος, διδάξας καὶ οὗτος ἐν Γαλαξειδίῳ.

42) Νικόλαος ἐκ Ζακύνθου διδασκαλεύσας ἐν Πρεβέζῃ, Λευκάδι, καὶ Ἰθάκῃ.

43) Δημήτριος ἐκ Γραμμένου τῆς Ἠπείρου διδάξας ἐν Βάλτῳ καὶ Ἠπείρῳ.

- 44) Κωνσταντίνος Φράγκος ἐκ Δελφῶν διδασκαλεύσας ἐν Λεβαδείᾳ.
 45) Ἄνθιμος ἐκ Σαλόνων διδάξας ἐν Πελοποννήσῳ.
 46) Νικόλαος Καβρίκας ἐκ Γαλαξειδίου διδάξας ἐν Τεργέστῃ καὶ εἶτα ἐν Βουκουρεστίῳ, καὶ Σμύρνῃ, ἐνθ' ἀπεβίωσε τῷ 1813.
 47) Εὐθύμιος Ῥουμελιώτης διδάξας ἐν Βοστίτῃ, καὶ ὕστερον ἐν Πάτραις.

48—51). Κωνσταντίνος καὶ Δῆμος οἱ Ζαβερδινοὶ, Ἰωάννης ὁ Κραβαρίτης, καὶ Νικόλαος ὁ Αἰτωλός.

Γρηγορίου δὲ τοῦ Παλαμᾶ ἀπαριθμοῦνται οἱ ἐξῆς μαθηταί:

1) Ἀναστάσιος Μπεκιάρης Μεσολογγίτης, διδασκαλεύσας ἐν τῇ κωμοπόλει τῶν Καλαβρυτῶν ἀπὸ τοῦ 1808—12, ὅτε καὶ ἀπεβίωσε.
 2) Εὐστάθιος Ἀνδρέου Καλογεράς, ὅστις ἀπὸ τοῦ 1810 μέχρι τοῦ 1821 διέτριψεν εἰς Ἰωάννινα ὡς διδάσκαλος τοῦ Σαλῆκ Πασᾶ, τελευταίου υἱοῦ τοῦ Ἀλήπασα.

3) Δημήτριος Καψάλης, σύγχρονος τοῦ Εὐσταθίου, διδάσκαλος καὶ οὗτος χρηματίσας, κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν τοῦ Ἰσμαήλ μόνου υἱοῦ τοῦ Βελῆ Πασᾶ.

4) Τριαντάφυλλος Σποντιῆς, γλωσσομαθῆς καὶ ἄριστος ἑλληνιστής, χρηματίσας διδάσκαλος ἐν Ἑλλάδι.

5) Παντολέων Βάλβης ἱερεὺς, διδάσκαλος ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀπὸ 1813—21.

6) Χρῆστος Μπεκαούζης ἱερεὺς, σύγχρονος τοῦ Παντολέοντος, καὶ διδάσκαλος ἐν Βυζαντίῳ.

7) Ἰωάννης Δημητρίου διδασκαλεύσας ἀπὸ τοῦ 1810—25 εἰς τὴν πατρίδα του, τὸ Αἰτωλικόν.

8) Κωνσταντίνος Κοκκινόμυτης συμπατριώτης τοῦ Δημητρίου, καὶ σύγχρονος διδάσκαλος ἐν τῷ Αἰτωλικῷ.

9) Κωνσταντίνος Νίκα Μανίκας, χρηματίσας ἑλληνοδιδάσκαλος εἰς Πάτρας μέχρι τοῦ 1817.

10) Ζαφείριος Βάλβης, πολλάκις πρωθυπουργήσας, ἀνεψιὸς τοῦ προϋφθέντος Παντολέοντος, δαπάνη τοῦ ὁποῦ ἐξεπαιδεύθη ἐν Εὐρώπῃ.

11) Σπυρίδων Τρικούπης, ὁ γνωστὸς ἱστορικὸς καὶ πολιτικὸς.

Ἀγάπιος Λοβέρδος.

Ἐγεννήθη ἐν ἔτει 1718 ἀπὸ τὸν νομοδιδάσκαλον Νικόλαον Λοβέρδον εἰς Κοντογενάδαν, χωρίον τῆς Κεφαλληνίας. Διδαχθεὶς τὴν ἑλληνικὴν φιλολογίαν καὶ τὴν θεολογίαν κατὰ πρῶτον ὑπὸ τὸν Δαμιῶδον ἀπῆλ-

θεν εἰς Πατάβιον ἔκειθεν δ' ἐπαναστρέψας, κατὰ τὸ ἐπικρατοῦν ἐν τῇ οἰκογενεῖα του ἱερατικὸν ἔθιμον, ἐχειροτονήθη ἱερομόναχος καὶ μετήρχετο τὸν ἱεροκῆρυκα. Ἐλθὼν εἰς Βενετίαν ἐξελέχθη ὑπὸ τῶν ἐκεῖ Ἑλλήνων τῷ 1763 ἱεροκῆρυξ τῆς ἐκκλησίας τοῦ ἀγίου Γεωργίου, τῷ δὲ 1765 διωρίσθη βιβλιοκριτὴς τῶν ἐκ τῆς τυπογραφίας τοῦ Θεοδοσίου ἐκδιδομένων, καὶ τελευταῖον τὴν 15 Μαΐου 1766 διευθυντὴς τοῦ Φλαγγινανοῦ φροντιστηρίου. Μεταξὺ τῶν μαθητῶν του ἐγένετο καὶ ὁ ἐν τῇ σχολαρχίᾳ διδασκόμενος αὐτὸν Σπυρίδων Βλαντῆς. Τὴν 12 Ἰανουρίου 1795 ἀπέβίωσεν ἐκ πολυχρονίου ἀσθενείας, ἐπελθούσης ἕνεκα πτώσεως (*).

Συγγράμματα.

—Διδασκαλία περὶ τοῦ ἱεροῦ θρόνου τῆς Ῥώμης κατὰ τὴν γνώμην τῶν Φραντζέζων μεταφρασθεῖσα πρῶτον μὲν ἐκ τῆς Γαλλικῆς εἰς τὴν Ἰταλικὴν νῦν δὲ ἐκ τῆς Ἰταλικῆς εἰς τὴν ἡμετέραν ἀπλὴν διάλεκτον παρὰ Α. Α. τύποις δὲ ἐκδοθεῖσα, καὶ ἐπιμελῶς διορθωθείσα. Ἐν Πετροπόλει τῆς Ῥουσίας, ἔτει τῷ σωτηρίου α ψ ξ ε. (ἐτυπώθη πραγματικῶς ἐν Βενετίᾳ, εἰ καὶ φέρε ψευδωνύμως ἐν Πετροπόλει, καὶ μετετυπώθη τῷ 1766) (**).

—Ἐπιτάφιος λόγος εἰς τὴν κηδεῖαν τοῦ μητροπολίτου Φιλαδελφείας Γρηγορίου Φατσέα, ὑπὸ Ἀγαπίου Λοβέρδου. Ἐνετίησι 1768.

—Ἱστορία τῶν δύο ἐτῶν 1787 καὶ 1788, περιέχουσα τὰς πράξεις τῶν παρόντων πολέμων μέσον τῶν Ἀουстро-Ῥώσων, καὶ τῶν Ὀθωμανῶν, συλλεχθεῖσα ἐκ διαφόρων εἰδήσεων, ὅπου ἐκδίδονται εἰς τύπον εἰς τὴν ἰταλικὴν καὶ γαλλικὴν διάλεκτον, καὶ μεταφρασθεῖσα εἰς τὸ κοινότερον τῶν καθ' ἡμᾶς Ἑλλήνων ἰδίωμα. Παρὰ Α. Α. καὶ μετὰ πάσης σπουδῆς παρὰ τοῦ αὐτοῦ διορθωθείσα. α ψ η α Ἐνετίησι, 1791. Παρὰ Δημητρίῳ Θεοδοσίῳ τῷ ἐξ Ἰωαννίνων. σελ. 17'—331 (*).

—Διδαχαί. (ἀνέκδοτοι).

Ὁ Λοβέρδος ἐπεμελήθη τὰς ἐν Βενετία ἐκδόσεις τῆς Βυζαντινῆς (1768), Μηνιαίου τοῦ Ἰουλίου (1774), κ.λ.π. Ἐν δ' ἔτει 1786 ἐπεμελήθη τὴν δευτέραν ἐκδοσιν τοῦ τετραγλώσσου Λεξικοῦ τοῦ Ἰωαννίτου Κωνσταντίνου προσθεῖς, κατὰ Ζαβίραν, ἑννέα χιλιάδας λέξεων, καὶ ἑτέρας ἰσαριθμούς καὶ πλεῖστα παραδείγματα.

Τσουλάτης.

Α'. Ἄγγελος Τσουλάτης, ἐγεννήθη τῷ 1732 εἰς Ληξούριον τῆς Κεφαλληνίας, καὶ μετὰ τὴν ἐν πατρίδι στοιχειώδη παιδείουσιν μεταβάς εἰς Πατάβιον κατέγινεν εἰς τὰ μαθηματικά, τὴν φιλοσοφίαν, καὶ

(*) Μαζαράκη, Βιογραφίαι Κεφαλλήνων.

(**) Βρετοῦ Κατ. μέρος Α'.

(*) Παρὰ Βρετῶ εὐρηται ἀτελής ὁ ἄνω τίτλος.

τὴν ἑλληνικὴν, λατινικὴν, καὶ ἰταλικὴν φιλολογίαν ὕστερον δ' ἐπιδοθεὶς εἰς τὴν σπουδὴν τῆς ἰατρικῆς ἔλαβεν ἐν ἡλικίᾳ δεκαοκτῶ ἐτῶν τὸν στέφανον τοῦ ἰατροφιλοσόφου, καὶ ἀπὸ Παταβίου μετέβη εἶτα εἰς Βονωνίαν πρὸ πρακτικὴν ἐξάσκησιν τῆς ἐπιστήμης.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὁ περικληθεὶς ἰατροδιδάσκαλος καὶ φιλέλληνη Κόκκης ἀνέγνωσε πολυμαθῆ λόγον περὶ Πυθαγορικῆς διαίτης, δι' οὗ κατεδείκνυε τὸν Πυθαγόραν ὄχι μόνον μέγαν φιλόσοφον, ἀλλὰ καὶ ἄριστον φιλόλογον. Ὁ Ἰωσήφ Πουγιάτης πρωτοίατρος τῆς Φελτρίας ἠθέλησε ν' ἀνασκευάσῃ τὰ ὑπὸ τοῦ Κόκκη γραφέντα, παραστήσας ἐν τῇ διατριβῇ του τὸν Πυθαγόραν ὡς ἀμαθῆ! Ὁ Τσουλάτης τρέφων δίκαιον σέβας πρὸς τὸν Κόκκην καὶ τὸν Ἑλληνα φιλόσοφον, εἰκοσαέτης τότε, ἐδημοσίευσεν ἐν Φλωρεντίᾳ (1752) ἀνασκευὴν τῶν ὑπὸ Πουγιάτη λεχθέντων.

Ἡ ὀξύνοια καὶ ἡ εὐρυμάθεια τοῦ νεαροῦ Κεφαλλῆνος κατέστησαν αὐτὸν πολὺ ἀγαπητὸν εἰς τὴν λαμπρὰν Ἑνετικὴν οἰκογένειαν τῶν Δονάτων καὶ δὴ ὁ πατρικίος Φραγκίσκος Δονάτος διορισθεὶς πρέσβυς τῆς Δημοκρατίας παρὰ τῇ Ὀθωμανικῇ αὐτῇ (1754), παρέλαβε μετ' αὐτοῦ καὶ τὸν Τσουλάτην ὡς ἰατρόν.

Ἐν Κωνσταντινουπόλει ὁ Ἄγγελος ἀφωσιώθη εἰς τὰ ἐν Σταυροδρομίῳ χριστιανικὰ νοσοκομεῖα, καὶ συνήθροισε πλουσίαν ὕλην πρακτικῶν ἐρευνῶν, τὴν ὁποίαν ἐξέδωκεν ἐν Βενετίᾳ τῷ 1758.

Φημιζόμενος ὁ Τσουλάτης ὡς ἐξοχος ἰατρός καὶ συγγραφεὺς ἀπεβίωσε κατὰ Νοέμβριον τοῦ 1798.

Συγγράμματα.

— Ἐπιστολὴ τοῦ ἰατροδιδασκάλου Ἀγγέλου Τσουλάτη Κεφαλλῆνος πρὸς ἀνώνυμόν τινα φίλον του ἰατρόν κατὰ τῶν σκέψεων περὶ τῆς πυθαγορικῆς διαίτης τοῦ Ἰωσήφ Ἀντωνίου Πουγιάτη, πρωτοίατροῦ τῆς Φελτρίας. Ἐν Φλωρεντίᾳ 1752. (ἰταλιστί).

— *Compendio di Medecina pratica.* Venezia 1758, 1764. μετεφράσθη καὶ εἰς τὴν ἀπλοελληνικὴν.

— Παρατήρησις γενομένη ἐν Βενετίᾳ περὶ νέας χρήσεως τοῦ μαγνήτου, ἢ περὶ δραστηρίου ἐνεργείας αὐτοῦ ἐξωτερικῶς ἐφαρμοζομένου εἰς τοὺς σπασμούς 1758. (ἰταλιστί).

— *Coslitutione de feбри scarlatine.* Venetia 1763. (μετεφράσθη καὶ λατινιστί ὑπὸ Βορσιέρη).

— Περιγραφὴ τερατώδους ὀδόντος 1764. (ἰταλ.).

— Εἰδήσεις περὶ κεντρωμάτων τῆς εὐλογίας γενομένων ἐν Κεφαλληνίᾳ Βενετίᾳ 1768. (ἰταλ.).

—Περὶ προόδου καὶ ὠφελειῶν τῆς γεωργίας. Βενετία 1792. (ἰταλ.).

Λατινιστὶ δ' ἔγραψεν ὁ Τσουλάτης ταῦτα. Angelini Zulatti Cephaleni philosophiæ et medicinæ doctoris, de Tetano observatio. Venetiis 1763. (μετεφράσθη ἰταλιστὶ ὑπὸ 'Ορτέσκη), καὶ Περιγραφὴν παραδόξου λιθιάσεως τῶν νεφρῶν.

Παρεκτὸς τούτων ἔγραψε καὶ διαφόρους ἄλλας ἰατρικὰς πραγματείας καὶ ὠδὰς, ἀνεκδότους (*).

Β'. *Ἰωάννης Φραγκίσκος Τσουλάτης*, υἱὸς τοῦ Ἀγγέλου, ἐγεννήθη ἐν Κεφαλληνίᾳ τῷ 1762· κομιδῇ νέος παιδευθεὶς ὑπὸ τοῦ ἰδίου πατρὸς ἐστάλη ἔπειτα εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Παταβίου, ἔνθα τελειοποιηθεὶς εἰς τὴν φιλοσοφίαν ἐπεδόθη εἰς τὴν ἰατρικὴν, καὶ τῷ 1782, εἰκοσαέτης ἔλαβε τὸ δίπλωμα τοῦ ἱατροδιδασκάλου. Διαμείνας ἐπ' ὀλίγον εἰς Πατάβιον πρὸς πρακτικὴν ἐξάσκησιν καὶ δημοσιεύσας πραγματείας περὶ ἀλεξιπυρέτου δυνάμεως τοῦ ὑποκαστάνου, ἐπανεστρέψεν εἰς τὴν πατρίδα του. Μέλος ἀνακηρυχθεὶς τῆς ἐν Παταβίῳ Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν καὶ τῶν Τεχνῶν τῆς ἐν Βενετίᾳ Ἀκαδημίας τῆς Ἰατρικῆς, καὶ τῆς ἐν Ζάρα Ἀγρονομικῆς, ὁ νεανίας Τσουλάτης συνεδέετο μὲ τὴν φιλίαν πολλῶν ἐπιστήμων ἀνδρῶν, καὶ ἰδίως τοῦ Τισσότου, μεθ' οὗ διετηρεῖ φιλικὴν ἀλληλογραφίαν. Διερχόμενος ἐκ Λιβόρνου παρεκινήθη ὑπὸ πολλῶν ἐκεῖσε παρεπιδημούντων ὁμογενῶν ἕνα μείνας μετέβη τὴν ἰατρικὴν, καὶ πρὸς τοῦτο διατρίψας ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἐπ' ὀλίγα ἔτη ἐπανεστρέψεν εἰς Κεφαλληνίαν. Ἡ Ἐνετικὴ Γερουσία διὰ θεσπίσματος ὠνόμασεν αὐτὸν πρωτοἰατρὸν τῆς νήσου, καὶ ἐπειδὴ τότε ἐκρίθη ἀναγκαία ἀγρονομικὴ μεταρρύθμισις ὁ Τσουλάτης συνέταξε κανονισμὸν παραδεχθέντα μετ' εὐφημισμοῦ ὑπὸ τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ συλλόγου.

Θεραπειῶν τῷ 1792 ἐν τῷ λοιμοκαθαρτηρίῳ Κεφαλληνίας νέον πάσχοντα ἐκ πανώλους καὶ παρατηρήσας, ὅτι διὰ τῆς δραστηρίου θεραπείας τ' ἀποστήματα μετεβλήθησαν εἰς ἀβλαβῆ σκίρρον, συνέταξεν ἰταλιστὶ δοκίμιον περὶ φαινομένων τινῶν τῆς πανώλους, περὶ φύσεως τοῦ μιάσματος, καὶ περὶ τῶν δραστηριωτέρων αἰτιῶν τῶν πυρετῶν, ὅπερ δημοσιεύσας ἐν Βενετίᾳ ἀφιέρωσεν εἰς τὸν διοικητὴν τῆς Κεφαλληνίας Δομένικον Μουάτζον· τὸ δ' ἔργον τοῦτο ἐπήνθη τὰ μέγιστα ὑπὸ τῶν τότε σοφῶν.

Λαβὼν ἀφορμὴν ἀπὸ τὴν ἐκδοθεῖσαν ὑπὸ τοῦ πεπαιδευμένου φίλου

(*) Ἀνθίμου Μαζαράκη, Βιογραφίαι τῶν ἐνδύων Κεφαλλήνων.

του ἰατροῦ Ἰωάννου Μάρζαρη διατριβὴν περὶ Τετάνου, ἐξέδωκεν ἐν Βενετία τῷ 1785 πονημάτιον ἐν εἴδει ἐπιστολῆς καὶ ἐπιγραφόμενον « Σκέψις ἐπὶ τῶν διαφορῶν εἰδῶν τοῦ Τετάνου », ἐν ᾧ ἀποδοκιμάζων τὴν συνήθη μέθοδον τῆς θεραπείας τοῦ ρευματικοῦ τετάνου διὰ τῶν ναρκωτικῶν ἢ διεγερτικῶν φαρμάκων, ὑπεδείκνυεν ὡς καταλληλότερα τ' ἀντιφλογιστικά ἢ ἀσθενικά μέσα.

Εἶτα ἐδημοσίευσεν ἐν Βενετία (1787) « Περί Δυνάμεως τῆς Μουσικῆς εἰς τὰς παθήσεις, τὰ ἄθνη, καὶ τὰς ἀσθενείας, καὶ περὶ τῆς ἰατρικῆς χρήσεως τοῦ χοροῦ » καὶ τῷ 1794 διατριβὴν « περὶ τῆς εἰς τὴν γεωργίαν τῆς Κεφαλληνίας ἐπιφερομένης ζημίας ὑπὸ τοῦ διαμελισμοῦ, καὶ τῆς ἀπομακρύνσεως τῶν γαιοκτημόνων » καταχωρηθεῖσαν εἰς τὸν πέμπτον τόμον τῆς ἐν Βενετία ἐκδιδομένης νέας ἐφημερίδος τοῦ Περλίνη (1).

Περιελθούσης τῆς Ἑπτανήσου εἰς τὴν Γαλλικὴν κατοχὴν ὁ Τσουλάτης προσκληθεὶς εἰς Κέρκυραν διωρίσθη ἰατρός τοῦ στρατιωτικοῦ νοσοκομείου, προβιβάσθεις ὕστερον ὑπὸ τῶν ἐπελθόντων Ῥώσων εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ πρωτοῖατροῦ τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων, καὶ ἐφόρου τῶν νοσοκομείων.

Τῷ 1800 ἐξελέχθη βουλευτὴς Κεφαλληνίας, καὶ ἔλαβε μέγα μέρος εἰς τὴν σύσταξιν τοῦ ἐπιψηφισθέντος Ἰονίου Συντάγματος, γράψας καὶ προεισαγωγικὴν ἔκθεσιν ἐπικυρωθεῖσαν καὶ συνεκδοθεῖσαν.

Τῷ 1801 ἐξέδωκεν ἐς Κερκύρα διατριβὴν περὶ ὕδρωπος (De omenti Hidrope), διό καὶ ἐτιμήθη παρὰ τῆς ἐν Πετρούπολει ἰατρικῆς σχολῆς μὲ δῖπλωμα μέλους, παρὰ δὲ τοῦ αὐτοκράτορος μὲ τὸν τίτλον Συμβούλου. Τῇ 4 Φεβρουαρίου 1805 ἐδημοσίευσεν ἰταλιστὶ ἐν τῇ τυπογραφίᾳ Κερκύρας περὶ τῆς καταχρήσεως τῶν πνευματωδῶν ποτῶν (Lettera medica intorno all'uso et abuso de liquori spirituosi e degl'aromi) καὶ περὶ τὰ μέσα τοῦ αὐτοῦ ἔτους προσβληθεὶς ὑπ' ὀξείας φλεγμονῆς ἀπεβίωσε.

Ἐκτὸς τῶν μνημονευθέντων ἔγραψεν ὁ Τσουλάτης καὶ τὰ ἐξῆς ἐλληνιστὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, Εἰδύλλιον περιγραφικὸν τοῦ ὄρους τῆς Κεφαλληνίας, Ἄσματα, Μετάφρασιν κατ' ἐκλογὴν ἐκ τῶν τοῦ Κατοῦλου, Ὑμνος, κλπ (2).

Πρὸς δὲ μετέφρασεν ἰταλιστὶ καὶ Περί ἀκμῆς καὶ παρακμῆς τοῦ Ῥωμαϊκοῦ κράτους τοῦ Γάλλου Μοντεσκιού.

(1) Περὶ τοῦ αὐτοῦ ἀντικειμένου ἔγραψαν ὕστερον καὶ οἱ λόγιοι Κεφαλλῆνες ἰατροὶ Στέφανος Χοιδᾶς, καὶ ὁ κόμης Ἀναστάσιος Καροῦσος ἰδίας πραγματείας καταχωρηθεῖσας εἰς τὴν αὐτὴν ἐφημερίδα. (2) Μαζαράκη, αὐτόθι.

Νικηφόρος Θεοτόκης.

Ἐγεννήθη ἐν Κερκύρα τῷ 1736 ἀπὸ τὸν εὐπατρίδην Στέφανον Θεοτόκην, καὶ ἐκαλεῖτο Νικόλαος ἐν τοῖς κοσμικοῖς διδαχθεὶς δ' ἐν τῇ πατρίδι τὰ ἐγκύκλια ὑπὸ Ἱερεμίαν τὸν Καβαδιάν, μετέβη νεώτατος εἰς Ἰταλίαν πρὸς τελειότεραν μάθησιν, καὶ ἐσπούδασεν εἰς τὰ πανεπιστήμια τῆς Βολωνίας καὶ τοῦ Παταβίου τὰ φιλοσοφικὰ μαθήματα, πρὸ πάντων δὲ τὰ μαθηματικά. Ἐπαναστρέψας εἰς τὴν πατρίδα του τῷ 1756, ἐχειροτονήθη τῷ 1762 ἱερομόναχος καὶ μετωνομάθη Νικηφόρος. Διορισθεὶς διδάσκαλος τοῦ ἐν Κερκύρα ἑλληνικοῦ σχολείου ἐδίδαξε τὴν φιλοσοφίαν καὶ τὰ μαθηματικά, κηρύττων ἅμα ἐξ ἁμβωνος τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ. Ὁ νεαρὸς ἱερομόναχος ἤρξατο φημιζόμενος ἀνὰ πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα, εἶτα δὲ μεταβάς εἰς Κωνσταντινούπολιν ἔτυχεν εὐμενοῦς δεξιώσεως ὑπὸ τοῦ τότε κοσμοῦντος τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον Σαμουήλ, καὶ διορίσθη ἱεροκέρυξ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας. Ὀλιγοχρόνιος ὑπῆρξεν ἢ ἐν τῇ βασιλευσῇ διαμονῇ τοῦ Θεοτόκη, ὅστις ἀπελθὼν εἰς Μαλδαβίαν διορίσθη σχολάρχης τῆς ἐν Ἰασίῳ αὐθεντικῆς σχολῆς. Ὑστερον μετέβη εἰς Λευσίαν (1765) πρὸς ἔκδοσιν διαφόρων συγγραμμάτων του τεινόντων εἰς αὔξησιν τῆς παιδείας τοῦ ἔθνους, καὶ πρὸ πάντων τὴν κραταίωσιν τῆς ὀρθοδοξίας. Τῷ 1772 ἐξελέχθη ὑπὸ τῶν ἐν Ἐνετία Ἑλλήνων παμψηφεί μητροπολίτης Φιλαδελφείας, πλὴν δὲν ἐδέχθη τὸ ἀξίωμα ἐκεῖνο, διὰ λόγους εὐκόλως ἐνοουμένους. Τῷ 1779 παραιτηθέντος Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρεως τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Σλαβινίου καὶ Χερσῶνος ἀνηγορεύθη ὑπὸ τῆς Ῥωσικῆς Συνόδου ὁ Νικηφόρος, ὅστις μετετέθη ὕστερον εἰς τὴν ἀρχιεπισκοπὴν Ἀστραχανίου καὶ Σταυροπόλεως.

Ἡ ἀθόρυβος σπουδὴ καὶ μελέτη ὑπῆρξαν πάντοτε αὐτῷ προσφιλέστεραι τῶν πολυκρότων τιμῶν καὶ ἀξιωματίων· καθάπερ ὡς ἀπλοῦς λόγιος δὲν ἔπαυε μοχθῶν ὁ Θεοτόκης ὑπὲρ τοῦ φωτισμοῦ τοῦ ἔθνους, οὕτως ὡς ἀρχιερεὺς δὲν ἀπηύδησεν ὀρθοτομῶν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ. Μετὰ παρέλευσεν χρόνου τινος παραιτήσας τὸν ἀρχιεπισκοπικὸν θρόνον μετέβη εἰς Μόσχαν, ὅπου διήγαγε μονάζων καὶ συγγράφων μέχρι τοῦ ἐν ἔτει 1800 ἐπελθόντος θανάτου αὐτοῦ.

Ὁ Θεοτόκης ἐγένετο εἰς τῶν πολυμαθεστέρων καὶ φιλοπόνων συγγραφέων τοῦ ΙΗ' αἰῶνος, πρόμαχος τῆς ὀρθοδοξίας, ζηλωτῆς τῆς παιδείας ἑνθερμος, ἐπίσημον καταλαβὼν θέσιν ἐν τῇ νεοελληνικῇ φιλολο-

για, τὸ δὲ ὄνομα αὐτοῦ συνδέθη μετὰ τοῦ Εὐγενίου, μετ' οὗ δεσμῶς ἑσῶς φιλίας ζῶντα τὸν συνήνου (').

Συγγράμματα.

— Λόγοι εἰς τὴν ἁγίαν καὶ μεγάλην Τεσσαρακοστὴν μετὰ καὶ τινῶν Πα-
νηγυρικῶν ἐπιφωνηματικῶν κτλ. Ἐν Λειψία 1766, ἔκτ' ἐν Ἱεροσολύμοις 1859.

— Στοιχεῖα Μαθηματικά. Ἐν Μόσχᾳ 1798—99. Τόμοι 3.

— Ἀπόκρισις ὀρθοδόξου τινος περὶ τῆς τῶν Κατολικῶν δυναστείας, καὶ περὶ
τοῦ τίνας οἱ Σχίσται καὶ οἱ Σχισματικοὶ καὶ οἱ Ἐσχισμένοι, καὶ περὶ τῆς
βαρβαρικῆς λεγομένης Οὐνίας καὶ τῶν Οὐνιτῶν. Ἐν Χάλλῃ 1775 (Ἀνετυ-
πώθη τῷ 1854 ἐν Κερκύρᾳ ὑπὸ Π. Φωκᾶ, καὶ τῷ 1853 ἐν Ἀθήναις ὑπὸ
Βρετοῦ).

— Κυριακοδρόμιον, ἦτοι Ἑρμηνεῖα καὶ μετ' αὐτὴν ὁμιλία εἰς τὸ κατὰ
Κυριακὴν ἐν ταῖς ἁγίαις τῶν ὀρθοδόξων ἐκκλησιαῖς ἀναγινωσκόμενον Εὐαγ-
γελίον. Ἐν Μόσχᾳ 1796. Τόμοι 2. Ἀνετυπώθη τῷ 1803 ἐν Βουκουρεστίῳ,
καὶ τῷ 1855 ἐν Ἀθήναις.

— Κυριακοδρόμιον, ἦτοι ἑρμηνεῖα καὶ μετ' αὐτὴν ἠθικὴ ὁμιλία εἰς τὰς
πράξεις τῶν Ἀποστόλων. Ἐν Μόσχᾳ 1808. 2 τόμοι.

— Στοιχεῖα Γεωγραφίας. Ἐν Βιέννῃ 1804.

Μετέφρασεν ἐκ τοῦ λατινικοῦ—τὸ περὶ θρησκείας τῶν Ἑβραίων πόνημα
Σαμουὴλ τοῦ Ἰουδαίου, ἐκδοθὲν ἐν Λειψία 1769· καὶ ἐξέδωκε μετὰ προλε-
γομένων καὶ κριτικῶν ἐπιστασιῶν τ' Ἀσκητικὰ Ἰσαὰκ τοῦ Σύρου (ἐν Λειψία
1770), καὶ τὴν σειρὰν τῶν ὑπομνηματιστῶν εἰς τὴν Πεντάτευχον. (1772) εἰς
δύο τόμους εἰς φύλλον.

Εἰς τὸν Θεοτόκην ἀποδίδεται ἢ εἰς τὴν ἀπλοελληνικὴν μετάφρασις τῆς
ἑρμηνείας Θεοφυλάκτου Βουλγαρίας εἰς τὰ τέσσαρα Εὐαγγέλια ἐκδοθεῖσα ἐν
Λειψία 1770, καὶ ἢ ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ μετάφρασις τῆς Ἀποδείξεως τοῦ κύ-
ρους τῶν τῆς νέας καὶ παλαιᾶς Διαθήκης βιβλίων, ἢ κατὰ Βολταίρου, ἐκδο-
θεῖσα ἐν Βιέννῃ 1794.

Τοῦ Νικηφόρου σώζονται δεκαοκτὴ ἐπιστολαὶ ἰταλιστὶ καὶ ἑλληνιστὶ εἰς τὰ
ἄρχιφυλακεῖον τῆς ἐν Βενετία ἐκκλησίας τοῦ ἀγίου Γεωργίου (1772—74).

ὑπὸ Ζαβίρα ἀπαριθμοῦνται καὶ τὰ ἐξῆς τοῦ Θεοτόκη πονήματα.

— Ἀριθμητικὴ.

— Περὶ τῆς ἤλεκτρικῆς δυνάμεως.

— Περὶ μετεώρου φυσικῆς.

— Μεταφυσικὴ.

— Γεωγραφία.

— Ἀνάπτυξις τοῦ « πᾶς γὰρ πυρὶ ἀλισθίσεται, καὶ πᾶσα θυσία ἀλισθίσεται »
πρὸς Ἐλευθέριον Μιχαήλου τὸν Λαρισαῖον. Ἐγρᾶφῃ ἐν Βιέννῃ 1774.

— Ἐπιστολὴ πρὸς Νεόφυτον τὸν Πελοποννήσιον.

— Ἐγκύκλιος πρὸς τοὺς ἐν Ῥωσσίᾳ Ῥασκολνίκους τοὺς ὑπὸ τὴν ἐπαρχίαν
αὐτοῦ εὐρισκομένους.

(') Πανθῶρα, Τόμ. Δ', σελ. 373.

—'Εξήγησις τοῦ κατὰ Ῥασκολνίκων λόγου ἐν τῇ ἐπιστρέφει αὐτῶν.

—*Orientalis ecclesiae responsio ad admodum reverendum Dom. Athan. Demetrieveitz. 1776 Jun. 15.*

—*Ad occidentalem ecclesiam defitientis, contra se datam declarationem. 1778.*

—Λόγος ἐκφωνηθεὶς ῥωσιστὶ τῇ κυριακῇ τῆς Ὁρθοδοξίας ἐν Πουλτάβῃ.

—Λόγος πρὸς τὴν αὐτοκρατορικὴν αὐτῆς Μεγαλειότητα ἐκφωνηθεὶς τῇ 6 Αὐγούστου 1779, ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς εἰς ἀρχιεπίσκοπον χειροτονίας αὐτοῦ. (Μεταφρασθεὶς ῥωσιστὶ ὑπὸ Λουκᾶ Σιτζκαρέβ τοῦ τῆς ἐν Ῥωσίᾳ συνόδου μεταφραστοῦ, καὶ γαλλιστὶ, τρίγλωστος ἐξεδόθη ἐν Πετροπόλει).

—Περὶ τοῦ ἂν ἐκπύχθη τὸ Εὐαγγέλιον εἰς τὸν νέον κόσμον.

—Περὶ τῆς τῶν ἁγίων πρεσβείας (1).

Ἄνθιμος Ἱεροσολύμων.

Ἐγεννήθη ἐν Ἀντιοχείᾳ περὶ τὸ 1717, καὶ ἀπορφανισθεὶς μητρὸς μετεκομίσθη ὑπὸ τοῦ πατρὸς τριέτης ἔτι εἰς Ἱεροσόλυμα. Διδάχθεις τὰ γράμματα ἐν τινι μονῇ, ἐφοίτησεν ἔπειτα εἰς τὸ ἐν Ἱεροσολύμοις γυμνάσιον τὸ σχολαρχούμενον ὑπὸ Ἰακώβου Πατριῦ, καὶ διὰ τῆς εὐφυΐας καὶ ἐπιμελείας αὐτοῦ εἰς ἄκρον ἤλασε προκοπῆς καὶ παιδείας, πολὺ κατόπιν ἀφείς τοὺς σπουδαστὰς καὶ συνηλικιώτας του. Ἐγένετο δ' ἐγκρατὴς, πλὴν τῆς Ἑλληνικῆς, καὶ τῆς Ἀραβικῆς, καὶ τῆς Περσικῆς, καὶ πλοῦτον ἄλλων γνώσεων ἐθασυρίσατο. Ἀποθανόντος δὲ τοῦ διδασκάλου Ἰακώβου, διεδέχθη αὐτὸν ὁ Ἄνθιμος, προχειρισθεὶς συγχρόνως ἱερεὺς καὶ ἀρχιμανδρίτης, καὶ πρῶτος ἱεροκλήρῳ τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου. Μετὰ δὲ τινα ἔτη (1774) ἐχειροτονήθη μητροπολίτης Σκυθοπόλεως ἢ Βαιθσάν, καὶ ἀπὸ τῆς ἀνωτέρας ταύτης περιωπῆς ἐπὶ δεκατέσσαρα ἔτη ἐκήρυττε τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, καὶ προέτρεπε τοὺς πάντας εἰς παιδείαν καὶ θεοσέβειαν.

Τοιοῦτος ὢν προῦβιάσθη τῷ 1788 εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον Ἱεροσολύμων. Ἐνταῦθα ἀρίδης ἐγένετο ὁ διακλῆς ἔρος τοῦ αἰοδύμου ὑπὲρ τῆς προσαγωγῆς τῶν χρηστῶν ἡθῶν, τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, καὶ τῆς παιδείας. Οἱ ἀγῶνες αὐτοῦ κατὰ τοῦ ἐν Παλαιστίνῃ τότε μαινομένου δυτικοῦ προσηλυτισμοῦ ὑπῆρξαν μέγιστοι. Τότε δὲ συνέγραψε πρῶτον μὲν ἑλληνιστὶ, ἔπειτα δὲ ἀραβιστὶ σύνταγμα Θεολογίας, καὶ Ἑρμηνεῖαν τοῦ Ψαλτηρίου, τὰ ὁποῖα ἐκδοὺς εἰς τὴν δευτέραν γλῶσσαν τῷ 1791 καὶ 1792 ἐν Βιέννῃ διεσκόρπισεν εἰς χιλιάδας ἀντιτύπων μεταξὺ τῶν Ἀράβων χριστιανῶν (2).

(1) Πανδῶρα τόμος Θ'.

(2) Ὁ σοφὸς Κλεόπης, καὶ ὁ ἐξ αὐτοῦ ἀρυσθεὶς τῇ ἐν Πανδῶρα δημοσιευθεῖσά.

Τοιαύτη δὲ ἦτο ἡ παιδεία τοῦ σοφοῦ τούτου ποιμενάρχου, ὥστε τὸ ὄνομα αὐτοῦ διεθρυλλήθη καὶ εἰς τὰ πέρατα τῆς Εὐρώπης, καὶ δύο σοφοὶ Ἕλλησιν ἀγγλοὶ σταλέντες ἐπίτηδες συνεβουλεύθησαν τὸν Ἄνθιμον ὅπως καὶ ὁποῖα μεθόδῳ νὰ μεταφράσῃ τὴν Παλαιὰν Διαθήκην εἰς τὴν Περσικὴν γλῶσσαν· λαβόντες δὲ τὰς ὁδηγίας τούτου ἐπανέστρεψαν εἰς τὰ ἴδια καὶ ἤψαντο τοῦ ἔργου, ὡς ἐδιδάχθησαν.

Ἐἴκοσιν ἔτη ἐκάθησεν ὁ αἰοίδιμος Ἄνθιμος ἐπὶ τοῦ θρόνου τοῦ Ἀδελφοθέου κοπιῶν, δαπανῶν, κηρύττων, συγγράφων καὶ πρὸς παντοίας παλαιῶν δυσχερείας, τὸ δὲ 1808 μετετέθη πρὸς κύριον ζήσας ὑπὲρ τὰ 90 ἔτη.

Σέργιος ὁ Μακρᾶτος προσφωνῶν τῷ Ἀνθίμῳ τὸ κατὰ τοῦ Κοπερνικίου συστήματος συνταγματίον του λέγει αὐτὸν *κλέος τῶν εὐσεβῶν, δόξαν τῆς ἐκκλησίας, βραβευτὴν τῶν ὀρθῶν δογμάτων τῆς διδασκαλίας, ἀλείπτῃν τῶν ἀγωνιζομένων, παραμυθίαν τῶν τεθλιμμένων, προμήθειαν τῶν ἐν ἀνάγκαις, ἀντίληψιν τῶν δεομένων ἐπικουρίας πρὸς πᾶσαν πνευματικὴν πάλην.*

Ἐκ τῶν συγγραμμάτων τοῦ Ἀνθίμου, ὡς προειλέχθη, ἐτυπώθησαν ἐν Λειψίᾳ ἀραβιστὶ τὸ Σύνταγμα τῆς Θεολογίας καὶ ἡ Ἑρμηνεία εἰς τοὺς Ψαλμοὺς· τῇ δὲ 1855 ἐξεδόθη ἐν Ἱεροσολύμοις ὑπὸ τοῦ μακαρίτου Διονυσίου Κλεόπα ἑλληνιστὶ ἡ Ἑρμηνεία εἰς τοὺς Ψαλμοὺς, μετὰ τῆς βιογραφίας τοῦ συγγραφέως, καὶ προεισαγωγῆς εἰς τοὺς Ψαλμοὺς ὑπὸ τοῦ σοφοῦ ἐκδότου.

ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Ἀνθίμου ἐδημοσιεύθη τῇ 1798 ἐν Κωνσταντινουπόλει φυλλάδιον « Διδασκαλία πατρικὴ » ἐπιγραφόμενον, προτιθέμενον ἵνα παρεμποδίσῃ τοὺς Ἕλληνας πρὸς ἔκρηξιν τῆς ἐπαναστάσεως, τὴν ὅποιαν ὁ ἀείμνηστος Ῥήγας εἶχε προπαρασκευάσει καὶ διὰ τοῦ αἵματός του καθιέρωσε. Κατὰ τοῦ συνταγματίου τούτου, γραφέντος, ὡς εἰκάζεται ὑπὸ τινος φιλοτούρκου ὁμογενοῦς, καὶ οὐχὶ τοῦ ἀείμνηστου Ἀνθίμου, ἔγραψεν ἀπαντῶν ὁ Κοραῆς τὴν Ἀδελφικὴν Διδασκαλίαν, τυπωθεῖσαν ἐν Παρισίοις κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος.

Μακάριος Νοταρᾶς.

Ἐγεννήθη ἀπὸ Γεωργίου Νοταρᾶ ἐν Κορίνθῳ τῇ 1751, καὶ κατήγετο ἐκ τοῦ περιφανοῦς ἐκείνου οἴκου, ὃν ἐπὶ τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας πολλοὶ γόνοι κατηγλάϊσαν, καὶ μετὰ τὴν ὑποδούλωσιν διὰ Γερασίμου τοῦ ἀγίου, Δοσιθέου καὶ Χρυσάνθου τῶν πατριαρχῶν ἐν συνοχῇ εὐκλείας διετήρησαν. Ἀναδεχθεὶς ἐν τῷ βαπτίσματι ὑπὸ τοῦ

βιογραφίαν τοῦ Ἀνθίμου, ἀφ' ἧς καὶ ἡμεῖς ἀντιγράφομεν, σφάλλουσι λέγοντες ὅτι τὰ ἐν ἔτει 1791 τυπωθέντα ἀραβιστὶ συγγράμματα τοῦ Ἀνθίμου ἦσαν τὰ πρῶτα εἰς τὴν γλῶσσαν ταύτην δημοσιευθέντα, διότι πολὺ πρὸ αὐτοῦ ἐξέδωκε τοιαύτας μεταφράσεις ἐν Χαλεπίῳ Ἀθηνάσιος ὁ Ἀντιοχείας.

τῷτε μητροπολίτου Κορίνθου Παρθενίου ὀνομάσθη *Μιχαήλ*, καὶ ἐδιδάχθη τὰ ἱερά γράμματα καὶ τὴν ἑλληνικὴν παιδείαν ὑπὸ τοῦ ἐν Κεφαλληνίᾳ διδασκάλου Εὐστρατίου· καὶ εἶτα, διὰ τὴν ἑλλειψιν διδασκάλου τῆς ἐν Κορίνθῳ ἀνάκαθεν ὑπαρχούσης σχολῆς, ἐκουσίᾳ βουλῇ καὶ ἀγαθῇ προαιρέσει ἐδίδαξεν, ὡς λέγεται, ἐπὶ ἕξ ἔτη ἀμισθὶ τὰ τέκνα τῆς αὐτοῦ πατρίδος. Τελευτήσαντος τοῦ μητροπολίτου Κορίνθου (1764), ὁ *Μιχαήλ* ὁμοθυμαδὸν ὑπὸ τῶν κατοίκων ἐπροτάθη διάδοχος αὐτοῦ ὅθεν τὸ μοναχικὸν ὑποδύς τριβῶνιον καὶ *Μακάριος* μετονομασθεὶς, μετέβη εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ παρουσιασθεὶς εἰς τὴν ἱεράν σύναδον ἀσμένως ἐχειροτονήθη πρόεδρος Κορίνθου, πατριαρχεύοντος *Σαμουήλ* τοῦ πάνυ.

Τῷ 1769 διεγερθείσης, ῥωσικῆ ὑποκινήσει, τῆς ἐν Ἑλλάδι οἰκτρᾶς ἐκείνης ἐπαναστάσεως, ὁ *Γεώργιος* *Νοταρᾶς* καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ *Μακάριος* κατηγορηθέντες ὡς ὑποκινήσαντες ταύτην κατέφυγον πρὸς σωτηρίαν εἰς Κεφαλληνίαν καὶ ἐκεῖθεν εἰς Ζάκυνθον, ὅπου τρία ἔτη διέμειναν. Ἐξ Ἑπτανήσου ὁ *Μακάριος*, καθηρημένος ἤδη τοῦ μητροπολιτικοῦ ἀξιώματος, μετέβη εἰς Ὑδρην καὶ διέτριψεν ἡσυχάζων ἐν τῇ Μονῇ τῆς Θεοτόκου μέχρι τῆς γενομένης μεταξὺ Ῥώσων καὶ Τούρκων εἰρήνης. Τότε ἔλθων εἰς Χίον διέμεινεν ἐπ' ὀλίγον, καὶ ἐκεῖθεν μετέβη εἰς Ἀθῶνα, καὶ Πάτρμον, ὅπου ἐπὶ δεκαετίαν διέτριψεν. Ἐπανελθὼν ὕστερον εἰς Ὑδρην καὶ Κόρινθον ἠναγκάσθη νὰ ἔλθῃ πάλιν εἰς Χίον, καὶ ἐντεῦθεν εἰς Σμύρνην. Κατὰ τὰς συνεχεῖς τούτας περιδρομὰς ὁ *Μακάριος* δὲν ἔπαυε συμβουλευῶν, καὶ κηρύττων, καὶ προτρέπων εἰς ἀγάπην καὶ σέβας τοὺς Χριστιανούς, καὶ τοὺς ἐν Σμύρνη εἰς ἔκδοσιν κοινωφελῶν συγγραμμάτων. Ἐν τέλει δ' ἔλθων εἰς Χίον διήκουσε τὸ ὑπόλοιπον τοῦ πολυταράχου βίου του μονάζων ἐν τῷ ἀγίῳ Πέτρῳ.

Ἐξεδήμησεν εἰς Κύριον ὁ ἀείμνηστος τῇ 16 Ἀπριλίου 1805 (').

Ὁ *Μακάριος* ἦν ὄντως ἀνὴρ ἀγνῶν ἠθῶν, σεμνοπρεπῆς, πεπαιδευμένος, πολλῶν καὶ καλῶν γενόμενος πρόξενος εἰς τὸ ἔθνος, δὲ διὰ τοῦ ἰδίου παραδείγματος ἀξιωματικὸν ὑπόδειγμα χριστιανικοῦ βίου κατέστη ἐν τῇ Ἀνατολῇ, καὶ ἰδίως ἐν Χίῳ, ἥτις ἐπὶ πολὺ ἠντύχησε νὰ τὸν βλέπῃ ζῶντα, ἀπρθανόντα δ' ἐφιλοξένησε τὸν ἄπατριν καὶ

(') Ἦν ἀδελφὸς τοῦ γνωστοῦ Πανούτζου *Νοταρᾶ*, ὑπερεκατονταετούς ἐν Ἀθήναις περὶ τὸν 18 Ἰανουαρίου 1849.

πολύτλαν ἱεράρχην. Ἡ Μεγάλη Ἐκκλησία ἐτίμησε τὴν μνήμην τοῦ ἀνδρὸς καταλέξασα ἐν τῇ χορείᾳ τῶν ἁγίων αὐτὸν, τοῦ ὁποίου τὴν μὲν ἀσματικὴν Ἀκολουθίαν Νικηφόρος ὁ Χίτος, τὸν δὲ βίον καὶ τὴν ἄλλην πολιτείαν Ἀθανάσιος ὁ Πάριος συνέγραψαν (1).

Ἐγραψεν ὁ Μακάριος—Περὶ τῆς συνεχοῦς μεταλήψεως τῶν θείων μυστηρίων.

—Λειμωνάριον, ἢ συλλογὴν βίων ἁγίων. (Τοῦτο συμπληρώσας ἐξέδωκε Νικηφόρος ὁ Χίτος).

Προτροπῇ τοῦ φιλογενοῦς τούτου ἀνδρὸς ἐδημοσιεύθησαν ἡ Φιλοκαλία, ὁ Εὐεργετινὸς, καὶ ἡ Κατήχησις τοῦ Πλάτωνος.

Λάμπρος Φωτιάδης.

Ἐγεννήθη ἐν Ἰωαννίνοις περὶ τὸ 1750, καὶ ἐδιδάχθη ἐν τῇ πατρίδι τὰ ἐγκύκλια, καταρτισθεὶς ὕστερον ὑπὸ Νεοφύτου Καυσοκαλυβίτου. Πεπροικισμένος ὑπὸ τῆς φύσεως μὲ ὀξύνοϊαν, μνήμην, καὶ φιλοπονίαν ἐπεδόθη εἰς τὴν μελέτην, εἰς δὲ τὰ πλεονεκτήματα ταῦτα ἰδίως ὀφείλεται ἡ εὐρυσμάθεια τοῦ ἀνδρὸς. Τῷ 1792 προσκληθεὶς εἰς Βουκουρέστιον ἀνέλαβε τὴν σχολαρχίαν τῆς ἐκεῖσε αὐθεντικῆς Σχολῆς, καὶ ἐπὶ δεκατρία ἔτη μετὰ μεγάλης φήμης διδάξας, ἀφηρπάσθη ὑπὸ τοῦ θανάτου πρὸς μεγίστην ζημίαν τῶν γραμμάτων, μόλις τὸ πεντηκοστὸν πέμπτον ἄγων ἔτος τῆς ἡλικίας (1805).

Διάφοροι ἐπλεξαν ἀντάξιον τοῦ πολυθρυλλήτου τούτου διδασκάλου τὸν στέφανον. Εἰς τῶν μαθητῶν του ἐν ἄκρᾳ μετριοφροσύνη λέγει τάδε περὶ τοῦ κλεινοῦ Λάμπρου. « Ἦτον ἄνθρωπος μὲ πολλὴν εὐφυΐαν, εἰς » ἄκρον φιλόπνοος, φιλομαθῆς καὶ φιλότιμος. Εἶχεν ἰδέας ἱκανὰς μαθη-
 » ματικῆς, καὶ φυσικῆς, καὶ τῆς τότε φιλοσοφίας· ἐξεῖχεν ὅμως εἰς
 » τὴν μάθησιν τῶν Ἑλληνικῶν καὶ παράξενον εἶναι ὅτι ἐστάθη σχε-
 » δὸν αὐτοδίδακτος· χωρὶς ὑπερβολὴν ἀπὸ ὅλους τοὺς προγενεστέρους
 » του, καὶ συγχρόνους ἐκαταλάμβανε καὶ παρέδιδε καλλίτερον τὰ
 » Ἑλληνικά· δὲν ἐπεριωρίζετο δὲ εἰς μόνον τὸ γυμνὸν καὶ ξηρὸν
 » λεκτικὸν μέρος, ἀλλ' ἤκουε καὶ τὸ πραγματικόν. Εἰς αὐτὸ ἐλάμ-
 » θανε βοήθειαν τὴν ἱστορίαν, ἀρχαιολογίαν τῶν παλαιῶν, προσέτι
 » τὰς ξένας ἐκδόσεις τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων, ξένας γλώσσας καὶ
 » μάλιστα τὴν λατινικὴν εἰς τὴν ὁποίαν, καθὼς ὁ ἴδιος ὠμολογοῦσε,
 » ἐχρεώσται τὸ μεγαλειότερον μέρος τῆς παιδείας . . ὡς τόσον ἂν εἰς

(1) Ἐδημοσιεύθησαν ἐν Χίῳ τῷ 1863.

« ἐκείνους τοὺς καιροὺς ὑπῆρχε φιλόλογος, αὐτὸς ἦτο βέβαια· κανὲν
 » σύγγραμμα τῶν παλαιῶν δὲν τὸν ἐλάνθανε » (1).

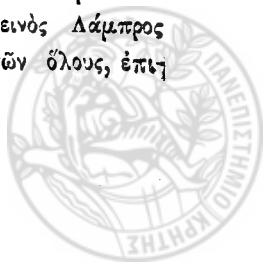
Ἄλλος δὲ τὰ ἐξῆς: « ἀράμενος κλέος ἐπὶ σοφία, οἷον οὐδεὶς τῶν
 » πρὸ αὐτοῦ, ἢ τῶν κατ' αὐτὸν, καὶ μάλιστα τῇ ποιήσει τὰ πρῶτα
 » φέρων, ὥστε καὶ τῶν Ποιητῶν τοῖς πάλαι ἀντεξέτάζεσθαι, εἰμὴ τολ-
 » μηρόν· ξυνέθετο ποιήματα παντοῖα, Ἀνακρεόντεια, λέγω, Ἡμιάμ-
 » θεια, Ἡρωελεγεία, Ἡρωϊκὰ, Σαπφικὰ, Πινδαρικά, Τροχαϊκὰ, Ἐπί-
 » μικτα, Ἴαμβεῖα, Πτερύγια, Βωμοὺς, Πελέκεις, Ὄα, Σύριγγας, καὶ
 » ὡς ἔπος εἰπεῖν πάντα ποιήσεως εἶδη, τῆς ποιητικῆς ἰδέας καὶ στομ-
 » βότητος οὐ κατόπιν ἀπολειπόμενος. Μεθρημήνευσε δὲ τῶν Δέκα
 » ῥητόρων τὰ σωζόμενα, τὸν Ξενοφῶντα ἀπ' ἀρχῆς εἰς τέλος, Ἡροδό-
 » του τὰς Μούσας, Θουκυδίδου ξυγγραφὰς πέντε, Γρηγορίου λόγους,
 » καὶ Δίωνος τοῦ Χρυσοστόμου, Πλουτάρχου τὰ πλείω, καὶ τοῦ βω-
 » μολόχου Λουκιανοῦ, καὶ τὰς τοῦ Συνεσίου ἐπιστολάς, καὶ ἄλλα
 » πολλὰ, ἅπερ ἐπὶ τοῦ παρόντος καταλέγειν, μήτιγε περιττόν. Πρόσ-
 » θες δὲ καὶ κριτικὰς αὐτοῦ περὶ ταῦτα θεωρίας. Παρέφρασε δὲ
 » Πίνδαρον καὶ τῶν πεζῶν πολλούς. Ἠρώσαντο δ' ἐξ αὐτοῦ ὡς ἐκ
 » πηγῆς πολυχεύμονος τῆς αὐτοῦ σοφίας πολλοὶ μονοῦ καὶ τὸν τῶν
 » ἑκατὸν ἀριθμὸν ὑπερβάλλοντες οὐδενὸς τῶν καθ' ἡμᾶς σοφῶν ὕστε-
 » ροι, ὧν τὰ συγγράμματα μάρτυρες· οὗτος τοῖς προληπτικοῖς καὶ
 » περὶ τὸν πολὺν τάραχον τῶν Κανόνων τῆς Γραμματικῆς ἐπτομη-
 » νοις πρῶτος ἀνταναχθεὶς καὶ ὡς ἄλλος Σόλων τοὺς περὶ Γραμμα-
 » τικὴν καὶ ποιητικὴν ἀντεισαγαγῶν νόμους τὴν τέως κεχερωμένην
 » καὶ ὑλομανήσασαν ὑπὸ τῆς πολυκανόνου κατάρτας Ἑλλάδα φωνῆν
 » ἐς τὸ ἀρχαῖον ἐπανήγαγεν ἀροτριώσας τὸ λυπρόγαιον, καὶ γόνιμα
 » καταβαλὼν τὰ σπέρματα » (2).

Ὁ Φωτιάδης, δταν ἐπροτάθη ὑπὸ Καταρτζῆ ἡ περὶ ὀμιλουμένης
 γλώσσης συζήτησις ἐδείχθη θιασώτης τοῦ ἀρχαῖζοντος ὕφους. Μετὰ
 δὲ τὴν δημοσίευσιν τῶν περὶ γλώσσης στοχασμῶν τοῦ Κοραῆ ἐκλίνε
 πρὸς τὰ ὑπὸ τοῦ σοφοῦ Χίου γνωματευθέντα, εἰπὼν ὡς λέγεται, περὶ
 τοῦ Κοραῆ « αὐτὸς μόνος ἐγνώρισεν εἰς ποίαν γλῶσσαν πρέπει νὰ
 » γράφωμεν καὶ νὰ λαλῶμεν » (3). Διδάσκων ὁ κλεινὸς Λάμπρος
 ἀνεδείχθη πατὴρ τῶν μαθητευομένων, ἐξ ἴσου ἀγαπῶν ὅλους, ἐπιγ-

(1) Λόγιος Ἑρμῆς, 1819, σελ. 486.

(2) Λόγιος Ἑρμῆς, 1811.

(3) Λόγιος Ἑρμῆς, 1819, σελ. 486.

δοκιμάζων τοὺς ἐπιμελεστέρους καὶ διεγείρων τὴν φιλοτιμίαν τῶν φιλοπόνων. Ὀλιγαρκῶς ζῶν ἐχορήγει εἰς τοὺς ἐνδεδεῖς τὰ πρὸς διατροφὴν, ἰδίαις δαπάναις εἰς Εὐρώπην ἀποστείλας πολλοὺς. Τοιοῦτος γενόμενος ὑπὸ πάντων ἐσέβετο καὶ ἠγαπάτο ζῶν, θανῶν δὲ προεπέμφθη εἰς τὸν τάφον μὲ τὰ δάκρυα ἀπαρηγορήτων μαθητῶν καὶ φίλων.

Οὐδὲν τῶν ἄνω μνημονευομένων συγγραμμάτων αὐτοῦ ἐξεδόθη ἐκτὸς ἐνὸς ἐπιγράμματος εἰς τὰς ἐπιστολάς Συνεσιῶν τοῦ Κυρηναίου (1792), τεσσάρων ἐπιτυμβίων καὶ ἐνὸς πτερυγίου, κατὰ τὸ Σιμμίου τοῦ Ῥοδίου, εἰς Νεόφυτον Κausοκαλυβίτην, καὶ μιᾶς ἐπιστολῆς πρὸς Κοσμᾶν τὸν Μπαλάνον (*), καὶ ἐνὸς ἐπιγράμματος εἰς Ὑψηλάντην.

Κατὰ συμβουλήν, ὁδηγίαν καὶ διόρθωσιν τούτου ἐγράφησαν αἱ γραμματικαὶ καὶ τοῦ Κομμητᾶ, καὶ τοῦ Νεοφύτου Δούκα.

Ἰωάννης Πεζάρος.

Ἐγεννήθη ἐν Τυρνάβῳ καὶ ἐδιδάχθη τὴν ἑλληνικὴν κατ' ἀρχὰς μὲν ἐν τῷ σχολεῖῳ τῆς πατρίδος αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ ἐξ Ἀγράφων Ἰωάννου, μετὰ ταῦτα δ' ἐν Ἰωαννίνοις ὑπὸ Κοσμᾶ Βαλάνου, καὶ ἐπὶ τέλους μεταβὰς εἰς Ἄθωνα ἤκουσε τὰ μαθήματα τῆς νεωτέρας φιλοσοφίας ὑπὸ τινος τῶν ἐκεῖ μεινάντων μαθητῶν τοῦ Εὐγενίου, Κυπριανοῦ ὀνομαζομένου. Ἐκ τοῦ Ἄθωνος προσκληθεὶς διδάσκαλος τοῦ σχολείου τῆς ἐν Θεσσαλίᾳ Τσαριτζάνης ἐδίδαξεν ἐκεῖ πέντε ἔτη, καὶ μετὰ ταῦτα ἐν ἔτει 1775 μετέβη εἰς τὸ τοῦ Βλαχολεϊβαδίου νεόκτιστον σχολεῖον, ὅπου ἕνεκα τῆς φήμης αὐτοῦ συνηθροίσθησαν πάμπολλοι μαθηταί· ἐπὶ τέλους δὲ προσκληθεὶς, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ διδασκάλου Λάμπρου Πάσχου, ἐν ἔτει 1782, ἐπέστρεψεν εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ Τύρναβον καὶ ἀναδεχθεὶς τὴν σχολαρχίαν, ἐπλάτυνε τὴν οἰκοδομὴν τοῦ σχολείου, καὶ ἐν αὐτῷ ἐδέχετο τοὺς ξένους μαθητὰς, οἵτινες εἶχον ἐκτὸς τῆς κατοικίας, τροφήν, πλουστικά καὶ τὴν λοιπὴν περίθαλψιν δι' ἐτησίαις πληρωμῆς ἐξήκοντα μόνον γροσίων.

Ὁ Κούμας χρηματίσας μαθητῆς τοῦ Πεζάρου λαλεῖ ὡς ἐξῆς περὶ τοῦ ἀειμνήστου τούτου διδασκάλου.

« Ὁ παράδοξος οὗτος ἀνὴρ, ὅστις ἂν ἐσπούδαζεν εἰς τὰ πανεπιστήμια τῆς Εὐρώπης ἤθελε σκιάσει πολὺ τὸ κλέος τοῦ Εὐγενίου, μὲ τὸν εὐρυχωρότατον νοῦν του ἦννε ζῆλον διακνέστατον πρὸς ἐξάπλωσιν τῆς παιδείας, καὶ βίον ἀληθῶς Σωκρατικόν. Καὶ πρότερον εἰς τὰ

(*) Piccolos, Supplement de l'Anthologie Grecque, σελ. 235. Τὰ τελευταῖα ἐξεδοθησαν ὑπὸ Κ. Ἀσωπίου ἐν Β' Περιόδῳ τῆς Ἑλληνικῆς Συντάξεως.

δύο ἄλλα σχολεῖα, καὶ τελευταῖον εἰς τὴν πατρίδα του ἐκράτει κοινό-
 βιον διὰ ξένους καὶ πτωχοὺς μαθητάς. Μὲ λιτότητα καὶ οἰκονομίαν,
 χωρὶς ἔλλειψιν τῶν ἀναγκαίων, συνέζων πάντοτε δέκα ἕως δεκαπέντε
 ξένοι μαθηταί. Οἱ ἐγγώριον ὑπέστρεφον μετὰ τὸ μάθημα εἰς τοὺς
 οἴκους των. Αὐτὸς δὲ ὁ διδάσκαλος μὲ ἀπαραδειγματίστον ἐνέργειαν
 ἐδίδασκεν ἀπὸ πρωΐας ἕως νυκτὸς ὅλας τὰς κλάσεις τῶν μαθητῶν του,
 πολλάκις συναριθμομένης εἰς ἑπτὰ. Ἐτεχνολόγει, ἐδιόρθωνεν ἐξηγή-
 σεις, ἤκουε τοὺς ἀποστηθίζοντας, ὠδήγει τοὺς πρωτοπείρους εἰς τὸ
 γράφειν, καὶ ἐδίδασκε τὸν λογαριασμὸν εἰς τοὺς ὅσοι δὲν ἠδύναντο
 ν' ἀκούσουν ὑψηλότερα μαθήματα. Ὁ ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας ζῆλός του
 ἦτο πάντοτε ζωντανός· τὸ πρῶν καὶ αὐτὸς καὶ οἱ μαθηταί του
 ὑπέστρεφον ἀπὸ τὴν ἀκολουθίαν καὶ λειτουργίαν τῆς ἐκκλησίας καὶ
 ἤρχιζαν τὴν σπουδὴν, καὶ ὅταν ἐτελείοναν τὸ βραδύ, ἀμέσως ὑπή-
 γαιναν εἰς τὸν ἑσπερινόν. Ἐκέρυττε τὸν λόγον τοῦ Εὐαγγελίου εἰς τὰς
 δεκαεξὶ ἐκκλησίας τῆς πόλεως· ἐκείνης τόσον συχνάκις, ὥστε κατ' ἔτος
 ἐσυναριθμοῦντο ἑκατὸν περίπου αἱ ὀμιλίαι του. Ἄνθρωποι συζήσαντες
 μὲ αὐτὸν καὶ χαίροντες ν' ἀκούωσι πάντοτε τοὺς γλυκυτάτους λό-
 γους, δὲν ἠδυνήθησαν νὰ παρατηρήσουν ὅτι τὸν αὐτὸν λόγον ἐξεφώ-
 νησε ποτὲ δις. Ὁ ταχύτατος νοῦς του ἐφεύρισκεν ἐκ τοῦ προχείρου
 ἐπιχειρήματα, ἡ ὑπερφύης μνήμη του ἐβάσταζεν ὅλα τὰ γραφικὰ
 ῥητὰ, καὶ ὅλας τὰς παλαιὰς ἱστορίας, καὶ ἡ εἰς τὰς ἄλλας συνανα-
 στροφὰς ἀμελημένη καὶ ὑπότραυλος γλῶσσά του ἐγένετο τόσον λαμπ-
 ρόφωνος καὶ γλαφυρά, ὥστε συνήρπαζε τοὺς ἀκροατὰς εἰς θάμβος,
 μάλιστα ἐπειδὴ καθεὶς ἐπαρατῆρει ὅτι οἱ λόγοι του δὲν ἦσαν παλαιοί,
 ἀλλὰ πρόσφατοι καὶ τώρα γεννώμενοι ἀπὸ τὸν μέγαν νοῦν του ἀνα-
 λόγως μὲ τὰς περιστάσεις. Πολλοὶ πεπαιδευμένοι διαβαίνοντες ἀπὸ
 τὴν πόλιν ἐκείνην, πολλοὶ Εὐρωπαῖοι ἰατροὶ μαθόντες τὴν γλῶσσαν
 μας, ἤκουσαν καὶ ἐθαύμασαν τὴν σειρῆνα τῶν λόγων τοῦ Πεζάρου.

« Ἐδιαίρει τοὺς μαθητάς εἰς πολλὰς κλάσεις προβαίνουσας ἐκ τῶν
 μικροτέρων εἰς τὰ μεγαλείτερα μαθήματα. Ἡ κλάσις τὴν ὀπιαν
 ἐγύμναζεν εἰς τὴν τεχνολογίαν τῶν ὀκτῶ μερῶν τοῦ λόγου ἦτο ἡ
 κατωτάτη· δευτέρα, ἣτις ἤρχιζε νὰ ἀναλύῃ τὴν σύνταξιν τοῦ λόγου·
 τρίτη, ἣτις ἐσύντασσε θέματα· τετάρτη, ἣτις ἐγυμνάζετο εἰς τοὺς ἐπι-
 στολικοὺς χαρακτῆρας κατὰ τὸν Κορυδαλλέα· ἡ πέμπτη ἐκαταγίνετο
 εἰς τοὺς ποιητάς· ἡ ἕκτη ἐγεωμέτρει καὶ ἐφιλοσόφει, ἣτις πολλάκις
 ἐδιαίρειτο εἰς δύο. Γραμματικὴν δὲν ἠθέλησε ποτὲ ἄλλην παρὰ τὴν

τοῦ Λασκάρως. Ἑλληνικά μαθήματα παρέδιδε τὰς γνώμας τοῦ Χρυσώλου, τοὺς Μύθους τοῦ Διόσκου, τὸν Λουκιανόν, ὅσα περιεῖχεν ἡ Ἐγκυκλοπαιδεία τοῦ Πατούσα, πολλοὺς λόγους τοῦ Δημοσθένους, τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἡρωδιανού, τὰς ἐπιστολάς τοῦ Συνεσίου, τὸν Ὅμηρον, καὶ τοὺς σκηνικοὺς ποιητάς. Θέματα ὑπηγόρευεν αὐτοσχεδίως δις τῆς ἐβδομάδος πρῶτον κατὰ τὰ εἶδη τῶν ῥημάτων, καὶ ἔπειτα καθ' ὅλα τὰ εἶδη, χωρὶς νὰ ἐμποδίζῃ αὐτὸν ἀπὸ τὴν παράδοσιν τῶν ἄλλων μαθημάτων ἢ διόρθωσις τῶν θεμάτων. Εἰς τὴν φιλοσοφίαν ἤρχιζε συγχρόνως τὴν εἰσαγωγὴν τῆς λογικῆς τοῦ Σουγδουρή, καὶ τὰ στοιχεῖα τῆς Γεωμετρίας τοῦ Εὐκλείδου, μετέβαινεν εἰς τὴν λογικὴν τοῦ Εὐγενίου, καὶ εἰς τὴν Ἀριθμητικὴν, εἰς τὴν μεταφυσικὴν τοῦ Γενουνησίου, καὶ εἰς τὸ κατὰ Γέσνερον μαθηματικὸν τοῦ Εὐγενίου, εἰς τὴν Φυσικὴν τοῦ Θεοδοκίου, καὶ τέλος ἐπέθετο τὸ θεολογικὸν τοῦ Εὐγενίου. Παρέδιδεν ἀδιακόπως ὅλον τὸν ἑναυτὸν. Εἰς τὰ ὑψηλότερα μαθήματα ὠμολόγει εἰλικρινῶς ὅσα δὲν ἤξευρε, καὶ ἐσύσταινεν εἰς τοὺς μαθητάς τοῦ νὰ ζητήσουν, εἰ δυνατόν, τὴν τελειοποίησιν τῶν δι' ἄλλων διδασκάλων· οὕτως ἔλεγεν, ὅτι ἡ Φυσικὴ εἶναι ἀτελής, ἐπειδὴ ἔλειπον τὰ πειράματα, καθὼς καὶ ἡ γνῶσις τῆς τελειοτέρας Ἀλγέβρας, ἢ τῶν κωνικῶν τομῶν καὶ ἡ τοῦ λογισμοῦ τῆς ὡς ἀπείρου θεωρουμένης ποσότητος.

» Ἄλλ' ἡ ἐπιμέλεια καὶ ἡ ἀρετὴ του, τὸ πενιχρὸν τῆς ζωῆς του ἠνωμένον μὲ ἐσωτερικὸν μεγαλεῖον, τὸ ὁποῖον ἐνέπνεε σέβας εἰς πάντα ὅστις ἔβλεπε τὸν ῥακένδυτον Πέζαρον, ἐκλείσαν τὴν Θεσσαλίαν, καὶ εἰς ὅλον τὸ Ἑλληνικὸν γένος τὸ ὄνομά του . . .

» Πολλαὶ Ἑλληνικαὶ πόλεις ἐζήτησαν τὸν Πέζαρον διδάσκαλον μὲ μισθοὺς μεγάλους. Ἄλλ' αὐτὸς ἠθέλησε μὲ διακοσίων πεντήκοντα γρασίων μισθὸν ἐτήσιον νὰ μείνῃ εἰς τὴν πατρίδα του. Διὰ νὰ στερεωθῇ μάλιστα περισσότερον εἰς αὐτὴν, ἐνυμφρέθη μίαν συμπολίτισσάν του νεάνίδα τὸ 1790 ἔτος, καὶ ἐνταυτῷ ἀνεδέχθη τὸ ἱερατικὸν ἀξίωμα καὶ ἐπροχειρίσθη οἰκονόμος, μὲ τὸ ὁποῖον ὄνομα ἐγνωρίζετο ἐφεξῆς· καὶ τότε ἦτο θαῦμα νὰ βλέπη τις τὴν ἀκάματον δραστηριότητα τοῦ ἀνδρός· κανὲν ἀπὸ τὰ μέχρι τοῦδε ἔργα τοῦ σχολείου δὲν ἠμέλησεν, ἀλλὰ καὶ προσέλαβεν ὅλα τὰ ἔργα τῆς ἐνορίας του· ἱερούργει, ἐδάπτει, ἡγάζεν, ἔκαμνεν ὅσα κἀμνει καθεὶς ἱερεὺς χωρὶς νὰ χρειασθῆ ποτὲ βοηθόν του· τὸν εἰς τὸ κρῦπτον ζῆλόν του ἐδιπλασίασε. Τοῦ ἐπροστίθετο δὲ καὶ βᾶρος ἄλλο ἢ μεγάλη ἐπιστολογραφία. Παρεκτός

ὅτι αὐτὸς ἔγραφε συχνάκις εἰς πολλοὺς μαθητὰς καὶ φίλους του, τοῦ ἐπεφορτίζετο καὶ ἐκ τῆς ἀρχιερατικῆς αὐλῆς καὶ ἐκ τοῦ κοινοῦ τῆς πόλεως ἢ φροντὶς νὰ γράφῃ ἐπιστολάς ἐκ μέρους των πρὸς πολλὰ ἑνδοξα πρόσωπα τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἄλλ' ὁ μέγας νοῦς του ἀνδεδείχεν εὐκόλα τὰ εἰς τοὺς ἄλλους δύσκολα' χωρὶς νὰ σβύσῃ ἢ νὰ μεταβάλλῃ τι ἔγραφε τὰς ἐπιστολάς, ἐνῶ πολλάκις ἐτεχνολόγει τοὺς μαθητὰς του, καὶ ὁ μὲν κλάμος ἔτρεχεν, ἡ δὲ γλῶσσά του ἐδιόρθωνε τὰ πταίσματα τῶν μαθητῶν. Καὶ ποίας ἐπιστολάς; τοιαύτας αἰ ὅποιαι ἐὰν ἐσυναζόντο καὶ ἐτυπώνοντο ἤθελε τὰς ἀνγκινώσκειν καθεὶς ὡς ἀριστουργήματα. Εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν αἱ Μουρούζαι ἐσυναζον τὰς ἐπιστολάς τοῦ Ῥουμελικῶτου Ἰωάννου, καὶ μὲ ὅλην τὴν περιαιτολογίαν των ἔλεγον, ὅτι δὲν δυναταὶ τις νὰ γράψῃ καλλιτέρας.

» Τὸ ἐπαινετώτερον τοῦ ἀνδρὸς εἶναι ὅτι δεισιδαίμονια δὲν ἐμόλυνε τὴν θεοσεβεστάτην του καρδίαν. Ἐσέβετο τὰ θεῖα μὲ λόγον καὶ ἔργον, ὡς οὐδεὶς ἄλλος, ἀλλ' ἐσέβετο καὶ τοὺς προπάτερας Ἑλλήνας μὲ ἐνθουσιασμόν. Ὅταν ἐξήγει τὴν Ἰλιάδα τοῦ Ὀμήρου, τὴν ὁποίαν ἀπήγγελλε πολλάκις ἐκ στήθους, ἐφαιδρύνετο τόσον τὸ πρόσωπόν του, εὗρισκε πάντα στίχον, πᾶσαν λέξιν ὅτι περιεῖγέ τι ὑψηλὸν καὶ ἠθικόν, ὥστε ἐφαίνετο καταγοητευμένος ἀπὸ τὰς χάριτας τοῦ μεγάλου ποιητοῦ. Ἐποίησε δὲ καὶ αὐτὸς διάφορα ποιήματα μὲ χάριν καὶ οἰζύτητα, τὰ ὅποια ἴσως σώζονται εἰς τὴν οἰκογένειάν του. Ὅταν ἤκουσεν ὅτι ὁ Σέργιος Μακραῖος ἀναίρεσε τὸ σύστημα τοῦ Κοπερνίκου εἶπε μὲ γέλια « ὦ! ἀκόμη εἴμεθα νῆπιοι καὶ φοφοδεεῖς! »

Μαθηταὶ τοῦ Πεζάρου, ἀποβιώσαντος ἐν Τυρνάβῳ τῷ 1806, ἐγένοντο Στέφανος ὁ Δούγκας, Κωνσταντῖνος Κούμας, καὶ ἄλλοι τῶν τότε ἐπιφανῶν.

Ὁ μέχρις ἐσχάτων ἐπιζήσας υἱὸς του Ἀλέξανδρος ἐγεννήθη τῷ 1797 ἐν Τυρνάβῳ· ἐκ δὲ τῆς πατρίδος ἐλθὼν τῷ 1817 εἰς τὸ ἐν Σμύρνην Φιλολογικὸν Γυμνάσιον διήνησεν εὐδοκίμως τὸ στάδιον τῶν μαθημάτων. Εἶτα μεταβάς πρὸς διδασκαλίαν εἰς Ταγγαρόκον τῆς Ῥωσσίας, κατέβη ὑστερον εἰς Σύρον, καὶ ἐδίδαξεν ἐν Θεσσαλίᾳ ἀπὸ τοῦ 1833—57 ἐξ μὲν ἔτη ἐν Τρικάλαις, τὰ δὲ λοιπὰ δεκαοκτὼ ἐν Μηλιαῖς. Ἀναξιοπαθῶν δὲ ἀπεβίωσε πρὸ ὀλίγου ἐνταῦθα ὁ σεβάσιμος πρεσβύτερος.

Κοσμάς Μπαλάνος.

Ἐγεννήθη ἐν Ἰωαννίνοις κατὰ Ἰούλιον τοῦ 1731 ἀπὸ τὸν σχολάρχην καὶ πρωτοπαπᾶν Μπαλάνον τὸν Βασιλόπουλον, παρ' ᾧ καὶ ἐδιδάχθη

τὰ ἐγκύκλια. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς τοῦ ἐχρημάτισε διευθυντῆς καὶ μέγας οἰκονόμος τῆς ἐν Ἰωαννίνοις πρώτης σχολῆς διὰ βίου, διορισθεὶς ὕστερον καὶ μέγας οἰκονόμος τῆς Μητροπόλεως, καὶ ἀπεβίωσεν ἐν ἔτει 1808.

Ὁ Μπαλάνος ἦν ἐκ τῶν καλλιτέρων τότε διδασκάλων, καὶ τῶν εὐρυμαθεστέρων λογίων τοῦ ἡμετέρου ἔθνους. Ἐδίδαξε δὲ μετὰ μεγάλῃς φήμης, καὶ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐγένοντο πολλοὶ ὕστερον εἰς διαφόρους διαπρέψαντες θέσεις, καὶ ἰδίως ἐν τῇ διδασκαλίᾳ, ὡς Ἀλέξανδρος ὁ Τυραναδίτης, Λάμπρος Πάσχος, Ἰωάννης ἐξ Ἀγράφων, Ἰωάννης Πέζαρος, καὶ Γεώργιος Κρεμμύδας. Ὁ τελευταῖος ἐν Νιζνῇ μαθὼν τὸν θάνατον τοῦ διδασκάλου του ἐποίησε τὸ ἐξῆς εἰς τοῦτον ἐπιτύμβιον.

Κλεινὸν ἔδος, πάτρης, αἶ! ἔμελλε πανύστατον εὖχος
Σὸν ἄρα ἐκλείψειν, Κοσμᾶ ἀπουχομένου.

Κλεινὸς κλεινοῦ πατρὸς, δεῖ ἔσκει γόνος, σὸν τ' ἔρμα
Ἐὖν τοῖς, σοὶ τε ὁμῶς, τεὰ κήδεα λυγρὰ, πατρός τε
Ἵψόθεν ἀλλὰ σὺ σῶν μάκαρ αἰὲν κήδεο παίδων,
Τριάδι πρεσβεύων, σῶζέ τ' ἐνεγκαμένην.

Συγγράμματα.

—Κοσμᾶ ἱερέως Μπαλάνου Βασιλοπούλου, τοῦ αἰδεσιμωτάτου καὶ ἐπιστημονικωτάτου μεγάλου οἰκονόμου καὶ διδασκάλου Ἰωαννίνων, ἔκθεσις συνοπτικῆ Ἀριθμητικῆς, Ἀλγέβρης, καὶ Χρονολογίας. Πρὸς χάριν τῶν γνησίων αὐτοῦ φοιτητῶν καὶ λοιπῶν φιλομαθῶν, προσφωνηθεῖσα δὲ τῇ φιλομούσῳ, φιλογενεῖ, καὶ φιλοπάτριδι εὐγενεστάτῃ ἀδελφότητι τῶν Κυρίων Ζωσιμάδων, ὧν καὶ ἀναλώμασι νῦν πρῶτον τύποις ἐκδίδεται. Ἐν Βιέννῃ 1798. Παρὰ Μαρκ. Πούλιου, (8^{ον}, σελ. 374). Ἐν τῷ συγγράμματι τούτῳ προτίθεται ἡ εἰκὼν τοῦ συγγραφέως, φέρουσα κάτω τὸ ἐξῆς ἐπίγραμμα.

Δέρκιο δν Μπαλάνος σοφὸς υἱέα
Γείνατο Κοσμᾶν, ἀρχιπρεσβύτερος
Τὸν μέγαν οἰκονόμον
α ψ η ς'.

Τῷ 1798 ἐποίησεν ὁ Κοσμᾶς ἐπιτάφιον ἐπίγραμμα ἐπὶ τῷ θανάτῳ Ἄννης συζύγου τοῦ μαθητοῦ καὶ συμπολίτου του Κρεμμύδα.

Ἐἶχε δὲ καὶ παρασκευάσει πρὸς ἔκδοσιν τὴν μετὰ Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρως μαθηματικὴν διένεξιν τοῦ πατρὸς του, δημοσιευθεῖσαν τῷ 1816 ὑπό τινος ἐνδιαφερομένου εἰς τὴν μνήμην τῶν σοφῶν τούτων διδασκάλων τῶν Ἰωαννίνων.

Ἐν ἐπιμέτρῳ ἐπισυνάπτομεν ἔδω συντόμους εἰδήσεις περὶ ἄλλων κατὰ τὸν 10^{ον} αἰῶνα συγγραφάντων λογίων τοῦ ἡμετέρου ἔθνους, ἀρόμενοι αὐτῶν

τάς ἐκ τοῦ Ζαβίρα, Βρετοῦ, Παρανίκα, καὶ τινων βιβλιογραφικῶν ἡμῶν σημειώσεων.

Κωνσταντῖνος Ἄβιας Πάτριος, συνέγραψεν Ἐβδομαδευχάριον ἐκδοθὲν ἐν Βενετία τῷ 1704.

Γεώργιος Μαϊώτας, ἱεροκλήρυξ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας καὶ διδάσκαλος ἐν τοῖς ἑλληνικοῖς καὶ λατινικοῖς τῶν υἱῶν τοῦ Κωνσταντίνου Βασαράβα ἡγεμόνος τῆς Βλαχίας, συνέγραψε λόγον εἰς τὸ σωτήριον πύθος τοῦ θεανθρώπου λόγου, ἐκδοθέντα ἐν ἔτει 1706.

Ἄργυρος Βερναρδῆς Ἀθηναῖος κόμης καὶ ἱππεὺς τῆς Ἑνετικῆς Δημοκρατίας, ἔγραψε Κτιτορικὸν τοῦ μεγάλου Σπηλαιῶν τυπωθὲν ἐν ἔτει 1705, καὶ μετέφρασεν εἰς τὴν καθομιλουμένην βίους τῶν ὁσίων καὶ θεοφόρων πατέρων Συμεῶν καὶ Θεοδώρου, καὶ τῆς Ὀσίας Εὐφροσύνης, ἐκδοθέντας ἐν Βενετία τῷ 1706.

Γεώργιος Παπα-Σίμος, ἐγεννήθη ἐν Μοσχοπόλει τῇ 8 Μαΐου 1683. Ἐρανισθεὶς ἐκ διαφόρων ὑμνογράφων συνέθετο ἐν Μοσχοπόλει τῷ 1706 ΚΔ' οἶκους πρὸς τὴν ῥοπήν σκάλαρ, τὸν τίμιον καὶ ζωποτὸν σταυρὸν τοῦ σωτήρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐκδοθέντας μετὰ τοῦ Ὑμνολογίου Γρηγορίου Ἀγιοπαυλίτου ἐν Βενετία 1770.

Ἰωάννης Μάμολας ἐξ Αἰτωλίας, ἐδιδάχθη ἐν Ἰωαννίνοις, καὶ παρέφρασε περὶ τὸ 1710 Φιλῆ περὶ ζῶων ιδιότητος (ἀνέκδοτον).

Γιακουμῆς Μαλάκης Κρής, μετέφρασεν ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ Παίγνια Φαντασίας ἐκδοθέντα ἐν Βενετία 1711, καὶ 1789.

Ἰάκωβος Κύπριος, ἐχρημάτισε πρωτοσύγκελλος τῆς μητροπόλεως Ἀαρύσσης, καὶ ἦν, κατὰ Ζαβίραν, εἰδήμων τῆς ἑλληνικῆς καὶ λατινικῆς, ἀνὴρ σοφὸς καὶ πεπαιδευμένος ἐν τε τῇ ἱερᾷ θεολογίᾳ καὶ τῇ γραμματικῇ τέχνῃ· τοῦτον γραμματικώτατον ἀποκαλεῖ ὁ Γόρδιος ἐν μιᾷ τῶν ἐπιστολῶν του. Συνέγραψε λόγους ἐγκωμιστικοὺς εἰς τὸν Ἡρόδρομον.

Μάνθος Ἰωάννου, ἐστιχώρησε τὴν ἐν ἔτει 1715 ὑπὸ τῶν Τούρκων συμφορὰν καὶ ἄλωσιν τοῦ Μοριάς, ἐκδοθεῖσαν πολλάκις ἐν Βενετία.

Νεόφυτος Μαυρομμάτης, Αἰτωλός· ἐκπαιδευθεὶς ἐν τῇ πατρίδι καὶ ὕστερον ἐν Βυζαντίῳ, προεῖλετο τὸν μοναχικὸν βίον, καὶ προχειρισθεὶς ἐπίσκοπος Σαντορίνης προεβιβάσθη μετέπειτα (1706) μητροπολίτης Ναυπάκτου καὶ Ἄρτης εἰς διχδοχὴν Γρηγορίου, τοῦ ἐξ Αἰτωλίας ὁμοίως ὀρμωμένου. Συνέγραψε Χρονικὸν σύντομον ἀπὸ Ἀδὰμ μέχρι τοῦ ἔτους

1733 (1)· ἕκ τινος δὲ πρὸς αὐτὸν ἐπιστολῆς Ἀναστασίου τοῦ Γορδίου (1707) κελεύσει αὐτοῦ μεταφράσαντος ἐκ τοῦ λατινικοῦ τὸν εἰς τὰ τοῦ Ἱπποκράτους πίνακα, φαίνεται, ὅτι καὶ περὶ τὰ ἰατρικὰ ἡσχολεῖτο ὁ ἀνὴρ.

Πρὸς τὸν Νεόφυτον ἀπευθύνονται τέσσαρες ἐπιστολαὶ Ἀναστασίου τοῦ Γορδίου (1706—24).

Ἀζαρίας Τζιγάλας, ἐκ Θήρας· ἐδίδαξε τὰ γραμματικὰ ἐν τῇ πατριαρχικῇ σχολῇ Κωνσταντινουπόλεως, καὶ συνέθετο ἐν ἔτει 1717 *μονόστιχα παραινετικά πρὸς τοὺς ἐκλαμπρατάτους μπεϊζαδέδες τοῦ Μιχαὴλ Βοεβόδα* (2).

Πέτρος Κασσιμάτης, Κερκυραῖος, ἰατροφιλόσοφος· ἐν ἔτει 1717 ἐπεμελήθη τὴν δαπάνη αὐτοῦ ἐκδοθεῖσαν ἐν Βενετίᾳ *ἀκολουθίαν τοῦ ἁγίου Σπυριδῶνος*, καὶ συλλέξας ἐκ διαφόρων συνέθετο *Στοχασμοὺς ὠφελιμωτάτους*, τυπωθέντας Ἐνετίῃσι 1718.

Νικόλαος Γαβριηλόπουλος, Ζακύνθιος, συνέθετο *Ἀκολουθίαν τοῦ ἁγίου Γερασίμου*, ἐκδοθεῖσαν ἐν Βενετίᾳ τῷ 1718.

Γεώργιος Παπαδόπουλος, ἱερεὺς ἐκ Σούδας τῆς Κρήτης, αἰχμαλωτισθεὶς καὶ ἀπαχθεὶς μετ' ἄλλων Κρητῶν καὶ Πελοποννησίων εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐρρίφθη εἰς τὸ δεσμοτῆριον, ὅπου μεταδοθέντος κατ' Ἰούλιον καὶ Αὐγούστου τοῦ ἔτους 1718 λοιμοῦ, αὐτὸς ὡς ἐκ θαύματος ἐσώθη. Τούτου ἕνεκα συνέθετό *καρόνα παρακλητικῶν εἰς τὴν Ὑπεραγίαν Θεοτόκον*, ἐκδοθέντα Ἐνετίῃσι 1772.

Βίκτωρ Δαράκης, ἐπελεγόμενος Κλαπατσαράς, ἐγεννήθη ἐν Κερκύρα καὶ ἐχρημάτισε καλὸς ἱεροκέρυξ. Συνέθετο *Ἀκολουθίαν τῆς ἐκ Κερκύρας διαβάσεως τοῦ λειψάνου τοῦ ἁγίου Νικολάου*, ἐκδοθεῖσαν ἐν Βενετίᾳ τῷ 1719, ἀνατυπωθεῖσαν δ' ἐν Κεφαλληνίᾳ τῷ 1854. Πρὸς τούτοις καὶ *Ὑμνον εἰς τὸν ἅγιον Σπυριδῶνα* (3).

Στέφανος ὁ Ἀκαρνάν. Διήκουσεν Εὐγενίου τοῦ Αἰτωλοῦ, καὶ τὸν μοναχικὸν ἀσπασθεὶς βίον προεχειρίσθη ἐν ἔτει 1715 μητροπολίτης Σερρών,

(1) Ἐκ τοῦ Χρονικοῦ τούτου ἐδημοσιεῦθη ὑπὸ τοῦ Κ. Σακκελίωτος ἐν Εὐαγγελικῷ Κήρυκι ὁ κατάλογος τῶν μετὰ τὴν ἄλωσιν πατριαρχῶν.

(2) Παρανίκα Σχεδίασμα, σελ. 27.

(3) Ὁ Κλαπατσαράς εἶχε καὶ τρεῖς ἀδελφοὺς, ἐπίσης λογίους, ὡς λέγει ἐν προλόγῳ τῆς ὑπ' αὐτοῦ ποιηθείσης Ἀκολουθίας. « Καὶ τοὺς ἡμετέρους ἀδελφοὺς, δηλαδὴ τὸν » λογιώτατον ἱεροκέρυκα Νικόλαον τὸν τῆς ἱερωσύνης στύλον, τὸν πρόξει· ἰθικῆ καὶ » πνευματικῆ θεωρίᾳ διαλάμποντα, τοὺς ἄλλους δύο βητορικωτάτους ἀδελφοὺς ἡμῶν » Γεώργιον καὶ Ἐμμανουήλ ».

εἰς διαδοχὴν τοῦ Ἀνθίμου. Διετῆρει ἀλληλογραφίαν μετὰ τοῦ συμμαθη-
τοῦ του Ἀναστασίου τοῦ Γορδίου (1715—22), ποιήσαντος αὐτῷ καὶ
τὸ ἐξῆς ἠρωελεγεῖον.

Στέψε θεὸς στεφάνοις Στέφανον τόνδ' ἀρχιερεῖα
τῆδ' ἐν ἀπειρεσίαις οἷσι περιστέφεται.
Πλείοσι δ' αὖ μακάρων στέψει τερπνῶ ἐνὶ χώρῳ
τῷ γε ἐπουρανίῳ, ἄφθιτος ἔνθα βίος.

Συνέγραψε *Διδαχὰς καὶ ἐπιστολάς*, ἀνεκδότους, καὶ προτροπῇ
αὐτοῦ ἐφιλοπονήθη ὑπὸ τοῦ διδασκάλου Ἀναστασίου ὁ *Φωσφόρος*.

Ἰωάννης Ἀγραφιώτης, ἐδίδαξεν ἐν τῇ Ἠπειρῷ, Θεσσαλίᾳ, καὶ
Βουκουρεστίῳ καὶ μετέφρασεν ἐκ τοῦ λατινικοῦ τὴν λογικὴν τοῦ Ἀϊνεκ-
κίου, καὶ τὸ διεξοδικώτατον λεξικὸν τοῦ Ἐρρίκου Στεφάνου.

Μάρκος Κύπριος, ἐχρημάτισε διδάσκαλος τῆς ἐν Βουκουρεστίῳ
σχολῆς, καὶ ἠρμήνευσε τοὺς ἀφορισμοὺς τοῦ Ἰπποκράτους (1).

Καμπίτης Παπα-Φιλίππου ἐκ Ναούσης τῆς Μακεδονίας, πατὴρ
Ἀναστασίου τοῦ διδασκάλου. Συνέγραψεν *Ἀκολουθίαν* τοῦ ἁγίου Θεο-
φάνους, ἐπίγραμμα εἰς τὴν Μαθηματικὴν ὁδὸν τοῦ Μπαλάνου, καὶ
ἄλλα τινα.

Νικόλαος Ἱερόπαις ἐξ Ἀγράφων, συνέγραψε *Περὶ ἀμβλυωπίας*.

Καيسάριος ἱερομόναχος, συνέγραψε *Πασχάλιον* αἰώνιον.

Ἰωάννης Βούλγαρις, Κερκυραῖος, ἐχρημάτισεν ἀρχιδιάκονος τοῦ
μητροπολίτου Φιλαδελφείας καὶ ὕστερον πρωτοπαπᾶς Κερκύρας. Ἀπο-
τελῶν μέλος τῆς ἐν Βενετίᾳ Ἀκαδημίας τῶν Ἀβλαβῶν (*Illesi*) συνέ-
ταξεν ἐν ἔτει 1720 *Ἄσμα λυρικὸν εἰς Μελέτιον Τυπάλδον* καὶ
ἰταλιστὶ *sonneto in lode della Græcia* (2).

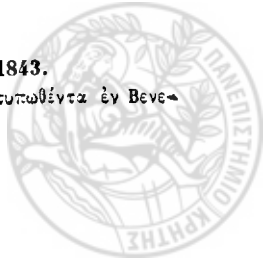
Φραγκίσκος Κολομπῆς, ἱεροδιάκονος ἐκ Κεφαλληνίας. Μέλος καὶ
οὗτος τῆς τῶν Ἀβλαβῶν ἀκαδημίας ἔγραψεν *Εἰς τὴν μετάστασιν*
τῆς Παράγρου ὠδάριον, καὶ *Sopra la gloriosa assunzione della*
beatissima Vergine sonneto (3).

Φραγκίσκος Γεράρδος Κρής· διατρίβων ἐν Βενετίᾳ τῷ 1720 καὶ
καταλεγόμενος μετὰ τῶν Ἀβλαβῶν Ἀκαδημαϊκῶν ἔγραψε *λατινιστὶ*
ἐπίγραμμα εἰς Μελέτιον Τυπάλδον, καὶ *ἑλληνιστὶ ἄσματιον εἰς τὴν*
Ἑλλάδα (4).

(1) Σοφ. Οἰκονόμου, Περὶ Μάρκου τοῦ Κυπρίου. Ἐν Ἀθήναις 1843.

(2) Κατεχωρήθησαν μετὰ τῶν ἄλλων εἰς Ἀνθη Εὐλαβείας, τυπωθέντα ἐν Βενε-
τία 1720, σελ. 17—20.

(3) Αὐτόθι, σελ. 21—22. (4) Ὁμοίως σελ. 29—30.

Ἀνδρέας Μυιάρης, Ἀθηναῖος, συνέγραψε καὶ ὁ Ἀβλαβῆς οὗτος ἀκαδημαϊκὸς εἰς τὴν ἔνδοξον μετὰστασιν τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου πατριωτικὸν κατὰ μέμησιν τοῦ σοφοῦ Ἀρακρέοτος, εἰς τὴν Κοίμησιν τῆς Θεομήτορος ἐπίγραμμα, καὶ τρίτον δίστιχον (1).

Ἀντώνος Λάνδος Κρής, Ἀβλαβῆς, συνέταξε — *Sopra la gloriosa assunzione della beatissima Vergine sonneto*, καὶ εἰς τὴν πατριωτικὴν τῆς Θεομητορικῆς μεταστάσεως ἐπίγραμμα (2).

Ἐκτωρ Σιγοῦρας Ζακύνθιος, Ἀβλαβῆς, συνέγραψε λατινιστὶ — *ad B. V. in coelum assumptam epigramma*, καὶ ἑλληνιστὶ ἄσμα σαπφικὸν εἰς τὴν μετὰστασιν τῆς Παρθενομήτορος (3).

Ἐμμανουὴλ Κουερίνης, Ζακύνθιος, Ἀβλαβῆς, ἐποίησεν ἰταλιστὶ ἄσματιον εἰς Τυπάλδον, καὶ ἑλληνιστὶ εἰς τὴν κοίμησιν τῆς Παραμόμου ἐπίγραμμα (4).

Ἰωάννης Λαμπίδιος, Κρής, μέλος τῆς τῶν Ἀβλαβῶν ἀκαδημίας, συνέθετο ἑλληνιστὶ ἄσματιον, καὶ λατινιστὶ — *in laudem Deiparae in coelum assumptae epigramma* (5).

Λαυρέντιος Βενέριος, Κρής, Ἀβλαβῆς ἀκαδημαϊκὸς, ἐποίησεν ἄσματιον ἑνδεκασύλλαβον εἰς ἕνα ἄμμουσον ὁποῦ ἐλόγιαζε τὰ ψάλλη εὐμορφα (6).

Νικόλαος Βουβούλιος, Κρής, σπουδάζας ἐν Παταβίῳ τὰ ἱατρικὰ καὶ φιλοσοφικὰ μαθήματα, ἐγένετο διδάσκαλος τοῦ συμπατριώτου του Νικολάου Παπαδοπούλου τοῦ Κομνηνοῦ, καὶ ὕστερον ἐδίδαξε δημοσίως ἐν τῇ ἑλληνικῇ σχολῇ τῆς Βενετίας (1687—90). Ἐγραψε διάφορα ἐπιγράμματα εἰς τὰ συγγράμματα Βλάχου, Παπαδοπούλου, καὶ ἐξέδοτο τὸν ὑπὸ πίππα Ζαχαρίου ἐξελληνισθέντα βίον τοῦ μεγάλου Βενεδίκτου, προτάξας ἑλληνιστὶ ἐπίγραμμα καὶ προλεγόμενα. (*Vita Latino-Graeca S. P. Benedicti, Venetiis 1723*). Ὁ Βουβούλιος ἐχορήγησεν εἰς τὸν Ἰάκωβον Γράνδην τὸ ὑπὲρ τῆς οἰκογενείας Ὁρσίνη Τζάφα χρυσόβουλλον Συμεῶν τοῦ Σέρβου δημοσιευθὲν μετὰ ἰταλικῆς μεταφράσεως αὐτοῦ εἰς τὸ περὶ Λευκάδος καὶ Πρεβέζης πονημάτων τοῦ Γάνδη.

Νικόλαος Τριαντάφυλλος, Κερκυραῖος, συνέγραψεν ἀκολουθίαν περὶ

(1) Αὐτόθι, σελ. 31—33.

(2) Ὁμοίως, σελ. 34—35.

(3) Αὐτόθι, σελ. 26—27.

(4) Ὁμοίως σελ. 35—37.

(5) Αὐτόθι, σελ. 38—40.

(6) Ὁμοίως σελ. 41.

τοῦ ἐν ἔτει 1530 γενομένου θαύματος διὰ τῆς Θεοτόκου Κασσιοπίας, καὶ ὁμοίας τῶν μαρτύρων Πίστεως, Ἐλπίδος, Ἀγάπης, καὶ τῆς μητρὸς αὐτῶν Σοφίας, ὡς καὶ μεγαλυνάρια εἰς διαφόρους ἑορτάς. Ἐτυπώθησαν πάντα ὑπὸ τὸν τίτλον Ἰμνολογίδιον ἐν Βενετία 1724.

Κωνσταντῖνος Γορδάτος, ὁ ἐπωνομαζόμενος *Λίλας*, ἐγεννήθη ἐν Χίῳ, καὶ συνέγραψε συνταγματίον περὶ τῆς τῶν Σφαιρῶν χρήσεως, ἐκδοθὲν ἐν Βενετία τῷ 1710, προοίμιον εἰς τὴν περιγραφὴν τῆς Ἱερουσαλὴμ τοῦ Χρυσάνθου (1728), καὶ *Σύνοψιν τῆς ἱεράς θεολογίας*. Κατὰ Βλαστὸν εἶχε συναθροίσει ὅλας τὰς ἐκδόσεις τοῦ Ἄλδου Μανουτίου.

Μπαλάνος Ῥίζος, ἐποίησεν ἐπιγράμματα εἰς τὴν Γεωγραφίαν Μελετίου.

Χριστόφορος Ἐμποροκομήτης, ἱερομόναχος ἐξ Ἰωαννίνων, συνέγραψεν *ἔγχειρίδιον περὶ ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου πνεύματος εἰς ἀπάντησιν τῶν ὑπὸ τοῦ παπῶφρονος Παπαδοπούλου γραφέντων*, ἐκδοθὲν ἐν Βενετία 1728.

Παρθένιος Κατζιούλης, Ἰωαννίτης ἱεροδιδάσκαλος, συνέλεξε καὶ ἐξέδοτο τῷ 1725 *Ἀπανθίσματα ἐκ τῶν ἁγίων πατέρων, καὶ φιλοσόφων*, πρὸς δὲ καὶ *Παροιμιαστήριον*. Ἀπεβίωσεν ἐν ἔτει 1730.

Γεώργιος Μάρκου Ζωγράφος, Πελοποννήσιος, ἐπεμελήθη τὴν ἐν ἔτει 1727 καὶ 1729 ἐν Βενετία ἐκδοθεῖσαν *Ἀκολουθίαν τοῦ ἁγίου Πέτρου ἀρχιεπισκόπου Ναυπλίου καὶ Ἀργους*, προτάξας προσφωνητικὴν ἐπιστολὴν εἰς τὴν πατρίδα του Πελοπόννησον.

Θεόκλητος ὁ ἐκ τῆς ἐν Ἀθωνι μονῆς τῶν Ἰθέρων, ἀνὴρ εἰδήμων τῆς ἑλληνικῆς καὶ λατινικῆς γλώσσης, ἀκμάζων περὶ τὸ 1730 ἔτος· συνέγραψεν ἐν σχήματι διαλόγου *Κόσμον καὶ Ψυχὴν*.

Ζωσιμᾶς Περισιτιάνος, Κεφαλλῆν, ἐσπούδασεν ἐν Ῥώμῃ, καὶ κατὰ Μαζαράκην, ἐχρημάτισε βιβλιοθηκᾶριος ἐν Παταβίῳ καὶ καθηγητῆς τοῦ γυμνασίου τῆς ἁγίας Ἰουστίνης. Συνέγραψε, κατὰ Ζαβίραν, βιβλίον κατὰ τῶν λατινικῶν ἀζύμων.

Ἀναστάσιος, ἐχρημάτισε, κατὰ Ζαβίραν, διδάσκαλος ἐν Καστορίᾳ, ἔνθα καὶ ἐνουμφεύθη, τὴν ἀδελφὴν Χρυσάνθου τοῦ ἐκεῖ μητροπολίτου, ὕστερον δ' ἐν Βουκουρεστίῳ. Συνέγραψε κατὰ *Λατίνων*.

Ἀντώνιος Κομοῦτος Ζακύνθος, ἀνὴρ οὐχὶ εὐκαταφρονήτου παιδείας, συνέγραψε—*Il maestro disingannato, ossia risposta all'apologia del molto Reverendo padre Antonio Pozzo di borgo, o minore Con-*

mentuale, maestro di Sacra Teologia ec. et in cui sostiene conformarsi meglio all'instruzione di Gesù Cristo il rito dei Latini consagrando la santissima Eucharistia in pane azzimo. (ἐξεδόθη ἐν Ἀρστελοδάμφ τῷ 1736).

Ὁ υἱὸς αὐτοῦ Δημήτριος Κομοῦτος ἔγραψε λατινιστὶ ὀκτάστιχον ἐγκώμιον Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρως (1).

Ἄθανάσιος Δορόσταμος, ἀρχιμανδρίτης τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας συνέγραψε τῷ 1737 περὶ τῆς καταστάσεως τῶν χριστιανῶν τῆς Ἀνατολῆς.

Πασχάλης Καρσοφύλλης, συνέγραψε λατινιστὶ διατριβὴν περὶ τῶν παρὰ τὴν Μηχάδιαν Ἡρακλείων λουτρῶν (Dissert. Epist. de Thermis Herculanis in Dacia. Viennæ 1737) (2).

Νικόλαος Στεφανόπουλος, καταγόμενος ἐκ τῶν εἰς Κορσικὴν μεταναστευσάντων Μανιατῶν, συνέγραψεν ἐν ἔτει 1738 λεπτομερῆ ἔκθεσιν περὶ τῆς εἰς Κορσικὴν Ἑλληνικῆς ἀποικίσεως τῶν συμπατριωτῶν του, ἐκδοθεῖσαν ἐν παραρτήματι Πανδώρας (1865) μετὰ προλεγομένων Γρηγορ. Παπαδοπούλου.

Γεράσιμος Βυζάντιος, γενόμενος μαθητὴς Μακαρίου τοῦ Πατμίου, ἐδίδαξεν ἐν Κρήτῃ, καὶ πρὸ πάντων ἐν Πάτμῳ, ἅπου καὶ τὸ ζῆν ἐξεμέτρησεν ἐν ἔτει 1740 παθὼν ἐκ λιθιάσεως. Συνέγραψε πολλὰ, ἐξ ὧν ἐξεδόθη τὰ εἰς τὸ Τέταρτον τῆς Γραμματικῆς Θεοδώρου τοῦ Γαζῆ ὑπόμνημα, ἐν Βενετίᾳ 1757, καὶ 1804.

Βασίλειος Κουταλινός. Ἐγένετο καὶ οὗτος μαθητὴς Μακαρίου καὶ ὕστερον τοῦ προρρηθέντος Γερασίμου, καὶ ἐδίδαξεν εὐδοκίμως ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἐν Πάτμῳ ἀποθανὼν δὲ κατὰ Μάρτιον τοῦ 1740 συνετάφη μετὰ τοῦ διδασκάλου του Γερασίμου. Τούτου σώζονται ἐν Πάτμῳ ἐπιστολαί, καὶ διάφορα θεολογικὰ καὶ φιλολογικὰ συνταγμάτια.

Κωνσταντῖνος Νικολάου Καντακουζηνός, ἐν ἔτει 1740 μετέφρασεν ἐκ τοῦ σλαβωνικοῦ Ἀκολουθίαν τοῦ ἁγίου μαρδυλίου, ἐκδοθεῖσαν Ἐνετίῃσι 1745.

Ἐμμανουὴλ Ῥωμανίτης Κρήτης, μετέφρασεν ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ Πνευματικῶν διδασκαλῶν, καὶ Μεταροῦντα διδασκόμενον, ἐκδοθέντας Ἐνετίῃσι 1742, καὶ 1772.

(1) Κατραμῆ, ἱστορικαὶ διασαφίσεις ἐπὶ τῆς πατρίδος Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρως σελ. 94.

(2) Ἄθανασίου Αὐτίσικα, τὰ παρὰ τὴν Μηχάδιαν Ἡράκλεια λουτρά, ἐν Γαλαξίῳ 1867, σελ. 6.

Μακάριος Μαριδάκης, ἐγεννήθη ἐν Κρήτῃ καὶ ἀρχιεπίσκοπος προχειρισθεὶς Χριστιανουπόλεως ἔγραψε λόγους περὶ Προορισμοῦ, περὶ Ἐκκλησίας, τῶν ἱερῶν κανόνων κλπ. ἐκδοθέντας ἐν Ἀμστελδοάμῳ τῇ 11 Αὐγούστου 1743 ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν *Biblos oðηγὸς τῆς Ἀληθείας* καὶ λόγους παρηγορικοὺς καὶ ἐγκωμιαστικοὺς εἰς ἐπισήμους ἑορτάς, τυπωθέντας ἐν Βενετία 1783.

Ἀλέξανδρος Καγγελάριος, Ἀθηναῖος, ἰατροφιλόσοφος. Διατρίβων ἐν Βενετία ἐχρημάτισε διορθωτὴς τῶν ἐκεῖ τυπογραφείων, καὶ ἰδίως Ἀντωνίου τοῦ Βόρτολι, ἐπιστατήσας ὡς τοιοῦτος εἰς τὰς ἐκδόσεις τοῦ λογικοῦ ὑπομνήματος Κορδαλλέως (1729), Βίου Πέτρου τοῦ Μεγάλου (1737), Ψαλτηρίου (1744), Γραμματικῆς Μαυροκορδάτου (1745), Μηναίου Φεβρουαρίου (1755), Παρακλητικῆς (1758). Μετέφρασεν ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ τὴν *Παλαιὰν Ἱστορίαν* τοῦ Ῥολλίνου (1750), ἐκ τοῦ Ἰταλικοῦ *Περὶ τῶν μυθολογουμένων θεῶν τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων* (1757), καὶ μετένεγκεν εἰς τὸ ἰταλικὸν τὴν *Ἱστορίαν* τοῦ Μωάμεθ.

Σωφρόνιος Πάγκαλος, ἐπίσκοπος Κυθήρων, ἐν ἔτει 1744 συνέθετο Ἀκολουθίαν εἰς τὸ ὑπὸ τῆς Θεοτόκου τῆς Μυριδιωτισσῆς γενόμενον θαῦμα, ἐκδοθεῖσαν ἐν Βενετία (1747), ἐν Κωνσταντινουπόλει (1811), ἐν Σμύρνῃ (1847), καὶ ἐν Κεφαλληνίᾳ (1849).

Ἰερόθεος ὁ Ἰβηρίτης. Ἐγεννήθη ἐν Πελοποννήσῳ τῷ 1686, καὶ ἦν εἰδήμων τῆς ἑλληνικῆς, λατινικῆς, καὶ τῶν φιλοσοφικῶν καὶ παιδαγωγικῶν μαθημάτων ἐγκρατῆς. Τὸν μονήρην ποθῶν βίον ἤλθεν εἰς τὴν ἐν Ἀθῶνι μονὴν τῶν Ἰβήρων καὶ ἐνταῦθα ἀπεβίωσεν ἐν ἔτει 1745. Συνέγραψε κατὰ τῆς αἰρέσεως τοῦ Μολίνου,⁽¹⁾ καὶ μετέφρασεν ἱκανοὺς λόγους Ἰσαὰκ τοῦ Σύρου, τυπωθέντας μετ' ἄλλων αὐτοῦ μεταφράσεων ἐν Βενετία 1720.

Θωμᾶς Βελάστης, Χίος. Ἐκπαιδευθεὶς ἐν Ῥώμῃ κατετάχθη εἰς τὰ τάγμα τοῦ Ἰησοῦ, καὶ συνέγραψε — *De litterarum Græcorum pronuntione* (Romæ 1751, Pragæ 1770) — *Περὶ Θυμοῦ*, διὰ στίχων, (ἐν Ῥώμῃ 1747). Μετέφρασεν Ἀνάπανσιρ τῆς Καρδίας τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Ἀλφόνσου Ῥοδρίγου ἐκδοθεῖσαν ἐν Ῥώμῃ 1746⁽²⁾.

(1) Νικοδήμης, Ἀκολουθία ἀσματικὴ τῶν ἐν Ἀθῶνι διαλαμπάντων θεοφόρων πατέρων.

(2) Ἐξεδόθη καὶ διὰ λατινικῶν στοιχείων, πρὸς χρῆσιν τῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ καθολικῶν — *Anapausis tis cardias is to ajon thelima tu theu, parà tu patros Thoma Stanislau Velasti tis tu Iisu Sindrofias, Didascalìa malista sinathri-smeni ec tu pateros Alfonsu Rodriquez tis autis Sindrofias, Is ofeljan toq Chiotou.* Romæ 1746.

Κωνσταντῖνος Μοσχοπολίτης, ἱερομόναχος ἐκ τῆς πλησίον τῆς Μοσχοπόλεως μονῆς τοῦ Ἁγίου Ναοῦμ, ἀνὴρ, κατὰ Ζαβίραν, εὐλαβὴς, καὶ σεβάσμιος, καὶ λίαν ἐναρέτου πολιτείας. Ἐχρημάτισε διευθυντὴς τῆς ἐν Μοσχοπόλει Ἑλληνικῆς τυπογραφίας, καὶ ὕστερον προσκληθεὶς ἦλθεν εἰς Μίσκολψ τῆς Οὐγγαρίας ὡς ἐφημέριος τῶν ἐκεῖ παρικοῦντων ὀρθοδόξων. Συνέγραψε *Περὶ ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος*, ἐκδοθὲν ἐν Μοσχοπόλει 1746, καὶ *Συνταγμάτιον περιέχον ἐν αὐτῷ ἐρωταποκρίσεις λίαν ἐπωφελεῖς κατὰ τὴν γνώμην τῆς ἁγίας καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀνατολικῆς, πρὸς χρῆσιν τῶν ἀπλῶν Χριστιανῶν καὶ τῶν ἐν Οὐγγαρία εὐρισκομένων πραγματευτῶν. Ἐν τῇ τυπογραφίᾳ τοῦ ἁγίου Ναοῦμ ἐν τῷ Λιβαρίσκῳ Δεαβόλεως κειμένῳ ἐν Βοσκοπόλει.*

Διονύσιος Κόνταρης, ἐγεννήθη ἐν Λευκάδι, καὶ ἐχρημάτισεν ἐν πρώτοις ἱεροκλήρῳ τῆς Μεγάλῃς Ἐκκλησίας, εἶτα δὲ ἀρχιεπίσκοπος Λευκάδος. Συνέθετο *λόγον ἐγκωμιστικὸν τοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνος*, ἐκδοθέντα Ἐνετίῃσι 1747.

Ἰωάννης Λαζαρόπουλος, Λευκάδιος, ἐκδούς τὸν ἄνω λόγον τοῦ Κόνταρη προσεφώνησεν εἰς τὸν κόμητα Ἀνδρέαν Κάσση.

Ἄγγελος Σουμάκης, Ζακύνθιος. Ἐξεπαιδεύθη ἐν Παταβίῳ, καὶ ἔγραψε *Μεγαλνύριον εἰς ἀγάμνησιν τοῦ μεγαλομάρτυρος Γεωργίου*, τυπωθὲν ἐν τέλει τῆς ἐν ἔτει 1748 ἐκδοθείσης ἐν Βενετίᾳ ἀκολουθίας περὶ τοῦ αὐτοῦ θαύματος.

Σταῦρος Μουλαίμης ἐξ Ἰωαννίνων, ἰατροφιλόσοφος ἐκπαιδευθεὶς ἐν Ἰταλίᾳ. Συνέγραψεν *ἀντιδοτάριον κατὰ τῶν δηγμάτων τῶν ἰοδόλων ὄφρων*, ἐκδοθὲν ἐν Βενετίᾳ.

Συμεὼν Ἀγιοταφίτης, ἐξέδοτο ἐν Βιέννῃ 1749 *Προσκυρητάριον τῆς ἁγίας πόλεως Ἱερουσαλήμ καὶ πάσης Παλαιστίνης.*

Δημήτριος Βόδας, ἐξ Ἰωαννίνων, ἱεροκλήρῳ, ἔγραψεν *ἐπιτομὴν θεολογίας, καὶ λόγους ῥητορικοῦς.*

Ἰωάνης Κορτός. Ἐγεννήθη ἐν Λειβαδίῳ τῆς Θεσσαλίας, καὶ τὸν μοναχικὸν ἀσπασθεὶς βίον ἠσκήτευσεν ἐν τῇ μονῇ Σπαρμοῦ, ὅθεν ἐπινομάζετο καὶ Σπαρμιώτης. Ἐχρημάτισε μαθητὴς Ἰωάννου τοῦ Πεζάρου, καὶ ἐδίδαξεν ἐν Βελβενδῷ, Λειβαδίῳ, Ῥαφάνῃ καὶ Θεσσαλονίκῃ. Ἐν ἔτει 1750 συνέγραψε κατὰ *συγκριμετιανῶν*, ἤτοι κατὰ τῶν ἐγκαταγνηρασκότων δεισιδαιμόνως εἰς τὰ παρ' αὐτοῖς λεγόμενα συγκρίμενα τῆς γραμματικῆς, καὶ μετρημῆνευσεν εἰς τὴν ἀπλοελληνικὴν τὰ ὑπὸ

Σπυρίδωνος Ἀσάνη μεταφρασθέντα *Στοιχεῖα Ἀριθμητικῆς καὶ Ἀλγέβρας* τοῦ Καίλλου, ἐκδοθέντα Ἐνετίῃσι 1797.

Νεκτάριος Τέρπου, Μοσχοπολίτης, ἱερομόναχος. Συνέγραψε βιβλίον καλούμενον *Πιστις*, ἐκδοθὲν ἐν Βενετίᾳ τῷ 1755, καὶ συνέλεξεν ἐκ διαφόρων πατέρων καὶ ἰδίως τοῦ μεγάλου Ἀθανασίου ζητήματα θεολογικὰ κατ' ἐρωταπόκρισιν τυπωθέντα Ἐνετίῃσι 1779.

Νικόλαος Στίγνης, ἐξ Ἰωαννίνων, εἰδήμων, κατὰ Ζαβίραν, τῆς ἑλληνικῆς, πεπαιδευμένος εἰς τε τὴν θύραθεν φιλοσοφίαν καὶ τὴν καθ' ἡμᾶς θεολογίαν, καὶ γραμματικὸς οὐδενὸς τῶν τότε δεύτερος. Ἐχρημάτισε καθηγητὴς ἐν Μοσχοπόλει περὶ τὸ 1724, ἐν δ' ἔτει 1750 ἀπεβίωσε. Ἐγραψεν ἐπιγράμματα εἰς ἀντιδοτάριον Σταύρου τοῦ Μουλαΐμου.

Γερμανὸς Κρητικὸς, ἱερομόναχος ἐκ τῆς ἐν Ὀλύμπῳ μονῆς τῆς ἁγίας Τριάδος. Ἦν, κατὰ Ζαβίραν, εἰδήμων τῆς ἑλληνικῆς, γαλλικῆς, ἰταλικῆς, ἀραβικῆς, τουρκικῆς, καὶ ἀλβανικῆς, καὶ μουσικὸς ἔξοχος. Μετέφρασεν ἐκ τῆς τουρκικῆς εἰς τὴν ἀπλοελληνικὴν τὴν *γραμματικὴν τοῦ μεγάλου βεΐβρου Ἰβραΐμ*, καὶ συνέγραψε *Ἀλβανικὴν γραμματικὴν*, καὶ περὶ *Κρητικῆς μουσικῆς*. Ἀπεβίωσεν ἐν ἔτει 1760.

Ἰγνάτιος Κεμίζος ἐκ Μονεμβασίας, μονάζων ἐν Ἀθῶνι ἔγραψεν ἐπίγραμμα εἰς τοὺς *Ἐλέγχους Διαμαρτῆ* τοῦ Ῥυσσίου (1748), καὶ ἐπεμελήθη τὴν ἐν ἔτει 1748 γενομένην ἐν Βενετίᾳ, δαπάνῃ Χριστοφόρου τοῦ Αἰτωλοῦ, δευτέραν ἐκδοσιν τοῦ *Προσκυνηταρίου* τοῦ Ἀθῶνος Ἰωάννου τοῦ Κομνηνοῦ, προσθεὶς ἐπίγραμμα καὶ διεξοδικωτέραν περιγραφὴν τῆς μονῆς τῶν Ἰδῆρων. Ἡ τοῦ Κεμίζου ἐκδοσις ἀνετυπώθη ἀπαρallάκτως ἐν Βενετίᾳ (1857) ὑπὸ Σπυρίδωνος Βελοῦδου.

Βικέντιος Κορνάρος Κρῆς στιχουργός. Ἐποίησε τὸν πασίγνωστον Ἐρωτόκριτον, ἐκδοθέντα Ἐνετίῃσι 1756, 1772 καὶ ἀπειράκις μέχρι τοῦδε.

Τρύφων ἐκ Μετζόβου, ἱερομόναχος. Ἐδιδάχθη κατὰ πρῶτον ἐν Ἰωαννίνοις παρὰ Μπαλάνω, ὕστερον δ' ἐν Πάτμῳ, καὶ ἐπὶ τέλους μεταβὰς εἰς Πατάβιον ἐξεπαιδεύθη τὰ φιλοσοφικὰ καὶ μαθηματικὰ. Ἐπανελθὼν ἐδίδαξεν ἐν Ἰωαννίνοις καὶ Μετζόβῳ, μεταφράσας τὴν *Λογικὴν* τοῦ Γεωρησίου, καὶ συγγράψας *Περὶ Ψυχῆς τῶν ζώων*.

Χριστοφόρος Αἰτωλὸς, συνέγραψε, διὰ προτροπῆς τοῦ πατριάρχου Κυρίλλου, κατὰ *Λατίων* περὶ ἀναβαπτισμοῦ.

Γεώργιος Κωνσταντίνου ἐκ Ζαγορίου ἐξεπαιδεύθη ἐν Ἰωαννίνοις

καὶ ὕστερον ἐν Εὐρώπῃ. Ἐν ἔτει 1749 διαμένων ἐν Βενετία ἐπεμελήθη καὶ διώρθωσε τὴν *Μαθηματικὴν Ὀδὸν* τοῦ Μπαλάνου, συνέγραψε *Λεξικὸν Τετραγλωσσον*, πολλάκις ἐκδοθὲν, καὶ μετέφρασε *Παγκόσμιον Ἱστορίαν* (1759). Ὁ Κωνσταντίνου ἦν ἐκ τῶν τὰ πρῶτα ἐν τοῖς γράμμασι φερόντων τότε Ἑλλήνων, τὸ δὲ ὑπ' αὐτοῦ συνταχθὲν λεξικὸν ἐγένετο πολλῆς καὶ μεγάλης ὠφελείας πρόξενον.

Ἄνανις ἐκ Δημιτσάνης. Ἐξεπαιδεύθη ἐν τῇ αὐτοῦ πατρίδι, καὶ τὸν μοναχικὸν ἀσπασθεὶς βίον προεχειρίσθη κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1750 μητροπολίτης Λακεδαιμονίας, γράψας κατὰ Μάρτιον τοῦ 1755 *κατάλογον τῶν μητροπολιτῶν Λακεδαιμονίας μετὰ τιμῶν ἱστορικῶν εἰδήσεων περὶ Σπάρτης* (1).

Ἰωάννης Ἄνδρέξ Τυπάλδος Κεφαλλην' ἐξεπαιδεύθη ἐν Ῥώμῃ, καὶ ἔγραψε — *la guida alla vera chiesa di Gesù Cristo, proposta principalmente di segnati di Fozio* (2).

Ἄθανάσιος Ἰβηρίτης, συνέγραψε *βίον καὶ ἀκολουθίαν τοῦ ρεομάρτυρος Νικήτα*, τοῦ ἐν ἔτει 1754 ἀθλήσαντος.

Νικηφόρος ἱεροδιάκονος, συνέγραψε *βίον καὶ ἀκολουθίαν τοῦ ρεομάρτυρος Νικολάου τοῦ ρίου*, τοῦ ἐν ἔτει 1754 ἀθλήσαντος.

Ἰάκωβος Ἀναστασίου, ἱεροδιδάσκαλος ὁ Πάτριος. Ἐπεμελήθη τὴν ἐν ἔτει 1755 Ἐνετίσιν ἐκδοθεῖσαν ἀκολουθίαν τοῦ ὁπίου Χριστοδούλου.

Νικόλαος Κύρκος, συνέθετο *ἀκολουθίαν τοῦ ρεομάρτυρος Νικολάου*, τυπωθεῖσαν ἐν Βενετία τῷ 1757 καὶ 1771.

Καλλίνικος ὁ Δ'. Ἐγεννήθη ἐν Ζαγορά τῆς Θεσσαλίας, καὶ τὸν μοναχικὸν ἀσπασθεὶς βίον ἐχειροτονητὴ μητροπολίτης Προϊλάβου, καὶ ἐν ἔτει 1757, ἐξωσθέντος τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου Κυρίλλου τοῦ Ε', προεβιάσθη ὁ Καλλίνικος οἰκουμενικὸς πατριάρχης, Δ' προσωνομούμενος. Ἀλλὰ μετὰ ἕξ μηνῶν καὶ ὀκτῶ ἡμερῶν θορυβώδη πατριαρχίαν ἐξέπεσε καὶ οὗτος τοῦ θρόνου, διαδεχθεὶς ὑπὸ Σερραφεῖμ Β'. Μετὰ τοῦτο ὁ Καλλίνικος ἐλθὼν εἰς τὴν πατρίδα του διήνυσεν ἐνταῦθα τὸ ὑπόλοιπον τοῦ βίου του.

Συνέγραψε *Κατάλογον τῶν μετὰ τὴν ἄλωσιν πατριαρχῶν, λογογραφικὴν ἀντιρρῆσιν κατὰ τῆς βίβλου Εὐσταθίου καὶ Χριστοφοῦρου Καλοῦ, ποιήματα κλπ.*

(1) Buchon Recherches historiques sur la principauté Française de Morée, tom. I, σελ. LXXVII—XXX.

(2) Rodotà Storia del rito Greco III,

Τιμόθεος Κυριακόπουλος, Χίος ιερομόναχος ἐφιλοπόνησε πρῶτον τὴν Χριστιανικὴν κατηχήσεως, ἐκδοθεῖσαν ἐν Βενετία 1759.

Κοσμᾶς Ἐπιδάυριος, ἀρχιμυηδρίτης τῆς ἐν Ἄθωνι μεγίστης Λαύρας, ἀνὴρ πεπαιδευμένος καὶ θερμὸς τῆς ἐθνικῆς δόξης ζηλωτῆς συνέστησε διὰ τοῦ ἐκ Θάσου Δούκα Σωτήρη Ἑλληνικὸν τυπογραφεῖον ἐν Ἄθωνι, ἐκ τῶν πιεστηρίων τοῦ ὁποίου ἀπελύθη ἐν ἔτει 1759 ἡ ὑπὸ Καυσοκαλυβίτου φιλοπονηθεῖσα Ἐκλογή τοῦ Ὑαλιηγίου, ἐν ἣ προτάσσεται ἑλληνιστὶ προσφώνησις τοῦ Κοσμᾶ εἰς τὸν Ἅγιον Ἀθανάσιον.

Νεράντζιος Ματραπεζόπουλος, Σιατιστεύς ἐχρημάτισεν ἐπὶ πολὺ προεστῶς ἐν τῇ αὐτοῦ πατρίδι, καὶ μετέφρασεν ἐκ τῆς τουρκικῆς τὸ *Κοράριον*.

Ἰάκωβος Βαλιούλιας, ἐξ Ἰωαννίνων, ἱερεὺς, συνέγραψε διὰ στίχων βίον *Γρηγορίου μητροπολίτου Ἰωαννίνων*.

Διονύσιος Τραπεζούντιος, ἀρχιεπίσκοπος Χαλδίας. Ἀκμάζων περὶ τὸ ἔτος 1760 συνέγραψεν *Ἱστορίαν τοῦ Σουμελά*, τυπωθεῖσαν ἐν Βουκουρεστίῳ ἐν ἔτει 1769, καὶ τινὰ *ιδιόμελα εἰς τοὺς ἀγίους Βαρνάβαν καὶ Σωφρόνιον*, συνεκδοθέντα τῇ ὑπὸ Καυσοκαλυβίτου συνταχθείσῃ ἀκολουθίᾳ.

Μεθόδιος Ὀλυμπιώτης, ιερομόναχος ἐξ Ἀγυαῖς. Ἐχρημάτισεν ἐφημέριος τῶν ἐν Βρατισλαβία ὀρθοδόξων, καὶ μετήνεγκεν εἰς τὴν ἀπλοελληνικὴν *Κατήχησιν Κυλλίου Ἱεροσολύμων*, ἐκδοθεῖσαν ἐν Λειψία τῷ 1766 μετὰ τινων ὑποσημειώσεων καὶ μικρᾶς ἐρμηνείας τοῦ συμβόλου τῆς πίστεως.

Ἀλέξανδρος Χύνας, ἀπεβίωσεν ἐν Βουκουρεστίῳ τῷ 1760, καὶ συνέθετο νομικὸν τι σύγγραμμα.

Χριστοφόρος Ἄρτινός, μοναχός. Ἐγενήθη ἐν Ἄρτῃ τῷ 1730, καὶ ἤκουσεν Εὐγενίου ἐν Ἄθωνι καὶ Κωνσταντινουπόλει, ὕστερον δ' ἐχρημάτισε διδάσκαλος τῶν ἀνεψιῶν τοῦ πατριάρχου Σεραφεῖμ, πεμφθεὶς κατόπιν διδάσκαλος ἐν τῇ Ἀθωνιάδι Ἀκαδημίᾳ. Ὑστερον ἐνδυσθεὶς τὸ μοναχικὸν σχῆμα ἐν τῇ Νέᾳ Σκῆτῃ, μετέβη εἰς τὴν τοῦ Προδρόμου, ἄνω τῆς μονῆς τῶν Ἰσῆρων, ὅπου συνέγραψε διάφορα μελωδικὰ ἄσματα, καὶ *σύνοψιν πάντων τῶν ἱερῶν κανόνων*.

Σταμάτιος Παπᾶς ἐκ Κουρνοφωλεᾶς ἐδίδαξεν ἐν Ἀνδριανουπόλει (1738), καὶ ἀπέθανε τῷ 1763, συγγράψας *Γυμνάσιον ἀπερίεργον*.

Θεοφάνης Ναουσαῖος ιερομόναχος, ἔγραψε *μεγαλυνάρια εἰς τὸ ἱερὸν Λείψανον τοῦ ἀγίου Θεοφάνους*, τυπωθέντα ἐν τέλει τῆς ἐν Βενετία

τῷ 1764 ἐκδοθείτης ὑπὸ τοῦ συμπατριώτου του Πολυκάρπου Παπαδημητρίου ἀκολουθίας τοῦ ἀγίου.

Ἀνανίας Ἀντιπάριος διάσημος γραμματικὸς διδάξας ἐν Κωνσταντινουπόλει (1752) καὶ συγγράφας *Σπλάγγρον Γραμματικῆς*, ἐκδοθὲν ἐν Βενετίᾳ 1764.

Παρθένιος Πελοποννήσιος, ἱεροδιάκονος καὶ ἱεροδιδάσκαλος, συνέθετο *Προσκυρητάριον τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου*, ἐκδοθὲν ἐν Βενετίᾳ τῷ 1765, μετέφρασε διχόρους λόγους τοῦ Χρυσοστόμου, οὓς *Μαργαρίτας ἐπονομάσας* ἐξέδοτο Ἐνετίῃσι 1764, καὶ συνέλεξε *Σύνουσιον ἢ ἐξήγησιν πάντων τῶν ἱερῶν κανόνων* ἐν τῇ αὐτῇ πόλει ἐκδοθείσαν.

Παχώμιος Τυρναβίτης, μοναχὸς, ἐπεμελήθη τὴν ἐν ἔτει 1764 πρώτην ἔκδοσιν τῶν *Μαργαριτῶν*.

Ἰερεμίας Καβαδίας, Κερκυραῖος, συνέγραψεν *Ἀρθὴ ἀεὶθαλῆ* ἐκδοθὲν ἐν Λειψίᾳ τῷ 1766, καὶ ἐπίγραμμα εἰς τὰς διδασχὰς τοῦ μαθητοῦ του Νικηφόρου τοῦ Θεοτόκη.

Λάζαρος Σκριβας, ἐγεννήθη ἐν Τραπεζοῦντι, καὶ ἐχρημάτισε γραμματεὺς τοῦ ἡγεμόνος τῆς Βλαχίας Κωνσταντίνου τοῦ Μαυροκορδάτου, διδάξας καὶ ἐν τῇ σχολῇ τοῦ Βουκουρεστίου. Ἀπεβίωσε δ' ἐν ἔτει 1767 ποιήσας ἐπιγράμματα, καὶ μεταφράσας ἐκ τοῦ βλαχικοῦ *ἱστορίαν σύντομον, οὐ παράλληλον, τῶν ἡγεμόνων τῆς Οὐγγροβλαχίας καὶ Μολδαβίας*.

Ἰωάννης Στάνος, ἐξ Ἰωαννίνων. Ἐρανισθεὶς ἐκ διαφορῶν συνέγραψε τὴν Βυζαντινὴν ἱστορίαν, ἐκδοθείσαν ἐν Βενετίᾳ τῷ 1767 εἰς τόμους ἕξ.

Γρηγόριος ὁ Δυβραχίου. Συνέγραψεν ἀκολουθίαν *Κυρίλλου, Κλήμεντος, Μεθοδίου καὶ Ναοῦμ*, ἐκδοθείσαν ἐν Μοσχόπλει, *περὶ ἡμερῶν, μηνῶν καὶ χρόνων, παρακλητικῶν κανόνων τοῦ ἀγίου Ναοῦμ καὶ λόγους διαφόρους*, καὶ μετέφρασε τὴν *Παλαιὰν καὶ Νέαν Διαθήκην* εἰς τὸ ἄλβανικόν, ἣν ἐτύπωσε διὰ στοιχείων, τὰ ὅποια αὐτὸς ἐφευρεῖ.

Ἰερεμίας ὁ Κρής. Ἐγεννήθη ἐν Κυδωνίᾳ, καὶ περιῆλθε χάριν σπουδῆς τὴν Γερμανίαν καὶ Οὐγγαρίαν. Ἦν ἀρχιμανδρίτης τοῦ ὄρους Σινᾶ καὶ προτροπῆ Κυρίλλου τοῦ ἀρχιεπισκόπου μετέφρασε τὴν *Κλίμακα* ἐκδοθείσαν Ἐνετίῃσι τῷ 1774, καὶ συνέγραψε *περιγραφὴν συντόμως ἐκθέτουσαν τὰ ἐπισημότερα τοῦ ἀγίου Ὄρους μεγαλειᾶ*, πρὸς δὲ καὶ ἀκολουθίαν τῆς *μεγαλομάρτυρος Δικατερίνης*, τυπωθείσαν ἐν Βενετίᾳ τῷ 1768.

Ἄνθιμος Ἱερομόναχος, ἐξέπōνησε *Παρακλητικὴν τῆς ὅλης ἐβδομάδος*, ἐκδοθεῖσαν ἐν Βενετία τῷ 1768, πρὸς δὲ καὶ εὐχὰς πασῶν τῶν δεσποτικῶν ἑορτῶν, τυπωθεῖσας Ἐνετίῃσι 1792.

Στέφανος Καραϊωάννου, Ἰωαννίτης ἀκμάζων περὶ τὸ 1768 μετέφρασε τὴν *Ἱστορίαν τῆς Ἀνακαλύψεως τῆς Ἀμερικῆς*.

Χρῦσανθος ὁ Κύπριος, πρωτοψάλτης τῆς νήσου. Συνέθετο *ἀκολουθίαν Μιχαὴλ Συράδων*, τυπωθεῖσαν Ἐνετίῃσι 1769, καὶ ἐκδοῦς κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος τὴν *ἀκολουθίαν τοῦ ἀλαθίστου ὕμνου*, προσέθετο *καρόνα παρακλητικὸν εἰς τὸν τίμιον Στραυρόν*, δύο *ἀκολουθίας τοῦ ἀποστόλου Φιλίππου*, καὶ δύο *καρόνας τῆς Θεοτόκου*.

Ἰωάννης Φραγκόπουλος, ἐγέννηθη ἐν Ἰωαννίνοις καὶ ἐχρημάτισε διερμηνεὺς καὶ ἐξ ἀπορρήτων τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Πρωσικῆς πρεσβείας. Μετέφρασε τὰς *Μεταμορφώσεις τοῦ Ὀβιδίου*.

Ἰερόθεος Πελοποννήσιος, ἱερομόναχος. Ἐδίδαξεν ἐν Σκοπέλῳ καὶ ἔγραψεν *ἐξήγησιν εἰς τὴν ποιητικὴν τοῦ Ἀριστοτέλους*, *λίγους ἐγκωμιαστικούς* κλπ.

Σπυρίδων Παπαδόπουλος, ἱεροδιάκονος. Μετέφρασε τὴν *Ἱστορίαν τοῦ μεταξὺ Ῥώσσων καὶ Τούρκων πολέμου*, ἐκδοθεῖσαν ἐν Βενετία τῷ 1770.

Γρηγόριος Ἀγιοπαυλίτης, ἀρχιμανδρίτης. Συλλέξας ἐκ διαφόρων συνέθετο καὶ ἐξέδωκεν ἐν Βενετία τῷ 1770 *Ἑμνολόγιον* περιέχον τὴν *Παρακλητικὴν ἀκολουθίαν εἰς τὸν τίμιον καὶ ζωοποιὸν Σταυρόν*, τοὺς *ΚΔ' Οἴκους πρὸς τὴν ροητὴν σκάλαν*, καὶ ἄλλας τινὰς εὐχὰς.

Παρθένιος ὁ Παλαιῶν Πατρῶν. Μεταβὰς εἰς Πετροῦπολιν συνέγραψε πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ ἐπίγραμμα ἠρωελεγειῶν τῷ ὑψηλοτάτῳ Ποιμενίῳ τῷ πάνυ, καὶ προσφώνημα τῇ *Αἰκατεβίῃ Β'*, ἐκφωνηθὲν τῇ 2 Ἀπριλίου 1770, ἐκδοθέντα μετὰ Ῥωσσικῆς μεταφράσεως τοῦ Σιτζκαβιζῆ ἐν τῷ Ζ' τόμῳ τῆς Ῥωσσικῆς βιβλιοθήκης.

Κύριλλος Πετραῖος, Πελοποννήσιος ἱερομόναχος, ἐχρημάτισε προηγούμενος τῆς ἱερᾶς Λαύρας τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου, ὕστερον δὲ μετέβη εἰς Βλαχίαν. Συνέγραψεν *ἐρμηνείαν εἰς τὴν ἀποκάλυψιν*—περὶ τῶν ἐν διαφόροις τόποις εὑρισκομένων πραγμάτων, οἷον ὑφασμάτων, καρπῶν, μετάλλων, καὶ ἐτέρων ἐν σχήματι μελωδικῶν καρόνων—*Ἱστορίαν τῆς ἱερᾶς Λαύρας*—καὶ *Ἱστορίαν διὰ στίχων πολιτικῶν* μέχρι τῆς βασιλείας τοῦ Σουλτάνου Ἀχμέτ.

Δαδίκης, διατρίβων ἐν Βενετία τῷ 1770 συνέγραψε περὶ τῶν πέντε διαφορῶν τῆς Ἀνατολικῆς καὶ Δυτικῆς Ἐκκλησίας, ἢ κατὰ Λατίνων.

Νικόλαος Παπαδόπουλος ἐκ Ζαγορίου, συνέγραψεν ἐμπορικὴν ἐγκυκλοπαιδείαν.

Ἀντώνιος Παλλαδοκλῆς, Μιτυληναῖος, ἐχρημάτισε πρόξενος τῆς Ῥωσσίας ἐν Δαλματία, καὶ συνέθετο ὠδὰς ἰαμβικῶ καὶ ἠρωϊκῶ τῶ μέτρῳ εἰς Ἀλέξιον Ὁρλώφ, εἰς τὴν Ἑλληνικὴν στολὴν, καὶ εἰς Γρηγόριον Ὁρλώφ, τυπωθεῖσας ἐν Πετρούπολει τῷ 1771.

Ἰωάννης Ἀδάμης, εἰδήμων τῆς ἑλληνικῆς καὶ λατινικῆς γλώσσης, μετέφρασεν ἐκ τοῦ ἑλληνικοῦ τὴν *Φαρμακολογίαν* τοῦ Σαμουὴλ Μασάη.

Σταῦρος Φρονιμόπουλος, ἐκ Πατρῶν τῆς Πελοποννήσου, σενέταξ ἐστιχρὸν προσφώνημα εἰς τὸν ἀρχιεπίσκοπον τοῦ Σινᾶ Κύριλλον, ἐκδοθὲν μετὰ τῆς ἐν ἔτει 1773 Ἑνετίσει τυπωθείσης περιγραφῆς τοῦ ὄρους Σινᾶ.

Ἰωάννης Δονᾶς Κερκυραῖος, ἰατροφιλόσοφος, συνέγραψεν ἀνατροπὴν τῶν περὶ Ἑλλήνων ληρημάτων τοῦ ἀββᾶ Κομπανιώνη, ἐκδοθεῖσαν ὑπὸ τὸ πλαστόνυμον Φραγκίσκου Καπακέλλου—*Lettera di un Marchese Francesco Albergati Capacelli, in apologia del Sign. Ab. Compagnoni quella che verte sulla conformità da lui ultimamente scoperta infra Ebrei e Greci*. Lipsia 1773. Τὸ σύγγραμμα τοῦ Δονᾶ ἐξελληνισθὲν ἐτυπώθη ἐν Βενετία 1802.

Σταμάτιος Μπεκελλίδης, ἐκ Βερόριας τῆς Μακεδονίας, συνέθετο ἐπίγραμμα εἰς Θεόδωρον Καμπανίας τὸν ἐν ἔτει 1773 ἐν Βερόρια ἐπιδημήσαντα, ἐκδοθὲν ἐν Ταμείῳ Ὁρθοδοξίας.

Ἰωάννης Θεολόγητος ἐκ Καστορίας, ἔγραψε ποίημα ρουθετικὸν τυπωθὲν ἐν τέλει τοῦ Ἐπιστολαρίου (Βενετία 1773, καὶ Λειψία 1782), καὶ *Τιμολόγιον* ἐκδοθὲν ἐν ἔτει 1766 πρὸς τούτοις δύο ρουθετικὰ ποιήματα πρὸς τοὺς ἐμπορευομένους, συνεκδοθέντα.

Θεόδωρος Χατζῆ-Φιλιππίδης ἐξ Ἐλμπασανίου τῆς Ἠπειροῦ, συνέθετο μεγαλυνάρια εἰς τὸν ἅγιον Βλαδίμηρον, ἐκδοθέντα μετὰ τῆς ἀκολουθίας.

Κύριλλος Σινᾶ ἀρχιεπίσκοπος, συνέθετο ἀκολουθίαν τοῦ ἁγίου Ἰανουαρίου, ἐκδοθεῖσαν ἐν Βενετία 1776, καὶ λόγους ἐγκωμιαστικοὺς εἰς τὸν ἅγιον ἐκφωνηθέντας ἐν Νεαπόλει τῷ 1774, καὶ συνεκδοθέντας τῇ ἀκολουθίᾳ.

Ἰωακείμ Πάριος, ιερομόναχος, ἔγραψε μαρτύριον καὶ ἀκολουθίαν Ἀρτανίου τοῦ νέου τοῦ ἐν ἔτει 1774 ἀθλήσαντος.

Μεταξόπουλος, γεννηθεὶς ἐν Τραπεζοῦντι καὶ Παῦλος ἐν τοῖς κοσμικοῖς καλούμενος μετωνομάσθη Παρθένιος διὰ τοῦ μοναχικοῦ σχήματος. Ἐμαθῆτευσεν ἐν Καφᾶ τῆς Ταυρικῆς παρὰ τῷ διδασκάλῳ Παπα-Κυριαζῆ καὶ τῷ ἱερεὶ Δαβίδ, καὶ ὕστερον γενόμενος ἀρχιμανδρίτης τῆς ἐν Τραπεζοῦντι μονῆς τοῦ Σουμελᾶ συνέγραψεν—*Ἱστορικὸν τῆς πόλεως Τραπεζοῦντος καὶ τῶν βασιλέων αὐτῆς ἀπὸ 718 μέχρι τῆς ἀλώσεως—Μεγαλυνάρια εἰς τοὺς ὁσίου Βαρνάβου καὶ Σωφρόνιου, καὶ ἐπίγραμμα εἰς τὴν Θεοτόκον*, συνεκδοθέντα τῇ ἐπιμελείᾳ αὐτοῦ γενομένη ἐκδόσει τοῦ ὑπὸ Καυσοκλυβίτου συνταχθέντος κτιτορικοῦ τῆς μονῆς Σουμελᾶ (Ἐν Λειψία 1775).

Ἰωάννης ὁ Ῥόδου συνέγραψε τὸν βίον τοῦ ὁσίου Χριστοδοῦλου τοῦ ἐν Πάτμῳ κοινοβιάρχου, τυπωθέντα ἐν Βενετίᾳ τῷ 1775.

Λεονάρδος Καπετανάκης, Ἀθηναῖος, συνέγραψεν ἰταλιστὶ τραγωδίαν τινὰ, καὶ ἐδαπάνησεν εἰς ἔκδοσιν τῆς ἀκολουθίας τῆς ὁσίας Φιλοθέης, τυπωθείσης ἐν Βενετίᾳ τῷ 1775.

Εὐγένιος Σουμελιώτης, ιερομόναχος, ἐποίησεν ἐπίγραμμα εἰς τὴν Θεοτόκον, φέρον ἐν ἀκροστιχίδι τὸ ὄνομά του, καὶ δημοσιευθὲν ὑπὸ Μεταξοπούλου ἐν τῷ κτιτορικῷ τῆς μονῆς Σουμελᾶ.

Παναγιώτης Γεωργίου, Ῥόδιος, μετέφρασε διὰ στίχων τὰς ἑπτὰ τραγωδίας τοῦ Σοφοκλέους.

Ἐμμανουὴλ Τροχάνης, ἐκ Λακωνίας, ἐδίδαξεν ἐν ἔτει 1775 εἰς Σίφον, καὶ ἐποίησεν ἐπίγραμμα ἐκ στίχων 786 εἰς τὸν πατριάρχην Σωφρόνιον.

Νικόλαος Βελλαράς, ἐξ Ἰωαννίνων, ἐχρημάτισεν γραμματεὺς τῶν ἡγεμόνων τῆς Οὐγγροβλαχίας Νικολάου καὶ Κωνσταντίνου Μαυροκορδάτων, καὶ ἔγραψεν πέντε ἐπιγράμματα πρὸς τὴν Θεοτόκον, συνεκδοθέντα τῷ κτιτορικῷ τῆς μονῆς Σουμελᾶ, ὠδάρια τετραστίχα πρὸς τὸν μητροπολίτην τῆς Οὐγγροβλαχίας Γρηγόριον, ἐκδοθέντα ἐν Βενετίᾳ τῷ 1777,—*ἰαμβικὸν ἐπίγραμμα εἰς Ἀλέξανδρον Γκέκαρ, Θεοτόκια καὶ κανόνας εἰς τὸν ἅγιον Ἀλέξανδρον*, συνεκδοθέντα τῇ ἀκολουθίᾳ αὐτοῦ (Ἐνετίησι 1771). Ἐν ἔτει 1774 διατρίβων ἐν Τρανσυλθανίᾳ συνέθετο παρακλητικὸν κανόνα εἰς τὸν τίμιον καὶ Ζωοποιὸν Σταυρὸν ψαλλόμενον ἐν πάσῃ θλίψει καὶ περιστάσει, ἐκδοθέντα Ἐνετίησι 1776, καὶ τῷ 1786 περιγραφὴν συνοπτικὴν τῆς μονῆς Σουμελᾶ.

Ἀπόστολος Λάζαρης, ἐγεννήθη ἐν Λευκάδι καὶ ἐξεπαιδεύθη τὴν ἰατρικὴν καὶ φιλοσοφίαν ἐν Ἰταλίᾳ· συνέταξε δὲ λόγους παρηγορικοὺς εἰς αἶνον τῆς Θεοτόκου, ἐκδοθέντας ἐν Βενετίᾳ 1776.

Διονύσιος Καλλιπολίτης, ἱερομόναχος, γεννηθεὶς ἐν ἔτει 1730 ἐμαθήτευσεν ἐν τῇ ἰδίᾳ πατρίδι, ὕστερον δ' ἔλθων εἰς Ἀθῶνα ἐμόνασεν ἐν τῇ σκῆτῃ τῆς Ἁγίας Ἄννης. Παρατηρήσας δὲ ὅτι τὰ τετυπωμένα ἐκκλησιαστικὰ συγγράμματα, ἐξ ἀβλεψίας τῶν ἀντιγραφῶν καὶ διορθωτῶν, ἔβριθον σφαλμάτων, ἠρέυνησε φιλοπόνως ἐν ἔτει 1779 πάσας τοὺς ἀρχαίους κώδικας, καὶ διορθώσας τὰ πλημμελήματα ἔπεμψεν εἰς τὸν τότε πατριαρχεῦοντα Σωφρόνιον πρὸς ἔκδοσιν.

Μητροφάνης Ναύπλιος, ἱερομόναχος, συνέγραψεν ἀκολουθίαν τοῦ ἁγίου Γερασίμου τυπωθεῖσαν Ἐνετίῃσι 1778 καὶ 1779. Ἐν ταύτῃ εὔρηται καὶ τὸ ἐξῆς τοῦ ποιήσαντος ἐπίγραμμα.

Τλήμων, ταπεινός, εὐτελής, βακενδύτης
 Μητροφάνης Ναύπλιος ἔξυσ' εὐτόνωσ
 Πόνον τε μόχθον τῆςδε συγγραφῆς ὄλον.
 Μέμνησθέ μου, βέλτιστοι, ἀξιώ πάνυ,
 Ὅπως λάβοιμι ἀμπλακιῶν τὴν λύσιν
 Ἐν ὥρᾳ φρικτῆς τῆς δίκης τοῦ δεσπότητος,
 Προστασίαις Γερασίμου τοῦ ἐν Μαλαῖ,
 Ἄνακτι Χριστῷ δόξα, τιμὴ, καὶ κράτος.

Διονύσιος Ἀδρικνουπόλεως μητροπολίτης, συνέγραψε διαφόρους διδαχὰς, ἐκδοθείσας ἐν Βενετίᾳ τῷ 1775 καὶ 1778.

Γεώργιος Σκούφης, ἐκ Κυδωνίας τῆς Κρήτης, μετέφρασεν ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ τὸ σύγγραμμα τοῦ Ἰησοῦτου Μάννη, *Τέσσαρα ἀξιώματα τῆς Χριστωνύμου φιλοσοφίας* ἐν Ῥώμῃ 1777.

Θωμᾶς Ῥόδιος, μετέφρασεν ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ τραγωδίας τινος Πέτρου τοῦ Μεταστασίου ἐκδοθείσας ἐν Βενετίᾳ τῷ 1779.

Γεώργιος Νικολάου Σουῦτσος, ἐχρημάτισε μαθητῆς Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρεως, καὶ ἐξελλήνισεν ἐξ τραγωδίας τοῦ Μεταστασίου τυπωθείσας Ἐνετίῃσι 1779 εἰς τόμους δύο.

Γεώργιος Μπαλδάνης, γεννηθεὶς ἐν Ἠπειρῷ ἐγένετο τρόφιμος τοῦ ἐν Πετροπόλει Γραικο-σλαβωνικοῦ μουσείου, καὶ ἐχρημάτισεν ὕστερον διδάσκαλος τῶν ἡγεμονοπαίδων Ἀλεξάνδρου καὶ Κωνσταντίνου. Συνέθετο ὡδὴν τῇ τρισεβάστῳ *Αἰκατερίνῃ Β'*, καὶ δύο ἐτέρας εἰς τὴν γέννησιν *Κωνσταντίνου τοῦ Παυλίδου*, τυπωθείσας μετὰ ῥωσικῆς μεταφράσεως ἐν Πετροπόλει 1779.

Χρῆστος Σουγδουρῆς ἐξ Ἰωαννίνων, διατρίβων ἐν Ῥωσσίᾳ τῷ 1781, μετέφρασεν ἐκ τοῦ γαλλικοῦ βιβλίου περὶ ποδαλγίας, τυπωθὲν ἐν Νίζνῃ.

Θεόφιλος Καμπανίας ἐπίσκοπος, ἐγεννήθη ἐν Ἰωαννίνοις καὶ ἐγένετο μαθητὴς Εὐγενίου καὶ Μπαλάνου. Ἐγραψε *Ταμείων ὀρθοδοξίας*, ἐκδοθὲν ἐν Βενετίᾳ τῷ 1780, καὶ *Νομοκάνονα*.

Ῥαφαὴλ Καυσοκαλυβίτης, ἐγεννήθη τῷ 1723 ἐν Ἀκαρνανίᾳ καὶ ἐξεπαιδεύθη ἐν Ἄρτῃ παρὰ τῷ ἱεροδιδασκάλῳ Χρυσάνθῳ τῷ Ζηταίῳ, ὕστερον δὲ παρ' ἄλλοις. Ἐπὶ τέλους ἐλθὼν εἰς Ἄθωνα ἐμόνασεν ἐν τῇ σκῆτῃ τοῦ Καυσοκαλυβίτου, ὅθεν ἔλαβε καὶ τὸ ἐπώνυμον, καὶ συνέθετο διάφορα ἐπιγράμματα ἠρωελεγεία, ἱαμβικά, καὶ καρκινικά, πρὸς τούτοις δὲ *Ἐἴκοσι τέσσαρας Οἴκους κατ' Ἀλφάβητον*, καὶ *μίαν εὐχὴν πρὸς τὴν παρθενομάρτυρα ἁγίαν Βαρβάραν*, ἐκδοθέντας ἐν Βενετίᾳ τῷ 1780, ἐπιμελείᾳ καὶ διορθώσει τοῦ προηγουμένου Κυρίλλου Λουριώτου.

Κωνσταντῖνος Χρυσίδης, Ἠπειρώτης, συνέγραψε *περίληψιν τῆς Γραμματικῆς*.

Πανταζῆς Τουρναβίτης, ἐχρημάτισε διδάσκαλος ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ τοῦ Βουκουρεστίου, καὶ ἐν ἔτει 1780 συνέγραψε *λεξικὸν ἀπλοῦν καὶ ἑλληνικόν*.

Παγκράτιος Δημέρου, ἐξ Ἰωαννίνων, διάκονος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, συνέταξε *κατάλογον τῶν πατριαρχῶν ἀπὸ Ἰερεμίου Γ', μέχρι Γαβριὴλ Γ' (1772—80)*

Κυπριανὸς ὁ Κύπριος, ἐγεννήθη εἰς Κορίνθον ἐκ πατρὸς Χριστοδούλου, μητρὸς δὲ Χρηστίνης. Μεταβάς δ' εἰς Βενετίαν, χάριν συστηματικωτέρας παιδείσεως, ἐπεμελήθη διαφόρους ἐκδόσεις, καὶ συνέγραψεν *Ἱστορίαν τῆς Κύπρου*, τυπωθεῖσαν Ἐνετίῃσι 1788, περιλαμβάνουσαν πολλὰς καὶ καλὰς εἰδήσεις περὶ τῆς νήσου, κατὰ τοὺς μεσαιωνικοὺς ἰδίως καὶ τοὺς νεωτέρους χρόνους.

Καيسάριος Ῥημνίκου ἐπίσκοπος, ἐχρημάτισε μαθητὴς Ἀλεξάνδρου τοῦ Τουρναβίτου, καὶ ἦν εἰδήμων τῆς ἑλληνικῆς, λατινικῆς, γαλλικῆς, καὶ ῥωσικῆς διαλέκτου. Μετένεγκεν ἀπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ εἰς τὸ βλαχικὸν τὰ *Μηναῖα*, καὶ ἔγραψεν ἑλληνιστὶ *ἱστορίαν τοῦ μεταξὺ Ῥώσων καὶ Τούρκων πολέμου* μεταφρασθεῖσαν εἰς τὸ ἀπλοῦν ὑπὸ Ἀμβροσίου Παμπέρως.

Λουκάκης. Μετὰ τὴν ἀποκεφάλισιν τοῦ ἡγεμόνος τῆς Μολδαβίας

Γρηγορίου Γκίκα (1777), ἐστάλη πρεσβευτὴς εἰς Βουκοβίαν ἵνα παραδώσῃ αὐτὴν ἀπὸ μέρους τῶν Τούρκων εἰς Μαρίαν τὴν Ὀθρεσίαν· διατρίβων δ' ἐν Κρονστάδ τῆς Τρανσυλβανίας συνέθετο *Λεξικὸν ἐξήγλωσσον*, τοὔτέστι περσικόν, τουρκικόν, ἀραβικόν, ἑλληνικόν, ἰταλικόν, καὶ γαλλικόν.

Λάμπρος Δήμαρος, ἐξ Ἰωαννίνων, ἐχρημάτισε διδάσκαλος τῆς ἐν Βουκουρεστίῳ Ἀκαδημίας, καὶ ἔγραψε διάφορα *ῥητορικά ἐγκώμια*.

Γεράσιμος Λύτσικας ἐγεννήθη ἐν Σιγδίτση τῶν Σαλόνων, καὶ ἐφ' ἱκανὸν χρόνον ἐδίδαξεν εἰς διάφορα τῆς ἐπαρχίας μέρη. Συνέγραψε *γραμματικὴν*, καὶ συνέλεξεν ἐκ διαφόρων πατέρων τῆς ἐκκλησίας *ἱερὰ ἀπανθίσματα*.

Γεώργιος ἐξ Ἀργυροκάστρου, ἐξέδοτο ἐν Βιέννῃ τῷ 1780 *γραμματικὴν ἑλληνολατινικὴν*.

Γεώργιος Ἰωαννίτης, ἐχρημάτισε μαθητὴς Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρου, καὶ μετοικήσας εἰς Ἀμπελάκια ἐδίδαξεν εἰς τὸ ἐκεῖ ὑπὸ Διονυσίου Πλαταμῶνος ἰδρυθέν σχολεῖον· συνέγραψε *γραμματικὴν περὶ ἀνωμάτων ῥημάτων*.

Γεώργιος Σκαρλάτος, ἐγεννήθη ἐν Ρεσίνα τῆς Μακεδονικῆς Βερόβοιας, καὶ ἐγένετο μαθητὴς Ἀναστασίου τοῦ Ναουσαίου· μετέφρασεν δ' ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ *Περὶ τροφῶν, περὶ ζώων ψυχῆς, περὶ σελήνης οἰκουμένης*, καὶ ἐκ τοῦ λατινικοῦ τὴν λογικὴν τοῦ Γενουησίου.

Ματθαῖος ἱερομόναχος, ἐχρημάτισεν ἐφημέριος τῆς ἐν Παρισίοις ῥωσσικῆς πρεσβείας, καὶ μετέφρασεν ἐκ τοῦ ῥωσσικοῦ τὴν *Κατ'ἠγήσειν Πλάτωνος μητροπολίτου Μόσχας*, ἐκδοθεῖσαν ἐν Πετρούπολει 1776 καὶ ἐν Βενετίᾳ 1782.

Ἀθανάσιος Στήριος, Μοσχοπολίτης, ἐποίησεν ἐπιγράμματα εἰς ἔπαινον Μελετίου συνεκδοθέντα τῇ Ἐκκλησιαστικῇ ἱστορίᾳ (1783).

Σπυρίδων Σπινόλας, Κερκυραῖος, συνέγραψε *Διδασκαλίαν χριστιανικὴν διεξοδικωτάτην, Νομικὴν συνταγματίον, καὶ ἀπάντησιν εἰς Βολταῖρον*.

Γεώργιος Βελημᾶς συνέθετο *Ἀκολουθίαν τοῦ ὁσίου Ἰωάννου τοῦ ἐρημίτου* ἐκδοθεῖσαν ἐν Βενετίᾳ τῷ 1782 καὶ 1787.

Δημήτριος Στεφανόπουλος, ἐκ τῶν ἐν Κορσικῇ μετοικησάντων Μανιατῶν· ὑπηρέτησεν ὡς ἴλαρχος τοῦ γαλλικοῦ ἰππικοῦ καὶ συνέγραψε — *Précis historique de la maison Imperiale des Comnènes etc.* Amsterdam 1784.

Δωρόθεος Βουλισμαῖς, ἐξ Ἰθάκης ἱερομόναχος, ἠκροάσθη τοῦ ἐν Σμύρῃ συμπατριώτου του Ἱεροθέου Δενδρινοῦ, καὶ ὕστερον ἔλθων ἐν Ποσσόνια τῆς Οὐγγαρίας ἐξεπαιδεύθη καὶ τὴν λατινικὴν. Διερχόμενος ἐκ Βιέννης ἐξεφώνησεν ἐπ' ἐκκλησίας διαφόρους λόγους, καὶ ἀπῆλθεν εἰς Λειψίαν, ἔνθα ἐξέδοτο τὰ τοῦ Νικηφόρου Βλεμμύδου.

Δημήτριος Καταρτζῆς, ἐν Βλαχία διατρίβων ἔγραψε *γραμματικὴν, περὶ τοῦ γρῶθι σαυτῶν, καὶ περὶ δικαστικοῦ καὶ ῥητορικοῦ*. Ἦν θιασώτης τῆς ἀπλοελληνικῆς γλώσσης, καὶ διάφοροι ἐπιστολαὶ αὐτοῦ περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου ἐδημοσιεύθησαν ὑπὸ Νεοφύτου Δούκα ἐν Τερψιχόρῃ.

Ἰωάννης Αἰνίδιος ἱερομόναχος καὶ ἀποστολικὸς κήρυξ, ἐξήγησε τὸ Ἔσμα ἀσμάτων ἐκδοθὲν ἐν Βενετία 1785, συνέγραψεν ἑρωταποκρίσεις πνευματικὰς μετὰ καὶ τινῶν ἐπιστολῶν παραινετικῶν (1785), καὶ μετέφρασε τὴν ὑπὸ Χρυσσοτόμου ἑρμηνείαν εἰς τὴν Κοσμογονίαν Μωϋσέως (1786).

Ἵστερον ἀρχιεπίσκοπος Μύρων προχειρισθεὶς ἠρμήνευσε τὸν θεῖον καὶ ἱερὸν κανόνα Ἀνδρέου ἀρχιεπισκόπου Κρήτης (1796).

Χρῦσανθος ὁ ἐκ Προύσης, συνέθετο *προσκυνητάριον τῆς ἀγίας πόλεως Ἱερουσαλὴμ καὶ πάσης Παλαιστίνης*, ἐκδοθὲν ἐν Βιέννῃ 1787.

Μακάριος Σκορδύλιος Κρῆς ὁ ἱεροδιδάσκαλος, συνέθετο λόγους ἐγκωμιαστικοὺς καὶ παρηγορικοὺς εἰς διαφόρους ἑορτὰς τυπωθέντας ἐν Βενετία τῷ 1787.

Δημήτριος Ἀγκύραμος, Βυζάντιος, ἐκπαιδευθεὶς ἐν Εὐρώπῃ τὴν ἰατρικὴν συνέστησε, κατὰ Τοδερίνην, ἐν Κωνσταντινουπόλει βοτανικὸν κῆπον καὶ συνέγραψεν ὀγκωδέστατον *βοτανικὸν λεξικὸν*, ἑλληνιστί, λατινιστί, γαλλιστί, ἀραβιστί, περσιστί καὶ τουρκιστί.

Δημήτριος Ραζῆς ἐκ Μεσολογγίου, ἐμαθήτευσεν ἐν τῇ Ἀθωνιάδι σχολῇ, ὕστερον δὲ μεταβὰς εἰς Εὐρώπην ἐσπούδασε τὴν ἰατρικὴν, ἣν ἐπιτυχῶς ἐν Κωνσταντινουπόλει μετήρχειτο. Μετέφρασεν ἐκ τοῦ λατινικοῦ τὴν *Γεωμετρίαν τοῦ Καμετίου*, τυπωθεῖσαν Ἐνετίῃσι τῷ 1787.

Ἀννίβας Δάσκολης, Κερκυραῖος, ἀνὴρ πολυμαθέστατος συνέγραψε λατινιστί Ἐπιστημονικὴν Ἐγκυκλοπαιδείαν (*Encyclopædia seu universæ Sapientia Theses, augustis sub auspiciis amplissimi Senatoris Marci Ruzzini Divi Marci Procuratoris præstantissimi, veritates ad trutinam publice propugnandæ ab Annibale Dascoli nob. Corcyrese, ac Majestatis Cæsareæ equite meritissimo in Sere-*

nissima Dominante; Philippo Caminiti Messanensi sanctæ Venerandæ de Vanellis abbate instituentæ. Lugduni).

Γεράσιμος ὁ Χαλεπίου. Ἐγεννήθη ἐν Πατυχίῳ τῆς Βιθυνίας περὶ τὸ ἔτος 1712, καὶ μαθητεύσας ἐν Πάτρῳ παρὰ Μακαρίῳ ἐδίδαξεν ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ἐπειδὴ δὲ τότε οἱ ἐν Ἀντιοχείᾳ ὀρθόδοξοι παρηνοχλοῦντο ὑπὸ τῆς λατινικῆς προπαγάνδας ἡ Μεγάλη ἐκκλησία ἐκλέξασα τοῦτον μητροπολίτην Βεβρόιας (Χαλεπίου) ἀπέστειλε πρὸς καταπαυσιν τῶν σκανδάλων. Ὁ δὲ Γεράσιμος εὐθαρσῶς κατὰ τῶν λυμεῶνων ἐκείνων ἀγωνισθεὶς παρητήθη καὶ ἐλθὼν εἰς Ἄθωνα ἐμόνασε μέχρι τοῦ ἐν ἔτει 1785 συμβάντος θανάτου του. Συνέγραψε *Διδαχὰς καὶ Ἐπιστολάς*, καὶ μετέφρασεν εἰς τὸ ἀπλοελληνικὸν τὰς εἰς *Ματθαῖον ὁμιλίαις τοῦ Χρυσοστόμου*.

Γεράσιμος Καλογνώμων Κρῆς, ἐπίσκοπος Χερρόνησου, συνέγραψε τῆς 1788 *Θεωρίαν θεολογικὴν* ἐκδοθεῖσαν ἐν Βενετίᾳ 1788, καὶ *διάλογον* μεταξὺ *σώφρονος καὶ φιληθροῦ* διὰ στίχων.

Ἀνδρέας ὁ Πάργιος, συνέθετο ἐν ἔτει 1788 *Ἀκολουθίαν τοῦ ὁσίου Ἀνδρέου τοῦ Ἐρημίτου, τοῦ ἐκ χωρίου Μοροδένδρου τῆς Ἀχαρνατίας*, τυπωθεῖσαν ἐν Βενετίᾳ τῷ 1807.

Πανταζῆς Λαρισσαῖος, ἔγραψεν ἐν ἔτει 1789 *ἐξήγησιν εἰς τὴν Ἀποκάλυψιν, καὶ τοὺς χρησμοὺς Στεφάνου Ἀλεξανδρείας, Ταρσαίου Κωνσταντινουπόλεως, καὶ Λέοντος τοῦ Σοφοῦ*.

Κωνταντῖνος ὁ Θεταλὸς, συνέθετο ἐπίγραμμα εἰς τὴν Φυσικὴν *Ῥῆγα τοῦ Φεραίου*.

Γαβιὴλ Μολώνης, Πελοποννήσιος, διέπρεψεν ὡς γραμματικὸς, φιλόσοφος καὶ ῥήτωρ, καὶ ἀπεβίωσεν ἐν ἔτει 1789, συντάξας *Διδαχὰς*.

Κωνσταντῖος Τρίκκης ἐπίσκοπος ἀνὴρ, ὡς λέγει ὁ Ζαβίρας, ἔμπειρος τῆς θείας γραφῆς, ἠδὺς εἰς τὰς ἐπιστολάς, πολιτικὸς μετέφρασε τὴν εἰς τοὺς τέσσαρας *Εὐαγγελιστὰς ἐρμηνείαν Θεοφυλάκτου Βουλγαρίας*, ἐκδοθεῖσαν Ἐνετίῃσι 1788.

Ἀμβρόσιος Πάμπερις, Μοσχοπολίτης ἱερομόναχος περιηγήθη τὴν Μολδοβλαχίαν καὶ Οὐγγαρίαν, καὶ ἐχηρμάτισεν ἐφημέριος τῆς ἐν Λειψία ἐκκλησίας τῶν ὀρθοδόξων. Συνέθετο *ποίημα καρικικὸν* ἐκδοθὲν μετὰ σχολίων ἐν Βιέννῃ 1802, καὶ *διδαχὰς*, μετέφρασεν εἰς τὸ ἀπλοελληνικὸν τὴν ἱστορίαν τοῦ μεταξὺ Ῥώσων καὶ Τούρκων πολέμου Καισαρίου τοῦ Ῥημνίκου, καὶ ἐξέδοτο ἐν Ἄλλῃ τῷ 1768 τὰ περὶ Ἐπιστολικῶν τύπων τοῦ Κορυδαλλέως.

Ἄνδρέας Γουνᾶς Ἀθηναῖος, συνέγραψε *συνταγμάτιον διαφόρων εὐχῶν κατασκευτικῶν*, ἐκδοθὲν ἐν τέλει τῆς ἱεράς Συνόψεως.

Πέτρος Βούλγαρις, Κερκυραῖος ἱερεὺς, ἠρμήνευσε κατὰ Δονάν, ἐν ἔτει 1790 ἑλληνικὴν ἐπιγραφὴν ἀνακαλυφθεῖσαν ἐν Ἐπτανήσῳ.

Χαρίσιος Μεγδάνος, ἐκ Κοζάνης· ἐκπαιδευθεὶς ἐν τῇ πατρίδι τὰ ἐγκύκλια μετέβη εἰς Οὐγγαρίαν καὶ ἐχρημάτισεν ἐφ' ἱκανὸν χρόνον διδάσκαλος τῶν ἑλληνικῶν ἐν Πέστη· ἔπανελθὼν δ' εἰς Κοζάνην ἐνεδύθη τὸ μοναχικὸν σχῆμα, καὶ συνέγραψε *περὶ ἐπανορθώσεως τῶν κατὰ τὰς ἱεράς τελετὰς συμβαινόντων, περὶ τοῦ σχολείου τῆς Κοζάνης, ἑλληνικὸν Πάρθρον (ἐν Πέστη 1812), Ἀύχρον τοῦ Διογένους (ἐν Βιέννῃ 1818), καὶ περὶ Ποιητικῆς (ἐν Βιέννῃ 1819)*.

Δημήτριος Χοιδᾶς, Κερκυραῖος. Ἐχρημάτισε πρόξενος τῆς Ἑνετικῆς δημοκρατίας, καὶ μετὰ τὴν κατάλυσιν αὐτῆς, τῆς Σουηδίας καὶ Πρωσσίας ἐν Θεσσαλονίκῃ, καὶ συνέγραψε *περὶ ἀνατομίας*.

Κωνσταντῖνος Μιχαήλ, ἐγεννήθη ἐν Καστορίᾳ καὶ ἐξεπαιδεύθη τὰ ἐγκύκλια παρὰ Μιχαήλ Παπα-Γεωργίῳ τῷ Σιατιστεῖ, ὕστερον δὲ μεταβὰς εἰς Γερμανίαν ἐσπούδασε τὴν ἰατρικὴν καὶ φιλοσοφίαν. Συνέγραψε *διαιτητικὴν καὶ ἱστορίαν τῆς ἰατρικῆς μεταφράσας καὶ τὴν Ὑγεινὴν τοῦ Τισσότου*. Ἀμφότερα ἐξεδόθησαν ἐν Βιέννῃ τῷ 1785, καὶ 1794. Πρὸς τούτοις ἐποίησεν ἐπίγραμμα εἰς Θωμᾶν τὸν Σιατιστέα.

Γεώργιος Σύπανδρος, Ζακύνθιος, συνέθετο *ἀκολουθίαν τοῦ ἁγίου Διονυσίου ἀρχιεπισκόπου Αἰγίνης*, ἐκδοθεῖσαν ἐν Βενετίᾳ τῷ 1790.

Διονύσιος Ζαγοραῖος, ἱερομόναχος ἀσκητεύων ἐν τῇ ἀπέναντι τοῦ Ἄθωνος ἐρημονήσῳ Πιπέρι, μετέηγεκεν εἰς τὴν ἀπλοελληνικὴν τὰ εὐρισκόμενα *Συμῶν τοῦ ῥέου Θεολόγου* ἐκδοθέντα ἐν Βενετίᾳ 1790.

Μακάριος Καβαδίας ἐγεννήθη ἐν Ἀργοστολίῳ τῆς Κεφαλληνίας, καὶ ἐδίδαξεν ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ Βουκουρεστίῳ, συγγράψας διάφορα, ἐξ ὧν ἐξεδόθη ἐν Βενετίᾳ τῷ 1802 *λόγος παραινετικὸς ἢ κατὰ Οὐολταίρου*.

Ματθαῖος ἐκ Γανοχώρων, ἱερομόναχος, ἐδίδαξεν ἐν Σηλυβρία (1780—90), καὶ ὕστερον ἐν Βουκουρεστίῳ ὡς πρωτεύων διδάσκαλος τῆς Ἀκαδημίας. Συνέγραψεν *Ἐγχειρίδιον περὶ συντάξεως τῶν ὀκτῶ τοῦ λόγου μερῶν* ἐκδοθὲν ἐν Βενετίᾳ 1775, καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει 1816, καὶ *ἐπιγράμματα εἰς Ὀρμιορ σωτήριον Βασιλείου τοῦ Ποστελνίκου*.

Ἄντωνιος Ἐμμανουήλ ἐκ Πατρῶν τῆς Πελοποννήσου, ἐχρημάτισε

σερδάρης τῆς ἡγεμονίας Οὐγγροβλαχίας, καὶ διατρίβων ἐν Στεφανουπόλει τῆς Τρανσυλθανίας μετέφρασεν ἀπὸ τοῦ Ἰταλικοῦ τὸ σύγγραμμα τοῦ Γαέτη (il giovine instruito,) ὅπερ μετὰ πολλῶν σημειώσεων ἐξέδωκεν ὑπὸ τὸν τίτλον *Τρόπαιον τῆς Ὁρθοδοξίας*, ἐν Βιέννῃ 1791.

Γεώργιος Ρίζος, μέγας ποστέλνικος τῆς ἡγεμονίας Βλαχίας, ἔγραψεν *ἐπίγραμμα* εἰς τὴν μετάφρασιν τοῦ Ἀντωνίου Ἐμμανουήλ.

Νικόδημος Συνάδων ἐπίσκοπος, ἔγραψεν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν ἀνω Ἐμμανουήλ δημοσιευθεῖσαν ἐν Τροπαίῳ.

Κωνσταντῖνος Μπέλιος, Μακεδὼν μετέφρασε τὰ *συμβάντα τοῦ νέου Ροβινσὼν*, ἐκδοθέντα εἰς δύο τόμους ἐν Βιέννῃ 1792 καὶ 1819.

Ἰωάννης Ἐμμανουήλ ἐγεννήθη ἐν Καστορίᾳ καὶ ἐξεπαιδεύθη τὰ μὲν ἑλληνικὰ παρὰ τῷ θείῳ του Γεωργίῳ Λεοντίῳ, τὴν δὲ φιλοσοφίαν μετὰ τῆς γερμανικῆς καὶ λατινικῆς γλώσσης ἐν Πέστη. Ἐν Βιέννῃ διατρίβων ἐν ἔτει 1792 μετέφρασεν ἐκ τοῦ γερμανικοῦ *ἐγκόλιον τῶν παιδῶν*, καὶ *στοιχεῖα τῆς ἀριθμητικῆς τυπωθέντα τῷ 1797*.

Γεράσιμος Καροῦσος, μετέφρασεν ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ τὴν *ἱστορίαν τῆς Ταυρικῆς Χερσονήσου (Κριμίου)*, ἐκδοθεῖσαν ἐν Βιέννῃ τῷ 1782 εἰς τόμους δύο.

Διανάσιος ὁ Πλαταμῶνος, ἐγεννήθη ἐν τῇ Ζέρμα κώμῃ τῶν Ἰωαννίνων, καὶ διήκουσεν Ἐυγενίου τοῦ Βουλγάρεως ἐν τῇ Ἀθωνιάδι, ὕστερον δὲ προχειρισθεὶς Πλαταμῶνος ἐπίσκοπος ἐπὶ τριάκοντα ἔτη διετήρησεν τὸ ἀξίωμα, καὶ ἀπεβίωσεν ἐν ἔτει 1793 γράψας *δημηγορίας*, καὶ ἐπιστολὰς *γλαφυροτάτας*.

Εὐστάθιος Ἀθανασίου, ἐσπούδασεν ἐν Ἄλλῃ καὶ ἀνακηρυχθεὶς διδάκτωρ τῆς ἰατρικῆς συνέγραψε *Historia radidis scillae*. Ἐν τέλει τῆς αἰνεσίμου ταύτης διατριβῆς του τυπωθείσης τῷ 1794 εὑρηνται ἐπιστολαὶ πρὸς αὐτὸν λατινιστὶ Γουλιέλμου Γεβόουρ, καὶ τρεῖς ἑλληνιστὶ Κούρτ Σπρέγγελ, Γερασίμου Γρηγορίνη καὶ Δημητρίου Ζαφειριάδου.

Ἀμφιλόχιος Παρασκευᾶς, ἐγεννήθη ἐν Ἰωαννίνοις καὶ ἐγένετο μαθητὴς τοῦ Μπαλάνου. Ἐδίδαξεν ἐν Ναούσῃ (1770), ἐν Κοζάνῃ (1779), καὶ ἐν Τυρνάβῳ, ὕστερον δ' ἐλθὼν εἰς Οὐγγαρίαν ἐχρημάτισεν ἐπὶ τρία ἔτη ἐφημέριος τῶν ἐν Κετζκεμὲτ ὀρθοδόξων. Ἐντεῦθεν μεταβάς εἰς Πασόνιον ἐσπούδασεν ἐφ' ἱκανὸν χρόνον τὴν λατινικὴν καὶ τὰς ἐπιστήμας ἐπανελθὼν δ' εἰς Ἑλλάδα ἐδίδαξεν αὔθις ἐν Κοζάνῃ, καὶ συνέγραψε *λογικὴν καὶ κάτοπτρον φιλοσοφίας*.

Γεώργιος Μανουήλ Βυζάντιος, μετέφρασε τὸν *θάνατον τοῦ Ἀβελ*

τοῦ γερμανοῦ Γεσνέρου (1795), καὶ τὸ περὶ ἀκμῆς καὶ παρακμῆς τῶν Ῥωμαίων τοῦ γάλλου Μοντεσκιῦ (1785).

Ἀντώνιος Κορωνιὸς Χίος, μετέφρασεν εἰς τὸ ἀπλοελληνικὸν τὸ περὶ παιδῶν ἀγωγῆς τοῦ Πλουτάρχου, Ἐρρίκου τοῦ Κάμπη τὸν παιδαγωγόν, καὶ τὴν Γαλάτειαν τοῦ Φλωριανοῦ, ἐκδοθέντα καὶ τὰ τρία ἐν Βιέννῃ τῷ 1796, καὶ συνέγραψε *Ψυχαγωγίαν πρὸς χρῆσιν τῶν παιδῶν*.

Στέφανος Δημητριάδης ἐκ Σκιάθου, διατρίβων ἐν Βιέννῃ ἐξέδοτο ἀπανθίσματα ἐκ διαφόρων βιβλίων (1797).

Πολύζος ἱεροδιάκονος, ἐποίησεν ἐπίγραμμα εἰς τὰ τοῦ Δημητριάδου ἀπανθίσματα.

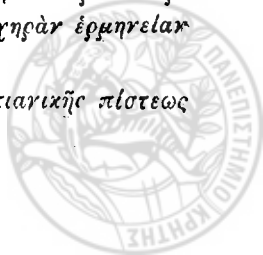
Νικῆτας Νηφάκης, ἐγεννήθη ἐν Μηλέᾳ τῆς Λακωνίας, καὶ συλληφθεὶς ὑπὸ τῶν μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1769 λυμαινομένων τὴν Πελοπόννησον τουρκαλβανῶν ὑπέστη πολλὰς κακώσεις, ἐπὶ τέλους δ' ἐλευθερωθεὶς ἦλθεν εἰς Βουκουρέστιον καὶ μαθητεύσας ἐπ' ὀλίγον εἰς τὴν ἐκεῖ ἀκαδημίαν ἐπανῆλθεν εἰς τὴν πατρίδα του, ὅπου ὑπέστη τὰ χείρονα ὑπὸ τῶν συμπατριωτῶν του. Ἐγραψε διὰ στίχων ἐν ἔτει 1798 *Λακωνικὴν χωρογραφίαν*, ἐκδοθεῖσαν ὑπὸ Μαουρέρου ἐν τῷ περὶ ἑλληνικῶν ἐθίμων, καὶ τῷ 1853 μετὰ πολλῶν σημειώσεων ἐν Ἀθήναις ὑπὸ ἀνωνύμου.

Ἀθανάσιος Ὑψηλάντης, ἀνὴρ, κατὰ Ζαβίραν, πεπαιδευμένος ἐν παντὶ εἶδει ἐπιστήμης, συνέγραψε *Πολιτικὴν καὶ ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν ἀπὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως μέχρι τοῦ 1798* εἰς βιβλία IB'.

Ἱερόθεος Αἰτωλὸς, ἀρχιμανδρίτης καὶ ἡγούμενος τῆς ἐν Ἀγράφαις μονῆς τοῦ Δουσίκου ἐν ἔτει 1798 ἐπεξεργάσθη τὴν ὑπὸ Παχωμίου Ῥουσάνου ποιηθεῖσαν ἀκολουθίαν τοῦ ἁγίου Βησσαρίωνος, προσθεὶς δύο ἱαμβικὰ ἐπιγράμματα εἰς τὸν ἅγιον, καὶ τρίτον ὡς ἀπὸ τοῦ ἁγίου, πρὸς δὲ καὶ παρακλητικὸν κανόνα εἰς Βησσαρίωνα. Ἡ οὕτως ἐπεξεργασμένη ἀκολουθία ἐξετυπώθη τῷ 1800 ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ τῷ 1856 ἐν Ἀθήναις.

Βασίλειος Ποστέλνικος συνέγραψεν ἐν ἔτει 1798 *Ὀρμον σωτήριον*, ἐκδοθέντα τῷ 1805 ἐν Βιέννῃ καὶ ἀλληγορικὴν ἱστορίαν περὶ ἀνθρώπου διὰ στίχων ὁμοιοκαταλήκτων, καὶ στιχηρὰν ἐρμηνείαν τῆς ἀλληγορίας.

Κελεστίνος Ῥόδιος, συνέγραψεν ὑπὲρ τῆς χριστιανικῆς πίστεως κατὰ τινῶν φιλοσοφικῶν ληρημάτων,

Νικόδημος Μαζαράκης Θεσσαλός, ἀκμάζων τῷ 1799 συνέγραψε *γραμματικήν*.

Ἰωάννης Μαρμαροτούρης Ἀθηναῖος, μετέφρασε *βίον καὶ κατορθώματα τοῦ κόμητος Σωβάρωφ*, τυπωθέντα ἐν Τεργέστη 1799.

Δημήτριος Βενιέρης, ἔγραψεν *ιταλικήν γραμματικήν*, ἐκδοθεῖσαν ἐν Τεργέστη 1799.

Ἀγάπιος Λίτινος Ζακύνθιος. Περὶ τούτου λέγει ὁ γράψας τὴν ἐν Τεργέστη τῷ 1812 τυπωθεῖσαν Ἱστορικοκριτικὴν Ἀπολογία· « Ἀγάπιος ἱερομόναχος Λίτινος Ζακύνθιος, μαθητὴς Κατηφόρου, ἐπιστημονικώτατος, καὶ εἰδήμων διαφόρων διαλέκτων, ἐχρημάτισε καθηγητὴς ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ τοῦ Παταβίου τῆς ἐλληνικῆς καὶ ἐβραϊκῆς διαλέκτου, εἶτα ἐτιμήθη ὑπὸ τῆς Βενετικῆς γερουσίας μὲ τὸ ἀξίωμα δημοσίου ἐξεταστοῦ τῶν ἐλληνιστῶν ἐκδιδομένων βιβλίων, ὑπουργήμα οὐδέποτε δοθὲν εἰς Ἑλληνα. Συνέγραψε διάφορα, μίαν Χριστιανικὴν Θεολογίαν, ἐν ἐγχειρίδιον μεταφυσικὸν διαλεκτικὸν, καὶ ἄλλα πολλά ».

Ἀπεβίωσεν ἐν Βενετίᾳ περὶ τὸ 1805.

Συγγράμματα τοῦ Λιτίνου γνωρίζω τὴν *Ἀσφαλῆ Ὁδηγίαν τῆς κατὰ Χριστὸν ἠθικῆς*, τυπωθεῖσαν ἐν Παταβίῳ 1774, καὶ τὴν ἐκ τοῦ ἀγγλικῆς μετάφρασιν τοῦ μεταφυσικοῦ διαλεκτικοῦ ἐγχειριδίου τοῦ Λοκκίου, τυπωθεῖσαν ἀνωμόμως Ἐνετίῃσι 1796.

Παναγιώτης Νικολαΐδης, ἐγεννήθη ἐν Ἰωαννίνοις καὶ ἐξεπαιδεύθη τὰ ἐλληνικὰ καὶ ἐγκύκλια παρὰ τῷ θείῳ του Λάμπρω Φωτιάδῃ, δαπάνη τοῦ ὁποίου καὶ σταλεῖς εἰς Γερμανίαν ἐσπούδασε τὴν ἰατρικὴν ἐν Βιέννῃ καὶ Ἄλλῃ. Τὴν 2 Ἀπριλίου 1799 στεφθεὶς διδάκτωρ ἐδημοσίευσεν ὡς ἐναίσιμον διατριβὴν *Antylli veteris chirurgi τὰ λείψανα*. Ἄλλ' ἡ σπουδαία αὕτη περὶ Ἀντύλλου διατριβὴ ἔργον ἐστὶ τοῦ περιφανοῦς Κουρτίου Σπρέγγελ, ὡς αὐτὸς οὗτος ὕστερον ἐδημοσίευσεν (Ἱστορία τῆς Βοτανικῆς, ἐν Ἄλλῃ 1832 Τόμ. Β'. σελ. 127). Ἐν τῇ ἐπ' ὀνόματι τοῦ Νικολαΐδου δημοσιευθεῖσῃ διατριβῇ, προσφωνομένη εἰς Λάμπρον τὸν Φωτιάδην, καταχωροῦνται τέσσαρες ἐπιστολαὶ πρὸς αὐτὸν, τρεῖς μὲν τῶν ἐν Ἄλλῃ συμφοιτητῶν του Θεοδοσίου Ἰλιάδου, Σταύρου Μόσχου, Ἀθανασίου Ἰωαννίδου, καὶ ἡ τετάρτη ἐκ Βιέννης Μανουὴλ τοῦ Τενεδίου.

Βατράτζης, ἐγεννήθη ἐν Βυζαντίῳ. Περὶ τούτου λέγει Δανιὴλ ὁ Φιλιππίδης· « Ἦδει τὴν ἐλληνικὴν γλῶσσαν, τὴν λατινικὴν, ἀραβικὴν, καὶ

» περσικὴν, καὶ ἄλλας εὐρωπαϊκὰς γλώσσας. Διέτριψε πολὺν χρόνον » ἐν τῇ Περσίᾳ καὶ ἀπεστάλη ὡς πρέσβυς εἰς τὴν Ῥωσσίαν παρὰ » τοῦ σάχ Ναδὶρ ». Συνέγραψεν ἑλληνιστὶ *τὴν ἱστορίαν τοῦ σάχη τῆς Περσίας Ναδὶρ*, ἐκδοθεῖσαν ὑπὸ Φιλιππίδου ἐν παραρτήματι τοῦ Γεωγραφικοῦ τῆς Ῥουμουνίας (σελ. 1—22).

Λουΐζης Σωτήρης, ἐκ Λευκάδος, ἐσπούδασε τὴν ἰατρικὴν καὶ φιλοσοφίαν ἐν Ἰταλίᾳ, καὶ ὑπερέτησε μὲ βαθμὸν συνταγματάρχου εἰς τὰ Ῥωσσικὰ στρατεύματα. Συνέγραψε *θρίαμβον Αἰκατερίνης Β' μετὰ τινῶν μελετῶν* καὶ — *il sostengo delle arti, e dell' agricoltura favorita da Alessandro I Paulowicz imperatore, e autocrate di tutte le Russie ec. Trieste 1807.*

Νικόλαος Ἀγραφιώτης, συνέγραψεν *Ἑλλήνων ἰατρῶν παλαιῶν τε καὶ μεταγενεστέρων ἰατρικῆς ἐπιτομήν*.

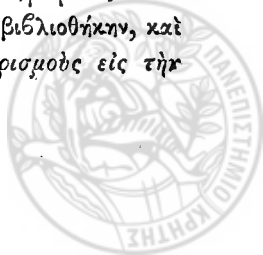
Θεοδώρητος Ἀθανασίου ἐξ Ἰωαννίνων, ἀρχιμανδρίτης, συνέγραψεν *ἐρμηνείαν εἰς τὴν ἀποκάλυψιν* ἐκδοθεῖσαν ἐν Λειψίᾳ τῷ 1800.

Κωνσταντῖνος Γεωργιάδης Κούτσικος, διατρίβων ἐν Οὐγγαρίᾳ μετέφρασε τὸν βίον τοῦ Βοναπάρτου (ἐν Βούδῃ 1800), καὶ τὸν βίον *Πασβάρογλου* (ἐν Πέστη 1800).

Ζήσης Κάβρας, ἡ κατὰ Ζαβίραν *Κάβουρας*, ἐξ Ἀμπελακίων, ἠκροάσθη ἐν τῇ πατρίδι παρὰ Γεωργίῳ τῷ ἐξ Ἰωαννίνων τὰ γραμματικὰ καὶ φιλοσοφικὰ, καὶ ἔλθων εἰς Βουκουρέστιον ἐδίδαξεν ἐφ' ἱκανὸν χρόνον ἔρωτι δ' εὐρυτέρας μαθήσεως ἔλθων εἰς Γερμανίαν ἐσπούδασεν ἐν Ἰένῃ τὴν ἰατρικὴν. Ἐνταῦθα δὲ διατρίβων τῷ 1800 συνέγραψε *Στοιχεῖα τῆς ἀριθμητικῆς καὶ ἀλγέβρας*.

Δημήτριος Χατζη Πολυζώης, ἐκ Βρανιανῶν τῶν Ἀγράφων, δοκιμώτατος περὶ τὰ γραμματικὰ καὶ τὰ ποιητικὰ. Διδάσκων ἐν Πέστη τῷ 1800 ἐξέδοτο *Γραμματικὴν*.

Ἄνθιμος ἐκ Λειβαδίου τῆς Θεσσαλίας ἱερομόναχος, ἐγένετο μαθητῆς τοῦ ἐν Σιατιστῇ διδάξαντος Καλλινίκου τοῦ Μπάρκροση καὶ ἐν Βιέννῃ Νικηφόρου τοῦ Θεοτόκη. Μονάζων ἐν Ἑλασσῶνι προσεκλήθη ἐφημέριος τῶν ἐν Κετζκεμέτ τῆς Οὐγγαρίας ὀρθοδόξων, καὶ ὕστερον τῶν ἐν Βιέννῃ. Ἐπανακάμψας δ' εἰς τὴν μονὴν του καὶ ἠγούμενος ἐκλεχθεὶς συνέστησεν ἰδίᾳ δαπάνῃ σχολὴν καὶ λαμπρὰν βιβλιοθήκην, καὶ συνέγραψε λόγους ἐγκωμιαστικοὺς, καὶ *ΚΔ' μακαρισμοὺς εἰς τὴν Θεοτόκον*.

ΤΜΗΜΑ ΠΕΜΠΤΟΝ.

ΔΕΚΑΤΟΣ ΕΝΝΑΤΟΣ ΑΙΩΝ.

1800—1821.

Γρηγόριος ὁ Ε΄.

Ἐγεννήθη τῷ 1745 ἐν Δημιτσάνῃ παρὰ Ἰωάννου Ἀγγελοπούλου καὶ Ἀσημίνας Παναγιωτοπούλου καὶ βαπτισθεὶς ὠνομάσθη Γεώργιος. Παιδευθεὶς δ' ἐν τῇ πατρίδι τὰ ἐγκύκλια παρὰ τοῖς συμπατριώταις αὐτοῦ διδασκάλους Μελετίῳ ἱερομονάχῳ καὶ Ἀθανασίῳ Ῥουσοπούλῳ, εἰκοσαέτης ἤδη (1765) ἀπεδήμησε μετὰ τοῦ δευτέρου τῶν διδασκάλων του εἰς Ἀθήνας, ὅπου καὶ ἐμαθήτευσε δύο σχεδὸν ἔτη παρὰ Δημητρίῳ Βόδα.

Ὑστερον αὐτὸς μὲν ἀπέπλευσεν εἰς Σμύρνην, ὃ δὲ Ῥουσόπουλος κατέμεινεν εἰς Ἀθήνας διδάσκων ἐν τῇ ἐκεῖσε σχολῇ μέχρι τῆς ἀποβιώσεώς του (1780).

Ἀφικόμενος εἰς Σμύρνην ὁ Γεώργιος συνώκησε μετὰ τοῦ ἐκεῖ διαμένουτος θεῖου του Μελετιίου ἱερομονάχου, ὑπηρετῶν αὐτῷ καὶ ἅμα διακούμενος καρποφόρως τὰ μαθήματα τῆς Εὐαγγελικῆς Σχολῆς· ἐντεῦθεν εἰς τὴν μονὴν τῶν Στροφάδων ἐλθὼν, καὶ τὴν μοναχικὴν ἀσπασάμενος πολιτείαν μετωνομάσθη Γρηγόριος· ἐπ' ὀλίγον δὲ διατρίψας ἐν τῇ μονῇ τῆς νήσου ταύτης μετῆρεν εἰς Πάτμον, καὶ διήκουσε τῶν ἐκεῖ διδασκάλων, γυμναζόμενος περὶ τὴν θεολογίαν καὶ φιλοσοφίαν μετ' ἐπιμελείας ἐνδελεχοῦς.

Ὁ τότε μητροπολίτης Σμύρνης Προκόπιος ὁ Πελοποννήσιος γινώσκων τὸν Γρηγόριον ἐκ τῆς προτέρας ἐν Σμύρνῃ διατριβῆς προσεκάλεσεν αὐτὸν ἐκεῖ, διανύσαντα ἤδη τὸ ζάδιον τῶν ἐν τῇ Πατριακῇ σχολῇ σπουδασμάτων, καὶ ἐλθόντα προχειρίσατο ἀρχιδιάκονον αὐτοῦ.

Ἐπανακάμψας μετ' οὐ πολὺ εἰς Δημιτσάνην, καὶ πολλῶν καὶ καλῶν τῇ πατρίδι γενόμενος πρόξενος, μετὰ ὀλιγοχρόνιον ἐν Πελοποννήσῳ διατριβὴν ἐπανῆλθεν εἰς Σμύρνην, καὶ τῷ 1784 τοῦ μητροπολίτου Προκοπίου προσκληθέντος εἰς τὴν ὑπατον τῆς ὀρθοδοξίας περιωπὴν, προχειρίσθη διάδοχος αὐτοῦ μητροπολίτης Σμύρνης ὁ Γρηγόριος·

Ἐπὶ δεκατρία ἔτη ἰθύνας τὸν μητροπολιτικὸν θρόνον ὁ αἰμὴνηστος οὗτος ἐδικαίωσε πληρέστατα τὴν περὶ αὐτοῦ ἀγαθὴν τῆς ἐκκλησίας γνώμην. Συνεχῶς ἐκήρυττε τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, διὰ τοῦ ἰδίου παραδείγματος προτρέπων τὸ ποιμνιὸν του εἰς ἀρετὴν καὶ ἀγάπην, ἐκαλώπιε τὰς ὑπὸ τοῦ χρόνου ἀμαυρωθείσας ἐκκλησίας, καὶ ἐνήργησε πᾶν τὸ συντελοῦν εἰς τὴν ἀνάδειξιν τῆς ὀρθοδοξίας, καὶ τὴν τοῦ ἔθνισμοῦ ἀναζωπύρησιν.

Τῷ 1797 παραιτηθέντος ἀπὸ τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου Γερασίμου Γ', ψήφῳ κοινῇ καὶ ἀποφάσει συνοδικῇ ἐκλήθη εἰς τὴν περιωπὴν ἐκείνην ὁ Γρηγόριος, Πέμπτος τῇ καταριθμῆσει καταλεγόμενος.

Ἄμ' ἀνελθὼν εἰς τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον πολλὰ καὶ ἔθνωφελῆ ἔργα ἐποίησεν ὁ μακάριος. Ἀνήγειρεν ἐκ βάθρων τὸ σεσαθρωμένον πατριαρχεῖον, ὑποχρεώσας τοὺς πάντας εἰς βοήθειαν καὶ διὰ τοῦ ἰδίου παραδείγματος τὴν φιλοτιμίαν αὐτῶν διεγείρας, συνέστησεν Ἑλληνικὸν τυπογραφεῖον ἐν τοῖς πατριαρχείοις, καὶ ἐξέδωκε τόμους ὑπὲρ τῆς ἀπαράβατου διατηρήσεως καὶ φυλακῆς τῆς τῶν ἱερῶν κανόνων ἀκριβείας, ἐδίδασκεν ὀρθοτομῶν ἐπ' ἐκκλησίας τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, ἐκάνονισε τὰ σταυροπηγιακὰ μοναστήρια καταγράψας ἐν τάξει εἰς τὸν κώδικα τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, καὶ μετὰ ζήλου μεγάλου ἐφρόντιζε πρὸς ἀνέγερσιν καὶ ἀνακαίνισιν κατὰ τόπους ἐκκλησιῶν, ἐξασκῶν δὲ τὴν παρὰ τοῖς κρατοῦσιν ἀγαθὴν περὶ αὐτοῦ ὑπόληψιν εἰργάσθη ἀνεκδότως ὑπὲρ τῶν ἔθνικῶν συμφερόντων, ἀποτρέψας πολλακίς τοὺς κατὰ τοῦ ἑλληνισμοῦ πολλακίς ἐπικρεμασθέντας κινδύνους.

Ἐκτὸς τούτου ἀπέπεμψε καὶ τοὺς ἐν τῇ βασιλευσίᾳ ἀσκόπως παραμένοντας ἀρχιερεῖς· ἀλλὰ τὸ τελευταῖον μέτρον βαρὺ ἐφάνη καὶ δυσφόρητον εἰς τούτους, οἵτινες συνωμόσαντες ἐκίνησαν πάντα λίθον κατ' αὐτοῦ, ὅστις τῷ 1799 συκοφαντηθεὶς εἰς τὴν Πύλν, ὡς βίαιος καὶ ἀνίκανος πρὸς διατήρησιν τῆς τῶν λαῶν ὑποταγῆς, ἀπεβλήθη τοῦ θρόνου καὶ ἐξωρίσθη εἰς Ἄθωνα, προσκληθέντος τὸ δεύτερον ἀντ' αὐτοῦ Νεοφύτου Ζ'.

Ἐλθὼν εἰς τὸ Ἀγιώνυμον Ὅρος ἐξελέξατο πρὸς κατοικίαν τὸ μοναστήριον τῶν Ἰσῆρων, παροικῶν ἐνίοτε καὶ εἰς Λαύραν, καὶ ἀπέλαυε πανταχοῦ τῆς φίλης ἐλευθερίας ἀσκητικῶν ἀγώνων. Ἐκήρυττε δὲ συνεχῶς καὶ τὸν θεῖον λόγον ἐπ' ἐκκλησίας, καὶ τὰς ἐνίοτε προστυγχανούσας διαφορὰς ἐν τισὶ μοναστηρίοις καθησύχαζε, τύπος γινόμενος καὶ ὑπογραμμὸς τοῦ μοναχικοῦ βίου. Συνέγραψε δὲ καὶ ἐμελέτα τοὺς

πατέρας, καὶ συνεφιλοσόφει μετὰ τῶν ἐν Ἐθωνί λογίων συμμοναστῶν, καὶ συνηγωνίζετο τοὺς ἀγῶνας τοὺς πνευματικούς, συνεπροσεύχετο συνεκκλησιαζόμενος, καὶ συναγρυπνῶν καὶ συναναμιγνύων τὰ γλυκερὰ τῆς κατανύξεως δάκρυα.

Ἀλλὰ μετὰ ἐξαετῆ ἐν Ἐθωνί ἐξορίαν, παραιτηθέντος τοῦ διαδεχθέντος τὸν Νεόφυτον Καλλινίκου Ε', ἀνεκλήθη κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1806 εἰς τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον ὁ Γρηγόριος.

Ἄμα δὲ κατασταθεὶς ἐξέδωκεν ἐγκυκλίους συνιστῶν τὴν μάθησιν καὶ παρορμῶν τοὺς ἀπανταχοῦ χριστιανούς εἰς ἴδρυσιν σχολείων, καὶ τὴν καθόλου ὑποστήριξιν τῆς παιδείας· συνεχῶς δ' ἐπεσκέπτετο τὰ ἐν τῇ βασιλευούσῃ παιδευτήρια εὐλογῶν καὶ ἐνισχύων τοὺς διδασκάλους καὶ μαθητὰς, καὶ ἐν γένει ἔπραξεν ὁ φιλογενῆς οὗτος ἀνὴρ πᾶν τὸ συντελοῦν εἰς κραταίωσιν τῆς θρησκείας, καὶ τοῦ ἑλληνισμοῦ.

Ὅταν Μουσταφᾶς ὁ Βαϊρακτάρης ἐπελθὼν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἐξεθρόνισε τὸν ἄρτι ὑπὸ τῶν γενιτσάρων ἀναβιβασθέντα Μουσταφᾶν, ἐνθρονίσας τὸν σουλτάνον Μαχμούτην, Καλλνίκος Ε', ὁ πρὸ μικροῦ βιαίως παραιτηθεὶς τῆς πατριαρχίας, εὐνοούμενος ὑπὸ τοῦ παντοδυνάμου μεγάλου βεζίρου ἐπέβη τὸν πατριαρχικὸν θρόνον, καθαιρεθέντος τοῦ Γρηγορίου, ἀδελφῆ τῆς ἐξουσίας μεταβάντος εἰς τὴν νῆσον Πρίγκηπον. (1808).

Ἐν τούτοις ὁ Καλλνίκος δεκάμηνον τὰ τῆς ἐκκλησίας ἰθύνας ἐξέπεσε τῆς πατριαρχίας, καὶ ἀντ' αὐτοῦ προεβιάσθη ὁ ἀπὸ Μιτυλήνης Ἱερεμίας Δ'. Τότε δὲ ὑπὸ τῆς ἐξουσίας ὁ Γρηγόριος διετάχθη ἵνα καὶ πάλιν μεταβῆ εἰς Ἐθωνα.

Μετὰ τὴν παραίτησιν Ἱερεμίου, καὶ τοῦ διαδεχθέντος Κυρίλλου Σ', ἐξελέχθη καὶ προσεκλήθη ἐκ τοῦ Ἐθωνος ὁ Γρηγόριος, (19 Ἰανουαρίου 1819). Καὶ ἐπὶ τῆς τρίτης δὲ ταύτης καὶ τελευταίας πατριαρχίας εἰργάσθη ἀνεκδότως ὑπὲρ τοῦ ἑλληνισμοῦ ὁ ἀείμνηστος. Καὶ πρῶτον μὲν ἐξέδοτο καὶ δευτέραν ἐγκύκλιον περὶ σχολείων, προτρέπων τοὺς πάντας πρὸς τὴν ἄλλην παιδείαν, καὶ μάλιστα πρὸς τὴν σπουδὴν τῆς Ἑλληνικῆς. Καὶ αὐτὴν δὲ τὴν φιλοσοφίαν φιλοσόφως σπουδάζειν συνεβούλευε, τὰ κάλλιστα καὶ χρήσιμα εἰς τὸν βίον ἐξ ἐκάστης ἐπιστήμης ἐκλέγοντας, καὶ τὴν πατροπαράδοτον εὐσέβειαν ἀπὸ πάσης ξένης καὶ ψυχοβλαβοῦς διδασκαλίας ἀλώβητον διατηροῦντας. Ἐπὶ τέλους δὲ συνέστησεν ἐν Βυζαντίῳ τὸ *Κιβώτιον τοῦ Ἐλέους*, πρὸς περιθαλψὴν τῶν ἀπόρων καὶ ἀδυνάτων χριστιανῶν (1).

(1) Ἐκ τῆς βιογραφίας Γρηγορίου Ε' ὑπὸ * * * Ἐν Ἀθήναις 1854.

Ἐκραγείσθης τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, εἰς ἣν καὶ ὁ αἰδιδμος οὗτος ἐθνομάρτυς εἰργάσθη μεγάλως, ὑπέστη τὸν δι' ἀγχόνης θάνατον (10 Ἀπριλίου 1821), καθαγιάσας διὰ τοῦ αἵματός του τὴν ἑλληνικὴν παλιγγενεσίαν, καὶ ἐπισφραγίσας τοὺς διωγμοὺς καὶ καταδιώξεις, ἃς τὸ τουρκοκρατούμενον ἔθνος ἐπὶ τετρακόσια ἔτη, πολιτικῶς μὲν ὑπόδουλον, ἐσωτερικῶς δὲ ζῶν, ἐν καρτερίᾳ ἑλληνικῇ καὶ χριστιανικῇ ὑπομονῇ εἶχεν ὑποστῆ·

Τὸ σῶμα τοῦ μακαρίου Γρηγορίου πολλὰς ὑποστὰν κακώσεις ὑπὸ τῶν βαρβάρων ἐρρίφθη εἰς τὴν θάλασσαν, τῆς ὁποίας τὰ κύματα φιλανθρωπότερα τῶν ἀνθρωπομόρφων δικτῶν παρέδωκαν αὐτὸ εἰς χεῖρας φιλίας, ὅπερ εἰς Ῥωσσίαν ἀναχθὲν πομπωδῶς ἐτάφη.

Ὁ γεραρὸς Κ. Οἰκονόμος ἐξεφώνησε τὸν πανηγυρικὸν τοῦ ἐθνομάρτυρος, ποιήσας καὶ τέσσαρα ἐπιτύμβια, ἐξ ὧν τὸ δεῦτερον ἔχει οὕτω.

Τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου τοῦτο μὲν
τὸ μνήμα σηκός· τιμὰ δ' ὀστέων κόνις·
καλὸς δ' ὁ πότιμος· εὐκλεῆς δ' ὁ πᾶς βίος.
Ὁ δ' οἶτος ἔπαινος· ἄφθιτον δ' ἄθλων στέφος.
Στήλη δὲ, πατρὶς πτώσεως ὀρθουμένη,
Πίπτοντος αὐτοῦ πρὸς θεοδμήτω νεῶ.
Τοιαῦτα δ' ἐντάφι' εὐσεβῶν κοινοῦ πατρὸς,
Οὐκ ὄρφα σιγῆς, οὐκ ἀμαυρώσει χρόνου,
Πάντη δ' ἀγήρωσ ἢ ῥετῇ θηλήσεται.
Δέλτοις τε, κἂν ἄστεσι, κἂν πόλου πτυχαῖς,
Ψυχαῖσι θ' ἀγναῖς μνήστις ἐγεγράφεται.
Καὶ νύξ ὑμνήσει, χρυσέας τ' ἦρὺς στόμα,
Νότου τε πνοαί, βορρέου τ' εὐρὺ σθένος,
Ἄέναον μέλψουσι μυρίον κλέος
Τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου μάκαρος.

Συγγράμματα.

— Οἱ περὶ ἱερωσύνης λόγοι Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου μεταφρασθέντες εἰς κοινὴν γλῶσσαν παρὰ Γρηγορίου ἀρχidiaκόνου τοῦ πανιερωτάτου Σμύρνης κυρίου Προκοπίου. Ἐνετίησι 1783.

— Ἐξήγησις τῶν εἰς τὴν ἐξαήμερον ἕνδεκα ὁμιλιῶν Βασιλείου τοῦ Μεγάλου. Ἐν Κωνσταντινουπόλει 1807.

— Ἠθικὰ Βασιλείου, ἐν Κωνσταντινουπόλει 1807.

(Αἱ δύο αὗται μεταφράσεις τοῦ Γρηγορίου ἀνετυπώθησαν ἐν Ἀθήναις εἰς ἓνα τόμον τῷ 1863 ὑπὸ Μ. Σακκοβράφου) (!).

(!) Ὁ Μελίρρβτος ἐν Χρονολογίᾳ (σελ. 333) ἀναφέρει, ὅτι ὁ αἰδιδμος ἔγραψεν ἑλληνιστὶ σχολία εἰς τὰ Ἠθικὰ τοῦ Ἀριστοτέλους, καθανῶς ὅμως συγχέει τὴν παράφρασιν τῶν Ἠθικῶν τοῦ Βασιλείου, πρὸς τὸ ὁμώνυμον σύγγραμμα τοῦ Σταγειρίτου.

— Διδαχαί (ἀνέκδοτοι).

Προτροπῇ καὶ δαπάνῃ αὐτοῦ ἐξεδόθησαν διάφορα κοινωφελῆ συγγράμματα. Ὁ ἀνεψιὸς τοῦ αἰοδίου Γεώργιος Ἀγγελόπουλος, Ἰαρχος τοῦ ἰππικοῦ, φιλοπόνως συνήθροικε καὶ εἰς δύο τόμους ἐξέδοτο τὰ ἐπὶ τῶν πατριαρχιῶν τοῦ αἰμνήστου θείου του ἐκδοθέντα πατριαρχικὰ ἔγγραφα, προσθεὶς καὶ πάντα τ' ἀφορῶντα τὸν βίον καὶ τὴν πολιτείαν τοῦ μακαρίου ἐθνομάρτυρος.

Νικόδημος ὁ Ἀγιορίτης.

Ἐγεννήθη ἐν Νάξῳ περὶ τὸ 1748, καὶ ἐμαθήτευσεν ἐν Σμύρνῃ παρὰ τῷ ἱεροδιδασκάλῳ Ἱεροθέῳ· ποθῶν δὲ τὸν μοναχικὸν βίον ἦλθεν ἐν ἔτει 1775 εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος, καὶ κουρευθεὶς μοναχὸς εἰς τὴν μονὴν τοῦ Ἁγίου Διονυσίου μετωνομάσθη ἀπὸ Νικολάου Νικόδημος, ψήφισθεὶς ἀναγνώστης καὶ γραμματεὺς τῆς μονῆς. Τῷ 1776 Μακάριος ὁ Νοταρᾶς τῷ παρέδωκε τὴν Φιλοκαλίαν πρὸς ἐπιθεώρησιν, καὶ ὁ Νικόδημος συνέθετο τὸ προοίμιον καὶ συνοπτικὸς βίους τῶν ἐν αὐτῇ περιεχομένων συγγραφέων. Κελεύσει τοῦ αὐτοῦ, διορθώσας τὸν Εὐεργετινὸν καὶ προσεπιπλατύνας τὸ περὶ συνεχοῦς Μεταλήψεως πονημάτων, καὶ ὅλην ἀντιγράφας καὶ ἐπιθεωρήσας τὴν Μελετίου τοῦ Ὁμολογητοῦ Ἀλφαβηταγράφον, ἐπέστρεψεν εἰς τὴν προῤῥηθεῖσαν μονήν, καὶ ὑποταγεὶς γέροντι τινι Ἀρσενίῳ Πελοποννησίῳ ἐν τῇ Σκῆτῃ τοῦ Παντοκράτορος, ἐδόθη ὅλος εἰς τὴν μελέτην τῶν θείων Γραφῶν καὶ τῶν ἁγίων Πατέρων· παραγενόμενος δὲ μετὰ τοῦ γέροντός του εἰς Σκυροπούλαν συνεγράψατο τὸ πρὸς τὸν ἐξάδελφόν του Ἱερόθεον ἐπίσκοπον Εὐρίπου Συμβουλευτικόν. Τῷ 1783 ἐπιστρέψας πάλιν εἰς Ἀθῶνα ἠγόρασε τὴν τοῦ γέροντος Θεωνᾶ λεγομένην Καλύβην κατὰ τὴν ῥηθεῖσαν σκῆτην τοῦ Παντοκράτορος. Τότε δ' ἔλαβε τὸ μέγα καὶ ἀγγελικὸν σχῆμα παρὰ τοῦ ὀσιωτάτου γέροντος Δαμασκηνοῦ Σταυρουδά, καὶ ὅλην ἐξαιτίαν ἡσυχάζων καὶ μελετῶν ἐγένετο δόκιμος τῆς θείας Γραφῆς, καὶ τοῖς πᾶσι περιβόητος καὶ παμπόητος. Ἐπαυελθόντος δὲ καὶ δευτέρου τοῦ ῥηθέντος Μακαρίου διορθώσατο διὰ προτροπῆς ἐκείνου τὰ τοῦ Ἁγίου Συμεὼν τοῦ νέου Θεολόγου συγγράμματα· εἶτα συνέθετο τὸ Ἐξομολογητᾶριον, καὶ τὸν Ἀόρατον Πόλεμον, καὶ σὺν τούτοις τὸ νέον Μαρτυρολόγιον, τὰ τε Πνευματικὰ Γυμνάσματα, καὶ τὸ νέον Ἐκλόγιον. Ἐπὶ πᾶσι δὲ συναθροίσας, διὰ προτροπῆς τοῦ τε σοφολογιωτάτου διδασκάλου Ἀθανασίου τοῦ Παρίου, καὶ τοῦ Ἡλιουπόλεως Λεοντίου, τὰ τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ συγγράμματα μετὰ κόπου πολλοῦ καὶ ἐν τρισὶν ὅλοις τεύχεσιν ἀπαρτίσας καὶ πλείστοις σημειώμασιν, ὡς ἔθος αὐτῷ, προσεπαυξήσας καὶ

κατακάλλυνας απέστειλεν εἰς Βιέννην διὰ νὰ τυπωθῶσιν, ὅπου καὶ παρέπεσαν διὰ τινὰς περιστάσεις.

Ἐδόθη δὲ ὄλος μετὰ τοῦ ἐκ Δημιτσάνης ἱεροδιδασκάλου Ἀγαπίου εἰς τὴν ἐρμηνείαν τῶν ἱερῶν Κανόνων ἢ τοῦ Πηδαλίου, ὅπερ παραφθαρὲν ὑπὸ Θεοδωρήτου ἐλύπησε μεγάλως τοὺς συγγραφεῖς. Ὑστερον ὁ φιλόπονος Νικόδημος ἐκαλλώπισε τοὺς ὕμνους καὶ ἐγκώμια τοῦ Ἐπιταφίου καὶ τῆς Λαμπρᾶς. Εἶτα τὸ Νέον Θεοτοκάριον ἐκδούς, καὶ συγγραψάμενος τὴν Χρηστοθήειαν, καὶ συλλεξάμενος τὸ Εὐχολόγιον, ἤρξατο τῷ 1794 πρῶτον μὲν ἐρμηνεύων τὰς ἑπτὰ Καθολικάς τοῦ Ἀποστόλου Παύλου Ἐπιστολάς, ἔπειτα δὲ τὸ Ψαλτήριον Εὐθυμίου Ζυγαδινοῦ, καὶ τὰς ἑννέα ὠδὰς εἰς βίβλον ἰδιαίτεραν, ἣν Κῆπον Χαρίτων ἐπωνόμασε. Διὰ προτροπῆς τῶν Ἀγιοριτῶν πατέρων συνέθετο τὰ ὑπομνήματα τῶν τοῦ ἁγίου Ὁρου; ἁγίων ἀνδρῶν, ὧν ἡ μνήμη τελεῖται τῇ πρώτῃ Κυριακῇ, μετὰ τὴν τῶν Ἁγίων Πάντων, μελουργήσας εἰς αὐτοὺς καὶ γλαφυροτάτην ἀσματικὴν ἀκολουθίαν. Τῷ 1805, καί τει βεβαρυμένος ὑπὸ τῶν πολλῶν καὶ μακρῶν πόνων τῶν διαφόρων συγγραμμάτων καὶ ἀσκητικῶν κακουχιῶν, μετέφρασεν ἐρανισθεὶς τὸν Μέγαν Συναξαριστὴν. Τῷ ἔρωτι δὲ τῆς ἡσυχίας φλεγόμενος ἠγόρασεν αὐθις ἑτέραν ἀνωθεν τοῦ Κυριακοῦ τῆς Σκήτης καλύβην, ὅπου καταστρώσας ὁμολογίαν τῆς ἑαυτοῦ πίστεως, ἢ ἀπολογίαν πρὸς τοὺς αὐτοῦ κατηγοροὺς, μεθρημήνευσε τοὺς δεσποτικούς καὶ Θεομητορικούς Κανόνας, καὶ τοὺς τῆς Ὀκτωήχου ἀναβαθμοὺς, ἐνομάσας τοὺς μὲν Ἐορτοδρόμιον, τοὺς δὲ Νέαν Κλίμακα.

Ἀποκαμὼν ἐκ τῶν πολλῶν καὶ ἀτρύτων πόνων, τοὺς ὁποίους ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον ὑπέμεινεν ὁ ἀείμνηστος καὶ ὡπεὶ προκισθανόμενος τὸ τέλος, κατέλιπε τὴν μοναστικὴν αὐτοῦ καλύβην καὶ μετέβη πρὸς τοὺς συνασκητεύοντας Στέφανον καὶ Νεόφυτον Σκουρταίους, τοὺς ἀγιογράφους, πρὸς οὓς ἐνετείλατο νὰ φροντίσωσι περὶ τῶν ἀνεκδότων αὐτοῦ συγγραμμάτων. Μετ' ὀλίγον δὲ νόσῳ κατασχεθεὶς ἐξεδήμησε πρὸς Κύριον τὴν 14 Ἰουλίου 1809, ζήσας ἔτη ἐξήκοντα.

Ἦν ὁ μακάριος Νικόδημος τὸν τρόπον ἀπλοῦς καὶ ἀνεξίκακος, τὸ ἦθος γλυκὺς καὶ χαρῖεις, ἀκτήμων καὶ λίαν ἀπερίσπαστος. Εἰς τοσοῦτον δὲ ἤλασε μνήμη, ὥστε καὶ ὅλα κεφάλαια ἀπεστήθιζε τῆς Γραφῆς, ῥητῶν ἐδάφιά τε καὶ σελίδας, καὶ πλείστας μαρτυρίας τε καὶ γνώμας πατέρων, ὧν καὶ τοὺς τόπους τῶν λόγων καὶ τόμων ἀνεπίσφαλῶς ἐκ μνήμης ἐγίνωσκε.

Ὅθεν προπόντως ὁ Νικόδημος κατατάσσεται μεταξύ τῶν λογιωτέρων τοῦ καιροῦ του, πάντων ὑπέρτερος κατὰ τὴν φιλοπονίαν ὁ χαλκέντερος ἀναδειχθεὶς, τὰ δὲ πολυάριθμα αὐτοῦ συγγράμματα οὐκ ὀλίγον συνετέλεσαν εἰς κραταίωσιν τῆς ὀρθοδοξίας, ὠφελείας ἀνυπολογίστου τοῦ ἡμετέρου ἔθνους πρόξενα γενόμενα.

Συγγράμματα.

- Φιλοκαλία. Ἐν Βενετίᾳ 1782 εἰς φύλλον.
- Εὐεργετινός. Ἐνετίησι 1783· εἰς φύλλον.
- Συμβουλευτικόν· 1801 ἐν Βιέννῃ.
- Συμεῶν τοῦ νέου Θεολόγου 1790.
- Περὶ συνεχοῦς Μεταλήψεως. Βενετία 1783.
- Ἐξομολογητάριον. Βενετία 1794, ἐκδοθὲν ἐπτάκις μέχρι τοῦ 1854.
- Ἀόρατος πόλεμος. Βενετία 1796.
- Νέον Μαρτυρολόγιον. 1799 Βενετία.
- Πνευματικὰ Γυμνάσματα. 1800, Ἐνετίησι.
- Νέον Ἐκλόγιον, 1803 Βενετία.
- Πηδάλιον, Λειψία 1800 εἰς φύλλον· ἀνετυπώθη τῷ 1844 ὑπὸ Γκαρπολά; καὶ ἐν Ζακύνθῳ τῷ 1864 ὑπὸ Σ. Ραφτάνη.
- Ἐγκώμια Ἐπιταφίου. Ἐν Κωνσταντινουπόλει 1800.
- Νέον Θεοτοκάριον. Βενετία 1794· (ἀνετυπώθη τῷ 1849 ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑπὸ Γ. Μουσαίου).
- Χρηστοθήβια. Βενετία 1803.
- Εὐχολόγιον, ἐν Κωνσταντινουπόλει 1799.
- Καθολικαὶ Ἐπιστολαὶ Παύλου. Βενετία 1819, τόμ. 3.
- Ψαλτήριον· ἐν Κωνσταντινουπόλει 1819, τόμοι 2.
- Κῆπος Χαρίτων. Βενετία 1819, τόμ. 3.
- Βαρτανούφιος. Βενετία 1816.
- Νέος Συναξαριστής. Βενετία 1819, τόμοι 3.
- Ὁμολογία πίστεως. Βενετία 1819.
- Ἐορτοδρόμιον. Βενετία 1836.

Ἐνέκδοτα.

- Ἀλφαθηταλφάβητος.
- Γρηγορίου Παλαμᾶ τὰ σωζόμενα.
- Ὑπομνήματα ἁγίων ἀνδρῶν Ἀγιορειτῶν.
- Νέα Κλίμαξ (*).

Πρὸς τούτοις ἔγραψεν Ἀκολουθίαν Κωνσταντίνου τοῦ Ὑδραίου κατ' ἐπιτομὴν τῆς τοῦ Ἡσαΐα, καὶ τοῦ Ἁγίου Κυρίλλου ἐκδοθείσας ὑπὸ Νικηφόρου τοῦ Χίου ἐν Λειμωναρίῳ.

Ἁγάπιος Λεονάρδος.

Ἐγεννήθη περὶ τὸ 1741 ἐν Δημιτσάνῃ καὶ ἐκαλεῖτο Ἀσημάκης

(*) Προλεγόμενα Συναξαριστοῦ καὶ Ἐξομολογηταρίου τοῦ 1832.

Ἐν τοῖς κοσμικοῖς παιδευθεῖς δὲ τὰ πρῶτα γράμματα ἐν τῇ σχολῇ τῆς πατρίδος του καὶ ἐν Τριπόλει παρὰ Παρθενίῳ, τελειότερας παιδείας ἐρεγόμενος ἀπεδήμησε τῷ 1759 δεκαοκταέτης εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἵνα μεταβῇ ἐκεῖθεν εἰς τὸ ἅγιον Ὅρος· ἀλλὰ κωλυθεὶς μετέβη εἰς Σμύρνην, ὅπου εὔρε παρὰ τῷ λογίῳ συμπατριώτῃ του Γερασίμῳ ἱερομονάχῳ Γούνα ὑποδοχὴν καὶ προστασίαν (1). Μετὰ μικρὸν συμβιώσεως χρόνον κατιδὼν ὁ Γεράσιμος τοῦ νέου Ἀσημάκη τὸν ζῆλον καὶ τὴν εὐφυΐαν πρὸς τὰ γράμματα, ἐνόμισεν ὅτι εὔρε καταλληλότετον καὶ προσφφέστατον ἄνδρα πρὸς κατόρθωσιν τοῦ πρὸ πολλοῦ μελετωμένου σκοποῦ περὶ συστάσεως ἑλληνικοῦ σχολείου ἐν τῇ πατρίδι. Ἀλλὰ πρὶν προβῆ εἰς τοῦτο ἐφρόντισε νὰ ἐκπαιδεύσῃ τὸν νέον πᾶσαν τὴν τότε παιδείαν, καὶ νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς αὐτὸν τὰ ὑπὲρ τῆς παιδείας καὶ ἀρετῆς ἴδια αἰσθήματα· ὅθεν κατώρθωσε νὰ καταταχθῇ ὁ Ἀσημάκης ὑπότροφος τῆς ἐν Σμύρνῃ σχολῆς, ὅπου παρέμεινεν ἐκπαιδευόμενος μέχρι τοῦ 1764, αείποτε τῶν πρώτων δειχθεὶς διὰ τὴν εὐφυΐαν καὶ διὰ τὴν ἐπιμέλειαν καὶ ὄριμον κρίσιν. Ἴνα δὲ ἀπαλλαχθῇ διὰ παντὸς καὶ ἀπὸ τῶν τοῦ κόσμου φροντίδων ἀνεδέχθη τὸ μοναχικὸν σχῆμα Ἀγάπιος μετονομασθεὶς.

Παρασκευάσας οὕτως ὁ φιλόπατρις Γεράσιμος τὸν βοηθόν του καὶ διὰ τῶν αὐτοῦ καὶ τοῦ ἐν Σμύρνῃ διδασκάλου Ἱεροθέου συμβουλῶν ἐνισχύσας εἰς τὸν μέγαν τῆς κοινῆς ὠφελείας ἀγῶνα, ἀνεχώρησε μετὰ τοῦ Ἀγαπίου ἐκ Σμύρνης, καὶ ἦλθον ἀμφοτέροι εἰς τὴν πατρίδα τῶν Δημιτσάνων. Ἐπιλαβόμενοι δὲ ἄνευ ἀναβολῆς τοῦ ἔργου ἐνοικίασαν πρὸς ὦραν οἰκίαν τινα, καὶ συνήγαγον εὐθὺς ἐν ἀρχῇ ἐκ τῶν ἐν τῇ πατρίδι καὶ τῶν πέραν ὑπὲρ τοὺς τεσσαράκοντα μαθητὰς καὶ ἤρξαντο νὰ διδάσκωσιν ἀμισθί. Διὰ τῆς ἀνευδύτου φιλοπατρίας τῶν ἀνδρῶν τούτων ἰδρύθη ἡ ἐν Δημιτσάνῃ περιώνυμος σχολή, ἣτις ἐπὶ τοσοῦτον συνετέλεσεν εἰς τὴν διάδοσιν τῆς ἑλληνικῆς παιδείας καθ' ὅλην τὴν Πελοπόννησον καὶ τινα μέρη τῆς Στερεᾶς καὶ τῆς Ἐπτανήσου. Ἐκτὸς δὲ τῶν ἀτρύτων πόνων, οὓς κατέβαλλον οἱ ἰδρυταί, κατώρθωσαν καὶ τὴν ἐκδοσιν πατριαρχικοῦ συγγιλλίου δι' οὗ ἐξησφαλίσθη κατὰ πάντα τὸ ἀρτιστάτατον σχολεῖον ὑποβληθὲν ὑπὸ τὴν ἄμεινον τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας προστασίαν.

Ἐκραγείσης τῆς ἐν 1769 Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, καὶ τῆς πλημ-

(1) Τὴν βιογραφίαν ταύτην τοῦ Ἀγαπίου ἀντέγραψα ἐκ τοῦ περὶ Σχολῆς Δημιτσάνης ἀξιολόγου πονήματος τοῦ Κ. Εὐθ. Κατόργου.

μύρας τῶν ὤμων Ἀλβανῶν κατὰ τὴν ἀτυχῆ τοῦ Πέλοπος χώραν λυ⁴ μαινομένης, ἐκλείσθη καὶ ἡ ἐν Δημιτσάνῃ σχολή, καὶ ὁ μὲν Ἀγάπιος ἐζήτησεν σωτηρίαν εἰς Ζάκυνθον, ὁ δὲ Γεράσιμος εἰς Σμύρνην, ἀναμένοντες τὴν παρέλευσιν τῆς καταιγίδος ἵνα ἐπαναστρέφοντες ἀναλάβωσι τὸ θεάρεστον ἔργον αὐτῶν. Συστηθείσης περὶ τοὺς χρόνους ἐκείνους τῆς ἐν Χίῳ δημοσίας σχολῆς, προσεκλήθη ὑπὸ τῶν κατοίκων ὡς σχολάρχης ὁ Γεράσιμος, ὅστις ἐλθὼν ἐτελεύτησε μετὰ τινὰς μῆνας ἀσθενήσας. Ὁ δὲ Ἀγάπιος Λεονάρδος ἐκ Ζακύνθου μεταβάς εἰς Πάργαν διετέλει διδάσκων ἐκεῖ μέχρι τοῦ 1780, ὅτε καταστραφέντων τῶν ἐν Πελοποννήσῳ ληϊζόντων Ἀλβανῶν ἐπανῆλθεν εἰς Δημιτσάναν καὶ ἀνέλαβεν αὐθις τὴν διδασκαλίαν ἐν τῇ σχολῇ. Ἐν τούτοις ἀποθανόντος τοῦ Ἱεροθέου ἐν Σμύρνῃ οἱ ἔφοροι τῆς ἐνταῦθα σχολῆς θεωρήσαντες ὡς διάδοχον ἄξιον μόνον τὸν Ἀγάπιον προσεκάλουν αὐτὸν ν' ἀναδεχθῆ τὴν διεύθυνσιν τῆς σχολῆς ἐκείνης, λέγοντες, ὅτι τὴν διεύθυνσιν τῆς ἐν Δημιτσάνῃ εἶνε ἤδη κατηρτισμένος καὶ ἰκανὸς ν' ἀναδεχθῆ ὁ συμπατριώτης του Ἀντώνιος Ἀντωνόπουλος, ὅστις μετὰ τοῦ Γρηγορίου μεταβάς εἰς Χίον, διέτριβε μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐν Σμύρνῃ. Ὁ Ἀγάπιος εἰσακούσας τῆς προσκλήσεως μετέβη τῷ 1781 εἰς Σμύρνην, ὅπου συνδιαλεχθεὶς μετὰ τοῦ Ἀντωνοπούλου καὶ ἐνθαρρύνσας αὐτὸν ν' ἀνεδεχθῆ τὴν ἐν τῇ πατρίδι σχολαρχίαν ἐκούρευσε καὶ μοναχὸν ἀνέδειξεν, Ἀγάπιον καὶ αὐτὸν μετονομάσας. Ὁ πρεσβύτερος Ἀγάπιος, ἀφοῦ διέτριψεν ἔτος ὄλον ὡς διδάσκαλος καὶ διευθυντὴς τῆς ἐν Σμύρνῃ σχολῆς, παρητήθη τῆς σχολαρχίας, καὶ πρῶτον μὲν ἀπῆλθεν εἰς Ἱεροσόλυμα καὶ Σινὰ, καὶ ἐντεῦθεν ἀνήχθη εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου χειροτονηθεὶς ἱερεὺς ἀνηγορεύθη ἱεροκέρυξ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, ἐπὶ Προκοπίου (1786). Ἀναχωρήσας δ' ἐκεῖθεν καὶ περιελθὼν τὰς παραλίους πόλεις τῆς Μακεδονίας καὶ Θεσσαλίας, καὶ τὸ Ἀγιώνυμον Ὄρος, ἐκήρυττε τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, συνάγων πανταχοῦ χρήματα καὶ βιβλία ὑπὲρ τῆς ἐν τῇ πατρίδι του σχολῆς. Ἐκ τῶν συλλεχθέντων δὲ χρηματικῶν κεφαλαίων κατέθεσεν ἐπὶ τόκῳ τὰ μὲν εἰς τὸ κοινὸν τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας ταμεῖον, τὰ δὲ εἰς ἄλλα δημόσια ταμεῖα καὶ ἐτέρους συμπολίτας του εἰς τὰς κυριωτάτας πόλεις ἀναδείξας ἐπιμελητάς, ἐπανῆλθεν εἰς Δημιτσάναν, κομίζων τὰ τε συνειλεγμένα βιβλία καὶ μέρος χρημάτων, δι' ὧν ἐπεσκεύασε καὶ ἐκαλλώπισε τὸ σχολεῖον.

Εἶτα ὁ σεβάσιμος πρεσβύτερος περιήρχετο τὴν Πελοπόννησον κηρύττει

των τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, καὶ προτρέπων τοὺς πάντας εἰς ἴδρυσιν σχολείων.

Τῆ 14 δὲ Φεβρουαρίου 1815 ἐξεδήμησεν εἰς Κύριον ὁ μακάριος Ἀγάπιος, τελευταίος ἐν Ἀργεῖ, ὅπου προτροπῇ τούτου εἶχεν ἐγερεθῆ δημόσιον σχολεῖον.

Τὸ φιλογενὲς καὶ φερέπονον τοῦ ἀνδρός, ὡς καὶ τὴν παιδείαν, καὶ τὰς ἄλλας ἀρετὰς τοῦ Ἀγαπίου καταλλήλως ἐπήνεσεν ὁ γλαφυρὸς κάλαμος διακεκριμένου συμπολίτου του.

Συγγράμματα.

— Συλλογὴ πάντων τῶν ἱερῶν καὶ θείων κανόνων τῶν τε ἁγίων ἀποστόλων, καὶ οἰκουμεικῶν συνόδων, ἅμα δὲ καὶ τοπικῶν· σὺν τούτοις καὶ τῶν λοιπῶν ἁγίων πατέρων τῶν κατ' ἰδίαν ὁροθετησάντων, καὶ ὑπὸ συνόδων οἰκουμεικῶν ἢ τοπικῶν θεωρηθέντων. Συλλεχθέντες ἐκ διαφόρων βιβλίων, καὶ τυπωθέντες νῦν διὰ προτροπῆς καὶ ἀναλωμάτων τοῦ πανιερωτάτου καὶ σεβασμιωτάτου ἁγίου Ναζαρέτ, κυρίου κυρίου Νεοφύτου Πελοποννησίου· ἀψβζ'. 1787 σελ. 486. (Ἐν τῇ ἐκδόσει ταύτῃ εὐρηται τοῦ συλλέξαντος Ἀγαπίου ἐπιγράμματα ἱαμβικὰ εἰς τοὺς Κανόνας, καὶ εἰς Νεόφυτον τὸν Ναζαρέτ).

— Ἀσματικοὶ ὕμνοι ἐν Τεργέστη . . .

— Εὐχαὶ διάφοροι· (ἀνέκδοτοι).

Συνειργάσθη μετὰ τοῦ προλεχθέντος Νικοδήμου εἰς σύνταξιν τοῦ Πηδαλίου.

Σέργιος Μακραῖος.

Ἐγεννήθη ἐν Φουρνᾷ τῶν Ἀγράφων καὶ ἐγένετο μαθητὴς τοῦ συμπατριώτου του Θεοφάνους, μεταβὰς δ' ὕστερον εἰς Ἀθῶνα διήκουσε παρ' Εὐγενίῳ τὰς φιλοσοφικὰς ἐπιστήμας. Ἰδρυθείσης ἐν Κωνσταντινουπόλει τῷ 1774 Φιλοσοφικῆς σχολῆς, προέστη ταύτης ὁ Σέργιος μέχρι τῆς ἐν ἔτει 1790 διαλύσεώς της, ὅτε διωρίσθη σχολάρχης τῆς Πατριαρχικῆς σχολῆς, καὶ ἐπὶ τριετίαν προστάς καὶ διδάξας (1790

— 93) παρητήθη καὶ ἠσύχαζε μελετῶν.

Ἐν ἔτει 1794 Παναγιώτης ὁ Κοδρικᾶς μεταφράσας ἐξέδωκε τὸ περὶ Πληθῆος κόσμων σύγγραμμα τοῦ Φοντενέλλου· τοῦτο δὲ ἀναγνοὺς ὁ Μακραῖος καὶ ἀνοήτως ἐξαφθεῖς ἠθέλησεν ἵνα γράψῃ τοῦ Κοπερνιανοῦ συστήματος ἀναίρεσιν, ἐν ἧ κομποῤῥημονῶν λέγει μετὰ στόμφου.
 « Οὐ τόλμη τοῦμόν τούτι, οὐδὲ προπετείας ἐγχείρημα· ἐπέβλεψα γὰρ
 » ἐπὶ τὰς παρεμβολὰς τῶν ἀλλοφύλων, καὶ ἀνὴρ οὐκ ἦν μετ' αὐτῶν,
 » οὐδ' ὄπλα γενναίων· ἀλλὰ καὶ χεῖρ ἀσθενῆς, καὶ ποῦς ὀλισθηρὸς
 » καὶ σχῆμα ἐξηλλαγμένον, καὶ φωνὴ οὐκ εὔσημος, καὶ γνώμη ἀγενής,
 » καὶ τόλμη ἀλόγιστος, καὶ ὄλως ὑπότυπος μωρία, καὶ κενὸν θράσος,
 » καὶ βακχεῖα ἄντικρυς κυβελικῆ, καὶ κρότοι ἐκπεπληγμένων· καὶ

» δολερὰ μὲν καὶ ἐπίβουλα τὰ αὐτῶν μηχανήματα, ὡς παντοῖαν
 » πάντοθεν περιβεβλημένα καὶ ὑποκρύπτοντα τὴν ἀπώλειαν, εὐλυτα
 » δ' ἔμπης καὶ ὑπόκουφα. Τῆς γοῦν τοιαύτης σφῶν ἀσελγείας καὶ ἀσυν-
 » ταξίας καταγνοῦς, ἐπεξελθεῖν κατ' αὐτῶν ἐδικαίωσα καὶ δὴ ἐκ τῆς
 » Ἑλλαδικῆς πανοπλίας, τοῦ ἐν ἡμῖν ἐμφύτου λόγου, δραξάμενος τῶν
 » ὄπλων τὰ προχειρότερα, κατέδραμον ἐπ' αὐτοὺς, καὶ ἀγεληθὸν φεύ-
 » γοντας καὶ συνωθουμένους καταστρεψάμενος, καὶ ἐπὶ τὸ κρησφύγε-
 » τον, τὸ δῆ' ἔν μὲγα καὶ ὄχυρὸν αὐτῶν σύστημα, τὸν πύργον φημί
 » τῆς Χαλάνης συνελασθέντας, ἀθρόους κατέβαλον, ἐκ βάρων αὐτῶν
 » ἀνατρέψας, καὶ ἀναλώσας πυρὶ, ὡς μηδὲ τοῦ λοιποῦ τολμᾶν τινα
 » κατὰ τῆς ἀληθείας μαχόμενον, προσφεύγειν ὑπ' αὐτὸν καὶ κρύπτε-
 » σθαι Οἶμαι δὲ ταῦτα ἀναγνοῦς ἕκαστος, τὸν μὲν κακόφρονα
 » πῆγασον πλατυτέρῳ στόματι καταπτύσει, τῶν πολλῶν κόσμων
 » ἀγάσεται δὲ μᾶλλον τοῦ ἐνὸς τὴν ἀρμονίαν καὶ καλλονὴν, καὶ ἐκ
 » ταύτης ἐπὶ τὸν ἀρχιτέκτονα λόγον ὑψώσει τὸν νοῦν, τῆς ἐκεῖθεν
 » ἀπαυγαζούσης σοφίας ἱμερόμενος ».

Ἄπεβίωσεν ὁ Μακραῖος ἐν Κωνσταντινουπόλει κατὰ Μάρτιον τοῦ
 1816 (1).

Συγγράμματα.

— Τρόπιον ἐκ τῆς Ἑλλαδικῆς πανοπλίας κατὰ τῶν ὀπαδῶν τοῦ Κοπερ-
 νίκου ἐν τρισὶ διαλόγοις· Βιέννη 1797.

— Ὁρήδοδος Ὑμνωδός, ἥτοι ἱερὰ Φιλοσοφία ἐν μέτροις Πενδαρικοῖς. Βιέν-
 νη 1802.

— Σταχυολογία γραμματικὴ κατὰ πάροδον διατριβῆς· Ἐνετίησι 1810.

— Ἐπιτομὴ φυσικῆς ἀκροάσεως. Ἐν Βενετίᾳ 1816.

— Ὑπομνήματα ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας ἐν πέντε μέρεσιν, ἀρχόμενα ἀπὸ
 τοῦ 1750 καὶ λήγοντα μέχρι τοῦ 1800. (Ἀνεκδότα παρὰ Σ. Οἰκονόμῳ).

— Πολιτικὴ σχέδη δι' ἧς ἂν τις κρίνοι οἷα τὰ κατὰ τὸ παρ' ἡμῖν νῦν πᾶ-
 λίτευμα. ἀφξή κατὰ μῆνα Δεκέμβριον (ἀνεκδ.)

— Ἐγκώμια, καὶ ἐπιγράμματα διάφορα.

Ὁ Μακραῖος ἐπεμελήθη τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει τῷ 1806 ἐκδοθεῖσαν
 Διδασκαλίαν Γενναδίου τοῦ Σχολαρίου.

Ἀθανάσιος ὁ Πάριος (2).

Ἀθανάσιος ἱεροδιδάσκαλος ὁ Πάριος ἐγεννήθη εἰς Κόστον, χωρίον μι-

(1) Κατὰ λάθος ὁ Κ. Βρετός λέγει, ὅτι ὁ Μακραῖος ἀπηγγονίσθη ἐν Ἰωαννίναις
 ὑπὸ τοῦ Ἀλήπασα φωραθῆς ὡς ἀπαταίων ἀλλημιστῆς, συγχύσας αὐτὸν πρὸς τὸν
 ἐκ Θεσσαλονίκης ἀγύρτην Σέργιον Διοκλητιανόν.

(2) Τὴν ἀξιόλογον ταύτην βιογραφίαν τοῦ Παρίου κατ' ἐπίμονον ἡμῶν αἴτησιν ἐσχε-
 δίσαν ἐκ τοῦ προχείρου ὁ Κύριος Α. Ζ. Μάμουκας, διτελέσας εἰς τῶν προσφιλεστέρων

κρὸν τῆς νήσου Πάρου. Ἐκεῖ ἐδιδάχθη τὰ κοινὰ λεγόμενα γράμματα. Ἐπιθυμήσας ἀνωτέρας παιδεύσεως κατέλιπε γονεῖς καὶ πατρίδα καὶ ἀπῆλθεν εἰς Σμύρνην παρὰ τῷ τότε ἐκεῖ σχολαρχοῦντι Ἱεροθέῳ. Ἐξαιτίαν διαμείνας ἐν Σμύρνη ἐπιδίδων εἰς πάντα τὰ εἰς τὸ σχολεῖον ἐκεῖνο διδασκόμενα μαθήματα, μετέβη ἔπειτα εἰς τὸ ἅγιον Ὅρος, ὅπου ἐδιδάχθη παρὰ μὲν τοῦ, τότε κατ' ἐξοχὴν γραμματικοῦ, κυροῦ Νεοφύτου, τὸ Δ' περὶ συντάξεως Θεοδώρου τοῦ Γαζῆ παρὰ δὲ τοῦ αἰοιδίμου Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρεως φιλοσοφικὰ μαθήματα, καὶ ἐφημίζετο ὡς ὢν εἰς τῶν ἐγκριτωτέρων αὐτοῦ μαθητῶν. Οἱ Θεσσαλονικεῖς, ἔχοντες ἀνάγκην διδασκάλου διὰ τὸ σχολεῖόν των, ἐπέστειλαν πρὸς τὸν Εὐγένιον ζητοῦντες ὀνομαστὶ τὸν Ἀθανάσιον. Καὶ ἀπῆλθε μὲν ὁ Ἀθανάσιος εἰς Θεσσαλονίκην ἐπὶ πόσους ὅμως χρόνους διετέλεσεν ἐκεῖ διδάσκων καὶ τὸ τοῦ Εὐαγγελιστοῦ, ἦτοι τὸ τοῦ κήρυκος τοῦ θείου λόγου, ἔργον ἐκπληρῶν, ἀγνοοῦμεν. Ἐνσηφάσας ἐκεῖ τῆς πανώλους, ἀνεχώρησε καὶ κατῆλθεν εἰς Κέρκυραν ἔνθα ἠκροάσατο παρὰ τῷ αἰοιδίμῳ Νικηφόρῳ τῷ Θεοτόκῃ τῆς φιλοσοφίας, φυσικῆς καὶ τῆς ῥητορικῆς. Ἰώσηπος ὁ Μοισιοδάξ, γνωρίζων τὸν Ἀθανάσιον ἐκ τῆς ἐν τῇ Ἀθωνίτιδι σχολῇ μαθητείας του, καὶ τιμῶν αὐτὸν διὰ τὴν εὐφυΐαν, τὴν ἀγχίνοιαν καὶ τὴν φιλοπονίαν του, ἔγραψεν αὐτῷ καὶ τὸν προέστρεψεν ἵνα δι' ἰδίων αὐτοῦ ἐξέδων μεταβῆ εἰς τὰς Ἀκαδημίας τῆς Εὐρώπης πρὸς τελειοτέραν ἐκπαίδευσιν ἄλλ' ὁ Ἀθανάσιος ἀπεποιήθη τὴν φιλικὴν ταύτην τοῦ Μοισιοδάκος πρότασιν. Ἐκ Κερκύρας μετέβη εἰς Μεσολόγγιον ὅπου ἦν ὁ συμμαθητὴς καὶ φίλτατος αὐτῷ Παναγιώτης ὁ Παλαμαῆς, καὶ ἐκεῖ ἐξετέλει τὸ τοῦ Ἱεροκλήρυκος ἔργον, διάκονος ἔτι ὢν.

Τῆς Ἀθωνίτιδος σχολῆς στερουμένης διδασκάλου μετὰ τὸν αἰοιδίμον Εὐγένιον, ἡ μεγάλη τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησία διὰ γραμμάτων Συνοδικῶν προσεκάλεσε τὸν Ἀθανάσιον ν' ἀπέλθῃ εἰς ἅγιον Ὅρος ὡς διδάσκαλος καὶ σχολάρχης τῆς σχολῆς ἐκείνης. Καὶ ἀπῆλθε μὲν, ὑπακούσας εἰς τὴν τῆς ἐκκλησίας φωνήν ἄγνωστον δὲ ἐπὶ πόσον χρόνον διέμεινεν ἐκεῖ γνωστὸν μόνον ὑπάρχει, ὅτι ἕνεκα τοῦ δυσηνίου καὶ δυσαγώγου τῶν μαθητῶν παρητήθη, καὶ ἀπῆλθεν αὖθις εἰς Θεσσαλονίκην. Ἐκεῖ δὲ δωδεκαετίαν διατρίψας διηύθυνε τὸ σχολεῖον παραδίδων μαθήματα, ὅτε καὶ τὴν *Γραμματικὴν* τοῦ κυροῦ Νεοφύτου συνέ-

μαθητῶν τοῦ Παρίου, ἐπιφυλαττόμενος δὲ ἵνα ἐν καιρῷ ἐκτενέστερον λαλήσῃ περὶ τῶ ἀειμνήστου τούτου διδασκάλου.

ταμε, καὶ τὸν Ἀντίπαπαρ ἐφιλοπόνησε, καὶ πληρεστάτην ἀσματοκλήνην ἀκολουθίαν τοῦ ἐν ἀγίοις Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ ἐσύνησε μεταφράσας εἰς τὸ ἀπλοῦν ἰδίωμα καὶ τὸν ἑλληνιστὶ ὑπὸ τοῦ ἀγιωτάτου Πατριάρχου Φιλοθέου συγγραφέντα βίον αὐτοῦ, καὶ τοῦ ἐν ἀγίοις Κλήμεντος τοῦ Βουλγαρίας τὸν βίον μετέφρασε καὶ τύποις ἐξέδωκεν.

Ἐν Θεσσαλονίκῃ διαμένων ἔλαβε γράμματα Πατριαρχικά καὶ Συνοδικά, δι' ὧν ἐπροσκαλεῖτο ὡς διδάσκαλος εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ ἀφίετο ἐλεύθερος νὰ προσδιορίσῃ ὅσον θέλει μισθόν. Τῷ ἐδίδοτο δὲ συγχρόνως καὶ ἡ ὑπόσχεσις νὰ προαχθῆ εἰς θέσιν Ἀρχιερέως⁽¹⁾ κατ' ἰδίαν αὐτοῦ ἐκλογὴν ἐν χρεῖα ἐπισκοπῆς· ἀλλ' ἀπαίπει τὴν πρότασιν ἀπαντήσας. « Τὰς μὲν ἀρχιερατίας τιμῶ καὶ προσκυνῶ, » ἀλλ' ἐγὼ δὲν εἶμαι ἄξιος. « Ἄν ἐκαταλάβουσα ὅτι ἔκαμνα περισσό- » τερον καρπὸν εἰς τὴν Βασιλεύουσαν πόλιν, ἤθελα ἔλθαι αὐτόκλητος. » Ἐπειδὴ ὅμως, ὡς στοχαζομαι, αὐτοῦ εἶναι κάποσα ἐμπόδια, διὰ » τοῦτο ἀφετέ με, παρακαλῶ, ἐδῶ εἰς τὰ πέριξ νὰ ὠφελῶ ὅσον δύ- » ναμαι τοὺς ἀδελφούς μου καὶ τὸ Γένος μου ». Καὶ οὕτως ἀφέθη.

Ἄγαπητὸς παρὰ πᾶσιν, οὐ μόνον τοῖς ἄρχουσι καὶ τῷ λαῷ, ἀλλὰ καὶ τοῖς σοφοῖς Ἀρχιερεῦσι τῆς μεγάλης ἐκείνης Ἐπαρχίας, τῷ τε Προέδρῳ τῆς Θεσσαλονικέων ἐκκλησίας κύρ Δαμιανῷ, καὶ τῷ Ἐπισκόπῳ Καμπανίας κύρ Θεοφίλῳ, καὶ τῷ Ἀρδαμερίου κύρ Διονυσίῳ καὶ τῷ Πλαταμῶνος κύρ Διονυσίῳ, καὶ σεβάσμιος καὶ τιμῆεις παρ' αὐτοῖς ὡς οὐ μόνον διὰ τῆς διδασκαλίας τῶν μαθημάτων ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν θρησκευτικῶν διδασχῶν μεγίστης ὠφελείας γενόμενος πρόξενος εἰς πάντας, ἐπεσθῆσεν εἰς τέλος νὰ ἠσυχάσῃ εἰς τὴν οἰκίαν Πατρίδα, τοῦτο μὲν ἵνα μακρυνθῆ τῶν θορύβων καὶ τῆς ἐν τοῖς πόλεσι ταραχῆς, τοῦτο δὲ ἵνα γένηται χρήσιμος καὶ εἰς συμπατριώτας του διὰ τῆς διδασκαλίας τῶν γραμμάτων καὶ διὰ τοῦ κηρύγματος τοῦ θείου λόγου. Ἀνεχώρησε λοιπὸν ἐκ Θεσσαλονίκης· τοῦ δὲ πλοίου προσαρράξαντος εἰς Χίον καὶ διαμείναντος ἐπὶ ἡμέρας ἐκεῖ, ἔλαβεν ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ ὁ Ἀθανάσιος γράμματα ἐκ Σμύρνης παρὰ φίλων του προτροπόντων αὐτὸν νὰ μείνῃ εἰς Χίον μέχρις αὐτῆς καταπαύσεως ἢ τότε μεταξὺ Ὀθωμανῶν καὶ Ῥώσων ἐκραγεῖς πόλεμος. Ἐν Χίῳ κατώκησεν ἔξω τῆς πόλεως εἰς Κάθισμα τιμώμενον ἐπ' ὀνόματι τῆς ἀγίας Τριάδος, ἐφή-

(1) Ὑπῆρχεν ἴδη προηγουμένως εἰς τὸν τῆς Ἱερουσάλῃς βαθμὸν ὑπὸ τοῦ ἀγιωτάτου Μακαρίου, ἀρχιεπισκόπου Κορίνθου, τοῦ Νοταρᾶ, ὑπ' αὐτοῦ τούτου προτραπεῖς ἔχειροτονηθεὶς.

συχάζων μόνος ἐν μελέταις καὶ προσευχαῖς καὶ τὴν κατάπαυσιν τοῦ πολέμου ἀπεκδεχόμενος. Ἐνταῦθα συνώψισε καὶ τὴν ῥητορικὴν πραγματείαν τοῦ Ἑρμογένους. Ἐτυχε τότε νὰ στερεῆται τὸ σχολεῖον τῆς Χίου διδασκάλου ἱκανοῦ, καὶ παρεκάλουν αὐτὸν οἱ Χῖοι νὰ μείνῃ παρ' αὐτοῖς· ἀλλὰ μὴ ἐνδιδόντος εἰς τὰς παρακλήσεις των, μετεχειρίσθησαν παρ' αὐτῷ μεσίτας τὸν τε ἀγιώτατον Μακάριον ἐκ Κορίνθου, τὸ γένος Νοταρᾶν, καὶ τὸν ὀσιώτατον Νήφωνα τὸν Κοινοβιάρχην, οἵτινες κατώρθωσαν νὰ τὸν πείσωσιν, ἐπὶ τῷ ὄρω νὰ παραδώσῃ μόνον τὴν Ῥητορικὴν καὶ, γενομένης εἰρήνης, ν' ἀπέλθῃ εἰς Πάρον τὴν ἑαυτοῦ Πατρίδα. Περαιτωθείσης τῆς παραδόσεως τῆς Ῥητορικῆς καὶ τοῦ πολέμου ἔτι διαρκούντος, παρέδωκε καὶ τὸ Θεολογικὸν τοῦ ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ καὶ τὴν Λογικὴν τοῦ αἰοδίδμου Εὐγενίου. Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ τῆς εἰρήνης γενομένης, ἠτόιμάσθη ν' ἀναχωρήσῃ κατὰ τὴν συμφωνίαν· ἀλλ' οἱ προὔχοντες τῶν Χίων, ὁ τότε Μητροπολίτης Χίου κύρ Γαβριὴλ καὶ πρὸ πάντων ὁ μνησθεὶς ἀγιώτατος Μακάριος ὁ Κορίνθου, μετέπεισαν αὐτὸν νὰ μείνῃ ἐκεῖ καὶ τὴν ὅλην φροντίδα καὶ ἐπιστασίαν τοῦ σχολείου ν' ἀναλάβῃ. Προτάσει δ' αὐτοῦ ἡ κοινότης τῶν Χίων ἠγόρασε, περὶ τὸ 1792 ἔτος, διὰ πρακτικῆς τῶν εὐπόρων συνδρομῆς οἰκίαν εὐρυχωροτάτην, περιέχουσαν κῆπον καὶ αὐλὴν μεγάλην ἦν καὶ μετεσκευάσαν κατὰ γνώμην αὐτοῦ, καὶ συνέστησαν τὴν ὀνομαστὴν μετὰ ταῦτα γενομένην δημοσίαν Σχολὴν⁽¹⁾.

(1) Ἐπὶ τοῦ ἀνωφλίου τῆς μεγάλης θύρας τῆς σχολῆς τῆς εἰς τὴν μεγάλην αἴθουσαν ἀγούσης, ἦσαν ἐγγεγραμμένα ἐπὶ γυφίνης πλακὸς διὰ μέλανος κεφαλαίως γράμμασι τὰ ἐξῆς ἐπιγράμματα ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Ἀθανασίου συνταχθέντα τὸ μὲν ἐν μέτρῳ ἠρωσελεγίῳ ὡς ἐκ μέρους τῆς σχολῆς, τὸ δὲ διὰ στίχων δεκαπεντασυλλάβων.

«Ὁς πρὶν ἔην βροτείων ναίδων δόμος οὐκ ἄγαν κλυτὸς

Ἐστία νῦν Μουσῶν εἰμι ἀριπρεπέης.

Τῶν ἐμέων Χίων, σφετέρων προγόνων περίπυστα

Εὐ ζῆλωσάντιον ἔργα ἡδ' ὡς τε πλέον».

Καλῶς ὁ χρόνος εἴρηται τοῖς πάλαι καινοτόμος·
 Καὶ ἀνευρίσκει γὰρ αἶε τι τῶν καλῶν ἐν βίῳ
 Τεχνῶν τε καὶ ἐπιστημῶν πλεῖστον ὀνησιφόριον.
 Ἴδου γὰρ Χίος ἡ λαμπρὰ ἡ κορινθίς τῶν νήσων,
 Ἢ τῷ παντὶ ἐξάκουστος καὶ περίδοξος πόλις,
 Ἄλλοις ἐμπρέπουσα καλοῖς τοῖς τε σπανιωτάτοις.
 Ἐστὶν ἦνοιξε τὰ νῦν Μουσῶν εὐπρεπεστάτην.

.....

Διετέλεσεν ἐν Χίῳ σχολαρχῶν μέχρι τοῦ 1812 καὶ διδάσκων τὰ σχολαστικὰ λεγόμενα μαθήματα, ἦτοι τὴν Λογικὴν, τὴν Ῥητορικὴν, τὴν Μεταφυσικὴν καὶ τὴν Θεολογίαν· ἐν δὲ τῷ καιρῷ τῆς καθ' ἑκάστην παραδόσεως δὲν ἀπελείπετο καὶ τῆς πρὸς τοὺς μαθητὰς εὐσεβοῦς καὶ ἠθικῆς διδασκαλίας, τῆς ἀνηκούσης δηλονότι καὶ ἀρροζούσης εἰς τὸ παραδιδόμενον μάθημα, διότι κύριον εἶχε σκοπὸν νὰ καταστήτῃ τοὺς οἰκειοὺς μαθητὰς ἐντριβεῖς εἰς γράμματα ἐν γένει, καὶ νὰ στηρίξῃ αὐτοὺς συγχρόνως εἰς τὴν χριστιανικὴν ἠθικὴν καὶ τὴν εὐσέβειαν. Τοσοῦτον δὲ ἦτο φιλόπονος, ὥστε μ' ὄλα τὰ βάρη τῆς σχολαρχίας

.....
 Ἐξ ὧν Πανδώρα Ἡσιόδειος αὐτῇ τοῖς φιλομοῦσι,
 Ἀτρύτοις πόνοις τοῦ σοφοῦ Γαβριὴλ Ποιμενάρχου
 Καὶ τελευταῖον ταῖς πυκναῖς φροντίσι καὶ καμάτοις
 Τῆς τετρακτύος τῶν κλεινῶν καὶ τιμίων ἐφόρων.
 Ὡν εἷς ἐν πρώτοις τίθεται Ζανῆς Δρομοκαίτης,
 Ῥάλλης τε ὁ Γεώργιος ὁ τοῦ ποτὲ Παντίου,
 Καὶ μετ' αὐτοὺς καὶ σὺν αὐτοῖς Μανουὴλ ὁ Σκυλιτζῆς,
 Μαυροκορδάτος τε Λουκάς ὁ βέλτιστος Παυλίδης.
 Οὗτοι φροντίζειν ἔλαχον τῆς συστάσεως τοῦργου.
 Καὶ πράττουσί γε τοῦτο δὴ θερμῶς ἐπιστατοῦντες.
 Οἷς ἀπὸδῶψ Κύριος τοὺς μισθοὺς ἐπαξίως.
 Ἐγχείς, ὦ Ξένε, εἶδῃσιν τοῦ πράγματος συντόμως.
 Εἰ δὲ μαθήσεως ἔραξ καὶ σαυτὸν βελτιοῦν βούλη,
 Εἴσιθι, τύχη ἀγαθῆ, καὶ λαβὼν αὐτὸν μετὰδος».

Καὶ ἡ περιώνυμος δημοσία Σχολῆ καὶ ἡ πλουσιωτάτη αὐτῆς Βιβλιοθήκη ἐμπροποληθήσαν καὶ κατεστράφησαν ἐκ βαρβαρικῆς ἐπιδρομῆς ἐν τῷ καιρῷ τῆς συγερᾶς καταστροφῆς τῆς Χίου κατὰ τὸ 1822. Ὁ τοῖγος ἐν ᾧ ἡ περὶ τῆς ὁ λόγος θύρα τῆς εἰς τὴν μεγάλην αἴθουσαν εἰσόδου δὲν εἶχεν ἔτι καταβρεῦσει ὅτε μετὰ τριάκοντα καὶ πέντε ἐτῶν ἀποδημίαν ἀπῆλθον ἐκεῖσε κατὰ τὸ 1837. Πρῶτον μετὰ τὴν εἰς τὰς κατεστραμμένας ποτρικὰς μου κτήσεις ἐπίσκεψιν ἔκαμα τότε εἰς τὸν ἱερὸν ἐκεῖνον τόπον ὅπου χιλιάδες νέων, Χίων τε καὶ ἄλλων συνδραμόντων τὸ πρότερον ἀπὸ πολλὰς τῶν τουρκοκονομυμένων πόλεων, εἶχον ἐκπαιδευθῆ καὶ ὅπου κἀγὼ ἐφοίτησα ἀπὸ τοῦ 1810 μέχρι τοῦ 1818 καὶ ἔκλαυσα πικρότατα, μνησθεῖς ἡμερῶν ἀρχαίων. Ἀνατείνας δὲ τὸμα ἐπὶ τοῦ ἀνωφλίου ἔνθα πάλαι ἦ ἀν τὰ ἐπιγράμματα μόλις ἤδυνήθην νὰ διακρίνω ἀμυδρὰ τινα ἴχνη τοῦ πρώτου στίχου τοῦ ἠρωελεγειοῦ, καὶ ἕτερα προσέτι ἐκ τῶν στίχων α, β καὶ γ, ιδ τοῦ δευτέρου ἐπιγράμματος, ἅτινα μόνα τὸ γύψινον θριγκίον εἶχε διασώσει μέχρι τότε ἀπὸ τῆς ἐπηρείας τῆς ἀτμοσφαιρας καὶ τῆς ἐκ τῶν ὄμβρων βλάβης. Ἡ ὄλωσ τυχαία ἀνακάλυψις αὕτη καὶ μ' ἐχάρυνε καὶ μ' ἐνεθάρρυνε. Συνεκέντηρσα τότε ἀμέσως τὰς δυνάμεις τῆς μνήμης μου καὶ, πλὴν τριῶν στίχων ἐκ τῶν τοῦ δευτέρου ἐπιγράμματος, διαφυγόντων παντελῶς τὴν ἐμὴν μνήμη, ἀπεμνημόνευσα καὶ μετὰδίδω ὅ,τι ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς ἐν τῇ σχολῇ κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη μαθητείας μου εἶχα ἀπρωτηθῆσαι, γυμνάσεως ἢ μᾶλλον παιδιᾶς χάριν.

καὶ τῆς παραδόσεως τῶν μαθημάτων μετέφρασεν ἐκ τοῦ Ἰταλικοῦ τὴν *Μεταφυσικὴν*, καὶ Θεολογικὴν βίβλον ἐπιγράψας αὐτὴν *Ἐπιτομὴν τῶν θείων δογμάτων* ἐφιλοπόνησε καὶ τὴν *Χριστιανικὴν ἀπολογία* κατὰ τῶν ἀθέων καὶ τὴν *Ἀρτιφώρησιν* κατὰ τῶν γήινοφρόνων φιλοσόφων συνέγραψε καὶ ἐξέδωκε ⁽¹⁾, καὶ ἕτερον προσέτι συνέταξε πῶμα, τὸν *Ραψάτην*, κατὰ τῶν παρεξηγούντων τὰ θεῖα ῥητά.

Τῆς φήμης τοῦ Ἀθανασίου ἐν μικρῷ διαστήματι χρόνου διαδοθείσης πανταχοῦ, συνέδραμον εἰς Χίον μαθηταὶ καὶ ἐξ Αἰγύπτου, καὶ ἐκ Συρίας, καὶ ἐκ Παλαιστίνης, καὶ ἐκ Πελοποννήσου, καὶ ἐκ Κρήτης, καὶ ἐκ τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου, καὶ ἐκ Σμύρνης, καὶ Θεσσαλονίκης, καὶ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, καὶ διαφόρων τῆς Ἠπείρου μερῶν ἦσαν δέ τινες καὶ ἐκ τῆς μεγάλης Ἀρμενίας. Τούτων οἱ μὲν ἐπεδόθησαν μετὰ ταῦτα εἰς τὸν ἐμπορικὸν βίον καὶ εἰς ἄλλα ἐπιτηδεύματα, πολλοὶ δὲ ἐχημάτισαν διδάσκαλοι εἰς τὰς οικείας αὐτῶν πατρίδας.

Διεύθυνε τὴν ἐν Χίῳ Σχολὴν ὁ Ἀθανάσιος μέχρι τοῦ 1812 ἔτους, καὶ δύναται δικαίως νὰ ὀνομασθῇ ὁ πρῶτος μορφωτὴς αὐτῆς ὡφέλῃσε δὲ πολὺ, ὅσον αἱ περιστάσεις ἐκεῖναι συνεχώρουν. Φθάσαντα εἰς βαθὺ γῆρας, οἱ εὐγνώμονες Χίοι ἀπήλλαξαν αὐτὸν ἀπὸ τῶν κόπων τῆς Διευθύνσεως καὶ τῆς διδασκαλίας, καὶ τῷ ἐχορήγουν πλήρη τοῦ Σχολάρχου καὶ Διδασκάλου μισθὸν μέχρι τῆς μακαρίας τελευτῆς αὐτοῦ.

Ἀποσυρθεὶς ἀπὸ τῆς σχολαρχίας ἐννενηκοντούτης σχεδὸν, μετέβη καὶ ἡσύχασεν εἰς ἀναχωρητικὸν τόπον καλούμενον *Ρευστὰ*, ἐνθα ἦν τὸ μονῆριον τοῦ ἀγίου Μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τοῦ Τροπαιοφόρου (ἐν ᾧ διέμενε πρὸ χρόνων ἐφησυχάζων ὁ ὁμόψυχος αὐτῷ μαθητὴς καὶ φίλος Νικηφόρος, ὁ ἐν *Ρευστοῖς* προσωνομούμενος) ἔχων ἐν συνοδίᾳ καὶ τὸν Ἱεροδιάκονον Ἰωσήφ τὸν ἐκ Φουρνᾶ τῶν Ἀγράφων, ὃς εἶχε χρηματίσει μετ' αὐτοῦ ἐν τῇ Σχολῇ ὡς ὑποδιδάσκαλος. Εἰς τοῦτον τῆς ἡσυχίας του τὸν τόπον συνέγραψε τὸ *Ἀλεξίκακον Πνευματικὸν* κατὰ τῶν ἀντιλεγόντων καὶ καταφρονητικῶς ἀντιφερομένων εἰς τὰς θείας Γραφάς. Μετὰ τοῦτο ἤρξατο τῆς συγγραφῆς ἑτέρου βιβλίου περὶ τῆς πρὸς τὸν Θεὸν ἀγίας Πίστεως καὶ περὶ τοῦ τίς ἐστὶν ἡ ἀληθινὴ φιλοσοφία ⁽²⁾. μόλις δ' εἰς μέσον τοῦ προοιμίου ὄντι, ἐπῆλ-

(1) Τὴν Χριστιανικὴν ἀπολογία, ἐξαντληθείσης μετ' οὐ πολὺ τῆς πρώτης ἐκδόσεως, ἐξέδωκε τὸ δεύτερον ἰδίᾳ δαπάνῃ ὁ ἀγιώτατος Μακάριος ὁ Κορίνθου.

(2) Ἐκ παραδόσεως ἔχω, παρὰ τοῦ μακαρίτου Νικηφόρου τοῦ ἐν *Ρευστοῖς* παραλαβῶν ὅτι προκείμενον τοῦ εἰς τὸ σύγγραμμα τοῦτο προοιμίου εἴθηκεν ὁ ἀείδιμος

θεν αὐτῷ ῥεύμα ἀποπληξίας, καὶ διέκοψε τὴν ἐργασίαν. Μετὰ δύο ἑβδομάδας μικρὸν ἀναλαβὼν, ἐξηκολούθησε τὴν συγγραφὴν καὶ τῷ ἐπὶ ἤλθε δεύτερον, ἰσχυρότερον τοῦ πρώτου ῥεύμα· τοῦτο δὲ μόνον ἐφθασε νὰ εἴπῃ « ἐτοιμάσατε τὰ χρειώδη » ἡ γλῶσσα ἔμεινε δεδεμένη· ἐκ δὲ τοῦ νεύματος τῶν ὀφθαλμῶν καὶ ἐκ μικρᾶς κινήσεως τῆς χειρὸς, ἐνόησαν οἱ μετ' αὐτοῦ, ὅτι χρειώδη εἶπε τὴν κοινωνίαν τῶν ἀχράντων μυστηρίων. Λαβὼν δὲ τὸ ἐφόδιον τοῦτο τοῦ οὐρανοῦ δρόμου, σύννου καὶ ἐν γνώσει φρενῶν, ἔμεινε ἔτι ζῶν καὶ νοῶν ἐπὶ μίαν ἡμέραν καὶ μίαν νύκτα, καὶ ἐτελειώθη ἐν Κυρίῳ ἀτάραχος τῇ 24 Ἰουνίου 1813 ἔτους· ἐτάφη ἐν τῷ προπυλαίῳ τοῦ ναοῦ τοῦ μονυδρίου ἐκείνου (1).

Βιογραφήσας ἕως ἔδωκε τὸν αἰδιμον Ἀθανάσιον ὡς ἓνα τῶν μετὰ τὰ μέσα τῆς ΙΗ' μέχρι τῆς πρώτης δεκαετίας τοῦ ΙΘ' αἰῶνος ὑπαρξάντων αἰωνίας μνήμης ἀξίων διδασκάλων τοῦ Γένους, ὡς ἐπὶ μακρὸν σχολαρχήσαντα ἐν Χίῳ, τῇ πεφιλημένῃ μοι Πατρίδι, παρασιωπῶ τὴν ἔκθεσιν τῶν κατ' αὐτὸν ὡς Κληρικὸν τῆς ἀγίας ὀρθοδόξου τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας, ὡς ἐξαίρετον θαυμαστὴν καὶ ἐπαινήτην τῶν ἐν ἀγίοις τοῦ τε Γρηγορίου Ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης τοῦ Παλαμᾶ καὶ τοῦ Μάρκου Ἀρχιεπισκόπου Ἐφέσου τοῦ Εὐγενικοῦ, ὡς ἄκρον ζῆλωτὴν τῶν πατρῶν τῆς εὐσεβείας δογμάτων, ὡς βαρὺν παπομάστιγα, καὶ ὡς ἐναρέτως καὶ ἀξίως τῆς ἑαυτοῦ κλήσεως βιωτεύσαντα. Ἡ περὶ τούτων λεπτομερῆς ἔκθεσις δημοσιευθήσεται ἰδίᾳ, ἂν μὴ προλάβῃ με τὸ χρεῶν.

Ἐγγὺς ὢν εἰς τὸ τέρμα τοῦ παρόντος λόγου, δὲν πρέπει νὰ παρασιωπήσω, ὅτι ὁ πολύτλας οὗτος τῆς ὀρθοδόξιας ἀγωνιστῆς δὲν ἔμεινε ἀπειραστος καὶ πικρία· καὶ λύπης ἄγευστος. Συκοφαντηθεὶς ὑπὸ τινῶν ἀγορευτῶν μοναχῶν ὅτι δὲν δέχεται ἀλλ' ἀθετεῖ τὰ ἐν τῇ ἐκκλη-

1 Ἀθανάσιος τὴν βῆσιν τοῦ προφήτου Μιχαίου (Κεφ. Ζ'. 2) « Οἶμοι, ψυχὴ, ὅτι ἀπόλωλεν εὐσεβὴς ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ κατορθῶν ἐν ἀνθρώποις οὐχ ὑπάρξει » κτλ.

(1) Ἀπὸ μνήμης ἔχω τὸ ἐξῆς ἐπιτόμιον συνταχθὲν ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Νικηφόρου.

Ἡ πολύκροτος Ἀθανασίου φήμη

Ἡ περικλεῆς καὶ πανένδοξος μνήμη

Πάντων τοῖς ὡσὶν ἐνηχεῖ θαυμασίως,

Καὶ εἰς ἔπαινον πάντας κινεῖ ἀξίως.

Ἐπὶ γὰρ μαθήσεως παντοίας

Ταμεῖον σεπτῶν τῆς θύραθεν ἔθειας,

Θείων ἐννοιῶν πανσεδάσμιος θήκη

Καὶ τῶν ἱερῶν θεολόγων προσθήκη.

Ἄλλ' εἶπερ αὐτοῦ ἐνταῦθα γῆ καλύπτει

τὴν θεσφρον καράν τε καὶ τὰ χεῖλη

Μὴ σὺ, Θεατὰ, ἀνὴρ τοῦτου χάριν,
Φθέγγεται καὶ γὰρ ἐκ τῶν βιβλίων πάλιν.
Ἄλλ' ὦ γλυκύ μοι ὄνομά τε ἔξ πᾶγμα
Ἀθανάσιε, τῶν σὲ ποθοῦντων χάριμα
Νῦν ἀπολαβὼν Χριστὸν τὸν ἔρωτά σε,
Εὐχου καὶ ἡμᾶς γενέσθαι μιμητάς Σε.
Ταῦτά σοι ὁ σὸς προσφέρει Νικηφόρος
Ἐπερ τῆς ἀγάπης σου οὐκ ἔσται κόρος
Ἐνταῦθα κεῖται κόνης Ἀθανασίου
Τοῦ Θεόφρονος ἐκείνου τοῦ Παρίου.

εἶα γινόμενα ἱερὰ μνημόσυνα ἐν ταῖς ἀναστασίμοις ἡμέραις τῶν Κυριακῶν, κατεκρίθη καθαιρέσεως ὑπὸ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας ἀναπολόγητος, ἐν ἔτει 1781. Ἄλλ' ἐπὶ τῇ ἀπολογίᾳ ἦν, ἅμα τῇ ἐκδόσει τῆς ἀδίκου καθαιρέσεώς του, ἀπηύθυνε πρὸς τὸν τότε οἰκουμενικὸν Πατριάρχην κύρ Γαβριὴλ καὶ τὴν περὶ αὐτὸν ἱερὰν Σύνοδον, ἔτυχεν ἐπιφανοῦς ἀθώωσης, δημοσιευθείσης ἐν σελ. 187—190 τοῦ Ἑνετίησιν ἐν ἔτει 1785 ἐκδοθέντος βιβλίου ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν ὁ Ἀντίπαπας.

Λείπεται μοι νῦν νὰ εἶπω ὀλίγα καὶ περὶ τῆς μομφῆς ἦν τινες ὄψεσιν, καὶ ἀνωνύμως, προσῆψαν εἰς τὸν αἰοίδιμον Ἀθανάσιον ἔτι ζῶντα, ὡς δῆθεν πολέμιον πρὸς τὰς περὶ τῆς ἡλικῆς ἀναγεννήσεως τῆς Ἑλλάδος πατρικᾶς παραινέσεις τοῦ ἀθανάτου Κοραῆ, ὡς εἰς μόνον τὰ καλὰ (καθὼς τότε ἔλέγστο) γραμματικὰ προσκείμενον καὶ τοῦ τότε καθεστῶτος πολιτεύματος τῶν γραμμάτων κρατερώς ἀντεχόμενον. Καὶ κατὰ τοῦ αἰοίδιμου διδασκάλου Νεοφύτου τοῦ Δούκα εἶχον ἐκτοξευθῆ τότε συγχρόνως πικραὶ κατακρίσεις ὑπὸ τῶν περὶ τὸν Κοραῆν, ὡς μὴ ἀποδεχομένου τοὺς περὶ τῆς ἑλληνικῆς παιδείας καὶ γλώσσης αὐτοσχεδίους στοχασμοὺς ἐκείνου. Ἄλλ' ὅσον ἦτο ἄδικος ἢ κατὰ τοῦ Δούκα μομφὴ ὀνομαστὶ γενομένη (διότι ἐκ τῆς μετὰ λόγου συζητήσεως προβαίνει πάντοτε διαλάμπουσα ἡ ἀλήθεια) τοσοῦτον ἀδικιωτάτη ὑπῆρχεν ἢ κατὰ τοῦ Ἀθανασίου ἀνώνυμος. Ὁ Ἀθανάσιος, οὐ μόνον ἐτίμα ὑπερβαλλόντως ἀλλὰ καὶ μετὰ πολλῆς εὐφημίας καὶ ἐπαίνου ἤγε τὸνομα τοῦ Κοραῆ. Ἀρκοῦσαν τῶν λόγων μου ἀπόδειξιν ἡγοῦμαι τὸ ἐπόμενον ἐξ ἀνεκδότου συγγράμματός του (1), ἀπόσπασμα, ἔχον οὕτως αὐτολεξεί.

« Τὸν σοφώτατον ἐν ἰατροῖς κύριον Διαμαντὴν τὸν Κοραῆν, τὸν μη-
 » τρῶθεν μὲν Σμυρναῖον, πατρόθεν δὲ τὸ γένος ἐκ τῆς Χίου ἔλκοντα,
 » ἀκοῆ μὲν ὡτὸς τὸ πρότερον ἤκουον, λίαν μοι περιλημμένον, κύρ Δαμιανῆ,
 » νῦν δὲ καὶ ὁ ὀφθαλμὸς μου ἐώρακεν αὐτόν. Ποῦ δὲ τοῦτον ἐώρακα,
 » δῆλον ὅτι ἐν τοῖς δυοῖν τούτοις αὐτοῦ βιβλίοις ὅπου μοι ἔστειλας, ἐκ
 » τῶν ὁποίων τὸ μὲν ἐπιγράφεται *Πρόδρομος ἑλληνικῆς Βιβλιοθήκης*,
 » τὸ δὲ ἕτερον *Ἑλληνικῆς Βιβλιοθήκης Τόμος Α'*. Διὰ τὰ ὁποῖα καὶ
 » πολλὰ σοι εὐχαριστῶ, ἀδελφε, διὰ τί, ἐδῶ εἰς τὴν ἐρημίαν ταύτην,
 » ἕως τῆς σήμερον ἀκόμη δὲν εἶχομεν ἰδῆ κανένα ἀπὸ ὅσα ἠκούομεν,
 » ὅτι ὁ ἀνὴρ οὗτος, φιλαδελφία κινούμενος, ἐφιλοπόνησε καὶ εἰς φῶς

(1) Τοῦ Ἀπολογητικοῦ Ἐγγχειριδίου. (βλ. κατωτέρω ἐν τῇ ἀπαριθμηθείσει τῶν ἀνεκδότων συγγραμμάτων, ἀριθ. 1).

» ἐξέδωκε πρὸς τὴν τοῦ Γένους ἡμῶν βελτίωσιν. Εἶδον λοιπὸν, καὶ
 » κατὰ ἀλήθειαν ἐθαύμασα τὴν πολυμαθειαν τοῦ ἀνδρός. Φιλολόγος
 » ἄριστος· καὶ ἀληθείας δικαζούσης, μόνος οὗτος εἶνε ἄξιος νὰ ὀνο-
 » μάζεται ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς γενεᾷ ἄλλος Πλούταρχος Χαϊρωνεύς, ἢ
 » Διονύσιος ὁ Λογγίνος ὃν βιβλιοθήκην ἔμβιον ἐκάλουν οἱ παλαιοὶ ».
 Προβαίνων δ' ἐν τῷ αὐτῷ συγγράμματι ὁ Ἀθανάσιος τὸν ἀποκαλεῖ
 μέγαρ· « ὁ μέγας Κοραῆς (λέγων), τὸ ἔμψυχον ταμεῖον τῆς φιλο-
 » σοφίας κτ.λ.

Τέλος λόγου· ἦν ὁ αἰοίδιμος Ἀθανάσιος πάντῃ ἀκτῆμων, καὶ ὅ,τι
 ἐπερυσσεύετο τὸ διένειμεν εἰς τοὺς πτωχοὺς· ἐθεώρει ἁμαρτίαν τὸ νὰ
 ἔλθῃ ὁ νέος χρόνος καὶ νὰ εὕρῃ τὸν ὄβολόν τοῦ παρελθόντος ἐνιαυτοῦ.
 Πᾶσα δὲ ἡ περιουσία ἦν κατέλιπε τελευτήσας, συνίστατο εἰς μίαν καὶ
 μόνην εὐτελῆ ἐνδυμασίαν, εἰς τὸν λύχνον καὶ εἰς τὸ μελανοδοχεῖον του.

Πονήματα αὐτοῦ εἰσι τὰ ἐξῆς· ὧν τὰ μὲν ἐξεδόθησαν, τὰ δὲ κείνται
 εἰσέτι ἀνέκδοτα. Καὶ ἐκδεδομένα μὲν εἰσι.

α) Βίος τοῦ ἐν ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Κλήμεντος, ἀρχιεπισκό-
 που Βουλγαρίας. Συντεθεὶς ἑλληνιστὶ ὑπὸ τοῦ ἐν ἁγίοις Θεοφυλάκτου τοῦ
 Βουλγαρίας ἀρχιεπισκόπου, μεταφρασθεὶς δὲ εἰς τὴν κοινὴν ἡμῶν διάλεκτον
 παρ' Ἀθανασίου τοῦ Παρίου. Ἐτυπώθη μετὰ τῆς ἀτματικῆς ἀκολουθίας τοῦ
 αὐτοῦ ἁγίου Κλήμεντος Ἐνετίῃσι 1784 εἰς 8^{ov}. Ἀνετυπώθη δὲ καὶ ἐν τῇ
 τοῦ Οὐρανοῦ κρίσει ἐν Λειψίᾳ 1805 εἰς 8^{ov}.

β) Ὁ Παλαμάς ἐκείνος· ἦτοι βίος ἀξιοθαύμαστος τοῦ ἐν ἁγίοις Πα-
 τρὸς ἡμῶν Γρηγορίου ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης τοῦ Θαυματουργοῦ, τοῦ-
 πίκλην Παλαμᾶ. Τοῦ βίου δὲ προτέτακται καὶ ἡ ἱερὰ ἀκολουθία τοῦ ἁγίου
 μετὰ τριῶν παρακλήσεων, δύο μὲν τοῦ θείου Γρηγορίου, τῆς τρίτης δὲ τοῦ
 ἐν μάρτυσι μυροβλύτου Δημητρίου· ἐν Βιέννῃ 1785 εἰς 4^{ov}.

γ) Ὁ Ἀντίπαπας· ἦτοι ἀγῶνες ὑπερθαύμαστοι καὶ ἥρωϊκὰ παλαίσματα
 καὶ τρόντι ὑπερφυῆ κατορθώματα τοῦ ἐν ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Μάρκου Ἀρ-
 χιεπισκόπου τῆς Ἐφέσου, τοῦπίκλην Εὐγενικοῦ, τοῦ κατ' ἐξάϊρετον, καὶ σχε-
 δὸν μόνου, προμάχου καὶ φύλακος τῆς ἀμωμήτου καὶ ἀγιωτάτης Ἀποστολι-
 κῆς καὶ πατροπαραδότου ὀρθοδόξου πίστεως ἡμῶν τῶν Γραικῶν. 1785 εἰς 8^{ov}.

δ) Ἡ Γραμματικὴ τοῦ κυροῦ Νεοφύτου ἐκείνου. Συνοφισθεῖσα,
 εἰτ' οὖν ἀπαλλαγείσά τε καὶ καθαρθεῖσα πάντων τῶν ἐν αὐτῇ περιττῶν τε
 καὶ ἄλλοτρίων τῆς γραμματικῆς ἐπαγγελίας τε καὶ εἰδήσεως, ὑπὸ τοῦ ἐν ἱερο-
 μονάχοις ἐλαχίστου Ἀθανασίου τοῦ Παρίου τοῦ ἐν τῷ τῆς Θεσσαλονίκης
 Φρονιστηρίῳ διδασκαλικῶς προϊσταμένου ἔν νῦν πρῶτον τύποις ἐκδοθεῖσα κτλ.
 Ἐνετίῃσι 1787 εἰς 4^{ov}.

ε) Λόγος ἐν ἀπλῇ τῇ φράσει, ἐκφωνηθεὶς εἰς Θεσσαλονίκην κατὰ
 τὴν δευτέραν Κυριακὴν τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς, καθ' ἣν τελεῖται ἡ μνήμη
 τοῦ ἐν ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Γρηγορίου ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης τοῦ Πα-

Λαμᾶ.—Λόγος βροντώδης κατὰ Παπιστῶν.—Συνεξεδόθη μετὰ τῶν Παναγιυ-
ρικῶν Λόγων τοῦ Μακαρίου τοῦ Χρυσοκεφάλου σελ. 457—469, ἐν Κοσμο-
πόλει (Βιέννη τῆς Αὐστρίας 1793) εἰς 4^{ov}.

ς) Χριστιανικὴ ἀπολογία. Συντεθεῖσα μὲν ἀπὸ τινος φιλαδέλφου
χριστιανοῦ πρὸς ὠφέλειαν τῶν εὐσεβῶν, ἀξιῶσει τοῦ παναγιωτάτου καὶ θειο-
τάτου πατριάρχου κυρίου Γρηγορίου. Ἐπιθεωρηθεῖσα δὲ καὶ πολλαχοῦ ὡς
οἶόν τε ἐπιδιερῶθεισα παρὰ τινος εὐσεβοῦς φιλοσόφου. Ἐν τῷ τοῦ Πατριαρ-
χείου τῆς Κωνσταντινουπόλεως τυπογραφείῳ, ἔτει α ψ η ἡ, εἰς 8^{ov} μικρὸν (1).

ζ) Ῥητορικὴ Πραγματεία, ἦτοι τῆς Ἑρμογένους τοῦ Ταρσέως, τοῦ
κατ' ἐξοχὴν Τεχνικοῦ καλουμένου, ῥητορικῆς τέχνης ἐξήγησις. Συνοψι-
σθεῖσα μὲν ἐκ τῶν παλαιῶν καὶ διαφόρων ἐξηγητῶν, καὶ ὡς ἐνὶ ἀκριβέστατα
φιλοπονηθεῖσά τε καὶ ἐπεξεργασθεῖσα, καὶ ἀναπληρωθεῖσα τὰ ἐλλείποντα ὑπὸ
τοῦ ἐν ἱερομονάχοις Ἀθανασίου τοῦ Παρίου κτλ. Ἐνετίησι 1799, εἰς 4^{ov}.
(ἐν τῇ ἐκδόσει ταύτῃ εὐρηνται τοῦ αὐτοῦ Παρίου τέσσαρα ἐπιγράμματα εἰς τὸν
ἐκδόντα κύρ Μιχαῆλ, εἰς τὴν βίβλον, τὸν Ἑρμογένην, καὶ εἰς τὴν λαμπρὰν
καὶ μάλα ἀξιέπαινον Χίον, ἐγχειρίδιον περὶ τοῦ ἐπιδεικτικοῦ γένους, ἀναλυτι-
καὶ θεωρῖαι καὶ ἐξήγησις τριῶν λόγων τοῦ Δημοσθένους, μιᾶς Μελέτης τοῦ
Λιβανίου, καὶ τοῦ περὶ θανάτου λόγου τοῦ ἰταλοῦ Σενιέρη)

η) Ἀντιφώνησις πρὸς τὸν παράλογον ζῆλον τῶν ἀπὸ Εὐρώπης ἐρχο-
μένων φιλοσόφων, δεικνύουσα ὅτι μάταιος καὶ ἀνόητος εἶναι ὁ ταλανισμὸς
ὅπου κάμνουσι τοῦ Γένους μας καὶ διδάσκουσι ποῖα εἶναι ἢ ὄντως καὶ ἀλη-
θινὴ φιλοσοφία. Τούτοις προσετέθη καὶ παραίνεσις ὠφελιμωτάτη πρὸς τοὺς
ἀδεῶς πέμποντας τοὺς υἱοὺς των εἰς τὴν Εὐρώπην χάριν πραγματείας. Ἀμφο-
τερα σχεδιασθέντα καὶ συντεθέντα παρὰ Ναθαναὴλ Νεοκαισαρέως (2). Ἐν
Τριεστῇ 1802 εἰς 8^{ov}.

θ) Στοιχεῖα Μεταφυσικῆς. Συντεθέντα μὲν ἀρχῆθεν ὑπὸ τοῦ Ἀντω-
νίου Ἰενοουησίου . . . μετηνεγμένα δὲ παρὰ τινος ἐτέρου εἰς τὸ Ἰταλικὸν ἰδίωμα,
ἐξ οὗ δὴ καὶ εἰς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν μετεφράσθησαν καὶ νῦν τύποις ἐκδί-
δονται χάριν τῶν τῆς φιλοσοφίας ἐραστῶν. Τούτοις εἰσῆχθησαν ἐν πολλοῖς
τύποις καὶ ὑποσημειώσεις διάφοροι καὶ μετὰ τὸ τέλος τὸ πρὸς τοὺς ἀθέους
ἐκ τῆς μείζονος, κάλλιστον καὶ ὠφελιμώτατον συνόψισμα. Ἐνετίησι 1802,
εἰς 8^{ov} μέγα.

ι) Οὐρανοῦ κρίσις ἦτοι θαῦμα φρικτὸν καὶ ἐξάσιον τοῦ θαυματουρ-
γικωτάτου θεοῦ Σπυριδῶνος, δι' οὗ τὰς βουλὰς τῶν πρηνόμων παπιστῶν
ἐματαιώσε μὴ συγχωρήσας αὐτοῖς νὰ ἐγείρωσιν Ἀλτάριον, ἦτοι Θυσιαστῆ-

(1) Ἐν τῷ Α' μέρει τῆς Νεοελληνικῆς φιλολογίας τοῦ κυρίου Α. Π. Βρετοῦ, σελ. 130, ἀριθ. 353, ἐσφαλμένως ἀποδίδοται τὸ σύγγραμμα τοῦτο εἰς τὸν ἄρχοντα Ἰα-
τρὸν Βασίλειον, ἕνα τῶν ἐφόρων τοῦ Πατριαρχικοῦ τυπογραφείου.

(2) Ἐπὶ τὸ εἰκονικὸν ὄνομα τοῦ Ναθαναὴλ ἐξέδωκεν ὁ Ἀθανάσιος τοῦτο τὸ πόνη-
μά του. Ἐκ παραδόσεως δ' ἔχω λαθῶν, ὅτι ὅτε τὸ συντάττεν ἔλεγε «Τοῦτό μου τὸ
» σύγγραμμα μέλλει νὰ ἐρεθίσῃ πολλοὺς κατ' ἐπάνω μου· ὅμως Θεῷ δεῖ δουλεῖν ἢ
» οὐκ ἀνθρώποις ».

Τοῦτο δὲ καὶ πραγματικῶς συνέβη αὐτῷ μετὰ τὴν ἐκδόσιν τοῦ βιβλίου.

ριον μέσα εις τὸν ἐν Κερκύρα ἅγιόν του ναὸν, συντεθὲν μετὰ τινος ἱερέως καὶ ἐπιθυμίου ἀκολουθίας εἰς αὐτὸ παρὰ ζηλωτοῦ τινος ἀδελφοῦ. Σὺν τούτῳ δὲ καὶ ὁ θεοσεγγής βίος τοῦ ἱεροῦ Κλήμεντος τοῦ Βουλγαροκλήρικος καὶ ὁμολογητοῦ ἐκδίδεται, ἑτέρα κρίσις οὐρανοῦ καὶ οὗτος ὢν κατὰ τῶν καινοτόμων παπιστῶν (βλ. ἀνωτέρω στοιχ. α). Ἐν Λειψία 1805 εἰς 8^{ον}.

ια) Ἐπιτομή, εἴτε Συλλογὴ τῶν θείων τῆς πίστεως δογματικῶν, μετὰ πάσης ἐπιμελείας κατ' ἐπιτομὴν φιλοπονηθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἐν Ἱερομονάχοις ἐλαχίστου Ἀθανασίου τοῦ Παρίου καὶ ὅτι μάλιστα ἐπισταμένως καὶ ἐπιμελῶς θεωρηθεῖσα ὑπὸ τοῦ πανιερωτάτου καὶ σεβασμιωτάτου ἀγίου πρίφην Κορίνθου κυρίου Μακαρίου τοῦ Νοταρᾶ ὑφ' οὗ καὶ φωτὸς ἀξία κριθεῖσα, κτλ. Ἐν Λειψία 1806, εἰς 8^{ον}.

ιβ) Ἡ θεία καὶ ἱερὰ ἀκολουθία τοῦ ἀγίου ἱερομάρτυρος Ἐλευθερίου Ἐρανισθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἱεροσοφολογιωτάτου κυρίου Ἀθανασίου τοῦ Παρίου. Ἐν Λειψία 1785, ἐν Κωνσταντινουπόλει 1811, καὶ ἐν Κεφαλληνία 1863.

ιγ) Προαναφώνησις πρὸς ἅπαντας τοὺς ὀρθοδόξους περὶ τῆς βίβλου τοῦ Νέου Λειμωναρίου.

ιδ) Ἐπιγράμματα ἠρωελεγεῖα εἰς Ἀρσένιον τὸν Προδρόμιτην, εἰς τὴν ἱερὰν μονὴν τοῦ ἐν Βερόροις Προδρόμου, καὶ εἰς τὸν ἅγιον Κλήμεντα. (Ἐτυπώθησαν ἐν τέλει τοῦ βίου τοῦ ἀγίου Κλήμεντος).

— Ἀκολουθία τοῦ ἀγίου ἐνδόξου μεγαλομάρτυρος Φανουρίου τοῦ νεοφανοῦς.

— Μαρτύριον τοῦ ἀγίου ἐνδόξου νεομάρτυρος Γεωργίου τοῦ Ἐφεσίου, ἀθλήσαντος ἐν τῇ νέᾳ Ἐφέσῳ ἐν ἔτει 1504.

— Μαρτύριον τοῦ ἀγίου νεομάρτυρος Ἰωάννου τοῦ Κρητὸς ἀθλήσαντος ἐν τῇ νέᾳ Ἐφέσῳ ἐν ἔτει 1811.

— Συναξάρια ὄλων τῶν Κυριακῶν καὶ τῶν ἐπιστήμων ἡμερῶν τοῦ Τριωδίου καὶ τοῦ Πεντηκοσταρίου, συντεθέντα μὲν ἑλληνιστὶ ὑπὸ Νικηφόρου Καλλίστου τοῦ Ξανθοπούλου, μεταφρασθέντα δὲ εἰς τὴν ἀπλὴν ἡμῶν διάλεκτον ὑπὸ τοῦ ἐν ἱερομονάχοις ἐλαχίστου Ἀθανασίου τοῦ Παρίου, ἀξιῶσαι καὶ προτροπῇ τοῦ πανιερωτάτου καὶ σεβασμιωτάτου ἀγίου Κορίνθου κυρίου Μακαρίου τοῦ Νοταρᾶ.

— Ἀσματικὴ ἀκολουθία εἰς τιμὴν τῆς ἀγίας ὀσιομάρτυρος Παρασκευῆς, ἐπὶ τῇ παραδόξῳ σωτηρίᾳ τῆς πόλεως Χίου, ἣν ἠργάσατο ἐν ἔτει 1442 Ὀκτωβρίου 14.

— Μαρτύριον καὶ ἀσματικὴ ἀκολουθία τοῦ ἀγίου νεομάρτυρος Δημητρίου τοῦ Χίου, ἀθλήσαντος ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐν ἔτει 1802 Ἰανουαρίου 29.

— Διήγησις τοῦ ἐν Χίῳ γεγονότος θαύματος τοῦ τιμίου Προδρόμου κατὰ τῶν ἀγαρηνῶν ἐν ἔτει 1740.

— Διήγησις τοῦ ἐν Χίῳ γεγονότος θαύματος τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου κατὰ τῶν Ἀρμενίων ἐν ἔτει 1748.

Ἄπαντα δὲ ταῦτα συνεξεδόθησαν μετ' ἄλλων συγγραφῶν διαφόρων ἐν τῷ Νέῳ Λειμωναρίῳ. Ἐν Βενετίᾳ 1819.

Πονήματα δὲ αὐτοῦ ἀνέκδοτά εἰσι τὰ ἑξῆς.

1—'Εγχειρίδιον ἀπολογητικὸν διὰ βραχείων πρὸς τὰ θείας κατηγορίας τὰς κατὰ τοῦ συγγραφῆως τῆς Ἀντιφωνήσεως γενομένας (1).

2—Νέος Ῥαψάκης, ἦτοι ἔλεγχος καὶ στηλίτευσις, ἐν εἶδει ἀπολογίας γενομένη πρὸς τὰς παρά τινος τῶν Λιμπερτίνων ἀντιθέου βλασφημίας κατὰ τῆς εὐτεβῶς τε καὶ λίαν λυσitelῶς ὑπὸ τῆς ἐκκλησιαστικῆς προνοίας πρὸς πάντας Χριστιανοὺς προεκδοθείσης (2) Πατρικῆς παραινέσεως (γρ. Διδασκαλίας).

3—Φραγγέλιον, δι' οὗ μετὰ τῆς προσηκούσης αἰσχύνης πῶρρω τῆς τῶν πιστῶν ὁμηγύρεως ἀποβάλλονται οἱ πάντῃ ἀναιδιῶς καὶ ἀσεβῶς τὰς θείας στρεβλοῦντες Γραφάς.

4—'Αλεξίκακον Πνευματικόν, ἦτοι Ῥεγχειρίδιον διδάσκον ἐν ἀπλῇ φράσει ὅτι ὅσοι θέλουσι νὰ ἦναι καὶ νὰ μένωσι Χριστιανοί, ἐξ ἀνάγκης πρέπει νὰ μισῶσι καὶ νὰ ἀποφεύγωσι τοὺς ἀντιλέγοντας καὶ καταφρονητικῶς ἀντιφερομένους εἰς τὰς θείας Γραφάς, αἱ ὁποῖαι εἶναι τὰ βιβλία τῆς χριστιανικῆς πίστεως.

5—'Οτι οἱ ἀπὸ Λατίνων εἰς τὴν ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν προσερχόμενοι ἀνατιρρήτως, ἀπαραιτήτως καὶ ἀναγκαίως πρέπει νὰ βαπτίζωνται.

6—'Οτι ἡ ἐν τῇ θεῖα Λειτουργίᾳ εὐχὴ τῆς μετουσιώσεως ἐφθαρταὶ ἐν τοῖς κάτω χρόνοις, παρενθεσίσης ἔξωθεν ξένης τινος καὶ ἀλλοτρίας προσθήκης («Κύριε ὁ τὸ Πανάγιόν Σου Πνεῦμα» κτλ.) ὑπὸ τολμηρᾶς ἔ ἀμαθοῦς χειρὸς.

7—Σχολικὴ ἐπίστασις εἰς τὴν ἐπιστολὴν τοῦ ἐν ἀγίοις Ἰσιδώρου τοῦ Πηλουσιώτου, ἧς ἡ ἀρχὴ «'Ανὴρ ἑλλόγιμος καὶ ὀρθός» κτλ.

8—'Οποῖα πρέπει νὰ ἦναι τὰ ἐξ εὐλαβείας εἰς τοὺς ναοὺς τοῦ Θεοῦ γινόμενα ἀνοθήματα, σκεύη, ἄμφια κτλ.

9—Κατὰ τῶν ἀμαθῶς καὶ ἀνοήτως λεγόντων καὶ διῆχυριζομένων ὅτι δὲν πρέπει νὰ φυλάττωσιν οἱ χριστιανοὶ εἰς τὰ ὁσπήτιά των Μεγάλον ἀγιασμόν.

10—Ἐξήγησις τῆς ἐν τῷ Κοντακίῳ τοῦ Μεγάλου Βασιλείου λέξεως κυρίότης.

11—'Ομοία τῆς ἐν τῷ πρώτῳ τροπαρίῳ τῆς Ἐ. ὁδῆς τοῦ εἰς ἤχον Ἀ Τριαδικοῦ κανόνος λέξεως διακόσμος.

12—Περὶ τῆς γονυκλισίας τῆς ἐν τῇ ἀγίᾳ Πεντηκοστῇ τελουμένης ἤγουν διατί τότε γονατίζομεν, καὶ ποῖαν ὥραν τῆς ἡμέρας ἐκείνης πρέπει νὰ γονατίζομεν.

13—'Απολογία ὡς ἐν συντόμῳ πρὸς τὰς συκοφαντίας τοῦ νέου φιλοσόφου πρὸς τε τὸν κάτοικον τῆς γῆς διὰ τί δὲν φρονεῖ κατοικημένους τοὺς πλανήτας ὅπου κατ' αὐτὸν εἶναι ἡ ζωηρὰ ἰδέα τῆς ἀπειρότητος τοῦ Θεοῦ, καὶ πρὸς τὸν Θεὸν διὰ τί δὲν ἔδωκε δύναμιν εἰς αὐτὸν νὰ ἐξέρχεται ἐκ τῆς γῆς.

(1) Περὶ τῆς Ἀντιφωνήσεως βλ. ἀνωτέρω στοιχ. η.

(2) Περὶ τῆς Πατρικῆς Παραινέσεως, ἢ Διδασκαλίας, βλ. μέρος Β' τῆς Νεοελληνικῆς Φιλολογίας τοῦ κυρίου Α. Π. Βρετοῦ ἀριθ. 291 σελ. 108.

14—“Οτι οί νέοι Μάρτυρές εἰσιν ἅγιοι, καὶ πρέπει νὰ τιμῶνται ὡς τοὶ οὗτοι καὶ ἄνευ κανονικῆς διαγνώσεως τῆς μεγάλης ἐκκλησίας.

15—“Ἐκθεσις εἴτ’ οὖν ὁμολογία τῆς ἀληθοῦς καὶ ὀρθοδόξου πίστεως, γενομένη ὑπὸ τῶν ἀδίκως διαβληθέντων ὡς καινοτόμων, πρὸς θεοφιλῆ πληροφορικὴν τῶν σκανδαλιζομένων ἀδελφῶν.

16—Περὶ τοῦ τί ἐστὶν ἔθος, συνήθεια καὶ παράδοσις. Τί διαφέρει ἔθος παρὰδόσεως. “Οτι καὶ ἔγγραφός ἐστι παράδοσις. Πῶς νοοῦμεν καὶ λέγομεν τὴν παράδοσιν. “Οτι τὸ ἄγραφον ἔθος, ἤτοι τὴν ἐκκλησιαστικὴν παράδοσιν, ἴσα τοῖς γεγραμμένοις ὀφείλομεν φυλάττειν. “Οτι τὰς παραβάσεις τῶν παρὰδόσεων οἱ κανόνες ἐπιναροῦσιν. “Οτι διαφέρουσιν ἀλλήλων τὰ ἔθιμα. “Οτι καὶ μεταγενέστερά εἰσιν ἔθιμα ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἃ δὴ καὶ αὐτὰ φυλακτέα.

17—Ἐπιστολὴ ἀντιβῆρητικὴ γενομένη πρὸς τὴν παρὰ τινων περὶ τοῦ Κυριακοῦ σώματος κακοδοξίαν.

18—Θεματογραφία, χάριν γυμνάσεως τῶν μαθητῶν, ἐγκώμιον οὔσα καθαυτὸ τῆς φιλοσοφίας.

19—Βίος καὶ πολιτεία τοῦ ἐν ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Μακαρίου Ἀρχιεπισκόπου Κορίνθου τοῦ Νοταρᾶ καὶ Κανὼν ὑμνητήριος εἰς αὐτὸν τὸν ἅγιον, ὑπόθεσιν ἔχων τινὰ τῶν πολλῶν αὐτοῦ θαυμάτων (1).

Ἀλέξανδρος Ἰωάννου Μαυροκορδάτος.

Ἐγεννήθη ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ἐκέκτητο ἰδιόζουσαν εὐφυΐαν καὶ οὐξύτητα νοός, καὶ παιδείαν οὐ τὴν τυχοῦσαν, διότι ἦν εἰδήμων τῆς Ἑλληνικῆς, Γαλλικῆς, Ἀραβικῆς, καὶ Τουρκικῆς, δεινός τε τῶ λέγειν καὶ περὶ τὴν διπλωματικὴν ἐμπειρότατος, θιασώτης δὲ τῆς ποιήσεως. Διατελέσας ἐπὶ δύο ἔτη μέγας διερμηνεὺς (1783—85) ἐγένετο μετὰ ταῦτα ἡγεμὼν τῆς Μολδαβίας, ἣν ὅμως δύο μόνον ἔτη διώκησε, διότι ἐπισυμβάντος τότε τοῦ μεταξὺ Τουρκίας καὶ Αὐστρίας πολέμου, ἠναγκάσθη ν’ ἀποχωρήσῃ εἰς Μοραβίαν, ἐξ οὗ καὶ φυμαρῆς, ἤτοι φυγᾶς ἐπωνομάσθη· διαμείνας δ’ ἐκεῖ ἰκανὸν χρόνον ἀπεσύρθη εἰς Ῥωσσίαν, ἔνθα καὶ ἀπεβίωσε περὶ τὰ τέλη τοῦ ἔτους 1817.

Ὁ Ἀλέξανδρος συνέγραψεν, ὡς λέγεται, τὸ ἄνωνύμως ἐκδοθὲν ποίημα «Βόσπορος ἐν Βορυσθένει» ἐν Μόσχᾳ 1810, καὶ ἔλαβε μέρος καὶ ἰδίᾳ δαπάνῃ ἐξέδωκε τὸ τρίγλωσσον λεξικὸν τοῦ Βενόδτη (2).

(1) Ἐταξα τοῦτο τὸ σύγγραμμα ἐν τοῖς ἀνεκδότοις, διότι, εἰ καὶ συνεξεδόθη μετὰ τῆς ἀσματικῆς ἀκολουθίας τῆς ὑπὸ τοῦ μακαριωτάτου Νικηφόρου τοῦ ἐν Ῥευστοῖς ἐκπονηθείσης καὶ νῦν πρῶτον ἐν Χίῳ ἐν ἔτει 1863 εἰς 8ον ἐκδοθείσης, οὐδεμίαν ὅμως ἔχει ἀξίαν πρωτοτύπου, ἅτε τινῶν μὲν τροπαρίων παραλειφθέντων, ἄλλων δὲ οὐκ εὐλόγως παραμορφωθέντων, ἔτι δὲ καὶ τῆς βιογραφίας τοῦ ἁγίου οὐκ εὐτύπως οὐδ’ εὐκαίρως μετασκευασθείσης ἐπὶ τὸ ἑλληνικώτερον (1), ὡσανεὶ ἦν ἀκατάληπτον εἰς τὸ χριστεπώνυμον πλήρωμα τὸ ὕψος τῆς γλώσσης εἰς ἣν καὶ συνέγραψεν θαμάτως καὶ ἐδίδαξε καρποφόρος ὁ ἀθανάτου μνήμης διδάσκαλος Ἀθανάσιος.

(2) Ε. Στραματιάδου Βιογρ. Διερμηνέων σελ. 145.

Μαρίνος Πινατόρος.

Ἐγεννήθη τῷ 1771 εἰς Ἀργοστόλιον τῆς Κεφαλληνίας ἀπὸ τὸν νομοδιδάσκαλον Βασίλειον Πινατόρον. Διδαχθεὶς ἐν τῇ πατρίδι τὴν ἰταλικὴν, λατινικὴν καὶ τὰ στοιχειώδη μαθήματα μετέβη εἰς Βενε-
 τίαν καὶ Πατάβιον πρὸς τελειοποίησιν.

Μαθητεύων ἐν Ἰταλίᾳ ἐξέδωκε δοκίμια τῆς ἰκανότητος καὶ πρῶτος φιλο-
 λογικὸς καρπὸς τοῦ νεαροῦ Κεφαλλήνου ἦσαν ὕμνοι ἀνακρεόντιοι ἰταλιστὶ
 (Scherzi giovanili) ἀναφερόμενοι μετ' ἑπαίνων εἰς τὴν πολιτικὴν ἐφημερίδα
 τῆς Βενετίας τοῦ 1792. Ἄλλο ποιεῖματιον αὐτοῦ ἐπιγραφόμενον Madrigali
 ed epigrammi κατεχωρήθη εἰς τὴν ἐν Βενετίᾳ ἐκδομένην συλλογὴν τῶν
 ἐκλεκτῶν συγγραμμάτων. Θυμαστῆς δὲ ὢν τοῦ Γολδόνη ἐξέδοτο ἰταλιστὶ
 ἐγκώμιον αὐτοῦ, λίαν ἐπαινεθὲν.

Ἀνακρηχθεὶς μέλος τῶν ἀκαδημιῶν τῆς Φερόραρας, Ῥώμης, καὶ Κερ-
 κύρας ἐπανέστρεψεν εἰς Ἑπτάνησον καὶ ἐτιμήθη δι' ἐπιζήλων θέσεων
 ὑπὸ τῶν κατὰ καιροὺς κυβερνήσεων. Ἀπεβίωσε τὴν 7 Δεκεμβρ. 1818.

Ἐκτὸς τῶν μνησθέντων συνέγραψεν ἰταλιστὶ καὶ τὰ ἐξῆς σωζόμενα ἀνέκδοτα.
 — Ἱστορίαν τῆς Κεφαλληνίας ἀπὸ τῶν μυθικῶν χρόνων μέχρι τῆς πτώσεως
 τῆς Ἑνετικῆς δημοκρατίας σύγγραμμα ὄντως πολύτιμον, καταδεικνύον τὴν
 πολυμαθειαν καὶ φιλοπονίαν τοῦ ἀνδρός, καὶ κατὰ πολὺ ὑπερέχον τῶν περὶ
 τῆς αὐτῆς νήσου μονογραφῶν τοῦ Λοβέρδου καὶ Χοιδᾶ.

— Παρατηρήσεις κριτικὰς καὶ σύγκρισιν τῶν ποιημάτων τοῦ Τάσσου καὶ
 Ἀρίστου.

— Προτάσεις οικονομικὰς περὶ ὠφελίμων ἀντικειμένων εἰς τὴν ἐγχώριον
 κυβέρνησιν.

— Ῥωμανικὸν ἐπιστολάριον ἐπιγεγραμμένον *L'inna morato ed il galante*.

— Ποιήματα λυρικὰ, εἰς στίχους ἀνομοιοκαταλήκτους.

— Λόγους ἠθικοὺς.

— Εἰκόνας κριτικὰς.

Πρὸς τούτοις δὲ μετέφρασεν ὁ Πινατόρος ἀπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ ἰταλιστὶ τὸν εἰς
 Μέγαν Βασίλειον λόγον Γρηγορίου Ναζιανζηνοῦ (1).

Δελλαδέτζιμας.

Α'. Ἀγγελος. Ἐγεννήθη εἰς Ἀργοστόλιον τῆς Κεφαλληνίας τὴν 12
 Φεβρουαρίου 1752. Παῖς ἦχθη ὑπὸ τοῦ πατρὸς, τοῦ κόμητος Κωνσταν-
 τίνου Δελλαδέτζιμα, εἰς τὸ ἐν Παταβίῳ γυμνάσιον τοῦ Σαμάσκη πρὸς
 ἐγκύκλιον παιδείαν.

Ἐκμαθὼν τὴν ἑλληνικὴν, λατινικὴν, ἰταλικὴν, γαλλικὴν, καὶ ἀγγλι-
 κὴν γλῶσσαν κατετάχθη εἰς τὸ Παταβινὸν πανεπιστήμιον, ὅπου ἐδί-

(1) Βιογραφία τῶν ἐπιστῶν Κεφαλλήνων.

δάχθη κατὰ πρῶτον τὴν φιλοσοφίαν καὶ τὰ φυσικομαθηματικά, εἶτα δ' ἐπεδόθη εἰς τὴν ἰατρικὴν. Εἰκοσιτριέτης ἔλαβε τὸν στέφανον τοῦ ἰατροδιδασκάλου. Ἐκ Παταβίου μετέβη εἰς Βονωνίαν καὶ ἄλλας πόλεις πρὸς τελειοποίησιν καὶ πρακτικὴν ἐξάσκησιν. Ἐν Φλωρεντία ἀνέλαβεν εἰς τὸ νοσοκομεῖον τῆς ἀγίας Μαρίας δώδεκα κλινὰς ἀσθενῶν· εἶτα δ' ἐπισκεφθεὶς τὴν Νεάπολιν καὶ Ῥώμην, ἀποκατέστη ἐν Βενετία μετερχόμενος τὸν ἰατρὸν καὶ διάφορα ἐκδίδων συγγράμματα. Τῷ 1786 τριακονταέτης τὴν ἡλικίαν, διωρίσθη καθηγητὴς τῆς ἰατρικῆς (*Matéria medica*) εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Παταβίου, ἀνατεθείσης αὐτῷ τῷ 1813 καὶ τῆς ἑδρας τῆς Φυσικῆς ἱστορίας. Τῷ 1817 ἐτιμῆθη μετὸν τίτλον κοσμητορος τοῦ Πανεπιστημίου (*rectore magnifico*).

Δύο μνημεῖα ἀνηγέρθησαν τῷ περιβλέπτῳ Κεφαλλῆνι ἐν τῇ πλατείᾳ τοῦ Παταβίου, τὸ μὲν, ἐν 1793, διὰ συνεισφορᾶς τῶν πολιτῶν καὶ καθηγητῶν, τὸ δὲ ὑπὸ τῶν ἐν Παταβίῳ σπουδαζόντων συμπατριωτῶν του.

Ὁ Δελλαδέτζιμας, εἰς τῶν ἐπιφανεστέρων ἰατρῶν τοῦ καιροῦ του ἀναδειχθεὶς, ἔγραψε πολλὰ λατινιστὶ καὶ ἰταλιστὶ, ἐξ ὧν μνημονεύονται ταῦτα.

— Λύσις τοῦ μαθηματικοῦ ζητήματος περὶ τὸν τριῶν σωμάτων. Ἐν Τικίνῳ 1780.

— Σκέψεις περὶ διαφόρων δηλητηρίων καὶ ἄλλων οὐσιῶν. Ἐν Βενετία 1784.

— Ἐξακολούθησις τῶν περὶ δηλητηρίων σκέψεων. (Ἐτυπώθη σὺν τῷ προμνημονευθέντι πρώτῳ μέρει ἐν τοῖς Ἐπιστημονικοῖς Πρακτικοῖς τῆς Φεβρουάριου).

— Περὶ Κοινωνικῶν τομῶν.

— Περὶ τῶν φαινομένων τῆς κινήσεως πολλῶν σωμάτων 1785.

— Λόγος κατὰ τὴν ἀνάληψιν τῆς ἐν Παταβίῳ διδασκαλίας Βενετία 1788.

— Πρόοφις τῶν κατὰ τὸ 1786 παραδοθησομένων ἐν τῷ πανεπιστημίῳ μαθημάτων. Ἐν Παταβίῳ.

— Λόγοι ἐκφωνηθέντες λατινιστὶ. Παταβίῳ 1788.

— Πραγματεία περὶ ἰατρικῆς ὕλης τοῦ Γουλιέλμου Κοῦλεν, καθηγητοῦ τῆς ἰατρικῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Ἐδιμβούργου, ἐκ τοῦ ἀγγλικῆς μεταφρασθεῖσα εἰς τὸ ἰταλικὸν καὶ πλείστοις σημειώμασι πλουτισθεῖσα. Τόμοι 2. 1793.

— Περὶ δυνάμεως φαρμάκων ὀρθῶς ἐξεταζομένων. Βενετία 1813.

— Λόγος περὶ Φυσικῆς ἱστορίας. Ἐν Παταβίῳ 1814.

— Παρατηρήσεις περὶ ἀμαντιῶν. Παταβίῳ 1815.

— Πραγματεία περὶ γεωλογίας. Βενετία 1816.

— Λόγοι ἐκφωνηθέντες εἰς τὴν συνέλευσιν τῶν μεγάλων ἀκαδημαϊκῶν. Παταβίῳ 1817.

— Περὶ ἀερῶδων ἐπισωρεύσεων τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος.

— Διατάξεις γενικῆς παθολογίας. Ἐν Βενετία 1819, τόμ. 5.

Β'. Νικόλαος Δελλαδέζιμας ἐκ τοῦ αὐτοῦ οἴκου ἐκπαιδευθεὶς τὴν ἱατρικὴν ἐν τοῖς πανεπιστημίοις τῆς Εὐρώπης ἐπανῆλθεν εἰς Κεφαλληνίαν τῷ 1794, καὶ κατέγινεν εἰς σύνταξιν ἑλληνικῆς φαρμακοποιίας, μὴ ἐκδοθείσης. Ἐκ τῶν συγγραμμάτων τοῦ λογίου τούτου Ἕλληνας ἐδημοσιεύθη τὸ περὶ ἱαματικῶν φυτῶν Κεφαλληνίας (*Prospetto delle piante che si trovano nell' isola di Cefalonia e che si possono adoprare a titoli di rimedii od alimenti*) (').

Χριστόδουλος Κεφαλάς.

Ἐγεννήθη εἰς Ληξούριον τῆς Κεφαλληνίας περὶ τὰ μέσα τοῦ 11^{οῦ} αἰῶνος· παιδευθεὶς τὸ πρῶτον ὑπὸ τὸν ἀββᾶν Κορνάλβαν, διδάσκοντα τὴν ἰταλικὴν, λατινικὴν, καὶ τὰ στοιχεῖα τῶν ἐπιστημῶν ἐν Ληξουρίῳ, εἶτα δὲ ὑπὸ Δαμῶδόν, καὶ τὸν μοναχικὸν ἀσπασάμενος βίον, μετωνομάσθη Χρυσανθος, καὶ διέπρεψεν ὡς ἱεροκλήρυξ ἐν Κερκύρα. Μετὰ τὴν ἀποβίωσιν τοῦ μητροπολίτου Κερκύρας Θεοδωρήτου Τσιγάλα, ἡ γαλλικὴ ἐξουσία εἰσακούσασα τῆς κοινῆς θελήσεως καὶ τιμῶσα τὴν ἀξίαν τοῦ Κεφαλά, παρέδωκεν αὐτῷ τὴν τελείαν ἐκκλησιαστικὴν κυβέρνησιν καταστήσασα διὰ βίου τοποτηρητὴν τῆς Κερκυραϊκῆς μητροπόλεως. Ὁ Κεφαλάς δεχθεὶς τὸ ἀξίωμα ἀπεποιήθη τὴν προηγουμένως προσενεχθεῖσαν αὐτῷ ἀρχιεπισκοπὴν Κεφαλληνίας καὶ Ζακύνθου. Ὅσιως δὲ καὶ θεαρέστως βιώσας ἐξεδήμησεν ἐν Κερκύρα πρὸς Κύριον περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς ἐνεστώσης ἑκατονταετηρίδος « ἀφήσας, ὡς λέγει » σύγχρονος βιογράφος, θλίψιν καὶ πόνον εἰς ὄλους τοὺς καλοὺς, καὶ » εἰς ὀλόκληρον τὸν λαόν, ὅστις παμπληθὴς καὶ μὲ ἀληθῆ δάκρυα » τρυφερότητος καὶ σεβασμοῦ παρασταίνων τὴν θλίψιν τοῦ τὸν συνώδυσεν ἕως εἰς τὸν τάφον ».

Ἐγραψεν ὁ Κεφαλάς ἰταλιστὶ καὶ ἐξέδωκεν, Ἐπιτάφιον εἰς τὸν διδάσκαλόν του Κορνάλβαν τυπωθέντα ἐν Βενετίᾳ τῷ 1819.

Αἱ δὲ διδασκαλίαι τοῦ μένουσιν ἀνέκδοτοι.

Δημήτριος Στεφανόπουλος.

Ἐγεννήθη τῷ 1749 ἐν Κορσικῇ ἐξ οἰκογενείας προσφυγούσης αὐτότε ἐκ Μάνης, καὶ σεμνουμένης ἐπὶ τῇ ἐκ Κομνηνῶν καταγωγῇ. Ἐλθὼν εἰς Ῥώμην, εἰσήλθε τῇ συστάσει τοῦ πρέσβεως τῆς Γαλλίας εἰς τὸ κολλέγιον τῆς προπαγάνδας· μὴ ἔχων ὅμως μηδεμίαν πρὸς τὸ ἐκκλησιαστικὸν στάδιον κλίσιν ἐπανῆλθεν εἰς τὴν στρατιωτικὴν

(') Μαζοράκη, αὐτίθι.

ὕπηρεσίαν τῆς Γαλλίας (1775). Μετὰ τετραετῆ ὑπηρεσίαν ὠνομάσθη ἑταρχος τοῦ ἰππικοῦ, καὶ μετ' ὀλίγον τῷ ἀνετέθη ὑπὸ τῆς γαλλικῆς κυβερνήσεως ἀποστολὴ εἰς Ἀνατολήν. Οἱ τίτλοι τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ ὀρμωμένῃ ἀπὸ Δαβὶδ Κομνηνοῦ, τελευταίου αὐτακράτορος τῆς Τραπεζοῦντος, ἀνεγνωρίσθησαν διὰ διπλώματος Λουδοβίκου ΙΣΤ', συνεπεία ἐπισταμένης ἐξερευνήσεως τοῦ διασῆμου γενεαλόγου Χερίνου. Ὁ Δημήτριος ἦτο ἀνὴρ καλλιεργημένου πνεύματος, γινώσκων ἐκτὸς τῆς ἀρχαίας καὶ καθομιλουμένης ἑλληνικῆς, πολλὰς ἄλλας διαλέκτους.

Ἐπὶ τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως συλληφθεὶς ὡς βασιλόφρων καθεύχθη ὕστερον λυτρωθεὶς παρηκουσθήσασκε τοὺς Βουρβόνους, παρ' ὧν ἐνεπιστεύθη διαφόρους ἀποστολάς. Μετέπειτα κατέφυγεν εἰς Βαυαρίαν, ἐνθα διέμεινε μέχρι τοῦ 1802· εἰ καὶ προσωπικῶς γνωρίζων τὸν συμπατριώτην του Ναπολέοντα οὐδόλως ἐπλησίασεν αὐτόν· ἐπὶ τῆς παλινορθώσεως ἐτιμήθη ὑπὸ Λουδοβίκου ΙΗ' μὲ τὸν μεγαλόσταυρον, διορισθεὶς καὶ ὑπασπιστής του.

Ἀπεβίωσεν ἐν Παρισίοις τὴν 8 Σεπτεμβρίου 1821 ἐν ἡλικίᾳ ἐτῶν ἐξήκοντα δύο.

Ὁ Στεφανόπουλος ἔγραψε τὰ ἑξῆς.

—Lettre de Demétrius Comnène à M. Kock sur la fin tragique de David Comnène. Paris 1807.

—Notice sur la maison des Comnènes et sur les circonstances qui l'ont transplantée en France. Paris 1815.

—Περὶ τοῦ ἐν Ἑλλάδι προσηρικῶ πολιτισμοῦ (ἀνέκδοτον) (1).

Ἐκ τῆς οἰκογενείας τῶν ἐν λόγῳ Στεφανόπουλων κατάγεται καὶ ἡ διάσημος δούκισσα τοῦ Ἀβραντῆς, σύζυγος τοῦ στρατηγοῦ Ζουνότου.

Νικόλαος Μαυρομαμάτης.

Ἐγεννήθη ἐν Κατούνη τῆς Ἀκαρνανίας τῷ 1771· ὁ πατὴρ αὐτοῦ διάσημος προῦχων τῆς Ἀκαρνανίας Πανο-Κατούνας ἐπιλεγόμενος, λαβὼν μέρος εἰς τὴν ἐν 1770 ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν, ἐθανατώθη ἐν Βραχωρίῳ· ὁ Νικόλαος κοιλιόρφανος ἐπιμείνας, ἐπροστατεύθη ὑπὸ τῶν θείων του, καὶ μετὰ τὴν ἐν τῇ πατρίδι καὶ ἐν Μεσολογίῳ ἐκμάθησιν τῶν ἐγκυκλίων ἐστάλη εἰς Πατάδιον καὶ Βονωνίαν πρὸς σπουδὴν τῆς ἰατρικῆς· ἐν Ἰταλίᾳ διατρίβων συντάξεν ᾠδὴν Πινδαρικὴν εἰς τὸν Ναπολέοντα, καὶ ἄλλα τινα, ἅπερ ἑλληνιστὶ ἐξέδωκεν. Ἐπανελθὼν εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ τὰ μάλιστα φημιζόμενος ὡς ἰατρός καὶ πολυ-

(1) Feller, Biographie Universelle, tom. III,

μαθῆς, προσεκλήθη ὑπὸ τοῦ Μουχτάρ-πασᾶ ὡς ἴδιος ἰατρός· μὴ δυνάμενος ὅμως ὁ φιλελεύθερος Μαυρομμάτης ἵνα ἐπὶ πολὺ διατρίψῃ ἐν τῇ τυραννικῇ τῶν Ἰωαννίνων αὐλῇ, ἔφυγεν ἐντεῦθεν κρύφα τῷ 1807 μετὰ τοῦ φίλου του Ἰγνατίου μητροπολίτου Ἄρτης εἰς Λευκάδα. Ἡ ἐν ταῖς Ἰονίοις νήσοις Γαλλικὴ κυβέρνησις τὸν ἐτίμησε μὲ καθέδραν τῶν μαθηματικῶν καὶ τῆς ἑλληνικῆς φιλολογίας ἐν τῷ Κερκυραϊκῷ ἀρχιγυμνασίῳ ἀπὸ τῆς ὁποίας εὐκλεῶς ἐδίδαξε ταῦτα μέχρι τοῦ θανάτου του. Συγχρόνως δὲ ἀνετέθη τῷ Μαυρομμάτῃ ἡ λογοκρισία τῶν ἐκ τῆς Κερκυραϊκῆς τυπογραφίας ἐκδιδομένων βιβλίων.

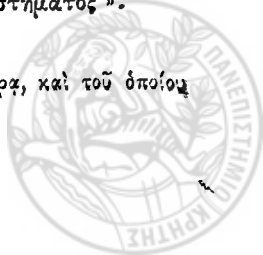
Πάσχων ἐκ λιθιάσεως μετέβη τῷ 1817 πρὸς θεραπείαν εἰς Ἰταλίαν, καὶ τὸ αὐτὸ ἔτος ἀπεβίωσεν ἐν Λιδόρνῳ, μέγα ἀφείς κενὸν ἐν τῇ νεοελληνικῇ φιλολογίᾳ (').

Ὁ Χ. Φιλητὰς λέγει τάδε περὶ τοῦ ἐξόχου τούτου ἰατροῦ καὶ δεινοῦ ἑλληνιστοῦ· « Μὲ λαμπρὸν νοῦν ἀπὸ τὴν φύσιν προικισμένος καὶ πολλὴν χάριν τοῦ λόγου, καὶ μνήμην εὐτυχῆ, ἔκαμε προόδους πρῶτον εἰς τοὺς κλασικοὺς λόγους ἡμετέρους τε καὶ ὀθνεῖους, ἔπειτα δὲ εἰς τὰς ἰατρικὰς καὶ φυσικομαθηματικὰς ἐπιστήμας εἰς τοιοῦτον βαθμὸν, ὥστε ἑλληνιστῆς καὶ φιλόλογος ἀνεδείχθη τῶν συγχρόνων ὁμογενῶν αὐτοῦ οὐδενὸς ἴσως δεύτερος, ἰατρός δὲ ἐκ τῶν πάνυ εὐδοκίμων, καθὼς καὶ μαθηματικὸς ἀξιόλογος. Ὁ ἀξίος οὗτος ἀνὴρ, ἂν καὶ διάφορα ἔγραψε περὶ τὰ καὶ ἔμμετρα εἰς τὴν ἀρχαίαν καὶ τὴν νεωτέραν γλῶσσαν, μετριόφρων ὢν ὀλίγα ἐξέδωκε διὰ τῶν τύπων, καὶ ὅσον ἡμεῖς ἐγνωρίσαμεν εἰδύλλιον τι, ἔτι εἰς τὴν Ἰταλίαν διατρίβων, καὶ ᾤδην εἰς Ναπολέοντα τὸν πρῶτον· ἀλλὰ φέρονται αὐτοῦ ὅμως ἐν χειρογράφοις πολλὰ καὶ διάφορα κατ' ἀμφοτέρας τὰς ἑλληνικὰς διαλέκτους· ἐκ τούτων ἀνεγνώσαμεν ποτε *Προαγώνιον Διατριβὴν περὶ τῶν ἑλληνικῶν λόγων* γραμμένην εἰς τὴν λογίαν νεωτέραν γλῶσσαν, ἔνθα περὶ τῶν γενῶν πραγματεύεται τοῦ λόγου, ἥτοι τῆς ἱστορίας, τῆς εὐγλωττίας, τῆς ποιήσεως, καὶ τοῦ διαλόγου, περὶ τοῦ ἀληθοῦς αὐτῶν σκοποῦ, καθὼς καὶ περὶ τῶν ἀρετῶν καὶ κακῶν τοῦ ὕφους· προσέτι δὲ ἑλληνικὴν ἐπιστολὴν πρὸς Γρηγόριον Μπαλανίδην ὑπὲρ τοῦ Κοπερνικανοῦ συστήματος ».

Ἐκτὸς τούτων ἔγραψεν ὁ Μαυρομμάτης,

— Πηγμὸν τῆς Φροσύνης, ποίημα δημοσιευθὲν ἐν Κερκύρᾳ, καὶ τοῦ ὁποίου

(') Ἑρανιστῆς, Κερκύρα 1858 σελ. 389—90.

ἀπόσπασμά ἐστιν, ὡς λέγεται, τὸ νῦν ὡς δημοτικὸν ἄσμα φερόμενον περὶ τοῦ αἰμκτηροῦ ἐκείνου ἐπισοδίου τῶν Ἀλληπασικῶν χρόνων.

—Εὐγενίου Βουλγάρεως ἐγκώμιον, εἰς ἀνθηρὰν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν, δημοσιευθὲν ἐν Ἐραριστῇ (σελ. 390—403).

—Ἐπιστολὴν τῷ προέδρῳ τῆς ἐν Ζακύνθῳ Ἀκαδημίας περὶ τοῦ ἐν 1843 ὑπὸ Ἁγγλων συλληφέντος προέδρου τῆς ἐν Κερκύρᾳ Ἴονικῆς Ἀκαδημίας Γάλλου συνταγματάρχου Βωδράνδου, δημοσιευθεῖσαν ἐν τῷ αὐτῷ περιοδικῷ σελ. 487—8.

—Λόγον πρὸς τοὺς νέους τοῦ Ἰονίου περὶ ἀνάγκης τῆς σπουδῆς τῆς ἀρχαίας καὶ νέας Ἑλληνικῆς γλώσσης, ἀναγνωσθέντα ἐν τῇ Ἰονίῳ Ἀκαδημίᾳ.

—Ὡδὴν ἐτέραν εἰς τὸν Ναπολέοντα, ἀναγνωσθεῖσαν ἐν τῇ αὐτῇ Ἀκαδημίᾳ. Μετέφρασεν εἰς γλαφυρὸν νεοελληνικὸν ὕφος τὸ περὶ πολιτισμοῦ τῶν Φαιάκων Ἰταλιστὴ συνταχθὲν δοκίμιον ὑπὸ Μελίκη. Ἡ μετάφρασις ἐτυπώθη τῷ 1849 ἐν Κερκύρᾳ, καὶ ἐν τῷ Ἐραριστῇ, κατὰ λάθος ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Μελίκη.

Τὴν στέρησιν τοῦ Μαυρομμάτου περιπαθῶς διὰ πονήματος ἐθρήνησεν ὁ Δελτινιώτης. Ἡ δὲ πρὸς τὸν Μαυρομμάτην ἰταλικὴ αὐτῆ ἐλεγεία ἐδημοσιεύθη ὑπὸ Μουστοξείδου, ἐν προομιῳ καταλλήλως ἐγκωμιάσαντος τὸν ὑμνούμενον. Καὶ ὁ σοφὸς δὲ τῶν Σουτσειῶν συγγραφεὺς μετ' ἐγκωμίων ἐμνημόνευσε τοῦ Ἀκαρνᾶνος λογίου.

Ἰωάννης Βιλαράς.

Ἐγεννήθη ἐν Ἰωαννίνοις τῷ 1771 παρὰ Στεφάνου ἰατροῦ Βιλαρά καὶ Τάρσας Πελοποννησίας, καὶ ἐπαιδεύθη τὰ ἐγκύκλια εἰς τὰ σχολεῖα τῆς πατρίδος του, διδασχθεὶς καὶ παρὰ τοῦ πεπαιδευμένου πατρὸς του τὴν λατινικὴν, ἰταλικὴν, καὶ γαλλικὴν γλῶσσαν, καὶ τὰ στοιχειώδη μαθήματα.

Δεκαοκταέτης (1789) ἐστάλη εἰς Πατάβιον, καὶ ἐν τῇ περικλειῇ τῆς πόλεως ταύτης Ἀκαδημία ἐσπούδασε τὴν ἰατρικὴν διδάκτωρ δὲ ἀναγορευθεὶς εἰς τὴν πατρίδα του, προσελήφθη ὡς ἰατρός τοῦ Βελήπασᾶ, υἱοῦ τοῦ Ἀλῆ Τεπελενλῆ. Τὸν Βελὴν ἠκολούθησεν ὁ Βιλαράς εἰς τὸν κατὰ τοῦ Βερατιῶν πόλεμον, εἰς τὴν ἡγεμονείαν τοῦ Μορέα, εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ Ῥουτσουκίου, καὶ ἐπὶ τέλους εἰς Λάρισσαν, ὅταν οὗτος διωρίσθη σατράπης τῶν Τρικκάλων. Ἐπὶ τέλους προτιμῶν τὸν ἤρμεν βίον ἤλθε καὶ ἀποκατεστάθη εἰς Ἰωάννινα, ἐπαγγελομένος τὸν ἰατρὸν τῆς πόλεως καὶ τοῦ γυναικωνίτου τοῦ Βελῆ, ἀπολαμβάνων ὅσην ἰκανὴν εὐδαιμονίαν, καὶ ὅσην ἀφιέρωσιν εἰς τὴν σπουδὴν ἠδύνατο τότε νὰ συγχωρήσῃ ἢ σιδηρᾶ τοῦ τυραννοῦντος Ἀλῆ χεῖρ.

Πολιορκουμένου τοῦ Ἀλῆ ὑπὸ τῶν Σουλτανικῶν στρατευμάτων, ὁ Βιλαράς τοῦ ὁποίου ἡ οἰκία καὶ ἡ λοιπὴ περιουσία κατεκράθη καὶ κατεστράφη, ἀπῆλθεν ἐξ Ἰωαννίνων κατ' Αὐγούστον τοῦ 1820, καὶ ἐσώθη

πένης καὶ σχεδὸν γυμνὸς εἰς Τσεπέλοβον τοῦ Ζαγορίου. Ἡ θλιβερὰ αὕτη περίστασις καὶ ἄλλα ψυχικὰ καὶ ἠθικὰ πάθη ἰσχυρῶς ἐπενεργήσαντα ἐπὶ τῆς εὐαίσθητου καρδίας αὐτοῦ ἐπροξένησαν μαρασμώδη νόσον, ἣτις κατὰ τὴν 28 Δεκεμβρίου 1823 ἔσυρεν αὐτὸν εἰς τὸν τάφον.

Ὁ Βιλαράς, ἐνῶ ἦτο ἐμπειρότατος εἰς τὴν ἰατρικὴν, ἐλοσμεῖτο καὶ μὲ βραθειαν γνῶσιν τῶν ἐπιστημῶν, εὐπροσήγορος εἰς τὰς συναναστροφάς, ἀγχινοῦς, καὶ εὐφάνταστος.

Ὁ διάσημος Ἄγγλος Ἐρρίκος Ὀλλανδ, μέτριος ἐγκωμισαστὴς τοῦ καλοῦ, σχετισθεὶς ἐν Ἰωαννίνοις μετὰ τοῦ Βιλαρά, γράφει τὰ ἑξῆς. «Εἰς τὰς διαφόρους μετ' αὐτοῦ συναμιλίας εὔρον τον Βιλαράν ἄνδρα πολυμαθῆ, καὶ εἰδήμονα τῶν φυσικομαθηματικῶν ἐπιστημῶν. Χαίρει τὴν φήμην, καὶ πιστεύω ἀξίως, ὅτι εἶνε ὁ πρῶτος βοτανικὸς τῆς Ἑλλάδος. Πολὺ ἐμελέτησε τὴν μεταφυσικὴν καὶ ἠθικὴν, καὶ εἰς τὰς ὁμιλίας του κατεδείκνυτο σατυρικὸς σκεπτικισμὸς, διαφαινόμενος εἰς ὅλας γενικῶς τὰς γνώμας του. Τὸ ποιητικὸν αὐτοῦ προτερῆμα δὲν ἦτο κατώτερον τῶν φιλολογικῶν καὶ ἐπιστημονικῶν γνώσεών του. Δοκιμάζων τὴν ποιητικὴν του εὐχέρειαν τῷ ἔδωκα ἀποσπάσματα ἀγγλικῶν τινῶν ποιημάτων, τὰ ὅποια ἐντὸς ὀλίγων λεπτῶν μετέφερεν εἰς ἑλληνικοὺς στίχους ».

«Πρὸς τοῖς ἄλλοις προτερήμασι τῆς πολυμαθείας καὶ εὐαίσθησίας, εἶχεν ἐν τῷ χαρακτήρι του καὶ τὸ σταῖκόν ἐκεῖνο ἦθος, τὸ ὁποῖον ἐνίοτε ἀνεδιβάζεν αὐτὸν εἰς ὕψος καὶ ἔπαρσιν, οἷα ἤρμοζον μᾶλλον εἰς τοὺς παλαιοὺς χρόνους τῆς ἐλευθερίας, καὶ οὐχί, εἰς τὴν νέαν ταύτην ἀθλιότητα (1).

Ὡς ποιητῆς ὁ Βιλαράς κατέχει τὴν πρώτην θέσιν ἐν τῇ νεοελληνικῇ στιχουργίᾳ. Οἱ στίχοι αὐτοῦ ῥέουσιν ἡσύχως, κοσμοῦνται ὑπὸ εἰκόνων θαυμαστῶν, καὶ διαλάμπει ἐν αὐτοῖς φαντασία οὐχί τυχαία. Ἀμίμητος δὲ εἶνε ὁ Βιλαράς εἰς τὸ σατυρικὸν εἶδος.

Κατὰ τὸ 1814 ἐξέδωκεν ἐν τῇ τυπογραφίᾳ τῆς Κερκύρας βιβλιαρίον φέρον ἐπιγραφὴν *η ρομεηκη γλωσσα* καὶ περιέχον ὀλίγους στίχους καὶ τεμάχια μεταφράσεων ἀπὸ τῶν κλασικῶν τῆς ἀρχαιότητος ἐτυπώθη ἄνευ τόνων, καὶ μὲ τόσα μόνον γράμματα, ὅσα ἐθεώρει ἐναγκαῖα εἰς ἐκφώνησιν τῆς γλώσσης· διὰ τούτου δὲ ἠθέλησεν ὑποστηρίξων τῆς καθομιλουμένην γλῶσσαν, νὰ εἰσαγάγῃ νέον τρόπον ὀρθογραφίας, ἀπο-

(1) Holland, Travels in Greece.

βάλλων ὄλωσ' διόλου τὸν τονισμόν. Καίτοι δὲ ὕστερον μετεμελήθη διὰ τὰς καινοτομίας ταύτας, πλὴν μέχρι τέλους ἔμεινε θιασώτης τῆς καθομιλουμένης.

Ὁ Βιλαρὰς πρῶτος ἠθέλητε νὰ εἰσαγάγῃ ἐν τῇ φαρμακογραφίᾳ τὴν χρῆσιν τῆς ἑλληνικῆς. Εἰς τὸ ἐν Ἰωαννίνοις φαρμακεῖόν του εἶχε τὰς ἐπιγραφὰς ἑλληνισί, εἰς τὴν γλῶσσαν ταύτην ἔγραψε καὶ τὰς ἰατρικὰς συνταγὰς του, ὡς μ' ἐπληροφόρησεν ὁ σεβαστός μοι φίλος Κ. Ἰω. Γκινάκας.

Ὡς δοκίμια τῆς στιχουργικῆς καλλιτεπείας τοῦ Βιλαρᾶ ἀναφέρομεν τὰ ἐξῆς ἀποσπάσματα.

Ὡ Φαντασία ζωντανή, ποῦ στὰ μυαλὰ φωλιάζεις
 Κι' ὅπου μὲ χέρι δυνατὸ κρατᾷς καὶ τὰ ὑποτάζεις,
 Ὅπου σοφῶν καὶ παλαυῶν ἐσὺ τὸν νοῦν ὀρίζεις,
 Τοὺς στοχασμούς τους κυβερνᾷς, τὰ ἔργα τους δωρίζεις.
 Ὅπου τὸ πᾶν ἐξιστορᾷς σ' ἐνοῦ μυαλοῦ τὸν τόπο,
 Εἶτε κοιμᾶται, ἢ ἀγρυπνάει, χωρὶς κανένα κόπο.
 Ὅπου τεχνῶν κι' ἐπιστημῶν, καὶ συστημάτων βρῦσι,
 Ζωγράφος εἶσαι λογιστὸς, στὴ λογιστὴ τῇ φύσι.
 Ἐσένα κράζω βοηθὸν στῆς συγγραφῆς τὴν ὕλη,
 Λάμψε σ' ἐμένα φωτεινῇ, κι' ὀδήγη τὸ κοντύλι κλπ.

Ἡ γλυκύτατη Ἄνοιξι
 μὲ ἄνθια στολισμένη,
 ῥοδοστεφανωμένη
 τῇ γῆ γλυκοτηράει.
 Κι' ἡ γῆ τὴν χλόη ἐντύνεται,
 τὰ δάση τῆς ἰσκιόου,ν,
 τὰ κρύα χιόνια λυδού,ν,
 ὁ οὐρανὸς γελάει κλπ.

Πουλάκι ξένο,
 ξηνητεμένο,
 κυνηγημένο,
 ποῦ νὰ σταθῶ;

Ποῦ νὰ καθίσω
 νὰ ξενοχτήσω
 νὰ μὴ χαθῶ; κτλ.

Συγγράμματα.

—Ἡ Ρομερικὴ γλῶσσα. Στὴν τηπογραφίαν τον Κορρον. 1814. (Ἀνετυπώθη ὑπὸ Σεργίου Ῥαφτάνη ἐν Ζακύνθῳ 1859).

—Ποιήματα και πεζά, ἐκδοθέντα παρὰ Ἀθανασίου Πολίτου, ἐν Κερκύρα 1827. (Ἀνευπωθήσαν ὑπὸ Ῥαφτάνη ἐν Ζακύνθῳ 1854, καὶ ὑπὸ Μ. Βρετοῦ ἐν τῷ Ἐθνικῷ ἡμερολογίῳ τοῦ 1865 καὶ 1868, καὶ κατ' ἴδιαν ἐν Παρισίοις 1865 ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ).

Γρηγόριος ὁ Σίφνιος.

Ἐγεννήθη ἐν Σίφνῳ περὶ τὰ τέλη τῆς ἐβδόμης δεκαετηρίδος τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, καὶ ἐπαιδεύθη τὰ πρῶτα τῶν μαθημάτων ἐν τῇ σχολῇ τῆς πατρίδος του, διακούςας ὕστερον ἐν Μαγνησίᾳ Θεοδοσίου τοῦ Κοκκινάκη, καὶ κατὰ πᾶσαν δὲ πιθανότητα καὶ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει διδασκάλων, ἔνθα ἀπὸ τοῦ 1801 μέχρι τοῦ 1811 διέτριβε.

Ἐπειδὴ τότε οἱ ἐν Δάκκᾳ τῆς Ἰνδικῆς ἀπωκισμένοι Ἕλληνες ἐζήτησαν παρὰ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας ἱερέα, ὁ Γρηγόριος κριθεὶς δοκιμώτερος πάντων ἐπὶ παιδείᾳ καὶ ἀρετῇ ἐστάλη εἰς τὰς μεμακρυσμένας ἐκεῖνας χώρας, καὶ τῇ 6 Ἀπριλίου 1812 ἐλθὼν εἰς Καλκούταν ἀνέπλευσεν εἰς Δάκκην. Ὁ τὰ κατ' αὐτὸν ἐξακριβώσας Κ. Ἡλ. Τανταλίδης λέγει τὰ ἐξῆς περὶ τῆς ἐν Ἰνδικῇ διαμονῆς καὶ τῆς ἐκεῖθεν ἀπελεύσεως τοῦ σοφοῦ τούτου ἀνδρός. « Πενταετίαν διατρίψας ἐν Ἰνδία, εὐκτήριόν τε οἶκον ἐν Δάκκᾳ δειμάμενος, συνήλιζεν εἰς αὐτὸν
 « πᾶν τὸ ὁμογενὲς καὶ ὀρθόδοξον, ἱερουργός τε ὡν ὁ αὐτὸς καὶ ἱεροκήρυξ καὶ κατηχητής καὶ διδάσκαλος, καὶ πνευματικὸς πατήρ, ἐφιστάμενος αὐτοῖς εὐκαίρως, ἀκαίρως, ἐν ἐκκλησίᾳ, ἐν οἴκοις, ἐν πόλεσι
 « διδάσκων, παρακαλῶν, νοουθετῶν, ἐλέγχων, ἐπιτιμῶν, πάντα ποιῶν καὶ λέγων ἐφ' ᾧ τοὺς πάντας κερδαίη Χριστῷ, καὶ ἐπὶ τῆς πέτρας τῆς εὐσεβείας στηρίξῃ, καὶ τὸ πάτριον ἐπιρρώσῃ φρόνημα, καὶ αὐτὴν δὲ τὴν
 « γλῶσσαν ἀσινῇ τε καὶ ἀχμαίαν διατηρήσῃ. Ταῦτα δὲ ποιήσας καὶ τὴν ἐν Ἰνδία ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν ἀραρότως τὸ ἐφ' ἑαυτὸν παγιώσας καὶ τὸ γένος τιμήσας, καὶ τὸν ἱερὸν ἡμῶν κλῆρον αἰδέσιμον καταστήσας τοῖς ἔθνεσιν, ἀπῆρεν ἐκεῖθεν, ἀγαπητὸς μὲν τοῖς πᾶσι
 « γενόμενος, περισπούδαστος δὲ τοῖς ἐλλογιμωτάτοις, καὶ μάλιστα τῷ σοφῷ Γαλανῷ, τίμιος δὲ τοῖς κρατοῦσι, σεβάσμιος δὲ καὶ αὐτῶ
 « τῶν Ἀγγλων ἐπισκόπῳ, παρ' οὗ καὶ βακτηρίαν, φιλίας ὑπόμνημα εἴληφε, καὶ συστατικὰς πρὸς τινὰς τῶν ἐπισημοτάτων ἐν τε Αἰγύπτῳ καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει ».

Ἐπανελθὼν εἰς Κωνσταντινουπόλιν τῇ 20 Ὀκτωμβρίου 1818, παρέστη τῷ πατριάρχῃ Κυρίλλῳ καὶ τὰ κατὰ τὴν ἐν Ἰνδικῇ ἐλληνικὴν ἀποικίαν ἐκθέμενος, προέτεινεν ἵνα ἡ μεγάλη ἐκκλησία ἐκτίς

μῶσα τὸ σπουδαῖον τῶν περιστάσεων προχειρίσῃ αὐτὸν ἐπίσκοπον τῶν ἐν Ἰνδία Ἑλλήνων. Τὴν ιδέαν τοῦ μεγαλοπράγμονος Γρηγορίου προθύμως ἠσπάσθη ὁ Κύριλλος, δὲν ἠδυνήθη ἄμω· καὶ νὰ ἐκπληρῶσῃ ἐξωσθεῖς μετ' οὐ πολὺ τοῦ θρόνου. Μετὰ τοῦτο ὁ Γρηγόριος ἀποσυρθεὶς ἰδιώτευσ παρὰ τοῖς ἐν Ταταούλοις συγγενεῦσιν αὐτοῦ, καὶ ἐπισκεφθεὶς ὕστερον τὴν πατρίδα του ἐπανήλθεν εἰς τὴν βασιλεύουσαν, καὶ συστήσας σχολεῖον εἰς Βογιατζί-κιοὶ ἀνέδειξε πολλοὺς καὶ καλοὺς μαθητάς. Ἐνταῦθα δὲ καὶ ἐτελεύτησεν ὑπὸ λοιμοῦ τῇ 12 Νοεμβρίου 1825.

Ὁ Κ. Τανταλίδης ἀμύζοντα πλέξας τῆς τε ἀρετῆς καὶ σοφίας τοῦ ἀνδρὸς στέφανον, ἐποίησεν αὐτῷ καὶ δύο ἐπιγράμματα, ἐξ ὧν τὰ πρῶτον ἔχει ὡς ἐξῆς.

Ἴδῶν μὲν Γαλανὸς μετενείκατο Ἑλλάδι γῶσιν

Ἴνδοις δ' Ἑλλήνων Γρηγόριος σοφίην.

Ἑλλάς, κύδιμός ἐσσι διδοῦσά τε δεχνομένη τε,

Ἄλλοι πλουτοῦντων, σοὶ δ' ἄφρονος τὸ κλέος.

Συγγράμματα.

—Ἐπιστολαὶ πρὸς τοὺς ἐν Ἰνδία Ἑλληνας, Δημήτριον τὸν Γαλανὸν, Θωμᾶν τὸν Καλκούδα ἐπίσκοπον, Γεώργιον καὶ Ἀναστάσιον Ἀλεξίου, Λουκᾶν Θεοδώρου, Παναγιωτάκην Ἀλεξίου, πρόξενον Ἀγγλίας ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἰσαὰκ Μουργιέρ, Βενιαμὴν Ἰερατεύοντα ἐν Ἰνδία, Κωνσταντῖνον Πανταζίδην, πατριάρχην Κύριλλον.

—Λόγοι ὑπὲρ τῆς ἐν Εὐρώπῃ εἰρήνης— ὅτε κατευδῶθη ἐν τῇ Ἰνδία— ἐν ἡμέρᾳ καθ' ἣν πρῶτον ἱερούργησε— περὶ τῆς τοῦ Χριστοῦ γεννήσεως— περὶ τῶν Θεοφανείων— τῶν Χριστουγέννων— εἰς τὴν σταύρωσιν τοῦ Χριστοῦ— εἰς τὰ γενέθλια τοῦ Σωτῆρος— εἰς τὴν τριήμερον τοῦ Σωτῆρος Ἀνάστασιν— εἰς τὴν ἁγίαν καὶ μεγάλην Παρασκευὴν (1).

Πολυζῶης Κοντός.

Ἐγεννήθη ἐν Ἰωαννίνοις, καὶ ἐξεπαιδεύθη τὰ ἐγκύκλια γράμματα ἐν τοῖς σχολείοις τῆς πατρίδος του. Χειροτονηθεὶς δ' ἱερεὺς μετέβη εἰς Βενετιάν, ἔνθα ἐσπούδασε τὴν τε γαλλικὴν καὶ ἰταλικὴν διάλεκτον, καὶ ὕστερον ἐλθὼν εἰς Βιέννην ἐχρημάτισε διδάσκαλος τῶν υἱῶν τοῦ πρίγκηπος Κζαρτορίσκην. Μετὰ ταῦτα προσκληθεὶς ὑπὸ τῶν ἐν Πέστη ὀρθοδόξων ὡς ἐφημέριος τοῦ ἐκεῖ ναοῦ διέτριψεν ἐπ' ὀλίγον ὡς τοιοῦτος, ὕστερον δὲ προσληφθέντος ἐτέρου ἐφημερίου παρέμεινεν ὡς διδάσκαλος τοῦ ἐκεῖ ἑλληνικοῦ σχολείου (1795), καὶ μετ' ὀλίγον προσκλη-

(1) Ἐδημοσιεύθησαν πάντα ὑπὸ Ἡλ. Τανταλίδου ἐν Ἰνδικῇ Ἀλληλογραφίᾳ, ἐν Κωνσταντινουπόλει 1852.

Θεὸς ὡς διδάσκαλος ὑπὸ τῶν ἐν Τοκαΐα τῆς Οὐγγαρίας Ἑλλήνων ἀνεχώρησεν ἐκ Πέστης καὶ ἐλθὼν ἐκεῖ διέτριψεν ὀλόκληρον ἔτος. Μεταβάς εἰς Βιέννην ἀνεχώρησε διὰ Παρισίους ἔνθα ἀπήγγειλε λαμπρὰν ᾠδὴν εἰς τὸν Βονοπάρτην, καὶ τοὺς Ἀκαδημαϊκοὺς, καὶ ἐπισκεφθεὶς τὸ Λονδῖνον ἐπανῆλθεν εἰς Βιέννην ⁽¹⁾.

Διατρίψας ἐν τῇ Αὐστριακῇ μητροπόλει μέχρι τοῦ ἔτους 1805 ἀπῆλθεν εἰς Βλαχίαν καὶ ἐδίδασξεν εἰς διάφορα μέρη, οἷον Βουκουρέστιον, Πλοέστιον, καὶ ἀλλαγῶν μέχρι τῆς ἐκρήξεως τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως.

Ὁ Κοντὸς ἦν ἐκ τῶν καλῶν ἑλληνιστῶν τοῦ καιροῦ του, εὐφάνταστος ποιητῆς, κριτικὸς οὐχὶ εὐκαταφρόνητος, βαναύσως κατακριθεὶς ὑπὸ τοῦ Λοτζέλα καὶ κατ' ἀξίαν ἐπαινεθεὶς ὑπὸ Βάστ καὶ Chardon de la Rochette ⁽²⁾.

Συγγράμματα.

— Ὕμνος ἠρωϊκὸς προσφωνηθεὶς τῷ ὑψηλοτάτῳ πρίγκηπι καὶ ἀρχιδουκ Αὐστρίας Ἰωσήφ τοποτηρητῇ τῆς Οὐγγαρίας. Ἐν Πέστη 1795.

— Πένθιμον εἰς τὴν ἄωρον θανὴν τοῦ ὑψηλοτάτου πρίγκηπος καὶ ἀρχιδουκὸς Ἀλεξάνδρου Λεοπόλδου Παλατίνου πάσης Οὐγγαρίας. Ἐν Πέστη 1795.

— Ἐποποιία εἰς τὰς ἀριστείας τοῦ ἥρωος Βονοπάρτε, καὶ προσφωνητικὸν τοῖς σοφωτάτοις ἀνδράσι καὶ ἀρίστοις μέλεσι τῆς ἐν Παρισίοις Ἀκαδημίας.

— Νεκρικοὶ διάλογοι I' συντεθέντες καὶ στιχουργηθέντες παρὰ τοῦ Αἰακοῦ εἰς τὸν Ἄδην, προτροπῇ τοῦ Πλούτωνος ἔνθα καὶ ἐτυπώθησαν, ἐπιμελεία καὶ διορθώσει τοῦ Ραδαμάνθους, πρὸς ὑμᾶς δὲ μετεκομίσθησαν παρὰ τοῦ Ἑρμοῦ Μέρους Α'. Ἐν Ἄδῃ ἐπὶ ἔτους 5793 (sic). (εἶναι στιχῆρὰ διήγησις τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως) τὸ Β'. μέρος, ὅπερ ἤθελε πραγματεῦσθαι περὶ Λουδοβίκου ΙΣ' δὲν ἐξεδόθη).

— Ποικίλη διδασκαλία, ἥτοι ἀλφαβητάριον εὐμαθές. Ἐν Βιέννῃ 1803 ἢ 1818.

— Ὕμνος εἰς τὸν ἡγεμόνα Κωνσταντῖνον Ὑψηλάντην. Ἐν Βιέννῃ 1805.

— Ἡρωϊκὴ ἐποποιία ἢ εὐχὴ δι' ἐξαμέτρων ἐπῶν πρὸς τὴν Ἀθηναῶν ὑπὲρ Ἑλλήνων. (ἐδημοσιεύθη ἐν Λογίῳ Ἑρμῆ 1820, σελ. 780—84).

— Ἡθικὴ φαντασία φιλερήμου τινός (ἐδημοσιεύθη αὐτόθι σελ. 458—60).

— Ὁ Κοντὸς κριτικῶς ἐπιθεωρήσας τὰ κείμενα ἐξέδωκε

— Ξενοφώντος Ἐφεσίου τὰ κατὰ Ἀνθίαν καὶ Ἀβρακόμην. Ἐν Βιέννῃ 1793.

— Ἀρισταινέτου ἐπιστολάς. Ἐν Βιέννῃ 1803.

Πρὸς τούτοις ἐξέδωκεν ἐν Βούδα (1897—8) τὴν γραμματικὴν Κωνσταντῖνου τοῦ Καραϊωάννου εἰς δύο τόμους μετὰ διαφόρων αὐτοῦ προσθηκῶν, καὶ ἐξελλήνισε, κατὰ τὸν Λόγιον Ἑρμῆν (1818, σελ. 524) τὴν Οἰκιακὴν ἰατρικὴν τοῦ Ἀγγλοῦ Buchan εἰς τόμους 5.

(1) Ζαβίρας.

(2) Melanges, tom. II, σελ. 78.

Συνειργάσθη εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Θέατρον τοῦ Ζαβίρα, γράψας πολλὰς Βιογραφίας συγχρόνων λογίων.

Παναγιώτης Κοδρικᾶς.

Ἐγεννήθη ἐν Ἀθήναις περὶ τὰ μέσα τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, καὶ ἀποπερατώσας ἐν τῇ πατρίδι τὴν σειρὰν τῶν ἐγκυκλίων μαθημάτων μετέβη εἰς Κωνσταντινούπολιν πρὸς τελειότεραν κατάρτισιν, καὶ εὔρεσιν βιοποριστικοῦ ἐπιτηδεύματος. Ἐνταῦθα δ' ἐσχέτισθη μετὰ τοῦ τότε μεγάλου διερμηνέως Μιχαὴλ Σούτσου, ὅστις διορισθεὶς ἐν ἔτει 1783 ἡγεμὼν τῆς Βλαχίας προσέλαβε τὸν Κοδρικᾶν μὲ τὸν τίτλον *καγκελλάρου*. Μετὰ τὴν ἐν ἔτει 1802 καθάρεισιν τοῦ Μιχαὴλ ἀπὸ τοῦ θρόνου τῆς Βλαχίας, ἐν ᾧ δις ἐκάθησεν, ὁ Παναγιώτης μεταβάς εἰς Παρισίους διωρίσθη ὑπὸ τῆς γαλλικῆς κυβερνήσεως διερμηνεὺς ἐν τῷ ὑπουργείῳ τῶν ἐξωτερικῶν.

Ἐν ἔτει 1816, προτροπῇ τοῦ Κοραῆ ἀναλαβόντες οἱ Θ. Φαρμακίδης καὶ Κ. Κοκκινάκης τὴν ἐξακολούθησιν τοῦ Λογίου Ἑρμοῦ προσεκάλεσαν τοὺς ἀπανταχοῦ λογίους ἵνα συνεισφέρωσι τὸν πνευματικὸν ὄβολόν των. Ὁ Κοδρικᾶς, θιασώτης ἔνθερμος τῆς ἐν τοῖς πατριαρχικαῖς σιγίλλοις καὶ τοῖς ἡγεμονικοῖς Χρυσοβούλοις γραφομένης ἑλληνικῆς διαλέκτου εἶχε πολεμήσει τὴν περὶ διορθώσεως τῆς γλώσσης γνώμην τοῦ Κοραῆ λαβὼν δὲ τὴν πρόσκλησιν τῶν ἐκδοτῶν τοῦ Λογίου Ἑρμοῦ ἀπήντησε διὰ μακρῶν προτρέπων αὐτοὺς ἵν' ἀπέχῳσι γράφοντες τὴν γλῶσσαν κατὰ τὰς ὁδηγίας τοῦ Κοραῆ, καὶ ἐδημοσίευσεν ἐν Παρισίοις τὸν προτροπικὸν λόγον αὐτοῦ, τὸν ὁποῖον ἀνέτρεψαν οἱ ἐκδόται τοῦ Λογίου Ἑρμοῦ, κεκρηυγμένοι ὀπαδοὶ τῆς κατὰ Κοραῆν γραφῆς τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης. Ὁ Κοδρικᾶς ἀνταπαντῶν ἐδημοσίευσεν ἀνωνύμως *Ἀπολογίαν τῶν ἐν Πίζῃ Ἑλλήνων*, ἀλλ' οἱ ἐν Πίζῃ Ἕλληνες σπουδασταὶ, Κοραῖσται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἔγραψαν διαμαρτύρησιν κατὰ τῆς ἐν τῷ φυλλαδίῳ τοῦ Κοδρικᾶ καταχρήσεως τοῦ ὀνοματός των, ἐν ἧ' διεκλήρυτον, ὅτι « ὄχι μόνον δὲν ἐφαντάσθησάν ποτε » τὰς ἐν ἐκείνῳ τῷ βιβλιαρίῳ φλυαρίας ἐναντίον τοῦ Κοραῆ, ἀλλ' ὅτι » μάλιστα γνωρίζουσι τὸν σοφὸν τοῦτον ἄνδρα ὑπερασπιστὴν τῆς » ἀναγεννήσεως τοῦ ἔθνους μας, ἥρωα Ἑλλήνα τοῦ αἰῶνός μας, καὶ » τὸ ὄνομά του μεγάλως τιμῶσι καὶ σέβονται, καὶ μεταξὺ τῶν εὔρε- » γετῶν συναριθμοῦσι (1) ».

(1) Ἡ ἀποδοκιμασία ὑπεγράφη ὑπὸ τῶν ἐξῆς ἐν Πίζῃ τότε σπουδάζοντων Ἑλλήνων, Ἰωάννου Δελλαγραμμᾶτικα Ἀνδρίου, Στεφάνου Καραθεοδωρῆ Ἀδριανουπολίτου,

Ὁ Κοδρικᾶς ἀνατυπώσας ἐν Παρισίοις τὴν Ἀπολογίαὶν μετὰ τινων προσθαφαιρέσεων, ἐδημοσίευσε διὰ τοῦ ἑλληνικοῦ Τηλεγράφου (1818, σελ. 72) ἀπάντησιν πρὸς τοὺς ἐν Πίζῃ σπουδαστάς. Κατὰ δὲ τὸ αὐτὸ ἔτος ἐξέδωκεν ἐν Παρισίοις πολυσέλιδον πόνημα ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν « *Μελέτη τῆς ἑλληνικῆς διαλέκτου* », ἐν ᾧ διὰ μακρῶν ἐξέθηκε τὰς κρίσεις αὐτοῦ. Ἄλλ' ἡ πραγματεία αὕτη ἐπεκρίθη ὑπὸ τοῦ Λογίου Ἑρμοῦ, καὶ οὕτως ἐπῆλθον αἱ μεταξὺ Κοραϊστῶν καὶ Κοδρικιστῶν γνωσταὶ διενέξεις, αἵτινες μόνον ὑπὸ τῆς ἐπελθούσης ἑλληνικῆς ἐπανάστασεως διελύθησαν.

Ὁ Κοδρικᾶς ἐξηκολούθησε διατρίβων ἐν Παρισίοις μέχρι τοῦ ἐν ἔτει 1827 συμβάντος θανάτου του.

Συγγράμματα.

- Ὁμιλίαι περὶ πληθῶς κόσμων τοῦ Φοντενέλ, μεταφρασθεῖσαι εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς ἀπλὴν γλῶσσαν. Ἐν Βιέννῃ 1794.
- Πρὸς τοὺς ἔλλογιμωτάτους νέους ἐκδότας τοῦ Λογίου Ἑρμοῦ. Παρίσι 1816.
- Ἀπολογία τῶν ἐν Πίζῃ Ἑλλήνων. Εἰς Πίζαν 1817.
- Πρὸς τοὺς οἰκείους. Ἐν Παρισίῳ 1817.
- Καὶ αὐθις πρὸς τοὺς οἰκείους. Ἐν Παρισίῳ 1818.
- Μελέτη τῆς ἑλληνικῆς κοινῆς διαλέκτου. Τόμος Α'. Ἐν Παρισίοις 1818. (Ὁ Β' τόμος δὲν ἐξεδόθη).
- Διάφοροι διατρίβαι ἐν Ἑλληνικῷ Τηλεγράφῳ καὶ Καλλιόπῃ.

Κήρυκος Χαιρέτης.

Ἐγεννήθη τῷ 1756 ἐν τῇ κωμοπόλει ἀγίου Θωμᾶ τοῦ Ἡρακλείου τῆς Κρήτης ἀπὸ τῶν Ἀστρινῶν Χαιρέτην, ἀνδρα ἐπίσημον καὶ διὰ τὴν λαμπρότητα τῆς καταγωγῆς ⁽¹⁾, καὶ διὰ τὴν ἀτομικὴν βαρύτητα.

Γεωργίου Ἰδομενέως Κρητὸς, Ἀγαμέμνωνος Δυγερινῷ Πελοποννησίου, Διονυσίου Καμπάνῃ Ἀνδρίου, Σωτηρίου Φιλιππίδου Ἀθηναίου, Σπυρίδωνος Καβρίκα Γαλαξειδιώτου, Παναγιώτου Πάρπουλου Πελοποννησίου, Μιχαὴλ Τροχάνῃ Λάκωνος, Κωνσταντίνου Δενδρηνοῦ Ζαγοραίου, Νικολάου Φωτεινοῦ Κωνσταντινουπόλιτου, Γερασίμου Βαλσαμάκη Κεφαλλῆνος, Θεόδωρου Τσηληγιάννη Ἰθακῆσιου, Νικολάου Καλλέργη Σμυρναίου, Ζαχαρίου Παπαδοπούλου Κωνσταντινουπόλιτου, Κωνσταντίνου Γ. Σχινᾶ Κωνσταντινουπόλιτου, Παύλου Παπαγεωργοπούλου Ζακυνθίου, Κωνσταντίνου Πολίτου Ἀκαρνανῶνος, Παύλου Σιδέρη Μεσολογγίτου, Δημητρίου Οἰκονόμου Ὑδραίου, Κωνσταντίνου Μακρῇ Ἰωαννίτου, καὶ Ἰακώβου Θεοφιλά (Ἀέγιος Ἑρμῆς 1818, σελ. 23—4).

(1) Ἐκτὸς τῶν ἄλλων μνημονεύεται ἐν ἐγγράφοις Φραγκίσκου Μοροζίνῃ δόγῃ τῆς Βενετίας, καὶ Ἰωσήφ Τσιβράνου Φραγκίσκος ὁ Χαιρέτης μυστικοσύμβουλος τῆς Ἑνετικῆς Δημοκρατίας (confidente intimo in Candia della Republica Veneta), καὶ τὰ μέγιστα συντελέσας ὑπὲρ αὐτῆς εἰς τοὺς αἰματηροὺς ἐκείνους κατὰ τῶν Τούρκων πολέμους.

Ἐν νεαρᾷ ἡλικίᾳ ἀπορφανισθεὶς πατρός ὁ Κήρυκος ἐστάλη ὑπὸ τοῦ ἐκ πατρός θεοῦ αὐτοῦ Δημητρίου Χαιρέτη τοῦ ἰατροφιλοσόφου, εἰς τὴν Ἀθωνιάδα σχολὴν πρὸς ἐκπαίδευσιν, καὶ ἐκεῖ ἐπὶ ὀκταετίαν κατακόρως πᾶσαν τὴν ἑλληνικὴν παιδείαν καρπώσαμενος μετέβη εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἔνθα ἐπὶ τρία ἔτη εὐδοκίμως μετῆλθε τὴν κατ' οἶκον ἑλληνικὴν διδασκαλίαν.

Φλεγόμενος ὁ Κήρυκος ὑπὸ ἔρωτος ἐπιστημονικῆς μαθήσεως ἀπεφάσισε νὰ μεταβῇ εἰς τὰ τότε φημιζόμενα τῆς Ἰταλίας πανεπιστήμια· ὅθεν ἔχων τὰ ἐκ τῆς οἰκοδιδασκαλίας πορισθέντα καὶ τὴν πρόθυμον συνδρομὴν τοῦ μνημονευθέντος θεοῦ του ἦλθεν εἰς Βενετίαν, ὅπου διέμεινε περὶ τὰ δύο ἔτη καταγινόμενος εἰς ἐκμάθησιν τῆς Ἰταλικῆς γλώσσης, ἐπιμελούμενος ἅμα τὰ ἐκ τοῦ τυπογραφείου τοῦ Θεοδοσίου ἀπολυόμενα ἑλληνικὰ βιβλία, καὶ συγγράφων ἢ μεταφράζων διάφορα συγγράμματα. Ἐν ἔτει 1793 ἐγκαταλιπὼν τὴν Βενετίαν ἦλθεν εἰς Πατάβιον καὶ ἐνεγράφη μετὰξὺ τῶν φοιτητῶν τῆς ἰατρικῆς ἐν τῷ τότε κλειζόμενῳ τῆς πόλεως ταύτης πανεπιστημίῳ, κατ' ἀγαθὴν σύμπτωσιν συμφοιτητὰς ἔχων Ἰωάννην τὸν Καποδίστριαν καὶ Κωνσταντῖνον τὸν Βαρδαλάχον ⁽¹⁾. Ἐπὶ τετραετίαν ἐνζήλωσ διακού-

(1) Οἱ τρεῖς οὗτοι Ἕλληγες σπουδασταὶ κοινοβιοῦντες καὶ μηδέ ποτε ὁ εἰς τοῦ ἄλλου ἀποχωριζόμενοι ἦσαν πασίγνωστοι ἐν Παταβίῳ ὑπὸ τὸ ἐπώνυμον « I tre Greci ». Συνέβη δὲ αὐτοῖς τὸ ἐξῆς αξιοσημείωτον, ὅπερ δὲν ἠθέλομεν πιστεῦσαι ἐὰν μὴ αὐτὸς ὁ Χαιρέτης ἐσημεῖον τὸ συμβᾶν, καὶ ἕτεροι ἀκούσαντες ἀπὸ στόματός τοῦ Καποδιστρίου ἐβεβαίουν. Κατὰ τὰς ἐνιαυσίους τῶν μαθημάτων διακοπὰς οἱ τρεῖς κοινοβιάται μετέβησαν εἰς Βενετίαν καὶ κατέλυσαν πρᾶς τῷ ἐκεῖ ὁμογενεῖ ἐμπόρῳ Ἀλεξίῳ Νικολαΐδῃ τῷ Θεσσαλῷ, μεθ' οὗ περιῆλθον τὰ ἐν τῇ πόλει ἀξιοθέατα, ἐν οἷς καὶ τὸ φρενοκομεῖον San Servolo. Ἐνῶ δὲ πρὸς τὴν θύραν τοῦ καταστήματος διηρθύνοντο ἐξερχόμενοι, ἤκουσαν φωνὴν ἐξ ἐνὸς τῶν κελλίων κράζουσαν: Ο νοὶ giovine Greco! καὶ στραφέντες εἶδον ἕνα τῶν δυστυχῶν φρενοδραβῶν ἐπαναλαμβάνοντα γεγωνίᾳ τῇ φωνῇ « Ο νοὶ giovine Greco! » Ἐπισθὴ δὲ μόνος μετὰξὺ τῶν τεσσάρων ὁ Νικολαΐδης ἐφόρει ἀνατολικὸν ἱματισμὸν οἱ τρεῖς τὸν πρεκινουσι νὰ πλησιάσῃ. Ἄλλ' ὁ παράφρων ἐκτείνων τὴν χεῖρα ἀπὸ τοῦ καγγελλικοῦ παραθύρου τοῦ κελλίου του καὶ δεικνύων τὸν Χαιρέτην ἐπανελάβε κράζων. « a voi dico giovine Greco ». Πλησιάζαντος δὲ αὐτοῦ ὁ παράφρων τῷ εἶπε μεγαλοφῶνως « Ricordatevi, o giovine Greco, che un giorno voi servirete un Signore del Mondo. (Σοὶ προλέγω ὦ νέε Ἕλλην, ὅτι μίαν ἡμέραν θὰ ὑπηρετήσῃς ἕνα μέγαν αὐθέντην τοῦ κόσμου!) » Στραφεὶς δὲ πρὸς τὸν Ἰωάννην Καποδίστριαν ἀνέκραξε « voi ricordatevi che un giorno governarete la più illustre nazione del mondo! (Σοὶ προλέγω, ὅτι μίαν ἡμέραν θὰ κυβερνήσῃς τὸ ἐνδοξότερον ἔθνος τοῦ κόσμου!) Καὶ ἐπὶ τέλους πρὸς τὸν Βαρδαλάχον στραφεὶς ὁ παράφρων εἶπε: « E voi percorrete più paesi, istruindo la gioventù, ed in fine una vasta tomba vi coprirà. (Καὶ σὺ θὰ διατρέξῃς πολ-

ἦσαν τὰ ἰατρικὰ καὶ φιλοσοφικὰ μαθήματα ἐν ἔτει 1797 ἐστεφανώθη ἱατροφιλόσοφος. Ἡ πρὸς τὴν ἐπιστήμην ἐπίδοσις τοῦ Κηρύκου, καὶ ἡ ἐν τῷ πανεπιστημίῳ διαγωγή αὐτοῦ ὑπῆρξαν τοιαῦται, ὥστε ἡ ἀκαδημαϊκὴ σύγκλητος ἀναγορεύουσα αὐτὸν διδάκτορα δὲν ἔλειψε νὰ ἐπιδαψιλεύσῃ εἰς τὸν ἱατροφιλόσοφον Κρήτα ἐξαιρετικὰ ἐγκώμια.

Τὸ δίπλωμα αὐτοῦ, γεγραμμένον λατινιστὶ ἐν μεμβράνῃ, μετεφράσθη ὑπὸ τοῦ φίλου του καθηγητοῦ Μαλακάρου ἑλληνιστὶ, ἰταλιστὶ, τουρκιστὶ καὶ ἀραβιστὶ. Χάριν δὲ περιεργείας, παρατιθέμεθα τὴν ἑλληνικὴν μετάφρασιν.

Ἐν τῷ ὄραματι Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Τῇ δυνάμει τε καὶ ἐξουσίᾳ τῆς τοῦ Παταίου Δημαρχίας ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς Πολιτείας συνεσταμένης, πᾶσιν ἀπαξιαπλῶς, καὶ ἐνὶ ἐκάστῳ τῶν ἐντευξομένων τῷ ἀνὰ χεῖρας προνομίῳ, Ἰούλιος Λούπος Παταυηνός, ὁ τῆς τοῦ Ἐθνους σχολῆς Κηδεμῶν τε καὶ Ἡρώτων, Χαίρειν.

Κηρύκον τὸν Χαϊρέτην, Πατὴρ μὲν Ἀστρηνοῦ, ἀπὸ δὲ Κρήτης ὀρμώμενον ἀχθέντα τε καὶ παιδευθέντα ἐν τῷ κατὰ τὸ Παταῖον περικλειῖ Λυκείῳ καὶ τὴν ἐνέργειαν παρασχόντα τῆς τῶν τρόπων καλοκάγαθίας παρὰ πάντα τὸν χρόνον τῆς αὐτοῦ διατριβῆς, καὶ ὧν περ κατεβάλετο πόνων νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν περὶ τὰς ἐλευθερίας τῶν τεχνῶν ἑαυτὸν συνασκῶν, καὶ περὶ τὰς τῆς Φιλοσοφίας καὶ Ἰατρικῆς μελέτας τρίβωνα παρασκευάζων, τῇ τῆς πόλεως ἐξουσίᾳ, κατὰ τὸ ἐπιχωριάσαν ἡμῖν ἤδη καὶ καθεστηκώς ἔθος, καὶ τὰ προνόμια τῆς Ἱερᾶς Ἀκαδημίας, παρ' ἧς καὶ ταύτην ἐκληρωσάμεθα τὴν διακονίαν, διακηρύττομεν ἅπασι καὶ διαμαρτυροῦμεθα. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ὡς ὑπὸ τῶν αὐτοῦ προαγωγῶν ἡμῖν προσενηνεγμένου τε καὶ συνεσταμένου, ἐφ' ᾧ καὶ τὴν τελευταίαν ἀπόπειραν δοῦναι τῆς ἑαυτοῦ ἀγωγῆς, καὶ τῆς τῶν λόγων πολυμαθείας, πρόνοιαν οὐκ ἀγενῆ συνεστησάμεθα, ὡς αὐτὸν εἶναι μετ' ἐπιμελείας ἀπάσης τε καὶ ἀποτομίας ἐφ' ἡμῶν ζήτησμένον τε καὶ βεβασανισμένον, κληρωθεισῶν πρὸ μιᾶς τῶν προτάσεων ἡμέρας, πρὸς ἃς ἂν δεήσειεν ἀποκρίνασθαι, περὶ τε τὴν Φυσικὴν καὶ τὴν θεραπευτικὴν ἐμπειρίαν, καὶ αὐτῷ τούτῳ ὡς ἔθος ἐγκειχειρισμένον. Ὁ δὲ οὐχ ὅπως πρὸς τὰ ἐρωτώμενα προχειρῶς ἀπήνητησεν, ἄριστον ἑαυτὸν παραστησάμενος, ἐπὶ τε παιδείᾳ καὶ νοῶς δεξιότητι, καὶ λόγων δυνάμει, καὶ ὅσα σοφοῦς ἀνδράσιν ἐν φιλοσοφίᾳ καὶ ἰατρικῇ θυμύρῃ τέ εἰσι καὶ εὐκταίετατα ἀλλὰ καὶ μακρῷ τὰς ἐλπίδας ὑπερηκόντισε, τὰ χωρία, ἐν οἷς αἱ μαρτυρίαι τῶν λόγων, ἐκτιθέμενος, καὶ τὰ ἐπιχειρήματα ἐπάγων, καὶ τὴν λύσιν ἐπακριβῆς τῶν ἀμφισβητήσεών τε καὶ ἀνθιστάσεων ἀποδιδούς, καὶ μὴν καὶ τὰ συμπτώματα διεξηγούμενος καὶ τὰς καταλλήλους τῶν παθῶν θεραπείας ἐπιφέρων, καὶ ὅλως οὕτω τοῖς τῆς φύσεώς τε καὶ τέχνης χαρίσμασιν

λωὺς τόπους διδάσκων τὴν νεολαίαν, καὶ ἐπὶ τέλους εὐρὺς τάφος θὰ σὲ δεχθῆ!) Κατὰ παράδοξον σύμπτωσιν οἱ προφητικοὶ λόγοι τοῦ παράφρονος ἐπαλήθευσαν καὶ διὰ τοῦς χρόνους.

ἑαυτὸν ἔνδοξον ἐγκεκοσμημένον παρεχόμενος, ὡς μηδεὶς αὐτῷ τὸ πᾶράπαν
 ἔνδεισθαι τοῦ πλείονος. Ἡμεῖς τοίνυν ἀρχαίως δόγμασι παρακολουθήσαντες ἕ
 τῇ κοινῇ βουλῇ τε καὶ δόξῃ τῶν Σοφῶν καὶ Διδασκάλων τῆς περικλείτου ὀμη-
 γύρειας, οἱ τὸν προχειριζόμενον ἐβασάνισαν, καὶ περὶ πᾶσαν ἀπλῶς ἐπιστήμης
 ἰδέαν, καὶ λόγων εὐφράδειαν, καὶ τὴν ἐμπειρίαν τοῦ διερμηνεύειν, καὶ τὸν
 τρόπον τοῦ θεραπεύειν ἄρτιον διέγνωσαν καὶ ψηφιστοῖα πλήρη, μηδεὶς ὅλως
 διαφωνήσας, ἢ τὴν ἐναντίαν ψηφισάμενος, ἢ γούν ἐνδοιάσας, τὸν προχειριζόμενον
 ἱκανότατον ἔκριναν τὸ τῆς διδασκαλικῆς ἀξίας βαστάζειν ἐπάγγελμα, καὶ δὴ
 καὶ ἐπὶ τοῦ Βήματος καθήσαντες, ἐφορεύοντος τῆς Ἱερᾶς Ἀκαδημίας τῶν ἐλευ-
 θέρων τεχνῶν, καὶ μὴν καὶ συνδικάζοντος Λεοπόλδου Μάρκου Ἀντωνίου Καλ-
 δάνη τοῦ ἐν Βονωνίας, δημοσίου καὶ τῶν Πρωτευόντων Διδασκάλου τῆς θεω-
 ρητικῆς τῶν Ἀσκληπιαδῶν τέχνης καὶ τῆς Ἀνατομίας, τὸν αὐτὸν τοῦτον
 Κήρυκον τὸν Χαίρετην ἐπὶ παιδείᾳ μέγα κλέος ἀράμενον ὡς ἀληθῶς δια-
 βεβαίωμεν, Διδασκάλον τε αὐτὸν ἐν Φιλοσοφίᾳ καὶ Ἰατρικῇ ἐν τῷ ὀνόματι
 τοῦ Κυρίου ἀναγορεύομεν, καὶ τοιοῦτον γνωρίζεσθαι παρὰ πᾶσιν ἀξιούμεν,
 ἐπιτρέποντες αὐτῷ τῆς διδασκαλικῆς ἐπαναβαίνειν Καθέδρας, καὶ τοὺς ἑαυτοῦ
 προαγωγὸς ἀπαιτεῖσθαι τὰ τῆς διδασκαλικῆς ἀξίας παράσημα, ἵν' ἐν τῷ μέλ-
 λοντι χρόνῳ ἐλευθέρως τε καὶ ἀπεριορίστως, δημοσίως τε καὶ ἰδίᾳ, ἐνταυθοῖ τε
 καὶ ὅπου ποτ' ἂν τῆς καθ' ἡμᾶς οὐκουμένης τύχῃ, τὰς ἀναγνώσεις ἀκωλύτως
 ποιῆσθαι δύνηται, ἀντιλέγειν, βουλεύεσθαι, διαλέγεσθαι, περὶ τῶν ζητημάτων
 ἀποφαίνεσθαι, ἐνεργεῖν, καὶ διδάσκειν τὴν Φιλοσοφίαν καὶ Ἰατρικὴν, τῶν
 Φροντιστηρίων προϊστασθαι, τὰ ἐπιτηδεύματα διατάττειν, χρῆσθαι καὶ ἀπο-
 λαμβάνειν παντὸς προνομίου, ἀτελείας, τιμῆς τε καὶ υπερασπίσεως, καθάπερ
 οἱ τῆς Ῥώμης διδάσκαλοι, καὶ οἱ τῆς ἐν Παρίσιος, Παταύια τε καὶ Βονωνία
 εὐκλεοῦς Ἀκαδημίας δι' ἡντιναοῦν ἐκκλησιαστικὴν ἢ κατὰ καιροὺς δεδομένην
 ἐπιτροπὴν ἀπολαύουσι, κατὰ τὰ ἀνέκαθεν ἀπολύτως ἐπιτετραμμένα προνόμια
 τῇ ἐς αἰεὶ διεβεβοημένη τοῦ Παταύιου Ἀκαδημίας. Τούτων δὲ τὸν εἰρημένον
 τρόπον γενομένων τε καὶ διεψηφισμένων, Ἀνδρέας ὁ Κομπαρέτης Ἐνετὸς
 Δημόσιος Διδάσκαλος ἐν τοῖς τὰ πρῶτα φέρουσι τῆς πρακτικῆς θεραπείας, καὶ
 Προαγωγὸς τοῦ νῦν ψηφισομένου ἐν τῇ Φυσικῇ καὶ Ἰατρικῇ, δι' ἑαυτοῦ τε, ἕ
 ἐπ' ὀνόματι τῶν λοιπῶν Διδασκάλων, τούτεστι διὰ Πέτρου Ἰουλιανοῦ τοῦ ἐκ
 Φοροῦλλίου καὶ τῆς Φυσικῆς Διδασκάλου: διὰ Στεφάνου Γαλληνοῦ Ἐνετοῦ
 Διδασκάλου τῆς Θεωρητικῆς Ἰατρικῆς: διὰ Ἰωσήφ Βερτόση ἐξ Οὐδίνε, Διδα-
 σκάλου τῆς πρακτικῆς Ἰατρικῆς: δι' Ἰωάννου Δομηνίου Πακκανάρου ἐκ
 Βικεντίας τοῦ τῆς Φυσικῆς Διδασκάλου: διὰ Σίμωνος Στρατηγοῦ, Ἐνετοῦ Δι-
 δασκάλου τῶν μαθηματικῶν, καὶ τῆς κατὰ τὴν Ναυτικὴν θεωρίας, καὶ πειρα-
 ματικῆς φυσικῆς: δι' Ὀμοβόνου Πισώνη ἐκ Κρέμης, καὶ Διδασκάλου τῶν κατὰ
 τῶν Ἰατρικῶν εἰρηγήσεων: διὰ Πέτρου Ζωγράφου τοῦ Κρητὸς, Δι-
 δασκάλου τῆς Μαυριτικῆς, καὶ τῶν γυναικείων καὶ βρεφικῶν παιδῶν: διὰ Ἰωάν-
 νου Βαπτιστοῦ Μαρινέλλη ἐκ Ῥοβίγου, Διδασκάλου τῶν στοιχείων τῆς ἐπι-
 πέδου τε καὶ στερεᾶς Γεωμετρίας, καὶ τῶν κωνικῶν τομῶν: Τὸν προχειριζό-
 μενον μεγαλοπρεπῶς κατεκόσμησε τοῖς ἐξ ἔθους παρασήμοις τε καὶ διδασκα-
 λικοῖς ὠραίσμασι, καὶ δι' ὀμίλιας θαυμασίας, καὶ τὰ τοῦ ἀνδρὸς διεξιούσης

πλεονεκτήματα, ἐπτογμένα μὲν ἐν πρώτοις τὰ τῆς φιλοσοφίας τε καὶ ἰατρικῆς Τεύχη, εἶτα μὲν τοι γε καὶ ἀνεπτυγμένα, καὶ χρυσοῦν δὲ δακτύλιον ἐγχειρ-
σάμενος, καὶ τὸν Διδασκαλικὸν Πίλον ἀντὶ στεφάνου ἐκ δάφνης περιθέμενος,
καὶ τὸν τῆς εἰρήνης ἀσπασμὸν σὺν τῇ Διδασκαλικῇ εὐλογίᾳ δούς. Καὶ οὕτω
Κήρυκος ὁ Χαιρέτης τῇ θείᾳ δυνάμει τε καὶ ἐνεργείᾳ ἐπὶ τὸν ὑψηλότετον
ἀφίκετο τῆς Διδασκαλικῆς ἀξίας βᾶθμὸν ἐν φιλοσοφίᾳ τε ἔξ ἰατρικῆ ἐπιστήμῃ*
οὐ χάριν καὶ τὰ δηλωτικὰ ταῦτα γράμματα τοῦ δημοσίου προνομίου ἰδίας
ἡμῶν χερσίν ὑπογεγραμμένα, καὶ τοῖς σφραγιστηρίοις ὠχυρομένα τῆς Πα-
ταυίνης Διοικήσεως, καὶ τῆς εὐαγοῦς Ἀκαδημίας τῶν ἐλευθέρων τεχνῶν καὶ
μὴν καὶ τῇ ἰδιοχείρῳ ἐπιθεβαιωμένα τοῦ τῆς Ἀκαδημίας γραμματέως ὑπο-
γραφῆ, τῷ βῆθέντι διδάσκειν, σωμαρτυρούτων Φραγγίσκου Φεβρίγου, γενικοῦ
τῆς Ἀκαδημίας θεράποντος, καὶ Ἰωσήφ Παγῆν, καὶ οὐκ ὀλίγων τῶν ἐξ ἐτέ-
ρων ἐθνῶν. Τετέλεσταί τε καὶ δίδονται ἐν τῷ εἰθισμένῳ τῶν ἐξετάσεων τόπῳ
τῆς Παταυίνης Ἀκαδημίας, τῷ πέμπτῳ ἔτει τῆς Γαλλικῆς Πολιτείας καὶ
πρώτῳ τῆς τῶν Ἰταλῶν ἐλευθερίας, ὃ ἐστὶν ἀπὸ Χριστοῦ γεννήσεως αΨ Η Ζ.
Ἰνδικτιῶνος ΙΕ'.

Τῷ Παντοδυνάμῳ καὶ Ὑψίστῳ Θεῷ Χάρις.

Ἰούλιος Λοῦπος Κηδεμὼν καὶ Πρύτανης.

Λεοπόλδος Μάρκος Ἀντώνιος Καλδάνης Δημόσιος Διδάσκαλος ἐν τοῖς τὰ
πρῶτα φέρουσι.

Ἀνδρέας Κομπάρτης Δημ. Διδάσ. ἐν τοῖς τὰ πρῶτα φέρουσι ἔξ προαγωγός.

Ἐγὼ Μίρκος Ἀντώνιος Γαλδάνης Διδάσκαλος ἐν ἑκατέροις τῶν Νόμων,
Κανονικῶν τε καὶ Πολιτικῶν, Ἀντωνίου Γραφέως υἱός, καὶ τῆς Ἱερᾶς Ἀκαδη-
μίας τῶν Ἐλευθέρων Τεχνῶν Γραμματέως, τὸν τοῦ Ἀστρηνοῦ Κήρυκον
Χαιρέτην τὸν ἐκ Κρήτης διαμαρτύρομαι, ψηφηφορία πλήρῃ ἐν Φιλο-
σοφίᾳ καὶ Ἰατρικῇ ἐπιθεβαιωθέντα. Εἰς πίστιν δὲ τούτου καὶ βεβαίωσιν τὸ
παρὸν προνόμιον ἰδίᾳ χειρὶ ὑπέγραψα.

Ἰωσήφ Γύρου Διδάσκαλος ἐν ἑκατέροις τοῖς Νόμοις, καὶ ἐπὶ τῶν ἀπορρήτων
τῆς Ἱερᾶς Ἀκαδημίας (¹).

Ἐν ἔτει 1799 ὁ Χαιρέτης ἀποχαιρετήσας τὴν Ἰταλίαν ἐπανῆλθεν
εἰς τὴν φίλην αὐτοῦ πατρίδα, τὴν ὅποιαν ἔνεκα τῆς τότε ἐκεῖ συμβά-
σης ἀναστατώσεως τῶν γενιτσάρων πρὸς σφαγὴν τῶν χριστιανῶν ἐγ-
καταλιπὼν ἦλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ εὐκλεῶς ἐπὶ δεκαετίαν
μετελθὼν τὴν ἰατρικὴν, προσελήφθη ἐν ἔτει 1811 ὡς ἰατρός τοῦ σουλ-
τάνου Μαχμούτη, ἐκπληρωθείσης οὕτω τῆς προφητείας τοῦ παράφρονος.

Ἐκραγείσης τῆς ἐλληνικῆς ἐπαναστάσεως καὶ θεωρηθεὶς ὑποπτος,
ἀπεβλήθη τοῦ ἀξιώματος καὶ κατεδικάσθη εἰς θάνατον (1824)· ἀλλ'

(¹) Τὸ πρωτότυπον τοῦ ἀνωτέρω διπλώματος ὑπάρχει χειρόγραφον ὠραίοις Λα-
τινικοῖς γράμμασι γεγραμμένον ἐπὶ μεμβράνης, μετὰ μεταφράσεως Ἑλληνικῆς, Ἰτα-
λικῆς, Ἀραβικῆς καὶ Τουρκικῆς εἰς ἓν τεῦχος εἰς 4ον.

ένεκα πολλῶν καὶ διαφόρων ἠθικῶν παθήσεων ἀπόπληκτος γενόμενός ἠλευθερώθη τῇ μεσιτεία φίλων του Ὁθωμανῶν, καὶ μετ' ὀλιγοχρόνιον ὀδυνηρὰν καὶ ἀθλίαν βιωτὴν ἐξεμέτρησε τὸ ζῆν ἐν ἔτει 1830, γενόμενος ἐτῶν 74.

Ἐκ τῶν πέντε υἱῶν τοῦ Κηρύκου Χαιρέτη ἐπιζῶσιν οἱ Θεόφραστος καὶ Ἀριστείδης, ἄνδρες οὐ τῆς τυχύσης παιδείας, καὶ εὐγενῶν αἰσθημάτων, ἀμφοτέροι δὲ οὗτοι ἔλαχον ἀρχηγοῦντες τῆς ἐν ἔτει 1841 Κρητικῆς ἐπαναστάσεως. Παρὰ τούτοις, ἐκτὸς τοῦ διπλώματος, σώζεται καὶ ἡ εἰκὼν τοῦ πατρός των γεγραμμένη ἐν Βενετίᾳ ὑπὸ τοῦ μαθητοῦ του Ἀνδρέου Γραδενίγου, καὶ φέρουσα τὸ ἐξῆς ἐπίγραμμα·

Φίλτρον καὶ μνήμης σῶμα γραφὴν ποιεῖται

Κηρύκῳ Κρητὶ Χαιρέτῃ Γραδενίγῳ

Ἐξ ἀποβόθων τῆς φυλῆς κατηγμένος

Τῆς τῶν Ἑνετῶν, Ἀνδρέας κλήσιν ἔχων.

Συγγράμματα.

— Προσφώνημα πρὸς τὸ ἐλλαμπρότατον γένος τῶν τε Μαρουσαίων καὶ Καραϊωαννίδων, διὰ στίχων ἰαμβικῶν. Ἑνετίησι 1793.

— Ἱστορία περὶ τοῦ θανάτου τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας Λουίγη ΙΕΤ'. τοῦ φονευθέντος παρὰ τῶν ἰδίων ὑπηκόων καὶ ἡ διαθήκη αὐτοῦ, μεταφρασθεῖσα νῦν ἀπὸ τῆς γαλλικῆς διαλέκτου εἰς τὴν γραικικὴν ἀπλὴν γλῶσσαν παρὰ Κηρύκου Χαιρέτου. Ἑνετίησι 1793.

— Ἐγχειρίδιον τῆς τῶν ζῶων οἰκονομίας, τούτεστιν ἡ περὶ ἀνθρώπους καὶ περὶ τὰ ἄλογα ζῶα αἰτία τοῦ ζῆν, ποιηθὲν παρὰ τοῦ ἐξοχωτάτου ἰατροφιλοσόφου Κηρύκου Χαιρέτου. Ἑνετίησι 1798.

Τῷ 1792 ἐκδοὺς ἐν Βενετίᾳ τὴν Βοσπορομαχίαν τοῦ Μομὰρ προέταξε διὰ στίχων προσφωνητικὴν ἐπιστολὴν πρὸς Γεώργιον τὸν Κριτζοτάκην. Ἐν τῇ ἐκδόσει αὐτὴ προσετέθησαν καὶ τοῦ ἐκδόントς Χαιρέτου δύο στιχουργήματα— Ἡ ἀπόδοσις τῆς ἀλληγορίας καὶ Οὐολταίρου περὶ Μέμνωνος. Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἐπεμελήθη τὴν Ἑνετίησιν ἐκδοθεῖσαν Γραμματικὴν Θεοδώρου τοῦ Γαζῆ, καὶ τὸ ἐπόμενον (1793) τὸ θεῖον καὶ ἱερὸν Εὐαγγέλιον.

Κωνσταντῖνος Κοκκινιάκης.

Ἐγεννήθη περὶ τὸ 1781 ἔτος ἐν Χίῳ καὶ εἰς τρυφερὰν ἡλικίαν ἤρχισε νὰ παιδεύηται παρὰ τῷ πρεσβυτέρῳ αὐτοῦ ἀδελφῷ Θεοδοσίῳ, ἀνδρὶ ἐλλογίμῳ, διδαχθεὶς τὴν ἑλληνικὴν, καὶ τὴν ἰταλικὴν γλῶσσαν καὶ τὰ μαθηματικά. Ἀκολουθήσας τῷ Θεοδοσίῳ ὁ Κωνσταντῖνος μετέβη ἐκ Χίου εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ Βουκουρέστιον, ὅθεν ἀπεστάλη εἰς Βιέννην πρὸς τελειοτέραν κατάρτισιν. Ὁ Κοκκινιάκης ἐπ' ὀλίγον ἀκροασθεὶς τοὺς ἐν τῇ αὐστριακῇ μητροπόλει διδάσκοντας σο-

φους ἠναγκάσθη ὕστερον, δι' ἔλλειψιν τῶν πρὸς ζωάρκειαν συντελούντων, νὰ δεχθῆ θέσιν ἐν ἐμπορικῷ γραφεῖῳ.

Ἐν πρώτοις ἠσχολήθη εἰς διαφόρους ἐκ τοῦ γερμανικοῦ καὶ γαλλικοῦ μεταφράσεις ἤτοι τριῶν ἠλικῶν δραμάτων τοῦ Κοτζεβοῦ (1801), τῆς ἱστορίας τοῦ ἐμπορίου τοῦ Ἰωσήφ Νοβάκκου (1807), ἐπιτομῆς τῆς γενικῆς ἱστορίας τοῦ γάλλου Δομαιρῶν (1812), καὶ τοῦ Ταρτούφου τοῦ Μολιέρου (1815).

Ἐν ἔτει 1816 ὁ Κοκκινάκης, προτραπείς ὑπὸ τοῦ συμπατριώτου τοῦ Ἀδαμαντίου τοῦ Κοραῆ, ἀνέλαβε μετὰ Θεοκλήτου τοῦ Φαρμακίδου τὴν ἔκδοσιν τῆς δικοπεισίης φιλολογικῆς ἐφημερίδος ὁ Ἀόγιος Ἑρμῆς, ἐξακολουθήσας φιλοτίμως καὶ μετὰ τὴν ἐκ Βιέννης ἀναχώρησιν τοῦ συνεργάτου του τὴν δημοσιεύσιν τῆς ἀξιολόγου ἐκείνης ἐφημερίδος μέχρι τῆς 1 Μαΐου 1821, ὅτε ὑπὸ τῆς Αὐστριακῆς κυβερνήσεως ἠναγκάσθη νὰ διακόψῃ τὴν ἔκδοσιν, ὑποχρεωθείς ἅμα καὶ νὰ δημοσιεύσῃ ἐν ἐκτάκτῳ παραρτήματι τὸ κατὰ τῆς ἐλληνικῆς ἐπαναστάσεως ἀφροιστικὸν τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ Ε΄.

Χαρακτηρισθεὶς ὡς συνένοχος τοῦ ἐθνικοῦ κινήματος ἐρρίφθη εἰς τὰς φυλακὰς μετ' ἄλλων ἐν Αὐστρίᾳ διατριβόντων Ἑλλήνων, καὶ μάλιστα ἐν ἔτει 1825 ἔλαβε τὴν ἀδειαν νὰ καταβῆ εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἐλθὼν κατὰ τὸν μῆνα Ἀπρίλιον εἰς Αἴγινα ἔλαβε τὴν ἐντολὴν ὑπὸ τῆς προσωρινῆς κυβερνήσεως ἵνα καταγίῃ εἰς μετάφρασιν διαφόρων διδακτικῶν βιβλίων. Μετεγλώττισεν ἐκ τοῦ γαλλικοῦ τὸ περὶ γραμματικῆς ἰχθυογραφίας σύγγραμμα τοῦ Φραγκῆρου πρὸς χρῆσιν τῶν ἀλληλοδιδασκτικῶν σχολείων, καὶ κατεγίνετο εἰς τὴν μετάφρασιν τῆς καθολικῆς ἱστορίας τοῦ Ῥοτιγέρου ἄλλ' ἐνῶ τὸ πρῶτον ἐτυποῦτο, καὶ ἡ μεταγλώττισις τοῦ δευτέρου προώδευεν, ὁ θάνατος ἀφῆρασε τὸν Κοκκινάκην ἐκ τῆς ζωῆς (16 Φεβρουαρίου 1831).

« Ἡ κοινὴ λύπη, λέγει ἡ τότε Ἐπίσημος ἐφημερίς, ἡ ὁποία κατὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐφαίνετο ζωγραφισμένη εἰς ὄλων σχεδὸν τῶν κατοίκων τῆς πόλεως Αἰγίνης τὰ πρόσωπα, εἶναι ἀπόδειξις τῆς ὁποίας παρὰ πᾶσιν ἀπελάμβανεν ἀγάπης καὶ ὑπολήψεως. Τὸ θνητὸν αὐτοῦ σῶμα ἐσυνώδευσαν εἰς τὸν τάφον ἅπας ὁ ἱερός τῆς πόλεως κληρός, αἱ τοπικαὶ ἀρχαί, οἱ διδάσκαλοι καὶ μαθηταί, καὶ πάντες οἱ προὔχοντες πολῖται, θρηνῶντες ὁμοφώνως ὅλοι τὴν ὁποίαν ἡ πατρίς ἔπαθε στέρησιν τοιοῦτου τιμίου ἀνδρὸς καὶ χρυσοῦ πολίτου. Τὸν τάφον αὐτοῦ μέλλει νὰ στολίσῃ μνημεῖον ἀνάλογον ἐχει

» ρόμενον παρὰ φίλου καὶ συμπολίτου εἰς τιμὴν τῶν ἀρετῶν τοῦ ἀπα-
» θανόντος (1) ».

Συγγράμματα.

Οἱ Κόρσαι, δράμα εἰς τέσσαρας πράξεις συντεθὲν ὑπὸ τοῦ περιφήμου κω-
μωδοποιοῦ Αὐγούστου τοῦ Κοτζεβού, καὶ μεταφρασθὲν εἰς χρῆσιν τῶν φιλο-
λόγων. Ἐν Βιέννῃ 1804.

— Μισανθρωπία καὶ Μετάνοια, δράμα Αὐγ. τοῦ Κοτζεβού, ἐκ τοῦ γερμανι-
κοῦ μεταφρασθὲν. Ἐν Βιέννῃ 1804.

— Πτωχία καὶ Ἄνδρῖα, κωμωδία Αὐγ. τοῦ Κοτζεβού, μεταφρασθεῖσα ὑπὸ
Κ. Κοκκινάκου ἐν Βιέννῃ 1804.

— Ὁ Ταρτοῦφος, κωμωδία εἰς 5 πράξεις, συντεθεῖσα γαλλιστὶ ὑπὸ Μολιέρου,
μεταφρασθεῖσα δὲ εἰς τὴν καθομιλουμένην ἡμῶν γλῶσσαν παρὰ Κ. Κοκκινά-
κου. Ἐν Βιέννῃ 1806, 1807, 1815, 1816, 1824.

— Ἱστορίας τοῦ ἐμπορίου ἐπιτομὴ, συγγραφεῖσα μὲν γερμανιστὶ ὑπὸ Ἰω-
σήφ Νοβάκκου, διὰ δὲ φιλοτίμου δαπάνης τῶν ὁμογενῶν ἐκδοθεῖσα καὶ μετα-
φρασθεῖσα ὑπὸ Κ. Κοκκινάκη. Ἐν Βιέννῃ 1809.

— Δομαιρῶν, ἐπιτομὴ ἱστορίας γενικῆς, μεταφρασθεῖσα ἐκ τοῦ γαλλικοῦ εἰς
τὴν Ἑλληνικὴν διάλεκτον, καὶ ἐπαυξηθεῖσα εἰς χρῆσιν τῶν σχολείων. Ἐν Βιέν-
νῃ 1812, τόμοι 3.

— Οἱ Στερλίτζοι, δράμα εἰς τρεῖς πράξεις, συντεθὲν ὑπὸ I. Βάβου, καὶ
μεταφρασθὲν ὑπὸ Κ. Κοκκινάκου. Ἐν Βιέννῃ 1818. (Τὸ δράμα τοῦτο μετέ-
φρασεν ὁ Κοκκινάκης χάριν τοῦ ἐν Ὁδησῶ συστηθέντος τότε ἔθνικοῦ θεάτρου).

— Φραγκῆρου διδασκαλία τῆς διαγραφικῆς ἢ γραμμικῆς ἰχνογραφίας. Ἐν
Αἰγίνῃ 1834.

— Ροτιγέρου, Καθολικὴ ἱστορία.

Πάμπολλαι διατριβαὶ εἰς τὸν Λόγιον Ἑρμῆν (1819—1824).

Ἀδαμάντιος Κοραΐς.

Ἐγεννήθη ἐν Σμύρνῃ τὴν 27 Ἀπριλίου 1748 ἐκ τοῦ Ἰωάννου Κο-
ραῆ Χίου, νηπιόθεν ἐγκαταλιπόντος τὴν πατρίον νῆσον καὶ χάριν ἐμ-
πορίας ἐκεῖ ἐγκατεστημένου, καὶ ὠμαῖδος θυγατρὸς Διαμαντῆ τοῦ
Ῥυσίου. Ἐξ ὀκτῶ ἀδελφῶν ἐπιζήσας ὁ Ἀδαμάντιος ἔλαβε τὸ ὄνομα
τοῦ πάππου του Διαμαντῆ, ὅπερ ὕστερον ἐξέλλήθισεν. Ὁ πατὴρ του
κατέταξεν αὐτὸν μεταξὺ τῶν μαθητῶν τῆς ἐν Σμύρνῃ σχολῆς καὶ
παιδευθέντα τὰ ἐγκύκλια, πρὸς τούτοις δὲ καὶ τὴν λατινικὴν καὶ
ἐβραϊκὴν γλῶσσαν, ἀπέστειλεν εἰς Ἀμστερδάμον τῆς Ὀλλανδίας
λόγῳ ἐμπορίου (1772). Ἐπὶ ἑξ ἔτη διατρίψας ἐν τῇ πόλει ταύτῃ
ἐνεκλήθη ὑπὸ τοῦ πατρὸς του εἰς Σμύρνην, καὶ μετὰ πολλὰς δυσκα-

(1) Γεωγικὴ Ἐφημερίς, 1831, ἀριθ. 17—18.

λίας και αντίλογίας έλαβε την άδειαν ίνα επανέλθῃ εἰς τὴν Εὐρώπην ὅπως σπουδάσῃ τὴν ἰατρικὴν. Τὴν 9 Ὀκτωβρίου 1782 ἦλθεν εἰς Μομπελλιέ τῆς Γαλλίας καὶ ἐπὶ ἑξ ἔτη σπουδάσας ἐνζήλωσ ἀνηγορεύθη διδάκτωρ τῆς ἰατρικῆς. Μέχρι τοῦ 1783 συνετήρουν αὐτὸν οἱ γονεῖς του, μετὰ δὲ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς του ὁ ἐν τῷ ναύκω τοῦ ἐν Σμύρνῃ ὀλλανδικοῦ προξενείου ἱερατεύων Βερνάρδος Κέουν τῷ ἐχορήγει ἐκ τῶν περισσευμάτων αὐτοῦ μικράν τινα βοήθειαν. Ὁ Ἀδαμάντιος εἰδήμων τῆς γαλλικῆς, γερμανικῆς καὶ ἀγγλικῆς γλώσσης, μετέφραζεν ἀπὸ τῶν δύο τελευταίων εἰς τὴν πρώτην ἰατρικά τινα πονήματα, ἅτινα πωλῶν εἰς ἐκδότας ἐπορίζετο τ' ἀναγκαιούντα.

Μετὰ τὴν διδακτορικὴν ἀναγόρευσιν ἀποδημήσας ἐκ Μομπελλιέ ἔτρεξεν εἰς εὗρεσιν εὐρυτέρου κέντρου διανοητικοῦ, καὶ ἔφθασεν εἰς Παρίσιους τὴν 24 Μαΐου 1788. Αὐτόπτης καὶ αὐτήκοος γενόμενος τῆς ἐπελθούσης Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως, ἐξιστόρει ἀφελῶς τὰ συμβεβηκότα διὰ τῶν ἐπιστολῶν του πρὸς τὸν Πρωτοφάλτην Σμύρνης, εὐλογῶν τὰ μεγαλουργήματα καὶ καταρῶμενος τὰς παραφορὰς τῆς ἐλευθερίας.

Διαθερμανθεὶς ἐκ τῶν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν του συμβαινόντων κατὰ τὴν τρικυμιώδη ἐκείνην ἐποχὴν, μαγευθεὶς ὑπὸ τῆς μαρμαρυγῆς τῆς ἀπατηλῆς ἐκείνης ἐλευθερίας, ἀπεφάσισε πλέον ν' ἀποκατασταθῇ ἐν Γαλλίᾳ. Ἡ ἰδέα τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς πατρίδος ἐπλήρου τὸ πνεῦμά του, μὴ δυνάμενος ὅμως νὰ συντελέσῃ ὑλικῶς ὑπὲρ τοῦ διακαοῦς ὀνείρου του ἀπεφάσισε νὰ ἐργασθῇ πρὸς πνευματικὴν ἐπανάστασιν τῶν κεχαλαρωμένων πνευμάτων καὶ ἀναζωπυρήσῃ τὸ πολλακίς μὲν ἐξεγερθὲν καὶ οἰκτρῶς προδοθὲν αἶσθημα τῆς ἐλευθερίας, ἡρεμοῦν δὲ τότε ὑπὸ τὴν τέφραν τῶν παρελθουσῶν καταστροφῶν καὶ ἀναμένον πνοὴν ἰσχυράν πρὸς ἀνάφλεξιν. Ἵνα φθάσῃ εἰς τὸν εὐγενῆ τοῦτον σκοπὸν εἰς τρία ἀπέβλεψεν ὁ θερμὸς πατριώτης· νὰ καταδείξῃ δηλονότι εἰς τοὺς Ἕλληνας τὴν πολιτικὴν αὐτῶν κατάστασιν γνωστοποιῶν ταύτην καὶ εἰς τ' ἀγνοοῦντα τῆς Εὐρώπης ἔθνη· νὰ μὴ παύσῃ παριστῶν εἰς τοὺς ἀπογόνους τὴν δόξην τῶν πατέρων των, καὶ ἐπὶ τέλος νὰ καταρτίσῃ γλώσσαν ἑλληνικὴν, ἀποβάλλουσαν πᾶν τὸ ξενικὸν καὶ ἀπὸ τῆς ἀρχαίας παραλαμβάνουσαν τὰς ἐλλειπούσας λέξεις.

Ἐὰν ὁ Ῥήγας καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ συνεργαζόμενοι διὰ τὴν ἐθνεγερσίαν παρεδόθησαν ἀτίμως ὑπὸ κυβερνήσεως ἀπανθρώπου εἰς χεῖρας τῶν Τούρκων, ἡ Ὑψηλὴ Πύλη πρὸς κατεύνασιν τῶν ἐξεγερθέντων πνευμάτων ἐξέδωκεν ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἐναρέτου καὶ πολυμαθοῦς πατριάρ-

χου Ἱεροσολύμων Ἀνθίμου φυλλάδιον προτρέπον τοὺς Ἕλληνας ἵνα ἐμμένωσιν ὑπὸ τὴν τυραννίαν τοῦ σουλτάνου. Ὁ Κοραῆς ἅμα λαβῶν γινῶσιν τῆς πατρικῆς Διδασκαλίας, ἔγραψε τὴν Ἀδελφικὴν διδασκαλίαν, τυπωθεῖσαν ἐν Παρισίοις τῷ 1798, ἐν ἣ ἀναιρῶν τὰ ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἀνθίμου συμβουλευόμενα, διδάσκει τοὺς Ἕλληνας τί ἐστὶ ἐλευθερία. Στιγματίζων δὲ τὴν διαγωγὴν τῆς Αὐστριακῆς κυβερνήσεως διὰ τὴν παράδοσιν τοῦ Φεραίου, ἀνακράζει ἐν προλεγομένοις:

« Πρὸ ὀλίγου ἔτι τῆς Γερμανίας ὁ αὐτοκράτωρ, ἀγκαλὰ βασιανίζομενος ἀπὸ ὀδυνηρὰν καὶ θανάσιμον νόσον, ἣ ὁποία κὰν ἔπρεπε νὰ τὸν διδάξῃ τὴν φιλανθρωπίαν καὶ τὴν συμπάθειαν, παρέδωκεν ἀσπλάγχως εἰς τὸν τύραννον τῆς Ἑλλάδος ὀκτὼ Γραικοὺς, οἱ ὅποιοι ἐν Βιέννῃ τῆς Ἀουστρίας ἐζήτουν ἡσύχως τὰ ἀρμόδια μέσα τοῦ νὰ φωτίσωσι, καὶ ἀπὸ τὸν ζυγὸν τῆς δουλείας νὰ ἐλευθερώσωσι τοὺς ἰδίους ὁμογενεῖς. Παρίστανται ἴσως ταύτην τὴν ὄραν ἔμπροσθεν τοῦ τυράννου οἱ γενναῖοι οὗτοι τῆς ἐλευθερίας μάρτυρες· ἴσως ταύτην τὴν ὄραν καταβαίνει εἰς τὰς ἱερὰς κεφαλὰς των ἡ μάχαιρα τοῦ δημίου, ἐκχέεται τὸ γενναῖον ἑλληνικὸν αἷμα ἀπὸ τὰς φλέβας των, καὶ ἔπταται ἡ μακαρία ψυχὴ των διὰ νὰ ὑπάγῃ νὰ συγκατοικήσῃ μὲ ὄλων τῶν ὑπὲρ ἐλευθερίας ἀπαθάνοντων τὰς αἰοδίμους ψυχάς.

« Ἀλλὰ τοῦ ἀθώου αἵματος ἡ ἔκχυσις αὕτη ἀντὶ τοῦ νὰ καταπλήξῃ τοὺς Γραικοὺς θέλει μᾶλλον τοὺς παροξύνει εἰς ἐκδίκησιν. Ἡ Ἑλλάς ὅλη μὲ τὰ δάκρυα εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς παρακαλεῖ τοὺς ἐν Τεργεστήῳ πραγματευομένους Γραικοὺς νὰ ἀφήσωσιν εἰς ἐρήμωσιν τὴν πύλιν τοῦ ἀχαρίστου καὶ μισέλληνος Αὐτοκράτορος, καὶ νὰ μετοικισθῶσιν εἰς τὰς γεωστὶ ἐλευθερωθεῖσας αὐτῆς νήσους, ὅπου χωρὶς κανένα φόβον προδοσίας εὐτυχεῖς καὶ ἐλεύθεροι δύνανται νὰ ζήσωσιν.

« Δέξαι λοιπὸν εὐμενῶς, ὦ φίλη μου πατρὶς, δέξασθε, φίλοι μου ὁμογενεῖς, φίλοι Γραικοί, ἀπόγονοι τῶν παλαιῶν ἐκείνων Ἠρώων, τὴν παροῦσαν ἀδελφικὴν διδασκαλίαν. Μῆτε πῦρ, μῆτε σίδηρος ψυχράνῃ ποτὲ εἰς τὰς ὑμετέρας καρδίας τὴν διάπυρον τῆς ἐλευθερίας ἀγάπην, τὸ ἄσπαστον κατὰ τῆς τυραννίας μῖσος. Ἐχετε πάντοτε ἔμπροσθεν τῶν ὀφθαλμῶν τὰ πάνδεινα κακὰ, ὅσα καθ' ἐκάστην ὑπαφέρετε ἀπὸ τὸ ἄγριον ἔθνος τῶν Τούρκων, καὶ ἐνθυμεῖσθε ὅσα ἔλεγον οἱ ἡμέτεροι πρόγονοι παροξύνοντες ἀλλήλους κατὰ τῶν Περσῶν·

ὦ παῖδες Ἑλλήνων ἴτε,
Ἐλευθεροῦτε πατρίδα, ἐλευθεροῦτε δὲ

Παῖδας, γυναῖκας, νεῶν τε πατρῶων ἕδη.

Θήκας τε προγόνων· νῦν ὑπὲρ ἀπάντων ὁ ἀγών.

Ὅταν δὲ οἱ Γάλλοι ἐξεστράτευσαν εἰς Αἴγυπτον ὁ Κοραῆς ἐξέδοτο τῷ 1803 ἐν Παρισίοις φυλλάδιον πλήρες ἐνθουσιασμοῦ καὶ ἐπαναστατικῆς φλογὸς ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν *Σάλπισμα Πολεμιστήριον*. Ἐν προμετωπίῳ ὠρχία χαλκογραφία ἐξεικονίζει τὴν Ἑλλάδα, « ἡ ὁποία μὲ »
 « μαῦρα καὶ ἐξεσχισμένα φορέματα, εἰς ὅλα τὰ μέλη τοῦ σώματος »
 « πληγωμένη ἀπὸ τοὺς βαρβάρους τυράννους, μὲ λυτοὺς τῆς κεφαλῆς »
 « τοὺς πλοκαμοὺς, ἀνυπόδατος καὶ σχεδὸν γυμνή, ὀδυρομένη καὶ »
 « κλαίουσα τὴν ἀθλίαν κατάστασιν εἰς τὴν ὁποίαν τὴν ἔρριψεν ἡ θη- »
 « ριότης τῶν Τούρκων, τρέχει πρὸς ἡμᾶς τὰ τέκνα τῆς, μᾶς δείχνει »
 « τὰ κατεσχισμένα τῆς φορέματα, μίαν πρὸς μίαν ἀνακαλύπτει τὰς »
 « πληγὰς τῆς, μᾶς βράζει μὲ τὰ αἵματά τῆς, μᾶς βρέχει μὲ τὰ δά- »
 « κρυά τῆς, ἐναγκαλιζεται καὶ ἀσπάζεται ἐκαστον ἀπὸ ἡμᾶς κατ' »
 « ἰδίαν, καὶ ζητεῖ ἀπὸ ὅλους κοινῶς ἐκδίκησιν ».

Ὁ Κοραῆς ἀφοῦ πρῶτον διὰ στόματος τῆς Ἑλλάδος ἐξαρκίζει τοὺς Ἕλληνας εἰς τὸν κατὰ Τούρκων πόλεμον τελευτᾶ τὸ σάλπισμά του ὡς ἐξῆς.

« Πολεμήσατε λοιπὸν, ὦ μεγαλόψυχα καὶ γενναῖα τέκνα τῶν πα- »
 « λαιῶν Ἑλλήνων, ὅλοι ὁμοῦ ἐνωμένοι τοὺς βαρβάρους τῆς Ἑλλάδος »
 « τυράννους.

« Πολεμήσατε, φίλοι καὶ ἀδελφοί, τοὺς ἀπανθρώπους καὶ σκληροὺς »
 « Τούρκους· ὄχι ὁμῶς ὡς Τούρκοι, ὄχι ὡς φονεῖς, ἀλλ' ὡς γενναῖοι τῆς »
 « ἐλευθερίας στρατιῶται, ὡς ὑπερασπισταὶ τῆς ἱερᾶς ἡμῶν θρησκείας »
 « καὶ τῆς πατριδος. Χύσατε χωρὶς ἔλεον τὸ αἷμα τῶν ἐχθρῶν, ὅσους »
 « εὔρετε ἐξωπλισμένους κατὰ τῆς ἐλευθερίας, καὶ ἐτοίμους νὰ σᾶς »
 « στερήσωσι τὴν ζωὴν. Ἄς ἀποθάνῃ ὅστις τυραννικῶς σφίγγει τῶν »
 « Γραικῶν τὰς ἀλύσεις, καὶ τοὺς ἐμποδίζει νὰ ρήξωσι τὰ δεσμά των. »
 « Ἄλλὰ σπλαγγνίσθητε τὸν ἥσυχον Τούρκον, ὅστις ζητεῖ τὴν σωτη- »
 « ρίαν του μὲ τὴν φυγὴν, ἢ εὐαρεστεῖται νὰ μένῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα, »
 « ὑποτασσόμενος εἰς νόμους δικαίους, καὶ γευόμενος καὶ αὐτὸς τοὺς »
 « καρποὺς τῆς ἐλευθερίας καθὼς καὶ αὐτοὶ τῆς Αἰγύπτου οἱ Τούρκοι. »
 « Ἄς ᾔηται ἡ ἐκδίκησις ἡμῶν φοβερά, ἀλλ' ἄς γένη μὲ δικαιοσύνην. »
 « Ἄς δεῖξωμεν εἰς τὸ ἄγριον τῶν Μουσουλμάνων γένος, ὅτι μόνη τῆς »
 « ἐλευθερίας ἡ ἐπιθυμία, καὶ ὄχι ἡ δίψα τοῦ φόνου καὶ τῆς ἀρπαγῆς »
 « μᾶς ἐξώπλισε τὰς χεῖρας. Ἄς μάθωσιν οἱ ἀπάνθρωποι Τούρκοι

» ἀπὸ τὴν ἡμετέραν φιλάνθρωπίαν, ὅτι διὰ νὰ παύσωμεν τὰς καθη-
 » μερινὰς ἀδικίας, τὴν καθημερινὴν ἔχχυσιν τοῦ ἑλληνικοῦ αἵματος,
 » ἀναγκάζομεθα πρὸς καιρὸν νὰ χύσωμεν ὀλίγον τουρκικὸν αἷμα ».

Τὴν 6 Ἰανουαρίου 1803 ἀνέγνωσεν εἰς τὴν ἐν Παρισίοις Ἀκαδη-
 μίαν τῶν Ἀνθρωποτηρητῶν (Conservateurs de l'homme) γαλλιστί
 ὑπόμνημα περὶ τῆς καταστάσεως τῆς Ἑλλάδος, ἐν ᾧ κατεδείκνυσεν
 εἰς τοὺς Εὐρωπαίους, ὅτι οἱ Ἕλληνες καὶ ἠθικῶς καὶ ὕλικῶς μεγάλως
 προοδεύσαντες ἀπετέλουν τὸ ζωτικὸν στοιχεῖον ἀκμαζούσης ἐθνικῆ-
 τητος· ἐκ τοῦ ἐπιλόγου μεταφράζοντες παρατιθέμεθα τὴν ἐξῆς περι-
 κοπὴν.

« Ἐλαβον, ὦ πατρίς μου, ἀνὰ χεῖρας τὸν κάλαμον μὲ τὴν μονο-
 » μερῆ πρόθεσιν τοῦ ν' ἀναγγεῖλω πρῶτος τὴν ἀρξαμένην ἀναγέννησίν
 » σου εἰς ὅλην τὴν Εὐρώπην, καὶ ἰδίως εἰς τὸ φιλόξενον καὶ φιλάν-
 » θρωπον τοῦτο ἔθνος, εἰς τοὺς κόλπους τοῦ ὁποίου εὔρον νέαν πα-
 » τριδα, ἀφ' ὅτου εἶχον τὸ δυστύχημα ν' ἀποχωρισθῶ σοῦ. Σοὶ πλη-
 » ρόνω ὄφειλῆν, φρονιζῶν ταῦτοχρόνως καὶ περὶ τῆς μελλούσης σου
 » δόξης. Ἐάν ποτε μεγάλθυμον ἔθνος θελήσῃ νὰ τεινῇ πρὸς σέ χεῖρα
 » ἀρρώγῶν καὶ βοήθησῃ τὰς προσπάθειάς σου, ἃς μάθη τὸ ἔθνος αὐτὸ ὅτι
 » θέλει ἀποκτήσει ὄλους τοὺς τίτλους ἐπὶ τῆς εὐγνωμοσύνης σου ἔχον
 » μάλιστα πρὸ ὀφθαλμῶν, ὅτι δὲν θὰ διαλύσῃ πρῶτον τὰ σκότῃ τῆς
 » σημερινῆς Ἑλλάδος. Σὺ αὐτῇ, ὦ πατρίς μου, ἄνευ ξένης βοήθειας
 » ἤνοιξας τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὰ φῶτα, πανταχόσε ζητοῦσα αὐτὰ
 » καὶ εἰσάγουσα· διὰ δὲ τῆς διαγωγῆς σου ταύτης καταδεικνύεις εἰς
 » τὸν κόσμον, ὅτι ἂν δυστυχεῖς περιστάσεις γυμνώσωσι τὸ γονιμώ-
 » τερον ἔδαφος, δὲν ἀφαιροῦσιν ὅμως καὶ τὴν φυσικὴν αὐτοῦ γονιμώ-
 » τητα· ὀλίγη βροχὴ καὶ ὀλίγη σπορὰ ἀρκοῦσιν ὅπως ἐκ νέου βλαστή-
 » σωσιν οἱ ὑποκρυπτόμενοι θησαυροί ».

Ἐπειδὴ δὲ πρὸ πάντων εἰς τὰς ὑπ' αὐτοῦ γενομένας ἐκδόσεις τῶν
 κλασικῶν Ἑλλήνων διαφαίνεται ἡ πολυμαθία, κριτικὴ περὶνοια, καὶ
 ὁ πρὸς τὴν πατρίδα ἀγνὸς ἔρωσ τοῦ ἀνδρός, θέλομεν ἤδη καταριθμη-
 σει αὐτάς.

Κατὰ πρῶτον ἐξέδωκε τοὺς Χαρακτῆρας τοῦ Θεοφράστου μετὰ γαλ-
 λικῆς μεταφράσεως ἐν Παρισίοις 1799. Τὴν ἐκδοσὶν καταπλουτίσας
 μετὰ κριτικῶν σημειώσεων προσεφώνησεν εἰς τοὺς τότε ἐλευθέρους
 κατοίκους τῶν ἑπτὰ νήσων τοῦ Ἰονίου. Δεύτερον ἐξέδοτο ἑλληνο-
 γαλλιστί τὸ περὶ Ἀέρων καὶ Ἰθάτων τοῦ Ἰπποκράτους (1800) μετὰ

προλεγόμενων και άλλων διαφωτίσεων. Ἡ ἔκδοσις αὕτη ἐπὶ τοσοῦτον ἐτιμήθη, ὥστε ἡ Γαλλικὴ Ἀκαδημία τὴν ἐβράβευσε διὰ πέντε χιλιάδων φράγκων. Ὁ δόκτωρ Hoegmuller μετέφρασε γερμανιστὶ τὴν μετάφρασιν καὶ τὰς σημειώσεις τοῦ Κοραΐ, καὶ ἐτύπωσε ἐν Βιέννῃ 1804 εἰς χωριστὸν τόμον· ὁ δὲ καθηγητὴς Φραγκίσκος Banafon ἐδημοσίευσεν ἐν Μαδρίτῃ (1808) ἰσπανικὴν μετάφρασιν τῶν προλεγόμενων καὶ τοῦ κειμένου. Τῷ 1816 ὁ Κοραΐς ἀνετύπωσε τὸ σύγγραμμα ἄνευ τῶν σημειώσεων, τὰς ὁποίας προετίθετο ν' ἀνασκευάσῃ ἐξ ὀλοκλήρου. Τὰ προλεγόμενα τῆς ἐκδόσεως ταύτης ἀπευθύνονται πρὸς τοὺς τὴν ἰατρικὴν σπουδάζοντας νέους Ἑλλήνας (1).

Ὁ Κοραΐς ἐν ἄρῃ τὰς περὶ Ἑλλάδος προλήψεις τῶν Εὐρωπαίων, ἐδημοσίευσεν τῷ 1803 γαλλιστὶ ὑπόμνημα περὶ τοῦ παρ' Ἑλλήσι πολιτισμοῦ. Ὁ πολυμαθὴς Ἑλληὴν διεθρულεῖτο ἤδη ἐν Εὐρώπῃ, καὶ ὁ Ναπολέων ἐπιθυμήσας νέαν γαλλικὴν μετάφρασιν τοῦ Στράβωνος ἀπέθηκεν εἰς τὸν ὑπουργὸν Chaptal τὴν εὑρεσιν τῶν καταλλήλων μεταφραστῶν· ὁ ὑπουργὸς ἐπρότεινε τὸν La Porte du Theil καὶ τὸν Κοραΐν, καὶ διὰ τὰς γεωγραφικὰς σημειώσεις τὸν Γοσσελίον. Δι' ἕκαστον τῶν συνεργατῶν ὠρίσθη ἐτήσιος μισθὸς 3,000 φράγκων. Τῷ 1805 οἱ μεταφρασταὶ παρουσίασαν τὸν πρῶτον τόμον εἰς τὸν Ναπολέοντα, καὶ πρὶν ἢ τελειώσωσι τὸν δεῦτερον ὠρίσθη αὐτοῖς ἰσόβιος σύνταξις ἐκ 2,000 φρ. Ἐν τῇ σπουδαίᾳ ταύτῃ μεταφράσει τοῦ Στράβωνος, τὰ βιβλία γ', δ', ζ', ἡ, ιά, ιγ', ιδ', καὶ ιε', ὡς καὶ αἱ σημειώσεις εἰσὶν ἔργον τοῦ Κοραΐ. Τῷ 1802 ἐπεμελήθη πολυτελεῖ ἔκδοσιν τῶν Ποιμενικῶν τοῦ Λόγγου παρὰ Φερμίνῳ Διδότῳ. Κατὰ τὴν αὐτὴν δ' ἐποχὴν συνειργάσθη εἰς τὰς ἐκδόσεις τοῦ Θουκυδίδου τοῦ Levesque (1795), τοῦ Ἡροδότου τοῦ Larcher, καὶ τοῦ Ἀθηναίου τοῦ Schweighaeuser (1801—1807) ἔγραψε διάφορα ἄρθρα εἰς τὸ Ὄξωνιον Μουσεῖον (Museum Oxoniense), καὶ τὴν Γραφικὴν Ἐγκυκλοπαιδεῖαν (Magazin encyclopedique).

Τῷ 1804 ἐξέδωκε τὰ Αἰθιοπικὰ τοῦ Ἠλιοδώρου, ἔκδοσιν ὄντως κλασικὴν, καὶ ὑπὸ πολλῶν ἐπαινεθεῖσαν.

(1) Ὁ Κοραΐς προτιθέμενος νὰ ἐκδώσῃ τὰ Ἄπαντα τοῦ Ἱπποκράτους εἶχε σχεδὸν περάσει τὸ ἔργον, ὅπερ ἕτεραί παρεμπροσθεῖ ἀσχολίαι ἠνάγκασαν αὐτὸν ν' ἀναβῆλθῃ ἐπ' ἀόριστον. Τῷ 1831 ὁ ἐν Καϊνεξέβερῃ καθηγητὴς καὶ διάσημος ἑλληνοστῆς Dietz ἐπανειλημμένως ἐζήτησε τὰς σημειώσεις τοῦ Κοραΐ, ἵνα ποιήσῃ χρῆσιν ἐν τῇ παρασκευαζομένῃ ἐκδόσει τοῦ Ἱπποκράτους, πλὴν ἀπέτυχεν.

Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος οἱ Ζωσιμάδαι προέτειναν αὐτῷ τὴν δαπάνην αὐτῶν ἐκδόσεων τῶν κλασικῶν Ἑλλήνων εἰς τὴν γενναιοδωρίαν τῶν ἀειμνήστων τούτων Ἑπειρωτῶν ὀφείλεται κατὰ μέγα μέρος ἡ φήμη τοῦ φιλοπόνου καὶ σοφοῦ ἑλληνιστοῦ. Τῷ 1805 ἐξέδοτο, ὡς πρῶτορον τῆς ἑλληνικῆς βιβλιοθήκης, τὴν Ποικίλην Ἱστορίαν τοῦ Αἰλιανοῦ, καὶ Ἡρακλείδου καὶ Δαμασκηνῶ τὰ σωζόμενα, προσθεῖς καὶ στοχασμοὺς περὶ τῆς ἑλληνικῆς παιδείας καὶ γλώσσης· τῷ 1807 τὸν Ἰσοκράτην εἰς δύο τόμους, ὕστερον δὲ τοὺς Παραλλήλους Βίους τοῦ Πλουτάρχου (1812—14), τὰς τέσσαρας πρώτας Ῥαψωδίας τῆς Ἰλιάδος (1811—20), Ἱεροκλέους Ἀστεῖα (1812), καὶ τὴν Γεωγραφίαν τοῦ Στράβωνος⁽¹⁾.

Τῷ 1820 μεταφράσας ἐξέδωκε μετὰ προλεγομένων καὶ σημειώσεων τὴν Συμβουλίην τῶν τριῶν ἐπισκόπων, τῷ δὲ 1821 τὰ Πολιτικά τοῦ Ἀριστοτέλους.

Ὁ κύκλος τῶν ἐγγράφων σχέσεων του ἠυρύνετο, καθόσον προέβαινον ἡ ἡλικία του. Τὰς ἀργὰς φιλολογικῆς ἐργασίας ὥρας ἐδαπάνη ἀλληλογραφῶν μετὰ πολλῶν τῆς Εὐρώπης φιλόλογων· ἀλλ' ἔγραφε καὶ πρὸς ὁμογενεῖς, πρὸς πόλεις, κυβερνήσεις, καὶ ὀλοκλήρους τάξεις πολιτῶν, λυπούμενος διότι αἱ ἀσχολίαι του ἀνακυκλῶμεναι καθ' ἡμέραν ὡς κύματα θαλάσσης καὶ φοβερίζουσαι τὰ τὸν πνιξέωσι, δὲν τῷ ἐσυγχώρουν ν' ἀποκριθῆ εἰς ὅλους. Τὸ πάρεργον τοῦτο τῶν ἐνασχολήσεων του διεσώθη τὸ πλεῖστον· καὶ αἱ ἐπιστολαὶ του, πολλαὶ καὶ ποικίλαι, ἀποκαλύπτουσαι ἀττημελήτως καὶ εὐτραπέλως τὰς φιλολογικὰς καὶ πολιτικὰς τοῦ ἀνδρὸς γνώμας, ἢ διοχετεύουσαι εἰς φιλικὰς καρδίας ὅλην ἀνυπόκριτον καὶ καθαρὰν τὴν καρδίαν του, εἶνε πολύτιμον κεμηλίον πρὸς κατανόησιν καὶ ἐκτίμησιν τοῦ χαρακτῆρός του. Ἐντὸς τῶν ἐπιστολῶν τούτων ἀναλάμπει ὁ πατριωτισμὸς του, πολλακίς ζηλοτύπου ἔρωτος μορφήν προσλαμβάνων. Πολλαχοῦ ὁμολογεῖ ὅτι ὁ φόβος του, μήπως πολιτισθῶσιν οἱ Τοῦρκοι πρὶν ἢ ἀναθάλη ὁ ἐξευγενισμὸς τῆς Ἑλλάδος, δὲν τὸν ἄφινε νὰ κοιμηθῆ ἤσυχον· ὅτι ὁ ἀνταγωνισμὸς τῶν δύο τούτων φυλῶν καὶ ἡ ὑπόνοια τῆς ὑπερτερήσεως τῶν Ὀθωμανῶν ἀνηλεῶς τὸν ἐβασάνιζεν.

Ἡ ἐκρηξίς τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως διήγειρεν εἰς τὴν καρδίαν του θορυβώδη αἰσθήματα. Τὸ ἐπιχειρήμα ἦτο τόσο μέγα καὶ ἄνισον, ὥστε ὁ Κοραῆς, δραστηρίως προετοιμάσας καὶ ὠθήσας τὸ ἔθνος εἰς

(1) Τὰ προλεγόμενα τοῦ πρώτου τόμου τοῦ Στράβωνος μεταφράσθησαν τῷ 1827 ἐν Μιλάνῳ Ἰταλιστῶ ὑπὸ Μουστοξύδου μετὰ σημειώσεων.

αὐτό, ἐξεπλάγη, καὶ τὴν συνείδητιν διαταράσσειτο, μήπως συνήργησε διὰ τῶν συγγραφῶν καὶ τῶν διδασκῶν του εἰς τὴν ἐξαδραπόδισιν τοῦ ἔθνους.

Μὴ δυνάμενος ἵνα κατέλθῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα διὰ τὰς σωματικὰς του ἀσθενείας καὶ νομίζων, ὅτι μακρόθεν ἐγίνετο χρησιμώτερος, ὑπὲρ αὐτῆς ἀνευδότης ἠγωνίζετο παλαιῶν κατὰ τοῦ θανάτου ἀπειλοῦντος τὸ σῶμά του, ἔχων τεταμένας ὄλας του τὰς δυνάμεις, γράφων, προτρέπων, ἐλέγχων καὶ ἐπιφωνῶν μὲ φωνὴν ἀκουομένην μεταξὺ τῆς κλαγγῆς τῶν ὄπλων καὶ τῶν οἰμωγῶν ὀλλύντων καὶ ὀλλυμένων θαρσεῖτε!

Τῷ 1822 ἐξέδοτο τὰ Ἠθικά τοῦ Ἀριστοτέλους, τῷ δὲ 1825 τὸν δέκατον πέμπτον τόμον τῆς ἐλληνικῆς βιβλιοθήκης περιέχοντα τ' Ἀπομνημονεύματα τοῦ Εὐνοφῶντος καὶ τὸν Γοργίαν τοῦ Πλάτωνος, καὶ τὸ ἐπόμενον ἔτος τὸν λόγον Λυκούργου κατὰ Δεωκράτους μετὰ γαλικῆς μεταφράσεως τοῦ Thurot.

Ἐκτὸς τούτων ὁ ἀκάματος Κοραῆς ἐξέδοτο *Πάρεργα ἐλληνικῆς Βιβλιοθήκης* εἰς τόμους ἑννέα, ἐξ ὧν ὁ πρῶτος περιέχει τὰ Πολυαίου *Στρατηγήματα* (1809), ὁ δεῦτερος τοὺς *Μύθους τοῦ Αἰσώπου* (1810), ὁ τρίτος *Γαλιηοῦ καὶ Ξενοκράτους περὶ τῆς ἀπὸ τῶν ἐνύδρων τροφῆς* (1814), ὁ Δ' *Μάρκου Ἀρτωνίου τὰ εἰς ἑαυτὸν* (1816), ὁ Ε' *Ὀνησιάνδρου Στρατηγικῶν* (1822), ὁ ἕκτος *Πλουτάρχου Πολιτικά* (1824), ὁ Ζ' *Ἐπικτήτου Ἐγχειρίδιον καὶ Κέθης πίνακα* (1826), καὶ οἱ ὑπολειπόμενοι Η' καὶ Θ' *Ἀρρίανου διατριβὰς Ἐπικτήτου* (1827).

Τῷ 1828 ἤρξατο τὴν ἐκδοσιν τῶν *Ἀτάκτων*, ἐν οἷς ἀπεθσαύρισε πολῦτιμον ὕλην· ὁ πρῶτος τόμος περιέχει δύο τέως ἀνέκδοτα ποιήματα τοῦ Πτωχοπροδρόμου, ὁ Β' *Λεξικολογίαν* (1829), ὁ τρίτος *Χιακὴν ἀρχαιολογίαν*, καὶ δοκίμια ἀπλοελληνικῆς μεταφράσεως τῆς *Καινῆς Διαθήκης* (1830), ὁ Δ' *Λεξιλόγιον* (1832), καὶ ὁ πέμπτος δημοσιευθεὶς μετὰ τὸν θάνατόν του ὑπὸ Φουρναράκη (1835), εἰς δύο μέρη περιέχει ὁμοίως *Λεξικογραφικὴν ὕλην*, καὶ πλήρεις πίνακας τῶν προεκδοθέντων τόμων.

Τὸ τελευταῖον ἔργον τοῦ Κοραῆ εἶνε ὁ *Ἱερατικὸς Συνέκδημος τυπωθεὶς τῷ 1831 ἐν Παρισίοις* καὶ περιέχων τρεῖς ἐπιστολάς τοῦ ἀποστόλου Παύλου μεθ' ἀπλοελληνικῆς μεταφράσεως κλπ.

Ἐν μέσῳ δὲ τῶν ἐθνωφελῶν καὶ ἀδιαλείπτων ἐργασιῶν του ὁ θάνατος ἐπελθὼν ἀφῆραπασεν ἐκ τοῦ βίου τὸν χαλκέντερον ἐκείνον γέ-

ροντα, τοῦ ὁποίου τὴν στέρησιν μετὰ τῆς Ἑλλάδος ἐθρήνησε καὶ ἑσοφός. τῆς Εὐρώπης κόσμος.

Ἀποθανὼν ἐν Παρισίοις τῇ 10 Ἀπριλίου 1833 ἐκηδεύθη πομπῶς, ἐπὶ δὲ τοῦ ἀνεγερθέντος ἐν τῷ πολυανδρίῳ τοῦ Mont Parnasse μνημείου του ἐχαράχθη ὀλιγόστιχος ἐπιγραφή (1).

Συγγράμματα.

—La médecine clinique. Montpellier 1787 (μετάφρασις ἐκ τοῦ γερμανικοῦ τοῦ Selle).

—Introduction à l'étude de la nature et de la médecine. Montp. an III (1795) (μετάφρασις ἐκ τοῦ γερμανικοῦ τοῦ αὐτοῦ Selle).

—Catechisme orthodoxe Russe. Montp. (μετάφρασις ἐκ τοῦ γερμανικοῦ τῆς κατηχίσεως Πλάτωνος μητρ. Μόσχας).

—Vade-mecum du medecin. Montpellier (ἐκ τοῦ ἀγγλικοῦ).

—Esquisse d'une histoire de la médecine et de la chirurgie. Paris 1767 (μετάφρασις ἐκ τοῦ ἀγγλικοῦ τοῦ Black).

Pyretologiae synopsis. Montpellier 1786. (Ἡ ἱατρικὴ αὕτη αἰνέσιμος διατριβή του ἐκ σελίδων 76 κειμένου, λατινιστὶ γεγραμμένη προσφωνεῖται εἰς τὸν φίλον του Βερνάρδον Keun).

—Ἀδελφικὴ διδασκαλία. Ἐν Ῥώμῃ (Παρισίοις) 1798.

—Les caractères de Theopraste, d'après un manuscrit du Vatican contenant des additions qui n'ont pas encore paru en France, traduction nouvelle, avec le texte Grec, des notes critiques et un discours préliminaire sur la vie et les écrits de Theophraste, par Coray, docteur en médecine, de la faculté de Montpellier. Paris 1799.

—Traité d'Hippocrate, des airs, des eaux et des lieux, traduction nouvelle avec le texte grec collationé sur deux manuscrits, notes critiques, historiques et medicales, un discours préliminaire, un tableau comparatif des vents anciens et modernes, une carte géographique, et des index nécessaires, par Coray. Paris 1800.

—Ἱπποκράτους τὸ περὶ ἀέρων, ὑδάτων, τόπων, δεύτερον ἐκδοθὲν μετὰ τῆς Γαλλικῆς μεταφράσεως, ᾧ προσετέθη ἐκ τοῦ αὐτοῦ Ἱπποκράτους καὶ ὁ Νόμος, μετὰ τῆς Γαλλικῆς μεταφράσεως καὶ τὸ τοῦ Γαληνοῦ ὅτι ἄριστος ἱατρός, καὶ φιλόσοφος. Ἐν Παρισίοις 1800 καὶ 1816.

—Βεκκαρίου περὶ ἀδικημάτων καὶ ποινῶν. Ἐν Παρισίοις 1802 καὶ 1823.

—Σάλπισμα πολεμιστῆριον. Ἐν Παρισίοις 1803.

—Ἡλιοδώρου Αἰθιοπικὰ βιβλία δέκα. Ἐν Παρισίοις 1804, 2 τόμοι.

—Lettre du docteur Coray sur le testament secret des Atheniens, dont parle Dinarque dans la harangue contre Demosthènes. (ἐδημοσιεύθη ἐν Magazin Encyclopédique, καὶ ἀνετυπώθη ἐν Mélanges de Char-don de la Rochette tom. II).

(1) Π. Ἀγγυροπούλου βίος Κοραΐ.—Sinner Biographie Universelle tom. LXI,

- Διάλογος δύο Γραικῶν κατοίκων τῆς Βενετίας 1805. καὶ ἐν Ὑδρᾷ 1825.
- Πρῶτος Ἑλληνικῆς βιβλιοθήκης. Ἐν Παρισίοις 1805.
- Ἑλληνικὴ βιβλιοθήκη. Ἐν Παρισίοις 1807—1835, τομ. 15.
- Πάρεργα Ἑλληνικῆς βιβλιοθήκης 1809—1827 τόμ. 9.
- Ἰλιάδος Ῥαψῳδαίαι Δ'. 1814—20.
- Διατριβὴ αὐτοσχέδιος περὶ τοῦ περιβοήτου δόγματος τῶν σκεπτικῶν φιλοσόφων Νόμφ καλόν, Νόμφ κακόν. Ἐν Λειψίᾳ 1819.
- Ἄτακτα. Ἐν Παρισίοις 1818—1825, τόμοι 5.
- Συνέκδημος ἱερατικός 1834.
- Σύνοψις ἱερᾶς Κατηχήσεως. (ἐξεδόθη πολλάκις).
- Αὐτοβιογραφία. Ἐν Παρισίοις 1833 (1).

Ἐκτὸς τούτων ὁ Κοραῆς συνέγραψε πολλὰς φιλολογικὰς καὶ πολιτικὰς διατριβὰς δημοσιευθείσας εἰς γαλλικὰ καὶ ἑλληνικὰ περιοδικὰ συγγράμματα καὶ ἰδίᾳ ἀνωνόμως εἰς τὸν Λόγιον Ἑρμῆν, προτροπῇ αὐτοῦ ἰδρυθέντα ἐν Βιέννῃ. Τῶν δὲ ἀπειραριθμῶν αὐτοῦ ἐπιστολῶν ἐδημοσιεύθη ἀπάνθισμα ὑπὸ τοῦ Ῥώτα, τέσσαρας δὲ αὐτογράφους κώδικας κατέχει νῦν ὁ Κ. Νικολαΐδης Λεβαδεύς.

Ἀποθανὼν ὁ Κοραῆς ἐδώρησατο τὴν βιβλιοθήκην καὶ τὰ χειρόγραφα του εἰς τὸ τῆς Χίου γυμνάσιον, ἐν δὲ τῇ διαθήκῃ αὐτοῦ μνημονεύονται καὶ τὰ ἐξῆς ἀνέκδοτα.

- Adnotationes in Athenæum.
- Notes sur Eschyle.
- Ἰλιάδος Ῥαψῳδαία Ε' ἕως τὸν 250 στίχον.
- Σημειώσεις εἰς τὸν Ἀθήναιον καὶ Ἡρόδοτον.
- Ὑλὴ λεξικοῦ Γαλλογραικικοῦ.
- Γραμματικαὶ σημειώσεις.
- Ἴσον τῶν σταλθεισῶν σημειώσεων εἰς Βάρκερ.
- Ἐξηγήσεις εἰς τὸν Ἀπολλώνιον περὶ συντάξεως.
- Γαληνοῦ εἰς τὸ περὶ χυμῶν Ἱπποκράτους.
- Ἀρεταίου μετάφρασις γαλλικῆ. (ἀτελής).
- Σημειώσεις εἰς τὸ προσωρινὸν τῆς Ἑλλάδος πολίτευμα.
- Observationes miscellanæ.
- » in Athenæum.
- Λεξικολογία.
- Μετάφρασις Ἡροδότου εἰς τὸ γραικικὸν σελ. 1—1250 ἕως τὴν παράγραφον 56 τοῦ ζ' βιβλίου.
- Ἀφορισμῶν Ἱπποκράτους, μετάφρασις γαλλικῆ. (ἀτελής).
- Plus l'art de la médecine.
- Κείμενον καὶ σημειώσεις εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων, καὶ τὸ περὶ ἀρχαίας ἰατρικῆς τοῦ Ἱπποκράτους.
- Σημειώσεις κατὰ Γαληνοῦ ἐκ τῶν αὐτοῦ συγγραμμάτων.

(1) Τὰ εἰς διαφόρους συγγραφὰς προλεγόμενα τοῦ Κοραῆ ἐτυπώθησαν ἰδίᾳ ἐν Βιέννῃ 1819, τὰ δὲ εἰς Ὀμηρον, ἢ περὶ Παπατρέχα, ἐν Ἀθήναις 1812 καὶ 1839.

- Ἐπι τινές σημειώσεις εἰς τὰ συγγράμματα τοῦ Ἰπποκράτους.
- Γραμματικὴ κῆς γραικικῆς γλώσσης (ἀτελείωτος).
- Στίχοι Ἰωάννου Τζέτζου.
- Περὶ μέτρων.
- Σχόλια εἰς τὸ Ἀπολλωνίου περὶ συντάξεως.
- Λεξικολογία ἀπὸ τὸ ἑλληνικὸν εἰς τὸ γραικικόν.
- Λεξικὸν διαφόρων συγγραφέων εἰς τὸν Ἰπποκράτην.
- Adnotationes in varios autores Græcos.
- Ἄλλη λεξικολογία ἀπὸ τὸ ἑλληνικὸν εἰς τὸ γραικικόν.

Τὰ περιθώρια πολλῶν βιβλίων του γέμουσιν ἰδιογράφων σημειώσεων, καὶ ἰδίως τὰ τῶν κλασικῶν Ἑλλήνων καὶ Λατίνων.

Δημήτριος Γαλανός.

Ἐγεννήθη τῷ 1760 ἐν Ἀθήναις καὶ ἦν δευτερότοκος υἱὸς Παντολέοντος Γαλανοῦ. Ἐξεπαιδεύθη τὰ πρῶτα γράμματα ἐν τῷ σχολείῳ τῆς πατρίδος του, οὗ προϊστάτο τότε Ἰωάννης ὁ Μπενιζέλος. Ἐρωτι τελειοτέρας παιδείσεως μετέβη εἰς Πάτμον καὶ ἠκροάσθη Δανιὴλ τοῦ Πατμίου, καὶ μετὰ ἐξαστίαν προσκλήθεις εἰς Κωνσταντινούπολιν ὑπὸ τοῦ θεοῦ του Γρηγορίου μητροπολίτου Καισαρείας, ἤκουσε καὶ ἐνταῦθα Παναγιώτου τοῦ Παλαμᾶ⁽¹⁾.

Ἐπειδὴ δὲ μετὰ ταῦτα ὁ ἐν Καλκούτᾳ τῆς Ἰνδικῆς Κωνσταντῖνος Πανταζῆς ἐξ Ἀδριανουπόλεως ἐζήτησε νέον τινὰ ὡς διδάσκαλον τῆς ἑλληνικῆς, ὡς τοιοῦτος συστήθεις ὁ Γαλανὸς ἀνεχώρησεν ἐκ Βυζαντίου περὶ τὰ τέλη τοῦ 1786 ἔτους καὶ ἐλθὼν εἰς Καλκούταν ὑπεδέχθη φιλοφρόνως παρὰ τοῦ Πανταζῆ, ὅστις ἰδὼν τὴν ἀγαθότητα καὶ τὴν παιδείαν τοῦ ἀνδρὸς ἀφίερωσεν εἰς αὐτὸν τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν συγγενῶν του. Ὁ Δημήτριος διατρίψας, ὡς λέγει ὁ Κ. Τυπάλδος, ἱκανὰ ἔτη εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Πανταζῆ, διδάσκων τοὺς νέους μὲν ἐξ περιπόου ἔτη τὴν ἑλληνικὴν, αὐτὸς δὲ διδασκόμενος παρ' ἄλλων τὴν Ἀγγλικὴν, τὴν Σανσκριτικὴν, τὴν Περσικὴν καὶ τὰς λοιπὰς ἀσιατικὰς γλώσσας, ἔτι δὲ ἱκανὴν χρημάτων ποσότητα ἀποκτήσας, καὶ μεγίστην ἐπὶ σοφίᾳ καὶ πολυμαθείᾳ ὑπόληψιν παρ' Ἀγγλοῖς καὶ Ἰνδοῖς ἔχων, ἀπεράσισε νὰ ἀφιερῶσθαι ὅλον αὐτοῦ τὸν βίον εἰς τὴν φιλοσοφίαν. Ὅθεν καταθέσας τὴν χρηματικὴν του περιουσίαν εἰς τινὰς τῶν εὐπο-

(1) Κατὰ λάθος ὁ Κ. Τυπάλδος λέγει, ὅτι ὁ Γαλανὸς ἐφοίτησε πρῶτον ἐν Μεσολογίῳ παρὰ Δανιὴλ. Αὐτὸς ὁ Δημήτριος γράφων πρὸς Γρηγόριον τὸν Σίφνιον λέγει: «Μετὰ τὸν Δανιὴλ διδάσκαλός μου ἐχρημάτισεν ὁ οὐχ ἦττον τοῦ Δανιὴλ Παναγιώτης Παλαμᾶς ὁ ἐκ Μεσολογίου τῆς Αἰτωλίας.» Ἰνδικὴ Ἀλληλογραφία σελ. 7.

ἤηπτοτέρων ἐμπορικῶν οἰκῶν, ἵνα λαμβάνη κατ' ἔτος τοὺς τόκους τῶν χρημάτων αὐτοῦ, ἀνεχώρησεν εἰς τὴν ἱεράπολιν τῶν Ἰνδῶν Κασσῆν (Μπενάρης). Ἐνταῦθα ἐγκαταλιπὼν πᾶσαν ἄλλην βιωτικὴν φροντίδα, ἐνεδύθη τὴν σεμνὴν τῶν Βραχμάνων στολὴν, καὶ τὰ τούτων ἔθιμα λαβὼν, καὶ τοὺς θειοτέρους καὶ σοφωτέρους τῶν σοφῶν τούτων συναναστρεφόμενος, ἐν διαστήματι τεσσαράκοντα περίπου ἐτῶν, οὐ μόνον πᾶσαν τὴν Ἰνδικὴν φιλολογίαν ἔμαθεν, ἀλλὰ καὶ τὴν ὑψηλοτέραν θεοσοφίαν παρὰ τῶν δοκιμωτέρων ἐμύθη καὶ εἰς τὸ ἄκρον τῆς ἀρετῆς καὶ σοφίας αὐτῶν τοσοῦτον ἠδδοκίμησεν, ὥστε ἐθεωρεῖτο παρὰ τε τῶν ἀποίκων Ἀγγλῶν καὶ τῶν λοιπῶν εὐρωπαϊῶν, καὶ παρὰ τῶν σεμνοτέρων Βραχμάνων καὶ λοιπῶν Ἰνδῶν, ὡς ἀνὴρ θεῖος καὶ σοφώτατος (1).

Εἰς τὸ διάστημα τοῦτο τῶν τεσσαράκοντα περίπου ἐτῶν ὁ αἰοίδιμος Δημήτριος Γαλανός ὁ Ἀθηναῖος ἀνέλαβε τὸ κολοσσιαῖον ἔργον ἤγουν τὴν ἐκ τῆς βραχμανικῆς εἰς τὴν ἑλληνικὴν διάλεκτον μετάφρασιν τῶν σοφωτέρων Ἰνδικῶν συγγραμμάτων. Ἀποβιώσας δὲ ἐν Βενάρης τῇ 6 Μαΐου τοῦ 1833 ἐδωρήσατο εἰς τὸ ἐθνικὸν πανεπιστήμιον τὴν βιβλιοθήκην, τὰ συγγράμματά του, καὶ τὸ ἥμισυ σχεδὸν τῆς περιουσίας αὐτοῦ.

Ὁ σοφὸς βραχμάν Μονσῆς Σιτελσὴν ἐπέγραψεν Ἰνδοστανιστὶ ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ Γαλανοῦ τὸ ἐξῆς ἐπιτύμβιον.

Βαβαὶ ἑκατοντάκις! ὄτ' ὁ Δημήτριος Γαλανός,

Ἀπῆλθεν ἐκ τοῦ Κόσμου τούτου εἰς τὰς αἰωνίους μονάς,

Μετὰ κλαυθμοῦ καὶ ὄδυρμου τὸ αἶμαί! εἶπον ἔξω φρενῶν.

Ἀπῆλθε φεῦ! ὁ Πλάτων τοῦ αἰῶνος.

Ἐκ τῶν ὑπὸ Γαλανοῦ ἐκ τοῦ βραχμανικοῦ μεταφρασθέντων ἐξεδόθησαν μετὰ πολλῶν σημειώσεων καὶ ἀξιολόγων προλεγομένων ὑπὸ τοῦ Κ. Γεωργίου Κοζάκη Τυπάλδου καὶ ἐπιστασίας Γ. Ἀποστολίδου Κοσμητοῦ εἰς τόμους ἑπτὰ (ἐν Ἀθήναις 1845—1853) τὰ ἐξῆς.

—Βατριχαρῆ βασιλέως ἠθολογίαι, γνωμολογίαι καὶ ἀλληγορίαι.—Τοῦ αὐτοῦ ὑποθήκαι ἢ περὶ ματαιότητος τῶν τοῦ κόσμου—Πολιτικά, οἰκονομικά, καὶ ἠθικά ἐκ διαφόρων ποιητῶν—Σύνοψις γνωμικῶν καὶ ἠθικῶν τοῦ ἠθολόγου

(1) Μὴ ὑπολάβῃ τις, ὅτι ὁ Γαλανός ἐξώμοσε τὴν πάτριον θρησκείαν. Ὁ ἐν ἔτει 1823 ἐπισκεφθεὶς αὐτὸν Ν. Κεφαλαῖς λέγει ταῦτα· «Ὁ Γαλανός ἐμύθη εἰς ὅλα τὰ Ἰνδικὰ μυστήρια ἵνα φωτισθῇ περὶ τῆς ἀρετῆς καὶ ἠθικῆς καὶ οὐχ' ὅπως ἀσπασθῇ τὴν θρησκείαν τῶν Βραχμάνων» εἶνε χριστιανὸς πράγματι καὶ οὐχ' κατ' ὄνομα, οἱ δὲ Βραχμᾶνες ἐπ' οὐδεμιᾷ περιπτώσει δέχονται ἐξωμότας». Descrizione della città di Benares, σελ. 16.

καὶ φιλοσόφου Σανακέα (1) — Ζαγαννάθα Πανδιπαράζα, ἀλληγορικά, παραδειγματικά, καὶ ὁμοιωματικά. Ἐν Ἀθήναις 1815.

— Βαλαβαράτα ἢ συντομὴ τῆς Βαχαβαράτας. Ἐν Ἀθήναις 1845.

— Γιτὰ, ἢ θεσπέσιον μέλος. Ἐν Ἀθήναις 1848.

— Ραγγοῦ-Βάνσα ἢ γενεαλογία τοῦ Ραγγοῦ. Ἐν Ἀθήναις 1850.

— Ἰτιχασαμουτσάια, τούτέστιν ἀρχαιολογίας συλλογὴ. Ἀθήνησι 1851.

— Χιτοπαδάσσα ἢ Πάντσα Τάντρα (Πεντάτευχος), συγγραφεῖσα ὑπὸ τοῦ σοφοῦ Βιονουσαρμᾶνος (2), καὶ Ψιττακοῦ μυθολογίαι νυκτεριναί. Ἐν Ἀθήναις 1851.

— Δουργά. Ἐν Ἀθήναις 1853

Ἐκτὸς τούτων μετέφρασε καὶ τὴν Βαγαδάταν, καὶ συνέγραψε βραχμνιστὶ πραγματεῖαν τινα ἀνεπίγραφον, — Βραχμνικὸν λεξικόν — Βραχμνικὸν ὀνομαστικόν — Περσικόν, βραχμνικόν, ἑλληνικόν ἔξικόν — καὶ βραχμνικόν, ἀγγλικόν, καὶ ἑλληνικόν λεξικόν.

Τοῦ σοφοῦ Ἀθηναίου διάφοροι ἐπιστολαὶ πρὸς Γρηγόριον τὸν Σίφνιον καὶ πρὸς τὴν οἰκογένειάν του ἐδημοσιεύθησαν ὑπὸ Η. Τανταλίδου ἐν Ἰνδικῇ Ἀλληλογραφίᾳ καὶ ὑπὸ Γ. Τυπάλλου ἐν τῷ πρώτῳ τόμῳ τῶν Ἰνδικῶν Μεταφράσεων, καὶ ἐπίγραμμα εἰς Ναθαναὴλ τὸν Σίφνιον ἀποθανόντα ἐν Δάκκᾳ τῆς Ἰνδικῆς.

Δημήτριος Πετριτσόπουλος.

Ἐγενήθη κατὰ τὸ 1764 ἐν Λευκάδι. Ὁ πάππος αὐτοῦ Δημήτριος μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν ἀνάκτησιν τῆς Πελοποννήσου, ἐγκαταλιπὼν τὴν δουλωθεῖσαν πατρίδα του, Καλάβρυτα (1716), κατέφυγε μετὰ τοῦ πατρὸς του παπα-Πέτρου ἱερέως καὶ τῆς ἄλλης οἰκογενείας τὸ πρῶτον εἰς Κέρκυραν. Κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ὁ Ἀπόστολος Ψωμᾶς ἐκ πλουσίας καὶ εὐγενοῦς οἰκογενείας τῆς Λευκάδος ὀρμώμενος, μεταβάς εἰς Κέρκυραν διὰ δημοσίαν ὑπηρεσίαν, συνεσχετίσθη κατὰ τύχην τῇ ἀρτίστυστάτῳ ταύτῃ οἰκογενείᾳ καὶ ἡ γνωριμία αὕτη ἐπήνεγκε τὸν συμβιβασμὸν τοῦ γάμου τῆς Χρυσούλας θυγατρὸς τοῦ Ψωμᾶ, καὶ τοῦ ἐν λόγῳ Δημητρίου, μονογενοῦς υἱοῦ τοῦ ἱερέως παπα-Πέτρου. Τότε δὲ πανοικεῖ ἡ τοῦ Πετριτσοπούλου οἰκογένεια μεταβάσα (1719) διὰ τοὺς γάμους εἰς Λευκάδα, ἀποκατεστάθη αὐτόσε διὰ παντός. Ὁ

(1) Τὸ Ἰνδικὸν πρωτότυπον μετὰ τῆς ἑλληνικῆς μεταφράσεως παρέδωκε κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1823 ὁ Γαλανὸς εἰς Νικόλαον τὸν Κεφαλαῖν, ὅστις ἐλθὼν εἰς Ῥώμην τὸ μὲν πρωτότυπον ἀφίερῶσεν εἰς τὴν βιβλιοθήκην τοῦ Βατικανοῦ, τὴν δὲ μετάφρασιν μεταβαλὼν εἰς ἀπλουστέραν φράσιν ἐτύπωσεν αὐτόσε τῷ 1823 ὡς ἴδιαν ἀπὸ τοῦ βραχμνικοῦ.

(2) Ἐπειδὴ ἡ τοῦ Γαλανοῦ μετάφρασις τῆς Χιτοπαδάσσας εἶνε ἀτελής, προσετέθη ὑπὸ τῶν ἐκδοτῶν καὶ ἡ ὑπὸ Συμεῶν τοῦ Σηθ περὶ τὰ τέλη τοῦ 1Α αἰῶνος ἐξελλήγνισις τοῦ αὐτοῦ συγγράμματος ἢ γνωστὴ ὑπὸ τὸν τίτλον «Στεφανίτης ἢ Ἰχνηλάτης».

Δημήτριος ἐκτίησατο υἷον, ὀνόματι Πέτρον-Παῦλον, ὃν ἠλικιωθέντα ἐπέμψεν εἰς Ἰταλίαν (1742) ἐπὶ λόγῳ σπουδαίας ἀγωγῆς. Ἐκεῖ λαβὼν ὁ Πέτρος τὸν δτέφρανον τοῦ νομοδιδάκτορος, μετήρχετο τὴν ἐπιστήμην εἰς τὴν πατρίδα του μετὰ ζήλου καὶ τιμιότητος, διὸ καὶ ἐτιμήθη πολλάκις διὰ δημοσίων θέσεων. Νυμφευθεὶς οὗτος (1747) τὴν Κἀλομοίραν, θυγατέρα τοῦ εὐγενοῦς Φραγκίσκου Βολίνου, ἐκ Πελοποννήσου, ἐκτίησατο πρὸς τοῖς ἄλλοις τέκνοις, καὶ τὸν ἐν λόγῳ Δημήτριον.

Παιδευθεὶς ἐν τοῖς σχολαίοις τῆς γενεθλίου νήσου μετέβη τῇ 1 Ἰουλίου 1762 εἰς Πατάβιον, ὅπου ἀκροασάμενος κατὰ πρῶτον τὰ Φιλοσοφικὰ μαθήματα, ἀφωσιώθη ἐπὶ τέλους εἰς τὴν ἱατρικὴν, τῆς ὁποίας καὶ ἐστέφη διδάκτωρ ἐν ἔτει 1786. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἰδιωτεύων μετήρχετο ἐν Λευκάδι τὴν ἐπιστήμην μετ' ἀπαρδειγματίστου ἀφιλοκερδείας. Τὴν δὲ 30 Μαρτίου 1802 ἀνηγόρευσεν αὐτὸν ἡ Λευκάς ἕνα τῶν ἀρχηγῶν τῆς προσωρινῆς κυβερνήσεώς της, ἐπὶ τῆς ἰδρυθείσης Ἑπτανήσου πολιτείας. Περιελθούσης τῆς Ἑπτανήσου εἰς χεῖρας τῶν Ῥώσων καὶ Ὀθωμανῶν, ὁ Πετριτσόπουλος ἐξελέχθη πρόεδρος τῆς Ἑπτανήσου Βουλῆς (1803), τὸ δ' ἐπόμενον ἔτος (1804) Πρύτανις ἐν Κεφαλληνίᾳ, καὶ τῷ 1806 εἰς Λευκάδα ἐπιστρέψας διωρίσθη Ἐφορος τῆς ἐκεῖ Παιδείας. Ἐπὶ τῆς δευτέρας κατοχῆς τῶν Γάλλων διωρίσθη ἀρχηγὸς τῆς Λευκάδος (1807—09), καὶ εἶτα παραιτηθεὶς ἐπέδθη αἰθίς εἰς τὴν ἐξάσκησιν τοῦ ἐπαγγέλματός του, καλλιεργῶν καὶ τὰς Μούσας. Ἀπεβίωσε δὲ ἐν Λευκάδι τὴν 3 Φεβρουαρίου τοῦ ἔτους 1833.

Ὁ Πετριτσόπουλος ἦν φιλόσοφος συγγραφεὺς, πλὴν δυστυχῶς ἐν τοῖς ἐκδοθεῖσι πονήμασιν αὐτοῦ ἐκτὸς τῶν ἀκρισιῶν ὑπάρχουσι τερατώδεις παραμορφώσεις, μνεῖαι συγγραμμάτων ἀνυπάρχτων⁽¹⁾, ἐπιγραφαὶ ἐπινοηθεῖσαι, νομίσματα πλαστά, καὶ ἄλλα μὴ τιμῶντα τὴν μνήμην τοῦ λογίου τούτου, ὅστις ζῶν διεσῦρθη ὡς ἀπαταιῶν, καὶ πλαστογράφος ὑπὸ τῶν διασήμων Γερμανῶν Βοικχίου⁽²⁾, καὶ Φραντζίου⁽³⁾ οὐδὲν δημοσιεύσας εἰς ὑπεράσπισίν του.

(1) Ὡς Μαργουῖου περὶ τῆς εἰς Ἑπτανήσον εἰσγωγῆς τοῦ Χριστιανισμοῦ κλπ. Ἐν Lencadia sotto i Romani.

(2) Bæck, Corpus Inscriptionum 43.

(3) Franzius, Elem. Epigr. Græc. 39.

Συγγράμματα.

- Saggio Storico sulle prime età dell'isola di Leucadia. Firenze 1814.
- Seguito delle Medaglia Leucadie. Padova 1815.
- Illustrazione d'una Medaglia di Leucade unica sin ora. Pavia 1821.
- Illustrazione d'una Medaglia d'Itaca. Corcira 1823.
- Saggio Storico sull'età di Leucadia sotto il dominio de' Romani. Venezia 1824.
- Cenni intorno la versione d'un iscrizione segnata sopra un'elmo antico di bronzo. Corcira, 1829.

Καὶ εἴκοσι ἔν ἕτερα ἀνέκδοτα, ἀναφερόμενα ὑπὸ τοῦ Κυρ. Ι. Σταματέλου ἐν τῇ βιογραφίᾳ τοῦ ἀνδρὸς (Πανδώρα ἀριθ. 309—40) ἐξ ἧς καὶ ἡμεῖς ταῦτα ἐραυζόμεθα.

Κωνσταντῖνος Κούμας.

Ἐγεννήθη κατὰ τὸ 1777 ἐν Λαρίσση τῆς Θεσσαλίας καὶ διήκουσεν Ἰωάννου Πεζάρου· διακριθεὶς δ' ἐπὶ σπανία φιλομαθείᾳ καὶ ἐπιμελείᾳ ἐπέδωκεν ὑπὲρ πάντας τοὺς συμμαθητὰς αὐτοῦ, καὶ ἀνεδείχθη τὸ 1798 διδάσκαλος πρῶτον μὲν τοῦ ἐν Λαρίσση σχολείου, ἔπειτα δὲ τοῦ ἐν Τσαριτσάνῃ· ἐδίδασκεν ἑλληνικὰ τε καὶ μαθηματικά, ἐρμηνεύων τοὺς συγγραφεῖς, παρὰ τὴν παραδεδεγμένην μέθοδον τῆς συνωνυμίας, κατ' ἔννοιαν καὶ διὰ μιᾶς λέξεως. Τὸ 1800 μετέφρασε μετὰ τοῦ ἐκ Κεφαλληνίας Σπυρίδωνος Ἀσάνη, τὰς Κωνικὰς Τομὰς τοῦ Καίλλου, ἃς καὶ ἐξέδoto τύποις ἐν Βιέννῃ (1803).

Ἀπὸ τοῦ σχολείου τῆς Τσαριτσάνης μετέβη ὁ Κούμας εἰς τὸ τῶν Ἀμπελακίων (1803), καὶ ἐκεῖθεν εἰς Βιέννην τὸ 1804, ὅπως συντελέσῃ εἰς τὴν ἔκδοσιν πλήρους σειρᾶς μαθηματικῆς. Φοιτήσας δ' ἐν τῷ ἐκεῖ Πανεπιστημίῳ, διήκουσε τῆς τε καθαρᾶς καὶ ἐφηρμοσμένης μαθηματικῆς, καὶ μεταφράσας ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ ἐδημοσίευσεν (1807) μετὰ ἐπαυξήσεων τὸ περὶ μαθηματικῆς καὶ φυσικῆς σύγγραμμα τοῦ Φονταίνου, καὶ τὴν χημείαν τοῦ Ἀδήτου (1808).

Μετὰ ταῦτα κατατρυχόμενος ὑπὸ χρηματικῶν ἀναγκῶν, ἔνεκα τοῦ θανάτου τοῦ πατρὸς του, μετέβη (1809) ὡς διδάσκαλος εἰς Σμύρνην, κατὰ προτροπὴν καὶ τοῦ ἀοιδίμου Κοραῆ, ὅπου συστήσας μετὰ τοῦ μακκρίου Οἰκονόμου τὸ Φιλολογικὸν Γυμνάσιον, ἐδίδαξε μαθηματικά, φιλοσοφίαν, πειραματικὴν φυσικὴν, περὶ ἧς ἔγραψε πραγματείαν τυπωθεῖσαν ἐν Βιέννῃ τὸ 1812, Γεωγραφίαν καὶ Ἠθικὴν, μετ' ἀκαμάτου ζήλου καὶ μεγίστης δραστηριότητος, προβάς καὶ εἰς φυσικὰ καὶ χημικὰ πειράματα, ἄγνωστα τέως εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Ἀπὸ τοῦ φιλολογικοῦ Γυμνασίου, δόντος ἀξιολόγους καρπῶς,

μετέβη προσκληθείς (1813) εἰς τὸ ἐν Κωνσταντινουπόλει σχολεῖον, ὅπου ἐδίδαξεν ἑλληνικά, μαθηματικά καὶ φιλοσοφίαν.

Τὸ 1818 καὶ 1819 ἐξέδοτο ἐν τέσσαρσι τόμοις Σύνταγμα Φιλοσοφίας, περιέχον ἐμπειρικὴν Ψυχολογίαν, Κρηπίδα Φιλοσοφίας, Λογικὴν, Γενικὴν Γραμματικὴν, Μεταφυσικὴν, Αἰσθηματικὴν, Ἠθικὴν, περὶ Δικαίου, Ἠθικὴν Θεολογίαν, καὶ Παιδαγωγικὴν. Κατὰ τὰ δύο ταῦτα ἔτη ἐδημοσίευσε καὶ μετάφρασιν τῆς Φιλοσοφίας τοῦ Ζενεμάνου, Σύνοψιν Χρονολογίας, Σύνοψιν Παλαιᾶς Γεωγραφίας, καὶ Σύνοψιν Ἐπιστημῶν διὰ τοὺς πρωτοπείρους, περιέχουσαν Ἀριθμητικὴν, Γεωμετρίαν, Γεωγραφίαν νεωτέραν, Ἀστρονομίαν, Λογικὴν, καὶ Ἠθικὴν.

Τὸ 1819 ἔτος, εἰ καὶ πάσχων, περιηγήθη τὴν Γερμανίαν, καὶ συνέδεσε σχέσεις μετὰ πολλῶν ἐν αὐτῇ σοφῶν καὶ φιλελλήνων. Καὶ τὸ μὲν ἐν Λειψία Πανεπιστήμιον ἀνέδειξεν αὐτὸν διὰ διπλώματος Διδάκτορα τῆς Φιλοσοφίας καὶ τῶν ὠραίων Τεχνῶν, αἱ δὲ ἐν Βερολίῳ καὶ Μονάχῳ Βασιλικαὶ Ἀκαδημαίαι, ὠνόμασαν μέλος αὐτῶν.

Ἐπανελθὼν εἰς Σμύρνην τὸ 1820 ἔτος ἵνα διευθετήσῃ τὰ τοῦ Φιλολογικοῦ Γυμνασίου, διαταραχθέντα ἐν τῇ ἀπουσίᾳ αὐτοῦ, ἔμεινεν οἰκουρῶν καὶ μεταφράζων τὸ Ἑλληνικὸν καὶ Γερμανικὸν Λεξικὸν τοῦ Ρεϊμέρου, ὃ καὶ τύποις ἐξέδοτο τὸ 1826 ἐν Βιέννῃ.

Ἠναγκάσθη δὲ ἵνα ἀναχωρήσῃ καὶ αὖθις ἐκ Σμύρνης, ἔνεκα τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 ἔτους, ὅτε καὶ ἐδημεύθη ἡ περὶ αὐτοῦ μετὰ τῆς βιβλιοθήκης του.

Ἐλθὼν εἰς Τεργέστην ἐνησχολήθη εἰς τὴν σύνταξιν τῶν Ἱστοριῶν τῶν Ἀνθρωπίνων πράξεων, ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τοῦ 1831 ἔτους, ἣν καὶ ἐξέδοτο ἐν δώδεκα τόμοις τὸ 1832 ἐν Βιέννῃ. Μετὰ δ' ἐν ἔτος ἐδημοσίευσεν ἐπίσης ἐν Βιέννῃ Ἑλληνικὴν Γραμματικὴν διὰ Σχολεῖα, τρεῖς μετατυπωθεῖσαν. Μετέφρασε πρὸς τούτους καὶ τὴν τοῦ Βάλλβη Γεωγραφίαν, ἣν ἐξέδοτο μετὰ θάνατον ἢ θυγάτηρ αὐτοῦ εἰς πέντε τόμους.

Ἀπεβίωσε δ' ἐν Τεργέστη τὴν 1 Μαΐου 1836, ἄγων μόλις τὸ 56 ἔτος τῆς ἡλικίας, προσβληθείς ὑπὸ τῆς χολέρας.

Ὁ Κούμας ἀνεδείχθη εἰς τῶν φιλοπονωτέρων καὶ κοινωφελεστέρων λογίων τοῦ ἡμετέρου ἔθνους, κατατρέψας τὸν βίον εἰς εὐεργεσίαν τῆς πατρίδος διὰ τῆς διδασκαλίας καὶ τῆς συγγραφῆς, οὔτε κόπων, οὔτε δαπανῶν, οὐδὲ τῆς ὑγείας αὐτοῦ φειδόμενος⁽¹⁾.

(1) Ἐκ τῆς αὐτοβιογραφίας, δημοσιευθείσης ἐν δωδεκάτῳ τόμῳ τῆς Ἱστορίας τῶν Ἀνθρωπίνων Πράξεων, (Πανδώρα φυλ. 124).

Συγγράμματα.

- Κωνικά τομαὶ Καίλλου. Ἐν Βιέννῃ 1803.
- Σειρὰ στο:χειώδης τῶν Μαθηματικῶν καὶ Φυσικῶν πραγματειῶν. Ἐν Βιέννῃ 1807. Τόμοι 8.
- Χημείας Ἐπιτομὴ, τοῦ Ἀδῆτου. Ἐν Βιέννῃ 1808. τόμ. 2.
- Σύνοψις Φυσικῆς, εἰς χρῆσιν τῶν πρωτοπέριων μαθητῶν τοῦ ἐν Σμύρνῃ φιλολογικοῦ Γυμνασίου. Ἐν Βιέννῃ 1812.
- Βεϊλάνδου Ἀγάθων, μεταφρασθεὶς ἀπὸ τὴν Γερμανικὴν γλῶσσαν. Ἐν Βιέννῃ 1814. τομ. 3.
- Σύνοψις τῆς ἱστορίας τῆς φιλοσοφίας τοῦ Τενεμάνου. Ἐν Βιέννῃ 1818.
- Ἱστορικὴ Χρονολογία. Ἐν Βιέννῃ 1818.
- Σύνοψις τῆς παλαιᾶς Γεωγραφίας. Ἐν Βιέννῃ 1819.
- Σύνοψις ἐπιστημῶν διὰ τοὺς πρωτοπέριους, περιέχουσα ἀριθμητικὴν, γεωμετρίαν, νέαν γεωγραφίαν, ἀστρονομίαν, λογικὴν καὶ ἠθικὴν Ἐν Βιέννῃ 1819.
- Δεξικὸν διὰ τοὺς μελετῶντας τὰ τῶν παλαιῶν Ἑλλήνων συγγράμματα, κατὰ τὸ ἑλληνογερμανικὸν τοῦ Ρειμέρου συνταχθέν, μετὰ προσθήκης συντάμου πραγματείας περὶ προσφθίας. Βιέννη 1826. τόμ. 2.
- Βεϊλάνδου τῶν Ἀδδηριτῶν ἡ ἱστορία, ἐκ τοῦ γερμανικοῦ. Βιέννη 1827. τόμοι 2.
- Ἱστορίαι τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων. Ἐν Βιέννῃ 1838. Τόμ. 12.
- Ἑλληνικὴ Γραμματικὴ, διὰ τὰ σχολεῖα. Ἐν Βιέννῃ. (μετετυπώθη πολλάκις).
- Γεωγραφία Βάλθη. Ἐν Βιέννῃ 1838—40, τόμ. 5.

Κύριλλος Ἀδριανουπολίτης.

Ἐγεννήθη περὶ τὰ μέσα τοῦ III' αἰῶνος, καὶ ἐχορημάτισε μέγας ἀρχιδιάκονος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, εἶτα δὲ μητροπολίτης Ἰκονίου, καὶ ὕστερον Ἀδριανουπόλεως. Τῷ 1813 παραιτηθέντος Ἱερεμίας Δ' προεβιάσθη ἐξ Ἀδριανουπόλεως εἰς τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον ὁ Κύριλλος, ἔκτος τὴν προσωυμίαν. Τὴν 13 Δεκεμβρίου 1818 διαδεχθεὶς ὑπὸ Γρηγορίου Ε', ἀπῆλθεν ὁ Κύριλλος εἰς τὴν ἑαυτοῦ πατρίδα, ἔνθα θεαρέστως ἐβίου μέχρι τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, ὅτε ὑπέστη ὑπὸ τῶν Τούρκων τὸν δι' ἀγχόνης μαρτυρικὸν θάνατον (Ἰουν. 1821).

Ὁ Κύριλλος ἦν τῆς ἑλληνικῆς καὶ ἐκκλησιαστικῆς παιδείας ἐγκρατῆς, εἰδήμων τῆς τουρκικῆς, καὶ τὸν βίον κοσμιώτατος (1).

Τῷ 1802 ἐξέδωκεν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἱερογραφικὴν ἀρμονίαν ἐκ διαφορῶν ἐμμέτρων ποιημάτων Θεοδώρου τοῦ Πτωχοπροδρόμου, Γεωργίου τοῦ Πισίδου, καὶ Νικηφόρου Ξανθοπούλου, προσθεὶς καὶ ἄλλα περὶ ἑργα οἶον κατάλογον τῶν πατριαρχῶν κλπ.

(1) Κατάλογος ἱστορικῶς τῶν πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως. σελ. 276.

Συγγράμματα.

— Πίναξ χωρογραφικός τῆς μεγάλης ἀρχισατραπίας Ἰονίου. Βιέννη 1812 εἰς δύο μεγάλα φύλλα.

— Ἱστορική περιγραφή τοῦ ἐν Βιέννῃ προσκοθέντος χωρογραφικοῦ πίνακος τῆς μεγάλης ἀρχισατραπίας Ἰονίου, νῦν πρῶτον τύποις ἐκδοθεῖσα ἐν τῷ πατριαρχικῷ τυπογραφείῳ, ἐν ἔτει 1815. 8 σελ. 73. Ἐν τέλει συνήπται Περιγραφή τῆς Ἀδριανουπόλεως καὶ τῶν περὶ τῆς Θράκης μερῶν (σελ. 67—73).

Τὸ ἄνω σύγγραμμα τοῦ Κυρίλλου εἶνε λίαν περιέργον διὰ τὰς τοπογραφικὰς εἰδήσεις, καὶ τὰς δημοσιευομένας ἐπιγραφάς.

Ὁ Κύριλλος συλλέξας ἃ ἐπιγραφὰς τινὰς ἀρχαίας ἐξέδωκεν ἐν Λογίῳ Ἑρμῆ.

Στυλιανὸς Βλασόπουλος.

Ἐγεννήθη ἐν Κερκύρα κατὰ τὸ 1748 ἔτος, καὶ ἔλαβεν, ὡς εἰς μίαν τῶν πρώτων ἀνήκων οικογενειῶν τῆς νήσου, τὴν καλλιτέραν παιδείαν, ὅσον ἐσυγχώρουν οἱ τότε καιροὶ καὶ ἔξεις.

Ἀφοῦ ἔκαμε τὰς πρώτας εἰς τὴν πατρίδα του σπουδὰς μετέβη πρὸς τελείωσιν αὐτῶν εἰς Πατάβιον, ὅπου ἔλαβε καὶ τὸ δίπλωμα τοῦ νομοδιδασκάλου. Ἐκεῖθεν δ' ἐπανελθὼν καὶ νυμφευθεὶς, μόλις τὸ εικοστὸν πέμπτον φθάσας ἔτος τῆς ἡλικίας, ἐκαλέσθη εἰς δημόσια ὑπουργήματα. Ἄλλ' οὔτε πολιτικῶν ἐπιστασιῶν καθήκοντα, οὔτε οἰκειακαὶ φροντίδες ἠδυνήθησαν ν' ἀποσπάσωσιν αὐτὸν ἀπὸ τὰς φίλας Μούσας, κατεγίνετο δ' ἐξ ἐναντίας ὅλαις δυνάμεσιν ἀείποτε εἰς τε σπουδαίας καὶ εἰς τερπνὰς μελέτας, ἀνότου καὶ ἀπέθη ἐντριβέστατος πρὸ πάντων εἰς τὰς νομικὰς καὶ θεολογικὰς ἐπιστήμας, ὠραῖσμός μὲν χρηματίσας τοῦ ἐν Κερκύρα Δικανικοῦ Συλλόγου ὄχι τῶν τυχόντων ἐπὶ πολλὰ ἔτη, τρίβων δὲ καὶ περὶ τὴν θεολογίαν ὡς εἴτις καὶ ἄλλος. Ὑπῆρξε δὲ καὶ τῶν πρώτων εἰς καὶ διασημοτέρων Συνεδρῶν τῆς κατὰ τὴν δευτέραν τῶν Γάλλων ἐπικράτησιν συσταθείσης ἐν Κερκύρα Ἴονικῆς Ἀκαδημίας, καὶ οὐδ' ἔπαυσε πώποτε ἐν διαστήματι ἡμισείας ἐκατονταετηρίδος καὶ ἐπέκεινα τοῦ νὰ ἀφοσιῶται εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς ἰδίας πατρίδος, χρηματίσας ἐκ διαδοχῆς Γερουσιαστῆς, Συντακτικὸς Νομοθέτης, Πρύτανις ἐν Λευκάδι, Δήμαρχος καὶ δικαστῆς τῶν ἀνωτέρων Δικαστηρίων ἐν Κερκύρα καὶ κατὰ τοὺς τελευταίους αὐτοῦ χρόνους Σύμβουλος τῆς Κυβερνήσεως ἐν Κανονικῷ δικαιώματι. Ἐτελείησεν δὲ τὸ ζῆν ὑπέργηρος κατὰ τὸ 1822 (1).

Εἰς τὰ διάφορα αὐτοῦ συγγράμματα ὁ Στυλιανὸς Βλασόπουλος ὀνα-

(1) Φιλητὰ προλεγόμενα εἰς ὑπεράσπισιν Ἀνατλικῆς Ἐκκλησίας.

μάζεται Biasio Colonna ἰταλιστὶ τρόπον τινα μεταγλωττιζόμενος. Ἐξ αὐτῶν γινώσκομεν ταῦτα.

—La Difesa della Chiesa Greca ultimamente assalita da Comenido Reaixtei, scritta da Biasio Colonna Sincretico. Corfù MDCCC. 8, σελ. 183. (Τὸ ἐν λόγῳ σύγγραμμα ἐγράφη κατὰ τοῦ ἐν Κερκύρα διατρίβοντος Ἀησοῦτου Δομενίκου Τειξείρα (κατ' ἀναγραμματισμὸν ἐν τῷ τίτλῳ φερομένου), καὶ μεταφρασθὲν τῷ 1848 ὑπὸ τοῦ πολυμαθοῦς Χ. Φιλητᾶ ἑλληνιστὶ ἐπιλουτίσθη μετὰ ὠραίων προλεγομένων, ἐν οἷς ἀπαριθμοῦνται οἱ κατὰ τῶν καινοτομιῶν τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐκκλησίας γράψαντες ἐκ τῶν ἡμετέρων).

Elogio funebre del conte Eufemio Loverdo, recitato le II ottobre 1800 da Biasio Colonna Sincretico. In Corfù MDCCC.

—Prospetto dell' Universo. Anno MDCCCII, Corfù.

—Ἐὐλόγια.

Ἰωάννης Τσελεπῆς.

Ἐγεννήθη ἐν Χίῳ, καὶ σπουδάζας εἰς τὰ σχολεῖα τῆς πατρίδος του, ἔπειτα μετέβη εἰς Πάτμον. Ἐπιστρέψας εἰς Χίον διωρίσθη ὑποδιδάσκαλος εἰς τὴν ἐν τῇ νήσῳ σχολὴν τῶν ἀγίων Ἀναργύρων. Μετ' ὀλίγον ἀπῆλθεν εἰς Πίζαν, ἔνθα ἐπὶ δεκαπενταετίαν ἐμαθήτευσεν τρεφόμενος παρὰ τῆς ἐν Λιβόρῳ Ἀνατολικῆς ἐκκλησίας. Ἀπὸ τοῦ 1799 μέχρι τοῦ 1821 ἐχηρημάτισεν ἐν Χίῳ διδάσκαλος τῶν φυσικομαθηματικῶν, διαδεχθεὶς τὸν ἀπελθόντα συμπατριώτην του Δωρόθεον Πρώϊον. Ἐδίδαξε τὴν ἀστρονομίαν τοῦ Καίλλου, μεταφράσας αὐτὴν εἰς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν. Μετέφρασε προσέτι τὰ μαθηματικὰ τοῦ ἐν Πίζῃ διδασκάλου του Depaolo καὶ τὰ τοῦ Γάλλου Francœur (Cours complet des mathematiques pures), Ἄλλ' ἐκ τῶν μεταφράσεων τούτων τοῦ Τσελεπῆ οὐδεμία ἐξεδόθη, οὐδὲ κἄν διεσώθη. Εἰς τὴν καταστροφὴν τῆς Χίου ἐφανεύθη ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ ὁ σεβάσμιος οὗτος διδάσκαλος (*).

Γεράσιμος Γρηγορίνης.

Ἐγεννήθη τὸ 1766 ἔτος εἰς Ληξούριον τῆς Κεφαλληνίας, καὶ μαθητεύσας τὸ κατ' ἀρχὰς ὑπὸ τὸν συμπατριώτην του Ἀντώνιον Μοσχόπουλον, μετέβη ὕστερον εἰς Σμύρνην καὶ Πάτμον πρὸς τελειοτέραν παιδείαν. Κατὰ σύστασιν τῶν διδασκάλων τῆς Πατριάρχδος σχολῆς μετέβη εἰς Βουκουρέστιον ὡς διδάσκαλος τῆς οἰκογενείας τοῦ ἡγεμονεύοντος Μουρούζη, διορισθεὶς ἐνταύτῳ καὶ καθηγητῆς τῶν ἑλληνικῶν ἐν τῇ ἐκεῖσε Σχολῇ. Ἐνεκεν ὅμως τοῦ ἐπελθόντος πολέμου καὶ

(*) Βλαστοῦ Χιακᾶ, τόμος Β'.

τοῦ ἀτυχοῦς τέλους τοῦ ἡγεμόνος Δημητρίου Μουρούζη, ὁ Γρηγορίνης ἔφυγεν εἰς Βιέννην, καὶ ἐκεῖ ἀφιερῶθη εἰς τὴν σπουδὴν τῆς ἰατρικῆς.

Ὁ συμπατριώτης αὐτοῦ κόμης Σπυρίδων Λούζης, αὐλικὸς τότε τοῦ βασιλέως τῆς Πρωσσίας, γνωρίσας τὸν Γρηγορίνην καὶ ἐκτιμήσας τὴν ὑπὸ τῆς ἐνδείας ταλαιπωρουμένην ἰκανότητα αὐτοῦ, δι' ἰδίων ἐξόδων εἰσήγαγεν εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Βερολίνου. Ὁ Γρηγορίνης μετὰ ζήλου καταγινόμενος ἐξῆλθεν οὐ μόνον ἔμπειρος τῆς ἰατρικῆς, ἀλλὰ καὶ εἰδήμων διαφόρων γλωσσῶν, καὶ κάτοχος πολλῶν καὶ ποικίλων γνώσεων. Ἡ φήμη δὲ μεθ' ἧς ἔστεφανοῦντο αἱ ἰατρικαὶ ἐπιχειρήσεις τοῦ Κεφαλλῆνος, καὶ τὸ ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοθὲν καὶ εἰς τὸν βασιλέα τῆς Πρωσσίας προσφωνηθὲν σύγγραμμά του ἐπὶ τοσοῦτον συνέστησαν αὐτόν, ὥστε ἐτιμήθη τῷ τίτλῳ τοῦ βαρίνου.

Διατρίψας χρόνους τινὰς εἰς Βερολίνην μετέβη εἰς Δρέσδην, ἔνθα μετῆρχετο τὸν ἰατρὸν καὶ κατεγίνετο εἰς συγγραφάς· ἐκεῖ δ' ἐνυμφεῖθη τὴν μονογενῆ θυγατέρα εὐκαταστάτου ὁμογενοῦς, καὶ μετ' οὐ πολὺ τὸν θάνατον τεχθέντος θυγατρίου παρηκολούθησε καὶ ἡ δυστυχῆς μήτηρ. Ὁ ἀτυχὴς Γρηγορίνης ἀπαρηγόρητος διὰ τὸ ἀλλεπάλληλον τῆς συμφορᾶς διεσκέδαζε τὴν μελαγχολίαν του διὰ περιηγήσεων καὶ μελέτης. Ὁ πρίγκηψ τοῦ Λιγγενστάιν κινούμενος ἀπὸ τὴν φημιζομένην ἀξίαν τοῦ διασήμου Κεφαλλῆνος προσέλαβεν αὐτὸν ὡς ἰατρὸν καὶ συνοδοιπὸρον εἰς τὰς συνεχεῖς περιοδείας του.

Ὁ Γρηγορίνης μετ' οὐ πολὺ μετέβη εἰς Ἰταλίαν, καὶ ἐν Βενετία ἐπὶ τέλους ὀριστικῶς ἐγκατέστη. Ἐντυχὼν αὐτὸν ἐκεῖ ὁ βασιλεὺς τῆς Βαυαρίας Λουδοβίκος, πρὸς ὃν προηγουμένως τῷ ἦτο γνωστὸς, ὑπῆγεν αὐτοπροσώπως εἰς ἐπίσκεψίν του, δεικνύων οὕτω τὴν πρὸς τὸν ἄνδρα ἐκτίμησιν. Ἐκ Βενετίας ὁ Γρηγορίνης μετέβη εἰς Πίζαν πρὸς θεραπείαν χρονίου νοσήματος τῆς κύστεως· ἐνταῦθα δὲ δεινότερον προσβλήθεισ ἀπεβίωσε τὴν 29 Νοεμβρίου 1824 ἐν ἡλικίᾳ ἐβδομήκοντα ἑπτὰ ἐτῶν.

Ὁ βαρὼν Γρηγορίνης ἦτο ἐκ τῶν διασημοτέρων τοῦ καιροῦ του ἰατρῶν, οὐδενὸς κατὰ τὴν εὐρυμάθειαν ὑστερῶν.

Συγγράμματα.

—Reflexions sur la vegetation. Halles 1791.

—De hydrometre, et hydabus in utero visis, aut ab eo exclusis. Hallæ 1795.

—Observations sur la dissertation du D. N. an moestrua sint baptigenta. Berlin 1798.

Μετέφρασε γερμανιστὶ τὴν εἰς Τοσκάνην δότομον ἱστορικο-φυσικογραφικὴν

περιήγησιν τοῦ ἐν Πίζῃ καθηγητοῦ Σάντα, προσθεῖς πολλὰς σημειώσεις· καὶ ἰταλιστὴ ἐκ τοῦ ἀγγλικοῦ τὴν περιήγησιν τοῦ Vorick, Viaggio sentimentale per la Francia e l'Italia.

Ἐγραψε πρὸς τούτους ὁ Γρηγορίνης καὶ ἑλληνιστί.

— Σχόλια εἰς Ὀλυμπιονίκας τοῦ Πινδάρου.

— Λύσεις φυσικῆς καὶ φιλοσοφίας μαθημάτων ἐν εἴδει ἐπιστολῶν πρὸς τινα κόμησσαν Γερμανίδα· καὶ

— Ὀλίγα κεφάλαια ἑλληνικῆς ἱστορίας. Πάντα δὲ ταῦτα μένουσιν ἀνέκδοτα (*).

Οὔγος Φόσκολος.

Ἐγεννήθη ἐν Ζακύνθῳ τὴν 22 Ἰουνίου 1777 ἀπὸ καλοῦς γονεῖς, τὸν ἱατρὸν Ἀνδρέαν Φόσκολον ἄνδρα πεπαιδευμένον, καὶ τὴν Διαμάντων ἐκ τοῦ γένους Σπαθῆ. Κατὰ τὴν νεανικὴν αὐτοῦ ἡλικίαν ὑπῆρξεν ὀρμητικὸς, φίλερις, ἀμελής· δις δ' ἐκ τοῦ σχολείου δι' ἀταξίας ἀποβλήθεις, ἀπεφάσισεν ἐπὶ τέλους νὰ ἐκπαιδευθῆ ἀφ' ἑαυτοῦ, καὶ δις μετέβη εἰς Ἰταλίαν. Φθὰς εἰς Βενετίαν τῷ 1794 ἐνόησεν ὅτι ἠδίκηει τὴν ἀγαθὴν φύσιν του, καὶ μεταμεληθεὶς ἀφιερῶθη ὅλως εἰς τὰ γράμματα.

Ἐσπούδασεν ἠθικὴν, πολιτικὴν, μεταφυσικὴν, θεολογίαν· ἐμελέτησε πολὺ τοὺς ἀρχαίους καὶ νέους συγγραφεῖς, ἰδίως δὲ τὸν Ὅμηρον, καὶ τὸν Πλούταρχον, τὸν Δάντην, τὸν Ὀσσιανόν, καὶ τὸν Ἀλφιέρην· ὡς προοίμιον δὲ ἰδίας ποιήσεως ἀνεγίνωσκεν εἰς φίλους μεταφράσεις ὠδῶν τῆς Σαπφοῦς, καὶ τοῦ Ἀνακρέοντος, εἰδυλλίων τοῦ Θεοκρίτου, καὶ ἄλλων Λατίνων ποιητῶν.

Τὸ πρῶτον δημοσιευθὲν ποίημά του ἦτο ὁ Σταυρὸς συντεθὲν διὰ νέαν ἀφιερῶθεισαν εἰς τὴν λατρείαν τοῦ Ὑψίστου. Τῷ 1792 ἔγραψε τραγωδίαν, τὸν Θυέστην (Tieste), ἣτις παρεστάθη κατὰ Δεκέμβριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους εἰς τὸ ἐν Βενετία θέατρον τοῦ Ἁγίου Ἀγγέλου.

Κυριευθείσης τῆς Βενετίας ὑπὸ τῶν Γάλλων, ὁ Φόσκολος ἔγραψεν Ὕμνον εἰς τὸν Σωτῆρα Ναπολέοντα· ἔνεκα ὅμως τῶν τότε ἐν Ἑνετία καταδιώξεων, ὁ ποιητὴς προσέφυγεν εἰς Μεδιόλανα, ὅπου ἐσχέτισθη μετὰ τοῦ Παρίκου καὶ τοῦ Μόντη· ὁ τελευταῖος, περίφημος διὰ τὸ ἀρχαῖκόν κάλλος τῆς Μούσης του, καὶ τὴν ἐπάγωγόν ζωηρότητα τῆς φαντασίας του, κατηγορήθη εἰς τὸ νομοθετικὸν σῶμα τῆς Γαλλίας, ὃ περ τοῦ ἀφῆρεσε καὶ ἀξίωμα καὶ μισθοδοσίαν. Ὁ Φόσκολος ὑπερησπίσθη τὸν φίλον του διὰ νευρώδους διατριβῆς. Καταδιωκόμενος διὰ τοῦτο

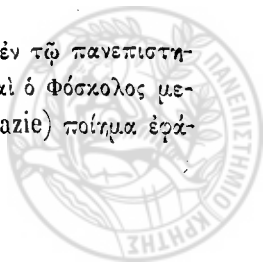
(*) Μαζαράκη, Βιογραφία· Ἐπιστήμων Κεφαλλήνων. Ἐτυπώθη Ἑλληνικῆ ἐπιστολῇ τοῦ Γρηγορίνης πρὸς Εὐστάθιον Ἀθανασίου ἐν τέλει τῆς ἐν τῷ 1794 ἐκδοθείσης αἰνεψίμου διατριβῆς τούτου.

ἐκρύπτετο ἀπὸ οἰκίας εἰς οἰκίαν γνωρίμων, κινδυνεύων νὰ φυλακισθῆ. Ἀπελθὼν ἐκ Μεδιολάνων ἔφθασεν εἰς Βονωνίαν κακῶς ἔχων καὶ ἐν ἄκρᾳ πενίᾳ· ἐντεῦθα ἠναγκάσθη νὰ πωλήσῃ εἰς τινα τυπογράφον τὰς ἐπιστολάς δύο ἐραστῶν (*Lettere di due amanti*) πρῶτον σκελετὸν τοῦ κλασικοῦ καταστάντος μυθιστορήματός του ὁ Ἰακώβος Ὁρτις. Ἐκ Βονωνίας μετέβη εἰς Φλωρεντίαν καὶ προσφοικεῖσθαι μετὰ τοῦ Ἀλφρέου καὶ Νικολίνης. Ἐνταῦθα ἔγραψε διάφορα ἀσμάτια, ἐν οἷς φαίνεται ἐπικτητικῶς ἢ βελτιώσεις τοῦ ὕφους καὶ τὸ κάλλος τῶν ποιητικῶν εἰκόνων.

Μετ' ὀλίγον ὁ Ζακύνθιος ποιητὴς ζωσθεὶς τὸ ξίφος κατετάχθη εἰς τὴν Ἰταλικὴν λεγεῶνα, εἰς ἣν καὶ ἄλλοι ποιηταὶ κατεγράφησαν. Ἐπολέμησε γενναίως εἰς τὰς ἐν Ἰταλίᾳ μάχας, καὶ ὑπέστη καρτερικῶς τὰ δεινὰ τῆς ἐν Γενούῃ πολιορκίας, ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ ἐνδόξου στρατηγοῦ Μασσένα.

Μετὰ τὴν ἐνδοξὸν ἀποχώρησιν τῆς φρουρᾶς καὶ Γενούης ὁ Φόσκο-λῆς ἠκολούθησε τὴν σημαίαν τοῦ τάγματός του εἰς Γαλλίαν καὶ ὑπηρέτησε μεταβαίνων ἀπὸ τόπου εἰς τόπον· τέλος δ' ἐπανῆλθεν εἰς Μεδιόλινα μὲ βαθμὸν λοχαγοῦ. Ὁ ποιητὴς βλέπων τὸ πρὶν ὑπὸ τὸ πρίσμα νεανικοῦ ἐνθουσιασμοῦ τὰ ἰταλικὰ πράγματα καὶ ὄνειροπολῶν τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ δυστυχοῦς ἐκείνου τόπου, ἠννόησεν ἤδη τὴν ἀπάτην του. Ἐκδώσας δεῦτερον τὸν εἰς Ναπολέοντα ὕμνον του προέταξεν ἐπιστολὴν δι' ἧς ἐτόλμα ν' ἀποτείνῃ τῷ κατακτητῇ συμβουλὰς. Ἀργότερον δ' ἐξέδοτο Ὁμιλίαν πρὸς τὸ Ἰταλὸν Κομητάτορ, θεωρουμένην ὡς ἀριστούργημα τῆς ἰταλικῆς φιλολογίας καὶ θαυμασθεῖσαν διὰ τὴν καλλιπέειαν καὶ τὴν δύναμιν τοῦ ὕφους. Ὁ ὑπουργὸς τοῦ πολέμου διέγραψεν αὐτὸν ἀπὸ τῶν στρατιωτικῶν ἐλέγχων, καὶ ὁ στρατιώτης ποιητὴς ἀφιερῶθη ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν λατρείαν τῶν Μουσῶν. Τότε ἐξέδωκε τὸ περίφημον μυθιστόρημά του *Αἱ τελευταῖαι ἐπιστολαὶ τοῦ Ἰακώβου Ὁρτις* (*Ultime lettere di Jacopo Ortis*), καὶ ἔγραψε τὸ ἀθάνατον ἐκεῖνο ποίημα ἐν εἴδει ἐπιστολῆς πρὸς τὸν Πινδεμύτην *Οἱ Τάφοι* (*Sepolcri*). Οἱ στίχοι τῆς κλασικῆς ταύτης ποιήσεώς εἰσι, κατὰ τὴν ποιητικὴν ἔκφρασιν τοῦ βιογράφου του Τεκίου, *κομβολόγιον μαργαριτῶν*.

Μετ' ὀλίγον διωρίσθη καθηγητὴς τῆς ῥητορικῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Παταβίου, ἀλλ' ἡ θέσις αὕτη κατελύθη, καὶ ὁ Φόσκολος μετέβη εἰς Κόμον, ἔνθα ἔγραψε τὰς *Χάριτας* (*Alle grazie*) ποίημα ἐφ' ἄμιλλον τῶν Τάφων.

Τῷ 1815 ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν Ἰταλίαν, καὶ ἐλθὼν εἰς Ἑλβετίαν διέτριψεν ἐν ἔτος· ἐκείθεν δὲ μετέβη εἰς Λονδίνον, ὅπου ἀποκατέστη ὀριστικῶς.

Ἐν Ἀγγλίᾳ διατρίβων μετέφρασεν ἰταλιστὶ δύο βραβυδίας τῆς Ἰλιάδος, καὶ ἔγραψεν ἀγγλιστὶ ἱστορίαν τοῦ Αἰολικοῦ δῖγα μμα, καὶ πραγματείαν περὶ τοῦ κειμένου τῆς Ἰλιάδος. Εἰς τὰ περιοδικὰ τῆς Ἀγγλίας συγγράμματα ἔγραφε διάφορα ἄρθρα περὶ τῆς ἰταλικῆς φιλολογίας καὶ τοιαύτης ἀπήλαυσαν φήμης τὰ ἔργα του, ὥστε δι' ἐκάστην τυπογραφικὴν σελίδα ἐπληρόντο δύο λίρας στερλίνας. Συνέγραψεν ἀξιόλογον πραγματείαν περὶ τοῦ Δεκαμημέρου, τοῦ Βοκακίου, καὶ περὶ τῆς Θείας Κωμωδίας τοῦ Δάντου, καὶ διάφορα ἄλλα ἀποθανάτισαντα αὐτόν.

Τῷ 1816 ἐξέδωκεν ἐν Ζυρίχῃ τῆς Ἑλβετίας λατινιστὶ *Didymi Clerici Hypercalypseos*, σάτυραν πολιτικοθρησκευτικὴν.

Πρεσβεία Παργίων ἐλθοῦσα ἵνα διαμαρτυρηθῇ κατὰ τῶν ἀτίμων πωλητῶν τῆς δυστυχοῦς αὐτῶν πατρίδος, προσέφυγεν εἰς τὴν εὐφυίαν τοῦ Φοσκόλου πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν δικαιωμάτων των. Ὁ Ζακύνθιος ποιητὴς ἔγραψε τότε ἀγγλιστὶ *On the Cession of Parga*, ὅπερ ὅμως τυπούμενον ἀπέσυρε καὶ ἐξήφάνισεν.

Ἀπέθανεν ὁ μέγας οὗτος ποιητὴς πλήρης δόξης καὶ ἀξίος κατὰ πάντα ταύτης τὴν 10 Ὀκτωβρίου 1827.

Συλλογὴ τῶν ἔργων τοῦ Φοσκόλου ἐδιδμοσιεύθη ἐν Μεδιολάνοις τῷ 1822 ὑπὸ Σιλβέστρου (*Prose e versi di Ugo Foscolo*), καὶ ἐν Ἑθνικῇ βιβλιοθήκῃ (*Bibliotheca Nazionale*) (').

Πρὸς τούτοις ἔγραψεν ὁ εὐφάνταστος Ζακύνθιος ἑλληνιστὶ Ἄσμα τῆς Πάργας, καὶ ἄλλα διαλανθάνοντα ἡμᾶς.

Στέφανος Κανέλος.

Ἐγεννήθη ἐν Κωνσταντινουπόλει τὴν 9 Μαρτίου 1792 ἐκ πατρὸς Χίου καὶ μητρὸς Κωνσταντινουπολίτιδος. ἤκουσε τὰ πρῶτα μαθήματα ἀπὸ τὸν Δωρόθεον Πρώϊον, διδάσκαλον τότε τῆς ἐν Ξηροκρήνη σχολῆς. Εἰκοσαέτης μόλις μετέβη εἰς Γερμανίαν (1812), καὶ μετὰ ὀκταετῆ φοίτησιν ἐν τοῖς πανεπιστημίοις τῆς Εὐρώπης, ἐπέστρεψε περὶ τὰ τέλη τοῦ 1819 εἰς Βυζάντιον σκοπεύων ἵνα μετέλθῃ τὸν ἱατρὸν. Τῷ 1820 ἀπῆλθεν εἰς Βλαχίαν ἵνα συνδιδάξῃ ἐν τῷ ἐκεῖ Σχολεῖῳ μετὰ τοῦ Βαρδαλάχου, Γενναδίου, καὶ ἄλλων. Ἐπελθούσης τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως διέτριψεν ὀλίγον καιρὸν εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ Ἀλεξ. Ὑψηλάντου, εἶτα δὲ μετέβη εἰς Εὐρώπην, καὶ

(') Πανδώρα τόμος Γ'.—Παράβ. *Storia della letteratura italiana del G. Maffei* vol. II—*Ultime lettere di Jacopo Ortis* Londra 1819.

Ἐκείθεν ἦλθεν εἰς Ἑλλάδα. Συνοδεύσας τὸν ὑπὸ τῆς Προσωρινῆς Κυβερνήσεως διορισθέντα ἀρμοστὴν τῆς Κρήτης Ἐμμανουὴλ Τομπάζην ἀπέθανεν ἐκεῖ κατὰ Ἰούλιον τοῦ 1823.

Ὁ Κανέλος ἦτο γίαν φιλόπατρις, καὶ θιασώτης τῆς καθομιλουμένης. Ἐγραψεν διάφορους διατριβάς εἰς Λόγιον Ἑρμῆν (1819), καὶ διάφορα ποιήματα ἐν Ὑδρα, ὡς τὸ

ὦ λιγυρὸν
καὶ κοπτερόν
σπαθί μου κλπ.

— Βιβλιοράκι κατ' ἐρωταπόκρισιν περὶ διαφόρων ἀναγκαίων πραγμάτων. ἐν παρέργῳ μεταφρασμένον ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ ὑπὸ Στεφάνου Κανέλου πρὸς χρῆσιν τῶν Ἑλλήνων. (πολλάκις ἐν Ὑδρα τυπωθὲν) (1).

Γρηγόριος Ζαλύκης.

Ἐγεννήθη ἐν Θεσσαλονίκῃ κατὰ τὸ 1785 ἀπὸ Γεώργιον Ζαλύκην, καὶ ἐκαλεῖτο, κατὰ τὴν παρά Τούρκους καὶ Χριστιανοὺς εἰθισμένην κατάληψιν Ζαλύκογλους = υἱὸς τοῦ Ζαλύκη. Σπουδάζας εἰς τὰ σχολεῖα τῆς πατρίδος του, ἀπῆλθεν εἰς Βουκουρέστιον, ἐλκυσθεὶς ὑπὸ τῆς λαμπρᾶς φήμης τοῦ διδασκάλου Λάμπρου Φωτιάδου. Ἀκροατὴς γενόμενος τοῦ μεγάλου ἐκείνου διδασκάλου, ἐτελειοποιήθη ἐντὸς ὀλίγου εἰς τὴν ἑλληνικὴν καὶ λατινικὴν φιλολογίαν. Ἐνησχολήθη δ' ἐν ταυτῷ εἰς τὰ μαθηματικά, καὶ ἔμαθε πρὸς τούτοις τὴν γαλλικὴν γλῶσσαν, τὴν βλαχικὴν, καὶ τὴν τουρκικὴν. Διδάσκαλός του εἰς τὰ γαλλικὰ ὑπῆρξεν ὁ μεγαλοφυὴς καὶ φιλομαθέστατος Μιχαὴλ ὁ Τενέδιος, ὅστις θαυμάζων τὸ εὐεπήβολον καὶ ἀγχνῖνον τοῦ Ζαλύκη ἐξεφώνησέ ποτε, παρόντων πολλῶν πεπαιδευμένων, « θαυμάσιος κατὰ τὸν » νοῦν, θαυματουργὸς κατὰ τὰς μελέτας του εἶνε τῶνόντι ὁ Γρηγόριος. » Ὅταν τις τὸν διδάσκη ἐν μόνον, αὐτὸς μανθάνει πέντε ».

Κατὰ τὸ ἔτος 1802 ἐπέμφθη ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος Καλλιμάχη εἰς Παρισίους διὰ τινὰς πολιτικὰς ὑποθέσεις. Γνωρισθεὶς δ' ἐκεῖ ὑπὸ πολλῶν ἀξιολόγων ἀνδρῶν διὰ τὰ σπάνιά του προτερήματα, ἐγένετο γραμματεὺς τοῦ διασήμεου φιλέλληνος κόμητος Choiseul-Gouffier, ὃν οὐκ ὀλίγον ὠφέλησεν εἰς τὴν σύνθεσιν τοῦ δευτέρου καὶ τρίτου τόμου τοῦ περιφήμου συγγράμματός του « Voyage Pittoresque de la Grèce ».

Πολλοὶ σοφοὶ τῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιγραφῶν ὑπῆρξαν ἰδιαιτέροισι φίλοι τοῦ Ζαλύκη, καὶ ἐπαινέται τῆς ἀξιότητός του.

(1) Πανδώρα τόμος Γ'.

Τῷ 1809 ἐξέδωκεν ἐν Παρισίοις τὸ γαλλικὸν καὶ ἀπλοελληνικὸν Λεξικὸν τοῦ μετ' ἀξιολόγων προλεγομένων ὀι πολυμαθεῖς ἑλληνισταὶ Βουασονὰδ, Δουρῶ Δελλαμὰλλ, καὶ Μαβλὸς ἀνέκριναν καὶ ἐπήνεσαν τὸ Λεξικὸν τοῦ Ζαλύκη εἰς τὴν Ἑφημερίδα τῆς Αὐτοκρατορίας, καὶ εἰς τὸν Μηνύτορα.

Πρὸς τούτοις ὁ Γρηγόριος ἀντέγραψε πρὸς τύπωσιν πολλὰ ἀνέκδοτα ἑλληνικὰ χειρόγραφα, καὶ παρέβαλεν οὐκ ὀλίγα μετὰ τῶν ἀρίστων ἐκδόσεων. Ἐνεκα τῶν καιρικῶν περιστάσεων δὲν ἠδυνήθη γὰ τὰ ἐκδόσῃ, ἀλλ' ὠφελήεντες τῶν ἀντιγράφων διάφοροι ἑλληνισταὶ ἐμνημόνευσαν μετ' ἐγκωμίων τοῦ ὀνόματος τοῦ Ζαλύκη, ὡς ὁ Γαισφόρδιος, Σχουχαισέριος, Φούσιος, Βὰν Καπέλλης κλπ.

Εἰς τὸν Ζαλύκη ὀφείλεται ἡ σύστασις τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας, ἐν Παρισίοις πρῶτον σχηματισθείσης, καὶ ὕστερον ἐν Μόσχᾳ συστηματοποιηθείσης. Τῷ 1809 διέτριβεν ἐν Παρισίοις μετὰ τοῦ Ζαλύκη Δημήτριός τις Κομνηνὸς τιτλοφορούμενος, λόγῳ καταγωγῆς, ἀπὸ τῶν Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων, ἀπόγονος καὶ διάδοχος τῶν τελευταίων Ἑλλήνων αὐτοκρατόρων. Ὁ Ναπολέων τὸν περιποιεῖτο μεγάλως, ἐπιδαφιλεύων γενναίαν σύνταξιν, ὑπὸ τῶν δύο δὲ τούτων συνέστη πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος ἡ Φιλικὴ ἑταιρεία. Μέλη αὐτῆς ἐγένοντο ὁ Choiseul Gouffier, πρῶην πρέσβυς τῆς Γαλλίας ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὁ Στέφανος Χατζη-Μόσχος καὶ ἄλλοι. Ὁ Γουφριέρος ἐξελέχθη πρόεδρος, ὁ Μόσχος γενικὸς γραμματεὺς καὶ ταμίαις, καὶ ὁ Ζαλύκης ἀντιπρόσωπος τοῦ προέδρου. Ὁ τελευταῖος μυσταγωγικῶς ἐπωνομάσθη Ξενοδόχος, τὸ δὲ Κατάστημα Ἑλληνόγλωσσον Ξενοδοχεῖον. Οἱ ἐγγραφόμενοι κατέβαλλον ποσὸν τι πρὸς διατήρησιν τοῦ οἰκῆματος, καὶ τὴν προμήθειαν τοῦ ὕλικου.

Ἡ Ἑλληνικὴ αὕτη ἑταιρεία εἰς τὸ φαινόμενον μὲν ἐκήρυττε τὸν φωτισμὸν τῆς Ἑλληνικῆς νεολαίας, κύριον δὲ σκοπὸν προώριστο τὸν προσηλυτισμὸν ὑπὲρ τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Ἑλλάδος. Οἱ κατηγόμενοι ὀρκίζοντο ἐνώπιον τῆς ἐπιτροπῆς, ὅτι θέλουσι φυλάξει εὐλαβῶς τὸν μυστηριώδη σκοπὸν τῆς ἑταιρίας, καὶ ἐνεργῆσαι ὄλαις δυνάμει διὰ τὴν ἀποτελεσματικὴν αὐτῆς πρόοδον. Εἶχε δύο κώδικας ἐγγραφῶν, ὀνομάζουσα τὸν μὲν ἐσωτερικόν, τὸν δ' ἐξωτερικόν. Ἐν τῷ πρῶτῳ κατεχωροῦντο οἱ ἐν Παρισίοις προσήλυτοι, καὶ ἐν τῷ δευτέρῳ οἱ αὐτόθεν διερχόμενοι. Εἰς πάντα προσήλυτον ἐδίδοτο, μετὰ τὴν ὀρκωμοσίαν, χρυσοῦν δακτύλιον συμβολικόν, ὅπερ ὀνομάζετο χρυσά-

Βουλλον. Ἐφερε δὲ τοῦτο ἐγκεχαραγμένες δύο χεῖρας δεδεμένες καὶ τέσσαρα κύκλω κεφαλαιώδη γράμματα Φ. Ε. Δ. Α. (Φιλίας Ἑλληνικῆς Δεσμὸς Ἄλυτος).

Ὁ Ζαλύκης ὑπῆρξεν ἡ ψυχὴ τῆς Ἐταιρίας ταύτης, ἥς μέλος ἀπετέλουν πολλοὶ ἐπίσημοι φιλέλληνοι, καὶ πολλοὺς διὰ τῶν ἀποστόλων ἐμύησεν ἐν Ἑλλάδι. Ὁ Τσακάλωφ, μέλος αὐτῆς, μεταβαίνων τῷ 1815 εἰς Μόσχαν, κατήχησέ τινας ἐν Βουκουρεστίῳ, ὅπου ἀπεστάλη κατόπιον ὁ συμπατριώτης του Σεραφεῖμ Βρετών.

Ὁ ἐν λόγῳ Τσακάλωφ φθὰς εἰς Μόσχαν παρέλαβε συνεργάτην καὶ τὸν Νικόλαον Σκουφάν, καὶ οἱ θερμοῦργοι οὗτοι ἄνδρες ἀνευδότης εἰργάστησαν πρὸς κραταίωσιν τῆς Φιλικῆς Ἐταιρίας, τῆς ὁποίας ἡ ἔδρα μετὰ τὴν πτώσιν τοῦ Ναπολέοντος μετέχθη ὀριστικῶς ἐκ Παρισίων εἰς Μόσχαν (1).

Κατὰ τὸ 1816 ὁ Ζαλύκης ἀνομάσθη πρῶτος γραμματεὺς τῆς ἐν Παρισίοις Ὀθωμανικῆς πρεσβείας, διαμείνας μέχρι τοῦ 1820, ὅτε ἀπῆλθεν εἰς Βουκουρέστιον ἅμα δ' ἐκραγείσης τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως ἐν ταῖς παριστρίαις ἡγεμονεῖαις, κατέφυγε στερηθεὶς πάντων εἰς Τρανσυλβανίαν. Μετὰ ταῦτα μετέβη εἰς Βεσσαραβίαν, ἔνθα διέτριψε χρόνον πολλόν, παρηγορούμενος διὰ τῆς μελέτης. Ἐκεῖ συνέγραψε (1822) τὸν περὶ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως Διάλογον.

Ἀπελθὼν ὕστερον εἰς Πετρούπολιν, καὶ συστηθεὶς διὰ πολλῶν ἰσχυρῶν εἰς τὸν αὐτοκράτορα Ἀλέξανδρον, ἤξιώθη μεγάλης χρηματικῆς βοηθείας καὶ δεξιώσεως ἀξίας τῶν προτερημάτων του. Ἐπιστρέφων εἰς Παρισίους προσεβλήθη ὑπὸ ἐγκεφαλικοῦ πυρετοῦ, καὶ ἀπεβίωσε τὴν 4 Ὀκτωβρίου 1827.

Ἐπὶ τοῦ τάφου του ἐχαράχθη ἡ ἐξῆς ἐπιγραφή.

Φεῦ! ποῦρωτάτω τῆς φιλάτης πατρίδος
Ὁ Γρηγόριος εἰς τὸν τάφον κατέβη,
Ὅτ' ἐκ τοῦ τάφου ἡ Ἑλλὰς θαυμασίως
Ἀνίστατ' ἤδη μετὰ παμπόλλους θρήνους.
Τοῦ σοφοῦ ἀνδρὸς ἡ σύζυγος ἡ ἀθλία,
Δακρυρροοῦσα ἤγειρεν ἐξ ἰδίων.
Τόδε τὸ σεμνὸν φιλανδρίας μνημεῖον.

Συγγράμματα.

— Λεξικὸν τῆς Γαλλικῆς γλώσσης. Ἐν Παρισίοις 1809. (ἀνετυπώθη τῷ 1815 ἐν Βενετίᾳ ἐπιστάσις Σπυρίδωνος Βλαντιῆ).

(1) Φιλήμονος, Δοκίμιον περὶ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως, Τομ. Δ', προλεγόμενα.

— Περὶ τῆς κοινωνικῆς συνθήκης, σύγγραμμα Ἰωάννου Ἰακώβου Ρουσσώ, μεταφρασθὲν ὑπὸ τοῦ μακαρίτου Γρηγορίου Ζαλόκου, καὶ ἐκδοθὲν μετὰ προλεγομένων ὑπὸ Κωνσταντίνου Νικολοπούλου, φιλοτίμῳ δαπάνῃ τῆς φιλελληνίδος χήρας τοῦ μεταφραστοῦ. Ἐν Παρίσις 1828. 12, σελ. 331.

— Διάλογος περὶ τῆς Ἑλληνικῆς ἐπανάστασεως, ἐκδοθεὶς μετὰ προλόγου καὶ ἐπιλόγου ὑπὸ Ἀγαθόφρονος Λακεδαιμονίου. Ἐν Παρίσις 1828.

Ἀνέκδοτα.

— Ἀπομνημονεύματα ἱστορικὰ τῆς ὑπ' αὐτοῦ ἐν 1809 συστηθείσης ἐν Παρίσις Ἑλληνικῆς Ἑταιρίας.

— Εὐμέθοδος γραμματικῆ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης (γαλλιστί).

— Ἐπιστολαί, καὶ ἄλλα τινα ποιήματα (1).

Σπυρίδων Βλαντής.

Ἐγεννήθη ἐν Βενετίᾳ τὸν μῆνα Ἰούνιον τοῦ 1765 ἐκ Φραγκίσκου καὶ Ἑλένης Στάθη, ὀρωμένων ἀπὸ τῆς νήσου τῶν Κυθήρων. Παῖς ἔτι, ἐπέδειξε φύσιν εὐδίδακτον καὶ εἰς πᾶσαν ἀγαθὴν μάθησιν ἐπιτηθεῖαν. Σπουδάσας δὲ τὴν ἑλληνικὴν ἐν τῷ Φλαγγινιανῷ φροντιστηρίῳ ὑπὸ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Κεραλλῆνος Ἀγαπίου Λοβέρδου, ἠεροῶσθη τῶν μαθημάτων τῆς φιλοσοφίας ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ τῶν Ἰησουϊτῶν, ἔνθα καὶ ἐπεδόθη εἰς τὴν σπουδὴν τοῦ Ἀστυκοῦ δικαίου, διακούςας τοῦ δεινοῦ καθηγητοῦ Οὐβάλδου Βρεγολίνου. Μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν μαθημάτων του, δὲν τῷ ἐπέτρεψε νὰ μεταβῇ εἰς Πατάβιον ἢ ἔνδεια τῆς οἰκογενείας του, ἥτις ἠνάγκασέ πῶς αὐτὸν νὰ λάβῃ θέσιν παρὰ τινι ἐμπόρῳ Ἑλληνι ἐν Βενετίᾳ διατρίβοντι. Ἄλλ' ἡ τοιαύτη ἀσχολία δὲν ἀπέτρεψεν αὐτὸν τῆς θεραπείας τῶν γραμμάτων, κυρίως δὲ τῆς μελέτης τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων. Ἡ ὑπόληψις, ἦν μετ' οὐ πολὺ ἐκτίσασατο, ἐχορήγησεν αὐτῷ οὐκ ὀλίγους μαθητάς, οὓς καὶ ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ καὶ ἐν ταῖς τῶν ἄλλων οἰκίαις ἐδίδασκε, τοῦτο ἐπαγγειλάμενος ἄχρι τῆς τελευτῆς τοῦ βίου.

Τελευτήσαντος τοῦ ἐν τῷ Φλαγγινιανῷ Ἑλληνομουσεῖῳ σχολαρχοῦντος Ἀγαπίου Λοβέρδου, (1766), οἱ ἀναμορφῶται τῆς ἐν Παταβίῳ παιδείας, ἐξελέξαντο αὐτ' ἐκείνου προσωρινῶς τὸν Βλαντῆν, ὅστις τὴν 16 Σεπτεμβρίου 1796 ἐπεκυρώθη τακτικὸς σχολάρχης. Ὁ Βλαντῆς τότε ὄλον ἑαυτὸν ἀφωσίωσεν εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν τῆς νεολαίας· καὶ οὐ μόνον παρὰ τοῖς ὁμογενέσιν, ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῖς λοιποῖς ξένοις

(1) Νικολόπουλος ἐν Δοκιμῳ Ἐισαγωγικῷ τῆς ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοθείσης μεταφράσεως τοῦ Ζαλόκου τῆς Κοινωνικῆς Συνθήκης Ρουσσώ.

διέδιδε τὴν σπουδὴν τῆς πατρίου φωνῆς, παρορμῶν τὰς ψυχὰς εἰς τὸν ἔρωτα τῆς ἑλληνικῆς μαθήσεως.

Τὰ συγγράμματα, ὧν εἶχεν ἤδη ἀρχίσει τὴν ἔκδοσιν, περιεποιήσαντο αὐτῷ δικαίαν φήμην· διὸ καὶ τῷ 1800 προσεκλήθη παρὰ τοῦ γραμματέως τῆς ἐν Κερκύρα Ἰονίου Ἀκαδημίας Καρόλου Δουπίνου νὰ καταταχθῇ ἐν αὐτῇ μέλος ἀντεπιστέλλον· τῆς αὐτῆς δὲ τιμῆς ἠϊώθη καὶ παρὰ τῆς Δανογραφικῆς Φιλολογικῆς ἑταιρίας. Τῷ 1811 ὁ ἐν Δαλματία ὀρθόδοξος ἀρχιεπίσκοπος Κάρλεβικ πρότεινεν εἰς τὸν Βλαντὴν τὴν ἐν Σεβενίκῳ σχολαρχίαν, καὶ ἐν ἔτει 1822 ἤρθη οὗτος συνεργάτης τῆς Πολυγλώττου Ἀθηνᾶς.

Ἡ ὅλη πορεία τοῦ φιλοπόνου Βλαντῆ οὐδὲν παρίστησιν ἰδιάζον καὶ ἔκτακτον. Ἐπιβεβαρωμένος ὑπὸ πολυαριθμοῦ οἰκογενείας, οὐδενὸς ἄλλου ἢ αὐτῆς ἐκῆδετο· ὡς ἐκ τούτου δὲ ἤναγκάζετο νὰ διδάσκη οὐ μόνον ἐν τῷ σχολείῳ, τοῦθ' ὅπερ παρεῖχεν αὐτῷ ἰκανὴν ὠφέλειαν, ἀλλὰ καὶ κατ' ἰδίαν, καὶ νὰ ἐργάζεται ἀδιαλείπτως, ἔλκων βίον μονήρη, ταπεινὸν, καὶ γαλήνιον.

Ἡ ἀδιάλειπτος νυκτός τε καὶ ἡμέρας εἰς τὴν μελέτην ἐνασχόλησις αὐτοῦ, ἧς ἕνεκα ἐφαίνετο συνεχῶς διάπυρος τὴν ὄψιν, χυμὸς τις ἐρηπτικὸς πρὸ πολλοῦ ἐπὶ τοῦ προσώπου αὐτοῦ περιερόπυμος, αἰμορροϊκὴ διάθεσις, ἀλγηδόνες ὁσημέραι ἐντονιώτερον ἀνανεούμεναι καὶ ἐξ οἰκιακῶν προερχόμεναι δυσχερειῶν, ἐπετάχυναν τὸ τέρμα τοῦ βίου αὐτοῦ· καταληφθεὶς ὑπὸ ἐγκεφαλικῆς ἐκλαμψίας ἀπεβίωσε τὴν 6 Ἰουνίου 1830, ἐξήκοντα καὶ πέντε γενόμενος ἐτῶν. Ὁ θάνατός του ἐνεποίησε γενικὴν λύπην, καὶ ἡ στέρησις του ἐθρηνήθη παρὰ τε τῶν ἡμετέρων, καὶ ἀλλογενῶν.

Ὁ φιλόπουνος καὶ πολυμαθὴς Βλαντῆς ἔγραψε, μετέφρασε καὶ ἐξέδωκε τὰ ἑξῆς.

Πρωτότυπα.

- Πρῶτος τόμος τοῦ Τριγλώσττου λεξικοῦ. Ἐνετίησι 1816.
- Ἑλληνικὸν ἐπίτομον λεξικόν. Ἐν Βενετίᾳ 1821.
- Λόγοι ἐν τῷ Φλαγγινιανῷ ἑλληνομουσεῖῳ ἐκφωνηθέντες (ἀνέκδοτοι).

Μεταφράσεις.

- Μεταμορφώσεις Ὀβιδίου. Ἐνετίησι. 1798, τόμ. 2.
- Βίοι Κορνηλίου Νέπωτος. Ἐνετίησι 1801. (Ἀνετυπώθησαν μετὰ σημειώσεων τῷ 1810).
- Ἀποθήκη τῶν παιδῶν. Ἐνετίησι 1793 τόμ. 4. ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ.

- 22 ἐκλεκτὰ διηγήματα Βουκακίου.
 —Τὸ καφενεῖον, κωμῳδία Γολδόνη.
 —Βραχεῖα εἴδησις περὶ τῶν ἐν Ἑνεῖτζ συμβάντων 1797—99 } ἐκ τοῦ Ἰταλ.
 —Τέχνη τοῦ ὑγιεινῶς καὶ μακροχρονίως ζῆν.
 —Εἰσαγωγή εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν.

Πρὸς τοῦτοις μετέφρασεν ἀπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ εἰς τὸ ἰταλικὸν Ἡρακλεῖδην Ποντικόν, Κτησίαν τὸν Κνίδιον, Νικόλαον Δαμασκηρὸν, Κόνωνα, Μέμνονα, Χίωνα, Αἰλιανόν, Πολεμαῖον, Ἡφαιστίωνα, Ἀγαθαρχίδην, Φλέγοντα Τραλλιανόν, Φώτιον, Δέξιππον, Ἡσύχιον, Ὀλυμπιόδωρον, Κάνδιον, Θεοφάνην τὸν Βυζάντιον, Εὐνάπιον, Διονύσιον Ἀλικαρνασσέα, καὶ Ἀβρίανόν ἢ δὲ μετάφρασις τοῦ ἐδημοσιεύθη ἐν ἔτει 1826 καὶ 1831 ἐν Α΄, Β΄, καὶ Δ΄ τόμῳ τῶν Ἐλασσώνων ἱστορικῶν.

Ἐξέδωκε δὲ μετὰ διαφωτίσεων, προσθηκῶν, καὶ διορθώσεων, τὸ γαλλοελληνικὸν λεξικὸν τοῦ Ζαλόκη, τὸ ἰταλοελληνικὸν τοῦ Βενδότου, τὸ τῶν ἑλληνικῶν συνωνύμων τοῦ Βλάχου, τὸ τοῦ Βαρίνου, τὸ τοῦ Γαζῆ καὶ ἐπὶ τὸ βέλτιον ἐπεξεργάσθη τὴν ἑλληνογαλλικὴν γραμματικὴν, τὴν Ἀρχαιολογίαν τοῦ Παλιουρίτου, τὸ Ἐπιστολάριον, τὴν ἱερὰν Γραφήν, τὴν Ἰλιάδα τοῦ Ὀμήρου μετὰ τῶν σχολίων τοῦ Διδύμου, τὸν Θουκυδίδην μετὰ τῶν παλαιῶν σχολίων, καὶ τὰ περὶ Χαϊρρέαν καὶ Καλιβρόην ἐρωτικὰ διηγήματα Χαρίτωνος τοῦ Ἀφροδισιεύς.

Ἐπεμελήθη δὲ καὶ διώρθωσε πάμπολλα ἄλλα Ἰταλικά καὶ Ἑλληνικά πονημάτια (').

Σπυρίδων Ἀσάνης.

Ἐγεννήθη εἰς Ἀργοστόλιον τῆς Κεφαλληνίας περὶ τὸ 1756 ἐκ τοῦ ἰατροχειρουργοῦ Γρηγορίου Ἀσάνη, καὶ κατήγετο ἐκ τοῦ περιφανοῦς ὁμωνύμου Βυζαντινοῦ οἴκου προσφυγόντος μετὰ τὴν ἄλωσιν εἰς τὴν νῆσον ταύτην. Περμφθεις ὁ Σπυρίδων ὑπὸ τοῦ πεπαιδευμένου πατρὸς του εἰς τὸ τότε κλειζόμενον τοῦ Παταβίου πανεπιστήμιον πρὸς ἐκμάθησιν τῆς ἰατρικῆς, καὶ σπουδάσας τὴν ἑλληνικὴν καὶ λατινικὴν γλῶσσαν καὶ φιλολογίαν, ἀφιερῶθη εἶτα εἰς τὰς φυσικομαθηματικὰς ἐπιστήμας, τὰς ὁποίας καὶ ὕστερον ἐν παρέργῳ ἐκαλλιέργει. Περαιώσας ἐν Παταβίῳ τὴν σειρὰν τῶν ἰατρικῶν μαθημάτων, καὶ ἐπανελθὼν εἰς Κεφαλληνίαν, ἀπῆλθεν ὕστερον εἰς τὴν Ἀνατολήν, ὅπου πρῶτος εἰσήγαγε τὴν ἀντιφλογιστικὴν θεραπείαν, ἐπονομασθεὶς ὑπὸ τῶν Ἀγγλων ἰατροδιδασκάλων Μάκ-Φὸκ καὶ Μέμπλιγγεν «ἀναμορφωτὴς τῆς ἰατρικῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει». Ἀφοῦ δ' ἐπευφημιζόμενος καὶ τιμώμενος μετήλθε τὴν ἰατρικὴν μέχρι τοῦ 1795, μετέβη

(') Βίος Βλαντιῆ μετάφρασθεὶς ἐκ τῶν τοῦ Διμηλίου Τυπάλδου. (Χρυσάλλης, ἡμερολόγιον ἐν Βενετῖα τοῦ 1866).

εις Θεσσαλονίκην. Παρατηρήσας τότε, δι' ἔλλειψιν εἰδικῶν μαθηματικῶν συγγραμμάτων, παρημελείτο ἐν Ἑλλάδι ὁ κλάδος οὗτος, μετέφρασεν ἐκ τοῦ γαλλικοῦ τὴν ἀλγεβραν τοῦ Δεκαίλλου, καὶ μετ' ἰδίων προσθηκῶν πλουτίσας αὐτὴν διεκοίνωσεν εἰς τοὺς τότε διδασκάλους, καὶ ἰδίως τὸν ἐν Θεσσαλονίκῃ ἀρχιδιδάσκαλον Ἰωανῶν Καμαριώτην ἢ Κοντὸν ἱερομόναχον ἐκ τῆς Σπαρμιωτίδος Μονῆς, πρὸς ἃν καὶ τὴν ἐδίδαξε.

Κατὰ τὸ 1799 προσκληθεὶς ὡς ἰατρός τῆς τότε ἀκμαζούσης Θεσσαλικῆς κωμοπόλεως τῶν Ἀμπελακίων, καὶ διατηρῶν πάντοτε θερμὸν τὸν ὑπὲρ τῆς πατρίδος καὶ παιδείας ἔρωτα, ἐδίδαξεν ἐκεῖ τοὺς διδασκάλους Κωνσταντῖνον Κούμαν, Γρηγόριον Κωνσταντᾶν, Παπα-Ἀργύρη, καὶ τοὺς ἀρχιερεῖς Πλαταμῶνος, Τρικάλλων, καὶ Δημητριάδος, ἐκτὸς τῆς ἀλγεβρας τοῦ Καίλλου, τὴν Τριγωνομετρίαν τοῦ Τσάλδου καὶ τὰς Κωνικὰς τομαὶς τοῦ Γράντη.

Ἐν ἔτει 1804 προσκληθεὶς ὁ Ἀσάνης ὡς ἀρχίατρος Ἀλεξάνδρου Καλλιμάχου, ἡγεμόνος τῆς Μολδαβίας ἐπέστρεψε μετ' οὐ πολὺ εἰς Κίπολιν, καὶ θελγόμενος ἀπὸ τὴν φυσικὴν τῆς τερπνοτάτης ἐκείνης θέσεως καλλονὴν καὶ ἀπὸ τὴν ὁσημέραι αὐξανομένην φήμην τοῦ ὀνόματός του ἀπεφάσισε νὰ ἐγκατασταθῇ αὐτόσε μέχρι τέλους ζωῆς. Τότε δ' ἐπεχειρίσθη τὴν εἰς τὸ Ἑλληνικὸν μετάφρασιν τοῦ ὀλοκληρωτικοῦ καὶ διαφορικοῦ ὑπολογισμοῦ, μεγάλου καὶ πολυμαθοῦς συγγράμματος τοῦ Εὐλέρου, ὅπερ αἱ πολυειδεῖς ἀσχολίαι, τὸ γῆρας, καὶ ἰδίως ὁ ἐν ἔτει 1836 ἐπελθὼν θάνατος δὲν τὸν ἄφησαν νὰ τελειώσῃ.

Ἐκ τῶν συγγραμμάτων τοῦ Ἀσάνη ἐξεδόθησαν τῷ 1797 ἐν Βενετίᾳ ὑπὸ Ἰωανᾶ Σπαρμιώτου ἢ μετάφρασις τῆς Ἀριθμητικῆς καὶ Ἀλγεβρας τοῦ Καίλλου, αἱ Κωνικαὶ τομαὶ τοῦ Γράντη ὑπὸ Κωνσταντᾶ, καὶ αἱ τοῦ Καίλλου ὑπὸ Κούμαν τῷ 1803. Ἀνέκδοτα δὲ μένουσι Γεωμετρία καὶ Τριγωνομετρία Τσάλδου, καὶ ἀρχαιολογικὴ διατριβὴ περὶ Μικρᾶς Ἀσίας.

Ὁ Ἀσάνης θιασώτης ὄν τῆς ἀποελληνικῆς γλώσσης ἔγραψεν εἰς ταύτην, ἐξ ἧς οἱ ἐκδόντες Σπαρμιώτης ἢ Κωνσταντᾶς μετένεγκον εἰς τὴν ἀρχαίαν (*).

Κωνσταντῖνος Βαρδαλάχος.

Ἐγεννήθη περὶ τὸ 1775 ἐν Καίρῳ ἐκ γονέων Χίων, οἵτινες ἐφρόν-

(*) Μαζαράκης.— Συγγενὴς τούτου ἐστὶν ὁ ἐπίσης λόγιος Γεώργιος Ἀσάνης ἐκπαίδευθεὶς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Παταβίου, καὶ μεταφράσας ἐκ τοῦ Ἰταλικοῦ τὴν περὶ τῶν τεσσάρων ἱππιῶν τοῦ ἀγίου Μάρκου διατριβὴν τοῦ Ἀνδ. Μουστοξύδου ἐκδοθεῖσαν ἐν Βενετίᾳ τῷ 1816.

τισαν περὶ τῆς ἀνατροφῆς καὶ παιδείας αὐτοῦ. Ὀρφανισθεὶς ἐν νεαρῇ ἡλικίᾳ τόσον καλῶς ὠκονόμησε τὴν μικρὰν περιουσίαν του, ὥστε αὐτὴ ἐξήρκησε πρὸς ἐξακολούθησιν τῶν ἐγκυκλίων μαθημάτων ἐν Ἀλεξανδρείᾳ καὶ Σύμῃ ὑπὸ τὸν ἐκ Κερκύρας διδάσκαλον Γρηγόριον, ὅστις τὸν ὑπερηγάπα. Προτροπῇ καὶ συνδρομῇ τούτου καὶ ἐμπόρων τινῶν τῆς Σύμης ὁ Βαρδαλάχος περαιώσας τὰ ἐγκύκλια μετέβη εἰς Ἰταλίαν ἵνα σπουδάσῃ τὴν ἰατρικὴν ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Παταβίου, καὶ αὐτόθι ἐφιλιώθη μὲ τὸν μέλλοντα κυβερνήτην τῆς Ἑλλάδος Ἰωάννην Καποδίστριαν, καὶ Κήρυκον τὸν Χαιρέτην, σπουδάζοντας ἐπίσης τὴν ἰατρικὴν. Λαβὼν δὲ τὸ δίπλωμα τοῦ ἰατροδιδάκτορος μετέβη εἰς Βουκουρέστιον περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς ἐνεστῶσης ἑκατονταετηρίδος, ὅπου διωρίσθη καθηγητὴς τῶν μαθηματικῶν, καὶ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ σχολαρχοῦντος Λάμπρου Φωτιάδου, ὁ Βαρδαλάχος διεδέχθη αὐτόν. Ἐν ἔτει 1815 προσεκλήθη ὡς σχολάρχης Χίου, καὶ μετὰ ταῦτα εἰς Ὀδησσὸν, καὶ ἐκεῖθεν ἐπανῆλθεν εἰς Βουκουρέστιον.

Ἐκραγείσης ἐν ταῖς παριστρίοις ἡγεμονίαις τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως ὁ Βαρδαλάχος κατέφυγεν εἰς Τρανσυλβανίαν, καὶ μετὰ τινα καιρὸν προσκληθεὶς ἦλθεν ὡς σχολάρχης ἐν Ὀδησσῷ. Πρὸ πολλοῦ φλεγόμενος ὑπὸ ἔρωτος ἵνα ἴδῃ τὴν ἐλευθερωθεῖσαν Ἑλλάδα, ἀνεχώρησε περὶ τὰ τέλη τοῦ 1830 ἐξ Ὀδησσοῦ, καὶ ἐλήθων εἰς Σύρον ἐπέβη πλοίου ἵνα μεταβῇ εἰς Αἴγινα, ὅπου ἤδρευεν ἡ κυβέρνησις, ἀλλὰ κατὰ δυστυχίαν ναυαγήσαντος τοῦ πλοίου ἐπνίγη ὁ ἀτυχὴς διδάσκαλος μὴ γνωρίζων νὰ κολυμβῇ. Ὁ κυβερνήτης Καποδίστριας μαθὼν τὴν ἀπροσδόκητον εἰδησιν διέταξε ν' ἀποδοθῶσιν εἰς τὸν νεκρὸν τοῦ φίλου συμμαθητοῦ του αἱ ἀνήκουσαι τιμαὶ ⁽¹⁾.

Ὁ Βαρδαλάχος ἦν ἐκ τῶν καλῶν διδασκάλων πολλῆς ὠφελείας γενόμενος πρόξενος εἰς τὸ ἔθνος διὰ τῆς γονίμου διδασκαλίας αὐτοῦ.

Συγγράμματα.

— Φυσικὴ πειραματικὴ. Ἐν Βιέννῃ 1812.

— Ῥητορικὴ τέχνη. Ἐν Βιέννῃ 1815.

— Γραμματικὴ τῆς ὁμιλουμένης ἑλληνικῆς γλώσσης, ἐν Ὀδησσῷ 1829.

— Μαθήματα διὰ τοὺς παῖδας. Ἐν Ὀδησσῷ 1830.

— Μαθήματα ἐκ τῶν Αἰσωπειῶν μύθων. Ἐν Ὀδησσῷ 1830.

— Λουκιανοῦ διάλογοι μετὰ σημειώσεων. Ἐν Ὀδησσῷ 1832.

Κατέλιπε καὶ ἄλλα χειρόγραφα συγγράμματα, ἐξ ὧν ἐξεδόθη ὕστερον ἡ μετὰφρασις τῶν Ἑλληνικῶν τοῦ Ξενοφῶντος εἰς τόμους δύο.

(1) Γενικὴ Ἐφημερίς, 1831, ἀριθ. 17—18.

"Ανθιμος Γαζής.

'Εγεννήθη τὴν 3 Μαρτίου 1764 ἐν Μηλιαῖς τῆς Θεσσαλομαγνησίας, καὶ ἐκπαιδευθεὶς ἐν τῇ πατρίδι τὰ ἐγκύκλια ἠσπάσθη τὸν μοναχικὸν βίον, καὶ ἐν ἔτει 1795 προτεκλήθη ὡς ἐφημέριος τῶν ἐν Βιέννῃ διαμενόντων Ἑλλήνων. Ἐν τῇ Αὐστριακῇ μητροπόλει ὁ Γαζῆς κατηρτίσθη τελειότερον καὶ ἐπιδοθεὶς εἰς τὴν μελέτην τῶν φυσικομαθηματικῶν ἐπιστημῶν μετέφρασεν ἐν ἔτει 1799 τὴν *Γραμματικὴν τῶν φιλοσοφικῶν ἐπιστημῶν*, καὶ συνέλαβε τὴν ἀξίεπαινον ἰδέαν ἰδρύσεως Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν ἐν τῇ παρὰ τὸ Πήλιον ὄρος κειμένη πατρίδι του.

Ἐν ἔτει 1811 διὰ προτροπῆς καὶ γενναίας συνδρομῆς τῆς ἐν Ἰασιῶ τότε ἰδρυθείσης Ἐταιρίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Λυκείου (1), ὁ Γαζῆς ἐξέδοτο ἐν Βιέννῃ τὸν πασιγνώστον Λόγιον Ἑρμῆν, σύγγραμμα περισπούδαστον δι' οὗ μετεδίδοντο εἰς τοὺς Ἕλληνας αἱ γινόμεναι ἐν Εὐρώπῃ πρόοδοι τῶν ἐπιστημῶν, καὶ ἰδίως τῆς φιλολογίας.

Τῷ 1816 ἀναχωρήσας ἐκ Βιέννης ἦλθεν εἰς Ὀδησσὸν ἐπ' ἐλπίδι συλλογῆς συνδρομῶν πρὸς ἴδρυσιν τῆς ἐπιστημονικῆς Ἀκαδημίας, ἐνταῦθα δὲ κατήχηθαι ὑπὸ τοῦ Σκουφᾶ καὶ Γσκαλάωφ ὡς μέλος τῆς Φιλικῆς Ἐταιρίας κατέβη εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ μετὰ ζήλου ἐνθέρμου εἰργάσθη ὑπὲρ τῆς ἐθνεγεροσίας. Ἐν ἔτει 1818 ἐλθὼν εἰς Φωκίδα, πρὸς ἐπίσκεψιν δῆθεν τῶν Δελφῶν, κατήχησε τοὺς ἀρματωλοὺς τῆς Στερεᾶς, καὶ ἐκτραγείσης τῆς ἐπαναστάσεως συνετέλεσεν ὁ αἰμίμηστος ἔργῳ καὶ λόγῳ ὑπὲρ αὐτῆς, ἀναδειχθεὶς ὡς μέλος ὄλων σχεδὸν τῶν πρώτων συνελεύσεων.

Ἀπεβίωσεν ἐν Σύρῳ ἐν ἔτει 1837.

(1) Μέλη τῆς ὑπὸ τοῦ φιλογενεστάτου ἀρχιεπισκόπου Οὐγγροβλαχίας Ἰγνατίου ἐν τῇ πρωτεύουσῃ τῆς Μολδαβίας συστηθείσης φιλολογικῆς ταύτης Ἐταιρίας ἦσαν οἱ ἐξῆς : Ἰγνάτιος πρόεδρος, ὁ στρατηγὸς Ἐγγελλαχτ ὑποπρόεδρος, Κωνσταντῖνος ὁ Μπουζαίου, Ἰλαρίων Δελιάνος ἀρχιμανδρίτης, Ἀγάπιος ἀρχιμανδρίτης, Γρηγόριος, Μπραγκοβάνος, Πετράκης Ῥητορίδης, Γεώργιος Σλατινιάνος, Νίστωρ Κραϊβιθέσκος, Κωνσταντῖνος Πανταζόγλου, Κωνσταντῖνος Ῥαστῆς, Γεώργιος Σλουτζιάρης Ἀρτινός, Μιχαὴλ Μαύρος, Μανολάκης Καμινάρης, Γεώργιος Σχινᾶς, Κωνσταντῖνος Δάρβαρις, Σίλβεστρος Φιλίτης, Κωνσταντῖνος Καρακάσης, Δημήτριος Μάρκος, Ῥεδοσκάνος Φιλίτης, Κωνσταντῖνος Βαρδαλάχος, Ἀθανάσιος Ἰωάννου Βογορίδης, Κυριακὸς Ἰωάννου, Δημήτριος Μόστρας, Δημήτριος Γ. Σχινᾶς, Μιχαὴλ Γ. Σχινᾶς γραμματεὺς, Νικόλαος Σάββας, Μιχαὴλ Χρησταρῆς. Ἀντεπιστέλλοντα μέλη ἐν Παρίσιος Α. Κοραῆς, ἐν Βιέννῃ Γαζῆς, Ἀλ. Βασιλείου, Δημήτριος Δάρβαρις, Στέφανος Κομητηᾶς, Μανουὴλ Καπετανάκης, Ἄγγελος Ἐγγελ, Κοπιτάρ, καὶ ἐν Βενετῆ Σπυριδῶν Βλαντής. (Λόγιος Ἐρμῆς Α' σελ. 63—4).

Συγγράμματα.

Γραμματικὴ τῶν φιλοσοφικῶν ἐπιστημῶν τοῦ Ἄγγλου Βενιαμίν Μαρτί-
νου. Ἐν Βιέννῃ 1799 τόμ. 2.

— Πίναξ γεωγραφικὸς τῆς Ἑλλάδος μὲ τὰ παλαιὰ καὶ νέα ὀνόματα. Ἐν
Βιέννῃ 1800.

— Πίναξ γεωγραφικὸς τῆς Εὐρώπης Ἑλληνικὸς. Ἐν Βιέννῃ 1801.

— Συνταγματικὸν χρονολογικόν. (Ἐτυπώθη ἐν τέλει τοῦ Β'. τόμου τῆς
ἐπιστάσις αὐτοῦ ἐν ἔτει 1803 ἐκδοθεῖσας μεταφράσεως τῆς Ἀστρονομίας τοῦ
Δαλάνδου).

— Ἑλληνικὴ Βιβλιοθήκη. Ἐν Βενετία 1807. τόμ. 5.

— Ἐρμῆς ὁ Λόγιος ἢ Φιλολογικαὶ ἀγγελίαι. Ἐν Βιέννῃ.

— Λεξικὸν Ἑλληνικόν. Ἐν Βενετία 1809—16, τόμ. 3. (Μετετυπώθη ὑπὸ
Κωνστ. Γκαρπολά).

Ἐπιμελεῖα καὶ γενναία τοῦ Γαζῆ δαπάνη ἐξεδόθησαν ἐν Βιέννῃ καὶ Βενε-
τία ἢ ὑπὸ Δανιὴλ Φιλιππίδου μετάφρασις τῆς λογικῆς τοῦ Κορνιλλιὰν (1804);
καὶ τῆς ἀστρονομίας τοῦ Δαλάνδου (1803), ἢ ὑπὸ Θ. Ἡλιάδου μεταφρασθεῖσα
Χημικὴ Φιλοσοφία τοῦ Φουρκροῦ (1802), ἢ Γεωγραφία Νικηφ. τοῦ Θεοτόκη
(1804), καὶ ἢ ὑπὸ Κωνστ. Τζιγαρᾶ ἐξελληνισθεῖσα Ἱστορία Καρόλου τοῦ IB'.

Δημήτριος Γουζέλης.

Ἐγεννήθη ἐν Ζακύνθῳ τῷ 1774, καὶ ἐξεπαιδεύθη τὰ μὲν ἑλλη-
νικά, λατινικά, ὡς καὶ πάντα τὰ ἐγκύκλια παρ' Ἀντωνίῳ τῷ Μαρ-
τελάῳ, τὴν δὲ ἰταλικὴν καὶ γαλλικὴν γλῶσσαν παρ' ἄλλοις διδα-
σκάλοις.

Παιδιόθεν δεῖξας κλίσιν εἰς τὴν ποίησιν, ἐστιχοῦργεὶ πολλάκις πρὸς
χλεύην τῶν συμμαθητῶν του γελοῖά τινα ποιήματα.

Μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν δημοκρατικῶν Γάλλων κατάργησιν τῆς ἐν
Ἑπτανήσῳ μισαρᾶς Ἐνετοκρατίας ὁ Γουζέλης ἐγκολπωθεὶς τὰς δη-
μοκρατικὰς ἀρχὰς συνηχμαλωτίσθη μετὰ τῆς γαλλικῆς φρουρᾶς ὑπὸ
τῶν ἐν ἔτει 1800 ἐξωσάντων τοὺς Γάλλους ἐκ τῆς Ζακύνθου Ῥωσ-
σοτοῦρκων, καὶ σταλεὶς εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐρρίφθη εἰς τὰς φυ-
λακὰς τοῦ Ναυστάθμου (Μπάνιο), ὅθεν ἀπελευθερωθεὶς διὰ τῆς ὕστερον
μεταξὺ Τουρκίας καὶ Γαλλίας συνομολογηθείσης συνθήκης ἐπανῆλθεν εἰς
τὴν πατρίδα του. Ἡ ἐν Ἑπτανήσῳ ἀριστοκρατικὴ πατρία, ταπεινωθεῖσα
ὑπὸ τοῦ ἐξαναστάντος ἐν ὀνόματι τῆς ἐλευθερίας λαοῦ, καὶ πολλὰ
παθοῦσα εἰς ἀντίποινον πολυστοῦς καὶ βαρυστενάκτου δουλείας, εὔρεν
ὕστερον πρόσφορον τὴν ὥραν χαμερποῦς καὶ βαναύσου ἀντεκδικήσεως.
Καθαρὸς δημοκράτης ὁ Γουζέλης δὲν ἠδύνατο νὰ βλέπῃ μὲ ὄμμα
ἐπαθὲς τὰ παθήματα τοῦ λαοῦ, ἐκ τῶν σπλάγχων τοῦ ὁποίου εἶχε

ἐξέλθει· ὅθεν ἀναχωρήσας μετέβη εἰς Τεργέστην, καὶ ἐκεῖθεν εἰς Ἰταλίαν, καὶ Γαλλίαν, καὶ κατετάχθη ὡς ἀξιωματικὸς εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ μεγάλου Ναπολέοντος σχηματισθεῖσαν Ἰταλικὴν λεγεῶνα. Μετὰ τὴν ἐκθρόνισιν τοῦ Βοναπάρτου μετέβη εἰς Βενετιάν, καὶ ἐκεῖθεν εἰς Τεργέστην, ἔνθα ἐχρημάτισε καὶ διδάσκαλος.

Ἀκολούθως μυηθεὶς εἰς τὰ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας, ἅμα ἐξεφράγη ἡ ἑλληνικὴ ἐπανάστασις ἐδραμεν εἰς Ζάκυνθον καὶ συνεννοηθεὶς μετὰ τῶν αὐτόσε Φιλικῶν ἔλαβε μεθ' ἑαυτοῦ ἐξήκοντα Ζακυνθίους, καὶ μετ' αὐτῶν λάθρα ἐπιβίβασθεὶς ἐξῆλθεν εἰς Πελοπόννησον, καὶ παρευρέθη εἰς διαφόρους μάχας, ἰδίως δ' εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς Μεθώνης, καὶ εἶτα τοῦ Νεοκάστρου. Διὰ διαφόρων θέσεων τιμηθεὶς ὑπὸ τῶν διαφόρων κυβερνήσεων κατετάχθη τελευταῖον εἰς τὴν προικοδοτημένην φάλαγγα λαβῶν εἰς ἀποζημίωσιν τῶν ἀγώνων του διάφορα ἐν Ἡλιδι κτήματα, καὶ ἀπεβίωσε κατὰ Μάϊον τοῦ 1843.

Ὁ Γουζέλης ἦν καλὸς στιχουργὸς, πλὴν ἄσημος βωμολόχος βαίων ἐπὶ τὰ ἔγνη τοῦ συμπατριώτου του Κουτούζη.

Συγγραμματα.

—Ὁ Χάσης κωμῳδία εἰς πράξεις Δ'. (ἐτυπώθη πολλάκις, καλλιτέρα δὲ τῶν ἐκδόσεων εἶναι ἡ ὑπὸ Σεργίου Ῥαφτάνη ἐν Ζακύνθῳ τῷ 1864 γενομένη, περιέχουσα καὶ σύντομον βιογραφίαν τοῦ ποιητοῦ, ἐξ ἧς καὶ ἡμεῖς τ' ἀνωτέρω παρελάβομεν).

—Τὸ τζάκωμα τ' Ἀτ' Ῥόκ.

—Ἡ ἐλευθερωμένη Ἱερουσαλήμ, ποίημα τοῦ Τάσσου, μεταφρασθὲν ἐκ τῆς Ἰταλικῆς ἐποποιίας εἰς τὴν ἀπλὴν Ἑλληνικὴν διάλεκτον κατὰ στιχουργίαν. Ἐν Βενετίᾳ 1807.

—Ἡ κρίσις τοῦ Πάριδος, ποίημα μυθολογικόν, ἐρωτικόν, καὶ ἠθικόν. Ἐν Τεργέστῃ 1817.

—Παιδαγωγικὰ μαθήματα πρὸς χρῆσιν τῶν παιδῶν.

—Σάλπισμα πολεμιστήριον διὰ στίχων, ἐν Ναυπλίῳ 1827.

—Τὰ κατὰ τοὺς Ἑλλήνης διαιρούμενα εἰς δύο μέρη ἐλεγκτικὸν καὶ παραιτιτικόν. Ἐν Αἰγίνῃ 1833.

—Συλλογὴ γυναικῶν. Ἐν Ναυπλίῳ 1832.

—Ἡ μεγαλοφιλία Φιντίου καὶ Δάμωνος, ἡ Διονύσιος ὁ τύραννος τῶν Σαρακουσῶν. Ἐν Ναυπλίῳ 1835.

Γρηγόριος Κωνσταντᾶς (').

Ἐγεννήθη ἐν Μηλιαῖς τῆς Θεσσαλομαγνησίας κατὰ τὸ 1753 ἔτος ἐκ γονέων ἀξιοτίμων· δεῖξας δ' ἐκ παιδὸς εὐφυΐαν ἐξαιρετον καὶ κλίσιν

(') Λόγος ἐκφωνηθεὶς ὑπὸ Φιλ. Ἰωάννου ἐν τῷ Ἑθνικῷ Πανεπιστημίῳ ἐν ἔτει 1845.

εἰς τὰ μαθήματα προσήχθη ὑπὸ τῶν γονέων αὐτοῦ εἰς τὸν ἑλληνικὸν διδάσκαλον τῆς πατρίδος τῶν Ἄνθιμον, διὰ νὰ διδαχθῆ παρ' αὐτῷ τὰ ἑλληνικὰ γράμματα καὶ προτελεσθῆ πρὸς τὴν ἱερωσύνην. Ἐνταῦθα στοιχειωθεὶς ὅπως οὖν ὁ Κωνσταντᾶς κατὰ τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν, νέος ἔτι ἐνεδύθη τὸ κληρικὸν σχῆμα, χειροτονηθεὶς ἱεροδιάκονος. Ἐπειτα δὲ μετέβη πρὸς τελειοτέραν του παιδευσιν εἰς τὸ ὑπὸ τὴν σχολαρχίαν Νικολάου τοῦ Κασσαβέτου ἀκμάζον τότε σχολεῖον τῆς Ζαγοράς, ὅπου πρὸ αὐτοῦ καὶ οἱ πατριάρχαι Προκόπιος καὶ Καλλίνικος, καὶ ὁ πρῶτος τῆς Δημητριάδος Μητροπολίτης Γρηγόριος, καὶ οἱ ἀδελφοὶ Λαπάται Εὐστάθιος καὶ Γεώργιος οἱ ἐπὶ παιδείᾳ καὶ ἀρετῇ διαπρέψαντες, καὶ Ῥήγας ὁ Φεραῖος ἤντησαν τὰ πρῶτα τῆς παιδείας τῶν νέων. Ἐκεῖθεν δὲ διὰ πόθον εὐρυτέρας μαθήσεως εἰς Βλαχίαν ἀποδημήσας ἐμαθήτευσεν παρὰ τῷ εὐκλεῶς σχολαρχοῦντι τότε ἐν Βουκουρεστίῳ Νεοφύτῳ τῷ Καυσοκαλυβίτῃ, καὶ παρ' αὐτῷ τὴν ἑλληνικὴν γραμματικὴν, τὴν ῥητορικὴν καὶ πᾶσαν τὴν ἐγκύκλιον καλουμένην παιδείαν ἐξεπαιδεύθη, καὶ τῶν ὁμιλητῶν τοῦ σοφοῦ ἐκείνου ἀνδρὸς ἔξοχος καὶ προσφιλέστατος ἀνεδείχθη διὸ καὶ μετὰ τὴν ἀποβίωσιν ἐκείνου τῆς ἐν Βουκουρεστίῳ σχολαρχικῆς καθέδρας διάδοχος ἐξελέχθη ὁ Κωνσταντᾶς καὶ πολλῆς τιμῆς ἤξιώθη παρὰ τοῦ τότε τῆς Βλαχίας ἡγεμονεύσαντος. Διψῶν ἐπιστήμην ὑψηλοτέραν ἀπεφάσισε μετ' ὀλίγον νὰ ἀπέλθῃ εἰς τὴν σοφὴν Γερμανίαν, καὶ ἀναχωρήσας κατὰ τὸ 1790 ἔτος εἰς Βιέννην, διέμεινεν ἐν αὐτῇ δύο περίπου ἔτη, διδάσκων τοὺς υἱοὺς ὁμογενῶν τινῶν ἐμπόρων, καὶ διδασκόμενος τὰς τε εὐρωπαϊκὰς γλώσσας καὶ τὰς γενικὰς ἐπιστήμας. Ἀκολούθως μετέβη εἰς τὴν τότε ἀκμάζουσαν Ἀκαδημίαν τῆς Ἄλλης, διὰ νὰ ἀκροασθῆ τὴν ὑψηλοτέραν φιλοσοφίαν καὶ τὰς μαθηματικὰς καὶ φυσικὰς ἐπιστήμας· ἀλλ' ἔχων ὑγίαν ἀκροσφαλῆ, καὶ πάσχων αἰμοπτυσίαν, παρεκινήθη ὑπὸ τῶν ἰατρῶν νὰ καταλίπῃ μετὰ βραχεῖαν διαμονὴν τὸ βόρειον τῆς Ἄλλης κλίμα καὶ νὰ ζητήσῃ θεραπείαν τοῦ πάθους του ὑπ' οὐρανὸν εὐδιον καὶ θερμότερον· οὕτως ὁ Κωνσταντᾶς ἠναγκάσθη νὰ καταβῆ εἰς Πατάβιον, ὅπου εὐρὴν παραμυθίαν τινὰ τοῦ νοσήματός του διέτριψε χρόνον ἰκανόν, ἀκροώμενος ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ τὰς γενικὰς ἐπιστήμας. Ἐπειδὴ δὲ τῆς διηνεκοῦς μελέτης οἱ πόνοι ἐπέτειναν πάλιν τὸ πάθος του, ἀπεφάσισε, μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν μαθημάτων σου, νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τοὺς κόλπους τῆς φίλης πατρίδος του· ἢ ἀνεσις πῶν μόχθων, ὁ ζωογόνος ἀήρ τῆς πατρίδος, τῆς ζωῆς γηραιᾶς αὐταῖς

μητρὸς ἢ πᾶφροντισμένη περίθαλψις, ἐνήργησαν θαυμασίαν τινὰ μεταβολὴν εἰς τὴν καχεκτικὴν τοῦ σώματός του κατάστασιν, καὶ ὁ Κωνσταντᾶς ἀπαλλαγεῖς κατ' ὀλίγον τοῦ πάθους του, ἀπέκτησε τὴν σιδηρᾶν ἐκείνην ὑγείαν, ἣτις ἔμελλε νὰ μείνῃ ἀχώριστος σύντροφός του καθ' ὅλον τοῦ μακροῦ βίου του τὸ διάστημα. Ἄμα ἀναβῶθεις προσεκλήθη δημόσιος διδάσκαλος εἰς τὸ σχολεῖον τῶν Ἀμπελακίων. Μεταβάς ἐκεῖσε, καὶ χρόνον ἰκανὸν σχολαρχήσας, εἴλκυσε διὰ τῆς φήμης του πολλαχόθεν πολλοὺς νέους φιλομαθεῖς, καὶ διὰ τῆς σοφῆς καὶ ἀκριβεστάτης του διδασκαλίας πολλοὺς τῶν προσφοιτησάντων ἐφώτισεν. Ἐδίδαξε δὲ οὐχὶ μόνον τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν, τὴν ὁποίαν κατὰ βάθος ἐγίνωσκε καὶ μετὰ πολλῆς κομψότητος ἔγραψεν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἰταλικὴν, καὶ τὰ μαθηματικὰ, καὶ τὴν φιλοσοφίαν, εἰς τὴν παράδοσιν τῆς ὁποίας ἐξέλεξεν ὀδηγὸν τὸν Σοάβιον. Καταλιπὼν ἀκολούθως τὰ Ἀμπελάκια ἀπεδήμησε κατὰ τὸ 1803 ἔτος εἰς Βιέννην, ζητῶν νέαν τοῦ πνεύματός του τροφήν εἰς τὴν ἐπίσκεψιν τῶν δημοσίων βιβλιοθηκῶν, καὶ σκοπῶν νὰ ἐκδώσῃ τὴν ὁποίαν εἶχε μεταφράσει φιλοσοφίαν τοῦ Σοαβίου· ἔτυχον τότε διχτρίβοντες ἐν Βιέννῃ καὶ ἄλλοι ἐκ Θεσσαλίας λόγιοι, Ἄνθιμος ὁ Γαζής, Δανιὴλ ὁ Φιλιππίδης, Στέφανος ὁ Δούγκας, Δημήτριος ὁ Ἀλεξανδρίδης καὶ Ζήσης Κάβρας ὁ ἰατρός, πάντες ζηλωταὶ τοῦ φωτισμοῦ τῶν ὁμογενῶν. Αἱ μετὰ τούτων περὶ τῆς παιδείας καθημεριναὶ συνδιαλέξεις τοῦ Κωνσταντᾶ παρήγαγον τὴν κοινὴν αὐτῶν βουλήν καὶ ἀπόφασιν τοῦ νὰ ἐπιχειρησθῶσι τὴν σύστασιν Ἀκαδημίας ἐν Θεσσαλίᾳ εἰς τὴν ὁποίαν ἔμελλον νὰ διδάσκωνται ὑπ' αὐτῶν ἡ ἑλληνικὴ καὶ λατινικὴ φιλολογία, καὶ αἱ μαθηματικὰ καὶ φυσικὰ ἐπιστῆμαι. Ἡ κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους τολμηρὰ αὕτη βουλὴ ἐφάνη εἰς τὸν ἐνθουσιασμὸν αὐτῶν εὐκατόρθωτος, ἀποῦ τινὲς μάλιστα τῶν ὁμογενῶν μεγαλεμπόρων, εἰς τοὺς ὁποίους τὴν ἐκοινοποίησαν, ὑπεσχέθησαν τὴν γενναίαν των συνδρομήν, καὶ προεθυμῆθησαν νὰ καταβάλωσιν ἀμέσως τὰ ἀπαιτούμενα χρήματα εἰς ἀγορὰν βιβλίων, ἐργαλείων τῆς φυσικῆς καὶ χημείας, συλλογῶν φυσιογραφικῶν καὶ ἄλλων εἰς διδασκαλίαν ἀναγκαίων. Ὅθεν ταῦτα μὲν ἀγορασθέντα ἐστάλτησαν εἰς Ζαγοράν· ὁ δὲ Δούγκας ἐνεκρίθη νὰ ἀπέλθῃ εἰς Βλαχίαν καὶ ἐκεῖθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν διὰ νὰ λάβῃ διὰ συνεργίας τῶν ἐκεῖ φίλων του τὴν εἰς σύστασιν τοῦ ὑψηλοτέρου τούτου καὶ καινοφανοῦς σχολείου ἀπαιτουμένην ἔδωσαν τοῦ Σουλτάνου. Κατόπιν τούτου μετέβη καὶ ὁ Κωνσταντᾶς

ἐπὶ τῷ αὐτῷ σκοπῷ εἰς Βυζάντιον. Ἄλλ' ἀμφοτέροι εὔρον ἕκ τῆς φι-
 λυπόπτου διαθέσεως τῶν κρατούντων τηλικαῦτα προσκόματα, ὅποια
 οὔτε ὁ διακαῆς ζήλος των, οὔτε ἡ ἰσχυρὰ μεσιτεία τῶν φίλων των ἠδύ-
 νατο νὰ ὑπερνηκίση. Ματαιωθέντος οὕτω τοῦ σκοποῦ, δι' ὃν ὁ Κων-
 σταντᾶς ἐπεσκέφθη τὰς ἀκτὰς τοῦ Βοσπόρου, ἡ ἱερὰ Σύνοδος καὶ οἱ
 πρόκριτοι τοῦ ἔθνους, παρὰ τῶν ὁποίων οὗτος ἕνεκα τῆς βασιμίου παι-
 δείας καὶ ἀγχινοίας του ἡγαπήθη καὶ ἐτιμήθη προσεκάλεσαν αὐτὸν νὰ
 ἀναδεχθῆ τὴν σχολαρχίαν τοῦ κατὰ τὴν Ἑβρὰν λεγομένην Πηγῆν (Κου-
 ρουτζεσμὲ) σχολείου τοῦ γένους, καὶ μισθὸν ἄδρὸν προσφέροντες εἰς
 αὐτὸν καὶ ὑποσχέσεις μεγαλητέρων ἀμοιβῶν προστιθέντες. Ἄλλ' ὁ
 Κωνσταντᾶς, φιλορηματίας καὶ φιλοδοξίας ἀλλότριος ὢν, ἀνένευσε
 πρὸς τὴν πρόσκλησιν ταύτην, καὶ ἀπεφάσισε νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὸ Πή-
 λιον· τοῦτο μὲν κρίνων συντελεστικωτέραν εἰς τὴν ἑλληνικὴν παλιγ-
 γενεσίαν τὴν σύστασιν σχολείων εἰς τὰς διαφόρους ἐπαρχίας τῆς Ἑλ-
 λάδος· τοῦτο δ' ἐμψυχούμενος ὑπὸ τοῦ ἐν Βιέννῃ τότε ἐφημερεύοντος
 ἀρχιμανδρίτου Ἀθημίου τοῦ Γαζῆ, ὅστις μετὰ τὴν ματαιώσιν τοῦ περὶ
 Ἀκαδημίας σχεδίου, ἐπήλιζεν αὐτὸν, ὅτι ἤθελε δυνηθῆ νὰ συναγάγῃ
 ἐξ ἐράνων τῶν φιλογενῶν τὴν ἀπαιτουμένην χρηματικὴν δαπάνην εἰς
 σύστασιν καὶ συντήρησιν λυκείου τινος ἐπὶ τοῦ Πηλίου. Ἄνωθεν τῆς
 κώμης τῶν Μηλιῶν κεῖται τερπνόν τι μονιδριον ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἀγίου
 Νικολάου τιμώμενον. Τὸ ταπεινὸν κελλεῖον τοῦ μονιδρίου ἐξέλεξεν
 εἰς κατοικίαν του ὁ ὀλιγαρκέστατος Κωνσταντᾶς· ὑπὸ δὲ τὴν σκιάν
 τῆς ταναῆς καὶ πυκνοφύλλου δρυὸς ἐπὶ στιβάδος καθήμενος ἐδίδασκεν
 ἀπὸ πρωΐας ἕως ἑσπέρας τοὺς πανταχόθεν προσερχομένους νέους, οὐ-
 δένα παρ' οὐδενὸς λαμβάνων μισθὸν τῆς πολυτίμου διδασκαλίας του.
 Μόλις μετὰ τινα ἔτη ἐδυνήθη ὁ Γαζῆς νὰ πέμψῃ εἰς τὸν Κωνσταντᾶν
 ὀλίγον ἀργύριον ἐκ τῶν ἐν Βιέννῃ καὶ ἀλλαχοῦ γενομένων ἐράνων,
 παραγγέλλων αὐτῷ νὰ ἀρχίσῃ τὴν οἰκοδομὴν τοῦ Λυκείου καὶ ὑπισ-
 χούμενος νὰ στείλῃ ἀκολούθως εἰς αὐτὸν τὰ εἰς ἀποπεράτωσιν τοῦ
 ἔργου ἀρκοῦντα. Ὁ Κωνσταντᾶς προθύμως ἐπεχειρίσθη τὴν οἰκοδομὴν,
 ἀναδεχθεὶς πρὸς τῇ πολυπόνῳ διδασκαλίᾳ τῶν νέων καὶ τὴν καμα-
 τηρὰν ἐπὶ τῶν οἰκοδομῶν ἐπιστάσιαν. Περαιώσας δὲ διὰ τοῦ ἀκαμά-
 του ζήλου του τὸ ἔργον προσεδόκα τὴν ἔλευσιν τοῦ Γαζῆ, διὰ νὰ
 κανονισθῆ Λύκειον καὶ τεθῆ εἰς ἐνέργειαν πλήρη. Κατέβη τέλος πάν-
 των κατὰ τὸ 1816 ἔτος ὁ προπολλοῦ προσδοκώμενος Γαζῆς· ἀλλὰ
 κατέβη παρ' ἐλπίδα μὲ χεῖρας κενάς, δαπανήσας εἰς τὴν ἀγορὰν τῶν

βιβλίων καὶ ὀργάνων, τὰ ὅποια εἶχε προπέμψει, πάντα τὰ ἐκ τῶν ἐράνων περιλειπόμενα χρήματα· οὕτω τὸ Λύκειον ἔμεινε χωρὶς τινος βοήθειας, καὶ οὐχὶ μόνον ἐματαιοῦτο ἡ ἐλπίς τῆς προσκλήσεως καὶ ἄλλων διδασκάλων εἰς συμπλήρωσιν τῆς διδασκαλίας, ἀλλὰ καὶ οἱ δύο παρόντες διδάσκαλοι, ὅ,τε Κωνσταντᾶς καὶ ὁ Γαζῆς, ἔμενον παντὸς πόρου ἐστερημένοι. Δὲν ἠθύμησε πρὸς τοῦτο ὁ Κωνσταντᾶς, οὔτε ἠθέλησε νὰ ἐπιβαρύνῃ μὲ διδασκαλικὴν μισθοδοσίαν τὸ δημόσιον ταμεῖον τῆς ἔνεκα τῶν περιστάσεων καταχρέου τότε πατρίδος του· ἐξήνεγκεν ἐκ τοῦ ἐλαττοῦ κιβωτίου του τὰ ὀλίγα λείψανα τῶν ἐν τῇ νεότητι αὐτοῦ, διὰ πολυμύχθου διδασκαλίας προσκτηθέντων χρημάτων, καὶ προσέθηκεν αὐτὰ εἰς τὸ κεφάλαιον τὸ ὁποῖον ἐξ ἑαυτοῦ πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν κατέβαλεν ὁ Γαζῆς. Διὰ τῶν χρημάτων τούτων ἠγοράσθη ἐλαίων τις μοναστηριακὸς ἐκ τῆς προσόδου τοῦ ὁποῖου ἔμελλον οἱ διδάσκαλοι νὰ ζῶσιν ὀλιγαρχῶς· οὕτως ὁ Κωνσταντᾶς ἐξηκολούθησε διδάσκων ἀμισθὶ ἐν τῷ ῥηθέντι σχολεῖν τὰ ὑψηλότερα μαθήματα, φωτίζων τοὺς πανταχόθεν προσφοιτῶντας νέους καὶ εὐεργετῶν διὰ τῆς σοφῆς καὶ ἀκαμάτου διδασκαλίας του καὶ τὴν ἰδιαιτέραν του πατρίδα, καὶ ὀλόκληρον τὸ ἔθνος μέχρι τῆς ἐπαναστάσεως.

Ἡ σάλπιγξ τῆς ἐθνεγεροσύνης δὲν ἐβράδυνε νὰ ἠγγήσῃ ἐκκαλοῦσα ἀπὸ τῶν τάφων τὴν ἐξ αἰώνων ἐν αὐτοῖς τεθαμμένην ἐλευθερίαν. Ὁ Κωνσταντᾶς συμμερισθεὶς αὐτὴν ἔλαβεν εἰς χεῖρας τὸν κάλαμον καὶ ἔγραφε πανταχοῦ προτρέπων εἰς ὁμόνοιαν καὶ ἀγάπην. Παρακληθεὶς ὑπὸ τῶν ἐν Θετταλομαγνησίᾳ προϋχόντων ἀπῆλθεν εἰς τὰ Ψαρά διὰ νὰ ἀγοράσῃ πολεμικὰς ἀποσκευὰς, καὶ νὰ πείσῃ τοὺς κατοίκους τῆς νήσου πρὸς ἀποστολὴν πλοίων. Ἐν τῷ μεταξύ ὁ Δράμαλης εἰσβαλὼν εἰς τὴν ἀτυχῆ ταύτην χώραν παρέδωκε τὰ πάντα εἰς τὸ πῦρ καὶ τὸν σίδηρον. Εἰς Ψαρά ἔμαθεν ὁ σεβάσμιος διδάσκαλος καὶ ἐθρήνησε τῆς Θεσσαλομαγνησίας τὴν δυστυχίαν. Μεταβὰς εἰς Ἐπτάνησον, διεπεραιώθη ὕστερον εἰς τὴν Λακωνίαν, καὶ ἐκεῖθεν ἀνέβη εἰς τὰ Τρίκορφα τῆς Τριπόλεως. Ἐβδομηκοντούτης σχεδὸν τὴν ἡλικίαν καὶ διὰ τὸ γῆρας χρεῖαν ἔχων ἀνέσεως, δὲν ἀπεδειλίασε πρὸς τοὺς κινδύνους τοῦ στρατοπέδου, δὲν ἀπώκνησε τὰς κακουχίας καὶ παντοσευθεῖς στερήσεις τοῦ πλάνητος βίου· ἀλλὰ θερμαινόμενος ὑπὸ τοῦ ἀσθέστου ἔρωτος τῆς Πατρίδος, ἀπεφάσισε νὰ δράμῃ πανταχοῦ ὅπου ἡ παρουσία του ἠδύνατο νὰ φέρῃ ὠφέλειάν τινα. Ἐν Ἀργολίδι· εὐρῶν πολλοὺς τῶν ἐκ τῆς Στερεᾶς καὶ τῶν νήσων προκρίτων καὶ λογίων, καὶ ἀπὸ

κοινοῦ ἀποφασισθείσης ἵνα μεταβῶσι πάντες εἰς τὴν Στερεάν καὶ μορφώσωσι κυβέρνησιν, ἔγραψεν ὁ Κωνσταντᾶς πρὸς τοὺς συμπατριώ-
 τας του προτρέπων ἵνα ἐκλέξωσι τρεῖς πληρεξουσίους καὶ πέμψωσιν
 αὐτοὺς εἰς Ἀμφισσαν, ὅπου μετέβαινε καὶ ὁ ἴδιος· ἐκλεχθεὶς δὲ ὑπὸ
 τῶν Θεσσαλομαγνητῶν πληρεξούσιος αὐτὸς πρῶτος, καὶ ἔχων συμπλη-
 ρεξουσίους του τὸν Γαζῆν καὶ τὸν Κυριαζῆν Ἀναγνώστου, συνέπραξε
 δραστηρίως εἰς τὴν ἐν Ἀμφίσσῃ μερικὴν τῶν ἐπαρχιῶν τῆς ἀνατολι-
 κῆς Ἑλλάδος συνέλευσιν, καὶ εἰς τὴν ἐν αὐτῷ σύστασιν τοῦ Ἀρείου
 Πάγου. Μεταβὰς δὲ κατόπιν μετὰ τῶν συμπληρεξουσίων του εἰς τὴν
 ἐν Ἐπιδαύρῳ πρώτην πανελλήνιον συνέλευσιν ὑπῆρξεν εἰς τῶν πεν-
 τήκοντα ἐννέα ἐκείνων ἀνδρῶν, οἵτινες κατέβαλον ἐν αὐτῇ τὸν θεμέ-
 λιον λίθον τῆς πολιτικῆς ὑπάρξεως τῆς Ἑλλάδος. Οὐχὶ δὲ μόνον εἰς
 τὴν πρώτην πανελλήνιον συνέλευσιν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς λοιπὰς, πλὴν
 τῶν ἐπὶ τοῦ Κυβερνήτου, ἐξ ὧν οἱ κληρικοὶ ἀπεκλείσθησαν, ὑπῆρξεν
 ὁ Κωνσταντᾶς σταθερὸς τῆς Μᾶγνησίας πληρεξούσιος, ἔχων πάντοτε
 συμπληρεξουσίους ἐκείνους, τοὺς ὁποίους αὐτὸς συνίστα εἰς τοὺς συνε-
 παρχιώτας του. Τοσοῦτον οὗτοι ἐσέβοντο τὸν Κωνσταντᾶν, ὥστε τὸν
 λόγον αὐτοῦ ἐδέχοντο πάντοτε ὡς χρησμὸν, καὶ πρὸς αὐτὸν ἐρρυθμί-
 ζοντο.

Ἡ τότε συσταθεῖσα Κυβέρνησις τῆς Ἑλλάδος, καίτοι ἐν μέσῳ
 τῶν κινδύνων καὶ τοῦ βρόμβου τῶν πυροβόλων κυβερνώσα τὸ ἔθνος, δὲν
 ἐλησμόνησεν, ὅτι οἱ ἐλεύθεροι Ἕλληνες εἶχον τόσον μᾶλλον χρεῖαν
 παιδείας, ὅσον κινδυνωδεστέρα χωρὶς τοῦ ἠθικοῦ τούτου χαλινοῦ καθι-
 σταται ἡ ἐλευθερία. Ἐχουσα δὲ χρεῖαν ἀνδρὸς ἱκανοῦ νὰ ἐφορᾷ καὶ
 διευθύνῃ τὰ σχολεῖα καθ' ὅλην τὴν ἐλευθέραν Ἑλλάδα, ἀπέβλεψεν
 εἰς τὰ φῶτα, τὴν μακρὰν πείραν καὶ τὸν ζῆλον τοῦ Κωνσταντᾶ, καὶ
 τοῦτον διώρισε γενικὸν ἔφορον τῆς παιδείας. Ὁ Κωνσταντᾶς διέμεινε
 ὡς τοιοῦτος ἀπὸ τοῦ 1822 ἔτους μέχρι τῆς ἐλεύσεως τοῦ ἀειμνήστου
 Κυβερνήτου. Πολλὰ δὲ ὑπὲρ τῆς πατρίδος μοχθήσας καθ' ὅλον τὸ διά-
 στημα τοῦ ἀγῶνος, καὶ πολλαχῶς συνεργήσας εἰς τὴν εὐτυχῆ τούτου
 ἔκβασιν, προσεκλήθη κατὰ τὸ 1828 ἔτος ὑπὸ τοῦ Κυβερνήτου νὰ
 ἀναδεχθῇ τὴν ἐπιστάσιαν τοῦ ἐν Αἰγίνῃ ἀνεγερθέντος Ὀρφανοτροφείου.
 Ἐδέχθη δὲ προθύμως τὴν πρόσκλησιν, εἰς μόνην ἀποβλέπων τὴν ἐξ
 αὐτοῦ ἐν παντὶ δυνατὴν ὠφέλειαν τῆς πατρίδος, καὶ ὠκονόμησε τὸ
 φιλανθρωπικὸν τοῦτο καθίδρυμα ἐπαινετῶς, οὐχὶ ζῶντος μόνου τοῦ
 Κυβερνήτου, ἀλλὰ καὶ μετὰ θάνατον αὐτοῦ ἐν τῇ ἀναρχίᾳ καὶ γενικῇ

ἔκεινη τῶν πραγμάτων παραλυσία. Μετὰ τὴν ἔλευσιν τοῦ βασιλέως Ὀθωνος ἀπεφάσισε νὰ καταλίπη τὴν ἐλευθέραν Ἑλλάδα, ὑπὲρ τῆς ὁποίας τοσαῦτα ἐποίησε, καὶ νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν δούλην Μαγνησίαν, νὰ καθήσῃ πάλιν ὑπὸ τὴν σκιάν τῆς συνήθους δρυός του καὶ νὰ διδάσκῃ τοὺς νέους τῆς πατρίδος του, ἀποζῶν γλίσχωρως ἐκ τῆς προόδου τοῦ ἐλαιῶνός του.

Τὴν ἕκτην Αὐγούστου 1844 χωρὶς νόσου καὶ ὀδύνης ἐσβέσθη ὡς λύχνος ἢ ὑπὲρ τὰ ἐννεήκοντα ἔτη ὡς λύχνος αὐγάσατα ζωὴ τοῦ γηραιοῦ διδασκάλου.

Ὁ Κωνσταντᾶς εἶχεν ἦθος ἀληθοῦς φιλοσόφου καὶ τρόπον ἀρχαῖόν. Ἦτο ἀπλοῦς, ἀκέραιος, εἰλικρινής, χρηστός, φίλος τῆς ἀρετῆς καὶ τιμιότητος, ἐχθρὸς τῆς πονηρίας καὶ πανουργίας, εὐεργετικὸς, πρόθυμος νὰ πράξῃ πᾶν ὅ,τι ἐδύνατο εἰς βοήθειαν τοῦ ὀπωσδήποτε δυστυχοῦντος. Μισῶν πᾶσαν ἐπίδειξιν καὶ πᾶν ἐπιτηδευτὸν, οὐχὶ μόνον κατὰ τὸν ἱματισμὸν ἦτο σεμνὸς καὶ ἀκαλλώπιστος, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν διάλεκτον ἀπερίεργος, ἀπονεύων ἐπὶ τὸ ἀγροικότερον καὶ ἀπαίδευτον. Συνήθως βραχυλογώτατος ὦν καὶ πρὸς τοὺς ἀσυνήθεις σιωπηλὸς, εἰς τὰς μετὰ τῶν φίλων καὶ συνήθων συναναστροφὰς ἐγένετο διηγηματικὸς καὶ ἀστειώτατος, πηγὴ ἀκένωτος ἀνεκδότων χαριεστάτων, τῶν ὁποίων τὴν χάριν ἐπηύξανε ὁ ἀρετῆς τρόπος τῆς διηγήσεως.

Πεπρoικισμένος μὲ ὀξυδέρκειαν δὲν εἶχε χρεῖαν ὀμιλίας μακρᾶς διὰ νὰ γνωρίσῃ τοὺς ἀνθρώπους· ἀλλ' ἐν βραχεὶ διαβλέπων εἰς τοὺς μυχούς αὐτῶν ὤκειοῦτο μὲν μὲ τοὺς ἀγαθοὺς, ἀπεσόβει δὲ τοὺς πονηροὺς διὰ τῆς σκυθρωπότητός του καὶ τῆς δηκτικωτάτης του γλώσσης. Ἔνεκα τῆς σπανίας ἀγχινοίας του ἦτο ἐτοιμολόγος καὶ ἀποφθεγματικώτατος, τὰ δὲ ἀποφθέγματα αὐτοῦ, τῶν ὁποίων πολλὰ σώζονται εἰς τὴν μνήμην τῶν φίλων αὐτοῦ καὶ συνήθων ἔχουσιν ὅλην ἐκείνην τὴν εὐστολίαν καὶ χάριν, ἥτις εἰς τὰ τῶν ἀρχαίων φιλοσόφων θαυμάζεται παρὰ πάντων.

Τοιοῦτος ὑπῆρξεν ὁ Κωνσταντᾶς! (¹).

Συγγράμματα.

— Γεωγραφία νεωτερικὴ, ἐρανισθεῖσα ἀπὸ διαφόρους συγγραφεῖς παρὰ Δανιὴλ Ἱερομονάχου καὶ Γρηγορίου Ἱερομονάχου τῶν Δημητριάων. Ἐν Βιέννῃ 1794. Τόμος Α' (ὁ Β' δὲν ἐξεδόθη).

(¹) Ἐπιτάφιον λόγον ἐξεφώνησεν εἰς Κωνσταντᾶν Ἀλέξανδρος ὁ Πέζαρος.

— Στοιχεῖα τῆς Λογικῆς, Μεταφυσικῆς καὶ Ἠθικῆς, νεωτέρᾳ τινι μεθόδῳ συνταχθέντα εἰς τὴν Ἰταλικὴν διάλεκτον ὑπὸ Φραγκίσκου Σαουῖου, καὶ μεταφρασθέντα εἰς τὴν ἡμετέραν διάλεκτον παρὰ Γρηγορίου ἱεροδιακόνου Κωνσταντᾶ, τοῦ Μηλιώτου, εἰς χρῆσιν τῶν αὐτοῦ μαθητῶν. Ἐνετίησι 1804. Τόμοι 4. (Μετατυπώθησαν αὐτόθι τῷ 1818).

— Στοιχεῖα τῆς γενικῆς ἱστορίας παλαιᾶς τε καὶ νεωτέρας· συντεθέντα μὲν εἰς τὴν Γαλλικὴν διάλεκτον παρὰ τοῦ Ἀββᾶ Μιλλιὸτ, μεταφρασθέντα δὲ εἰς τὴν ἡμετέραν ὑπὸ Γρηγορίου ἱερ. Κωνσταντᾶ τοῦ Μηλιώτου, καὶ Ζήσου Κάβρα, ἱατροῦ ἐξ Ἀμπελακίων. Ἐνετίησι, 1806, τόμ. 2.

— Γραμματικὴ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης (ἀνέκδοτος).

Παρακτὸς τούτων ὁ Κωνσταντᾶς ἐξέδωκεν ἐν Βιέννῃ τῷ 1792 τὰς ἐπιστολὰς Συνεσίου μετὰ τῶν σχολίων τοῦ διδασκάλου του Νεοφύτου Καυσοκαλυβίτου, καὶ τὰ Φιλοθέου Πάρεργα (Ἐνετίησι 1800).

Νεόφυτος Δούκας (1).

Γεννηθεὶς περὶ τὸ 1760 ἔτος ἐν τῇ κώμῃ Ἄνω Σουδενᾶ τοῦ κατὰ τὴν Ἠπειρον Ζαγορίου, ὑπὸ πατρὸς Ἀναστασίου, μητρὸς δ' Ἀγγελικῆς δεκαέτης καθιερώθη εἰς τὴν πλησίον τῆς πατρίδος του μονὴν τῆς Εὐαγγελιστρίας, καὶ δωδεκαέτης ὑποδύς τὸ μοναχικὸν τριβώνιον ἐχειροτονήθη ἱερεὺς ἤδη τὸ δέκατον ὄγδοον ἔτος τῆς ἡλικίας διτρέχων.

Περὶ τὸ 1780 ἔρωτι παιδείας ἀλόγως ἀπῆλθεν εἰς Ἰωάννινα, καὶ μετὰ ἐξαμηνιαίαν φοίτησιν εἰς τὰ ἐκεῖ σχολεῖα ἠναγκάσθη νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν μονὴν, καὶ δι' ἔλλειψιν τῶν ἀναγκαίων, καὶ κατ' ἐπίμονον πρόσκλησιν τῶν συμμοναστῶν του. Ὁ πρὸς τὰ γράμματα ἀσβεστος αὐτοῦ πόθος ὁσημέραι ἐκρατύνετο, καὶ ἐν τέλει ὁ Νεόφυτος ὑπερνικῆτας τὰ περιβαλλόμενα κωλύματα μετέβη εἰς Μέτσοβον, καὶ ἐπὶ τετραετίαν ἠκροάσθη τὰ ἐν τῷ σχολείῳ τῆς πόλεως ταύτης διδασκόμενα ἐγκύκλια, ποριζόμενος τὰ πρὸς λιτὸν βίον συντελοῦντα διὰ τῆς ἐφημερίας, καὶ τῆς κατ' οἶκον διδασκαλίας ὀλίγων παιδίων.

Μετὰ ταῦτα μεταβὰς εἰς Βουκουρέστιον ἐμαθήτευσε παρὰ τῷ κλεινῷ Λάμπρῳ Φωτιάδῃ, διδάσκων καὶ κατ' οἶκον τοῖς βουλομένοις. Ἐπὶ δεκαεπτὰ ἔτη ἐν Δακίᾳ διαμείνας, ἔγραψε τότε γραμματικὴν, ἣν Τερψιθέαν ἀπεκάλεσε, συνάμα δ' ἤρξατο καὶ τῆς παραφράσεως τοῦ Θουκυδίδου. Ἀνευδότης δ' εἰργάσθη πρὸς σύστασιν ἑλληνικοῦ σχολείου

(1) Γ. Ῥάλλη, λόγος ἐκφωνηθεὶς ἐν τῷ Ἑλληνικῷ πανεπιστημίῳ τὴν 20 Μαΐου 1846.— Βίος Νεοφύτου Δούκα ὑπὸ Σπυρ. Ἀθανασιάδου. Ἐν Ἀθήναις, τυπὸς Ἀθ. Μαυροματῆ, 1838.

ἐν τῇ ἰδίᾳ πατρίδι, ἀλλὰ προσκληθεὶς ὑπὸ τῶν ἐν Βιέννῃ παρεπιδη-
μούντων ὁμογενῶν ὡς ἐφημέριος τῆς αὐτόθι ἐκκλησίας, ἀπῆρεν ἐν ἔτει
1803 ἀναβάλλων εἰς ἄλλοτε τὴν ἀξιέπαινον πρόθεσίν του.

Ἐν τῇ Αὐστριακῇ πρωτεύουσῃ διατρίβων ὁ φιλόπονος Δούκας ἐξέ-
δοτο τὸ Γαλλοελληνικὸν Λεξικὸν τοῦ Βενδότη, Γραμματικὴν Τερψι-
θέαν, Θουκυδίδου παράφρασιν, Χείμαρρον τῶν χρόνων, Εὐτρόπιον, Γραμ-
ματικὴν Τερψιθέαν, Ἀρρίανου τὰ σωζόμενα μετὰ τῆς ἰδίας παρα-
φράσεως, Δίωνα Χρυσόστομον, Μάξιμον Τύριον, Ἀπολλόδωρον μετ'
ἄλλων, Ἀττικὸς Ῥήτορας, Ἡρωδιανόν, Παιδαγωγίαν, Ἀποθήκην τῶν
παίδων, Αἰσχίνην τὸν Σωκρατικόν, ἐγγχειρίδιον « Φοινίξ ».

Δώδεκα ἔτη διέτριψεν ἐν Βιέννῃ ὁ Νεόφυτος διδάσκων μὲν τὰς ἡμέρας
καὶ ὠφελῶν τοὺς παῖδας, γράφων δὲ τὰς νύκτας καὶ ἐργαζόμενος
ἀδιαλείπτως ὑπὲρ τῆς προόδου τῶν ἀπανταχοῦ διδασκομένων ὁμογενῶν.

Ἀποθανόντος Λάμπρου τοῦ Φωτιστοῦ, οἱ ἐν Βουκουρεστίῳ προσε-
κάλεσαν ὡς ἐπάξιον ἐκεῖνου διαδοχὸν τὸν Δούκαν, ὅστις προθύμως
δεχθεὶς τὴν πρόσκλησιν ἀνέλαβε τὴν σχολαρχίαν, καὶ οὕτως ἠγέρθη
πάλιν ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς ἡ σχολῆς ἐκεῖνῃ, ἥτις ἔμελλε νὰ διασπείρῃ
τὸν ἐθνουσιασμόν, πολυτιμότερον ἴσως καὶ αὐτῆς τῆς ἐπιστήμης·
οὐδ' ὀλόκληρος παρῆλθεν ἑξαμηνία καὶ ὁ ἀριθμὸς τοῦ παριστρίου τού-
του ἑλληνομουσείου ἀνεβιάσθη ἀπὸ ἐξήκοντα εἰς τετρακοσίους· ἐπὶ
διετίαν εὐκλεῶς διδάξας ὁ ἤδη ὑπὸ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας τιμη-
θεὶς τῷ ἀξιώματι τοῦ ἀρχιμανδρίτου Νεόφυτος, παρητήθη ταύτης
ἄκων διὰ τὴν ἐξῆς αἰτίαν. Ὁ περὶ γλώσσης πόλεμος ἦτον ἤδη εἰς
τὴν ἀκμὴν του, καὶ οἱ λόγιοι τοῦ ἡμετέρου ἔθνους εἰς δύο διαιρεθέντες
στρατόπεδα, ἀφοῦ ἐξήντησαν τὴν διὰ λόγων καὶ ἐπιχειρημάτων
συζήτησιν, κατέφυγον καὶ εἰς τὴν διὰ χειρῶν λύσιν. Ὁ Δούκας κεκη-
ρυγμένος ὑπὲρ τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γλώσσης δὲν ἔπαυε προτρέπων
καὶ τοὺς φίλους καὶ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ νὰ τὸν μιμηθῶσιν· οἱ θιασῶ-
ται τῆς καθομιλουμένης ἀφοῦ ἐπὶ τοσοῦτον ἐπάλαισαν διὰ τῆς γρα-
φίδος πρὸς ἰσοδύναμον ἀνταγωνιστὴν κατέφυγον καὶ εἰς τὸ ἀπάνθρω-
πον μέσον τῆς δολοφονίας τοῦ ἐπικινδύνου τούτου ἀντιπάλου· ὅθεν
παραφυλάξας τις αὐτὸν περὶ τὸ λυκαυγὲς πορευόμενον εἰς τὴν ἐκκλη-
σίαν τῷ κατήνεγκεν ἐπὶ τοῦ κρανίου δύο ἀλλεπάλληλα κτυπήματα.
Ἦσει νεκρὸς ἀπὸ τῶν πληγῶν ἐκτάδην πεσὼν, ἔμεινεν ἐπὶ ἡμισεῖαν
ῥωρὰν ἀναίσθητος· ἀνευρεθεὶς δ' ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, κατεαγῶς τὸ κρανίον, καὶ
αἷματι καὶ γῆ πεφυρμένος, ἐθεραπεύθη μετὰ τριετῆ νοσήλειαν.

Ἐκραγείσης τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως ἀπῆλθεν εἰς Τρανσυλβα-
νίαν κατὰ τὴν Στεφανούπολιν, καὶ διδάσκων, δὲν ἔπαυε νυχθημερόν
κοπιῶν καὶ ἐργαζόμενος ὁ φιλόπονος Δούκας. Ἐκεῖ παρέφρασε καὶ
ἐσχολίασε τὸν Ὅμηρον, Εὐριπίδην, καὶ Σοφοκλέα, καὶ συνέγραψε Λο-
γικὴν, Ἠθικὴν, Φυσικὴν, Μεταφυσικὴν καὶ Ῥητορικὴν, γράφων ἐπι-
στολάς τε πρὸς διαφόρους, καὶ ἄλλους περὶ παντοίων ὑποθέσεων
λόγους.

Ἐλθὼν εἰς Αἴγιναν καὶ οἰκήσας παρὰ τῷ ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου Κα-
ποδιστρίου ἰδρυθέντι ὀρφανοτροφεῖῳ εἰς περίθαλψιν καὶ ἐκπαίδευ-
σιν τῶν ὀρφανῶν ἑλληνοπαίδων, ὁ φιλόπονος καὶ ἀγαθοεργὸς Δούκας
δὲν ἀνείχετο ἀργεῖν διὸ ἐπιτραπείς πρὸς ὀλίγον τὴν ἐφορείαν τοῦ
ῤηθέντος παιδευτηρίου παρέλαβεν ἐκ τῆς ἐν αὐτῷ ἀλληλοδιδασκτικῆς
σχολῆς ἑκατὸν μαθητὰς, καὶ διδασκάλους αὐτοὺς ἐξ ἰδίων καταστησά-
μενος, ἐδίδαξε καὶ αὐτὸς τούτους ἐκτὸς τῶν ἄλλων καὶ τὴν ῤητορι-
κὴν ἐφηρμοσμένην, καὶ καλοῦς καὶ ἀγαθοῦς πολίτας καὶ διδασκάλους
κατήρτισε.

Ἐν Αἰγίνῃ διδάσκων ὁ Δούκας ἐξέδοτο τὸν Ὅμηρον, Εὐριπίδην,
Σοφοκλέα, Τετρακτὺν, Ξυνωρίδα, Σοφιστὴν, Πανηγυρικόν· τὰ δ' ἐκτυ-
πωθέντα εἰκοσιπεντακισχίλια ἀντίτυπα διένειμε δωρεὰν πάντα εἰς
τοὺς ἀπόρους νέους, καὶ τὰ σχολεῖα τῆς ἐλευθέρας καὶ δούλης Ἑλλά-
δος (1). Παραφράσας δὲ καὶ σχολιάσας καὶ διορθώσας ἐξέδοτο ὕστερον
τὸν Αἰσχύλον, Θεόκριτον, καὶ τυπώσας ταυτόχρονως τὰς περὶ παν-
τοίων ὑποθέσεων ἐπιστολάς του διένειμεν ὡς πρότερον δωρεὰν τὰ ἐκτυ-
πωθέντα ἑξακισχίλια ἀντίτυπα.

Ἀφοῦ μετηνέχθη τὸ ὀρφανοτροφεῖον εἰς Ναύπλιον ὁ Νεόφυτος διέ-
μεινε διδάσκων ἀμισθί εἰς τε τὸ κοινὸν τῆς Αἰγίνης σχολεῖον καὶ ἐν
τῇ ἰδίᾳ οἰκίᾳ, ὅπου οὐ μόνον ἐμαθητεύοντο, ἀλλὰ καὶ ἐτρέφοντο πλεῖ-
στοι τῶν μαθητῶν αὐτοῦ. Τὰς ἀρετὰς τοῦ ἀνδρὸς ἀνεγνώρισε καὶ
ἐκῆρξεν ἐπισήμως ἡ Αἴγινα διὰ ψήφισματος τῆς δημοτικῆς αὐτῆς
ἀρχῆς.

Ὁ ὑπουργὸς Ἰωάννης Κωλέττης προσεκάλεσεν εἰς Ἀθήνας τὸν
τοσαῦτα ἔτη ἐν παραβύστω ἰδιωτεύοντα Δούκαν, ὡς μέλος τῆς ἐπι-
τῶν ἐκκλησιαστικῶν νομοσχεδίων διορισθείσης ἐπιθεωρητικῆς ἐπιτρο-

(1) Καὶ προηγουμένως ἔστειλεν εἰς τὸν αἰδίδιμον Κυβερνήτην ἐκ Βουκουρεστίου δώ-
δεκα χιλιάδας ἀντιτύπων τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοθέντων ἵνα διανεμηθῶσι δωρεὰν εἰς
τοὺς φιλομαεῖς καὶ τὰ Ἑλληνικὰ σχολεῖα.

πῆς, ἀκολουθῶς δὲ διώριτε διευθυντὴν τῆς κατὰ προτροπὴν τούτου καὶ τοῦ Γ. Γενναδίου ἰδρυθείσης ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου Γεωργίου Ῥιζάρη φερωνύμου Ἱερατικῆς Σχολῆς.

Νοσῆσας κατὰ τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1845, ἐτελεύτησε τὴν 20 τοῦ αὐτοῦ μηνός, ἄγων τὸ ὀδυνηκοστὸν ἕκτον ἔτος τῆς ἡλικίας, καὶ διατηρήσας ἕως τῶν ἐσχάτων τῆς ζωῆς αὐτοῦ τὴν πραότητα τοῦ δικαίου.

Ἡ ἡμέρα τοῦ θανάτου τοῦ ἀοιδίου διδασκάλου καὶ ἠθικωτελοῦς Νεοφύτου ὑπῆρξεν ἡμέρα δημοσίου πένθους εἰς τὸν ἑλληνισμόν. Οἱ ἐν τῇ πρωτεύουσῃ παρευρεθέντες ἠκολούθησαν αὐτομάτως τὸν νεκρὸν αὐτοῦ ἐκφερόμενον εἰς τὸν τάφον· οἱ δὲ κρουνοὶ τῶν δακρύων τῶν τὴν σεβασμίαν σορὸν αὐτοῦ περιστοιχοῦντων μαθητῶν ὑπῆρξαν ὁ σιωπηλὸς μὲν, ἀλλ' εὐγλωττότατος πάντων τῶν ἐπιταφίων λόγων. Ἡ Βουλὴ συνοδεύσασα διὰ μεγάλης πρεσβείας τὴν ἐκφορὰν αὐτοῦ, ἐψήφισε τὴν ἐπιούσαν ν' ἀναγραφῇ τὸ ἄσμα του μεταξὺ τῶν τὰς στήλας τοῦ ἐθνικοῦ αὐτῆς καταστήματος κοσμουμένων εὐεργετῶν τῆς Ἑλλάδος.

Ὁ Νεόφυτος ὑπῆρξε φιλότιμος, φιλόθρωπος, εὐσεβὴς καὶ φιλόπατρις εἰς ἄκρον. Μόνος δὲ ἀπάντων εὐεργετῶν τοὺς ὁμογενεῖς, ἐνόμιζε μᾶλλον ὅτι ἀποδίδει τὸ χρεωστούμενον, ἢ ὅτι ἐπιβάλλει ὑποχρεώσεις εἰς τοὺς λαμβάνοντας. » Σύνοιδα, ἔγραφε πρὸς νέον τινα Κωνσταντινον ζητήσαντα αὐτῷ τὰς ἐκδόσεις του, σύνοιδα καὶ πᾶσι μὲν τοῖς » Ἑλλησιν ὀφειλέτης ὢν ἐπαρκέσαι τοῦθ' ὅπερ ἂν οἶός τε ὦ, ὢν δ' οἱ » πατέρες καὶ προμαχόμενοι ὑπὲρ τῆς πατρίδος προηγωνίσαντο, τούτοις καὶ πλέον τι προσοφείλω ».

Ὀλίγους τῶν λογίων δύναται τις νὰ παραβάλλῃ μὲ τὸν Νεόφυτον, ὡς πρὸς τὸ ἄοκνον καὶ φιλόπονον αὐτοῦ εἰς τὸ γράφειν. Τὰ συγγράμματα τὰ ὅποια αὐτὸς ἐσχολίασε, παρέφρασεν ἢ συνέγραψεν ἀποτελοῦσι πλήρη βιβλιοθήκην, ὑπερβαίνοντα τοὺς ἐβδομήκοντα τόμους.

Ἐδαπάνησεν εἰς ἐκδόσιν αὐτῶν δραχμὰς ἑκατὸν πενήκοντα ἑξ χιλιάδας, καὶ τ' ἀντίτυπα πάντα δωρεὰν διένειμεν εἰς τὴν ἐλευθέραν καὶ δούλην Ἑλλάδα.

Συγγράμματα.

- Γραμματικὴ Τερψιθέα. Ἐν Βιέννῃ, 1804, 1808, 1809, 1820.
- Γραμματικὴ Τερψιχόρη. Ἐν Βιέννῃ.
- Χείμαρρος Χρόνων. Ἐν Βιέννῃ.
- Παιδαγωγικὰ μαθήματα. Ἐν Βιέννῃ 1813.
- « Φοινὴ », ἢ ἐγχειρίδιον ἑλληνικῶν διαλόγων. Ἐν Βιέννῃ 1815.

—'Αποθήκη τῶν παίδων, ἐν Βιέννῃ 1814.

—Λογικὴ, Ἡθικὴ, Φυσικὴ, Μεταφυσικὴ, Ῥητορικὴ. Ἐν Αἰγίνῃ 1834.

—Ἐυνωρίς.

—Σοφιστής. } Ἐν Αἰγίνῃ.

—Πανηγυρικὸς. }

—Ἐπιστολαὶ πρὸς διαφόρους περὶ παντοίων ὑποθέσεων, τὸν ἀριθμὸν δύο χιλιάδες, ἐξ ὧν μέγα μέρος ἐδημοσιεύθη ἐν ἑξ τόμοις (Βιέννῃ, Αἰγίνῃ, Ἀθήναις), καὶ ἐν τοῖς διαφόροις αὐτοῦ συγγράμμασι, τινὲς δ' ἔμειναν ἀνέκδοτοι.

—Διάλογοι (ἀνέκδοτοι).

—Περὶ ἐκκλησιαστικῆς εὐπρεπείας καὶ τάξεως, παιδείας τε τῶν ἱερέων, καὶ ἀποσκορακίσεως τῶν τυχόν κακῶς ὑπ' ἀμαθείας καὶ δεισιδαιμονίας ἐν τῇ ἀγίᾳ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ παρεισφρησάντων ὑπὸ τῆς τῶν ἐκάστοτε προϋσταμένων τῆς Ἐκκλησίας κενοδοξίας, κατὰ τοὺς χρόνους τῆς τυραννίας (ἀνέκδοτος).

Ἑλληνες συγγραφεῖς παραφρασθέντες, ἐξηγηθέντες καὶ διορθωθέντες.

—Θουκυδίδης. Ἐν Βιέννῃ 1806. τόμ. 10.

—Ἀβρίανός. » » 1809.

—Εὐτρόπιος. » » 1807. τόμ. 2.

—Ὅμηρος.

—Εὐριπίδης. } Ἐν Αἰγίνῃ. 1834—35.

—Σοφοκλῆς. }

—Αἰσχύλος, ἐν Αἰγίνῃ 1839.

—Θεόκριτος. » » »

Σχολιασθέντες συγγραφεῖς.

—Δίων Χρυσόστομος. Βιέννῃ. 1810, τόμ. 3.

—Μάξιμος Τύριος. » »

—Ἀπολλόδωρος κλπ. » 1811.

—Οἱ δέκα ῥήτορες μετὰ Λεξικίου. Ἐν Βιέννῃ 1812—13 τόμ. 10.

—Ἡρωδιανός, Ἐν Βιέννῃ 1813.

—Αἰσχίνης ὁ Σωκρατικός. Βιέννῃ 1814.

—Ἀριστοφάνης. Ἐν Ἀθήναις 1815. τόμ. 3.

—Πίνδαρος. Ἐν Ἀθήναις 1812.

Ἰάκωβος Ῥίζος Νερουλός.

Ἐγεννήθη ἐν Κωνσταντινουπόλει τῇ 1778, ὁ δὲ πατὴρ αὐτοῦ Γεώργιος ἦν ἀνὴρ λόγιος, κατατεταγμένος μεταξὺ τῶν τότε ἀρχόντων τοῦ Βυζαντίου, καὶ ἔχων τὸν τοῦ Καμαράση βαθμὸν, ὅστις ἦτο ἐκ τῶν δευτερευόντων. Ἡ μήτηρ αὐτοῦ ἦν Ῥίζη τὸ γένος, καὶ αὐτῆς τὴν ἐπωνυμίαν παρεδέχθη ὁ νέος Ἰάκωβος, ἀν καὶ τῷ παρέμεινε προσέτι τὸ εἰς τὸν πατέρα του γλευστικῶς δοθὲν ἐπίθετον Νερουλός, πρὸς ἀντιδιαστολὴν ἀπὸ τοῦ κλάδου τῶν κυρίως Ῥίζων.

Εἰς βρεφικὴν ἡλικίαν ἔμεινεν ὄρφανός πατρός καὶ μητρός, ἀλλ' ἡ ἀγωγή καὶ ἡ ἐκπαίδευσις αὐτοῦ διευθύνθησαν εὐχ ἤττον μετὰ πάσης ἐπιμελείας ὑπὸ τοῦ ἐπὶ ἐκκλησιαστικῇ τε καὶ ἐξωτερικῇ πολυμαθείᾳ διαπρέποντος θεοῦ του Σαμουὴλ τοῦ μητροπολίτου Ἐρέσου, ὅστις ἀνέδειξεν αὐτὸν ἑλληνιστὴν ἄριστον, διδαχθέντα καὶ τὴν φιλοσοφίαν ὑπὸ τοῦ Δανιὴλ Φιλιππίδου, τὰ γαλλικὰ δὲ καὶ μαθηματικὰ ὑπὸ σοφοῦ τινος Γάλλου, τοῦ Ἀββᾶ Λαφονταίνου. Εἰκοσαέτης μόλις ὁ Ἰάκωβος παρηκολούθησε τὸν ἡγεμόνα Κωνσταντῖνον Ὑψηλάντην εἰς Μολδαβίαν, ὅπου ἤρχισεν ἐνασχολούμενος εἰς τὴν πολιτικὴν ἐπιστήμην, καὶ ὡς ἀλειφόμενος διὰ τὸ μέγα προπαρασκευαζόμενον τῆς πατρίδος του στάδιον, συγχρόνως ὅμως τὰς ἀργὰς ὥρας του εἰς τὰς φίλας Μούσας ἀφιερῶν, καὶ ἐκτὸς ἄλλων σπουδάζων τὴν ἀσιατικὴν φιλολογίαν, ἧς ὀλίγοι Ἕλληνες ἐγένοντο ἐγκρατέστεροι.

Τὸν Ὑψηλάντην παυθέντα τῆς ἡγεμονίας, διεδέχθη ἐν 1801 Ἀλέξανδρος ὁ Σούτσος, ὅστις διώρισε τὸν Ἰάκωβον Ῥίζον ἐπιτετραμμένον του παρὰ τῇ Ὀθωμανικῇ Πύλῃ. Ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ ἐπῆλθεν ὁ Ῥωσσικὸς πόλεμος, καὶ ἀποσυρθέντων τῶν ἡγεμόνων τῶν παριστρίων ἐπαρχιῶν, ἔμεινεν ὁ Ῥίζος ἐπὶ ἕξ ἔτη μακρὰν τῶν πραγμάτων, εἰς τὴν σπουδὴν ἐντροφῶν καὶ εἰς τὴν φιλολογίαν, μέχρις οὗ ὁ ἡγεμὼν I. Καρατζᾶς τὸν ἀνεβίβασεν εἰς τὰς ἀνωτέρας ἀξίας, καὶ εἰς τὴν πασῶν ἀνωτάτην τοῦ *Μεγάλου Πυστελνίκου*, ἢ πρωθυπουργοῦ. Μετὰ ἐξαετίαν δὲ ἀναχωρήσαντος τοῦ ἡγεμόνος ὁ πρωθυπουργὸς αὐτοῦ ἐπανῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου διωρίσθη μεταφραστῆς παρὰ τῷ μεγάλῳ διερμηνεῖ, καὶ τῷ 1816 ἠκολούθησε πάλιν εἰς Μολδαβίαν τὸν ἡγεμόνα Μιχαὴλ Σούτσον, καὶ παρέμεινε παρ' αὐτῷ ὡς πρωθυπουργὸς μέχρι τῆς ἐκρήξεως τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως.

Μετὰ τὴν ἀτυχῆ παρὰ τὸν Ἴστρον ἔκβασιν τοῦ ἔθνικοῦ κινήματος ὁ Ῥίζος, ἀφοῦ προσέφερε καὶ τὸν πρωτότοκον υἱὸν του Ἀλέξανδρον συναγωνιστὴν τῶν προμάχων τῆς Ἑλληνικῆς ἐλευθερίας, ἐγκατέλιπε τὰ μέρη ἐκεῖνα, καὶ ἐνῶ ἡ Ἑλλάς ἐδοξάζετο εἰς τὰ πεδία τῶν μαχῶν, οὗτος εὐχ ὀλίγην τῇ περιῆπτε τιμὴν παρὰ τοῖς ξένοις παρ' οἷς διέτριβεν. Ἐν Γενέθῃ ἀνέλαβε νὰ διδάξῃ ἐπιστήμως τὴν ἱστορίαν τῆς νεοελληνικῆς φιλολογίας, καὶ μετ' ἐκπλήξεως εἶδεν ἡ Ἑλβετία ἀλλόγλωσσον, παρουσιαζόμενον ἐνώπιον κοινῷ ἐκ τῶν μῦλλον πεπαιδευμένων τῆς Εὐρώπης, καὶ ἐκτιθέντα ιδέας λαμπρὰς μετ' ἀμιμήτου εὐφραδείας, καὶ εἰς γλώσσαν ὡραίαν, καταθέλουσαν

τὸ ἀχροατήριον ὡς ἐπίσης ἐθαυμάσθη ὅτε μετὰ ταῦτα συνέγραψε γαλλιστι μετὰ πάσης ἱστορικῆς ἐμβριθείας καὶ καλλιπεείας, ἀξίας τῶν δοκιμωτέρων ὁπαδῶν τῆς γαλλικῆς γλώσσης, τὴν ἱστορίαν τῆς ἐλληνικῆς ἐπαναστάσεως μέχρι τοῦ 1825. Τὰ δύο συγγράμματα ταῦτα κατέστησαν εἰς τὴν Εὐρώπην γνωστὴν τὴν Ἑλλάδα, καὶ γνωστὸν ἕνα τῶν πρωτίστων αὐτῆς συγγραφέων.

Ἐν Γενέβῃ ἐγνωρίσε τὸν Ῥίζον ὁ ἀείμνηστος Καποδίστριας, καὶ τοσοῦτον ἐξετίμησε τὸν χαρακτῆρα καὶ τὴν εὐφυίαν αὐτοῦ, ὥστε ὅταν ἀνέλαβε τοὺς οἴκας τῆς Ἑλλάδος ἀπήτησε νὰ τὸν παρακολουθήσῃ ὅπως τὸν βοηθήσῃ εἰς τὸ δυσχερὲς ἔργον του. Ἐνταῦθα νέον καὶ εὐρύτερον ἠνεώχθη στάδιον εἰς τὴν πατριωτικὴν τοῦ Ῥίζου, δραστηριότητα. Τῆς ἀγάπης καὶ ἐμπιστοσύνης τοῦ Κυβερνήτου δικαίως ἀπολαμβάνων ἐνεπιστεύθη τὸ ὑπουργεῖον τῶν ἐξωτερικῶν, καὶ ἐξηκολούθησε μετ' ἐξόχου ἰκανότητος διέπων αὐτῶν ὅς δ' εὐγενῶς ὑπηρετήσεν ἐν ὄσῳ ἐνόμιζε τὴν ὑπηρεσίαν του χρήσιμὴν τῇ πατρίδι, οὕτως εὐγενῶς κατέθεσε τὴν ἀξίαν του, καὶ ἀπεσύρθη τῶν δημοσίων, ὅτε εὐρέθη διαφωνῶν πρὸς τὸ ἐπὶ τέλους ὑπὸ τοῦ Κυβερνήτου παραδεχθὲν σύστημα ἀπελθὼν δ' εἰς Αἴγινα ἐμεινεν ἀπραγμόνως ἰδιωτεύων, καὶ ἐπέστρεψεν εἰς τὰς φίλας του μούσας, αἵτινες ἦσαν ἐν πάσαις τοῖς περιστάσεσι τοῦ βίου του ἡ σταθερὰ αὐτοῦ προσφυγή.

Ἡ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κυβερνήτου ἐγκατασταῖσα διοικητικὴ ἐπιτροπὴ ἐξελέξατο τὸν Ῥίζον ἕνα τῶν ὑπουργῶν τῆς, καὶ ἡ Βασιλεία ἀναγνώρισασα τὴν ἀξίαν αὐτοῦ, τῷ ἀνέθηκε σχεδὸν πάντοτε τὰς ἀνωτάτας τοῦ Κράτους ὑπηρεσίας, ἐν τε τῇ διοικήσει τῶν Νομῶν, ἐν τοῖς ὑπουργείοις τῶν ἐξωτερικῶν, τῶν ἐκκλησιαστικῶν, καὶ τῆς δικαιοσύνης, καὶ ἐν τῷ συμβουλίῳ τῆς Ἐπικρατείας ἐν δὲ πᾶσι τούτοις τοῖς ἀξιώμασιν ὁ Ῥίζος ἦν μετὰ τῶν διαπρεπόντων διὰ τῆς βαθείας αὐτοῦ φρονήσεως, διὰ τῆς ἀκαμάτου αὐτοῦ δραστηριότητος, καὶ διὰ τῆς ἀδεκάστου ἀρετῆς, ἀμεροληψίας, καὶ ἀκεραιότητος. Εἰς τὸν Ῥίζον ὑπουργὸν τῆς ἐκπαιδεύσεως, ὀφείλεται ὁ πρῶτος καταρτισμὸς τῆς ἀνωτέρας παιδείας, ἡ καθίδρυσις τοῦ Πανεπιστημίου, καὶ ἡ σύστασις τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἐταιρείας, ἧς ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἐνδόξως καὶ τελεσφόρως προέστη, ὡς μνημεῖα τῆς λαμπρᾶς αὐτοῦ προεδρίας πολλοὺς λόγους καταλιπὼν, οἵτινές εἰσιν ὑποδείγματα ἐλληνικῆς καλλιπεείας, καὶ μεστοὶ γενναίων καὶ καινῶν ἰδεῶν.

Κατὰ τὸ 1848 ἐπέμφθη πρέσβυς τῆς Ἑλλάδος παρὰ τῇ Ὑψηλῇ

Πύλλῃ, καὶ ἐνταῦθα πλήρης ἡμερῶν ἀπέθανε κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1850, ὡς ἐπεπόθει, εἰς τὴν γῆν τῆς γεννηθσεῶς του, πολίτης ἐλεύθερος, ἴσος τοῖς ποτὲ δεσπόταις αὐτοῦ, καὶ σεβόμενος καὶ ἀγαπώμενος ὑπ' αὐτῶν, ὑπὸ τῶν συμπατριωτῶν του καὶ ὑπὸ τῶν ἐπισήμων ξένων, μεθ' ὧν διπλωματικαὶ τὸν συνέδεον σχέσεις. Ὅτι δὲ μάλιστα χαρακτηρίζει τὸ φρόνημα καὶ τὸν χαρακτήρα τοῦ εὐγενοῦς τούτου Ἕλληνας, εἶνε, ὅτι δι' ὅλης του τῆς ζωῆς τὰς ὑψηλοτάτας διέπων τῆς πατρίδος του θέσεις, ἀπέθανεν εἰς ἔσχατον γῆρας, καὶ ἐτάφη ἀπὸ δημοσίων χρημάτων ⁽¹⁾.

Συγγράμματα.

—Κορακιστικά, ἢ διόρθωσις τῆς Ῥωμαϊκῆς γλώσσης, κωμῳδία εἰς τρεῖς πράξεις διηρημένη. Ἐν Κωνσταντινουπόλει 1813, καὶ ἐν Βιέννῃ.

—Ἀσπασία, τραγωδία. Ἐν Βιέννῃ 1813, καὶ ἐν Λειψίᾳ 1823.

—Πολυξένη, τραγωδία εἰς πέντε πράξεις. Ἐν Βιέννῃ 1814.

—Κούρκας ἀρπαγῆ· ποίημα ἡρωϊκοκομμικὸν εἰς τρία ἄσματα. Ἐν Βιέννῃ 1816 καὶ ἐν Ἀθήναις (ἀτελέες).

—Ὠδὴ πρὸς τοὺς Ἕλληνας. (Ἐτυπώθη εἰς Ἑλληνικὰ Χρονικὰ τοῦ Μεσολογγίου, τοῦ ἔτους 1822).

—Cours de litterature Grecque Moderne. Genève 1822.

—Histoire de la Revolution Grecque. Paris 1826.

—Ἄλλαι τινες ὠδαί, καὶ ἐπιγράμματα.

—Ἐκθεσις τῆς ἐν Δακίᾳ ἐπαναστάσεως. (Ἐδημοσιεύθη ἐν Ἱστορικῷ Δοκιμῷ Φιλίμωνος).

Συνειργάσθη εἰς τὴν ὑπὸ Δ. Φωτεινοῦ γραφεῖσαν τρίτομον ἱστορίαν τῆς Δακίας.

Διονύσιος Πύρρος.

Ἐγεννήθη ἐν Καστανέᾳ τῶν Θεσσαλικῶν Τρικκάλων τῷ 1774, πενταέτης δὲ ἀπορφανισθεὶς πατὴρ ἐξεπαιδεύθη ἐν τῇ πατρίδι τὰ πρῶτα γράμματα, καὶ ὕστερον ἐλθὼν εἰς τὸ ἐν Μετεώροις μοναστήριον τῆς Μεταμορφώσεως ἐκουρεῦθη μοναχὸς καὶ ἐχειροτονήθη μετὰ ταῦτα ἱεροδιάκονος παρὰ τοῦ τότε ἐκεῖ μονάζοντος Ἀμβροσίου τοῦ πρώην Τρίκκης. Ὑστερον ἐλθὼν εἰς Τρίκκαλα ἐδιδάχθη τὰ γραμματικά ἀπὸ τὸν τότε διδάσκοντα Στάμκον τὸν ἐκ Κοζάνης, καὶ μετ' ὀλίγον μεταβὰς εἰς Τύρναβον διήκουσε καὶ Ἰωάννου τοῦ Πεζάρου. Οὕτω καταρτισθεὶς περιήλθεν ὅλην σχεδὸν τὴν Θεσσαλίαν καὶ διὰ τῆς Μακεδονίας ἦλθεν εἰς Ἀθῶνα, καὶ ἀπ' ἐκεῖ μετέβη εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἔνθα προσελήφθη ὑπὸ τινῶν ὡς οἰκοδιδάσκαλος. Μετὰ τινα καιρὸν ἐγένετο διάκονος καὶ γραμματεὺς Ἱερεμίου τοῦ πρώην

(1) Πανδώρα τόμ. Β', σελ. 517—24.

Καλκηδόνας, ὕστερον δὲ χειροτονηθεὶς ἱερεὺς ἀνεχώρησεν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως μετὰ τοῦ αὐταδέλφου του Ἰωακείμ τοῦ Ἱερομονάχου δι' Ἱεροσόλυμα, καὶ ἐπίσκεφθεὶς τοὺς θεοβαδίστους τόπους, ἔρωτι εὐρυτέρας μαθήσεως μετέβη εἰς τὴν τότε φημιζομένην σχολὴν τῶν Κυδωνιῶν, ὅπου ἐδιδάχθη τὰς φιλοσοφικὰς καὶ μαθηματικὰς ἐπιστήμας, καὶ περάσας εἰς Χίον διήκουσε καὶ ἐνταῦθα τινὰ τῶν μαθημάτων.

Ἐπειδὴ τότε οἱ Συμυρναῖοι ἐζήτησαν ἀπὸ τοῦ διδασκάλου τῆς Χίου ἓνα ἱερομόναχον διδάσκαλον ἐστάλη ὁ Διονύσιος, καὶ ὀλίγον διδάξας ἀπεράσισεν ἵνα μεταβῆ χάριν μαθήσεως εἰς Εὐρώπην. Ὄθεν ἀναχωρήσας ἐκ Σμύρνης ἦλθεν εἰς τὴν πατρίδα του καὶ διὰ τῆς Ἠπειροῦ μετέβη εἰς Κέρκυραν, καὶ ἐκεῖθεν ἀπάρας ἦλθεν εἰς Νεάπολιν, ὅθεν μετ' ὀλιγοχρόνιον διαμονὴν ὑπήγεν εἰς Ῥώμην, καὶ ἐντεῦθεν εἰς Τοσκάνην, ἔνθα οἱ ἐν Λιβόρνῳ ὀρθόδοξοι τὸν παρεκάλεσαν ἵνα μὲν ἐφημερεύων ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ αὐτῶν μετὰ ὀκτῶ μηνῶν ἐφημερίαν τῇ συναινέσει τῶν ἐν Λιβόρνῳ ἦλθεν εἰς Πίζαν, καὶ μετὰ ταῦτα ἐπίσκεφθεὶς τὴν Φλωρεντίαν, Βονωνίαν, καὶ Μεδιόλανα, κατεγράφη ἐπὶ τέλους φοιτητῆς τῆς ἱατρικῆς καὶ φιλοσοφίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Παβίας (1807).

Στεφθεὶς ἱατροφιλόσοφος τὴν 14 Ἀπριλίου 1813, ἀπῆλθεν ἐκ Παβίας καὶ ἐπίσκεφθεὶς τὰς ἀκαδημίας τῶν Μεδιολάνων, καὶ Παταβίου ἠκροάσθη καὶ τοὺς ἐν αὐταῖς διδάσκοντας σοφοὺς, καὶ ἐλθὼν εἰς Βενετίαν, μετέβη διὰ Τεργέστης εἰς Βιέννην. Διατρίψας δ' ἐπ' ὀλίγον ἐν τῇ αὐστριακῇ μητροπόλει ἦλθε πάλιν εἰς Μεδιόλανα.

Μετὰ πολυχρόνιον ἐν Εὐρώπῃ διατριβὴν κατήλθε δι' Ἀγκῶνος εἰς Βαλκυνθον καὶ ἐκεῖθεν διέβη εἰς Πάτρας καὶ ἐπὶ τέλους εἰς Ἀθήνας, ἔνθα κατὰ παράκλησιν τοῦ ἀρχιερέως Γρηγορίου καὶ τοῦ ἡγουμένου Πητρᾶκη ἤνοιξε σχολεῖον τῶν ἐπιστημῶν, καὶ ἐνζήλωσ κατέγεινεν ἵνα μεταδώσῃ τοῖς ἀκροαταῖς τὸν ὑπὲρ πατρίδος καὶ θρησκείας ἔρωτα. Ἀσθενῶν τότε ὁ πασᾶς τῆς Εὐβοίας Ὄσμάν προσεκάλεσε τὸν Πύρρον πρὸς ἐπίσκεψιν, καὶ μετὰ τὴν ἐπιτυχῆ θεραπείαν ἐκράτησεν αὐτὸν ἐπὶ ὀκτῶ μηνῶν. Ἐπειδὴ δὲ ἔνεκα τῆς ἀπουσίας ταύτης διελύθη ἡ ἐν Ἀθήναις ἰδρυθεῖσα ἐπιστημονικὴ σχολή, ὁ Διονύσιος περιῆλθεν ὄλην τὴν Ἑλλάδα ἐπὶ εἴκοσι μηνῶν, καὶ ὕστερον ἐλθὼν εἰς Κωνσταντινούπολιν συνεστήθη εἰς τὸν ἀρχίατρον τοῦ σουλτάνου Μουσταφᾶ Πεχξέτ ἐφένδην, ὅστις ἐκτιμήσας τὸν ἄνδρα ἐφωδίασε μετὰ τῆς ἀπαιτουμένης

πρὸς ἐξάσκησιν τῆς ἰατρικῆς ἀδείας, καὶ συνέστησεν εἰς πολλοὺς ἐκ τῶν ἐγκρίτων.

Ἐνῷ δ' εὐδοκίμως μετῆρχετο τὴν ἰατρικὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὁ πατριάρχης Γρηγόριος ΣΤ' ἀνετείλατο αὐτῷ ἵνα ἐκφωνῇ λόγους ἐπ' ἄμβωνος εἰς τὰς ἐκκλησίας, καὶ διώρισεν αὐτὸν ἀρχιμανδρίτην (Φεβρ. 1820).

Ἐκραγείσης τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως ὁ Πύρρος φυγὼν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἦλθεν εἰς Ἀθῶνα, καὶ ἐστάλη εἰς Σκόπελον καὶ Ἰδραν πρὸς ζήτησιν βοθητιῶν ὑπὲρ τῶν ὑπὸ τῶν Τούρκων ἀπειλουμένων μνησίων τοῦ ἀγιωνύμου ὄρους. Ὑστερον ἐλθὼν εἰς Πελοπόννησον πολλῆς ὠφελείας ἐγένετο πρόξενος, διότι καὶ τοὺς ἀσθενεῖς καὶ πληγωμένους ἐθεράπευε, καὶ λόγους ἐπ' ἄμβωνος ἀναλόγως τῶν περιστάσεων ἐξερῶνει.

Ὅταν ὁ Ἰβραὶμ πασᾶς εἰσβαλὼν εἰς Πελοπόννησον παρέδιδε τὰ πάντα εἰς τὸ πῦρ καὶ τὸν σίδηρον ὁ Διονύσιος διατρίβων ἐν Σπάρτῃ εἶχε συστήσει ἰδίᾳ δαπάνῃ χαρτοποιεῖον, ὅπερ ἐγκαταλιπὼν κατὰ τὴν προσέγγισιν τῶν ἐχθρῶν κατέφυγεν εἰς Κύθηρα, καὶ ἐντεῦθεν ἐπέρασεν εἰς Ναύπλιον.

Ἐν ἔτει 1827 συνέστησε νέον χαρτοποιεῖον πλησίον τοῦ Ἀργους, πλὴν ἔνεκεν ἐλλείψεως τῶν πρὸς τελειοποίησιν ἀναγκαιούτων ἔπαυσε, μόλις χίλια φύλλα παραγαγόν⁽¹⁾.

Μετὰ τὴν ἔλευσιν τοῦ Ὄθωνος ἐλθὼν καὶ ὁ Πύρρος εἰς Ἀθήνας ἀποκατέστη ἐνταῦθα διαρκῶς μέχρι τοῦ θανάτου του, πολλῆς καὶ μεγάλης γενόμενος ὠφελείας εἰς τὸ ἔθνος διὰ τῶν ἰατρικῶν καὶ θεολογικῶν αὐτοῦ συγγραμμάτων.

Ἀπεβίωσε τὴν 12 Φεβρουαρίου 1853 ἐν χριστιανικῇ γαλήνῃ καὶ ἐκηδεύθη λαμπρῶς, ἐκφωνήσαντος κατάλληλον ἐπιτάφιον λόγον καὶ τοῦ νῦν ἀρχιερέως Κορινθίας Ἀμφιλοχίου.

Συγγράμματα.

- Ἐκκλησιαστικὸν Παραλληλοκύκλιον. Ἐν Λιβόρνῳ 1806.
- Χειραγωγία τῶν Παιδῶν, ἥτοι πραγματεία περὶ χρεῶν τοῦ ἀνθρώπου. Ἐν Βενετίᾳ 1810, ἐν Βιέννῃ 1813, καὶ ἐν Ναυπλίῳ 1834.
- Ἀτλας, ἥτοι νέα Γεωγραφικὴ Χάρτα. Ἐν Μεδιολάνοις 1814.
- Γεωγραφία μεθοδικὴ ἀπάσης τῆς οἰκουμένης, Ἐνετίησι 1818, καὶ ἐν Ναυπλίῳ 1838. (Ἐν τῇ τελευταίᾳ ἐκδόσει προτάσσονται δύο ἐπιγράμματα εἰς

(1) Δ. Πύρρου, Ἐπιστολὴ πρὸς Ἀθηγάσιον Παπα-Πολημέρου.

Πύρρον ὑπὸ Νεκταρίου Μιτυληναίου ἀρχιδιακόνου τοῦ πρώην Ἀθηνῶν, καὶ Ἰωάννου Τακλίκαρα Ῥαιδεστηνοῦ).

—Φαρμακοποιία γενικὴ ἐκ τῶν πλέον νεωτέρων σοφῶν χυμικῶν καὶ φαρμακοποιῶν συγγραφεῶν τῆς Εὐρώπης, μάλιστα ἐκ τοῦ σοφοῦ χυμικοῦ Βρουνατέλου. Ἐν Κωνσταντινουπόλει 1818. (Εὔρηται ἐπιγράμματα εἰς Πύρρον δύο μὲν ἱαμβικά ἀνωνόμου τινος, καὶ ἐν ἱρωελεγεῖον Νικολάου τοῦ Λογάδου).

—Ἡ πρὸς Θεὸν ὁμολογία τῆς Πίστεως, καὶ τὸ ἱερὸν ἀπάνθισμα τοῦ Ψαλτηρίου πρὸς καθημερινὴν χρῆσιν καὶ προσευχὴν ἐκάστου Χριστιανοῦ. Ἐν Βενετία 1827 (Ἐτυπώθη ἐν Ναυπλίῳ καὶ οὐχὶ ἐν Βενετία ὡς σημειοῦται!).

—Γραμματικὴ Διονυσιάς. Ἐν Ναυπλίῳ 1827.

—Ἀριθμητικὴ ἐν Ναυπλίῳ 1828.

—Χυμικὴ τῶν τεχνῶν. Ἐν Ναυπλίῳ 1828.

—Ἐγκόλιον τῶν ἱατρῶν, ἧτοι πρακτικὴ ἱατρικὴ. Ἐν Ναυπλίῳ 1834, τόμ. 2. (Μετετυπώθη ἐν Ἀθήναις τῷ 1848 ἐπιρρυημένον εἰς τόμους τρεῖς, καὶ ἐν ἔτει 1856 ἀπαραλλάκτως ἀνετυπώθη μηδ' αὐτοῦ τοῦ ἔτους (1848) μεταβληθέντος).

—Τριῶν εἰδῶν ὑδρόγειοι Σφαῖραι. Ἐν Ἀθήναις 1835.

—Πρακτικὴ ἀστρονομία περιέχουσα τὴν μυθολογικὴν ἱστορίαν καὶ καταγραφὴν τῶν δώδεκα πλανητῶν καὶ κομητῶν καὶ τῶν ἑκατὸν δέκα ἀστερισμῶν τοῦ οὐρανοῦ μετὰ τῶν 3448 ἀστέρων αὐτῶν. Ἐν Ἀθήναις 1836.

—Ἐπιστολὴ πρὸς τὸν εὐγενέστατον ἄρχοντα τῶν Θεσσαλῶν κύριον Ἀθανάσιον Παπα-Πολυμέρου. Ἀθήνηθεν 1837.

—Βοτανικὴ πρακτικὴ προσρρησομένη εἰς τὴν ἱατρικὴν καὶ οἰκονομίαν. Ἐν Ἀθήναις 1838, τόμοι 2. (Μετὰ 200 εἰκόνων φυτῶν καλῶς ὑπὸ τοῦ ἰδίου κεχρωματισμένον).

—Ἡ ζωὴ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἧτοι τὸ ἱερὸν καὶ ἅγιον εὐαγγέλιον περιέχον τὴν ζωὴν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τὰς διδασχὰς αὐτοῦ καὶ παραβολὰς, τὰ θαύματα κλπ. Ἐν Ἀθήναις 1843.

—Ἄτλας νεώτερος περιέχων γενικῶς τε καὶ μερικῶς ὅλας τὰς βασιλείας τοῦ παλαιοῦ καὶ νέου κόσμου εἰς εἴκοσι τέσσαρας γεωγραφικοὺς πίνακας, συναρμοσθεῖς ἀπὸ τὸν νεώτερον ἄτλαντα τοῦ γάλλου σοφοῦ Δουφόρτ καὶ ἀπὸ ἄλλους ἄτλαντας, καὶ ἐξηγημένους εἰς τὸ νεοελληνικὸν πρὸς ὄφελος τῆς νεολαίας τῶν χριστιανῶν Ἑλλήνων, ἐν ᾧ προστεθῆ ἡ στατιστικὴ αὐτοῦ, ἧτοι ἡ γεωγραφικὴ καταγραφὴ μὲ τὰ νέα καὶ ἀρχαῖα ὀνόματα τῶν πόλεων καὶ χωρίων, συναρτισμένα ἐκ τῶν ὀνομαστικῶν λεξικῶν καὶ λοιπῶν γεωγραφικῶν τοῦ Στράβωνος, Παισανίου, Βάββη, καὶ Μελετίου Ἀθηνῶν. Ἐν Ἀθήναις 1845. (Συνοδεύεται καὶ ἐκ σελίδων 69 ἐξηγηματικῶν κειμένων).

—Βίος, πράξεις καὶ κατορθώματα τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου. Ἐν Ἀθήναις 1846.

—Ἰερὰ ἱστορία, καὶ βίοι τῶν τριῶν βασιλέων Σαοῦλ, Δαβὶδ, καὶ Σολομῶντος, συγκροτηθεῖσα κατ' ἐπιτομὴν ἐκ τῆς ὅλης ἱερᾶς ἱστορίας τῶν ἑβδαμήκοντα. Ἐν Ἀθήναις 1847.

—Βίοι τῶν δώδεκα στρατηγῶν καὶ διαδόχων τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου.

ἐν οἷς προσετέθη καὶ ὁ βίος Μεγάλου Πύρρου τοῦ Δίακου. Ἐν Ἀθήναις 1848.

—Περιήγησις ἱστορικῆ, καὶ βιογραφία Διονυσίου Πύρρου τοῦ Θετταλοῦ, ἐν αἷς προσετέθη καὶ ἡ περιγραφή τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν, καὶ τῆς εὐρεθείσης ἀγίας εἰκόνας τῆς Εὐαγγελιστρίας καὶ τῶν θαυμάτων αὐτῆς. Ἐν Ἀθήναις 1848.

—Περιγραφή τῆς ἐν Τήνῃ εὐρεθείσης ἀγίας καὶ θαυματούργου εἰκόνας τῆς κυρίας ἡμῶν Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας καὶ τῶν θαυμάτων αὐτῆς, ἐν αἷς προσετέθη καὶ ἡ περιγραφή τῆς ὅλης νήσου καὶ τῶν κατοίκων αὐτῆς. Ἐν Ἀθήναις 1849. (Ἀνετυπώθη πολλακίς).

—Φαρμακοποιία γενικὴ πλουσιωτάτη καὶ ἐντελεστάτη τοῦ σοφοῦ Ἀντωνίου Καμπάνα διδασκάλου τῆς ἐν Ἰταλίᾳ Φεβέρδρας, δεκαπεντάκις τυπωθεῖσα καὶ πλουτισθεῖσα παρὰ τοῦ κυρίου Α. Μιχελώτου, ἤδη δὲ ἐξηγηθεῖσα εἰς τὸ νεοελληνικόν, καὶ πλουτισθεῖσα μὲ πολλὰ βότανα καὶ ὀρυκτὰ, καὶ μὲ τὰ ὀνόματα ἑλληνιστί, ἰταλιστί, καὶ τουρκιστί, καὶ διαιρεθεῖσα εἰς τρία, εἰς βότανα, καὶ ὀρυκτὰ, καὶ εἰς συνταγὰς. Ἐν Ἀθήναις 1850.

—Πανθέκτη ἱερὰ ἐκκλησιαστικῆ, περιέχουσα ἅπασαν τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἀκολουθίαν τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν, διηρημένη εἰς τόμους τρεῖς, ὧν ὁ μὲν Α' περιέχει ἅπασαν τὴν ἱερὰν Παρακλητικὴν, ὁ Β' τὰ Μηναῖα, καὶ ὁ Γ' τὸ Τριώδιον καὶ Πεντηκοστάριον. Ἐν Ἀθήναις 1852. (Ἀνετυπώθη ἐν ἔτει 1862 εἰς τόμους πέντε ὑπὸ τοῦ ἐξ ἀνεψιᾶς γαμβροῦ του Κ. Γ. Καρυοφύλλῃ).

Ἀνέκδοτα.

—Ὀρυκτολογία τοῦ Βερνέρου.

—Διατριβὴ περὶ τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς μουσικῆς.

—Περιγραφή τῆς νήσου Κέω.

—Περιήγησις τῆς Ἑλλάδος καὶ πόλεμοι αὐτῆς ἀρχαῖοι καὶ νεώτεροι. Τόμος πρῶτος διηρημένος εἰς τέσσαρα βιβλία, ἐν οἷς περιέχονται ἡ γενικὴ καταγραφή τῆς Ἑλλάδος, οἱ ἀρχαῖοι καὶ νεώτεροι πόλεμοι αὐτῆς, τὰ Ἀττικὰ καὶ Ἐλευσειακὰ, τὰ Μεγαρικὰ, τὰ Βοιωτικὰ καὶ Εὐβοϊκὰ, τὰ Λεβαδειακὰ, Δοχρικὰ, καὶ Φωικὰ, τὰ Ναυπακτικὰ καὶ Αἰτωλικὰ.—Τόμος δεύτερος ἐν ᾧ περιέχονται τὰ Κορινθιακὰ καὶ Σικυωνικὰ, τὰ Ἡλιακὰ, τὰ Τριφυλλιακὰ, τὰ Ἀρκαδικὰ ἅπαντα, τὰ Μεσσηνιακὰ ἅπαντα, τὰ Λακωνικὰ, τὰ Ἀργολικὰ, αἱ νῆσοι Κύθηρα, Πέτσα, Ὑδρα, Πόρος, Αἴγινα, Σαλαμῖν, καὶ Κέως. (Ἐν τῷ συγγράμματι τούτῳ συγκροτουμένῳ ἐκ δύο ὀγκωδεστάτων τόμων ἀπεθησαύρισεν ὁ φιλόπονος συγγραφεὺς πολλὰς καὶ σπουδαίας εἰδήσεις περὶ τῆς ἱστορίας τῶν τε ἀναφερομένων λαῶν καὶ μιᾶς ἐκάστης τῶν λεπτομερῶς περιγραφομένων πόλεων, τὰς ὁποίας ὁ ἴδιος ἐπισκέφη προσθεῖς καὶ πλῆθος ἐπιγραφῶν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀνεκδότων).

Ἀθανάσιος Χριστόπουλος.

Ἐγεννήθη κατὰ Μάϊον τοῦ 1772 ἐν Καστορίᾳ τῆς Μακεδονίας ἀπὸ γονεῖς πτωχοὺς μὲν ἀλλὰ τιμίους· ὁ πατὴρ του Ἰωάννης Χριστόπουλος ἦταν ἱερεὺς, φεύγων δὲ τὰς ὑπὸ τῶν Τούρκων ἐνεργουμένην

νας βιαιοπραγίας κατέφυγεν εἰς Βουκουρέστιον φέρων μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τοὺς δύο υἱούς του Ἄθανάσιον καὶ Κυριάκον.

Ὁ πρεσβύτερος τούτων Ἄθανάσιος, προικισμένος ὑπὸ τῆς φύσεως μὲ σπανίαν εὐφυΐαν καὶ ὀξύνοιαν δὲν ἠδύνατο νὰ μένη ταπεινὸς καὶ ἀσήμενος, ἀλλὰ κεντούμενος ἀπὸ τὸν πρὸς τὰ γράμματα ἔρωτα ὀκταέτης ἤδη ἐπεδόθη μὲ ζῆλον διακαῆ κατ' ἀρχὰς εἰς τὴν μάθησιν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, διακούσας τοῦ τότε ἐν Βουκουρεστίῳ σχολαρχοῦντος Νεοφύτου Κausοκαλυβίτου.

Ἀφοῦ δὲ μὲ τὴν μεγαλοφυΐαν του καὶ ἀδιάκοπον ἐπιμέλειαν ἐγένετο ἐντὸς μικροῦ ἐγκρατέστατος τῆς Ἑλληνικῆς, ἀμέσως ἐξωκονόμησεν ὡς ἠδύνατο χρηματικά τινα μέσα καὶ μετέβη εἰς τὴν ἀκαδημίαν τῆς Βούδας· μαθὼν δὲ καλῶς τὴν Λατινικὴν γλῶσσαν ἠθέλησε ν' ἀκολουθήσῃ τὴν σειρὰν τῶν ἰατρικῶν μαθημάτων, καὶ ἐκ Βούδας μεταβὰς εἰς Πατάβιον, ἠκροάσατο αὐθις ἐν τῷ περικλεεῖ πανεπιστημίῳ τῆς πόλεως ταύτης τὴν σειρὰν τῆς ἰατρικῆς, μετὰ δὲ ταῦτα ἠκροάσθη καὶ τῆς νομικῆς ἐπιστήμης, πρὸς ἣν ἐκ φύσεως ἰδίαν ἐδείκνυε κλίσιν.

Οὕτω δὲ καταρτισθεὶς ὁ Χριστόπουλος ἐπανῆλθεν εἰς Βουκουρέστιον καὶ προσωκείωθη τῷ τότε θρυλλομένῳ διδασκάλῳ Λάμπρῳ Φωτιάδῃ, ὅστις τόσον ἐθαύμασε τὴν εὐρυμάθειαν καὶ γλωσσομάθειαν αὐτοῦ, ὥστε συνέστησεν αὐτὸν ὡς οἰκοδιδάσκαλον τοῦ ἡγεμονεύαντος Ἀλεξάνδρου Μουρούζη, μετ' οὗ πολὺ ἐκτιμήσαντος δεόντως τὰ σπάνια πλεονεκτήματα τοῦ Χριστοπούλου, διότι ἐκτὸς τῶν γνώσεων, ἦτο προικισμένος μὲ εὐθυμίαν, χάριν εἰς τοὺς λόγους, καὶ κομψότητα ἀμίμητον εἰς τὰς ἐκφράσεις· ὅθεν τιμήσας αὐτὸν μὲ τὸ ἀξίωμα τοῦ καμινάρη διώρισε καὶ δικαστὴν εἰς ἓν ἀπὸ τὰ πρῶτα δικαστήρια τοῦ Ἰαίου.

Κατ' ἐπίμονον παράκλησιν τοῦ φιλομούσου τούτου ἡγεμόνος ὁ Χριστόπουλος συνέγραψε τότε τὸ δράμα « Ἀχιλλεὺς » παρασταθὲν παλλάκις καὶ θαυμαστὲν ὑφ' ὄλων.

Μετὰ τὴν ἀνάκλησιν τοῦ ἡγεμόνος Μουρούζη, ἦλθε μετ' αὐτοῦ καὶ ὁ Χριστόπουλος εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἔνθα ἐλεύθερος τῶν πρότερον περισπωσῶν αὐτὸν ἀσχολιῶν, ἀφωσιώθη εἰς τὴν καλλιέργειαν τῶν Μουσῶν. Εἰς τὴν εὐκαιρίαν καὶ ἄνεσιν τῆς ἐποχῆς ταύτης ὀφείλονται τ' ἀθάνατα λυρικά του ποιήματα, τὰ ὅποια διὰ τὴν ποικίλην χάριν καὶ τερπνότητα, διὰ τὸν ἄμεμπτον καὶ ἁρμονικὸν τῶν ἰδεῶν των σύνθεσιμον θαυμασθέντα, ἐκλείσαν τὸν ἄνδρα, ὅστις ἐπεκλήθη νέος Ἀνακρέων.

Εἰς τὴν ἰδίαν αὐλὴν τοῦ Μουρούζη εὐρισκόμενος, συνέταξεν ὁ Χριστόπουλος καὶ πόνημα κλασικώτατον περὶ ποιητικῆς, ἐν ᾧ κατὰ πλάτος ὠμίλει περὶ τῆς παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ποιήσεως, περὶ τοῦ ὕψους καὶ τῶν κανόνων αὐτῆς. Τότε δὲ συνέθετο καὶ τὴν Στιχουργικὴν τῆς ὀμιλουμένης γλώσσης. Τοῦ δευτέρου ποιήματος περίληψις μόνον διεσώθη ὑπὸ Στεφάνου Κανέλου, καταχωρηθεῖσα ἐν τῇ πρώτῃ ἐκδόσει τῶν λυρικῶν καὶ ἐν τῇ ἀνατυπώσει τῶν Παρισίων (1833)· τὸ δὲ πρῶτον τοῦ Χριστοπούλου πόνημα περὶ ποιητικῆς ἀπώλεσθη.

Ἐν Βουκουρεστίῳ λογοτριβῶν μετὰ τοῦ σπουδαίου φίλου του Στεφάνου Δούγκα, διδασκάλου τῆς φυσικῆς, περὶ κενοῦ καὶ τῆς ἀτομικῆς αἰρέσεως τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων φιλοσόφων, ἔγραψε κατ' αἴτησιν τοῦ ἡγεμόνος Μουρούζη σπουδαιοτάτην ὑπὲρ τοῦ κενοῦ διατριβὴν, ἐπικροτηθεῖσαν καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Δούγκα, δι' ἧς ἀπεδείκνυεν ὅτι ὑπάρχει εἰς τὴν φύσιν τὸ κενόν, κατὰ τὸν Δημόκριτον λέγοντα *έτεη δὲ ἄτομα καὶ κενόν*. Περὶ τοῦ αὐτοῦ ἀντικειμένου ὕστερον, παίζων μᾶλλον ἢ σπουδάζων, ἔγραψε καὶ τὸ ἀστεῖον καὶ πλήρες χάριτος ποιημάτιον, οὗ ἡ ἀρχή.

Φίλε Στέφανε, νὰ ζήσης

Ποῦ διδάχνεις ὅτ' ἡ φύσις

Δὲν τὸ θέλει τὸ κενό. κλπ.

Θιασώτης τοῦ ἀπλοελληνικοῦ ὕψους ὁ Χριστόπουλος συνέλαβε τὸ σχεδῖον ν' ἀνεγείρῃ πλήρες οἰκοδόμημα τῆς καθομιλουμένης γλώσσης. Ὅθεν συνέταξεν τὴν αἰολοδωρικὴν γραμματικὴν, ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ὁποίας συνέθετο καὶ τὸ δράμα « Ἀχιλλεύς » διὰ τῆς γραμματικῆς ταύτης πλείστας ἐχούσης τὰς ἐλλείψεις, ὁ Χριστόπουλος ἠθέλησε νὰ παρακινήσῃ τοὺς λογίους εἰς τὴν μὴ ἀπόρριψιν ἀνεξετάστως γλώσσης λαλουμένης, πλουτούσης εἰκόνων, δυνάμεως, χάριτος, καὶ ἐκφράσεως, ἰσχυριζόμενος, ὅτι ἦτο γέννημα τῆς Αἰολικῆς καὶ Δωρικῆς, καὶ προτρέπων αὐτοὺς εἰς καλλιέργειαν ταύτης. Ἀκολούθως ἀνέλαβε τὴν σύνταξιν λεξικοῦ, παραδεχθεὶς τὴν μέθοδον καὶ τάξιν τοῦ θησαυροῦ ταῦ Ἐρρίκου Στεφάνου. Ὅθεν ἀκολουθῶν τὴν μεθοδικὴν τάξιν τοῦ ρηθέντος λεξικογράφου ὁ Χριστόπουλος ἔφθασε μέχρι τοῦ στοιχείου Η, πλὴν ἔνεκα τῶν ἐπελθουσῶν ταραχῶν διέκοψε τὴν περαιτέρω ἐξακολούθησιν ὑπὸ τὸ αὐτὸ πνεῦμα ὁ Χριστόπουλος συνέγραψε πραγματεῖαν περὶ προφορᾶς τῶν ἀρχαίων, ἐν ᾗ ἀνασκευάζων τὸ σύστημα τοῦ Ἐράσμου καταδείκνυεν, ὅτι οἱ ἀρχαῖοι ἐπρόφερον ἀπαραλλάκτως ὡς καὶ οἱ σημερινοὶ ἀπόγονοὶ των.

Ἵστερον ἀναθεωρήσας τὴν αἰολοδωρικὴν γραμματικὴν τοῦ ἐπεξ-
ειργάσθη φιλολογικώτερον αὐτὴν, καὶ λαβῶν ἀφορμὴν ἐπραγματεύθη
περὶ τῆς ἀρχαιότητος τοῦ ἑλληνικοῦ γένους καὶ τῆς γλώσσης του,
περὶ τῶν πραγμάτων, καὶ τῆς θρησκείας του.

Εἰς τὴν νεότητά του ἐδοκίμασε νὰ μεταφράσῃ τὸν Ὅμηρον εἰς
τὴν ἀπλοελληνικὴν διὰ στίχων ὁμοιοκαταλήκτων, ἀλλ' ἐπειδὴ εἶδεν
ὅτι δὲν εἶνε δυνατὸν ἐν τῇ ὁμοιοκαταληξίᾳ νὰ τηρηθῇ κατ' ἀκρίβειαν
ἡ ἔννοια τοῦ ποιητοῦ, παρήτησε τὴν πρόθεσιν ταύτην, καὶ πολὺ ὕστερον
ἐφαντάσθη νὰ δοκιμάσῃ τὴν εἰς ἀνομοιοκαταλήκτους δεκαπεντασυλ-
λάβους στίχους μεταφράσιν· οὕτω δὲ μετέφρασε τὴν πρώτην ῥαψωδίαν
τῆς Ἰλιάδος, οὐχὶ ὡς ἔργον τέλειον, ἀλλὰ τρόπον τινα ὡς ἀπόπειραν
καὶ δοκίμιον διὰ τοὺς μεταγενεστέρους.

Τῷ 1812 προσκληθεὶς εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἡγεμόνος Καρατσᾶ, ἀπε-
χωρίσθη ἄκων τῆς Μουρουζικῆς οἰκογενείας, πρὸς ἣν στενὸς σύνδεσμος
καὶ αἰσθημα εὐγνωμοσύνης τέως τὸν προσήλου. Ἐλθὼν εἰς Βλαχίαν ὁ
Χριστόπουλος διωρίσθη δικαστής. Μετὰ δὲ παρέλευσιν ἐνὸς ἔτους, κατὰ
ζήτησιν μάλιστα τῶν ἐν Βλαχίᾳ προξενείων τῶν Εὐρωπαϊκῶν δυνά-
μεων, ὁ ἡγεμὼν Καρατσᾶς συνέστησε δικαστήριον πρὸς ἐκδίκασιν τῶν
μεταξὺ τῶν αὐτοχθόνων καὶ τῶν ὑπηκῶν τῶν ξένων δυνάμεων ἀνα-
φρομένων διαφορῶν. Πρόεδρον τοῦ νεοσυστάτου ἐκείνου δικαστηρίου,
ἐπικληθέντος *λογοθεσία τῶν ξένων ὑποθέσεων*, διώρισε τὸν Χριστό-
πουλον, καὶ διὰ τὴν ἰκανότητά του, καὶ κατὰ ῥητὴν ζήτησιν τῶν
προξένων, ἀφοῦ πρῶτον ἀπὸ Καμινάρην ἐπροβίβασεν αὐτὸν εἰς τὸ
ἀξίωμα τοῦ Λογοθέτου. Τῶν ἀποφάσεων τοῦ δικαστηρίου τούτου μόνον
πρὸς τὸν ἡγεμόνα ἐγένετο ἔκκλησις.

Κατὰ προτροπὴν τοῦ Χριστοπούλου συνετάχθη ἡ ἐπὶ Καρατσᾶ ἐκ-
δοθεῖσα νομοθεσία τῆς Μολδαβίας.

Κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ὁ Ἀθανάσιος συνέγραψε τὰ *πολιτικὰ σο-
φίσματα* (').

Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος ἦλθεν ἵνα ἐπισκεφθῇ τὴν
ἐλευθέραν πατρίδα, πλὴν ὀλίγον διαμείνας ἀπῆλθε καὶ ἐτελεύτησεν
ἐν ἔτει 1847.

Συγγράμματα.

— Γραμματικὴ τῆς Αἰολοδωρικῆς ἤτοι τῆς ὁμιλουμένης τορινῆς τῶν Ἑλ-
λήνων γλώσσης. Ἐν Βιέννῃ 1805. σελ. 164.

(') Βίος Χριστοπούλου ἐν Προλόγῳ Ἀρχαιολογίας.

—'Αχιλλεύς, δράμα ἠρωϊκὸν εἰς τὴν αἰολοδωρικὴν διάλεκτον' (συνεξεδόθη τῇ γραμματικῇ. σελ. 84).

—Λυρικά. Ἐν Βιέννῃ 1833, ἐν Παρισίοις 1841, καὶ 1864.

—Ἑλληνικὴ ἀρχαιολογία τοῦ ἀρχοντος μεγάλου λογοθέτου Κυρίου Ἀθανασίου Χριστοπούλου, δαπάνη τοῦ φιλοκάλου καὶ φιλομούσου κυρίου Τριανταφύλλου Μπάρτα. Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῆς Ἐφημερίδος τοῦ Λαοῦ 1853. 8, σελ. ρ'η'—222 (Ἑλληνικὰ ἀρχαιολογήματα. Γράμματα Ἑλλήνων. Γλῶσσα Ἑλλήνων, θρησκεία καὶ μυστήρια τῶν Ἑλλήνων (ἀτελής). Μετόφρασις τοῦ Α. τῆς Ἰλιάδος. Μετάφρασις ὧδων τῆς Σαπφούς. Ἡροδότου ἀποσπάσματα. Στοιχεῖωσις τῆς σκεπτικῆς φιλοσοφίας).

—Πολιτικὰ Παράλληλα, ἐν Παρισίοις 1833.

—Λεξικὸν ἀπλοελληνικόν.

—Διατριβὴ περὶ κενοῦ

—Περὶ ποιητικῆς.

—Στιχουργικὴ τῆς ὀμιλουμένης.

—Πολιτικὰ σοφίσματα.

—Περὶ γνησίων καὶ νόθων συγγραμμάτων Ἱπποκράτους.

—Ἐπιγράμματα.

Ὁ Χριστόπουλος ἦν καὶ καλὸς μουσικὸς, καὶ ἐτόνισεν οὐ μόνον διάφορα ἄσματά του, ἀλλὰ καὶ πολλοὺς ἐκκλησιαστικοὺς ὕμνους.

Στέφανος Οἰκονόμος.

Ἐγενήθη τὴν 27 Ἰανουαρίου 1786 ἐν Τσαριτζάνῃ τῆς Θεσσαλίας, καὶ ἐπαιδεύθη τὰ ἐγκύκλια ἐν τῇ σχολῇ τῆς πατρίδος του, χειραγωγούμενος καὶ κατ' ἴδιαν μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Κωνσταντίνου ὑπὸ τοῦ πατρὸς του Κυριακοῦ τοῦ πρεσβυτέρου, τρίβωνος τῆς τε θύραθεν καὶ τῆς ἔσω παιδείας, καὶ οἰκονόμου τῆς ἐν Τσαριτζάνῃ ἐκκλησίας.

Ὁργῶν πρὸς τελειοτέραν παιδευσιν ὁ Στέφανος ἀπῆλθεν εἰς Βιέννην πρὸς ἐκμάθησιν τῆς ἰατρικῆς, ἀσχολούμενος κατὰ τὰς ὥρας τῆς ἀνάσεως καὶ εἰς φιλολογικὰς μελέτας. Ὄθεν συνεπόνησεν Ἀνθίμῳ Γαζῇ εἰς τὴν ἔκδοσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ λεξικοῦ, καὶ μετὰ Κούμα εἰς τὴν ἀπάνθισιν τῆς ἐπτατόμου σειρᾶς τῶν μαθηματικῶν, καὶ μετέφρασε τὴν Χημείαν τοῦ Ἀδήτου. Ἐτι δ' ἐν Βιέννῃ ἐξέδωκεν ἀνωνόμως (1807 καὶ 1808) δαπάνη τῶν Ζωσιμάδων τοὺς ἀρχαίους Γεωγράφους. Περὶ δὲ τὰ μετὰ τοῦ 1808 ἀπελθὼν εἰς Ἴένναν ἀνηγορεύθη τὴν 12 Δεκεμβρίου διδάκτωρ τῆς ἰατρικῆς, καὶ πάλιν εἰς Βιέννην κατελθὼν πολλὴν κατεβάλλετο σπουδὴν περὶ τε τὴν φαρμακευτικὴν καὶ τὰς ἐγχειρίσεις τῶν ὀφθαλμικῶν νοσημάτων.

Τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1808 ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ μετὰ τινα ἐν Κωνσταντινουπόλει διατριβὴν μετέβη εἰς Σμύρνην, ἐνθα ἂ

ἀδελφός του Κωνσταντῖνος προσκληθεὶς ἐδίδασκεν ἐν τῷ Φιλολογικῷ Γυμνασίῳ· παρακληθεὶς δὲ ὑπὸ τῶν ἐφόρων ἤρχισεν καὶ ὁ Στέφανος διδάσκων τὴν Λατινικὴν, τὴν Χημείαν, καὶ τὴν Φυσικὴν Ἱστορίαν, μετερχόμενος ἅμα καὶ ἐν τῇ πόλει εὐδοκίμως τὸν ἰατρὸν.

Ἐν ἔτει 1814 προσκληθεὶς ὑπὸ τοῦ αἰοιδίμου ἱερομάρτυρος Διονυσίου μητροπολίτου Ἐφέσου προσῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ μετὰ μικρὰν διατριβὴν ἐπαναστρέψας εἰς Σμύρνην διέτριψεν ἐνταῦθα μέχρι τῆς ἐκρήξεως τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, ὅτε μόλις σωθεὶς ἀπὸ τοῦ θανάτου ἦλθε μετὰ τῶν οἰκείων εἰς Κύθηρα καὶ ἐκεῖθεν μετέβη εἰς Τεργέστην. Τῷ 1825 ἀναβὰς εἰς Βιέννην ἐπεδόθη συντόμως εἰς μελέτην ὄλων τῶν ἀπὸ εἰκοσαετίας ἐκδοθέντων ἰατρικῶν συγγραμμάτων ὅπως γράψῃ ἐκτενῆ καὶ πλήρη νοσολογίαν.

Ἐτελεύτησεν ἐν Βιέννῃ τὴν 3 Σεπτεμβρίου 1831 θῦμα γενόμενος τῆς τότε μαινομένης χολέρας.

Συγγράμματα.

- Στοιχεῖα τῆς Φυσικῆς ἱστορίας. (ἀνέκδοτον).
- Γραμματικὴ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης ἐκ τῆς γερμανιστῆ γεγραμμένης τοῦ Βουτμάνου. Ἐν Βιέννῃ 1812.
- Ποτέρου ἀρχαιολογία ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ (ἀπωλέσθη).
- Περὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ τοῦ Φρασικλέους (*).

Κωνσταντῖνος Νικολόπουλος.

Ἐγεννήθη ἐν Σμύρνῃ ἐκ γονέων καταγομένων ἐξ Ἀνδριζαίνης τῆς Ὀλυμπίας, καὶ ἐκπαιδευθεὶς ἐν τῇ σχολῇ τῆς Σμύρνης ἔρωτι εὐρυτέρας μαθήσεως μετέβη περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρόντος αἰῶνος εἰς Παρίσιους, ἔνθα ἐπορίζετο τὰ πρὸς λιτὸν βίον συντελοῦντα διὰ τῶν κατ' οἶκον παραδόσεων τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης. Γνωρισθεὶς μετὰ διαφόρων σοφῶν Γάλλων καὶ πρεπόντως ἐκτιμηθείσης τῆς παιδείας καὶ φιλοπονίας αὐτοῦ διωρίσθη ὑποβιβλιοθηκάριος τοῦ Ἰνστιτούτου.

Βιβλιόφιλος ἢ μάλλον βιβλιομανὴς ἀναδειχθεὶς τοσοῦτον ἐφλέγετο ὑπὸ τοῦ πόθου τῆς προσκτήσεως παλαιῶν ἐκδόσεων, ὥστε πρὸς ἀγορὰν αὐτῶν διέθετε πάντα σχεδὸν τὸν μισθὸν του καὶ τὰ ἐκ τῆς κατ' οἶκον διδασκαλίας ἀπολαμβάνόμενα, καὶ οὕτω κατήρτισε βιβλιοθήκην ἀμιλλωμένην πρὸς τὰς τῶν διασημοτέρων βιβλιοφίλων τῆς Εὐρώπης.

Ὁ Νικολόπουλος ἦτο ἐκ τῶν σπουδαιότερων ἑλληνιστῶν καὶ φιλο-

(*) Σ. Οἰκονόμου βιογραφικὸν σχεδιάσμα ἐν τῷ Ἐθνικῷ Ἡμερολόγιῳ Μ. Βρετοῦ 1867 καὶ 1868.

γονωτέρων συγγραφέων τοῦ καιροῦ του· συνειργάσθη εἰς τὴν Παγκόσμιον Βιογραφίαν τοῦ Michaud, τ' Ἀπομνημονεύματα τοῦ φιλέλληνος Maxine Raybaud, τὸν Λόγιον Ἑρμῆν, τὴν ἐν Παρισίοις ὑπὸ τοῦ Σπυρ. Κονδοῦ ἐκδιδομένην Μέλισσαν, κλπ.

Ἐξέδωκε μετὰ μακρῶν προλεγομένων τὰ συγγράμματα τοῦ φίλου του Γρηγορίου Ζαλύκη (Κοινωνικὴν συνθήκην τοῦ Ῥουσσῶ, καὶ Διάλογον περὶ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως).

Μετέφρασεν εἰς ἀνομοιοκαταληκτοὺς στίχους τῆς καθομιλουμένης Εἰδύλλια τινὰ τοῦ Θεοκρίτου, ἐξ ὧν ἐν ἐδημοσιεύθῃ ἐν τῷ Λογίῳ Ἑρμῆ, καὶ τὴν Κριτικὴν ἱστορίαν τῆς πτωχείας, ἐκδοθεῖσαν μετ' ἐπισημειώσεων ἐν τῇ Μέλισσῃ (Β' σελ. 166—216).

Συνέγραψεν ἑλληνογαλλιστὶ Ῥοδὴν εἰς τὸ Ἔαρ, τυπωθεῖσαν ἐν ἔτει 1817 ἐν Παρισίοις καὶ προσφωνηθεῖσαν τῷ φίλῳ του Ἰωάννῃ Καποδιστρίᾳ, πρὸς τούτοις Πρόσκλησιν πρὸς τοὺς ἀγωνιζομένους Ἑλληνας ἐν Παρισίοις 1822, Ἄσμα Ἑλληνοσωτήριον, κλπ. (').

Ἀπεβίωσεν ἐν Παρισίοις τῷ 1842 κληροδοτήσας τὴν πλουσίαν βιβλιοθήκην του εἰς τὸ σχολεῖον τῆς πατρίδος του Ἀνδριτζαίνης.

Ἰάκωβος Ἀργυρόπουλος.

Ἐγεννήθη ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ ἦν τριτότοκος ἐκ τεσσάρων υἱῶν τοῦ Μανουὴλ Ἀργυροπούλου.

Εἰδήμων τῶν Ἀσιατικῶν γλωσσῶν, καὶ καλῶς τὴν τε ἄλλην παιδείουσιν συγκεκροτημένος ὁ Ἰάκωβος διωρίσθη ἐν ἔτει 1812 μέγας διερμηνεὺς τῆς Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας εἰς διαδοχὴν τοῦ Ἰωάννου Καρατζᾶ· ἀλλ' εἰς τὸ ἔξοχον τοῦτο ἀξίωμα ἐπὶ τρία μόνον ἔτη διετηρήθη ὁ Ἀργυρόπουλος, διότι φθονηθεὶς ὑφ' ἐτέρων ἀπελύθη τῆς ὑπηρεσίας διαδεχθεὶς ὑπὸ τοῦ Μιχαὴλ Σούτσου.

Ἐκραγείσης τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, ἐξωρίσθη τὴν 21 Ἀπριλίου πρῶτον μὲν εἰς Ἰσορούμ, καὶ εἶτα εἰς Ἄγκυραν μέχρι Δεκεμβρίου τοῦ 1825· ἐκ δὲ Ἄγκυρας ἐστάλη εἰς Προῦσαν, ἔνθα διετέλεσεν ἐξόριστος μέχρι τοῦ 1829. Ἐπανελθόντι εἰς Κωνσταντινούπολιν, τῷ ἐγένετο παρὰ τῆς Πύλης ἡ πρότασις νὰ ὑπάγῃ μετὰ τοῦ Στεφάνου Βογορίδου εἰς Πετρούπολιν ὡς ἀντιπρόσωπος τῆς Τουρκίας, πρὸς ἐπικύρωσιν τῆς εἰρήνης τῆς Ἀδριανουπόλεως. Ὁ Ἀργυρόπουλος προσεποιήθη ὅτι δέχεται τὴν πρότασιν, ἀλλ' ἐνῶ τὰ πάντα ἦσαν ἔτοιμα πρὸς ἀπόπλουν, προτιμῶν τὸν λιτὸν καὶ πένητα μετὰ τῶν ὁμοειθῶν

(') Ἐν τούτοις καὶ ἐν τισιν ἄλλοις φυλλαδίοις πλαστωνύμως ὑπογράφεται Ἀγαθῶν φρων ὁ Δακεδαμόνιος.

βίον ἢ τὰ πλούτη καὶ τὰς τιμὰς ἐν μέσῳ τῶν ἀλλοφύλων, δραπέτ-
τεύσας κατέφυγεν εἰς Αἴγιναν, κακείθεν ἦλθεν εἰς Ἀθήνας, ὅπου καὶ
ἀπεβίωσε τῷ 1850.

Ὁ Ἀργυρόπουλος μετέφρασε τουρκιστὶ τὴν ὑπὸ τοῦ Καπρέρα ἱστορίαν τῆς
Ῥωσσίας, καὶ ἡ μετάφρασις ἐξεδόθη τῷ 1792 ἐν Αἰγύπτῳ ὑπὸ τίτλον Τ α-
ρ ί κ η Ῥ ο υ σ ῆ, διὰ δὲ τὴν γλαφυρότητα καὶ μέχρι σήμερον θεωρεῖται ἐν τῶν
μᾶλλον περισπουδάστων βιβλίων τῶν Τούρκων.

Ἐκτὸς τούτου ἔγραψεν Ἀπομνημονεύματα, καὶ μετέφρασεν ἀπὸ τοῦ γαλ-
λικοῦ τινὰ ἐκ τῶν τοῦ Montesquieu. Τῶν τελευταίων δὲ ἀνεκδότων τὰ μὲν
σῴζονται παρὰ τοῖς ἀπογόνους αὐτοῦ, τὰ δ' ἐγένοντο πυρὸς παρανάλωμα (1).

Γεώργιος Γεννάδιος.

Ἐγεννήθη τῷ 1786 ἐν Σηλυβρία τῆς Θράκης, ὅπου ὁ πατὴρ του
ἱερεὺς Ἀναστάσιος ἐφημέρευεν. Ἡ μήτηρ αὐτοῦ, μετὰ τὸν θάνατον
τοῦ ἀνδρός της παραλαβοῦσα τὰ τέκνα, ἐν οἷς ἦτο καὶ ὁ Γεώργιος
τριέτης τὴν ἡλικίαν, ἐπανῆλθεν εἰς τὴν πατρίδα της Δολιανὰ, χωρίον
τοῦ Ζαγορίου. Διδασχθεὶς ὁ Γεώργιος αὐτόθι τὰ κοινὰ λεγόμενα γράμ-
ματα μετέβη ὕστερον εἰς Ἰωάννινα πρὸς ἀποπεράτωσιν τῶν ἐγκυκλίων.

Κατὰ τὸ 1792 ἐστάλη πρὸς τὸν ἐν Δακίᾳ θεῖόν του, ἡγούμενον
ἐνὸς τῶν ἐν Βουκουρεστίῳ μοναστηρίων, καὶ τυχὸν διδασκάλου Λάμ-
πρου τοῦ πάνυ, τοσοῦτον ἐκθύμως καὶ ἐπιμόνως ἐδόθη εἰς τὴν σπου-
δὴν, ὥστε ἐντὸς ὀλίγου ἔρχισε νὰ παραδίδῃ τὰ ἑλληνικὰ εἰς τοὺς
δεομένους. Τῷ 1809 ἀπῆλθεν εἰς Λειψίαν ὡς παιδαγωγὸς υἱῶν πλου-
σίας οἰκογενείας. Ἐνταῦθα ἤρξατο νὰ σπουδάζῃ τὴν ἰατρικὴν, πλὴν
μετὰ ἐνὸς ἔτους φοίτησιν, ἠναγκάσθη νὰ παραιτηθῇ, διὰ τὴν ἔλλειψιν
τῶν ἀναγκαίων. Ἐπανελθὼν εἰς Βουκουρέστιον ἤρξατο διδάσκειν, καὶ
ἔκτοτε πλέον ὀριστικῶς ἀπεδύσατο εἰς τὸ εὐγενὲς στάδιον τῆς ἐκπαι-
δεύσεως καὶ διαπλάσεως τῆς ἑλληνικῆς νεολαίας, ἃ διήνησεν ἐπὶ πεν-
τήκοντα σχεδὸν ἔτη, δολιχοδρόμος ἀκάματος. Τῷ 1815 Νεόφυτος
ὁ Δούκας ἀναδεχθεὶς τὴν ἐν Βουκουρεστίῳ σχολαρχίαν παρέλαβε τὸν
Γεννάδιον ὡς συνδιδάσκαλον.

Ἐν ἔτει 1817 προσκληθεὶς ὑπὸ τῆς ἐν Ὀδησσῷ ἑλληνικῆς κοινό-
τητος ὡς διδάσκαλος τῆς αὐτόθι σχολῆς, ἀπῆλθεν ἐκεῖ μετὰ συνδιδασ-
κάλου καὶ φίλου του Ἰωάννου Μακρῆ. Μετὰ τριετῆ γόνιμον διδασ-
καλίαν μετεκλήθη ἐξ Ὀδησσοῦ ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος Ἀλεξάνδρου Σούτσου
εἰς Βουκουρέστιον (1820), καὶ εὐδοκίμως ἐδίδαξε μετὰ τοῦ Βαρδα-
λάχου, Κλονάρη, καὶ ἄλλων.

(1) Σταματιάδου, Βιογραφίαι τῶν Μεγάλων διεργηθέν, σελ. 104.

Ὅπουδήποτε καὶ ἂν ἡ τύχη τὸν περιέφερον ἡ καρδία του ἐστρέφετο πάντοτε πρὸς τὴν γῆν, ἐν ἣ εἶδε τὸ πρῶτον τὸν ἥλιον, καὶ μετὰ τοῦ Νεοφύτου Δούκα ἐκίνει πάντα λίθον πρὸς ἴδρυσιν Γυμνασίου ἐν Ἡπειρῷ. Ἄλλ' ἄλλαι μέριμναι ἀπέτρεψαν τοὺς φιλοπάτριδας ἐκείνους Ἡπειρώτας τοῦ σκοποῦ των. Τὸ φίλτατον ὄναρ τοῦ ὄλου βίου, τὴν θελκτικὴν ὀπτασίαν ἦν τῷ παρίστα τὸ πρίσμα τῆς ὑπὸ πυρετώδους πατριωτισμοῦ ἐξημιμένης φαντασίας του, τὴν εἶδεν ἀφῆνης ὁ Γεννάδιος μορφὴν λαμβάνουσαν καὶ σωματοποιουμένην, καὶ τὸ τέμα, ὃ μετ' ἐλαχίστης ἐλπίδος ἐπεδίωκε δι' ὄδων σκολιῶν καὶ μερακρυσμένων, τὸν εἶδεν ἐγγύτατα κείμενον, καὶ ἔμεινε τότε εἰς τὸν τόπον, ὅστις ἦν τότε κέντρον μυστηριώδους δραστηριότητος, καὶ εἰς αὐτὴν ἀφίερωσε πάσας του τὰς δυνάμεις.

Ἐν Δακίᾳ ὁ Γεννάδιος διὰ πυρετώδους διδασκαλίας, ἣν διεφλόγιζε πατριωτισμὸς ἀγνότατος, ἀνεπτέρωσε τὸ ἐλληνικὸν φρόνημα, καὶ ἄοκνος λειτουργὸς τοῦ ἀπορρήτου σκοποῦ παρεσκεύαζε τὸ ἀναγκαϊότατον τῶν ἐφοδίων πρὸς ἐπιτυχίαν αὐτοῦ, παρεσκεύαζε τὰς καρδίας.

« Τὸν ἐνθυμοῦμαι, γράφει μαθητῆς του, ὅταν ἐν τῷ δημοσίῳ σχολείῳ τοῦ Βουκουρεστίου, ἐν πλήθοντι ἀκρατηρίῳ ἐν ᾧ παρεκλήθητο καὶ οἱ τοῦ ἡγεμόνος υἱοί, διδάσκων τὸν Ἰσοκράτην πανηγυρίζοντα τῶν ἀρχαίων Ἀθηναίων τὴν λαμπρότητα καὶ εὐκλειαν, ἡσθάνθη ἑαυτὸν ὅλον ὑπὸ τῶν μεγάλων ἐκείνων εἰκόνων ἐκβακχεύομενον, καὶ διατάξας νὰ κλεισθῇ ἡ θύρα, ἤρξατο ἐν λέξεσι διαπύροις ἐκθέτων ὅσα ἦν ἡ Ἑλλάς, διδάσκαλος καὶ κορωνὶς τῶν ἐθνῶν, ὅταν ἔλαμπεν ἐπ' αὐτῆς ὁ ἥλιος τῆς ἐλευθερίας, καὶ πῶς κατέστη τῶν λαῶν χλεύη καὶ ἐξουθένημα, ἀφ' οὗτοῦ ὑπέκυψεν εἰς δουλείας ζυγόν· καὶ τοσοῦτον συνεινήθη περιγράφων τὴν ἐνδοξὸν ἐλπίδα, ἣτις ἦν τότε ἔγκλημα, ὥστε τὴν φωνὴν του διέκοψαν δάκρυα, τῶν δὲ νέων ἀκρατῶν του κορυφώθεις ὁ ἐνθουσιασμὸς ἐξεβράγη εἰς κεραυνώδεις χειροκροτήσεις. »

Ὅταν ἦλθεν ἡ πεπρωμένη ἡμέρα καὶ ἤχησεν ἡ σάλπιγξ τῆς ἀναστάσεως, τῶν ἐν Δακίᾳ σχολείων ἡ νεολαία εἰς τὰ ὄπλα ὀρμήσασα ἐτάχθη ὑπὸ τὸν Γεννάδιον, ὅστις ἀφοῦ τῇ ἐκήρυξε τὸ εὐαγγέλιον τῆς ἐλευθερίας, ὤφειλεν ἤδη νὰ τὴν ὀδηγήσῃ ὑπὸ τὴν σημαίαν αὐτῆς. Ὁ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης θέλων νὰ προφυλάξῃ ζωὴν τοσοῦτον ὠφέλιμον, ἔπεμψε τὸν Γεννάδιον εἰς Τρανσυλβανίαν πρὸς στρατολογίαν καὶ πρὸς συλλογὴν ἐφοδίων καὶ συνδρομῶν. Περὶ ταύτην δὲ τὴν ἐπιμέλειαν ὄντος ἔτι αὐτοῦ, ἐπῆλθε τοῦ ἐν Δακίᾳ τραγικοῦ δράματος

ἡ καταστροφή· τότε μετ' ἄλλων πολλῶν προσέφυγεν εἰς Ῥωσσίαν ὃ Γεννάδιος, καὶ μικρὸν ἐκεῖ παραμείνας μετέβη εἰς Γερμανίαν ἐπὶ σκοπῶ τοῦ νὰ σπουδάσῃ Θεολογίαν.

Ἄλλ' ἡ κραυγὴ τῆς ἐν πυρὶ καὶ μαχαίρᾳ ἀπολλυμένης πατρίδος, καὶ ἡ κλαγγὴ τῶν ὄπλων καὶ ἡ φήμη τῶν νικῶν ἀπέσπων τῆς ἡσυχου μελέτης του· ὅθεν ἐκ Γερμανίας κατέβη εἰς τὴν Ἑλλάδα μὲ τὴν πρόθεσιν νὰ συναγωνισθῇ μετὰ τῶν ἀδελφῶν του, ἢ συναποθάνῃ μετ' αὐτῶν· ἔλθων εἰς Ἀθήνας ἐπὶ σκοπῶ ν' ἀνακαλέσῃ τὰς Μούσας εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐστίαν των, καὶ νὰ ιδρύσῃ σχολεῖον μεταξὺ τῆς Ἀκαδημίας καὶ τοῦ Λυκείου, ἀλλ' ἀκούων τὴν Ἑλλάδα πᾶσαν ἀντηχοῦσαν πέραξ ἀπὸ κρότον ὄπλων τυραννοφόνων, δὲν ἀνέσχετο νὰ μείνῃ ἐπὶ πολὺ ταῖς εἰρηνικαῖς Μούσαις ὑπηρετῶν, ἀλλὰ τοῦ Ἄρεως γενόμενος ὀπαδὸς παρηκολούθησε τὸν Φαβιέρον εἰς τὸ ἀτυχὲς ἐπιχείρημα τῆς Καρύστου.

Κατὰ τὸ 1826 εὐρισκόμενος εἰς Ναύπλιον εἶδεν ἐκεῖ συσσωρευμένους καὶ πειναλέους καὶ δυστυχεῖς τοὺς ἀπὸ τῆς δαφνοστεροῦς φλογὸς τοῦ Μεσολογγίου περιωθέντας, οἵτινες ἐζήτουν παρὰ τῆς κυβερνήσεως ὡς μόνην ἀμοιβὴν τῆς ἐνδόξου θυσίας των, ζῆρον ἄρτον διὰ νὰ τραφῶσι, καὶ πυρίτιν διὰ νὰ πολεμήσωσιν. Ἄλλ' ἡ κυβέρνησις ἦν ἐν ἀπορίᾳ ἐσχάτῃ, καὶ δεινὴ τῶν πραγμάτων ἡ θέσις. Γενικὴ καταστροφή καὶ διάλυσις ἐπέκειτο, ἀν δὲν ἐξεπέμπετο στρατὸς ἀναχαιτίσων τοὺς πολεμίους, καὶ ἐμψυχώσων τοὺς προμάχους τῆς ἐλευθερίας. Κατηφὴς καὶ περίτρομος συνέβρευσεν ὁ λαὸς τῆς Ναυπλίας εἰς τὴν πλατείαν τῆς πόλεως, καὶ συνῆλθον ἐπὶ τὸ αὐτὸ καὶ οἱ πειναλέοι στρατιῶται, ἀπειλητικοὶ ἐν τῇ ἀπελπισίᾳ των. Ἄλλ' οὐδεὶς ἐτόλμα, καὶ οὐδεὶς ἤξευρε τί νὰ προτείνῃ. Τότε ὁ Γεννάδιος προκύψας τοῦ ὄχλου, ἀνεπήδησεν εἰς τὴν ρίζαν τῆς ἐν τῷ κέντρῳ τῆς πλατείας ὑψουμένης πλατάνου, καὶ ἐκαῖθεν φλογερὸν τὸ βλέμμα ἐπὶ τὸ πλῆθος πλανῶν, μετὰ φωνῆς στεντορίου, καὶ μετ' εὐγλωττίας παντοδυνάμου, ἀνέκραξεν. « Ἡ πατρίς καταστρέφεται, ὁ ἀγὼν ματαιοῦται, ἡ ἐλευθερία ἐκπνέει. Ἀπαιτεῖται βοήθεια σύντομος· πρέπει οἱ ἄνδρεῖοι αὐτοί, οἵτινες ἔφαγον πυρίτιν καὶ ἀνέπνευσαν φλόγας, καὶ ἤδη ἄργοι καὶ λιμώττοντες μᾶς περιστοιχίζουσι νὰ σπεύσωσιν ὅπου νέος κύνδυνος τοὺς καλεῖ. Πρὸς τοῦτο ἀπαιτοῦνται πόροι, καὶ πόροι ἐλλείπουσιν. Ἄλλ' ἀν θέλωμεν νὰ ἔχωμεν πατρίδα, ἀν ἤμεθα ἀξιοὶ νὰ ζῶμεν ἄνδρες ἐλεύθεροι, πόρους εὐρίσκομεν. Ἄς δώσῃ ἕκαστος ὅ,τι ἔχει καὶ δύναται. Ἴδου ἡ πενιχρὰ εἰσφορὰ μου. Ἄς μὲ μιμηθῇ ὅστις θέλει! »

Καὶ ἐπικροτοῦντος τοῦ πλήθους, ἐκένωσε κατὰ γῆς τὸ ἰσχυρὸν διδασκαλικὸν του βαλάντιον. Ὁ κρότος τῶν πρώτων τούτων εἰς τὸν βωμὸν τῆς πατρίδος καταπεσόντων ὀλίγων χρυσῶν, τοῦ μόνου προῖόντος τῶν ἐπιπόνων οἰκονομιῶν του, τοῦ μόνου ἐφοδίου τοῦ ἐναγωνίου του βίου, βεβαίως ὡς μελωδία εὐπρόσδεκτος ἀντήχησεν εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ κατελογίσθη βεβαίως ἢ προσφορά αὕτη παρὰ τῆς χήρας τὸν ὀβολόν, ἐν τοῖς αἰδίοις δέλτοις, ἐν αἷς ἐγγράφεται πᾶσα εὐγενὴς πράξις εἰς μυριοπλάσιον ἀνταπόδοσιν. « Ἄλλ' ὄχι! ἐπανελάβε μετ' ὀλίγον » ἢ ἡ συνεισφορά αὕτη εἶναι οὐτιδανή! Ὁβολὸν ἄλλον δὲν ἔχω νὰ δώσω, ἀλλ' ἔχω ἐμαυτὸν, καὶ ἰδοὺ τὸν πωλῶ! Τίς θέλει διδάσκαλον ἐπὶ τέσσαρα ἔτη διὰ τὰ παιδία τους; Ἄς καταβάλλῃ τὸ τίμημα! » Αἱ γενναῖαι αὗται λέξεις ἐξῆψαν ἀκάθεκτον ἐνθουσιασμόν, καὶ πάντες μετὰ δακρύων ἔσπευδον προσφέροντες οἱ μὲν χρήματα, αἱ δὲ, οὐδ' αὐτῶν ἐξαιρουμένων τῶν ὑπὸ πείνης καὶ κατατροχόμενων στρατιωτῶν, ὅτι ἕκαστος ἢ ὄπλον ἢ κόσμημα εἶχε τίμιον ὥστε ἐν μικρῷ χρόνῳ συνελέγη ποσότης ἐπαρκῆς πρὸς θεραπείαν τῶν πρώτων καὶ μᾶλλον ἐπείγουσῶν ἀναγκῶν. Ἀπεφασίσθη δὲ νὰ συνέλθωσι καὶ τῇ ἐπαύριον εἰς τὰς ἐκκλησίας, ὅπου προσερχόμεναι καὶ αἱ κυραὶ νὰ προσφέρωσι τὸ κατὰ προαίρεσιν καὶ αὐταί.

Ἀπὸ βαθέος ὄρθρου ὁ Γεννάδιος περιέμενεν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ ἁγίου Γεωργίου, ἀλλ' ἡ λειτουργία ἀπέλυσε, καὶ αἱ κυραὶ, ἴσως πτοηθεῖσαι τὴν συρροὴν τῶν ξένων στρατιωτῶν, δὲν ἐφάνησαν, ἢ ὀλίγαι μόνον ὑπῆκουσαν εἰς τὴν κλήσιν. Τότε τὸ αἱμά του αἰσθανθεὶς ὑπὸ γενναίας ἀγανακτῆσεως ἀναβράζον, καὶ ἀποβλέψας πρὸς τοὺς ἐκεῖ παριστάμενους μαθητάς τῶν δημοτικῶν σχολείων, « Δυστυχῆ παιδία, ἀνέκραξε μὲ φωνὴν κλονίσασαν τοὺς θόλους τῆς ἐκκλησίας, δυστυχῆ παιδία, σᾶς ἐκγατέλειψαν αἱ μητέρες σας! Ἡξέουρουν ὅτι ὁ Ὀθωμανὸς σφάζει καὶ ἀνδραποδίζει, ὅτι αὐριον ἢ ἔλθῃ νὰ σύρῃ καὶ σᾶς εἰς αἰχμαλωσίαν, ἀλλ' ἀδιαφοροῦσι, φειδωλευόμεναι ὀλίγου χρυσίου. Ἄλλος προστάτης δὲν σᾶς μένει ἐπὶ τῆς γῆς, ἀπὸ τὸν κοινὸν προστάτην ἐκεῖ ἐπάνω ». Καὶ τὰ παιδία, μὴ τολμήσαντα νὰ παρακούσωσι τὴν ἐπιτακτικὴν ἐκείνην φωνὴν, ἐγονάτισαν ὅλα. Ἀποκαλύψας δ' ἐκεῖνος τὴν κεφαλὴν του, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑψώσας πρὸς οὐρανόν. « Ὑψίστε Θεέ, ἀνεφώνησε. Σὺ ὁ προστάτης τῶν ἀθῶων καὶ τῶν μὴ ἐχόντων καταφυγὴν, μὴ ἐκγαταλείψῃς καὶ Σὺ τὰ παιδία ταῦτα, τὰ προσπίπτοντά Σοι. Σώσον αὐτὰ ἀπὸ αἰχμαλωσίας δεσμῶν. Οἱ ἄνθρωποι τῆ

παρήτησαν, ἐπίβλεψον ἐπ' αὐτὰ, καὶ ἐπίβλεψον ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος, καθ' ἧς πάντες ἐξάνεστησαν, ἢ παρορῶσιν, ἢ προδίδουσιν αὐτὰ τῆς τὰ τέκνα. Δὸς, παρὰ τὰς βουλὰς τῶν ἀνθρώπων, νὰ ἐπιλάβῃ ἐπ, αὐτῆς πάσης ὁ ἥλιος τῆς ἐλευθερίας, καὶ νὰ τελειωθῇ ἡ Σὴ δύναμις, τὰ δὲ παιδία ταῦτα, πολῖται ἐλεύθεροι, νὰ τὴν ὑπηρετήσωσι ποτὲ ἐν πίστει καὶ εὐλικρινείᾳ, πρὸς σωτηρίαν αὐτῆς καὶ πρὸς δόξαν σου αἰωνίαν! Ἡ, ἂν ὁ πάνσοφος Σὺ γινώσκῃς ὅτι πέπτωται, εἰς ἀγενῆ τραφέντα αἰσθήματα, εἰς ἰδιοτέλειαν ἀυξηθέντα καὶ φιλαρχίαν, νὰ γίνωσι ποτὲ δεινῶν τῇ πατρίδι παραίτια, παράδος τα μᾶλλον εἰς τῆς μαχαίρας τὸ στόμα, καὶ παράδος καὶ ἐμὲ εἰς αὐτὸ, πρὶν ἰδῶ ἐκ νέου τῆς Ἑλλάδος τὴν δουλικὴν ἡμέραν καὶ ταπεινώσιν! »

Καὶ τοιαῦτα εὐξάμενος, ἐρρίφθη ἔξω τῆς ἐκκλησίας, ἀφείς τὸν λαὸν καταπεπληγμένον καὶ διακροβύροῦντα, καὶ αἱ συνεισφοραὶ ἐπανελήφθησαν βραχδαιότεραι ἢ τὴν χθὲς, καὶ αἱ κυρίαὶ ἔπεμπον μετὰ πάσης προθυμίας οὐ μόνον χρημάτων ποσότητος, ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς τῶν τοὺς νυμφικούς δακτυλίου, καὶ αὐτοὺς τοὺς κόσμους τῶν κεφαλῶν τῶν.

Τοιαύτη ἡ τοῦ εὐγενοῦς τούτου πατριώτου ἐπιβρῶν εἰς τὸ ἐξάπτειν καὶ ἀναπτύσσειν τὸ αἶσθημα τοῦ πατριωτισμοῦ εἰς ἔργα ἀφοσιώσεως, ὥστε δι' αὐτῆς οὐ μόνον τὴν τότε ἔδραν τῆς κυβερνήσεως ἔσωσε, καὶ τὴν κυβέρνησιν αὐτὴν ἀμχανοῦσαν τότε ἔσωσεν, ἀλλὰ καὶ πατὴρ τῆς ὅλης πατρίδος ἀνεδείχθη ὁ Γεννάδιος, διότι διὰ τῶν αὐτῶν πόρων ἐξωπλίσθη καὶ ἐξεπέμφθη ὑπὸ τὸν ἐνδοξον Καραϊσκάκην στρατὸς ἐπανορθώσας τὸν σχεδὸν ἤδη ἀπεγνωσμένον ἀγῶνα, καὶ ἐπαναγαγὼν τὴν νίκην ὑπὸ τὰς τεταπεινωμένας τῶν Ἑλλήνων σημαίας. Ὅπως ἦ πλήρης ἡ ἐκστρατεία ἀνεγνωρίσθη καὶ ἡ ἀνάγκη μορφώσεως ἱππικοῦ τάγματος, καὶ τοῦτο ἐγένετο ἀφορμὴ νέου δημοτικοῦ θριάμβου τοῦ Γενναδίου.

Ἰπὸ κηρύκων συγκληθεὶς συνῆλθεν αὖθις ὁ λαὸς ὑπὸ τὴν πλάτανον τοῦ Ναυπλίου, ἀνυπόμονος ν' ἀκούσῃ τὸν ἀγαπητόν του ῥήτορα γενναῖόν τι καὶ ὠφέλιμον συμβουλευόντα, οὗτος δὲ, ἀφοῦ ἐξέθηκε τῶν κοινῶν πραγμάτων τὸν κίνδυνον καὶ τὴν θέσιν, καὶ τὴν ἀνάγκην μορφώσεως ἱππικοῦ, — « Ἀλλὰ ποῦ, εἶπε, θέλομεν εὑρεῖ τοὺς ἵππους; Ἐδῶ βλέπω πολλοὺς καὶ προὔχοντας καὶ ὀπλαρχηγούς, τρέφοντας ἀνά δύο καὶ τρεῖς ἵππους, καὶ κομπάζοντας ἐπὶ τούτῳ ἐν τοῖς ὁδοῖς ὅστις ἔχει ἵππον διὰ τρυφὴν καὶ ἐπίδειξιν, καὶ δὲν τὸν προσφέρει εἰς τῆς πατρίδος του τὴν ἀνάγκην, εἶναι ἀνάξιος νὰ λέγηται αὐτῆς

προὔχων, ἢ νὰ φέρῃ τὸ ξίφος τοῦ ἀρχηγοῦ. Διὰ τῶν ἵππων τούτων δυνάμεθα νὰ μορφώσωμεν ἵππικόν· τοὺς λαμβάνομεν » ; — « Τοὺς λαμβάνομεν ! » ἀνέκραξε μιᾷ φωνῇ ὁ λαός. — « Καὶ ἂν δὲν μᾶς τοὺς δώσωσι, τοὺς λαμβάνομεν διὰ βίας » ; — « Τοὺς λαμβάνομεν διὰ βίας », ἀπεκρίθησαν χιλιάδες στομάτων. « Ἄγετε λοιπὸν », διέταξεν ὁ κινῶν τὸν λαὸν ἐκεῖνον, ὡς ἡ λαίλαψ κινεῖ τὰ κύματα. Ἄλλὰ πρὶν ἢ προφθάσῃ νὰ ἐκτελεσθῇ ἡ δεινὴ ἐντολὴ, τριακόσιοι πεντήκοντα ἵπποι εἶχον κομισθῆ εἰς τὴν πλατεῖαν διὰ συνεισφορᾶς ἔκουσίου. Τότε καλέσας ἐκ τοῦ πλήθους ὀνομαστὶ τὸν Χατζῆ-Μιχάλην — « Σὺ, τῷ εἶπεν ὁ Γεννάδιος, εἶσαι ἄξιός νὰ διευθύνῃς τὸ ἵππικόν· λάβε τοὺς ἵππους τούτους, ὀργανίσον αὐτοὺς, καὶ ἀναχώρησον ὅσον τάχος ».

Οὕτως ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις τῶν ἐσχάτων κινδύνων, αἵτινες ἀναδεικνύουσι τῶν ἀνδρῶν τὴν ἀξίαν καὶ τὴν ἀρετὴν, ὁ Γεννάδιος, Δημοσθένης τοῦ ἑλληνικοῦ ἀγῶνος ἀναδειχθεὶς, διὰ τῆς ἀτρομότητος παρρησίας, ἣν τῷ ἐνέπνεεν ἡ συνείσθησις τοῦ καθήκοντος, καὶ διὰ τῆς λάβρου του εὐγλωττίας, ἥτις ἐξεχεῖτο ἐκ καθαρᾶς πηγῆς, τῆς ἐνθουσιώδους καὶ ἐναρέτου καρδίας του, κατέστη δύναμις, ἥτις στρατηγοὺς ἐνεκαθίστα, τὸν λαὸν δι' ἐνὸς λόγου ἤγε καὶ ἔφερε, τῷ στρατῷ ἐπεβάλλετο, ἀντετάσσετο κατὰ μέτωπον τοῖς ὀπλαρχηγοῖς καὶ τοῖς προὔχουσι, καὶ ὑψοῦτο ὑπὲρ αὐτὴν τὴν τότε ἀνίσχυρον καὶ κλονιζομένην κυβέρνησιν.

Μόλις περατώσας τὸ ἔργον τῆς κοινῆς σωτηρίας ὁ μέγας πατριώτης, ἀπεσπάρθη τῶν δαψιλευομένων αὐτῷ ἐνδείξεων δημοσίου εὐγνωμοσύνης, καὶ ὑπεκφυγὼν τὸ κύμα τὸ βιαιῶς φέρον αὐτὸν πρὸς τὰ ἄνω, ὁ ἐνάρετος διδάσκαλος ἀπῆλθεν εἰς Σύρον, Τήνον, καὶ Αἴγιαν, ὅπου ἐξηκολούθησε μακρὰν τῆς τύρβης καὶ τῶν πραγμάτων, ἀφιερούμενος εἰς τῆς νεολαίας τὴν μόρφωσιν. Ἐνταῦθα εὗρεν αὐτὸν, ὅταν ἦλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὁ Κυβερνήτης, καὶ μετὰ τινὰς ἐμπιστοσύνης ἀποστολᾶς, τῷ ἀνέθηκε τὸν ὀργανισμόν τοῦ Ὀρφανοτροφείου, καὶ μετὰ ταῦτα τὸν τοῦ Κεντρικοῦ σχολείου, τοῦ κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους ἀνωτάτου τῆς Ἑλλάδος ἐκπαιδευτικοῦ καταστήματος.

Ὁ Γεννάδιος ἐξηκολούθησε διευθύνων καὶ προάγων τὸ Κεντρικὸν σχολεῖον, καὶ ἀφοῦ, μετὰ τὴν ἔλευσιν τοῦ πρώτου βασιλέως τῆς Ἑλλάδος μετατεθὲν αὐτὸ εἰς Ἀθήνας μετωνομάσθη Γυμνάσιον· καὶ ἦν τῆς μαθητιώσης νεολαίας οὐ μόνον διδάσκαλος, ἀλλὰ καὶ σύμβουλος καὶ πατὴρ, καὶ ἐκτὸς τῶν δώρων τῆς παιδείας μετέδιδεν

αὐτῇ καὶ τῶν ἀνεκτιμῆτων νοουθεσιῶν του, τοῖς δὲ πενεστέροις πολ-
λάκις καὶ ὑλικιώτερον βοηθημάτων ἐκ τοῦ ἰδίου στερήματος.

Καταρτισθέντος τοῦ πανεπιστημείου, κατετάχθη ἐν αὐτῷ, ὡς ἦν
ἐπόμενον, εἰς τῶν πρώτων, καὶ διωρίσθη καθηγητῆς τῆς ιστορίας τῆς
φιλολογίας. Ἄλλὰ καὶ ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ ἀνέλαμψαν αὐτῆς πᾶ-
σαι αἱ ἀρεταὶ αὐτοῦ, ἥ τε μετριοφροσύνη, καὶ ἡ βαθεῖα φρόνησις, καὶ
ὁ ἀγνός του πατριωτισμός. « Ἄν, εἶπεν, εἰσπηδήσωμεν ὅλοι εἰς τὸ
πανεπιστήμιον, τίς θέλει μείνει εἰς τὰ κατώτερα σχολεῖα, ὧν ὁ καταρ-
τισμός εἶνε οὐχ ἤττον σπουδαῖος; Οὐαὶ τῇ οἰκοδομῇ ἥτις στερεῶς
μὲν στεγάζεται, σαθρῶς δὲ θεμελιούται » ! Καὶ ἀπεκλείσθη ἐθελοντεῖ
τοῦ ἐντιμοτέρου βαθμοῦ, πολὺ ἀνωτέραν τιμὴν διὰ τῆς αὐταπαρνή-
σεως κομισάμενος ταύτης· ἐξ ἐναντίας δὲ μετὰ πάσης προθυμίας ἐδέ-
ξατο τὴν ἐντολὴν τοῦ νὰ διδάξῃ ἐν τῇ Ῥιζαρσίῳ σχολῇ, ἧς αὐτὸς
σχεδὸν προῦκάλεσε καὶ τὴν σύστασιν, καὶ ἐν ἀπουσίᾳ διευθυντοῦ διε-
κόσμη καὶ διετήρει διὰ τῆς ἐπὶ τοῦ πνεύματος τῶν νέων παντοδύ-
νάμου ἐπιρροῆς του τὸ ἱερὸν τοῦτο τοῦ συμπατριώτου του καθίδρυμα.

Ἐν ἔτει 1852 οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει ὁμογενεῖς προσεκάλεσαν
τὸν Γεννάδιον, μισθὸν χιλιοδραχμῶν ὑποσχόμενοι, καὶ πρόθυμοι ν' αὐ-
ξήσωσιν αὐτὸν κατὰ τὸ ἡμισυ μηνιαίως, ἀν ἐπέτεινε τὴν ἀξίωσιν· πλὴν
ὁ ἀείμνηστος διδάσκαλος ἀπεκρίθη ὅτι « πτωχὸς μὲν εἶνε, καὶ μεθ'
ἡμισείας ἑκατονταετηρίδος ἀγῶνας οὐδ' ἄρτον ἔχει νὰ ἐγκαταλείψῃ
εἰς τὰ τέκνα του, ἀλλ' ὅτι ὁ πόθος ὅλου τοῦ βίου του ἦν νὰ κατα-
θέσῃ τὰ ὀστά του εἰς γῆν ἐλευθέραν ⁽¹⁾ ».

Τοιοῦτος γενόμενος ὁ πυρετώδης ἐκείνος πατριώτης καὶ ἀείμνηστος
διδάσκαλος ἐξεδήμεσεν εἰς Κύριον κατὰ Νοέμβριον τοῦ 1854 ἔτους,
προσβλήθεις ὑπὸ τότε τὰς Ἀθήνας μαστισσάσης χολέρας.

Συγγράμματα.

—Στοιχειώδης πραγματεία περὶ τῶν χρεῶν τοῦ ἀνθρώπου ὑπὸ Φραγκίσκου
Σοαβίου, μεταφρασθεῖσα ἀπὸ τὴν ἰταλικὴν γλῶσσαν παρὰ τοῦ Γ. Γενναδίου.
Ἐν Μόσχᾳ 1849, καὶ ἐν Ἀθήναις 1853.

—Πρώτη τροφή τοῦ υἱοῦς ἀνθρωπίνου νοός, συγγραφεῖσα Γερμανιστὶ παρὰ
Καρλόλου Τραύγτου Θείμη, καὶ μεταφρασθεῖσα ὑπὸ Γ. Γενναδίου. Ἐν Μόσχᾳ
1849. (ἀνετυπώθη πολλάκις ἐν Ἀθήναις).

—Λόγοι εἰς τὰς ἐξετάσεις τῶν ἐν Ὀδησσῷ, καὶ Βουκουρεστίῳ ἐλληνικῶν
σχολείων.

(1) Λόγος εἰς Γεννάδιον καὶ Βενθόλον ὑπὸ Ἄλ. Ῥαγκαβῆ, Πανδώρα τόμ. ΣΤ',
μετὰ τῆς εἰκόνης τοῦ Γενναδίου.

— Γραμματικὴ Ἑλληνικὴ (ἐτυπώθη πλειστάκις καὶ στερεοτύπως μέχρι τοῦ δε ἀνατυπῶνται ἐν τοῖς καταστήμασιν Ἀνδρέου Κορομηλά).

— Σύνοψις Ἱερᾶς Ἱστορίας (ἐξεδόθη πολλάκις ἐν τῷ αὐτῷ τυπογραφείῳ).

— Ἑλληνικὴ γραμματολογία (ἐκ τοῦ γερμανικοῦ). Ἐν Ἀθήναις 1849.

— Σύνοψις Γενικῆς Ἱστορίας, ἐκ τοῦ γερμανικοῦ μεταφρασθεῖσα. Ἐν Ἀθήναις 1850.

— Κατήχησις Δαρβάρως. Ἐν Ἀθήναις 1854 στερεοτύπως, καὶ πολλάκις προηγουμένως ἐν τῷ τυπογραφείῳ Ἀνδρέου Κορομηλά.

— Ἑλληνικὰ τὰ ἐξαιρετώτερα τῆς Ἑλληνικῆς Ἱστορίας μέχρι τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου ὑπὸ Φ. Κιανήρου. Ἐν Ἀθήναις 1850.

Ἀναστάσιος Χριστόπουλος (1).

Ἐγενήθη περὶ τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ἐν Ἀνδριτζαίνῃ τῆς Ὀλυμπίας ἀπὸ τὸν εὐπατρίδην Χρῖστον Ἀναστασίου Χριστόπουλον, καὶ ἐκπαιδευθεὶς ἐν τῇ σχολῇ τῆς πατρίδος αὐτοῦ τὰ πρῶτα γράμματα μετέβη πρὸς τελειοτέραν κατάρτισιν εἰς τὸ σχολεῖον τοῦ Ἄργου, διευθυνόμενον τότε ὑπὸ τοῦ ἱερομονάχου Ἀρσενίου. Ἐρωτι εὐρυτέρας μαθήσεως ἤλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ἐπὶ τινα χρόνον ἀκροασθεὶς ἐν τῇ σχολῇ τῆς Ξηροκρήνης μετέβη εἰς Πίζαν καὶ ἐκεῖθεν εἰς Βουκουρέστιον, ὅπου κατ' ἰδίαν εὐδοκίμως ἐδίδαξε μέχρι τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως.

Ὁ φιλόπατρις Ἀναστάσιος καταταχθεὶς εἰς τὸν ἱερὸν λόχον ἡμαλωτίσθη ὑπὸ τῶν Τούρκων κατὰ τὴν ἐν Δραγατσανίῳ μάχην, καὶ ὕστερον λυτρωθεὶς ἤλθεν εἰς Ἰάσιον, ἔνθα ἀνέλαβε τὴν διδασκαλίαν μέχρι τοῦ ἔτους 1828, ὅτε καταβάς εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐδεξιώθη εὐμενῶς ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως διορισθεὶς πρόεδρος τοῦ πρωτοκλήτου δικαστηρίου Ἀνδρου καὶ Κέας, ὕστερον δὲ Αἰγίνης, Σαλαμίνας καὶ Σπετσῶν.

Ἐλθόντος τοῦ βασιλέως Ὀθωνος καὶ τακτοποιηθέντων τῶν δικαστηρίων ὁ Χριστόπουλος διορίσθη πρωτοδίκης, ὕστερον δὲ πρόεδρος Πρωτοδικῶν, καὶ ἐπὶ τέλους Ἐφέτης ἐν Ἀθήναις, ἔνθα καὶ ἀπεβίωσε τὴν 22 Μαρτίου 1854.

Συνέγραψε γραμματικὴν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, καὶ διαφόρους γραμματικὰς σημειώσεις εἰς τοὺς λόγους τοῦ Ἰσοκράτους.

(1) Ὁ Ἀναστάσιος ἦτο μεγαλύτερος ἀδελφὸς πέντε ἐτέρων ζώντων πρὸ τοῦ θανάτου αὐτοῦ, Τζανέτου στρατηγοῦ τοῦ μεγάλου ἀγῶνος, Παναγιώτου δικηγόρου καὶ βουλευτοῦ Ὀλυμπίας ἀποθανόντος ἐν Καλάμεις κατὰ μῆνα Φεβρουάριον τοῦ 1862, Ζαρίφη ὀπλαρχηγῷ ἐπὶ τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως ἀποθανόντος ἐν Ἀνδριτζαίνῃ τὸ 1844 ἐνὰ μῆνα πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ Ἀναστασίου, Γεωργίου δημαρχεύοντος νῦν ἐν τῷ δήμῳ αὐτοῦ, καὶ Χαραλάμπους βουλευτοῦ καὶ πολλάκις ὑπουργεύσαντος ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Ὀθωνος καὶ νῦν.

Μάρκος Δραγούμης.

Ἐγεννήθη τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1770 ἐν Βολεζικῷ τῆς Μακεδονίας, καὶ ἀπέθανε τὸν αὐτὸν μῆνα τοῦ 1854 ἐν Ἀθήναις. Δωδεκαέτης ἀπορφανισθεὶς πατρὸς μετέβη εἰς Κωνσταντινούπολιν ἵνα σπουδάσῃ, ἐπιμελής δὲ ὦν εἰς ἄκρον ἅμα δὲ καὶ εὐφυῆς ἠκροάσθη πάντων τῶν τότε διδασκομένων μαθημάτων, ὅσων τῆς ἑλληνικῆς, ῥητορικῆς, μαθηματικῶν, φιλοσοφίας κλπ. Κατὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν ἐν τοῖς χρόνοις ἐκείνοις συνήθειαν, καθ' ἣν ἡ διδασκαλία ἐθεωρεῖτο οὐχὶ πόρος ζωῆς, ἀλλὰ καθήκον πρὸς τὴν πατρίδα, ἐδίδαξε καὶ ὁ Μάρκος ἐν τῷ σχολεῖν ἰδίως τοῦ Μεγάλου Ῥεύματος ὅπου κατόικουν οἱ ἐπισημότεροι τῶν ὁμογενῶν, ἀσχολούμενος δὲ ἰδίως εἰς τὴν ἑλληνικὴν καὶ τὴν θεολογίαν ἐξεπόνησεν οὐκ ὀλίγα, ἐξ ὧν τρία μόνον συγγράμματα αὐτοῦ περισώθησαν, τῶν ἄλλων δημευθέντων μετὰ τῆς βιβλιοθήκης καὶ τῆς ἄλλης αὐτοῦ περιουσίας ἐν ἔτει 1821.

Ἐν ἔτει 1822 ἐλθὼν εἰς τὴν ἀγωνιζομένην Ἑλλάδα ἀντεπροώπυευσεν ἐπαξίως εἰς τὰς τότε συνελεύσεις τοὺς συμπατριώτας του Μακεδόνας, διορισθεὶς ὑπὸ τῶν κατὰ καιροὺς κυβερνήσεων εἰς διαφόρους δικαστικὰς θέσεις. Ἀπὸ δὲ τῆς ἐλεύσεως τοῦ Κυβερνήτου μέχρι τοῦ θανάτου του ἀπεποιήθη ν' ἀφθῇ τῶν δημοσίων.

Συγγράμματα.

- Ἐπιτομὴ τῆς Δογματικῆς Θεολογίας.
- Συναγωγὴ λέξεων καὶ φράσεων ἐκ τῶν δοκιμωτέρων συγγραφέων.
- Ἑρμηνεῖα διαφόρων λέξεων καὶ μάλιστα συνωνύμων (').

Νεόφυτος Βάμβας.

Ἐγεννήθη ἐν Χίῳ κατὰ τὸ 1770, καὶ παιδευθεὶς ἐν τῇ πατρίδι τὰ ἐγκύκλια, καὶ τὴν ἀγγελικὴν ἀσπασάμενος πολιτείαν μετέβη πρὸς τελειοτέραν κατάρτισιν εἰς τὴν σχολεῖον τῆς Πάτμου, ὅθεν μετ' οὐ πολὺ ἐπανελθὼν εἰς τὴν γεννέτειραν νῆσον ἠκροάσατο Ἀθανασίου τοῦ Παρίου, καὶ Δωροθέου Ηρωίου. Τῷ 1803 προσκλήθεντος εἰς Βυζάντιον τοῦ Δωροθέου εἰς σχολαρχίαν τῆς ἐν Ἐπικρῆνῃ σχολῆς, παρηκολούθησεν αὐτῷ καὶ ὁ Βάμβας, ὅστις διδάσκων κατ' οἶκον τοὺς δεομένους, καὶ συνεργαζόμενος εἰς τὴν Κιβωτὸν, ἐξφωνόμηνσεν ὀλίγα χρέματα, καὶ ἀπεφάσισε ἵνα μεταβῇ εἰς Εὐρώπην πρὸς ἐντελῆ κατάρτισιν. Ἐλθὼν εἰς Παρισίους (1807) καὶ προσοικειωθείς τῷ διασημῷ συμπολίτῃ αὐτῷ

(') Σώζεται παρὰ τῷ υἱῷ αὐτοῦ Κ. Νικολ. Δραγούμης.

τοῦ Ἀδαμαντίω Κοραῆ, κατὰ συμβουλήν τούτου ἐξελέξατο τὰ μαθήματα περὶ ἃ ἐμελλε ν' ἀσχοληθῆ ὅθεν ἐδιδάχθη τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας, ἀκροαζόμενος ἰδίως τὸν διάσημον χημικὸν Θενάρδον, καὶ τελειοποιῶν ὅσας εἶχεν ἐξ Ἑλλάδος μαθηματικὰς γνώσεις παρῆν τακτικῶς καὶ εἰς τὰς παραδόσεις τῶν διδασκάλων τῆς φιλοσοφίας.

Ἐγερθέντος τότε τοῦ περὶ γλώσσης ζητήματος ὁ Βάμβας ἀσπασθεὶς τὴν γνώμην τοῦ σοφοῦ συμπολίτου του πολλὰ ὑπὲρ αὐτῆς συζητῶν τοῖς ἀντιδοξοῦσιν ἔγραψεν. Ἐνταῦθα δ' ἐξέδωκε καὶ τὴν ῥητορικὴν αὐτοῦ (1813) εὐμενῶς ὑπὸ πάντων προσδεχθεῖσαν διὰ τὸ εὐληπτον τοῦ ὕφους, καὶ τὸ περιληπτικὸν καὶ εὐμέθοδον τῆς συντάξεως.

Ἰδρυθεῖσης τῆς ἐν Χίῳ σχολῆς, οἱ κάτοικοι ἀποταθέντες πρὸς τὴν Κοραῆν ἐζήτησαν κατάληλον διευθυντὴν αὐτῆς. Κατὰ δὲ θερμὴν τοῦ Κοραῆ σύστασιν ἐλθὼν εἰς Χίον ὁ Βάμβας (1815) ἀνεκδότως εἰργάσθη πρὸς τακτοποίησιν τῆς Σχολῆς, ἧς ἐπὶ ἐξαετίαν προσέστη.

Κατὰ πρῶτον διήρσεσεν αὐτὴν εἰς πέντε τάξεις, ὑποδιαίρσας τὰς πολυαριθμοτέρας εἰς τμήματα· καὶ τὴν μὲν διδασκαλίαν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ φιλολογίας ἀνέθηκεν εἰς Κωνσταντῖνον τὸν Βαρδαλάχον, συνεργοὺς παραλαβόντα τὸν Ἀπόστολον Ψωμᾶν, καὶ ἑτέρους πολλοὺς καὶ καλοὺς διδασκάλους· τὴν δὲ διδασκαλίαν τῶν μαθηματικῶν ἀφῆκε καὶ εἰς τὸν πρότερον διδάσκοντα Ἰωάννην Τσελεπὴν, ξένας δὲ γλώσσας, ὡς ἀναγκαίας, ἐπέκρινεν εἰς τὸν κανονισμόν τὴν γαλλικὴν καὶ τουρκικὴν, καὶ τῆς μὲν πρώτης διδάσκαλον διώρισε τὸν Γάλλον Ἰούλιον Δαβίδ, τῆς δὲ δευτέρας ἕτερον· συστήσας δὲ καὶ ἔδραν τῆς ναυτικῆς ἐπιστήμης ἀνέθηκε τὴν διδασκαλίαν αὐτῆς εἰς τὸν Ἰταλὸν Ἀντώνιον Σκάσην. Φιλοσοφίαν δὲ καὶ φυσικὰς ἐπιστήμας ἀνεδέξατο καὶ μετὰ κλέους ἐδίδαξεν αὐτὸς ὁ σχολαρχῶν Βάμβας, πάσας τὰς φυσικὰς καὶ χημικὰς ἀληθείας διὰ πραγμάτων ἐπιβεβαιῶν, ὡς ἔχων πρόχειρα πάντα τὰ πρὸς ταῦτο ἐργαλεῖα.

Ὁ Βάμβας μεμνημένος τὰ τῆς ἑλληνικῆς ἐθνεγερσίας, παρέλαβε τοὺς ἐν τῇ σχολῇ τῆς Χίου φοιτῶντας Ἰδραίους, καὶ μετ' αὐτῶν μεταβὰς εἰς τὴν νῆσον διὰ πυρετώδους εὐγλωττίας διήγειρε τὸ ἑλληνικὸν φρόνημα τῶν νησιωτῶν, ἐξορμῶν εἰς ἐπανάστασιν. Καταπλεύσαντος εἰς Ἰδραν τοῦ Δημητρίου Ὑψηλάντου, ὁ Βάμβας παρηκολούθησεν αὐτῷ ὡς γραμματεὺς εἰς Πελοπόννησον, πολλῶν καὶ καλῶν γενόμενος πρόξενος τῇ πατρίδι, αὐτοσχεδίως ἐν τοῖς στρατοπέδοις ἀγορεύων, προσκαλῶν ἐπὶ τὰ ὄπλα καὶ τὴν ἐλευθερίαν, καὶ προτρέπων

τοὺς πάντας εἰς αὐταπάρνησιν καὶ ὁμόνοιαν. Εἶτα δυσαρεσθηθεὶς ἕνεκα τῶν τότε ἐμφυλίων διενέξεων, ἀπῆλθεν εἰς Ἐπτάνησον, καὶ ἐδίδαξεν ἐν Κεφαλληνίᾳ τὰ ἑλληνικὰ μέχρι τοῦ 1828. Ὑστερον προσκληθεὶς εἰς Κέρκυραν διωρίθη καθηγητῆς τῆς φιλοσοφίας ἐν τῇ Ἰονίῳ Ἀκαδημίᾳ· συστηθέντος δὲ τοῦ ἱεροσπουδαστηρίου ἡ Ἀγγλικὴ προστασία διώρισεν αὐτὸν Ἐφορον, καὶ ἐκτιμῶσα τὴν παιδείαν του ἐτίμησε διὰ τοῦ ἀργυροῦ παρασήμου τῶν ἁγίων Μιχαὴλ καὶ Γεωργίου.

Κατὰ τὸ 1834 ἐγκαταλιπὼν τὴν Ἐπτάνησον ἦλθεν εἰς Σύρον, καὶ διορισθεὶς διευθυντῆς τοῦ ἐκεῖσε ἑλληνικοῦ σχολείου, ὠργάνισεν αὐτὸ κατὰ τὰς βάσεις τῆς ἐν Χίῳ σχολῆς, καὶ ἐπὶ τριετίαν ἐδίδαξε φιλοσοφίαν καὶ φιλολογίαν, πολλοὺς καὶ ἀξιόους ἀναδείξας μαθητάς.

Ἐν ἔτει 1837 διορισθεὶς καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου μέχρι θανάτου ἐτήρησε τὴν ἔδραν (1).

Ἀπεβίωσεν ἐν Ἀθήναις τὴν 9 Ἰανουαρίου 1855.

Συγγράμματα.

— Ῥητορικὴ ἐκ τῶν ἐνδοξοτέρων τεχνογράφων παλαιῶν καὶ νεωτέρων ἐρατισθεῖσα καὶ συνταχθεῖσα. Ἐν Παρίσις 1813. (Μετετυπώθη ἐπημυζημένη ἐν Ἀθήναις 1844, 1856).

— Στοιχεῖα τῆς φιλοσοφικῆς ἠθικῆς. Ἐνετίησι 1818. (Ἀνετυπώθη μετεβ-
ρυθμισμένη ἐν Ἀθήναις 1845).

— Τεχνολογικόν, Ἐν Χίῳ 1820. (ἀνετυπώθη ἐν Βενετίᾳ 1825, καὶ ἐν Ἀθήναις 1846).

— Λόγοι ἀπαγγελθέντες εἰς τὰς ἐξετάσεις τῆς ἐν Χίῳ σχολῆς, ἐν Χίῳ 1820.

— Ἐσωτερικαὶ ἐνάργειαι τῆς ἐμπνεύσεως τῶν θείων Γραφῶν. Ἐν Σύρῳ 1834.

— Συντακτικὸν τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γλώσσης, εἰς τὸ ὅποιον προηγείται σύντομος θεωρία τῶν νοητικῶν δυνάμεων τοῦ ἀνθρώπου, αὐτῆς μορφώσεως τῶν ἰδεῶν, καὶ τῆς Γενικῆς Γραμματικῆς, εἰς δὲ τὸ τέλος ἐπροστέθησαν εἰσαγωγικαὶ τινες ἰδέαι περὶ ποιητικῆς. Ἐν Κερκύρᾳ 1828, καὶ ἐν Ἀθήναις 1848.

— Στοιχεῖα Φιλοσοφίας. Ἐν Ἀθήναις 1838, καὶ 1856.

— Σημειώσεις εἰς τοὺς λόγους τοῦ Δημοσθένους. Ἐν Ἀθήναις 1849.

— Ἐγχειρίδιον τῆς τοῦ ἱεροῦ ἄμβωνος ῥητορικῆς. Ἐν Ἀθήναις 1854.

— Ἐγχειρίδιον Ἠθικῆς, μετὰ ἐπιμέτρου περὶ ἀναλυτικῆς καὶ συνθετικῆς μεθόδου. Ἐν Ἀθήναις 1853.

— Λόγοι, καὶ διατριβαὶ (ἰδίως κατὰ Κ. Οἰκονόμου), σποραδικῶς δημοσιευθεῖσαι ἐν φυλλαδίοις καὶ ἐφημερίσι.

Πρὸς τούτοις ἐργάσθη ὁ Βάμβας εἰς τὴν ὑπὸ τῆς Βεβλικῆς Ἐταιρίας ἐν Ἀθήναις γενομένην μετάφρασιν καὶ τύπωσιν τῶν ἱερῶν Γραφῶν.

(1) Λόγος ἐκφωνηθεὶς ἐν Ἐρμουπόλει ὑπὸ τοῦ γυμνασιάρχου Γεωργίου Σουρῆ, ἐκδοθεὶς μετὰ τῆς εἰκόνας τοῦ Βάμβα ἐν Πανδῶρᾳ τόμ. ΣΤ'. — SP. Veludi, Ricordo di Neofitos Vamvas.

Κωνσταντῖνος Οικονόμος.

Ἐγεννήθη τῇ 27 Αὐγούστου 1780 ἐν Τσαριτσάνῃ τῆς Θεσσαλίας, ἐκ πατρὸς Κυριακοῦ πρεσβυτέρου καὶ οἰκονόμου τῆς ἐπισκοπῆς Ἐλασσῶνος, καὶ μητρὸς Ἀνθῆς. Ἐδιδάχθη παρὰ τοῦ λογιῦ πατρὸς αὐτοῦ τὰ ἱερὰ γράμματα καὶ τὴν ἑλληνικὴν καὶ λατινικὴν γλῶσσαν, τὴν δὲ γαλλικὴν παρὰ Ζήση Κάβρα ἱατροῦ ἐξ Ἀμπελακίων. Δωδεκαέτης προεχειρίσθη Ἀναγνώστης, καὶ ἐξεφώνησεν ἐπ' ἄμβωνος λόγον ἰδιοπότητον. Τὸ εἰκοστὸν δὲ πρῶτον ἔτος τῆς ἡλικίας διατρέχων ἐχειροτονήθη διάκονος καὶ πρεσβύτερος. Μετὰ τὴν ἀποβίωσιν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ προεχειρίσθη Οἰκονόμος τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Ἐλασσῶνος, καὶ ἱεροκλήρῳ, ἄγων τὸ 25 ἔτος τῆς ἡλικίας. Ἐκτοτε περιῆγε πόλεις καὶ κώμας Θεσσαλικὰς, εὐαγγελιζόμενος καὶ κηρύττων τὸν θεῖον λόγον, καὶ παρὰ πάντων εὐφημούμενος καὶ φιλούμενος ἐπ' εὐγλωττία καὶ γνώσει. Εἰσέτι ἀναγινώσκονται ἐπιγράμματα, ἔργα τοῦ σοφοῦ τούτου διδασκάλου, εἰς ἐκκλησίας, βρύσεις, γεφύρας, μνήματα, δι' ὧν διέβαινε.

Κατὰ τὸ 1806 Εὐθύμιος ὁ Βλαχάβας, ἀρματωλὸς τῶν Χασίων, ἔκρουσε τὸν κώδωνα τῆς ἐθνεγερσίας, καὶ ἐπὶ κεφαλῆς λογάδων πολεμιστῶν ἀπηλευθέρωσε πᾶσαν σχεδὸν τὴν Θεσσαλίαν. Κατασταλείσης τῆς μεγάλης ἐκείνης ἐπαναστάσεως, διὰ προδοσίας τοῦ Δελγιάννη καὶ Βλαχοθοδώρου, στίφη ἀγρίων Ἀλβανῶν διαχυθέντων παρέδιδον τὰ πάντα εἰς τὸ πῦρ καὶ τὸν σίδηρον, ἀνεξετάστως σφάζοντες καὶ αἰχμαλωτίζοντες ἐνόχους καὶ μὴ. Καταμνηθεὶς τότε καὶ ὁ Οἰκονόμος ὡς συναγωνιστὴς τοῦ Βλαχάβα, ἀπήχθη εἰς Ἰωάννινα καὶ φυλακισθεὶς μόλις διέφυγε τὸν θάνατον ἀδρῶς πληρώσας τὴν ἐλευθερίαν αὐτοῦ εἰς τὸν ἄγριον τῆς Ἠπείρου σατράπην. Ὁ τότε πατριαρχεῦων Γρηγόριος Β' θεωρῶν τὴν ἐν Θεσσαλίᾳ διαμονὴν αὐτοῦ ἐπικίνδυνον, διὰ τὰς τότε ἀνωμάλους περιστάσεις, μετεκαλέσατο αὐτὸν δι' ἐπιστολῆς εἰς τὸ κατὰ τὴν ἀρχιεπισκοπὴν Σεβρῶν σταυροπηγιακὸν μοναστήριον τοῦ ἀγίου Ἰωάννου (1 Αὐγούστου 1808) (1).

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην οἱ Σμυρναῖοι ἐνισχυόμενοι καὶ ὑπὸ τοῦ Κοραῆ ἀπεφάσισαν τὴν σύστασιν καὶ δευτέρου ἐν τῇ πατρίδι σχαλείου, καὶ ὡς διδασκάλους προσεκάλεσαν τὸν Οἰκονόμον καὶ Κούμαν, οἵτινες δεξάμενοι τὴν πρόσκλησιν ἤλθον περὶ τὰ τέλη τοῦ 1808 καὶ

(1) Ἐδημοσιεῦθη πανομοιότυπος ἢ πρὸς τὸν Οἰκονόμον διαταγὴ αὐτῆς τοῦ πατριαρχοῦ Γρηγορίου, ἐν τῷ πρώτῳ τόμῳ τῆς ὑπὸ Ἀγγελοπούλου ἐκδομένης συλλογῆς ᾧν κατὰ τὸν ἀείμνηστον ἐκείνον ἐθνομάρτυρα.

συνέστησαν τὴν δευτέραν ταύτην σχολὴν, ἀρξαμένην τῇ 1 Σεπτεμβρίου 1809. Ἀλλὰ μετὰ ἓνα ἑνιαυτὸν καταργηθεῖσα ὑπὸ τῶν προστατευόντων τὴν παλαιὰν καὶ Εὐαγγελικὴν λεγομένην σχολὴν, μετ' ὀλίγον διὰ συνδρομῆς φιλομαθῶν καὶ φιλοκάλων ἀνδρῶν ἤρξατο αὖθις μετὸ ὄνομα Φιλολογικὸν Γυμνάσιον (1 Σεπτεμβρίου 1810).

Ἐν τῷ γυμνασίῳ τούτῳ ἐδίδασκεν ὁ μὲν Οἰκονόμος τὴν ἐκκλησιαστικὴν παιδείαν καὶ τὴν ἑλληνικὴν φιλολογίαν, τὴν δὲ φιλοσοφίαν μετὰ τῆς σειρᾶς τῶν φυσικομαθηματικῶν ἐπιστημῶν ὁ Κούμας. Μετὰ τούτων ἠνώθη μετ' ὀλίγον ἐλθὼν ὁ αὐτάδελφος τοῦ Κωνσταντίνου Στέφανος Οἰκονόμος, διδάσκων τὴν Φυσικὴν ἱστορίαν καὶ χημείαν, καὶ τὴν λατινικὴν γλῶσσαν.

Ὁ τρόπος τῆς παραδόσεως τοῦ Οἰκονόμου οὐδόλως ἦν ἐπιδεικτικὸς, ἀλλὰ σαφὴς καὶ συγκερασμένος μετὰ ἀφέλειαν καὶ εὐκρίνειαν, μετὰ ἐνάργειαν συνάμα καὶ ζωηρότητα, πρὸς δὲ ἀναλυτικὸς, πλήρης παρατηρήσεων καὶ παραδειγμάτων διαφόρων. Ἦσαν δὲ τὰ ὑπ' αὐτοῦ παραδιδόμενα μαθήματα ἀκριβῶς ἐφηρμοσμένα εἰς πᾶσαν κλάσιν, κατὰ τὴν δεκτικότητα καὶ ἡλικίαν τῶν σπουδαζόντων, ὅλα ἀνάλογα. Καὶ ἐπεθύμει μὲν οἱ μαθηταὶ νὰ γίνωσι σοφοί, ἐπιστήμονες, τεχνικοὶ, εὐγενεῖς περὶ τοὺς τρόπους, ἀκριβοῦς περὶ τὴν φράσιν, ἀλλὰ πρὸ πάντων ἠγωνίζετο καὶ ἤυχετο νὰ τοὺς ἴδῃ ἠθικοὺς καὶ ἐναρέτους. Εἶχε δὲ συντελούσας πρὸς εὐκρινῆ μετάδοσιν τῆς πολυμαθοῦς καὶ κριτικωτάτης διδασκαλίας του πᾶσαν σχεδὸν ἐπιστήμην καὶ τέχνην ὁ πολυειδήμων Οἰκονόμος, ἀπὸ μὲν τῆς λογικῆς προμηθευόμενος τὴν μέθοδον, ἀπὸ τῆς μεταφυσικῆς τοὺς ἀρχικοὺς νόμους, ἀπὸ τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν τὰς ὑψηλὰς καὶ μεγάλας ἐννοίας, ἀπὸ τῆς γεωμετρίας τὴν τάξιν καὶ ἀλληλουχίαν, ἀπὸ τῆς ῥητορικῆς τὴν ἀμίμητον ἐκείνην χάριν, δι' ἧς συνεκίνει ἐξαισίως καὶ διηγεῖται ὄχι μόνον τὸν νοῦν πρὸς θαυμασμὸν, ἀλλὰ καὶ τὴν καρδίαν εἰς κατάνυξιν, καὶ ἀπὸ τῆς θεολογίας τέλος τὰς σωτηριώδεις ἐκείνας ἐμπνεύσεις, ὑπ' ὧν κάτοχος καὶ ἔνθους ἐμυσταγώγει καὶ ἀνεπτέρονεν εἰς τὰς ὑψηλὰς καὶ θείας θεωρίας τοὺς συνόντας.

Ἐξήσκει δὲ πάντοτε τοὺς μαθητὰς ὁ ἀκμάτος καὶ μέγας ἐκεῖνος διδάσκαλος εἰς τῶν ποιητῶν καὶ συγγραφέων τὴν ἀπαγγελίαν, διὰ ν' ἀποκτῶσι καλὴν προφορὰν, νὰ συνειθίζωσι τὴν ἀκοὴν εἰς τὸν λεκτικὸν ῥυθμὸν καὶ τὴν ἀρμονίαν καὶ νὰ ἐκτυπόνωσι ζωηρότερον εἰς τὸν νοῦν τὰ σπουδάζόμενα. Καθῆκον τῶν μαθητῶν ἐθεώρει ὡσαύτως τὴν ἀποστήθισιν

τῶν ὠραιότερων περικοπῶν τοῦ ἀνὰ χεῖρας συγγραφέως, ἢ ποιητοῦ, πρὸς ἄσκησιν τῆς μνήμης, καὶ πρὸς πλουτισμὸν τοῦ νοῦς μὲ ἰδιωτισμοὺς καὶ φράσεις, μὲ καλλιτεχνίας καὶ ὀρθῆς συντάξεως τρόπους, μὲ διαφοροὺς ἰδέας καὶ ῥήσεις· ἔδιδε πρὸς τούτοις εἰς τοὺς μαθητὰς τὴν ἀφορμὴν ν' ἀπανθίζωσιν, ὡς μέλισσαι, ἐκ τοῦ λειμῶνος τῶν Μουσῶν τὰ κάλλιστα, ἀπαιτῶν ἀπὸ αὐτοῦς γυμνάσματα ῥητορικά καὶ ποιητικά εἰς τε τὴν ἀρχαίαν καὶ τὴν νεωτέραν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν. Ἦσαν δὲ τὰ ῥητορικά γυμνάσματα εἰς μὲν τὸ ἐπιδεικτικὸν εἶδος, ἐγκώμια ἐνδόξων ἀνδρῶν, πόλεων, ἐθνῶν, ἀρετῶν, ἐπιστήμης τινός, ἢ τέχνης. Εἰς δὲ τὸ συμβουλευτικὸν, παραινέσεις περὶ σωφροσύνης, δικαιοσύνης, φιλομαθείας, φιλογενείας, ἐν γένει λόγοι προτρεπτικοὶ ἐπ' ἀρετὴν καὶ καλοκαγαθίαν. Εἰς δὲ τὸ δικανικὸν εἶδος, ἐνίοτε γυμνάσματα κατὰ μίμησιν τοῦ ἸΒ' Νεκρικοῦ διαλόγου τοῦ Λουκιανοῦ. Παρὰ ταῦτα περιεῖχον τὰ γυμνάσματα διηγήματα ἱστορικά, ἐπιστολῶν καὶ μύθων σχεδιάσματα, εἰς δὲ τὴν ποίησιν, ἐπιγράμματα ἐπιδεικτικά, προτρεπτικά, ἐπιτύμβια, ἀναθηματικά, εἶδη Πινδαρικά, εἰδύλλια.

Ἔνεκα τῶν διδασκόντων τὸ ἐν Σμύρῃνι Γυμνάσιον τοιαύτην ἀπέκτησε φήμην, ὥστ' ἐνταῦθα πολλοὶ πολλαχόθεν τῆς Ἑλλάδος συνέρχον οἱ μαθητεύοντες. Προχωροῦντος δὲ τοῦ χρόνου τὸ φιλολογικὸν γυμνάσιον ἐκ μερικοῦ κατέστη δημόσιον (1812), μ' ὅλας τὰς θορυβώδεις κραυγὰς καὶ ἀντενεργείας τῶν ἀντιζήλων.

Ἐπὶ τέλους ὅμως τὰ ἐν Σμύρῃνι ἀλληλομαχοῦντα σχολεῖα εἰς δύο διαιρεθέντα στρατόπεδα πόλεμον περὶ ἐξοντώσεως ἀνέλαβον. Εἰς μάλιστα τὴν ὁ τότε (1818) πατριάρχης Κύριλλος καὶ μετ' αὐτοῦ ἡ ἱερά Σύνοδος, καὶ ἄλλοι τῶν προκριτῶν τοῦ γένους προσεπάθησαν νὰ κατευνάσωσι τὸν θόρυβον, πατρικῶς συμβουλευόντες τοὺς αἰτίους τῶν σκανδάλων λογιωτάτους τῆς Εὐαγγελικῆς σχολῆς. Ἄλλ' οὗτοι ὀλοτελῶς πλέον ἀφηνιάσαντες οὐδένα ἤκουον. Ἀπουσιάζοντος τότε εἰς Βιέννην τοῦ Κοῦμα, ὁ Οἰκονόμος ἀκλόνητος καὶ στερῆς τὸ φρόνημα μετ' εὐαγγελικῆς ὄντως μακροψυχίας ὑπέμενε τὰς προσβολὰς τῶν ἀντιπάλων. Ἐπὶ τέλους ὅμως μὴ ὑποφέρων νὰ βλέπῃ τὴν Σμύρνην διασχιζομένην ὑπὸ τῆς θεοστυγοῦς ἔριδος, μετέβη εἰς Μιτυλήνην. Τότε δὲ (1819) Γρηγόριος ὁ πατριάρχης καὶ ἡ περὶ αὐτὸν Σύνοδος προσεκάλεσαν εἰς τὴν βασιλεύουσαν ἓνα κηρύξῃ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ.

Ἐκραγείσης τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, καὶ τρομεροῦ ἐγεγρόντος ὑπὸ τῶν βαρβάρων διωγμοῦ, ὁ Οἰκονόμος κἀπέφυγε μετ' ἄλλων εἰς

Ὀδησσόν. Ἐκεῖ κομισθέντος μετ' οὐ πολὺ τοῦ λειψάνου τοῦ πρωτοῦ μάρτυρος τῆς ἑλληνικῆς παλιγγενεσίας, ὁ διαπρύσιος τῆς ὀρθοδοξίας κήρυξ ἐξεφώνησε τὸν θαυμάσιον ἐκεῖνον ἐπικήδειον. Ἐν Ὀδησσῷ δ' ἐξεφώνησε καὶ τοὺς ἄλλους ἐκείνους λόγους, τοὺς ἐν Βερολίνῳ ἐκδοθέντας. Προσκληθεὶς ὕστερον εἰς Πετρούπολιν ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου, καὶ ἐντὸς ὀλίγου ἄριστα ἐμαθὼν τὴν Σλαβωνικὴν γλῶσσαν συνέγραψε τὸ περισπούδαστον περὶ συγγενείας τῆς Σλαβωνορῶσσιτικῆς γλώσσης πρὸς τὴν ἑλληνικὴν σύγγραμμα, καὶ μετὰ δύο ἔτη (1830) τὸ περὶ προφορᾶς τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης πολυμαθὲς αὐτοῦ πόνημα.

Ὁ σύλλογος τῆς ἐν Πετρούπολει ἐκκλησιαστικῆς Ἀκαδημίας τὴν πολυμαθειαν καὶ τοὺς κοινωφελεῖς πόνους τοῦ ἀνδρὸς τιμῶν, ἐνέκρινεν αὐτὸν σύνεδρον, ἡ δὲ Αὐτοκρατορικὴ Ἀκαδημία συνεταῖρον. Ὁ Αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος τὸν ἐβράβευσε μὲ παράσημα καὶ σύνταξιν ἰσόβιον. Ὁ τότε βασιλεὺς τῆς Πρωσίας Φριδερῖκος Γουλιέλμος Γ' τὸν ἠξίωσεν ἐπίσης τοῦ παρασήμου τοῦ ἐρυθροῦ Ἄετος, καὶ ἡ Ἀκαδημία τοῦ Βερολίνου τὸν ὠνόμασε μέλος αὐτῆς ἀντεπιστέλλον.

Ἀπελθὼν ἐκ Ρωσίας κατήλθεν εἰς Γερμανίαν, καὶ ἐπισκεφθεὶς τὴν Ἰταλίαν, ἔφθασεν εἰς Ναύπλιον (1834), καὶ ἐκεῖθεν μετ' οὐ πολὺ εἰς Ἀθήνας, τιμηθεὶς προσκόντως ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως. Ἐνταῦθα μεμακρυσμένος τῆς τύρβης τῶν πολιτικῶν διετέλεσε μέχρι τελευτῆς μελετῶν, συγγραμμάτων, συμβουλευτῶν ἐγγράφως καὶ προφορικῶς τὰ καλὰ καὶ ὠφέλιμα τῇ πατρίδι καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ κηρύττων τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ ἐπ' ἄμβωνος (1), καὶ ἐκφωνῶν τοὺς ἐπικηδείους τῶν κατὰ καιροὺς ἀπερχομένων τοῦ βίου τούτου τελευταίων προμάχων τοῦ μεγάλου τῆς ἀνεξαρτησίας ἀγῶνος.

Ἀπεβίωσεν ἐν Ἀθήναις τὴν 9 Μαρτίου 1857, καὶ ἡ κηδεία αὐτοῦ ἐγένετο πομπωδεστάτη, διὰ βασιλικῆς διατάγματος ἀπονεμηθέντος αὐτῷ τοῦ παρασήμου τῶν μεγάλων Ταξιαρχῶν, συνεπάγοντος τιμὰς Ἀντιστρατήγου (2).

(1) Κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1832 ἡ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ ἐπὶ Κωνσταντίας, διὰ σιγγιλλίου, ἀνεκήρυξε τὸν Οἰκονόμον γενικὰν ἱεροκήρυκα πασῶν τῶν ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, χαίροντα τὸ προνόμιον τοῦ φέρειν ἐπὶ κεφαλῆς σταυρὸν ἀδαμαντινον, «ὡς γνώρισμα ἰδιαζούσης πρὸς αὐτὸν ἐκκλησιαστικῆς περιποιήσεως, διὰ τοὺς ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας, ἀκαμάτους ἀγῶνας αὐτοῦ.»

(2) Ὑπόμνημα αὐτοσγέδιον περὶ τοῦ αἰδεσιμωτάτου πρεσβυτέρου καὶ οἰκονόμου Κωνσταντίνου τοῦ ἐξ Οἰκονόμων, ὑπὸ Κ. Σιδίνη. Ἐν Τεργέστη τύποις τοῦ Αὐστριακοῦ Αὐθ. Φωνζ', — Λόγος ἐκφωνηθεὶς τῇ θ' Μαρτίου φωνζ' κατὰ τὴν τελετῇ

Καὶ οὕτως « ἐξέπνευσεν ὁ Σαμουὴλ τοῦ κηρύγματος, ἐξέλιπεν ὁ τοῦ
 » ἱεροῦ νομοφύλαξ, ἀπῆλθεν ὁ θησαυροφύλαξ καὶ ταξίαρχος τοῦ ἑλλη-
 » νισμοῦ. Ὁ Ἕλληνας ὁ πολλὸς, ὁ πύρινος ἱερεὺς καὶ κήρυξ τῆς ἐκκλη-
 » σίας, ὁ κλεινὸς τῶν Ἑλλήνων διδάσκαλος, Κωνσταντῖνος ὁ Οἰκο-
 » νόμος οὐκέτι ἐν ἡμῖν ζῆ! »

Συγγράμματα.

- Φενελῶνος Τηλέμαχος. Μετάφρασις εἰς ἠρωϊκοὺς στίχους. (ἀπωλέσθη).
 - Τέχνης ῥητορικῆς Βιβλία γ'. συνταχθέντα ὑπὸ Κωνσταντίνου Οἰκονόμου, εἰς χρῆσιν τοῦ ἐν Σμύρνῃ Γυμνασίου. Ἐν Βιέννῃ 1813.
 - Γραμματικῶν ἢ Ἐγκυκλίων παιδευμάτων βιβλία δ'. Τόμος Α'. ἐν Βιέν-
 νῃ 1817.
 - Ἱερὰ Κατήχησις. Βιέννη 1814. (πολλάκις μετατυπώθη).
 - Λόγοι ἐκφωνηθέντες εἰς τὰς ἐν Σμύρνῃ ἐκκλησίας καὶ εἰς τὰς ἐξετάσεις
 τοῦ Φιλολογικοῦ Γυμνασίου. (τῶν τελευταίων τινὲς ἐξεδόθησαν ἐν Λογίῳ Ἑρμῆ).
 - Αὐτοσχέδιος περὶ Σμύρνης διατριβή. Ἐν Μελίτῃ (προετυπώθη ἐν Λογίῳ
 Ἑρμῆ).
 - Ἐξηνταβελώνης, κωμωδία. (Ἐν Βιέννῃ, ἀνετυπώθη ἐν Σμύρνῃ, καὶ ἐν
 Ἀθήναις).
 - Λόγοι ἐκκλησιαστικοί.
 - Ὁδηγὸς ἱεροκηρύκων.
 - Ἑρμηνεία τῆς Νέας Διαθήκης μετὰ σχολίων.
 - Ὁ τελευταῖος Κωνσταντῖνος, τραγωδία.
- } Πάντα ταῦτα μετ' ἄλλων
 } πονημάτων αὐτοῦ ἀπωλέσθη-
 } σαν ἐν Κωνσταντινῇ χειρόγραφῳ
 } κατὰ τὸν διωγμὸν τοῦ 1821.
- Ποίημα Ἐλεγείον εἰς τὸν αἰοδιμον αὐτοκράτορα τῶν Ῥωσσιῶν Ἀλέξαν-
 δρον πρῶτον ἑλληνοβῶσιςτί. Ἐν Πετροπόλει 1825.
 - Δοκίμιον περὶ τῆς πλησιεστάτης συγγενείας τῆς Σλαβωνο-Ῥωσικῆς γλῶσ-
 σης πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν. Ἐν Πετροπόλει 1828. τόμ. 3.
 - Περὶ τῆς γνησίας προφορᾶς τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης. Ἐν Πετροπό-
 λει 1833.
 - Λόγοι Ἐκκλησιαστικοί. Ἐν Βερολίῳ 1833.
 - Περὶ τῶν τριῶν ἱερατικῶν τῆς ἐκκλησίας βαθμῶν. Ἐν Μαυπλίῳ 1835.
 - Ἱστορικὸς κατάλογος τῶν πρώτων ἐπισκόπων καὶ τῶν ἐφεξῆς πατριαρ-
 χῶν τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Μεγάλῃς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας. Ἐν Ναυ-

τῆς κηδείας Κ. Οἰκονόμου ὑπὸ Μιχαὴλ Γ. Σχινᾶ. Ἐν Ἀθήναις 1857.— Λόγος
 Ἐπιτάφιος εἰς Κ. Οἰκονόμον ὑπὸ Ἀνδ. Ῥηγοπούλου. — G Mavrocordatos, Notice
 sur Oeconomos.— Περὶ τοῦ αἰοδιμου διδασκάλου Κ. Οἰκονόμου σύντομος πραγμα-
 τεῖα ὑπὸ Ε. (Εὐδοσύλη). Ἐν Κωνσταντινουπόλει 1857— Αἰὼν ἀρ. 1505.— Βιογρα-
 φία Οἰκονόμου ὑπὸ Κωνσταντίνου Τισγενδῶρ ἐν τῇ Γενικῇ Ἐφημερίδῃ τῆς Αὐγού-
 στης (Ἀπρίλ. 1857, ἀρ. 10), μεταφρασθεῖσα ἐκ τοῦ γερμανικοῦ ὑπὸ Μαρίας Μαυρο-
 κορδάτου, καὶ δημοσιευθεῖσα ἐν Αἰῶνι ἀρ. 1819.— Μουλλαχίου, ἐπιστολὴ πρὸς Σοφ.
 Οἰκονόμον (Γεν. Ἐφημ. Αὐγούστης). — Βίος καὶ πράξεις Κωνσταντίνου Οἰκονόμου ὑπὸ
 Γαβριὴλ Δεστούνῃ. Ἐν Πετροπόλει 1860, (Ῥωσιστί).

πλίω 1837. (Τοῦτο εἶ καὶ φέρον τὸ ὄνομα τοῦ Ζ. Μαθᾶ, εἶνε σύγγραμμα τοῦ Οἰκονόμου).

— Ἐπιτάφιος λόγος εἰς τοὺς ἀειμνήστους Ζωσιμάδας. Ἐν Ἀθήναις 1812.

— Εἰς τὴν κηδείαν τοῦ Σελλασίας Ἱεροθέου. Ἐν Ἀθήναις 1843.

— Ἐπιτάφιος εἰς Θεόδωρον Κολοκοτρώνην. Ἐν Ἀθήναις.

— Σιωνίτης Προσκυνητής. Ἐν Ἀθήναις 1850.

— Προσκυνητᾶριον τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου. Ἐν Ἀθήναις.

— Περὶ τῶν Ὁ Ἑρμηνευτῶν τῆς παλαιᾶς θείας Γραφῆς. Ἐν Ἀθήναις 1849.

τόμοι 4.

— Ἐπιγράμματα, ἐπιστολαὶ κλπ. (Ἐξεδόθησαν σποράδην).

Πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα συνέγραψεν ὁ φιλόπονος Οἰκονόμος, ἐκδιδόμενα νῦν ἐν συνόλῳ ὑπὸ τοῦ υἱοῦ του Σοφοκλέους. (Τὰ σωζόμενα Κ. Οἰκονόμου, τόμοι Α'—Γ'. ἐν Ἀθήναις 1864—67).

Ἀνδρέας Μουστοξύδης.

Ἐγεννήθη ἐν Κερκύρᾳ τῇ 6 Ἰανουαρίου 1785. Μόλις δεκαπενταετῆς μετέβη εἰς Ἰταλίαν καὶ ἐστέρθη νομοδιδάκτωρ ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Παταβίου τῷ 1805. Ἡ περὶ τὴν φιλολογίαν, ἰδίως δὲ περὶ τὴν ἱστορίαν, σπανία αὐτοῦ ἐπίδοσις ἐφείλκυσε οὐ μόνον τὴν προσοχὴν, ἀλλὰ καὶ τὸν θαυμασμὸν τῶν διασημοτέρων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης Ἰταλῶν λογίων καὶ ποιητῶν, ὥστε τῷ 1804 καὶ 1805 ἀνομάσθη μέλος τῆς ἐν Φλωρεντίᾳ Ἀρχαιολογικῆς ἐταιρίας καὶ τῆς Φλωρεντινῆς Ἀκαδημίας. Ἐπανελθὼν δὲ εἰς Κέρκυραν ἤρχισε νὰ παραδίδῃ ἀμίσθως ἐν τῷ Λυκείῳ μαθήματα φιλολογίας, καὶ συγχρόνως ἐδημοσίευσεν ἱστορικὰς τινὰς εἰδήσεις περὶ τῆς πατρίδος του (Notizie per servire alla storia Corcirese dai tempi eroici fino al secolo XII). Τὸ πρῶτον τοῦτο δοκίμιον τῆς πατρίου ἱστορίας τοσοῦτον ἤρσεν, ὥστε ὀλίγον καιρὸν μετὰ τὴν δημοσίευσίν του ἡ Γερουσία τῆς Ἐπτανήσου πολιτείας ἀναγόρευσε τὸν νέον συγγραφέα ἱστοριογράφον τῶν νήσων μὲ μισθὸν τριάκοντα διστήλων, ὁ δὲ Αὐτοκράτωρ τῆς Ρωσσίας Ἀλέξανδρος Α', πρὸς ὃν ὁ Μουστοξύδης προσεφώνησε τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος πόνημα, ἐτίμησεν αὐτὸν διὰ τοῦ παρασήμου τοῦ ἁγίου Βλαδίμηρου. Ἀποδημήσας ἐκ δευτέρου εἰς Ἰταλίαν ἐπεσκέφθη τοὺς Παρισίους, καὶ πάλιν ἐπέστρεψεν εἰς Μεδιόλανα, ἔνθα κατὰ τὸ 1811 καὶ 1814 ἐξέδωκε δύο τόμους τῶν ἱστορικῶν αὐτοῦ μελετῶν ὑπὸ τὸν τίτλον *Illustrazioni Corciresi* ἀνεκάλυψε δὲ καὶ ἐδημοσίευσεν ἀνεκδοτὸν ἀπόσπασμα τοῦ περὶ Ἀντιδόσεως λόγου τοῦ Ἰσοκράτους (1812). Κατ' αὐτὴν δὲ τὴν ἐποχὴν διωρίσθη μέλος ἀντεπιστέλλον τοῦ Ἰνστιτούτου τῆς Γαλλίας, ὡς καὶ τῶν βασιλικῶν Ἀκαδημιῶν τοῦ Βερο-

λίνου, τοῦ Μονάχου, τοῦ Ταυρίνου, καὶ τῆς αὐτοκρατορικῆς τῆς Βίλνας, καὶ ἐδόθη αὐτῷ ἄδεια παρὰ τῆς ἰταλικῆς κυβερνήσεως νὰ συμβουλευθῆ τὴν μεταξὺ τῆς Ἑνετικῆς πολιτείας καὶ τῶν Εὐρωπαϊκῶν αὐλῶν ἀλληλογραφίαν, ἐξ ἧς πολλὰς ἤρυσθη πολυτιμοτάτας σημειώσεις. Ἐπεσεκέρθη δὲ τὸ 1814 ἐν Ζυρίχῃ καὶ τὸ 1815 ἐν Παρισίοις τὸν ἀείμνηστον Καποδίστριαν. Περιηγήθη ἀκολούθως τὴν Γερμανίαν, καὶ ἐν Σαξωνίᾳ φιλοφρόνως τῷ ἐχορηγήθη ἡ ἄδεια νὰ ἐξετάσῃ τὴν πλουσίαν βιβλιοθήκην τῆς οἰκογενείας τοῦ κόμητος Σουλεμβούργου, τοῦ κατὰ τὸ 1716 ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ Ἑνετικοῦ στρατοῦ καὶ τῶν ἐγγυωρίων ἀνδρείως ὑπερασπίσαντος τὴν Κέρκυραν κατὰ τῶν πολιορκούντων αὐτὴν Τούρκων. Μετὰ τὴν περιοδείαν ταύτην ἐξέδωκε τὴν περὶ τῶν τεσσάρων ἵππων τῆς τοῦ ἀγίου Μάρκου ἐν Ἑνετίᾳ μητροπόλεως σοφὴν διατριβὴν, καὶ τῷ 1816 ἤρξατο ἐκδίδων ἐν Βενετίᾳ μετὰ Δημητρίου Σχινᾶ τοῦ Βυζαντίου συλλογὴν ἀνεκδότων μὲ φιλογολικὰς σημειώσεις, τὸ δ' ἐπιὸν ἔτος ἐξέδωκε βίους τοῦ Ἀνακρέοντος καὶ τοῦ Αἰσχύλου.

Τῷ 1820 ἐδημοσίευσεν ἀνωνύμως γαλλιστὶ τὰ κατὰ τὴν ἀπάνθρωπον πώλησιν τῆς Πάργας. Προδοθεὶς εἰς τὸν τότε Ἄγγλον ἀρμοστὴν Θωμᾶν Μαίτλανδ, ἐπαύθη τῆς θέσεως, συνεπαγούσης καὶ τὴν ἀπώλειαν τῆς διδομένης μισθοδοσίας· ἀλλ' ἡ ζημίᾳ αὕτη μετ' οὐ πολὺ ἀνεπληρώθη, διότι κατὰ πρότασιν τοῦ ἐν Ταυρίνῳ πρέσβεως τῆς Ῥωσσίας Μοτζενίγου, ὁ τότε ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργὸς τῆς αὐτοκρατορίας ταύτης Καποδίστριας διώρισε τὸν Μουστοξύδην ἀκόλουθον τῆς ἀνωτέρω πρεσβείας, καὶ οὕτως ἠδυνήθη νὰ ἐξακολουθήσῃ ἐν ἀνέσει τὰς προσφιλεῖς του μεσαιωνικὰς ἐρεῦνας ἐν τοῖς ἀρχείοις τῆς Ἰταλίας. Τότ' ἐδημοσίευσεν καὶ τὴν κλασικὴν εἰς τὸ ἰταλικὸν μετάφρασιν τοῦ Ἡροδότου, πλουτίσας αὐτὴν διὰ σχολίων καὶ σημειώσεων. Συγχρόνως δ' ἐβοήθει τὸν φιλέλληνα Γάλλον Φωριέλ καὶ τὸν Ἰταλὸν Θωμασαῖον εἰς τὰς ὑπ' αὐτῶν γενομένας συλλογὰς καὶ μεταφράσεις τῶν δημοτικῶν ἀσμάτων.

Ἐραγεΐσης τῆς ἐλληνικῆς ἐπαναστάσεως, ὁ Μουστοξύδης ἐξύμνησεν αὐτὴν δι' ὠραίων ἰταλικῶν στίχων, ἀναδεχθεὶς καὶ τὸ ἐπίπονον ἔργον νὰ πληροφορῆ τὴν Εὐρώπην περὶ τῶν θαλασσίων ἀνδραγαθιμάτων τῶν ἡμετέρων, ἐκδίδων γαλλιστὶ περιοδικὸν σύγγραμμα ἀπὸ τοῦ 1821—22. Μὴ παραβλέπων ἐνταύτῳ τὰ φιλογολικά, τὰ ἔχοντα μάλιστα στενὴν σχέσιν μετὰ τῆς ἐθνικῆς ὑπάρξεώς μας, κατεχώρισεν

δλίγον βραδύτερον ἐν τῇ *Ἀρθολογίᾳ* τῆς Φλωρεντίας τὰς παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς καθ' ἡμᾶς ἐλληνικῆς γλώσσης, ἐν αἷς κυρίως ἠθέλησε ν' ἀποδείξῃ δι' ἀκαταμαχῆτων λόγων, ὅτι « ἡ ἐλληνικὴ γλῶσσα ζῆ » διὰ τῶν μᾶλλον ἢ ἦττον περιφανῶν αὐτῆς συγγραφέων, καὶ ὅτι » διερχόμενοι τὸ μέγα διάστημα εἴκοσι καὶ ἑπτὰ περίπου αἰῶνων, » ἐκ τῶν ἡμερῶν μας μέχρι τῶν ἀπωτάτων τῆς ἀρχαιότητος, ὅτε » ἔζη ὁ Ὅμηρος, οὐδεμίαν ἄλλην γλῶσσαν εὐρίσκομεν τοσοῦτον » ἀρχοειδῶς ἐπεκτεινομένην ὡς ἡ ἐλληνικὴ. » Ἐγράψε διὰ τὴν συλλογὴν τῶν Ἑλλήνων ἱστορικῶν τοῦ Σονζονίου (*Collana degli antichi Storici Greci volgarizzati*) παράρτημά τι εἰς τὴν *ἱστορίαν Ἑρακλείδου τοῦ Πορτικοῦ*, καὶ βραδύτερον διὰ ἡρωϊκοκωμικὸν ποίημα τὸν βίον τοῦ Αἰσώπου.

Τῷ 1829 προσκληθεὶς ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου Κυβερνήτου ἦλθεν εἰς Ἑλλάδα, ἔνθα ἀνέλαβε τὴν διοργάνωσιν τῶν ἐν Αἰγίνῃ δημοσίων ἐκπαιδευτηρίων, ἅμα δὲ καὶ τὴν διεύθυνσιν τοῦ περιοδικοῦ συγγραμματος ἢ *Αἰγιναία*, καὶ τῆς ἐφημερίδος ὁ *Ἑλληνικὸς Ταχυδρόμος*.

Μετὰ τὴν δολοφονίαν τοῦ Καποδιστρίου ὁ Μουστοξίδης ἐπανῆλθε, μετὰ πολυχρόνιον ἀπουσίαν, εἰς τοὺς κόλπους τῆς ἰδίας πατρίδος.

Ἐλθὼν εἰς Κέρκυραν ἐξελέχθη τῷ 1833 ἀντιπρόσωπος, καὶ ἀμέσως γερουσιαστῆς τοῦ τετάρτου κοινοβουλίου. Μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ ἀρμοστοῦ Νούγεντ διάλυσιν αὐτοῦ, ὁ Μουστοξίδης διωρίσθη Ἄρχων τῆς παιδείας· ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ παραιτηθεὶς τῆς θέσεως ταύτης, ἀνεδείχθη πλέον ἀρχηγὸς τῆς ἀντιπολιτεύσεως, ὑποστηρίζων καὶ διευθύνων μὲ σπάνιον θάρρος καὶ σύνεσιν, ἐπὶ τῆς δεσποτείας μάλιστα τοῦ Δούγλα, τὴν πάλιν μικροῦ καὶ ἀδυνάτου λαοῦ πρὸς ἀγέρωχον ἀντιπρόσωπον μεγάλης καὶ ἰσχυρᾶς δυνάμεως. Ἐπὶ τέλους οἱ ἀντιπολιτευόμενοι ἐπεφόρτισαν τὸν Μουστοξίδην ν' ἀπέλθῃ εἰς Ἀγγλίαν καὶ νὰ παρουσιάσῃ εἰς τὸν ὑπουργὸν ἀναφορὰν κατὰ τῆς διαγωγῆς τοῦ ἀρμοστοῦ. Ἐλθὼν περὶ τὰ τέλη Μαΐου εἰς Λονδῖνον εἶδεν ἀμέσως τὸν μαρκήσιον Νορμανβύ, πρὸς ὃν ἐπαρουσίασε καὶ ὑπόμνημα περὶ τῆς καταστάσεως τῆς Ἑπτανήσου, ἐν ᾧ κατεδείκνυε τίνι τρόπῳ διὰ τοῦ Συντάγματος τοῦ 1817 παρεβιάσθη ἡ συνθήκη τῶν Παρισίων, καὶ περαίνων ἐζήτει τὴν μεταρρύθμισιν τοῦ συντάγματος τούτου, καὶ τὴν εἰς τὰς νήσους ἀποστολὴν ἀνακριτικῆς ἐπιτροπῆς, ὅπως ἐξακριβώσῃ τὰς καταχρήσεις τῆς ἀγγλοϊονικῆς κυβερνήσεως. Πρὶν ἐπανέλθῃ εἰς Ἀγγλίαν ὁ Μουστοξίδης ὁ Δούγλας ἀνέβηκεν ἐκ νέου τὴν βουλήν

τῆς Ἐπτανήσου, καὶ μετὰ μικρὸν διέλυσεν αὐτήν. Καὶ ἡ αὐθαίρετος αὕτη πράξις δὲν ἀπεδειλίασε τὸν Μουστοξύδην, ὅστις συνέταξε καὶ ἔπεμψεν εἰς Λοιδίνον, ὅπου ἐδημοσιεύθη διὰ τοῦ τύπου, φυλλάδιον ἐπιγραφόμενον « Osservazioni sulla dissoluzione del VI parlamento, da uno dei suoi membri ».

Μετ' οὐ πολὺ δ' ἐξέδωκεν ἐν Μελίτῃ « Confutazione di A. Mustoxide al Dispaccio κλπ », ὅπερ δικαίως ἐπεκλήθη ἡ πολιτικὴ κατήχησις τῶν Ἐπτανησίων.

Μετὰ ταῦτα ἐξηκολούθησε νὰ ἐνασχολῆται ἰδιωτεύων εἰς τὰς προσφιλεῖς αὐτῷ φιλολογικὰς καὶ ἱστορικὰς μελέτας, ἐκδοὺς σὺν τοῖς ἄλλοις κατὰ τὸ ἔτος 1843 τὸν πολῦτιμον Ἑλληνομνήμονα, ἐν τῷ ὑποφῶ κατεχώριζε πολλοὺς θησαυροὺς τοῦ μεσαιωνικοῦ ἑλληνισμοῦ.

Περὶ τὰ μέσα τοῦ 1846, ἐπὶ τῆς ἀρμοστείας τοῦ Σείτωνα, διωρίσθη ἐκ δευτέρου ἱστοριογράφος τῶν Ἰονίων νήσων. Ἐκτοτε δὲ κατεγίνετο εἰς συλλογὴν καὶ τακτοποιήσιν τῶν τιμαλφῶν καὶ διεσπαρμένων κειμηλίων τῆς ἐθνικῆς ἱστορίας.

Ἡ ἕνεκα τῶν συνταγματικῶν μεταρρυθμίσεων τοῦ ἔτους 1849 πρώτη ἐλευθέρα τῶν βουλευτῶν ἐκλογὴ ἐψήφισε τὸν Μουστοξύδην ἀντιπρόσωπον, ἡ δὲ ἀξιωμανημένευτος Βουλὴ ἐκείνη ὁμοφώνως ἐκήρυξεν αὐτὸν πρόεδρόν της. Τὴν θέσιν ταύτην ὁ Μουστοξύδης ἀπεποιήθη νὰ δεχθῆ ὀψιαιτέρον δὲ ἀντετάχθη ὑπὸ τῆς ἀντιπολιτεύσεως ὡς ὑποψήφιος εἰς τὴν θέσιν ἐπαρχιακοῦ συμβούλου, καὶ ὡς τοιοῦτος ἐξελέχθη ὑπὸ τῶν συμπολιτῶν του. Κατὰ δὲ τὰ τελευταῖα ἔτη ὁ Μουστοξύδης διωρίσθη ἐκ νέου Ἀρχων τῆς παιδείας.

Ἀπεβίωσε δὲ ὁ διακεκριμένος οὗτος τοῦ ἡμετέρου ἔθνους λόγιος ἐν ἔτει 1860, καὶ ἐτάφη πομπωδῶς ἐν Κερκύρᾳ (*).

Συγγράμματα.

—Notizie per servire alla Storia di Corfù, dai tempi eroici fino al secolo XII.

—Exposé des faits qui ont précédé et suivi la cession de Parga.

—Précis des operations de la flotte grecque durant la révolution de 1821 à 1822.

—Vita di Anacreonte.

—Vita d' Eschilo.

—Intorno ai Feaci. dissert. I.

(*) Ἀπεσπάσαμεν ταῦτα ἐκ τῆς ἀξιολόγου νεκρολογίας τοῦ πολυμαθοῦς Ν. Β. Μάη, νῦν δημάρχου Κερκύρας (Πανδώρα, 1Α', φυλ. 282).

- Della republica corcirese dissertat. II.
- Precetti sulla elezione della sposa epistola.
- Sui quattro cavalli della Basilica di San Marco.
- Epistola che procedono al discorso d'Isocrate della Permutazione.
- Lettera et osservazioni sull' Iliade volgarizzata dal cavalier Monti.
- Articoli inseriti in varii giornali litterati.
- A Demetrio Schinas Byzantino lettera.
- Articolo sulla Cassandra di Licofrone.
- Alcuni cenni sopra Polieno.
- Sul giuoco de' bussoli.
- Prefazione alle sentenze di Cicerone.
- Prefazione alle nuove Muse, visione di Niccolò Delviniotti.
- Articolo sulla osservazioni del cav. Lamperti sopra alcune lezioni dell' Iliade.
- Articolo su un' antica paraphrasi dell' Iliade.
- Su un edizione delle vite di Plutarco, volgarizzate dal Pompei.
- Sui principi di giurisprudenza criminale del cavalier Nani.
- Lettere due sulla proposta di alcune correzioni alla Crusca del caval. Monti.

—Articolo sul Dizionario Greco di Antimo Gaza.

—Sull' edizione francese di due opuscoli di Senofonte.

—Sulle famiglie illustri del conte Pompeo Litta.

—Versi. Anacreontica. Ode genetliaca. Sciolti.

(Τ' ἀνωτέρω ἰταλιστὶ γεγραμμένα ποιημᾶτια, ἰδίᾳ προεκδοθέντα, ἀνεδημοσιεύθησαν ἐν ἔτει 1824 ὑπὸ τῆν ἐπιγραφῆν « Prose varie. Milano, per Nicolò Beltoni MDCCCXXI 8° σελ. VI—303).

—Illustrazioni Corcirese. Milano 1814 καὶ 1814, 2 τόμ.

—Ἰσοκράτους λόγος περὶ τῆς Ἀντιδόσεως, ἥδη πρῶτον εἰς τὴν ἀρχαίαν γραφῆν διασκευασθεὶς καὶ ἠγδοῆκοντα περίπου σελίδας ἐπαυξηθηθεὶς. Ἐν Μεδιολάνοις 1812.

—Συλλογὴ ἀποσπασμάτων Ἀνεκδότων Ἑλληνικῶν μετὰ σημειώσεων, σπουδῆ Ἀνδρέου Μουστοξύδου καὶ Δημητρίου Σχινᾶ Βυζαντίου. Ἐν Βενετίᾳ 1846—1847. Ἐκ τῆς τυπογραφίας Ἀλοῦσπολέως. (ἐξεδόθησαν ὀκτὼ τεύχη μετὰ κριτικῶν καὶ ἄλλων σημειώσεων, ἐν οἷς περιέχονται ἑπτὰ συγγραφέων ἀνεκδοτὰ, ἰδίαν ἕκαστον φέροντα σελιδαριθμησιν).

—Herodoto. (ἐδημοσιεύθη ἡ μετάφρασις μόνον τῶν ὀκτὼ βιβλίων, τοῦ δ' ἐννάτου καὶ τελευταίου ὕστερον περαιωθεῖσα δὲν ἐξεδόθη ἔτι).

—Ἑλληνομνημῶν ἢ Σύμμικτα Ἑλληνικά, σύγγραμμα περιοδικῶν συντασσόμενον μὲν ὑπὸ (Α. Μουστοξύδου), ἐκδιδόμενον δὲ ὑπὸ Χ. Νικολαΐδου Φιλαδέλφους. Ἀθήνησιν 1843—1853.

(Τοῦ περισπουδάστου τούτου περιοδικοῦ ἐξεδόθησαν ἔξ διενεμήθησαν τεύχη δέκα ἀπὸ Ἰανουαρίου 1843 μέχρις Ὀκτωβρίου 1847 (σελ. 4—632). Ἐκτὸς τούτων ἔτι.

πώθησαν, πλὴν δὲν διανεμήθησαν, τὸ ἐνδέκατον τεύχος ἐν ἔτει 1852 (σελ. 633—696), καὶ ἐν ἔτει 1853 δύο τυπογραφικὰ φύλλα τοῦ δωδεκάτου (σελ. 697—728). Περιέχουσι δὲ τὰ τελευταῖα τὴν συνέχειαν τῶν ἀνεκδότων τοῦ Παχωμίου Ρουσάνου, διακοπεῖσαν ἐν σελ. 632 τοῦ διανεμηθέντος 10 τεύχους).

—Περὶ τῶν ἐν Κερκύρα Ἀκαδημιῶν. Ἐν Κερκύρα.

—Βίος Νικάνδρου Νουκίου (ἐν Πανδώρα).

—Φιλαλήθης, ἑφημερίς Κερκύρας. 1854—53.

Καὶ ἄλλα πολλὰ ἀνεκδοτα, ὧν τὴν δημοσίευσιν ἤρξατο ὁ υἱὸς τοῦ Μιχαήλ.

Κωνστάντιος ὁ Α΄.

Ἐγεννήθη τῷ 1770 ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκ πατρὸς μὲν Κρητὸς, μητρὸς δὲ Βυζαντίας, ὀνομασθεὶς διὰ τοῦ θείου βαπτίσματος Κωνσταντῖνος, κατὰ τὴν ἐν Παλατᾷ συνοικίαν τῆς Ξυλοπόρτας, ἧς ἐν τῇ σχολῇ καὶ τὰ Κοινὰ λεγόμενα γράμματα ἐξέμαθεν. Ἀνατραφεὶς ὑπὸ τὴν κηδεμονικὴν προστασίαν τοῦ πρὸς πατρός θείου αὐτοῦ Κυρίλλου ἀρχιεπισκόπου τοῦ Ὄρους Σινᾶ, ἀνδρὸς ἐν τοῖς τότε χρόνοις ἐπισήμου διὰ τε τὴν παιδείαν καὶ τὴν τοῦ ἤθους μελιχρότητα καὶ σεμνοπρέπειαν, ἐγκαίρως ἐπεδόθη εἰς τὴν τῶν ἱερῶν γραμμάτων σπουδὴν. Τάχιστα δὲ ἐχειροτονήθη ὑπὸ τοῦ θείου αὐτοῦ διάκονος, Κωνστάντιος μετονομασθεὶς. Ἐν ἔτει 1788 ἀπελθὼν μετὰ τοῦ θείου του εἰς Ἰάσιον κατηρτίσθη ἐνταῦθα τελειότερον ἐκμαθὼν καὶ τὴν γαλλικὴν γλῶσσαν, καὶ μετὰ τὴν ἐν ἔτει 1789 εἰσβολὴν τῶν Ῥώσσω ἐπέμφθη ὑπὸ τοῦ στρατάρχου Ῥομαντζῶφ εἰς τὴν τοῦ Κιαΐβου Ἀκαδημίαν, ὅπου ἐπὶ τετραετίαν διήκουσεν ὅλην τὴν σειρὰν τῶν φιλοσοφικῶν καὶ θεολογικῶν μαθημάτων, γενόμενος ἐγκρατὴς τῆς τε λατινικῆς καὶ σλαβωνικῆς διαλέκτου.

Ἐπανελθὼν εἰς Κωνσταντινούπολιν μετέβη ἐν ἔτει 1795 εἰς Αἴγυπτον, ἔνθα γνωρισθεὶς πρὸς τοὺς ἐν Καίρῳ Σιναΐτας πατέρας, καὶ μέλος τῆς Σιναΐτικῆς ἀδελφότητος ἐγγραφεὶς, ἀκολούθως ἀπῆλθε καὶ εἰς προσκύνησιν τοῦ θεοβαδίστου ὄρους Σινᾶ. Ἐκεῖ χειροτονηθεὶς ἱερομόναχος τῷ 1797 ὑπὸ τοῦ διαδεξαμένου τὸν ἐν ἔτει 1790 εἰς Ἰάσιον ἀποβιώσαντα θεῖον αὐτοῦ Κύριλλον Δωροθέου, μετ' οὐ πολὺ δὲ καὶ ἀρχιμανδρίτης προχειρισθεὶς ἀπεστάλη τὸ δεύτερον εἰς Κιαΐβον, ὡς ἠγούμενος τοῦ ἐκεῖ μοναστηρίου τῆς ἀγίας Αἰκατερίνης, ὑποκειμένου εἰς τὴν κυριαρχίαν τοῦ Σινᾶ.

Ἀποθανόντος τοῦ Δωροθέου, κοινῇ ἐκλογῇ καὶ ψήφῳ τῶν Σιναΐτων πατέρων μετεκλήθη ἐκ Ῥωσσίας ὁ Κωνστάντιος ἵνα διαδεχθῇ τὸν τετελευτηκότα ἀρχιεπίσκοπον. Προτραπεὶς καὶ δι' ἐπιστολῆς τῶν

φίλου του Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρως ἀπεδέχθη τὴν προσφορὰν καὶ ἀναχωρήσας ἐκ Κιαιῖθου ἀπῆλθε διὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἰς Ἱερσόλυμα, ὁπόθεν ὤφειλε, κατ' ἔθος ἀρχαίον, λαμβάνειν τὴν χειροτονίαν αὐτοῦ ὁ ἄλλως αὐτοκέφαλος ἀρχιεπίσκοπος τοῦ Ὄρους Σινᾶ.

Ὅθεν λαβὼν τὴν κανονικὴν χειροτονίαν τῷ 1805 παρὰ τοῦ πατριάρχου Ἀνθίμου ὁ ἕκτοτε διάσημος ἀρχιεπίσκοπος Σιναίου Κωνσταντῖος κατῆλθεν. ἐκείθεν εἰς τὴν νῆσον Κύπρον, ἔνθα διέτριψεν ὄλην ἐξαιτίαν ἐντὸς τοῦ ἐκεῖσε Σιναϊτικοῦ Μετοχίου, ἐντροφῶν εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῶν τε θείων πατέρων τῆς ἐκκλησίας καὶ τῶν θύραθεν ἀρχαίων σοφῶν, καὶ μάλιστα τῶν ἱστορικῶν, πρὸς οὓς ἰδίαν κλίσιν εἶχεν αἰεποτε.

Ἐν ἔτει 1811 ἐπανελθὼν ἐκ Κύπρου εἰς Κωνσταντινούπολιν τὸν μὲν χειμῶνα διέμεινεν ἐν τῷ κατὰ τὴν Παλατᾶν Σιναϊτικῷ μετοχίῳ τοῦ Προδρόμου, τὰς δὲ ἡμέρας τοῦ θέρους καὶ φθινοπώρου ἐν τῇ νήσῳ τοῦ Ἀντιγόνου διέτριβεν ἀσχολούμενος περὶ τὰς φίλας Μούσας καὶ συγγράφων τὰς τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀρχαιότητας, παρέχων δὲ καὶ τὴν πρόθυμον αὐτοῦ χρηματικὴν τε καὶ διανοητικὴν συνδρομὴν εἰς πολλὰς κοινωφελεῖς καὶ φιλολογικὰς ἐπιχειρήσεις τῆς ἐκκλησίας καὶ τοῦ Γένους. Τὸ μετόχιον αὐτοῦ, λέγει ὁ Κ. Ἀριστοκλῆς, ὑπῆρχεν ἄλλο Μουσεῖον, οὕτως εἰπεῖν, καὶ Ἀκαδημία τῶν λογίων τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἐκεῖ ἔβλεπέ τις ἀεννάως συρρέοντα καὶ πατριάρχας καὶ ἀρχιερεῖς, καὶ πολιτικούς ἀρχοντας παντὸς γένους καὶ κόμματος, τοὺς μὲν ἴν' ἀπολαύσῃ τῆς γλυκείας αὐτοῦ ὀμιλίας, τοὺς δὲ ἵνα ἀκούσῃσι ὠφελίμους συμβουλὰς, καὶ ἄλλους νὰ λάβῃσι σοφὰς καὶ ἀποχρώσας λύσεις πολλῶν καὶ ποικίλων ἀποριῶν.

Ἐκραγείσης τῆς ἐλληνικῆς ἐπαναστάσεως φοβηθεὶς ἐκρύβη εἰς τὴν νῆσον τοῦ Ἀντιγόνου, μετὰ δὲ τὴν εἰρήνευσιν τῶν διαμαχομένων, ἐξωσθέντος ἐκ τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου τοῦ πατριάρχου Ἀγαθαγγέλου, ὁμοθυμαδὸν ἐξελέχθη ταιούτος ὁ Κωνσταντῖος Α' (6 Ἰουλίου 1830).

Οἰκουμενικὸς πατριάρχης ὁ αἰμίμηστος Κωνσταντῖος ἀναγορευθεὶς εἰργάσθη μετὰ ζήλου διαπύρου ὑπὲρ παντὸς συντελοῦντος εἰς τε τῆς ὀρθοδοξίας τὴν λαμπρότητα, καὶ τοῦ ἐλληνικοῦ γένους τὴν ἀνάδειξιν. Συνέστησεν ἐν Κωνσταντινουπόλει τὰ ἀλληλοδιδασκτικὰ σχολεῖα καὶ ἰδίαις δαπάναις ἀνήγειρεν ἐκ βάθρων τὴν ἐν Φαναρίῳ ἀλληλοδιδασκτικὴν σχολὴν, συστήσας καὶ τὸ μέχρι τοῦ νῦν εὐκλεῶς ἀκμαῖον ἐν

Χάλκη φιλολογικὸν τῶν Ἑλλήνων ἐμπόρων φροντιστήριον. Σκοπιμώτερον δ' ἐπεμελήθη τῆς παναρχαίας Πατριαρχικῆς σχολῆς τοῦ Φαναρίου, τὸν μὲν ἱερομόναχον σχολάρχην αὐτῆς Σαμουήλ τὸν Κύπριον προβιβάσας εἰς τὴν ἀρχιεπισκοπὴν Προικονήσου, ἀναθέμενος δὲ τὴν σχολαρχίαν εἰς τὸν κλεινὸν Νικόλαον τὸν Λογάδην.

Διαβληθεὶς ὑπὸ τινων διεφθαρμένων εἰς τὴν Ὑψηλὴν Πύλνν ὁ ἀείμνηστος Κωνστάντιος Α' καθρέθη τῇ 14 Αὐγούστου 1834 καὶ ἀπελθὼν εἰς τὴν νῆσον τοῦ Ἀντιγόνου ἀνεῦρεν ἐκεῖ τὰς περιληγμένας αὐτῷ Μούσας καὶ τὴν ποθεινὴν ἡσύχιαν. Ἐνταῦθα δὲ καὶ ἀπέβίωσε τῇ 5 Ἰανουαρίου 1859.

Ὁ Κ. Ἀριστοκλῆς ἐν ὀλίγοις πλέκει τὸ ἐγκώμιον τοῦ μεγάλου ἐκείνου ἀνδρός. « Ψυχὴ ἄκακος καὶ ἄδολος, νοῦς ὄξυς καὶ διορατικὸς, » μνήμη εὐρεῖα καὶ στεγανή, πάντοτε παρούσα καὶ ὑπὸ γήρωσ » ἀκαταδάμαστος, ἦθος χαρακτήρ ἐλευθέριος, εἰλικρινὴς καὶ μελι- » χιος, φρόνημα εὐσεβὲς πατριωτικὸν καὶ ἀρχαϊκόν, ζῆλος τοῦ καλοῦ » ἀπερίτρεπτος καὶ ἀκαπήλευτος, βροπὴ πρὸς τὸ εὐεργετεῖν προηγμένη » μέχρι πάθους. Ἰδοῦ ὁποῖος παρὰ πάντων ὁμολογεῖται ὁ Πατριάρχης » Κωνστάντιος (1) ».

Συγγράμματα.

— Ἀρχαία Ἀλεξάνδρεια, ἥτοι ἱστορικὴ καὶ ἀρχαιολογικὴ περιγραφή τῆς πόλεως ταύτης. Ἐν Μόσχᾳ 1804 (ἐλληνορωσιστὶ μετὰ πολλῶν εἰκονογραφιῶν).

— Κωνσταντινιάς παλαιὰ τε καὶ νεωτέρα. Ἐν Βενετίᾳ, καὶ ἐν Κωνσταντινολεὶ 1844. (ἐν ἔτει 1846 ἐξεδόθη ἐν Κωνσταντινουπόλει γαλλικὴ αὐτῆς μετάφρασις).

— Αἰγυπτιακά, ἥτοι περιγραφή ἀπάσης τῆς Αἰγύπτου ἀρχαίας τε καὶ νεωτέρας. Ἐν Κωνσταντινουπόλει 1838.

— Ὑπόμνημα περὶ τῆς τῶν Ἀρμενείων μετὰ τῆς Ἀνατολικῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας ἀσυμφωνίας (2). Περὶ τῶν ἐν Ἀντιοχείᾳ πατριαρχευσάντων μέχρι τῆς σήμερον.—Περὶ τῶν μετὰ τὴν ἄλωσιν ἐκ τοῦ κλήρου ἀρετῆ καὶ παιδείᾳ διαπρεψάντων (3).—Ἀπάντησις εἰς τὸ ἐπ' ὀνόματι ψευδωνύμου Γερμανοῦ ἐκδοθὲν πονημάτιον τὸ κατηγοροῦν τοὺς ἐν Ῥωσίᾳ θεολόγους ὡς δεχομένους διττὰ βαπτίσματα.—Περὶ Ἀγγέλων, ὅτι οὐ πάντῃ ἀσώματοι.—Συνοπτικὴ διατριβὴ περὶ τοῦ πότε. πῶς καὶ ποίῳ τρόπῳ κατὰ διαφόρους ἐποχὰς ἤρξαντο ἀποστέλλειν οἱ Πάπαι τοὺς Μισιοναρίους εἰς τὴν Ἀνατολὴν πρὸς διάδοσιν τῆς

(1) Βλέπε κατ' ἕκτασιν Θ. Ἀριστοκλέους, Βιογραφίαν Κωνσταντίου Α'. ἐν Κωνσταντινουπόλει 1866.

(2) Ἐτυπώθη τῷ 1830, καὶ μεταφρασθὲν εἰς τὴν τουρκικὴν γλῶσσαν ἐξεδόθη ἄρμενικοῖς γράμμασι τῷ 1837 ἐν Κωνσταντινουπόλει.

(3) Προξεδόθη ὑπὸ Σοφ. Οἰκονόμου ἐν τῇ Ἐφημερίδι τῶν Φιλομαθῶν.

Παπικῆς λύμης. — Σύντομος ἀπάντησις πρὸς τὰς ἐξ ἀμάξης ἀνευθριάστους καὶ ἐκτόπους κατὰ τὴν Ἀνατολικῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας καὶ τοῦ γένους ἡμῶν λοιδωρίας τοῦ λεγομένου ἀρχιεπισκόπου Πέτρου Ἰουλιανοῦ Μαρία Ἰλλερῶ (¹). — Ἀπάντησις τῆς ὀρθοδόξου ἀνατολικῆς ἐκκλησίας εἰς τὴν ἀρτίως πεμφθεῖσαν πρὸς τοὺς Ἀνατολικούς ἐγκύκλιον ἐπιστολὴν τοῦ Μ. Πάπα Ῥώμης Πίου τοῦ ἐνάτου (²). (Ταῦτα πάντα ἐξεδόθησαν εἰς ἓν τεύχος ἐν Κωνσταντινῶν τῷ 1866 ὑπὸ τοῦ Κ. Θ. Ἀριστοκλέους ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «Κωνσταντίου τοῦ Ἀ' Συγγραφαὶ αἱ Ἐλασσόνες»).

— Περὶ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει πατριαρχικῆς σχολῆς. (Ἐξεδόθη ἐν Φιλολογικῷ Συλλόγῳ Κωνσταντινουπόλεως).

Ἀνεκδότα.

— Ἐρὰ κατήχησις κατ' ἐρωταπόκρισιν.

— Περὶ τῶν ποντιφικῶν τῆς Ῥώμης.

— Περὶ τοῦ ναοῦ τῆς Παμμακαρίστου.

— Ἐπιστολαί, κλπ. (³).

Θεόκλητος Φαρμακίδης.

Ἐγεννήθη ἐν Λαρίσση τῆς Θεσσαλίας τὴν 25 Ἰανουαρίου 1784, καὶ νεαρὸς τὴν ἡλικίαν κατετάχθη εἰς τὸν ἱερόν κληρὸν. Τὴν 25 Δεκεμβρίου 1802 ἐχειροτονήθη διάκονος, καὶ μετὰ βίας ὕστερον εἰς Βουκουρέστιον ἐχειροτονήθη πρεσβύτερος τὴν 30 Αὐγούστου 1811. Οἱ ἐν Βιέννῃ παρεπιδημοῦντες ὀρθόδοξοι προσεκάλεσαν αὐτὸν ὡς ἐφημέριον, καὶ ὡς τοιοῦτος διέτριψεν ἐν τῇ αὐστριακῇ μητροπόλει ὀκτὼ περίπου ἔτη. Τῷ 1816 ἀνέλαβε μετὰ τοῦ Κοκκινάκου τὴν διακοπεῖσαν ἔκδοσιν τοῦ Λογίου Ἐρμου, καὶ τῷ 1819 προσκληθεὶς ὑπὸ τοῦ διασήμου φιλέλληνοσ Γύλφορντ ὡς διδάσκαλος τῆς θεολογίας εἰς τὴν ἰδρυθεσομένην Ἴονιον Ἀκαδημίαν ἀπεστάλη, δαπάνη αὐτοῦ, εἰς Γοττίγγην πρὸς ἐπαύξησιν τῶν γνώσεών του.

Ἀμα ἤχησεν ἡ σάλπιγξ τῆς ἑλληνικῆς ἐλευθερίας ὁ Φαρμακίδης ἀφῆσας τὴν Γοττίγγην κατέβη εἰς τὴν Ἑλλάδα (9 Ἰουνίου 1821), καὶ πολὺ συνετέλεσεν εἰς εὐδῶσιν τοῦ ἐθνικοῦ ἀγῶνος. Τὴν 5 Ἰουλίου 1823 διωρίσθη ὑπὸ τῆς ἐν Τριπόλει βουλῆς τῶν Ἑλλήνων ἔφορος τῶν σχολείων καὶ τῆς παιδείας. Ἐνεκα δὲ τῆς τότε ἐπελθούσης διαίρεσεως τῶν κυβερνῶντων τὴν Ἑλλάδα δύο σωμάτων ὁ Φαρμακίδης μετέβη εἰς Σαλαμίνα, καὶ ἐκεῖθεν εἰς Ἰδραν. Προσκληθεὶς ὑπὸ τοῦ Γύλφορντ ἵνα λάβῃ μέρος εἰς τὴν ἤδη κατασταθεῖσαν Ἴονιον Ἀκαδημίαν ἔλαβε τὴν συγκατάθεσιν τῆς βουλῆς καὶ μετέβη εἰς Κέρκυραν (23 Νοεμβρίου 1823).

(¹) Ἐξεδόθη τὸ πρῶτον ἐν Ἀθήναις ἐκ τῆς τυπογραφίας Γ. Χαρτοφύλακος τῷ 1844.

(²) Ἐτυπώθη τῷ 1848 ἐν Κωνσταντινουπόλει.

(³) Ἐκδοθήσονται ὑπὸ τοῦ Κ. Ἀριστοκλέους μετ' ἄλλων ὡς συνέχεια τοῦ προεχθεῖντος ἀτελοῦσ τεύχουσ τῶν Ἐλασσόνων Διατριβῶν.

Τὴν 17 Ἰανουαρίου 1824 τὸ ἐν Κρανιδίῳ ἐδρεῦον Νομοτελεστικὸν βῶμα προσεκάλεσεν αὐτὸν ἵνα ἐπανερχόμενος ἀναδεχθῆ τὴν ἐπίστασιν τῆς ἐθνικῆς τυπογραφίας καὶ ἔκδοσιν ἐφημερίδος. Μὴ δυνάμενος νὰ ὑπακούσῃ παρευθὺς εἰς τὴν πρόσκλησιν τῆς κυβερνήσεως ἀπήντησε τὰ δέοντα, ἐξαιτούμενος συγγνώμην διὰ τὴν ἀκούσιον καὶ ἐξ ἀνάγκης ταύτην ἀπειθείαν. Ἡ ἐλληνικὴ ὁμως κυβέρνησις ἔχουσα ἀνάγκην δημοσιογραφικοῦ ὄργανου ἀνενέωσε τὴν ἀπαιτήσιν καὶ διὰ τοῦ Βουλευτικοῦ, καὶ τὸν Μάϊον τοῦ 1825 ὁ Φαρμακίδης δώσας τὴν ἐκ τῆς Ἰονίου Ἀκαδημίας παραιτήσιν του ἀνεχώρησεν ἐκ Κερκύρας. Ἐπανελθὼν περὶ τὰς ἀρχὰς Ἰουνίου εἰς τὴν Ἑλλάδα διὰ διατάγματος τῆς προσωρινῆς διοικήσεως (29 Σεπτεμβρίου) διορίσθη ἐφημεριδογράφος τῆς διοικήσεως, ἔχων ὑπὸ τὴν διεύθυνσίν του τὴν τυπογραφίαν συγκεκλιμένην ἀπὸ τρία πιεστήρια μ' ὄλα τ' ἀναγκαῖα τῶν. Ὁ τότε γενικὸς γραμματεὺς Α. Μαυροκορδάτος ἀναγγέλλων αὐτῷ τ' ἀποφασισθέντα προσέθετε, « Δὲν ἤμποροῦσε βέβαια νὰ κάμῃ καλητέραν ἐκλογὴν ἢ διοί-
 » κησις διὰ τοιοῦτον ἔργον, διὰ τὸ ὅποιον ἀπαιτοῦνται φῶτα, ἐκτε-
 » ταμέναι γνώσεις τῶν πραγμάτων, καὶ ὑποκείμενον ἀπολαμβάνον
 » ἐντελῶς τὴν ὑπόληψίν της. »

Μετὰ ζήλου ἐργασθεὶς ὁ Φαρμακίδης εἰς διεύθυνσιν τῆς ἐθνικῆς τυπογραφίας καὶ τὴν σύνταξιν τῆς Γενικῆς Ἐφημερίδος, παρητήθη τὸν Ἰούνιον τοῦ 1827. Ἐλθόντος δὲ τοῦ Ἰωάννου Καποδιστρίου ὡς Κυβερνήτου τῆς Ἑλλάδος, ὁ Θεόκλητος, εἰ καὶ ἀποτελῶν μέλος τῆς ἐκλεξάσης αὐτὸν ἐθνικῆς συνελεύσεως τῆς Τροιζῆνος, ἀντιπολιτευόμενος αὐτὸν ἔμεινεν ἰδιωτεύων, καὶ συνειργάσθη μετὰ τῆς κατὰ τοῦ Κυβερνήτου μερίδος, ἥτις ἐθρικύβευσεν ἐν τῇ δολοφονίᾳ.

Τὴν 14 Ὀκτωβρίου 1832 διορίσθη ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Πολιτείας ἔφορος τοῦ ἐν Αἰγίνῃ Κεντρικοῦ καὶ τοῦ Προκαταρκτηκοῦ σχολείου μὲ μισθὸν διακοσίων φοινίκων κατὰ μῆνα. Ἐλθόντος τοῦ βασιλέως Ὀθωνος διορίσθη μέλος τῆς ἐπιτροπῆς ἥτις ἐπεφορτίσθη τὴν σύνταξιν σχεδίου ἀφορῶντος τὸν ἐκκλησιαστικὸν διοργανισμόν (15 Μαρτίου 1833), καὶ εἰργάσθη ἐνζήλως εἰς διακήρυξιν τοῦ αὐτοκεφάλου τῆς ἐλληνικῆς ἐκκλησίας.

Τὴν 25 Ἰουλίου 1833 διορίσθη γραμματεὺς τῆς διαρκοῦς ἰσοῦς Συνόδου τοῦ βασιλείου τῆς Ἑλλάδος, καὶ τὴν 17 Ἰανουαρίου 1837 ἐπίτιμος καθηγητὴς τῆς θεολογικῆς σχολῆς ἐν τῷ νεοσυστάτῳ πανεπιστημίῳ, ἐπὶ ἐπιμισθίῳ δραχμῶν ἑκατὸν κατὰ μῆνα.

Τὴν 20 Νοεμβρίου 1839 ἀπολυθεὶς τῆς θέσεως τοῦ παρὰ τῆ ἱερᾶ συνόδου γραμματέως διωρίσθη τακτικὸς καθηγητὴς τῆς θεολογίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ (1). Τὴν ἀπὸ τῆς ἱερᾶς Συνόδου ἀπομάκρυνσίν του θεωρήσας ὁ Φαρμακίδης ὡς ὑπενεργηθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Κωνσταντίνου Οἰκονόμου, ἐδημοσίευσεν τὴν Ἀπολογία, ἐν ἣ λάβρος ἐπιπίπτει κατ' αὐτοῦ. Ἀναλαβὼν ὕστερον τὴν παρὰ τῆ Συνόδου θέσιν τοῦ γραμματέως διετήρησεν αὐτὴν μέχρι τοῦ κατὰ Μαΐον τοῦ 1862 ἐπέλθόντος θανάτου του.

Ὁ Φαρμακίδης ἦν ἐκ τῶν καλῶν ἐλληνοστῶν καὶ θεολόγων τοῦ καιροῦ του, δὲν εἰργάσθη ὅμως ὑπὲρ τῆς θρησκείας τῶν πατέρων του μετὰ τῆς αὐτῆς εἰλικρινείας, μεθ' ἧς ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῆς πατρίδος του ἐπρομάχησεν. Ὁ κατὰ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας Ἀντίτομος τοῦ εἶναι σάτυρα ἐλεεινὴ κατὰ τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας, ἐν ἣ ἀσέμνως μυκτηρίζεται ἢ ἐν Κωνσταντινουπόλει Σύνοδος, ἥτις χάριν τοῦ ἐλληνισμοῦ προθύμως ἀναγνωρίσασα τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς ἐλληνικῆς ἐκκλησίας ἐδικαιούτο μάλιστα νὰ προσδοκᾷ δείγματα τῆς ἡμετέρας εὐγνωμοσύνης.

Συγγράμματα.

—Στοιχεῖα τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης εἰς χρῆσιν τῶν σχολείων τῆς Ἑλλάδος. Ἐν Βιέννῃ 1815.—(Ἡ ἐλληνικὴ αὕτη ἐγκυκλοπαιδεία συνετέθη ὑπὸ Φριδερίκου Ἰακωβίου, καὶ διαβρῦθη μισθεῖσα ὑπὸ Θ. Φαρμακίδου ἐχρησίμευσεν ὡς τὸ μόνον ἐλληνικὸν κείμενον διὰ τὰ σχολεῖα, ἀντὶ τῆς τέως εἰσηγμένης τοῦ Πατούσα μετετυπώθη δ' ἐν Κερκύρα καὶ ἐξεδότο Ἀθήναις, μέχρις οὗτο ἔπαυσεν ἡ χρῆσις αὐτῆς διὰ τῆς ὑπὸ Α. Κορομηλᾶ ἐκδοθείσης Χρηστομαθείας τῶν Α. Ραγκαβῆ καὶ Σ. Βυζαντίου).

—Γενικὴ Ἐφημερίς. Ἐν Ναυπλίῳ 1825—27.

—Περὶ Ζαχαρίου υἱοῦ Βαραχίου. Ἐν Ἀθήναις 1838.

—Ὁ ψευδώνυμος Γερμανός. Ἐν Ἀθήναις 1838.

—Ἀπολογία. Ἐν Ἀθήναις 1840 (ἐξεδόθη δις ἀμετάβλητος ἐκ τῆς τυπογραφίας Ν. Ἀγγελίδου).

—Περὶ ὄρκου. Ἐν Ἀθήναις 1840.

—Ἡ Καινὴ Διαθήκη μετὰ ὑπομνημάτων ἀρχαίων. Ἐν Ἀθήναις 1844 τόμ. 7.

—Ὁ Συνοδικὸς Τόμος ἢ περὶ Ἀληθείας, ἐν Ἀθήναις 1852. (Οὗτός ἐστιν ὁ διαβόητος Ἀντίτομος ἢ ἐπικρίσις τοῦ ἐπὶ πατριάρχου Ἀνθίμου ἐκδοθέντος συνοδικοῦ τόμου πρὸς ἀναγνώρισιν τοῦ αὐτοκεφάλου τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας).

—Πάμπολλαι διατριβαὶ ἐν τῷ Λογίῳ Ἑρμῆ (1816—1819) καὶ ἐν τῇ Ἀθηναίᾳ, πολιτικῇ τῶν Ἀθηναίων ἐφημερίδι.

(1) Θ. Φαρμακίδου ἀπολογία.

ΠΙΝΑΞ

ΤΩΝ ΟΝΟΜΑΤΩΝ.

Α.

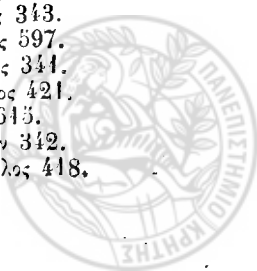
- Ἄββακούμ ἱερομόναχος 234.
 Ἄβιας Κωνσταντίνος 593.
 Ἀβούρης Ἰωάννης 283.
 Ἀβράμιος Βαρθολομαῖος 444.
 Ἀβράμιος Ἰωάννης 443.
 Ἀγαθάγγελος ἱερομόναχος 330.
 Ἀγαθόφρων Λακεδαιμ. (Νικολόπιλος).
 Ἀγαλλιανός Θεόδωρος 107.
 Ἀγαπητός Ἐκτωρ 237.
 Ἀγάπιος ἀρχιμανδρίτης 693.
 Ἀγάπιος Κρής (Λάνδος).
 Ἀγάπιος (Λεονάρδος).
 Ἄγγελος 74.
 Ἄγγελος Χριστόφορος 294.
 Ἀγιοπαυλῆτης Γρηγόριος 607.
 Ἀγκύραμος Δημήτριος 613.
 Ἀδάμης Ἰωάννης 608.
 Ἀδραμυττηνός Ἐμμανουὴλ 410.
 Ἀζάλης Ἰωσαφάτ 403.
 Ἀθανάσιος Ἀντιοχείας 437.
 Ἀθανάσιος Ἰβηρίτης 604.
 Ἀθανάσιος Κύπριος 232.
 Ἀθανάσιος Κωνσταντινουπόλεως 442.
 Ἀθανάσιος Λοκρῶν 54.
 Ἀθανάσιος Ναυπάκτου 434.
 Ἀθανάσιος Πάριος 630.
 Ἀθανάσιος Παροναξίας 236.
 Ἀθανάσιος ὁ ἐκ Πικριδίων (Σκληρός).
 Ἀθανάσιος ὁ ῥήτωρ 402.
 Ἀθανάσιος Σηλυβρίας 235.
 Ἀθανάσιος Τραπεζούντιος 403.
 Ἀθανασίου Εὐσταθίου 646.
 Ἀκίδας Φραγκίσκος 404.
 Ἀκρης Βεονάρδος 237.
 Ἀκτιακός Νικόλαος 103.
 Ἀλθάνης Ἀλέξανδρος 453.
 Ἀλθάνης Ἀνίβας 453.
 Ἀλθάνης Ἰωάννης 172.
 Ἀλθάνης Ἰωάννης Φρ. 454.
 Ἀλθάνης Φραγκίσκος 453.
 Ἀλβέρτης Παῦλος 421.
 Ἀλεμάνος Νικόλαος 293.
 Ἀλέξανδρος Τυρναβίτης 480.
 Ἀλεξάνδρου Γεώργιος 94.
 Ἀλλάτιος Λέων 268.
 Ἀλταβίλας Σπυρίδων 408.
 Ἀμιρούτσης Γεώργιος 62.
 Ἀμιράλλος Δημήτριος 445.
 Ἀμφιλόχιος 404.
 Ἀναγνώστης Ἰερακίσιος 575.
 Ἀνανίας Ἀκαρναν 577.
 Ἀνανίας Ἀντιπάριος 606.
 Ἀνανίας ἐκ Δημητσάνης 604.
 Ἀνανίας Κυζίκου 468.
 Ἀναστασίου ὁ ἐν Καστοριά 599.
 Ἀναστάσιος ὁ Μακεδών 450.
 Ἀναστασίου Ἰάκωβος 604.
 Ἀνδρέας Πάργιος 614.
 Ἀνδρέου Ἡλία 234.
 Ἀνδρούτσης Ἀλούσιος 466.
 Ἀνθιμος ἐξ Ἰβηρίας 443.
 Ἀνθιμος ἱερομόναχος 254.
 * Ἀνθιμος ἱερομόναχος 606.
 Ἀνθιμος Ἱεροσολύμων 583.
 Ἀνθιμος ἐκ Λειβαδίου 649.
 Ἀνθιμος ἐκ Σαλδώνων 578.
 Ἀνθιμος Σεβρῶν 330.
 Ἀνθρακίτης Μεθόδιος 435.
 Ἀντώνιος Ἐμμανουὴλ 643.
 Ἀντώνιος ἱερεὺς 95.
 Ἀντώνιος ῥήτωρ 483, 229.
 Ἀνώμιος Κρής 409.
 Ἀπολλώνιος 445.
 Ἀποστόλης Μιχαὴλ 74, 73.
 Ἀποστόλης (Ἀρσένιος Μονεμβασίας).
 Ἀποστολίδης Ἰωάννης 564.
 Ἀργέντης Εὐστράτιος 469.
 Ἀργυρόπουλος Βαρθολομαῖος 47.
 Ἀργυρόπουλος Δημήτριος 47.
 Ἀργυρόπουλος Ἰάκωβος 749.
 Ἀργυρόπουλος Ἰωάννης 45.
 Ἀρκούδης Ἀλέξανδρος 452.
 Ἀρκούδιος Ἀντώνιος 234.
 Ἀρκούδιος Πέτρος 260.
 Ἀρσένιος Ἄνδρου 236.
 Ἀρσένιος Ἐλασσῶνος 206.

'Αρτέμιος Ιερομόναχος 254.
 *'Αρτέμιος Ιερομόναχος 402.
 'Αρτέμιος καθηγούμενος 217.
 'Αρτέμιος Μονεμβισίας 426.
 'Αρτέμιος Πατρῶν 235.
 'Αρτέμιος Τσρνόβου 144.
 'Ασάνης Γεώργιος 691.
 'Ασάνης Σπυρίδων 690.
 Αύγερινός 'Αγαμέμνων 655.
 Αύλωνίτης Γεώργιος 342.
 Αύλωνίτης Σπυρίδων 444.
 Αυσδίλιος Κωνσταντίνος 234.
 'Αχέλης 'Αντώνιος 421.
 'Αχέλης Κωνσταντίνος 420.
 'Αψαρᾶς Θεοφάνης 469.
 'Αψαρᾶς Νεκτάριος 469.

B.

Βαβατινός Νικόλαος 443.
 Βαβεστρέλος 233.
 Βαλάσιος 'Ανδρέας 420.
 Βάλβης Παντολέων 578.
 Βάλβης Ζαφείριος 578.
 Βαλεριανός 234.
 Βάλλερς Βασιλείος 230.
 Βαλιούλιας 'Ιάκωβος 605.
 Βαλαμαάκης Γεράσιμος 655.
 Βάλαμος Γεώργιος 227.
 Βάλαμος Μάρκος 237.
 *Βάλαμος Μάρκος 447.
 Βάλαμος Νικόλαος 449.
 Βάμβας Νεόφυτος 728.
 Βανδιλάνκιος Γεώργιος 424.
 Βαρβαρίγιος 'Ιερεμίας 304.
 Βάρβοχας 'Αντώνιος 448.
 Βαρδαλάχος Κωνσταντίνος 691.
 Βαρίδης Πέτρος 577.
 Βάρκοσης Νικόλαος 506.
 Βάρκοσης Καλλίνικος 507.
 Βαρλέτας Μαρίνο 407.
 Βαρρότις Κοσμάς 420.
 Βαρούχας Γεώργιος 420.
 Βάρτας 'Ανθίμος 438.
 Βασίλειος Κουταλινός 600.
 Βασίλειος Ποστέλνικος 617.
 Βασιλικός 'Ιάκωβος 479.
 Βασίχιος Φραγκίσκος 237.
 Βατάτζης 618.
 Βελάστης Θωμάς 601.
 Βελημᾶς Γεώργιος 642.
 Βελλαμαρίνος Βερτούσιος 424.
 Βελλαρεᾶς Νικόλαος 609.

Βεμβάρδος Νικόλαος 449.
 Βενδότης Γεώργιος 564.
 Βενεδικτός ἐκ Λάμαρης 576.
 Βενέριος Λαυρέντιος 598.
 Βενιαμίν Πελοποννήσιος 576.
 Βενιέρης Δημήτριος 648.
 Βενιζέλος 'Αγγελος 351.
 Βενιζέλου Φιλοθέη 493.
 Βεργίκιος 'Αγγελος 453.
 Βεργίκιος Νικόλαος 455.
 Βεργίκιος 'Ιωάννης 455.
 Βεργίκιος Γεώργιος 455.
 Βερναρδῆς 'Αργυρός 595.
 Βερνάσας 'Ραφαήλ 405.
 Βησσαρίων ἀββάς 35.
 Βησσαρίων Νικαίας 41, 42, 25.
 Βησσαρίων ἐκ 'Ραφάνης 574.
 Βιέρος 'Αλέξανδρος 420.
 Βίκτωρ Κερκυραῖος 447.
 Βιλαρεᾶς 'Ιωάννης 648.
 Βλαντῆς Σπυρίδων 688.
 Βλάσιος Γαβριήλ 302.
 Βλασόπουλος Στυλιανός 679.
 Βλαστός 'Αντώνιος 237.
 Βλαστός Γεώργιος 233.
 *Βλαστός Γεώργιος 448.
 Βλαστός Δημήτριος 447.
 Βλαστός 'Εμμανουήλ 294.
 Βλαστός Μανουήλ 232.
 Βλαστός Μελέτιος 232.
 Βλαστός Μιχαήλ 294.
 Βλαστός Νικόλαος 412.
 *Βλαστός Νικόλαος 447.
 Βλάχος Γεράσιμος 336.
 Βλάχος Γρηγόριος 338.
 Βογορίδης 'Αθανάσιος 693.
 Βύδας Δημήτριος 602.
 Βύδ Γεώργιος 420.
 Βυναφεῖς 'Ιωάννης 230.
 Βύτζας Βερβολομαῖος 236.
 Βουβούλιος Νικόλαος 598.
 Βούλγαρις 'Αντώνιος 449.
 Βούλγαρις Βίκτωρ 448.
 Βούλγαρις Γεώργιος 342.
 Βούλγαρις Εὐγένιος 566.
 Βούλγαρις 'Ιωάννης 343.
 *Βούλγαρις 'Ιωάννης 597.
 Βούλγαρις Νικόλαος 344.
 *Βούλγαρις Νικόλαος 421.
 Βούλγαρις Πέτρος 645.
 Βούλγαρις Σπυρίδων 342.
 Βούλγαρις Σταματέλος 418.

Βούλγαρις Στέφανος 419.
 Βούλγαρις Χριστόφορος 343.
 Βουλιμαῖς Δωρόθεος 643.
 Βουστρώνιος Γεώργιος 267.
 Βουστρώνιος Ἰωάννης 295.
 Βουτζαράς Πέτρος 449.
 Βρανᾶς Κορτέσιος 405.
 Βρετὸς Ματθαῖος 446.
 Βροντόπουλος Ἰωάννης 229.

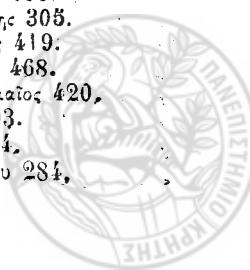
Γ.

Γαβαλάς Γεώργιος 448.
 Γαβαλάς Νικόλαος 420.
 Γαβριήλ 74.
 Γαβριήλ ἱεροδιάκονος 235.
 Γαβριήλ ἐκ Καρπενησίου 438.
 Γαβριήλ Ναυπάκτου 284.
 Γαβριήλ Σμύρνης 235.
 Γαβριηλόπουλος Νικόλαος 596.
 Γαετάνος Νικόλαος 234.
 Γαζῆς Ἀνδρόνικος 40.
 Γαζῆς Ἀνάμιος 693.
 Γαζῆς Δημήτριος 40.
 Γαζῆς Θεόδωρος 33, 37.
 Γαλανὸς Δημήτριος 672.
 Γαλατιανὸς Ματθαῖος 403.
 Γαλατινὸς 73.
 Γαρούτσης Γεώργιος 449.
 Γεμιστὸς Γ. (Πλήθων).
 Γεμιστὸς Ἰωάννης 228.
 Γεννάδιος Γεώργιος 720.
 Γεννάδιος (Σχολάριος).
 Γεράρδος Φραγκίσκος 597.
 Γεράσιμος Βυζάντιος 600.
 Γεράσιμος Ἡρακλείας 465.
 Γεράσιμος ἱερομόναχος 424.
 *Γεράσιμος ἱερομόναχος 294.
 Γεράσιμος οἰκονόμος 247.
 Γεράσιμος Χαλεπίου 644.
 Γεργάνος Ζαχαρίας 308.
 Γερμανὸς Αἰτωλὸς 409.
 Γερμανὸς Λοκρὸς 347.
 Γερμανὸς Κρητικὸς 603.
 Γεωργερίνης Ἰωσήφ 344.
 Γεωργιλᾶς Ἐμμανουήλ 404.
 Γεώργιος Αἰτωλὸς 234.
 Γεώργιος ἐξ Ἀργυροκάστρου 642.
 Γεώργιος ἐξ Ἰωαννίνων 642.
 Γεώργιος Μανουήλ 646.
 Γεώργιος οἰκονόμος Ῥόδου 234.
 Γεώργιος Κορίνθιος 439.
 Γεώργιος λογοθέτης Ἀθηνῶν 235.

Γεώργιος Ῥόδιος 234.
 Γεώργιος Τραπεζοῦντιος 459.
 Γεωργίου Ἀλέξανδρος 95.
 Γεωργίου Παναγιώτης 609.
 Γιαννούλης (Εὐγένιος Αἰτωλός).
 Γιγνάτιος Ἰωάννης 448.
 Γλυζώνιος Ἐμμανουήλ 204.
 Γονέμης Ἰωάννης 376.
 Γονέμης Μάρκος 376.
 Γονέμης Σκηπτιῶν 376.
 Γοργορίνης Νικόδημος 404.
 Γορδάτος Κωνσταντῖνος 599.
 Γόρδιος Ἀναστάσιος 437.
 Γουζέλης Δημήτριος 694.
 Γουλιμῆς Ἀναστάσιος 574.
 Γουλιμῆς Γεράσιμος 574.
 Γουλιμῆς Φραγγούλης 574.
 Γουνᾶς Ἀνδρέας 645.
 Γρανδενίγος Ἀούσιος 335.
 Γραδενίγος Ἀντώνιος 335.
 Γρηγοράς Μητροφάνης 445.
 Γρηγορίνης Γεράσιμος 680.
 Γρηγόριος Ε' 620.
 Γρηγόριος Δυβράχίου 606.
 Γρηγόριος ἱερομόναχος 445.
 Γρηγόριος Μυτιλήνης 236.
 Γρηγόριος Ναυπάκτου 595.
 Γρηγόριος Περιθεωρίου 235.
 Γρηγόριος Σίφνιος 654.
 Γρηγόριος Χίος 440.
 Γρηγορόπουλος Δημήτριος 408.
 Γρηγορόπουλος Ἰωάννης 408.
 Γρηγορόπουλος Μητροφάνης 247.
 Γρίτης Ἰωάννης 448.

Δ.

Δαβιάνος Ξαβέριος 350.
 Δάβιλας Πέτρος 236.
 Δαδίκης 607.
 Δαμιμονεγιάννης 294.
 Δαλασσηνὸς Ἰωάννης 234.
 Δαμασκηνὸς Βυζύης 284.
 Δαμασκηνὸς Ναυπάκτου (Στουδίτης).
 Δαμιανὸς Βασίλειος 449.
 Δαμιλᾶς Ἀντώνιος 406.
 Δαμισσιανὸς Ἰωάννης 305.
 Δαμωδὸς Ἀντώνιος 419.
 Δαμωδὸς Βικέντιος 468.
 Δάνδολος Βαρθολομαῖος 420.
 Δανιήλ Ἐφέσου 403.
 Δανιήλ Σεβέρων 284.
 Δανιήλ Προικονήτου 284.

Δαπόντες Καισάριος 504.
 Δάρβαρις Δημήτριος 564.
 Δάρβαρις Πέτρος 565.
 Δαράκης Βίκτωρ 596.
 Δαράκης Γεώργιος 596.
 Δαράκης Έμμανουήλ 596.
 Δαράκης Νικόλαος 596.
 Δαρείος 74.
 Δαρμάριος Άνδρέας 234.
 Δάσκολης Άννίβας 643.
 Δεβάρης Ματθαίος 458.
 Δεβάρης Πέτρος 459.
 Δεκάδμος Ίουστίνος 104.
 Δελιάνος Ίαρίων 693.
 Δελλαγραμμάτικας Ίωάννης 654.
 Δελλαδέτζιμας Άγγελος 643.
 Δελλαδέτζιμας Νικόλαος 645.
 Δεμοντεσάντιος Σταμάτιος 286.
 Δενδρινός Κωνσταντίνος 655.
 Δενόρες Ίάσων 497.
 Δενόρες Πέτρος 498.
 Δεπάκολος 442.
 Δερβησιάνος Άνανίας 487.
 Δευτερεΐος Γεώργιος 230.
 Δεφαράνας Μάρκος 409.
 Δήμαρος Λάμπρος 642.
 Δημέρου Παγκράτιος 644.
 Δημητριάδης Στέφανος 647.
 Δημήτριος έκ Γραμμένου 577.
 Δημήτριος Θεσσαλονικείς 227.
 Δημήτριος Λαρίσης 235.
 Δημήτριος νοτάριος 443.
 Δημητρίου Άνδρέας 234.
 Δημητρίου Θεόδωρος 75.
 Δημητρίου Ίωάννης 578.
 Δῆμος Ζαβερδινός 578.
 Διακρούσης Άνθιμος 440.
 Διασωρίνος Ίάκωβος 240.
 Διονύσιος έκ Άγραφων 400.
 Διονύσιος Άδριανουπόλεως 640.
 Διονύσιος άναχωρητής 454.
 Διονύσιος Βιζύης 235.
 Διονύσιος Ήρακλείας 247.
 Διονύσιος Ιερομόναχος 35.
 *Διονύσιος Ιερομόναχος 233.
 Διονύσιος Καλλιπολίτης 640.
 Διονύσιος Λακεδαιμονίας 303.
 Διονύσιος Λαρίσης 303.
 Διονύσιος Ναυπλίας 446.
 Διονύσιος Πλαταμώνος 646.
 Διονύσιος πρωτοσύγγελλος 247.
 Διονύσιος Τονρόβου 303.

Διονύσιος Τραπεζούντιος 605.
 Διπλοβατάτζης Θωμάς 432.
 Δομειανός 293.
 Δονᾶς Ίωάννης 608.
 Δονδίνος Βαπτιστής 448.
 Δοξαράς Νικόλαος 424.
 *Δοξαράς Νικόλαος 426.
 Δοξαράς Παναγιώτης 425.
 Δοξαράς Παρθένιος 280, 294.
 Δοξαράς Παχώμιος 447.
 Δοριανός Ίωάναφ 247.
 Δοσίθεος Δωριεύς 25.
 Δοσίθεος Ίεροσολύμων 379.
 Δοσίθεος Ξανθίας 452.
 Δούγκας Στέφανος 745.
 Δούγκης Γεώργιος 449.
 Δούκας 402.
 Δούκας Δημήτριος 227.
 Δούκας Μιχαήλ 554.
 Δούκας Νεόφυτος 702.
 Δουκάτωρ Γεώργιος 294.
 Δραγονδίνος Φραγκίσκος 421.
 Δραγούμης Μάρκος 728.
 Δριμητικός Νικόλαος 406.
 Δρυμοκάτης (Χρυσολωράς Μιχ).
 Δωρόθεος Λακεδαιμονίας 444.
 Δωρόθεος Λέσβιος 460.
 Δωρόθεος Μονεμβασιίας 223.

Ε.

Έξεκλήλ Κορίνθου 285.
 Έλεαβούλκος Θωμάς 444.
 Έλλάδιος Άλέξανδρος 447.
 Έλευθέριος Ρόδιος 478.
 Έμμανουήλ Ιατρός 564.
 Έμμανουήλ Κύπριος 412.
 Έμμανουήλ ρήτωρ 104.
 Έμποροκομήτης Χριστόφορος 599.
 Έπαρχος Άντώνιος 460.
 Έπαρχος Γεώργιος 460.
 Έπαρχος Θεόφιλος 237.
 Έπισκοπόπουλος Βενέδικτος 234.
 Έπιφάνιος Άνδρέας 445.
 Έπιφάνιος Καισάριος 284.
 Έρμώνιος Γεώργιος 67, 6.
 Έρρίκιος Γεώργιος 448.
 Έρρίκιος Ίωάννης 448.
 Εϋγενικός Άνδρέας 407.
 Εϋγένιος Αιτωλός 327.
 Εϋγένιος Σουμειλιώτης 609.
 Εϋδαιμονογιάννης Άνδρέας 499.
 Εϋδαιμονογιάννης Θεόδωρος 236.
 Εϋθύμιος Άντιοχείας 287.

Ἐυθύμιος ἐκ Καρπενησίου 437.
Ἐφραιμ Ἀθηναῖος 507.

Z.

Ζαβίρας Γεώργιος 540.
Ζαβίρας Κωνσταντῖνος 543.
Ζαχαρόιος Ἱερεμίας 294.
Ζαγοραῖος Διονύσιος 645.
Ζάκρας Λίβιος 447.
Ζαλύκης Γρηγόριος 685.
Ζαμπέλιος Νεκτάριος 354.
Ζαμφουρνάρως Θεοφύλακτος 408.
Ζαννετῖνος Διονύσιος 473.
Ζένος Πέτρος 420.
Ζερβός Κωνσταντῖνος 234.
Ζερβός Σεραφεῖμ 286.
Ζερτζούλης Θεόφιλος 500.
Ζερτζούλης Κυριακός 500.
Ζερτζούλης Νικόλαος 499.
Ζηκαῖος Δημήτριος 539.
Ζῆνος Ἀλέξανδρος 412.
Ζῆνος Ἀπόστολος 472.
Ζηταῖος Χρυσάνθος 464.
Ζόγιας Ἰάκωβος 420.
Ζόγιας Νικόλαος 418, 420.
Ζούκας Γεώργιος 448.
Ζυγομαλάς Θεοδόσιος 183.
Ζυγομαλάς Ἰωάννης 176.
Ζωγράφος Γεώργιος 599.
Ζωγράφος Πέτρος 658.

H.

Ἡλιάδης Μανασῆς 513, 484.
Ἡλίας μοναχός 411.
Ἡρακλειανός Ἰωάννης 235.
Ἡσαίας Μεγασπηλαιώτης 228.
Ἡσαίας μοναχός 45.

Θ.

Θεοδώρητος Ἀθανασίου 649.
Θεόδωρος δομῆστικος Λήμνου 236.
Θεόδωρος Τραπεζούντιος 444.
Θεόκλητος Ἱερήτης 599.
Θεόληπτος μοναχός 234.
Θεολόγητος Ἰωάννης 608.
Θεοκόπολις 224.
Θεοτόκης Νικηφόρος 583.
Θεοφάνης 330
Θεοφάνης ἐξ Ἀγράφων 496.
Θεοφάνης Θεσσαλονίκης 229.
Θεοφάνης Ἱεροσολύμων 402.
Θεοφάνης Μηδείας 105.

Θεοφάνης Ναουσαῖος 605.
Θεοφάνης Παιδεστοῦ 284.
Θεοφιλάς Ἰάκωβος 655.
Θεόφιλος Καμπανίας 644.
Θεωνᾶς 244.
Θωμᾶς Ρόδιος 640.

I.

Ἰάκωβος Ἀργεῖος (Μάνος).
Ἰάκωβος Θεσσαλονίκης 330.
Ἰάκωβος Κύπριος 598.
Ἰάκωβος Λιτσᾶς καὶ Ἀγράφων 330.
Ἰάκωβος Μήλιος 474.
Ἰάκωβος ὀσιομάρτυς 244.
Ἰγνάτιος 445.
Ἰγνάτιος Ἀντίσσης 152
Ἰγνάτιος Οὐγγροβλαχίας 693.
Ἰδομενεὺς Γεώργιος 655.
Ἰέραξ 202.
Ἰέραξ Ἀλέξανδρος 202.
Ἱερεμίας Ἀδριανουπόλεως 235.
Ἱερεμίας Β' 186
Ἱερεμίας Κρής 606.
Ἱερόθεος Αἰτωλὸς 647.
Ἱερόθεος Δρύστρας (Κομν. Ἰωάννης).
Ἱερόθεος Εὐρίπου 624.
Ἱερόθεος Ἱερήτης 604.
Ἱερόθεος Κεφαλλῆν 407.
Ἱερόθεος Μονεμβασίας 207.
Ἱερόθεος Πελοποννήσιος 607.
Ἱερόπαις Νικόλαος 597.
Ἱερώνυμος (Ἐρμώνυμος Γεώργιος).
Ἱλαρίων μοναχός 404.
Ἰουστινιάνης Ἀλέξανδρος 230.
Ἰουστινιανός 448.
Ἰουστινιανός Παναγιώτης 408, 409.
Ἰουστινιανός Σιλβέστρος 449.
Ἰππόλυτος Χίου 247.
Ἰτις (Ῥάλλης Μιχαήλ).
Ἰσιδώρος ἱερομόναχος 35.
Ἰσιδώρος Ῥωσσίας 35.
Ἰωακείμ Ἰουβρου 236.
Ἰωακείμ Πάριος 609.
Ἰωάννης Ἀγραφιώτης 597.
Ἰωάννης Ἐρμανουήλ 646.
Ἰωάννης Θεσσαλονικεὺς 24.
Ἰωάννης Λέσβιος 460.
Ἰωάννης Λίνδιος 643.
Ἰωάννης οἰκονόμος Μιτυλήνης 235.
Ἰωάν. βρεφενδάριος Παραμυθίας 267.
Ἰωάννης Ρόδου 609.
Ἰωάννης Χίος 442.

Ἰωαννίκιος Ἀλεξανδρείας 446.
 Ἰωαννίκιος Γάνου καὶ Χώρας 284.
 Ἰωαννίκιος Δημητριάδος 330.
 Ἰωαννίκιος Κασανδρείας 444.
 Ἰωάννου Κυριακῶς 693.
 Ἰωάσαφ Ἀμασείας 235.
 Ἰωάσαφ Ἐλασσῶνος 284.
 Ἰωάσαφ Θεσσαλονίκης 236.
 Ἰωάσαφ Ἰγανίου 235.
 Ἰωάσαφ Κυζίκου 444.
 Ἰωάσαφ Λήμνου 236.
 Ἰωάσαφ Νευροκόπου 235.
 Ἰωὸ μοναχὸς 444.
 Ἰώσηπος Μοισιδοῦξ 563.
 Ἰωσὴφ Θεσσαλονίκης 408.

Κ.

Καβαδίης Ἰερεμίας 606.
 Καβαδίης Μακάριος 645.
 Καβαλιώτης Θεόδωρος 395.
 Καβάκης (Ῥάλλης Δημήτριος).
 Καβάσιδας Νικόδημος 316.
 Καβάσιδας Συμεὼν 200.
 Κάβρας Ζήσης 649.
 Καβρίκας 474.
 Καβρίκας Νικόλαος 578.
 Καβρίκας Σπυρίδων 655.
 Καγγελάριος Ἀλέξανδρος 601.
 Καίσαρ Σάμιος 233.
 Καισάριος ἱερομόναχος 597.
 Καισάριος Ῥημνίκου 564.
 *Καισάριος Ῥημνίκου 614.
 Καναβέλας Γεράσιμος 384.
 Καναβέλας Ἰερεμίας 383.
 Καναβέλας Μηχαῖλ 420.
 Καλαφάτης Ἀνδρέας 237.
 Καλαφάτης Γεώργιος 420.
 Καλαφάτης Ἐμμανουὴλ 448.
 Καλεπιανὸς Ἄγγελος 228.
 Καλλέργης Ἀνδρέας 73.
 Καλλέργης Ἀντώνιος 475.
 Καλλέργης Γεώργιος 448, 420.
 Καλλέργης Ζαχαρίας 420.
 Καλλέργης Καλλιόπιος 409.
 Καλλέργης Λέων 446.
 Καλλέργης Ματθαῖος 449.
 Καλλέργης Νικόλαος 655.
 Καλλέργης Πέτρος 74.
 Καλλιᾶκης Νικόλαος 378.
 Καλλίνικος Ἀκαρονᾶν 352.
 Καλλίνικος Δ' 604.
 Καλλιπολίτης Μάξιμος 309.

Κάλλιστος Ἀθηνῶν 452.
 Κάλλιστος Ἀνδρόνικος 74, 33.
 Κάλλιστος Λέρου 236.
 Κάλλιστος Ρόδου 235.
 Καλλονᾶς Γαβριὴλ 526.
 Καλλονᾶς Ἰερόθεος 447.
 Καλλονᾶς Μελέτιος 443.
 Καλλονᾶς Σωφρόνιος 447.
 Καλλοῦδης Ἀρσένιος 354.
 Καλογεράκης 445.
 Καλογεράς Ἄγγελος 476.
 Καλογεράς Ἀνδρέας 574.
 Καλογεράς Εὐσταθῖος 578.
 Καλογεράς Κωνσταντῖνος 575.
 Καλογεράς Στρεματέλος 424.
 Καλογιώμων Γεράσιμος 644.
 Καλοσύνας Ἀντώνιος 230.
 Καλοταράς 73.
 Καλύβας Γεώργιος 475.
 Καμαριώτης Ματθαῖος 60.
 Καμπάνης Διονύσιος 655.
 Καμπάνης Χριστόφορος 230, 445.
 Καναβούτσης Ἰωάννης 410.
 Κανέλος Στέφανος 684.
 Κανόπιος Ναθαναὴλ 403.
 Καντακουζηνὸς Δημήτριος 442.
 Καντακουζηνὸς Κωνσταντῖνος 600.
 Καπέλλος 442.
 Καπετανάκης Αεονάρδος 609.
 Καπετανάκης Μανουὴλ 693.
 Καπίτσας Γεώργιος 236.
 Καποδίστριας Ἄγγελος 343.
 Καποδίστριας Ἰερώνυμος 424.
 Καποδίστριας Λαυρέντιος 449.
 Καραβέλας Νικόλαος 447.
 Καραθεοδωρῆς Στέφανος 655.
 Καραϊωάννης Κωνσταντῖνος 556.
 Καραϊωάννου Στέφανος 607.
 Καρακάσης Δημήτριος 559.
 Καρακάσης Κωνσταντῖνος 693.
 Καρανδινὸς Σπύρος 424.
 Καραπάνος Κωνσταντῖνος 576.
 Καραπάνος Φῶτος 576.
 Καρατσᾶς Γεώργιος 558.
 Καρατσᾶς Θεόκλητος 497.
 Καρατσᾶς Ἰωάννης 559.
 *Καρατσᾶς Ἰωάννης 559.
 Καρατσᾶς Νικόλαος 558.
 Καρατσᾶς Στέφανος 558.
 Καραμλίτης Ἀντώνιος 423.
 Κάρμας Ἰωάννης 577.
 Κάρμας Φίλιππος 347.

Καρμπούνης Νικόλαος 575.
 Καρμπούνης Φραγκούλης 575.
 Καρμπούνης Χαράλαμπος 575.
 Καρναβάκης Πέτρος 234.
 Καρούσος Αντώνιος 424.
 Καρούσος Γεράσιμος 646.
 Καρβέριος Γεώργιος 412.
 Καρτάνος Ιωαννίκιος 447.
 Καρτάνος Νικόλαος 409.
 Καρύκης Θεοφάνης 217.
 Καρυοφύλλης Ιωάννης 237.
 *Καρυοφύλλης Ιωάννης 374.
 Καρυοφύλλης Πασχάλης 600.
 Καρυόφυλλος Ιωάννης 264.
 Καρυστηνός Θεόδωρος 408.
 Κασιμάτης Ηρακλής 237.
 Κασιμάτης Ιωάννης 229.
 *Κασιμάτης Ιωάννης 449.
 Κασιμάτης Παῦλος 448.
 Κασιμάτης Πέτρος 596.
 Κασσιανός Ἀγαπητός 409.
 Καστέλης Δομένικος 233.
 Καστρίσιος Δανιήλ 373.
 Κατάνης Αντώνιος 446.
 Κατάνης Θωμᾶς 400.
 Κατάνης Πέτρος 237.
 Καταρτσῆς Δημήτριος 613.
 Καττιλιανός Διονύσιος 293.
 Κατήφορος Αντώνιος 521.
 Κατσαίτης Ιωάννης 424.
 Κατζιούλης Παρθένιος 599.
 Κασσοκαλυβίτης Νεόφυτος 540.
 Καψάλης Δημήτριος 578.
 Κελεστινός Ρόδιος 647.
 Κέμιζος Ἰγνάτιος 603.
 Κεραμεύς Νικόλαος 322.
 Κεφαλάς Χριστόφορος 645.
 Κιγάλας Ἰακώβων 300.
 Κιγάλας Ιωάννης 300.
 Κιγάλας Ματθαῖος 298.
 Κλάδιος Ιωάννης 236.
 Κλάδος Νικόλαος 446, 447.
 Κλαπατσαράς (Δαράκης).
 Κλήμης Σωζοπόλειος 284.
 Κλόδιος Ιωάννης 236.
 Κλόδιος Φλωριανός 237.
 Κεδρικᾶς Παναγιώτης 654.
 Κοκκινάκης Κωνσταντῖνος 660.
 Κοκκινόμυτης Κωνσταντῖνος 578.
 Κόκκινος Ἀλέξανδρος 447.
 Κόκκινος Γεώργιος 421.
 Κόκκος Φραγκίσκος 295.

Κολέτης Πέτρος 403.
 Κολέττης Δημήτριος 460.
 Κολέττης Λιβέριος 459.
 Κολομπῆς Φραγκίσκος 597.
 Κολυτζήδης Ματθαῖος 403.
 Κομνηνός Ἀναστάσιος 373.
 Κομνηνός Ιωάννης 397.
 Κομοῦτος Αντώνιος 599.
 Κομοῦτος Δημήτριος 600.
 Κομοῦτος Ματθαῖος 424.
 Κονταράτος Γεώργιος 448.
 Κονταρῆς Γεώργιος 444.
 Κόνταρης Διονύσιος 602.
 Κονταρήνος Κρήτης 295.
 Κονταρίνης Μιχαήλ 446.
 Κοντοβλάκας Ἀνδρόνικος 409.
 Κοντολέος Χριστόφορος 232.
 Κοντονης Ιωάννης 484.
 Κοντός Ιωᾶς 602.
 Κοντός Πολυζώης 652.
 Κοραῆς Ἀδαμάντιος 662.
 Κοραῆς Αντώνιος 446.
 Κορέσιος Γεώργιος 247.
 Κορέσιος Ιωάννης 204.
 Κορέσιος Μιχαήλ 204.
 *Κορέσιος Μιχαήλ 407.
 Κορέσιος Νικόλαος 204.
 Κορέσιος Παῦλος 448.
 Κορνάρος Βικέντιος 603.
 Κορνήλιος Γεώργιος 420.
 Κορνήλιος Ιωάσαφ 528.
 Κορυδαλλεύς Θεόφιλος 250.
 Κορωνάιος Τζάνης 227.
 Κορωνιός Αντώνιος 647.
 Κοσμάς Αἰτωλός 487.
 Κοσμάς Ἐπιδαύριος 605.
 Κοσμάς Κύπριος 413.
 Κοσμάς Ματθαῖος 424.
 Κοσμάς Νικόλαος 217.
 Κουαρτάνος Ἀνδρέας 448.
 Κουαρτάνος Λουκᾶς 446, 447.
 Κουαρτάνος Νικόλαος 448.
 Κουβουκλέσιος Δανιήλ 411.
 Κουβουκλέσιος Ιωάννης 45, 74, 411.
 Κουερίνης Ἐμμανουήλ 598.
 Κουϊρίνος Γεώργιος 449.
 Κουϊρίνος Νικόλαος 237.
 Κούμας Κωνσταντῖνος 676.
 Κουνάδης Ἀνδρέας 229.
 Κούρσουλας Νικόλαος 254, 285.
 Κουρτέσιος (Σχολάριος Γεννάδιος).
 Κουταλινός Βασίλειος 468.

- Κουτούβαλης Σωφρόνιος 488, 485.
 Κούτσιος Κωνσταντίνος 619.
 Κουτούσιος Ἰωάννης 304.
 Κραβαρίτης Ἰωάννης 578.
 Κράλης Μιχαὴλ 254.
 Κρασᾶς Κωνσταντίνος 449.
 Κρεμμύδας Γεώργιος 594.
 Κριτίας Νικόλαος 474.
 Κριτόπουλος Κουινάλης 441.
 Κριτόπουλος Μητροφάνης 297.
 Κριτόπουλος Μιχαὴλ 444.
 Κυμηνήτης Σεβαστός 377.
 Κυπριανός 442.
 Κυπριανός Ἀλεξανδρείας 512.
 Κυπριανός Κύπριος 644.
 Κυπριανός Συμόνης 468.
 Κυριακόπουλος Τιμόθεος 604.
 Κυριακός Ἰωάννου 603.
 Κυριακός πρεσβύτερος 412.
 Κύρκος Νικόλαος 604.
 Κύρκος Σπυρίδων 577.
 Κυρίνος 74.
 Κυρίνος Νικόλαος 440.
 Κύριλλος Ἀδριανουπολίτης 678.
 Κύριλλος ἐκ Δουσίτης 577.
 Κύριλλος Θαυμακοῦ 235.
 Κύριλλος Νικαίας 235.
 Κύριλλος Πελοποννήσιος 486.
 Κύριλλος Πετραῖος 607.
 Κύριλλος Σινᾶ 608.
 Κύριλλος Χίος 444.
 *Κύριλλος Χίος 290.
 **Κύριλλος Χίος 409.
 Κωδινός Γεώργιος 403.
 Κωνσταντᾶς Γρηγόριος 695.
 Κωνσταντίνος Ζαβερδινός 178.
 Κωνσταντίνος Θεσσαλός 644.
 Κωνσταντίνος Μιχαὴλ 645.
 Κωνσταντίνος Μοσχοπολίτης 604.
 Κωνσταντίνος νοτάριος 235.
 Κωνστ. πρωτοαποστολάριος 235.
 Κωνσταντίνος Γεώργιος 603.
 Κωνσταντίνος Α' 744.
 Κωνσταντίνος Ἀγιορίτης 317.
 Κωνσταντίνος ἐκ Λοιδορικίου 438.
 Κωνσταντίνος Μπουζαίου 693.
 Κωνσταντίνος Τρίκκης 644.

Α.

- Λαζαρόπουλος Ἰωάννης 602.
 Λάζαρος Ἀπόστολος 640.
 Λαμπίδιος Ἰωάννης 598.

- Λάνδος Ἀγάπιος 343.
 Λάνδος Ἀντώνιος 598.
 Λάνζας Βενέδικτος 343.
 Λαόνικος Κρής 442.
 Λάσκαρις Ἄγγελος 420.
 Λάσκαρις Ἴάνος 413.
 Λάσκαρις Ἰωάννης 420.
 Λάσκαρις Κωνσταντίνος 48.
 Λάσκαρις Νικόλαος 233.
 Λάσκαρις Φιλανθρωπινός 35.
 Λάσκαρις Φραγκίσκος 420.
 Λάσκαρις Χρυσάνθος 303.
 Λαυρέντιος Ἀθηνῶν 452.
 Λαυρέντιος Διδυμοτοπίχου 284.
 Λαυρέντιος Σηλυβρίας 284.
 Λεξενιάνος Γεώργιος 449.
 Λειχοῦδαι (Ἰωαννίκιος Σωφρόνιος) 358.
 Λευτέρης Δημήτριος 412.
 Λεονάρδος Ἀγάπιος 626.
 Λεονάρδος Χίος 400.
 Λεοντιάδης Σεβαστός 484.
 Λεόντιος Εὐστρατίος 482.
 Λεόντιος Ἠλιουπόλεως 624.
 Λήσταρχος Ἐρμιόδωρος 443.
 Λιγαριδῆς Παΐσιος 344.
 Λικίνιος Ἀνδρέας 449, 443.
 Λίλας (Γορδάτος Κ.)
 Λίλιμος Μιχαὴλ 237.
 Λίμας Ἰωάννης 237.
 Λίτινος Ἀγάπιος 648.
 Λίτινος Ἐμμανουὴλ 448.
 Λοβέρδος Ἀγάπιος 578.
 Λοβέρδος Ἀλούσιος 449.
 Λογαράς Θεοφάνης 232.
 Λογοθέτης Ἰωάσαφ 373.
 Λογοθέτης Νικόλαος 474.
 Λολλίνος Ἀλούσιος 202.
 Λομβάρδος Ἰωάννης 236.
 Λομβάρδος Ἱερώνυμος 237.
 Λουζινιάνος Στέφανος 496.
 Λουκάκης 614.
 Λουκάνης Νικόλαος 435.
 Λούκαρις Κύριλλος 238.
 Λουκᾶς Ἐκτωρ 424.
 Λούμπινας Ἰωσήφ 233.
 Λούμπινος Σταματ. 343, 444, 449, 424.
 Λύτσιας Γεράσιμος 612.

Μ.

- Μαγγανάρης Μιχαὴλ 447.
 Μωδερὸς Ἀντώνιος 379.
 Μωδερὸς Ἰωάννης 448.

Μαρδερὸς Μάρκος 447.
 Μαζαράκης Νικόδημος 648.
 Μαϊνέριος Ἰωσήφ 233.
 Μαϊώτας Γεώργιος 595.
 Μακάριος Ἀντιοχείας 288.
 Μακάριος Θεσσαλονίκης 152.
 Μακάριος Καρπάθου 235.
 Μακάριος Νεοκαισαρείας 284.
 Μακάριος Πάτριος 439.
 Μακάριος ἠγοούμενος Πάτριου 236.
 Μακάριος Τορνόβου 284.
 Μάκωλας Ἰωάννης 441.
 Μακραίος Σέργιος 629.
 Μακρῆς Βησσαρίων 384.
 Μακρῆς Ἰωάννης 448.
 Μακρῆς Κωνσταντίνος 655.
 Μακρῆς Μακάριος 385.
 Μακρῆς Μελέτιος 385.
 Μαλάκης Γιακουμῆς 595.
 Μαλαξὸς Γρηγόριος 486.
 Μαλαξὸς Μνουήλ 485.
 Μαλαξὸς Νικόλαος 484.
 Μάμας Γρηγόριος 58.
 Μάμουλας 595.
 Μανδακάσης Θωμᾶς 554.
 Μανδρίκαρδος Γεώργιος 449.
 Μανδρίκαρδος Ἰωάννης 424.
 Μάνεσης Ἀντώνιος 342.
 Μάνθος Ἰωάννου 595.
 Μανίνας Κωνσταντίνος 578.
 Μανολάκης Ἰωάννης 468.
 Μανολάκης καμινάρης 693.
 Μάνος Ἀθανάσιος 576.
 Μάνος Ἰάκωβος 430.
 Μάνος Ἰωάννης 420.
 Μνουήλ ἄρχων 452.
 Μνουήλ Κορίνθιος 423.
 Μνουήλ νοτάριος Μιτυλίνης 235.
 Μνουήλ Πελοποννήσιος 224.
 Μνουῦσος 84, 83.
 Μάξιμος Ἀγιορίτης 424.
 Μάξιμος ἀρχιδιάκ. Ἀλεξανδρείας 294.
 Μάξιμος Γεώργιος 237.
 Μάξιμος Πελοποννήσιος 96.
 *Μάξιμος Παλοποννήσιος 254.
 Μαράς Μάρκος 447.
 Μαργούνης Μάξιμος 242.
 Μαρκῆς Μελέτιος 446.
 Μαριδάκης Μακάριος 600.
 Μαρίνος Εὐστάθιος 406.
 Μαρίνος Λαυρέντιος 294.
 Μαρίτσης Ἀρσένιος 247.

Μαρκοράς Ἰωαννίκιος 409.
 Μαρκοράς Τρώϊλος 449, 343.
 Μάρκος Ἀντώνιος 447.
 Μάρκος Δημήτριος 693.
 Μάρκος ἱατρός 425.
 Μάρκος Κρήτης 412.
 Μάρκος Κύπριος 597.
 Μαρμαροτούσης Ἰωάννης 648.
 Μαρμάτουλος Νικόλαος 406.
 Μαρμοράς Ἀνδρέας 356.
 Μαρμοράς Ἀντώνιος 357.
 Μαρμοράς Βικέντιος 357.
 Μαρρούλης Χαράλαμπος 347.
 Μάρουλος Μιχαήλ 77.
 Μαρτελάος Νικόλαος 406.
 Μάστρακας Στυλιανὸς 442.
 Μιτζυλέινος Ἀνδρέας 356.
 Ματθαῖος Αἴνου 235.
 Ματθαῖος Βυζάντιος 403.
 Ματθαῖος ἐκ Γανοχώρων 645.
 Ματθαῖος ἱερομόναχος 35.
 *Ματθαῖος ἱερομόναχος 642.
 Ματθαῖος Μυραίων 403.
 Ματραπεζόπουλος Νεράντιος 605.
 Μαυρίκιος Γεώργιος 237.
 Μαυρίκιος Ἰωάννης 449.
 Μαυρογιάννης Βενέδικτος 576.
 Μαυροειδῆς Νικόλαος 547.
 Μαυροκορδάτος Ἀλέξανδρος 385, 424.
 *Μαυροκορ. Ἀλέξανδρος Ἰω. 642.
 Μαυροκορδάτος Κωνσταντίνος 478.
 Μαυροκορδάτος Νικόλαος 422.
 Μαυροκορδάτος Παντελῆς 349.
 Μαυρόλυκος Φραγκίσκος 436.
 Μαυρομαμάτης Ἰωάννης 446.
 Μαυρομαμάτης Μιχαήλ 438.
 Μαυρομαμάτης Νεόφυτος 595.
 Μαυρομαμάτης Νικόλαος 576, 646.
 Μιῦρος Μιχαήλ 693.
 Μεγδάνος Χαρίσιος 644.
 Μεδίκος Ἰάκωβος 343.
 Μεδιολανεύς (Δαμιάς Ἄντ.)
 Μεζέριος Ἐμμανουήλ 420.
 Μεζέριος Νικόλαος 420.
 Μεζέριος Πέτρος 448.
 Μεθόδιος Αἴνου 468.
 Μεθόδιος Αἰτωλὸς 236.
 Μεθόδιος ἱερομόναχος 236.
 Μεθόδιος Μελενίκου 444.
 Μελέτιος ἐξ Ἰωαννίνων 390.
 Μελισσηνὸς Γρ. (Μάμας).
 *Μελισσηνὸς Γρηγόριος 337, 338.

Μελισσηνός Ἰωάννης 416.
 Μελισσηνός Μάρκος 285.
 Μελισσηνός Νικηφόρος 406, 504.
 Μελισσηνός Πέτρος 544.
 Μελλίνος Μιχαήλ 405.
 Μέμο: Κωνσταντίνος 447
 Μεταξᾶς Ἰωάννης 449, 421.
 Μεταξᾶς Νικόδημος 233.
 *Μεταξᾶς Νικόδημος 274.
 Μεταξόπουλος Ἰγνάτιος 437.
 Μεταξόπουλος Παρθένιος 549, 609.
 Μηλιάς Σπυριδών 526.
 Μηλιάτης Ἠλίας 394.
 Μητρος Ἰωάννης 412.
 Μητροφάνης Βερόλιας 235.
 Μητροφάνης Ἱερομόναχος 232.
 Μητροφάνης μητροπολίτης 445.
 Μητροφάνης Μονεμβασίας 303.
 Μίτζαλος Βενέδικτος 420.
 Μινδόσιος Ἰγνάτιος 445.
 Μινδόσιος Ἰωάννης 201.
 Μινδόσιος Λεονάρδος 201.
 Μιχαήλ Κρής 234.
 Μιχαήλου Ἐλευθέριος 584.
 Μόλος Μιχαήλ 418.
 Μόλυδος Ἰωάννης 442.
 Μολώνης Γαβριήλ 614.
 Μορεζήνος Μάρκος 294.
 Μορέτος Γεώργιος 233.
 Μορέτος Φίλιππος 233.
 Μορζήνος Ἰωάννης 498.
 Μόρμορης Ἰωάννης 418.
 Μόρμουρης Κορνήλιος 234.
 Μόρμουρης Νικόλαος 234.
 Μόστρας Δημήτριος 693.
 Μοσχέτης Γεώργιος 404.
 Μοσχέτης Ἰμμανουήλ 237.
 Μοσχολέος Θεολόγητος 404.
 Μοσχόπουλος Ἀντώνιος 516.
 Μοσχόπουλος Μανουήλ 53.
 Μόσχος Γεώργιος 432.
 Μόσχος Δημήτριος 430.
 Μόσχος Ἰωάννης 24, 95.
 Μόσχος Στέφανος 447.
 Μοτζενίγος Νικόλαος 421.
 Μουζάκης Ἰωάννης 409.
 Μουζάλας Θωμᾶς 420.
 Μούζουρας Ἰερόθεος 285.
 Μουλαίτης Σταῦρος 602
 Μούρμουρης Ἰωάννης 344.
 Μουσελίμης Διονύσιος 330.
 Μουσοῦρος Ἰωάννης 412.

Μουσοῦρος Μάρκος 80.
 Μουσοῦρος Προκόπιος 237.
 Μουστινιώτης Ἀναστάσιος 565.
 Μουστοξύτης Ἀνδρέας 738.
 Μούτσης Ματθαῖος 407.
 Μπαλάνος Βασιλόπουλος 549.
 Μπαλάνος Κοσμᾶς 593.
 Μπαλδάνης Γεώργιος 640.
 Μπεκαούζης Χρῆστος 578.
 Μπεκιάρης Ἀναστάσιος 578.
 Μπεκελλίδης Σταματίος 608.
 Μπέλιος Κωνσταντίνος 646.
 Μπὸν Νικόλαος 420.
 Μπότζας Μάρκος 421.
 Μπούας Σπυριδών 421.
 Μπούκας Καίσαρ 421.
 Μπουμπούλης Ἀντώνιος 442.
 Μουάρης Ἀνδρέας 568.
 Μυρμεκουσιανὸς Γρηγόριος 407.

N.

Ναθαναήλ Ἰωάννης 234.
 Ναθαναήλ Νικαίας 446.
 Ναθαναήλος Ἱερομόναχος 247.
 Ναυπλιος Μητροφάνης 640.
 Νεῖλος Χίος 232.
 Νεκτάριος Ἱεροσολύμων 349, 320.
 Νεκτάριος Μιτυληναῖος 742.
 Νεκτάριος Χαλκηδόνος 284.
 Νεόφυτος Ἀθηνῶν 247.
 Νεόφυτος Δράμας 235.
 Νεόφυτος Ἡρακλείας 284.
 Νεόφυτος διάκονος 404.
 Νεόφυτος Κρής 545.
 Νεόφυτος Λοιδορικίου 330.
 Νεόφυτος Λυκίων 235.
 Νεόφυτος Μαίνης 303.
 Νεόφυτος Μηθύμνης 235.
 Νεόφυτος Φιλιππουπόλεως 465.
 Νερούλης Ἀλέξανδρος 483.
 Νερούλης Ἰακώβος Πίρος 706.
 Νευρίδας Μιχαήλ 404.
 Νησιώτης Μιχαήλ 229.
 Νησιώτης Νικόλαος 228.
 Νηφάκης Νικήτας 647.
 Νήφων Πελοποννήσιος 97.
 Νίκανδρος Κῶ 235.
 Νηκηφόρος ἀρχιδιάκονος 217.
 Νικηφόρος ἐξαρχος 239.
 Νικηφόρος ἱεροδιάκονος 604.
 Νικηφόρος ἱεροδιάσκαλος 549.
 Νικηφόρος ἱερομόναχος 412.
 Νικηφόρος καθηγούμε. Πάριου 254.

Νικηφόρος Ρόδιος 247.
 Νικόδημος Ἀγιορίτης 624.
 Νικόδημος Κεφαλλην 500.
 Νικόδημος Συνάδων 616.
 Νικόδημος ἐκ Φάσιδος 409.
 Νικολαΐδης Παναγιώτης 648.
 Νικολαΐδης Στέφανος 527.
 Νικόλαος 74.
 Νικόλαος Ἀγραφιώτης 619.
 Νικόλαος Αἰτωλός 578.
 Νικόλαος Ζακύνθιος 577.
 Νικόλαος Πελοποννήσιος 416.
 Νικόλαος Ρόδιος 247.
 Νικολόπουλος Κωνσταντῖνος 748.
 Νικούσιος Παναγιώτης 334.
 Νομικός Ἰωάννης 424.
 Νομικός Νικόλαος 424.
 Νοταρᾶ Ἄννη 25.
 Νοταρᾶς Ἰσαάκιος 23.
 Νοταρᾶς Λουκᾶς 22.
 Νοταρᾶς Μακάριος 586.
 Νοταρᾶς Χρῦσανθος 434.
 Νοτ. (Ἐλεαζουῦλος, Δοσιθ. Ἱεροσολ).

Ε.

Ξανθόπουλος Μάρκος 424.
 Ξανθός Μανουὴλ 445.
 Ξενάκιος Θεοφάνης 403.
 Ξένος Γεώργιος 247.

Ο.

Οἰκονομόπουλος Δημήτριος 575.
 Οἰκονόμος Δημήτριος 655.
 Οἰκονόμος Κωνσταντῖνος 734.
 Οἰκονόμος Στέφανος 747.
 Ὀλιβέριος Φραγκίσκος 97.
 Ὀλυμπιώτης Μεθόδιος 605.

Π.

Πάγκαλος Σωφρόνιος 447, 604.
 Παΐσιος 330.
 Παΐσιος Ἀγιορίτης 497.
 Παΐσιος Δράμας 454.
 Παΐσιος Ἰορκήσιος 575.
 Παΐσιος Μικρὸς 444.
 Παΐσιος Παραμυθίας 482.
 Παλαιόκαπας Γεώργιος 203.
 Παλαιόκαπας Ἰωάννης 236.
 Παλαιόκαπας Κωνσταντῖνος 230.
 Παλαιολόγος Γρηγόριος 75.
 Παλαιολόγος Δισύπατος 76.
 Παλαιολόγος Θεόδωρος 2.
 Παλαιολόγος Ἰάκωβος 195.

Παλαιολόγος Ἰωάννης 392.
 Παλαμᾶς Γρηγόριος 577, 578.
 Παλαμᾶς Εὐστάθιος 575.
 Παλαμᾶς Ἰωάννης 577.
 Παλαμᾶς Παναγιώτης 573.
 Παλάσις 416.
 Παλλαδοκλῆς Ἀντώνιος 608.
 Πάμπερις Ἀμβρόσιος 644.
 Πάμπερις Δημήτριος (Προκοπ. Δ.)
 Πάμφιλος Ἰωάννης 307.
 Παναγιώτης Σινωπεὺς 456.
 Πανᾶς Ἀναστάσιος 424.
 Πανᾶς ἱερομόναχος 286.
 Πανδῖνος Ἀντώνιος 448.
 Παναζῆς Λαρισσαῖος 644.
 Παναζῆς Τουρναβίτης 644.
 Παναζόγλου Κωνσταντῖνος 693.
 Παπα-Βασιλόπουλος Ἀναστ. 444.
 Παπα-Γεωργίου Μιχαὴλ 524.
 Παπαγεωργόπουλος Πέλος 655.
 Παπαδόπουλος Γεώργιος 596.
 Παπαδόπουλος Ζαχαρίας 655.
 Παπαδόπουλος Νικόλαος 447.
 *Παπαδόπουλος Νικόλαος 474.
 *Παπαδόπουλος Νικόλαος 608.
 Παπαδόπουλος Σπυρίδων 607.
 Παπαδόπουλος Σωφρόνιος 247.
 Παπαζογλου Ἀναστάσιος 574.
 Παπαζώλης Γεώργιος 479.
 Παπάλας Γεώργιος 445.
 Παπάλας Παντολέων 445.
 Παπα-Κυριαζῆς 549.
 Παπα-Πέτρος 575.
 Παπα-Σίμος Γεώργιος 595.
 Παπᾶς Ἰωάννης 443.
 Παπᾶς Σταμάτιος 605.
 Παρασκευᾶς Ἀμφιλόγιος 646.
 Παρασκευᾶς Δαμιανὸς 464.
 Παραστάτης Μιχαὴλ 228.
 Παρθένιος Ἀδριανουπόλεως 284.
 Παρθένιος Βάρνης 284.
 Παρθένιος Κυζίκου 284.
 Παρθένιος Πατρῶν 607.
 Παρθένιος Πελοποννήσιος 606.
 Παρθένιος Σμύρνης 468.
 Πάρπογλου Παναγιώτης 655.
 Πασχαλεὺς Νικηφόρος 408.
 Πίσχος Ἀλμπέρτος 594.
 Πατελλάρου Γεώργιος 418, 420.
 Πατελλάρου Εὐστάθιος 237.
 *Πατελλάρου Εὐστάθιος 446.
 Πατελλάρου Πέτρος 446.

Πατίχας Πέτρος 237.
 Πατούσας Γεώργιος 462.
 Πατούσας Ἰωάννης 461.
 Πατρίκιος 74.
 Παχατούρης 232.
 Παχώμιος 74.
 Παχώμιος Γάνου 235.
 Παχώμιος Σοφίας 235.
 Παχώμιος Τουρναβίτης 606.
 Πίζαρος Ἰωάννης 590.
 Πεπαγωμένοι Δημήτριος 35.
 Πεπάνος Δημήτριος 323.
 Περδικάρης Ἀναστάσιος 445.
 Περδικάρης Μιχαὴλ 444.
 Περδικάρης Παντελῆς 445.
 Περισιάνος Ζωσιμᾶς 599.
 Περισιάνος Ἰωάννης 286.
 Πετρετίνος Δημήτριος 343, 449.
 Πετρίτσας Ἀθανάσιος 286.
 Πετριτσόπουλος Δημήτριος 674.
 Πετροκόκκινος Νικόλαος 477.
 Πέτρος Νικόλαος 229.
 Πηγᾶς Μελέτιος 208.
 Πιγρῆς Πέτρος 247.
 Πιέρης Γεώργιος 405.
 Πιέρης Ὀδρόσιος 343.
 Πιέρης Μαρίνος 343.
 Πινατόρος Μαρίνος 643.
 Πλέσσας Μανασσῆς 233.
 Πλήθων Γεώργιος 4, 24, 32.
 Ποδοκάταρος Λουδοβίκος 227.
 Πολίνας Ἐμμανουὴλ 421.
 Πολίτης Κωνσταντῖνος 655.
 Πόλος Ἰωάννης 409.
 Πολυειδῆς Θεόκλητος 470.
 Πολύζος ἱεροδιάκονος 647.
 Πολυκαλᾶς Αὐρήλιος 421.
 Πολυκαλᾶς Νικόλαος 449.
 Πολυκαλᾶς Ῥάλλης 421.
 Πολυχρόνιος Θραξ 555.
 Πόρτιος Σίμων 233.
 Πόρτος Αἰμίλιος 224.
 Πόρτος Φραγκίσκος 469.
 Πόρφοιος Ἰωάννης 420.
 Πορφύριος ἱερομόναχος 235.
 Πορφυρὸς Ἰωάννης 420.
 Πουνιαλῆς Μαρίνος 346.
 Πρεμαρίνος Νικόλαος 420.
 Πριγγιλιῆς Νικηφόρος 348.
 Προκαχιάντης Ἀντώνιος 447.
 Προκόπιος Μεζῶν 235.
 Προκόπιος Πελοποννήσιος 553.

Προκόπιος Σμύρνης 620.
 Προκοπίου Δημήτριος 443.
 Προσαλέντης Θεόδωρος 468.
 *Προσαλέντης Θεόδωρος 443.
 Προσαλέντης Ἰππόλυτος 343, 424.
 Προσαλέντης Φραγκίσκος 445.
 Πρόχωρος ἱεροδιάκονος 247.
 Πρωτόπαπας 471.
 Πυλαρινὸς Ἰάκωβος 428.
 Πυρόπουλος Ἀντώνιος 404.
 Πύρρος Διονύσιος 709.

P.

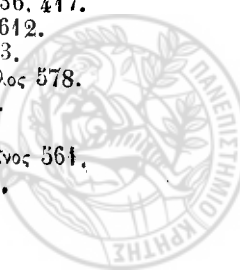
Ῥαγαβῆς Ἀνδρόνικος 439.
 Ῥαζῆς Δημήτριος 574, 643.
 Ῥαζικότζικας Κωνσταντῖνος 574.
 Ῥάζος Γρηγόριος 564.
 Ῥάλλης Γεώργιος 76.
 Ῥάλλης Δημήτριος 77.
 Ῥάλλης Διονύσιος 304.
 Ῥάλλης Κωνσταντῖνος 77.
 *Ῥάλλης Κωνσταντῖνος 232.
 Ῥάλλης Μανίλιος 76, 77.
 Ῥάλλης Μιχαὴλ 76.
 Ῥάλλης Νικόλαος 77, 78.
 Ῥαούλ Γεώργιος 405.
 Ῥαρθούρος Θεόφιλος 449.
 Ῥαρτούρος Ἀλέξιος 229.
 Ῥαρτούρος Ἀλουσίος 343.
 Ῥατοξέστης Γερμανὸς 442.
 Ῥαστῆς Κωνσταντῖνος 693.
 Ῥαφαὴλ Ἀκαρναν 644.
 Ῥένδης Θεόδωρος 233.
 Ῥέντιος Ἀνδρέας 342.
 Ῥεσινὸς Κωνσταντῖνος 444.
 Ῥήγας Φεραῖος 529.
 Ῥητορίδης Πετρακῆς 693.
 Ῥίζος Γεώργιος 646.
 Ῥίζος Ἰωάννης 543.
 Ῥίζος Μπαλάνος 599.
 Ῥίκης Δημήτριος 408.
 Ῥίκης Ἰάκωβος 342.
 Ῥίκης Στυλιανὸς 468.
 Ῥοδινὸς Νεόφυτος 266.
 Ῥοδινὸς Σολομὼν 204.
 Ῥόδιος Ἰωάννης 420.
 Ῥοδίτης Γαβριὴλ 294.
 Ῥοδοκανάκης Κωνσταντῖνος 440.
 Ῥοδόσταμος Στάμος 343.
 Ῥόκας Φραγκίσκος 233.
 Ῥόσης Ἀνδρέας 447.
 Ῥόσης Κονάκης 305.

Ψόσης Νικόλαος 448.
 Ψόσης Φραγκίσκος 420.
 Ψουμελιώτης Εὐθύμιος 578.
 Ψούσιος Κοζανίτης 564.
 Ψουσόπουλος Ἀθανάσιος 620.
 Ψύσιος Διαμαντῆς 467.
 Ψωμανίτης Ἐμμανουήλ 600.
 Ψωμανὸς Νικηφόρος 406.
 Ψῶτος Ἰωάννης 444.
 Ψωσσαίτος Μιχαήλ 446.

Σ.

Σάββας Νικόλαος 693.
 Σαβογιάνος Ἰακώβος 237.
 Σαγγινάτιος Λουκάς 447.
 Σαγγινάτιος Νικόλαος 236.
 *Σαγγινάτιος Νικόλαος 448, 420.
 Σαγγινάτιος Παῦλος 448.
 Σαλομών Ἰάκωβος 237.
 Σαμουήλ Βυζάντιος (Χαντζερῆς).
 Σαχλήκης Στέφανος 410.
 Σγουρόπουλος Δημήτριος 40.
 Σγούτα ἀδελφοὶ 445.
 Σεβῆρος Γαβριήλ 248.
 Σεκουνδίνος Νικόλαος 53.
 Σεραφεῖμ Ἡπειρώτης 493.
 Σεραφεῖμ Μιτυληναῖος 454.
 Σεραφεῖμ Πιτσιδίου 545.
 Σεραφεῖμ Φαρσάλων 303.
 Σέρβος Δημήτριος 412.
 Σέρβος Κωνσταντῖνος 247.
 Σέρβας Γεώργιος 233.
 Σιγισμύνης 447.
 Σιγούρος Ἰωάννης 449.
 Σιγούρος Διονύσιος 294.
 Σιδέρης Παῦλος 574.
 *Σιδέρης Παῦλος 655.
 Σίδερος Γεώργιος 449.
 Σιλβάνος Κάϊσαρ 448.
 Σίλβεστρος Ἀλεξανδρεῖας 444, 235.
 Σιληγάδος Ἰωάννης 294.
 Σίμος Ἡπειρώτης 577.
 Σιμωνίδης Σίμων 234.
 Σισίνιος Νικομηδείας 235.
 Σλουτζιάρης Γεώργιος 693.
 Σκαρλάτος Γεώργιος 642.
 Σκαρλάτου Λοξάνδρα 346.
 Σκιαδᾶς Ἀθανάσιος 462.
 Σκιαδᾶς Γεώργιος 463.
 Σκιαδᾶς Μιχαήλ 463.
 Σκιδρόπουλος Ἀνδρέας 420.
 Σκλάβος Ἀλέξανδρος 420.

Σκλαμπάνης Γαλάνης 576.
 Σκλαμπάνης Σταματέλος 576.
 Σκληρὸς Ἀθανάσιος 324.
 Σκορδύλης Ζαχαρίας 72.
 Σκορδύλιος Ἀντώνιος 449.
 Σκορδύλιος Γεώργιος 230.
 Σκορδύλιος Ζαχαρίας 169, 181.
 Σκορδύλιος Μπακαρίου 643.
 Σκορδύλιος Νικόλαος 237.
 Σκορδύλιος Παῦλος 444.
 Σκούρτης Νικόλαος 570.
 Σκούρης Γεώργιος 640.
 Σκούρος Θεόφιλος 374.
 Σκούρος Φραγκίσκος 374.
 Σκρίβας Αἰζαρος 606.
 Σκυλίτσης Ἐμμανουήλ 444.
 Σόντιος Πέτρος 229.
 Σοπραμάσαρος Τιμόθεος 285.
 Σοφιανὸς Ἐμμανουήλ 478.
 Σοφιανὸς Θεόδωρος 49.
 Σοφιανὸς Ἰωάννης 412.
 Σοφιανὸς Μελισσηνὸς 234.
 Σοφιανὸς Μιχαήλ 24.
 *Σοφιανὸς Μιχαήλ 477.
 Σοφιανὸς Νικόλαος 444.
 *Σοφιανὸς Νικόλαος 228.
 **Σοφιανὸς Νικόλαος 447.
 Σοφιανὸς Παῦλος 35.
 Σοφολέος Ἀντώνιος 448, 424.
 Σοφολέος Γεώργιος 449.
 Σουγδουρῆς Γεώργιος 393.
 Σουγδουρῆς Χρῆστος 644.
 Σουμάκης Ἄγγελος 421.
 *Σουμάκης Ἄγγελος 602.
 Σουμάκης Γεώργιος 424.
 Σουμάκης Μιχαήλ 409.
 Σουμάκιος Γεώργιος 449.
 Σούτσος Γεώργιος 610.
 Σπαθάριος Νικόλαος 399.
 Σπανδουγίνος Θεόδωρος 408.
 Σπανὸς Ἀλέξιος 465.
 Σπαντωνῆς Λουκάς 406.
 Σπαρταλιώτης Γεράσιμος 400.
 Σπηλαιώτης Γεώργιος 234.
 Σπιέρας Ἀδριανὸς 236, 447.
 Σπίνολας Σπυρίδων 642.
 Σπίρας Ἀνδρέας 233.
 Σποντῆς Τριαντάφυλλος 578.
 Στάης Ἰωάννης 420.
 Στάης Παῦλος 423.
 Σταμάτης Κωνσταντῖνος 564.
 Στάνης Ἰωάννης 606.

Σταυράκογλου Γεώργιος 565.
 Σταυρινός 440.
 Σταυρινός Ανδρέας 233.
 Σταυρινός Πέτρος 404.
 Στεφανόπουλος Βερνάρδος 324.
 Στεφανόπουλος Δημήτριος 642.
 Στεφανόπουλος Νικόλαος 600.
 Στήριος Ἀθανάσιος 642.
 Στίγνης Νικόλαος 606.
 Στρατηγός Αντώνιος 505.
 Στρατηγός Κωνσταντίνος 506.
 Συγκλητικὸς Ἀλέξανδρος 237.
 Συγκλητικὸς Ἀντώνιος 418.
 Συμεὼν Ἀγιοταφίτης 602.
 Συμεὼν Ἐπιφανείας 287.
 Συμεὼν Φαναρίου 330.
 Συνέσιος Ἑλληνικὸς 410.
 Σύπανδρος Γεώργιος 645.
 Συρίγος Μελέτιος 253.
 Συρόπουλος Βαρθολομαῖος 337.
 Σχολάριος Γεώργιος 42.
 Σχινᾶς Γεώργιος 693.
 Σχινᾶς Δημήτριος 693.
 Σχινᾶς Κωνσταντίνος 655.
 Σωζόμενος Ἰάσων 492.
 Σωζόμενος Ἰωάννης 491.
 *Σωζόμενος Ἰωάννης 492.
 Σωζόμενος Κλαύδιος 493.
 Σωτήρης Λουΐζης 649.
 Σωτήριος οἰκονόμος Κοζάνης 570.
 Σωφρόνιος Δουλιᾶς 235.
 Σωφρόνιος Ἐφέσου 235.
 Σωφρόνιος Ἱεροσολύμων 217.
 Σωφρόνιος Φιλαδελφείας 235.

Τ.

Τακλίκαρας Ἰωάννης 712.
 Τάνδης Φίλιππος 237.
 Ταρχανιώτης Ἰωάννης 446.
 Τβίν Δομένιος 233.
 Τελούντας Φράγος 232.
 Τέμενος Κωνσταντίνος 230.
 Γέρπου Νεκτάριος 603.
 Τζαγαρόπουλος Ἀθανάσιος 444.
 Τζανέτος Ἰωάννης 464.
 Τζετζόνης 577.
 Τζεχάνης Κωνσταντίνος 498.
 Τζιγάλας Ἀζαρίας 596.
 Τιμόθεος 104.
 Τιμόνης Ἐμμανουὴλ 446, 429.
 Τομαῖος Νικόλαος 92.
 Τορκέλιος Ἀνδρέας 420.

Τορζιάνος Νικόλαος 234.
 Τοσκάνος Ἱερεμίας 417.
 Τραπεζούντιος Ἀνδρέας 42.
 Τραπεζούντιος Γεώργιος 41, 33.
 *Τραπεζούντιος Γεώργιος 406.
 Τριαντάφυλλος Νικόλαος 598.
 Τρίβας 438.
 Τριβώλης Βενέδικτος 424.
 Τριβώλης Γεώργιος 343.
 Τριβώλης Ἰάκωβος 438.
 Τριβώλης Καντίνος 439.
 Τρικουπης Σπυρίδιον 578.
 Τρίμης Φραγκίσκος 308.
 Τρόνος Ἄγγελος 449.
 Τροχάνης Ἐμμανουὴλ 609.
 Τροχάνης Μιχαὴλ 655.
 Τρώιλος Νικόλαος 418, 420.
 Τρύφων Μετσοβίτης 603.
 Τσελεπῆς Ἰωάννης 680.
 Τσηληγιάννης Θεόδωρος 655.
 Τσιγαρᾶς Ζῶτος 223.
 Τσιγαρᾶς Στέφανος 337.
 Τσιμπουράκης Ἀλέξιος 576.
 Τσουλάτης Ἄγγελος 579.
 Τσουλάτης Φραγκίσκος 581.
 Τυπάλδος Ἰωάννης 604.
 Τυπάλδος Μελέτιος 454.

Υ.

Ὑπομενᾶς Γεώργιος 458.
 Ὑψηλάντης Ἀθανάσιος 647.
 Ὑψηλάντης Ἀλέξανδρος 550.
 Ὑψηλάντης Κωνσταντίνος 552.

Φ.

Φαληρεὺς Δημήτριος 405.
 Φαρμακίδης Θεόκλητος 744.
 Φασουλὸς Δανιὴλ 294.
 Φατζέας Γεώργιος 483.
 Φεραῖος Νικόδημος 437.
 Φεραῖος (Ρήγας).
 Φιλαρᾶς Λεονάρδος 289.
 Φιλαργός Κρής 28.
 Φιλιππίδης Σωτήριος 655.
 Φίλιππος καλλιγράφος 452.
 Φίλιππος Κύπριος 407.
 Φιλίτης Ραδουκάνος 693.
 Φιλίτης Σιλβέστρος 693.
 Φιλέθεος Κύπρου 523.
 Φινότης Ἀντώνιος 449.
 Φλαγγίνης Βενέδικτος 237.
 Φλαγγίνης Θωμᾶς 326.

Φλορέντζας Νικόλαος 417.
 Φόρτιος Ἄγγελος 140.
 Φόρτιος Ἀλέξανδρος 410.
 Φόρτιος Λεονάρδος 440.
 Φόσκολος Οὖγος 682.
 Φουρλάνος Δανιὴλ 190.
 Φραγκόπουλος Ἰωάννης 607.
 Φράγκος Δημήτριος 140.
 Φράγκος Κωνσταντῖνος 578.
 Φράγκος Μάρκος 418.
 Φραντζῆς Γεώργιος 54.
 Φρονιμόπουλος Σταῦρος 608.
 Φταμινός Συμεὼν 446.
 Φωκᾶς Ἰωάννης 219.
 Φωκᾶς λαμπαδάριος 235.
 Φωτεινός Δημήτριος 101.
 Φωτεινός Νικόλαος 655.
 Φωτιάδης Λάμπρος 588.

X.

Χαιρέτης Δημήτριος 656.
 Χαιρέτης Κήρυκος 655.
 Χαλικιόπουλος Ἀντώνιος 420.
 Χαλικιόπουλος Ματθαῖος 217.
 Χαλικιόπουλος Νικόλαος 343.
 Χαλκοκονδύλης Βασίλειος 64.
 Χαλκοκονδύλης Δημήτριος 63.
 Χαλκοκονδύλης Θεόφιλος 64.
 Χαλκοκονδύλης Λαόνικος 54.
 Χαλκοκονδύλης Σέλευκος 64.
 Χαντζερῆς Σαμουὴλ 547.
 Χαρβούρης Ἰωάννης 546.
 Χαρβούρης Μαρτῖνος 548.
 Χαρβούρης Μάρκος 548.
 Χαριτώνυμος Χριστόνυμ. (Ἐρμώνυμ).
 Χαροκόπος Κωνσταντῖνος 577.

Χαρωνιάδης Ἀλέξανδρος 295.
 Χατζη-Κυριακοῦ Βασίλειος 409.
 Χατζη-Πολυζώης Δημήτριος 649.
 Χατζη-Φιλίππιδης Θεόδωρος 608.
 Χιλᾶς Ἰωάσαφ 47.
 Χιλᾶς Νικηφόρος 35.
 Χοιδᾶς Δημήτριος 644.
 Χορτάκης Γεώργιος 39.
 *Χορτάκης Γεώργιος 420.
 Χορτάκης Μελέτιος 338.
 Χρησταρῆς Μιχαὴλ 693.
 Χριστόδουλος Ἀκαρνὰν 494.
 Χριστόπουλος Ἀθανάσιος 713.
 Χριστόπουλος Ἀναστάσιος 727.
 Χριστόφορος Αἰτωλὸς 603.
 Χριστόφορος ἐξ Ἄρτης 605.
 Χριστόφορος Γάζης 417.
 Χρῦσανθος Αἰτωλὸς 491.
 Χρῦσανθος Ἀκαρνὰν 577.
 Χρῦσανθος Ἰεροσολ. (Νοταρᾶς).
 Χρῦσανθος Κύπριος 607.
 Χρῦσανθος Πελοποννήσιος 575.
 Χρῦσανθος ἐκ Προύσης 643.
 Χρυσαφίδας Ἰωάννης 421.
 Χρυσίδης Κωνσταντῖνος 611.
 Χρυσολωρᾶς Μιχαὴλ 111.
 Χρυσόσκολος 408.
 Χύνας Ἀλέξανδρος 605.
 Χύνας Ναθαναὴλ 231.
 Χωνιάτης Ἰωάννης 445.
 Χωραφᾶς Κυριακὸς 449.

Ψ.

Ψωμάκης Βασίλειος 575.
 Ψωμάκης Κωνσταντῖνος 575.
 Ψωμᾶς Ἀπόστολος 729.

ΕΙΔΗΣΙΣ.

Ἐπειδὴ ἡ ὑπὸ τοῦ Κυρίου Ἀνδρ. Μάμουκα συνταχθεῖσα βιογραφία Ἀθανασίου τοῦ Παρίου ἐτυπώθη (σελ. 630—42) ἐν ἀπουσίᾳ ἡμῶν, καὶ παρεισέφρησαν ἐξ ἀβλεψίας τοῦ διορθωτοῦ σφάλματά τινα, διορθοῦμεν ταῦτα.

Ἐν σελίδι 632,	στίχῳ 19,	ἀντὶ	Δαμιανῶ,	γράφε	Δαμασκηῶ
»	»	»	23	»	γενόμενος
»	»	»	25	»	ἐν τοῖς πόλεσι
»	»	»	26	»	εἰς συμπατριώτας
»	»	»	34	»	προηγούμενος
»	633	»	6	»	Μακάριον ἐκ Κ.
»	634	»	7	»	εἰς γράμματα,
»	»	»	28	»	1837
»	»	»	»	»	πρώτον
»	635	»	2—3	Στίχον	οὕτω: Μεταφυσικὴν, καὶ Θεολογικὴν βίβλον ἐπιγράφας αὐτὴν ἐπιτομὴν τῶν Θεῶν δογμάτων ἐφιλοπόνησε
»	»	»	6	ἀντὶ	Ῥαψάνην
»	»	»	10	»	ἔ Θεσσαλονίκης,
»	»	»	19	»	τοῦ Σχολάρχου,
»	636	»	4	»	ἔμεινε
»	»	»	10	»	ἐτάφη ἐν
»	»	»	13	»	ὡς ἐπὶ
»	638	»	3	»	εἶνε
»	639	»	4	»	ἀπὸ
»	639	»	21	»	διδάσκουσι
»	640			Κατάταξον Ἐπιγράμματα ὡς γ', ἔξ προαναφώνησιν ιδ'.	
»	»			Μετὰ στίχον 41 πρόσθετος—Μαρτύριον τοῦ ἁγίου νεομάρτυρος Μάρκου τοῦ ἐν Χίφ ἀθλήσαντος ἐν ἔτει 1801 Ἰουνίου 5.	
»	641	»	5	ἀντὶ	γενομένη
»	642	»	33	»	εἰ ἔξ συνεξεδόθη μετὰ
»	642	»	34	»	μακαριωτάτου
»	35	»	»	»	ἐκπονηθείσης ἔξ νῦν
»	35—6	»	»	»	εἰς 8ον, ἐκδοθείσης οὐδεμίαν ὅμως ἔχει . . .
»	»	»	»	»	γράφε εἰς 8ον ἐκδοσίς, οὐδεμίαν ἔχει . . .
Ἐκτὸς τούτων ἐν σελίδι 10, στίχ. 19	ἀντὶ	ἀπέδωκεν ὅμως,	γράφε	ἀπέδωκε	
»	76	»	29	»	Μοναχοῦ,
»	675	»	25	»	φιλόσοφος

Ἡ βιογραφία Μεταξοπούλου ἐτέθη δις ἐν σελ. 549 καὶ 609

Τὸ εἰς Στέφανον Κανέλλον ἀποδιδόμενον ἄσμα «ὦ λιγυρὸν καὶ κοπτερὸν σπαθίμου,» συνετέθη πραγματικῶς ὑπὸ Κοκκινάκη.

